

Handwritten Collection of Rika's
MESNEVI

Written by
Abdul Malik Sultan

MESNEVI

Mevlânâ
Celâleddîn-i Rûmî
MESNEVÎ

AHMET METİN ŞAHİN

Şair. 11 Ocak 1935 tarihinde Ağrı'nın Tutak kazasında doğdu. Ernis Köy Enstitüsü'nden mezun oldu. Ağrı ve Ankara'da bir süre öğretmenlik yaptı. Yayıncılıkla meşgul oldu. İlk şiirleri Hisar Dergisi'nde yayımlandı. Aynı dergide idare müdürlüğü görevinde bulundu. Şiirlerini daha sonra Türk Edebiyatı, Töre, Eflâatun, Bahçe, Yeni Adam ve Yağmur dergilerinde yayımlamaya devam etti. Muhammed İkbâl'den çeviriler yaptı. Mesnevi'nin asıl veznine bağlı kalarak günümüz Türkçesine 1996 yılı Şubat ayında aktarmaya başladığı manzum tercümesini 2006 yılında tamamladı.

MEVLÂNÂ
CELÂLEDDÎN-İ RÛMÎ
MESNEVÎ

Nazmen Tercüme:
Ahmet Metin Şahin

MEVLÂNÂ CELÂLEDDÎN-İ RÛMÎ
MESNEVÎ- 1/6

Copyright © Kaynak Yayınları, 2011

*Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'ye aittir.
Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'nin önceden
yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt
sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.*

Editör

M. Fatih ÇITLAK / Şeref YILMAZ

Danışmanlar

Prof. Dr. Cihan OKUYUCU
Prof. Dr. Adnan KARAIŞMAİLOĞLU
Prof. Dr. Ali Fuat BİLKAN
Dr. Ali YILDIZ
Dr. Yusuf ÇETİNDACI
Dr. Yunus AYATA

Görsel Yönetmen

Engin ÇİFTÇİ

Mizanpaj

Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN

978-605-5510-31-2

Yayın Numarası

294

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan Matbaası

Sarıç Yolu Üzeri No: 7 Gazimir / İZMİR

Tel: (0232) 274 22 15

Mart 2011

Genel Dağıtım

Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım

Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi

Mahmutbey/İSTANBUL

Tel: (0212) 410 50 00 Faks: (0212) 444 85 96

Kaynak Yayınları

Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No: 1

34696 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78

www.kaynakyayinlari.com.tr

facebook.com/kitapkaynagi

TAKRÎZ

Yüzyıllardan beri, insanoğlunun ortaya koyduğu manzum şaheserler arasında yer alan Mesnevî, bugün dünyanın her yerinde okunmaktadır.

Dünya tarihine baktığımız zaman dünya çapındaki şaheserlerin birçoğunun manzum olarak ortaya konulduğunu görmekteyiz. Milattan on asır önce gelen ve dünya şairlerinin babası sayılan Homeros'un İlyada ve Odyssea'sı manzumdur. Gılgamış Destanı manzumdur. Şehname manzumdur... Manzumelerin kültür ve toplum hayatındaki yerini anlayan İngiliz oryantalist **E. H. Whinfield**; *Mesnevi-i Manevî*, adıyla Mesnevî'den manzum çeviriler yaptı.

İnsanlar, manzum eserleri daha çok seviyor. Hafıza, vezinli, kafiyeli şiirleri kolaylıkla ezberliyor. Bundan dolayıdır ki çocuklara Arapça ve Farsça kelimeleri öğretmek için manzum sözlükler hazırlanmıştır. *Tuhfe-i Sibyân* ve *Tuhfe-i Vehbi* gibi. Vezinle hazırlanan bu sözlükler, birçok kişi tarafından ezberlenmiş, böylece hem o dil hem de aruz vezinlerinin kavranması sağlanmıştır.

**“Tanrı adı: Şizer u Şebzir u Yezdan u Hüdâ,
Yaratıcı: Aferin ende, büzürgi Kibriya!”**

Beyitinde olduğu gibi Türkçe kelimelerin Farsça karşılıkları verilmiştir.

Tanzimat'la beraber yüzümüzü Batıya çevirdik. 16. yüzyıldan beri Batılı milletlerden Fransızlarla kültürel temasta bulunduğumuz için Fransızca Türkiye'de İngilizce ve Almancadan daha yaygındı. Eskiden çocuklarımıza Arapça ve Farsça manzum sözlükler yazıldığı gibi, Hâlis Efendi adında bir müellif de Fransızca-Türkçe manzum bir sözlük yazdı:

**“Allah: dieu, gökler: cieux, yer: terre, commender: iptida,
Daim: toujours, baki: eternel, İnfini: bîintiha.”**

Beytinde de Türkçe kelimelerin Fransızca karşılıkları verilmiştir. Dünyadaki manzum şaheserlerinden biri olan Mesnevî, *“Fâilâtün fâilâtün fâilün”* vezniyle yazılmış manzum bir eserdir. Süleyman Çelebi'nin Mevlidi nasıl

güzel bir ses ve makamla okunuyorsa, Mesnevî de Hindistan'da Farsça bilen Müslümanlar tarafından makamla okunmaktadır.

Şaheserlerin bir mûsiki makamıyla okunması insanların kulaklarına ve rûhlarına hoş gelmektedir.

Mesnevî, yüzyıllardan beri Türkçeye manzum olarak da tercüme edilmeye çalışılmıştır. Bunun en cânlı misali; 17. asırda **Nahifi** isimli bir şair, bütün Mesnevi'yi, Mesnevi vezniyle manzum olarak Türkçeye çevirmiştir. Ne yazık ki Nahifi bu tercümesinde Mevlânâ'ya ait olmayan uydurma 7. cildi de Mevlânâ'nın sanarak Türkçeye manzum olarak çevirmiştir. Böylece Mesnevi'nin tamamını manzum olarak dilimize **Nahifi** çevirmiş oldu. Bugüne kadar ondan başka kimse de çıkmadı. Günümüz şairlerinden **Feyzullah Sâcî**, Mesnevi'nin 1. cildini hece vezniyle çevirdi. Sonra **Dr. Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu** da 1. ciltten sadece 2200 beyti Mesnevî vezniyle Türkçeye tercüme etti. Gönül isterdi ki Abdullah beyin tercümesi tamam olsun, olamadı. Şair **Fevzi Halıcı**'nın da, *1001 Beyit* olarak basılmış bir tercümesi var. Mesnevî'yi nazmen tercüme etmek için yalnız şair olmak kâfi değildir, tasavvuf bilgilerine de vâkıf olmak lâzımdır. O zaman hem duygu hem bilgi hem de şairlik sanatı birleşince güzel eserler meydana gelir.

İşte elinize aldığımız bu kitabı tercüme eden **Ahmet Metin Şahin** hem şairdir, hem de tasavvuf bilgisine vâkıftır. Daha evvel Mevlâna âşığı **İkbâl**'in başta *Câvitnâme* olmak üzere birçok kitabını dilimize manzum olarak başarıyla çevirmiştir. Şair, bu defa da, Mesnevî'yi kendi vezniyle tam olarak tercüme etti. İleride Ahmet Metin Şahin'den başka eserler çevirmesini de bekleriz. Meselâ **Şeyh Sadi**'nin manzum hikâyelerden ibaret olan, *Bostan* isimli eserini de tercüme ederse, edebiyatımız manzum bir şaheser daha kazanmış olur.

Bu başarılı tercümesinden dolayı kendisini cânndan kutlarım.

Merhum
Mesnevîhan Emk. Albay
Şefik cân

TERCÜME EDENİN ÖNSÖZÜ

Mesnevî, yedi yüzyılı aşkın bir süreden beri dünyanın her tarafında tercümelere yapılarak okunan, birçok şaire, düşüncüye ilham kaynağı olan nadir bir eserdir. Bu eser Türkçemize manzum veya mensur olarak defalarca tercüme edilmiştir.

Mevlâna; *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beytini kendi el yazısı ile yazmış, kalan beyitleri kendisi irticalen söylemiş ve **Hüsameddin Çelebi** de kaleme almış, sonra tekrar Mevlâna'ya okuyup gerekli düzeltmeler yapılarak yine Hüsameddin Çelebi tarafından tekrar temize çekilmiştir.

Mesnevî'nin birçok el yazması dünya kütüphanelerinde mevcuttur.

Nicholson bu nüshalardan bir tetkikli nüsha meydana getirmiştir. Bendeniz bu nüshayı kaynak olarak aldım. Bu nüshada mevcut olmayan beyitler **Tahirü'l-Mevlevî** (Tahir Olgun)'nin şerhinden alınmış beyitlerdir. Bu beyitler bir yıldızla gösterilmiş olup numaralar, *Mesnevî-yi Manevî*'ye yani Nicholson'un nüshasına göre verilmiştir.

Mevlâna *Mesnevî*'de hikâyelerle İslâm'ın daha güzel anlaşılmasını gaye edinmiştir.

Bu yüzden konular izah edilirken hikâyeye içinde, hikâyeden hikâyeye geçmiştir. Bu hikâyeler dikkatle okunmalı ve üzerinde durulmalıdır. Çünkü konular böylece daha iyi anlaşılabilir olur.

Öğrt. Albay **Şefik cân** (Balcı) merhum, bu durumu dikkate alarak, konuların daha iyi anlaşılmasını temin için hikâyeleri birbirinden, ayırıp müstakil hâle getirmiş ve çok güzel ifadelerle *Mesnevî*'yi Türkçemize kazandırmıştır.

Bendeniz de kendilerinin teşvikleriyle *Mesnevî*'yi nazmen tercüme ettim.

Tercüme bittikten sonra çalışmayı Şeref Yılmaz'a gösterdim. Böyle bir çalışmanın son derece önemli olduğunu, heye cânla ifade etti. Çalışmada zaman zaman aruzdan kaynaklanan endişeler olduğuna dikkat çekti. Çalışmayı, bu

sahanın uzmanlarına gönderdi, onların görüşlerini aldı. Mesnevi'ye, tasavvufa ve aruza vâkıf bir isim olan M. Fatih Çıtlak ile çalışmamızın bütünü rütüştürmeye karar verdik. Buna rağmen gözden kaçan hatalar olabileceğini tahmin ediyoruz. Göze ilişen hataları okuyucuların hoş karşılayacağını umuyoruz.

Bu eseri yayınlamaya beni teşvik eden Dr. Selman KUZU'ya, Kaynak Yayınları Genel Yayın Yönetmeni Dr. Reşit HAYLAMAZ'a, Editör Şeref YILMAZ'a ve Mesnevî'yi aslı ile karşılaştırıp gerekli düzeltmeleri yapmamı sağlayan M. Fatih ÇITLAK'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gayret bizden yardım Allah'tandır.

Mesnevî'nin Birinci cildi 4005 + 32 beyit; İkinci cilt 3811 + 22 beyit; Üçüncü cildi 4811 + 7 beyit; Dördüncü cildi 3857 + 9 beyit; Beşinci cildi 4242 + 2 beyit; Altıncı cildi 4918 + 6 + 4 + 45 beyitten ibârettir. 1, 2, 3, 4, 5 inci ciltlerdeki fazlalıklar birer yıldızla belirtilmiştir. 6. ciltte yıldızla işaretli beyitlerin dışında 6. cildin sonunda Hz. Mevlânâ'ya ait olduğu sanılan ve Mevlânâ'nın ölümündensonra, oğlu Bahaddin Velet tarafından Mesnevî'ye eklenen 45 beyit, Mesnevî'nin betit sayısına eklenmiştir.

Toplam olarak $25644 + 78 + 4 + 45 = 25771$ beyitten meydana gelmiştir.

Elinizdeki bu baskı, üçüncü baskı olup, tekrar gözden geçirilmiştir.

Ahmet Metin Şahin

MEVLÂNÂ

MESNEVÎ

1

بشنو این سخن شکایت کند
کز نیسان تا مرا بگریزد اند
سینه خواهم شرحه شرحه از ترا
هر کسی بود در ماند از اصل خوش
من هر چه عیبی تا لان شدم
هر کسی از وطن خود شد یار من
سیر من از ناله من دور نیست
تس ز جان و جان ز تن مستور
آشت این بانگ نای نیست باذ
آتش عشق کند دلی فناذ
نی چریف هر که از یاری برید
همجوی زهری و تریاخی که دید
نی چلدت راه پر خون می کند
بچشم این هوش جز بیوش نیست
در غم ما روزها بیگانه شد
روزها گرفتگر روز بان نیست
هر که جز ماهی ز آبش سیر شد

از جدا ییها چکایت می کند
در نفیرم مرد و زن نالیده اند
تا بگویم شرح درد اشیاق
باز جوید روزگار وصل خوش
چفت بکجا لان و خوش جان شدم
از درون من نجس اسرار من
لیک چشم و گوش را آن نور نیست
لیک کس را دید جان دستور
هر که این آتش نداد نیست باذ
جوشش عشق کاند رمی فداذ
بردها آتش بردهای ما درید
همجوی دمساز و مشتاقی که دید
قصهای عشق بخون می کند
مرزبان را ششتری جز گرفت
روزها با سوزها همراه شد
تومان ای آنک خون تو پاک
هر که بی روزی و روش در شد

Bismillâhirrahmânirrahîm

Dinle neyden, bak neler söyler durur,
Dertlerinden ayrılıktan dem vurur.
Kestiler der, bir kamışlıktan beni,
Dinler ağlar er, kadın cândan beni.
Ayrılıktan dağlanan kalp isterim,
Özlemim her neyse durmaz, söylerim.
Kim ki aslından uzak kalmış, arar,
Her ne geçmiş, gelse tekrar olsa yâr!
Yoldaş oldum düşmanım dostumla hem,
Sürdü her mecliste bitmez inlemem.
Anlayış mislince herkes yâr bana,
Ermemişler gönlümün esrârına.
Sırrım olmaz, hiç iniltimden uzak,
Görmeyen çok, duymamıştır her kulak.
Gizli kalmaz tende cân hem cânda ten,
Cânı bilmek izni yoktur, bil ki sen!
Âteş artık, yel değildir ney sesi,
Kimde od yok, yokluk olsun hissesi,

Aşkın âteştir gelip düşmüş neye,
Aştan artık çağlayış geçmiş meye.
Yârdan ayrılmışların mahrem bu ney,
Perde yırtmış perdemizden, hem bu ney!
Hem zehirdir, panzehirdir ney denen,
Böyle bir müştakı var mıymış gören?
Aşk-ı Mecnûn neyse, ney neşretmede,
Kanla dolmuş yol nedir, bahsetmede.
Söyleyen dil varsa tâliptir kulak,
Ancak âşık, akla sırdaş oldu bak.
Dertlerimden pek uzar günler yine,
Arkadaştım ben de hicran derdine
Geçmesinden günlerin yoktur keder,
Ey mübarek, burda sen varsın yeter.
Bir balıktan gayriler kanmış suya,
En uzun gün en nasipsiz gündü yâ!
Olgunun ahvâlini bilmez ki ham,
Söyle az söz, yetsin artık vesselâm!

19. Ey oğul zincir kırıp hür ol yeter!
Bulmamıştır kimse altından değer.

20. Bir deniz dökmüş olursan testine,
Kismetinden başka rızık almaz yine!
Aç gözün doymaz ki hiç göz testisi,
Hep kanaatkâr sedef var incisi!
Aşkınin uğruna yırtsan gömleği,
Hırsta kalmaz bil ki gönlün isteği.
Şâd olup kal! Sevdamız hoş aşkımız,
Derde dermân, senle bitmiş kaygımız!
Hem azâmet, kibrimiz, nâmusumuz;
Sensin Eflâtun'u Calinus'umuz.
25. Toprak insan, aşkla göklerden geçer,
Aşk yüzünden, Tur ki coşmuş raks eder.
Tur'a baskın aşkı, elbet aşkı nûr,
Düştü Mûsa, mest olup geçmişti Tur.
Bir, dudak olsaydı sırrın sahibi,
Sırrı biz söyler dururduk ney gibi!
Öz dilinden ayrı kalmış kim ki var,
Yüz lisan, yüz nağme bilmışken, susar!
Soldu gül, bağlar perişan, bağ bozuk,
Sustu bülbül, inleyiş bitmiş yazık!
30. Cümle mâşuktur ve âşık örtüsü,
Cânlı cânandır ve âşiktir ölü.
Aşkta, sabrı bulmamış sersem kişi,
Bir kanatsız kuştur artık, vâh işi!
Yârimin nûr bende rehber olmadan,
İlk ve son bilmem, çekilmiş ortadan.
İstiyor aşk, cümle söz olsun ayan,
Ayna vazgeçmez ki resmi sunmadan.
Vermemiş cân aynamız hiç yansıma,
Her taraf is, pasla dolmuş baksana!
-
- ŞAH VE CÂRİYENİN HİKÂYESİ**
-
35. Dinleyin dostlar, gelin bir kıssa siz,
Hep hakikat, anlatılmış halimiz.
Hem cihâna, dîne sahiptir, denen.
Vardı bir şah nice yıllar önceden,
- Bir tesâdüf gitti şah av etmeye;
Sürdü at etrafta varken bay, köle.
Yolda görmüş çok güzel bir câriye,
Aşkla dolmuş, şahti; döndü bendeyle!
Cân denen kuş, kalpte çırpınmış o an,
Mal verip almıştı, artık durmadan.
40. Mutluluk duymuş alır almaz onu,
Ansızın yâr hastalanmış dertte bu!
Bir fakir bulmuş palansız merkebi,
Buldu bir çul merkebi kurtlar yedi.
Testi bulmuş, hiç suyun yokken sesi,
Tam su bulmuşken kırılmış testisi.
Her taraftan toplamış tabipleri,
"Câna derman belledik der sizleri!
Ben de cân sağ, sağ olur olmaz o yâr,
Dertliyim ben, derde derman âşikâr.
45. Kim tedavi eylesin Mer cân'ımı,
İnci mer cânndan bulur ihsânımı!"
Der hekimler: "Başvurup her çâreye,
Fikr edip ersek gerektir gâyeye!
Tıpta bizler bir Mesih'iz âlemin,
Derdinin dermânıyız biz cümlemin."
Kibreder onlar ki Hakk'ı anmadan,
Çâre varken kaldırır Hak ortadan!
Hakk'ı anmaz kimseler âciz kalır,
Hakk'ı anmış kimse, güç kuvvet bulur.
50. Öyleler var dille "İnşaallah" demez,
Kalbe yerleşmiş, duyulsun istemez.
Türlü tedbirler devalar ettiler,
Arttı dert, çoktur meğer şifaya yer!
Kızcağız bu hastalıktan kaldı kıl,
Şahta gözler ağlamaktan sanki Nil!
Safra arttırmış olan "sirkengübin,"¹
Kabz'ı bâdem yağ da arttırmış bilin.

¹ Sirkengübin: Sirke ve bal karışımı bir ilaç.

Gitti yumşaklık, “**helil**”² kabz sunmada,
Nefte döndü, bir yakan su ortada.

CÂRİYİYİ TEDAVİDE
HEKİMLERİN ÂCİZ KALMASI

55. Gördü doktorlarda aczi, yalnayak,
Koştı, şah mihrâbı etmişken durak.
Vardı şah diz çöktü tam mihrâba yâ,
Secdegâhı gözyaşı ıslatmada.
Döndü gafletten gelirken kendine;
Övgüler sunmuş gönülden Rabbine.
“Şahlığım Hakk'ın bana az verdiği,
Söylemem boş! Sen bilirsin her şeyi!
Dâimâ sensin kulun sığınak yeri,
Biz yanıldık saklayansın bizleri!”
60. “Gerçi sırrın neyse bildim, söyle sen;
Pek de hoştur sırrı tezcek söylemen!”
* Hâcetim her neyse sensin sığnağım,
Geldi tekrar erdi şaşkınlık çağım.”
Arttı şahın kalpte mevcut coşkusu,
Coştı Hakk'ın rahmeti çok doğrusu.
Ağlayan şah daldı birden uykuya,
Geldi mürşid, himmeti dolmuş rüyâ!
Pir demiş; “Şah, müjde, istekler tamam;
Hem yarın bizden gelir has bir adam!
Hakkı bilmiş dertbilir tâbiptir o!
Bizden elbet, hak bilir; sâdiktir o!”
65. Kudreti Hak'tan alır almaz ilâç,
Kudret-i Hak, ilâcın olmuş mizâç.
Vakti gelmiş, yok olup gitmiş gece,
Tek güneş var, söndü yıldız böylece.
Gözleyip hem yolda durmuş bekledi,
Sır olan zât, tezce gelsin istedi.

² Helile veya halife; tohumları müşil olarak kullanılan bir bitki.

Gördü bir zât, çok büyük bir nûra eş,
Gölgelerden parlayan, gerçek güneş!
Fark edilmez, sanki var yok, bir hilâl;
Pek uzakta, yok sayılmış bir hayâl!

70. Rûha nisbet hep hayâller gizlenir,
Hep cihan bir tek hayâlmüş bellendir.
Sulhta hem harplerde sürmüştür hayâl,
İftihâr hem, âri vermiştir hayâl!
Hak bağından yansımış aşk bir kere!
Bir tuzaktır boş hayâl ermişlere,
Şah hayâlen neyse görmüş uykuda,
Şimdi gelmiş tam da durmuş karşıda.
Şah gereksiz gördü, memur, teşrifi;
Karşılarken, kendi gaybdan gelmiş.
75. Bir deniz olmuş, yüzen dost dirligi,
Sağlamışlar, bir dikişsiz birliği.
Sevgilim sensin ki olmaz başka yâr;
İşte âlem, böyle işten iş çıkar!
Mustafa'msın, ben sana oldum Ömer:
Oluşum, sen bağlar olsan bir kemer.

MUVAFFAKİYET VERİCİ ULU ALLAH,
MUVAFFAKİYET VE BÜTÜN HÂLLERDE
EDEBE UYMAYI DİLEMİŞ / EDEPSİZLİK
VE TERBİYESİZLİĞİN ZARARLARI

Hak Teâlâ'dan edep, ar isteriz,
Kim edepsiz, rahmetinden hissesiz!
Tek zarar vermez edepsiz kendine,
Bil ki yakmış, târumâr âlem yine.

80. Gökten inmiş sofralar, yok gayreti,
Almanın yok, satmanın yok; zahmeti!
Kavmi Mûsa'dan edepsiz, der ki bak:
Nerde, yoktur mercimek, hem sarmısak?
Hep kesilmiş gökten inmiş sofralar,
Çifçilik zor inmez artık helvalar...

Sonradan İsâ şefaât eyledi,
Hak Teâlâ sofralar gelsin dedi.
Bazı küstahlarsa tekrar azdılar,
Hem yiyip, hem torbalar doldurdular!

85. Yalvarır, İsâ ki halka durmadan,
“Bitmeyen bir sofrâ kalkmaz ortadan!
Şüpheler, sunmaktadır zahmet ona,
İhtirastır küfrân-ı nimet ona!”
Kesti rahmet, gitti rahmet doğrusu,
Hiç sevilmez şu dilenmek duygusu.
Kesti yağmur, biz zekât önler isek,
Bak zinâ, dert, hep vebâ yaymış demek.
Hem kayıtsız, hem de küstahlık sana,
Saygısızlık dert, elemdir baksana!

90. Dosta hırçın gözle bakmış insana,
Yolkesen, nâmert, denir artık ona!
Bak edepten nûrla dolmuştur felek,
Bil edepten, tertemiz olmuş melek.
Varsa küstahlık, tutulmuştur güneş,
Buldu İblis isyan etmişken ateş!

PADİŞAHIN RÜYÂDA GÖRDÜĞÜ VELÎ İLE KUCAKLAŞMASI

El açıp artık kucaklar tabibi,
Gönlü aşk deryâsınındır tâlibi.
Hem elinden, hem yüzünden öptü şah!
Her makamından, yolundan sordu şah!

95. Çıktı ermiş derken en üst başa,
“Hazne buldum, değdi sabrım uğraşal!”
Bir anahtardır sabır, her sevgiye,
İstiyorsan dertlerin bitsin diye!
Varlığın olmuş cevap, sorsak bunu,
Gelmemiz her derdimin olmuş sonu.
Kalpte mevcut, sırların, sen tercümân;
Batsa kim balçıkta sensin kurtaran.

Sen seçilmiş, Hak'ta bulmuşsun rızâ,
Olmasan gelmiş kaza, dardır fezâ!

100. Sen ki kavmin şahısın, seyyidisin,
Sevmeyenler hep helâk olmuş kesin.

HASTAYI GÖRMEK İÇİN PADİŞAHIN HEKİMİ GÖTÜRMEŞİ

Hem yenir yenmez yemek şah tuttu el,
Hâneye almış giderken bir güzel!
Hastalık her neyse bir bir söyledi,
Hasta gelsin bir görünsün istedi.
“Renge, nabza, idrâra, baksam,” dedi,
Pîr alâmet hem sebepler dinledi.
Onların hiç yaptığından yok şifâ,
Hasta bitkin, ters tedâvi, bir defâ!

105. Anlamazlar, biz demişler anlarınız,
İftirâdır, sunmamıştır, Hak'tan iz.
Gizli derdin anlayıp ahvâlini,
Gizlemiş şahtan kızın pir, hâlini.
Bildi sevdâ, safra artık dert değil.
Her ağaç, isten, kokuştan belli bill!
İnleyen gönlünde, dert vardır onun,
Gövde sağlam, gönlü hep derttir onun.
İnleyen kalpten âyan âşıkta dert,
Zorlu derttir, kalbe girmiş aşksa dert!

110. Ayrıdır dertlerden, aşkın derdi hem,
Aşk, Hüdâ'nın sırrı, **usturlâbi**³ hem!
Aşk denen dert cümle dertten ayrıdır,
Sırrı aşkın aşk ki usturlâbidir.
Aşk için ben, her ne türden söz desem,
Mahcubum, aşktan öte söz söylesem!
Gerçi tefsir-i lisan parlaksa da,
Aşkı hissetmek, gönül parlatmada.

³ Eskiden, astronomi bilginlerinin, gözlemlerinde kullandığı bir alet!

- Hem kalem yazmış giderken çarçabuk,
Aşkı yaz derken, kalem artık kırık.
115. Aşkı anlatmış akıl, âciz eşek;
Aşkı yalnız şerheden aşk oldu tek!
Bir güneştir, hem güneşten tek delil;
Sen delil ister isen, seyret de bill!
Hem güneşten gölge izler verse de,
Nûr-i cân, birçok güneş neşretmede.
Gölge olmuş bir masaldır uykular,
Gün doğar doğmaz da ay ürküp kaçar.
Misliçoktur, bak güneş hayret veren,
Oydu fânî, oysa ruhtur ölmeyen.
120. Dışta gördük biz güneş bir tanedir,
Yapsa ressam sâde benzetmektedir.
Bir güneş vardır onun cânıdır yeri,
Yok onun iç-dışta bir tek benzeri.
Rûhu imkân yok tasavvur etmeye,
Burda ermez bir hayâldir gerçeğe!
Söz cemâlî Şems'e ermiş olsa bir,
Hep felekler mahvolup sönmektedir.
Zikredilmiş olsa ismen yüz yüze,
Nimetinden söylemek vacip bize!
125. Cân şu'an çekmiş yakamdan, var kokun,
Hem Yusuf'un, gömleğindendir bakın!
Bunca yıl sürmüş bu sohbet aşkına,
Hoş olan hâller nedir, anlatsana!
Tâ ki bulsun yer ve gökler mutluluk,
Rûh, akıl, göz bulsa binler mutluluk.
Etme teklif; Şems'i anlatmam sana,
Manevî yokluktayım bir baksana!
Hem akıldan yok olan, boş her sözü,
Zahmet olsun, övmek olsun, yok özü.
130. Şemsi anlatmam için imkân mı var?
Bende yok şuur, uyanmış bir damar!

- Kalbi hem kan eyleyen, hicrânımı,
Ayrı koy kalsın, bırak sen, ânımı.
Gel doyur der: Ben açım açlık sonucu,
Sen çabuk davran: **Vakit keskin kılıç!**⁴
Vakte hâkim arkadaşır sûfiler,
Sûfi olmaz kimse, vakti erteler!
Yoksa sûfi olmadın mı sen ağa?
Borç sebeptir bil ki mutlak yokluğa!
135. Gizlemiştin hoştu, yârin sırrını,
Sen kulak ver anlayıp mânâsını!
Yârda mevcut nükte varken gizlemek,
Hoştur elbet başka yerden dinlemek.
Savma baştan ey fodul bilgin beyi,
Sakladın benden şu çıplak gerçeği.
Perdeler aç, apaçık söz söyle sen,
Yatmam elbet gıysili dilberle ben!
Sırrı ben dünyâyâ açsam bir hele,
Sen de kalmazsın; ucun, ortan bile.
140. İstiyorsan bil ki gerçek ölçüyü,
Dağ ki kaldırmaz yerinden kuştüyü.
İşte dünyâ, nûrla doldurmuş güneş,
Az yanaşsın, her taraf olmuş âteş!
Fitne, kan, hiçbir fesâtlık isteme,
Şems'e ait, fazla bir söz söyleme!
Gelmeyen son, gel de dön artık ona,
Sen hikâyen neyse, tam anlatsana!

O VELİNİN HASTALIĞI ANLAMASI
İÇİN CÂRIYE İLE YALNIZ
KALMAYI İSTEMESİ

Der ki ey şah: "Hep boşaltın siz hele,
Eş ve dost gitsin, çekil, git sen bile!

145. Olmasın hiç kimse duymuş, dinlemiş,
Anlamak, sormak olurken bizde iş!"

⁴ "Vakit keskin kılıçtır." Hadis-i Şerif.

- Hâne bomboş kaldı, artık boş demek,
Sâde tabip, hasta kız kalmıştı tek!
- Yumuşacık sormuş tabip: “Yurdun nere?
Her yerin dert, ayrı derman bir kere!
Orda kim var? Dost ve kardeş, akraba;
Kan bağından bağlı bir eş, akraba?”
El atıp tutmuş kızın tam nabzına,
Hem felekten dert nevar sormuş ona.
150. Bir diken batmış ayak, bilsen nedir?
Hiç tereddütsüz o, dizler üzredir!
Hem dikenden uç ararken iğneler,
İslatır, tükürkle hep görmek diler.
Bir diken bulmak demek, pek güç yine,
Hiç bulunmaz batmış olsun gönlüne.
Görse herkes, gönle batmış iğneyi,
Gam, keder olmazdı kalbin gerçeği.
Kuyruğun altında olsun bir diken,
Çifte sallar hep eşek durmaz hemen.
155. Kıpraşırken başlamış çöp batmaya,
Bir akıllı lâzım ordan almaya.
Hem diken çıksın deyip sıçrar eşek,
Çifteler artmış, çoğalmış derdi pek.
Gör, diken bulmakta tek üstâd bu pîr,
Durmadan, dertler arar el gezdirir.
Sordu kızdan, neydi eski hâlini,
Hep sorar eş dostunun ahvâlini.
Sordu kızdan kız dönüp her neyse der,
Apaçık her şey özünden, mûteber!
160. Söylenen her söz nedir, vermiş kulak,
Nabza dikkatten o, kalmazken uzak!
Nabzı söylemiş o sözden alsa hız,
Biz de bundan derdi neymiş anlarız.
Kız şehirler saydı, geçmiş dostlara,
Başka bir yer anmaya gelmiş sıra.
“Hem nasıl terk eyledin sen ülkeni,
Nerde kaldın, söyle bundan önceni?”
- Bunca yerler saydı bir hâl olmadı,
Nabzı aynen, rengi hem hiç solmadı.
165. Çok ekâbir, dostu saydı, tek be tek,
Tuz ve ekmek, nerde yenmiş bir yemek.
Hayli söz etmiş şehir hem hâneden,
Nabzı aynen, rengi solmaz hiç neden?
Âniden hızlandı nabzı soldu yüz,
Hem Semerkant'tan ederken tam da söz.
Nabzı yükselmiş, sarartmış gül yüzü,
Bir kuyumcuymuş, Semerkant'ın özü.
Hasta pek çok, gizli sırlar söyledi,
Pîr, onun her derdi neymiş belledi.
170. Nerededir bilsek ki o semt söyledi,
Köprü'nün üst başta Gafter'dir dedi.
“Hastasın sen, ben bu dertten anladım,
İşte himmet, işte çârem ilk adım!
Mutlu ol, cândan güven artık bana,
Çıktı yağmurdan çimenler meydana.
Bitti say sen derdi, artık gam yeme,
Ben babandan müşfikim, gam bekleme!
Sorsalar, sen sırrı aslâ söyleme,
İstesin şah, şaha dahi sır deme!”
175. Sırta kalbin, büsbütün olsun mezar,
Öyle yapmışsan, murâdın oldu yâr!
Derdı peygamber ki sırlar gizleyen;
Erdi mutlak neyse maksat önceden!
Dâne, kök, toprak bütün gizler korur,
Sırrı görse, bir yeşil bostan olur.
Gizlidir altın, gümüş, cevherle hem,
Gizlenip mâdende, birden aldı dem.
Var hekimin vadi, hiç olmaz çetin,
Hasta dersin, oldu korkmaktan emin!
180. Ciddi va'd etsen bulursun tam huzur,
Bir yalan sözden gönül bezgin olur.
Kim ki merttir, va'di bitmez haznedir,
Ehliyetsiz söz, tükenmez dert verir.

O VELÎ HEKİMİN HASTALIĞI TEŞHİSİ
VE PADİŞAHA BİLDİRMESİ

Pîr izin ister, şaha varsak dedi,
Kız da mevcut derdi bir bir söyledi.

“Çâre elbet şahsı celbetmek gerek,
Hem tedavinin usûl bir tek demek.

Süs ve taş dolmuş giyim sunsak eğer,
Pek sever sarraf bu türden giysiler!”

- * Pîr öğüt verdikçe şah emret dedi,
Söylenen her neyse cândan dinledi.

ALTIN VE SÜSLÜ ELBİSE GÖNDERİP
KUYUMCUYU UZAK ŞEHİRDEN
DÂVET ETMESİ

185. Gönderir Şah hâl bilir birkaç beyi,
Yollamış sarrafa tez gelsin deyi.
Şol Semerkand üzre varmış elçiler,
Padişahı verdiler çok müjdeler.
“Mârifetler sende ey iş bilmüş er,
Nâminiz her yerde meşhurdur meğer!
Sen seçildin haznedar olmaklığa,
Sen ki lâıksın büyük üstâtlığa.
Padişahın rağbeti altın gümüş
Sen vezirlik istiyorsan gel görüş!”
190. Çokça esvâp, mal görür görmez hemen,
Geçti eş, dost, evlâdından, ülkeden.
Kastı şahın, var ki bilmez cânına,
Neş'elenmiş yol sevinç vermiş ona.
Sürdü at amma ki bilmez gerçeği,
Câna kıymettir biçilmiş gömleği.
Bir amansız hâle hiç durmaz koşar,
Bir kaza gelmişse görmez hiç nazar.
Mal, menâl, mülk bulmayı etmiş hayâl,
Azrâîl söyler görürsün neyse hâl!
195. Orda bitmiş yol ulaşmıştır sona,
Çıktı tabip, yollanır şahı yana.

Hem **Tiraz**'dan⁵ kız da mutlansın hele,
Karşılanmış usta, birçok nâz ile.

Gördü şah, hürmet edip durmuştu yâ,
Hazneler teslim edip vermiş güyâ.

Der ki tabip: “Sultanım emret hani,
Şimdi ver tüccar da alsın gözdeni!”

Hem bu kız pek şâd olur, sıhhat bulur,
Hem visâlin suyla, hasret kurtulur.”

200. Şah ki vermiş tüccar almış dilberi,
Mutlu onlar hasretin yoktur yeri.

Altı ay müddetle hoş geçmiş zaman,
Geldi sıhhat, tâzeden kız buldu cân.

Yaptı bir şerbet hekim sunmuş ona,
İçti sarraf zehri, dert erdi ona.

Hastalık soldurdu, gitti hoşluğu,
Gördü kız mevcut olan nâhoşluğu.

Yok güzellikler ve solmuş onda yüz,
Kız soğur olmuştu birden, şüphesiz.

205. Renk, güzellik, isteyiş olmuşsa aşk,
Oldu rüsâ, nefse bağlanmışsa aşk.

Keşke çirkinlik, gelip kılsın karar,
Görmeseymiş böyle bir dert âşikâr!

Gözler ırmak oldu kanlar akmada,
Dış güzellik cânâ düşman olmada.

Kol, kanat, renk, tâvusun tek düşmanı,
Şaha düşman, ölçüsüz harp meydanı.

Der adam: “Miskim dağılmış ortada,
Avcı benden şimdi kanlar saçmada.

210. Ben ki hür bir tilkisiyken çöllerin,
Avcı kesmiş boynumu bir post için.

Sanki ben fil, dişlerim sökmekteler,
Câna düşman, oldu zalim bekçiler.

Benden alçak oldu elbet kan dökten,
Bende kan ister kısas hep, bil ki sen.

⁵ Tiraz: Türkistan'da güzelleriyle meşhur bir şehir.

- Bak bu gün ben zordayım yarın sana,
Benden akmış kan döner senden yana.
Bir duvardan gölgeler düşsün yere,
Gün çekilsin gölgeçektur bir kere.
215. Say; cihân dâğ, bizdeki işler nidâ,
Akseder, tekrâr döner bizden sedâ.”
Söyleyip söz, sonra girmiş toprağa,
Kız da artık tam ererken sağlığa.
Çünkü ölmüşlerde âşk, bâkî değil,
Hem de ölmüşler gelip, dönmez ki bill
Aşkı Hakkın gözde, rûhta dipdiri,
Hep açar dâim erilmez gülleri!
Hayy olandan bâkî aşkı seç ki sen,
Cân şarabın artırıp sunsun hemen.
220. Öyle bir aşk seç ki seçmiş enbiyâ,
Öyle aşktan zevke ermiş evliya!
“Şaha çıkmak iznimiz yok,” söyleme!
Sen, keremkâr üzre zorluk var deme!
-
- KUYUMCUNUN ÖLDÜRÜLMESİNİN
ALLAH'IN EMRİ OLDUĞU, PADIŞAH
EMRİYLE OLMADIĞININ BEYÂNI
-
- Sarrafin tâbip elinde ölmesi...
Yok ümit yok korkunun hiç hissesi!
Ölmenin olmaz sebepler emr-i şah;
Gelmeden elbet ki ilhâm-ı İlâh!
Bir çocuk var, kesti boynundan Hızır,
Anlamaz halk, neydi gerçek, neydi sır.
225. Vahyi almış kimse, tek ondan cevâp,
Her ne yapmış olsalar olmuş sevâp.
Cân veren, lânyık olur öldürmeye,
Hem vekil, Allah'a hem eldir diye.
Baş eğ İsmâil olup Hâkk emrine,
Er kahırdan sen de lûtfun yed'inel
Ahmed'in cân, verdi sonsuzluk Ahad,
Sende hep cân, mutluluk bulsun ebed.
- İçti âşıklar, ferâhlıktan meyi,
Öldüren dilber, elinden içtiği!
230. Padişah dökmezdi kan, şehvet için,
Terk et artık, sû-î zan etmek niçin?
Sanma işler bir günâh, hem padişah,
Süzme yapmış, tortu koymaz bil o şâh!
Hem riyâzet, hem cefâ saflık yeri,
Tâ görünsün, sâde saflık cevheri!
İmtihân: Hem hasta hem çirkinde var,
Koy cüruf bitsin bulunsun tam ayar.
Yapsa Şah iş, Hak'tan ilham almadan,
Oldu bir it, kalktı şahlık ortadan!
235. Tertemiz şah, hırs ve şehvetten uzak,
Fi'li mânen doğru, şeklen pisti bak!
Bak, Hızır ummanda delmiş bir gemi,
Bir sakatlık, sislemiş yüz görkemi.
Anlamaz hiç Hızır'ı Mûsa, vehmi yâ,
Yoksa imkân, hiç kanatsız uçmaya!
Al olan güldür, sakın kan sanma sen,
Aklı sarhoştur dedin, aldanma sen.
Şah ki ister ölsün elbet Müslüman,
Şahı övsem, bende hiççektur iman!
240. Suçluyu övsem, şu yer, gök titreşir,
Kâfir övmüş kimseler kâfirleşir.
Sırrı bilmiş çok büyük bir şah idi,
Tam seçilmiş, aşkı hep Allah idi.
Böyle bir şah öldürüp bir kimseyi,
Sundu gerçek, hem de yüksek mevkiji.
Kahredişten sundu Şah çok faydayı,
Sarrafa ermiş olan lûtfun payı.
Kan verirken korkudan titrer çocuk,
Oysa bundan anne duymuş mutluluk.
245. Bir yarım cân olsa Hak, bin cân verir,
Vehme sığmaz, türlü ihsân gösterir.
Hem kıyâs yapman, senin gönlüncedir,
Çok uzaksın, Hakk'a bak sen, nicedir!

BAKKAL VE DUDUNUN HİKÂYESİ
DUDUNUN GÜLYAĞINI DÖKMESİ

Vardı bir bakkalda bir tûtî yeşil,
Hoştu ses, hoş bir avaz hem hoştu dil.

Gözleyen bir bekçi olmuş dükkâna,
Nükteler yollar dururken, dört yana.

Sohbet eyler hem de bir insan gibi,
Tavrı dersin, sen onun hayvan gibi!

* Gitti bakkal, şimdi âniden eve,
Başlamış tûtî nezâret etmeye.

* Farenin ardında girmiş dükkâna,
Bir tekir, çok korktu tûtî baksana.

250. Sıçrayıp, kaçmış, sığınmış bir yere,
Gülyağı birden dökülmüş yerlere.

Geldi bakkal döndü tezgâhtan yana,
Tam bürünmüş oldu tüccar tavrına.

Yağ dağılmış üst ve baş batmış yağa,
Tûtinin, baş başlamış kel olmaya!

Hem kesilmiş oldu tûtî dilde ses,
Pişman olmuş, ahla dolmuş her nefes!

Saç yolar hem gitti der elden güneş,
Gitti nimet doldu dükkân, sis, ateş!

255. Hem kırılıns ellerim vurdum kuşa”
“Tatlı dillim, âh nasıl vurdum başa?”

Armağanlar sundu yoksuldan yana,
Tûtî dillensin, cevâp versin ona.

Kaldı bakkal böyle üç gün, üç gece,
Ağlayıp durmuş, oturmuş öylece!

Bin keder, bin gam dolar olmuş idi,
Tûtiden sözler duyulsun istedi.

* Beklemiş sözler desin has tûtisi
Pek muzip hâller yaparken kendisi.

Geçti bir derviş ki dıpdızlak başı,
Bir leğen olmuş, tamam çıplak başı.

260. Ağzı açmış tûtî söylerken lisan,
Söyleşir dervişle derken: “Ey, falan!

Sen neden geldin karıştın kellere,
Döktüğün gülyağ mı bildir yerlere!”

Yağ döken sanmıştı tûtî dazlağı,
Gülmeden halkın yarılmış kursağı.

Hem senin seçkinle ölçünmen nedir?
Yaz, görürsün, süt de şir, aslan da şir!⁶

Bir sebepten saptı birçok kimseler,
Hak kulundan anlayan pek az meğer.

265. Derler: “İnsan Enbiyâ, bizler gibi,
Evliyâ insan ve insan her nebi!”

“Anladık bizler beşer, onlar beşer,
Hem uyur, bizler de yer, onlar da, yer!”

Bilmemiş, onlar gönülden kördüler,
Çokta fark var amma hiç bilmezdiler.

Aynı gülden rızk alır, her cins arı,
Bu zehir sunmuş o sunmuş balları.

Türlü âhû otlamış, içmiş sular,
Bu tezek dökmüş iken, o misk dolar.

270. Aynı arkdan hep su almış çift kemiş,
Bu şeker sunmuş iken o kaldı boş.

Böyle yüz bin benzetiş var ortada,
Vardı yetmiş yıl, kadar fark arkada.

Yer, içer, pislik döker ancak biri,
Yer, içer hep nûr saçar, nûr diğeri.

Yer, içer artık haset olmuş biri,
Bir ilâhî nûr sunarken diğeri.

Bu temiz yer; oysa ancak bir çorak;
Bu melektir, oysa bir şeytândı bak!

275. Benziyor insan meğer fark duyguda,
Tuzlu berrak tatlı su fark sunmada.

Zevke sahip kimseler vardır inân,
Fark ederler tatlı varken tuzludan.

⁶ Şir kelimesi Farsça’da hem süt hem de aslan mânâsına gelir.

- Sihri mû'cîzeyle, etmişler kıyâs,
Sandılar hem, çifte hîleymiş esâs.
İmtihân olmak için Mûsa ile!
Aldılar onlarda bir deyneke ele.
Her asâ olmaz ki Mûsa'nın asâ,
Sizde çör çöp onda döndü elmasa.
280. Sihir için, Allah eder çok lâneti,
Mû'cizât saklar tükenmez rahmeti.
Kâfir etmiştir inat, maymun ne ki,
Kalpte huylar, âfet olmuş öyle ki.
Yaptı maymunlar, yaparsak biz neyi;
Öğrenir onlar da taklit etmeyi!
Hem de maymun, şimdi ben yaptım sa-
nır,
Bir inatkâr, farkı görmez aldanır.
Emre bağlandım sanır taklit eden,
Sen inâtkâr üzre, toprak saç hemen.
285. Bir münâfik, kıldı mü'min bir namâz,
Gösteriş yapmıştı, hiç olmaz niyâz.
Hep ibadetler ki her mü'min işi,
Müslüman sevmez, yerer fâsık kişi.
Hem de mü'min, gâlip olmuş en sonu,
Âhiret, kâfire sunmazken bunu.
Hem bu çift oynarlar aynı sahnede,
Buydu Mervli, oysa Rey'den gelme del
Her bir insan ayrı yoldan gitmede,
Herkesin mevkii, vardır yetmede.
290. Dense mü'min; rûhu, ondan hoşlanır,
Hem münâfik dense, hırs âteşlenir.
Hem imândan tat alır mü'min sözü,
Hem "münâfik" lafzının buğzudur özü.
Yok ki mîm, vâv, nûn'da üstünlük yine,
Söz bu "mü'min", mânâ tariften yana.
Hem "münâfik" dense, olmaz mü'mine,
Sanki akreptir, sokan içten yine.
- Hem cehennemden bu söz tat almasa,
Hem cehennemden çıkandan olmasa!
295. Sözde çirkinlik, sunan harften değil,
Hem suyun tat, konduğu kaptan değil.
Mânâdır su, harfler olmuş oldu kap,
Okyanustur mânâyâ, Ümmü'l-Kitab.
Tatlı, tatsız birleşen bir çift deniz,
Perdelenmiş hiç karışmaz bilseniz.
Bil ki bunlar, bir asıldan geldiler,
Neyse geç! Kaynak bulup yönlendiler.
Bilmeyiz ham, hem de, has altın nedir;
Anlamak, ancak mihenk vurmakladır!
300. Rûha koysun Hak, mihenk olmuş taş,
Bulmuş iman, şüpheniçoktur işi.
cânının bir çöp koyarsan ağzına,
Çıkmadan elbet, rahatçoktur ona!
Çöp olan bir lokmayı her kim yese,
Burdayım der sanki, artık neylese.
Hissi dünyâdır, cihânın merdiven,
Hissi dînin âsumânın merdiven.
Burda sıhhat istesen vermiş tabip,
Âhiret hissinde dermândır Habip!
305. Histe sıhhat, tendedir, sağlıkladır,
Dinde sıhhat, gayretinden cânlanır.
Mutludur cân, kimde vardır böyle hâl,
Harcamış, bitmiş, tükenmiş neyse mal!
Hazne bulmak üzre, etmiş ev virân,
Hâzne bulmuş, evde bulmuş tâze cân!
Hem su kesmişsen, temizlenmiş dere,
Tertemiz akmış su artık her yere.
Ok çıkarmak üzre açmışlar deri,
Tâzededen, sağlamlaşmış çıkmış geri.
310. Sûr yıkar, kâfir elinden almaya,
Sonra başlar çokta sağlam yapmaya!
Hiç suâl yok, hepsi Hakk'ın hikmeti,
Söylesem söz, gösterir Hak niyyeti!

Şöyle bâzan, böyle bâzan gördüğün,
Bâzı hayret, bâzı hayranlıktı dîn.

Dinde hayret eyleyen hayran değil,
Dosta sarhoş olma hayranlık asıl!

Yüz dönüp, hem dostu seyreyler biri,
Nefse dönmüş, nefse bakmış diğeri.

315. Gördüğün her ferde bak, artık tanı,
Bakmış olsan sen tanırsın insanı.

Türlü şeytân var ki, insandır hele,
Aldanır olman, uzanmak her ele.

Avcı, aldatmak için ıslık çalar,
Böyle taklitten tuzaklar kuş dolar.

Aldanıp kuş hem de sanmış eş sesi,
İnse göklerden tuzaktır hissesi.

Dervîşândan söz çalar alçak kişi,
Hîlekârdır insan aldatmak işi.

320. Sözde aydınlık, sıcaklık mertlere,
Hîle, arsızlık kalır nâmertlere.

Her dilenmiş der ki ben oldum velî,
Pis Müseylem der ki ben geldim nebil!

Hep Müseylem'lerdi tam kezzâb olan;
Bak Muhammed'dir **Ulu'l-elbâb**⁷ olan.

Kevserin tastik ilâhi, misk demek,
Bâdenin emsal, azâp olmak gerek!

YAHUDİ PADİŞAHIN HİKÂYESİ

Zulmü çok bir padişah varmış, cuhût,
Öldürür çok İsevî, bilmez hudût!

325. Dîni yaymak vakti, İsâ'nın bu ân;
O Mûsa'nın cânı, Mûsa onda cân!

Ayrı saymış, öyle hem şah bir şaşı,
Oysa onlar, Hak yolun tek yoldaşı.

Ustanın varmış çırak gözler şaşı,
Kâseyi raftan getirmekken işi.

"Kâse çifttir tek değil" derken çırak,
"İstemen der hangisi bilmem ki bak!"

"Kâse tektir, dikkât et sen ey şaşı,
Çift görüş yok, çokla terk et uğraşı!"

330. Der ki: "Ustam, neyse tektir etme ki!"
Usta der: "Sen kır birin kalsın teki!"

Bir çanak kırdım sanırken şaş o an,
Çift çanak birden çekilmiş ortadan.

Kâse tektir, gözde olmuştur iki,
Çift de kaybolmuş görünmez bir teki!

İhtirâs, insan isen, eyler şaşı,
Rûhta kalmaz istikâmet uğraşı!

Hırs, gazez gelmişse bitmiştir hüner,
Bir cehâlet yüz kerâmet perdeler.

335. Gönle rüşvet aşkı dolmuş bir kadı,
Hem zalim, mazlumda bir fark görmedi.

Yahudi kinden şaşı bir şah iken;
"El aman Yâ Rabbi, artık el aman!"

YAHUDİ PADİŞAHINA VEZİRİN HİLE ÖĞRETMESİ

"Ben ki Mûsa'nın vekil oldum," dedi,
Yüz binin üstünde cân katli eyledi.

Bir vezir var, öyle sapkin, hîlekâr,
Hîlesinden, nehre girdaplar atar.

Dîni gizler İsevîler korkudan,
Gâye elbet kurtarır olmağı cân.

340. Böyle az öldürmenin yok faydası,
Misk midir din? Var mıdır din kokması?

Yüz kılıftır, saklayan, bir sırdır o,
Dışta mâsum, içte tam aksiydi bu.

Der imiş şah: "Söyle sen taktir nedir?
İsevîlik yıkmada tedbir nedir?"

⁷ Akıl sahibi.

- Say ki bitsin Nasrânîler kalmasın,
Hem de dîn gizler olan er kalmasın!”
Der ki ey şah: “Kes ki benden el kulak,
Burnu yar, emret ki, yırtsinlar dudak;
345. Sonra gelsinler bütünden asmaya,
Bir şefaât ehli bul kurtarmaya.
Dört yolun ağzında sen seç bir yeri,
Seslesin tellâl, kadın, erkekleri.
Sonra sürdür sen, şehirden taşraya,
Bitmeyen şer, fitne döksem ortaya!”

VEZİRİN HİRİSTİYANLARA HİLESİ

- “Söylesem, kalpten ki ben Nasrâniyim,
Sırrı tam Allah bilir tek bildiğim.
Şah bilir bilmez, benim imanımı,
Kast edip almak dilerken cânımı!
350. Bende ondan sakladım öz dînimi,
Mûsevî dîninde sundum kendimi.
Koklamış şah sanki sırrımdan koku,
Gönle saplanmış onun töhmet oku.”
“Sözlerin iğne batan ekmek bize,
Gönümüzden bir delik açtık size.
Penceremden gördüm aynen hâlini,
Etme çok söz, anladım ahvâlini!”
“Dîni İsâ şimdi yardım etmese,
Çâresizdim hem Yahudi neylese.
355. Ben ki İsâ'ya sunardım cânımı,
Câna minnetten sayardım ân'ımı.
Cân esirgenmez ki İsâ kaynağım!
Dîni bilmektir bulunmaz ortağım!
Dinde pek çok bilgisiz var, ortada,
Çok yazıktır dîne, zâyî olmadı!
Hak için, İsâ için biz rehberiz,
Biz ki yollar gösterir, yol izleriz.
Ben o shaftan kurtarıırken vârimı,
Bağladım Nasrânîlik zünnârımı.

360. Devrimiz elbet İsâ'nın devridir,
Dîni benden öğrenin sizler nedir.”
* Şaha bir bir saydı, neymiş hîleler,
Gitti şahın gönlünün endîşeler.
İstene her neyse şah yapmış ona,
Zulmü görmüşler, döner ondan yana!
İsevîler semtidir, sürmüş onu,
Başta tâc etmişti halk artık bunu.
Durmadan toplar durur yüz, binleri,
Toplamış durmuş bütün mü'minleri.
Anlatır sırlar nedir artık biraz,
İncil'in sır, zünnâr'ın sır, hem namaz.

365. Vâiz olmuş din nedir, anlatmada,
Bir tuzak kurmuş da ıslık çalında.
Hîleler kaç türlü öğrenmek için,
Hem Resûlden sordu Ashâb-ı Güzin.
Hem nefis, rûhlarda mevcut duyguya,
Çok fesat, çok kin, gazez sokmuştu yâ.
Hem ibâdetten faziletten değil,
Hep kusurlardan sorulmuş oldu bil.
Zerrelerden, kıldan ince hîleyi,
Anlatıp Ahmet uyarmış gerçeği.
370. Keşfe meyletmış olan Ashâb düşün,
Hak beyândır, hepsi hayrandır bütün.

HİRİSTİYANLARIN VEZİRE UYMALARI

- Nasrânîler cümleten uymuş ona,
Anlamaz taklit eder halk baksana.
Hîlekârdır, bilmeden halk sevmede,
İsâ'nın bu nâibiymiş denmede.
Oysa tam tek gözlü bir Deccâl idi;
Sakla Rabbim, böyle müthiş hâl idi!
Yemle dolmuş yüz tuzak var ortada;
Aç kuş olduk hırslanıp biz bakmada.
375. Şahin olsak, olmuş olsak Anka biz,
Yok tuzaktan kurtuluş tutsaksa biz.

- Kurtaran sensin tuzaklardan bizi,
Bizse tekrar suçlara döndük yüzü.
İşte ambar, biz de buğday toplarız,
Toplarız lâkin birikmez dânemiz.
Toplarız biz, yok ki idrâk çâreler;
Bilmeyiz almış götürmüş fareler.
Bomboş artık, fare ambar delmede,
Hileler, ambar yıkıp mahvetmede.
380. Önce kurtul hîlesinden farenin,
Sonra gel sen topla buğdaylar senin.
Dinle Peygamber buyurmuştur bize;
"Her namazda iç huzur lâzım size."
Faresiz, ambar demekten sen sakın,
Nerde kırk yıllık ibâdet buğdayın?
Az da olsa, ambarın dolmaz niçin?
Sıdk, selâmet toplanıp kalmaz niçin?
Çok kıvılcım var, çelikten çıkmada,
Hep yanan kalplerde bir yer bulmada,
385. Sinsi hırsızlar karanlık yer arar,
Nûru söndürsek deyip parmak basar.
Söndürür kandil bu hırsız köstebek,
İstemez bir tek ışık sunsun felek.
Hem ayak altında olsun yüz tuzak,
İhsânın oldukça korkum yok ki bak!
* Rahmetin olmuştusa bizlerden yana,
Yok, gerek, hırsız olandan korkmana!
Kurtarısın rûhu bağdan her gece,
Ten bağından tahta sökmüş öylece.
Kurtulur rûhlar hapisten her gece,
Hürdür artık, cümle tutsak böylece!
390. Bak uyurken, bilmiyor zindan hapis,
Yatsa sultan, saltanattan var mı iz?
Uygunun yok kâr, zarar endîşesi,
Yok, kadın, yok çılgınlığın bilcümlesi.
Uyku bilmez Allah'ın ârif kulu,
Hep ayıktır ister olsun uyukulu!
- Dünyevî zevklerden ârif uyukuda,
Hak yazar, ârif kalem olmuş ona!
El yazar, kim yazdı, görmez kimseler,
Yazmalar yalnız kalemden zanneder.
395. Halka Allah, uykudan sunmuş eli,
Verdi ârif ahvalinden, ahvali.
Rûh çıkıp gitmiş uzak bir menzile,
Ten ve rûh, artık durup dinlenmede!
Sonra bir ıslıkla tutmuştur tuzak,
Oldu tekrar dânenin tutsak o bak!
* Bir seher nûrlar yayarken ortaya,
Kerkenez altın kanatlar çırpıda.
Hem sabahlar sesler, İsrâfil gibi,
Rûhu tekrar âlemi celbeyledi!
Rûhu almış, eylemiştir ten ile..
Ten de rûha, tekrâr olmuş hâmile.
400. Cân atından kaldırır koymaz eğer,
Oldu "En-nevnu ehul mevt"⁸ i meğer!
Hem sabah erken gelip dönsün hele,
Hem ayaktan, rûhu bağlar ip ile.
Sonra tekrar yüklenip alsın diye,
Çekmiş otlaktan yöneltmiş hâneyle!
Alsa Ashâb-ı Kefh'in rûhtan demi,
Rûh olur gör, sanki bir Nûh'un gemi!
Göz, kulak, kalp kurtuluş dolmuştu gün,
Kurtulaymış hem akıldan büsbütün.
405. Allah'ın çok Ashâb-ı Kefh'lik kulu,
Ey habersiz dön de bak her yer dolu.
Mağ'radan yâriyle sunmuş nağmeler,
Göz, kulak örtük mühürlenmiş meğer.

HALİFENİN LEYLÂ'YI GÖRMESİ

Der emir Leylâ'ya: "Artık söyle sen;
Kays'ı sen miydin perişân eyleyen?"

⁸ "Uyku ölümün kardeşidir." Hadîs-i Şerif!

- Sen güzellerden değilsin hem güzel!"
"Sen değilsin Mecnunum! Söz etme gel!"
Gafletinden yattı bir çok kimseler;
Bir ayıklık uykulardan besbeter!
410. Hak'la olmazsak uyanmışlık nedir?
Göz açıklık; bizce bir bağ, çiledir!
Cân yemiştir hep hayâlden tekmeyi,
Kâr, zarar fikriyle bitmiş her şeyi.
Yok, sefâ, şevk, isteğinden desteği,
Kalmaz artık, arşa çıkmak isteği.
Hem hayâller, bağlanır, gâfilleşir,
Hep ümit vardır, hayâller söyler.
Hûri der rüyâda, bir şeytâna da,
Arkasından, şehvetiymiş akmada!
415. Bir çoraklık, serpti neslin tohumunu,
Bir uyanısın rüyanın gelmiş sonu.
Baş ağırılmış, gövde yorgun kalmada,
Kirli gömlek hiç hayâl yok ortada.
Uçsa yükseklere bir kuş öylesi;
Düştü toprak üzre elbet gölgesi.
Avlamak ister bir ahmak gölgeyi;
Koşmadan yorgun ve bitmez isteği.
Bilmemiştir gölge bir kuş gölgesi,
Bilmeden hiç hem neyin olmuş nesî?
420. Ok atar öldürmek üzre gölgeye,
Torba boş, oklukta ok, yok der niye?
Ömrün okluk, kaldı boş, ömrün biter,
Gölge avlarken, harap oldun yeter!
Rehber olmuş olsa Hakk'ın gölgesi,
Hâm hayâlden kurtarır Hak herkesi.
Gölge olmuş bilseniz, Allah kulu,
Hak'la sağken, kaldı eşyadan ölü!
Böyle bir fert bulmuş olsan durma sen,
Bağlanırsan kurtulursun fitneden.
425. "Keyfe meddezzillû"⁹ den hem evliyâ?
Hak yolundan devre nûr saçmıştı yâ!
* Bâkir olmuş, harfi tevil etme sen,
Var ya Kur'ân, kendini anlat hemen.
Gitme vâdiden sakın, yokken delil,
Ben ki hoşlanmam "batandan" der Halil.
Gölgeden yol al, güneşler, iste, bul;
Şems-i Tebriz nerededir, yaklaş oğul!
Bulmadan yol, yol bulandan gel de sor,
Nûr u Hak'tır, sen Hüsâmeddin'e sor!
Koyma, kıskançlık sarılsın gırtlığa;
Bil ki şeytân atmak ister kursağa.
430. Sırf hasetten, secde etmez Âdem'e,
Hem savaşmış, mutlu olmuş görkeme!
Bak haset yollarda olmuş dar geçit,
Hiç hasuttan yoldaş olmaz, ayrı git!
Bir hasetler mülkü olmuş ten beden;
Nesli elbet pis hasettir kirleten.
Bak hasetten her beden kirlenmede,
Allah'ın lûtfu temizlik vermede.
"Tâhirâ beyfî"¹⁰ temizlikten nişân,
Aslı toprak, oysa bir nûrdan mekân!
435. Hem hasetten, hîle yapmış bir nevi,
Kalbi olmuştur karanlıklar evi.
Kâmilin huzrunda toprak ol, seril,
Git hasetler üzre toprak saç, çekil!

YAHUDİ VEZİRİN HASEDİ

Bak vezirin gönlü lânet, yok medet,
Hem kulak hem burnu kestirmiş haset.

⁹ "(Ey Habîbim!) Allah'ın kudretine bakmadın mı, gölgeyi nasıl uzattı? İsteseydi onu sâkin kılardı." (Furkan, 45)

¹⁰ "Beytimi temizle diye İbrahim'le ahitleştik" (Bakara, 125)

Halka vursun, hep haset zehr iğnesi,
Böyle yoğrulmuş onun fikretmesi.
Kim hasûttur, bil ki kesmiş burnunu,
Hem burunsuzluk onundur, en sonu.

440. Bir uzuvdur burnumuz almış koku,
Bil ki bir has bahçe olmuş bulduğu.
Koklamaz bir kimseninçoktur burun,
Has kokan dîn, olmalı hep bulduğun.
Koklayan olmuş da bir şükretmemiş,
Nîmeti baştan gelip mahveylemiş.
Et şükür, kul ol ki şükretmişlere,
Öl desin öl! Tam diril, sen bir kere!
Alma lâinden sakın sermâyenî,
Sen soğutmazsın namazdan çevrenî!

445. Dînde kâfir, tek hatip olmuştu yâ..
Sarmısak katmaktadır has helvaya.

HİRİSTİYANLAR ARASINDA
AKLI BAŞINDA OLANLARIN
VEZİRİN HİLESİNİ SEZMELERİ

Kimde zevk var, reddeder ham her sözü,
Hem zehirdir lâinin her bir sözü.
Nükteler, sözler o söylerken fakat!
Zehri şerbet içre katmış ekşi tat.
Görseniz siz dâimâ “gayret” sözü,
Oysa miskinlik sunarmış iç yüzü.
Hem gümüş parlar döner mehtaplara,
Bir beyaz bez vursanız, bez kapkara.

450. Yangının gördük, kızıldır çehresi,
Hep yakar, olmuş karartmak hissesi.
Sen görür, nûrdur sanırsın şimşeği,
Göz köreltip nûru çalmak isteği.
Zevki bilmez kimse ârif olmadı,
Vezre ârif kimseler hiç kanmadı.
Ayrıdır şahtan vezir tam altı yıl,
Aldanır millet, sunarken ters akıl.

Dîni, kalpten vez're teslim ettiler,
Sanki herkes, cân fedâ etmek diler.

HÜKÜMDÂRIN VEZİRE
GİZLİ HABER GÖNDERMESİ

455. Şah vezirden gizlice almış haber,
Hem vezir vâdiyle, şah sâkin meğer!
Yazdı şah, hem vez're sensin makbulüm,
Gel gider! Bitsin bütünden müşkülüm!
“Dîni İsâ'yı bozup durmaktayım,
Fitnemiz çok dîne ben katmaktayım.”

HİRİSTİYANLARIN
ON İKİ KISMA BÖLÜNMELERİ

Kavmi İsâ'yâ hükümdâr önceden,
On ikiymiş orda hâkim, hükmeden.
Her beyin emrinde var bir topluluk,
Mevki, hırs uğrunda bey kuldur yazık!

460. On ikiyken cümle beyler geldiler,
Pis vezir uğrunda kulluk buldular.
Söz vezirden geldi, kanmış gittiler,
Her ne denmiş, bağlılık gösterdiler.
Öl desin, mutlak ölür her bir beye;
Hep koşarlar, huzra onlar ölmeye!

VEZİRİN İNCİL'İN
HÜKÜMLERİNİ BOZMASI

Hem emîr nâmiyla düzmüş bir tomar,
Ayrı meslek, ayrı mezhepler sunar.
Her kitap bir ayrı şart sunmaktadır,
Ayrı herkes, ayrı şey anmaktadır.

465. Der biri: “Açlık esastır tövbede,
Tek riyâzet Hakk'a yol göstermede.”
Bir kitap yazmakta: “Açlık boş bir iş,
Kurtuluş mertlik ve hep ihsan imiş!”

- Bir kitap der: "İşlerin çirkin senin,
Mertliğin, hem açlığın, şirkin senin!
Hem tevekkül, teslimin, hep senledir,
Gam, rahatlık, bir tuzak, bir hiledir."
Bir kitap der: "Sende vâcip hizmetin,
Hem tevekkül fikri olmuş; töhmetin.
470. Dinde vardır çok emir, birçok yasak;
Bir metin der: Gaye aczi anlamak!
Sen dönüp aczinle bak bir kendine,
Hak'tadır gör kuvvet-i kudret yine!"
Bir tomar der: "Aczi görmekten sakın,
Aczi görmek küfr-ü nîmettir bakın!
Hem senin kudret olur Hak kudreti,
Sende mevcuttur Hüdâ'nın nîmeti."
Der tomar: "Aczinle kudretten sakın!
Kudretin, aczin de şirk olmuş bakın!"
475. Bir kitap der: "Sürme el yanmış muma,
Nûr saçır hiç durmadan bak topluma!"
Geç nazarlardan, senin hâlin nedir,
Vuslatın mum söndü artık gecedir.
Bir tomar der: söndürürsen yüz mumu,
Bitmeyen mum oldu elbet sunduğu!
Mum söner sönmez, çoğalmış cânda
nûr,
Sabredersen, Leylâ'mız Mecnûn olur.
Terk eder kim, zühd edip dünyâyı da,
Başlamış dünyâ onun kul olmaya."
480. Bir tomar: "Hak, nîmeti vermiş sana,
Hak ne sunmuş hep şirin olmuş sana!
Etti zahmetsiz rızık Hak, kısmeti,
Şürkredip al çekme artık zahmeti."
"Neyse arzun at" diyorken bir tomar,
Böyle hâller durmadan pislik sunar.
Ziddolan şeyler kolaydır nefesine,
Çok kavimler cân verirler dînine.
- Bir kolay yol olmuş olsa dinde yol,
Putperestler oldu dindar bilmiş ol!
485. Bir tomar der: "Hak müyesser kıldı yâ,
Her kolaylık, rûha olmuştur gıda!
Nefse zevk vermiş olan şeyler geçer,
Ot bitirmez bir çorak yermiş meğer!
Sâde pişmanlık olurken meyvesi,
Sattığından, hep zarardır hissesi.
Bil ki zevkler hiç kolay geçmez ele,
İsmi bağlanmış onun zorluk ile.
Sen kolaydan, güçlüğün ahvâlini,
Gel ayır, seyret onun son hâlini."
490. Bir tomar der: "Sen de gel üstâd ara,
Hiç nesep, soy etmez artık on para!
Uymamış birçok kavim peygambere,
Akla dönmüşler; şaşırılmış bir kere.
Âkıbet görmek oyuncak iş değil,
Görse herkes, ayrılık olmazdı bil."
Bir tomar der: "Sen ki üstâdsın sana,
Sensin üstâd, döndün üstâddan yana.
Sen adam ol, olma kul, hiç kimseye,
Çâre sensin, maskara olmak niye?"
495. Bir tomar der: "İşte bunlar, hepsi bir,
Çift gören, mutlak ki şaş bir kimsedir."
Bir tomar der: "Yüz olurmuş bir hele,
Böyle kim der akli vermiştir ye.
Sözlerin hem zıddı var, zıddır meğer,
Bir zehirdir, buysa tam olmuş şeker!"
Hem vezir İsâ'ya düşman öyle ki
On ikiyken bey, tomarlar on iki,
-
- BU İHTİLÂFLAR GÖRÜNÜŞTEDİR
GERÇEKTE ARADA BİR İHTİLÂFÇOKTUR
-
500. İsevî renkten vezir almaz koku,
Almamış huy, İsevî kupten de bu.

Giysi yüzler renkte olsa saf olur,
Rengi tek renk, din ile şeffâf olur.

Rengi tek renk, asla yok, vermez usanç,
Hem balık olmuş, gezer sallar kulaç.

Toprağın binlerce türden rengi var,
Göl kurur, artık balıklar cengi var.

Kim balık, kimdir deniz, olsun misâl?
Oydu benzersiz ve eşsiz Zül Celâl!

505. Şükreder deryâ, balık hep inciler,
Hak'tan ikramdır ederken secdeler.
Hak keremden yağdırır yağmur meğer;
Bak denizler beslemiş çok inciler.
Bir güneşten sundu nûrlar tertemiz,
Hem cömertlik öğrenir umman deniz.
İndi Allah'tan kerem, toprak, suya,
Çok tohum, çok dâne çıktı ortaya!
Kil emindir, her ne ekmişsin biter,
Hiç hiyânet, kilde bulmaz asla yer .
510. Bak emelik hep inâyetten gelir,
Hak güneş, Hakkın adâletten gelir.
Emri, Hak'tan almasın bir ilkbahar,
Kilde sır açmak için imkân mı var?
Hem biteklik bir emanettir kile,
Doğruluk bulmuştu toprak, feyz ile.
Kile fazlıyla Hüdâ sunmuş haber,
Kahre dönsün, çok akıllar kör meğer.
Cân, gönül etmez tahammül coşkuya,
Söylesem hiç, bir kulak yok duymaya.
515. Bir kulakken, göz kılar elbet Kerim,
Lûtfeye yönelmiş de taş, olmuş yeşim.
Hak yapan kimyâyı hem, kimyâ ne ki,
Rabbinin ihsânıdır, simyâ ne ki!
Methedişten gâye, methi terkti yâ,
Övgü varlıktan delil, varlık hata.
Varlığın terk et ki hep, Hak'tan yana,
Varlığın hem faydasız, gamdır sana.

Kör bu ten, gerçek olan bilmez nedir,
Bir güneş var, bilse bilmekten erir.

520. Hem vücut hep tâziyat dert dolmasa,
Mevcudat hep buz tutup donmazdı yâ!

VEZİRİN BU HİLEDE ZİYANA UĞRAMASI

Başvezir inkârda şahın ortağı,
Hak'la cenk etmekte seyret ahmağı!
Öyle bir imkâna sahip bir Hüdâ,
Yüzler âlem "ol" desin varolmada!
Kendisinden bir görüş sunsun sana,
Böyle yüz âlem sığar, bir bakmana!
Gör cihân, hükmünle sonsuz olsa da,
Kudretinden, zerreden az kalmada.

525. Bil, cihân rûhlar için zindan yeri,
Başka bir âlem de var gel sen beri.
Âlemin vardır sınır, bak, orda yok,
Nakş, suret, mânâyâ engeller de çok.
Yüz bin aşmışken Firavn ordusu,
Kırdı Mûsa asâsıyla doğrusu.
Vardı Calinos'da yüz bin tıbbî hâl,
Kaldı İsâ'nın bakıştan bîmecâl.
Var Kureyşin şi'rinin bin defteri,
Ümmünin¹¹ sözden utanmış, her biri!
530. Böyle yüksek, böyle gâlip bir Hüdâ,
Var mı insan etmesin cânlar fedâ!
Dağ kadar kalpler yerinden olmada,
Kuş mu kurnaz çift ayaktan tutmada.
Fehmi yükseltmek Hüdâ'ya yol değil;
Aczi görmek istiyor Hak fazlı bill!

¹¹ Hz. Muhammed kast ediliyor.

Hem öküz bulsun diyenler **hazneyi**,¹²
Hâm hayâller, tek düşünmek eksiği.
Neydi toprak, ot olursun toprağa?
Hem öküz var uymak istersin ağa.

535. Bir kadın yapmış pis iş, solmuş yüzü,
Mesh eder Hak, zöhreye dönmüş yüzü.

Bir kadın var zöhre olmuş mesh ile..
Kil, çamur mesh olmasın şaşkın niye?
Rûh çekerken gel deyip, yüksekler,
Sen koşarsın kil, çamur dolmuş yere.
Sen sefâhatlerle ten mesh eyledin,
Rûh yüceltmek istemişken bilmedin.
Gel de gör, Allah nasıl mesh eylemiş,
Bizde gâyet âdidir mesh eyleyiş.

540. Himmetin at, yıldıza çıksın dedin,
Secde Âdem çün edilmiş, bilmedin!

Ey hayırsız, sen ki Âdemoğlusun,
Bulmadın şan, suyla hem balçıklasın!
İsteğin dünya senin, eğlence, ün,
Daimî sürmez bu sevdâ var düşün.
Kaplasın dünyâyı kar, baştan sona,
Mahv olur birgün güneş vursun ona.
Bir vezir kim? Gelse yüz bin hîlekar,
Allah'ın nûruyla olmuş affa yâr.

545. Hâm hayâlden, hîleden, hikmet tutar,
Zehri, sen sunsan, dönüp şerbet yapar.

Zan ve her tür şüphe olmuştur yakın,
Bir bakarsın, hep muhabbet oldu kin!
Besler âteşlerde, gör İbrahim'i;
Rûh yücelmiş korkunun bitmiş demil!
Hiç sebep koymaz yakar, hayrânıyım;
Hak hayâl etmekle **sofistâyim**!¹³

HIRİSTİYAN KAVMİNİ KÜFRE DÜŞÜRMEK
İÇİN YAHUDİ VEZİRİN BAŞKA FİTNELERİ

Başvezir kurmuştu bitmez hîleler,
Etti hâlvet va'za artık yoktu yer.

550. Kaldı hâlvet üzre artık elli gün,
Âteşinden müridân yanmış bütün.

Halk bu yokluktan deli divânedir,
Özlenilmek bitmeyen efsânedir.

Başvezir hâlvette çekmişken çile,
Yalvarır ağalardı beyler halk ile.

Sensiz olmak, nûru bulmak yok niye,
Yoksa değnek körde, benzermiş neye?

Hak için gel burada sen ihsân buyur,
Koyma kendinden uzak artık n'olur.

555. Biz çocuk bil, sen de elbet dâyemiz,
Başların üstünde sen ol gölgemiz.

"Rûhla sevdim, sizden ayrılmam bilin,
Taşra çıkmak üzre vermezler izin."

Geldi beyler hep, şefâat etmeye,
Nefsimiz pis hep fenâ bizler diye.

"Biz gönülden dinde kalmışken yetim,
Hem de bahtsız olmuşuz bil ey kerim.

Hâlvetin hükmüyle kalben dertliyiz,
Biz bu yanmış kalbi sökmek isteriz.

560. Biz, senin has sözlerinden almışız,
Süt misâl, hikmetlerinden içmişiz.

Hak için artık cefâlar etme gel,
Çık bugün, yarın nedir? Bekletme gell!

Biz, senin aşkın için kalp vermişiz,
Olmasan sen, biz delilsiz kalmışız.

Biz balık, âşıkların çıkmış sudan;
Arkı aç! Yık geç, nehirden bendi sen!

Asrımız duymaz senin üstünde ses,
Hak için koş şimdi gel, feryâdı kes!"

¹² Anlatıldığına göre çeyiz taşıyan bir arabanın öküzü, bir yerde durmuş ve ilerlememiş. Orayı kazmışlar ve bir hazine bulmuşlar.

¹³ Sofistâî: Eşyanın hakikatini inkâr eden filozoflar.

VEZİRİN MÜRİDLERİ SAVMASI

565. Der vezir: "Boş sözle kanmış kimseler,
Va'z ve söz, dil, hem kulak isterseler;
Gözde bağ olmuşsa hissin çöz çabuk,
Âdi hissinden geçip tık sen pamuk.
Bil kulak mânâya olmuştur tıkaç,
Hem sağır mânâyı duymaz şimdi geç!
Sen kulaksız, his, fikirsiz ol da git;
Tâ hitâbi "ircî"yi¹⁴ vardır işit!
Hep uyanmak zevkidir varmış biri,
Gark oluştan koklamaz gelmez beri.
570. Oldu kavî ü fi'limiz, âyân geziş,
İçte gezmeştir, fezâyâ yükseliş.
Gönlün Âsâ'dır yürür deryâda da,
Gördüğün âlem ki ondan doğmada.
Bir kurak yer, olsun ister hep kuru,
Rûha koymuş ummanın arzusunu!
Mâdem ömrün, toprak üzre aldı yol,
Bazı dağdır; bazı deryâ, bazı çöl!
Âb-ı hayvan bulmak imkânsız sana,
Yok ki imkân dalgalardan aşmana!
575. Kilde dalgam, fikrimiz hem aklımız,
Ummanın her dalga mestlik bilseniz!
Sarhoş olman; kaldı mestlikten uzak;
Böyle sarhoşluk edep sunmaz ki bak!
Faydasız sözler demişsen toz ne ki,
Akla dön sen, sus; kulak ol öyle ki!

HÂLVETTEN ÇIK DIYE MÜRİDLERİN
TEKRAR RİCÂ ETMELERİ

"Ey hakîm artık bahanen bitmeli,
Hîleden geç bizden artık çek eli.

Tâkatince, yük gerektir hayvana,
Kudretince, iş gerektir insana.

580. Bil ki her kuş, cüssesince dâne yer.
Sanma kuş incir için, bir lokma der.
Süt gerekken, aş verirsen bil bebek;
Hazma güç yok, çâresiz ölmüş demek.
Sonra dişler, çıksa bir bir ortaya,
Uğraşır el, ağza ekmek almaya.
Bir kanatsız yavru kuş, uçsam dedi,
Sâde bir tek lokma etmiş aç kedi.
Bir kanat çırpın uçar her yavru kuş,
Beklemez ıslık, bu kendinden uçuş.
585. Susturur şeytânı hakken nâtikân!
Öğdünüz vermiş kulaktan, akla cân!
Söylesen elbet kulak, aynen akıl,
Biz deniz olduk ve deryâsın asıl.
Toprak aydındır feleklerden bile,
Sen ki gökten nûr saçansın diplere!
Sensiz artık, bizce zulmettir felek,
Sen ki bir aysın, felekler hiç demek!
Göklerin var gözlenen yüksekliği,
Rûha hastır, mânânın enginliği.
590. Cisme mensup, sûret olmuş yükseliş
Mânânın nisbet cisim, bir ad imiş."

VEZİRİN HALVETİ BOZMAM DEMESİ

"Söz kısalsın" der vezîr, hem hücceti,
"Öğdümüz kalp, rûha versin kuvveti.

Ben eminsem, hep olun benden emin,
Âsuman yerdir desem, gerçek bilin.
İnkâr etmek neydi, ben kâmil isem,
Yok değilsem, boş bu zahmet istemen.
İstemem ben, hâlveti terk etmeyi,
Bende tek meşgâledir kalp gerçeği!"

¹⁴ "Ey Mutmain nefis, sen O'ndan razı O da senden razı olarak Rabbine dön." (Fecr, 27-30)

VEZİRİN HÂLVETTE KALMASINA
MÜRİDLERİN İTİRÂZI

595. Hiç değil isrârimiz inkâr sana,
Biz de söz olmaz ki, hiç ağıyâr sana.
Ayrılıktan gözde yaş, sel akmada,
Ah, teessür rûhumuzdan çıkmada!
Hiç dadiyla uğraşip durmaz çocuk,
Ağlar; ister, has-fenâ bilmez çocuk.
Biz ki **çengiz**,¹⁵ sen de mızrâplar vuran.
İnlesem, sen inleyişler dolduran.
Biz neyiz, bitmez nevâmız sendedir,
Biz dağiz, aks-i sedâmız sendedir.
600. İşte satranç; sende kudret, sende mat,
Gâlip olmak, mağlup olmak, her sıfat!
Biz kimiz? Elbet de sensin câna cân,
Sen ki varsın, biz yok olduk ortadan.
Bizde varlık tek delildir yokluğa,
Sen vücutsun, her fâni, her varlığa.
Aslanız her yükselen bayrakta biz,
Esse rüzgâr biz nişan vermekteyiz.
Aslan oynar oynatan yok ortada,
Yel görünmez amma var ondan sadâ.
605. Bizde varlık, bizde rüzgâr, sen veren,
Neyse varlık, her şeyin mûcid de sen.
Varlığın lezzetti, sundun yokluğa.
Yokluğu âşık edersin yokluğa?
Kesmeden ihsân ne var hep sun bize,
Etme mahrum; aşk, şarap varken meze.
Sen eğer bizden kesersen feyzini,
Nakş, nasıl ansın ki nakkaş ismini?
Bakma! Kaldık biz ki idrâksiz fenâ,
Sende mertlik, muhtacız ihsânına!

610. Biz ki yoktuk, yoktu idrâk arzumuz,
Duydu hissin, söylemezken duygumuz.
Bir nakış, nakkâş elindendir desek,
Annenin karnında, âcizdir bebek.
Tek O'dur âlemde kudret sahibi,
İğnenin altında kul, gergef gibi.
Bâzı şeytân, bâzı insan çizmede,
Neş'e çizmiş hem keder resmetmede.
Aklı yok gergef, ki fikretsin desin,
Onda dil yok, has ve çirkin söylesin.
615. Ver kulak: "Kur'ân da beytin tefsiri,
Der: "**Rameyte iz'rameyte**"¹⁶ her biri.
Biz ok atmışsak atış bizden değil,
Allah atmış, fırlatış bizden değil.
Yok cebirler, "Cabbar" ismin mânâsı ,
Söylemek ancak O'nun anlanması.
Ağlayış bizlerde hep aczin delil,
Ar denen şey hep iradendendi bil!
İhtiyâr yok olsa; nerden ar, hayâ;
Hiç gerek kalmaz utanmış olmaya.
620. Bazı cebretmiş olur üstâd. Neden?
Tebdir alsan kalmaz artık inlemen!
Hakk'a mensup ay, buluttur gizleyen.
Cebre gâfil üstâdım bilmez desen,
Hoş cevâbım var, eğer dinler isen;
Küfrü attın, dîne döndün bil ki sen!
Hastalık dert, inleyiş, gam olsa da,
Hastalık, gam hep ayıklık sunmada!
Hastalanmış, derde düşmüşsen hemen,
Başlar artık cürme tövbe eylemen.
625. Gördün artık sen günâh, çirkin ne var,
Hakk'a dönmek niyyet olsun âşikâr!

¹⁵ Çeng: Bir tür çalgı.

¹⁶ "Attığın zaman sen atmadın, lâkin Allah attı." (Enfal, 17)

Söz verirsin: "İşlemem suç bir daha;
Hem yönelden lâzım artık Allah'a!"

Sen yakinen bil ki, varken hastalık,
Sundu idrâk, hem de kılmıştır ayık.

Aslı sen bilmek dilersen, aslı bu;
Kimde dert var, mânâdan almış koku!

En ayık insandı en çok dert çeken,
Çok sararmış kim ki vardır, çok bilen!

630. Cebre vakıf sanki feryadın hani?
Zincir-i cebr, görme imdadın hani?
Neş'e neymiş, bilseniz zincirliye?
Hapse girmiş benzemez hür kimseye?
Bağlı görmüşsen ayaklardan seni,
Şah, çavuştan istiyor gözlenmeni.
Acze artık, gel çavuşluk etme sen,
Böyle olmak istemez âciz denen.
Hak da cebrî görmedin, gördün mü sen?
Gördüğün şey nerdedir şerh et hemen!

635. Hangi bir iş üzere meyletsen ki sen,
Sen görürsün onda kudrettir ayan.

Hangi bir iş üzere yoktur isteğin,
Hakkı cebrî sayma olmuş niyyetin.

Hep nebiler cebridir, dünya için,
Âhiret çün cebrilikler kâfirin!

Her nebi dünya nedir sevmez geçer,
Kâfiran, ahret nedir, vermez değer!

Uçtu her kuş, bil ki bulsun cinsini,
Rûh yücelmek uçmak ister ey deni.

640. Bil ki kâfir cinsi "siccîn" oldu da,
Koştular dünyâların zindanına.

Hem Nebiler "İllyyin"¹⁷i seçtiler,
Cân ve gönülün "İllyyin"e geçtiler.

Asla ermez söylenen, sözler sona,
Hem hikâyem bitmedi dönsek ona.

VEZİRİN HÂLVETİ BOZMAKTAN VE
HÂLVETTEN ÇIKMAKTAN
ÜMİT KESTİRMESİ

Hem vezir, hâlvet yerinden söyledi,
"Ey müridler, bilginiz olsun dedi!"

Hem de İsâ, böyle göndermiş haber,
Bizde hâlvet şimdi devlet oldu der.

645. Yüz dönüp divara sen yalnız otur,
Geç ki kendinden, meğer halvet budur.

Boş sözün bitmişti elbet mevsimi!
Söylesem yok, sözlerin geçmiş demi!

Elvedâ ey cümle dostlar ölmüşüm,
Şimdi dördüncü felek olmuş yerim.

Hem cihândan, çekmemek zahmetleri,
Yanmamak, kül olmamak, çam benzeri!

Bulmuşum bir yer ki İsâ'nın yanı,
Bulmuşum dördüncü gökler imkânı."

VEZİRİN HER ÂMİRİ AYRI AYRI
VELİÂHT TÂYİN ETMESİ

650. Ayrı ayrı hep çağırılmış beyleri,
Ayrı bir söz dinletilmiş her biri.

Her gelen kim, dînde tek sensin dedi,
Hakk'a nâip, hem halifemsin dedi,

Hem bütün beyler gelip, uysun sana,
Cümle bey emrinde, yardımdan yana.

Hangi bey söz tutmasın, kes boynunu,
Öldür elbet, yoksa tutsak et onu.

Sağ iken ben, sırrı hiç sen söyleme,
Ölmeden ben, sen nâib oldum demel!

¹⁷ Siccîn: Cehennemin en alt yeri. İllyyin: Cennetin en üst yeri. Bk. Mutaffîfîn, 7-8, 18-19.

655. Ölmeden ben, çıkmasın iş meydana,
Uymadan dur saltanat arzûsunu.

Hep tomarlar, bil ki İsâ emridir.
Halk da duysun anlasın gerçek nedir!"

Hangi bey geldiyse bir söz söyledi,
Sen nâibsin başka nâip yok dedi.

Ayrı takdis eyleyip, sen bey dedi,
İlke denmiş, neyse aynen söyledi.

Elde her bey, ayrı tutmuş bir tomar,
Gâye zıtlık, zıt gerektir her tomar.

660. Hep metinler muhtelifdir, muhtelif,
Benzemez harf, ayrıdır hem lâm, elif,
Onların aksiydi elbet her tomar,
Zıddı evvelden demiştik âşikâr.

VEZİRİN HALVETTE İNTİHÂRİ

Sonra, kırk gün kaldı hep örtük oda,
Öldürüp kendin yok etti sonrada!

Bak vezir ölmüş haberdâr oldular,
Ağlayıp feryâd edip durmuştular!

Geldi herkes, saç, sakallar yolmada,
Mâtemin aşkıyla esvâp yırtmada.

665. Toplanan insan ki kaç, Allah bilir,
Kaç Arap, kaç Türk ve Rum, Kürt gelir.
Kabre topraklar döküp hem yaydılar,
Derdi onlar câna derman saydılar.
Kabrinin üstünde diz çökmüştüler,
Gözlerinden kanlı yaş dökmüştüler.

VELİAHT HANGİNİZSİNİZ? DİYE SORULMASI

Geçti bir ay söylemiş halktan biri,
"Kim vezirin nâibi, gelsin beri?"

Biz makâmın bilmedik, kimdir imam,
Gelsin olmak isteriz teslim tamam.

670. Battı gün, bizlerde açmıştır yara,
Çâre bitmiş, kandilin artık sıra.

Gitti gözlerden, uzaktır vuslu yâr,
Bir vekil lâzım ki ondan yâdigâr.

Sonbahar gül soldurur, yıkmak huyu,
Kalmasın gül vardır elbet gül suyu.

Çünkü Allah, âşikâr olmaz bize,
Geldi peygamber, meğer nâip size.

Söyledim, yanlış, müvekkil, hem vekil,
Denkti dersek, böyle bir söz hoş değil!

675. Zâhiren baksan bu göz elbet iki,
Şekli geç sen nûra bak gör bir teki.
Bak ki dıştan, gözlerin çifttir senin,
Oysa tektir nûru, çiftken gözlerin.
İnsanın elbette çifttir gözleri,
Nûrda farkçotkur, görürsün her yeri."

BÜTÜN PEYGAMBERLER DOĞRUDUR. "ALLAH'IN PEYGAMBERLERİNİ BİRBİRİNDEN AYIRT ETMEYİZ." ÂYETİNİN BEYANI

Biz eğer yakmış olursak on mumu,
Birbirinden ayrı yanmıştır tümü.

Yandı farksız nûrta, mutlak her biri,
Hem birinden farklı olmaz diğeri.

680. Sen ki yüzler meyve bulsan, toplasan,
Rendelersin, hepsi kalkar ortadan.
Taksimât hem sayma yok mânâda da,
Yok, ayırmak, toplamak yok ortada!
Yâr ve yâranlarda birlik pek güzel,
Yüzse çirkin, sen de at, mânâya gel!
Gel riyâzet et erit serkeş yüzü,
Vahdetindir hazne, artık aç gözünü!
Sen eritmezsen o serkeş sûreti.
Hak Teâlâ, kaldırır âkibeti.
685. Kendi kendin gösterir hep kalplere,
Hırkalar dikmiş, odur dervişlere.

Hep yayıldık, aynı cevher aslımız,
Orda başsız, hem ayaksız kalmışız.
Nûrla parlardık, güneşтик, sanki biz,
Bir düğümsüz suysa, gamlardan temiz.
Bir yayılmış nûr ki sûretlendi de,
Sayma, âdet, âşikâr sûrette de.
Mancınık yıksın, kökünden bunları,
Bir olurlar yıkılmış olsak burçları.

690. Pek de mümkün, şerhi yapmak, söylemek,
Korkumuz sürçer akıl biz söylesek.
Nükteler keskin, çelikten bir kılıç,
Kalkanın yokken çekil sen durma hiç.
Keskin elmas, kalkanın yok, gelme hiç,
Kesmeden hiçbir utanç duymaz kılıç.
Anlamaz câhil sözün mânâsını,
Hançerim, seçmiş benim, artık kin!
Şimdi destan sunmaya gelmiş sıra,
Doğruluktan söz gerektir onlara.
695. Hem vezir göçmüş, gelin çok geçmeden,
Bir vekil seçmek gerek olmuş hemen.

VELIAHTLIK HUSÛSUNDA
BEYLERİN KAVGA ETMELERİ

Çıktı bir bey geçti beylerden öne,
İhtiyatsızdır, övünmüş kavmine.
Der ki: "Ben oldum vezirin nâibi,
Hem bu îsâ devrinin, tek sahibi!
İşbu defter, gerçek ispâttır buna,
Hak benimdir, ben vekil oldum ona."
Başka bir bey, çıktı birden ortaya,
Başladı çok iddiâlar saymaya.

700. Hem çıkarmış koltuğundan bir tomar,
İhtiraslar çiftte oldu âşikâr.
Arkasından cümle beyler çıktılar,
Parlayan hançer, kılıçlar çektiler.

Elde tutmuş bey denen defter, kılıç,
Herkes, azgın fil olup harcardı güç.
Yüzbin aşkın İsevî düşmüş yere,
Hep ceset dolmuştu vâdi, dağ-dere.
Sağ ve soldan aktı kan seller gibi.
Kalktı tozlar; gökteredir dağlar gibi.

705. Bak vezir ekmiş tükenmez fitneler,
Başların üstünde âfetmiş meğer.
Gör ki sağlamken, yarılmış bir ceviz,
İçte sağlam, ölse, rûhlar tertemiz.
İnsan öldürmek de nar yarmak gibi,
Ten yok etmek; elma nar kırmak gibi!
Tatlı şey "nardek" denen şerbet olur,
Koflaşan nar, renk atar tatsız kalır.
Kimde mânâ var güzellikler bulur,
İç çürük, elbet rezil-rüsvâ olur.
710. Neydi sûret, mânâ bul, yaklaş ve tat;
Sûretin artık olur mânâ kanat!
Ehli mânâ bul onunla yoldaş ol!
Hakk'a lâıyk er olursun bilmüş ol!
Hiçse rûhun, şüphesiz hem tende hiç,
Tahtadan yapsan kılıflarsan kılıç;
Kinda gördün sen kılıç, verdin değer,
Çıksa kindan tahtadır âteşti yer.

715. Tahtadan hançerle gitsen harbe sen,
Dikkât et kaç, derde artık düşmeden!
Tahtadan hançerde olmaz itibâr,
Hem kılıç elmassa lâıyk iftihâr!
Evliyânın çok kılıç var sînedi,
Hepsi elmas, tutsa kimya etmede!
Cümle âlimler demişlerdir bilin,
Bir bilen var: **Rahmeten lil âlemîn!**
Nar alırsan, çatlamış bir narı al,
Dâne neymiş gel de gör, tam bârı al!
Pek mübarek gülmedir olmuş ayan?
Kalpte mevcut inciler etmiş beyan!

720. Uğruçuktur, lâlenin bir gülmeden,
Ağz açılsın, sim-siyâhdır iç denen.
Bahçeler güldürdü gülmüş nar, nasıl,
Evliyânın sohbeti ruhtur asıl.
Gönlünüz taş hem de mermer olsa da,
Kâmilin ellerde cevher olmada.
Asfiyânın sevgi dolsun gönlüne,
Gönle sahip çıkmalı ârif yine!
Sen ümitsiz olma artık, dol ümit,
Geç karanlıktan, güneş var, nûra git.

725. Çekmek ister kalbi kâmil semtine,
Tense dönmüş; suyla, killer hapsine.
Gönle ehli hâl bulun, versin gıda,
Koş, bul ikbâl ehli, ikbâl almayal!

HAZRETİ MUHAMMED'İN
İNCİL'DE ZİKREDİLEN NA'TI

Mustafa'nın, yazdı İncil ismini,
Son Nebî hem, enginin en engini!
Yazdı İncil, onda mevcut her huyu,
Hem oruç, hac, hem namaz her duyguyu.
Nasranîler, ismi Ahmed geldi mi?
Yüz sürerler, hep öperler ismini.

730. Yüz sürerlermiş şerefli nâmına,
Ermek isterken sevap imkânına.
Fitne coşmuş, halka yönlen bak hemen,
Bazılar vardır habersiz fitneden.
Hem vezir, beylerde hep şerden yana,
Ahmed'in ismiydi, sığınak onlara!
Arttılar soy-sop çoğalmış onların,
Nûr-u Ahmed, yârı olmuş onların.
Bir gürûh varmış diğer Nasrânî'den,
Ahmed'i silmiş çıkarmış listeden.

735. Oldular bunlar ki hor, hâkir hemen,
Hep uğursuzluk, vezirin fitneden!

Dîn, amel, her neyse hep dolmuş hatâ.
Hem tomarlar sunmada bitmez belâ.
Ahmed'in ad, böyle olmuş yâr düşün,
Nûrunun feyzi nedir, sen var düşün!
Ahmed'in ismi demirden bir kâle,
Sen, Emin bir rûh nedir, bilsen hele.
Halka bitmez bin belâ olmuş vezir,
Hep savaş etmektedir her bir emir!

ÎSÂ DİNİNİN MAHVINA ÇALIŞAN DİĞER
BİR YAHUDİ HÜKÜMDÂRIN HİKÂYESİ

740. Başka bir şah geldi, derken bir çifit,
Hem helâk etmekte, bilmez bir hudût.
Bir diğer şahtan işâret işte uç;
Emridir: “**Ves-semâi zâtîl burûc**”¹⁸
Öğrenip ondan, bu geçmiş âdeti;
Celp eden olmuş yeniden lâneti.
Bir fenâ âdet îcat etmiş olan,
Tâ kıyamet hep odur lânet bulan.
Gitti haslar, sürdü yalnız sünneti.
Lâinin hep kaldı, zulmü, lâneti.

745. Haşre dek kimler icad etmişse suç,
Yüklenir hem boyna miktarınca suç.
Hem su tuzlandıysa, hem tatlıysa su,
Sûra dek halkın içinde, carî bu!
Doğrular her işte: Bulmuştur, sevâp,
Doğru mîras işte: Evrensel Kitâp!
Dikkât etsen, gâyesi tâliplerin,
Nûruna ermek diler, Peygamberin.
Şûle, cevher ayrı şeyler olmamış,
Şûle, cevher, dâima birlik imiş.

750. Pencerenden bak, güneş devran eder,
Çünkü burçtan burca hep seyran eder.

¹⁸ “Burçları olan semaya yemin olsun.” (Buruc, 1)

Her kimin yıldızla vardır ilgisi,
Onda, yıldız hükmünüdür gölgesi.

Zevk, sefâ ehline yıldız, Zühre'dir,
Büsbütün eğlenmenin meylindedir.

Kimde yıldızdır Merih, sen bilmiş ol,
İftirâ, cenk etme derken aldı yol.

Öyle yıldız var ki göklerden öte,
Şansa imkân, yok kehânet, nisbete.

755. Öyle yıldız var ki gökler görmemiş,
Hem bu göklerden geçip seyreylemiş.

Hak ışıktan parlamıştır cümlesi.
Onların yok, ayrılıp birleşmesi.

Öyle yıldızlarla kim tâlihçe yâr,
Nefsi, kâfir recm eder, kâfir yakar!

Hışma mağlup bazı üstünlük bulur,
Hem Merih hışmından artık kurtulur.

Gâlibin nûrlar karanlıktan emin,
Parmağından tuttu Rabb'ül-âlemin!

760. Hak ki nûrdan, öz nûrundan saçmada,
Mutlu olmuşlar etekler açmada.

Nûru Hak, görmüşte kim açmış etek,
Hak'tan ayrı neyse yüz dönmüş demek.

Kimde yok aşktan gelen bir has etek,
Nûru bulmaktan o, mahrumdur demek.

Cüz'lerin yönlenmesi hep küllere.
Bülbülün aşkı yönemiş güllere.

Rengi dıştan gözlenir hayvanların,
Rengi içte gizlidir insanların.

765. Hem temiz küpler temiz renkler sunar,
Rengi pisler, rengine pislik vurdular.

"Sıbgatullâh" o lâtif rengin adı,
Kirlî renkler; hiç lânetsiz kalmadı!

Kim denizden geldi, yol tekrar deniz,
Seçti hep engin ne var, bir bilseniz.

Dağ başında hızlı bir sel benzeri,
Rûhla aşk, birlik kuşatmış tenleri!

YAHUDİ PADİŞAHIN ATEŞ YAKTIRMASI,
ATEŞİN KIYISINA BİR PUT KOYDURMASI
VE KİM PUTA SECDE EDERSE
KURTULACAK DEMESİ

İt cuhut bilsen nasıl halt eyledi,
Yaktı âteş, bir de put dikmiş idi.

770. "Put için kim secde etmiş; kurtulur,
Yoksa âteş ortasından yer bulur!"

Nefsi puttur hem uyanlar nefesine,
Tâze bir put peydah etmişler yine.

Nefsimiz hep putlara öz ayna yâ,
Dışta say puttur yılan, nefis ejdehâ!

Nefsimiz çakmak taşı, putlar şerâr,
Bir kıvılcım sen su atmışsan söner!

Taş, çelikler suyla, sâkin olmamış,
Kimse âteşten eminlik bulmamış.

* İçte gizler taş, çelik, âteş hele,
Böyle âteş suyla sönmez nâfile.

* Dışta âteş varsa söndürmüş dere,
Su, demir; taştan ulaşmaz içlere.

* Taş, demir gerçekte bir nâr çeşmesi,
Küfre kaynak kâfirin tam hissesi.

* Küplerin mevcutken sular bir eskise,
Kaynağından tâzelenmiş gelmede.

775. Pis sular, putlar konulmuş kâseye,
Nefsimiz, kaynak olur pis çeşmeye.

Yontulan put, simsiyâh sel cümlesi,
Yontucun, nefsin; suyun öz çeşmesi!

Kırdı tek taş, at da gör; yüz testiye;
Çeşmeden akmış su, bilmez dinmeyi!

Put kırılın isterim, hiç zor değil,
Nefsi kırdım derse kim, câhildi bil.

Ey oğul, kim nefsi bilmek istedi,
Gör cehennemler eşik açmış: Yedi.

780. Her nefesten, nefsinin çok hîlesi,
Gark eder çok Fir'avun ailesi.

Hak ve hem Mûsa olur sığınak sana,
Dökme imandan su, Fir'avn olmana.

Hakk'a uy, hepten sarıl sen Ahmed'e;
Ten Ebû Cehl, kârımız vazgeçmede.

SÜT EMEN BİR ÇOCUĞUN ATEŞ
İÇİNDE DİLE GELMESİ VE ATEŞE
ATILMALARI İÇİN HALKI TEŞVİK ETMESİ

Pis cuhut, tutmuş getirmiş bir ana,
Put, çocuk, ateş konulmuş yanyana.

Yavru var, tutmuş atarken âteşe,
Anne imandan geçer, sen bak işel

785. Put için tam secde etmek istedi,
Yavru: "Dur ey anne ben ölmem!" dedi.

"Şimdi bak tam gördüğün âteşteyim,
Gel de gör ben, pek güzel bir hâldeyim.

Dar görüşler üzre, âteş perdedir,
Yoksa yavrun, dâimî rahmettedir.

İşte gel, gör, Allah'ın burhânını,
Görmedin sen neydi, Hak ihsânını!

Sen su saymıştın fakat âteş bu su,
Suyla eştir şimdi âteş doğrusu!

790. Anne gör esrârını İbrahim'in,
Âteş açmış, işte servi, yâsemîn!

Ben doğarken, geldi sanmıştım ölüm,
Senden ayrılmak, benim tek korktuğum!

Çünkü doğdum terk edip dar zindanı,
Hoş hava buldum, güzellik her yanı.

Buldum ateşlerde ben sâkinliği,
Geldi dünya dar bana, rahmin gibi!

Bir cihân gördüm, bu âteşlerde ben,
Zerreler bir İsâ olmuş, rûh veren.

795. Bir cihândır, şekli yok zâtıyla bak,
Var bu dünyâ, şekli var, bekâsı yok!

Annelik hakkın için gel anne yâ;
Ateşin kudret erişmez yakmaya,

Anne gel, ikbâl saadet burdadır;
Elde devlet gel ki rahmet burdadır!

Sen ki gördün, şahta var it kuvveti,
Gel de gör sen, Hak'ta mevcut kudreti.

Sevdiğimden, gelseniz tez isterim,
Mutluyum ben durmayın der beklerim.

800. Sen çağır gelsin bütün mü'minleri,
Sofra kurmuş Hak, ateş zevkin yeri.

Siz gelin, ey Müslümanlar, siz hemen,
Her şey azâp, sâde dîn lezzet veren!

Ol ki mü'min, sen âteş pervânesi,
Odda mevcut yüz baharın hissesi!"

Duydu insanlar, çocuktan çağırıyor,
Bir sedâ arttırdı hayret, coşkuyu.

Er kadın hep âteşe girmiştiler,
Hiç tereddütsüz de cân vermiştiler.

805. Tatsa yok, Allah ki tam tat eyledi,
Sanmayın kim, kimseler zorlar idi,
Şah cuhut der: "Girmeyin siz âteşe."
Engel ister, askeri sürmüş işe.

Hem çıfıt şah, büsbütün olmuş rezil,
Pişman olmuş, kalben üzgündür asıl!

Aşk ve iman halkta yükselmiş iken,
Hiç çekinmez oldular cân vermeden!

Hfile şeytândan gelip sarmış onu,
Kim uyar şeytâna hüsrandır sonu.

810. Halka ister şah, bulaştırırsın kara,
Halkta kir yok, kendi olmuş maskara.

Kim ki yırtar halkta namus perdesi,
Kurtulur halk, kaldı çıplak kendisi.

MUHAMMED İSMİNİ ALAYA ALAN
ŞAHSIN AĞZININ ÇARPILMASI

Ağzeyip anmıştı bir fert Ahmed'i,
Ağzı dönmüş çarpılıp kalmış idi.

"Pişman oldum ey Resul gel affi sun,
Vermiş Allah'ım sana ilm-i ledün!

Câhilim ben, ben alay ettim sana,
Lâyık olmuş maskara olmak bana."

815. Hak, kimin yırtarsa ardan perdeyi,
Zemme başlar tertemiz her kimseyi.

İstesin Hak, aybı örtmek kimsede,
Aybı görmez, yok ayıp göstermede.

Allah'ın lüfundan almışsak payı,
Kalbe yükler, hep niyâzkâr olmayı!

Mutlu gözdür, ağlayan Allah için,
Pek mübârek; kalbi büryândır kimin!

Ağladıktan sonra bir kul mutludur,
Âkıbet görmüş, ayar almış olur.

820. Sen, su görmüşsen, görürsün bir yeşil,
Gözde yaşlar, merhamet çekmekte bill!

Yaş döker ol sen dolaplar benzeri,
Hep yeşersin rûhunun her bir yeri.

Yaş döker ol, yaş döken görsen acı,
Rahmet istersen, düşün dur muhtacı!

YAHUDI PADIŞAHIN ATEŞE HİTÂBI
ATEŞİN DE ONA CEVÂBI

Âteşe dönmüş o ân, kâfir bu şah,
"Yakma hassen nerde âteş, et izah!

Yakma yitmiş, n'oldu yakmak hassane?
Biz de bahtsızlık mı düşmüş hissene?

825. Hep yakarsın âteşe tapmışları,
Yakmıyorsun tapmamışken bunları!

Yokken âteş, hiç senin sabrın yine,
Yakmıyorsun, yok olan kudret mi ne?

Gözde bağ var, yoksa akla bağ bu hâl,
Yükselir âteş neden, yakmak muhâl?

Hem sihirden hokkabazlıktan mıdır?
Huy değişmen, bizlerin bahttan mıdır?"

Der ki âteş: "Ben ki kordan âteşim,
Gel de gir gör, hem nasıl yakmak işim.

830. Hiç değişmez kuvvetim hem unsurum,
Hakk'a, hançer, emre uymaktır işim!"

Türkmen'in oymakta itler beslenir;
Bir konuk görsün varır, yaltaklanır!

Geçse oymak etrâfından el biri,
Saldırırlar, oldu aslan itleri!

Kulluğum elbette itten az değil,
Hak emir vermiş ve uydum Hakk'a bill!

Tabiatın ateşi vermişse gam,
Yakma emriymiş alır Hak'tan bu dem.

835. Firkatin ateş sevinç vermiş sana,
Mutluluk sunmuş, cömert Hak baksana.

Sen de gam varken de gel, et tövbeyi,
Çünkü gamlar dâhi, Hakk'ın isteği.

Gam döner, Hak emri alsın, neş'eye,
Hep esirlikler dönerler hürlüğe.

Yel, su, toprak, âteş, Allah'ın kulu,
Hak için capcânlı, biz baksak ölü.

Od da Hak huzrunda durmuştur kıyam,
Durmadan yanmaktadır âşik o tam.

840. Taş, demir çaksan çıkarmış âteşi,
Bir kıvılcım dahi Hak emrin işi!

Sürtüversen nefse bir çakmak demir,
Er, kadın sanki gelir evlât verir!

Taş, demir elbet sebeptir şûleye,
Has adam bak, sen daim en yükseğe!

Bir sebepten sonra doğmuş bir sebep,
Hiç sebepsiz, bir sebep olmaz talep.

Hem sebepler, Enbiyâlar rehberi,
Bir sebepten üstün olmuş, her biri.

845. Bu sebepler iş için kaynak olur,
Bir sebepten başka iş bâtil kalır.

Hem sebep maddî iken, yoldaş akıl,
Enbiyâ, mânâda, mahremdir asıl.

Bir Arapça söz sebep, hem ip demek,
Nehre sarkıtmak, sular çekmek gerek.

Çıkrığın dönmek olurken illeti;
Döndüren kim bilmemek; kul zilleti!

Hem cihânın var sebepten ipleri,
Bunca iş sen, sanma, çıkrık işleri.

850. Kalma eflâk misli, hepten öyle boş,
Kav olup sen yanma artık, akli loş.

Hak emir versin, âteşler, oldu yel,
İşbu çift, Hak'tan şarap içmiş güzel!

Bak su yumşak, ateşin şiddet bile,
İşte gör, Hak'tan alınmış emr ile.

Almasaymış Hak'tan emri rûzigâr,
Nerden etsin kavmi Ad'ı târumâr.

HÛD ALEYHİSSELÂM ZAMANINDA AD KAVMİNİ YOK EDEN RÛZGÂR

Çekti bir had mü'minin etrafa Hûd,
Durdu rûzgâr, orda bitmiştir hudût.

855. Çizgilerden dışta kalmış kimseler,
Parçalanmış, varlığından yok eser.

Bir de Şeybân-i Râ'i çizmiş yeri,
Hatta kalmış çıkmamış hattan sürü.

Hutbe vakti, gitti Şeybân mescide,
Çizgiler kurttan eminlik vermede.

Çizgiden kurt, dalmaz artık içlere,
Hem koyunlar, taşra çıkmaz bir kere.

Hem koyun, kurtlarda mevcut hırs bile,
Bir velî emriyle düşmüş engele!

860. Bak ecel rûzgâr, eser âriflere,
Yusuf'un gömlek gibiymiş bir kere.

Diş geçirmez od denen İbrahim'e,
Seçti Allah, çekti en has iklimi.

Şehvet âteş, onda yanmaz ehl-i dîn,
Kâfirin mesken cehennemdir bilin.

Dalgalar Hak emri alsın yükselir,
Kimdi Mûsa kavmi, kim Kıptî bilir.

Uydu toprak, buydu Hakk'ın kânunu,
Mal ve mülk, tahtıyla yuttu Kârun'u.

865. Suyla toprak aldı İsa'dan nefes.
Kuş olup uçmuş kanatlar verdi ses.

Hakk'ı tesbihdir nefes, tenden buğu,
Gönlünün sıdki olur, cennet kuşu.

Hem de Mûsa nûru raksettirdi Tur,
Hem kemâlinden de saf sûfi olur.

Yok, tuhaflık, bir aziz sûfiyse Tur;
Evveli toprak Mûsa'nın şimdi nûr!

YAHUDİ PADİŞAHIN İSTİHZÂSİ...

Zulme dalmış şah görüp bir mûcize,
Sövdü hep, çıkmış onun inkâr dize!

870. Der nasihat ehli: "Haddi aşmayın,
İnkârın ardında sizler koşmayın.
Bağlatır üstâd olandan, el ayak;
Zûlmeder üst üste, kat kat zulme bak."

İşbu hâlden sonra duymuş bir nidâ:
"Şimdi ey it, kahrımız var ortada!"

Arttı kırk kez, hem alaz, âteş işit,
Halkalanmış, yuttu hem birçok çifit.

Onların aslıydı hem başından ateş,
Sonra âteşlerle olmuş onlar eş.

875. Doğdu âteşten bu toplum, bir kere;
Cüzlerin yönlenmesi hep küll'ere.

Onların âteşleri mü'min yakan,
Kendi âteşinde çöp onlar yanan.

Her kimin cevher olursa "hâviye",
Hâviyen olmuş olur tek "zâviye".¹⁹

¹⁹ Hâviye, şiddetli ateş, cehennemden bir tabakası, zâviye de mekân mânâsındadır.

- Her doğurmuş anne, yavrum der arar,
Her asil, fer'ini durmaz arzular.
Hav'za dolmuşken sular tutsaktılar,
Yel vurur, yükselterek eyler buhar.
880. Yel kurutmuş, yel taşırken mâdene,
Bitti tutsaklık gerek yok görmene!
Her nefes, yıkmakta dünyâ hapsini,
Azıcık, azıcık terk eder rûhun teni.
Çıksa ağzından temiz söz bir kere,
Kaldırır Hak istenen yüksek yere.
Çıksa bizden tertemiz söz, sen inân.
Bâki âlemler sunar bir armağan!
Rahmetinden sonra Rahim, Zül Celâl,
Bitmeyen bir rahmet olmuş gel de all!"
885. Affı kul tekrar gelip bulsun diye,
Başlatır Hak, bir nutuk söyletmeye.
Hep inişler, hep çıkışlar böyledir,
Kulda rahmetler de, Hak emriyledir.
Farsça dersek, işbu gerçek cezbede,
Rûha bunlar zevk yönünden gelmede.
Kim cihanın zevke dalmış olmada,
Gâyesiymiş, eski zevkten bulmada.
Zevki cinsler, zevki cinsten almada,
Cüzde zevkler, küllü zevkten gelmede.
890. Görseniz cinsler de yüz dönmüş ele,
Gün gelir, cinsiyle vermiş el ele.
Suyla, ekmek cinsimiz olmasa da,
Biz yeriz, kuvvet olurlar gövdede.
Suyla, ekmek asla olmaz cinsimiz,
Öyle amma oldu onlar rızkımız.
Dönse gönlün meyli başka cinslere,
Bizden olmuş, bizledirler bir kere.
Benzeyen her neyse onlar eğreti,
Eğreti her neyse, yok âkıbeti.
895. Kuşta ses taklitle zevk vermiş kuşa,
Cinsi görmez olsa çırpınmak boşal!

Bir serap görsün susuz sanmakta su,
Yaklaşır, anlar, arar tekrar suyu.
Sahte altınlar sever müflis niye?
Hep rezildir, verseler darphâneyle!
Parlayan mangır tutar altın suyu,
Ham hayâl çekmişse meskendir kuyu.

AV HAYVANLARININ ASLANA,
MÜCADELEYİ TERK EDİP, TEVEKKÜL
ETMESİNİ TEKLİF ETMELERİ

Bir hikâyem var **Kelile Dimne**'den,²⁰
Söyleyim ben, istiyorsan hisse sen.

900. Tuttu hayvanlar çimenlik bir dere,
Var bir arslan korku salmış her yere.
Bekliyor, tutmak için kurmuş pusu;
Hoş görünmez oldu otlak doğrusu!
Gittiler hîleyle onlar aslana,
"Biz, yeter rızklar, alıp gelsek sana.
Vazgeç artık av için hiç gelme sen
Gelseniz, Mer'a olur bir zehr hemen."

ASLANIN AV HAYVANLARINA
CEVAP VERİP ÇALIŞMANIN
FAYDALARINI SÖYLEMESİ

"Hep vefâ görsem, yardım fikre ben,
Pek de çok çekmiş idim pis hîleden.

905. Hîlesinden çok helâkim insanın,
Sokmasından çok yılan, hem akrebin!
İçtedir pis nefsimiz, kurmuş pusu,
Hîle insanlarda çaktır doğrusu.
Ben derim: **Lâ yüldeğul-mü'min** duyun²¹
Kavli Peygamber gönülden hep uyun."

²⁰ Kelile ve Dimne: Hintli feylesof Beydaba'nın meşhur kitabı.

²¹ "Mü'min bir delikten iki kere ısırılmaz." Hadis.

AV HAYVANLARININ TEVEKKÜLÜ,
ÇALIŞMAYA VE KAZANMAYA
TERCİH ETMELERİ

Hepsi der: "Geç sen sakınmaktan beyim,
Kaçma imkânsız kaderden bildiğim.

Kim kaderden kaçsa, etmiştir hata,
Et tevekkül, üst tevekkül ortada.

910. Pençeleşmek yok, hüküm var bil ki sen,
Vazgeç avdan, derde bir kez düşmeden.
Hak yolunda ölme lazım her kula,
Kul gerektir kahr elemden kurtula."

ASLANIN ÇALIŞIP KAZANMAYI,
TEVEKKÜLE, TESLİMİYETE TERCİHİ

Der: "Evet, rehber tevekküldür bize,
Hür teşebbüs dâimî sünnet size!"

Der Nebî: "Artık tevekkül eyle sen,
Önceden sağlamca bağlansın deven!"

"Kim kazanç ehliyse, Allah sevmede,
Et tevekkül, girmeden tembelliğe!"

AV HAYVANLARININ,
ÇALIŞIP KAZANMAYI TEVEKKÜL VE
TESLİME TERCİH ETMESİ

915. Hem demişler: Bunca iş halkın işi,
Böyle miktar lokmadır, tezvîr eşi!
Yok, tevekkülden güzel tek bir kazanç,
Teslimiyetten güzelçotkur inânç.
Bir belâdan kaçtı, bulmuş bir daha,
Bir yılından kaçtı, tutmuş ejdehâ!
Hfle yapmış kim ki var, tutmuş tuzak,
Rûha düşman, onda mevcut cândı bak.
Evde düşman, boş olur örtsek kapu,
Fir'avunlar yok eden efsâne bu!
920. Öldüren Fir'avn iken binler çocuk,
Hem onun tahtındadır rehber çocuk.

Hem bizim gözler bütün noksan dolu,
Git fedâ et, aynadır dostun yolu.

Hem bizim gözden de üstün dost gözü;
Onda mevcut maksadın aydın yüzü!

El-ayaksız, gezmeler bilmez bebek,
Hep pederler omzu olmuştur binek.

El ayak kuvvet bulup güçlendi mi?
Seçti zahmet, hem meşakkatten demi!

925. Bil ki rûhun hiç ayak el bulmadan,
Hep sefânın gökte uçmuştur inân!

"İhbitû" emri alıp bağlandılar,
Hişm ve hırsın emrine haps oldular.

Kul ki Hak'tan, süt emen evlât idi,
Hem Resûl: "Halktır iyâlullah"²² dedi.

Gökten Allah yağdırır rahmet, desek,
Muktedirdir, gök verir rızık istesek.

ASLAN'IN GAYRETİ TEVEKKÜLE TERCİHİ

Der ki aslan: "Doğrudur Rabb-i cihân,
Koydu basmak üzre hoş bir merdiven!"

930. Merdiven var, hem basıp çıkmak gerek,
Hâm hayâldir burda, cebrîyim demek.

Var ayaklar, olma gel artık topal,
Var elin sen, gizlemen artık, muhâl!

Bey kürek versin, köle alsın ele,
Bahçe bellensin demektir bel ile.

Sanki beldir, Hakk'ın emrinden nişân,
Hak emir vermiş demektir anla sen.

Hakk'ın iş elbet olur makbulu cân,
Uğra cân vermiş vefâ bulmuş o ân!

935. Hak işâret, türlü sırlar vermede,
Hem de, birçok hâli ihsân etmede.

Yükler ezmişken binersin yüklerle,
Emre uymuşsan çeker yükseklere.

²² "İnsanlar Allah'ın ailesi gibidir." Hadis.

Her şey Allah emri, göster sen rızâ,
Vaslı istersen, erer vuslat size!

Gayret etmek, nimetin şükriyledir,
Cebrilik, inkârı tam yüklenmedir.

Kattı kudretler, şükürler kudrete,
Cebrî olmak, nimetinden etmede.

940. Sende cebrilik, düşüp yatmak iken,
Yatma sen hiç lûtfu Hakk'ın var uyan.

Et ki dikkât, cebrî ibret almayan;
Meyve vermez yerde aslâ, yatma sen!

Ârifin emriyle rüzgâr almalı,
Meyve döksün, sarsılırken dalları.

Hırsızın yurdunda kalkıp, yatmışa,
Bak ki benzer bir palazlanmış kuşal!

Hak işâretler için büksen burun,
Yok ki erkeklik, kadınlık bulduğun!

945. Kaybedersen akli ey söz sahibi,
Aklın uçmuştur kafan kuyruk gibi!
Pek büyük ar oldu hem şükretmemek,
Kim şükürsüz bir cehennemlik demek!
Sen tevekkül istiyorsan, et amel,
Ek tohum Cabbar O'dur Allah'a gel!"

AV HAYVANLARININ, TEKRAR
TEVEKKÜLÜ GAYRETE TERCİH ETMELERİ

Korkusundan aslanın haykırdılar,
Esbabâ meylin seni hâris kılar!

Yüz bin aşkın, ordadır erkek, dişi,
Faydalanmaktan uzak kalmış kişi!

950. Tâ ezelden, çok açan var ağzını,
Sanki ejder doldu dünyâ meydanı.

Hep bilip almıştılar tedbirleri,
Oynatır dağ hile kurmuş her biri.

Dağ söküp alsın götürse işbu hâl,
Hileler kökten sökendir Zül Celâl!

Tâ ezelden belli neyse kısmetin,
Fazlalaştırmaz ki rızkı niyyetin!

Çekti herkes cümle tedbirden eli,
Hem ezelden tedbir Hak'tan bilmeli.

955. Hem kazanaçlar tek isimdir mutlu er,
Gayretin aynen vehim olmuş meğer!"

AZRÂİL'İN (A.S.) BİR ADAMA
TERS BAKMASI, O ADAMIN
SÜLEYMAN'IN SARAYINA KAÇMASI /AV
HAYVANLARININ TEVEKKÜLÜ CEHDE
TERCİH ETMESİ VE CEHTTEKİ
FAYDANIN AZLIĞI

Koştı kuşluk vakti pek saf bir adam,
Hem Süleyman üzre varmış oldu tam!

Pek sararmış yüz, morarmış bir dudak,
Der Süleyman: "Neydi hâlin anlasak."

Der ki: "Azrâil bakar ters ters bana,
Öfke dolmuş, neyledim bilmem ona!"

Der Süleyman: "Söyle gel arzun nedir?"
"Emret artık, yel senin emrindedir."

960. Yel tutup atsın bugün Hindistan'a,
Bitse korkum şimdi ölmekten yana."

Halk olan yokluk görürken kaçmada,
Hırs garaz insan yutar bir lokmada,

Bir sebep olmuş fakirlik korkuna,
Hırs ve gayret benzesin Hindistan'a.

Emri vermişken, Süleyman rüzgâra,
Aldı rüzgâr uçu kul Hindistan'a.

Toplanırken hep melekler meclise,
Bak Süleyman, söylemiş Azrâil'e:

965. "Müslüman bir ferdi korkuttun niçin,
Söyle hişm ettin ve ters baktın niçin?"

"Sanmayın öfkeyle dolmuş, bakmışım,
Yolda görmüş ben de birden şaşmışım!

Çünkü Allah böyle emretmiş bana,
Al onun cânın, gidip Hindistan'a.
Hayretim, insanda olsun yüz kanat,
Hinde varmak, onda hiç olmaz murât."
Sen kıyâs et, böyle dünyâ işleri,
Göz açıp gelsin kıyâs et Hak eril

970. Kendimizden kaçmaya imkân mı var;
Kaçma Hak'tan, bir vebâldir âşikâr!

ASLANIN TEKRAR GAYRETİ
TEVEKKÜLE TERCİHİ VE
GAYRETİN FAYDALARINI
ANLATMASI

Der ki aslan: "Hem tevekkül doğrudur,
Enbiyânın, ermişin gayret budur!
Hem cefâ elbet sefâ görmüştüler;
Dert, elemden sonra huzra erdiler.
Hasların işler letâfet gösterir,
Bil ki zariflerde iş zarifçedir.
Avcı onlar hem felek kuş onlara,
Cümle noksan erdi olgunluklara.

975. Gayret et, onlarla eş ol ey ağa,
Yoldaş olsun Enbiyâ, hem Evliyâ.

Kudretin sen dengi sandın gayreti,
Hem kader sunmuş iken âkibetil!
Kim ki iman uğruna harcar nefes,
Suçluyum, bunlar zarardan duysa ses.
Başta yokken bir kırık, baş bağlama,
Üç, beş uğraş, neş'e sürsün dâimâ.
Kim ki dünyâ istemiş yapmış fenâ,
Cennet ister kimseler ermiş ona.

980. Hfile kurmuşsak fena dünyâ için,
Hfile kur dünyayı terket ey emin.

Hfile, zindan delmek isterken gerek,
Var delik örten kişi ahmak demek.

Hem bu dünyâ bizlerin bir zindanı,
Kurtulursun, bul ki delmek imkânı.

Sanma dünyân mal ve mülkün, haşmetin,
İşbu dünyâ, Hakk'a dönmüş gaffletin.

Din için mal yüklenir olmuşsa kul,
Mü'mine varlık helâldir der Resûl.

985. Battı elbet bir vapur dolmuşsa su,
Olsa alttan yüzdüren, nimetti bu!

Dönmemiş mal-mülke elbet hiç yönü,
Fakrı çok, meşhur Süleyman'ın ünü.

Ağzı örtük testi pek hürdür suda,
Testi boşken hep yüzer durmaz o dal

Gönle girmiş olsa, dervişlik yeli,
Batmadan geçmiş sulardan bilmeli.

Gerçi toptan kâinat mülktür ona,
Allah'ın indinde hiçtir baksana!

990. "Min ledün"²³ doldur körükten kalbine,
Gönlünün sen ağza mührün vur yine!
Cehtiniz hak, dert-devâlar hak bilin;
Cehdi inkâr, tasdikiymiş cehtinin!

CEHDİN TEVEKKÜLE
TERCİHİNE KARAR VERİLMESİ

Çok deliller sürdü aslan onlara,
Erdi hoşluk otlağın hayvanlara.

Tilki, âhû, kurt, eşek, tavşan, çakal,
Geçtiler cebri, kalırken bîmecâl.

Kükremiş aslanla hep anlaştılar,
Artık aslan hiç gelip vermez zarar.

995. Gönderilsin rızkı aslan gelmeden,
Rızkı aslan buldu, hiç av etmeden.

Kur'a ermiş olsa hangi hayvana,
Pars olur, durmaz koşarmış aslana.

²³ Burada gönlün takva mührüyle mühürlenmesi kast ediliyor.

Tam vakit gelmiş erişmiş tavşana,
Ah eder olmuş zulüm dertten yana!

ASLANA GİTMEYİ
GECİKTİRDİĞİNDEN DOLAYI
HAYVANLARIN TAVŞANA
İTİRAZLARI

Hayvanat der: "Biz bu ahde sâdiğiz,
Bunca gün geçmiş, fedâdır cânımız.
Ey inatkâr, ben vefâsızdan deme,
Aslanın emriyle koş, hiç bekleme."

TAVŞANIN AV HAYVANLARINA CEVÂBI

1000. Der ki tavşan: "Siz biraz imkân verin,
Kurtuluş hîlemedir artık görün.
Hilemizden kurtulurken cümle nas,
Hile kalsın nesle, bizlerden mirâs!
Cümle peygamber cihânın milleti,
Kurtuluş var, dâvet etmiş ümmeti.
Hem Nebî, gözden küçük gözlense de,
Yol bulur onlar feleklerden öte!
Gördü kâfirler, Nebî, derler küçük;
Bilmemişler gözbebek mânen büyük."

1005. Hayvânât der: "Ey eşek gel kendine,
Tavşanım sen, ölçüler aştin yine!
Sen nasıl söz söyledin tavşan bize,
Olmaz uygun biz gelip uysak söze!
Biz kibirden bir kaza dersek buna?
Böyle bir söz hem de hiç düşmez sanal!"

HAYVANLARIN TAVŞANA İTİRAZLARI
TAVŞANIN HAYVANLARA CEVABI

"Allah'ın ilhâm gelip ermiş bana,
Ben zayıf, Hak kuvveti vermiş bana."
Hak'tan öğrenmiş hüneler her arı,
Hiç eşek, aslan, becermez bunları!

1010. Çok petekler doldurur yapmış balı,
Hep açıktır, bitmez ilhâmın yolu.
Öğreten Hak'tır, ipek yapmış böcek,
Fil de yapmaz, gel de yap, ey fil, desek!
Toprak Âdem! Hak'tan öğrenmiş ilim,
Cümle gökler üzere çıkmış bildiğim.
Şeytânın isyan, inat dolmuş demi,
Her melekten üst tutar Hak Âdemi!
Onca bin yıl, şeytânın zâkir adı,
Kovdu Hak, dersin buzağ, **ağz bağladı.**²⁴

1015. Hem sütünden içmesin hiç dînin o,
Din evinden geçmesin bir lâin o.
Ehli hissini ilmidir ağzında bağ,
İlim-i Hak'tan süt emiş kalmış ırağ.
İnci dolmuş Rabbimizden kalbimiz,
Almamış eflâk denizler bilerseniz.
Durmada tapmaktasın sûretlere.
Mânâsız cânın ayıkamaz bir kere!
Bulsa insanlar bu sûretten değer;
Ahmed'in eş, pis Ebû Cehl'miş meğer!

1020. Yaptı ressam bir resim âdem diye,
Sûretinden bakma artık eksiğe!
Cânı eksik bir resim bak onlara,
Haydi, sen git, hiç bulunmaz rûh aral
Bak ki Kehf Ashâbı'nın dost Kitmir'e,
Koydu aslanlar utançtan baş yere.
Yüzse çirkin, hiç ayıp olmaz ona,
Çünkü dalmış oydu, nûr ummânına.
Sûretin neymiş vasıf, övmez kalem,
Âlim, âdil, vasfı övmüş çoktu hem.

1025. Âlim, âdil vasfı mânâdan gelir,
Böyle mevkîler görülmez, yükselir.
Lâmekândan parlamış rûhun güneş,
Sığmaz asla, gökteçektir, rûha eş!

²⁴ Burada şeytân kast ediliyor.

TAVŞANIN BİLGİÇLİĞİ, BİLGİNİN
FAZİLET VE ÜSTÜNLÜĞÜ

Sözde son yok, hem de aklın var diye,
Zihni döndür tavşanın hoş öyküye.

Varsa gel sat, sende bir merkep kulak,
Anlamaz söz, söylesen duymaz ki bak.

Tavşanın tam, tilkilikken hîlesi,
Aslan aldatmaktı görsen gâyesi!

1030. Bilgi mühr olmuş Süleyman mülküne,
Bir ceset dünyâ, ilimdir cân yine.

Hem isimden, şan alır olmuş beşer,
Dağ deniz emrinde bulmuş oldu yer!

Kaplan, aslan, fare olmuş korkmada,
Korkusundan, vahşi kalmaz ortada.

Dev, peri ilminden ürküp gizlenir,
Gizlilik seçmiş olanlar saklanır.

Gizli düşman pek de çoktur insana,
Fazl-ı aklın ihtiyatındır sana.

1035. Hoş ve çirkin mahlûku var, gizli de,
Gönle bunlar gizli tesir etmede.

Gusl için gitsen ve bulsan bir dere,
Var diken batmaktadır her bir yere.

Dipte gizliyen dikenler bilmedin,
Batsa, anlarsın, diken var belledin.

Kalpte mevcut çok diken, çok vesvese,
Bir değildir hem ulaştı her kесе.

Sabret artık hep değişsin hislerin,
Bir bakarsın hâllolur müşkillerin.

1040. Anlayıp bildin mi kim reddeyledin?
Kim benim rehber, benim öncüm dedin!

AV HAYVANLARININ TAVŞANDAN
DÜŞÜNCELERİNİ SORMALARI

Sonra derler: "Ey çevik tavşan desen,
Zihninin tedbir de neymiş söylesen.

Sen sarılmış, uğraşsın aslana,
Söyle, neymiş koyduğun şey aklına?

Meşveret, idrâk; uyanmaklık verir,
Aklımız bir başka aklın yâridir.

Rey veren sen, der ki Peygamber sana;
"Meşveret şart, itimât et insana!"

TAVŞANIN HAYVANLARI SIRRINI
SORMAKTAN MENETMESİ

1045. Sırrı artık açmanın çoktur gerek,
Bazı çift tek; bazı tek, çifttir demek.

Bir defâ hohlar olursan aynaya,
Bir buhardır gördüğün şey, öyle yâ!

Söylemez olsun dilin, hem üç şeyi,
Mal ve yol, mezhep belirtmezsen iyi.

Bunların çoktur görülmez düşmanı,
Hep tuzak kurmuş, durup bekler seni!

Bir defâ söylense sırdan, elvedâ!
Duysa üç beş cümle duymuş olmadâ!

1050. Bağlasan üst üste sen üç beş kuşu,
Arza hapsolmuşlular gam işte bu.

Gizli hem hoş meşveret yapmaktalar,
Meşveret hoş, gizleyip saklarsalar.

Üstü örtük söz, Nebî, bazen dedi,
Dinleyenler doğru neymiş bilmedi.

Üstü örtük der, Nebî sözden yana,
Ermesin eller, sözün tam aslına.

Bu misâlden anlatır maksat neyi,
Anlamaz, ağyâr bu yüzden gerçeği.

TAVŞANIN ASLANA OYUN EDİP
ONUNLA BAŞA ÇIKMASI

1055. Bir saat geç yolların tavşan ona,
Vardı en son, pençe açmış aslana.

Bu sebepten öfke dolmuş durmada,
Hiddetinden yer kazıp haykırmada.

- Der ki aslan: "Söylemiştim, hepsi hâm,
Alçak onlar hep vefâsızdır tamam!"
Döndürür feryât eşekten düşmüşe,
Aldatıldım şimdi gel bak sen işe!
Hep sakal kaptırsa âmir, aldanır,
Son nedir bilmez ve pek âciz kalır.
1060. Düzgün amma yol, tuzak yollarda çok,
Parlayan söz var fakat mânâsı yok.
Sahte şeyhin söz, tuzak olmuş bilin,
Tatlı söz ömrün suya kum belleyin.
Kumda kaynar bir su bulmak, mutlak az,
Bulmak istersen su, gel sen gez biraz.
- * Ey oğul, olmuş o kum: Bir Hak kulu,
Hakk'a bağlanmış ve seçmiş hak yolu!
* Kaynamış ondan leziz dînin suyu,
İsteyen bulmuş, içip, artmış boyu!
* Hak erinden gayriler kumdur, kuru;
Her dâim ömrün içer kalmaz ki su!
* Hak erinden iste sen hikmetleri,
Gel feyiz al! Sen de ol sâlih biri!
Hikmet isterken mürîd, hikmet dolar;
Öğrenir, kalkar sebepler, korkular!
Levh-i Hâfız, Levh-i Mahfuz olmada,
Şimdi aklın rûhta lezzet bulmada.
1065. Akli önder bir muallim baksana,
Sonradan gelmiş, çırak olmuş sana!
Akli olmuş sanki bir Cibril gibi;
"Bir adım atsam ki yandım ey Nebî.
Koy da git sen, burda yol çoktur size;
Sultanım bitmiş sınıır, yol yok bize."
Kim şükürsüz olsa hem tembel biri,
Tuttu cebrin baldırından elleri.
Cebriler hep hasta saymış kendini;
Hastalık tâ kabre dek sürmüş hani.
1070. Der ki Peygamber: "Yalandan hastalık,
Bir hakîki hâl alır, kalmaz ışık."

- Cebrilik dersen? Kırıklar bağlamak,
Bir damar kopmuş onu rapteylemek!
Kırmamışsan bir ayak, yollarda sen,
Güldüğün kim? Sen ayak sardın neden?
Çok taattan, el, ayak şişmiş olan,
Geldi O'ndan bir Burak, binmiş o ân!
Hâmili dindir, Burak'lar mahmülü,
Emre uymuştur Hüdâ'nın makbülü!
1075. Önceden makbul ona, fermânı Şah,
Sonra küfrün üzre tam çekmiş silâh.
Güç yetirmiş, gökte mevcut yıldıza,
Sonra yıldızlarda sultan oydu yâ!
Sen de olmuş olsa böyle şüphe var,
Ters gelir artık sana "şakkul kamer."²⁵
Kalbi istek tâze arzû dolduran,
Gönlü doldur durma, iman şimdiden!
Tâze arzun varsa, iman eskimiş,
Hem hevâ, visâli birbir kitlemiş.
1080. Te'vil ettin, tâze bâkir Kur'ân'ı,
Sen çevirdin kendini tevil hani?
Kur'ân'ı arzunla te'vil etme sen,
Bitti mânâ, ayrı tahriftir hemen!

SİNEĞİN GEVŞEK TEVİLİNİN
DEĞERSİZLİĞİ

- * Sanki oldun kendini bilmez sinek
Sen heves hem zevke uymuşsun demek.
* Benliğin mey mestidir, sarmış ateş,
Zerredir hem kendini görmüş güneş.
Merkebin çiş üzre çöp, konmuş sinek;
Sanki kaptan, çok da dik baş, sertti pek!
"Ben deniz hem düşlemişken çok gemi,
Çok hayâller meşgul etmiş fikrimi.

²⁵ Ayın ikiye yarılması mucizesi.

İşte dünyâdır gemim, ben kaptanım;
Ehliyet var, burda ben tek sultanım.”

1085. Bir deniz say, aç da yelken; çek kürek;
Bir avuç çış, onca bir umman demek!

Uçsuz ummandır sidik kaplar yeri,
Doğru göstermez o göz enginleri!

Onda umman, sâde bir göz hissesi,
Âlemi gerçekte, oymuş görmesi.

İşte bâtil, te'vil etmiş bir sinek;
Vehmi, bir çış; te'vili, bir çöp demek!

Bir sinek, hem te'vilinden geçse bir,
Bahtı artar, bir hümâdır yükselir.

1090. Geçse te'vilden sinek, örnek olur,
Hor görünmez yükselir sûret bulur.

TAVŞANIN
GECİKMESİNE ASLANIN
KÜKREMESİ

Şimdi tavşan, saldırırken aslana,
Rûhça yüksek, boyda eksik bak ona.

Der ki aslan öfkeden: “Öz düşmanım!”
Sözlerinden bağlamış göz düşmanım!

Bağlamış cebrîlerin ettikleri,
Tahta hançerlerle, ten kestikleri!

Kanmam artık ben kesilsin havlayış,
Gûlyaban, şeytânlaşan bir haykırıış!

1095. Ey gönül gel, varı bir bir parçala,
Gördüğün şey sâde post olmuştu yâ!
Post nedir? Renkdar güzel söz söylemek,
Hem suyun üstünde nakşolmuş demek.

Söz kabuktur, mânâ özdür bil uyan,
Söz nakış, mânâsı dersen, oldu cân.

Örtüyor post, iç çürükken aybını,
Sağlam iç, naehle gizler aslını.

Bir kâlem rüzgâr ve defter olsa su,
Her ne yazmışsan kayıptır doğrusu.

1100. Sen su nakşından umar olsan vefâ.
Pişman oldun el ısırдын bin defâ!

İnsanın gönlünde yeldir tutkusu,
Geç hevesten, Hak dilek en doğrusu!

Hoştur elbet, gelse Allah'tan haber,
Hem devam var, hem de oymuş müteber.

Şahta sözler bil değişken her zaman,
Enbiyâ'nın söz değişmez bil ki sen.

Padişahlar; şan bulurlar arzuda,
Enbiyâya yardım etmiştir Hüdâl!

1105. Şah ölür silmiş olurlar akçeden,
Ahmed'in ad oldu sonsuz önceden...

İsm-i Ahmed cümle Enbiyâya nâm,
Yüz desen, doksanda söylenmiş o an!

YİNE TAVŞANIN HİLESİNİN BEYÂNI

Gitmemiş tavşan, geciktirmiş iken;
Durmuyıp çok hîle kurmuş önceden.

Sırrı açmak üzre, varmış aslana,
Geç de olsa yol alır ondan yana.

Bunca âlem var, akıl fikr eylemiş,
Hem, akıl deryâsı, ummandan geniş.

1110. Bizde sûret benzemiş boş kâseye,
Başlamış, ummanda artık yüzmeye.

Dolmayan tas misli sûretler yüzer,
Dolsa bir kap, tâ bulur en dipte yer.

Hem akıl saklıysa, âlem âşikâr,
Sûret ondan, ilhâm ondan dalgalar.

Sûret ermek üzre gayret etse de,
Hem deniz vermez ki fırsat, ermeğe.

Görmemiş kalpler ki, sırrı verdi kim,
Bilmemiş ok, hem uzak gönderdi kim?

1115. Sandı kaybolmuştu at hayret ile,
Koşturur at kamçılar durmaz bile.
Hem yiten at yok o yitmiş zanneder,
Durmadan sürmüştü at, rüzgâr meğer!
Başlamış feryâda, sersem belli yâ,
Gördüğünden başlamış at sormaya.
At yitirdim hem çalanlar nerededir?
Dense: "Ey bey bindiğin at yerededir!"
"At bu elbet, hem benim at nerededir?"
"Sen uyan ey şehsuvâr at senledir!"
1120. Çünkü mevcut cân yakın, ondan kayıp,
Hep doluyken, ağzı nemsiz, sanki küp!
Nerde görmüşsün yeşil, al, morları,
Göz ışsız olsa, görmez bunları.
Aklın idrâkin ki uğraş renk yine,
Mânidir renk, nûru gerçek görmene.
Gözlerinden renk ki gizlenmiş gece.
Anla artık renk sunar nûr öylece.
Dışta nûr olmazsa rengi görmeyiz,
Hem hayâlin içte renk var bilmeyiz.
1125. Dışta mevcut nûr güneş, yıldızların,
İçte nûrlar aksi yüksek nûrların!
Gözde nûrun nûru olmuş nûr-u dil,
Gözde nûrun gönlü, nûr olmaktı bill!
Nûrun aslı, kaynağı, Hak'tan gelir,
Duygunun, aklın nûrundan ayırır.
Nûr çekilsin rengi görmezsin gece,
Nûra zıtlıklar verilmiş öylece.
Rengi görmek için ışık lâzım sana,
Rengi gördün, sen bakıp nûr zıddına.
1130. Bildirir hoşluk nedir her insana,
Yaratılmış gam ve dertler bak sana!
Çıktı her şey zıddı varken meydana,
Hak görünmez, zıddıçoktur duysana!
Nûru renkten önce görmüş gözlerin,
Hem beyazdır zıddı görseñ zencinin.
- Nûru nûrun zıddı, bildirmiş sana,
Zit çıkarken, zıddı sürmüş meydana.
Mevcut âlemlerde Hakk'ın, zıddı yok;
Hem bu yüzdendir görünmez oldu bak.
1135. Şüphesiz göz Hakk'ı idrâkten uzak,
Ol ki Mûsa, gel de mevcut sırra bak!
İşte mânâ, ormanın aslan gibi,
Fikre nispet, söz de fikrin galibi!
Doğdu söz, ses, doğru bir fikr etmedir,
Bilmedin sen, fikrin umman nerededir!
Sanki gördün bir lâtif söz dalgası,
Anladın fikrin, deniz, şân halkası.
Coşsa fikr ummânı artık bilgiden,
Söz ve sestir, dalgadan sûretlenen!
1140. Doğdu sûret söz de doğsun, ölmeye;
Dalga öz deryâya, mutlak dönmede!
Çıktı sûretsiz iken sûret denen,
Sonra sûrettir ya sûretsizleşen!."
Her nefes bir ölme hem tekrar dönüş,
Mustafa elbet: "Cihân bir ân!" demiş.
Cümle âlem durmadan bulmuş fenâ,
Sonra tekrârdan gelip sunmuş bekâ.
- * Fikrimiz boşlukta bir ok misli yâ;
Ok havada durmamış, yoldur Hüdâ!
Her nefesten, oldu dünyâmız yeni,
Her oluştan, biz habersizken hani!
1145. Nehri ömrün tâzelenmiş, akmada;
Hem ceset var bak ki bekler ortada!
Ömrümüz ırmak bizim, durmaz akar,
Her zaman bir tâzelenmiş hâli var!
Bir yanar dal, hızla sallarsan eğer,
Tek uzun bir çizgi çizdin her sefer.
Sallanan dal sen sanırsın çok uzun,
Bil sanatkâr sallanmış, mevcut hızın!
Sırra tâlip, bir bilen görseñ de ki,
Sor Hüsâmeddin'e sen, bilgin ne ki?

TAVŞANIN ASLANIN HUZURUNA
GELMESİ VE ASLANIN ÖFKESİ

1150. Öfkeden aslan, âteş püskürmede,
Gördü tavşan hem, uzaktan gelmede.
Korkusuz küstahtı tavşan, pek de sert;
Öfke dolmuş gelmeden asmış surat.
Sallanıp gelmek, meğer töhmet olur,
Kim cesurdur şüphelerden kurtulur!
Geldi tavşan yaklaşırken aslana,
“Ey edepsiz neredesin?” derken ona.
“Ben öküz, fil koymayıp alt etmişim,
Kükreyen aslanda kanlar dökmüşüm.”
1155. Hem nesin sen? Sâde tavşan parçası;
Çıktı nerden, emre isyân sevdası?
Şimdi tavşan uykusundan sen uyan,
Gel de seyret kükremiş aslan o ân!”

TAVŞANIN ÖZÜR DİLEMESİ

- Der ki tavşan: “El aman, var özrümüz;
Ey efendim, affı bekler gönlümüz!”
Der ki aslan; “Ahmağın bak özrüne,
Şaha hürmetten uzaksın sen yine.
Bir horoz ötsün vakitsiz, kesmeli,
Ahmağın hiç özre, yaklaşmaz dili!”
1160. Ahmağın özrü kabahatten büyük,
Câhilin her özrü ilmin oldu yük!
Ahmak özr etsin uzaktır bilgiden,
Yoksa saydın şahi bir tavşan mı sen?”
“Şahımız sen gel, adamdan say yine,
Bir kulak ver, zulme düşmüş bendene.”
Der ki tavşan: “Sensin elbet padişah,
Bir şaşırılmış mahlûkum, kovmak günâh!
Irmağın kaynak iken, engin deniz,
Çöp taşır baş üzre umman bilseniz.”
1165. Hak keremden asla eksilmez suyu,
Artma, hem eksilme olmazmış huyul

Ben ki ikram etmişim bak herkese,
Cüsse neymiş öyle biçtim elbise.

Dinle lütfen, lûtfelâyık bulmasan,
Kahrın ejderhayla öldür durma sen!

Biz ki kuşluk vakti çıkmıştık yola,
Şaha gelmek istedik biz kol kola.

Hayvanat, hem başka bir tavşan ile,
Yoldaş etmişlerdi düştük biz yola.

1170. Yolda saldırmıştı bir aslan bize,
Kükrüyor hem yok diyor gitmek size!
Biz dedik, bizler kuluz bir şaha hem,
Koymuşuz baş o büyük dergâha hem.”

Der: “Utanmaz ben büyük şahım asıl;
Böyle bir soysuz anılmıştır nasıl?

Sen ve dostun dergâhımdan gitseniz,
Yırtarım ey! Siz ve şahtan kalmaz izi!”

Ben dedim: “Vazgeç n’olur sen koy beni,
Şaha varsam ben haber versem seni!”

1175. “Yoldaşın olsun rehin, kalsın hele,
Yoksa artık kurbanımsın sen bile.”
“Çok yakardım amma tesir etmedi.”
“Yoldaşın dursun ve sen tek git” dedi!
“Yoldaşım üstün ki benden şöylece,
Hem letâfet, hem semiz, hem gövdece.
İşte bir aslan durur, kesmiş de yol,
Hal bu arz ettim ki sen, tam bilmiş ol!

1180. Sen ki düşmandan temizlersen yolu
Yolda gezmez kulların hiç korkulu.”

ASLANIN TAVŞANA CEVAP
VERMESİ VE ONUNLA GİTMESİ

“Söyle Bismillah, sen artık düş yola,
Öncü sensin, nerde göster yok, mola!”

Olsalar yüz, vermemiz lâzım cezâ,
Sen yalansan, seyret artık, var ezâ!"

Oldu tavşan öncü kızgın aslana,
Çekmek ister, bir tuzak kurmuş ona.

Tavşanın gerçek tuzaktır kurduğu,
Yol alırken bir kuyuymuş vardığı.

1185. Yaklaşılmış yer karanlık bir kuyu,
Oynatır tavşan saman altında su!
Pek kolay almış su gitmiş yaprağı,
Mümkün olmaz asla nakletsin dağı!
Hileler olmuş kement, olmuş tuzak;
Tavşan aslan avlayan er oldu bak!
Orda Mûsa, Fir'avun'un orduyu,
Nil'e çekmiş yutmuş oldu Nil suyu!
Bir sinek girmiş de Nemrut beynine,
Beyni oymuş, onda baş yarmış yine.
1190. Dost seçerken kim ki seçmiş bir hasut,
Seçti düşman bahtının bitmiş umut!
Derdi Hamman; kandı Fir'avn bak hele,
Aldı Nemrut, fikri şeytândan bile.
Düşmanın dostâne sözden dur uzak,
Dâne sunsun, bil ki vardır bir tuzak.
Sunsu şerbet, say ki sunmuştur zehir,
Lûtfu göstermişse sunmuştur kahir.
Bir kazâ gelsin görür olmaz ki göz,
Seçmen imkânsız bu düşman, buysa öz!
1195. Böyle olmuş olsa, et artık niyaz;
Ağla, tespih çek, oruç tut kıl, namaz.
Gaybı bilmiş Hakk'a, çok yalvar hemen,
"Biz günahkâr kullarız, gel kıyma sen!"
İtlik ettik, sense aslan hâlkeden,
Pusmuş aslan gel koru rahmetle sen.
Saf su varken verme âteşten huyu,
Sen n'olur gösterme tek âteş suyu!
Verse sarhoşluk o kahrın mey ile,
Yok da varlık, sûreti almış bile!

1200. Sarhoş olmak, görme kaybolmuş demek,
İnci bir taş, yün yeşim olmuş demek.

Sarhoş olmuş kimseler huysuzlanır;
Çöp görür, haslık kokan sandal sanır!

KAZA GELİNCE AÇIK VE
PARLAK GÖZLERİN KAPANACAĞINA
DÂİR SÜLEYMAN ALEYHİSSELÂM'IN
HÜTHÜT KISSASI

Yaptı kuşlar hem Süleyman çün saray,
Hepsi gelmiş, hep bu işten aldı pay!

Kuş dilinden anlayandır bildiler;
Sevgi dolmuş, hep koşup gelmiştiler!

Terk edip gelmiştiler "cik cik"leri,
Tek Süleyman anlamıştır sesleri!

1205. Aynı dil bilmek yakınlık vermede,
Anlamazsan bil ki tutsak etmede!
Hintli, Türkler dil bilir ahbâp kalır,
Anlamaz Türk Türk'ü, onlar yâd olur.
Mahremiyet, ayrı dildir bil ki sen,
Kalpte birlik, ayrı şeydir, bil hemen!
Söz, nutuktan harf, kitâptandır deme,
Bir gönülden doğdu binler tercüme.
Cümle kuşlar döktü, üstün sırları,
Hem hünerden neyse en meşhurları!
1210. Hep Süleyman'a gelip göstermede,
Hizmetim bunlar, deyip methetmede!
Hiç övünçler, olmamış elbet kibir,
Belki ondan istenen bir mevkidir.
Bir efendi, satmak isterken köle,
Bitmeyen pek çok hüner saymış bile.
Almasın isterse, almak isteyen,
Hasta, kör, duymaz, çolaktır der hemen.
Geldi hüthüt huzra, durmuş ortada,
Vakti gelmiş, çok hünerler saymada.

1215. Pek küçük bir mârifet dersem sana,
Çok güzeldir, söz kısaltmak, sultana.
Der Süleyman: Söyle hem neymiş hüner,
“Ben çıkıp göklerde bir uçsam eğer.
Şüphesiz üstten bakar bakmaz yere,
Nerde mevcuttur su bildim bir kere.
Nerde vardır, renk, derinlik, hâl nedir;
Taş ve toprak, bildim artık nerededir.
Konsun ordun istenen uygun yere,
Fayda olsun keşfimizden askere!”

1220. Der Süleyman: “Haydi sen ey arkadaş,
Hep susuz çöller bütün kum, dağ ve taş!
* Gel kavuştur, suyla lâzım mutlaka,
Harp için sen, ol bizim artık saka!”

HÜTHÜTÜN DÂVASINA
KARGANIN İTİRÂZİ

Karga duymuş her ne var etmiş haset,
Der ki: “Hüthüt hem yalandır, hem de bet.
Şaha olmaz söz desek baştan ayıp;
Söylesek boş söz meğer cidden kayıp!
Hüthütün mâdem ki, üstünmüş görüş,
Kör müsün sen, bir tuzak var görme düş?”
Çokça hüthütler çekip tutmuş tuzak,
Hem nasıl girmiş kafesler içre bak?

1225. Der Süleyman: “Söylenen söz doğrudur”
İlk kadehden sunduğun şey tortudur.
İçtiğin ayran, nedir sarhoşluğun?
Burdanız biz, hep yalandır sunduğun!”

KARGANIN KÜÇÜMSEMESİNE
HÜTHÜTÜN CEVÂBİ

“Bil ki şahım ben ki çıplak yoksulum,
Duymayın düşman o, ben has bir kulum!
Dâvam üzre koymuşum baş ortaya,
İşte boynum muktedirsin vurmaya.

Karganın inkârı gerçekten kader,
Akli yüz bin olsa kâfirdir meğer!

1230. Kimde var kâfir oluştan bir sıfat,
Koktu küfrün şehvetinden hep hayat!
Akli elbet bağlamaz olsun kazâ,
Yüz tuzak varken kolay görmek bize.
Bir kazâ gelsin ilim, gafletle eş,
Ay siyahlaşmış, tutulmuştur Güneş.
Böyle tertip olsa hem inkâr neden?
Bir kazadır hem kaza inkâr eden!

ÂDEM ALEYHİSSELÂM'IN
HİKÂYESİ EMRE UYUP TE'VİLİ TERK
ETMEDE GÖZÜNÜ KAZA VE
KADERİN BAĞLAMASI

“**Alleme'l-esmâ**”²⁶ bulan insan denen;
Her damar dolmuş yücelmiş bilgiden!

1235. Kavramış her ismi, mevcut her ne var;
Her ne var bilmiş muhakkak âşikâr.
Vermiş Âdem ad ve dâim sürmüş ad;
Derse “atik”, tembel olmazmış murat!
Sonradan kim mü'min olmuş sezmede;
Sonda kimler kâfir olmuş bilmede!
İsmi istersin bilenden sen yine,
Dikkat et, “**Allame'l-esmâ**” remzine!
Bizde adlar, zâhiri yansıtırsa da,
Sırrı bilmek, sâde kalmış Allah'a!

1240. Elde Mûsa gezdirirken bir asâ;
Hak için bak, nâmı olmuş ejdehâl!
Önce Hattabmış Ömer, hem putperest;
İsmi mü'min, saklayıp yazmış Elest!
Bizce herkes nutfedir derken, meni,
Hak bilir sûret verilmiş resmini.

²⁶ “Allah, Âdem'e bütün isimleri öğretti.” (Bakara, 30)

- Hem tohum insanca bir şekl almadan,
Allah'ın indindedir; âyan, beyan!
Öyledir Hakk'ın yanında nâmımız,
Huzru Hak, besbellidir encâmımız.
1245. İnsanın, son hâle mahsus ismi var,
Olmaz iştir iğreti bir hâle yâr!
Âdem'in göz tertemiz bakmış iken,
Oldu ismin rûh ve sır zâhir hemen.
Gördüler nûru melekler âşikâr,
Secde etmiş, emre hep koşmuşular.
Övmek istersem de yetmez Âdem'i,
Tâ kıyâmet, söylesem bitmez demi.
İlme vâkıf Âdem'e gelmiş kaza;
Bir hakikat, bilmemiş etmiş nizâ!
1250. Bir harâmken, yoksa korkutmak mı bak,
Yoksa vehminden gelip konmuş yasak."
Kalp yasaktan te'vile yönlendi yâ,
Hayret eylermiş, koşarken buğdaya.
Bir diken batmış ve meşgul bahçevân,
Toplayıp mal, kaçtı hırsız ortadan.
Geçti hayret, geldi birden kendine,
Kalmamış bir şey ve tezgâh boş yine.
"Rabbenâ innâ zalemnâ"²⁷ vah bize,
Geldi zulmet, şimdi boştur âh bize!"
1255. Hem güneş örtmüş bulut, say bir kazâ,
Aslan, ejderhâ, sıçanlar hâkezâ...
Gelmiş olsun bir kazâ, görmem tuzak,
Hükme câhillik eden bir ben mi bak?
Mutludur bir kimse haslıklar arar,
Geçti zordan, Allah'ı seçmişse yâr.
Bir karanlıklar sunup sarsın kazâ,
Sonra aydınlık sunar olmuş bize.
Yüz defâ gelmiş kazâ, kast etse de,
Tâze bir cân tâze dermân vermede.
1260. Yüz defâ yol kesse bir onmaz kazâ,
Hak ki, gökten bir çadır kurmuş bize.
Bir kerem bil, korkular sunmuş kazâ,
Bir emnlik mülküne dönmüş fezâ!
Hem sözün elbette hiç gelmez sonu,
Tavşan, aslan neylemiş, gel duy bunu!
-
- KUYUYA YAKLAŞIRKEN TAVŞANIN
ASLANDAN GERİ KALMASI
-
- Kaldı tavşan kuy'ya varmışken geri,
Hep ayak sürtmüş ve durmuşken beri!
Der ki aslan: "Hep sürürsün sen ayak,
Arda kalma, öncümüzsün şimdi bak!"
1265. "Korkudandır bende yokur el yok ayak,
Titremiş rûh, fırlamış kalp, gel de bak!
Izdırabımdan benim rengim sarı,
Gösterir rengim, içimden hâlleri!"
Hak demiş: "Yüz, bilgi aksettirmede,"
Bundan ârif yüz bulup seyretmede.
Renk, ıtır gammaz ya, olmuş çingirak,
Kışneyen at, sanki der at burda bak!
Her şeyin ses, verdi kendinden haber,
Hem anırmak, ayır sesler, başka der.
1270. Der Nebi: "Var, yok nedir görmek sizin,
Gizlidir altında, insan bir sözün."
Yüzde renk, kalbin hâlinden iz sunar,
Rahmet ister, hem de hep şefkât arar.
Al yanaklar, hep saadetten nişân,
Bil sararmış yüz, meşakkat, korkudan.
Geldi bir ses, el ayaktan gitti güç,
Yüzde renk yok, sîmamızdan gitti güç.
Nerye gitsin, durmayıp dehşet veren,
Tâ kökünden hem ağaç orman söken.
1275. Nerde insan, cânlı cânsız, hem nebat;
Geldi herbir nesnelere hep oldu mat!

²⁷ Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik." Âyet

Cüzze olmuş boş kalır ben neylesem;
Külliyâtın yüz sararmış hep elem!

Bak cihânın kâh sabırdır, kâh şükür;
Bahçe baştan örtünür, bâzan üşür.

Doğdu derken, sanki âteştir güneş,
Battı derken, alçalır kalmaz âteş.

Bak felek çarkında parlak yıldıza,
Bazı yanmak, uğrar olmuş yıldıza!

1280. Cümle yıldızdan güzeldir, ayda hâl,
Derde düşmüş, durmayıp kalmış hilâl!
Bir edep var, baksanız sâkin yere,
Gelse deprem, sıtma tutmuş bir kere!
Bir belâdan, onca dağlar kum olur,
Parçalanmış yerde, yalnız kum kalır!
Rûha yoldaştır havâ, cândır meğer..
Bir kazâ gelsin, vebâlar nakleder!
Bir güzel rûh, suyladır kardeş, bacı;
Bir çukur yer buldu kokmuş, pek acı!

1285. Âteşin burnunda, yükselmiş kibir,
Sertçe yel essin eğer sönmektedir.
Hep kabarmış, durmamış coşmuş deniz,
Hem kader, idrâk ve fikrin bulmuş iz.
Hem dönenken, devreden sarhoş felek,
Gam çeker evlâd ve iyâliyle tek!
Kâh kaçır, kâh yaklaşıp, kâh ortada;
Bazı mes'ut, bazı mutsuz olmadı!
Hem bütün ten, parçalanmış bilmiş ol;
Bak değişken hâl nedir, ibretle kal.

1290. Var bütünde gözlenen bir hastalık,
Cüzde yüz, bilmem nasıl olmaz soluk?
Cüzde birleşmiş olan, zıtlık nedir?
Yel, su, âteş, kilde hep dört nesnedir!
Bir koyun ürkmüşse kurttan, şaşma sen,
Kurdu sevmişken koyun, şaş dur hemen!
Zıtların sulhu yaşanmış cân olur,
Zıtların harbiyle herşey son bulur.

Zıt iken aslan, yabânî merkebe,
Lûtfedip Allah yakınlık vermede!

1295. Hem cihân, dert, hastalık çekmiş iken,
Bak bu insan fânidir, şaştın neden?

TAVŞANIN GERİ KALMASININ SEBEBİNİ ASLANIN SORMASI

Böyle derken uslu tavşan aslana,
"Hep sebep bunlar, ağırdan almama!"
"Hastalıklardan, sebepten, geç hemen,
Doğru söz, her neyse, artık söyle sen!"
Akıllı çoklar kuytu yerler seçmede,
Halvetinden bir eminlik bulmada.
Bir akıl seçmiş olurken bir kuyu,
Hâlveti seçmiş ya bulmuş doğruyu!

1300. Milletin şerden emin yerdir kuyu,
Halka varsan dert olur bir diz boyu.
"Korkma, gel yaklaş, dayan artık bana.
Gel de bir bak! Hiç gerek yok korkmana!"
"Yanmışım ben, bir ateş sarmış teni,
Korku kalmaz sen kucaklarsan beni.
Ey keremkâr, gel de yardım et bana,
Sen korursan, korkumuz ermiş sona!"

ASLANIN KUYUYA BAKMASI VE TAVŞANLA KENDİNİ GÖRMESİ

Almış aslan göğse basmış tavşanı,
Kuy'ya bakmak üzre varmışlar hani.

1305. Suyu parlar, resmi tavşan, aslanın,
Sandı aslan aksi parlar düşmanın.
Aksi düşmüştür, görür aslan suda,
Gördü, aslan bir de tavşan bakmada.
Kaldı tavşan aslan, atlarken suya,
Kuy'ya dalmış, hasmı ordan almaya.
Kendi düşmüş, kendi kazmışken çukur,
Zulmünün miktar ceza ancak budur.

- Zâlimin hem zûlmü, dipsiz bir kuyu,
Böyle söyler cümle âlim doğruyu.
1310. Çokça zâlim kimseler var, zulmeden.
Adli Hakk'ın pek beterdir, bil ki sen!
Mevkideyken, halka elbet zulm eden,
Kazdığın zûlmün çukur düştün ya sen!
Olma kurtçuk, örme kendinçin koza,
Bâri uygun bir çukur kaz uy söze!
Bir zayıf gördün, sahipsiz sanma bu;
Gel de “İzâ câe nasrullah”²⁸ oku!
Fil de olsan, hasmın ürküp kaçsa da,
Bir cezâ “Tayran Ebâbil”²⁹ ortada!
1315. Bir zayıf, görsen ki ister âh amân;
Titreşir toptan melek hem âsuman!
Dişleyip döksen, akıtsan onda kan,
Dişlerin inler, tükenmez ağrıdan.
Kuy'ya varmış bakmış aslan aksine,
Orda düşman oldu aslan kendine.
Kendi aksiyken sudan aksetmede,
Nefsi dönmüş, bir kılıçtır çekmede.
Halka zulmetmek için meyl eylesen;
Bak senin zulmün, huyun aks eyleyen!
1320. Büsbütün aksetti murdar varlığın,
Hem nifâkin hem de bil sarhoşluğun!
Sen ki zulmünden vurursun kendine,
Sonra lânetler öfersin kendine.
Görmüyorsun, gizli suçlar işledin,
Kendinin düşman olursun bilmedin!
Saldıran sensin, ey ahmak kendine,
Saldıran sensin meğer öz aksine.
Kendinin huy, aksedip ermiş sona,
Anlasan, suç işleyen, sensin sanal
1325. Aksi almış, el edip sunmuştu da,
Dipte düşman sandığın, aksindi ya!
Kim zayıf, yoksul bulup kırmış dişi,
Yanlıştı etmiş, ters gören aslan gibi!
Sûreti çirkin görürsün amcada,
Sende mevcut aks görülmüş aynada!
“Aynadır mü'min olan, mü'minlere,”
Söz Resûlden, geldi artık bir kere!
Gözlük etmiş, tutmuş olsun mâvi cam,
Mavi gördün, hep cihân gömgök tam.
1330. Kör değilsen, mâvilik kendinde bil,
Bed olan sen, başka bir insan değil!
Yoksa hem mü'minde Hak'tan bir bakış,
Nerden olsun, apaçık bir anlayış!
Nûru Hak'tan almamış olsun bakış,
Has ve çirkinlerle olmamış tanış.
Azıcık, azıcık, nûru gel sen, nâra vur;
Nârın olsun, bakmanızdan belki nûr.
Rabbimiz hep pâk sulardan serpe dur,
Nârı âlem hem de yekten olsa nûr!
1335. Emrinin altında deryânın sular,
Suyla, âteş Hakk'a mahlûk oldular.
İstesin, âteş de dönmüş saf suya,
İstesin, safken su âteş oldu yâ!
Duygu, duâ, hepsi icâdın senin,
Zulmü yok etmek de imdâdın senin!
Biz talep bilmez idik verdin talep,
Yol açan sen bitmeyen ihsâna hep.

TAVŞANIN AV HAYVANLARINA ASLANIN
KUYUYA DÜŞTÜĞÜNÜ MÜJDELEMESİ

Kurtuluş vermiş sevinçler tavşana,
Müjde vermek üzre koşmuş hayvana.

1340. Öldü aslan, hem de tavşan gördü yâ;
Mer'a dalmıştır sevincin, coşkuya!

²⁸ “Allah'ın yardımı geldiğinde...” (Nasr, 1)

²⁹ Ebâbil kuşları, bk. Fil suresi, 1-5.

Tavşan el çırpar ölümden döndü yâ,
Dal ve yaprak neş'eden oynaşmada.

Dal ve yaprak, kil delip çıktıkça gür,
Kaldırır baş, oynarız rüzgârda hür.

Dal yarıp yaprak yücelmiş en uca,
Uç, dalın üstünde durmuş güçlüce.

Dal, filiz, yaprak ve olmuş meyveler,
Öz diliyle Hakk'a şükretmekteler.

1345. Beslemiş derler, Hüdâ'mız kökleri,
Boy atıp dallar da tutmuş her yeri.
Suyla, toprak bağlı rûh, kurtulsa bir,
Rûh bütünden şâd olur, mesrûr olur!
Aşkı haktan raks eder olmuş yine,
Bedr olur, benzer ayın on dördüne.
Raks eden ten, cân nasıldır, sorma hiç;
Cismi geçmiş, rûh kesilmiş sorma hiç!
Geldi aslan, tıktı tavşan zindana,
Yendi tavşan, çok ayıp şey aslana.
1350. Dînen aybolmak gerekken ad ona,
Hiç utanmaz: "Fahr-ı dîn"³⁰ der nâmına.
Benzedin sen, kuy'ya düşmüş aslana,
Döndü nefsin hilekâr bir tavşana.
Nefsimiz tavşan, kesersen, sür sefâ,
Sen çukur hapsindesin, çektin cefâ!
Aslan alt etmiş bu tavşan koşmada,
Müjde yaymak arzularken coşmada.
"Müjdeler, ey müjde duymak isteyen,
Hem cehennemlik it ölmüş bil ki sen!

1355. Müjde artık öldü cân düşmanımız,
Kahr-ı Hak ermiş emindir cânımız!
Pençeler arzû hevesten bir diken,
Bak ölüm silmiş süpürmüş çöp giden!"

HAYVANLARIN TAVŞANIN ETRÂFINDA TOPLANIP ONU ÖVMELERİ

Otlağın hayvan bütün toplandılar,
Hepsi coşkun, zevk, sefâyâ daldılar.

Sanki mumdur kaldı tavşan ortada,
Cümle hayvan secde eyler olmadı.

Sen ferîştahsın yâhut bir has melek,
Erkek aslan üzre Azrâil demek.

1360. Her ne olsan, cânımız kurban sana,
Sağ ol artık galib oldun düşmana.
Hak'tan akmış bir sudan coşmuş deren;
Âferin! Hak'tır bütün ilhâm veren!
Söyle hilen neydi, neymiş tedbirin,
Her ne müthiş hâlse, olmuş te'sirin!
Naklet artık, olsun anlatman ilaç,
Tafsilat dermânıdır gel cânâ saç!
Zâlimin bilsek ki neymiş macerâ,
Rûha sinmiş bizlerin yüz bin yara!
1365. Der ki: Sunmuş oldu Hak imkânını,
Ezmek olmazdı onun aslanını.
Kalbe nûr, kuvvet veren Allah idi,
Elde kuvvet, dizde kuvvet var dedi!
Bir nöbet vermiş olan Allah bize;
İbret oymuş, al demiş ibret size!
Çâreler her neyse, hep Allah sunar,
Kimde zân var, kimde gerçek görme var.

BUNUNLA SEVİNMEYİN DİYE TAVŞANIN HAYVANLARA NASİHATI

Mülke bak nevbettedir, zevkin neden?
Kalma yok; bağlanma, mağrur olma sen!

1370. Hep dokurlar, mülkü nebet üstüne,
Kul isen, geçtin feleklerden yine.
Kim nöbetten üstse, Sultân-ı Bekâ,
Âşka sâki âşığa onlar saka.

³⁰ Fahr-ı Din: Dinin iftihar ettiği. Burada Fahreddin Razi'ye işaret vardır.

Terk et, üç-beş gün içilmiş pis meyi,
İstiyorsan bitmeyen en has meyi!

Padişah kim, öldü dış düşman denen,
İçte düşman var; nefis, üstün hemen!

Nefsi öldürmüş değil aklın peki;
Nefsin aslan, tavşanın mağlup mu ki?

1375. Bir cehennem nefis olurken ejdehâ,
Döksen ummanlar hemen, sönmez daha.

İçse doymaz büsbütün deryaları,
Halkı yakmış sönmeyen nefis anbarı!

Taş yürek kâfir ve taşlar öyle bil;
Hep cehennem ehlidir, olmuş hacil!

Hiç de doymazmış cehennem, az gıda,
Hak'tan ermez olmamış olsun nidâ,

Söyler Allah: "Doymayan, doydun mu sen?
İşte âteş, işte yanmak, şimdi yan!"

1380. Bir cihân yutmaktadır tek lokmada,
Karnım aç "**Helmin mezit**"³¹ söyler o da.

Lâmekândan Hak atıp, basmış ayak,
Anca sâkin oldu, sen Cebbâra bak!

Nefsimiz, doymaz cehennem parçası,
Cüz'lerin, kül'den gelir huy bulması!

Hak'tan öğrenmişti onlar susmayı,
Hak çeker ancak cehennemden yayı.

Doğru oklardan koyarlaken yaya,
Eğri ok bazen çıkarmış ortaya.

1385. Doğru ok ol, terk edem derseni yayı;
Eğrinin hiç sıçramak olmaz yayı.

Bitti artık dışla mevcut kavgamız,
Dönmüşüz, iç kavga olmuş dâvamız.

Başlamış en zor cihât, bitmiş küçük;
Der Nebî: "Döndük cihada, çok büyük!"

³¹ "Cehenneme atılacaklar atılır, fakat o, boyuna daha yok mu der. Sonunda Allah (yücelik) ayağını onun üstüne basar da cehennem o vakit yeter der." Hadis.

İsterim Hak'tan büyük kuvvet ki ben,
Kaf söküp atsin bu iğnem, şimdiden!

Saf yarıp dökmek de, aslanlık hani?
Aslan olmuş, zapt eden öz nefsin!

* Gel de benden dinle artık kissayı,
Sözde, sırlardan dilersen hisseyil

RUM ELÇİSİNİN EMİRÜ'L-MÜ'MİNİN
ÖMER'E GELMESİ VE ONUN
KERÂMETLERİNİ GÖRMESİ

1390. Geçti bir Rum elçi, çok çöl, mıntıka,
Hem ulaşmak istemişken Fârûk'a.

Sordu milletten halîfe köşkünü,
At da yorgun, yol da pek yormuş onu.

Der ki ashâb: "Yok onun bir köşkü yok,
Sâde nûrdan kalbi var, hem nûru çok!

Gerçi hükm etmiş ve duymuş hep cihân;
Sanki derviş, evse, bir yoksul mekân!

Kıl biter görmez olur gönlün gözü,
Anlamın köşk istemez boş bir sözü."

1395. Gönlü sen dertten ve kıldan, kıl temiz,
Sonra mânâ köşküne gel dön ki yüz!

Kimde rûh kalmış heveslerden öte,
Anlamın köşklere artık görmede.

Od, dumandan Mustafa olmuş temiz,
Nerye dönmüş olsa Vechullâh'dı iz.

Vesvesen bedbaht şu şeytândan olan,
"**Semme vechullah**"³² olmaz anlayan.

Hakk'a açsın kim gönülden bir kapı,
Zerrelerden hep güneş bulmuş yapı!

1400. Hem nasıl parlarsa ay göklerde tek,
Nûr-u Hakk var, perdesizdir gözlemek.

³² "Nereye dönerseniz dönün, Hakk'ın yüzü oradadır." (Bakara, 115).

Görme bitmiş elle sen örter isen,
İnsaf et, artık uzaksın görmeden!
Görmedin sen, oysa âlem yok değil,
Suç senin nefsinde, parmaklarda bill
Sen gözünden kaldır artık parmağı,
Sonra döndür nerye dersen bakmağı,
Sordu Nûh'tan halk olan: "Neymiş sevâp?"
"Görme, duyma, örtünün olmuş"³³ cevâp!

1405. "Örtüler almış yüzü tam örtmüşüz,
Hem bu yüzden kalmamıştır görmemiz.
Postu geç, görmek ki insan hissesi,
Dostu görmektir, gözün tek görmesi!
Dostu görmez göz için körlük iyi,
Bâki olmaz dostu geç, seç Bâki'yi."
Elçi dinlerken bu yüksek sözleri,
İştîyâk artmış, yaşarmış gözleri.
Göz ararken fikre yerleşmiş Ömer,
At ve yük her neyse terk etmiş meğer!

1410. Elçi özlemde olur mecnûn gibi,
İstene elbet Ömer'dir bittabi.
Öyle bir insan ki saklarmış cihân,
Hem de gizlenmiş cihândan, cân olan.
İstene var, isteyen olmuş köle,
Kim arar, arzusudur geçmiş ele.
Elçi sormuşken Arap'tan bir kadın
Der: "Ömer, altında yatmış hurmanın."
Gölge bulmuş, ayrı halktan kahraman,
Hurmanın altında "Zıllullah"³⁴ yatan.

RUM ELÇİSİNİN HURMANIN ALTINDA
ÖMER'İ UYUR BULMASI

1415. Yaklaşan elçi varıp etmiş kıyam,
Hem bedenden, titreyip durmuştu tam.

Yatmışın heybet ki sarmış elçiyi,
Rûha ermiş oldu hoş hâl gerçeği!
Sevgi, heybet zıt gelir olmuşsa da,
Kalbe girmiş birlik olmuş kalpte de!
Çok krallar görmüşüm der kendine,
Övgü aldım onca sultandan yine.
Padişahlardan çekinmezdim ki ben,
Heybetinden, aklımız yitmiş neden?

1420. Rastlamıştım çokça aslan, kaplana,
Uçmamıştır rengim ürkmekten yana.
Görmüşüm ömrümde birçok harpleri,
Olmuşum meydanda aslandan biri.
Ben savaş ettim ve çok aldım yara,
Çok cesur geldim bütün insanlara.
Bir silahsız, kumda düşmüş yatmada,
Bende ten, titrer ve durmaz, ortada.
Bunda heybet Allah'ın, halktan değil,
Bunda heybet, asla esvâptan değil!

1425. Korksa Hak'tan, seçse her kim takvâyı,
Heybetinden, korkmadır in-cin payı,
Böyle fikr etmiş ve durmuş saygıda,
Bir saat kalmış Ömer has uykuda.

HZ. ÖMER'İN UYKUDAN UYANMASI
RUM ELÇİSİNİN ONA SELÂM VERMESİ

Verdi hürmetkâr, Ömer almış selâm,
Der Nebî : "İlkin selâm, âhir kelâm!"
Hem Ömer almış selâm, vermiş aman,
Gösterir bir yer otursun karşıdan.
Korksa kim derler ya; "Artık korkmayın,"
Pek münâsip bir söz olmuş, anlayın!

1430. Kim ki korkmuştur, aman vermek gerek,
Kalbi çarpmış olsa, dindirmek gerek.

"Korkma" denmez korkusuz bir kimseye,
İhtiyaçsızken, verilsin ders niye?

³³ Nuh, 5 ile 7. âyetler.

³⁴ "Allah'ın gölgesi."

Kalbi çarpan elçidir, şâd eyledi,
Hem kırılmış gönlü âbad eyledi.

Sonra, nükteyle sözler söyledi,
Halka yoldaş, Hakk'ı bilsin istedi.

Lûtfu neymiş Hâlik'in abdallara;
Anlasın hâlden, makam alsın sıra.

1435. Hâl güzel, has bir gelinden cilvedir;
Bir makam dersen gelen hâlvetledir.

Şah ve kullar, gördü herkes cilveyi,
Sâde şah yapmış, gelinlen gerdeği.

Halka lâyük cilveler yapmış gelin,
Gerdek ancak, hakkı evlenmişlerin.

Sûfilerden çoktur amma ehli hâl,
Bir makam bulmaksa, ancak ihtimâl!

Hep rûhun menzil bulup yâd eyledi,
Rûh neler yapmış gelip öğren dedi.

1440. Hem zamansız bir zamandan söylemiş,
Hem de yüksek bir makamdan söylemiş.

Önce rûh sîmurgu gezmiş çok fezâ,
Önceden çok ufku aşmış öyle yâ!

Rûh kanat açmış, ufuklardan geniş,
Hem tamahlardan ve hırslardan geniş!

Bak Ömer, ağyârı görmüş oldu yâr,
Onda rûh gerçek olan esrâr arar.

Şeyhi kâmil; elçinin çoktur heves;
Hem Ömer âtik ve at düzgün nefes!

1445. Gördü mürşit gönlü, tam pâktır onun,
Tarlasiymiş gönlü, tevhit tohumunun!

RUM ELÇİSİNİN

EMİRÜ'L-MÜ'MİNİN HZ. ÖMER'E
(R.A.) SORU SORMASI

Elçi der hem: "Ey Emirü'l-mü'minin,
Rûh ki yüksek, yer bulup inmiş niçin?"

Ölçü bilmez kuş ki, ten olmuş kafes, "
"Rûha Allah söylemiş efsun, kısas."

Seslenir Hak, göz kulaksız yokluğa,
Ol desin, yok başlamış coşkunuğa!

Hak emir vermişse bir, var olmağa,
Kurtulur yoklar çıkar mevcutuğa.

1450. Neyse mevcut, yok demiş olsun Hüdâ,
Sürdü at yoklukta, tek bir çırpıda!

Gül ki Hak'tan duydu gül sen gül diye,
Duydu taş, mâdende âkik ol diye.

Cisme der Hak âyeti, cân bulmada,
Bak Güneş emriyle parlar ortada.

Söylemiş sırdan, Güneş duymuş bunu,
Perdelenmiş, yüz tutulmuş en sonu.

Gök, bulut, duymuştu sırlar sonradan,
Yaş döker yaş, sanki dökmüş kırbadan.

1455. Toprağın bilmem kulak, duymuş neler,
Öyle dalgın, öyle sessizken meğer.

Kim tereddüt etse, dönsün şaşkına,
Her tereddüt eren Hak'tan sana.

Yapmamak, yapmakla kim Hak'tan irak,
Şüphenin altında tutsak kaldı bak.

Tercih etmek dahi Hak'tan gelmede,
Çifte şeyden bir hedeftir seçmede.

Cân tereddüt şüpheden geçsin desen,
Cân kulak dolmuş pamuk gel, at hemen.

1460. Kavramak ister isen her gizliyi,
Sırrı Hak'tan anlayıp çöz her şeyi.

Tâ kulak ersin, ulaşsın vahye dek,
Hem nedir vahy: **Hissi geçmiş söz demek!**³⁵

Câna yol vermez ki zâhir duygular,
Hem akıl, hisler ki bundan ayrılır.

³⁵ Vahiy, kelime olarak sözsüz, işaretle bildirme anlamına gelir.

Aşkı etmiştir sabırsız, cebr meğer,
Aşkı, hep hapsetti aşık olmaz er.
Hak'ta birlik olmadır bu, cebr değil,
Yok bulut, aydan tecellidir asıl.

1465. Cebr umumi, böyle cebr nefî değil;
Cebre bak hem böyle, avamî değil!
Hep bilen onlardı cebri âşikâr,
Her kimin kalbinde, gerçek görme var.
Dün, yarın toptan açıktır onlara,
Dün, yarın onlarda etmez on para!
Onların cebr, ihtiyârlar ayrı şey,
Damlalar, olmuş sedeften inci ey!
Dışta vardır damlalar, çok şekli var,
Hem, sedef koynunda tür tür inci var!
1470. Hem sedeftir, hem de misk ahûsu bu,
Dışta kan, içlerde misk var doğrusu.
Bakmasından miskle kan dolmuş göbek,
Boş söz elbet, misk nasıl olmuş demek.
Kanma hiç sen, gördüğün şey bir bakır,
Bulsa iksir, gör nasıl altınlaşır?
İhtiyâr, cebr, sende olmuştur hayâl,
Vardır ehlullâhda bir nûrdan cemâl.
Bak yenen ekmek iken cânsız cisim,
Yense cândır, tende mutlak bildiğim.
1475. Sofradayken mutlaka cânsızdır o,
Hazmedilsin, sende artık cândır o.
Yese ekmek cân eden rûh kuvveti,
Hiç bilinmez, cânâ cânın kudreti!
İnsan et, eller de bir et parçası,
Geldi rûhtan, dağ, denizler yarması.
Yardırrır Ferhat'a dağ, rûh kuvveti,
Ay bölen Ahmed'de hem rûh kudreti.
Bir açılıns gönlünün sır torbası,
Hızla başlar arşa rûhün koşması.

ÂDEM ALEYHİSSELÂM'IN YANILMASINI
KENDİNDEN BİLMESİ, ŞEYTÂNIN DA
GÜNAHI ALLAH'A YÜKLEMESİ

1480. Hak, yapar iş, kul, yapar iş, bak hele,
Fi'limiz Hak'tan gelen isnat ile.
Halkın işler, hiç görünmez olsa da,
Hakkımız yok, Hakk'ı çekmek sorguya.
Fi'limiz var hem yaratmıştır Hüdâ,
Fi'limiz Hak'tan bizim hâlk olmada.
Söyleyen mânâ yahut harf görmede,
Çifti birden görme imkândan öte!
Gördü mânâ, bil ki harfler görmemiş,
Arka, ön birden gözün, görmez imiş.
1485. Ön görürken, ardı görmek yok sana,
Öndedir göz, görme dönmez arkana.
Cân ki mânâ, harfi birden kavramaz,
Cândaçoğtur, halkeder bir imtiyaz.
Kâdir Allah, hep cihân hükmünde yâ,
Yok ki güçlük, ayrı işler yapmaya.
Söylemiş şeytân: **"Bimâ ağveytenî"**,³⁶
Kendinin suç, gizler o alçak, denî.
Der iken Âdem: **"Zalem enfüsena!"**³⁷
Fi'li Hak, elbette mâlumdur ona!
1490. Bir günâhkârdır edepten gizledi,
Hem günâhım var, sebep "nefsim" dedi.
Tövbesinden sonra Allah Âdem'e;
"Suç ve mihnet neyse bizden gelmede.
Bizde taktir, sense bir suç işledin,
Tövbe etmişken, neden sen gizledin?"
Der ki Âdem: "Korkular, silmez edep,"
Der ki Allah: "İşte affın tek sebep!"

³⁶ "Beni azdırdın..." (Araf, 16)

³⁷ "Biz kendimize zulmettik..." (Araf, 23) (Hz Adem'in duasından izahat ve dua kısmı)

- Hürmet etmiş kimse, bulmuş hürmeti,
Kim şeker sunsun bulur tat, lezzeti.
1495. Has olan iş hasların lâıyk olur,
Yâri hoş tut, incinip, incitme dur.
Ey gönül, tek örnek olsun sunsana,
Anlaşılsın ihtiyâr, cebrin bana.
Ellerinden belki titrektir biri,
Oynatırsan, hem de titrer diğeri.
Titreten Allah, muhakkak elleri,
Yok, kıyâs etmekte, imkânın yeri!
Oynatırsın, belki pişman olma var,
Titreyen el, sanma pişmanlık duyar!
1500. Akla âittir, ve aklın hilekâr,
Akla yol bulmak için imkân mı var?
Akla âit inci, mercân olsa da,
Câna âit söz kıyâssız olmadı!
Rûh ki, gerçek bir makam sunmaktadır,
Cân şarabından kıvam, bir başkadır.
Akli çoklar, önceden demsazdılar,
Bil Ebû Cehl, hem Ömer sırdaştılar.
Bak, Ömer, akıyla artık buldu yol,
Hem Ebû'l-Hakem, Ebû Cehl bilmişol.
1505. Bil ki aklen, bu Cehil kâmilse tam,
Pek de câhil kaldı, rûh bahsinde hem.
Bahsi aklın, bil eser, yâhut sebep,
Rûhu bilmek, hayretin koynunda hep.
Doğdu cânın nûru ey nûr isteyen;
Lâzıma, melzûma yerçoktur hemen.
Gözde nûrun ehli bir insan isen,
Bir delil ister değilsin bil ki sen.
-
- "VE HÜVE MEAKÜM EYNEMA
KÜNTÜM" ÂYETİNİN TEFSİRİ
-
- Geldi söz artık hikâye etmeye,
Ârif insan şimdi ersin hisseye.
1510. Cehle düşsek câna zindân say onu,
İlmi alsak, bizlerin cennet sonu.
Biz uyursak, uykunun mestânıyız;
Biz uyansak söylenen destânıyız.
Ağlasak olduk bulut, rızklar dolan,
Gülmüş olsak parlayıp şimşek çakan.
Öfkeden harp etsek elbet kahrıdır,
Sulha ersek, rahmetin bir aksidir.
Karmaşık dünyâda bizler kimleriz,
Hak elif düz, cümle şeyden tertemiz!
-
- RUM ELÇİSİNİN HAZRET-i ÖMER'DEN
RÛHLARIN ŞU, ÇAMUR VE SUDAN
MÛTEŞEKKİL CİSİMLERE MÛBTELÂ
OLMASININ SEVÂBINI SORMASI
-
- * Elçi duymuşken Ömer'den anladı,
Gönle düşmüş nûr, bütünden parladı.
* Oldu mahv her tür sual, her tür cevâp,
Geçti toptan yok hata, çoktur sevâp!
1515. Elçi der: "Neymiş Ömer hem bunda sır,
Bir bulanmış yer, bu rûh olmuş esir?
Saf su topraklarda durmuş, gizlidir,
Rûh niçin tenlerde kalmış, bir esir?"
Der Ömer: "Verdin derinlik sen ona,
Koyduğun mânâ, sözün kayt altına.
Hür olan mânâyı tutsak eyledin,
Yol alıp, tek sözde tuttu gizledin.
Fayda var dersin yaparsın sen bunu,
Fayda neymiş, bilmemişlik mahcubu.
1520. Fayda, her şey, hepsi Allah'ın payı,
Biz mi gördük, Hak mı görmez faydayı?
Sözde mânâ yüklese, çok fayda var,
Hükmüçoktur, tende mevcut cân kadar!
Söz dedirten bir nefes, cüz'dür nefes;
Hem nasıl vermez olurmuş küll'de ses!

Sen ki cüzsün fayda buldun aşikâr,
Küll'de mevcutken kinânıñ faydalar.
Faydasız söz varsa, âslâ söyleme,
Çokça şükr et, itiraz hiç eyleme!

1525. Hakk'a şükr, her boyna mutlak borç
olur,
Hem de yüz asmak ve kavgaymış kusur.
Yüz buruşturmak eğer olsun şükür,
Sirkeden üst, şükrü sunmuş kim olur?
Sirkenin yollar gerekse kalbe dek,
Hiç değil "Sirkengebin" olmak gerek!
Şi'rde, mânâdan hata olmaz uzak,
Yok, isâbet, taş sapandan çıktı bak."

"ALLAH İLE OTURMAK İSTEYEN
KİMSE TASAVVUF EHLİ İLE
OTURSUN" MÂNÂSINA GELEN
SÔFİYÂNE SÖZE DÂİR

Elçi sarhoş, çok kadeh içmiş gibi,
Yok, haber yok, elçilik bitmiş gibi.

1530. Kudretullah, hayran etmiş elçiyi,
Elçi derseni, andırır olmuş beyli!
Gelse sel deryâyâya, deryâlık bulur,
Dâne toprak bulsa hem bitmiş olur.
Yerse insan bir gıda, cânsızdı bu,
Yenmiş olsun, cânlıdır hem duyulu.
Mum, odun at, od için olsun fedâ;
Hep karanlıklar ışık, nûr olmada.
Sürmelik taş, dönse birden sürmeye,
Hem sebeptir, nûrlanıp has görmeye.

1535. Kendisinden kurtulan çok mutludur.
Tam dirilmiş hâlde, bir dirlik bulur.
Bil ki mevtâ bekler olmuş kimseler,
Sanki ölmüş, ölmüşün hâлиндeler.
Sen koşup geldin sığındın Kur'ân'a,
Rûhunun yoldaş Nebî'dir, baksanal!

Enbiyâ'nın vasfidir Kur'ân açık,
Rahman'nın ummanda onlar bir balık.
Uymadan Kur'ân okursan sanma hoş,
Enbiyâ, hem evliyâ görse de boş!

1540. Sen uyar olmuşsan artık Kur'ân'a,
Dar gelir gönlün kafes, artık sana.
Hem kafes kuşlar için zindan meğer,
Kurtuluştan geçse aptallık eder.
Hem kafesten kurtulan rûhken yine,
Enbiyânın rûh döner, Hak emrine.
Kurtuluş ister isen yollar senin,
Söylemiştir hem Nebîler; işte din!
Böyle kurtulduk kafesten şimdi biz,
Başka yol yok, sâde tevhit bilerseniz.

1545. Hasta, zâif ol ki, itsinler geri,
Şöhretin bitsin, kafesten gel beri.
Halkça şöret, bil ki sağlam bağ sana,
Böyle bir hâl, bir çelik bukağ sana.

BİR TÜCCÂRLA ONUN KAFESTE
HAPİS TÛTİSİNİN HİKÂYESİ VE
TÛTİNİN HİNDİSTAN TÛTİLERİNE
SELÂM GÖNDERMESİ

Vardı bir tüccar ve var bir tûtisi,
Bir kafes hapsindedir hoştur sesi!
Âniden der, yolculuk çıkmış bana,
Yolcuyum gitmem gerek Hindistan'a.
Sordu, her kul, söylesin her câriye,
Hem ne isterler getirsem ben diye.

1550. Saydı herkes durmadan istek ne var,
Mert adam, hep vad edermiş, âşikâr.
Der ki: "Tûtî, söyle arzun neyse sen,
Hem alıp gelsem varırsam Hinde ben?"
"Gördüğün tûtiye benden söyle sen;
Hem benim hâlim nedir bildir hemen:

Hem benim tûtîm ki özler sizleri,
Biz de tutsak, bir kafes olmuş yeri.
Dostunuzdur çok selâm göndermede,
Yok mu, yardım çâre, azatlık ne de?

1555. Ayrı sizden, onda bin dert, iştiyâk,
Bir ömür tutsak oluş lâyük mi bak?
Hem revâ mı? Bende sağlam bir kafes:
Siz ağaç altında, kırdâ, hür nefes!
Böyle hâl lâyük midir hiç dostluğa?
Ben hapis kaldım, çıkarken siz dağal!
Siz içerken, şebnemin gülğûn meyi,
Yâd edin siz, bir de âciz tûtiyi.
Ansa dost, dostlar için pek mûteber,
Sanki Mecnûn'u anar Leylâ meğeri!

1560. Eş olup sizler, uçup kır gezmede.
Ben kadehten, öz kanımdan içmede.
Bir kadeh meyden için yâdım için,
Bir adâlet gösterin, şâdım için.
İç şarap yâdım için, gel bir kere,
Dipte kalmış damlalardan saç yere.
Nerdedir sözler, yeminler nerdedir?
Söyleyen siz, tatlı diller, nerdedir?
Kulların suçtan doğarken ayrılık,
Suçlayan, suçlar durursan, çok yazık!

1565. Sen gazap, harp eyledin verdin cezâ,
Nağmeler çengden değil, cevrin sedâ.
Ey cefâsı cümle devletten güzel,
İntikâmın sevgidir cândan güzelli
Âteşin hoş, nûrların, neş'en nasıl?
Buysa mâtem! Rabbimiz lûtfun nasıl?
Cevrinizden sunduğun tatlar bu yâ,
Kimse bilmez neydi lûtfundan sefâ!
İnlerim cevrinde, korkum; merhamet,
Korkarım, etsen gelip dertten berât.

1570. Lûtfе, kahra, ben de âşık olmuşum,
Zıt olan bir çiftе âşık olmuşum.

Ben dikenden kurtulursam gülleyim,
Koyki bülbül misli, dertten inleyim.
Çok acâyip, bülbülün hâl ortada,
Ağzı açmış, gül, dikenler yutmada.
Hem nasıl bülbül ki, âteş yutmada,
Aşkla; dertlerdir, bütün hoş gelmede.
Külle âşık, hem de gerçek külldür o,
Kendi âşık, aşkının tâliptir o!"

ALLAH'A MENSUB AKIL
KUŞLARININ KANATLARININ
NİTELİKLERİ

1575. Böyledir cân tûtisinden kıssalar,
Cân kuşun mahrem olanlar, nerde var?
Hem Süleyman ordusuyla birleşen,
Kuş görünmez nerdedir bilmem ki ben.
Bir şükürsüz dert, yanızsız inleme;
Saldı gökler üzre coşkun, titreme.
Aldı Hak'tan yüz haber, yüz mektubu,
Bir kere "Rab" derse bin "Lebbeyk"ti bul!³⁸
Yanlışın, makbul taâtinden yine;
Hayrı halkın, denktir ancak küfrüne!
1580. Her nefes sunmakta, görsen bir mirâç,
Tâca koymuştur Hüdâ, yüzlerce tâç!
Cismi topraklarla, rûhen lâmekân,
Vehme sığmaz neylesin sâlik olan!
Lâmekân sığmaz, bilinsin aklına,
Her bir ândan, bir hayâl doğmaz sana.
Hem mekân, hem lâmekân hükmünde yâ,
Cennetin dört ırmağı var, akmada!
Söz kısalsın, gel değiştir bahsi sen,
Mutlakâ tek doğru var, Allah bilen!

³⁸ "Ya Rabbi" diye dua etse "lebbeyk" (buyur ey kul-lum) diye altmış cevap iştir.

1585. Dostlarım dönsek yarım kalmış söze,
Tûti tâcirden bahis açsak size!
Uydu tüccar, orda vaad olmuş bu söz,
İstenilmiştir, kabul görmüş bu söz!

TÂCİRİN KIRDA
HİNT TÛTİLERİNİ GÖRMESİ VE
KENDİ TÛTİSİNİN HABERİNİ
ONLARA BİLDİRMESİ

Geçti tâcir, yaklaşık Hindistan'a,
Kırda tûtiler ki görmüş yan yana;
Durdurup at, başlamış tâcir söze,
"Tûtimizden çok selâm vardır size."
Duydu bir tûti gelip düşmüş yere,
Öldü artık, hiç nefes yok bir kere!

159. Pişman olmuş, verdi hem tüccâr haber;
Öldü bir kuş, ben sebep oldum da der.
İhtimâldir, tûtilermiş cân ciğer,
Belki bunlar çift cisim, bir rûh meğer...
Ben ne yaptım, ben niçin verdim haber?
Sözlerimden çâresiz, yanmış gider!
Dil çeliktir, hem de bir çakmak taşı,
Çıksa dilden söz sunar hep âteşi.
Çalma boş söz söyleyip, çakmak taşta,
Söyleyip boş, düşme boş bir uğraşa.

1595. Kapkaranlık yer, pamuk çok tarlada,
Bir düşün neymiş kıvılcımlanmada!
Zâlim olmuş kimselerdir göz yuman,
Sözlerinden âlemi yakmış olan.
Bir söz eylermiş cihânlar bak virân,
Ürküvermiş tilkidir aslanlaşan.
Aslen, İsâ dem verirmiş rûhlara,
Bâzı merhem oldular, bazen yara.
Perdeler kalkınca rûhlardan meğer,
Söylenen söz verdi İsâ'dan haber.

1600. Sözlerim bal olmalı dersin eğer;
Hırsa yer yok, el çek helvamdan yeter!
Sabrı, nimettir şu ârif kimseye,
Her çocuk iştah duyar helvam diye.
Sabredersen yükseliş, gökten öte!
Kim ki helvâ yer, o kalmış zahmete!

FERİDÜDDİN ATTAR'IN
SÖZÜ "NEFSE SAHİP, KAN YE
TOPRAK İÇRE SEN, / BİR VELÎ
ZEHR YERSE, BAL OLMUŞ
HEMEN."

Bir gönül ehli için vermez zarar,
Zehri içsin, ölmemiştir âşikâr.
Çünkü bulmuş oydu sıhatten kemâl,
Titretir miskin mürîdler böyle hâl.

1605. Der ki Peygamber: "Sev ey âtik kişi,
Etme cenk ermişle, bir ahmak işi."
Sende Nemrut hâli var, âteş bu yol;
Girmek istersen, gelip İbrahim ol!
Olma dalgıç, yüzme bilmez kimsesin;
Dalma hiç deryâyâ ölmek var kesin!
Dalgıç olmuşlar çıkarmış inciye,
Yok zarar, onlar bulurmuş inciye.
Tutsa killerden eren, altın eder,
Câhil ellerdeyse altın, kül meğer!

1610. Hakta makbul kimse Allah'ın eli,
Onda işler kudretullah bilmeli.
Câhilin el, şeytânın olmuş eli,
Teklifinden bir tuzak tutmuş eli.
Her cahil, kâmile dolmuştur ilim,
Câhilin ellerde, solmuştur ilim.
Hasta el değdikçe her şey hastalık,
Görse kâmil küfre sunmuş bağıllık,
Atlı var, kalkar yarışın bir yaya,
Şimdi gayret kaldı baş kurtarmaya!

SİHİRBAZLARIN HZ. MÛSA'YA: "ASÂYI
ÖNCE SİZ Mİ ATARSINIZ YOKSA BİZ
Mİ ATALIM?" DİYE SORMALARI

1615. Bil Fir'avun vakti birçok sihr eri,
Çarpışır Mûsa'yla, vardır kinleri.
Hem de hep, Mûsa'ya kıymet verdiler,
Hem de yüksek yollu hürmet ettiler.
Zîra derler: "Hak senin lâyık sana,
Bizden evvel, sen asâni atsanal!"
Der ki Mûsa: "Siz ki üstâd pîrsiniz;
Gösterin siz, neyse toptan sihriniz."
Dîne yönlendirdi, hükmün gerçeği,
El ve kol olmuş, inâdın kestiği.
1620. Hem sihir kesmişti baş, kesmişti el,
İşlenen suç, karşılık görmüş güzel.
Nükte, aş, ekme helâldir kâmile,
Yoksa olgunluk; yemezden sus hele!
Sen kulaksın, oysa dildir, gel işit;
"Dinle" der, Allah, kulak sen dur sükût!
Bak doğar doğmaz çocuk süt meyli var,
Doysa susmuş, şimdi pek sessiz yaşar.
Önce lâzımdır sükût etmek ama!
Duysa söz, sözlerde başlar, anlama.
1625. Söylenilsin hiç kulak vermezse o,
Bil ki dilsiz, duymuyor ne'tsen de o;
Kim doğuştan duymuyor, söz söylemez,
Lâldır artık, neylesin söz bellemez.
Söz için evvel gerektir dinlemek,
Söylemezden önce söz duymak gerek.
Bir eşikten girme lâzım bir eve,
Biz sebeplerden eriştik gâyeye.
Varsa bir söz, hem işitmekten öte,
Vas'tasız söz, uydu Hakk'ın hikmete.
1630. Her şeyin tek kaynağı Hak'tır bilen,
İlk yapandır, yok model, yardım eden!

- Hak'ta sözler, cümleten bâkî kelâm,
Gayriler üstâda muhtaç vesselâm!
Ârif olmuşsan giyip yün hırka sen,
Ağla dur hep çıkma hiç virânedan!
Âdem'in gönlünde dert hem gözyaşı,
Dilde varmış tövbe, buymuş uğraşı.
Derde, hüzne dalmaya inmiş yere,
Ağlayışlar oldu yoldaş bir kere.
1635. İndi Cennetten Âdem artık yere,
Özre yönlenmiş, diler af bir kere.
Âdem'in evlâdı, olmuşsan eğer,
Özrü insan dâim Allah'tan diler.
Gönlün oddan, gözyaşından al gıda,
Çünkü bostan nem, güneşten olmada!
Ağlayışlar zevki neymiş bilmedin,
Görmemişler, misli hep ekme dedin.
Ekmeğin ambarı boş kalsın hele,
Kursağın yer oldu bil gevherlere.
1640. Verme, cân yavrun için şeytân sütü;
Ortak et, olsun meleklik ülküsü.
Kapkaranlık, zevke dalmışsan eğer,
Yoldaşın olmuş olur, şeytân meğer!
Lokma artırmış o, vermiştir kemâl.
Hoş kazançken, lokmanız kökten helâl!
Dökseniz yağ, söndürür olsun mumu,
Yağ değildir, orda uygun addı su!
Her helâl lokman ilim, hikmet doğar,
İncelik, âşk bir helâl lokmayla var.
1645. Doğsa lokmandan haset, olmuş tuzak,
Gaffetin, cehlin harâm lokmayla bak!
Buğday ekmiş, arpa biçmiş var mı hiç?
At aşan kısrağ eşek doğmaz ki hiç?
Lokma olmuştur tohum, doğmuş fikir,
Lokma deryâ, hem fikirler incidir.
Hem helâl lokmanla oldun Hakk'a yâr,
Sende hizmet aşkı, rahmetten doğar.

TÜCCARIN HİNT TÛTİSİNDEN
GÖRDÜĞÜNÜ KENDİ
KUŞUNA ANLATMASI

Tüccarın işler bitip ermiş sona,
Mutlu olmuştur dönerken yurduna.

1650. Verdi her bir kul için bir armağan,
Hem alanlar oldu bundan şâduman.
Der ki tûti: “Ver, hediyem neredir?
Gel de anlat, gördüğün şeyler nedir?”
Der ki tâcir: “Ben ki pişman olmuşum,
El ısırmış, pek perişân olmuşum!
Ben niçin verdim derim, bir hâm haber,
Gafletimden yapmışım pis iş meğer!”
“Ey beyim, sen söyle pişmanlık neden?
Söyle neydi, gam ve hüznü celbeden?”
1655. “Sen ki ettin yâ şikâyetler dedim,
Ben de birkaç tûti buldum söyledim.
Anlamıştır derdi cândan dinleyen,
Patlamış öd, titreyip ölmüş hemen.
Neyledim, bilmem, nasıl söz söyledim.
Sonra pişman olmalar boşmuş dedim!”
Çıkmış olsun söz ağızdan bir sefer,
Bir kırıştan fırlamış oktur gider.
Ey oğul çevrilmemiştir çıkmış ok,
Tâ başından bağlanır sel, başka yok!
1660. Sel başından çevrilir olmazsa gör,
Etme hayret koskoca dünyâyı yer!
Her fiil gaypten belirmişlik sunar,
Gelmez halktan her eser Hak’tan doğar.
Nice işler işlemiştir kulları,
Tek şeriksiz, Hak yaratmış onları.
Ok atar-atmaz ki Zeyd, Amr’dan yana,
Sanki kaplan ok gelip değmiş ona.
Bir zaman geçsin döner dertler gelir,
Derdı asla Zeyd değil, Allah verir.

1665. Ok atan Zeyd, korkusundan ölse de,
Amr’da dertler, hep elemeler sürmede.
Amr o dertten gün gelir artık ölür,
Zeyd’e, elbet öldüren, katil denir.
Hak yaratmış, Hak sebepler gönderir;
Amr’a ermiş dertse Zeyd’den gelmezdir.
Dert, ekin, av, hep tuzak, suç hem cimâ...
Hak yaratmış, cümleten mahlûk ona.
Ektiğin şeyler gelip batmış diken,
Sen ipek giysen, alıp sensin büken.
1670. Vermiş Allah, evliyânın kuvveti,
Ok atılsın döndürür hak niyyetli
Pişman olmuş olsa bir işten veli,
Döndürür hem; işleyen Allah elil
Söylesen söz, döndürür söylenmeze,
Şiş, kebab hiç yanmasın dermiş köze.
Tâ gönüllerden duyulmuş nükteyi,
Hep gönüllerden becermiş silmeyi.
Ey ağa sen, ister olsan bir delil,
İşte âyet: “Nüsihâ”³⁹ sen anla, bil!
1675. Âyeti “Ensevküm”ü⁴⁰ zikr eyle sen,
Hem unutturmamak nedir, gel belle sen.
Ettiniz ermişle sizler hep alay,
Sen de “Ensevküm” okur olsan kolay.
- * Muktedir ermiş ki ilhâm vermeye,
Muktedir bir kalbe tam hükmetmeye.
Hem unutturmuş, hatırlatmış olan,
İnsanın kalpten de anlar, anlayan.
Hem unuttursun, kapatsın görmeyi,
Kul becermez bir hüner göstermeyi.

³⁹ “Biz bir âyeti unutturursak veya nesh edersek, ondan daha hayırlısını yâhut mislini getiririz.” (Bakara, 106).

⁴⁰ “Siz iman edenlerle alay ettiniz. Size beni anmayı unutturdum...” (Mü’minûn, 110)

- Kim köyün sahipse, cismin şahıdır,
Gönle sahip kimse kalbin şahıdır.
1680. Her emel, göz fer'idir biz söylesek,
Tam göz olmuş gözbebek insan demek!
Bende güç yok, büsbütün dersem sana,
Birliğin merkez⁴¹ yasak koymuş banal
Hem unutturmak, hatırlatmak bile,
Kâmilindir halka imdatlar hele!
Hakkin el işler durur hep öylece,
Has ve çirkin hâli silmiş her gece.
Gündüzün, gönlün tecellî dolmada,
İnciler dolmuş, sedef olmuş o dal!
1685. Uykudan evvelce yerleşmiş fikir,
Sen uyan tekrar döner, rûhlar tanır!
Sen uyansan, sende mevcut san'atın,
Döndü tekrar bir sebepten fitratın.
Altın işlerlik, demirci örsüne
Gitmemiş, haslık da gitmez çirkine.
Sanki huylar, hem sanatlar bir cihaz,
Tâ kıyamet kuldadır hoş bilerseniz!
San'atın hem, huyların, kalktın mı bak,
Koştı tekrâr, hiç değil senden uzak.
1690. Her sabah yerleşti huylar ilk yere,
Vardı binler has ve çirkin bir kere!
Bir güvercin sanki dönmüş postadan,
Döndü tekrâr şehre var ev, âşiyân!
-
- HİNT TÛTİLERİNİN HAREKETLERİNİ
İŞİTİNCE KAFESTEKİ TÛTİNİN
ÖLMESİ VE TÜCCARIN DA ONUN
ÜZERİNE AĞLAMASI
-
- Tüccarın tûti ne denmiş anladı,
Titreyip düştü, kesildi kaskatı.
- Gördü tüccâr, tûtî ölmüş yatmada,
Takkeyi baştan alıp fırlatmada.
Rengi artık gördü birden fırladı,
Saç yoluş, üst baş da yırtış başladı.
1695. "Ey güzel ses, ey güzel tûtım dedi,
N'oldu bilmem? Neydi hâli söyledi!
Vah benim pek hoş kuşum, has yoldaşım;
Vah benim ağzım, dilim, cân sırdaşım!
Vah benim gökçek kuşum, has nağmelim,
Neş'emiz, gül bahçemiz ey sevgilim!
Elbet olsaydın Süleymân'ın kuşu,
Senle uğraşmak olurdu tek işi.
Hem benim yoktan, ucuzdan aldığım,
Hiç sebepsiz şimdi mahrum kaldığım.
1700. Ey dilim, sen vermiş oldun çok zarar,
Söyledin sen, söylesem söz, boş çıkar?
Dil, sen âteş, hem de harmansın yine,
Şimdi sen döktün âteşler üstüne.
Sen ne dersen yaptı artık cân onu,
İnleten sen cânımın feryât sonu.
Sen ki ey dil, bir tükenmez haznesin,
Hem de dermânlar bulunmaz dertlesin.
Avlanan kuşlar için ısıklık sesin,
Ayrı düşmüş âşîğın, sen derdisin?
1705. Yay, kırış çekmekte sin kindâr lisan,
Ey amansız, yok mu derdinden aman?
Sen uçurdun, tûtimiz uçmuş hemen,
Bir zulüm mer'asıdır, az otlar sen!
Gel cevâp ver, gel de, âdil ol ki sen,
Sen hatırlat, gönle ver şenlik hemen.
Sen sabahlar misli bir nûrdun yazık;
Sen sabahtın, ey kuşum sendin ışık!
Ey benim pervaz eden mes'ut kuşum,
Mebdeden ta müntehâya uçmuşum.

⁴¹ Hz. Peygamber, peygamberler.

1710. Câhil insan derde âşik doğrusu,
Kalk da “**Lâ uksimû**”⁴²yu öğren, oku!
Hem yüzün gamdan uzak tutmuş beni,
Irmağın pâk eylemiş kirden teni.
İnlemem, görmek için istek onu,
Kendi varından geçiş sevdâsı bul
Gayretin Hak olsa, artık çâre yok;
Emri gelsin parçalanmaz kalp de yok!
Her şeyin gayri desek: Hak gayreti;
Sözle târif olmayan Hak rahmeti!
1715. Keşke yaşlar bir deniz olsaydı da,
Böyle bir dilber için aksaydı yâ!
Bir zararsız kuşçağız hem pek zeki,
Tercümanken fikrimin esrâra ki.
Bende kısmet kuşla gelmiş bilmedim,
Hakkı vardır hiç riâyet etmedim.
Öyle bir tûti ki vahiymiş sesi,
Sanki gelmiştir ezelden cümlesi.
Tâ senin gönlünde gizlenmiş o kuş,
Şunda, bundaymış, görünmüş aksi hoş.
1720. Üzmüş ammâ, neş’eler sunmuş odur;
Zulmü gelmiş, sende gerçek adl olur.
Ey ceset zevkiyle rûh yakmış olan,
Cân yakıp sensin bedenler parlatan.
Yanmışım ben, benden âteş al ki sen;
Varsa çör-çöp, kavla yakmak isteyen!
Yanma bilmiş, âteş ister bir kav ol,
Sen de kav ol, gel de, âteşlerde dol!
Çok yazık, pek çok yazık, pek çok yazık;
Bir bulut altında ay var, pek yazık!
1725. Âteş almış gönlünün her bir yanı,
Kan döker gör, ayrılıklar aslanı.

Bak ayikken sert, titiz bir insana,
Bir kadeh içsin döner bir maymuna.
Sarhoş aslan, anlatan hiç olmamış,
Öyle iş yapmış cihanlar duymamış.
Kâfiye fikr eyledim söyler ki yâr,
Sen didârım seyre dal bul böyle kâr.
Kâfiyem, anmış düşünmüş şairim,
Devletim hem vuslatım sensin benim.

1730. Harf nedir? Kayd altına soksun seni,
Say ki harf, bağlarda bir çitmiş hani.
Harf ve ses, söz, hepsi kalksın ortadan;
Üç çekilsin, tek konuşsak sen ve ben!
Sakladım hem, sırrı Âdem’den bile,
Söylerim ben, sırdaşım ol sen hele!
Söylemem ben sırrı, hiç bilmez Halil,
Ben de gam var, bilmemiştir Ceb râil.
Öyle sırdan, İsâ hiç bahsetmedi,
Gâye Haktan, bizsiz izâh etmedi.
1735. Mâ nedir? Sözlükte (ben) ispât ve nefy,
Ben ne **ispâtım** ne mevcût bende **nefy**.⁴³
Bulmuşum varlık, bu yokluklarda ben;
Varlığım olsun fedâ, yoklukta ben!
Şaha yaklaş, şah da yaklaşsın sana,
Halk için kim ölse, halk ölmüş ona,
Cümle şahlar, halkının emrindedir,
Halkı sevmiş şahsa, halk ölmektedir.
Avcı, av olmuş kuşa bir av idi,
Kandırıp, kuş avlamakten niyyetli!
1740. Dilber ister hep bulunsun âşığı,
Âşığa av oldu, artık mâşuğu!
Âşik olmuş kimseler mâşuk bilin,
Hem de âşik, mâşuk olmuş sevgilin.

⁴² “Hayır, bu şehre (Mekke’ye) andolsun ki sen bu şehre girmektesin (yaşamaktasın). (Beled, 1-2)

⁴³ “Mâ” Farsça’da “biz” mânâsına isbat (bir şeyin olduğunu bildirmek) için, Arapça’da ise nefy edatı olarak (olmadığını bildirmek için) kullanılır.

- Hep "su" der âlemde, mutlak her susuz, 1760. "Leb" desem, elbet "Leb-i deryâ" demek,
Hem su bekler bir susuz kul, kuşkusuz. "Lâ" desem tek maksadım "illâ" demek.
- Mâdem âşiktir o, sen sussan gerek,
Hem kulak çekmiş, kulak olman gerek.
Bent olup sağlamca tut sel taşmadan,
Hem de âlemler perişânlaşmadan!
1745. Hem viranlık gelse gamlanmak nesi?
Orda vardı hem de sultan hâznesi!
Hak'ta yitmişler diler yitmek yine,
Uğraşır ummanda bir cân mahvına.
Üstü mü hoş, altı mı hoş ummanın?
Ok mu hoştur, yoksa kalkan anlayın!
Zevki, gamlardan ayırt eyler isen,
Gönlü yarmış, parçalamış vesvesen.
Var, şekerden tat murada ermede,
Hem muratsızlık murat göndermede.
1750. Binler ay olmuş diyet bir yıldıza,
Kan döküp durmak helâl olmuş size.
Hem diyet, hem biz ki kıymeti bulmuşuz,
İşte ondan, cân fedâya koşmuşuz.
Âşığın ölmek, olur gerçek hayat,
Ver gönül, bilsen gönül vermek hayat!
Gönlü ben almak dilerken nazlı yâr,
Eylemiş yüzler melâl, bahâne var.
Ben dedim hayrette garktır cân ü ten,
Der ki: "Git, git!" söyledin efsâne sen!
1755. Neyse fikrin, bilmedim ey çift gören,
Şaşsın elbet dostu çift gördün neden?
Rûhu tembel! Sen bakarsın hor ona!
Pek ucuz gelmiş ve kıymetsiz sanal!
Kim ucuz almış, ucuzdan vermede,
Saf çocuk, bir inci vermiş ekmeğe.
Aşka daldım, öyle ki önden gelen,
Sonra gelmiş, oldu gark aşkım ilen.
Söz budur ben istedim, olsun kısa,
Yoksa hem dil, hem akıllar yanmada.
- Tatlıyım ben; ekşilik sunmuş yüzüm,
Sustum artık, bitmiyor çoktur sözüm.
Çifte âlemlerde, sırdır bende tat,
Yüz asikken perdelenmiş mümkinât.
Her kulakta aksi olmaz her sözün,
Az deriz esrârını, ilm-i ledün.
-
- HÂKİM SENÂÎ'NİN: "KÜFÜR OLSUN,
İMAN OLSUN, YOLUNA MÂNİ OLAN
HER ŞEY ENGEL OLMAKTA EŞİTTİRLER,
BİR NAKİŞ, GÜZEL OLSUN,
ÇİRKİN OLSUN, SENİ CÂNÂNDAN
UZAKLAŞTIRACAK OLURSA İKİSİ DE
BİRDİR." BEYTİNİN AÇIKLAMASI:
PEYGAMBERİN: "SA'D KISKANÇTIR.
BEN SA'D'DAN KISKANCIM.
ALLAH DA BENDEN KISKANÇTIR.
KISKANÇLIĞINDAN, KÖTÜLÜĞÜN HER
TÜRLÜSÜNÜ, AÇIĞINI DA GIZLISINI
DE HARAM KILMIŞTIR." HADÎSİNİN
AÇIKLAMASI
-
- Cümle âlem kiskanır olmuşsa bak,
Kiskanır herkesten üstün bil ki Hak.
1765. Hakk'ı cân bil, kâinat ancak beden,
Has ve çirkin neyse, cânıdır öğretene!
Kimde mihrâp Zât olur, Zât kıblesi;
Derse iman, bir kusurdur böylesi!
Şaha kim terziyken esvâplar diken,
Gitse tüccar olsa, mahcuptur hemen.
Şahla olmuş, şahla kalmış bir kişi,
Bir eşik bulsun otursun, ar işi.
Şah elinden öpmenin lâyıık olan,
Pek ayıptır, postal öpsün sonradan.

1770. Bil ayak öpmek ki hizmet olsa da,
El öpensen burda zillet ortada!
Şahı görmüş kimse yüz dönmüş ise,
Kıskanır şah, başka tercih eylese.
Hak'ta gayret, benzer elbet buğdaya,
Halkta gayret, bir samandır öyle yâ!
Gayretin, gerçekte siz Hak'tan bilin,
Gayretin olsun fakat eksik senin.
Şerhi terk ettim, şikâyetir içim,
Hep değişkendir tecelli sevdiğim!
1775. İlerim elbet iniltim hoş ona,
Çifte âlemden murat: Gamdır banal
Böyle hâllerden nasıl ben inlemem,
Âşığından ayrı kalmışken de hem!
Gül yüzünden ayrılık olmuş gecem,
Hem karanlıktır bu demler neylesem?
Cân fedâ, cân inciten cânanıma,
Hoş görünmez, her tecelli, ânıma.
Âşığım sultanımın isteklere,
Âşığım, hicrânla gelmiş dertlere!
1780. Sürme çektim, gamının toprakla ben,
Çift gözün deryâsı doysun, inciden.
Hakk'a halkın döktüğü bir gözyaşı,
Gevher elbet amma hâlk der gözyaşı!
Cân-ı cândan hiç şikâyet etmedim,
Gâyem ancak, hâli anlatsam dedim.
Hem gönül "incindim ondan ben" diyor,
Gevşemiş gönlüm de gülmek istiyor!
Doğruluksun, doğrunun ey şahı sen;
Bir eşik say, bastığın mevki' de ben!
1785. Âlemin, mevki' eşikler nerededir?
Yârla olsan "ben ve sen'likler" nedir?
Er-kadın kaydın geçip kaldıkça tek,
Sen ve ben yok, bâkîlik bulduk demek.
Er-kadın hep bir olurlar en sonu,
Her ne var mahv oldu, artık bil bunu.
- "Ben ve biz'lik hizmetin, ettin icât,
Hakk'a hizmet üzre vardır kâinat.
"Ben ve senler birleşip oldukça tek,
Cânânın mülkünde garkolmuş demek.
1790. "Kün" dedin her şey ezelden, oldu da,
Çağrılış, sözden münezzeh: Gel, Hüdâ!
Cismi kalmış, cismânî görmüş seni,
Hem; hayâl, gam, neş'e var bilmüş seni.
Neş'enin, derdin peşindeyken gönül,
Görmenin lâıyk değıldir, böyle bil!
Gam ve hoşluk üzre bağlanmış gönül,
İğreti hâllerle tutsak kaldı bil!
Baş ve son bilmez ki aşkın bahçeler,
Aşkta gamdan, başka çoktur meyveler.
1795. Âşık olmuş gam, kederlerden yüce,
Güz, bahar yok, hep yeşildir, tâzece.
Ver zekât sen, gel güzel yüzden bize,
Parçalanmış cânı, şerh et dök söze.
Bir tecelli doğdu, gammaz gamzede,
Gönlü deşmiş, tâzelenmiş dağsa da!
Döktü kan benden, helâl ettim ona,
Ben: "Helâl derken" gelip kızmış bana.
Toprak insan âhi var kaçtın niye?
Gamla dolmuş kalbe gam saçtın niye?
1800. Tan yerinden, her sabah gün yükselir,
Cûşa gelmiş, çeşmenizden nûr alır.
Âşığa sen, bulma gel bahâneler,
Gül-dudak, kıymet biçilmez bir değer.
Köhne dünyâ, tâze rûhsun ey Hüdâ,
Duy bu ten kalkmış, nasıl feryâtla da!
Hak için gülden yeter bahs etme sen,
Bülbülün dert ayrılık, bahset hemen!
Coşkumuz gamdan, meserretten değıl,
İdrâk etmek vehm, hayâletten değıl.
1805. Başka hâl var, mutlaka nâdirdir o,
Olma münkir, Hak yapar, Kâdirdir o.

Böyle hâl benzer mi insan hâline,
Bağlı kal sen gamla, ihsan var yine.

Neş'e, gam, dert bak onun mahlûklara,
Hep ölürler, Hak ki vâris onlara!

Bak sabah olmuş iken şah-ı cihan,
Özrü var, gel sen Hüsâmeddin'i an!

Rûh, akıl, özr isteyişler sendedir,
Cânda mevcut parlayışlar sendedir.

1810. Doğdu gün, bizler senin nûrundanız,
Meylerinden demlenen mahlûrlarız.
Feyziniz mestlik, coşuş versin bana;
Kim şarâp? Gelsin taşış versin bana!
Hem şarâp, coşmakta bizden az coşar,
Hem felekler, aklımızdan az döner!
Bizden olmuş mest şarap, biz olmadık;
Bizde ten var, bizse tenden gelmedik!
Ten kalıptır, mum ve biz olduk arı,
Hep petekler üzre dizdik mumları.

TÛTÎNİN SAHİBİ OLAN
TÛCCÂRIN HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

1815. Çok uzun söz, söyle tâcirden yine,
Gel de dön sen, bak o tûccâr bahsine.
Türlü âteş, türlü dertten baksana,
Çok perişan sözler atmış meydana.
Çok tutarsız, bazı naz, bazen niyâz;
Bâzi gerçektir denen, bazen mecâz.
Kim boğulmak üzredir durgun suda,
El atar etrafta mevcut her ota.
Kurtuluş ister de ot tutmaktadır,
Korkudan el, kol ayaklar oynatır.
1820. Hem perişansan seven yâr gayreti,
Boş çalışmak bil ki yatmaktan iyi!
Şahsa bir fert, bil ki hiç işsiz değil,
İnleyişler, boş değil, dertsiz değil.

Dinle oğlum, başlayan Allah söze:
“Küllü yevmin hüve fi şe'n”⁴⁴ der bize.

Hak yolunda sen de gel yontul, kazın;
Hep çalış ömründe boşluk kalmasin.

Bir ömür, en son nefesten son bulur,
Hak inâyet, sende gerçek sır olur.

1825. Hâlikin gözler, kulaklar pencere,
Vâkıf elbet kalpteki isteklere!

TÂCİRİN ÖLÜ TÛTÎYİ KAFESTEN
DIŞARI ATMASI, TÛTÎNİN UÇMASI

Tûtîyi tüccar, tutup atmış yere,
Uçtu tûtî, konu pek yükseklere.
Öldü derken tûtî, uçmuş âniden,
Öyle şarktan, say güneş doğmuş hemen.
Kaldı hayran o hemen tûtîsine,
Hem kararsız anlamış hem sırrı ne?
Kaldırıp baş der ki: “Bülbül söyle sen,
Neydi hâlin, gel de anlat sen hemen!”

1830. Neyse yapmış öğrenip sürdün izi,
Hîle kurdun, hileden yaktın bizi.”
“Bir öğüt vermiş ki has dostum bana,
Zevk ve süs, sestem geçip kurtulsana.
Hep senin bağıdır nefis, bağlatmaya,
Hem sebep buymuş, ölüp aldatmaya.
Ham ve haslardan bulup eğlendiren,
Kurtuluş ister isen gel, öl hemen!”
Dâne olsan, kuş olan, toplar seni,
Gonca olsan, çol-çocuk haklar seni.
1835. Gizle dânen, hem tuzak ol öyle ki,
Damda saklansın o sanki ot teki!
Kim güzeldir, bin heves, bin nâz satar,
Yüz kazâ baş gösterir, gaffet çatar.

⁴⁴ “O her gün (her an) bir iştedir...” (Rahman, 29).

Hem bakışlar, hem gazap birden doğar,
Kırbadan yağmış kadar yağmur yağar.

Yıkmak ister, cümle düşmanlar onu,
Dostu harcar, boş geçirir ömrünü.

Hem bahardan, ekmeden gâfil olan,
Olmamıştır oysa vakti anlayan.

1840. Allah'ın çok lûtfu, al dur, sen hemen;
Rûh için Hak, çok lütûf ihсан eden!

Öyle bir sığınak bulup yaslan ona;
Suyla âteş asker olsunlar sana!

Nûh ve Mûsa'ya, deniz yâr oldu mu,
Kim ki gaddar kahır Hak bulmuş onu!

Kal'a İbrahim'e âteş, suyla eş;
Nemrut'un gönlünde olmuş is, ateş.

Seslemiş Yahya'yı dağlar kendine,
Taş atarken, kahredenler üstüne.

1845. Der ki ey Yahya sığın artık bana,
Ok kılıç var gel sığın, yurdum sana.

TÛTÎNİN TÂCİRLE VEDÂLAŞIP HİNDİSTAN'A GİTMESİ

Tûti hoş birkaç nasihât eyledi,
"Kal selâmet hem selâmet bul" dedi.

"Haydi, git, Allah emin kılsın seni,
Sen ki gösterdin, hâli hepten yeni."

Der ki tüccâr: "Hem nasihattir bana,
Tûti'nin yollar, çıkar hep ormana.

Hem de rûhum tûtiden kalmaz geri,
Muhterem olmak gerektir rûh yeri."

HALKİN KİŞİYİ ÖVMESİ VE HALK ARASINDA PARMAKLA GÖSTERİLMESİNİN ZARARLARI

1850. Ten kafestir; onda mevcut, her ne var,
Rûha dâim, ten diken dertler sunar!

Ben senin sırdaş demişken her biri,
Ben sana: Yoldaş demiştir diğeri.

Der ki: "Yoktur bak cihânda sen gibi,
Gel ki sensin hem fazilet sâhibi."

Der ki tâcir: "Cümle âlemler senin,
Cümle cân, muhtâcî olmuş gölgenin."

Zanneder âlem olur, hayran ona,
Bitti hep kibriyle, artık baksana.

1855. Bilmemiştir, kendi benzer binleri,
Attı şeytân, korda bulmuştur yeri.

Sandılar dünyâ sunar hoş lokmalar,
Az ye, bilsen, hepsi âteş lokmalar!

Âteşiyken gizli, zevkler âşikâr,
Dert, duman elbette sonlardan çıkar.

Kim över övsün, ki sen hiç dinleme,
Sen tamahtan, ben tamam bildim deme!

Metheden, halk içre bir yersin seni,
Kaldı yıllar, kalpte bir yangın hani!

1860. Bir çıkar, bir menfaat beklerdi de,
Bulmasın, başlar muhakkak yermeye.

Yermenin te'sir, bütün içlerdedir.
Övmenin te'sir desen aynen gelir.

Övmenin te'sir meğer günler sürer,
Kalbe bir bak sen, büyüklük buldu yer.

Hem metih pek tatlıdır, vermiş acı,
Yermenin tat bir zehir, dert ilacı.

Hem zehir sunmuş ilaç olmuş devâ,
Hap yapıp sen hastaya sunsan revâ.

1865. Helva yutsak tat verir bir tek defâ,
Derman olmaz hem de hiç vermez şifâ!

Hem devam etsin, o etki gizlidir,
Zıddı, bir zıt gelse, durmaz, bildirir.

Gizli kalmazmış şeker, hem te'siri,
Bir çıban var, seslemiş bir neşteri.

Nefsi övmektir, Fir'avun eyleyen,
Nefsi horlarsan, seyitsin bil ki sen!

- Muktedirsen, olma sultan, hep kul ol,
Olma çavgan, zor çeken top olmuş ol.
1870. Bir tükensin, kalmasın gençlik, cemâl,
Hep ademlerden dönüp gelmiş melâl.
Övgü sunmuşlar başından baksana,
Sonra derler "İşte bir şeytân" sana.
Bir eşikten dışta görsünler hani;
Söyleşirler hortlamış çıkmış seni!
Bir tuzak kurmuş, güzelsin söyleyen,
Bir güzelsin emsâlimçoktur diyen.
Uçtu gençlik, yok güzellik ortada,
Şeytân olmuş, şeytân ondan kaçmada...
1875. Koştı şeytân, insan olmuş insana,
Şeytân olsan, gelmiyor, şeytân sana.
İnsan olsan hep düşer div arkana,
Vermek ister, azdırın meyden sana.
Şeytânın huy, sende olmuş olsa var,
Bil uğursuz, durmadan senden kaçır.
Hep etekten tutmuş, övmüş kimseler,
Ayrılıp senden, uzak gitmekte.
-
- "ALLAH'IN DİLEDİĞİ OLUR,
DİLEMEDİĞİ OLMAZ"
HÂDİSİNİN AÇIKLAMASI
-
- Biz öğütler neyse bir bir söyledik,
Her ne dersek Hak inâyetten dedik.
1880. Allah'ından, bil ki yardım gelmesin,
Bir melek ol, defterin kirdir kesin!
Ey Hüdâ, ey ihtiyâçlar def eden,
Sen ki varsın, başka şey anmak neden?
Cümle irşât oldu ihsânın yine,
Bunca aybım vardı, örttün sen yine.
Ey Hüdâ, verdin ilimden damlayı,
Sende deryâ; sen, nasip et dalmayı!
Rûhdâ vârolmuş ilimden damla bu,
Hem hevâdan, ten kilinden sen koru.
1885. Toprak örtmezden de evvel, sakla sen,
Toprak emmez, yel kurutmazdan hemen.
Gökte uçsun damla, düşsün yerlere,
Kudretin hazneyle mevcut, bir kere!
Damla, yüz kat, yok olup girsin yere,
Baş, ayak toplar koşarmış bir kere.
Yüz bin aşkın, zıt gelir, zıtlar yıkar,
Hak diler, eyler bu dünyâlarda var.
1890. Koşular yoktan vücut bulmak için,
Nice kervanlar koşar durmaz bilin.
Hem fikirler, hem akıllar her gece,
Uykunun deryâya dalmış, böylece.
Her sabah hep hâlikı, Allah olan,
Bir balık say, baş çıkarmış deryadan
Güz gelir kalmaz yeşillik ortada,
Ölmenin umanda yokluk bulmada.
Simsiyâh giymişti ondan kargalar,
Bağda onlar yastalar, feryâttalar.
1895. Duydu yokluk, Hak'tan almış sözleri;
Her ne almışsan getir tekrar geri.
Ey ölüm ver, her ne yutmuşsan beri,
Kaç yeşil, kaç tâne yuttun, ver geri!
Ey birâder, aklı artık topla sen,
Her baharın, sonbahar gelmiş hemen.
Tâzedir gör, yemyeşil gönlün bağı,
Yâsemin, selvi ve güller yaprağı!
Gül ve yaprak çoklaşır, dal gizlenir,
Yaprak örter, köşk ve yollar gizlenir.
1900. Akl-ı küll'den, söylenen sözlerdi bu,
Bahçe dolmuş, selvi, sümbülden koku.
Gülse yok, yok burda gülden bir koku,
Yoksa mey,çoktur meyin coşkunluğu.
Gösterir yol, korkma rehberlik dolu,
Kevser'in nehriyle, cennettir yolu.
Gözde nûrlar üzre dermandır koku,
Açtı göz, gördürdü birden Yâ'kûb'u.

Pis kokan şeyler, karartmıştır gözü,
Hoş kokan şey varsa, aydınlık özü.

1905. Sen Yusuf olmaz isen gel, Yakub ol,
Ağlayıp hem bitmeyen bir aşkla doll
Bir nasihat der, Hakîm-i Gaznevî,
Der; kurulsun, köhneden bir feyz evil
Nâz için güller kokan bir yüz gerek,
Böyle bir yüz yoksa yok naz eylemek.
Nazı çirkin hem soğuk çirkinlerin,
Dert ve körlük hakkı olmaz körlerin.
Sen Yusuf lar üzre artık etme nâz,
Gel de Yâ'kûb misli et hep âh, niyâz!

1910. Öldü tûtî, hem de kastıymış niyâz,
Hem niyâz, ölmek fazilet, öl birâz!
Üflesin İsâ nefes, gel sen diril,
Sen mübârek ol yücel, İsâ misil.
İlkbahar gelsin, yeşermez asla taş,
Toprak ol, sürsün çiçekler sende baş.
Hep gönül yırttın, taş oldun bunca yıl,
Öğren artık bir zaman toprak kesil.

HAZRETİ ÖMER ZAMANINDA
YOKSULLAŞIP MEZARLIKTA ÇENG
ÇALAN İHTİYÂR ÇALGICININ HİKÂYESİ

Duy Ömer devrinde var mutrip biri,
Oymuş elbet devrinin meşhur eri.

1915. Duysa bülbül, mest olur çengten sesi,
Bir değil, tam yüz olmuş neş'esi.
Onca meclis, topluluklar süslemiş,
Her terennüm, bir kıyâmet seslemiş.
Sanki varmış, İsrâfil'den ilm ü fen,
Cümle ölmüşlerde, rûh bulmuş beden.
Belki İsrâfil'e gerçek bir vekil,
Duysa hem sestten kanatlanmıştı fil.
Sura İsrâfil, nefesler üflesin,
Buldu yüz yıllık nefesler rûh kesin.

1920. Enbiyâ kalbinde birçok nağme var;
El ulaşmaz hikmetin, tâlip arar.
Duymamış hiç böyle ses, hissin kulak,
Çünkü zulm, isyanla hepten kirli bak.
Duymaz insanlar, perîden nağmeler,
Çünkü sırdır, sır nedir bilmez diler.
Cinlerin her nağmeler âlemdedir,
Has gönül, insan ve cinden üsttedir.
Cin ve insanlar bütün zindandalar,
Hep cehaletlerde tutsak kaldılar!

1925. “Ma’sere’l-cin” Sûre-i Rahman oku,
Anla hem “Testeti’û tenfizû”yu!⁴⁵
Evlîyâ'nın kalpte mevcut nağmeler,
Önce derler, “Lâ”da mevcut cüz’ meğer.
Nefsi “Lâ”dan, siz hemen baş kaldırın,
“Hem vehimler, hem hayâl var, öldürün.
Kevn, fesât âlemde yaşlanmış olan,
Rûh henüz kalmış uzak, has doğmadan.
Evlîyâ'nın nağmeden, azcık desem,
Rûh mezardan kaldırır baş, işbu dem.

1930. Ver kulak, yaklaş, biraz yaklaş bana,
Şimdi nakletsem izinçoktur buna.
Vakte olmuş İsrâfil'dir evliyâ,
Nağmesinden her mürit cân bulmada.
Hem beden kabrinde her ölmüşde cân,
Seslerinden hep kefen yırtmış o ân.
Hem bu ses, halkın değildir, yok eşi,
Hem diriltin, ses de; Allah'ın işi!
Ölmüşüz biz, hepten olmuşken ziyân,
Geldi Hak'tan ses, dirildik biz o ân.

1935. Allah'ın ses, her ne vermiş Meryem'e,
Sırlı sırsız öyle vermiş âleme.

⁴⁵ “Ey Cin ve insan topluluğu! Göklerin ve yerin bucaklarından geçip gitmeye gücünüz yeterse geçin, fakat bir kudret olmadıkça geçemezsiniz.” (Rahman, 33)

Şimdi fânî post ki kalmış, yok olan,
Dost ki sesler, gel de tekrâr sen uyan!

Böyle bir ses, Hak kulundan çıksa da,
Mutlaka ses bir şahinşahtan sana.

Der gelen ses: "Hem gözün ben, hem dilin,
Hem rızan, hem öfkenim, hem hislerin."

"Benle gördün, benle duydun" gitsene;
Sen özün sır, sırta sahip sen yine.

1940. Merteben hem "**Kâne lillah ezveleh,**"

Ben senindim: **Kâne lillah**⁴⁶ hem de **leh!**

Ben ki bâzan "sen" ve bâzan "ben" derim,
Her ne dersem, parlayan nûrun benim.

Başlatırsam pencereden, bir ışık,
Bil ki kalmaz dünyada dert-ayrılık.

Bir karanlık var, güneşler silmemiş,
Bir nefes gelmiş de kuşluk eylemiş.

* Hükme uymaz bir karanlık nerde var,
Şû'lemizden kuşluk olmuş âşikâr.

Hak ki öğretmiş isimler Âdem'e,
Hem yayılmış Âdem'inden âleme.

1945. Nûru Âdem'den; dilersen, Hak'tan al,
Al şarap kaptan, dilersen küpten al.

Hem de kap, olmuş küpün bir bağlısı,
Sensiz olsun, mutlu olmaz doğrusu.

Mustafâ görmüşse erler şahlânır,
Kim gören görmüşse, cândan mutlanır.

Mumdan almış parlayış, gör kandili,
Görse kandil kim, o mumdur bilmeli.

Birbirinden yüzce mum yakmışsalar,
Sonki mum ilkten doğan nûrlar sunar.

1950. Nûru sen ister isen ilkinden al,

Farkıçoktur, sen varıp sonkinden al.

⁴⁶ "Kim kendini Allah'a verirse Allah da ona lutfeder." Hadîs-i Kutsî

İstiyorsan nûru kandilden tanı,
Farkıçoktur arzularsan bul onu!

"ZAMANIMIZDAKİ GÜNLERDE
ALLAH'IN GÜZEL, KOKULARI VARDIR.
KENDİNİZE GELİN; O GÜZEL
KOKULARI ALMAYA ÇALIŞIN" HADÎSİ

Der ki Peygamber de: "Şu Hakk'ın koku,
Dâima devrandadır bilmez yoku!

Gel kulak ver, rahmetin sen vaktine,
Zâtı nimet bil, sarıl dur emrine!"

Geldi bir nefhâ görüp gitmiş öte,
Kimden ister cân, gelip cân vermede.

1955. Geldi bir nefhâ n'olur erken uyan,
Bundan artık haydi gel sen faydalan!
Âteş-i Cân; feyzle âteş söndürür,
Hem feyizden, ölmüşün rûhlar yürür!

* Hem o âteş söndürür, ondan söner.
Ölmüş ondan, gıysiler peydâ eder.

Cümbüşün, tûbâ gibi nâzikçe bil,
Öyle bir cümbüş ki hiç halktan değil.

Bir emânet düşse yerler, göklere,
Korkudan patlardı ödler bin kere.

Hak diyen: "**İnna arazna**" bil daha,
Sâde göz at, hem bu "**En yehmilnehâ!**"⁴⁷

1960. Hem nasıl "**Eşfaknâ minhâ**"⁴⁸ yer bulur,
Korkudan dağlar, gönülden kan olur.

Akşamın ilham gelir olmuş bana,
Yuttuğum bir lokma, mânî'dir ona.

Lokma derken, Lokman olmuştu rehın,
Lokma sen git, şimdi Lokman'ın zemin.

⁴⁷ "Biz emâneti göklere, yere ve dağlara sunduk.
Onu yüklenmekten kaçındılar ve korktular. Onu
insan yükledi." (Ahzâb, 72)

⁴⁸ Aynı âyet.

El çekip kurtul ki, gâmın lokmadan,
Lokman olsun hem dikenden kurtulan.
Yok diken Lokman'daçoğtur gölgesi,
Fark edilmez, hırsınız sermâyesi.

1965. Sen ki nankör say diken her hurmayı,
Görmemiş hak etti mâzûr olmayı.
Lokman'ın cândır, Hüdâ'nın bahçesi,
Nerden olsun bir diken incitmesi?
Hep diken yer bir vücut, say sen deve;
Mustafâ'dan huy alıp sen bin deve.
Ey devem sırtında bir gül dengi var,
Rüzgâr essin, kokmalar bin bağ sunar!
Var senin meylin dikenlik kumsala,
Hiç dikenden gül geçer olmaz ele.

1970. Ey bu istekler için gezmiş olan
Şimdi oldun sen gülistanlar soran.
Hiç huzur vermez diken batmış ayak,
Göz kararmış, yok gezinmek, görme bak.
Bir cihân var, sığmıyor insan denen,
Bir diken etrâfi gezmiş, gizliden.
Hem Muhammed, kendi yoldaş istedi,
"Ey Hümeyrâ;⁴⁹ gel de bir söz et dedi!
Ey Hümeyrâ at ateşler üzre nal,
Attığın **nal**dan kesilsin dağda lâl!"⁵⁰

1975. Bir müennes söz, Hümeyrâ baksana,
Rûh müennes bir lafız, derler ona.
Rûh müennes, rûha bunlar ar değil,
Rûha erlik, hem kadınlık kâr değil.
Rûh müzekker, hem müennesten öte,⁵¹
Rûh, kuru, yaş, hayvâniyetten öte.

Aş ve ekmekten bu rûh, artar değil,
Şöyle olmaz, böyle olmaz rûhta bil.
Rûhu hayvânîyi hem rûh hoş kılar,
Nâhoş olmaz olsa, bir hoşluk mu var?

1980. Sen şekerden yerken aldın hep tadı,
Her gün ermek inkânın hiç olmadı.
Sen vefâ göstersen, olmuşsun şeker,
Aynı huydur, hep şeker kalmış gider.
Bulsa âşık, hem muhabbetten gıda,
Orda âşık, aklına eyler vedâl!
Aklı cüz'î, aşkı hep inkârdadır,
Sırrı ben bildim deyip kâfir kalır.
Bilgedir, mahv olma neymiş bilmiyor,
Bir melek uymazsa şeytânım diyor.

1985. İş ve söz derken, akıldır yâr bize,
Hâl gelirken, değmez olmuş bir söze.
Varlığından geçmemişken hiçliğe,
İstemezken geçti birden hiçliğe.
Cân kemâldir, hem nidâsından kemâl,
Mustafâ der ki: "**Erihna yâ Bilâl!**"⁵²
Ey Bilâl; yükselt sesin artsın yine,
Feyzi ben, nefh eylemişim gönlüne.
Âdem elbet, mest imiş bir nağmeye,
Ehl-i gök şaşkın demiş, ses ver hele!

1990. Geçti kendinden, o sestem Mustafâ,
Doğdu gün, geçmiş namaz, Nûr-î Sefâl!
Uykudan kalkmaz, mübârek öyle de,
Kuşluk ermişken namazdır geçmede.
Geldi târis'ten⁵³ ki o mutlak gelin,
Öptü her rûh, şanlıp elden bilin!
Gizlidir âşk, rûhta durmuş, bilmeli,
Hak için dersek "Gelin" hoş görmeli.

⁴⁹ Hümeyrâ, Hz. Âişe'nin lâkabıdır.

⁵⁰ Ateşe nal atmak bir büyücülük olayıdır.
Mevlânâ bunu kinâye olarak kullanıyor.

⁵¹ Müennes ve müzekker: Arap gramerinde kelimelerin dişilik ve erkekliği.

⁵² "Ey Bilâl! Bizi ferahlandır." Hadis.

⁵³ Târis: Gelinle buluşma gecesi.

- Yâre sözlerden verir olsak melâl,
Verse mühlet, hem olurum ben de lâl!
1995. Ayba suret cehle dalmış vermede,
En ayıp şey Hakka nisbet etmedel
Aybı görmek, hep cehâletten doğar,
Hak için hem, böyle hâl olmaz ki var.
Haydi sen gel söyle, aybolmaz diyor,
Gizli kalmış bir kaderdir istiyor!
- Hakk'a nispet, bir küfür, hikmet gibi;
Halka döndürsek olur âfet gibi!
Yüz hüner saklar desek, bir tek ayıp,
Meyvenin çöp meyveye olmaz kayıp.
2000. Çöple meyve bir girerler tartıya,
Meyve, çör-çöp, ten ve cânın dengi yâl!
Hiç büyükler, söylemezler boşça laf,
Tertemizler rûh da saf, tenler de saf.
Onların gerçek, nefis, hem sûreti,
Almış elbet gizli rûhtan kısmeti.
Evliyâ düşmânının cân, bir cisim;
Bir kırık zar, tavladan say bir isim.
Girdi toprak içre, düşman oldu kil,
Tuzladan geçmişse dost, pâk oldu bil:
2005. Öyle tuz: Vermiş güzellik Ahmed'e;
Böyle tuzdan, söz güzellik vermedel
Bitmeyen tuz, Ahmed'in mirâs bilin,
Vâris ol sen, vârisinden dost edin.
Hep oturmuş önde vârisler senin,
Cisme bağlanmış edepsizdir kesin!
Kaptırırsan sen özün ön, arkaya;
Cisme bağlandın, kalıp rûhtan yaya.
Alt ve üst, yan, arka cismin vâsıdır,
Hem cihedsizlik de, rûhun aslıdır.
2010. Şah-ı pak nûrundan al sen, aç gözü;
Kalmasın eksik görüş, zannın sözü!

Her zaman sen, gam ve hem neş'eylesin,
Yok olan biz, ön ve sonluk neylesin.
Gerçi gün yağmurlu gün, yollan hemen,
Göklerin yağmur değil, Hak'tır veren!

HAZRET-i ÂİŞE: "BUGÜN YAĞMUR
YAĞDI. SİZ İSE KABRİSTANDA İDİNİZ.
ELBİSELERİNİZ İSLANMAMIŞ?" DİYE
RESÛLDEN SORMASI

Ölmüş ashaptan biri, Nûr-i Sefâ,
Dostu gömmek üzre varmış Mustafâ.

Toprak atmış elle, dostun kabrine,
Gövdesinden dâne yükselsin yine.

2015. Hep ağaçlar, ölmüş insan benzeri,
Hep kıyam etmiş, çıkarmış elleri.
Halka vermiş, yüz işâret baksana,
Herkes olmaz, anlayıp vâkif ona.
Bir yeşil dil, hem uzun eller ile,
Anlatırlar, toprağın sırdan hele.
Kaz misil onlar ki baş sokmuş suya,
Karga, tâvus misli çıkmış ortaya!
Kışta Hak'tan hem yeşil hapsolsa da,
İlkbahar dallar çiçek süs dolmada.

2020. Kışta bir dal büsbütün çıplaksa da,
İlkbahar gelsin yeşil fişkirmada.
Der inânçsızlar: "Tesâdüf, böyle iş,
Durmadan her yıl da tekrar eylemiş."
Onların körlük şu Allah dostuna,
Sundu, bağ bostan inânmış gönlüne.
Güllerin kalbinde toplanmış koku,
Arz eder güller de sırdan var-yokul
İnkâr etsinler bakın kokmakta gül,
Perde yırtıp, kokmalar yaymakta gül.

2025. Kaçtı, pislik kurdu, hem gülden nasıl,
Hasta aynen istemez çalsın davul!

Hoş gelir dünyâ ki dünyâ ehline,
Göz yumar mârufların has fikrine.
Göz yumar kim göz değil artık gözü,
Göz o, bulmuş oldu hep sağlam izi.
Hem mezardan döndü Peygamber geri,
Sıddikâ'nın hücre olmuş yerleri.
Ayşe, Peygamber gelirken göz göze,
Ayşe el sürmüş Resûl'ün el, yüze.

2030. Sürdü el, miskler kokar her bir aza,
Baş, sarık, saç, misk saçarlar hâkeza.
Der ki peygamber: "Araştırman nedir?"
Ayşe der: "Gökler bulut, yağmurludur.
Ellerim yoklar senin esvâbını,
Hayret ettim, asla yaşlık yok hani."
Neyle örtündün sorarken Ayşe'ye,
"Başta ridânız" demiştir, Ayşe de.
Der Resûl: "Kalbin temiz, ey göznûru;
Gönderen Hak, gör bu gaybın yağmuru!"

2035. Gördüğün yağmur, bu göklerden değil,
Hem bulutlar ayrı göklerdeni bil!"

HEKİM SENÂÎ'NİN BEYTİNİN TEFSİRİ:
"NİCE GÖKLER SAKLIYOR CÂN ÂLEMİ,
HEM O GÖK EHLİNDE CİHAN ÂLEMİ!
YÜKSEK, ALÇAK, DAĞ, YOKUŞ
CÂNIN YOLU, NİCE UMMAN
NİCE DERYÂLAR DOLU."

Başkadır gaybın bulut hem yağmuru,
Hem semâdan hem güneşten, ayrı bul
Burda gerçek neyse, haslar görmede,
Halksa kalmıştır haşirden şüphede.
Var ya yağmur, besleyip dallandıran;
Var çürütmeğe üzre, yağmurlar yağan!
İlkbahar yağmur olur hayret veren,
Güzde yağmur, sıtmadır yaprak dökten.

2040. İlkbahar yağmur bütün nâz vermede,
Sonbahar, yağmur ki virân etmede!
Böyle bil, rüzgâr, soğuk derken güneş;
Farklı tesir eylemiş olmaz ki eş!
Gizlilikten gayb tecellîler sunar,
Gaybde mevcut çok ziyân çok fayda var.
Evliyâdan bir nefes, dersek bahar,
Gül sunar hep cân yeşertir duygular.
İlkbahar kuvvet verirken dallara,
Faydadır kâmil nefes insanlara.
2045. Bir ağaç olsun eğer kökten kuru,
Sanmayın rüzgârla yağmur aybı bu!
Yellerin iştir, muhakkak esmesi,
Feyze yönelmek de cânın hissesi.

"BAHAR SERİNLİĞİNİ GANİMET BİLİN"
HADİSİNİN ŞERHİ

- Der Nebî: "Elbet bahar bazen serin,
Asla yârânım kaçıp gizlenmesin!
Bil bahar sunmaktadır her faydayı,
Bak nasıl ot, dal, fidan almış payı!
Güz, serinlik verse ondan kaçmalı,
Bağda n'etmiş, aynı eyler insanı!"
2050. Nakledenler, hâli zâhir gördüler,
Sandı gerçek, böyle kânî oldular.
Hep habersiz kaldılar, gerçeklere,
Gördüler dağ, ermeden cevherlere!
Sonbahar insan için, nefis ü hevâ,
Rûh ve aklın ilkbahar; bulmuş bekâl!
Hem senin aklın ki noksan hem de az,
Kâmil insan bulma olsun hep niyâz!
Cüz'i aklı külle eylersen bütün,
Nefse binsin, bir de alt etsin düşün!
* Cüz'i aklın çıktı küll'den meydana,
Hem şaraptan kaç akıl mest baksana.

2055. Burda te'vil, ilkbahardan kast şudur,
Bir nefesten, çok hayatlar cân bulur.
Sert ve yumşak, evliyâ'nın has sözü,
Kaçma ondan, burdadır dînin özü.
Sert ve kızgın söylesin, hoş tut onu,
Sen ateşten kurtulursun, bil bunu.
Sert, sıcaklık kâmilin mânen bahar,
Sıdk yakinden bir mayaymış, âşikâr!
Has nefesten, rûhların bostan diri,
Gönlümün umman, bulur cevherleri.

2060. Gönlünün bağdan azalsın bir hilâl,
Ermişin kalpler, dolar bitmez melâl!

ÂİŞE'NİN RESÛL-i EKREM'DEN
YAĞMURUN SIRRINI SORMASI

Ayşe der: "Sen söyle mevcûdun özü;
Neydi hikmet, gel de aydınlat bizi!

Hem yağan yağmur ki rahmetten midir?
Yoksa hiddetten ve tehditten midir?

İlkbahardan gelme bir ikram mı ne?
Yoksa güzden kalma âfetten yine?"

Der ki Peygamber: "Bu insan neslinin,
Kalbe sinmiş, gam, keder teskin için."

2065. Kalsa ol âteş ile insan denen,
Gönlü eksiksiz kalır vîrânedan.
Bil o dem, vîrân olur, durmaz cihân,
Hem amelsiz hem de şaşkın cümle cân.
Gafletin, dünyada yardımdır sana,
Bir uyanmak var ki âfet insana.
Bil ayıklık, âlemî mânâdadır,
Onla yüksel dünyalar hep alçalır.
Hem ayıklık bir güneş, hırsınsa buz;
Hem ayıklık su, cihan kir bilseniz!

2070. Hem o âlemden gelip parlar ışık,
Olmasın kin, hırsıyla dünyâ karmaşık.

Gayp akıl sızdırsa azcık fazladan;
Kalkar aybın hep hünerler ortadan.
Gelmemiştir bahsinin gelmez sonu,
Çengcinin ahvâl nedir? Anlat onu!

ÇENG ÇALAN İHTİYÂRIN
HİKÂYESİNİN DEVAMI

Öyle çalmıştır, şaşırılmış dinleyen,
Halkta artık şevk hayâldir yükselen.
Nağmesinden uçtu derken cân kuşu,
Nâlesinden hayret idrâkin işi.

2075. İhtiyârlık vakti gelmiş, çatmada,
Şâhini cânın, böcekler tutmada.
Sırtı küp emsâli eğrilmiş onun,
Kaş da gözler üzere hep düşmüş onun.
Câna cân katmış, lâtif ses kalmamış,
Ses değişmiş, kimse kartken almamış.
Câna cân katmış lâtif ses kalmamış,
Dinleyenler hep beleşken almamış.
Hangi hoşluk var ki nâhoş olmasın,
Hiç tavan gördün mü birgün çökmesin?

2080. Bir aziz ses balsa kalplerden yeri,
Öyle sesler, sanki sûrun benzeri!
Öyle kalpler, kalp bulup mest eyleyen,
Bizde varlık, onların yokluk ilen!
Mıknatıs kalp, fikri çekmiş cezbesi;
Oydu lezzet, sırların, vahyin sesi!
Hem zayıf bir çengçi, hepten ihtiyâr;
Yok, kazanç, hiç durmadan ekmek arar!
"Ey Hüdâ çok ömrü ihsan eyledin,
Bir çöpüm ben, lûtf edip ten eyledin.

2085. İşledim suç, durmadan yetmiş sene,
Kesmedin, verdin rızıklar sen, yine.
Yok, kazanç, geldim konuk oldum sana,
Ben misâfir, çeng alıp çalsam sana."

Sırtlayıp çengin yönelmiş Allah'a,
Hem Medine'nin varır kabristâna!

İsterim senden dayıp tel bahşişi;
Gönlü gamdan kurtarır olsun kişi.

Çenk çalıp en sonra yastık eyledi,
Ağlayıp, bir kabre yaslanmış idi.

2090. Uyku basmış, uçmuş artık cân kuşu,
Çengçi, hem çeng kaldı yalnız doğrusu!

Hürdü artık, hem cihânın derdi yok,
Sâde bir âdem ki cân geçmiş ufuk.

Çengçinin rûh, hep terennüm etmede,
Burda kalsam, burda dur sen dense de.

İlkbaharlar bağda cân yapsın koşu,
Lâlezârın oydu artık sarhoşu.

Kol, kanatsızken seferler, içre ben,
Dil, dudaksız, bal şeker olsam yiyen.

2095. Beyni yormazdan, vururken zikre dem,
Eğlenirdim mestçe, gök ehliyle hem!

Göz yumup hep âlemi seyreylesem,
Atmadan el gonca güller derlesem...

Baldan umman, bir yüzen ördekte bu,
Hak şaraptan, gusleden Eyyûb'du bu!

Çimdi Eyyûb bitti dertler, işte su,
Tertemizdir, andırır şark nûrunu.

Mesnevî dolsun felekler Mesnevî,
Sığmaz asla, sırrı almaz mânevî.

2100. Pek ferâhken yer ve gökler ortada,
Darlığından, kalbimiz bin parça yâ.

Bir rüyâdan, gördüğüm âlemde bu,
Açtı kol, açmış kanat hem ufkumu.

Bulsa mânâ üzre kim bir doğru yol,
Burda kalmaz, bir an olsun bilmiş ol!

Çengçinin rûh bir emir gelmiş hemen,
Haydi kalk git, baksana çıkmış diken!

Çengçinin rûh, Allah Allah der idi,
Rahmetin gökten de yardım bekledi.

HZ. ÖMER'E UYKUSUNDA
"BEYTÜLMALDAN ŞU KADAR ALTIN
AL DA KABRİSTÂNDA UYUMUŞ ADAMA
VER" DİYE BİR SES GELMESİ

2105. Daldı bir an evde Fâruk uykuya,
Yoktu imkân asla mânî olmaya!

Düştü gerçekten Ömer, hayretlere,
Geldi gaypten, hem sebep var bir kere!

Baş koyar koymaz dalıp görmüş rüyâ,
Duydu rûh, Hak'tan erişmiş bir nidâ!

Her nidânın aslı olmuştur nidâ;
Tek nidâ var, gayriler boş bir sedâ!

Türk ve Kürt, dersen Acem, dersek Arap;
Hem kulaksız, hem dudaksız bildi hep.

2110. Zenci, Türk, Tacik olan dursun hele,
Bir nidâdır; taş, odun duymuş bile!

Söylenir Hak'tan "elest" hiç durmadan;
Hem hitâptan, cevher, âraz var olan.

Hem de zâhirden "evet" denmezse de,
Bir "evet"tir, hem vücûda gelmede.

Taş, ağaç, kum her ne var anlar dedim,
Kissadan bir hissedir hıfz eyledim.

* Taş, ağaç ispâtıdır, gel gör dedim,
Geç de olsa bir hikâyem var dedim.

"MESCİT DE CEMAAT ÇOĞALDI,
MÜBÂREK YÜZÜNÜZÜ GÖREMİYORUZ"
DENMESİ ÜZERİNE RESÛLULLAH İÇİN
BİR MİNBER YAPILMASI VE HANNÂNE
DENEN BU DİREĞİN İNLEMESİ

Aklı vardır sanki insandır direk,
"Gitti Peygamber" deyip, inler direk.

* Hem, Resûl'ün va'zı dinlerken o an,
Duydu herkes nâleler pîr, genç olan!

Kaldılar hayretle, yoldaşlar bütün,
Durmadan inler dururken bir sûtûn.

2115. Der ki: “Ey Hannâne, neymiş inlemen?”
“Senden ayrılmakla bağrım doldu kan!
Mesnedin bendim, dayandın hutbede,
Başka mesnet buldunuz, bir nesnede.”
“İstiyorsan hurma vermiş bir ağaç,
Ol yesin şark, garplı varsa cümle aç.
Yoksa Hak âlemde gel sen servi ol,
Yemyeşil, taptâze artık bâki kal!”
“Bâki kalmak isterim” der şimdi ben,
Dinle gâfil çöpten âdi olma sen!
2120. Tâ ki insanlarla haşr olsun diye;
Gömdürür Hannâne’yi, bir bahçeye.
Varsa kul, Allah kulum sen gel dese,
Uymamış kul artık arzunun sese.
Bulsa Hak’tan abdi bitmez itibâr,
Bâki âlemlerde bulmuştur karar.
Sırrı-ı Hakk’tır, kim ki etmez îtibâr,
İnleyen cânsız desen kılmaz karar.
Der: “Evet” mü’min bulup aldatmada,
Denmesin tek: “Sen münâfıksın” ona.
2125. Var olan “**Kün**”⁵⁴ emridir bilmezse bir,
Emri artık, reddediş lâzım gelir.
Hep âlâmet bekleyen, taklit eden,
Vehme düşmüş böyle binler, şüpheden.
Çünkü taklitler, delil, zandır hele,
Zandır ancak, hem kanat, hem kol bile.
Soksa alçak şeytân artık şüpheyeye,
Kuy’ya başlarlar sapıklar düşmeye.
Hem delil dersen, o tahta bir ayak,
Tahta güçsüz, kaldı sağlıktan uzak.
2130. Hâs görüşler ehlidir kutb-i zaman,
Dağ, sebâtından onun sersem kalan!
Kör için bir tek dayak olmuş asâ,
Düşmez artık bir ayak olmuş asâ.
- Dine düşmânlar yenen her kim ki var,
Şüphesiz, sırlar görür o âşikâr.
Kör olan bastonla yollar bulsa da,
Yolsuzun yol, mânâ ehli sunmada.
Olmasın görmüş ve şahlar mânâda,
Cümle körler yok olurlar ortada.
2135. Ekme bilmez, biçme bilmez kör olan,
Yok, ticâret, yok imâr etmek inân!
Hak’ta sunmaz olsa bir rahmet izi,
Hak kırar koymaz delil asâmızı!
Neydi asâ? Bir kıyâs, değnek, delil;
Hem asâ vermiş olan: Mutlak Celil;
Harp için asâ yakışmaz ellere;
Sen de ey kör, tut ve gel, kır, at yere!
Sen delil asânı almışsan ele;
Hişmî at, yükselme yol olmuş bile.
2140. Kör niçin sen, körlerin çemberdesin,
Hak gören bir er bulup sesler misin?
Tut etekten, sen rızasın al ele,
Hem asâdan, çekmiş Âdem gör hele!
Bak Muhammed, Mûsa’nın mucîzeye,
Bir yılan asâ, direk inler niye?
Bir asâ ejder, direktir inleyen,
İşte îlan, beş vakit minâreden!
Bir kabul versin şu imân, zevk bize,
Yok, haset, hem gösterilsin mu’cize.
2145. Her ne mâkul, hep akıl etmiş kabûl,
Hiç gerek yok, mu’cizât olsun usûl.
Akla sığmaz bir temiz yol, yoksa da,
Mutlular kalbinde makkûl olmada.
Kaçtı şeytân vahşi hayvan korkudan,
Kaçtılar hep hırslı insandan inân.
Korku vermiş mu’cizât-ı enbiyâ,
Kâfirin sığınak kuru otlardı yâ.

⁵⁴ “Kün” Allah’ın “Ol” emridir. Bk .Yâsin, 83.

Müslümanlık perdesinden, alsın ad,
Bilmesin ümmet, rezil sürsün hayat.

2150. Kalp para yapmış, gümüşten yaldızı,
Kalpazan der: "İşte, Sultânî yazı!"

Söylemişken söz desin, tevhit, fakat,
İçte bâtil; zehri ekmek üzre tat.

Feylesoftan, yok mecâl bir tek söze,
Söylesin, bak mahveder, Hak mu'cize!

El, ayak, dil; onda olmuş bir cisim,
El, ayak, rûh emre uymuştur derim.

Dille, töhmet isnat etmiş olsa bak,
İlk başından bir şahittir el, ayak.

RESÛL-E EKREM EFENDİMİZİN
MU'CIZE GÖSTERMESİ,
EBÛ CEHİL'İN AVUCUNDA TAŞ
KIRIKLARININ DİLE GELİP
SALLÂLLÂHU ALEYHİ VESELLEM'İN
RISÂLETİNE ŞEHÂDET ETMESİ

2155. Elde taşlar saklayan Ebû Cehil,
Der ki: "Ey Ahmet ne bunlar şimdi bil.

Bir Resûlsen, söyle artık elde ne?
Sen ki göklerden söz ettin söyle ne?"

"İster avcun söylesin isterse ben,
Hakk'ı tasdik eylesinler dinle sen!"

Der Ebû Cehl: "Son sözün hoştur daha,"
Der Resûl: "Kudret ki lâıyk Allah'al"

İşte Cehl avcunda, taşlar durmadan,
Birdir Allah, söyleşir âyan-beyân!

2160. "Lâ-ilâh" der cümle taşlar "Lâ-ilâh!"
Hak nebîsin başka söz etmez izah!

Hem Ebû Cehl duydu, taştan bir kere,
Hiddetinden fırlatıp atmış yere.

* "Benzerin yok, sen ki sihrin ustası;
Sendedir hem sihrin enhas, âlası!"

* Onda kalp kör bir lâin gel bak işe,
Sende göz iblis gözü, toprak başa.

ÇENGÇİ HİKÂYESİNİN SONU VE
EMÎRÜ'L-MÜ'MİNİN ÖMER'İN (ALLAH
ONDAN RAZI OLSUN) KENDİSİNE
HATİF'İN NİDÂSINI ULAŞTIRMASI

İhtiyâr çengçiye dön, sen ver kulak,
Beklemekten çünkü âciz kaldı bak!

Hem rüyâ ânında bir ses der: Ömer,
"Bir kulum var, ihtiyaçlar neyse ver.

Öyle bir kul muhteremdir, muhterem,
Çek de zahmet git şu kabristâna hem.

2165. Ey Ömer beytül-malından al bunu,
Al götür sen hem yedi yüz altını.

Söyle: "Sen ey Allah'ın seçkin kulu,
Şimdilik al, azsa hoşnut gör bunu!

Bir bedeldir, ibrişim alman için;
Harca artık, burya gel hiç bitmesin."

Heybetinden, hem sesin kalkıp Ömer,
Sıçrayıp hizmet için, bağlar kemer.

Torba koltuklar gider kabristana,
Koştı birden, hem bakarken dört yana.

2170. Geldi kabristanda gezmektir işi,
İhtiyârdan başka yok, bir tek kişi.

Çengçi olmaz der, dolaşmış durmadan,
Yorgun argın başka kimse görmeden!

Der ki Hak: "Bir ihtiyâr, zâhit kulum,
Saf ve hastır hem benim mes'ut kulum."

İhtiyâr bir çengçidir övmüş Hüdâ,
Gizli sır var, var gariplik ortada!

Sanki bir av arzusuyla gezmede,
Her mezarın etrafından dönmede.

2175. İhtiyârdan başka fert yok, anladı,
Her karanlık gönle nûr vardır dedi.

- Yüz edep sunmuş oturmuş bir taşta,
Aksırık tutmuş, uyartmış, bak işe.
Hem Ömer' dir gördü, düşmüş korkuya;
Titremiş niyyet ederken kaçmaya.
Der ki içten: Ey Hüdâ imdât, yetiş;
Bak halifen geldi, çatmış zor bir iş!
Hem Ömer bakmış odur, ölgün yüzü,
Bir utangaç ihtiyâr, solgun yüzü!
2180. Der Ömer: "Sen korkmadan bir baksana;
Bende Hak'tan, müjdeler vardır sana!
Öyle, övmüş oldu Hak ahlâkını,
Fâruk'a elbette sevdirmiş seni!
Gel, otur karşımda vazgeç korkmadan,
Ol saâdet, sırrı sen benden duyan.
Hak selâm eyler ve der hâlin nedir?
Söyle sen dert, gam ve ahvâlin nedir?
Çenge tel al, işte altınlar sana,
Harca bitsin, sonra gel tekrar bana!"
2185. İhtiyâr duymuş ve çok ar eylemiş,
El ısırmış, hep dövünmüş titremiş.
Ünleyip der: "Sen ey emsâlsiz Hüdâ,
Ben utancımdan tükendim ortada!"
Haddi aşmış inleyiş, hem ağlayış;
Çengi atmış yerde etmiş hurda-haş!
"Hakk'a dönsen ben, olurdu perde
sen,
Yol kesip sendin beni mağlup eden.
Bende kan içtin ki sen yetmiş sene,
Bir siyâh yüz, saklarım senden yine.
2190. Hem vefâ hem rahmeti sonsuz Hüdâ,
Dertle geçmiş ömre sun rahmet, sefâ!
Bir ömür vermiş cömert Allah bana,
Ânına kıymet biçilmez baksana.
Durmadım ben, harcadım hep boş onu;
Tiz ve pesten üfledim hep, en sonu!

Ah! Irakî perdenin hükmünde ben,
Ölmenin dert geçmez aklımdan, neden?
Perde, makam, tiz ve pesten düşledim,
Mânâdan ölmüş gönüller, peyledim.

2195. Yirmi dört ses, perdeler olmuş işim,
Göçtü kervan, kaldı bir akşam bizim.

Ey Hüdâ feryât, bu feryât ehline,
Kendi nefsimden sıgındım adline!

Kimseden yardım erişmez baksana;
El atan benden yakın, sensin bana!

Perdelenmiş geldi hep varlık bana,
Bitse varlık, ermişim artık sana.

Verse altın, saysa kim, baktın ona,
Böyle ammâ bakmadın hiç kendine!"

- * Böyle sözler söyleyip inlerdi o,
Yılların suç, mahsulünden döktü o!

HZ. ÖMER'İN (ALLAH ONDAN
RAZI OLSUN) NAZARINI VARLIK
ÂLEMİ OLAN AĞLAMAK MAKAMINDAN
SARHOŞLUK KAYNAĞI OLAN İSTİĞRAK
ÂLEMİNE ÇEVİRMESİ

2200. Der Ömer: "Hem ağlayış, hem inleyiş,
Sende idrâk, hem uyanmak oldu iş.
Bitti fânîlik, bu yol, bir başka yol,
Akl, uyanmak bir günâhtır bilmiş ol!
Anlamaz, mâziyi idrâkler niçin?
Perdedir geçmiş ve âtîn Hak için!
Mâzi âtî neyse yakmazsın neden?
Hem dokuz boğmuyla inler ney mi sen?
Ney, düğüm durdukça sırdaş olmamış,
Hem dudaktan, aslâ bir ses almamış!"

2205. Sen tavaf ettin seni, dönmektesin,
Evdesin sen, Ka'be'siz kaldın kesin!

Ey haber vermiş olandan, bîhaber;
Hem senin tövben, günâhından beter!

Geçmişin suçlarda, tövben var iken
Tövbene sen, tövbe etmezsin neden?

Gâhi pesten sestisi, tek kıblen senin,
Ağlayıştan inleyiştan hastasın.

Oldu Fâruk, orda esrâr aynası,
Hem silinmiş, mutribin gaffet pası.

2210. Rûha dönmüş, gülme yok, yok ağlama,
Gitti cân, gelmiş yeni bir cân ona!

Geldi bir hayret, yer etti gönlüne,
Yer ve gökten ayrılır olmuş yine.

Başlatıp bir gayreti kalpten öte,
Bilmedim ben, sen bilersen söyle de!

Hâl ve kâlden geçti, bulmuş başka hâl;
Zülcelâl deryâsıdır, dalmış misâl!

Öyle dalmış, çare yok kurtulmaya,
Bir tanış yok sâde deryâ vardı yâ!

2215. İstenilmez olsa dönmezdim yine,
Aklı cüz, girmezdi küllün bahsine.

Baskılar döndükçe art arda meğer,
Hep denizden dalgalar sâhildeler.

İhtiyârdan söz erişmişken sana,
Çekmişiz biz bahsi yorgan altına.

Her ne vardır, ihtiyar çekmiş etek,
Sâde birkaç söz kalır ağzında tek.

Söz ve sazdan, şimdi çekmişken eli,
Artık ondan bazı bir söz etmeli.

2220. Av için cân ormanın, gel ol doğan;
Ol cihânın sen güneş, cambazlaşan!

Yükselirken bak Güneş cân saçmada,
Hep boşansın tâzelenmiş dolmada.

Ey güneş mânâ evinden tâzele,
Tâze cânlar sun cihâna sen hele.

Tende mevcut rûh ki hep gaypten gelen,
Armağandır sanki ırmak bil ki sen.

* Her zaman gaybın nidâ rûh tâzeler,
Ten cihânından çıkışlar emreder.

HER PAZAR YERİNDE "YA RABBİ
MUHTAÇLARI DOYURANLARINA,
VERDİKLERİNE KARŞILIK MÜKÂFAAT
İHSAN EYLE YA RABBİ, VERMEYİP
SAKLAYANLARIN MALLARINI DA TELEF
ET, ONLARI ZARARA UĞRAT." DİYE
DUA EDEN İKİ MELEĞİN DUALARI

Der ki Peygamber bütün insanlara:
"Çift melek hep, doğruluk eyler nidâ."

2225. "Ey Hüdâ, mertlik eden kimdir doyor,
İhsânın üstünde yüz ihsân buyur!

Ey Hüdâ dünyâda sen nâmertlere,
Ver ziyânlardan ziyânlar bin kere!

Vermemek vardır ki vermekten iyi,
Allah'ın emriyle vermişsen iyi!"

Elde etsen, sen tükenmez hazneler,
Verme kâfir misli, isrâf üzre yer!

Kestiler kurban, kazansınlar diye,
Hem Muhammed üzre üstün gelmeye!

2230. Sen kemâle ermeler etsen murat,
Hakk'ı öğren, bul da bir kâmil sıfat!

Gâfilî, Kur'ân ki tehdit eylemiş,
Onların infâkı tek "hasret" imiş!

Bir adâlet saydı isyânkâr köle,
Şah malından etrafa saçmış bile!

Âsiler versin, şaha kılmaz yakın,
Eşkiyâlık bir uzaklıktır bakın.

Mekkeli, Peygamber'in harbinde de,
Etiler kurban asil birçok deve.

2235. Cümle mü'min, böyle hâlden korktu kim,
Der ki Allah var: "Sırâtü'l-müstâkim!"⁵⁵

⁵⁵ İstikameti doğru yol. Bakınız: Fatiha sûresi.

Mal dağıtmak, merde lâyük has bir iş,
Âşğın mertlikse, tek bir cân sunuş!
Versen ekmek Hak sunar ekmek demek,
Cân verişler, tâze cân olmak demek!
Döktüren Allah, çınardan yaprağı,
Verdi rızık, bâzen de yapraksızlığı.
Mertliğinden elde kalmaz olsa mal,
Hakk'ın ikrâmlar da koymaz bîmecâl?

2240. Boş kalır ambar, tohum attıkça sen,
Geldi harman doldu mahsuller hemen.
İşte hep, saklar durursan tohumu sen,
Bit, böcek hem, farelerdir mahveden!
Bak bu dünyâ, sâde bir yokluk yeri,
Sûretin boş, bul da mânâ, gel beri!
Tuzlu, tuzsuz rûhu kıl'cın önne sal,
Tatlı bir deryâyâ dönmüş rûhu al!
Bilmiyorsan, sen eşikten almayı,
Bâri benden dinle artık kıssayı.

CÖMERTLİĞİYLE HÂTEM-İ
TÂÎ'NİN ŞÖHRETİNİ GEÇMİŞ
OLAN HALİFENİN HİKÂYESİ

2245. Vardı geçmiş gün, hilâfetten biri,
Sanki **Hâtem**,⁵⁶ mertliğin en has eri.
Açtı gerçekten o, mertlik bayrağı,
Yok ki yoksulluk onun geçmiş çağı.
İnciler deryâda ermiş saflığa,
Adli yaymış, durmadan Kaf'tan Kaf'a.
Toprağa neymiş bulut neylerse su;
Oydu Hak ihsâna mazhar doğrusu.
İhsânından titremiş mâden, deniz;
Mertliğinden seldi insan, görerseniz!

2250. Hâne dersen halka hâcet kiblesi,
Cümle âlemlerde, mertlik cümlesi!
Rum, Acem, Türk, cümleten şaşmış Arap,
Mertliğinden, halktı hayretlerde hep!
Âb-ı hayvan, hem kerem deryâsı o,
Hem Arap, hem Acem'in ihyâsı ol!

BİR ARAP'LA KARISININ
FAKİRLİK MÂCERÂLARI

- Hem Arap'tan bir kadın akşam beye,
Pek de sert söz söylemiştir erkeğe.
“Her cefâ, her yok bizim, çekmekteyiz,
Hoştur âlem, bizse yoksul hâldeyiz.
2255. Yok ki ekmek, tek boğaz yutkunması,
Kırbamız yok, suysa bir tek gözyaşı!
Gündüzün esvâbımız, yalnız güneş,
Akşamın mehtap olur yorgan beleş!
Ayda mevcut halka ekmek bizlere,
Tutmak isterken el attık göklere.
Yoksuluz; bizden, fakirler ar duyar,
Akşamın, gündüz düşünmek derdi var.
Kaçtı akraba, hısım bizden hemen,
Sâmîrî⁵⁷ olduk da döndük, sen ve ben!
2260. İstesem az mercimek bir kimseden,
“Dırladın sus, öl geber” derler hemen!
Var Arap'tan iftîhâr; ihsan atâ,
Sen, Arap hattında bir harftin, hatâ.
Hem gazâ neymiş? Gazâsız ölmüşüz!
Biz fakirlik kıl'cına ser vermişiz!
Nerde ihsan? Biz dilenmiş durmuşuz!
Gökte uçmuş bir sinek, kan ummuşuz!
Bir konuk gelsin eğer ben, ben isem,
Uyku tutsun, esvâbın çaldım hemen.”

⁵⁶ Hâtem-i Tâî: Peygamberimizin doğduğu yıllarda yaşamış cömertliği ile meşhur zat.

⁵⁷ Hz. Mûsa döneminde altından ses çıkaran bir buzağı yapıp insanlara tanrı diye sunan kişi.

MUHTÂÇ OLAN MÜRİDLERİN
YALANCI İDDİÂCILARA ALDANMALARI
VE ONLARI HAKK'A ULAŞMIŞ YÜCE
ŞEYH SANMALARI

2265. Böyledir hep, der ki bilgin, ehl-i fen,
Merdi bulmuşsan konuk ol sen hemen!
Sen, hasis bir şeyhe olmuşsun mürit;
Sen kazansan almayı etmiş ümit.
Yok ki kudret, nerde versin kuvveti,
Vermemiş nûr, bak ki vermiş zulmeti.
Nûruçoktur, gayre nûrlar vermeye,
Nûr dağıtmaz, kendi hem nûrsuz diye.
Hasta bir göz baksa, ancak kör kadar,
Böyleler tam şarlatan, hep dert sunar!
2270. Hâlimiz, olmuş meşakkat, hep cefâ;
Kim konuk gelmiş, yanılmış bir defâ!
Sürdü on yıl bizde kıtlık, görmeyen
Dönsün artık, hem de seyretsin hemen.
Biz ki dıştan benzeriz dâvâciya,
Kalp karanlık, dış desen parlaktı yâ!
Onda Allah'tan bulunmaz bir eser,
Dâvası Âdem ve Şit olmak meğer!
Nakşı hiç göstermemiş şeytân ona,
Der ki: "Biz sûfiden üstüz baksana."
2275. Dervişândan çaldılar, birçok sözü,
Saysa herkes, istemiş derviş, bizi.
Bâyezid'in sözde yanlışlık arar,
İç yüzünden, hem Yezit ikrah duyar.
Hiç, semâvî sofradan yok hisseler,
Tam, kemikten ayrı kalmış it meğer.
Açtım irşâd sofrası oymuş diyen,
Der ki artık nâib oldum, Hakk'a bent!
Gönlü saflıklar dolan sizler gelin;
Sofra açtım, hiç yiyin "hiç"ten doyun.

2280. Hep yarın şa'diyle toplanmış olan,
Yıl geçer, onlardır artık aldanan;
İnsanın öz sırrı, biz bildik desek,
Çok zaman lâzımdır açmak istesek.
Ten divârın hazne gizler yâ yılan;
Anlaşılmaz hazneler neymiş dolan.
Anlaşılmış olsa, çoktur bir şeyi,
Geçti tâlip ömrü yitmiş, her şeyi.
Varsa tâliplerde sîtkin nûru da,
Bir yalan irşâd, hayırlar sunmada.

2285. Has niyyetten, erdi mutlak bir yere;
Rûh deyip aldı, hem boş tenlere.
Kible bulmak isteyen, gelmiş gece,
Ters durur, ammâ ki câiz, öylece.
Şeyhte kıtlık varsa, rûhen gizli var,
Bizde kıtlık dışıdır, hep âşikâr.
Mâcerâdır şeyhimiz, aç kendini,
Gizleseک artar, bu cânın derdini!

ARAP'IN HANIMINA SABRI EMRETMESİ
VE FAZİLETLERİNİ ANLATMASI

Der adam: "Bulmak, dolaşmak, zevki
ne?
Ömrümüz bitmiş, tükenmiş bak yine!

2290. Aklı çok, bakmaz rızaktan az çoğa,
Az ve çok hep, seldi başlar akmağa.
Sel, bulanmış aksın istersen duru,
Aktı artık; söz desek, lâyıık mı bu?
Var bu âlemlerde yüz binlerce cân,
Yok ki güçlük, hoş yaşarlar durmadan.
Şükreder daldan üveyk, Allah için,
Akşamın rızkı henüz yokken bilin!
Bülbül Allah der, eder hamd ü senâ,
Rızık için yalnız güvendim, der sana.
2295. Göz diker hep şaha, rızık bekler doğan,
El çeker artık o murdar lâşeden.

Rızk için kuşlar, böcekler, at ve fil,
Hep iyâlullah ve Allah'tır kefil.

Sînenin içlerde mevcut, gam, keder,
Varlığın tozdan, dumandan devreder.

Böyle gam ömrün ekin varken orak,
"Şunla bunlar" vesvesen olmuştu bak.

Hem ölümden parçadır, her hastalık,
Az da olsun kov, sayılsın ustalık!

2300. Ölmenin cüz', def'e yetmez kudretin,
Hepsi gelmiş oldu, mutlak kısmetin.

Ölmenin cüz', tatlı gelmiş olsa sen,
Hepsi Allah'tan; ölüm hak bil hemen.

Hastalık, vermiş ölümlerden haber,
Ey fodul sen, elçidir, tut mu'teber!

Ömrü hoş sürmüşse kim, ölmek acı;
Taptı bir ten, nefsi etmiş baş tacı!

Çölde, hep şişman koyun seçmekteler,
Nerde şişman var, bulup kesmekteler.

2305. Doğdu gün, artık sabah, bitmiş gece;
Nerye dek sen, bir masal efsânedel!

Genç iken elbet cömerttin hem gani,
Altın istersin ki altındın hani?

Bir şirin bağken, eren salkımlara;
Meyvenin vaktinde erdin onlara.

Tatta üstün olmalıymış meyveler,
Neydi bilmem, böyle hep ters gitmeler.

Bizle eşsin, eş olanlar denk gerçek,
Eşlerin elbet uyum, âhenk gerçek.

2310. Eş için benzerlik evlâ, şart meğer!
Hem de çifttir, giymiş olsan çizmeler.

Hem ayak sıksın bu çiftten bir teki,
Faydasız kalmış muhakkak her teki.

Çift kanatken bir kapı denklik gerek,
Kurtla aslan olmamış eş neylesek.

Bir taraf boş heybe, vursan hayvana,
Sırtta durmaz, fayda yok yükten yana!

Ben kanâat ehli, hem tam kalpleyim,
Sen neden hiç doymayan şersin beyim?"

2315. Hem kanâatkâr adam, çok söyledi,
Durmada artık nasîhat eyledi.

BEDEVÎ KADININ KOCASINA
"LİME TEKÛLÛNE MÂLÂ TEF'ALÛN"
DEMİŞTİR. HADDİNDEN FAZLA
SÖZ SÖYLEME. BU SÖZLER DOĞRU
OLMAKLA BERÂBER BU TEVEKKÛL
MAKAMI DEĞİLDİR. MAKAMINDAN
VE İŞİNDEN YUKARI SÖZ SÖYLEMEK
SANA ZİYAN VERİR "KEBURE MAKTEN
İNDALLAH"⁵⁸ HÜKMÜ ZUHÛR EDER
DİYE NASİHAT ETMESİ

"Ey kanâat taslayan der, öfkeli,
Dinlemem sarf eylenen boş sözleri.

Haydi git, dâvayı hiç bahs eyleme,
Sen kibirden, saçma sözler söyleme!

Nerye dek hem tumuraksız atmalar,
Söylenen şey, yaptığın şey, duy ki ar!

Çok fenâ kibr, bir dilenmişitse bu,
En soğuk gün islanan, bir giysi bu.

2320. Ey örümcek ağlarından ev kuran,
Nerye dek sen, söz edersin dâvadan.

Sen kanâattan ne buldun, gör seni,
Bellemişsin tek kanâat ismini.

Der ki Peygamber: "Kanâat haznedir;"
Bilmedin sen hazneler, dertler nedir!

Durmada akmış kanâat haznesi,
Bir akan dertten de söz etmek nesi?

Ben eşim derken, vurursun dirseği,
Rahmetin eş, seçmedim eş hîleyi!

⁵⁸ "Ey iman edenler, niçin yapmadığınız şeyleri söyler-
siniz? Allah indinde en nefret edilen şey, yapmayaca-
ğınız şeyi söylemenizdir." (Saf, 2 ve 3)

2325. Sen fakirsin, avlayıp durdun sinek,
Şahla birlik olmamız mümkün mü pek?

Bir kemik var, itle hırlaşmaktasın,
İnleyen bir boş kamış kalmaktasın.

Sen sakın hor bakma, gerçekten bana,
Her damardan sırrı söylersem sana,

Sende mevcut aklı üstün belledin,
Aklımız vardır, nasıl görmektesin?

Bir kuduz kurt misli, saldırmak ne ki,
Hem akılsızlık, senin aklındaki!

2330. Çünkü aklın, hakka köstek olmada,
Bir yılan, bir akrep olmuş durmada.

Hasmı, zulmün, hîlenin Allah olur,
Aklının her hîleden, cân kurtulur.

Hem yılansın, hem de bir göz bağlayan,
Hem tutansın, hem yılanlar oynatan.

Karga, çirkinlik nedir bilsin eğer,
Hep erir, kar benzeri, akmış gider.

Hem okur efsûn, yılan düşman diye,
Hep yılan efsûn yapan efsûncuya!

2335. Olmasın, efsûn yilandan bir tuzak,
Hem nasıl meşgul olur efsûncu bak!

İş ve kâr hırsıyla efsûn eyleyen,
Hem yılan, efsûn eder hiç bilmeden.

Der yılan: "Efsûncu gel sen kendine,
Bizde efsûn var, dönüp bir bak yine."

Allah'ın ismiyle sen efsûnladın,
Halka gösterdin ve rüsvâ eyledin.

Allah olmuşken yapan, tedbir ne ki?
Hak adın ettin tuzak, sen öyle ki!

2340. İntikâmım hep alır Hak, duy beni,
Cânı hem ben, Hakk'a vakfettim teni.

Derde soktun, patlayan cânın damar,
Hak gelir, ben misli hep mahpus tutar."

Söylemiş avrat, sözü bitmez tomar,
Hep okur bitmez tükenmez sayfalar.

* Duydu birçok söz ve hem ta'n etmeyi,
Dinle bak artık neler söyler beyi!

BEDEVİ'NİN KARISINA "FUKARAYA
HOR BAKMA, ALLAH'IN İŞİNE HÜSN-Ü
ZAN İLE BAK, FEVKALÂDE ZARURET
DOLAYISIYLA FAKRİ VE FAKİRLİĞİ
KINAMA" DİYE NASİHAT ETMESİ

"Sen, kadınsın yoksa sen hüznün baba;
Râziyim yoksul de, tâ'nın boş çaba!

Mal ve altın, başta mevcut takkedir,
Kim sığınmış küllaha kelsin denir.

2345. Başta gür saç, hem kıvrık oldu mu,
Baş açılın çok güzeldir gör onu!

Hakk'a uymuş kimse, sanki göz sayın,
Hoş gören göz, görmeyenden anlayın.

Bir esir tüccarı satın bir köle,
Aybı örten giysiden soymuş bile.

Aybı varken hem nasıl üryan eder,
Örter elbet sanmayın âyan eder.

Hem soyunmaktan utanmış ar eden,
Çıplak olmaktan kaçıp, örtmüş beden.

2350. Baştan aşmış, her utançlar zenginini,
Aybı örtmüş, onda varlıktır bilin.

Bir tamahkâr aybıdır, görmez onu,
Hep tamahlar, örtüvermiş gönlünü.

Yoksulun, olmuşsa altın sözleri,
Her kumaş dükkânda bulmazmış yeri.

Anlamazsın dervişin iş neyse sen,
Bir fakir varken de hor bakman neden?

Dervişin, Hak'tan gelen rızık en yüce,
Mal ve mülkün varlığından gizlice.

2355. Hak Teâlâ çok da âdil, hem niye;
Zulme dönsün bir seven, bîçâreye?

Bâzılar bulmuş büyük nîmetleri,
Hem oturmuş bâzılar, oddur yeri.

Hak Teâlâ yaksa suçtan bir kulu,
Hakk'a bir şey sormanınçoktur yolu.

“**Fakra fahrî**”⁵⁹ bir mecâzî söz müdür?
Onda binler nâz ve izzet gizlidir.

Hiddetinden, sen ki bir ad peyledin
Dost idik biz, sen “yılan tutmuş” dedin.

2360. Bir yılan tutsam, bırakmam onda dış,
Öldürüp ezmek de olmuş hoş bir iş.

Bilmiş olsun kendinin düşman dışı,
Düşmanın dost eyerim, görsün işi!

Yapmam efsûn, ben tamahtan bil bunu,
Hem devirdim, baş eğik ettim onu.

Asla etmem, hiç tamahlık halka ben,
Bir kanâat âlemi, kalbim hemen.

Armudun üstünde sen görsen neyi;
İn de gel sil, sen gönülden şüpheyi!

2365. Sen dönersin, zannedersin, ev döner;
Ev değil dönmüş olan sensin meğer!”

HERKESİN HAREKETİ, GÖRÜŞÜ,
BULUNDUĞU MAKAMA GÖREDİR.
MAVİ CAMLA GÜNEŞ MAVİ,
KIRMIZI CAMA KIRMIZI GÖRÜNÜR.
RENKSİZ OLAN BEYÂZ CAM İSE
DOĞRUYU GÖSTERİR VE BÜTÜN
CAMLARA İMÂM ODUR

Rastlaşır Ahmed, Ebû Cehl baksana,
“Sen Haşim'in çirkini” derken O'na.

Der ki Peygamber: “Dedin bir doğru söz;
Azgın olmaktır işin, hastır bu söz.”

Gördü Sıddık, sâde bir nûrsun dedi,
Şark ve garp hep parlayıp dursun dedi.

Der ki Ahmed: “Doğru dersin ey aziz,
Hiç bu dünyâ bulmamış kalbinde iz!”

2370. Der ki Ashâb: “Ey cihânın şah, peki,
Hepsi doğruymuş dedin hikmet ne ki?”

“Hak elinden parlatılmış ayna ben,
Türk ve Hindî baksa oymuş akseden.”

“Ey kadın, gördün tamahkâr sen beni,
Koyma uygun hükmedip ezsin seni.

İsteğim olsun tamam, rahminse hoş,
Nîmet olmuş yer, tamahlık varsa boş.

Fakrı eylersen eğer sen imtihân,
Onda zenginlik nedir, ol anlayın.

2375. Yoksul olmuşsan eğer, sabreyle sen,
Fakrı yükseltmiş olan Allah hemen.

Sen de yüz ekşitme, yokluktan sakın,
Çokça cânlar, balda gark olmuş, düşün!

Dert ve yokluk çekti gör yüz binleri,
Say, kucaklanmış şekerler, gülleri.

Sende mutlak anlayış almışsa yer,
Cânda rûh şerhi sunarmış cilveler.

Söz akar cânın göğüsten süt gibi,
Akmaz elbet yok ise bir talibi!

2380. Dinleyen tâlip susuz kalmış iken,
Vâiz ölmüş olsa, oymuş söyleyen.

Dinleyen der, bıkmadan sürsün bu hâl,
Oldu bülbül, yüz lisan bulmuş da lâl.

Bir yaban er, gelmiş olsun hâneme,
Perde ardından; yer olmuş zevceme.

Hem gelir olsun zararsız mahremim,
Yüz açar artık bütün mahremlerim.

Her ne lâzım, eylemişler bil ki sen,
Göz için hep süslemişler, bil ki sen.

2385. Çengin olsun tiz ve hem pesten sesi,
Hissizin yok, yok sağırlar hissesi.

Miske Allah vermiş elbet hoş koku,
Hissedenler üzre tam ikrâmı bu!

Hak yaratmış arzı, engin gökleri,
Ortasından yükselen nâr, nûr yerli!

⁵⁹ “Fakirlik benim övüncümdür.” Hadis.

Yer yaratmış, yerliler dursun diye,
Gök de meskendir, verilmiş göklüye.

Yükseğin düşman olur, alçak kişi,
Belli yerlerdir o ferdin mevkisi.

2390. Giy sen esvâp, süslenip dur bir kere,
Ey kadın sen, süslenir miydin köre?

Ben cihânlar dolduraydım inciden,
Yoksa kismet, olmuyor kismet denen.

Vazgeç artık sen kadın, yol kesmeden,
Yapmıyorsan, benden artık geç hemen.

Has ve çirkin cengi hiç uymaz bana,
Ürktü gönlüm, bağlı bir sulthan yana.

Yâ susarsın, ben de sen gel dur derim,
Yoksa ben hânem demez terk eylerim.

KADININ KOCASINDAN ÖZÜR DİLEMESİ
VE SÖYLEDİKLERİNE TÖVBE ETMESİ

2395. Gördü sertlik, ağlayıp durmuş kadın,
Gözyaşından bir tuzak kurmuş kadın.
“Beklemezdim” der kadın “senden bunu,
Beklemiştim ben, ümit olsun sonu.”

Açtı yokluktan da söz, söyler kadın,
Eş değil oldum yolunda toprağın.

Tende, cândan her neyim vardır senin,
Her ne söylersen, olur hükmün hemin.

Sabrı gönlün kalmayıp bitmişse de
Nefse yer yok, uydum artık emre de.

2400. Sen benim dertler için oldun devâ,
İstemem yokluk erişsin bir defâ!

Nefs için yok, ben de döndüm söyledim,
Ağladım uğruna ben, çok inledim.

Cân fedâ etmek dilerdim uğruna,
Her nefes uğruna ölmek, cân bana.

Uğra bir kez rûhu eylersem fedâ,
Rûhunuz elbette vâkîf olsa da!

Hem senin, elbette bir zan beslemen,
Sû-i zandır, cân ve tenden bezdiren!

2405. Ben gümüş hem altın attım toprağa,
Her zaman sen, bir sükûnetsin ağa!

Varsın artık, tende mevcut cânda sen,
Az günahım öfkeniz çoktur neden?

Sende kudret; ayrılık lâyık bana;
Ben cânımdan bir özür sundum sana!

İlk başından bir sanemdım, sen peki,
Bir şamandın, sevmiş oldun put ne ki.

Gönlümün aydınlığı senden benim
Sen pişir derken de ben pişmiş derim.

2410. Ben senin nârince sebzen olmuşum,
Hem senin has zevkine tam uymuşum.

Küfr eden ben şimdi iman eyledim;
Hükmüne cân-baş fedâ olsun dedim!

Sen büyüksün bilmedim kırdımsa ben,
Eyledim karşında küstâhlık neden?

Ben senin affınla oldum şu'ledâr,
İtirazım yok ki oldum tövbekâr.

İşte boynum, istemem tedbir de ben,
Koymuşum, sen vur kılıç, sarsın kefen!

2415. Ayrılıktan etme söz, dursun derim,
Ben ki senden hep büyüklük beklerim.

Bana gönlünden şefâat eyleyen,
Gizli bir el var ki gel affet diyen.

Tek şefâat eyleyen gönlün dedi,
Bir umuştur, gönle suçlar yükledi.

Yüz petek baldan şirin, ahlâklı sen,
Hışmı geç hem eyleyip, rahmet hemen.

Yumşacıktan eyleyip özrün beyân,
Söylüyorken döndü, olmuş ağlayan.

2420. Ağlamazken ah edip durmuş kadın,
Ağlayıştan haddi çok aşmış kadın!

Gözyaşından çaktı bir şimşek düşün,
Erkeğin, kalbinde parlarmış bütün.

Hem adam, dilber için olmuş köle,
Ağlayıştan hiç sabır geçmez ele.

Ağlasın bir gönlü titretmektedir,
Sevgilim ağlarsa bilmem neylenir?

Nâz edip, rûh titretir kalp kan dolar,
Bir niyâz etsin delirmişlik sunar.

2425. Cevr, cefâlar bizlerin olmuş tuzak.
Özrümüz yok dense, hiç mümkün mü bak?

Sevdiğin şey, Hak'tan almış süs peki,
Süsleyen Hak, ayrılış mümkün mü ki?

Varsa er, teskin için, vardır dişi;
Âdem ayrılmaz ki Havva'dır eşil!

Rüstem olsun, Hamza olsun bir adam,
Yaşlı avrat, sen de bir tutsak o tam.

Hak Nebî'dir, bir cihân mest eyleyen,
"Ey Hümevrâ gel konuş! Artık," diyen.

2430. Hep söner âteş, döker dökmez suyu,
Kapla sürsek, kaynamak olmuş huyu.

Kapla koysak, sürmüş olsak öyle de
Yuttu âteşler, buhar yükselmede!

Zâhiren, üstün sular olmuş gibi,
Bâtinen, mağlupsun, oldun tâlibil!

Hep güzellik mutlaka insanların,
Yok, muhabbet; noksanı hayvanların!

"KADINLAR AKILLI OLANLARA
GALİP GELİRLER CÂHİLLERE MAĞLUP
OLURLAR" HADİSİNİN İZÂHI

Der ki Peygamber: "Kadın, âriflere,
Gâlip olmuş hem düşünmüş erlere.

2435. Câhil, avratlar için galipse de,
Çünkü câhil, huyca mahkûm sertliğe!"

Câhilin, şefkât, muhabbet az olur,
Hayvan olmak onda hep gâlip gelir.

Hem muhabbet, merhamet, insan işi;
Öfke, zor, kuvvetse tam hayvan işi.

Allah'ın nûr parlayan maşuk değil.
Sanki Hak'tandır o bir mahlûk değil.

BEDEVİ'NİN KARISININ İSTEKLERİNE
TESLİM OLMASI VE KADININ İTİRÂZINI
HAKK'IN EMRİ BİLMESİ, DÖNEN BİR
ŞEYİ DÖNDÜRENİNİN OLDUĞU HER
BİLENE GÖRE AKLEN BİLİNİR

Hem akıl bilmiş ki vardır döndüren,
İşte gerçek burdadır, varken dönen.

2440. Söylenenden, şimdi pişmandır adam,
Sanki ölmek üzre, yaklaşmış, o tam!

Cânıma cânken, neden düşman deyi,
Durmadan artık atardım tekmeyi?

Bir kazâ gelsin, kör etmiş gözleri,
Aklımız bilmez ayak-baştır yeri.

Bir kazâ gelsin yer insan kendini,
Sırrı çıksın yırtar elbet eynini!

Der ki erkek: "Pişman oldum ey hanım,
Bir gavûrdum, şimdi İslâmdir adım!

2445. Ben günâhkâr, affet incittim seni,
Gel temelden, sökme kökten sen beni!"

İhtiyâr kâfir ki pişmanlık duyar,
Özrü var olsun yeter, İslâm yaşar.

Rahmet etmiş Allah'ım, Allah kerim,
Var ve yokluk Hakk'a âşıktır derim!

Küfr ü iman; Kibrîyâ'nın âşığı,
Mis, gümüş kimyâya kulluk sâdığı!

ZEHİRLE PANZEHİR, ZULMETLE
NÛR NASIL ALLAH'IN EMRİNE
MÛSAHARSARSA, MÛSA VE FIR'AVUNDA
ALLAH'IN İSTEĞİNE MÛSAHARDIR.
FIR'AVUN ŞEREFİ İÇİN ALLAH'A
HÂLVETTE YALVARMASI

Bil ki Mûsa, Fir'avun mânâ kulu,
Apaçık, onlar da seçmiş bir yolu.

2450. Gündüzün inler Mûsa eyler duâ,
Yatmamış Fir'avn, durup sızlanmada.

Der: "İlâhî boyna zincir, lâle ne?
"Ben kimim!" çüret eden kimdir yine.

Takdirin Mûsa'ya aydınlık sunan,
Takdirin elbet beni âsi kılan!

Emriniz, Mûsa'yı nûrlandırmada,
Ay olan kalbim siyâhlık bulmada.

Yıldızım aydan ki aydınlık değil,
Ay tutulmuş kalmamıştır çâre bill!

2455. Nevbetim alkışlanır sultan diye,
Ay tutulsun, halk çalar taslar niye?

Tasla kavga eyleyip durmaktalar,
Nûrlu ay varken rezil olmaktalar!

Şimdi Fir'avn şöhretimden vay bana;
Tas çalınsın tanrılık rüsvây bana!⁶⁰

Ben ve Mûsa, aynı dergâhın kulu;
Baltanız kesmişti dal, açmış yolu.

Bâzı dallar meyveler sunmuş iken,
Bâzılar mahrum kalırlar meyveden.

2460. Balta görsün dal, direnmek istesin,
Baltanızdan, kurtuluş yoktur kesin!

Kesme, kudret, hükmüdür sen baksana;
Eğrilik var, lûtfedip doğrultsana!"

Sonra Fir'avn, kendi söyler şöylece;
"Rabbimizsin" söylemez miydim gece?

Yalnız olsam, pek tevâzu ehli ben,
Gördüğün Mûsa, değiştim şimdi ben.

Kalp olan altınların parlaksa da,
Düşse, âteşten sîyâhlık bulmada!

2465. Kalp kalıp, artık O'nun hükmündedir,
Bâzı iç, bâzan kabuk olmaktadır.

Ol ekin, dersin, yeşermektir işim;
Çirkin ol dersin, sarardım, çirkinim!"

Bak ayım parlak, fakat bâzan siyah,
İştîr artık, böyle emretmiş ilâh!

Öl desin, çavgan önünde, top hemen,
Oldu mutlak, hem mekânlar, lâmekân.

Renksiz âlem, renklerin tutsak olur,
Mûsa, Musa'yla savaş açmış durur.

2470. Çünkü renksizlik gelir, ermiş olur;
Hem de Fir'avn, Mûsa'lar dostluk bulur!

Nükte duymuş sorsalar senden soru,
İrdelersin rengi, hiç gelmez sonu!

Renge doğmuş işte renksizlik denen,
Renk ve renksizlikte, cenk olmaz neden?

Yağ sudan, aslen sudan artmaktadır,
Suyla bilmem hem nasıl bir zıt olur?

Gül dikenden hem diken güldense de,
Hem neden bunlar muhâlif gitmede?

2475. Belki cenk yok, sâde bir hikmettir o,
At satan tüccardaki san'attır o.

Yok savaşlar, hayret almıştır sıra;
Her virânlik, hazne gizler sen ara!

Hazne var sandın ve hep vehm eyledin,
Sen vehimden hazneler kayp eyledin.

Sen vehimlerdir tereddüt, belle geç,
Ma'mur olmuş yerde hazne yok ki hiç.

Cenk olur varlıkların mâmûrede,
Var olan yokluk, usançlar vermede.

2480. Yok gören varlık ki feryât etmedi,
Yoksa varlık üzre, imdât etmedi.

Asla yokluktan kaçır oldum deme;
Yirmi kat senden kaçarmış bilsene!

Zâhiren sesler seni hep kendine,
İçte reddeden bir çomak vardır yine.

Terse mihlanmış bu nal, ey saf kişi,
Nefret-i Fir'avn da Mûsa'nın işi?

⁶⁰ Firavun'un milleti ay tutulunca taşları birbirine vururlardı. Firavun da kendisi için çalınan davulları buna benzetip kendini yeriyor.

ŞAKİLERİN DÜNYÂ VE ÂHİRETTE
MAHRUM OLMALARININ VE İKİSİNDE
DE HÜSRÂNA UĞRAMALARININ SEBEBİ

Feylesofçuk der: "Yumurta göklere,
Yer denen, içtir, sarıymış bir kere."

2485. Sordu bir fert: "Öyle amma arz neden,
Göklerin altında durmuş düşmeden?"

Der: "Asılmış gökte bir kandil peki,
Çıkma bilmez, inme bilmez öyle ki."

Feylesof vermiş cevâp, duy sözleri:
"Altı yünden mîknatis çekmiş yeri.

Mîknatistan yapmış olsak kürreyi,
Bir demir konsun sıfırlar çekmeyi."

Der diğer zât: "Bak feza parlaksa da,
Çok ağır dünyâyı kimdir tutmada?"

2490. Belki itmek, altı yerden gelme de,
Durdu yer, göklerde kalmış öyle de."

Kâmil insanın gönül, itsin hele,
Kaldı Fir'avn işte bitmez küfr ile!

Hem cihânlar, ukbalar reddeleyen,
Kaldı yolsuz kaldılar hüsrân ilen!

Sen velîlerden uzak kaçsan hele,
Bil ki onlar sevmeden geçmiş bile!

Kehribâr onlarda var, çeksin seni,
Oldu çöpten varlığın çılgın, denil!

2495. Gizlesinler cezbeyi senden hele,
Mağlup almış, çünkü isyân, velvele.

Hem nasıl hayvanların var rütbesi,
İnsanın tutsak ve mağlup cümlesi.

İnsânî rütbeyle dolmuş evliyâ,
Hayvan insan hissinin mağluptu yâ!

Etse irşâd "kullarım" söyledir O,
Der ki Ahmed: "**Kul yâ İbâdî**"⁶¹ oku!

Hem senin aklın çoban olmuş gibi,
Sen onun oldun ya artık merkebi.

2500. Bir velî, elbet de aklın, aklıdır,
Bir katar say, hepsi bir bir bağlıdır.

İbret al bak, ibretin lâıyk olan;
Tekti rehber, uydu yüz binlerce cân!

Hem çobanlık, hem de rehberlik uzak,
Sen güneş görmüş göz al, gel öyle bak!

Bir karanlık üzre mihlanmış cihân,
Bekliyor doğsun güneş, gelsin şu ân!

Bak güneştir gizli kalmış zerrede,
Bir koyun postunda, aslan gelmede.

2505. Bak saman altında gizlenmiş deniz,
Basma sen şüpheyle, bitsin vehminiz!

Sen dönüp şüpheyle baksan rehbera,
Oysa Hak'tan, ihsân olmuş bir kere!

Her Nebî dünyâyâ tek gelmiş idi,
Tektir amma yüz cihân gizler içi,

Bir büyük âlem ki yapmış sihrini,
Bir küçük nakş içre dürmüş kendini.

Pek zayıf görmüş iken, ahmak olan,
Şaha dosttur, hiç zayıf olmaz, o cân.

2510. Kim ki ahmak tek görür, baksın onu,
Çok yazık elbette görmezsek sonu.

SÂDE MADDÎ GÖZLE GÖREN
SEMÛD KAVMİNİN SÂLİH
ALEYHİSSELÂMİ VE ONUN MU'CİZE
DEVESİNİ HOR HÂKİR GÖRMESİ

Hem de Sâlih'in değil gelmiş deve,
Hem Semûd kavmi gelip kesmiş deve.

Suydu maksat düşman olmuşlar ona,
Çok yazıktır rızka nankör insana.

Hem yağandan hem akandan içti su;
Hem onun hakkıydı, Hak vermiş onu!

⁶¹ "De ki: Ey nefislerine uyup haddi aşan kullarım,
Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin." (Zümer, 53)

- Sâlih'in cinsiydi Sâlih'in deve,
Geldi fâsıklar bulup mahvetmeye.
2515. "Hem su içsin, önlemek yok" dense de,
Bir elem, dert, bir keder olmuş deve.
Şimdi Hakk'ın kahrına memur iken,
Kan pahasından şehirdir istenen.
Rûhu Sâlih, ten deven olmuş desen,
Rûha vuslat, rızka ten muhtaç hemen.
Sâlih'in rûh hep belâlardan uzak,
Ölmemiş Sâlih deveymiş öldü bak!
2520. Sâlih'in rûh incitilmez bilmeli,
Nûr-u Hak bitmez tükenmez nûr seli.
Bağlılık gösterdi, cân vermiş Hüdâ,
İnciten var, imtihân var ortada.
İnciten bilmez, Hüdâ'dır incinen,
Küpte hiç bilmez, su ırmaktan gelen!
Yardım olsun istenirken düşküne,
Cümle âlemler olur sığınak yine.
- * Has gönül var, hiç zafer mümkün değil,
Hep sedeftir incinen, gevher değil!
Sen velînin cismidir saysan deve,
Dikkat et gel, komşu ol Hakk'ın evel!
2525. Der ki Sâlih: "Ettiniz bitmez haset,
Kaldı üç gün intikâm alsın nöbet.
Ondan üç gün sonra var Hak'tan inen,
Bir belâ vardır belirgin üç nişan."
Herkesin yüzlerde renkler solmada,
Çok değişmiş renk görürsün ortada.
İlk gün insanlarda renkler kıpkızıl,
Devri gün renk, erguvân olmuştu bill!
Geçti üç gün, yüz kararmış simsiyâh,
Bak erişmek üzredir kahr-ı İlâh!
2530. Bir nişan isterseniz olsun âyan,
Yavru kaçmış dağdadır hem işbu ân!
- Kurtuluştur yavru, biz tutmak hele,
Yoksa arzu uçtu, hiç geçmez ele!
Tıflı, tutmak üzere güç yok kimsede,
Dağdadır, hem hiç görünmez gözle de!
- * Bir temiz rûh tende, mahcup kaçtı o,
Sanki Hak dergâha yollar açtı o!
Gördünüz gelmiş, kazâ lâynk yere,
Yok, ümidin boynu kopmuş bir kere!
Sâlih'in has gönlüdür, saysak deve,
Siz uyun ondan gelen isteklere!
2535. Gönlü hoş olsun Resûl'ün tek, yeter,
Yoksa el bağlar ümitsizlik meğer!
Duydular onlar keder dolmuş haber,
Göz dikip bitmez kahr beklerdiler.
Geldi gün, kan gitti hep yüzler sarı,
Çektiler âh, pek soğukmuş âhları!
Sonki gün gelmiş ve renkler kıpkızıl,
Tövbe geçmiş, hiç ümit kalmış değil.
Hem üçüncü gün ki yüzler kapkara,
Sâlih'in tesbit ulaşıyor onlara.
2540. Hep ümitsizlik çökertmiş bir kere,
Sanki kuştur koydu diz artık yere.
Cibril Allah'tan getirmiş âyeti,
"Câsimîn"den⁶² bildi hep âkibeti!
Gel de diz çök, hem denir diz çök ki sen,
Bir belâ emriyle "diz çök" denmeden!
Bekleşirken kahrı olmuştur gelen,
Hep yıkılmış şehri yakmış âniden.
Hâlvatinden şehre Sâlih döndü de,
Şehr yıkılmış kül duman yükselmede.
2545. Küllerinden duydu bitmez inleme,
Ağlayış var, ağlaşanlar var deme.

⁶² Âraf, 73-79. Burada "câsimîn" kelimesi diz çökmek mânâsında bir hürmeti ifade ediyor.

- Her kemikten çıktı bitmez inleyiş,
Rûh da çiğler misli yaş dökmekti iş.
- Duydu Sâlih, başlayıp ağlardı o,
Döktü göz-yaş, sineler dağlardı ol
"Daldınız, yanlışlara kavmim dedi,
Derdinizden durmaz ağlardım dedi."
Zûlm eden sizken Hüdâ: "Sabret" dedi,
"Et nasihat, yok vakit elbet" dedi.
2550. Dil cefâdan bağlanıp susmuş dedim,
Öğdümün süt, dertlenip coşmuş dedim.
Çok cefâ çektirdiler onlar bana,
Öğdümün sütler, damarlar, donmada.
Hak; kulumsun, der ki çok lûtf eylerim,
Derde ben merhem sürüp merhemlerim.
Gönlümüz gök misli, sâf etmiş Hüdâ,
Sildi sizden, kalmamış cevr ü cefâ!
Susmadan ettim nasîhat ben size,
Hem şekerden tatlı bağlardım söze.
2555. Hem şeker, süt sundum elbet tâzedem,
Bal, şeker kattım ya söz söyler iken.
Tatlı sözler, sandınız sizler zehir,
Lâkin özdendir, zehir sizden gelir.
Hüzne düşmem çünkü gam düşmüş yere,
Âsiler, sizlersiniz gam bir kere!
Ölse gam, insan dönüp ağlar mı hiç?
Başta dert yok, saç ve baş yolmaz ki hiç!
Döndü Sâlih: "Ağlama" der kendine,
Değmez onlar bil ki feryât etmene.
2560. Yapma yanlış doğruluk ister mübin,
"Zâlimin ardında hüznüm yok bilin!"
Sonra yaşlar gönle dertler yükledi,
Merhametten hiç sebepsiz titredi.
Yağdı yaşlar, kaldı hayretlerde o,
Rahmetin deryâda bir damlaydı bu!
Der ki aklen: "Söyle ağlarsın neden?
Ağlayış yok, gel teessüf eyle sen!
- Ağlatan onlarda mevcut hangi iş?
Kinde onlar, pek sadık asker imiş!
2565. İç karanlık, paslanan küffâra mı?
Hep yılan zehri dolan efkâra mı?
Yoksa sansar misli kesin dişliye,
Yoksa ateşler saçan pis dilliye?
Onlar elbet kin ve küfrün mâdeni,
Hapse atmış, Hak ki kurtarmış seni.
Eğri el, çarpık bacak, bir şaş bakış,
Hem edâlar, eğri fikren cümle iş."
Hep de taklit ettiler en saçmayı,
Dinlemezler, doğru söyler ustayı.
2570. Yok akıl onlar kocalmış bir eşek,
Hep riyâkâr göz kulak bulmuş demek.
Hep cehennem ehli görsün istemiş,
Ehli cennetten nebî gelsin demiş.
-
- "ALLAH İKİ DENİZ YARATTI.
BİRBİRİNE KAVUŞTUKLARI HÂLDE
ARALARINDA BİR PERDE VARDIR,
KARIŞMAZLAR." ÂYETİNİN TEFSİRİ
-
- Bir mekân var; ehl-i cennet, ehl-i nâr;
Hiç karışmaz orda gergin perde var.
Ehl-i nâr hem ehl-i nûr birlikteler,
Orta yerden kesti yol dağlar meğer!
Kilde saklanmıştı altın cevheri,
Saklıyor bağrında seyret çölleri.
2575. İnci, boncuk dizseler bir gerdana,
Say misâfir geldi tek bir gün hana.
Bir deniz var, parlamış bir ay kadar,
Baksanız bir yan şekerden tat sunar.
Nısfı artık tam zehirdir belle sen,
Bin zehir tat, simsiyâh katran hemen.
Çırpınır onlar ki artık durmadan,
Sanki deryâdır yorulmaz dalgadan.

- Dar, tahammülsüz cisim çarpışmada,
Sulh ve harpten ihtilâf var ortada.
2580. Çarpışır durmaz ki sulhun dalgası,
Her gönülden kini sökmek gâyesi.
Sevgi, şefkât, zehre tatlar vermedir,
Şefkâtin aslı temiz, pak etmedir.
Kahr, gazaptan zehre dönmüş tatlılar,
Tat-acı elbet uyuşmazlık sunar.
Tatlı, tatsız görmemiş görmez gözün,
Hep açık görmüş olan, göz gönlünün.
2585. Son gören göz, gördü gerçek, doğruyu,
Hep hata, yanlış görüş, körlük huyu.
Çokça tatlar var, şekerdir ortada,
Zehri karmış, görseniz tatlarla da.
Aklı üstün, zehri anlar koksa o,
Zehri anlar ağza değmiş olsa o!
Seslenir şeytân yenilsin istiyor,
Ağza almışken boğaz; yutmam diyor.
Yerseler artık boğaz durmaz yanar,
Yense bir baktın beden bir dert sunar.
2590. Bir hacet ânında zorlar dert çeker,
Zevkle yenmiş şimdi gelmiş cân söker!
Zehr alırken bazı bak aylar geçer.
Bazılar çok dertlidir ölmüş gider.
Ölse, rûhsat verseler bir kez ona,
Var kıyâmet çıktı dertler meydana!
Meyve olsun dersiniz, lâzım zaman,
Hiç şeker olmaz vakitler dolmadan.
Lâ'l güneşten renk ve parlak görsene;
Kaldı mâden içre hem binler sene.
2595. Ot yetişsin istiyorsan, ay gerek,
Gonca gül olmak için yıl, pay gerek!
Böyle emretmiş ya mutlak İzzü Cel;
Kur'ân'ın En'âm'da zikr olmuş ecel!
Her kılın olsun kulak gel dinle sen,
Âb-ı hayvan iç, o âfiyetle sen.

- Söz değildir, âb-ı hayvan say bunu,
Eski harfler, tâze mânâ say onu.
Önce bir rûh, gizli bir sırmış, yanaş,
Başka bir tür, nükte duy, sen arkadaş.
2600. Bir makam dolsun yılandan zehr ile,
Hak tasarruftan bulur, lezzet bile.
Burda bir zehr, şurda olmuş bir ilaç,
Bir de baktın küfr, olur câiz mizaç.
Burda vermiş cânâ mutlak bir zarar,
Şurda gelmiştir ve bir dermân sunar.
Hep koruk sunmaktadır bir ekşi su,
Bir üzüm olsun görürsün, tatlı o!
Küp de kalsın, ekşisin artık harâm,
Sirkeleştire bir katıktır, tastamam.

KÂMİL VELİNİN HER YAPTIĞINI
MÜRİDLERİN DE KÜSTAHLIK EDEREK
TAKLİDE KALKMALARINI DOĞRU
DEĞİLDİR

2605. Zehri yerken bir velf, hoştur ona,
Yerse sâlikler, delirmiş baksana.
“**Rabbi heblî**”⁶³ der Süleyman Allah'a;
“Mülkü benden gayre verme ey Hüdâl!
“Verme lûtfundan n'olursun kimseye, ”
Böyle nâz bilmem haset olmaz niye?
Nüktedir “**Lâ yenbeğî**”⁶⁴ cânâdan oku,
İstenilmiştir; hasettir sanma bu.
Belki, görmüş oldu gamdır saltanat,
Hem cihân mülkünde, cânâ yok rahat.
2610. Cânla baş, mevkî değil, din korkusu,
Böyle zordur imtihanlar doğrusu!

⁶³ “(Süleyman) Rabbim demişti, beni başıyla ve bana öyle bir saltanat ver ki benden sonra kimse o saltanata nâil olmasın...” (Sad, 35)

⁶⁴ Önceki âyet.

Mülkle, lâzımdır, Süleyman benzeri,
Renk, ıttırdan el çekip gelsin beri!
Böyle bir kuvvet Süleyman'ın iken,
Mülkü koymuştur nefessiz bil ki sen.
Hem Süleyman tahtta mahzun baksana,
Nerde şah var hep acır olmuş ona.
Döndü Allah'tan, şefâatten yana,
Ver ki Rabbim tahtı kâmil insana.

2615. Hem verirsen saltanatlar, mülkü sen,
Bir Süleyman'dır o, olmuş sanki ben!
Bendir artık, olmamış hem ben gibi,
Öyle denmez şüphesiz tam ben gibi!
Farz olurken şerhi ben durdum hemen,
Er kadın ahvâli döndüm nakle ben.

BEDEVÎ İLE KARISININ
MACERÂSININ SONU

Hem de herkes durmadan bekler sonu,
İstemiş bir muhlis anlat sen bunu!
Er, kadından kıssa olmuş maksadın,
Akla, erkek örnek olsun; nefis, kadın!

2620. Akli, nefsi temsil eyler er kadın;
Has ve çirkin neydi gerçek, anlasın.
Ferde lâzım nefsi, akli öylece,
Macerâlar sürdürür gündüz gece.
Dâimâ eş, ihtiyaç istektedir,
Kap-kacak, aç göz de hep yüksektedir.
Hep kadın emsâli nefsin, arzulu;
Bazı alçak gönlü, bâzı pek ulu.
Böyledir fikren akıllar bilmiyor,
Korku Hak'tan, gönlü hep Allah diyor!
2625. Kissalar hep dâneler, olmuş tuzak,
Gel de şimdi kıssamızdan dinle bak!
Anlatış mânâ kifâyet etse hem,
Halk olur âtil ve bâtil cümle dem.

Bir muhabbet kalsa yalnız mânâda,
Kalmaz artık bir ibâdet ortada.
Dosta, dostun armağanlar vermesi,
Oydu elbet dostluğun göstergesi,
Gizli dostluktan o örnektir, inân,
Apaçık, dosttan sunulmuş armağan.

2630. Âşikâr bir armağan vermiş olan,
Gizli dostluktan şâhittir, bil ki sen.
Bâzı gerçektir, o hem, bâzen yalan,
Bâzı ayran, bâzı meyden mest inân!
Etse tâklit bil ki hep ayran içen,
Nara atmış sarhoşa dönmüş hemen.
Bir münâfik başlasın kılsın namaz,
Gösterir kendin hemen ehl-i niyâz.
Kalbe doğmuşken niyyetler başkadır,
Hem nişanlar, sevgiler bir başkadır.
2635. Ey Hüdâ'mız, hep temizlik ver bize;
Doğruluklardan nişan göster bize!
His ve idrâkten temizliktir kasıt,
Histe, nûrullah'la görmektir kasıt!
Akrabalık, bir de dost benzerdiler,
Hem muhabbet, sevgiler ihbâr eder.
Nûr-ı Hak, tek maksat olsun bir kula,
Bir eser, hiçbir sebep gelmez dile.
Parlayan aşk gönle girmiş olsa bir,
Sanma dünyâlar onun meşkâledir.
2640. Sevgi nûrun, aksederken göklere,
Nûru sunmuş oldu mutlak her yere,
Bahsi sunmak üzre tam açmak gerek,
İstiyorsan ehli var, sormak gerek.
Sûretinden çıktı mânâ meydana,
Pek yakın sûret, uzak mânâ ona!
Bir delâlet var, ağaçlandan suya,
Mâhiyet onlarda çok ayrıysa yâ!
Mâhiyet hem keyfiyet neymiş bırak,
Rızık arar er, sen kadından söyle bak.

BEDEVÎ'NİN, KARISININ İSTEĞİNE RÂZİ
OLUP, BUNU KABULDE BİR HİLE, BİR
İMTİHÂN GÂYESİNİN BULUNMADIĞINI
ANLATMAK İÇİN YEMİN ETMESİ

2645. “Şimdi geçtim der, muhâlif kalmadan,
Sen dilersen çek kılıç, hiç durmadan.
Her ne dersen, ben senin emrindeyim,
Has ve çirkin söylesen, ben senleyim.
Ben senin uğruna hep yok olmuşum;
Sevgilerden ben sağır, kör kalmışım.”
Der kadın: “Haslık dilersen sen bana;
Hilelerden erme gönlüm sırrına.
Âdem’i halk eyleyen Allah için.”
Der ki: “Sevdim, sır bilen, Allah için.”
2650. Verdi üç arşın kalıp Hak Âdem’e,
Hem de erdirmişti “**elvâh**”⁶⁵ ilmine.
Cümle esmâ neyse Âdem bilmede,
Hem melekler üzre dersler vermede.
Hep, melekler buldu hayret mestliği,
Âdem’in dersten alıp kutsiliği!
Onların hep fethi Âdem’dir hele,
Bil fetihten acz olur gökler bile.
Âdem’in kalbindedir sonsuz fezâ,
Gökte mevcut arsalar hem hâkezâ!
2655. Der ki Peygamber: “Duyun söyler Hüdâ;
Sığmadım, almaz beni arz-u semâ.
Hem de Allah arşa dahî sığmayan;
Gel yakinen ey azizim anla sen!
Pek acâyip, mü'minin gönlündeyim,
Sen ararsan bak! Onun kalbindeyim.
Gel uyanmış, kullarımdan ol hele,
Sonra ol cennette sen rü'yet ile.”

Âdem'in arş, nûrunu görmüştü de
Durmadan elbette gitmiştir öte.

2660. Arşta sonsuz bir genişlik vardı yâ,
Neydi sûret, çünkü mânâ ortada!
Der melekler: “Bundan evvel bizlere,
Erdi ülfetler, yakınlıklar yere,
Hizmetin tohmuydu ektik öncede,
Besledik biz, sevgiler hayretle de.
Biz semâvî varlığız, ülfet neden?
Yerle ülfet üzre şaştık cümleten.
Biz ki nûruz, zûlmetin ülfet neden?
Bir yaşarlar nûr ile zûlmet neden?”
2665. Hem yakınlık, Âdem'im, ıtrın senin,
Toprak amma, hem ceset atkin senin!
Yerde topraktan dokunmuştur tenin,
Pâk olan nûr burda olmuştur senin.
Cânımız nûrundan almış oldu fer,
Tâ ezelden oysa toprakmış meğer!
Yerdeyiz hem, yer nedir biz bilmeden,
Gâfil olduk, onda mevcut hazneden.
Hem makamdan emredilmiş: “Et sefer!”
Yurt değiştirmek zehir şeymiş meğer!
2670. Çok da zor gelmiş meğer yâ Rabbenâ,
Ey Hüdâ'mız, kim gelir bizden sana?
Tespihin hem tahlilin has nûru sen,
Bir fesât varken fedâ ettin neden?
Hükm-ü Hak bitmez lütuf göstermede;
“Söyle serbest hem murâdın neyse de!”
Ağza gelmişken çekinmişsin niye?
Söyle sen, söylenmiş olsun anneye!
Söylenen sözler bütün yersizse de,
Rahmetim üstün, gazâbtan geçmede!
2675. “Rahmetim, çoktur gazâbtan ey melek,
Anlaşılsın, öyle koyduk gönle şek!
Söylemiş olsan gazap etmem ki ben,
Hilmimiz, sizler de inkâr etmeden.

⁶⁵ Elvâh (levhalar)tan kasıt, maddî ve manevî
alemin sırlarıdır.

Yüz peder, yüz anne doğmuş hilmimiz,
Yokluğa bir bir dalıp gitmişsiniz.”

Annenin şefkât köpüktür ortada,
Her köpük yitmiş ve deryâ durmada.

Hak hilim, bir inci; kul, ancak sedef;
Bir köpükten, bir köpük olmaz halef.

2680. Bir köpük hem bir deniz hakkıyla sen,
Bir sınak, bir lâf değildir söylenen!

Teslimiyetten de doğmuş sözlerim,
Hak içindir ben gönülden söylerim.

Bunca sözler, imtihândan olsa da
İmtihânlar, imtihân et bir defâ!

Örtme sırrı, çıksa sırrın meydana,
Yapmak istersen nedir, emret bana!

Gönlü aç, çıksın benim gönlümdeki,
Yapmak istersem olur, makbul ne ki!

2685. Ben nasıl etsem ki, çoktur çâremiz,
Câna baksan, cân da kalmış çâresiz!

BEDEVÎ KADININ, KOCASINA
RIZK YOLUNU GÖSTERMESİ,
ONUN DA KABUL ETMESİ

Der kadın: “Bak bir güneştir parlayan,
Cümle âlemdir bütün aydınlanan.

Hem vekildir Hakk’a, olmuş Hakk’a yâr,
İşte bundan, Bağdat olmuş ilkbahar!

Sen ulaşsan şaha, oldun şah kadar,
Böyle bir hâl üzre hiç kalmak mı var?

Bul ki ikbâl ehli; kimyâ benzeri,
Böyle iksir bulmanınçoktur yeri!

2690. Ol Ebû Bekr sen, Resûl etsin nazar,
Tek bakıştan Sıddîk olmuştur o yâr!”

Der ki er: “Şah huzruna etmez kabûl.
Hiç sebepsiz, bir sebep bulsam nasıl?

Pek münâsip bir sebep lâzım bana,
Yoksa âlet, bir eser ermez sona!

Dense mecnûn, Leylâ'nın Mecnûn'una,
Hastadır bak Leylâ, denmişken ona.”

“Bir sebep yok, ben nasıl varsam” dedi,
“Yok bahânem ben nasıl sorsam” dedi.

2695. “Keşke ben doktor olup varsam derim,
Hem koşup Leylâ'ya varmak isterim.”

Bir nişân sunmuş kibir kırsın diye,
“Gel” demiş Allah, utanç yitsin diye!

Şebperâ⁶⁶ hem gözle görsün nûr nedir,
Gündüzün artık uçup dönmektedir.

Der keremkâr şah ki çıksın meydana,
Hep âletsizlik, âlet kuldân yana.

Çünkü âlet, hem sebep, var levhası,
İş gören yokluk, tevâzu en hası!

2700. Hiç sebepsiz vazgeçilmez çâreden,
Çâre bitmez, çâresizlik gelmeden.

Müflis oldum dersiniz şahit gerek,
Sonra şahtan geldi rahmet eylemek.

Renk ve söz hiç, bir şahit lâzım derim;
Varsa şahit, önce yardım isterim!

Şâhit olsun renk, ıtlar, hîleler,
Hak veren Hak, hükmü red etmiş meğer!

Olsa şahit hem sadâkat, doğruluk,
Müflisin olsun saadet, nûrluluk!”

BAĞDAT'TA SU YOK DİYE BEDEVÎ'NİN
HALİFEYE ÇÖLDEN SU GÖTÜRMEŞİ

2705. Der kadın: “Sıdk; gayretin has bir amel;
Kudretin var, durmayıp artık yönel!

Testimiz dolmuş bizim yağmur suyu,
Mal ve mülkten sade bir sermaye bul!

İşte testi yüklenip var git ona,
Armağandır, korkmadan var şahına.

Söyle: Bundan başkaçoktur bir şeyim,
Çölde toplanmış sudur, hastır suyum.

⁶⁶ Şebperâ: Yarasa.

Hazneler şahın muhakkak dopdolu,
Pek bulunmaz, nâdirattan böyle su!”

2710. Testi neymiş? Bir mezâr oluş bu ten,
His ve hüznün pis suyuymuş dolduran!

Ey Hüdâ, hoş gör kabul et testiye,
“İşterâ”⁶⁷ lûtfunla affetsen iyi.

Var tenin beş hissi, var beş musluğu,
Lûtfet artık, hep temizlensin suyu.

Tâ açılıns testiden ummâna yol,
Ummanından huy olur hem câna yol.

Armağan sunsan gerekir sultana,
Müşteri olmuş olur sultan sana.

2715. Bitmez artık, öyle artar onda su,
Yüz cihân dolmuş kuzemden bil bunu.

Akmasın musluk feyiz kalsın dolu,
Hak demiş: “Ebsâriküm”⁶⁸ duy işte bu!

Armağandır! Der kabartırken sakal;
“Hakk’a lâyük kimde vardır, böyle hâl!”

Hem kadın Bağdad’ta bilmezmiş meğer,
Orda mevcut Dicle var akmış şeker.

Şehr içinden, sanki akmış bir deniz;
Çok kayık var, çok balık var, bilseniz!

2720. Git de sultan, gör meğer şevket nedir?
Hem övülmüş bahçeler, gör nicedir?

Bizde mevcut, his ve hem idrâkimiz;
Katre ancak saffetiymiş bir deniz!

ARAP’IN SU TESTİSİNİ KEÇEYE SARIP DİKMESİ VE AĞZINI KAPAMASI

Ey hatun gel bağla mûhkem testiye,
Armağan sunsan görürsün iyliği.

Kapla, sen hem testiye sarsın keçe,
Armağan et, şah oruç açsın geçe.

Hem suyun dünyâda bir emsâli yok,
Zevk ve şevk sunmuş şaraptır, hem de çok!

2725. Çölde içmişler su onlar pek acı,
Hastalık, körlük, bu vehmin kırbacı!

Kuş, çorak yerlerde dursun öyledir.
Bilmemiş elbette berrâklık nedir.

Bir çorak yerdir sanıp varmış o zât,
Bilmemiş Şat, Ceyhun’u bilmez Fırat!

Ey bu dünyâdan geçip kurtulmayan,
Bilmedin yokluk ve mestlik neydi sen.

Bilmiş olsan, bir rivâyet baksana,
Hem babandan kalma “ebcet”tir sana.

2730. “Hevvez ebcet”⁶⁹ çokça yaygın olsa da
Bak çocuklardan uzak mânâsı da!

Testisin almış adam düşmüş yola,
Gece gündüz yollanır vermez mola.

Cümle âfattan korur, titrerdi o,
Vardı bir gün şehre artık erdi ol!

Hem namaz der, yaygılar sermiş kadın,
Başlamış hem Hakk’a yalvarmış kadın.

“Sakla sen alçak olanlardan suyu;
Tâ ki deryâdır, ulaşsın, inci bu!

2735. Çok açık göz, hiç de kaptırmaz kocam,
İnci’nin ardında bin haydut tamam.

Neydi gevher? Kevser’in tâ kendisi,
İşte cevherdir, suyun tek katresi.”

Hem kadın ağlardı, erkekten elem;
Erkeğin yük çok ağır, derdiyle hem!

Suyu haydut, huysuzun taştan koru,
Pâyitaha tastamam ersin yolu.

⁶⁷ “Şüphesiz Allah, inânanların cânlarını ve mallarını satın almıştır...” (Tevbe, 111)

⁶⁸ “(Habîbim) Mü’minlere de ki, harama karşı gözlerini sakınsınlar.” (Nûr, 30)

⁶⁹ Ebcet: Harflere karşılık gelen sayı değerleridir. Ebcet, Hevvez gibi kelimelerle bu karşılıklar formüle edilmiştir. Çocuklara bunlar ezberletilir, fakat mânâsını bilmezler.

Gördü bir dergâh, rızıklar dopdolu,
Muhtacın olmuş tesellinin yolu.

2740. Durmadan hep, ihtiyaçtan kıvranan,
Buldu her şey, gıydi esvâplar inân.

Bir güneş; mü'min, Mecûsi, çirkinde;
Olmamış mü'mine has, cennet yine.

Hem de çok insan görür süsler ile,
Bir diğer kavm, emri bekler bak hele.

Hem Süleyman, hem böcekler öyle ki
Üflenen sûr, cümle halk kalkmış peki.

Ehl-i sûret, buldu cevherler yine;
Ehl-i mânâ, daldı mânâ bahrine.

2745. Bunca himmet buldu, himmetsiz olan,
Ehli himmettir gelip nîmet bulan.

FAKİR KEREME VE KEREM SAHİBİNE
ÂŞIK OLDUĞU GİBİ KEREM SAHİBİ
DE YOKSULA ÂŞIKTIR. EĞER FAKİRİN
SABRİ ÇOKSA, KEREM SAHİBİ ONUN
KAPISINA GELİR. KERİMİN SABRİ
ZİYÂDE OLURSA FAKİR ONUN
KAPISINA GELİR. LÂKİN FAKİRİN SABRİ
ONUN KEMÂLİNE, KERİMİN SABRİ İSE
ONUN NOKSANLIĞINA DELÂLET EDER

Seslenilmiş; isteyen gel meydana!
Mert de muhtaç hem de yoksuldan yanar!

Her güzellik, istemiş has aynayı,
Mert arar ister fakirler bulmayı.

Var güzellik, aynalar sunsun güzel,
Bir fakir bulsun cömert ansın güzel.

Emreder Allah ki işte: “**Vedduha**”,⁷⁰
Yâ Muhammed reddeilmezdir gedâ.

2750. Öyle yâ, yoksul keremler aynası,
Pek zarardır aynanın “hoh”lanması.

Hem cömertliktir ki yoksul coşturur,
Hem Kerîmin aşkı, ikrâm arttırır.

Hem fakir, ihsân-ı Hakk'ın aynası,
Hak'la olmuş, oldu bir nûr halkası.

Hak rızasından uzak kalmış giden,
Sâde dergâh nakşıdır bir perdeden.

ALLAH'A MUHTAÇ VE HAKK'A
SUSAMIŞ KİŞİ İLE HAKK'A ÂİT BİR ŞEYE
SAHİP OLMAYAN VE ONDAN BAŞKASINI
DİLEYEN KİŞİ ARASINDAKİ FARK

Bir resim yoksulluğun hem yok ki cân,
Bir itin resme, kemikler atma sen.

2755. Yok fakirlik, oysa ekmek yoksulu;
Resme ekmek vermeninçoktur yolu.

Ekmeğin yoksul, balık say çöldedir;
Her resim dersek sudan ürkmektedir!

Bir tavuk elbette ankâ olmamış,
Lokma dünyâlık ki Hak'tan almamış.

Hakk'a âşık, gâye dünyâlık, azık,
Rûhu bilmezmiş güzellik, pek yazıkl!

Hakk'a âşık olduğun sanmışsa da,
Zât değil; esmâ, sıfatlar vehmi yâ!

2760. Vehmi mahlûk, türlü hadlerden doğan,
Hak doğurmaz, hem de Hak'tır doğmayan.

Kendinin vehmiyle âşık bir adam,
Nerden olsun Hakk'a bir âşık ki tam?

Vehme âşık, doğru olsun isteğe,
Bu mecâzî aşk, dönermiş gerçeğe.

Şerh edip, açmak gerekmiş sözleri,
Korkumuz, ölgün fikir alsın yeri!

Eskimiş bir anlayış, bir kıt görüş,
Zihne yüzbin, pis hayâller yüklemiş.

2765. Allah'ın sırdan nasip yok her başa,
Lokmâ olmaz tâne incir her kuşa!

⁷⁰ “Kuşluk vaktine and olsun” (Duha, 1)

His yönünden, kuşçağız ölmüşse de,
Hâm hayâller içre kalmış körse de.

Hem balık resmince birdir, kil, deniz,
Zenci tınmaz, siz sabun, is sürseniz.

Biz resimler çizmiş olsak sayfaya,
Hassesizdir, neş'e gamlar dolmaya.

Sûreten gâmdir ve gâm bilmez nedir?
Gülse resmin, bilmiyor gülmek nedir!

2770. Hem cihânın zevk, keder kursak hayâl,
Gerçeğin indinde, bu resmin misâl!

* Gamlı resmin sûreti bizler için,
Doğru yol artık budur gel, bil desin.

Bir resim görsen gülen, baksan hele,
Onla mânâ doğrulur, alsan ele.

Bir hamamın içte süsler var ise,
Camekânda say serilmiş elbise.

Hep dışardan gördüğün şey giysiler,
Yoldaş istersen, soyun gir sen meğer!

Yol ki yok esvâpla girmek herkese,
Elbisen ten, ten de bilmez elbise.

HALİFENİN ADAMLARININ BEDEVİ'Yİ
AĞIRLAMAK İÇİN KARŞILAMALARI VE
ARMAĞANINI KABUL ETMELERİ

2775. Çok uzak çölden de gelmişken Arap,
Hem hilâfet şehrini etmiş talep.

Karşı varmış bekçiler, düşmüş öne,
Serptiler lûtfun suyundan gölüne.

Söylemezden, derdi neymiş bildiler,
İstemezden neyse istek verdiler.

"Sen Arap bir kimsesin, yurdun nere?
Çok uzaktan gelmesin dinlen hele."

"İltifatlar ettiniz buldum şeref,
Dönseniz yüz, şan, şeref olmaz hedef.

2780. Bir büyüklükten alâmet sizdeki,
Parlayan siz, Câferî altın ne kil!

Sâde bir görmek sizi yüzler değer,
Bir defa görmek gümüş, altın meğer!

Allah'ın nûruyla bakmış kimseler,
Şahtan ihsân, hisseler almış meğer.

Siz, bakır üstünde iksir oynasır,
Baksanız, insan olan altınlaşır.

Ben ki çölden burya inmiş yoksulum,
Şahımın çok lûtfu tâlip olmuşum.

2785. Bunca çöl sarmış olan lûtfun koku,
Kokmasından buldu cân, çöller kumu.

Gelmişim ben burya, altın almaya,
Sarhoş oldum, şimdi dîdâr bulmaya.

Girdi dükkân içre bir fert ekmeğe,
Orda âşık oldu, bir ekmeğeçye.

Girdi bir fert, gezmek ister bahçeye,
Başlamış tek bahçivan seyretmeye.

Kuy'ya varmış, hem su çekmek isteği,
Âb-ı hayvandır,⁷¹ Yusuf'tan içtiği.

2790. Gitti Mûsa hem de âteş bulmaya,
Buldu âteş, gördü âteş, nûru yâ!

Düşmanından, Îsâ dönmüş kaçmada,
Rabbi hem dördüncü gökler sunmada.

Âdem'in olmuş tuzak, tek bir başak,
Cümle insanlık da ondan geldi bak.

Kaç tuzak vardır doğan bil lokmada;
Şah kolundan, alsa ikbâl bulmada!

Ders için gitmiş çocuk, alsın hüner,
Bir hayâl kurmuş ki kuş alsın peder.

2795. Bitti mektep, buldu artık bir makam,
Verdi ücret, şimdi bedr olmuştu tam.

Geldi Abbas Bedr'e, dolmuş sâde kin;
Kastı Ahmed'tir, "yıkılsın" derdi din!

Hem o, evlâtlar hilâfet verdiler,
Hem kıyâmet, dîne kuvvet verdiler.

⁷¹ Âb-ı hayat.

İşte geldim ben uyup isteklere,
Ben, bu dehlizden ulaştım üst yere.

Ekmek isterdim, su verdin armağan,
Nîmetin itr, cennetin, en üst mekân.

2800. Âdem ekmek yer ve cennetten çıkar,
Ben yerim ekmek, gelir cennet sunar.

Suyla ekmek istemem, oldum melek;
İstemez bir hâldeyim, oldum felek!

Kıprayan yok, faydasız dönmez cihan,
Menfaatsiz döndü yalnız, âşikân."

DÜNYAYA ÂŞIK OLAN,
ÜSTÜNE GÜNEŞ VURMUŞ DUVARA
ÂŞIK OLAN GİBİDİR. O DUVAR ÂŞIĞI,
DUVARDAKİ PARLAKLIĞIN DÖRDÜNCÜ
KAT GÖRTEKİ GÜNEŞİN AKSİNDEN
İBÂRET OLDUĞUNU ANLAMAYA
ÇALIŞMAZ DA DUVARA GÖNÜL
VERİR. GÜNEŞİN ZİYÂSİ GÜNEŞE GERİ
DÖNÜNCE, DUVAR ÂŞIĞI BUNDAN
MAHRUM KALIR

Küll'e âşık, cüz'e etmez îtibâr,
Cüzz'e meylin, Küll'e hiç etmez ki yâr!

Çünkü cüz' cüzze yöneltir rağbeti,
Küll'edir mâşukunun külliyyeti.

2805. Cüz'e âşık kulların bir maskara,
Nehre düşmüş el atandır otlara.

Çare sunmaz mâşuku artık ona,
Çünkü derman kalmamış ondan yana.

BİR ARAP ATASÖZÜ

"Hırsız olsan inci çal." dermiş Arap,
"Çiftleşirsen bâri hür kimseyle yap!"

Kul giderken dostu, âşık dert ilen,
İtr döner gül üzre, tek kalmış diken.

Pek uzaktır âşık istekten yana,
Boş koşarsan gör ayaklar hep yana.

2810. Gölge tutmak isteyen bir avcı o,
Gölgeler sermaye olmaz doğrusu!

Bak o insan gölgeden mûhkem tutar,
Kuş da hayret gösterip üstten bakar.

Hem neden gülmekte, der sersem acep?
İşte bâtil, işte çarpık bir sebep!

Küll'den ayrılmazdı cüz' sen der isen,
Gel diken yut, bunlar ayrılmaz hemen!

Küll'e bağlanmıştı cüz'ler, hükm ile,
Yoksa bâtildir risâletler bile!

2815. Hep nebîler geldi hak bildirmeye,
Hak'la, kul bir olsa tebliğler niye?

Şimdi ben her bahsi söylersem ağam,
Geçti gün mevzûda bitsin et tamam.

BEDEVİ'NİN ARMAĞANI OLAN TESTİYİ
HALİFENİN KÖLELERİNE TESLİM ETMESİ

Testisin hem suyla sunmuştur öne,
Hürmetin has tohmu ekmişken yine.

Der ki: "Benden armağan sun şaha sen,
Bizde yokluk var, o kurtarsın hemen.

Armağan bir tatlı su, testim yeşil,
Çölde toplanmış, bu yağmurdandı bill!"

2820. Geldi gülmek, gülmeden hizmetliler;
Armağan kıymetli bir cân bildiler!

Çünkü has ahlâk, o şaktan herkese,
Tesir etmiş, bir inâyettir sese.

Halka yer etmiş olan, şahın huyu,
Mavi gökler, yer yeşertir işte bu!

Şah havuzdur, kurna olmuş halk denen;
Suyu onlar oldular taksim eden.

Tertemiz bir çeşmeden akmışsa bu,
Her oluktan aktı, görsen aynı su.

2825. Yok eğer, havzun suyu olmuşsa pis,
Musluğundan aksa, pistir şüphesiz.

Çünkü musluklar, havuzlar bir bütün,
Dal, bu mânâ havzudur, artık düşün!

Cânî lûtfetmiş, mekânsız bak o şah,
Tende cânın hükmü neymiş et izah!

Aklı hoş, hem lûtfu hoş, seçkin nesep,
Cümle tenler üzre, vermiştir edep.

Aşk kararsızdır, sabır bilmez meğer
Hep delirtmek üzre durmaz, sevk eder.

2830. Hem denizler çok lâtif, Kevser değer,
Taş, çakıl, kumdan yapar has inciler.

Usta has bin san'atın ehliyse de;
Hem çırak, rûhen olur aynen yine.

Hep usûlden anlayan, üstâd yine,
Has çırak, ermekte üstâd ilmine.

Tâ ki üstâd, fikhî öğretmiş olur,
Usl okunmaz, sâde birtek fikh okur.

Üstâdından, nahvi öğrenmiş olan,
Oldu gerçekten nahivden anlayan.

2835. Mahvî seçmiş, şeyhe kim ermiş olan,
Oldu artık, Hak katında mahv o ân!

Varsa bir ilmin kıyâmet ilgisi,
Lâzım olmuş, şimdi yokluk bilgisi.

DİLBİLİMCİ İLE GEMİCİNİN HİKÂYESİ

Bir vapur var, bindi bir dil bilgini,
Kaptana sunmaktı maksat kibrini.

"Nehv nedir bildin mi" derken, yok demiş;
"Ömrünün en son senin boşluk," demiş.

Kaptanın kalp, pek kırılmış hep hüznü,
Sustu, imkâr kudreti bitmiş sözünü.

2840. Esti sert yel girdabâ girmiş gemi,
Der ki kaptan, göster artık yüzmeni:

"Yüzmeler bildin mi şimdi söyle sen?"
"Ey güzel yüz, yüzmeyi bilmem ki ben!"

"Dilci, ömrün kalmamış bitmiş tamam,
Çünkü girdâp çok, vapur batmakta tam!

Nahve yer yok burda, mahv olmak gerek,
Mahvî bilmişsen, elem bitmiş demek.

Kaldırır, koymaz su, ölmüş tenleri,
Hem nasıl kurtulsun ummandan diri?"

2845. Sen beşer vasfınla ölmüşsen eğer,
Sırların umman, verir en üstte yer.

Ey kibirden, halka sen merkep diyen,
Buzda sürçen, bir eşeksin şimdi sen.

Burda sensin, bir cihan allâmesi,
Bak, bu âlem hep sunar yokluk sesi!

Biz fenâ mahvdan usûl öğretmeye,
Başlamıştık, dilcinin hikâyeye.

Ey büyük dostum fikhî, sarf, nahvî sen,
Buldun, alçak bir gönül bulsan hemen.

2850. Testi dersin bizde mevcut bilgiler,
Hem halîfe Hakk'a Dicle'ymiş meğer!

Testi doldurmuş giderken Dicle'ye,
Lâyîğiz elbet ki merkep denmeye!

Hem Arap mâzur, getirmiş bak suyu;
Bilmemiş ki Dicle'nin berrak suyu!

Biz kadar bilseydi, elbet Dicle'yi,
Yüklenip gelmezdi, çölden testiye.

Anlasaymış burda berrak Dicle var,
Testi koymaz, taştta durmaz parçalar.

HALİFENİN O HEDİYEYE İHTİYACI OLMADAN KABUL ETMESİ VE BEDEVİ'YE İHSANDA BULUNMASI

2855. Şah ki görmüş pek perîşan bir adam,
Testisin altınla doldurtmuştu tam.

Verdi birçok urba, birçok elbise,
Zengin etti, gitti yoksulluk ise.

* Hem kerem deryâsı emretmiş idi,
Böyle bir buyrukla artık söyledi:

"Doldurun altın hemen siz testiye,
Gönderin varsın ulaşsın Dicle'ye."

- Çöl aşip gelmiş, çekip binler tasa,
Nehre uysun, orda yollar pek kısa.
Nehre varmışken o, görmüş bir gemi,
Pek utanmış, secdeye dönmüş demi.
2860. Çok cömert şah, lûtfu gerçekten yüce,
Suysa kokmuş, geldi hayret, öylece!
Mertliğin deryâ, alır pis testini,
Hem nasıl almış, melûl etmez seni?
Cümle âlem testidir bilsen oğul,
Hep ilim haslık suyundan doldu bill!
Hak güzellik Dicle'nin tek damlası,
Testi almaz, mümkün olmaz sığması.
Gizli bir hazneydi etmişken zuhûr;
Yer ve gökler hep felekler doldu nûr.
2865. Gizli bir hazneydi çıkmış meydana,
Giydirir, toprak döner bir sultana.
Görse kim Hak Dicle'sinden bir kanal,
Testiler imhâ eder, vermez mecâl!
Kim görür, kalmaz atar hiçbir şeyi;
Mest olup, kırmış vücudun testiye.
Gayretinden, testiler kırmış olan,
Kırdığın testin senin; sağlaştın!
Küp kırılın hem dökülmez hiç suyu,
Bir kırıktan, aldı yüz sağlam huyu.
2870. Küp de eczâ, raksa başlar neş'eden,
Akl-ı cüz var, buydu uygun gelmeyen.
Böyle hâl var, testi yokçuktur ki su,
"Doğruyu Allah bilendir," doğrusu!
Çal ki açsın mânâdan hoş bir kapı,
Fikri aç sen bul doğanlıktan yapı!
Hep çamur tutmuş, ağır fikrin kolu;
Hep çamur yersin, senin ekmekte bu.
Hep çamurdandır, yenen ekmekle et,
Az ye, tekrârdan çamurmuş âkıbet.
2875. Pisboğaz sen, aç kalan bir it misin?
Yaklaşmaz, soysuz olmuşsun kesin!
Doysa karnın anla, dönmüşsün leşe;
Bir duvarsın, el, ayaksız bak işe!
Tok iken leş, aç kalırsan, bir köpek;
Bulmadın aslan yolundan, yol demek!
Av için bir vâsita olmuş köpek,
Az kemik at, etme şişman öyle pek!
Doysa it, yatmak diler tembelleşir,
Av desen, artık nasıl tez yaklaşır?
2880. Hem Arap açlık susuzluk çekmede,
Vardı bir dergâha, ikrâm gelmede.
Şahta ihsânlar nedir biz söyledik,
Yoksulun halden hikâye eyledik.
Her ne dersen aşktan, âşık işte bu;
Aşk mahallinden çıkar, aşkın koku.
Fıkhi söyler olsa âşık bir kişi,
Koktu yokluk, hep de yokluktu işi.
Küfrü söyler bak sözünden din kokar,
Şüphesinden âşığın, gerçek çıkar.
2885. Doğrunun deryâda eğriyken köpük,
Aslı saftır, saflaşır birden köpük!
Hem köpük saf, hem de bir gerçektir o;
Dilde mâşuk tek hayat; istektir o.
Tınmaz âşık yâr azar etmişse de,
Hoş görür bilmiş ki yârdan gelmede.
Eğri söyler olsa, vardır doğruluk,
Eğrilik sunmaktadır bir hoş ufuk.
Hem şeker pişsin eğer, ekmek ne ki,
Emmiş olsan, bir şekerdir öyle ki.
2890. Balsa mü'min, şöyle altın bir putu,
Putperest var, koysa bilmem doğru mu?
Atsa âteşlerde hiç durmaz erir,
İğretiymiş, başka bir yüz gösterir.
Hep erir, kalmaz meğer putluk süsü,
Çünkü sûret gerçeğin bir örtüsü!

- Aslı altın Allah'ın bir vergisi,
Ârızî hâldir, o nakdin put yüzü.
- Bit görürsen, yorganı yakmak niye,
Geçme gündüzden sinek vızlar diye.
2895. Putperestsin, sâde dış görmüş isen,
Bakma dıştan, gel n'olur mânâyâ sen!
Hacca meyletsen, bulup yoldaş hacı,
Türk, Arap, Hint bul ki bir kardeş hacı.
Bakma artık, onların sen rengine,
Bak onun sen, azminin âhengine!
Zenci olsun, gâyede birliksiniz;
Sen beyaz, hem zenci bir tek renksiniz.
Hem hikâyem, pek de tertipsizdi yâ,
Âşığın fikriyse olmuş karmaşa.
2900. İptidâsızdır ezelden gelme söz,
Son daçoktur, hem ebetten buldu öz.
Bir sudur bil, Mesnevî'nin damlası,
El, ayak, hem bazı onsuz koşması.
Hak için bak, naklimiz olmaz masal,
Bizde hâl hep aynıdır, sen hisse all
Hakk ermiş bir sûfî olsun hele,
Meşkul olaz sûfiler geçmiş ile.
Hem Arap biz, testi biz, hem biz melik,
Hem ezel mahrumu, bilmez üstelik.
2905. Akli erkek bil! Kadın, nefis, hırs olur,
Çifti zulmet, hem de kâfir, akli nûr!⁷²
Dinle artık inkârın gerçek nedir?
Küll'e bak, tür tür olan cüz'lerledir!
Cüz' dedim ben, küll'e cüz' nispet değil;
Gül kocar, kokmakla cüz olmaz asil.
Gül letâfetten, çiçeklerdir lâtif,
Kumrunun ses, bülbülün sestem lütûf!
- Böyle müşküllerle uğraşmış iken,
Var susuz, nerden verirdim hem su ben?
2910. Şimdi sen, düşmüş olursan zor şeye,
Gel de sabret, sabr anahtar neş'eye.
Hem sakın sen, vesvesenden gel beri;
Fikr eşek, aslan gönül, orman yeri.
Öyledir, perhiz ilaçlar şahıdır,
Hem kaşınmaktan, uyuz artmaktadır.
Şüphe yok, perhiz ilâçlar kaynağı,
Perhiz et sen, cânda kuvvettir bağı!
Gel kulak ver, sözlerim lâyük sana,
Sözlerim altın küpeyken taksana.
2915. Ay, kuyumcun, ol küpe artık ona,
Şimdi ülkerden geçiş lâyük sana.
Evelâ sen dinle, halklar muhtelif,
Ayrı rûhlar sanki harfler "bâ" "elif!"
Muhtelif harflerde, yokken benzeyiş,
Oysa baştan, sonda onlar bir imiş.
Bir cihetten zıt diğer an birleşir;
Bir alaykar bazı ân ciddileşir.
Bak kıyâmet, en büyük bir arz günü,
Orya koşmuş Hakk'a dönmüş kim yönü.
2920. İşte Hindû misli, bed sevdâlilar,
Hem hesap vaktinde âciz kaldılar.
Bulmayanlardır güneşler misli yüz,
Görmesinler der geceymiş örtünüz.
Bir dikendir hiç takılmaz gül ona,
İlkbahar, düşman olur esrârına.
Kim süsen,⁷³ gül oldu hep boydan boya,
İlkbahar, benzerdi parlak aynaya.
Anlamın mahrum diken, güz bekliyor,
Hem de güllük hep benim olsun diyor.
2925. Sonbahar gizler güzel çirkinleri,
Yok itir, kalmaz güzellik renkleri.

⁷² Erkek, aklın, kadın nefis ve tabiatın remzidir. Nefis ve tabiat çifti zulmet içinde, akıl ise nurludur.

⁷³ Süsen çiçeği.

Sonbahar olmuş diken, varken hayat,
Taş ve yokluklar olurlar bir sıfat.

Güz gelir, bilmiş diken, gül bahçıvan,
Böyle görmüş, görmesin ister cihân.

Hem cihân, saf dil olan bilgin demek,
Gökte yıldızlar da aydan cüz'dü tek.

Her nakış, her bir güzellik zevk duyar,
Müjde vermiş, işte gelmiş ilkbahar.

2930. Zırh giyen, dallar çiçekler açmadan,
Peyda olmak beklenilmez meyveden.

Meyve görmüş, her filiz dökmüş çiçek,
Ten kırılınsa yükselen bir rûh demek.

Meyve mânâdır, çiçekler sûreti;
Müjdedir gül, meyvelerdir ni'meti!

Dal çiçek döksün görünmüş meyveler,
Eksilen hep dal, çoğalmış meyveler.

Lokma olmaz kırmaz olsan ekmeği,
Sıkmadan salkım, onunçuktur meyi.

2935. Hem **helîlen**⁷⁴ dövmeden, hiç ezmeden,
Olmadan toz, olmamış dermân neden?

PİRİN VASFI VE İTAAT HAKKINDADIR

Ey Hüsâmeddin, kâğıtlar al ele,
Pîr sıfâtın söylerim, sen yaz hele.

Gerçi cismin pek zayıf, yok tâkati,
Yok güneşsiz, biz de nûrun kuvveti.

Sırçasın sen, incedir nûrdur tenin,
Gönlüsün, baş tâcısın kalp ehlinin.

Sendedir ip, bağlı her şey arzuna;
İnciler, kalpler dizilmiş şânına.

2940. Yol bilir pîr, yaz onun ahvâlini,
Yol açık seç pîrinin sen hâlîni.

Pîr ki yazdır, halkı gel sen güz tanı,
Halktı akşam, pîr olan aydır hani.

Pîr dedim ben, gencecik talih için,
Hiç kocalmaz pîrlik, Allah'tan bilin!

Öyle bir pîr, iptidâçoktur ona,
Öyle bir tek inci, benzersizdi yâ!

Kuvveten çok eskimiş olsun şarap,
Eski küpten "**Min ledün**"⁷⁵ den gelme hep.

2945. Pîri seç sâlik isen, var yolculuk,
Rehber al artık, bütün yollar bozuk!

Öyle yoldan, sen de geçen çok defâ,
Rehberin yokken şaşırдың, öyle yâ!

Hiç bilinmez yolda gitmek pek muhâl,
Gitme yalnız, az düşün, bir rehber al!

Dinle şaşkın, yoksa mürşit gölgesi,
Saptırır bir gulyaban, vardır sesi.

Gulyabanlardır, atar yoldan hemen,
Akli senden çok olan var, küfr ilen.

2950. Dinle, Kur'an'dan yanılmış gitmiş,
Anla artık sen, nedir şeytân işi!

Böyle binler fert uzaktır caddeden,
Attı İblîs derde, düşkündür hemen.

İbret al bak, hep çürük saç hem kemik,
Sürme sen hiç orya merkep üstelik.

Gerdanından çek ve gelsin doğruya,
Doğru yol bilmiş ve gitmiş vardı yâ!

Koyma boş, merkep yularsız kalsa da,
Yollanır koysan yeşil bir merâya.

2955. Gaflet etsen, boş bıraksan bir kere;
Yol alır hep yaklaşır otlak yere!

Yolların âşik eşek, ot sarhoşu,
Kul telef etmek için yapmış koşu.

Doğru yol bilmez isen git tersine,
Doğru terstir, merkebin yoldan yine.

Sor kadından, aksi olsun tek hedef;
Kim uyar olmuşsa, olmuştur telef!

⁷⁴ Helile: Tohumları mushil olarak kullanılan bir bitki.

⁷⁵ Allah'ın indinden.

Gel de isteklerle hiç dost olma sen,
Çünkü Hak'tan saptıran, onlar hemen!

2960. Hep kırar dünya, yiter arzû nesi,
Hakk'a dost olmuşların, has gölgesil!

RESÛL ALEYHİSSELÂM'IN HZ. ALİ'YE:
"HERKES BİR ÇEŞİT İBÂDETLE ALLAH'A
YAKLAŞMAK İSTER, SEN AKILLI VE
ALLAH'IN HAS BİR KULUNA YAKLAŞ KI
KULLARIN EN İLERİ GİDENİ OLASIN."
DİYE NASİHAT ETMESİ

Der ki Peygamber Ali'ye: " Gel Ali,
Hakk'a aslan, pehlivan, sensin vefî!
Aslan olsan, etme asla îtimât;
Gel ümîdin hurma sunmuş gölge, yat!
Bir akıl bul, sen sığın gir gölgeye,
Her haber güçsüz kalır, döndürmeye.
Arza vurmuş gölge, olmuş Kaf meğer,
Rûh: Hümâ, seçmiş odur yüksekte yer.

2965. Tâ kıyâmet vasfı neymiş söylesem,
Bitmemiştir, vasfı, çok sözler desem!
Bir güneştir kâmil olmuş gizlenen,
İşte gerçek, doğru var, Allah bilen!
Yâ Ali, tâat, itâat var sana,
Hakk'a has kul, gölgesinden alsanal
Herkesin bir tür ibâdet meyli var,
Kendi bitmez kurtuluşlar arzular.
Git sığın sen, kâmil olmuş gölgeye,
Gizli düşmandır nefis, kurtul diye.

2970. Hem bu hâl, her tür tâatlerden yüce,
Hem erersin öncülerden üst güce.
Ey mürîd sen, şeyhe kendin teslim et,
Ol ki Mûsa, sen Hızır hükmünde git!
Her ne yapmıştır Hızır, sabreyle sen,
"Geldi vakt, artık gel ayrıl" denmeden.

Hem gemîler delmiş olsun, söz deme,
Bir çocuk öldürse, gel sen gam yeme!
Mâdem Allah der: "Budur Allah" eli,
Tâ "yedûllah fevke eydihim"⁷⁶ beli.

2975. Öldüren, hem sağ kılan Allah eli,
Hem diriltir, rûhu bâkî bilmeli!
Nâdirattan varsa, her kim menzile,
Oldu yardım, pîrin himmetten bile.
Pîrin eller, sanma ermekten kısa,
Hem o el, Hakk'ın erişmiş kabzaya.
Tutmamış el, bunca bulmuş hil'ati,
Kul huzurdan, buldu üstün nîmeti.
Verdi gâipler için bol rızkı o,
Bir konuk gelmişse, ni'met sunduğu!

2980. Nerededir hizmet için bağlar kemer?
Öyleler var hizmeti beklerdirler!
Pîri seçmişsen, gönülsüz olma sen,
Olma balçık misli hep tembelleşen.
İncinip zordan da kinlenmiş iken,
Yok cilân artık, cilâsız ayna sen!

BİR KAZVINLİ'NİN VÜCÛDUNA
DÖVME YAPTIRMASI

Bir hikâyem var n'olursun dinle sen,
Neydi Kazvinli'de hâl, öğren hemen!
El ve kollar üzre konmuş dövmeler,
Hiç zararsız dövme yapmış iğneler.

2985. Gitti bir Kazvinli tellâk huzruna,
"Dövme yap incitmeden, lütfen bana."
"Yap dedin, yapsam neyin ben resmini?"
"Kükreyen aslan resimlersen iyi!"
"Burcumuz aslan ve sen yap aslanı,
Bolca sür, toptan boyansın her yanı."

⁷⁶ "Allah'ın eli onların elinin üzerindedir." (Fetih, 10)

- "Nerye yapsam aslanı bilmem acep"
Der ki Kazvinli; "Omuz altında yap."
Yaktı birden her sokuşta iğnesi,
Ağrılar tutmuş, hamam dolmuş sesi.
2990. Pehlivan der inliyorken: "Usta sen,
Öldürürsün hem nedir resm eylenen?"
Der ki Tellâk: "Yap dedin, sen aslanı,"
"Resme nerden başladın bildir yani."
"Kuyruğundan başlamıştım resme ben,"
"Geç gözüm sen, kuyruğu yok say hemen."
Sen yaparken kuyruğu yaktın teni,
Hem nefes kesmiş delirtmiştir beni!
Öyle say, aslanda kuyruk olmasın,
İğneden kalbimde bir dert kalmasın."
2995. Başka yönden battı iğne gövdeye,
Merhametsiz, türlü dertler vermeye.
Haykırır Kazvinli: "Resmin hangi yan,"
Der: "Kulak çizmekteyim ben işbu an!"
"Bir kulak hiç olmasın lâzım değil,
Sen kulak hiç yapma artık nakşî sil!
İğneyi tellâk sokarken bir yere,
Hem de Kavzinli bağırmuş bin kere.
"Nerdedir iğnen senin?" Derken adam,
Der ki tellâk: "Aslanın kursak ağam!"
3000. Der ki: "Aslan çiz de kursak olmasın,
Sokma artık iğne derdim artmasın!"
Şaştı tellâk kaldı hayret etmede,
Hayretinden parmak ağza gitmede.
Hiddetinden iğnesin atmış yere,
"Böyle iş gelmiş midir âlemlere?
Baş, karın, kuyruksuz aslan gördü kim?
Hak yaratmaz böyle bir aslan derim!
Kardeşim, sabret şu derdin iğneye,
Düşme nefsin, iğnenin sen derdine.
3005. Varlığından vazgeçen bir kimseye,
Ay, güneş, başlardı toptan secdeye.
- Putperest bir nefsi öldürmüş adam,
Hem bulut artık güneş emrinde tam!
Kim yakar olmuş gönülden bir mumu,
Hiç güneş yakmaz olur bir kez onu.
Hem de Allah: "Bil güneş gelmiş dedi,
Kehf korunmuşken ziyâret eyledi."⁷⁷
Küll'e yönelmiş olan cüz'ler gibi,
Hem diken, gül, bir letâfet mektebi.
3010. Rabbi yükseltmek dilersin sen nasıl?
Allah'ın huzrunda mahvolmak asıl!
Hakk'ı tevhit eylemek, bilmek nedir?
Bir için bin cân fedâ etmektedir!
Parlayım dersen eğer, gündüz kadar,
Yak, karanlık varlığını sen âşikâr!
Sende varlık, öyledir, Hak'tır veren;
Gel erit, mis misli has kimyâda sen!
"Ben" ve "biz" dersin, sarılmışsın neden?
Vahdetin gerçek bu yokluk, bil ki sen!
-
- AVA GİDEN ASLAN,
KURT VE TILKİNİN HİKÂYESİ
-
3015. Tilki, aslan, hem de kurt bir gün dağa,
Yollanırlar orda bir av bulmağa.
Sırtlasınlar hem tutulmuş avları,
Nakl için olsun gerek yardımları.
Gepgeniş kırlarda av bulsak diye,
Av için etrafta başlar dönmeye.
Erkek aslan üzre dostluk, ar iken,
Yoldaş olmak aslanın ikrâm hemen!
Şaha onlar, oldular bir fazlalık,
Şimdi, rahmet oldu toptan yolculuk.
3020. Ay için, yıldızla olmak, suç desek,
Onla olmak, ay için mertlik demek.

⁷⁷ Ashâb-ı Kehf hadisesi. Bk. Kehf, 17

Yok ki Peygamber'den üstün fikri tam,
Aldı elbet "meşveret et, " emri hem.

Tartılırken arpa, altın yan yana,
Hiç de ermez, arpanın kıymet ona.

Rûh, kalıp, elbet ki yoldaş olmada,
Bir zaman it Kehf'le birlik oldu yâ!

Aslanın emrinde, çoklar var ağa,
Gittiler birlik olup onlar dağa.

3025. Bir sığır, tavşan, davar av ettiler,
İşlerinden pek de hoşnut gittiler.

Kahraman aslanla yoldaş kim ise,
Eksik olmaz gündüz, akşam et yese.

Tuttular av, her ne var ölmüş-diri,
Ormanın içlerde mesken yerleri.

Şaha lâyük, tilki, kurt isterdi pay;
Hep tamahtan, pay eder olmuştu say!

Onların hâl aksedince aslana,
Her hakikat çıktı birden meydana!

3030. Sırların, aslan emir olmuş biri,
Seyreder gönlündeki âkisleri.

Bakma artık, has düşün sen ey gönül,
Hakka evdir, dolmasın pis şey gönül.

Sırrı bilsin sırrı anlatmaz susar,
Belli etmez, gülmesinden âşikâr.

Bildi aslan, onların çok vesvese,
Anlamış aslan fakat vurmaz yüze.

Ey hasisler, sizlerin lâyük ceza,
Şah verir artık gerek neymiş size.

3035. Hükmümüz hem sizce uygun gelmedi,
Bizde ikrâm, sizde zân, buymuş dedi!

Siz, akıl, hem reyleri benden alan,
Rahmetimdir, hep cihânlar dolduran!

Hem nasıl anlar resim, ressamını?
Bildi ressam, resminin noksanını!

Varlığından vakti hep etmiş hacil,
Ey hasis, zan Hak için lâyük değil.

Hakk'a etmiş sû-i zân, kim ortada,
Kesmesem baş, hem olur aynen hatâ.

3040. Aybınızdan kurtarıp dünyâyı ben,
Kalsın artık burda, hem destân denen.

Sundu aslan, fikre âyan gülmeyi,
Gülme terketmiş güven göstermeyi.

Mal ve mülk, Hakk'ın tebessüm, ortada,
Hep perişân, mest eder aldatma da.

Hastalık, yokluk, senin sığnaksa gel,
Pek güzeldir mal ve sıhhatten güzelli

ASLANIN KURDU İMTİHÂN ETMESİ:
"EY KURT BU AVI ARAMIZDA
TAKSİM ET!" DEMESİ

Der ki aslan kurda: "Taksim et şunu,
Eski kurtsun, tâze bir hak et bunu.

3045. Av bu, taksim üzre sensin, der, vekil,
Cevherin çıksın bütünden, öyle bill!"

Der ki kurt: "Olsun senin, vahşi sığır,
Sen büyüksün hem büyüktür hem ağır.

Ortayım ben, bir koyan hissem benim,
Tilki, tavşan hakkıdır alsın derim."

Der ki aslan: "Söyledin tekrâr desen,
Sen misin ben var iken, pay isteyen?

Kurt ne ittir, varsayarmış kendini,
Biz varız hem böyle varlıklar hani?

3050. Gel, eşeklikler satın almış eşek, "
Vurdu aslan pençe baş kopmuş demek.

Görmemiş hem kurtta mantık, tedbiri,
Soydu post, baştan siyâset te'siri.

Gördüğün bendim, özün yok saymadın,
Ölmedir artık senin tam maksadın.

Huzra geldin, onda fânî olmadın,
Boynu kesmek üzre vâcip eyledin.

Hak'tan ayrılmış ne var, mahlûktur o,
O'nda fânî olmasan, varlık mı bu?

3055. Hem fenâ, Zâtında Hakk'ın; kim bulur,
Kurtulur yoktan, muhakkak kurtulur!
Çünkü geçmiş "Lâ"yı, hep "İllâ" dadır,
Kim ki "İllâ" üzredir varlıktadır.
Hak'ta kim, söyler olur hep "ben"le "biz",
"Lâ" dalar hep dosttan onlar hissesiz.

BİRİ YÂRİN KAPISINI ÇALDI. YÂR
İÇERDEN "KİM O?" DİYE SESLENDİ.
KAPIYI ÇALAN "BENİM" DEDİ. YÂRİ,
"MADEM Kİ SENSİN KAPIYI AÇAMAM.
DOSTLARIMDAN BENLİK İDDİÂ EDEN
KİMSE TANIMİYORUM" DEDİ

Geldi âşık dost kapısın çalmada,
Yâri elbet kim çalarmış sormada.
Der: "Benim!" "Vakti değil çek git" dedi,
"Burda bir hâm rûha yer yok" söyledi.

3060. Hâm için lâzım olan hicrân, firâk,
Tav verir, pişkinleşir, kalmaz nifâk.

Yaptı yoksul, tam da bir yıllık sefer,
Dosttan ayrılmış yâ yakmış şûleler.

Yandı pişkinleşti, âşık bir kere,
Döndü tekrâr, geldi hem yârin eve.

Bir edepsiz söz çıkar, benden diye,
Korkarak, tokmak çalar bak gerçeğe.

Kimdir o, sormuştu yâri söyle sen,
Der ki: "Sensin, gönlü hep sensin çelen!"

3065. Der ki: "Bensin, mâdem ey ben gelsene,
Çifte benlik hiç sığışmaz bir tene!"

Çifte uç bir ip ki girmez iğneye,
Tek kat ol gir, sen de bir kez iğneye!

İğne, hem ip, irtibât eylerse ve,
İğneden hem irtibâtsızdır deve.

Hem nasıl tam incecik olsun deve?
Hem riyâzet hem cihât yokken devel

Allah'ın kudret, yönelsin bir kişi,
"Ol" desin her şey olur, emrin işi.

3070. Olmayan kudretle gelmiş meydana,
Sâkin olmuş, çokça azgın baksana.

Kör ki görsün, hasta silsin müşkülü,
Emri gelsin, kalkar olmuş her ölü.

Ölmeden ölgündü yokluk, bilmeli,
Hem icâdından sunar Allah eli.

"Külle yevmin hüve fi şe'n"den oku⁷⁸
Hakk'ı işsiz sayma artık doğru bu.

En hafif iş Hak'ta, bilsen doğruyu,
Sevk eder Hak, her gün üç has orduyu.

3075. Askerin gelmiş gruptardan biri,
Anne rahmiymiş yetip gelmek yeri .

Bir de hep erkek, kadın dolsun cihân,
Ordular çıksın, rahimlerden doğan.

Hep ameller ordudur, bekler ecel,
Âhîret mülkünde gitmektir emel!

Yok sözün elbet sonu gel dön hemen,
Dostların hem hâli neymiş söyle sen.

"BENİM" DİYEN KİŞİNİN PİŞMAN
OLARAK SUÇUNA KARŞILIK TÖVBE
VE İSTİĞFÂR İÇİN BİR YIL RİYAZETTE
KALMASI, TÖVBKÂRIN TEKRAR DÖNÜP
O EVE GELMESİ: EV SAHİBİNİN, "KİM
O" DEMESİNE "SENSİN" DEMESİ

Yâri der: Ey! Ey bütünden "ben" olan,
Gel dikenken, gülden alçak olmayan!

3080. Oldu tek bir ip ki eksik görme sen,
"Kâf" ve "Nûn" çift kat desen, birdir hemen.

Yok oluş olmuştu görsen cezbe bent,
Hâli dersin, "Kâf ve Nûn" olmuş kement.

⁷⁸ "O her gün bir iştedit." (Rahman, 29)

- Çifte kat görsen kemendi sen eğer,
İş görürken bil ki onlar birdiler.
Çift ayak hem dört ayak yol almada,
Ağzı çift olmuş makas bir olmada.
Bez yıkarlar görseniz birkaç kişi,
Ayrıdırlar gördüler bir tek işi.
3085. Suyla ıslatmış biri esvâpları,
Diğeri asmış kurutmuş onları.
Yekdiğer dönmüş ve tekrâr ıslatır,
Hem görenler, böyle iş, zıddır sanır.
Zıt görünsün, böyle gayretler bile,
Bir gönül, bir iş ve hoşnutluk dile!
Cümle seçkin ayrı bir meslekteler,
Hakk'a yönelmekte hep birlikteler.
Dinleyenler, dalsalar bir uykuya,
Söz değirmen, taş desen gitmiş suya.
3090. Hem sular akmaz değirmenler için,
Onda akmaktan murat, bir iş bilin.
İhtiyâç bitsin, değirmenden suyu,
Kesmişiz, tekrar döner menbağa su.
Ağza gelmiş söz nasîhat ders için,
Sonra tekrar kaynağa dönmüş bilin.
Rûha hem sessiz ve tekrarsız girer,
Gerçeğin gülşende yol almış gider.
Harf ve sessiz, her kelâmın Ey Hüdâ,
Nerededir göster n'olursun rûha dal
3095. Tertemiz cân, bir ayak etsin başı,
Yokluğun has mülke, yol olsun işi!
Pek geniştir, bil ki yokluk aynası,
Hiç hayâl olmaz onun bir gölgesi.
Yokluğun âlemlerinden dar, hayâl,
İşte bundandır, hayâller gâmlî hâl.
Bil, hayâllerden de dardır, işbu hâl,
Ay desen, var âleminden bir hilâl.
His ve rengin pek daraltır âlemi,
Pek daraltır, bilseniz zindan demi.

3100. Böyle tertipler sebeptir darlığa,
Yetmemiş güç hisse mâni olmaya.
Sen o histen âlemi, tevhîdi bil,
Birlîk istersen koşup tevhit, kesil.
Emr-i kün, bir tek fi'ildir "kâf ve nun",
Sözde mevcut saf olan mânâ onun.
Sözlerinçoktur sonu gel dön geri,
Kurdu anlat, anlasak biz işleri.
-
- "BÖLÜŞTÜRMEDE HAKSIZLIK ETTİN"
DİYE ASLANIN KURDU AZARLAMASI
-
- Çift baş olmak mümkün olmaz bir kere,
İşte bundan, kurt başı düşmüş yere.
3105. Emre uymazlık felâkettir bütün,
Fentekâm nâ minhüm⁷⁹ olmuş hükmünün.
Döndü aslan, "tilki gel sen böl" dedi,
İşte avlar, sen de payet, gel dedi.
Secde eylerken dönüp: "Ey şah sana,"
Hem öküz, kuşlukta rızkır sultana.
Al davar, tam öğlelik olsun size,
Lâyık olmuştur meğer dönsün size.
Tavşan olsun şöyle, akşamık sana,
Bir çerez elbette şarttır sultanal!"
3110. Der: "Adâlet ehlinin" aslan ona,
"Hoş bu taksim, kimler öğretmiş sana?
Nerden öğrendin, güzel fikrin senin;"
"Kurttan öğrendim, büyük şahım demin!"
"İşte fânîsin, benim aşkımla sen,
Av olan hepten senindir, al hemen!
Tilki, sen artık bizim oldun bu ân,
Kırmam asla, biz demeksin şimdi sen!
Sendeniz biz, cümle avlar, hep senin;
Bas ayak sen, cümle gökler meskenin!

⁷⁹ "Biz onlardan intikâm aldık." (Hicr : 79)

3115. İbret aldın, sen o alçaktan meğer,
Tilkilik hiç, bizce aslansın, yeter.
Hem ölen bir dost görüp ibret alan,
Hem akıldır dert, belâdan anlayan.”
Kurda ilkin gel de taksim et dedi,
Hâli görmüş tilki, bin şükr eyledi.
“Önce sen pay et desen sen bizlere,
Kim alır cânım elinden bir kere!”
Kalmışız biz cümle ümmetten sona,
Böyle emretmiş Hüdâ, hamd ü senâ!
3120. Biz işittik, hem nasıl ders verdi Hak,
Bunca yüzyıl önce gelmiş kavme bak!
Sonra göndermişti Allah, pekiyi,
Örnek etmiş, ders alan bir tilkiyi.
Geçmiş ümmet söylemişken siz bize,
Çünkü sâdıktır Resûlullah söze.
Eski kurt gitmiş, kemikler ortada,
Aklı çok sen ibret al her bakmada!
Bir düşünsün Fir'avun, Ad hâlini,
Aklı varken, hoş kılar ahvâlini!
3125. Almayanlar böyle hâlden ibreti,
Başkasından ders olur âkıbeti.
-
- NÛH ALEYHİSSELÂMİN:
“BENİMLE UĞRAŞMAYIN.
ALLAH'LA UĞRAŞMIŞ OLURSUNUZ.
BEN ALLAH'IN ÖRTÜSÜYÜM”
DİYE KAVMİNİ UYARMASI
-
- Der ki: “Serkeşler beni, ben, sanmayın,
Cândan ölmüş, Hak'ta var olmak payım!”
Ben beşer hissimle elbet ölmüşüm,
Hak'ta fâni, Hak'tan idrâk almışım.
Ben değil ben, Hakk'ınım gel, duy ki sen,
Zıddı söyler kimse, kâfirdir hemen.”
Tilkinin hem nakşı, aslanlıktı tek,
Tilkinin huzrunda cür'et hiç demek.
3130. Sûretinden öyle alçak görerseniz,
Kükreyişten, mecbur aslan bilmeniz.
Nûh'ta olmaz olsa Hakk'ın kuvveti,
Bak cihânlar etti alt üst nusreti!
Yüzbin aslanlar, mekân etmiş teni,
Âteş oymuş, oldu âlem harmanı.
Harmanın imkan gerekken vermedi,
Şû'le salmış, harmanın kül eyledi.
Gizli aslan üzre kim isyandadır,
Sanki kurt olmuş, ağız açmaktadır!
3135. Kurdu, aslan parçalar bilmem n'olur,
“Fentekâm nâ minhüm”ü⁸⁰ artık okur.
Kurt, eğer aslandan alsın bir yara,
Aslanın cür'et nedir, ahmaklara?
Keşke almış olsa tek cismim yara,
Kalp ve iman; ermesin dert bunlara!
Söz erişmiş oldu, kuvvet bitti hem,
Sırrı bilmem, ben nasıl söz söylesem?
Ey mürîd gel sen, küçült işkembeyi,
Hak dilersen, gel de terk et hîleyi.
3140. Ben” ve “biz” yok, terkedin gitsin ona,
Mülk onundur, devredin gitsin ona!
Siz fakirliklerle bir yol seçseniz,
Av sizin, aslan sizin, doğruysa iz!
Pâktır O, evsâfidır; Sübhânehu,
Hem kabuktan hem de özden ayrı bu.
Her ne av var, her ne ikrâm eylese,
Hepsi şahtan, kul için ikrâm ise.
Bil ki, Allah hiç tama' etmez değil,
Nîmeti hep kul için hâlk etti bil!
3145. Hak yaratmış mülklükü, çok devletleri,
Faydanın, Allah içinçoktur yeri.
Hak'ta sağlamlaş da kalpten bak ki sen,
Mahcup olmak ermesin vehmetmeden.

⁸⁰ “Biz onlardan intikâm aldık.” (Hicr, 79)

Hak görür, kalbimde sırlardan ne var,
Sütte kıl görmek gibiymiş âşikâr!
Kalbi nakıştan, hem gönülden safsa kul,
Hem de gaybın nakşa olmuş ayna bill!
Şüphesiz sır anlayıp iknâ olur,
Bil ki mü'mini, mü'minin ayna olur.

3150. Kim, mihenk vurmuş olursa nakdine,
Hem inânç, zan; şüpheden pâktır yine.
Bil ki Mü'min rûhu, olmuş bir mihenk,
Hem ayırmış oydu, nakdî, kalbi tek.

GÖZLERİ, YÜZLERİNİN NÛRUyla
AYDINLANSIN DİYE PADİŞAHLARIN ÂRİF
SÛFİLER KARŞISINDA OTURMASI

Vardı artık, şahların bir âdeti,
Bildiğim hem sen de duydun niyyetli!
Vardı şahın, solda durmuş pehlivan,
Solda elbet kalpti cür'etten yanan.
Hep oturmuş haznedâr, kâtip sağa,
Çünkü sağ eller gerektir yazmağa.

3155. Cümle sûfî, karşılardan aldı yer,
Çünkü sûfî câna aynaymış meğer!
Fikre, zikre kalbe, vurmuştur cilâ,
Gizli sûret aynadan görmüş ola.
Halk edişten, kim alır has doğmayı,
Huzra koymak lâzım artık aynayı.
Aynanın âşik, güzel yüzler de sen;
cân cilâlar, kalp için kuvvet hemen.

YÛSUF ALEYHİSSELÂMIN HUZURUNA
BİR MİSÂFİR GELMESİ, HZ. YÛSUF'UN
ONDAN ARMAĞAN İSTEMESİ

Bir vefâkâr dost kalır olmuş uzak,
Geldi Yûsuf'un huzur seçmiş konak.

3160. Hem çocukluk vaktinin yoldaşları,
Âşinâlık yastığında başları!
Hasedinden, söyleşip kardeşlerin,
Der: "Haset zincir ve biz aslan bilin."
Âr sayılmaz aslanın zincir ona,
Hak kazâdan yok şikâyet baksana.
Bil ki zincir aslanın ünvânıdır,
Hem de zincir yapmışın sultânıdır!
Söylemiş bilsek nedir: "Zindan, kuyu."
Der: "Hilâl olmuş Ay'ın hâliydi bu."

3165. Bak ki çift kat, tâzelenmiş olsa ay,
Sonra göklerden bedirlik onda pay.
İnci un olmuş havanda dövseler,
Gözde nûr olmuş uzak görmüş meğer!
Toprağa sen atmış olsan buğdayı,
Sonradan, olgun başaklardır payı.
Sonra, ezmiştir değirmen onları,
Kıymet artmış, hem büyütmüş cânları.
Sonra, dişler çiğneyip ezmiş onu,
Aklımız idrâkimiz olmakta bu.

3170. Sonra cân, aşktan gelip mahv olmada,
Mahsul artmış, halk da hayret dolmada.
Sözlerin gelmez sonu, gel dön geri,
Söyle Yûsuf, has konuktan sözleri.
Anlatıp söyler ve der ki: "Ey falan,
Söyle, neymiş, bizlerin sen armağan?
Dosta varmak üzre eller boş iken;
Say değirmen üzre buğdaysız giden.
Der ki Allah haşr olurken insana:
"Armağanlar söyleyin neymiş bana?"

3175. Siz ki yalnız, şimdi muhtaç kuldunuz,
Biz yarattık, siz de aynen geldiniz.
Söyle artık bir kıyâmet var iken,
Pek küçük bir armağançoktur neden?
Siz de yokken Hakk'a dönmekten ümit,
Yoksa, Kur'ân bâtil olmuştur işit!

Yok konukluk dense merkeptir tenin,
Yoksa toprak, kül olur rızkin senin.
Yoksa ikrânın, elin boştur niye?
Sen nasıl attın adım, dost hâneye?"

3180. Et tasarruf; sen yemekten, uykudan,
Hakk'a sunmak üzere, al git armağan.
Oyna azcık, ol ceninler benzeri,
Sen bulursun nûru görmüş hisleri.
Ol seher vaktinde istiğfarla sen,
Yatmalardan, uykulardan geç hemen.
Rahme benzer, dar cihândan çık ki sen,
Pek geniş yerler bulursun şimdiden.
Allah'ın bil pek geniştir arsası,
Enbiyânın ordadır, bil cümlesi.
3185. Kalp sıkılmaz, öyle bir meydan ki bu,
Bir yeşil dal, orda olmaz hiç kuru.
Sen ki arzûlar yük ettin kendine,
Acze düştün, hem de yorgunsun yine.
Uyku derken sen ki yük atmaktasın,
Gitti aczin kuşkusuz yaktaktasın.
Çeşni bil sen, uykunun ahvâlini,
Kaldı yüksüz, bil velîler hâlini.
Ey inatkâr, evliyâ Kehf benzeri,
Hep dolaşsın, sanki yatmış her biri.
3190. Çünkü Allah, asla zahmet vermeden,
Hiç habersiz, yön veren hem döndüren.
Neydi hem "zâtü'l-yemin" has hâlimiz,
Neydi ol "zâtü'ş-şimâl"⁸¹ meşgâlemiz.
Enbiyânın varsa birçok hâlleri,
Bîhaberler, yansıyan ses benzeri.
Akseden ses şer, hayırdan sunsa da,
Dağ bu çiftten hep habersiz kalmada!

⁸¹ Zâtü'l-yemin: İbadet ve güzel işler. Zâtü'ş-şimâl: Yemek içmek gibi günlük işler.

MİSÂFİRİN, HAZRETİ YUSUF'A:
"HER BAKIŞINDA GÜZEL YÜZÜNÜ
GÖRÜP BENİ DE HATIRLAMAN İÇİN
SANA HEDİYE OLARAK BİR AYNA
GETİRDİM" DEMESİ

Der ki Yûsuf: "Haydi sun gel armağan,"
Dost utançtan sundu say feryat figan.

3195. Der ki:" Birçok armağan seçtim sana,
Gelmemiş hoş, tutmamış göz baksana.
Zerrecik altın, sunarsam mâdene;
Damla sunsam okyanusken, hükmü ne?
Sanki, kimyon gitti Kirman şehrine,
Armağan sunmak dilerdim ben yine.
Ambarından eksik olmaz bir tohum,
Tek güzelsin, denginiçoktur uyum.
Parlatılmış kalbe benzer aynayı,
Huzra uygun gördüm elbet sunmayı.
3200. Hem güneş sensin, semânın nûru sen.
Hep güzel yüz seyredilsin aynadan.
Ayna sundum, öyledir aydın kişi,
Her bakıştan sonra olsun yâd işi!"
Koltuğundan çekti, sunmuş aynayı,
Aynadan alsın güzellikler payı.
Varlığın has aynadır yokluk, işit;
Aptal olmazsan öte; yoklukla git!
Varlık olmuş, bak ki hep yoklukla var,
Varsa zengin, yoksula mertlik sunar.
3205. Ekmeğin saf, aynadır hep aç olan;
Aynadır kav, çakmağın olmuş ayân.
Yok ve eksiklik olursa, nerde var,
San'atın bir aynadır haslık sunar.
Hoş dikilmiş dursa bitmiş elbise,
Nerde sunsun, san'atı bir terzide!
Bir direk, yâhut hatıl yapmak için,
Tomruk ister hep marangozlar bilin.

- Bir kırık duysun, sınıkçı ordadır,
Tez koşup elbet kırık sarmaktadır.
3210. Olmasın dünyâda dertler, hastalar,
Doktorun san'at olur mu âşikâr?
Mis ucuz, âdi, basit şey olmadan,
Orda artık söz edilmez kimyadan!
Oldu noksanlar kemâlin aynası,
Şimdi horluk oldu vasfin meyvayı!
Zıddı dersen, sürdürü zıtlar meydana,
Sirkeden kıymet bulur bal, baksana.
Kendinin noksan nedir, görmüş kişi,
Etti gayret, olgun olmaktadır işi.
3215. Kibre meyl etmiş olan, bulmaz kemâl,
Uçmaya yön olmamıştır Zülcelâl!
Kâmilim derken, kalırlar dert ile,
Bundan artık derde düşmezmiş bile.
Göz ve gönlünden akar olmazsa kan,
Ten beğenmek, vehmi kalkmaz ortadan!
İblisin illet “**ene hayrun**”⁸² dedi,
Böyle dert, mahluk nefeslerden idi!
Ben diyen andırsa hem acizleri,
Saf suyun en altta pislikler gibi.
3220. İmtihan derken gelip karsın biri,
Hep bulanmış, suyla pis çıkmış geri.
Olsa berrak çay dibinde, gübre var,
Öyle görsek, sen karıştırırsan çıkar.
Yol bilen pir kimseler vardır hele,
Nefs bağından kir temizler, ark ile.
Kim temizler, kendi kendinden dere,
Kârlıdır, artık gider kâmillere.
Kabzasın yontmaz beğim, netsen kılıç,
Git araştır derdinin cerrâhı seç!
3225. Hep sinekler toplanır, örter yara,
Böyle iş çirkin, sayılmaz onlara.

- Pis sineklerdir düşüncen, hem malın,
Hem çıban olmuş, kanarmış her yanın.
Sürse kâmil merheminden yok yara,
Dert diner,çoktur gerek feryâtlara!
Kendi kendinden sanır sıhhat, huzur,
Oysa, pîrin merhemi parlar durur.
Merhemini terk etme sen, sırtın yara,
Bilme kendinden, daim tâbip ara!

VAHIY KÂTİBİNE VAHYİN NÛRU
VURUNCA ÂYETİ PEYGAMBER
ALEYHİSSELAM'DAN ÖNCE OKUMASI
VE “BANA VAHIY GELDİ” DİYEREK
DİNDEN ÇIKMASI

3230. Vardı bir kâtip ki Osman gelmeden,
Hem âyet teksir ederdi şevk ilen.
Vahyi Peygamber alır, derken o da;
Hem o, vahyi söylenirken yazmada.
Akseden nûruydu hem vahyin ona,
Kalbi hikmet, mârifetlerden yana.
Doğruluk, gerçek nedir, söyler Resul,
Çıktı yoldan küfre yönelmiş fodul.
Her ne söyler olsa Peygamber ona,
“Aynı hâl kalbimde doğmuş baksana!”
3235. Oldu gerçekler ayân Peygambere,
İndi Allah kahrı âniden yere.
Hem kâtiplik, hem de dînden çıktı o,
Mustafâ'nın dîne düşman oldu o!
Mustafâ der: “Sende olmuş olsa nûr,
Sen nasıl oldun karanlık bir gavur?
Erse kalbin bir ilâhî kaynağa,
Başlamaz küfrün senin pis kokmaya.”
Haysiyet, nâmus düşünmüş durmadan,
Kim nifak seçmiş, ağızdan bağlanan.
3240. Hep bu yüzdendir, içinden yanmada,
Tövbenin hiç kısmeti yok ortada.

⁸² “Ben ondan hayırlıyım...” (Araf, 12)

- Âh edermiş, âhının yok faydası,
Bir kılıç kessin boyun, âhlar nesi?
- Kibri Hak, yüz batman etmişken bukağ,
Hiç görünmez bağdı hem olmuştu ağ.
Hem küfür, kibr bağlamış gitmiş yolu,
Âhı izhâr etmenin bitmiş yolu.
Der ki: "Biz bir boy'nduruk vurduk ona,
Kibrimiz, bir halka olmuş boynuna.
3245. Arkadan önden ki yaptık mâniler,
Onlar artık bentleri görmezdiler."
Engelin renk, sahranın rengindedir,
Kim kazânın rengi var, bilmektedir?
Şeyhiniz set oldu gerçek öndere,
Şeyhiniz mâni o kâmil sözlere.
Öyle kâfir var ki dîn sevdaşısı,
Onda şan, nâmus ne, kin sevdaşısı!
Bir görünmez set, sanırsın bir çelik,
Öyle bir bağ, balta kesmez üstelik.
3250. Gizli bağlar bir demir bağdan beter,
Bir demir bağken kesip kırsak biter!
Bir sinek sokmuş olurken insanı,
Uğraşır ten, varsa itmek imkânı!
Varlığından gelse batmış iğneler,
Artırır dert, olmamış eksilmeler.
Öyle şerh arzûsu, hep çıkmak diler,
Korkarım, kalmaz ümitler üzere yer.
Sıkma sen cân dâimâ gel, mutlu ol,
Ses verir feryâda Hak, feryatla dol!
3255. Ey onulmaz dert nedir, affeyleyen,
Affi sevdin, biz kuluz, affeyle sen!
Aks-ı hikmet, şâkiyi etmiş zıyan,
"Ben" deyip sâlik özün mahvetme sen.
Ey birâder sende hikmet niyyeti,
Evliyâdan belle gelmiş himmeti!
Bulsa bir ev, bir ışık, aydınlanır,
Nûru dersin, komşudan almaktadır.
- Böyle gör sen, şükre dön, benlik ne ki;
Ver kulak, artık şu hodbinlik ne ki?
3260. Yüz teessüf, iğreti bir hâl diye,
Oldu ümmetler uzak, ümmetliğe.
Ben kuluydum, kim ki ummaz baş köşe,
Ondan olmaz böyle yersiz endişe!
Durmamış sonsuz misafir hânede,
Yurda ermek isteyip, terk etmede!
- * Ey birâder işte sonsuz bir mekân,
Hak için yollan n'olur, hiç durmadan.
Gerçi harlanmış demir hiç al değil,
Onda renkler âteşin aksiydi bil.
Pencerenden nûrlanır hem ev, ocak,
Hak güneşlerden alınmış nûra bak.
3265. Her eşik, divân diyor: "Ben nûrluyum,"
İşte aydınlık benim, bak ben buyum!"
Der güneş: "Bilmez misin idrâksiz er?
Ben gurup etsem kalır mı nûra yer!"
Sebzeler der: "Kendimizdendir yeşil,
Mutluyuz bizler, güzel bir yüzle bil."
Der ki yaz: "Gitsem görün sizler bütün,
Ben geçip gitsem, nedir sizler görün!"
Ten, bakar kendinde hoşluk, nazdı tat,
Rûhta gizlenmiş görünmez kol, kanat.
3270. Der ki: "Çöplük söyle, sen kimsin bana;
Gâyemizden, az yaşarsın baksana!"
Hem gurur, nâzım cihânâ sığmıyor,
Sıçrayıp çıksam ve ayrılısam diyor!
Bir mezar kazmış, sıcak dostlar meğer,
Kurt, böcekler rızık diyorken, gömdüler.
Kim ki var ölmüş gibi sevmiş seni,
Hep tutar burnun, görür kokmuş teni.
Tende söz, görmek, işitmek rûh işi,
Kaynasın su, kaynatan gör âteşil!
3275. Tende, rûhtan parlayışlar ortada,
Evliyânın pertevî rûhunda yâ!

- Evliyâ cândan gelip çeksin eli,
Ten ki cânsız, öyle cânsız bilmeli!
Şâhit olsun, öyle yüz sürdüm yere,
Hem kıyâmet vakti gelsin bir kere.
Hem o gün, yerler bütün sarsılmada,
Orda birçok hâle, şâhit olmada.
Yer ki şahsen başlamış, olsun söze,
Her diken dil, geldi söz söyler bize.
3280. Feylesof inkâra başlar fikrini,
Git de sen, divâra başvur, dur e mi?
Anlamış su, toprağın dilden velî,
Hep özel hâller havâssın bilmeli.
Feylesof inkârdadır Hannâne'yi,
Evliyâ gönlünde mevcut gerçeği!
Der ki: "Halkın, huy olan sevdâsı var,"
Fikre sinmiştir hayâller âşikâr!
Belki yansır hükmü küfrün baksana,
Böyle inkâr bir hayâl, gelmiş ona.
3285. Feylesof şeytânî inkâr etmede,
Pek gülünç saymış ki şeytân gülmede.
Görmedin şeytân, dönüp gör kendini,
Feylesof bak, sardı şeytânlık seni!
Her kimin gönlünde vardır karmaşa,
Gizli kalmış felsefeymiş baş başa.
Feylesof meşrep inânmış bâzî ân,
Felsefenden geldi her inkâra cân.
Sen sakın, mü'minde mevcut her damar,
Sizde mevcut, bitmeyen âlem de var.
3290. Sendedir yetmiş iki millet tamam,
Vah derim senden çıkıp etsin kıyam!
Kim ki almıştır imandan kısmeti,
Bir kavak, yaprak misâli titredi.
Kendi kendin üst gören bilmem nesin?
İblisin etbâi güldürmektesin!
Rûh çevirsin terse, görsen postunu,
Ehl-i dîn çok kimsenin, feryât sonu.

- Câmekânda şimdi yıldız gülmede,
Korkusuz, dükkân mihensiz bilmede.
3295. Suçlar örten; perdedir, kaldırma sen,
İmtihân var, sen n'olur kurtar hemen!
Kalp boy ölçer, kapkaranlıkken gece,
Altının beklenti, gündüz öylece!
Hâl dilinden söyler altın gerçeği,
"Gün doğar doğmaz açarlar perdeyi."
Hem şu İblis-i lâin yüz bin sene,
Hakk'ın abdâl, önder olmuş mü'mine.
Âdem'i kıskandı, etti nâzî pek,
Hem güneş huzrunda rüsvâ, bir tezek.

BEL'AM BİN BÂÛR'UN HİKÂYESİ

3300. Bel'am-ı Bâur, cihânın halkı da,
Sanki İsâ'dır ve halk mağlup ona!
Secde etmezlerdi artık herkese,
Çâre olmuş derde onlar üflese.
Pençe atmış Mûsa'ya, kibriden o,
Derde düşmüş hem perîşandır sonu.
Böyle çok Bel'am ve İblisler yine,
Gizli, ayan, düştü küfrün bendine.
Meşhur etmiş, şânı yüksek Padişah,
Şâhit olsunlar, buyurmuştur ilâh!
3305. Astı yüksek yerde, işbu çifti Hak,
Kahrı Hakk'ın ertelenmiş, çoktu bak.
Şöhretin zevkiyle hem bağlıydılar,
Kahr-ı Hak sonsuz iken aldandılar!
Sende var nâz, farzet uygundur başa,
Kork ki Hak'tan, çıkma haddinden dışa!
Nâzdı farzet, Hak katında makbul er,
Gütme kin artık bulursun dipte yer.
Ad, Semud'tan kıssalar denmiş niçin,
Hak için hem Enbiyâdır nâzenin.
3310. Bir nişandır yıldırım, taş, zelzele,
Hak nebî, Hak nutku tasdikdir hele.

Öldürür hayvan gelir insan için,
Cümle insan kurbanı kâmillerin!

Hem nedir aklın şu kâmil idrâki;
Cüz'i aklın pek zayıf bil idrâki.

Vahşi hayvan olmuş olsun ortada,
Ehli hayvandandan da alçak kalmada.

3315. Hem helâldir, vahşi havanlarda kan,
Hem akıldan oldular onlar kaçan.

Vahşi hayvanlarda şan vardır desek,
Emre uymaz olduğundan, yok demek.

* Sen beşerler içre, ey nâdir kişi,
Hükmü bilmez kimse, merkeplik işi!

Ferde lâzımdır eşek: Öldürmeyin,
Vahşileşsin, kan helâldir belleyin.

Merkebin, mânî olur ahvâlî yok,
Allah'ın, mâzur sayan bir hâli yok.

Hakk'a hepten vahşileşmiş insanı,
Var mı mâzur görmenin bir imkânı?

3320. Şüphesiz kâfirleşen bir kan helâl,
Ok ve mızraktan, mubâh olmuş bu hâl.

Harpte kâfirler esirdir, kız-kızan;
Çünkü ahmak, hem zelil, merdût o kan!

Bir akıl terk etse, hakkı, gerçeği,
Söyle ancak anlamaz hayvan deyi.

"HÂRÛT İLE MÂRÛT'UN
MASUMİYETLERİNE İTİMÂT EDEREK
DÜNYÂYA İNMEK İSTEMELERİ VE
FİTNEYE DÜŞÜP AZABA UĞRAMALARI"

Ey aziz Hârut ve hem Mârut denen,
Kibre dalmış, değdi bir ok sîneden.

Çok güven duymuştular kutsiyete,
Bak öküz aslan için kin gütse de,

3325. Gerçi boynuzlarda yüzler çâre var.
Gelse aslan hem kırar hem parçalar.

Boynuz artmış olsa, dönse kirpiye,
Öldürür aslan, vurur mıhlar yere.

Çok ağaç yıkılmış, şu rüzgâr, bak ama,
Ot için olmuş güzel bir okşama!

Ot zayıf, yel, merhamet etmiş ona,
Ot direnmez ey gönül uslansana!

Balta korkmaz dal, budaktan, gövdeden;
Korkmamış, korkmazki, baltaymış kesen.

3330. Vurmamış hiç yaprağa, dert dallara,
Hamleler sertlik sunar sert dallara!

Çok odundan korkmamış âteş hele,
Hiç kasap korkmaz, koyun çok gelse del

Anlamın indinde sûret, yok demek,
Hem bu mânâdan da ters dönmüş felek.

Bir dolap say dur, dönen eflâki sen,
Döndüren kim? Aklı küldür bil hemen!

Bir siper olmuş vücudun dönmesi,
Onda gizlenmekti cânın hissesi.

3335. Rüzgâr essin, hükmü mânânın budur,
Hem değirmen döndüren bildik sudur.

Bir nefes al hem inip hem çıkması,
Onda vardır mutlaka rûh damgası.

Bâzı "cim"dir, bâzı etmiş "hâ" ve "dâd,"
Bâzı sulh etmiş, eder bazen cihâd.

* Bâzı sağdan; bâzı sol yandan gelir,
Gül verir, bâzen diken vermektedir.

Hem havâyı, Hak ki rüzgâr etti yâ,
Oldu Ad kavmi için bir ejdehâ.

Hem o rüzgâr oldu bak mü'min için,
Okşayan bir yel ve sulh sunmuş hemin.

3340. Şeyhi mânâdan denizdir, söyledi,
Âlemin "mânâsı tek Allah" dedi!

Bir çöp ancak oldu yer, gök katları,
Mânânın ummanda hiçtir adları.

Dalgalanmış suyu çöpler oynatan,
Oynaşır çöpler suyun öz dalgadan.

Hem usansın oynamaktan, bir dere,
Attı, koymaz, çöp gelir sahillere.
Alsa sahilden de çör-çöp dalgalar,
Od ne yapmıştır ota, aynen yapar.

3345. Sözlerin, çoktur sonu, bil ey civan;
Bahsi Hârut, Mârut'a döndür bu an!

HÂRUT VE MÂRUT HİKÂYESİNİN SONU

Hem cihânın halkının hep suçları,
Oldu Hârut çiftinin mâlûmları.
Hişm ve hiddetten ısırılmışken eli,
Kendi aybindan gelirmiş bilmeli.
Kendi kendin gördü çirkin aynada,
Öfkelenmiş aynadan yüz dönmede.
Kendi kendin hep beğenmiş kimseler,
Bir kabahat görse, âteşmiş meğer!

3350. Hâmîyet der, din için hem haşmete,
Görmemiş suç, oydu kâfir nefsi del
Der ki Allah: "Biz münevver" derseniz,
Kalp kararmış, varsa yersiz bakmanız.
Der ki Allah: "Sizler aydın olsanız,
Kim yanılmış, oldu yersiz, bakmanız.
Şükredin siz, ey Hüdâ'nın ordusu,
Sizde çoktur aslâ şehvet korkusu.
Şehvetin tattan da versem sizlere,
Hiç kabul etmezdi gökler bir kere.

3355. Sizde mevcut mâsumiyet bilseniz,
Bizde mevcut, yansıyan ismetsiniz!
Ar ne var, benden bilin, sizden değil,
Sizde gâlip olmasın şeytân asıl."
Öyle bir bak, sen Resûlün kâtibi,
Hikmetin, din nûrudur, görmüş gibi.
Kendi kendin ötü saymış, bet iken,
Akseden tek, Hak kuşundan ses de sen!
Taklit etmiş olsa bir fert kuş sesi,
Mümkün olmaz kuşta sırlar bilmesi?

3360. Öğrenirsen bülbülün has ötmeyi,
Bilmedin hiç gülle söylemiş neyi?
Bilmiş olsan, yaptığın şey az gibi,
Bil dudaktan anlaman, duymaz gibi.

BİR SAĞIRIN HASTA KOMŞUSUNU ZİYÂRET ETMESİ

Gönlü zengin der, sağır bir kimseye,
"Hastalanmıştır senin komşun" diye.
"Ben sağır, hem hasta genç, söylerse ne,
Ben o sözden anlamam, söylerse de?
Hastalıktan çok zayıf ses dinlese,
Çâresiz kaldım, benim gitmem gerek.

3365. Hem ağızdan seyreder oldukça ben,
Ben kıyâstan anlarım neymiş denen.
"Hem nasılsın, hasta komşum" der isem,
Arkasından: "Ben rahatım" der o hem.
'Çok şükür' der, ben: 'Neler yersin derim,'
Der: 'Şurup hem mercimekler isterim.'
Âfiyet olsun derim elbet sana,"
"Doktorun kim?" Bir isim söyler bana.
Ben derim: "Bildim, o gerçekten hekim,"
"Oysa doktor, iş yolundaymış" derim.

3370. Uğru dersin, çok denenmiş bir adam,
Nerye gitmiş sundu hep sıhhat o tam!"
Böyle sözler düşleyip gitmiş eve,
Vardı artık, safcağız girmiş eve.
Der: "Nasılsın" der: "Benim ölmüş gibi,"
Şükr eder etmez üzülmüş bittabi!
Hem nasıl şükr, çok da düşmanmış bize,
Bir kıyâs yapmış sağır, ters her söze.
"Sen ne yersin? der, o der: "Elbet zehir!"
"Âfiyet olsun!" demiş, etmiş kahir!

3375. Sonra derken: Söyle kimmiş doktorun?
Yardım etmiş kim, tedâvi olduğun?"

Der ki: "Azrâil gelen, artık çekil!"
Der sağır: "Elbet hekim pek usta bill!"

Çıktı evden, hem sağır şükr eyledi,
Komşumun ben, gönlünü aldım, dedi.

Hasta derken: "Büsbütün düşman bana,
Hem cefânın kaynağymış baksana!"

Hastanın gönlünde, birçok sövgüler,
Toplayıp, ardınca göndermek diler.

3380. Hâli benzer bir bozulmuş mîdeye,
Yer bozuk aş, hem dönerler dökmeğe.

Yok ağzdan hiç çıkarmak sövmeyi,
Sabr edersen, tat edersin övmeyi!

Hastanın artık tahammül kalmamış,
"Nerdedir it, nerde hem nâmert?" demiş!

İçte nem var, durmadan dökmem gerek,
Der ki kalbim bir uyur aslandı tek.

Hem ziyâret, hasta hoşlansın diye,
Buysa ancak, düşmanın olmuş niye?

3385. Düşmanın kalp, biz de düşkünlük arar,
Kalbi ancak, böyle kılmıştır karar.

Bâzılar etmiş tâat sapkinca hep,
Gönlü cennet umdu, yapmışmış sevâp.

İşlerin gerçekte örtük suç senin,
Bir bulanmış su, senin saf saydığın!

Hem sağır sanmış, ulaştım hastaya,
Zanni, gerçekten de ters çıkmıştı yâl

Hizmet ettim, dostluk ettim sandı o,
Komşuluktan mutlu olmuş, kandı o.

3390. Attı âteşler ki hasta kalbine,
Kendi kendin, durmayıp yakmış yine.

Ey utanmaz, attığın oddan sakın,
Fazla gittin sen, günahlardan sakın!

Der ki Peygamber riyâkâr kimseye;
"Kıldığın olmaz, dönüp sen, kıl yine!"

Çâre olmuş oldu bunlar, korkuya,
Her namâz bizden okunmuş fâtîha.

Ey Hüdâ kıl sen namazlardan emin,
Bulmasın fikrim riyâkâr bir zemin!

3395. Bir kıyâs yapmış, sağır bir komşuya,
On yılın sohbet, bozulmuş oldu yâl

Hisse sığmaz, vahye dönmüş bir kıyâs,
Vahyi Hak mantıktan almaz bir esâs!

Şimdi hassas olsa bir hissini kulak,
Ey sağır, gaybî olan mânâyâ bak!

NAS KARŞILIĞINDA İLK KİYÂS YAPAN İBLİS İDİ

Nûru Hakk'a, ilk kıyâs etmiş olan,
Tâ başından ters düşen, İblis inân!

Şüphesiz der: Üstün âteş killere,
Ben ki âteş, oysa, toprak bir kere!

3400. Asla, fer'i hep kıyâs etmek gerek,
Hep karanlık İblisin; biz, nûr demek!

Der ki Hak: "Yok orda, soy erbâbı hem,
Zühd-ü takvâ, fazlının, mihrâbı hem!

Hem cihânın, hiç nesep olmaz mirâs,
Rûhta üstünlük alır Hak'tan esâs."

Belki, Peygamberlerin mirâsıdır,
Hem verâset, kulların takvâsıdır.

Âşikâr mü'min; Ebû Cehl, evlâdı;
Nûh'un oğluyken, olur kâfir adı.

3405. Doğdu topraktan münevver ay peki,
Git siyâh yüz! Sen defol! Âteş ne ki?

Hem kıyâslar, hem bulutlar var iken,
Bir haber almak murattır kibleden!

Hem güneş var hem de Kâbe karşıda,
Yön gereksiz, Kâbe gelmiş durmada!

Mânimiz var Kâbe'yi tam görmede,
Şüphesiz var doğru, Allah bilmede.

Hak kuşundan dinlemiş olsan sesi,
Sâde dıştan işbu ezber cümlesi.

3410. Sonra kendinden kıyâs etmektesin,
Sonra dersin: "Hep hakîkattir kesin!"

Ehli hâlin istilâhlar başkadır,
Ehli kâl, hiç böyle hâl bilmez nedir.

Kuşdilinden belledin çok sesleri,
Yüz kıyâs, yüzler heves almış yeri.

Sen, sağırdan incinen bir hasta bak,
Hep kıyâsından üzülmüş ehli Hak.

Kendisin kuş, sandı vahyin kâtibi,
Hakk'a kuş olmuş, Resûl, olmuş gibi.

3415. Bir kanat vurmuş, kör etmiş Hak kuşu,
Çâresiz kalmış helâkten, dert işi.

Anlayın, yersiz kıyâslardan geçin,
Yokluğundan almayın, Hak mevkinin.

Gerçi siz Hârût ve Mârût olsanız,
Saf tutanlardan da üstün gelseniz;

Bedlerin bedlik nedir? Rahm et de sen,
Benliğin ardından, aslâ gitmeden!

Benliğin yarlarda aslâ, gezmeyin,
Sonra en alt yer olurmuş meskenin.

3420. Söylemişler: "Ey Hüdâ ferman senin,
Etmesen hep, çâresiz kullar kesin!

Biz günahkâr olmayız, derlerdi yâ,
Daldılar dünyâda mevcut arzuya.

Onların, kalbinde mevcut izdirâp,
Ehli benlik, tohumunu ekmişti hep.

Sonra derler, sizler ey ehli cihân;
Rûhânîler hep uzak sizden inân!

Gökte zikrin perdeler örmekteyiz,
Yerde adlin, yaygıdan sermekteyiz.

3425. Gündüzün âdil, zikirler eyleriz,
Olsun akşam, uçmuşuz hep gökteyiz.

Hâlimiz olmuş sebep şaşkınlığa,
Gâyemiz, dünyâyâ sulh sunmaktı yâ!

Gök ve yer varken, kıyâs etmen neden?
İzlemek var, gizli birçok fark ilen!

HÂLİNİ VE SARHOŞLUĞUNU
CÂHİLLERDEN KURTARMAK LÂZIMDIR

Duy Hakîm, söz söylemiştir, dinle sen;
Sız, şarâbı içtiğin bir yerde sen.

Çıksa sarhoşken döner şaşkınlara,
Çol-çocuk uğruna olmuş maskara.

3430. Her adım attıkça, düşmüş bir yana,
Hep güler durmaz yâ ahmaklar ona.

Böyledir, amma çocuklar bihâber,
Sarhoşun ardında hep gitmekteler.

Hakk'a sarhoştan öte, herkes çocuk,
Bâliğ olmaz, hep heves, bilmez hukuk.

Der ki Hak: "Dünyâ" oyuncak sizlere,
Siz çocuk, dosdoğru denmiş bir kere.

Hem oyundan geçmesen sen, öyle ki,
Rûh düzelmez olsa, olgunluk ne ki?

3435. Hem bu dünyâ, bir çocukluk şehveti,
Arkasından koşturur her milleti.

Bir çocuk oynar yapar olsun neyi,
Rüstem oldum der, yapar taklit şeyi!

Halk savaşsın say çocuklar cengidir,
Aslıçoctur mânasızlık dengidir.

Elde görsen bir ağaç olmuş kılıç,
Kastı bilmem, neyse toptan oldu güç.

Bir kamış bulsun binerler at gibi,
Oldular Döldül, Burak'ın tâlibi.

3440. Hep cehâletten böbürlenmek meğer,
Vehmidir at, peyleyip binmiş gider.

Hak süvâri, felekler aştı yâ,
Kimdi at binmiş olan, kimmiş yaya?

Hakk'a dönmüş, yükselir rûhlar, melek,
Yükselir rûh, sarsılır artık felek.

Kendinizden, kendiniz tutmuş etek,
Bindiniz at, biz çocuklaştık demek.

Hak'tan: **"inne zanne lâtağni"**⁸³ gelen,
Hem nasıl, zan merkebi olsun koşan?

3445. Şüphesiz, zan faydasız derken o zât,
Bir güneş var, yok demek olmuş inat.
Hem binek her neyse bilmiş oldu bak,
Kendinin tutmuş etek, binmiş ayak.
Vehmimiz, idrâkimiz, hem hissimiz,
Bil çubuk at, hem çocukluk bilgimiz.
Bir hamâldır, ârifin mevcut ilim,
Tencinin ilmiye yüküdür bildiğim.
Kalbe aksetmiş ilim, yârdır ona,
Tende mevcut bir ilim yük baksana.

3450. Der ki Hak: **"Yahmilü esfâra"**⁸⁴ bize,
Hakk'a uymaz ilme bak, yüküdür size.
Hak'tan ilham olmayan, ilmin yiter,
Bir boyanmış yüzde renk, uçmuş gider.
Sen gönülden, yüklenir ol çok yükü,
Yük alırlar, sen sanırsın, yok yükü.
İlmi sen yüklenme zevk, mevki için,
Tâ görünsün, ilmin ambarlar senin.
Sen biner olsan eğer ilmin ata,
Gitti yükler şimdi omzundan öte.

3455. Hem de "Hû" der, hem duyar "Hû" adını,
Bulmamış "Hû" içmeyen maksadını.
Ad, sıfattan hem ne doğmuş, hep hayâl,
Vuslatın rehber olur, olmaz visâl!
Olmasın medlûl, gereksizdir delil;
Olmadan yol, gulyaban olmaz ki bill!

⁸³ "Şüphesiz zan, gerçek karşısında hiçbir şeye yaramaz..." (Yunus, 36)

⁸⁴ "Kendilerine Tevrat verilenler, sonra da onunla amel etmeyenler, kitap yüklü eşekler gibidir..." (Cumua, 5)

Gerçek olmazken isim, gördün mü sen?
"Kâf" ve "lâm"dan var mıdır gül toplayan!

Ad okursun, git müsemâmâyı ara;
Ay, semâdan, yerde, yer yok onlara.

3460. İstiyorsan harf ve addan kurtuluş,
Kendi kendinden temizlen, bitsin iş.
Bak demir emsâli renksiz olmaya,
Et riyâzet, dön ki, passız aynaya.
Kendi vasfından arıt, sen kendini,
Sen de gör kendinde, en safken seni.
Hem kitâpsız, hem muallimsiz iken,
Gör nebîler ismidir, kalbinde sen.
Derdi Peygamber: "Seçilmiş ümmetim,
Cevherim bir, aynı, birdir himmetim.
3465. Rûhların nûruyla görmüşler bizi,
Ben de gördüm, öyle bir nûrdan sizi."
Râvi sahih sanma, Müslim söylüyor,
Âb u hayvanlar için kalpler diyor!
Belle **"emseynâ ve Kürdîyen"** nedir,
Hem de: **"asbahnâ Arabiyyen"**⁸⁵ nedir?
Örnek istersen, bu gizli ilme sen,
Rum ve Çin'dendir bu kıssa, dinleyin.

RUMLULAR VE ÇİNLİLERİN RESSAMLIKTA BAHSE GİRİŞMELERİ

Çinliler der: "En büyük nakkaş biziz,"
Rumlular der: "Çinlilerden üstünüz."

3470. İmtihân etsek demiş şah, etmeli,
Dâvasında, kimdir üstün görmeli.
Çinliler hem Rumlular gelmiştiler,
Rumlular, hem ilme çok yatkındılar.
Çinliler der: "Bir salon lâzım bize,
Başka bir yer olsa lâyıktır size."

⁸⁵ "Kürt olarak akşamladım, Arap olarak sabahladım." Bu sözü Hüsâmeddin Çelebi'nin atası Ebû'l-Vefâ söylemiştir. Bk. Önsöz.

- Çinliler konmuş münâsip bir yere,
Rumlular hem ayrı konmuş bir kere.
Çinliler ister hemen yüz renk boya,
Hazneyi dökmüş büyük şah avluya.
3475. Her sabah isterdiler yüz renk boya,
Çinliler dökmüş sevinçler ortaya!
Rumlu ressamalarda yok renk, yok boya,
Pas, cürûf dökmüşü lâyük atmaya.
Her yer örtülmüş, duvar olmuş cila,
San felek gelmiş, bürünmüş saflığa.
Renklerin huzrunda renksizlikte var,
Renk bulutken, renksiz aydır aşikâr.
Sen görürsen bir bulut, nûrlanmada,
Ay, güneş, yıldız ki yansır ortada.
3480. İş bitirmiş Çinliler, ayrıldılar;
Mutluluktan, çok davullar çaldılar.
Geldi şah, görmüş duvarlar dopdolu,
İncelikten, aklın hayrettir yolu.
Gelmiş artık şah, Rumîlerden yana,
Perde kalkmış şah dönüp bakmış ona.
Çinliler yapmış nakışlar yoksa da,
Aynalaşmıştır duvar, aks ortada.
Çinlinin her nakşıdır aksetmede,
Görmeyi, gözden kapıp göstermede.
3485. Rumlular say sûfidirler, ey peder,
Hıfz için;çoktur kitâp,çoktur hüner!
Hep cilalanmış gönülden levhalar,
Kin, tamah, hırstan temiz olmaktadır.
Saf ve parlaklık ki gönlüm vafsidir,
Sonsuz aksi durmayıp sunmaktadır.
Sır hudutsuz, sûretin yok sûreti,
Şimdi Mûsa bak nasıl parlar idi.
Böyle bir sûret felekler almamış,
Arş ve ferş deryâ, balık var, sığmamış.
3490. Var hudut bunlarda bak vardır sayı,
Kalpte mevcut ayna, haddin yok payı.

- Yâ gönüldür onla, yâ olmuş gönül,
Yâ akıl suskun, yâ sapkin oldu bil.
Hem sayılmış, hem sayılmaz öyle bil,
Kalpten ayrılmış nakış, parlar değil!
Tâ ebet var, tâze nakş, çok cilveler,
Örtüsüz kalpten, tecellî ettiler.
Parlatılmış gönle yol, hiçtir koku,
Lûtf-u Hak var, bilmemişler var yokul!
3495. Hem ilimden; süs, kabuklar attılar;
Kalple görmekten ki bayrak çektiler!
Yok fikirden kaygı, hep nûrlanma var,
Aşnalık ummânîdir, bulmuştular.
Ölmeden dehşet duyar elbet cihan,
Bazılar gülmektedir artık inân.
Hem gönüller üzre, imkânsız zafer,
İncinin yok, hep sedef görmüş zarar.
Geçtiler nahvden, fıkihtan gerçeği,
Arttı mahv, fakrın bütün yüksekliği.
3500. Cennetin aksiydi var baştan sona,
Onların gönlünde çıkmış meydana!
Yükselirler Arş ve Kürs'lerden daha,
Bir makam sunmaktadır artık Hüdâ!⁸⁶

PEYGAMBERİN ZEYD'E:

"BU GÜN NASIL KALKTIN?" DİYE
SORMASI, ZEYD'İN: "MÜ'MİN
OLARAK EY HAKK'IN ELÇİSİ" DİYE
CEVAP VERMESİ

Zeyd'e, Peygamber sorar, der bir sabah;
"Sen nasıl ettin sabah, gel et izâh."

Bunca gün kaldım dedi Zeyd, aç, susuz,
Allah'ın aşkıyla kaldım yukusuz!

⁸⁶

"Şüphesiz muttakiler cennettedirler, ırmakların başlarında, sıdk durağında, çok kuvvetli büyük bir padişahın katında." (Kamer, 55)

- Der ki Zeyd: "Geçmiş gecem mü'incene,"
"Açsa iman, bir nişan sen sun bana!
3505. Sanki mızrak misli, bir kalkan delen,
Gündüz, akşam kaydı yok geçtim ya ben.
Öyle âlem, cümle millet orda bir,
Bir saat, yüzyılda bir, milyarda bir!
Hem ezeller, hem ebed, tevhitte, Akla yol yok, neylesin bilmez meğer!
Gittiğin yoldan getir bir armağan,
Akla uygun, aklına uygun gelen."
"Halk nasıl görmüşse der, Zeyd; gökleri;
Öyle gördüm, arşının hep içleri!
3510. Bekliyor cennet, cehennemler beni,
Say, şaman huzrunda bir putmuş hani.
Bilmişim tek tek, ne varsa halkı ben,
Bir değirmen, sanki buğday, arpa, den!
Hem sekiz cennet, cehennem karşıda,
Putperest var, önde putlar durmada.
Bâzı aktır, bâzı yüzler kapkara,
Hem kıyâmet, burda almıştır sıra.
Doğmadan evvel ayıp dolmuşsa cân,
Halka gizli, rahmi bilmezler inân!
3515. Annenin karnında şâki, şâkidir,
Böyle rûh, cismin izinden bellidir.
Cismimiz, cân olmanın olmuş gebe,
Ölme; ahir vakte kalmıştır gebel!
Âlemin gelmiş ve geçmiş rûh bütün,
Bekleşir, doğmuş sevinç, doğmuş hüzün.
Zenciler dönmüş: "Çocuk bizden diyor,"
Rûmiler: "Pek hoş çocuk bizden diyor."
Doğmuş olsun rûh, şu cânın âleme,
İhtilâf kalmaz beyâz, esmer deme.
3520. Zenci doğmuş, söz alırlar zenciler,
Rûmî doğsun hem götürmüş Rûmiler.
Doğmamış rûh, müşkülâttır âleme,
Doğmamış rûhtan bilenler, bekleme!

- Var meğer, görmüş şu postun içleri,
Post içinden gördü onlar işleri.
Nutfeye bir su, bembeyâz derken de hoş,
Rûhun aksi ya Rûmî'dir, ya Habeş.
Ahsen-i takvimle vermiş renk, vücût,
Kısmına "Esfel"⁸⁷ ki olmuştur hudût.
3525. Sözde son yok, gel de artık dön geri,
Yoksa kervandan kalırsın sen geri.
Gün gelir, aktır bu yüz, bâzen siyâh,
Türk kadar has yüzlü, bâzen Hindli vah!
Bellidir birgün saman mı dağ mısın?
Hintlisin, Türksün bilinmiştir kesin!
Hem, rahimden belli olmaz Hintli, Türk,
Doğsa görmüşler ki, sağlam, kim büyük.

ZEYD BİN HARİS'İN PEYGAMBERE
HALKIN AKİBETİ BANA AÇIK
GÖRÜNÜYOR DEMESİ

Söylesem söz, belki ben kessem nefes,
Dil ısırmış Mustafâ, der: "Yetti kes!"

3530. Yâ Resûlullah, ki haşri söyleyim,
Emredersen şimdi neşri söyleyim!
Sen buyur, ben yırtayım her perdeyi,
Parlasın nûrum, güneşler gerçeği.
Hem tutulsun nûrumuzdan bak güneş,
Hem söğüt, hurmayla olmaz asla eş.
Söylesem neymiş ki kıymet sırrını,
Kimde nakt has, kimde bilsin kalbini.
El kesik olmakla eshâb-ı şimâl,
Belli olsun orda elbet neyse hâl.
3535. Hiç kararmaz, bak ayın nûruyla hem,
Hem nifâkin, rengi neymiş söylemem.

⁸⁷ "Biz insanı en güzel şekilde yarattık. Sonra onu aşağıların en aşağısına indirdik." (Tin, 4, 5)

- Gösterirsem eşkiyâ giymiş neler,
Dinlesin halk Enbiyâdan kös meğer.
- Fark nedir; cennet, cehennem söylerim,
Kâfirin gözlerde, sermek isterim.
- Gösterip Kevser'de, havzın coşkuyu,
Serpeyim duysun kulak, her duyguyu.
- Hep susuzlar, dört yanından koşmada,
Gösterim âyan görünsün ortada.
3540. Onların omzuydu değmiş omzuma,
Sesleşirler nağmeler ermiş bana.
- Ehli cennet, hep sevinçler paylaşır,
Göz görür onlar kucaklar, sarmaşır.
- Tuttular mü'min olanlar el ele,
Söyleyiş, öpmek, sarılmak var hele.
- Bağrışır onlar, kulaklar yırtılır,
Hep Cehennemden de âh feryât gelir!
- Söyledim birkaç işâret tâlibi,
Korkarım, dersem azarlanmış Nebî!"
3545. Böyle derken düştü hem sekr hâline,
Tuttu esvâp, çekti Peygamber yine.
- "Çek atı sen hem azıdayken gemi,
Var tecellî, korkunun gitmiş demi.
- Hem senin aynan, kılıftan fırlamış,
Her terâzi, ayna, gerçek söylemiş.
- Hakk'ı ketmetmez terâzi aynalar,
Çünkü Hak'tan doğruluk onlarda var.
- Hem terâzi, ayna, olmuştur mihenk,
Doğru derler yüzül hizmet eylesek.
3550. Sırımızdan gizle gerçek neyse sen,
Fazla göster hiç azaltıp durma sen!
- Gülmesinler şimdi insanlar sana,
Ayna, mîzân hilesizdir baksana!
- Çünkü Allah, gerçeği sunsak diye,
Kadri yükseltmiş ve vermiş terbiye.
- Olmasın hoş doğrular bizler, neyiz,
Hasların hükmünden ayırık, neyleriz?
- Koltuğun altında gizlet aynayı,
Tâ ki Sînâ'dan alır olsun payı."
3555. Der ki: "Sığmaz asla koltuk altına,
Hak güneştir sen dönüp bir baksana.
- Hıleyi her fenni yırtar cilvesi,
Mevcut Allah hem akıl, cinnet nesi?"
- Gel de koy göz üzre, bir kez parmağı,
Yok güneş hem görmeden kesmiş bağı.
- Görmeye parmak ki perde olmadı,
Bir alâmet, Settar'ın var ortada.
- Noktalar, bâzen cihânlar örtmede,
Hem güneş bâzen tutulmuş sürçmede.
3560. Sen susup deryâyı gel seyret hemen,
Hakk'ın umman, halka ikram eyleyen.
- Selsebîlin, Zencebîlin çeşmeler,
Cennete lâyıkların emrindeler.
- Cennetin dört ırmağı, uymuş bize,
Bizden olmaz; uydu Allah'ın ize.
- Hem sihirbâzın, sihirler gâyesiz,
Arzumuz uğrunda gittik cümlemiz!
- Çifte göz baktıkça, gözlerden akan,
Yön verir ırmağa, mü'min arzudan.
3565. İstesin kalp, görmeler olmuş zehir,
İstesin kalp, ibret almış yükselir.
- İstesin kalpler bakar eşyâ görür,
İstesin kalpler bakar mânâ görür.
- İstesin kalp, külliyâtâ gönderir,
İstesin kalp, göz cüzün hapsindedir.
- İstesin gırtlak, onun emrindedir,
Duygular, kalbin elinden yönlenir.
- Bir emir versin gönül, beş duyguya,
Hep etek toplar ve başlar koşmaya.
3570. El, ayaklar gönle uymuş olsa da,
Kalbe onlar oldu Mûsa'nın asâ.
- İstesin kalp, bak ayak raksetmede,
Bil ki noksanlarla koşmuş gitmede.

Hem gönül isterse, el yapmış hesap,
Hem de parmaklarla yazmıştır kitap.

Gizli el hükmündedir eller peki,
Gizli eldendir, görünmüş dıştaki.

El, gönül isterse düşmanken yılan,
İstesin bir dosta, olmuş dost inân!

3575. Hem gönül ister, kaşık olmuştur el,
İstesin düşmana güzrdür, bir güzel.

Söylemiş hep gönlümüz, beş duyguda,
Pek acâyip, gizli vuslât olmada!

Kalp meğer bulmuş Süleyman mührünü,
Duygular olmuş gönülden, hep yönü.

Gönle uymuş, dıştadır beş duygumuz,
Oldu memur, içtedir eş duygumuz.

Duygular on, hem yedi âzâ yine,
Böyle çok şey, girdi gönlün emrine.

3580. Ey gönül, bildik Süleyman'sın ki sen,
Mühter alıp, sen şeytâna hükmet hemen!

Vazgeçersen saltanattan hîleden,
Hem yüzük çalmaz şu şeytân, üç iken.

Cümle âlemlerde yaygın isminiz,
Çift cihânda, emre hâzır cisminiz.

Şeytân elden alsa, gitmişken yüzük,
Baht gider, yok saltanat, boynun bükük.

Hem felâket gelse, zevkin kulları;
"Hasretim âh" söylemektir hâlleril

3585. Hîleniz, inkâr eder olsan bile,
Hem terâzi ayna, geçmen nâfile!

"GETİRDİĞİNİZ MEYVELERİ LOKMAN
YEDI" DİYEREK KÖLELERİN VE
ARKADAŞLARININ SUÇLARINI
LOKMAN'IN ÜSTÜNE ATMALARI

Hordu Lokman, ilk başından bey için,
Cümle kullardan değersizmiş bilin!

Bendeler gönderdi bir gün bahçeye,
Meyvelerden toplayıp gelsin diye.

İşte hikmet, pek karanlık bir gece,
Lokmanın iç, sâde hikmet öylece.

Hırs, tamah coşturdu her bir bendeyi,
Bendeler hep, yağma etmiş meyveyi.

3590. Hep yemiş Lokman" denilmişken beye,
Başlamış bey ekşitip yüz kemliğe.

Lokman anlar, tekdirin neymiş sebep,
Hem cevâba niyyet etmiş, durdu hep.

Der ki Lokman: "Bil ki bey, hâin olan;
Allah'ın indinde bir hiçtir inân!

Ey keremkâr, imtihân et bizleri,
Hem sıcak, hem bol su içsin her biri.

Toplayıp sür, hem de seç bir kır yeri,
Sonra sen at bin de koştur bizleri.

3595. Sırrı keşfetmiş sanatkâr, Hak ara,
Bak o ân, bed iş yapan insanlara."

Bey, su kaynatmış içirmiş kullara,
Korkudan, içmek gerekmiş onlara.

Sonra bey koşturdu bir sağ, bir sola,
Kırda hepten koştular, çoktur mola.

Hem yorulmuş bendeler, hep kustular,
Meyve dökmüş ortaya, artık sular.

Koştı Lokman, çıktı ağzından ki su,
Lokma'nın hep mide boştu doğrusu.

3600. Lokman'ın hikmet bulurken meyveyi,
Allah'ın hikmet, acep bilmez neyi?

Sır kıyâmet vakti çıkmış meydana,
Saklanan sırlar çıkarmış baksana.

Bir sıcak suyken o dökmüş ortada,
Gizliler meydana âyan durmada.

Taş denenmiştir bilin âteş ile,
Âteşe lâyık olur, kâfir hele!

Söyledik biz tatlıdan, taş kalpliye,
Öğdümüz hiç etmemiş tesir niye?

3605. Huyca pis bir derde, pis derman gerek;
Merkebin baş düşse, it dişler demek.

“Pis olan söz, pis için” hikmetli yâ,
Çirkinin, çirkin de lâyıık olmada.

Hangi şey ister isen, hepten senin,
Onda mahv ol, şekli olsun, şeklinin.

İstesen nûr, nûra meylet, faydalan,
Sen sever olsan seni, Hak yok hemen.

Vazgeçip atsam harap zindânını,
Hakk'a koş, bul secdeler imkânını!

ZEYD BİN HÂRİS'E

RESÛLÛLLAH'IN CEVAP VERMESİ

3610. Sözde son yok, Zeyd, sözün gelmez sonu;
Söz Bûrâk'ı, gitmesin durdur onu!

Perde yırtıp aybı, sözdür gösteren,
Sâhibinden huy, görünmüş perdeden!

Bâzı gayb olmakta Hakk'ın mektubu,
Kim davul çalmışsa sür, bitsin yolu!

Sürme at, dizginleyip susmak güzel,
İnsana zannıyla hür kalmak güzel!

İstiyor Allah, ümitsiz kimseler,
Dönmeyip yüz, hep ibâdet etseler.

* Alsin işlerden, ibâdetten, şeref,
Hep ibâdet işlemek, olsun hedef.

3615. İstiyor, ersin ümitsiz şânına,
Bazı günler gitsele Hak'tan yana.

İstiyor, rahmet kuşatsın herkesi,
Has ve çirkin alsa rahmet hissesi!

İstiyor, bulsun bütünden bey köle,
Havf, recâ mülkünde bol rahmet ile.

Perdedir toptan ümitler korkular,
Perde ardından da hep beslendiler.

Perde yırtılsın, recâ havf yok olur,
Gayb olan göstermelik, yersiz kalır!

3620. Irmak etrâfında bir genç seyreder,
“Avlanan dostum Süleyman zanneder!”

Burda gizlenmek ve yalnızlık niye?
Yoksa simânın nübüvvet nûru ne?

Böyle bir fikr, bir tereddüt gösterir,
Hem Süleyman, müstakil şahtır bilir.

Gitti şeytân, koydu artık tahtını,
Bahtı hançer, şeytânın dökmüş kanı.

Taktı tekrardan o hâtem parmağa,
Başlamış dev, hem perî toplanmağa.

3625. Şahı görmek üzre, halk gelmiş idi,
Orda durmuş genç, hayâller sahibi.

Hâtemi, parmakta görmüşken hemen,
Kurtulup, geçmiştiler hep şüpheden.

Gizli şeyler şartı olmuş vehminin,
Şüphe ancak, bir görünmez şey için.

Bilmemişsek başlamış pek çok hayâl,
Hâzır olsun, hiç hayâl bulmaz mecâl.

Nûrlu gökler, hiç yağışsız olmamış,
Kapkaranlık yerde otsuz kalmamış.

3630. Gaybe, iman eyleyen lâzım bana,
Ben kepenk örttüm, semâdan baksana.

Gökte bir yırtık görünmüş olsa da,
Hem de Allah: ‘**Nerde yokluk der mi yâ?**’⁸⁸

Tâ ki gafletten dönerken tahmine,
Yüz döner, herkes bütünden bir yöne.

Bir bakarsın, ters gider iş bir zaman,
Çok polis îdam eder, hırsız olan.

Himmeten yüksek olan bir şah bile,
Kulların emrinde olmuştur köle.

3635. Gayba kulluk eylemek, olmuş güzel,
Gaybı hıfz etmekte olmuş, hoş emel.

⁸⁸ “Birbiri üstüne yedi kat göğü yaratmıştır. Rahman'ın yaratışında hiçbir uygunsuzluk, aykırılık göremezsin. Gözünü çevir de bak, bir çatlak görebilecek misin?” (Mülk, 3)

Şahı görmüşken metih, elbet kolay,
Hoştu gaybından, utanç almıştı pay.
Hep sınırlardan korunmuştur vatan,
Böyle hizmet makbûl olmuştur inân!
Kal'alar bekler ve düşmandan korur,
Mal ve mülk versen, alınmaz hem bu sur.
Şah uzak olsun o serhaddî korur,
Şaha göstermiş vefâ etmez kusur.

3640. Şah için onlar, yakınlardan güzel,
Görmeden hizmet olur, sâdıқта el.
Gaybe hizmet zerre olsun, dağ sayın,
Yüzdekinden, pek de üstün anlayın.
Şimdi pek kıymetli, kulluktur inân,
Ölseniz gerçek de artık boş imân.
Hoş demekmiş, gaibin örtünmesi,
Ağzı ört artık n'olursun, kes sesi!
Kardeşim gel sen, şu sözden çek eli,
Hak verir, ilmi ledünden bilmeli.

3645. Bir güneştir hem güneş varken delil,
En büyük şâhit olur Rabb-ü Celil!
İşte Kur'ân'dan gelir üstün beyân,
Hak, melek, âlim olur şâhit olan!
Sâde şâhit Rabbiniz Allah iken,
Hak, melek, âlim olan şâhit hemen!
Hak şahâdet etse, kim olmuş melek?
Hak şahâdetlerde olsun müşterek!
Hem güneş nûrlar çıkarken ortaya,
Örtüsüz imkan mı vardır bakmaya?

3650. Her karanlık rûh, ışıktan kaçmada,
Hem güneşten bir ümit yok ortada.
Hem melekler bizlerin yâr olmada,
Hak güneşten hep gelip nûr almada.
Gerçi aldık bir güneşten biz ışık,
Biz, zayıflar üzre nûrlar sağladık.
Ay bedir olsun yeniden, yâ hilâl,
Her melek kadrince nûr, bulmuş kemâl.

Üç ve dört nûrdan kanat almış melek,
Hem kanattan mevkiler bulmuş melek.

3655. Sanki insanın akıl, olmuş kanat,
Böyle hâlden farklılık dolmuş kanat.
Has ve çirkin iş yapan insan isen,
Bir melek olmuş senin, yoldaş hemen.
Yok, güneş etmez tahammül, kör göze,
Mumdu yıldız, gösterirken yol bize.

HZ. PEYGAMBER'İN ZEYD'E: "BU
SIRRI BUNDAN DAHA AÇIK SÖYLEME,
SIRRI GÖZET" DEMESİ

Der Resûl: "Eshâbımız yıldız demek, "
Yolcunun mum, şeytânî recm eylemek.
Herkesin göz aynı kuvvet bulsa da,
Hem güneşten başlamış feyz almaya.

3660. Hiç hacet kalmazdı elbet ey zelil,
Hak güneşten nûru etseydik delil!
Ay; bulut, kil, gölge varken şöyle der:
"Aynıyım ben, Allah'ın vahyi gelir.
Hilkâtım sizler kadar zûlmet iken,
Verdi hem vahyin güneş, nûrlar hemen.
Ben, güneş varken meğer zûlmet idim,
Nûrlarından, kalbi aydın istedim."
Sen tahammül etmemişsen nûruna,
Sen zayıfsan, nûr ulaşmazdır sana!

3665. Sirke, bal oldum karıştım öyle ben,
Nûr ve zulmet çiftidir dermân hemen!
Hastalıktan kurtulursun, hasta sen,
Sirke kalsın, bal ye artık durma sen.
Kalp, hevâdan vazgeçip bulsun imâr,
Artık Allah, orda kılmiştir karar.
Bir gönül, kurmuş olurken râbîta,
Hükmeder Allah meğer bivâsîta.
Hem sözünçöktür sonu, Zeyd gerçeği,
Söylesem, terk et nasîhat etmeyi.

Zeyd'in Hikâyesine Dönüş

3670. Zeyd umulmaz, şimdi artık kaçtı o,
Attı nal hem, hem yücelmiş uçtu o.
Olmamışsan zeyd yitirmiş kendini,
Bir güneş vurmuş ve yıldızdır teni!
Yok, bulunmaz Zeyd'e âit bir nişan,
Bir samanlık yerde yalnız bir saman!
Bizde hisler, hem de parlak nutkumuz,
Sultanın ilmiyle biz fert olmuşuz.
Onların içlerde mevcut his, akıl,
Hem “**ledeynâ muhdarûn**”dan⁸⁹ dalga bil.
3675. Gelse rûhsat vakti, bir gelsin gece,
İş alır, yıldız da kalmaz gizlice.
Var akılsızlar, verir Allah şuur,
Her kulaktan mârifetler doldurur.
Hakk'ı övmüş naz ederler baksana,
Nâzla derler: “**Rabbenâ ahyyetenâ.**”⁹⁰
Hep dökülmüş, hep dağılmış et, kemik,
Toz koparmış bir süvârî üstelik.
Şükredenler, cümle kâfirler bile,
Yoktan artık, hepsi gelmiş mahşere.
3680. Baş çevirdin şimdi münkirsin neden?
Sen de yoktun, böyle yaptın orda sen!
Kaldıran kim, şimdi ben yokluktayım?
Söyledin sen, hep direnmiştin bayım!
Sen de mevcut rabbanîyyet, görmedin,
Hem de tutmuştur saçından bilmedin.
Öyle hâllerden ki çekmiş varlığa,
Sende his, yetmez bilip anlatmağa.
“Yok” denen şey: Hakk'a uymuş kul iken,
Sen çalış! Sağdır Süleyman bil ki sen!

3685. Dev, havuz misli çanaklar yapmada,
Reddediş yok, bak cevâplar ortada.
Yok oluştan, sen nasıl titrer isen,
Öyle korkar Hak'tan, o, yokluk denen.
Sende mevcut bunca mansıp, mâl ki var,
Gitti mal, pek zor gelir ölmek kadar!
Aşk-ı Hak'tan elde mevcut her nedir,
Bal yemişsen bir zehir, cân çekmedir!
Cân çekişmek oldu, gitmek ölmeye,
Bengisû bulmuş, ulaşmaz içmeye.
3690. Milletin göz, hep ölüm topraktır,
Bengisuymuş, şek dolup bakmaktadır.
Sen çalış, yüz şüphesiz insin doksana,
Yatma sen kalk, şimdi akşamdan yana!
Hep karanlıklarda aydın gün ara,
Akli rehber kıl n'olur zulmetlere!
Çok karanlık var ki sunmuş iyliği,
Bengisû saklar ve saklar dirliği.
Böyle yüzler gafleti ektikçe sen,
Uykudan kalkman tükenmiş şimdiden.
3695. Uyku ölmek, lokmanın dostluk, ölüm,
Bey uyur, hırsız görev almıştı tüm.
Bilmiyorsun kim hasım sen, bir düşün.
Doğdu ateş toprağa, düşman bütün.
Âteşin düşman su, âteş olmuşa,
cânda düşman oldu, ondan doğmuşa.
Söndüren âteş, suyun imkânıdır
Çünkü hep evlâdının düşmanıdır.
Böyle âteş, âteşi şehvet demek,
Hem günâhın, zilletin kaynak o tek.
3700. Dışta âteşler, sulardan sönmede,
Şehvetin âteş, cehennemlikse de,
Suyla sönmez, asla şehvet âteşi,
Tam cehennem hûylu olmaktır işi.

⁸⁹ “Şüphesiz onların hepsi de huzuruma getirilmiştir.” (Yâsîn, 32)

⁹⁰ “Bizi diriltin, bize hayat verdin.” (Mü'min, 2)

Şehvetin âteşte tek bir çâre; dîn,
“Nûrûhû itfâu nâril kâfirin!”⁹¹

Neymiş âteş; söndüren Nûr-i Hüdâ,
Nûr-u İbrâhim'i et, üstâd sana.

Nemrudî oddan da kurtar kendini,
Bir ağaç olmuş bilip öz cismini.

3705. Harcasan, bitmez ki şehvet âteşi,
Harcamazsan var, azaltmak çâresi.

Atsanız, sönmez odunlar âteşe,
Sen odun attıkça artmış bak işe.

Sen odun çektikçe âteş sönmede,
Kim sakınmış, su atıp söndürmede.

Hem nasıl etsin siyâh, âteş yüzü,
Kalpte takvâ, pembelik olmuş izi.

HZ. ÖMER DEVRİNDE
MEDİNE'DE YANGIN ÇIKMASI

Bak Ömer devrinde yangın başladı,
Sanki çöptür yandı taşlar kalmadı.

3710. Şehri sarmış, yandı görsen ev, ocak,
Yandı kuşlar, kol, kanat, yanmıştı bak.

Şehri toptan sarmış oldu şû'leler,
Suyşa korkmuş, böyle bir hâlden meğer.

Aklı ermişler, su dökmüş âteşe,
Bâzılar hep sirke dökmüş âteşe.

Öfkesinden arttı âteş durmadan,
Sanki Allah'tan âteş imdât alan!

Hep Ömer derler koşar millet ona,
Sönüyor hiç suyla âteş baksanal

3715. Der Ömer: “Âteş de Hak'tan âyet, iz;
Şû'leler bizden, hasislik hissiniz!

Siz su serpmekten geçin, ekmek verin,
Aynı soydarsak, hasislik etmeyin.”

Halksa der: “Bizler bütün açtık kapu,
Biz ki merdiz, vermişiz al işte bu.”

“Verginiz olmuş büyüklük, şân ve nâz,
Olmamış, Hak korkudan, takvâ, niyâz.”

3720. Şor iken yer bir tohum atmak demek,
Eşkiyâya bir silah vermek demek.

Ehli dinden, gel ayır sen kinliyi,
Hakk'ı anmış kimse bul, kal dinleyi.

Her adam öz kavme yardım etmede,
Nâdan iş yaptım deyip hükmetmede!

EMİR ÜL MÜ'MİNİN HZ. ALİ'NİN
YÜZÜNE BİR DÜŞMANIN TÜKÜRMESESİ,
HZ. ALİ'NİN KILINCINI YERE ATMASI

Neydi ihlâs, siz Ali'den öğrenin,
Hakk'ın aslan hîleden paktır bilin.

Harpte bir zor pehlivan alt eyledi,
Hızla kindan tam kılıç çekmiş idi.

3725. Hasmı tükrükler saçar ayyüzlüye,
Lâyık olmuşken Nebîden övgüye.

Öyle bir yüzdür o yüz, aydan iyi,
Dursa ay huzrunda, eyler secdeyi.

Ali atmış hem kılıç birden yere,
Hem savaştan da geçmiş bir kere.

Hem muhârip şaştı, âni dönmeden,
Böyle bir af, böyle hâller var iken.

“Katl için keskin kılıç çektin hemen;
N'oldu bilmem, söyle vazgeçtin ki sen?

3730. Sen ve ben birlikte cenk etmiş iken,
Avlıyordun söyle vazgeçtin neden?

Hışmınız kalkmış çekilmiş ortadan,
Hem de hışmın yıldırım olmuş sönen.

Sen ne gördün, bende akseylerdi ne?
Bir ışık düşmekte nûrsuz gönlüme!

Sen ne gördün? Gördüğün şey pek yüce,
Câna sen cânlar sunarsın öylece?”

⁹¹ Hadîs-i Şerif. “Nûrunuz kâfirlerin ateşini söndürüyor.”

- Er de sensin, Allah'ın sen aslanı,
Kimse bilmez, sen nasıl insan hani.
3735. Sanki Mûsa'nın olup Tîh'den bulut,
Öyle nîmet, sundu göklerden bulut.
Bak bulut, yağmur verir, buğday biter,
İnsanın gayrette bir, ekmek eder.
Sanki Mûsa oldu bir Tîh'ten bulut,
Helva ekmek pek kolay sunmuş umut.
Hep buluttan bayrak açmış rahmeti,
Sunmuş âlem üzre pişmiş nimeti.
Kim niyâz etmişse tam kırk yıl yedi,
Kim ümitvâr rızık hiç eksilmedi.
3740. Hep hasis olmuşta derler yok tere,
Hem soğan, girmiş mârûl isteklere.
Ey Muhammed ümmeti, sizler bilin!
Tâ kıyâmet bitmeyen nîmet sizin.
"Rabbimin indinde oldum ben konuk,
Rahmetinden hep bana sunmuş azık."
Şüphe, te'vilsiz kabullen sen sözü,
Bir hadîstir süt ve bal dolmuş özü.
Şüphe, te'vil; nîmetin hep reddi yâ,
Hak ki gerçekten hata görmek hatâ!
3745. Zanla hükümün aklının eksikliği,
Akl-ı küll öz, akl-ı cüz' bir diş deri.
Geç hadisten te'vil et sen kendini,
Beyne bul suç, pek güzel güllük hani.
Hep akıl hem hep bakış olmuş Ali,
Her ne gördün söyle artık ey velî.
Hilminin ok parçalar, hep rûhu bak,
İlminin nemden bu balçık oldu pâk.
Apaçık anlat, şu Hak sırdan bize,
Çünkü hançersiz ölüm, Hak'tan bize!
3750. Yok ki âlet, vâsıtasız resmeden,
Armağan kıymet taşır, Hak'tan iken.
Akla, yüz binler çeşit zevk sunmada,
Göz kulak ondan habersiz kalmada!
- Söyle arşın av tutan has şahini,
Sen ne gördün gel izah et hepsini!
Sende göz öğrendi, gaybı görmeyi,
Feylesof bakmış fakat görmez iyi.
Ay semâ üstündedir görmüş biri,
Hem karanlıklarda görmüş diğeri.
3755. Hem görür üç tane ay, yekten biri,
Üç adam gelmiş ve tutmuş bir yeri.
Göz açık, duymuş kulaklar onların,
Sizce mâlum, bizce meçhûldür bilin.
Bir büyüymüş pek acayip lutfü Hak,
Bizde Yûsuf, sizde kurt olmuştu bak.
Onsekizbin derler âlem, belki çok,
Her gözün, bir görmeye imkânı yok.
"Kaldır artık perdeyi ey Mürtezâ,
Has yüzün bir ayna, sır göster bize!"
3760. Yâ sen aklın, idrâkinden aç bize,
Yâ da söz ver, başlasın kalbin söze!
Parlamıştır sendeki nûr, bendeden,
Ay misil yaydın nûru, söz etmeden.
Kursu, söz etseydi artık bir kere,
Yolcular, durmaz gidermiş her yere.
Hem yanılmaktan olur onlar emin,
Mürşidin ses gülyabândan üst kesin.
Söylemezden ay da göstermiş yolu,
Söylesin, nûr üstü nûr olmuştu bu!
3765. Çünkü ilmin şehre sen oldun kapu,
Bir güneştir hilminiz, tek doğru bu!
Aç kapından, ilmi bekler kimseye,
Hem ulaşsın feyz kabuktan, dâneye.
Gel de aç sonsuz bu Hakk'ın rahmeti,
Ol delil sen, bul delillik fırsatı!
İsteyişler, zerreler bir pencere,
Kör gönül bilmez açıktır bin kere.
Bir kapı açmazsa rehber insana,
Kurtuluş yok, zan ve şüphenden sana.

3770. Sır açılısın ehl-i zan hayrân olur,
Hem ümîdin kuş için devrân olur.
Bulsa gâfil, hazneler virânedede,
Hep gezer durmaz yürür virânedede.
Bulmamışsın, dervişinden inciye,
Başka derviştenden de sor sen inciye.
Bunca yıl zan koşsa, almış olsa yol,
Şüphe bitmez hiç tükenmez bilmiş ol!
Burna gaypten, has kokuşlar gelmeden,
Sâde burnundur görürsün şimdi sen.

“BANA GALİP GELİNCE KILICI
NİYE ATTIN?” DİYE HAZRETİ
ALİ'YE SORMASI

Tâze mü'minken o, olmuş bir vefî,
Mânêvî mestlikle der ki: “Yâ Ali!

3775. Söyle artık! Yâ Emîrel mü'minin,
Rûhum olsun rahme düşmüş bir cenin!”
Hizmet eylerler çocuksan, bir zaman,
Oldu yıldızlar güneş kaynak inân!
Çokça yıldız, anne rahminden ona,
Hizmet etmişler sırayla, baksana.
Hem cenin başlar güneşlen cümbüşe,
Hem güneş yardım için başlar işe.
Hem güneşten bir ışık gelmez ise,
Vermemiş, yıldız denen nakştan öte.

3780. Hem vehimden, hangi elden aldı yol,
Hem cenin yüz bin güneşten buldu yol.
Hissimizden gizli yollar çok uzak,
Gizli yollar var güneş göklerde bak!
Rızık olur altın için sunmuş kemâl,
Taş bu yoldan buldu yâkutluk cemâl!
Öyle yoldur, lâ'li eyler kırmızı,
Nal, kıvılcımlar saçar, şimşek hızı.
Öyle yoldur, meyveler olgun kılar,
Kalmaz ahmak kalpte, artık korkular.

3785. Ey kanatlar parlatan, kâmil doğan,
Söyle, şahın elde uygunluk bulan.
Gerçeğin, ey şahı Anka avlayan,
Tek kişiyken, ordular yenmiş olan!
Teksin amma, sanki yüz binler kadar,
Fakrımız var himmetin etmiş şikâr.
Kahra lââyık yerde mertlikler niçin?
Ejder âzat eyleyen rûhsat kimin?

Hz. ALİ'NİN KILICINI ATMASINA KARŞI
SORULAN SORUYA CEVAP VERMESİ

Ali der: “Çektim kılıçlar Hak için,
Hakk'a kul ben, hükmüçoktur gövdenin.

3790. Hakk'a aslan, nefse aslan olmadım,
İşlerimden, sâde dindir maksadım.
“Attığın dem, atmadın sen” sırrımız,
Hak güneş vurmuş kılıç, biz tutmuşuz.
Her neyim var yolda, kaldırmış idim,
Hak'tan ayrı her ne var, yok belledim.
Gölgeyim ben, sâhibim gerçek güneş,
Bekçiyim ben, perdenin olmam ki eş!
Vuslatın cevherse, işlenmiş kılıç,
Bil diriltmek işti, öldürmek ki hiç!
3795. Hem de kandan, hiç de paslanmaz kılıç,
Yel bulutlar üzre el sürmez ki hiç.
Hem adâlet, sabrı bir çöp sanma sen,
Var mı yel, bir dağ bulup, almış giden?
Esse bir yel, yerdeki çöpler gider,
Çok muhâlif yel eser olmuş meğer.
Şehvetin, hırsın ve hişmin rüzgârı,
Sildi toptan, hep namaz kılmazları.
Bir dağım, varlık ne var, kurmuş O'dur,
Çöp isem ben, yel desem, vermiş O'dur.
3800. Meylimiz muhtaç, onun rüzgârına,
Hakk'a lââyık âşk, kumandandır bana.

- Şahların şahtır hışım, bizler köle,
Ben, gazâbın ağza gem taktım bile!
- Hilmimin hançer, gazabın boynunu,
Vurdu, Hakk'ın hep gazap rahmet dolu.
Dam, bacam hiç kalmamış olmuş harap,
Gerçeğin ben bahçeyim, ismim: Turâp!
Nefse illet, nefse ermişken kaza,
Ben kılıçlar gizledim, gördüm sezâ.
3805. "Hak seven" olsun dilerdim nâmımız,
Hak için buğz etmeli encâmımız.
Ben cömertlik eylesem Allah için,
Hem kısarsam, saklarım Allah için.
Mert isek, nâmert isek Allah için,
Vermemiz hem tutmamız Allah için!
Hak için yaptıklarım taklit mi yâ,
Sanma sen yaptıklarım olmuş riyâ!
İçti hâddan, şüpheden kurtulmuşum,
Bağlanıp Hakk'ın etekten tutmuşum.
3810. Ben uçarsam, her nedir görmekteyim,
Dönmüş olsam ben görüp dönmekteyim.
Çektiğim yük, bilmişim artık nedir,
Ay benim önder, güneş gelmektedir.
Halka bundan, fazla söz imkânı yok,
Bir denizken nehre sığmış yanı yok!
Akla uygun hem basit söz söyleyen,
Hiç ayıp yok, hak Resûl'dur emreden!
Ben garazdan kurtulan bir kimseyim,
Kulsa şahit, kıymet etmezmiş beyim.
3815. Hem şeriât, kuldan etmezmiş kabul,
Kulda şâhitlik, değersiz öyle bill!
Şahit olsun, ordudan aşkın köle,
Hükümü etmezmiş onun bir çöp bile.
Ehl-i şehvet bulmamış Hak'tan değer,
İtibârsız kul da onlardan beter!
Der bir ân sahip ki; hürsün, hür köle,
Şehvet ehliysen, ölüm zordur hele!
- Şehvetin kul, kurtuluş bulmaz meğer,
Hak'tan imdat, olmamış olsun eğer!
3820. Şehvet ehliysen, mekânın kör kuyu,
Hep günahattan, sanma zahmettendi bu!
Bir çukurdur, kendidir düşmüş ona,
Çekmeye uygun ipim yok baksana!
Bak yeter söz söylesem sözler uzar,
Tek ciğer dolmaz, şu taşlar kan dolar!
Sertliğindedir, ciğer dolmazsa kan,
Gafletinden, mülkü sevmekten inân.
Kan dolar, bir gün ki olmaz faydası,
Şimdi kan dol, faydadır kan dolması.
3825. Bendeler şâhit ise makbul değil,
Şeytânın kul, Hakk'a hiç uymaz çekil!
"İnnâ Erselnâk"⁹² hitâp olmuş ona,
Hür bırakmıştır başından baksana.
Ben hürüm, hem geçmişim hiddetleri,
Hak sıfattan başka yok, sen gel beri!
Gel beri, Hak fazlı kurtarsın seni,
"Rahmetin üstün gazaptan" ey denil!
Gel beri, yok şimdi hiç dertten eser,
Taş idin, kimyâyı Hak, etmiş güher.
3830. Kurtulup küfrün dikenlikten ki sen,
Ol ki Hakk'ın bahçesinde gül hemen.
Ben sen olsam, sen de bensin, pehlivan;
Kıymamış Ali'ye, Ali'den olan.
Bir günah yaptın, taâtlardan yüce,
Ân bulup geçtin de gökler güçlüce.
Hem mübârek bir günahmış, yaptı o,
Gül dikenden, bir ağaçtan bitti o.
Kast-ı cân etmiş Ömer, Peygambere,
Kastı boş, ermiş olur ol Server'e.

⁹² "Ey Muhammed! Biz seni bir şâhit, müjdeleyici ve uyanıcı olarak gönderdik." (Ahzâb, 45)

3835. Sihr edenler, girdi Fir'âvn emrine,
Öldürülmek onların devlet yine.

Onların sihr, bir de inkâr olmadan,
Hem Fir'âvun, onları seçsin neden?

Kör nasıl görsün bütün mû'cîzeyi,
Mâsiyat bazen olur tâat gibi.

Hak yasak kılmış, ümitsiz olmayı,
Bâzi suç vardır, tâat olmuş payı.

Hep sevâblar sundü varken seyyiât,
Gelsin İblis, bak olur, suçlar tâat.

3840. Allah'ın affıyla, şeytân gam dolar,
Hem hasetten, kendi kendin parçalar.

Çekmek ister hep günah sunmak huyu,
Olsun ister bizde yer, dipsiz kuyu!

Kul günah işler, bulurken tâati,
Şeytânın, oymuş uğursuz saati.

Gel de gir sen, biz ki açtık bir kapu,
Sen tükürdün, bizden armağan da bu.

İhsan etsem, ben cefâlar etmişe,
Bir ayak atmışsa, koy basın başa!

3845. Kim vefâ gösterse gör ihsânımı,
Vermişim bitmez hayat imkânını!"

HZ. ALİ 'NİN CEVAP VERMESİ VE
O SIRADA KILICI ELİNDEN ATMA
SEBEBİNİN NE OLDUĞUNU SÖYLEMESİ

Öyle merdim, kanlım olmuş kimseye,
Lûtfumuz mâni olur kahretmeye!

"Katleden Ali'yi sen söyler Nebî:
"Ali'yi sen katledersin ey gabi!"

"Bir ilâhî vahyi bildirmiş bana,
Hem helâkim onladır, denmiş bana."

İbn-i Mülcem der ki: "Sen öldür beni,
Olmasın tek böyle çirkin vur beni!"

3850. Ben derim: "Ölmem olur senden benim,
Hak kaza varken nasıl ben önlerim?"

Dâimâ karşımda der hem: "Ey Kerim,
Parçalarsan Hak için ben isterim.

Böyle pis son olmasın artık bana,
Nâr-ı Hak, hiç ermesin rûhtan yana."

"Haydi git sen, her ne var yazmış kalem,
Eğdi baş uğruna, âlemler de hem!

Sen de benden asla bir kin bekleme,
Bilmedim senden bu hâli, söz deme!

3855. Hakk'a âletsin, yapan Hakk'ın eli,
Hakk'a isyan, îtiraz yok bilmeli."

"Öyle amma, katili vurmak neden?
Gizlidir Hakk'ın katında, sır denen?"

Îtiraz etmişse Allah fi'line,
Ravzasından çok çiçek vermiş yine.

Kendinin iş, îtiraz var, Hak işi,
Hem lütuf, kahryla tekdir Hak işi!

Hâdisatlar şehrinin sultânı o,
Mülke sahip, her şeyin imkânı o.

3860. Âleti kırsın, bıraksın bir yere,
Kırma sunmuş, mutluluklar bir kere."

"Nesh edersek, der ki Allah âyeti:
Remze dikkat et görüp âkıbeti!"

İlk şerfât nesh edilmiş olmada,
Ot yolar oldukça güller vermede.

Gündüzün iş neyse nesh etmiş gece,
Dinlenir ten, orda artık öylece.

Sonra gündüz sildi, yok olmuş gece,
Nûrlarından her şey aydın öylece.

3865. Gerçi yatmak, zulme tam dalmak demek,
Saklıdır âb-ı hayat zulmette tek.

Uykunun zulmette, aklın tâzedir,
Var terennüm, sekteler sermâyedir.

Çünkü zıtlar, zıtla hâsıl olmada,
Hem “süveydâ”⁹³ var, Hüdâ nûr kılmada.

Sulh içindir, harbi hak Peygamberin,
Kaynak olmuş, sulhudur, ümmetlerin.

Gönlü has, binlerce baş kesmiş fakat,
Cümle insanlık diler alsın murat.

3870. Bahçivan, kesmiş muzır her bir dalı,
Tâ çoğalsın meyve, dallar dolmalı.

Bahçivan durmaz ayıklar otları,
Dal yücelsin, artırır olsun varı.

Hasta dış varken söküp atmış tabip,
Olmasın dostlar bu deritten muzdarip.

Eksik olmaz şey terakkîlerle yâr,
Bir şehit elbette ölmüşken yaşar.

Bir boğaz rızktan kesilsin, bak hele,
Hak verir rızk, hep ferahlıklar ile!

3875. Hayvanın, hakkıyla kesmişsen eğer,
İnsanın rızkıyla şân olmuş gider.

Hak için kim baş verir olmuşsa gör,
Gel kıyâs et, onda sen mânâya er!

Başka nîmetler verir Allah ona,
Türlü tatlar ermiş artık imkâna.

Bir boğaz almış, içerken şerbeti,
Geçti “lâ”dan hep “belâ”dır niyyeti.”

Himmetin parmak kısalmış sen uyan,
Nerye dek, ekmek hayat kaydında cân?

3880. Bir beyaz ekmek için dök yüz suyu,
Meyvesizsen, bir söğütsün işte bu!

Sabrı yok ekmek için, hissin hele,
Sürsen iksir, mis olur altın bile.

İstiyorsan, elbisen yunsun diye,
Dönme yüz, gel, bez yunan bir bölgeye.

Ekmek arzun, bir oruç kırmışsa gel,
Bul kırkçın; bağlatıp yüksel, yücel.

Kırsa bir yer gâye sarmaktır meğer,
Onda eller, hep sarar iylik sunar.

3885. İtirâz etsen, “gelip yap” der sana,
Sende el yok, kudretin yetmez ona.

Hem kırık sarmak, kırıkçyken hüner,
Hem sarar, iylik yapar, hem kurtarır.

Kim diker, elbette bilmiş yırtmayı,
Her ne satmış, buldu sağlam olmayı.

Ev yıkar kökten ederken toz duman,
Burda hoş îmâra lâzım az zaman.

Kesse bir tenden o baş, sen bilmiş ol,
Yüz bin aşkın baş için, açmıştı yol.

3890. Söylemiş Hak ki: “Kısas olmuş hayat, ”
Böyle bulmuştur hayat ondan sebât;

Emr-i Hak’tan kimseler almazsa güç,
Kim cesâret eyesin, atsin kılıç.

Hak katından açmış olsun kim gözü,
Onda vardır mutlaka takdir izi.

Öyle takdir, boyna geçmişken, sonuç,
Oğlunun gör, boyna sallanmış kılıç.

Git de Hak’tan kork, günahkâr suçlama,
Hükmü olmuş bir tuzak sen oynama.

ÂDEM ALEYHİSSELÂMIN İBLİS’İN
SAPIKLIĞINA ŞAŞMASI VE ULULANMASI

3895. Âdem’in göz, baktı İblis şâkiye,
Hem hakaret, hem de, istihfâf ile.

Gördü İblis çok beğenmiş kendini,
İblis’in iş, hem de güldürmüş hani.

Ey Safiyullah diyor, Hak gayreti,
Bilmiyorsun gizli esrâr, niyyeti.

Postu Allah ters çevirmiş olsa bir,
Dağ söker, kökten kopar dağ, taş nedir?

⁹³ Kalbin içinde mevcut siyah noktaya “süveydâ” denir. Tecelli nûru oraya yönelir.

- Perde yırtar Âdem'in ardan o an,
Yüzler İblis birden olmuş Müslüman.
3900. Der ki Âdem: Tövbe ettim bakmama,
Hiç gerek yok burda küstah olmama!
Yardım ister ferde, yardım eyleyen,
Yardım et! Hiç bilgi, zenginlik denen.
Sen hidâyet kalbe verdin, alma hiç,
Hak kalem yazmış, belâlar verme hiç.
Sen belâlardan korur oldun bizi,
Sen ayırma hem de ihvandan bizi!
Senden ayrılmak ki hiç bitmez keder,
Yardımdan ayrı, kim imdât eder!
3905. Hem yüküm olmuş, yükümken eşkiya,
Rûhumuz çıplak beden soymuştu yâ!
Ellerim kesmiş de yol bilmez ayak,
Yardımsız kurtuluş bizden uzak.
Kurtarır olsun eğer zordan cânı,
Hep perîşanlık sarar dört bir yanı.
Çünkü cân ermez olur vuslâtına,
Tâ ebet ermez ulaşmaz zâtına.
Vermesen yol, rûhta cân çıkmış gibi,
Sensiz olmuş olsa rûh ölmüş gibi.
3910. Tân edersen hükme hakkin, ey Kadîr,
Pek de uygun, sensin Allah, muktedir!
Ay, güneş, kaynak, köpük dersem fakat,
Servidir boydan eğik, hem çifte kat;
Gök ve yıldız, Arşa dersin, sen fakir,
Mâdenin ummânıdır dersin hakir!
Hem yaratmak, hem yüceltmek baksana,
Öyle söyler olmadı lâyıık sana!
Hem münezzehsin hatalardan ki sen,
Yokta hem sensin muhakkak cân veren.
3915. Var eden sensin, yakarsın istesen,
Yırtılan şey neyse hep sensin diken!
- Sonbahar yakmış, kavurmuş her yeri,
İlkbahar güllerle süsler yerleri.
Ey solan gül; gel de tekrâr tâzelen,
Tâzeden seç, ol hemen şöhretlenen!
Nergisin göz kör iken Hak açmada,
Ney kesilsin, tâze, sürgün bulmada,
San'atız biz, hem de san'atkâr değil,
Acze kâni' ol ve sen iştenden çekil!
3920. Biz bütün, hep; "nefsi, nefsî" söyleriz,
İstemezsen, biz de İblis'lerdeniz.
Kurtaran sensin, fenâlıktan bizi,
İblis'in elden alan sensin bizi!
Sensin elbet hep bizim elden tutan,
Yoksa değnek, çâresizdir kör o an.
Hoş olan, hoş olmayan, hep ızdırâp,
Senden ayrı her ne var: Olmuş azâp.
Kimde sığınak olsa, şu âteş denen,
Yâ Mecûsî, ya da Zerdüş'tür hemen.
3925. Hakkı sunmaz her ne var, bâtil olur,
Fazlı Hakk'ın rahmeti yağmış durur.
-
- HZ. ALİ HİKÂYESİNE DÖNÜŞ
-
- Gel de yönlen, Mürtezâ'nın hâline,
Dön de ihsan, hem keremkâr nakline.
"Gündüz, akşam görmüşüm düşmanımı,
Bulmadım hiç kızmanın imkânını!"
Ölmemizdir bizce kudret helvası,
Ölme, ferdin Hak'ta vuslât bulması.
Hem ölümsüzlükle, ölmektir helâl,
Hem azıksızlık azık; nîmetli hâl!
3930. Tence ölmüşsek odur, mânen hayat,
Zâhiren yokluk denen bulmuş sebat.
Hem çocuk gelmişse, ayrılmak demek,
Hem cihâna gelme, serpilme demek.

Hem ecel, aşkım ve meylim baksana,
“Nefse güçlük vermeyin,” emrin bana.

Hem yasaklar tatlı şeyler, insana,
Zehr için nehydir gereksiz, baksana.

Dış ve içten zehre dönmüş dâneye,
Zehreçoktur, bir yasak, hâcet niye?

3935. Gel de sen, ölmek nedir tattır bana?
“**Belhüm ahyâün**”de⁹⁴ ad olmuş onal

“Levm edin dostlar, gelin siz öldürün,
Dâimi ömrüm benim, ölmek bilin.

Hem ölümdür bizlerin gerçek hayat,
Öz vatandan ayrılık, vermez ki tat.

Bizde mevcut ayrılıktan bir sükûn,
Dendi bak “**İnnâ ileyhî râciûn!**”⁹⁵

Gurbet elden yurda dönmektir yine,
Ayrılıktan erme, ermiş birliğe.

SEYİSİN HZ. ALİ'YE “YÂ EMÎRE'L-
MÜMİNİN BENİ ÖLDÜR BENİ BU
KAZADAN KURTAR!” DİYEREK
AYAKLARINA KAPANMASI

3940. Yalvarır der: “Yâ Ali öldür beni,
Hem uğursuz vakti kaldır görmemi.

Dök, helâl olsun kanım artık sana,
Hiç ölüm ben görmeyim, senden yana.

Ben dedim, her zerre olsun kan döken,
Elde hançer, olmuş olsun kasteden.

Kıl kadar gövdende olmaz bir zarar,
Çünkü takdir böyle yazmış âşikâr!

⁹⁴ “Allah yolunda öldürülenlere ölü demeyin.
Aksine onlar diridirler. Rableri katında rızık-
lanırlar...” (Âl-i İmran, 169-170)

⁹⁵ “Biz Allah'ın kullarıyız ve O'na döneceğiz.” (Baka-
ra, 156)

“Gamsız ol, artık şefâatçin benim,
Cisme kulluk yok ki rûhun bey benim.

3945. Hem de yok cismim de kıymet gerçeği,
Ben cisimsiz, erkeğin, en erkeği!

Bizde kıymet tutmamıştır ten işit,
Hem de tensiz ben, yiğit oğlu yiğit.

Hem kılıç hançerdi reyhanım benim,
Ölme, meclis zevki bostanım benim.

İşte maksat, doğsun adlin gerçeği
Tâ ki bol versin hilâfet meyveyi.”

MUSTAFA SALLÂLÂHÛ ALEYHİ
VESELLEM'İN MEKKE'Yİ FETHETMEK
İSTEMESİ, DÜNYÂ SEVGİSİNDEN DEĞİL,
ALLAH'IN EMRİ İDİ.

3950. Mekke'nin fethi Resûl'ün gayreti,
Saysak olmaz, fethi dönmüş niyeti.

Hem fezânın hazneler görmüş gözü,
Bakmamış hiç arşa hiç dönmez yüzü.

Doldu gökler rûhla, Peygamber diye,
Hep melek, hûri de gelmiş görmeye.

Hoş görünmek üzre süslenmiştiler,
Dostan ayrı, gayra yer vermezdiler.

Öyle dalmış, Hak azâmet içre o,
Kimse bulmaz böyle mevkî doğrusu!

3955. Lîmallah hükmüne râm olmuşun,
Kalbe sığmaz başka ihsan bulmuşun”

Bakmayız biz, karganın gözden yine,
Bahçe, bağ hiç! Renkte hiç, Hak mestine.

Göklerin, olmuş akıllar haznesi,
Hep Resûl'ün gözde, bir çöp gölgesi!

Mekke neymiş, neydi bilmem Şam, Irak,
Feth için hiç gösterilmez iştiyâk?

Hem Resûl'ü böyle vehmetmiş biri,
Kalbi pistir, vehmi sunmuş cehl eri.

3960. Bir nikap taksan, o bir renkten göze,
Hep o renktendir güneşler görmede.
Mâvi, mor cam, neyse hep kır, geç hele,
Fark et insan, fark edilsin toz bile.
Bir süvârînin ki at kaldırdı toz,
Merd-i Hak görmez, yanılmış sende göz.
Gafletin gözlükle İblis, gördü toz,
Ateş üstündür deyip kör etti göz.
Sen azizlerden görüp, saysan beşer,
İblisin mirâsıdır bu, aynı şer.
3965. Olmadan evlat, inatkâr iblise,
Nerde oldun şimdi vâris ol pise?
İt değil, elbette ben bir hakperest,
Hakk'ın aslan olmamış, sûretperest.
Bak cihânın aslanı; rızık, av arar;
Allah'ın aslanları süsten kaçır.
Çünkü aslan ölse, bulmuş yüz vücut,
Cismi bir pervâne sanki, yaktı od.
Ölme, sâdiklarda gerdanlık olan,
Hem Yahud'lar üzre olmuş imtihân.
3970. Hak buyurmuş, İsrâilin kavmine,
Sâdikin ölmek, olur varlık yine.
Sende mâdem menfaat arzûsu var,
Menfaat dersen ölüm, haslık sunar.
Ey cühutlar, söyleyin nâmus ile!
Söyleyin sâdiksınız, sizler hele!
Hem Muhammed, kaldırıır söz sancağı,
Bir cühût ölmez, cesâretsiz bağı.
Dille onlar, söylemiş olsaydılar,
Hem cihânda bir cühût olmazdı var.
3975. Hep Yahud'lar mal, haraç vermek diler,
"Etme mahcup sen de ey Nûr!" derdiler.
Sen kiçuktur sözlerin, gördün sonu,
Gel de elver, dostu gördün en sonu.

HZ. ALI'NİN PEHLİVÂNA: "SENİN
BENİM YÜZÜME TÜKÜRÜŞÜN NEFSİME
AĞIR GELDİ. AMELDE İHLÂS KALMADI.
İŞTE SENİN ÖLDÜRÜLMENE MÂNİ
OLAN BUDUR." DEMESİ

Der Emîrî'l- Mü'minin: "Gel ey civân,
"Hem savaş eyler iken, ey pehlivân.
Sen tükürdün, zor gelen şey nefsim,
Ben de huy, birden değişmiştir yine.
Nisfi harbin nefis için, nisfen hevâ,
İtikâm, Allah için varken revâ!

3980. Sen ki Allah san'atından bir eser,
Hak yaratmış, sende yok benden değer.
Halka Allah emridir lââyık olan,
Hükmü olmazken gelip kızmam ki ben."
Duydu müşrik, kalpte nûrlar parladı,
Kesti zunnâr, kalpte bir şey kalmadı"
Bem cefânın tohumunu ekmiş idim,
Ben seni, bir başka tür sanmış idim.
Sen ilâhî bir terâzisin meğer,
Hak terâzisinde sen, dilsin meğer!
3985. Sen benim dostum, hısım hem akrabam,
Mezhebim, lambamda aydınlık tamam.
Bendesî oldum چراغ olmuş kulun,
Ondan elbet beslenir aydınlığın.
Ben nasıl olmam kulu! O sâde nûr.
Böyle bir inci eder O'ndan zuhûr.
Gel de öğret sen, şahâdet etmeyi,
Gördüğüm sensin, ki sen vaktin beyi."
Hem onun kavminde tam elli adam,
Dine girmiş, doldular hep aşkla tam.
3990. Oydu hilmin hançeri, hem çokkanı,
Kurtaran, ölmekte birçok insan!
Her kılıçtan, sivri hilmin hançeri,
Ordulardan çok muzaffer bir çeri!

Eyvah, eyvah! Ben yemiştim az yemek,
Fikrimin coşkunluğu donmuş demek!

Âdem'e buğday tutulmuş bir güneş.
Yer, güneş, ay ortasında zûlme eş.

Aldı kalp kilden, letâfet bir kere, Ayda
nûr gitmiş, dönüşmüş Ülker'e.

3995. Mânevî ekmek yesen hep faydadır,
Dünyevî ekmek vefâsız huyladır.

Yemyeşil bir tek diken yermiş deve,
Çokça tat çok menfaat almış deve,

Solsa her şey hem kurur olsun diken,
Yer, devem hiç durmamıştır bil ki, sen.

Yırtar olmuş, koymayıp hiç dil, dudak,
Önce sen tat, bir diken, tattan uzak.

Çünkü ekmek, mânevî rızıkken yeşil,
Şekle girmişken de sertleşişti bil.

4000. Sen alıştın tâzelikler hep senin,
Ey Hüsâmeddin ve ey sen, nâzenin.

Şimdi yersin sen dikenlerden bile,
Çünkü doygunsun, bütün mânâ ile.

Kille dolmuş, dil, avurt yırtardı bak,
Şimdi gelsen, böyle ottan dur uzak.

Söz, çamur, artık sular berrâk değil,
Koy durulsun kuy'yu, artık ört, çekil!

Kalbi, hem Allah durultsun feyz ile,
Kalbe versin sâde bir saflık hele!

4005. Hem kavuştur muş sabır arzûya da,
Doğrudur, mutlak ki tek bilmiş Hüdâ!

BİRİNCİ CİLDİN SONU

MEVLÂNÂ

MESNEVÎ

2

ÖNSÖZ

Bismillâhırrâhmanırrâhım

Mesnevî-i Mânevî'yi, Hz. Mevlânâ, halifesi Hüsâmeddin Çelebi'nin isteği üzerine yazmaya başlamıştır. Hz. Mevlânâ söylemek ve Hüsâmeddin Çelebi de yazmak sûretiyle Birinci Cilt Hicrî 660 yılında tamamlanmıştır. Sonra da, Çelebi'nin hanımı vefat etmiş ve bâzı mânevî hâlleri dolayısıyla *Mesnevî*'yi yazmakla uğraşamamıştır. 662'de (yani iki yıl sonra) İkinci cildin yazılışına başlanabilmiştir.

Bu hususta Hz. Mevlânâ şöyle demektedir:

“Şu İkinci Cildin gecikmesinin hikmetlerinden bâzısının açıklanması, bu işteki İlâhî hikmeti kullar bilse, o işin faydalarından âciz kalır. Ve Hakk'ın hikmetleri onun idrâkini harâp eder ve hiçbir şeyle uğraşmaz. O işin hikmetini kul bilmiş olursa harekete geçemez.

Zîrâ Allah: “Hiçbir şeyçoktur ki hazineleri bizde olmasın. Fakat biz onu malûm bir miktarda indiririz.” (Hicr Sûresi, 21)

Toprak susuz kerpiç olmaz. Su çok olsa da kerpiç olmaz.

“Allah gökyüzünü yüceltti, ölçü yaptı.” (Rahman Sûresi, 7)

Her şeyi ölçülü verir ve ölçüsüz değil.

“Allah dilediğini sayısız rızıklandırır.” (Bakara Sûresi, 212)

Hikmetine mazhar olanlar, “tatmayan bilemez” sırrına erenler müstesnâdır.

Birisi “aşıklık nedir?” diye sordu.

Ona dedim ki: “Benim gibi olursan bilirsin.”

Aşk, sevgi, sayıya gelmez, hiçbir ölçüye sığmaz. Bundan dolayı aşk, gerçekte bir Hak sıfatıdır. Kula nispeti mecâzîdir. “Allah onları sever.” Sözü yeterlidir. “Onlar da Allah'ı sever” sözü nerede kaldı?

Allah'a hamd, Peygamber'ine sonsuz salât u selâm olsun.

Bismillâhirrahmânirrahîm

- Mesnevî geç kaldı bir müddet hele,
Kan süt olmak üzre beklermiş bile.
- Doğmadan bahtın yeniden bir bebek,
Bil ki, kandan tatlı süt olmaz demek.
- Hem ziyâ-ı Hak Hüsâmeddin bu ân,
Mânânın göklerden inmiştir inân!
- Gitti gerçek yer, onun Mi'râc de sen,
Hem bahârın gül henüz açmaz iken.
5. Dönse ummandan o artık sâhile,
Mesnevî'nin çeng, akort olmuş bile!
- Mesnevî, rûhlar için olmuş cilâ,
Dönmedir siftah ve bitmiş fâsıla!
- Hicretin tam, altıyüz altmışiki,
Tarihinden fayda sunmuş, şöyle ki.
- Gitti bülbül, döndü artık bir doğan,
Kalplerin mânâyı olmuş avlayan.
- Şah eli, mesken olur kaç şahine,
Halka sonsuz bir eşik açmış yine!
10. Burda âfettir hevesler, şehvetin,
Yoksa başlar vakti, balla, şerbetin.
- Ağzı ört sen, âşikâr görmek için,
Gözde bağ olmuş yemen, içmen senin!
- Ey ağız, sensin cehennem âteşi;
Ey cihân, sensin yâ berzâhın eşi!
- Bâki nûr, âdî cihân ardındadır,
Sâfi süt, kan nehrinin ardındadır.
- İhtiyatsız yaklaşırsan ey adam,
Sen ne ki, sütler olur bir kan tamam!
15. Bir adım, Âdem atar nefsten yana,
Mevkisizlik, halka olmuş boynuna.
- Sanki İblisten, kaçır sandım melek,
Azıcık ekmek isteyip, yaş döktü pek.
- Kıl kadar bir suçtu ammâ, işlenen,
Gözde çıksın kıl, ne zordur anla sen!
- Gözdü Âdem bilki sonsuz nûrlara,
Gözde kıl bitsin, dönermiş dağlara!
- Orda Âdem etse bir kez meşveret,
Pişman olmak üzre, kalmaz mâzeret.
20. Bir akıl, aklınla birlik oldu mu?
Pis işin, çirkin sözün, gelmiş sonu.
- Bir nefis, bir nefse olmuş olsa yâr,
Akla yer yok, cüz'i akl artık susar.
- Yalnız olmaktan ümitsiz olsanız,
Lâzım olmuş, bir güneş yâr bulmanız!
- Çarçabuk git! Hakk'a dostlar bulmaya,
Böyle yap sen, Hak'tan imdât almaya!
- Halvet etmiş kim ki göz örtmektedir,
Neyse halvet, şimdi dosttan öğrenir!
25. Halvet ağyâr üzredir, dosttan değil,
Kürk kışın lâzım, bahar gelsin değil!
- Bir akıl bulsan, akıl çift kat demek,
Nûru aktar, pek kolay yol gözlemek.

- Bir nefis, bir nefse gülmüş, hoşlanır,
Zulmet artar, cümle yollar gizlenir.
- Dost, gözündür, ey hakikat avlayan,
Gel temiz kıl, cümle çör-çöpten bu ân!
- Dil süpürgendir ve toz kaldırma sen,
Göz olan mürşîde, toz kondurma sen!
30. Çünkü mü'min ayna olmuş mü'mine,
İşte bundan ayna buğ tutmaz yine.
- Dost ki rûhen hüzne, sâf bir aynadır;
Ayna sâfken, hohlayıp durmak nedir?
- Örtmesin, nefsin seni, artık sana,
Her vakit olsun senin reddin ona.
- Kilden âdî sen mi? Toprak buldu yâr!
Bir bahârdan, eylemiş yüz nûru var!
- Bir ağaç, birkez baharlar gördü mü,
Hoş havadan dal çiçek sürmüş demi?
35. Sonbahardan, görse uymaz yâr yüzü,
Yorganın altında yüz örter özü.
- Der ağaç: "Hâm dost, belâ sunmuşsa yâ,
Gelse, dalmam lâzım olmuş uykuya.
- Eshâb-ı Kehf'ten olup, yatsam eğer!
Dekyanus'tan haps edilmek hoş meğer!⁹⁶
- Dekyanus sağken ayıklık kul oluş,
Uykudur Kehf ehlinin tek kurtuluş!
- Uyku, âlimsen uyanmışlık demek,
Vay, ayık câhil uyanmış olsa tek!
40. Karga kurmuştur çadır, kışlar bağa,
Orda, bülbüller de mecbur susmağa.
- Olmasın gül, susma düşmüş bülbüle;
Gün çekilsin, uyku gelmiştir bile!
- Ey güneş sen, gülşeni terk eyledin,
Başka yer, nûrlarla dolsun istedin!
- Kalbe doğmuş bir güneştir batmayan,
Hem onun hep, rûh, akıl olmuş mekân!
- Bir güneştir, farkı yok, gündüz gece,
Hem kemâl, hem nûraçoktur yitmece.
45. Olsan İskender, yönel aydın yere;
Şarka varsan, nûr olursun bir kere!
- Nerye gitsen sen, bütün yönler doğu,
Âşıkymış garbinin, gör doğruyu.
- Yarasa hissinsin nûrlardan kaçır,
Has olan hissini doğu, nûrlar arar.
- Zâhirî his, yol olurken merkebe,
Ey eşek binmiş, utan, bul mertebel!
- Duygu vermiş, duygudur histen geçen,
Altın onlar, bunlar etmez mis hemen!
50. Bir pazar saklarsa altın duygular,
Miss olan bir duyguya kimler bakar?
- Tende his, zulmet yiyip artmışsa da,
Rûhta his, almış güneşlerden gıdâ.
- His yükün ey gayba aktarmış kişi,
El çıkar cepten n'olur Mûsa gibi!
- Her sıfat, olmuş hüner, dolmuş güneş,
Sende çok şey var, güneş yalnız âteş!
- Sen güneşsin, bâzı olmuşsun deniz,
Bâzı Kaf, hem bâzı bir, Anka'sınız!
55. Olmadın aslâ o sen, hem aslâ bu,
Neydi vehmin? Çokta çoksun doğrusu!
- Rûh, akıl elbette ilmin oldu yâr,
Rûhta Türk, olmak, Arap olmak mı var?
- Ey nakıştan, cümle sûretten öte,
Her inânmış, şirkli düşmüş hayrete!
- Gâh müşebbihten muvahhit etmede,
Gâh müvahhidken, şekil yol kesmede.
- Mest iken "Ebûl Hasan" der seslenir,
Ey küçük sen, tâze ten der söylenir.
60. Bâzı nakşından alıp eyler vîrân,
Yârı tenzîh üzre yapmıştır inân!
- Mu'tezildir, duygu, hissini mezhebi,
Akla uymuş gözse, sünnî meşrebi.

⁹⁶ Dekyanus: Ashâb-ı Kehf'in devrinde ki kral.

- Hisse uymuş, tutsak olmuş duyguya;
Sünnîyim der, oysa sapkinlik, rüyâ!
Histe kalmış mutezileymiş tamam,
Sünnî'yim der, böyle câhildir o tam.
Hisse bağlanmaz olanlar Sünnîler,
Bir gören göz akla olmuş göz meğer.
65. Hayvanın bir duygu görsün şahı da,
At, eşek dersin, görür Allah'ı da!
Olmasaymış başka bir hissin eğer,
Hayvanı histen öte, hissin değer;
Cümle insanlık bulur nerden kemâl,
Hiç yüceltmez insanı, hayvanca hâl.
Geçmeden sûret, şekillerden de sen,
Aslı yok sözden ibâret, söylenen!
"Şekle sığmış, şekle sığmaz" söylemek,
Erse kim mânâyâ üstad oldu tek.
70. Kõrsen, â'mâ üzre yok, teklif denen,
Kõr değilsen, sabr anahtar bil ki sen!
Gõzde gaflet perde, sabrın yakmada,
Hem yakarken şerh edip nûrlatmada.
Kalpte aynan, saflaşır tam pâk olur,
Suyla kilden gayri, noksanlık bulurur.
Hem görürsün nakşı da, nakkaşı da;
Kim dõşer, neymiş dõşenmiş ortada.
Yâr hayâli, sanki İbrahim idi,
Sûreten put, mânâ putçuktur dedi.
75. Hakk'a şükr olsun, bu zâhirlikle de,
Hem hayâlınden, hayâlim görmede.
Gõnle sırlar yüklemiş, kâmilleri,
Hor gören dõksün başından killeri.
Ben güzelsem, lûtfu vardır, ben derim,
Yoksa gülmüş cümle çirkin, beklerim!
Burda çâre, nefse sen bakman gerek,
Lâyık olmazsam odur gülmüş demek.
Hak güzeldir, hem güzellik sevdiği,
Gençse seçmez, ihtiyar bir sevgili!
80. Cezbeden bil, her güzellik, bir güzel,
"Tayyibâtüt tayibin"⁹⁷ sen anla gel.
Hep cihânda cinsi, çekmiş cinsini,
Hem sıcak, çekmiş sıcak; sert, kendini.
Çekti bâtil durmadan bâtılları,
Bâkilik sevmiş ölümsüz hâlleri.
Nâr denen çekmişti, tümnden ehl-i nâr,
Ehli cennetlik, çekerken ehl-i nûr!
Göz kaparsan, bil ki cânın derttedir,
Yoksa gündüz, göz sabır bilmez nedir.
* Göz kapatmak, cân çekişmektir sana,
Penceren nûr sunmasın, sabr yok ona!
85. Gündüzün nûrlar olur bitmez tasan,
Göz yumarsan, sabrı bitmiş oldu san.
Göz açikken, gönle çökmüş dert desek,
Kalp gözün örtük iken, açman gerek.
Tek sıkıntın, kalpte gözler arzûsu,
Bir sınırsız nûr, gönüller arzûsu!
Hem sebâtsiz çifte göz örttün mü sen?
Nûrdan ayrılсан, açarsın göz hemen.
Çifte nûr vardır, basîrettir biri,
Sakla kalsın, hem akıldır diğeri.
90. Hak çağırısın, bakma lâzım: Ben neyim?
Hakk'a lâyıklıkta ben, çirkin miyim?
Bir güzel, çirkin takarken ardına,
Belki dâvet, bir alay olmuş ona.
Muktedir olsam gelip görsem beni,
Ben sabah-akşam mıyım bilsem bunu?
Rûhu görmek istemiştim ben meğer,
Yansıtılmaz, sunmamış hiç kimseler.
Ayna, nerden söyledin en sonda ben?
Hem nasıl, kim ayna olmuş bildiren?

⁹⁷ Nûr Sûresi 26: "Kötü şeyler kötü kimseler için.
İyi şeyler de iyi kimseler içindir."

95. Bir demirken ayna, göstermiş beden,
Cân sunan bir ayna kıymet bilki sen!
Cânın ayna var yâ, oymuş yâr yüzü,
Öz diyârdan sundu, yârin var yüzü.
Ey gönül gel, dâimî bir ayna bul;
Git deniz bul, faydasız çay bilmiş ol!
Kul talep etmiş, civârından yeri,
Hurma çekmiş dertlenen Meryem'leri.
Gözlerin bakmış olurken gönlüme,
Görmeyen, kalp oldu deryâ görmeme.
100. Hem de, sonsuz ayna, gördüm ben seni,
Gözlerinden, ben nakış gördüm hanî!
Gözlerinden bulmuşum artık yolu,
Kâmilin gözlerde, aydınlık dolu!
Der ki vehmin: "Gör hayâlidir senin,
Sen busun, öğren hayâlin kendinin!"
Gözlerinden seslenir nakşım "benim,"
Birliğiz biz, sen ki bensin, ben benim!
Yol bulur, nerden hayâl, aydın göze?
Vehm ü gerçekler, hayâl olmaz bize!
105. Başka gözlerden görürsen nakşını,
Olmamış gerçek ve merdût bil onu.
Gözlerin, çekmişse yokluk sürmesi,
Şeytânın tasvir de vehmin bâdesi!
Onda gözlerdir hayâl, yokluk evi,
Hem görür, yokluk olur varlık evi!
Gözlerim sürmüştü Allah sürmesi,
Varlığın evdir, değil düş hânesi.
Varlığın vehmiyle, kıl girsin göze,
Hem hayâl, gevher, yeşim dermiş bize.
110. Sen hayâlisten geçip gitsen öte,
Göz, yeşim, gevher nedir, fark etmede!
Bir misâldir, ehli gevher sen işit,
Yap kıyâs, gerçek nedir gel, anla git!

HZ. ÖMER ZAMANINDA
BİRİSİNİN HAYÂLİNİ HİLÂL SANMASI

- Hem Ömer vaktinde ay gözlenmeye,
Çıktı bir kaç erle, bir en yükseğe!
Ru'yetinden hep emîn olmak için,
Bir adam der: "Yâ Ömer ay var bilin!"
Gökte ay görmez Ömer, bakmış hemen,
Der: "Hayâlisten görürsün şimdi sen."
115. "Ben semâlar görmüşüm senden iyi,
Hem nasıl görmem, hilâlin gerçeği?"
"İslatıp el, şimdi artık sür göze,
Sonra gel göster, hilâl neymiş bize."
İslatıp kaş baktı, artık yok hilâl,
Der ki: "Sultânım görünmez bir misâl!"
Der Ömer: "Elbet kavislenmiş kaşın,
Attı ok, vehmiyle olmuş uğraşın."
Eğri bir kıl, verdi şaşkınlık ona,
Kalktı ay gördüm demek dâvasına.
120. Eğri bir kıl, olsa gökler perdesi,
Bir düşün neymiş vücut eğrilmesi?
Doğrulardan, doğru kıl sen gövdeni,
Doğru bir dergâhta gel durdur seni!
Hem terâzi var, terâzi ölçmede,
Tartılan şey fazla, eksiklik ne de?
Eğrilerle tartılan, eksik düşer,
Görse eksik aklımız, elbet şaşar.
Mertçe dur elbette kâfir kimseye,
Tilkilik yok, aslan olmazsın niye!
125. Ağyarın üstünde sen gel, ol kılıç,
Aslan ol dur, tilkilerden olma hiç.
Gayret et dost, gitmesin senden yine,
Bil dikenler, güllerin düşmân yine!
Kurda âteş saç, üzerlik benzeri,
Çünkü Yûsuf üzre düşmân, her biri.
Evladımsın, söylemiş şeytân sana,
Aldatır hep hilekârdır baksana!

Yaptı tezvir, önce Âdem'den yana,
Mat sunar olmuş siyah yüz, insana!

130. Bilki satranç oynayan şeytân çevik,
Bakma mahmûr, mat olursun, ol atik!

Hem seni, çerçöp edip sıkamak diler,
Kor nefessiz, söz desen vermez ki yer!

Bunca yıl gırtlakta çöplerdir kalan,
Çöp nedir? Hırslarla gelmiş mâl olan!

Mal, boğazdan saplanan kılıçık sana!
Mânidir âb-ı hayattan içmene!

BİR YILANCIDAN BAŞKA BİR YILANCININ YILAN ÇALMASI

Hilekâr hırsız gelip çalmış malı,
Yolkesenden, yolkesen almış malı.

135. Çaldı bir fertten bakın, hırsız yılan,
Saydı nîmetten de, hem aptal olan.

Bir zehirmiş, gör ki sâhip kurtulan,
Hem zehirden inleyen, hırsız ölen.

İlk çalan er gördü ölmüş, bildi o,
Hem yılan sokmuş ve ölmüş, doğrusu!

"Hakk'a duâ eyleyip, durdum ya ben,
Hem bulup ondan yılan alsam hemen.

Hakk'a şükr olsun, kabul görmez duâm,
Ben ziyân saydım meğer ki, fayda tam!

140. Çok duâ vardır, felâket insana,
Dinlemez Allah, cevap vermez ona."

HZ. İSÂ İLE YOL ARKADAŞLIĞI EDEN KİMSENİN HZ. İSÂ'DAN BİRTAKIM KEMİKLERİ DIRİLTMESİNİ İSTEMESİ

Yoldaşymış İsâ'nın ahmak biri,
Bir çukur görmüş, kemik her bir yeri.

Şöyle der: "Ölmüş diriltlen, söz nedir?
Arkadaş dersen, bu söz yüksektedir!"

Gel de öğret, eyleyim ihsânı ben,
Ben kemikler üzre olsam, cân veren."

Der ki İsâ: "Sus senin kârın değil,
Hem nefes, sözler senin harcin değil!"

145. Bir nefes ister ki elbet güçlüce,
Hem meleklerden büyük, idrâk yüce.

Çok zaman ister nefes, pâk olmaya,
Haznesinden göklerin yer bulmaya.

"Elde tuttun bir çubuk, sandın âsâ;
Sende Mûsa kudretinden var mı yâ?"

Der ki: "Bilmem bir büyük esrârsa bu,
Hem kemikler üzre "Âzâm" sen okul!"

Der ki İsâ: "Ey Hüdâ sırlar nedir?
Ahmağın bitmez olan, ısrâr nedir?"

150. Hem neden hiç, hastadır gamlanmıyor,
Kendinin derdiyle murdâr, yanmıyor?

"Kendi ölmüş, bildeden terk eyliyor;
Başka ölmüş var, diriltmek istiyor!"

Der ki Hak: "Varken felâket isteği,
Hem de batmış bir dikendir ektiği."

Durmadan dünyada kim ekmiş diken,
Hep dikenlik buldu, gül bulsun neden?

Elde hep güller diken olmaktadır,
Dosta varsın, dost yılan kalmaktadır.

155. "Şâkiler, ârif olanlar aksine,
Bir yılan kimyâsı olmuştur yine!"

SÛFİNİN HİZMETÇİYE HAYVAN TİMAR ET DEMESİ HİZMETÇİNİN DE 'LÂ HAVLE' ÇEKMESİ

Çıktı Sûfî, türlü yerler gezmede,
Tekkenin olmuş konuk, eylenece.

Bağlamış merkep, ahırdan bir yere,
Baş sedir bulmuş, oturmuş bir kere.

Cümle yâranlarla meclis kurdular,
Dosta ermekten açılmış sayfalar.

- Sûfinin defter, yazılmak bilmiyor;
Kar beyazdır gönlümüz , gel bak diyor.
160. Âlimin kısmet desen, olmuş kalem,
Rızk-ı sûfi; hem sülûktur, hem kıdem.
Avda sûfi, say ki âhû izleyen,
Avcı olmuş, say ki, avcı misli sen.
Âhunun tâkipte, lâyıktır ona,
Sonra âhû miski rehberdir ona!
Şükredip kalbiyle, düşmüşken yola,
Şüphesiz, maksatta verdirmiş mola.
Rehberin misk olsa, gitsen bir konak,
Yüz konaklık yoldan üstün oldu bak!
165. Mehtabın kaynak ki olmuş bir gönül,
Ârife kısmet eşik olmuştu bill!
Sence divar, ârifin oymuş kapu,
Sence taş, ârifte olmuş inci bul
Sen bakıp bir ayna görmezden hele,
Önce ârif gördü, kerpiçten bile.
Rehber onlar, yokken âlem, var idi,
Rûhla, Hak deryâyıla elbet yâr idi!
Tenden önce, bil ki onlar var idi,
Dikmemişken meyveler toplar idi.
170. Hem nakıştan önce, hep cânlandılar,
Hiç deniz yokken de inci saçtılar!

ALLAH'IN MAHLÛKÂTI YARATMAK
HUSUSUNDA MELEKLERLE MÜŞÂVERESİ

Hak yaratmak üzre sormak istedi,
Kudretin deryâda rûhlar gark idi.
Hep melekler mâni olmak istedi,
Önce rûhlar var, melekler bilmedi.
Nefsi küllün hiç ayak bağlanmadan,
Bildi ermiş, mahlûku hiç olmadan.
Kâinâttan önce görmüş Zühre'yi,
Dâne yokken, oysa bilmiş ekmeği.

175. Kalp, beyin yok, sâde fikren doldular,
Ordusuz, harpsiz, zaferler buldular.
Anlayış; onlar fikir etmek demek,
Halka nispet, fikr ediş; görmekti tek!
Hem düşünmek, mâzi, istikbâl için,
Yoksa bunlar, hükmü kalmaz müşkilin.
Gördüler varlık, sıfatlar almadan,
Gördü, taklit, has nedir, altın olan.
Rûh üzüm yokken de görmüştür şarap,
Yok iken var, rûh onun seyrende hep.
180. Yaratılmazdan üzüm, içmiş meyi,
Mest olup, gösterdiler cûş etmeyi!
Gördüler Temmuz'da kış sunmuş neyi,
Var güneş, onlar görürler gölgeyi!
Hem üzüm gönlünde, görmüşler şarap,
Yok da varlık seyridilmiş oldu hep!
Gök, o meclisten içerken damlalar,
Hem güneş bulmuştu, parlak sırmalar.
Görsen onlardan, buluşmuş çiftini,
Gördü bir tek oysa altıyüzünü.
185. Dalga say sen, sen sayarsın onları,
Dalga saydırmış görürsün rüzgâr!
Artarak cânın güneş girmiş tene,
Pencerenden say ki nûr ermiş tene!
Sen güneşten çemberi bak, sâde bir,
Tende mevcut zan denen, şüphyledir.
Ayrı gayrî hayvanî rûhlar da var,
İnsanî rûh sâde bir tevhit sunar!
Saçtı Allah, rûha görsen nûrunu,
Nûru ayrılmaz, o Hakk'ın düsturu!
190. Arkadaş gel dinle hep bitsin melâl,
Söyleyim "Ben" vasfı neymiş, neydi hâl!
Onda ben var, sığmaz aslâ târife,
Neymiş âlem! Bir sıfattır ârife!
Bahsedersen ben o "Ben"den, bil ki sen,
Parçalar, yırtar bırakmaz bende ten!

Hakk'a harmandır, böcek olsam hoşum,
Gövdenin fevkinde, yük tutmak işim.

DİNLEYEN, HİKÂYESİNİN ZÂHİRİNİ
İSTEDİĞİNDEN İÇYÜZÜNÜN
SÖYLENMEMESİ, KAPALI KALMASI

Nûrların kıskandığı nûrun nûru,
Farzı söylersek, verirmiş desturu?

195. Bâzi örtermiş köpükler, yok deniz,
Gel ve gitler hem de sunmuş oldu iz.
Doğrular dersem, bunun mâni nedir?
Dinleyen kim, gönlü bilmem nerededir?
Akla gelmiş, evdeki sûfi hemen,
Ağza dek, bir duyguya dalmış iken.
Hâli târif üzre, gerçek olsa da,
Bir masal anlatmaya gelmiş sıra.
Ey aziz sen, sûfi sûret sanma hiç;
Hem çocuk oynar ceviz, aldanma hiç!
200. Cismimiz, sen say üzümdür, hem ceviz,
Mert isen sen, hem bu çiftten geç deriz.
Güçsüz olsun Hak murat etmiş iken;
Hem, dokuz gökten geçersin, bil ki sen!
Dinle artık, zâhiren neymiş masal,
Dâne vardır, sen samandan gel de all

HİZMETÇİNİN HAYVANA BAKMAYI
KABUL ETMESİ, SONRA DA
VA'DİNİ YAPMAMASI

- Bil ki sûfi, zikri dönmüş faydaya,
Vecd ve coşkuymuş gelip, son bulmada.
Bir konuktur, sofraya konmuşken ona,
Orda, merkep geldi sûfi aklına.
205. Merkep aç, yem ver diyor, git tavlaya,
Arpa ver, azcık saman ver, derdi yâl!
Çekti "Lâ havl" bunca, bir söz söylemek,
Böyle işler bizde, dâim iş gerek.

Der ki: "İslat, arpa yunsun önceden,
İhtiyârdır, diş desek kesmez hemen."

Çekti "Lâ havl" der: "Neler söyler bana,
Ustayım ben, böyle işlerden yana!

"Önce sırtından alıp, kaldır çulu,
Sonra derman sür, yağırılar dopdolu."

210. Çekti hem Lâ havle olmuş cümlesi,
"Geçti burdan, benzerin binlercesi."
Geçti önden, hepsi göstermiş rızâ,
Hep misâfirler de dostum hakezâ.
"Ver su, merkep öyle hem, içsin sıcak, "
Çekti "Lâ havl" der "utandım senle bak!"
"Arpa ver, azcık saman kat, söyledi, "
"Çekti "Lâ havl" şöyle azcık kes, dedi."
"Altı tam sil, olmasın yaşlık ve taş,
Yaşsa at dur yumuşacık olsun talaş."
215. Çekti "Lâ havl," der ki, "Lâ havl söyle sen,
Ehliyim, vazgeç n'olur, emretmeden!"
"Bir güzel, elbet tımar et sen onu,"
Çekti "Lâ havl yok mu der, âr duygusu?"
Söyleyip hâdim, etek sokmuş bele,
"Önce yem, hem arpalar gelsin hele!"
Gitti artık akla gelmez hiç ahır,
Uyku tutmuş, sûfi aldanmış kalır!
Buldu birkaç arkadaş, hizmetçiler,
Hem de sûfiyle alay etmiştiler.
220. Sûfi yorgun, yaslanıp yatmış hemen,
Göz açık kalmış, odur rüyâ gören.
Pençesindeymiş eşek, kurdun hele,
Parçalanmış, koptu sırtından bele!
Döndü "Lâ havl" çekti neymiş hülyalar,
Nerde hâdim, nerededir şefkâtli yâr?
Yoldadır hem, gördü merkep gitmede,
Şurda batmış, burda düşmüş durmada.

- Gördü korkunç rüyâlar, korkunç bütün,
Fâtihalardır okur, hem Kâfirûn!
225. Der ki hep, dostlar tamamen gittiler,
Kitleyip her bir yeri örtmüştüler.
Sonra der: "Yapmaz bunu hizmetçi er,
Hem beraber yendi ekmek, tuz biber."
"Yumşacık davran demiştim, ben ona,
Davranır bilmem, neden kindâr bana?"
"Mutlaka var bir sebep düşmanlığa,
Aynı cins, olmuş sebepler dostluğa."
Der ki: "Âdem istemez cevr etmeyi,
Oysa iblis, kurdu bitmez hîleyi."
230. Bizlerin akrep, yılan düşmân neden?
Yok, rahatlık, hem vurup öldürmeden!
Parça paraça eylemek kurdun huyu,
Hak yaratmış onda mevcut duyguyu!
Sonra der: "Hep sû-i zân olmuş hata,
Kardeşimdir, zan gereksiz ortada."
Bâzı der: "Hem ihtiyâttir sû-i zan,
Sû-i zânsız nerde mümkündür amân?"
Doldu sûfi vesvese, ammâ eşek,
Böyle düşmanlık cezalar buldu tek!
235. Hep eşek, yatmıştı taşlar üstüne,
Hem palân eyri, kolan kopmuş yine.
Yok, alâf, yorgun eşek, geçmiş gece,
Aç susuz, yaklaştı ölmek öylece!
Der: "İlâhî geçmişim ben arpadan,
Et ki ihsân, tek avuçluk bir saman."
Sanki söyler: "Yardım etsin şeyhlere,
Kurtarın, yandım bu hamdan bir kere!"
Merkebin bilmem ne denktir derdine?
Selde kalmış serçe kuş, çekmez yine!
240. Durmadan açlık ki çekmiş, bir gece,
Çâresiz, yan yattı, durmuş öylece.
Gündüz olmuş, geldi hizmetkâr hemen,
Sirta kondurmuş palan, dinlenmeden.
- Sıçrayıp kalksın demiş, çalmış modul;
Verdi zahmet it, dayak olmuş usûl.
Dürtmenin derdiyle sıçrarken eşek,
Dilsiz hayvan, derdi anlatmaz demek.
Bindi sûfi, girdiler artık yola,
Düştü merkep, hep tökezler sağ sola.
245. Kaldırırlar yolcular hiç durmadan,
Derdiler hep: "Hasta merkep, gel inân!"
Çektiler, tutmuş kulaklardan biri,
Ağzı açmış, dert ararmış diğeri.
"Taş mı girmiş" der ki bak nal altına,
Der biri: "Körlük mü ermiştir buna?"
Bâzılar der: "Söyle ey şeyh hâl nedir?
Dün de, sen derdin ki merkep zindedir!"
Der ki şeyh: "Lâ havle" yutmuş dün gece,
Yok ki tâkat durmadan gitsin nice.
250. Dün de "Lâ havl" oldu elbet hep yemi,
Tebih etmiş, secdenin gelmiş demi.
Birçok insandır, bugün insan yiyen,
Umma vermiştir selâm, artık amân!
Onların kalpler ki şeytânın yuva,
Şeytân insan, şeytânın gelmiş tava!
Elde şeytândan ki, Lâ havl'ler yiyen,
Oydu merkep misli, merkep benzeyen.
Kim ki hem, dünyâda uymuş şeytâna,
Kansa uymuş dost yüzünden düşmana.
255. Hem Sırât, hem Müslüman olmuşsa da,
Sanki merkep, böyle taklak olma da!
Dinlemek yok, işve etsin betse dost,
Hem cihânın çok tuzak var, netse dost!
Bince "Lâ havl" söyleyen, gör İblisi,
Bak yılan böğründe, sen gör İblisi!
Kimseler var, durmadan dostum diyen,
Postu yüzmek üzre, cân alsam diyen.
Öyle söyler, postu hem yüzmek diler,
Afyon içmişler de, âh etmekte.

260. Kan döker onlar, bağırtırlar seni,
Bir kasaptır san şışirmiş gövdeni.
Sen de aslan misli hep avlan da dur,
Akrabandan sanma bir faydan olur!
Alçağın hizmet, hatır saymak gibi,
İşve boş, olmaz ki tek kalmak gibi!
Yapma el mülkünde sen, hiç ev hele!
İş seninken, alma el işler ele!
Kimdir el? Elbet senin toprak tenin;
Hem o yüzden arttı, bitmez dertlerin!
265. Beslemişsen cismi yağ, ballarla sen,
Rûh; temizlik üzere güç bulmaz hemen!
Pis tenin, misklerle bir dolsun hele,
Öldüğün ân hep kokun çıkmış bile!
Miski sen sür rûha, hem gövden ne ki;
Gönle Allah ismi sür, misk eyle ki!
Hem münâfık, sürdürd miskler gövdeye,
Kaldı rûh külhanda, dip yerlerde de!
Ağzı hep, Allah'ı söyler olsa da,
Rûhta imansızlığıymış kokma da!
270. Zikri, külhanlıkta bir ot benzeri,
Andırır pislikte gül süsenleri.
Orda bitmiş hep yeşil gitsin geri;
Gül gerek, hep süslesin meclisleri.
Geldi haslıklar, bütün hastan yana,
Her habıs şey, bir habıs yer var onal
Kin tutar hâris, sakın kin tutma sen,
Gömdüler kindarları birlik hemen!
Kinde yurt olmuş cehennem, tutma kin;
Dîne düşman, böyleler birlik bilin!
275. Bir cüz' olsan, sen cehennemden eğer,
Cüz'de ancak, külle bulmuş oldu yer!
* Cennetin cüz'i isen, imanlı er,
Bil hayat, cennette olmuş pâyidar.
Hep fenâlar, birleşirlerken fenâ,
Bâtil olsun, ermemiş Hak'tan yana!
- Arkadaş sen, sâde oldun bir fikir,
Yoksa gövden; et, kemik, toprak denir.
Niyyetin gül olsa, sen gül bahçesi,
Sen diken dersen yerin, kül hânesi!
Gül suyuysan, hep sürerler yüzlere,
Ol sidik, durmaz atarlar pis yere!
280. Git de attarlarda seyret tablayı,
Cinsinin yanlarda yer, cinsin payı!
Katsa cinsinden ki attar, cinsine,
Artıvermiştir güzellikler yine.
Attarın misk, yağcının olsun şeker,
Mercimek girsin, seçer bir bir meğer!
Tabla düşmüş, rûh olan, düşmüş yere,
Has ve çirkinler karışmış bir kere.
Hak Nebî seçmiş, kitâp vermişti Hak,
Dâne ayrılısın ve doldursun tabak.
285. Önce, biz tek ümmet olmuştuk, dedi,
Has ve çirkin, baksanız hep bir idi!
Kalp ve sağlam akçe, birlik öylece,
Yolcu bizler, hem karanlık bir gece.
Tâ ki doğmuş has nübüvvetten güneş,
Ey hain git, sen de gel, sûfi, yanaş!
Göz bilir, tam renk nedir fark etmeyi,
Göz bilir, taş hem de, lâ'ller seçmeyi!
Göz bilir, cevher ve çör-çöppler nedir;
İşte bundan, çöp gelip düşmektedir.
290. Kalpazanlar, gündüzün düşmânları,
Kalbi altınlar, sever merdânları.
Çünkü gündür, târifin has aynası,
Böyle mümkün, has zevâtı görmesi!
Hak; kıyâmetler olur gündüz, dedi,
Rengi, gündüz gösterir olmuş idi.
Evliyânın sırlarda, gündüz hissedir,
Onların sırrında gündüz, gölgedir.
Kâmilin sır, yansıtır bil gündüzü,
Geldi akşam, oldu hem suç örtüsü.

295. Hoş ki kuşluk vakti, hem övmüş Hüdâ,
Mustafâ'nın gönle nûrdur, "**vedduhâ!**"⁹⁸

Hak ki, kuşluk üzre etmiştir yemîn,
Çünkü parlaklık, Nebî'nin aksinin!

Yoksa, fânîye yemîn etmek hatâ,
Fânîlik olmaz ki lâıyk-ı Hüdâ!

Der Hâfîl yâ: "**Lâ uhıbbü'l-âfilîn,**"⁹⁹
Fânîye, Allah nasıl etsin yemîn!

* "Lâ uhıbbül âfilîn" derken Hafîl,
Olmamıştır fânî, murâdı Celîl!

İşte "**Velleyl!**"¹⁰⁰ Hak'tan almıştır gücü,
Nûru Ahmed'tir, ayıplar örtücü.

300. Hem feleklerden, güneş doğmuştu da,
Ten geceymiş "Aslâ terk etmez Hüdâ!"¹⁰¹

Hem belâdan, çıktı vuslat meydana,
"**Mâ galâ**"¹⁰² var, hiç darılmazdır sana.

Şimdi her söz oldu bir hâlden nişan,
İşte sözler, elde bir âlet inân!

Eskiciysen, bir kuyumcu âleti,
Kumda kaybolmuş tohumdur kıymeti.

Esnafın âlet gereksiz çiftçiyе,
İt saman, merkep kemik bulsun niye?

305. Nûr, "Enel Hakk" oldu elbet Mansur'a,
Derse Firavn, bir yalan, bir iftira!

Bir sopayken bak Mûsa'nın şâhidi,
Sâhirin ellerde görsen, hiç idi.

Bir sebep var, İsâ öğretmezdi yâ,
İsm-i a'zam, öğretilmez ahmağa.

⁹⁸ "Güneş yükselip etrâf aydınlandığında..."
(Duha, 1)

⁹⁹ Ben, batan şeyleri sevmem!

¹⁰⁰ Burada "velleyl" Peygamberin cismidir.

¹⁰¹ "Rabbin seni terk etmedi, sana darılmadı."
(Duha, 3)

¹⁰² "Sana darılmadı."

Bilmez ahmaklar, sayar noksânla eş,
Taş vurursan toprağa çıkmaz âteş.

Taş ve âletten demir, çakmak bile!
Çift gerek doğmakta, lâzım çift hele!

310. Çiftiçoktur, âleti yok, bir tek O;
Sayma şektir, şüphesiz tek gerçek O!

Çift der, üç der, çokta çokluk söyleyen,
Birde birleşsen, geçersen şüpheden.

Gitse şaşkınlık ve birlik ortada,
"Çift ve üç" kim derse "bir" der olmadı.

Birdir Allah, der isen meydânda sen;
Gel yuvarlan çevgânın önlerde sen!

Şahının darbeyle raks eylerse top,
Hem de noksansız döner, hükmüyle top,

315. Ver kulak, şaşkın olan tam anla sen;
Duy kulaktan, gözleri dermânla sen!

Kör olan kalplerde, has söz yok ağa,
Aslı nûrdur, hem döner öz kaynağa.

Kalpse çarpık, şeytânın var vesvese,
Bir ayak, çarpık giyer, çarpık ise.

Durmadan tekrar edersin hikmeti,
Ehliyetsiz, çok uzak say nusreti.

Hikmeti yorsan ve tespit eylesen,
Durmayıp yaysan, gerektir söylesen;

320. Çok inattır, durmayıp senden kaçır,
Bağlamışsan eyler elbet târumar!

Sende yangın var, görür olsun hele,
Hem alışkın kuş misâl, konmuş ele.

Kâbiliyyet yoksa bil hikmet kaçır,
Köylünün ev, sanma ki tâvus yaşılar!

PADIŞAHIN DOĞANININ İHTİYÂR BİR KADININ EVİNDE BULUNMASI

Şahı terk etmiş doğan hiç bilmeden,
Un eler bir yaşlı var, gitmiş hemen.

- Yer çocuklar der yaparken tutmacı,
Dengi yok, eşsiz doğan görmüş bacı.
325. Bağlamış elbette kesmişken kanat,
Kesti tırnak verdi birkaç deste ot.
Der ki: "Bakmak, bilmeyenler bakmamış,
Haddi aşmış tırnağın, olmuş kamış!"
"Ehli olmaz kimse, dert vermiş sana,
Annenim gel, sen güven artık bana!"
Arkadaş, câhillerin sohbet budur,
Doğru gittim, derse her şey ters olur.
Kuş arar, durmadan gündüz gece,
İhtiyârın ev bulunmuş öylece.
330. Gördü şahin, her yönüyle toz duman,
Şahti feryât eyleyen, hem ağlayan.
"Sen vefâkâr olmadın, bu hâl senin,
Bir cezâdır, çektiğin ihmâl senin!"
"Sen karar kıldın, cehennem istedin,
Denk değil cennet, cehennem bilmedin."
"Şah evinden hem kaçıp geldin ya sen,
İhtiyarın ev sana uygun hemen."
Hem doğan sürmüş kanat şahın ele,
"Suçluyum" der hem, lisân-ı hâl ile.
335. İstemezsen ey kerîm, dursun kötü,
Nerye arz etsin suçun gitsin kötü?
Lûtfu şahın câna suç işletmede,
Af eden şah, bir de haslık vermede.
"Git kabâhat etme, hoşken hâlimiz,
Hak için çirkin bizim ahvâlimiz."
Hizmetim lâyık demişsen Allah'a,
Bayrak açmış vehmin, isyân bir daha!
Dâva etmen üzre vermişken izin,
Duâ ettim der isen, kibrin senin.
340. Hak'la dersen, eyledim ben sohbeti,
Öyleler var, ayrılıktır niyyeti.
Senle şah var, tek oturmuşken yere,
Bir keremdir, hem edep dol bir kere!
- Der doğan hâliyle: "Pişmânım şahım,
Tövbe ettim, Müslümanım Allah'ım!"
Mest edip sen, ferdi sürsen aslana,
Gör ki mâzur, yol şaşırıdım baksana!
Tırnağın kesmişse hiç vermez zarar,
Bir el atsam, günlerin perçem kopar!
345. Kol, kanat gitsin ziyan yok, okşa sen,
Mat olur kalmaz felek, şahin hemen.
Bir kemer bahş eylesen, söktüm dağı,
Bir kalem verdin mi, ben kırdım çağı!
Hem benim gövdem, sinekten az değil,
Nemrûd'un mülkler, kanat vursam sefil!
Ben zayıfsam gel ebâbil say beni,
Düşmanım olmuşsa fil, bildim seni.
Bir yakan taş atmışım fındık kadar,
Mancınık hükmünce imkânlar sunar!
* "Attığım taş gerçi ancak bir nohut,
Ordunun yok miğferinden bir umut!"
350. Geldi Mûsa âsâsıyla harp için,
Ordu, Fir'avn, orda oklar hiç bilin.
Tek gelip yol gösterirken her Resûl,
Sâde bir tek fertti, hem bir sâde kull!
Nûh kılıç isterdi, Hak'tan öyle yâ!
Verdi Allah bir kılıç huy, dalgaya!
Ey Muhammed, yerde asker, hiç bile,
Gökte ay var, ortasından yar hele!
Anlasınlar hem uğursuz, hem uğur,
Ayda devr bitmiş, senin devrin budur!
355. Devre gelmek istiyor, Mûsa Kelîm,
İstiyor devrinde kalmak, hep mukim.
Çünkü Mûsa gördü parlak devrini,
Bir tecellîden sabâh, görmüş seni!
Der ki: "Yâ Rab, böyle parlak bir devir;
Rahmeti geçmiş olan, ru'yet verir."
"Bir dalış bulsun Mûsa, umman kadar,
Yâ ilâhî, devri Ahmet'ten çıkar."

Der ki Allah: "Bir fazîlet ey Mûsa,
Böyle yol olmazdı halvet olmasa!"

360. "Ey Kelîm, artık devirden ayrı dur,
Çek ayak artık, kilim çok boyludur!"
Ben kerîmim halka ekmek gösteren,
Ağlayışlar, cân fedâdır istenen!
Anne ovmuş yavrunun hep burnunu,
İstemiş kalksın doyursun karnını.
Aç mıdır bilmez ki hiç, yatmış bebek,
Annenin göğsü bilir dolmuşsa tek!
Gizli rahmet haznesiydim, milleti,
Ben yarattım, bir hidâyet ümmeti.

365. Cândan arzû ettiğin her gâyeyi,
Halk eden Hak arzular olsan neyi?
Onca put kırmıştır Ahmed, durmadan;
Tâ ki bilsin Hakk'ı, hep ümmet olan!
Olmasaymış Ahmed'in has himmeti,
Putperesttin, sen de ecdât nispeti.
Tapmadın put, eyle artık şükrü sen,
Gönlünün puttan, O kurtarsın hemen.
Şükredersen kurtulursun, et şükür,
Hakk'a şükret, içte mevcut putsa kır!

370. Gör nasıl kurtardı puttan Hak seni,
Kuvvetinden al ve kurtar gönlünü.
Müslümansın, şükre ters düştün niye?
Dîn babandan bir mirâs kalmış diye!
Bir mirâşor, bilmemiş mal kıymeti,
Verdi cân **Rüstem**, nâm almış **Zâl** idi.¹⁰³
Coştı rahmet, ağlatırsan bir kulu,
Açtım elbet her ne var, ni'met yolu.
Vermemek arzuysa elbet bir şeyi,
Hiç bırakmam, gitti kalpten isteği.

375. Merhametler coşturur bir ağlaman,
Rahmetin ummân coşar bu dalgadan!

ŞEYH AHMED-İ HADRAVEYH'İN
ALLAH'IN İLHÂMI İLE ALACAKLILARA
HELVÂ DAĞITMASI

Böyle bir şeyh vardı, her dem borçlanan,
Hem de dâim mert demiş, bilmiş cihân.

Öyle çok borç eyleyip durmuştu o,
Hem fakîrler toplayıp vermişti o.

Borç edip bulmuş ve yapmış tekkeyi,
Cân ve mâl-mülk, vakf ederken her şeyi.

Hak öder, hem gönderir çok armağan,
Hak'tı kumdan, hem Halîl'e un yapan.

380. Der Nebî: "Bir çift melek hep çarşıda,
Durmadan elbet duâlar sunmada".

"Ver îlâhî, verse kimler yoksula;
Sen telef et, verme mal nâmert kula!"

Hak için cândan da geçmiş kimseler,
Cânı kurbân Hakk'a etmişler meğer!

Kim ki İsmâil'e benzer fikr ile!
Hak korur, hem boynu kesmekten bile!

Bak şehitler cânlıdır, hem pek de hoş;
Bir mecûsî mislî gördün, bakma boş!

385. Çünkü Allah, ömrü bâki vermede,
Bir emîn rûh, hep şifâ göndermedel!

Borçla şeyh, yıllarca yapmış böyle iş,
Hep alıp vermiş, vekîlharç eylemiş.

Hep tohum saçmış ve yaklaşmış ecel,
Gâye ihlastan yeşersin bir amel.

Çünkü şeyhin ömrü yaklaşmış sona,
Ölmenin izler görünmüştür ona.

Borç verenler büsbütün toplandılar,
Şeyh, erir mum olmuş artık, gördüler.

390. Borç verenler, hep ümît kesmiştiler,
Ekşi yüz, hem gönle dert ekmiştiler.

Der ki şeyh bak, sû-i zan erbâbına:
"Yok mu Hakk'ın, yüz dinar versin ba-
na?"

¹⁰³ Rüstem: İran hikâye kahramanı, Zâl onun babasıdır.

- Dışta ünler bir çocuk, der: "Helva var!"
Hem ümit etmiş bir azcık mal satar!
Şeyh işaret eyleyip hizmetliye,
Helva var, toptan alıp gelsin diye.
Borç verenler, hep yesinler helvadan,
Azcık olsun, vazgeçer hor bakmadan.
395. Şeyhin hizmetkâr çıkar evden o ân,
Helva almak üzre oymuş seslenen.
Der ki: "Toptan söyle sen helvan kaçça?
"Bir yarım altın ve azcık bir para!"
Der mürit "Sûffiden artık isteme,
Bir yarımlik, başka bir şey ver demel!"
Şeyhe sunmuş helvadan bir tek tabak,
Gel de gör sen, şeyhte sırlar neydi bak?
Şeyh işâret eyleyip der: "İşbu hâl,
Bir teberrüktür, yiyin olsun helâl!"
400. Boş tabak kalmış, çocuk almış ele,
"Ver benim hakkım nedir, şeyh sen hele!"
Der ki şeyh: "Nerden vereydim altını,
Borçluyum amma, ölüm kesmiş yolu!"
Tuttu oğlan, tepsi fırlatmış yere,
Ağlayıp sızlar, yayılmış yerlere.
Ağlıyor, durmaz çocuk, hay vay diye!
"Ben ölüp, gelmez olaydım tekkeyel!"
Keşke, külhanlar dolaşsaydım hele!
Geçmeyeydim tekkenin önden bile!
405. Hem obur onlar, gönüller it dedi,
Yüz yalar olmuş sûffiler, bir kedi.
Bağrısrırken, geldi şerli, şersizi,
Doldu dört yan, sundu bir mahşer izi.
Durdu şeyhin önde der: "Ey taş yürek,
Ustamız elbet atar artık kötek!"
"Ellerim boş olsa, ustam öldürür,
Sende kalp bilmem nasıl câiz görür?"
"Borç verenler, şeyhe tek tek baktılar,
Şeyhe derler: "Söyle bir hilen mi var?"
410. "Hak yedin, haklar taşırırsın kabrine,
Yaptığın zulmün meğser esbâbi ne?"
Gör çocuk ağlar, vakit geçmiş hele,
Gözler örtük, şeyh dönüp bakmaz bile.
Duymuyor denmiş muhâlif bir sözü,
Yorgan örtmüş, şeyhin elbet ay yüzü.
Onca pek hoştur ezel, elbet ecel,
Hak ve hâm söyler, o hiç vermezdi ell!
Rûh, güleç bir yüzle olmuş olsa yâr,
Halk surat assın, onaçottur zarar.
415. Rûh, eğer öpsün gözünden kimseyi,
Korku yok, dolsun felek gam, her şeyil!
Gökte ay sermişse mehtap, nûru çok,
Havlasın it, mehtabın bir korku yok!
Bir görevdir havlamak, havlar köpek,
Ayda iştir, nûru hep serpmek gerek!
Herkesin artık görev neymiş yapar,
Düşse çör-çöp saf su, saftır, saf akar.
Çöpse, çöp, akmış gider olmuş suda,
Hiç bulanmaz hep akar berrak su da.
420. Ay ki bölmüş Mustafâ akşam imiş,
Bu Leheb sihrin demiş, boş söylemiş.
Ay ki duymaz, havlayıp dursun köpek,
Allah'ın has kulda hiç duymaz demek.
İçki içsin şah, tutup sazendeler,
Çayda ötsün kurbağa duymaz meğser.
Bak Mesih, ölmüş diriltmiş öylece,
Çok cühût yolmuş sakal, gündüz gecel!
İstenilsin hep öderler akçeysi,
Şeyhin elbet, himmet önler vermeyi.
425. Biz öder olsak dilerlerken ona,
Şeyhin himmet mâni olmuştur buna.
Vakt erişmişken ikindin vaktine,
Ehl-i hizmet, bir tabak koymuş öne.
Vardı bir zât, oydu mülkün sahibi,
Armağan gönderdi hâl bilmiş gibi!

Hem tabak üstünde var dört yüz dinar,
Bir yarımlik ayrı, tek, sarmıştılar.

Geldi hizmetkâr sunar hürmet yolu,
Şeyhe yönlenmiş, tabak koymuş dolu.

430. Şeyh tabaktan örtü açmış oldu yâ!
Gördü herkes, bir kerâmet ortada!
Cümlenin arttı figan, ah coşkusu;
Şeyhlerin baş tâcı neymiş, neydi bu?
“Hem nasıl sır, hem nasıl bir saltanat,
Ey efendi, sır büyüklükten sıfat?
Bilmedik biz, gel de affet sen bizi!
Biz perişan söz dedik, kırdık sizil!
Salladık kör misli, bizler elleri,
Şüphesiz kırdık yanan kandilleri.
435. Biz sağırlar misli varken bir hitap,
Herzeler saçtık ve sandık bir cevap!
Sanki Mûsa, inkâr ettik Hızr'ı biz,
Ayrılırken, gitti solmuş rengimiz!
Öyle bir göz, durmayıp hep yükselen,
Öyle bir göz, nûru yer gökler delen!
“Önceden gördün, bu vaktin Mûsa sen,
Biz değirmen faresi, affet hemen”
Der ki şeyh: “Bak söylenilmiş söz ve hâl,
Ben helâl ettim, hemen, toptan helâl!”
440. Buydu sır: “Ben Hak'tan affi istedim,
Şüphesiz ben, doğru yol göster dedim.”
Hak diyor: “Dört yüz dinar az olsa da,
Hem ödeşmek üzere, lâzım ağlama.”
“Helva satmış olmasın bir ağlayan,
Rahmetin derya, uzaktır coşmadan!”
Ey birâder, bir çocuk olsun gözün,
Ağlaman yokken murat olmaz düşün!
“İstiyorsan rahmetinden elbise,
Ağlasın hep tenle göz gel uy sesel!”

BİR ŞAHSIN BİR ZÂHİDİ: “ÇOK
AĞLAMA Kİ GÖZLERİN KÖR OLMASIN”
DİYE KORKUTMAK İSTEMESİ

445. Dostu der zâhîde: “Gel sen ağlama,
Ağlayışlar göz bozar olmuş ama!”
Der ki zâhit: “Olsa elbet çift bu hâl,
Yâ görür Hak'tan, yâ hiç görmez cemâl!
“Nûr-u Hakk'ı görse neymiş, bil ki tam,
Hak visâl görsün gözün, hiç yok ki gam!”
Sende gözler Hakk'ı görmüş olsa, sen;
Âsi bir göz, gel kör olsun der hemen!
Göz için gam çekme, Îsâ senledir,
Gitme soldan, belki görmüş göz verir!
450. Îsevî rûh senledir, gör her zamân,
İste Hak'tan, hayrı en hastır inân!
Et, kemikten bir ceset cengiylesen,
Kalpte kalsın, koy Îsâ incinmesin!
Söyledik biz doğrular bilsin diye,
Kissadır örnek o ahmak kimseye.
Sen Îsâ'dan tende dirlik isteme,
Mûsa'dan, Fir'avn olup şans bekleme!
Sokma kıtlık fikrini sen gönlüne,
Hak katından, hiç rızık bitmez yine.
455. Ten denen şen rûha ev olmuş hemî?
Nûh'a nispet, hem sayılmış bir gemî!
Türk yaşarken, mutlaka bulmuş oba,
Bir de, Hak indinde şan bulmuşsa yâ!
“Hz. ÎSÂ'NIN DUÂSİ İLE KEMİKLERİN
DİRİLMESİ HİKÂYESİNİN TAMÂMİ”
Sonra Îsâ orda, Hak ismin okur,
Hem o gencin, ahmağın arzûsudur.
Allah'ın hikmet bu, hasmın isteği,
Tam kemikler, buldular cân gerçeği.
Bir siyâh aslan çıkıp tam ortadan,
Vurdu tek bir pençe, öldürdü o ân!

460. Kelle kopmuş, beyni akmış, sanki su,
Bir ceviz ancak, beyin yok doğrusu!
Akli olsa, hiç helâk olmaz idi,
Rûh yaşar, noksan olan bir ten dedi.
Der ki Îsâ aslana: "Tezlik neden?"
"Sende cân sıkıştı gördüm, önceden!"
Der ki Îsâ: "Kan var ammâ içmedin?"
"Tâ ezelden olmamış rızkım, bilin!"
Öyle pek çok kimseler saklar cihân,
Olmuş aslan, avlamış hiç tatmadan.
465. Kısmetin çöp, oysa hırsın, dağ kadar;
Hakk'a yüz yok, halk için çok şânı var.
Sen kolay ettin güç olmuş her izi,
Gel de kurtar faydasız şeyden bizi.
Yem görünmüştür fakat, bir olta bu,
Allah'ım, aslıyla göster mevcûdu!
Der ki aslan: "Ey Mesîh hep av olan,
Rızk değildir, oldu hem ibret inân!
Olsa dünyâ üzre bir rızkım eğer!
Ben ölen kimseyle olmazdım meğer?"
470. Lâyık olmuş buydu, gör berrâk suya,
Çiş edip, içmiş sudan, merkep bu yâ!
Bilse artık, çayda kıymet çok eşek,
Yok, ayak sokmak ve baş sokmak gerek.
Hem bulur, Îsâ denen peygamberi,
Hem hayâtta bengisû bekler biri.
Âb u hayvan ver, biziz cânlat dedi,
Emri "Kün" derken nedendir ölmedi?
İstemek olmaz dirilsin nefis iti,
Bil senin çoktan beri düşmân idi.
475. "Bir kemiktir, toprak ört hiç durmadan,
Nefs itin koymaz ki cânlar avlasan!"
İt değilsin sen, kemik aşkın neden?
Yoksa kan emmiş sülûk oldun mu sen?
Hem nasıl göz, görmez asla önde ne?
İmtihanlardan çıkar mahcup yine!
- Zan bulur bazen da, hak imkânını,
Hem nasıl zan? Hak yolu görmez hani?
Hem nasıl göz ağlıyor eller için,
Ağla gel çok, ağlamak hakkın senin!
480. Hem bulut ağlar, yeşil dallar biter;
Mumda ağlarken, ziyâ artmış gider!
Nerde ağlarsan, otur hem orya sen,
Ağlamak muhtacısın, gel ağla sen!
Çünkü fânîlikten ayrı olsa kim,
Hem bekâ lâ'inde, gâfil bildiğim.
Kalple vardır taklîdin birçok bağı,
Gözyaşın al, kes de gitsin ortağı!
Çünkü taklit, âfetiymiş iyiliğin,
Dağda olsun, taklidi siz ot bilin!
485. Körde kuvvet olsa, birden kızsada,
Göz ki yok, etten yğındır ortada!
Bir mukallit derse, kıldan ince söz,
Yok ki, beyninden o gerçek üzre iz!
Kendinin sözden döner, sarhoş o da,
Hem şaraptan çok uzaklık, ortada!
Hiç su içmez, bil ki nakletmiş dere,
Hep taşır elbet, sudan içmişlere!
Hem su yataktan da hiç durmaz akar,
Taş su içmez, taş su içmezden yaşar.
490. Hem mukallit inliyor, ney benzeri,
Gâye ancak bulmak ister müşteri.
Söz ederken ağlıyor taklit eden,
Pisliğin maksat olur, maddî hemen.
Hep yanık söz söyler olmuş olsa tek,
Ondaçoqtur, tertemiz bir pâk etek.
Hem muhakkik, hem mukallit farklıdır,
Buydu Dâvut, oysa bir ses aksidir.
Burda sözler, hep yanıklıktan doğar,
Bir mukallit, eskimiş sözler sunar.
495. Kanma sen hiç söylesin taklit eden,
Yük çeker hayvan, tekerdir inleyen.

Hem mukallitler de, almıştır sevâp,
Ağlıyorken, ücret etmişler hesâp!
Kâfir elbet, mü'min elbet, der de Hak,
Hem bu çiftin, söyleyiştin vardı fark.
Ekmek isterken dilenmiş âh diyor,
Bir inânmış kalp, coşup Allah diyor!
Tutsa Hakk'ın söz, gedâ gönlünde yer,
Göz önünden az ve çokluklar gider.

500. Durmayıp, Allah der ekmek isteyen,
Ot için Mushâf taşır merkep denen!
Dilde ses, kalbinde parlar olsa bir,
Gövde artık, parçalanmış zerredir.
Sihir ederken faydadır şeytân adı,
Sende Allah ismi, bir pul olmadı!

BİR KÖYLÜNÜN KENDİ SIĞIRI
SANARAK ASLANI OKŞAMASI

Köylü bağlar bir sığır, bir boş yere,
Yer doyar aslan, düşüp yatmış yere.
Orya varmak istemiş kalkmış gece,
Yoklamak ister, o ahmak öylece.

505. Elle yoklarken bütünden aslanı,
Okşamış sırttan, onun her bir yanı.
Der ki aslan: "Olsa gündüz görse bu,
Öd kopar, artık yürek kan dopdolul!
"Böyle küstâhlık, kaşır olmak beni,
Sandı gerçek hayvânı ahmak benil!"
Hak Taala der ki: "Ey mağrûr ve kör,
Duydu ismi, parçalanmış oldu Tur."
Sunmuş olsak Kur'ân'ı biz dağlara,
Ayrılır, kalmaz, olur binbir para.
510. Vâkif olsaymış Uhûd ahvâlîme,
Parçalanmış kalp dolar hep kan yine.
Sen baban, annenden öğrendin bunu,
Duyduğun şey, galletinmiş en sonu!

Etmeden taklit bileydin sır ne ki,
Sen nişânsızdın demek **hatif** teki.¹⁰⁴
Gel de duy hem kıssadan tehditle sen,
Hem de bin âfet olur, taklit denen.

SEMÂ' YAPMAK İÇİN MİSAFİRİN
MERKEBİNİ SÛFİLERİN SATMASI

Geldi yoldan, girdi sûfi tekkeye,
Hem ahırdan yer bulurken eşşeğe.

515. Olmamış ilk önceki sûfi kadar,
Öz elinden, ot, sular vermiş o yâr.
İhtiyât etmiş, siler yanlış ne var,
Hem kazâ gelsin, şu tedbîr boş çıkar!
Çok fakir sûfi görürsün suç dolu,
Muhtâç olmak, pek yakın küfrün yolu.
Sanki toksun, dertli var, zengin adam,
Var fakirin suç, sakın sen gülme hâm!
Bir kusurdan orda mevcût sûfiler,
Hepsi birden merkebi satmak diler.
520. Hem, zarûretten olur murdâr mubâh,
Hem zarûretten fesât olmuş salâh!
Hem götürmüşler eşek satmıştılar,
Zerzavat almış ve mum yakmıştılar.
Bol yemek, elbet semâ, zevk var hele,
Tekke hep dolmuş, tükenmez velvele.
Üç gün açlıktan sabır etmek nasıl,
Elde zembiller, dilenmek hem nasıl?
Biz o mahlûklardanız, var cânımız,
Hem bugün, devlet bizim mihmânımız.
525. Böyle bâtil, bir tohum ekmiştiler,
Bizde rûh yüksek deyiş aldandılar.
Pek uzun yoldan o yorgun gelmede,
Gördü hürmet, mutluluklar vermede.

¹⁰⁴ Sahibi görünmeyen ses!

- Cümle sûfler yaparken iltifât,
Bir oyun oynandı, dersek kat be kat.
Der ki sûfi: "Meyli görmüş büsbütün,
Ben semâ etmez isem, yok başka gün."
Hem yemek bitmiş, semâlar başlamış,
Tekkenin tozlar, tavanlar boşlamış.
530. Oynamaktan tahtalardan toz çıkar,
Sanki onlar bir yanan mutfaktalar.
Çırparak el, hem de vurmuşlar ayak,
Yüz sürüp toz toprağı, hep sildi bak.
Hem bulur sûfi denen, az bir yemek,
Oysa sûfler oburluk etti pek.
Allah'ın nûruyla, nûrlanmış olan,
Doydu elbet, aş değil maksat o an!
Böyle sûfi rastlanırmış binde bir,
Orda sûfler ömür sürmektedir.
535. Hem semâ başlar, olur olmaz yine,
Pek ağır başlardı mutrip zikrine!
"Gitti merkep, gitti merkep" der idi,
Böyle derken, halkı teşvîk eyledi.
"Gitti merkep, gitti merkep" der yine,
Çırtılar el, tâ sabâhın vaktine.
Hem misâfir, eylemiş taklit hemen,
"Gitti merkep, gitti merkep" der iken.
Yer içerler, hem tükenmiş raks bütün,
Elvedâ derler, giderler çıktı gün.
540. Tekke bomboş, tek o kalmış tekkede,
Tozlanan eşyâyı artık, silmede!
Hücreden almış giderken, her şeyi,
Yüklemek ister dururken eşşeğı.
Hem kavuşmak üzre hep yoldaşla da,
Vardı, şimdi, yoktu merkep ortada.
Sandı hizmetkâr alıp gitmiş suya,
Oysa akşamdan, su az içmişti yâ!
Geldi hizmetkâr, "eşekçoktur" dedi,
"Ak sakal gitmiş demiştik" duymadı!
545. Bir eşek ben teslim etmişim sana,
Sen, vekil olmuş idin elbet ona.
* Gel de artık, ben ne vermişsem sana,
Sen de dön gel, ver geri artık bana!
Hükm-i şer'î tercîh et, ayrılma sen,
Ben ki teslîm eyledim, gel ver hemen!
Ben ne verdim isterim, elbette ben,
Gel de ver sen merkebi artık hemen!
Der ki Peygamber: "Elin aldıysa ne,
Et ki teslîm, git muhakkak ehline."
Serkeş olsan, râzı olmazsan derim,
İşte hâkim şurda, gitmek isterim.
550. Tek idim ben, sûfiye düştüm yenik,
Hamle etmişler, yenildim üstelik.
Sen ciğer attın tekirlerden yana,
Sonra bulsam der, çıkarsın meydana!
Yüz acın huzrunda ki bir tek pide,
Bir tekir baş eylemez yüzler ite!
Senden almış olsalar, hem zulm ile!
Câna hep kast eylemişlerdir hele!"
"Söylesen, satmak için hiç gitmeden,
Vermedin elbet haber, sen önceden.
555. Kim götürmüştür eşek bulsam hele,
Yoksa, kıymet neyse ben alsam hele.
Varken onlar, vardı mutlak yâveri,
Şimdi yoklar, ayrı artık yerleri.
Kadı'nın huzra, götürsem ben kimi,
Hem kazânın, sen sebep bildim hemi.
Sen niçin gelmez, demezsin ey adam,
Zulmü gelmez, söylemez oldun ya tam?"
Der ki: "Vallah, ben de çok geldim sana,
İstedim gayretle vâkif olmana."
560. Sen diyordun, "gitti merkep" neş'eli,
Sen de pek çok neş'eliydin, bilmeli.
Ben dedim, ahvâle elbet vâkif o,
Râzıdır hâle muhakkak ârif o!"

- Der ki sûfî: Söylenen söz hoş idi,
Uymamız zevk verdi, cânım istedi.
Yıktı taklit eylemem artık beni,
Öyle taklit çekti yüz lânet hani.
Lânet olsun, yüz verimsiz taklide,
Yüzsuyun dökmüş, ufak ekmekle de.
565. Onların zevk yansıyıp gelmiş bana,
Gönlümüz hep, aksî bir zevkten yana!
Kâmil erden yansıyan lâzım sana,
Aksi mânânın, denizden alsana!
Önce aksetmiş olan, taklitti bil,
Feyz devâm etmekle olmuştur asil.
Tahkik etmezden şu yâran, geçme sen,
Kalbinin dolsun sedefler, inciden.
Göz, kulak, hem aklı hep sâf iste sen,
Gel de kurtul, aklı örtmüş perdeden!
570. Hem tamah sûfîyi, hep baştan atan,
Aklı ayrılmıştı nûrun lem'adan.
Hem yemekler, hem semâ'nın zevkleri,
Aklı önler, kalmamış aklın yeri.
Aynanın tama' olur olsaydı yâ;
Bizce hep başlar, nifaklar sunmaya!
Hem tama' olsun terâzilerde gör,
Tartılan neymiş, nasıl hem doğru der?
Elçiler sâf kalple, der öz kavmine;
"Sunduğumdan istemem ücret yine!
575. Ben ki tellâl, müşteri Allah sana,
Çift taraftan verdi, Hak ücret bana."
Neydi ücret, yâri seyretmek meğer!
Hem Ebû Bekr, çok dinar vermiş gider!
Ücretim olmaz benim kırk bin dînâr,
Bin siyâh taş, olmamış gevher kadar.
Dinleyin cândan, şu gerçek söylenen,
Büsbütün idrâkle bir gel anla sen!
Kim tamahkâr, belle tutkundur sözü,
Hem tama'dan parlamaz, kalbin gözü.

580. Hem onun göz üzre altındır hayâl,
Gözde çıkmış kıldı, hem görmez o hâl!
Kalbi, Allah sevgisinden mest olan,
Her ne versen, almaz aslâ hür kalan!
Kim ki, Allah'ın cemâlden mutlanır,
Bak cihân hem onca, hep murdâr kalır.
Hem o sûfî, böyle mestlikten uzak,
Zulmü görmez ferde benzer oydu bak.
Hırs tama'ın mestî hem sarhoş olan,
Anlamaz yüz nükte dinlerken inân!

KADI TELLÂLARIN BİR
MÜFLİSİ ŞEHİRDE DOLAŞTIRARAK
HALKA BİLDİRMESİ

585. Vardı bir zindanda müflis er meğer!
Çok kayıt altında bulmuş oldu yer!
Yerdi tutsak lokmasından, boş yere,
Kaf kadar bir yük verirken kalplere!
Bir cesûr yok, elle alsın lokmayı,
El atıp, üç lokma almakmış payı.
Kim ki, Allah dâvetindedir uzak,
Gözde açtır, sultân olmuş olsa bak!
Attı müflis, şanı hep yerden yere,
Lokmalar olmuş cehennem bir kere!
590. Kim rahatlıklar ümit etmiş bakar,
Kaçmış olsun, orda bir âfet çıkar.
Yok tuzaksız, yok ki dertsiz bir ocak;
Tek ümîd var, Allah'ın halvette bak!
Bak cihân, tutsak evinden bir köşe,
Dert ve mihnet burda girmiştir işe!
Ey mürît gir, farenin zindânına,
Bir tekir var, müptelâ olmuş sana!
İnsanın, engin hayâli, pek güzel,
Hem hayâl has olsa, ömrün pek güzel!
595. Bir hayâlât gösterir, çirkin hayâl,
Bak erir âteşte, elbet mum misâl.

Sen yılan, akrep dururken ortada,
Hoş hayâller kurmalar vermiş Hüdâ:
Mis, hayâlin kimyadan altınlaşır,
Gözde akrep, hem yılan munisleşir!
Has hayâlden, sabrımız tat bulmada,
Gönlümüz, bitmez sevinçler dolmada.
Hep ferahlıklar, sabırlardan gelir,
Bir zayıf îmanla ye'sin yükselir!

600. Sabrın, imandan da tâçlanmaktadır,
Sabrı olmaz kimse, imansız kalır.
Der Resûl: "İmanı vermez Zül Celâl,
Sabrı olmaz kimseler, bulmaz kemâl!"
Sen bakarken sanmış olsan bir yılan,
Bâzının gözlerde pek hoştur inân.
Sen ki gördün, onda hülyâlar küfür,
Dostu baksın, cilve, imanlar görür.
Çifte işler sâhibi insan bu dem,
Hem balıktır, bâzı olmuş olta hem!

605. Bir yarım mü'min, mecûsîdir bu dem,
Nısfı hırstır, nisf sabır sunmuşdu hem.
Der ki: "Allah nısfınız mü'min sizin,
Kısmınız inkârcı, kâfirdir hemini!"
Bir öküz, kısmen beyaz, kısmen kara,
Bir yanın ak, benzemiş yıldızlara.
Kim siyâh yandan görür hep red eder,
Kim beyâz görmüşse pek sevdimdi der.
Bak Yusuf, çirkin gelir, kardeşlere,
Yâkub'un gözler melek der, bir kere!

610. Fer'e âit göz ki, çirkin görmede,
Pis hayâller, hep basîretsizse de.
Zâhirî göz, gölgedir Hak görmede,
Sen ne görsen, göz de mutlak görmede.
Sen mekân muhtacı, aslın lâmekân,
Bağla dükkân, lâmekanda aç dükkân.
Kaçma dünyânın sen artık, her yöne,
Sen ki her yönden olursun mat yine!

ZINDANDAKİLERİN KADI'NIN
VEKİLİNE O MÜFLİS MAHKÛMU
ŞİKÂYET ETMELERİ

Hâkimin yardımcı, idrâk ehli er,
Ehl-i zindân, derdi arza geldiler.

615. "Söyle bizlerden selâm hâkim beye,
İncinen biz, işbu âdi kimseye!
Boş dolanmış oldu, zindânlarda o,
Hem oburdur, hem muzır meydanda o.
Biz çağırılmazdan konar her sofraya,
Bir sinek olmuş edepsiz ortaya!
Altmışın ekmek, doyurmazmış onu,
Yapma artık, söylediysek, yok sonu.
Gönderir olsun, hayırhâk bir yemek,
Hfle yüz olsun veçottur gizlemek.
620. Bir cehennem karnı, hiç doymaz dere,
Hem de: "**Kulû veşrebû**"¹⁰⁵ var bir kere!
Sanki kıtlık, sürdü feryât üç sene,
Gölge eksik olmasın beyden yine.
Yâ öküz, çıksın hapisten öyle ki!
Yâ vakıftan, rızka bağlansın, peki!"
Er, kadın hoşnut efendi iş asıl,
Halk adâlet, sende imdât umdu bill!
Vardı hâkim huzra bir fert söz bilir,
Hem şikâyet neyse, bir bir söyleşir.
625. Sonra, zindândan hakim sesler bunu,
Hem araştırmış, bilenlerden onu.
İddiâlar, doğrudur mahkûmların,
Suçsa sâbit öyle ki müflis erin.
Der ki hâkim: Zindanı terk etsene,
Haydi git kal, sen senin vîrânene!
Der ki: "İhsânın, benim olmuş evim,
Say ki kâfir, zindan olmuş cennetim."

¹⁰⁵ "Yiyiniz, içiniz" ilâhî emri.

- Şimdi zindândan sürersen sen beni,
İhtiyaç, yokluk, ölüm sarmış teni!
630. Ben ki İblis misli isterken huzur,
Tâ kıyâmet isterim mühlet, buyur!
Benki zindân içre kalsam pek hoşum,
Varsa, düşmânlar helâk etmek işim.
Kimde var olsun imandan bir rızık,
Yol için var olsa, bir ekmek azık.
Alsam ondan mekr ve hîlemden meğer!
Olsalar pişman ve feryât etseler;
Bâzı yokluktan da korkutsam gözü,
Hoşluğun zülfüyle bağlırsam gözü!
635. Hem bu zindân içre, iman rızık az,
Hem de şeytân it ki çarpıtmış biraz!
Yüz tazarrû, yüz oruç, yüzler namâz,
Aldığın zevkten çalar şeytân biraz.
Şeytânın şer, Rabbimiz sen et ki pâk,
Bizde azgınlıklar, olmuştu helâk!
Tek bir ittir, oysa o binlercedir,
Kalbe girsin, orda İblislik verir.
Doğrudan kimler soğutmuştur seni,
Gizli İblîs, bil ki zapt etmiş teni.
640. Bulmasın yardımcı, bulmuştur hayâl,
Kurdurup yükler durur, yüzler vebâl.¹⁰⁶
Bâzı gezdirmiş ve açtırmış dü'kân,
Bâzı ilm, bâzı hayâldir, hân u mân.
Gel oku sen, durmadan "Lâ havle" yi,
Dille derken söylesin kalp her şeyi.
Der ki hâkim: "İspât et müflisliği
Cümle mahpûslar eder şâhitliği."
"Şimdi onlar, hep de senden kaçmada,
Söylenen sözler; kabul olmazsa da!"
645. İstiyorlar kurtuluş, senden hele!
Doğru denmez böyle bir maksat ile!
Orda mevcût, çağrılan her kim ki var,
Cümle şâhitler ki, müflis buldular.
Sordu hâkim, kimden elbet müflisi,
Der ki: "Müflisten çek el kurtar bizi!"
Der ki hâkim: "Siz de şehri gezdirin,
İşte müflis, siz de kalleştir deyin!
Durmadan sizler, bağirtın tellâli,
İşte müflis, hem davullar çalmalı.
650. Kimse bir şey satmasın, borç vermesin;
Kimse bir mangır da hiç göndermesin.
Kimse, dâva eylemiş olsun onu,
Bilmeli artık onun, zindân sonu."
Bizce hem iflâsı sâbit olmada,
Yok para, çoktur pulu hiç ortada!
Şimdi insanoğlu, iflâs eyleyen,
Kaldı dünyâ üzre, hep mahpus hemen.
Şeytânın iflâsıdır, Allah'ımız,
Bildirir, tellâl bizim Kur'ân'ımız!
655. Hîlekâr, müflis, kötü sözdür hemen,
Onla ortaklık n'olursun etmesen!
Kursan ortaklık, bahânen var senin,
Etmış iflâs, hep zarâr, efkâr senin!
Hep odun çekmektedir evden eve,
Buldular bir Kürt, getirmiş bir deve!
Etti feryât "almayın" derken adam,
Verdi rüşvet, almamış asker de hem.
Gezdirirken, feryâd etmiş tâ gece,
Feryâd etmiş, dinleyen yok öylece.
660. Bindi müflis, hem, o kıtlık askeri,
Kürt de, ardından koşup almış yeri.
Cadde, dağ, taş gezdiler her bir yanı,
Cümle halk seyretti müflis insanı.
Uğramışlar her hamam, her çarşıya,
Cümle halk müflis budur görmüşü yâl!

¹⁰⁶ İblis, insanı farzdan men edemezse vacip ve sünnetten ayırmaya çalışır. Onu da yapamaz ise hayâlen bozmaya uğraşır. Farzı yapana bu hayâl zarar vermez.

- On adam ünler, çağırmış her lisân,
Türk ve Kürt, Rum hem Arap'tır anlayan.
"Etti iflâs, hem deçoktur bir şeyi,
Vermesin borç, ister olsun her neyi!"
665. İşte müflis, aslâ yok bir habbesi,
Kalpazandır, aldatır her hîlesi.
Siz sakın hem, onla bir iş yapmayın,
Bir öküz vermişse sağlam bağlayın.
Böyle solmuş, böyle bir pejmürde hem,
Hem bir ölmüş kimsedir, haps eylemem.
Tatlı dildir, hem de hoştur sohbeti,
Pek obur, üst tâze, çuldur kispeti.
Üste gjymiş hem ne varsa iğreti,
Halkı aldatmaktı elbet niyyeti.
670. Hâkim olmaz dilde, hikmet iğreti,
İğreti söz, iğretidir kispeti."
Hırsız süslerseniz, eller kesik;
Tutmaz el, yardım da etmez üstelik!
Akşam olmuş, indi müflis öylece,
Der ki: "Kürt yollar uzak, olmuş gece.
Sen, sabahtan bindin hep, gelmiş sıra,
Arpadan geç, ver samanlık az para."
"Söyle sen artık, dolaştık biz neden?
Nerde aklın, şimdi ses yok kimseden?"
675. Müflisin feryât, ulaşmış göklere,
Vâkia' sen duymamışsın bir kere.
Hâm tamah dolmuş senin elbet kulak,
Hâm tamah, insanda körlük oldu bak!
Hem sedâlar duydu kerpiç taş, ne var,
"İşte müflis, işte müflis" duyular.
Çağrılır iflâsımız, olmuş gece,
Duymamıştır Kürt, tamahkâr öylece!
Göz, kulaklar üzre, Allah mührü var,
Perde sûret, perdeler çok ses sunar.
680. Gösterir Hak, cilve istersen yine,
Hem cemâlden, hem kemâlden hisse ne?
- Hem de Hak; elbet duyurmuş müjdeden,
Duymanın zevkiyle coşkununluk veren!
Erdi her yandan cihânın hâllere,
Hiç nasip yok, açmadan Hak pencere.
Gerçi sen, her câreden gâfil iken,
Vakti gelsin, Hak verir, bekler isen!"
Der ki Peygamber: "Şu Rabbim öyle de,
Mutlaka, her derde dermân vermedel!"
685. Allah'ın emriyledir, dertlerle bu,
Emri yokken, yok ki dermân, renk, koku!
Hem mekânsız Hakk'a, yönlendir gözü,
Sanki mevtâ, rûha döndürmüş yüzü.
Hem cihetsizlikte doğmuştur, cihân,
Bir karârgâh yer, muvakkat bir mekân!
Hakkı sen, cândan sever olmuş isen,
Var ne, terk et yokluğa yönlen hemen!
Korkma yokluklar gelir vardır yeri;
Cümle varlıklar gider vardır yeri
690. Allah'ın tezgâhıdır yoklukla yâr,
Var mıdır yok eyleyenden, başka var?
* Yok eşin, yok benzerin, Ey Rabbimiz,
Var suçum, affet n'olursun, suçlu biz!
Hoş, güzel çok, sözler ihsân et bize,
Rahmetinden yön gerek, elbet bize!
Hem duâ senden, icâbet sendedir,
Hem emînlik, hem mehâbet sendedir.
Sözlerin elbette ki sultânı sen,
Ben hatâ dersem n'olur, doğrult hemen!
Var hatâ, kudret senin, kimyâ senin,
Kan akan ırmak, olur bir Nil hemini!
695. Yokki var etmekte imkanın senin,
Tebdilin iksîri, esrârın senin!
Hem karıştırdın ya sen toprak suyu,
Oldu ten haslıkla, Âdem nakışı bu!
Mensub ettin eş, hala hem amcaya,
Duygu verdin; hem sevinç, gam duymaya!

- Kâmilin hürlük senin rahmet iken,
Hissesz bazı gamdan, neş'eden!
Bakmamış haslar; güzel, çirkinliğe,
Gösterensin Sen, güzel, çirkin diye!
700. Her görünmüş neyse, ret etmiş onu,
Bir görünmez var, dayanmış en sonu.
Aşk açık meydana; gizli sevgili,
Hep görünmüş yâr cihâna fitneli.
Gel de terk et, âşikâr mâşûku sen,
Aşkı sunmaz, güzel sûret denen.
Aşk bu dünyânın, o dünyânın de sen,
Gizli o mâşukta yok, sûret denen!
Sen ki, sûret âşığı olmuş isen,
Ölse mâşuk, terk eder oldun neden?
705. Cismi aynen, terke yönlendin neden?
Âşık ey! Gel sevgilin kim? Bul hemen!
Bir özel yâr sen bulur olsan eğer
Şimdi, ölmez aşka sahipsin meğer!
Hem vefâdır artıran, aştır bütün,
Hem vefâ bir ayrı hâl alsın, düşün!
Gün vurur, parlarsa aksinden duvar,
Hem duvar hep, iğreti bir hâl sunar!
Ey temiz, kerpiç için, meylin neden?
Tâ ebet parlar güzellik iste sen!
710. Sen ki ey, öz aklının âşık olan;
Sûretin tapmış olandan, üst gören;
Hisse hakim, küllî aklın parlatis,
Mis olan his, buldu hep altınlatış.
Bir muvakkat yaldıza, benzer beşer,
Gün olur çirkin, o merkepten beter.
Bir melekten, şimdi olmuş bir öcü,
İğreti olmuş, güzellik örtücü.
Hep güzellikler yitermiş peyde pey,
Hep kurur artık, fidanlık kalmaz ey!
715. Var yaşatsın, kuvvetin vardır sonu,
İşte âyet, geç kemikten, geç onu!
- Kalp ki sonsuzdur, güzelliştir bütün,
Hem dudaklar, bengisû olmuş, düşün!
Hem gönül sâki ve hem âb-ı hayat,
Gitse benlik, oldu üç, bir tek sıfat!
Bilmem imkânsız, kıyâs etsem bile!
Kulluk et, uğraşma, bilmen nâfile!
Sen de mânâ, dersin, onlar iğreti,
Sen münâsip belledin beş sûreti.
720. Oydu mânâ, sen ne, senden almalı,
Bir ilâhî hâl, nakışsız kalmalı.
Oysa mânâ, kör, sağır etmiş değil,
Yüz ve nakşın âşık etmez, öyle bil!
Körde kismet gamı artırmış hayâl,
Gözde kismet, yok ne var sunmuş hayâl.
Bâzı körler, Kur'ân ezber ettiler,
Görmemiş merkep, palân dövmüştüler.
Gözlüsün sen, kaçtı merkep, koş ona,
Nereye dek tapmak, palan dikmek sana?
725. Merkebin olsun, bulursun bir semer,
Cân var olsun, rızka vardır bil ki yer!
Sırtı dükkân merkebin, aş teknesi,
İnci kalbin, herkesin sermâyesi!
Bin ki çıplak merkebi, densiz oğul,
Hem de, çıplak merkebe binmiş Resûl!
Hem Nebî binmiş palansız merkebe,
Hem sefer etmiş yayan, birçok kere.
Sen kazık çak! Nefsinin merkep kaçan,
Teklîfâtan kaçmanın istek, uyan!
730. Sabr ve şükürün yüklerinden yükleyen,
Yüz yıl ister, yirmi, kırk beş bekleyen.
Yüklenen olmaz ki gayrin yük niye,
Ekmeyen ermez, ulaşmaz biçmeye?
Hem tamahkâr olma artık, ey oğul,
Meyve hâm yersen bozar, kalmaz usûl!
Ansızın bulsam dilerdim hazneyi,
İstemem dükkân, ticâret etmeyi!

Bahtın iştir, oysa bunlar nâdirât,
Tende kudret var, kazanmaktan murât.

735. Hem kazanmak, haznenin mâni midir?
Çekme el işten, kazanç ardındadır!
“Şöyle yapsaydım eğer” hem sayma sen,
Boştur elbet “böyle yapsaydım” demen!
Hem “Eğer” dersen, Resûl etmiş yasak,
Böyle bir hâldir münâfıklık, nifâk.
Bir münâfık der: “Eğer” meyyus olur!
Hem “Eğer”den sâde hasretlik bulur!

HİKÂYE

Bir garip, tezlikle bir sığınak arar,
Dostu göstermiş bir ev, tam târumâr!

740. Üstü örtük olsa, pek uygun sana,
Komşu olmak senle, pek hoşmuş bana.
Burda olsaymış “eğer” birkaç oda,
Çol çocuk gelmiş rahatlık bulmada.
Der: “Evet hoş, dostla komşu olmamız,
Lâkin ey cân! Yok, “eğer” de kalmamız!
Hem bu âlem hoşluğu ister durur,
Bir yalan hoşluksa, bir âteş olur!
Altın ister, cümleten genç, ihtiyar,
Gözle, kalp, has bilmeden altın arar.
745. Has ve kalp altında hep parlardı ya,
Sen mihenksiz kalkma, altın bulmada!
Et mihengin varsa elbet, sen kabul,
Yoksa bilmiş kimse bul, git teslim ol!
Cân için hep, bir mihenk var olmalı,
Gitme yalnızsan, sefer yok olmalı.
Gulyabanlar verse ses, bildik desek,
Bir felâket izletirler, dinlesek!
“Siz gelin” der, seslenir kervancılar,
“Yol, nişanlar burdadır, kervancılar.”

750. Kim ki var ismiyle sesler gulyaban,
Kastı gerçek, yok ediş olmuş inân!

Yönlendirler, orda var, aslan ve kurt,
Ömrü bitmiş, yol uzak, çoktur umut.
Gulyabanın ses nedir, gel söyle sen;
“Mal, melâl, şân, haysiyetler istemen.”
İşte mevcût ses, ne var sustur hemen,
Hep açılınsın, kalmasın esrâr denen.
Hakk'ı zikret sen de, yansın gulyaban,
Göz ki nergis, kolla murdâr olmadan.

755. **Subh-u sâdık, subh-u kâzib**ten ayır,
Kadehin reng var, şaraplardan ayır.¹⁰⁷
Hem görünsün cümle renklerden öte,
Bir bakış bul tâzededen, sabrın ile.
Renge baksan, sen görürsün başka renk,
Has mücevher, sence âdî taş demek.
İnci neymiş sen olursun bir deniz,
Bir güneşsin, tam felekler seyriniz.
İştendir bul, işte elbet gizli o,
Sen de git işlerde âyân gör onu!
760. İş ve san'atıyla germiş perdeler,
Sani'i bulmak dilersen; yol: Eser!
Bil ki tezgâhtır san'atkârın mekân,
Dışta kalmış kim ki var, gâfil inân!
Hâlıkın tezgâhı bil, sen yokluğu,
Rabbinin san'atın, var çokluğu!
Yokluk olmuştur meğer görmek yeri;
Tezgâhın dışlar, hicâp meskenleri.
Fir'avun isrârla bakmış varlığa,
Yokluğun tezgâha, kör bakmıştı yâ!
765. Hep kazâlar tebdîl etmek istemiş,
Hem kazâ, bitsin silinsin beklemiş.
Hîlekâr, hiç bitmeyen hîleyledir,
Hem kazâ, gelmiş büyük bükmetedir.

¹⁰⁷ Yalancı şafaktan, gerçek şafağı (sabhü sâdık) ayır.

- Bîgünâh binler çocuk öldürdü o,
Hükmü Hakk'ın, hep değişsin derdi o.
Tâ ki Mûsa, girmesin dünyâsına,
Girdi birçok kan ve katlin altına!
Döktü kan, ammâ Mûsa gelmiş yine,
Hep hazırlanmakta olmuş, kahrına!
770. Allah'ın tezgâhı görseymiş eğer,
El, ayak toptan kurur, yok hîleler!
Mûsa, Fir'avn köşkünün tek mutlusu,
Dışta Fir'avn, onca masûm kanlısı.
Her nefis, benzer muhakkak ehline,
Dışta düşmân var, kapılmış vehmine.
Çok hasuttur, hep benim der düşmânım,
Kendi düşman, bende var derken cânım!
Nefsi Mûsa, tense Fir'avn, say onu,
Düşmânın dışlarda sanmış, bey onu!
775. Tende nefsin beslenen bir nâzenin,
El ısırmış, halka duymuş sâde kin!
-
- HALKIN TÖHMETİ YÜZÜNDEN ANASINI
ÖLDÜREN BİR KİMSENİN AYIPLANMASI
-
- Öfkelenmiş oğlu vurmuş anneyi,
Vurdu hançer, vurdu birçok darbeyi.
"Cevherin pistir senin" söyler biri,
"Anelik hakkın gözetmez serseri!"
"Söyle, öldürdün neden çirkin kişi?
Söylemezsin, annenin neymiş işi?"
"Âr duyulmuş iş ki yapmış kendine,
Aybı koy, toprak alıp ortsün yine!"
780. Hem ölümden, suçlu saymışken biri,
"Battığın kan, kabri kirletmiş kiri."
"Suç eden er, öldüreydin sen onu!"
"Her gün insan öldürürsen doğru mu?
Şimdi kurtuldum meğer öldürmeden,
Anne kesmek hoştu, halkı kesmeden!"

- Nefsimizdir, böyle bir huysuz ana,
Hep fesatlık yaydı, durmaz her yana.
Gel düşün, öldür yeter sen alçağı,
Ermişe kast etmeden kesdur bağı.
785. Bak, büyük dünyâyı, hep dar eylemiş,
Hakk'a, halka, cengi izhâr eylemiş.
Nefsi öldür, kalmaz artık özre yer,
Kimse korkmaz, cümle düşmanlık biter.
Enbiyâlar, evliyâlardır sözün,
Şüphe dolmuş olsa gönlün, sen düşün!
Nefsi Peygamberlerin, ölmüş idi!
Cümle düşmanlar da kıskanmış idi!
Gel kulak ver; doğru bilmek isteyen;
Müşkilin varken, cevap buymuş hemen!
790. Kendinin düşmânıdır inkârcılar,
Kendi kendin, durmayıp doğrardılar.
Câna kast ettiyse kim, düşmân demek,
Yoksa düşmân, cân çeken olmazdı pek.
Sanma **huffâştır**¹⁰⁸ güneşler düşmânı,
Kaçtı nûrdan, kendinin düşmân, tanı!
Hem güneş öldürse birçok şebpere,
Hem güneş hükmüyle düşmüş yerlere.
Oydu düşmân; olsa kim zahmet veren,
Lâl, güneş almış iken engel olan.
795. Nûru önler kendidir, kâfirlerin,
Aksederken nûru, Hak peygamberin!
Bir Resul olmaz ki gözler perdesi,
Kafirin nefsi sağır, yok görmesi.
Hintli bir kul, kin tutar olsun beye,
Yönlenir hem, kendini öldürmeye.
Hem de, sâhip çok zarâr görsün demiş,
Kul, şu damdan atlayaydım istemiş.
Hastalar, düşman kesilsin doktora,
Öğrenen, düşmansa bak üstatlara.

¹⁰⁸ Huffâş: Yarasa, gece kuşu, şebpere.

800. Kendinindir, işte onlar yolkesen,
Yolkesendir, hem akıl, hem rûh deneni!
Hem güneş düşmânı bir esvap yuyan,
Bir balık hoşlanmaz olsun hiç sudan;
Dikkat et bak, kim, zarar vermiş kime?
Bahtsız olmuş, faydalar gitmiş güme!
Hak tutup çirkin yaratmış olsa da;
Yüzde çirkin, huyca çirkin olma hal
Taşlığa çekmişse postal gitme sen;
Çifte boynuz varsa, dört dert etme sen!
805. Sen hasetkâr, hem falandan alt mı ben?
Tâlihim ters artarak gitmiş neden?
Bir ayıptan, başka eksiktir haset,
Cümle eksikten de, eksiktir haset.
İşte İblis, secde varken duydu âr;
Alçalıp olmuştu toptan, târumâr!
Hep hasetten, beklemiş yükselmeyi,
Yükseliş yok, seçti göz yaş dökmeyi.
Bak Ebû Cehl, Ahmed'e etmiş haset,
Yükselim derken olan, hem oydu bet.
810. Hem, Ebû'l-hikem, Ebû Cehl olmada,
Ehliyet varken de câhil kalmada!
Yok, bu boş dünyâda, ahlâktan iyi,
Görmedim ben ehliyet, hiçbir şeyi.
* Koy ki kalsın sen fazîlet, hem feni,
Burda hizmettir rızânın mâdeni.
Elçi kılmıştır Hüdâ, peygamberi,
Izdırap haset çıkıp gelsin geri.
Sanma herkes, Allah'ından arlanır,
Kul daçoğtur birkez Hakkı kıskanır.
Kim demiş, peygamber olmuş benzerim;
Zânlarından, hem haset etmiş derim!
815. Kim Resûl'ün tasdik etmiş şânını,
Hiç haset sarmaz onun encâmını.
Enbiyâdan sonra mutlak bir velî,
Tâ kıyâmet böyle sürmüş, bilmeli!
- Bir güzel huy kimde var, onlarladır,
Kimde kalp cam, oysa binbir parçadır.
Cânlı iman, tam tasarruf ondadır,
Yâ Ali'den, yâ Ömer'den gelmedir.
Dikkât et! Mehdî odur, Hâdî odur;
Gizlidir, karşında bilmezsin, durur!
820. Nûrdur artık, aklıdır Cibrîl ona;
Ondan alt olmuş, onun kandîl ona!
Kandîl onlar, bizse miskâl; öyledir,
Nûr ki bir sistemle, bir tertiptedir.
Yüzler aşkın, perde örttüğ, nûr-ı Hak,
Perdelenmiş, sen de artık öyle bak!
Ardı millet doldu, her bir perdenin,
Saf saf olmuş, önde İmam var hemin!
Son safın hepten zayıftır gözleri,
Ön safın nûra dayanmaz hiç biri.
825. Son safın hem, önde durmuş kimseler,
Parlayan aydınlığa bakmaz meğer.
Önde bir saf üzre, aydınlık hayât,
Arda kalmışlarda şaşlık, müşkülât!
Az az olsun gördüğün şaşlık gider,
Hem yediyüz perdeden bakmış meğer!
Hâm demirken, şeikle, âteşler gerek,
Elma, armut haşlasan, uygun mu pek?
Elmanın hem, ayvanın var hâmlığı,
Tek güneş vermektedir olgunluğu.
830. Katlanır görsen demir, her baskıya,
Yer çekiç, âteşle hep nârlandı yâ!
Sen demir dersen, mürittir bir fakir,
Hem çekiç vursan ve âteş hoş gelir.
Hâm demir, âteşte bilmez vâsita,
Âteşin kalbinde durmuş oldu yâ!
Perdesiz hem su hem evlâtları,
Kaynamaz, olmaz ateş mazharları!
Pişsin istersen, gerek; tas, tencere,
Bir dolak ister, ayak bassın yere.

835. Bir mekân lazım, bulunsun ortada,
Hem hevâ kızsın nakil bulsun su da.

Hem fakir bir kimsedir, hiç vâs'tasız,
Şu'ledâr olmuş olur, hiç şüphesiz.

Olmadan, kalpten konuşmaz öyle ki,
Kalp araştırmaz iken, gözler ne ki!

Olmasın kalp, söyleyiş bilmez ki ten,
Kalpse isteksiz, arar olmaz ki ten!

Bir demirdir, şu'aya lâıyk velî,
Bir nazargâh kalbidir, olmaz eli.

840. Cüz'i kalpler andırır ancak teni,
Etme nispet, ârifân sır mâdeni.

Çok misâl, çok şerhi istemiş kelâm,
Korkarım halktır, şaşırısın vesselâm!

Yaptığım iyilik, fenâlık olmasın,
Söyledim söz, Hakk'ın istektir kesin!

Eğri pâbuç ister eğrilmiş ayak,
Kim dilenmiş, beklemiş hep dışta bak.

PADIŞAHIN YENİ ALDIĞI
KÖLEYİ İMTİHÂN ETMESİ

Padişah almış ucuz bir çift köle,
İlk birinden, söyleşir olmuş hele.

845. Buldu kalben, hem zekî hem tatlı dil,
Tatlı dilden, şerbeti içmiş asil.

Hem dilin altında insan gizlidir,
Rûhların önlerde dil, bir perdedir.

Perde kaldırırsa rüzgâr bir kere,
Göz girer seyriyle, evden içlere.

Rûhu görmüş, arpa hem, cevher mi var?
Anlarınız altın mı, akrepler mi var?

Haznenin var bekçi, yâhût bir yılan,
Hazne olmaz bekçisiz, artık inân!

850. Hiç düşünmezden cevâp vermiş köle,
Başkalar beş yüz düşünsün, hiç bile!

Sözlerin deryâsı var say, onda sen,
Saklamış deryâsı, söyler inciden.

Parlayışlar, saçtı nûrlar incisi,
Hak ve bâtullar ayırmış cümlesi!

Nûru Kur'ân, hak ve bâtıl bilmede,
Zerrelerden neyse hep göstermede!

Cevherin nûr olsa, hem göz nûrumuz,
Hem suâl, gerçek cevâp, biz olmuşuz.

855. Şaş bakarsan, ayda çifttir halkalar,
Şüpheden bakman, suâl sormak kadar!

Sen düzelt, mehtâba dönmüş bakmanı,
Al cevâp sen, ay ki bir tekdîr, tanı!

Sen düzelt gel fikri, düzgün bak ki sen,
Sende fikr var, bak o cevher nûr veren!

Hem kulaktan, kalbe gelmiş her cevâp,
Üzre göz der: "Dinle benden bul sevâp!"

Hem kulak bir vâsita, gözdür visâl,
Hâle sâhip göz; kulaktır kыл ü kâl.

860. Bir kulak duysun, değişkindir sıfât,
Gözle görmek oldu hep, tebdîl-i zât!

Âteşin hâl, söz yakın etmiş sana,
Sen yakın pişkinliğinden alsana!

Yanmayan bilmez ki od, aynel-yakin,
Bilmek istersen, içinden yâr edin!

Söz kulak duymuşsa, göz olmuş kulak,
Yoksa artık, gönle inmez oldu bak!

Hem sözünçoktur sonu gel dön geri,
Dön de şah, hem bendeden et sözleri!

PADIŞAHIN O İKİ KÖLEDEN BİRİNİ
BAŞKA YERE GÖNDERMESİ VE
DİĞERİNDEN BÂZİ ŞEYLER SORMASI

865. Gördü şah, elbet kuluymuş pek zekî,
Hem öbür kul şimdi gelsin der peki.

"Kulçağız" demek küçülmek olmamış,
"Yavrucuk" der anne, hiç hor görmemiş!

- Hem öbür kul geldi, bakmış oldu şah,
Ağzı kokmuş diş desen hep, simsiyâh!
Sözlerinden aslâ şah hoşlanmadı,
"Şimdi neymiş bilmeli esrâr" dedi.
"Pis şu giysin, kokmuş ağzın dur uzak,
Sen gelip yaklaşma, benden dur uzak!
870. Sen uzakken, mektup ister yazmaya,
Çok uzaklaşman gereksiz öyle yâl
Dur, ilaç vermek gerektir ağzına,
Sen güzelsin, biz hekim olduk sana.
Yakmak yorgan, şimdi sen varken pire,
Lâyık olmaz, tahkir etmek boş yere!
Gel otur, birkaç hikâye söyle sen,
Tâ ki bilsem, aklının kuvvet ne ben!
Sonra git der: "Ey zekî kul sen yıkan,
Tertemiz çık gel de, artık banyodan."
875. Âferin, hem sen zekîsin, gel hele,
Bir değil, elbet değersin yüz köle!
Yoldaşın gelmiş demiş, terstir sana,
Bir hasût, bizden soğutmuş baksana.
"Doğruluk yok onda, hırsızdır" dedi,
"Mert değil, alçak ve habîstir" dedi.
"Dâimâ, dosdoğru sözler söyler o,
Gördüğüm, tek doğru söyler bir er o!"
Doğruluk elbet onun olmuş huyu,
Söylesin söz, ben demem hiç boştu bul
880. Onda bilmem eğrilik, hastır fikir,
Suçlamam hiç, eğri denmiş, eğridir.
Gördü şahım, bende mevcût aybı o,
Görmedim, aybım nedir ben doğrusul
Önce herkes aybını görsün yeter,
Islahından ayrı kalmaz öyleler.
Gâfil elbet, bunca halk var ey peder,
Herkes ayrı bir ayıptan söz eder.
Ehli put ben, görmezim hiçten beni,
Gördüğüm sen, sen de görmüşsün beni.
885. Kim bakıp görmüş olur, hem kendine,
Nûru herkesten onun artık yine.
Ölse bâkîdir, sürer bitmez bakış,
Allah'ın, nûrundan almış parlayış.
Kendinin yüz gösteren nûr, hissi nûr,
Böyle bir nûr eylemez gözden sudûr!
Padişah der: "Oydu söyler aybını,
Söyle sen, vardır onun her aybını!"
"Söyle bilsek, sen benim dert ortağım,
Hem benim iş yoldaşım, dert ortağım."
890. "Söylemem ben, aybı neymiş" der köle,
"Hem benim tek yoldâşım olmuş hele."
Onda ayb, şefkât ve insanlık bütün,
Hem sadâkat, hem zekâ, dostluk bütün!
En küçük bir aybı, âdil olması,
Mal verirken hiç kalır, cân sunması!
Öyle ki Hak gösterir yüz cânını,
Kim bulur mertliklerin imkânını?
Onda mevcût ihsânı, görsen eğer,
Sende cân vermek, gelip bulmaz değer.
895. Irmağın varken esirger kim suyu,
Nehri görmez, gözde kördür doğrusul
Der ki Peygamber: "Yakinen bilse kim,
Nâiliyet neyse, hep bilmiş derim."
Bir veren, on karşılık almış, duyan,
Hem de, çok mertlik icât etmiş o ân!
Mertlik elbet karşılıklardan uzak
Mertliğin ardında, korku yok ki bak.
Hem hasıslık, görmemek Hak rahmeti,
Dalgıcın, inciyle artar cür'eti.
900. Böyle bir dünyâda kim olmuş hasîs,
Hem bedelsiz oynamak, olmaz bahis.
Hem cömertlik, elle olmaz, gözdedir;
Kâr için elbette göz lâzım gelir."
Başka bir ayb: "Hiç beğenmez kendini,
Hep arar, durmaz olur öz aybını.

Kendi aybından arar, hem söyler o,
Hoştu herkes, kendin ithâm eyler o.”

Der ki şah: "Gel methi yapmış olma dur,
Dostu övmen, kendi kendin övmedir!

905. İmtihân etsem derim, elbette ben,
Sen olursun, mutlaka mahcûp hemen.”

KÖLENİN HÜSN-i ZANNI DOLAYISIYLA
ARKADAŞININ VEFÂKÂR VE SÂDIK
OLDUĞUNA DÂİR YEMİN ETMESİ

Der ki: Yok vallâhi, billâhi'l azîm,
Mâlikül-mülk, hem de Rahmâni'r-rahim.

Öyle Allah, hem de peygamber veren,
Çokça irşâd, çok keremler gösteren.

Öyle Allah, en zelif toprak iken,
Enbiyâlardır yaratmış, bil ki sen!

Tertemiz etmiş durur mizâcını,
Bir melek bilmez nedir mirâcını!

910. Aldı nârdan şu'lelerden, etti sâf,
Hak nûrundan, cümle nûra yetti sâf!
Şimşeğin nûr, parlayıp rûh üzere nûr,
Buldu Âdem mârifet, esmâyî gör!
Âdem'in nûr, Şîs¹⁰⁹ elinden toplanan;
Sen halîfemsin demiş Âdem o ân.
Nûh, o cevherden feyizler aldı da,
Cânın ummandan da gevher saçtı dal
Oldu nûr, İbrahim'in sığınak yeri,
Korkusuz, âteş olur meskenleri.
915. Düştü İsmâil, o nûrun nehrine,
Oldu keskin hançerin teslîm yine.
Dâvud, o nûrdan sıcaklık almada,
Hâm demir avcunda yumşak olmadal
Gör Süleymân, vuslatından emdi süt,
Cin ve şeytân, emre uymuştur, işit!

Hem kazâ, Yakub'ta bulmuştur rızâ,
Oğlunun gömlekle göz, bulmuş şifâ.

Yûsuf'un yüz; ay, güneşten aldı nûr,
Rüyâ tâbirler, ayık etmiş zuhûr.

920. Elde Mûsa'nın, asâ, içmişti su,
Fir'avun mülküydü birden, yuttuğu!

Yaptı İsâ, işbu nûrdan merdiven,
Oldu bak dördüncü gök mesken hemen!

Çokça nimetler bulur Nûr-i Safâ ,
Parmağından, ay bölünmüş bir defâ!

Hem Ebûbeker nûra mazhâr oldu da,
Oldu sohbet üzere, bir siddik o da!

Hem Ömer, Hak aşka şeydâ olmada,
Gönlü bâtıldan geçip, Hak bulmada!

925. Oldu Osman, apaçık nûr kaynağı,
Arttı nûr, hem geldi Zunnûreyn çağı.

Ali saçmıştır o nûrdan inciler,
Nûr bağından, aslan olmuştur meğer!

Nûrun askerden Cüneyt, yardım alan,
Bir makam bulmuş, rakamlar hiç kalan.

Bâyezid görmüş büyük bir parlayış,
Ona Allah: "Kutbul Ârifin" demiş!

Aşka, Kerhî beklilik etmiş, o ân,
Bak, hilâfet mülküne ermiş o ân!

930. Sürmüş at Edhem, sürûrla nûra dek,
Oldu adlin sultânın, sultân demek!

Bak Şakîk'in var, meşakkat, anlayış,
Hem güneş fikr, buldu keskin bir bakış!

Gizli, âşkâr, başka yüzbin padişah,
Nûrun âlemlerde onlar oldu şah!

Onların ad, gayret-i Hak gizleyen,
Hem dilenmişler, bilir olsun neden?

Ben, o Hak nûr üzere söz derdim sana,
Çok balık dalmıştı nûr deryâsına.

935. Cânım ummân, ben desem ummâna cân,
Lâyık olmaz, tâze bir ad bulmadan.

¹⁰⁹ Şîs: Hz. Şit'in diğer ismi.

- Hem o ân, hem bunla, şunla onladır;
Cümle cevher, bir kabuk olmuş kalır!
- Yârimin, her yoldaşın çok vasfı var,
Söylenenden fazladır, yüz kat kadar.
- Bildiğim az vasfı, ancak söyledim,
İtimâdın yoksa, ben boş söylerim!”
- Padişah der: “Gel hâlinden söyle sen,
Nerye dek bundan ve şundan söylemen?”
940. Söyle nen var, söylesen buldun neyi?
Söyle dipten aldığın, has inciyi!
Öldüğün gün, hislerin bâtil olur,
Günle yâr olmuş nûrun, hiç var mıdır?
Göz ki kabrin toprağından dolmada;
Kabre aydınlık ver göz, var mı yâ?
Hem o ân eller, ayaklar yâr mıdır?
Rûha uçmak var, kanatlar var mıdır?
Öyle bir vakt, hayvânî rûh kalmamış,
Rûh-i bâkî rûh desem, lâzım imiş!
945. Böyle cânın şartı haslıklar değil,
Hep güzellik, Hakk’a sunmaktır asıl.
Cevherin var, yoksa bir merkep misin?
Huzru Hak’tır, sen, nasıl gitmektesin?
Bir arâz olmuş oruç, olmuş namaz,
Çift zamandır fânidir, seyret biraz!
Eylesek ârâzı nakl, mümkün değil,
Oysa cevherden de dert silmekte bill
Hep arâzlar insanı tebdîl eder,
Hastalıklar kaldıran perhîz meğer.
950. Perhizin arâzı, cevher olmada,
Hasta dil, perhizle tatlar bulmada.
Hem, zirâattan dolar toprak başak,
Kelse baş dermanla saçlar bitti bak.
Elbet evlenmek arâz, yokluk sonu,
Bir çocuk doğmuşsa cevher say bunu.
Bir arâzdır, atla çiftleşsin deve,
Gâye cevher, yavrular girsin eve.
- Ekme arâz tohmu, atmışsak yere,
Karpuz almak, oldu cevher bir kere.
955. Kimyâgerlik oldu mutlak ki arâz,
Gevher olmaz olsa, koy gelsin birâz!
Şahım; arâz hançerin elbet cilâ,
Pas biter, cevher alır sâflık ele.
Yok demek, ben has ameller işledim;
Ürkme gayen, maksadın göster dedim.
Dostu vâsif etmen arâzdır, söyleme,
Sen koyundan gölge kurbân eyleme!
Sen arâz nakletme dersin, şah, sakın;
Hem akıldan var ümîd kesmek bakın!
960. Gitse arâz, dönmesin ey şah geri,
Oldu elbet bendeniz, üzgün biri!
Bir araz kıymetle kalmışken uzak,
Her fiil bâtil ve mânâ yoktu bak!
Hem arâzlar başka sûret, başka renk,
Haşrı fânî, ayrı bir hâldir demek!
Her şeyin nakli, ayâr olmuş ona,
Var davar, uygun çoban var baksanal
Hem arâzın şekli var mahşer günü,
Şekli hep tutmuş nöbet, bekler onu.
965. Bir arâzsın, sen de dön bak kendine,
Gelme çiftten, sen de bir çiftsin yine!
Dön de bir bak, köşke, hem kâşânene,
Bir masal girmiş, mühendis beynine.
Pek münâsîp orda, balkon, hem oda,
Gördüğün ev, pek güzeldir ortada!
Hem mühendis zihni, sunmuş bir arâz,
Kesti ormandan odun, âlet biraz;
San’atın aslı arâz, elbet hayâl,
Hem nedir? Onlar olurlar fikre mâl.
970. Bir arâzdır, hep cihânın maddesi,
Bir arâzdan oldu mutlak cümlesi.
Önce fikrin, sonradan olmuş amel;
Âlemin ahvâl budur, sunmuş ezel.

- Fikr edilmiş, öncelikten meyveler,
Sonradan olmuş amel, zâhir meğer!
Bir ameldir, meyve diktin önceden,
Sen okursun, başka harfler sonradan.
Dal, filiz, kök meyveden evelse de,
Gâye olmuştur dönüşün meyveye.
975. Öyle bir baş; beynidir **“eflâkin”** O,
Sonda: Hem üstâdıdır **“levlâkin”** O.¹¹⁰
Anlatır arâzı söyler, her kelâm,
Bir misâl: Aslan, tuzak, hep vesselâm!
Cümle âlemler arâz olmuş idi,
Anlaşılsın: **“Hel âtâ”** gelmiş idi.¹¹¹
Bir arâz nerden doğar? Sûret ile,
Doğdu sûretler fikirlerden bile!
Hep cihânlar fikr edendir akl-ı küll,
Hem akıl şahtır, sûretlerdir resûl.
980. İşbu âlemdir, cihânın imtihân,
Son ki âlem, sorgunun lâyk olan!
Bir kulun etsin cinâyet Ey Hüdâ;
Hem arâz, zincir ve zindân ortada!
Bir kulun uygunca hizmet eylese,
Bir arâz, bir armağan herkese?
Hem araz cevher, yumurta kuş gibi;
Bundan, ondan, hem olur doğmuş gibi!
Der ki şah: “Olsun murâdın öyle yâ,
Bir arâzın, cevheri yok ortada!”
985. Has ve çirkin gizlenip gitsin diye;
Hem akıldır gizleyen, bak gerçeğe!
Âşikâr olsaydı fikrin şeklile!
Hakk'ı söyler, kâfirân, mü'min bile.
Din, küfür alnında parlar herkesin,
Yok olur gayb, hep görünmüştür kesin.
- Putla istihza edeymiş kimseler,
Put yapanlar, put tapan, bulmazdı yer.
“Bir kıyâmet oldu, bir baktın cihân,
Orda artık cürm, hatâ olmaz inân!”
990. Der ki Şah: “Allah cezâ, suç örttü de,
Halk içindir, has için örtün niye?”
Bir emir haps eylesem, bil öyledir,
Hem emirden gizlerim, bilsin vezir.
Bunca işten sırrı, Hak açmış bana,
Çok cezâ, atmış mükâfât meydâna.
Sen nişan ver, cümleyi bilmekteyim,
Gerçeğin ay, şüpheler örtmez derim.
“Oysa bildin, ben de mevcût hâli sen,
Maksadın bilsek nedir, sundun neden?”
995. Der ki Şah: “İzhâr ve hikmetler size,
Bir bilinmiş şeydi göstermek bize.”
Hakk'ın, indinden ne var göstermede,
Gelmeden dert, zahmet izhâr etmede.
Yoktur Hakk'ın, asla işsiz kalması,
Durmamış çirkin, güzel var olması.
Hem işin ilk şartıdır bakman ona,
Sırrı çıksın, der; vekil tutmuş sana!
İnsanın kalpten bir ip çektikçe bak,
Hem nasıl sâkin olur, ten, bir yumak!
1000. Hem çekişten bir nişan olmuş tasan,
Hem sükûnet, sanki vermek oldu cân!
Hem bu dünyâ, hem o dünyâ, tâ ebet,
Her sebep bir annedir, doğmuş velet!
Hem sebepten, bir eser doğmakta yâ,
Pek acâyip, çok eserler doğmada!
“Hep sebepler, hep doğarlar peş peşe,
Nûrla dolmuş göz gerektir, görmüşe!”
Söz erişmiş, söyleşirken şah, köle;
Bir nişân görmüş veya görmez hele!
1005. Belki görmüş, bir nişân şah bildiğin,
Söylesem olmaz, benimçoktur izin.

¹¹⁰ Kutsî hadis: “Yâ Muhammed, sen olmasaydın felek-leri yaratmazdım.”

¹¹¹ “İnsanın zikredilmez, bahs olunmaz olduğu bir zamanın bulunduğu ona gelmedi mi?” (İnsan, 1)

- Hem o ân, çıkmış hamamdan has köle,
Söylemiş şah: "Burya bir gelsin hele."
Der ki şah: "Sihhat ve âfiyet sana,
Çok latifsin, çok güzelsin baksana!"
Pek yazık, denmişti tür tür hâllerin,
Olmasaymış, söylenen pis huy senin!
"Mutlanır olmuş, yüzün görmüş olan,
Görme, değmiş oldu elbet bir cihân!"
1010. "Söylemiş bilmem neler, Ey Padişah;
Azıcık olsun, dîn haraptan ver izâh!"
"Bir riyâkâr kimsedir" söylerse de,
Dışta dermân, içte dertler sunmada!"
Duydu şahtan, hem habîs sözler köle,
Hiddetin deryâsı coşmuştur hele.
Yüz kızarmış, hem köpürmüş ağzı tam,
Coştı hicvin dalga hadden aştı tam.
"Yoldaşım olmuş olan günden beri,
Sanki kıtlık çekmiş it, olmuş biri."
1015. Başlamış yoldaş için, çan çalmaya,
Şah dedi: "Sus, söz yeter, sus öyle yâ!"
"Sende, onda hâl nedir bildim" dedi,
Sende rûh, onda ağız kokmuş idi.
"Cânı kokmuş, sen git artık dur uzak,
Oldu âmir, sen onun memûr ki bak."
Bir riyâkâr, çekse tesbih bil ki sen,
Külhanın içlerde bitmiş ot hemen.
Huyca çirkin, olsa hem yüzden güzel,
Bulmamış elbette bir mangır bedel.
1020. Yüz ki çirkin, halk beğenmez olsa da,
Huy güzel olsun, gönülden öl ona!
Dış güzellik, gün gelir bir gün biter,
Tâ ebet mânâ tükenmez, hep sürer!
Testinin süs, nakşa âşıklık neden?
Nakşı vazgeç, var mı su, bak dur hemen.
Gördüğün sûret, uzaksın mânâyâ,
İnci var, gel bak, sedeften almayı!
- Bir kalıp olmuş, sedeften her biri,
Hepsi, rûh deryâsının feyzden diri.
1025. Bilmiş olsan, var sedefler, inci yok;
İçte neymiş, işte sen, göz aç da bak!
Hem o neymiş, hem bu neymiş, gel ayır;
Gerçi nâdirdir o, pek azlıktadır.
Şekle baksan dağ, şu lâ'lden çok büyük,
Çünkü dağdan lâ'l denen binler küçük!
El, ayak, saç öyle ya; gözden büyük,
Sûreten saç, hem sakal yüzden büyük.
Her bir azâdan, gözün, kıymetli bil,
Böyle hâl, elbet senin meçhûl değil!
1030. Zihne gelmiş bir fikirden, bak hele,
Yüz cihân, olmuş olur alt üst bile.
Padişah, cismiyle bir tektir fakat,
Yüzbin olsun, emre uymuş hep erât.
Hep seçilmiş, şahta mevcût her şekil,
Gizli bir fikir mahkûmuymuş, öyle bil!
Halkı gör, sonsuz olan fikr ardına,
Sel olup akmaktalar, bir bak buna!
Halk için, hiç kıymet etmez bir fikir,
Bir yayılsın, sel olup sürmektedir.
1035. Sen, bu dünyâdan görürsün, her ne var,
Her ne görsen, sâde fikr bulsun yaşar!
Hâneler, köşkler, saraylar, her şehir,
Cümle dağlar, sahralar, ummân, nehir;
Yer, güneş, gökler deniz, fikren diri,
Hem balık, ummandadır, almış yeri!
Sen neden kör, ahmak oldun öylecek,
Ten, Süleymân misli fikren, bir sinek!
Sende göz görmüştü dağ, yüksek dedin,
Fare fikrin, dağsa, ejder belledin.
1040. Sen cihân gördün, büyük, korkunç hani,
Bir bulut şimşekte titretmiş seni!

Ey eşek, fikren emîn, gâfil iken,
Bîhabersin dünyâdan, taş misli sen!
Bir kalıpsın, yok akıldan bir eser,
Huyca insan olmadın, merkep meğer!
Gölgeden sensin, şahıs vehm eyleyen,
Bir oyun gelmiş, değersiz bilki sen.
Kol, kanat açsın fikirler perdesiz,
Gün gelir, sabret görürsün, şüphesiz!

1045. Yumuşacık dağlar atılmış, yün kalır,
Hem sıcak yer, hem soğuk yer, yok olur!
Yok semâ, yıldız, görünmez başka şey;
Tek Hüdâ, rahmette yalnız, oydu Hayl!
Akla bir efsâne gelmiş, var ve yok,
Söylesem ben, anlaşılınsı doğruluk.

PADIŞAHIN HAS BİR KULUNU DİĞER
İNSANLARA TERCİH ETMESİ

Padişah var, tercîh etmiş bir köle,
Bendelerden üste çıkmış lûtf ile.
Kırk emir maaşı, bir tek gjysisi,
Yüz vezirden oldu, şah kıymetlisi.

1050. Şân ve ikbâl, hem de baht olgunluğu,
Kul Eyaz şahıtır, seçer **Mahmudluğu!**¹¹²
Hem onun rûh, hem de şahın rûhları,
Tâ ezelden kurdular dostlukları.
İş diyorsan, tenden önce olmuş iş,
Sonrakinden başlasın artık geçiş!
Ârifin iş; çünkü göz olmaz şaşı;
Önceden ekmiş tohum, bilmiş başı.
Buğda ekmiş, arpa ekmiş elleri;
Gündüz, akşam, onda kalmış gözleri.

1055. Yüklenir akşam, gelip gündüz doğan;
Çâre tedbîr, hîle, boştur cümle fen!

Başta, kim görmüşse Hakk'ın takdiri,
Hem nasıl hoşlansın, alsın tedbiri?
Bir tuzak kur; içte kurmuş bir tuzak,
Rûha Hak'tan kurtuluş mümkün mü bak!
Bitse yüz ot, bir tohum döksün yere,
Allah ekmiştir, bitiş var bir kere!
Evvel ekmiş, üste tekrâr ekseler,
Son ki fânî, ilk eken düzgün meğer!

1060. İlk tohum sağlam ve hep sağlık dolu,
Son tohum baştan çürük bulmaz yolu!
Hakk'a karşı, asla tedbîr eyleme;
Sende tedbir dahi, ondan gelmede!
Hakk'ca takdîr eylenen iştir doğan,
Sonda bitmiş, hem ekilmiş önceden.
Her ne yapsan Hak için yap işleri;
Dostunun tutsakta sensin, Hak eril
Yok, şu hırsız nefse uyma, gel sakın,
Hak için olmazsa iş hiçbir bakın!

1065. Nefs kıyâmet vaktinin önlerde bil,
Akşamın hırsız nefis, Hakk'ın rezil.
Çaldığından neyse tedbir, hîleler,
Gün gelir, hep boynunun yüküdür meğer.
Yüz bin akl tedbîr için birleşseler,
Tedbîrin, tedbire gayret verseler;
Hem tuzaklar kâfi, sağlam derseler,
Böyle çör-çöp, yel için hiçbir meğer!
Dersen elbet, varlığın sen gâye ne?
Sormadan bir fayda vardır bak yine!

1070. Faydasızdır sorduğun, çirkin demek,
Ayıbı olmuştur gereksiz dinlemek!
Sorduğun şey, sunsa birçok faydayı,
Hem cihânın, fayda olmuştur payı.
Bir cihetten, faydasız bir yön ki var,
Ayrı yönden faydalar almış sunar.
Sunmasın, faydan senin bir kâr bana,
Hep peşinden gitme lâyıktır sana.

¹¹² Mahmud: Gazneli Mahmud; Eyaz da onun çok sevdiği kölesi.

- Hüsnü Yûsuf, âlemin kâr bir kere,
Bir ayıp, bir fazlalık kardeşlere!
1075. Pek güzel Dâvud'un elbet nağmesi,
Mahrumun tak-tak olur, tek hissesi.
Nil'de lezzet, âb-u hayvandan leziz,
Münkirin indinde, bir kan şüphesiz!
Bak şehitlik, mü'minin gerçek hayat,
Bir münâfık üzre; ölmek, kat be kat.
Hem cihân üstünde, nîmet çok iken,
Bâzı ümmetler olur mahrum neden?
Hem şekerden, fayda yok, netsin eşek,
Bir rızık her cânının vardır demek.
1080. Bir rızık var, arızî, her kimseye,
İknâ lâzım, yenmeden vazgeçmeye.
Bâzılar var, kille dostluklar kurar,
Hastadır, vehmiyle yer, kil arzular.
Hem unutmuş, kalmamış gerçek gıdâ,
Hasta etmiş, toprağındır müptelâ.
Tatlı gitmiş, şimdi zehrolmuş yemek,
Dert veren şey, sanki bal dolmuş yemek.
İnsanın gerçek gıda, Nûr-ı Hüdâ,
Hayvanın rızık, onların lâyık mı yâ?
1085. Lâkin illet, kalpte bir yer buldu mu?
Gündüz, akşam hep yemiş toprak ve sul
Yüz sararmış, kalp zayıf, titrer ayak;
Yok, semâdan bir gıdâ inmez ki bak!
Bir gıdâ, has kulların mahsus gıdâ;
Hem yenir; elsiz, boğazsız bir gıdâ!
Nûru, arşından güneş, etmiş rızık,
Hem hasût şeytân, için rızık: İs azık!
Hak, şehitler üzre derken: **"Yerzukun"**¹¹³
Yok, tabak, çöktür ağızlar anlayın.
1090. Kalp alır her ayrı yârdan, bir gıdâ,
Her ilimden çokta lezzet bulmada!
İnsanın sûret ki, benzer kâseye,
Gözde ondan, mânâ, hisler var diye.
Bir gıdâ aldın, görüştün kim ile;
Kimle yoldâşsın, huyun kimden hele?
Yaklaşır yıldız, diğer bir yıldıza,
İşte, lâyık bir eser doğmakta yâ!
Er, kadınlar birleşir, evlât doğar,
Taş, demir çaktıkça şimşekler çıkar.
1095. Birleşir toprak ve yağmur öyle yâ;
Meyveler, artık çiçekler açmada.
Mutluluktur insana, bağ, bahçeler,
Günle bitmez bin sevinç vermekteler.
Cânımız dolmuş olurken neş'eden,
Doğdu bizden fayda, ihsânlar hemen.
İstihâ artırdı, gezmişsek eğer,
Cismimiz bu hâle muhtâçmış meğer!
Geldi kandan, yüzlerin allık yine,
Kan, güneşten erdi gülgûn rengine.
1100. En güzel renk, kıpkızı renk dense de,
Öyle renkler, hep güneşten gelmede.
Zühre yaklaşsın, olur toprak çorak,
İşte gerçek, hiç ekin bitmez ki bak!
Hem dokuz gökten alır her etkiyi,
Vardı mânâ, var semânın ettiği.
Birleşen kuvvet, sunar iş meydana,
Birleşir şeytân, münâfıktan yana.
Halkta mevcut etkiler hep iğreti,
Hakk'ta mevcut, bir kaderd âkibeti!
1105. Mevki, mal bulmak için horluk çeker,
Mutluluk bekler, bu yüzden âr döker.
Haftalık mevki için zillettedir,
Gam ve dertten, boynu incelmektedir.
Hem nasıl onlar, dönüp gelmez bana,
Bir güneşken ben, saâdetten yana.

¹¹³ "Şehitler Rableri katında rızıklandırılmışlardır." (Âl-i İmrân, 169)

- Hem güneş şarkın, karanlık burç iken,
Bizde doğmuştur güneş, şark bilmeden.
Zerrenin nispet doğuşlar olsa da,
Hem inişsiz, hem çıkışsız zâtı yâ!
1110. Hak güneşten arda kalmış zerreyiz,
Bir güneş biz, çift cihândan gölgesiz!
Dönmemiz hayret, bizim hep şemsledir,
Bir güneştir şems, o nûrdan cezbedir.
Hep sebepler arda kalmış ermede,
Hem kırılmak, kopma şemsten gelmede!
Ben ümit kestim, meğer yüzbinlere,
Kim inânmış? Söylesem Şems'ten hele!
Ben güneşsiz, hem balık kalsın susuz,
Hep biter sabr, sabrımız yok kuşkusuz.
1115. Ben ümitsizsem, ümitsizliklerim,
Ey Hasan, gerçek güneştedir derim!
Ayrı olmaz şey, sanat üstatla da,
Hiç olan sûret, nasıl feyz almada?
Cümle mahlûk otlamış bir bahçeden,
İster at, ister Burak, merkep iken.
* At kör olsun, otlamış bir kör hani,
Otlayıp görmez olur, merdût denî.
Bir denizden, bunca nîmet, görmeyen;
Ayrı mihrâba dönermiş yüz hemen!
Tatlı ummandan içer, hep şorca su,
Kör de der, dolmuş bütün şorlukla su.
1120. Hâl dilinden söyler umman, iç deyi;
Sağ elinden iç ve sen bul görmeyi!
Burda sağ el, hüsnü zân, bak gerçeğe,
Has ve çirkin nerde göstereceğin diye!
Döndüren vardır ya, mızrâk bildin ey;
Bâzı doğru, bâzı çift kat oldun ey!
Aşkı Şems'ten, bizde tırnak yok hele,
Yoksa, kör gözler açardık, biz bile!
Hak ziyâ, kalk ey Hüsâmeddin bize;
Yap ilaç, artık hasetkârın göze!
1125. Kin ve zulmetler silen, gayret veren,
Bir ilaç yap, kör oluşlar mahveden!
Bir ilaç yap, kör oluş gitsin kesin,
Bir asırlık kör desen, yok eylesin!
Tek, hasûtta başka, sür sen her göze,
Bak hasût yönlendirir, inkâr size!
Hem haset etmiş olan, olsam bile,
Cân çekişsem, olma yardım etmede.
Kim haset etmiş güneş, var hastalık;
Onda vardır inciniş, her hastalık.
1130. Çâresiz bir derde düşmüş âh eder,
Kuy'ya düşmüş, tâ ebet, hep böyle der!
Sönsün ister öyle hem, şems-i ezel;
Hem nasıl olmuş olur, bir ters emel?
-
- BİR DOĞAN KUŞUNUN VİRÂNEDE
BAYKUŞLARA GİRİFTÂR OLMASI
-
- Şaha dönmüş bir doğan, kalmış doğan;
Yol ki kaybetsin; o, kör olmuş doğan!
Yol ki, kaybetmiş düşüp virâneye,
Girdi şahin baykuşun pis hâneye.
Nûrdu hem, gerçek ilâhî nûrdan o,
Etti kör artık kazâ, dert işte bu!
1135. Serpti toprak oldu şaşkın, gitti yol,
Çıktı baykuşlar virâne, erdi yol.
Cümle baykuşlar gelip vurmuş gaga,
Durmadan, nâzdâr kanattan yolmada,
"Bak doğan işgâle gelmiş, bak hele,"
Saldı baykuş içre yüzler velvele!
Sanki onlardır mahâllin itleri,
Yoksulun çuldan tutarken her biri!
Der ki: "Baykuşlarla hem ilgim ne ki,"
"Böyle yüz virâne versen öyle ki!"
1140. Burda elbet ben ki, kalmak istemem,
Varmak isterdim o, şahin şaha hem.

- Etmeyin aslâ telaş, ey baykuşân,
Burda kalmam, maksadım illâ vatan!
Bir harap yer, sizce bir ma'mûredir;
Bizce nâzdâr bir konak şahlarladır.”
“Hîlekârdır, hem doğan”, baykuş dedi,
“Yurdumuzdan geldi, kovmak istedi.”
“Yurdu zapt etmek diler bu hîlekâr,
Hem riyâkâr, atmak ister âşikâr.
1145. Gösterir tokgözlülük elbet doğan,
Vallahî, buymuş büyük harîs olan!
Hırsla balçık yer doğan, pekmez diye,
Kurda kuyruk teslim etmek, hem niye?
Sâf bulup, yoldan çıkarmak üzredir,
Şah elinden dem vurur olmuş gelir.
Bir küçük kuş, Padişahın cins mi ki,
Aklınız, az varsa, söz duymak ne ki?”
“Hem doğan, yâhut vezîrin cinsi mi?
Sarmısak, helvayla denktir dense mi?”
1150. Der ki: “Şah, artık aratmıştır beni,
Hem ne söyler oldu, en kurnaz fenî!”
“Mali hülyadır denen elbet bize,
Hem inânmaz olmuşuz boş bir söze.
Kim inânmış olsa, bir ahmak demek,
Bir zayıf kuş, şaha lâyıktır desek.
Vursa âdî baykuş elbet beynine,
Padişah nerden eder yardım yine?”
Der doğan: “Benden kanatlar kırsanız,
Şah yıkar, hiç yurttta kalmaz bilseniz!
1155. Kimdi baykuş? Bir doğan gelsin bu ân,
Bin cefâ etsin ve olsun, kalp kıran;
Şah doğanlardan yığar, harman yapar,
Kellelerden toplayıp, dağlar kurar.
Bekçim olmuştur inâyetlerle ki,
Nerye gitsem, hep odur ardımdaki.
Sultânım, kalben hayâlîm üzredir,
Hem hayâlîm olmasın, üzgünleşir.
- Şah uçursun bir avın ânında hem,
Gönlünün evcinde pervâz eyleşem!
1160. Ay, güneşler mislî ben uçmaktayım,
Göklerin son perdeyi yırtmaktayım!
Çok akıllar parlatırken fikr atım,
Göklerin parlaklığıyken fitratım.
Ben doğanken, bak hümâ hayran bana;
Kim şu baykuş, erse sırrımdan yana?
Şah benim sevgimle, açmış zindânı,
Verdi yüzbin tutsağa hürlük hani.
Şah beni baykuşla koymuşken bir ân,
Sohbetim, baykuşları etmiş doğan.
1165. Mutludur baykuş, görürken uçmamı,
Bahtı hoştur, anca anlar sırrımı.
Sarmaşın sizler, olun artık doğan,
Gerçi siz baykuş, olun şahbaz hemen!
Kim ki olmuş olsa şahın sevgili,
Yalnız olmaz, ondadır şahın eli!
Şah kimin dert üzre, etmiştir devâ,
Bir kemiş olsun bulur elbet sedâ.
Mülkümüz vardır, serilmiş sofralar,
Şah uzaktan hep bana tefler çalar.
1170. Tef, davul olmuş sedâdır: “İrcîî”;¹¹⁴
Şâhidim Allah benim ey müddeî!
Olmadım gerçekte, şahın cinsi ben,
Oldum elbet nûruna hâiz hemen.
Benzemem şeklen ve zâten ben ona,
Suyla, toprak cins; bitirmekten yana.
Âteşi üflerse yel; cins âteşin;
Neş'e vermeklik, meyın huydur bilin!
Cinsimiz, dersen şahın cinsten değil,
Bizde varlık, onda yok olmuş asıl!

¹¹⁴ “Ey Mutmain nefis, sen O’ndan razı O da sen razı olarak Rabbına dön.” (Fecr, 27-30)

1175. Biz fenâ buldukça, artık kaldı tek,
Biz ayak altında elbet, toz demek.

Cânda cânın şekli, toprak olsa da;
Toprak Hak'tan çokta izler sunmadal

Gel o iz uğruna, toprak ol ki sen,
İşte, dikbaş üzre bir tâçsın hemen.

Şeklimiz aldatmasın hiç sizleri,
İntikâlden önce sen duy sözleri.

Sûret elbet çokça yollar kesti de,
Onların maksat savaşı Allah ile!

1180. Cânların vardır beden bağlantısı,
Rûh değildir madde, yok ten olması.

Gözde nûr eş, içte mevcut, yağ ile,
Gönlünün nûr, damla kan olmuş hele.

Neş'enin yerdir gönül, gamdar ciğer,
Bak akıl beyinde mum olmuş meğer!

Böyle bir bağ keyfiyetsiz hiç değil,
Hem akıllar böyle hâl bilmez asıl.

Rûh-i küllî, cüz-î câna değdi de,
Attı cân hem, küllîden gevher cebe.

1185. Cân-ı cüz'î, bir temastan bak hele,
Sanki İsâ üzre olmuş hâmile!

Biz Mesîh derken kuru, yaş dense de,
Maksadım gezmek ve ölçmekten ötel!

Câna, feyz vermiş olurken rûhu cân,
Öyle cândan fayda bulmuştur cihân.

Hem cihândan doğdu sâir bir cihân;
Var bütün görmüştü bir mahşer inân!

Tâ kıyâmet gelse, şerh etsem ne ki;
Kalmışım şerhinden âciz, öyle ki!

1190. İşbu sözler, mânâca: "Yâ Rabbi" dir;
Bir tuzaktır, tatlı dilden istenir.

Çünkü Yâ Rab dense hep Lebbeyk denir;
Kul hitap etmiş, kusur mu beklenir?

Öyle bir Lebbeyk ki duymaz hiç kulak;
Baş ve sondan, varlığından zevke bak!"

DUVAR ÜSTÜNDE BULUNAN SUSAMIŞ BİR KİMSENİN SUYA KERPIÇ ATMASI

Bir nehir var, orda yüksek bir duvar,
Üstte kalmış, pek susuz bir dertli var;

Hem duvar koymaz gelip ersin suya,
Çırpınır, sen say balıklar misli yâ!

1195. Ansızın, atmış suya bir kerpici,
Bir hitâp gelmiş, suyun sestem gücü.

Çok lezîz gelmişti sanki yâr sesi;
Etti mest, sen say üzümdür meyvesi.

Hem susuz, duymuş bu sestem çok sefâ,
Başlamış kerpiçler atmış kaç defa.

Suysa dönmüş, seslenip durmuş ona,
"Söyle, kerpiç atmadan hem fayda ne?"

"Bence, kerpiç atmadan çift fayda var,
Geçmem atmaktan, bilinsin âşikâr!

1200. Önceden gelmiş suyun pek hoş sesi,
Kim susuz, sestir rebâbın cümlesi.

Sanki ses İsrâfil'in, seslenmede,
Ölmüşün üstünde "sen kalk" denmede.

Bir bahârdır, gökte oymuş gürleyiş,
Bahçe, bağ bulmuş olur ondan nakış.

Bir fakîr varken; "zekât gel al" demek,
Varsa mahkûm şimdi, hürsün söylemek.

Râhmanî ses say, Yemen'den geldi o,
Duydu Ahmed, bir ağızsız sestisi o.

1205. Hem odur âsî olan fert doğrusu,
Ahmed'in ermiş şefâat duygusu.

Yâ, zayıf rûha eren bir sestisi bu,
Yâ Yusuf'tan, Yakub'a gelmiş koku.

Başka bir hoş fayda, yaklaşmam suya,
Kerpiç atmaktan, duvar alçaldı yâ!

Kerpiç at sen gör ki alçalmış duvar,
Bil yakinen böyledir ey akli var.

Hem duvar alçalsa, ermektir suya;
Kerpiç atmak, vuslâtın dermân, bu yâ!

1210. Hakk'a secdendir, koparmak kerpici,
Secde et, yaklaş, gelip artır gücü!
Gövdenin bir kez duvar yükseldi mi?
Mânidir, baş eğmenin bitmiş demi!
Secdesiz yok, bil ki sen âb-ı hayat,
Hem şu toprak ten içinçoktur necât!"
Kim, duvar üstünde kalmış çok susuz,
Attı kerpiç, koymamış, hiç kuşkusuz.
Kim suyun nağmeyle, coşmuş, aşk duyar,
En büyük kerpiç bulup, ordan atar.

1215. Hep suyun seslerle mesttir, ağza dek,
Hem bu sestten başka ses, duymaz demek.
Mutludur olmuş ganîmet günleri,
Hep öder borçtan, edâdır işleri.
Mutludur, gençken ibâdet eyleyen,
Onda sağlık güç ve kuvvet beklenen.
Gençliğin mevsim, sunarmış tâzededen,
Sanki bir bağ, bolca mahsuller veren.
Öyle bir vakt, tende işlâh çeşmesi,
Aktı hepten yemyeşil ten bahçesi.

1220. Hâne mamûr, pekte yüksek bir çatı,
Ev de sağlam, hem direksiz bir yapı.
İhtiyârlık günlerin lif, hurmadan,
Sık örülmüş ip gelip bağlanmadan.
Gevşemiş ten, gövde artık bir çorak,
Bir çorak yer, bir tohum bitmez ki bak.
Onda kuvvet, onda şehvetler kesik,
Kendisinden, faydalar olmuş bitik!
Kaş desen, **kuskun**¹¹⁵ olup inmiş göze,
Göz dolar yaş, görmeler vermez size.

1225. İhtiyârlıktan, o yüz; kertenkele;
Diş dökük, ses, fışlayış, habsiz hele!
Gün geçen, leştir topal, yollar uzun;
Bir bozuk tezgâh, harap olmuş bütün!

Pis huy olmuş kökleşip sağlaştıran,
Kalmamış sökmek için, kuvvet inân!

BİR VALİNİN BİR KİMSEYE:
DİKTİĞİN BU ÇALIYI YOLUN
BAŞINDAN SÖK DİYE EMİR VERMESİ

Tatlı dil, pis huylu fert örnek ola,
Bir şahıs dikmiş diken, gelmiş yola.
Sök demiş, yoldan gelip geçmiş olan,
Saydılar söz, faydasız olmuş o ân!

1230. Durmayıp her ân büyür, durmaz diken,
Halk geçerken, el, ayaklar doldu kan.
Yırtılır, kalmaz ki halkın gjysisi,
Yalnayak dervîş desen, âhtır sesi!
"Sök yeter artık", demiş hâkim bunu;
Der: "Evet sökmem gerek bir gün onu."
Hem bugün, yarın demiş geçmiş öte,
Bir ağaç olmuş, o sağlam kökle de!
Va'di tutmaz, der hâkim: "Sen gel beri,
Başla sök; hiç olmasın kalmak geri!"

1235. Der ki: "Sökmek isterim bir gün gelir,"
Der hakim: " Sen, borcu artık tezce ver."
Hep yarın dersin, yarın istense de,
Bil ki günler, durmadan hep geçmede.
Bak, ağaç dolmuş dikenler güçlenir;
Kim diker, günler geçer, güçsüzleşir.
Hem diken durdukça, durmaz dallanır;
Sökmek ister kimseler hep, yaşlanır!
Gör diken, her gün yeşildir, tâzedir;
Hem çıkarmak isteyen; inler, kurur!

1240. Hiç o durmaz gençleşir, sen ihtiyâr;
Gel çabuk ol, hiç zamân olmaz ki yâr!
Huyda çirkin kimseler, olmuş çalı,
Ferde ondan, çokça batmış olmalı.
Kendinin huydan ki sen hep hastasın,
Yok ki hissini, sen değersiz kimsesin!

¹¹⁵ Kuskun, semeri kuyruğa bağlayan bağ!

- Pis huyundan balsa millet hastalık,
Çokça insanlar üzülmüş üstelik.
Bilmedin sen, kendinin gaflet ile!
Sen senin, hem cümlelerin dertsin bile.
1245. Vur teber, mertlikte andır Haydar'ı,
Sök eşikler, gel de al sen Hayberî.
Yâ dikenler aşla artık güllere,
Nârı erdir dur ki yâ'arın nûrlara!
Hem o nûr, söndürse senden âteşi,
Bir dikenlik olsa gülzârın eşi.
"Sen cehennem mislisin, bir mü'min o,
Söndürür âteş elinden, mümkün o!"
Mustafâ der ki: "Cehennem mü'mine,
Korkusundan yalvarır olmuş yine!"
1250. Der cehennem: "Haydi geç din şahı sen;
Âteşim söndürmesin, nûrun hemen!"
Âteşi yok eyleyen mü'minde nûr,
Çünkü zıtlar, sâde zittan yok olur!
Od, cehennem kahrıdır, nûr fazl-ı Hak;
Hem hesâp ânında nûr; nâr zıddı bak!
Şerri nârlardan def etmek isteyen,
Rahmetin gel, sen suyundan dök hemen!
Mü'min ancak rahmetin tek çeşmesi;
Âb-u hayvan, mü'minî rûhun sesi!
1255. Kaçtı mü'minden meğer nefsin senin,
Sende âteş huy; o, ırmaktır kesin!
Âteşin hâr suyla artık sönmeye,
Hep sudan kaçmışta âteş, gitmedel
Fikrin âteş, hissini âteşten senin;
Şeyhte hisler; hem fikirler nûr bilin!
Nûr suyundan düşse âteş üzre de,
Onda "cız cız" âhıdır yükselmede.
Cızlasın nefsin, de sen: "Gelsin ölüm",
Bak, senin nefsin cehennem, sönse tüm!
1260. Nefsin âteş, gül gülistan yakmasın,
Adl u ihsân rûha dolsun, yakmasın!
- Sonda sen hem, her ne ekmişsen biter,
Lâle, nesrîn, marsıman her şey yeter.
Doğru yollardan uzaklaştık yine,
Ey efendim gel de, sen dön bahsine.
Ey hasût, biz söylüyorduk gerçeği;
Yol uzun, merkep topal, yap tövbeyi!
Geçti mevsimler, ekin vaktin değil,
Bir siyâh yüz, sende çirkinlik asıl.
1265. Cisminin kök üzre bir, kurtlar düşse,
Hem tutup, atmak gerektir âteşe.
Gel akıllan, burdan artık yolcusun,
Ömrünün gün battı artık, yok yolun!
Üçle beş gün, sende kudret var iken,
Mert olup davran, n'olursun şimdi sen!
Elde gel mevcût tohum var serp onu,
Çift nefesten sağla, bitmez ömrünü!
Pek de kıymettar bu kandil sönmeden,
Yağla, doğrult o, fitil yansın hemen!
1270. Şimdi işler var iken, yarın deme,
Ek ekin, bak şimdi geçmiş mevsimel!
Dinle artık, ten büyük bir bağ sana,
Tâze dersin, eskimiş soy, atsana!
Mânâsız sözler demekten çek dili,
Gövdeden at hırsı, aç mertlik eli.
Terki şehvet, terki lezzet mertliğin;
Şehvetin mahkum olan bitmiş kesin!
Hem cömertlik, cennetin bağlarda dal,
Tutmasan dal, "vay" gerektirmiş bu hâl!
1275. Bir heves terk etme, sağlam kulp meğer!
Kim el atmış, çekti gökler, oldu yer.
Mertliğin dallar çeker yükseklere,
Hep güzellik, aslı buymuş bir kere!
Sen Yusufsun, âlemin çoktur kuyu,
Emre sabrın ip çeker bil doğruyu!
Kuy'ya sarkmış ipti Yusuf, belle de,
Etme gaflet, tut ki günler geçmede.

- Sarktığı ip, Hakk'a şükran olmada,
Hep kerem, rahmet ve ihsan sunmada!
1280. Tâ ki sen gör, tâze rûhun âlemi;
Âşikârdır ehle, bilmiş her demi.
Yok bu âlem, var deyip gelmiş bize,
Bâkî âlem gizli kalmıştır göze.
Oynatır rüzgâr ve sırtlar tozları,
Toz görürsün, görmeden rüzgârları.
İş görür hiç sanma sen, işsizdir o,
Gizlidir iç, hem asıldır, posttur ol
Toz yelin ellerde, âlettir sayın;
Aslolan rüzgâr gelin siz anlayın!
1285. Killedir, bakmış olan gözler kile,
Ayrı gözler, gördü bakmışken yele!
Âşinâdır, bilmiş elbet at atı;
Kim binen, kimmiş binenler anladı.
Hissi göz: At! Nûr-i Hak olmuş binen,
Hiçtir at, bir kez süvârî binmeden.
Bir güzel huy ver, atın alman demez,
Haysuz at olmuşsa, şah hiç istemez.
At için rehber olur şahın gözü,
Yoksa at görmez, değersizdir özü!
1290. Atta göz, bakmaktadır hep, ot diye,
Seslesen der: "Söyleyin gelsem niye?"
Allah'ın nûr, his nûrundan geçti mi?
Cânda başlar, Hakk'a ermek özlemil
At, süvârî binmeden bilmez usûl!
Şah gerektir, hem bilinsin şaha yol!
Hisse yönlen, vardır elbet râkibi,
His ve nûrun var ya, gerçek sâhibi.
Hissi nûr var olsa, Hak nûr süsleyen,
"Nûrun alâ nûr" budur mânâ ilen.
1295. Hissi nûrlardır, çeker elbet yere,
Nûr-u Hak, yönlendirir; kevserlere!
Hem şahâdet âlemiymiş âdî yer,
Nûr-u Hak deryâ ve his, şebnem meğer!
- Has sunar nûr, hiç görünmezdir göze,
Bellidir, hoş hâlde, hoş sözler bize.
Pek ağır, etrâfî gözle gözlemek,
Gizli yer, Hak nûra olmuş göz bebek.
Gözde mevcût hissi görmezden hele,
Mânâlar görmen nasıl geçsin ele.
1300. Nûru his çoktur, fakat hep gizlidir yer,
Sâf bu nûr, görmen için imkân nedir?
Hem cihân, gaybın yele mahkûm iken,
Âdeti acz, gayb imiş yönlendiren.
Bâzı yükseklik ve alçaklık verir,
Bâzı düzgün, bâzı kırgın gösterir.
Bâzı sağ hem, bâzı sol yönlendirir,
Bâzı, gülzârken diken etmiş olur.
El görünmez, oysa hep yazmış kalem;
At yürür olsun, görünmez bindi kim!
1305. Ok gelir, hem yay görünmez olsa da,
Cân gezer, yok cân-ı cânân ortada!
Kırma ok, mutlak o ok, şahın oku;
Boş değil hem, hikmetin yaydandı bu!
"Attın elbet atmadın sen" der yâ Hak;
Yapmış Allah, her ne var en öncü bak!
Kırma oklar, evvelâ kır hiddeti;
Gösterir hırs, süt desen kan nispeti.
Hak kaderden gelme bir ok, öp onu,
Hem kanından ıslanan şey, sun bunul
1310. Âşikâr vardır fakat, âcizdir o;
Gizli kalmışlar bütün kuvvet dolu!
Biz tutulmuş av, tuzak dersek kimin?
Biz ki çavgânın topuz, değnek kimin?
Nerdedir terzin; bütün yırtıp diken?
Nerdedir üfler olan yakmış giden?
Bir tek ândır, sıddıkî kâfir eden;
Bir tek ândır, zındığı zâkir eden!
Kendisinden geçmeden muhlis olan,
Bir tuzak var kurtuluş tam olmadan.

1315. Yolcudur hep, yolda nefstir yol kesen,
Kurtulur; rahmet, amân Hak'tan iken.
Aynalar saflaşmamış muhlis kişi,
Bak henüz tatmaz o, tevhidin kuşu.
Muhlis insan, gerçek ihlâs buldu mu?
Hep emnlik elde etmiş oldu bu!
Ayna olmaz aslâ sonda, bir demir,
Ekmek olsun, buğda dersin, yok emir.
Tâzeden olmaz üzüm, elbet koruk,
Meyve olgun, hâm değil, olmaz buruk.
1320. Sen bozulmaktan uzak dur, gel de piş;
Bûrhâneddin mislî nûrlan, hem geliş!¹¹⁶
Geç de kendinden, olup Burhân gibi;
Kul, yok olsun; oldu bir sultân gibi!
Apaçık görmek, Selâhaddin kadar,¹¹⁷
Gözlerin bak feyzi görmüş, Hak sunar!
Nûra vâkîf, sürdürü fakr esrârını,
Hem o yüzden gördü yokluk varını!
Pek fa'âl şeyh; Hakladır, yok âleti,
Söylemezden öğretir, yok külfeti!
1325. Mum olur kalpler elinden bil ki sen,
Aybı bâzen, bâzı şân, nakş eylenen!
Mumda mührüymüş, yüzükten bir nişan,
Kimden almış, kim mühürler nakş denen?
Anlatır **Bedreddin**'in has fikri o,¹¹⁸
Bir devamdır, halkanın, zincirdi o.
Hem bu gönlün dağdaki, sesler kimin?
Bâzı ses dolmuş ve bazân boş bilin!
Nerye varmış olsa üstâdın nidâ,
Kalp dağından ister aksetsin sedâ.
1330. Bâzı dağ aksettirir birkaç kere,
Bâzı dağ, sesler çıkarmış yüzlere.
Sence sözler, dağda bir aksetseler,
Sızdırır binlerce berrak çeşmeler.
Hak lûtuflar, bir kesilmiş ân olur,
Kaynağından hep sular, kandan olur.
Bir şehinşahın pabuçtan öptü Tur;
Cilvesinden, hem de lâ'l olmuştu Tur!
Buldu cân, Mûsa'yla Tur'un cüz'leri,
Taştan âdf halk mı saysak bizleri?
1335. Kaynamaz bilmem neden cân çeşmesi?
Yok ki rûhânî yeşilden hissesi!
Hem ne özlem, iştîyâktan hisse var;
Vahdetin meyden ne sâkî, neş'e var!
Böyle bir dağ; hangi kazman sökmeye,
Böyle gayret, böyle hamiyet ne de?
Nûrlu bir ay, yol bulur eczâsına;
Belki aydan parlayış vurmuş ona!
Hem kıyâmet, dağ, bayır söksün hele,
Baş nasıl kalsın, bulunmaz gölgede!
1340. Bu kıyâmet ondan âdf öyle mi?
O kıyâmet bir çıban, bu merhem!
Kim bu merhemden görür, gitmiş yara,
Kim güzellik görse, ihsân onlara!
Mutludur çirkin, güzelden, bulsa eş,
Vay o gül yüz, oldu dostun sanki kış.
Cânsız ekmek, yense cân bulmaktadır,
Tam dirilmiş, ten ve cân olmaktadır.
Bir siyâh dal, yansa zulmet hiç kalır,
Hep karanlık mahvolur, bir nûr olur.
1345. Ölse, atsan; tuzda kalsın bir eşek,
Hem eşeklik gitti,çoktur leş demek.
Tevhîdin küp rengi, Allah'ın boya,
Küpte her renk, sâde bir renk oldu yâ!
Küpte kalmış olsa sâlik "kalk" desen,
Der ki: "Sen levme etme artık, küp de ben!"

¹¹⁶ Seyyid Burhâneddin Tirmizî Hz. Mevlânâ'nın babasının halifesi idi.

¹¹⁷ Mevlânâ'nın babasının halifesidir.

¹¹⁸ Şeyh Selâhüddin Bedreddin Konya'da kuyumcu idi. Mevlâna ile Seyyid Bürhaneddin'e bağlı idiler.

- Küptenim derken ‘Ene’IHakk’¹¹⁹ söylemen,
Âteşin renginde tunç oymuş hemen.
Renk yiter âteşte yanmışken demir,
Susmuş ammâ “âteşim” denmektedir.
1350. Girse mâden, hârla altın rengine,
Dilsiz âteş, söylemiştir söz yine.
Verdi âteş, öyle bir has görkemi,
“Âteşim” der, “âteşim” der, her demi!
Âteş olman şüphe vermişken sana
Bilmek istersen, gelip el vursana!
Âteş olmam, şüphe vermiş say sana,
Sen yüzün bir ân n’olursun koy bana!
Âdemoğlu, Hak katından nûrlanır,
Hep melekler secdesinden kutlanır!
1355. Hem melekler, etmemiş tek secdeyi,
Rûh, melekler mislî geçmiş şüpheyi.
Od nedir? Neymiş demir? Gel tut dili!
Sen sakaldan, gel alaydan çek eli!
Atma deryâdır ayak, söz söyleme;
Et sükût, sen kıs dudak, bir şey demel!
Gerçi yüzler var, dayanmaz ummana,
Dalmasam, sabrım tükenmiş baksana!
Akli, fikrim, ummâna olsun fedâ;
Fikre, aklın bir diyet ummandı yâ!
1360. Hem ayak varken, gider ermiş güce,
Başlasam kaz mislî artık yüzgece.
Yâr bulup, huzrunda durmuş bîdedep!
Gelmeyenden üst olur elbette hep.
Tende pislik var, dolan gel havzu sen,
Yok temizlik, dışta gezmişsen hemen!
Hem havuz bilmez olan, olmaz temiz,
İç temizlikten bulunmaz onda iz!
- Havzumuz pâk, asla sonuçtur buna,
Hem cisimler, az temiz ondan yana!
1365. Bir havuzdur gönlümüz hep, gizlice,
Gizli bir yol var, çıkar ummâna dek!
Sen de pâk olmak da, muhtâç yardıma,
Çok olan kalmaz, biter, harcanmada!
Kir bulaşmış ferde su der:” Koş bana!”
Pis olan: “Senden utandım” der ona.
Der ki su: “Bensiz utanç vermiş bu kir,
Olmasam ben, kir nasıl gitmek bilir?”
Kırlı kaçmış, gizlenip geçmiş suyu,
Hem utanç, imana engel doğru bu!
1370. Tendeki havzdan gönül, dolmuş çamur,
Ten, gönül havzında hep pâklık bulur.
Sen gönül havzın dolaş elbet oğul,
Tendeki havzdan sakın, kaç git oğul!
Ten ve gönlün okyanuslar yan yana,
Hiç kavuşmaz, orda berzah baksana.¹²⁰
Eğri olsan doğru olsan ey mürit,
Koş gönüller havzı vardır, havza git!
Şahların önlerde var cân korkusu,
Çok da zor, ordan uzaklık doğrusu.
1375. Şah, şekerden çokça tad vermektedir,
Pek de hoştur, rûh tadından bulsa yer.
Sen kınarsın, kurtuluş bulsun seni,
Ey selâmet isteyen, terk et “ben”i.
Bir ocak, âteşle mutlu cânımız,
Âteşin yurt olmak, olmuş şânımız.
Aşk için olmak ocak, yanmak gerek,
Âteşin mahrum ocak, bir hiç demek!
Bir, azıksızlık azık olsun sana,
Mânâdan bâki hayat var, baksana!

¹¹⁹ “Ene’l-Hak / Ben Allah’ım.” Meşhûr sûfi Hallaç-ı Mansûr’un idamına sebep olan sözü.

¹²⁰ “Cenâb-ı Hak iki nehir akıttı da aralarında bir perde var, onlar karışmadı.” (Rahman, 19)

1380. Gam, kederler neş'e vermiş olsa yâ,
Cân ve rûh, güller, susamlar açmada.

El ki korkar, hem o yer sığınak sana!
Gölde kaz berk, bak tavuk âcizdi yâ!

Ey hekim; hep bende çılgınlık seli,
Tâzeden sevdâli oldum, sevgili!

Zincirin, her halkadan bir fevki var,
Her bir halka, ayrı bir cinnet sunar.

Halkalar hep ayrı fenler sundular,
Biz de her ân, başka bir cinnet yaşar.

1385. "Tür be tür olmuş cünûn" buymuş mesel;
Hem de zincirler olan, Hak'tansa el!

Bende kırmış oldu aklın bağları,
Ders verir ahmak olanlar esrârî!

ZÜNNÜN MISRÎ RAHMETULLAHI
ALEYHİ YOKLAMAK İÇİN DOSTLARININ
HASTAHÂNEYE GELMELERİ

Bencileyn, Zinnûn kapılmış cezbeye,
Tâze bir cinnet doğar olmuş niye?

Çıktı cinnetler, felekler üstüne,
Yaktı, tuz ekmiş melekler kalbine!

Ey çorak kil, sende hâm bir coşku var,
Ermişin coşkuyla olmaz bir ayâr!

1390. Halk dayanmaz böyle bir çılgınlığa,
Böyle âteş, çok sakal yakmakta yâ!
Düştü âteş, yandı halkın hep sakal,
Bağlayıp derler ki: "Sen zindânda kal!"
Gerçi onlar hep sıkılmış olsalar,
Aşka, dizgin vurmanın imkân mı var?"

Mısrîlerden, ürker elbet halk olan,
Halk ki kördür, manânın şah binişân!
Anlayışsız elde olsun hükmediş,
Şüphesiz Zünnûn'a tutsaklığı iş!

1395. Bir büyük şah, yolda yalnız gitmede,
Çol-çocuk oynar; ve bilmez inci ne!

İnci neymiş? Zerre saklar bir deniz;
Bir güneştir, zerreden gösterdi yüz!

Bir güneştir, kendi dönmüş zerreye,
Bâzı dönmüş yüz açıp göstermeye.

Bir tecellîden, yok olmuş zerreler,
Onda mahv, ondan uyanmıştır meğer!

Zâlimin eldeyse, fetvânın kalem,
Onca Mansûr dâra çekmiş oldu hem!

1400. Hükmediş, olsun sefih bir elde de,
Enbiyânın katli lâzım gelmede!

Enbiyâya der ki azgın topluluk:
"Geldiniz siz, uğrumuz ondan bozuk!"

Îsevînin cehle bak; çok vehmi var;
Bir asılmış zâtan imdât umdular.

Gerdi Îsâ'yı cühûtlar çarmıha,
Hem nasıl ermiş olur imdat ona?

Hem risâlet şahıdır, üzgün kalır,
Emniyet, ismet nasıl mümkün olur?

* Hakk'a dostun gönlü; hem incinmeden,
Allah etmez kavmi rüsvâ, anla sen!

1405. Kalpazan hâinse; elbet sarrâfa,
Korku vermiş oldu altın, çok defâ.

Çirkinin şerden, Yûsuf'lar gizlenir,
Düşmanın şerden güzel, âteşlenir.

Kuy'ya Yûsuf'u atan kardeşleri,
Hep hasetten söyleşirler; "kurt yedi!"

Gör ki Mısırın Yûsuf'a olmuştu ne;
Hem haset, kalplerde pusmuş kurt yine?

Şüphesiz Yâkub, hasetler kurduna,
Korkar olmuş, bir zarar versin ona!

1410. Zâhirî kurt, hiç dolaşmaz dört yanı,
Kurdu geçmiş, kardeşin kinler hanî!

Eşyanın üstünde ettik bekçi biz,
Hem yemiş kurt, doğru sözdür söyleriz.

Yüzbin olsun, kurtların yok hîlesi;
Sonda rüsvâlık, hasetkâr hissesi.

Hem kıyâmet vakti gelsin, öyle ki;
Hep hasûtlar toplanır, bir kurt ne ki?
Haşrde alçak, hem harâm, pislik yiyen;
Bir domuz sûretle kalkarmış hemen.

1415. Zâninin uzvu ayan gözlenmede,
Sarhoşun, kokmuş ağız, haşırde de.
Hisseder dünyâda tek kalp erleri;
Haşre salmış kokma, kaplar her yeril!
İnsanın ten, benzemiştir ormana,
Varsa feyzin, sen sakın; ondan yana!
Gövdemiz gizler tükenmez kurt, domuz;
Has ve çirkin saklamıştır kuşkusuz.
Hükmü, gâlip huylarından cümlenin,
Çoksa altın, ismi altın mâdenin.
1420. Hangi huy fazlaysa, sen hem öylesin,
Haşra varsan, sûretin oymuş kesin!
Bir bakarsın, insan olmuş, kurt bir ân,
Sonra bak sen, bir Yûsuf'tur ay olan!
Böyle hâller, sînelerden, sîneye;
Gizli yollardan geçer, bak gerçeğe!
Belki insandan öküz, hem merkebe,
Bilme, ilm, ahlâk, hünerler geçmede.
Serkeş at râhvân olur, oynar ayı,
Oğlağın olmuş, selâm vermek payı.
1425. Kelbe, insandan hevesler geçti de,
Hem çoban hem avcı, artık bekçi de.
Kelbe Âshâb'ın o huy geçmiş gibi,
Oldu Allah emrinin bir tâlibi.
Ayrı huylar uç verirler sînede,
Bâzı şeytân, hem meleklik vermede!
Ormanın arslan bilir ormanları,
Gönlünün içlerde gizler yolları.
Ey köpekten âdî, cân mercânını,
Ârifin kalpten de çal, irfânını!
1430. Sen; çalarsan, bâri hâlis inci çal;
Yüklenirsen, bâri şânlı yükten all

ŞEYH ZÜNNÜN'UN
DELİ OLMADIĞINI VE KASTEN
DELİLİK HÂLLERİ GÖSTERDİĞİNİ
MÜRİTLERİN ANLAMASI

- Dost olan, Zinnûn'u anmış gittiler,
Hem de onlar meşveret etmiştiler.
Kast mı etmiş, yoksa bir hikmet mi var?
Dîne kible, hem o âyetlerle yâr!
Akli deryâ, bil ki cinnet gelmesi,
Çok uzak hâl, yok ki imkânın sesi.
Hâşâ lillâh, akli parlak, ay ne ki?
Hastalıklardan bulut yok, öyle ki!
1435. Milletin şer, attı timârhâneye,
Hep utancından, döner dîvâneye.
Tenperest aklın, utandırmak dolu,
Buldu kasten, bir delirmişlik yolu.
Şöyle sağlam bağla görsünler beni,
Kuyruğun kamçıyla, dövsünler beni.
Vardı maktûl, böyle dövdürmüş Mûsa,
Belki ersem, kamçıdan sağlamlığa!¹²¹
Belki kuyruk darbesinden, cânlanıp,
Mûsa'nın maktûl misil, kıymet bulup,
1440. Kamçılar vurmakla olmuşsam diri,
Görse iksir altın etmiş misleri.
Kalktı maktûl, söylemiş esrâr neyi;
Öldüren kim derdi, hunhâr zümreyi.
Apaçık der: "İşbu toplum öldüren,
Oldular vaktinde hem düşmân hemen."
Pek ağır ten cismi, ölmüş olsa bir,
Sırra vâkif rûh, dirilmiş cân gelir.
Rûh görür, cennet ve âteşler nedir,
Orda mevcût sır desen, bilmektedir.

¹²¹ Hz. Mûsa'nın emriyle; Katili bulunmayan maktûle sığır kuyruğu ile vurunca, kalkıp katilin ismini verivermiş.

1445. Kanlı şeytân, hîle, kanlar gösterir,
Nerde vardır kin, tuzak kurmuş gelir.
Yol için şart, nefis sığırdir, kesmeli,
Kuyruğun dertten de rûh kurtulmalı!
Nefs öküzdür, tezce öldür; sen onu;
Gizli rûh gelsin, dirilsin en sonu!

ZÜNNÛN KUDDİSE
SIRRÛHÛN'UN HİKÂYESİNE
AVDET

Topluluk, varmış erince Zünnûn'a,
"Kimsiniz" der, "gelmeyin sizler banal!"
"Dostunuz" derler; nezâket üzre biz,
Tek hatır sormaktı elbet gâyemiz!

1450. "Ey akıl deryâsı sen, ey ehl-i fen;
Akla, ettin cinneti, isnât neden?
Külhanın isler güneş varken ne ki?
Anka karganın hasım olmuş mu ki?
Sen sebepler neyse, bizden gizleme,
Biz senin dost, sırrı hiç ketm eylemel!
Dostu kovmak, hiç yakışmaz kimseye,
Hiç yakışmaz hîleler örtsün niye?
Ey büyük şah, sırrı gel koy ortada;
Hem bulutlan, ay yüzün hiç örtmede!

1455. Biz yanık kalplerle hep sevdik seni,
Hem cihânlar içre dost bildik seni!"
Oysa Zünnûn, başlamış hep sövmeye,
Saçmalık, sunmuş delirmişlik diye!
Aldı yerden, fırlatır hep taş, kaya;
Hepsi ordan başlamışlar kaçmaya.
Sallamış baş, başlamıştır gülmeye,
"Bak şu dostun, iddianın gerçeğe!"
Nerde dostluk, var mı dostluktan nişan?
Dert, meşakkat, dost için olmuştu cân!

1460. Dosta, dostundan cefâ gelmez ki güç;
Bir kabuk dostluk ve dertler onda iç!
Derde siz, baş verme neymiş bilseniz,
Dert, belâ, mihnetse hep dostluktan iz!
"Dost ki altındır; belâ olmuş âteş;
Altının bitmez değer, sunmuş ateş"

LOKMÂN'IN ZEKÂSINI
EFENDİSİNİN İMTİHÂN ETMESİ

Hem değil miymiş ki Lokmân, has köle;
Gündüz akşamlar çevik olmuş hele!
Sundu sâhip, her zamân has işleri,
Buldu ondan, sanki bir evlât yeri.

1465. Gerçi Lokmân, hem de soydan bir köle;
Huyca bir bey, yok hevesten his bile!
Şah konuşmuş oldu bir gün şeyh ile!
"İsteğin her neyse sen, benden dile!"
Şeyh demiş: "Hiç yok mu arlanman senin,
Böyle tekliften uzaklaş, geç hemin!"
"Bende bir çift kul ki var, elbet hakîr,
Sende onlardır hakim, onlar emir!"
Der ki şah: "Kim, oldu onlar zilletim;"
Der ki şeyh: "Hırsım ve elbet şehvetim!"

1470. Oydu şah, geçmiş yâ şâhlıktan hele;
Ay, güneşler yok iken parlar bile!
Hazne olmuş kimse, vardır haznesi,
Varlığın düşman, bulur; varlık nesi?
Lokmân'ın sâhip, açıktan oydu da,
Hem de gerçek, bende olmuş Lokmân'al!
Böyle terslik, çok bu âlemlerde hem,
Onların gözlerde gevher, çöp desem!
Kurtuluş denmiş olurken çöllere;
Ad ve renk; aklın tuzaktır çok kere!

1475. Topluluklar gösteren; bir elbise,
Halk denir, halktan giyen, ârif ise.

- Bir gürûhun zühdü, dolmuştur riyâ,
Zühdü gerçek gösteren tek, nûrdü yâl
Aldanış, taklîdi geçmiş olsa nûr;
İş ve sözsüz fert, tanışmışlık bulur.
Kalbe bulmuş yol, o ârif akl ile;
Sormanın hiçbir gerekçektir bile!
Gizliler bilmiş olan Hak kulları,
Rûh cihânından gelen câsuları!
1480. Kalbe girmiş has bakıştan bir hayâl;
Keşfedilmiş sırrı neymiş, neyse hâl!
Serçenin cisminde var tertip, düzen,
Hem nasıl olsun doğandan gizlenen!
Allah'ın esrârına vâkîf olan,
Mahlûkâtın sır mı olsun saklanan?
Hem felekler üzre gezmiş kimseye,
Yerde gezmek, söyle güç olsun niye?
Dâvut'un avcunda mum olmuş demir,
Mum nedir zâlim, o Dâvut, mum nedir?
1485. Bendedir şekliyle Lokmân, say ki bey;
Bendelik ondan alâmet, izdi ey!
Bey giderken, hem tanınmam der ise,
Kul da giymiş oldu bir has elbise.
Bey giyer, olmuş kulun öz giysiyi,
Önde yol almakta, sayınsın beyi.
Kimse bilmez, anlamaz olsun diye,
Arda düşmüş, benzemiş hizmetliye.
Der ki: "Ey kul, üst sedir, gel geç, otur,
Ben, pabuçlar saklayıp, tutsam olur."
1490. Davranıp sert, istiyorsan söv bana,
Olmasın hiç saygınız benden yana.
Hizmetin, hem burda, hizmet sunmamak;
Hîle tohumundan da maksat, anlamak.
Bende sansın, isteyip birçok kişi,
Kul görünmek tavrıdır, olmuş işi.
- Cümle beylikten uzak, göz, gönlü tok,
Hem lüzûm var, işte tedbirlydi çok.
Nefse uymuş; hem hevâ, nefsin kulu;
Kendi kendin akla, bey sanmıştı bu.
1495. Bir efendi gösterir alçak gönül,
Bendenin iş, bendeliktir öyle bil.
Bil o âlemden, bu âlem der isen,
Çokça şey var, burya tersten akseden!
Lokmân'ın her hâle vâkîf bey meğer!
Onda mevcut, çok nişanlar gördüler!
Sırrı bilmiş, oysa bilmezmiş gibi,
İş edinmiş, öyle sürmüş merkebi.
Önce âzat eylesin isterdi de,
Onda hoşnut hâli, hep beklerdi de.
1500. Çünkü Lokmân'ın da maksat oydu ki,
Bilmesinler, aslanın sırlar ne ki!
Sırrı saklar kimseler var, şaşmayın,
Sırrı öz nefis üzre gizler kim, şaşın!
Yaptığın iş var, gözünden gizle de,
Gizler oldun, sen nazarlardan bile!
Teslîm ol, rahmet tuzak kurmuşsa sen;
Kendin olmazdan, o gerçek, al hemen!
Saplanan ok var, çekip almak için,
Verdiler afyon, çekerken bildiğin.
1505. Cân çekerken hasta, dert çekmişti pek,
Meşgul etmiş, cânı almışken melek.
Gönlü siz bir fikre yönlendirseniz,
Gizli bir şeyler yitirmiş oldunuz!
Bir fikir, sen tahsil etmişsen eğer,
Aldı hırsız, en emin yerden meğer!
En güzel şeylerle meşgul ol ki sen,
Çalsa hırsız, olmasın kıymet giden.
Tüccârın mâl, düşmüş olsun bir suya,
Uğraşır, kıymetli varken tutmaya.
1510. Sen de mal elden çıkar, batmış suya;
Dön değersizden değer kurtarmaya.

İMTİHÂN EDENLERİN HUZÛRUNDA
LOKMÂN'IN FAZİLETİNİN BELLİ OLMASI

Her yemek ânında Lokmân'ın beyi,
Seslenir Lokmân'a tez, gelsin deyî.

Önceden Lokmân tadar olmuş idi;
Sonradan bey başlayıp aştan yedi.

Lokmân'ın artık ne var, zevklen içer,
Bir yemek Lokmân yemez, elbet döker.

Lokmân olmazdan gönülsüz yedi o,
Bağlılık ister isen, gösterdi ol!

1515. Bir kavun sunmuştu, hem armağan,
"Oğlumuz Lokmân varıp gelsin hemen!"

Kestiler tek bir dilim, Lokmân yedi,
Öyle hem, tam bir şeker, bir bal idi!

Zevke yer olmuştu, Lokmân hep yedi,
Bak dilimler olmuş oldu, on yedi.

Tek dilim kalmıştı, derken; "Ben yerim."
Hem nasıl tat, ben de bakmak isterim!"

Yerdi Lokmân, gözlenir zevkin payı;
Arttı iştahlar, ararlar lokmayı.

1520. Yuttu bir tek lokma, od dolmuş göze,
Dil kabarmış, yanmalar vurmuş yüze.

Geçti kendinden acırken baksana,
"Ey cihânın rûhu" derken Lokmân'a;

Zehri elbet, sen nasıl çektin yedin;
Kahrı bilmem sen nasıl lûtf belledin?

Hem nasıl sabr? Böyle sabr cândır sana?
Sence cânın sanki düşmândır sana!

"Bunca kâfidir, deyip, dursan yeter;
Ma'zûrum artık desen, dursan eğer."

1525. "Ben, senin nîmet elinden beslenen,
Çift kat olmuşum, utançlardan hemen;

Bir defâlık elle sunmuştu ki hem,
Bir utanç duyduğum, acıymış, söylesem.

Nîmetindendir gelişmiş gövdemiz,
Nîmetin yemler, tuzaktır bilseniz;

Zehri az görsem de feryad eylemem,
Ten bütün cüzlerle toprak oldu hem.

Hep şekerler lezzeti sunmuş bu el,
Az zehir var olsa, tatlar bir güzel."

1530. Dert, zehir; sevgiyle tatlanmaktadır,
Sevgiden alsın bakır, altın olur.

Sevgiden hem, tortu bulmuş sâflığı,
Sevgiden, dertler bulurlar sağlığı.

Sevgiden; ölmüş dirilmiştir hele,
Sevgiden; şahlar olurlar kul, köle!

Her muhabbet bilgiden almış sonuç,
Saçmalıklar tahtı bulmaz oldu hiç.

Nerde, noksan bilgi doğsun aşkı yâ?
Doğsa noksan bilgi aşk, cânsız o da!

1535. Hem görür, cânsız da istek rengini,
Islığın ses verdi yâr âhengini.

Bilgi eksikken ne temyiz fark tanır,
Görse şimşek, bir güneş doğmuş sanır!

"Böyleler mel'ûn" demiş, elbet Resûl,
Hem düşünmekten uzak kalmışsa kull!

Tence eksik kimseler rahmetle bil;
Olsa mahrûm, lânete lâyük değil!

En fenâ derttir akıl eksikliği,
Çekti lâ'net cümle aklın eksigi.

1540. Akla olgunluk uzak bir hâl değil,
Tence eksikler, tamamlanmaz ki bil.

Kâfirin Fir'avn oluş bilsen nedir;
Cümleten noksan akıldan gelmedir!

Tende noksanlık içinçektir günâh,
Hem sürûr var, hem de bak vardır ferâh!

Doğdu şimşek, çaktı, sönmüş yok vefâ;
Anlamazsın bâki, fânî, bisâfâ!

- Güldü şimşek, söyleyin gülmüş kime?
Kim ki almış nûru gönlün iklimi!
1545. Hem felek nûr sundu eksik, öyle ki,
Olmaz aslâ; şark ve garpsız nûr peki!
Şimşegin huy, göz kamaştırmak ise,
Nûr-ı bâki bil ki yardım herkese!
Kim köpük üstünde at sürmüş olur,
Şimşegin nûrdan da kim mektup okur.
Hırs yüzünden, âkibetler görmeyen,
Kendinin öz akla gülmüştür hemen.
Son nedir, görmek de aklın hassası,
Görmemek, olmuştur nefsin hissesi!
1550. Nefse mağlûpken akıl bir his desek,
Müşteri, Zühâl'de mât, Zühâl demek.
Sen uğursuzken de, döndür gözle bak,
Kim uğursuzmuş görürsün, dön de bak!
Meddi, elbet cezri görmüş bir kişi,
Yok uğursuzluk, saâdetdir işi.
Hak çıkarmış, bir de, zıddın zıddını;
Döndürürken hâlden, hâllerden seni!
Korkutur soldan, yöneltir sağ yana;
Sonra ehinden erer lezzet sana.
1555. Çift kanat kuş olmanız lâzım hele,
Tek kanat kuş uçmadan âciz bile.
Yâ bırak, Rabbim ki ben söz etmeyim,
Yâ izin versen, tamâmın söyleyim!
İstemezsen, hâli fermân sendedir;
Kim ne bilsin sende hem maksat nedir?
Bir Halil lâzım girip âteşlere,
Erse âteşlerde hep cennetlere!
Bir Halil lâzım güneşler geçmeye,
Bir eşikten, mihlanıp kalmak niye?
1560. "Ben batan sevmem" desin geçsin öte,
Cümle göklerden geçip gitsin öte.
Şehveti terk eyleyendir en hası,
Cümleten, dünyâ yanılıdır herkesi.

"PADİŞAHIN O HAS KÖLESİNE,
SARAY HALKİNİN HASEDİ"
HİKÂYESİNİN DEVÂMI

- Kiskanılmış şahın o has bendesi,
Hep haset etmişlerin bilcümlesi;
Vaktidir, artık bu söz olsun tamâm,
Söz gecikmiş oldu bitsin vesselâm!
Mülke sâhip, oydu gerçek bahçivân,
Bir ağaç fark etmesin, olmaz inân!
1565. Bir ağaç sunsun zehirmiş meyveler,
Bildi yüzler cinsi de neymiş değer.
Bir bakıştan son nedir görmüş olur,
Hem nasıl, onlarda bir denklik bulur?
Hep ağaçlar, gözde aynı olsa da,
Meyve versin, vermesin bilmişti yâ!
Allah'ın nûruyla bakmış şeyh bilir,
Baş ve son her neyse o âğah olur.
Şeyh, kapar hâli gözetmiş gözleri,
Açtı elbet, son ne görmüş gözleri.
1570. Hep hasûtlar, bed ağaç emsâlidir,
Özde bir zehr, pek fenâ talîhedir.
Hep hasetten coştı, saçmış salyâlar,
Gizliden, içlerde bitmez hîle var.
Hep dilerlermiş boyundan vursalar,
Artık isterler, zamandan kazsalar;
Cânı, Hak uğrunda fâni eyledi,
Bak korunmuş, yandaş o Allah idi!
Şah bütün esrâra vâkıf oldu yâ,
San! **Ebûbekr-i Rebâbî** susmada!¹²²
1575. Hep hasetkâr; hep bozulmuş kimseler,
Küp yapan kim, gizlice gülmekteler.

¹²² Ebûbekr-i Rebâbî: Şeyhten sükutuyla şöhretli bir zât. Hakkında söylenen sözlere cevâp vermeye tenezzül etmezdi.

Hfile kurmuş öyle ki pis kimseler,
Şaha onlar, testi var; sokmak diler.

Böyle yüksek Padişah var, ey eşek;
Şerbetin çömlekte yerleşmez demek!

Şah için, onlar tuzaklar kurdular,
Oysa şahtan öğrenip, almıştılar.

Bir çırak, "Ustam benim dengim" dese;
Hep uğursuzluk sunarmış herkese.

1580. Hem nasıl üstâd? Cihânın şahı o;
Âşıkârın, gizlinin âgâhı ol!

Göz ki Allah'ın nûrundan almada,
Baksa cehlin perdeler yırtılmada!

Bir delik kalp, sanki yırtık bir kilim,
Hükümü lâhîyi örter, söyle kim?

Dön de bak sen, perdenin her bir delik,
Bir ağız olmuş gülermiş üstelik.

Der ki üstâd: "Söyle ey ahmak olan,
Ey köpekten âdî; yok muymuş vefân?"

1585. Uсталık yok, say ki ben dengin senin,
Bir çırak say, benzerin körlükleyim!

Tek yudum su akmamış bensiz sana,
Yok mu faydam, gel de bir anlat bana?

Gönlümüz hep bahtının tezgâh iken,
Ey çürük; tezgâhı sen kırdın neden?

Gizliden dersin, çakardım çakmağı,
Yok mu kalbin, kalbe ermiş bir bağı?

Penceremden yol ulaşmış gönlüne,
Fikri görmüş, erdi gönlün zikrine.

1590. Hep okur bak, hileler vurmaz yüze,
Sen ne dersin, hep tebessüm var bize.

"Okşamandan zevk alıpta gülmüyor,
Pis fikir görmüş, tebessüm eyliyor."

Hfilekârın, tek cezâsı hiledir,
Kâse at kır, bardak al, lâyıık gelir.

Gülmeler göstermiyor rızâsını;
Olsa bulmuştum gülün ben hasını!

Kalbi senden râzı olmuş olsa ya;
O, Hamel burcun güneş olmuştu da!¹²³

1595. Hem tebessümler sunar gülsün bahâr,
Hem karışmış çimde, çok güller açar.

Çokça bülbül, kumru başlar ötmeye,
Hem cihân çınlar öten sessizliğe.

Rûhta gördün sen sararmış yaprağı,
Bil ki şahın geldi hışm etmek çağı!

Şah güneş hem, girse tekdir burcuna,
Yüz kebâp olmuş, kararmış baksana,

Bil Utârit sayfalar, cândır bize,
Ak, siyâhlık bil ki, mîzândır bize!

1600. Rûh denen, sevdâ ve aczi atsalar,
Mânevî el; al, yeşil fermân yazar.

Al, yeşil bir nüsha çizmiş ilkbahâr,
İlkbahâr hep al yeşil renkler yazar!

KÜÇÜK HÜDHÜD'ÜN KENDİSİNE
MEKTUP GETİRDİĞİNİ GÖRÜNCE,
BELKIS'IN HZ. SÜLEYMAN'A SAYGI
DUYMASI

Versin Allah, Belkis'e yüz rahmeti;
Akli, yüz erkek kadar vermiş idi.

Bir nişân, mektûbudur hüthüt kuşu,
Hem Süleymân'dan getirmemiş işi.

Hem okurken apaçık her nükteyi,
Hiç de hakîr görmemiştir elçiyi.

1605. Cismi; hüthüt, cânı Ankâ görmede,
His köpükken, kalbi, deryâ görmede!

His, akıl çift mânâ ki tılsımlı renk,
San, Ebû Cehl, san Resûl etmişti cenk!

Cümle kâfir Ahmed'i görmüş beşer;
Görmemişler çünkü "Venşakkalkamer."¹²⁴

¹²³ Güneşin Hamel burcuna girmesi, bahârın geldiğine işârettir.

¹²⁴ Ayın ikiye bölünmesi olayı.

- Gözde his var, ey sâlik saç toprağı;
Histe, aklın, mezhebin düşmânlığı.
"His gözün kör, görmüyor", Allah diyen,
Putperestler, mü'minin zıd belle sen!
1610. Hep köpük görmüş ve görmez ummânı,
Hep bu dem görmekte bilmez yarını.
Hem bugün, yarınların şah öndedir,
Hazneden o, sâde kul görmektedir.
Hak güneşten, zerre vermişken haber,
Bak güneştir zerrenin bir kul meğer.
Vahdetin, deryâyı bilmiş damlaya,
Okyanuslar geldi tutsak olmaya.
Bir avuç toprak çevikken, bir düşün,
Baş eğer elbette, eflâklar bütün!
1615. Âdem'in kil, Hak'tan olmuştur çevik,
Hep melekten secde bulmuş üstelik.
Gök yarılmış onda bil hikmet nedir?
Kil de, müşkiller aşan gözlerledir!
Hem sulardan, indi topraklar dibe,
Aldı toprak, arştan üstün mertebel!
Hem letâfetler sudan gelmiş değil,
Mübde-i vehhâb olan Hak vergi bil!¹²⁵
Kılsa süflî Hak havâ, hem âteşi,
Hem diken, gülden de üstündür işi;
1620. Hâkim elbet, hem diler, ister yapar,
Dert verir, dertten gelir dermân yapar.
Hem diler; âteş, hevâ süflîleşir;
Hem bulanmış, tortulaşmış hâl verir.
Yer, su yükselsin, yücelsin bir kere;
Hem yürürler, onlar artık her yere!
Hem bilinmiştir, yüceltir istese,
Kil içinden: "Sen kanat aç," der ise!
"Ey âteşten halk olan İblîs, bu yol,
Ey Azâzîl, der ki, git sen şeytân ol!"
1625. Kil olan Âdem, Sühâ'lar koy da geç,
Âteş İblîs, âdisin, yer dipte, seç!
Dört anâsır, sanmayın evvel benim,
Her tasarruf dâimî, ben bâkiyim!
Hep sebepsiz işlerim, hep doğrudur;
Hep sebepsiz takdirim, taktir budur.
Adetim, döndürmemiz vaktindedir,
Şüphesiz, şek gözler önünden silmedir.
"Ey deniz dersem ki gel, âteşle dol,
Dersem âteş; gel de sen bir güzlâr ol!"
1630. Dersem: "Ey dağ gel hafifleş yün misil,"
Dersem: "Ey gök, göz de görsün gel dökül!
Ey güneş, artık gelip yaklaş aya;
Başlar onlar hem kararmış olmaya!
Hem keser olsak güneşten çeşme biz,
Fenle kandan döndürüp misk eyleriz."
Ay, güneş; olsun siyâh bir çift öküz,
Hem boyundan bağ vurur, Hak, şüphesiz.
-
- BİR FELSEFECİNİN "İN ASBAHA
MAUKÜM ĞAVRAN" ÂYETİ
OKUNÛRKEN İNKÂRA KALKIŞMASI
-
- Kur'ân'ı yüzden okurken bir kişi,
"Mâuküm ğavran"¹²⁶ su kesmeştir işi;
1635. "Ben derinliklerde gizlersem suyu;
Kaynağın etmiş olursam kupkuru;
Var mı benden başka bir tek ehl-i fen,
Döndürüp membaa tekrar yön veren?"
Feylesof, mantıkçı; tam alçak adam,
Mektebin yandan geçer olmuştu tam.
Duydu ordan, hiç beğenmez âyeti,
"Kazma vursak biz çıkarsak gör," dedi.

¹²⁵ Her şeyi baştan icat eden Allah!

¹²⁶ "Eğer suyunuz derine gider akmaz olursa, si-
ze tatlı suyu kim getirir?" (Mülk, 30)

- “Bellesek biz, kazma vurmuşsak yere,
Çıktı diplerden su, hem yükseklere.”
1640. Yattı, rüyâ gördü; aslan bir adam,
Bir tokat vurmuş, kör olmuş göz de tam.
“Kazma vur, göz kaynağından sen hemen,
Nûr çıkar, görsün gözün sâdik isen.”
Hem sabah kalkmış ki gözler görmüyor,
Görmenin nûr, gözlerinden ayrı gör!
Tövbe etmiş, inlemiş olsan eğer,
Nûr görürdün, Hakk-kerem bulsaydı yer.
Tövbe istek üzre gelmezmiş bize,
Tövbe zevki, herkesin olmaz meze.
1645. Hem amel, yönsüz ve inkâr şom yine,
Tövbenin yol, bağlı gölmez gönlüne.
Sertleşip kalp, oldu tam bir sert kaya,
Tövbe tohumu, güç yetirmez yarmaya.
Yok Şuayb ki, duâsıyla bir dağı,
Tarla etsin, sağlasın has toprağı.
Hem niyâz, hem itikâdıyla Halîl,
Güç, olan iş, onca mümkün oldu bill
Hem **Mukavkis**¹²⁷ istemiş, bakmış Resûl,
Oldu taşlık tarla, tam uyun usûl.
1650. Kimsenin inkâr döner hep aksine,
Mis olur altın ve hem; sulh, harp yine!
Oldu inkâr, isyânın bir kehribâr,
Tarla olmuş oldu taşlık, âşikâr!
Her gönül bir secde der almaz izin,
Rahmet olmaz ücreti, her gayretin!
Tövbeler vardır deyip etsen günâh,
Eylerim ben tövbe, rahmandır ilâh!
Pişmân olmak, ağlamak var tövbede,
Şartı şimşekten, buluttan gelmede!
1655. Suyla, âteşler gerektir meyvede;
Hem bulut, şimşek dilektir tövbede.
Hem gönülden şimşeğin, gözden bulut,
Olmadan sönmez ki tehditler, unut!
Vuslâtın şimşek, yeşillik sunmadan,
Tertemiz, berrâk su akmaz, çeşmeden!
Nerde güllükten de, sır duysun çemen,
Nerde ahdetsin menekşe, yâsemen?
Nerden el açsın, duâyaya, has çınar,
Hem ağaç baş sallasın, imkân mı var?
1660. Hem ağaç, hem her çiçek saçmış **saçı**,¹²⁸
İlkbahârdır, yönelen, sürsün göçü?
Hem nasıl al lâlenin yaprakları,
Hem nasıl gül gösterir altınları?
Hem nasıl bülbül alır gülden koku?
Hem nasıl matlûp arar üveyk kuşu?
Hem nasıl leylek gönülden ‘lek’ eder,
‘Lek’ nedir? ‘Mülk Allah’ın tek mülkü der!’
Hem nasıl toprak döker esrârını?
Hem nasıl bostan nûr etmiş vârinı?
1665. Giysiler, nerden getirmiş bahçeler?
Hepsi lûtfunden, keremden gelmeler!
Her güzellik lûtfunun şâhitleri,
Hem de Hak-dost bir velinin izleri.
Şad olur, şahtan nişan görmüş kişi,
Görmemiş kim, gaflet olmuştur işi.
İnsanın rûh vakte ermişken elest,
Allah’ın nûrdan görüp olmuştur mest.
Kokmasından bildi, mey içmiş olan,
İçmeyenler, anlamazlar kokmadan.
1670. Çünkü hikmet, sanki yitmiş bir deve,
Şah taşır; hikmet, delil, kalbin eve!

¹²⁷ Peygamberimizin mektup gönderdiği Mısır hükümdarı! Resûlullah’ın sefirine hürmet ederek hediyeler vermiştir

¹²⁸ Saçı: Anadolu’da gelinlerin düğünden önce hediyelerle donatılması! Eksiklerinin komşularınca tamamlanması!

- Sen ki, rûyâda görürsün bir güzel,
Bir nişan bir va'di vermiş oldu el.
- Maksadın olmaktadır, bunlar nişan;
Bil yarın karşındadır, artık falan!
Bir âlamet, atla gelmiş baksana,
Bir nişan; gelmiş kucak açmış sana.
Bir nişan var, karşılaşsın, gülmede,
Bir nişan; el pençe olmuş durmada.
1675. Bir nişan: Rûyâyı sen hiç söyleme,
Yok, heves, söz etme artık söz demel!
Hak murat etmiş ve Yahya'nın peder,
"Gel de üç gün, sen de bir söz etme" der.
"Has ve çirkinden sükût et üç gece,"
Bir nişandır, Yahya gelmiş öylece.
Açma ağız, üç gün sükût et her söze;
Maksadından bir işaretir size.
Bir nişandır, sözle artık söylemek;
Lâzım olmuş sırrı kalpten gizlemek!
1680. Bir nişandır söyleyen, sunmuş şeker,
Yüz kat üstün, böyleler vardır meğer!
Hem aranmış bunca mansıp, mevkie;
Hep ilâhî bir alâmettir diye.
Olsa derken, ağladın bitmez gece,
Hep seherler istedin sen öylece.
Öyle iz, onsuz kararmış gündüzün,
İncelir boynun, olur bir iç bütün.
Öyle bir iz, uğra ver, sen her şeyi,
Verdi ermişler zekât hep ülkeyi.
1685. Uyku, mal, yüz rengi gitmiş, öyle ki,
Baş fedâ ettin ve kaldın kıl ne ki?
Öd ağaç oldun, oturdun odda sen,
Tolga oldun, bir kılıç huzrunda sen.
Böyle binler çâresizlik var hele,
Âşîğın huylar sayılmazdır bile.
Gördü rûyâ, gündüz olmuştur gece,
Gündüzün, dolmuş uğurdur öylece.
- Gezdirip göz, öyle dönmüş sağ, sola,
Yok, nişanlar, yok alâmet bak hele!
1690. Titriyorsun sanki bir yaprak kadar,
Gün geçer, izler görünmez oldular!
Hem dönersin, sanki kaybettin dana,
Sen koşarsın köy, pazarlardan yana.
Neydi koşman? Ey efendim hayrola!
Kaybolan neymiş ki, sen düştün yola?
Bir hayır dersin, benim hayrımıdır o,
Hiç gerekmez, başkalar bilmişse bu.
Söylesem kalmaz, nişanlar yok olur,
Söylesem varken, nişan artık ölür!
1695. At binen vardır, bakarsan sen ona,
Der delirmiş: "Hem neden baktın bana?"
Sen de dersin: "Dostu ben kaybetmişim,
Hep arar oldum, benim bulmak işim.
"Ey süvari devletin etsin devam,
Merhamet et âşîğa; mâzur ya tam!"
Ciddiyetler gösterip, baktındı sen,
Ciddiyet olmaz hata, gel bil hemen!
Ey güzel bir bahtlı er, bilsen hani;
Atlı ansızdan gelip kucmuş seni.
1700. Sen o zevkin mesti, hem düşsen yere,
Bir habersiz, der: "Riyadır bir kere."
Hem ne bilsin sende ihlâstan ne var?
Hem ne bilsin ki, visaller kimle var?
Hem nişandan şevk alır olmuş gören,
Bilmemiş gerçekte bir iz görmeyen!
Her zaman ermiş nişanlar has kula,
Tâze cân, ermek için düşmüş yola!
Çaresizken bir balık ermiş suya,
Hep nişanlar levh-i mahfuzdandı yâ!
1705. Hep nişanlar, cümle peygamberledir,
Hakk'a dost olmuş olan rûhlardadır.
Hem bu söz; noksan, karar yok baksana;
Yok ki gönlüm elde, mâzur saysana!

Nerde imkan kum görürken saymamız,
Aklı, hem aşklarla bozmuş olsanız.

Bağda, yaprak saymışım, ben istesem;
Karga, keklük ölse saydım öyle hem.

Böyle saymak, cümle imkândan öte;
Saymışım elbet umut ırşat yete!

1710. Bir uğursuzdur Zuhâl, saymış iken;
Müşteri'nin uğru taşkın ölçüden!

Hem bu çiftin arza te'sîri nedir?
Menfaât yâhut zarar gelmektedir?

Hem bilinsin tâ kazadan bir değer,
Var saadet, derde düşmekten meğer!

Müşteri talihli olmuş kimseler,
Mutlu olmuş üstün olmaktan meğer.

Tâlihi Zuhâl olan, şer var diye,
Oldu mecbur şerre dikkat etmeye.

1715. Ben Zuhâl'in söylesem her hâlini,
Onların yangın sarar ahvâlini.

Hak verendir zikre rûhsâtlar bile,
Gördü âteş, nûru ihsânlar ile.

Der ki Allah: "Zikirinizden biz öte,
Lâyık olmaz hiç tasavvur, niyyete!"

Oysa tasvîrlerle sarhoş kimseler,
Hiç misâlsiz, zâtımı bilmezdiler.

Cismi anmışsan, hayâl; noksân hayal,
Vasfi şâhânem, arınmış, tam kemâl!

1720. Şaha bir fert "çulha" olmaz der iken,
Hem nasıl dersin söz etmiş övgüden?

ÇOBANIN MÜNÂCÂTINI MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN HOŞ GÖRMEMESİ

Gördü Mûsa yolda, bir gün bir çoban,
"Ey Hüdâ! Ey Allah'ım!" der durmadan.

"Nerdesin sen? Ben gelip hizmet ile!
Hem çarık diksem, tararsam saç hele."

Bit kırıp saçlarda, yuysam giysini,
Süt getirsem, besler olsam ben seni.

El, ayaklardan öpüp, ovsam derim,
Yatığın yer var, süpürmek isterim.

1725. "Olsa kurbân hep keçim elbet sana,
Anmışım 'hey hey' deyip ben baksana!"

Bunca söz, beyhûde söylerken çoban,
Der ki Mûsa: "Kimlesin sen, ey falan?"

Der: "O zât elbet yaratmıştır bizi,
Yerle, gökler, halk ediş, kudret izi."

"Aklı kaybettin, dönüp gel kendine;
Müslümanlık nerde? Kâfirsın yine!

Saçma sözler, saçmalık, yetsin küfür;
Sen pamuk bas ağza, sus, bitsin küfür.

1730. Küfrünüzden cümle dünyâ kokmada,
Dîndir atlas, küfrünüz yıpratmada.

Hem çarık, elbet dolak lâyıık sana,
Bir güneşken ihtiyâç duymaz buna.

Hem bu sözden bağlamazsan ağzı sen,
Bir alevden halk yanarmış cümleten.

Kahrın âteş yoksa, nerdendir duman?
Cân kararmış, rûh meğer merdût olan?

Mâdem Allah hükmü var, bilmektesin,
Terbiyen yok, sende küstâhsın kesin!

1735. Bir deliyken dost, senin düşman demek;
Böyle hizmetten uzak, Allah'tı tek!

Hak'la sözleştin dayın, amcân misâl,
Hem uzak aşktan, sıfattan Zül'Celâl.

Hem gelişmek isteyen, içmiş sütü,
Hem çarık, muhtâç ayaklar örtüsü."

"Suçladın sen, Hak diyor elbet kulum;
Der ki Allah: "O benimdir, Ben oyum!"

"Hastalandım sormadın hiç sen beni!
Hasta varken, hasta bil ey kul beni!"

1740. "Benle duymuş, benle görmüş olsada,
Fayda dersin şimdi bâtil kalmada!

* Gerçi Kur'an'ı Resûl nakletse de;
Kim der: "Allah'ın değil" küfr etmedel
Allah'ın has kul görüp tenkid eden ,
Kalbi ölmüş, defteri kirdir hemen.
Var bir erkek, Fatma der olsan eğer,
Fatma, insan cinsi olmuşken meğer!
Huyca sâkin kimselerden olsa da;
Bulsa fırsat öldürür, durmaz o da!
Bir kadın var, Fatma dersin övgü o,
Bey için densin, vurulmuş oktu bu!

1745. El ayak bizler için övgüye de,
Yok ki hürmet, Allah'ın var denmede.
"Lem yelid velem yûled" lâıyk ona;¹²⁹
Hem baba hem oğla Hâlık baksana!
Cümle cismin vasfi doğmaktır hele,
Hep doğan, rûh nehrinin bir yön ile.
Hem ne doğmuş, mutlaka bulmuş fesât,
Kim ki doğmuş, var eden etmiş icât."
Der ki: "Ey Mûsa diken sen ağzımı,
Pişman ettin, öyle yaktın cânımı."

1750. Yırttı üst baş, bak çoban âh etmede;
Çöl onun yol oldu, tezcek gitmede!

HAK TAALA'NIN ÇOBAN İÇİN MÛSA ALEYHİSSELÂM'I AZARLAMASI

Duydu Mûsa, geldi Hakk'ın vahyini;
"Sen ayırdın bir hâlis kuldan beni!
Sen ki geldin, hep ulaştırmak için?
Yoksa, olmuştur ayırmak hep için?
Ayrılık yol olsa, aslâ gitme sen;
Buğzumuz artmış boşanmış kimseden!
Bir tavır, huy vermişiz gör herkese,
Bir yeter hâl, anlayış var herkese.

¹²⁹ "Allah doğurulmamıştır, doğurmamıştır."
(İhlâs, 1-4)

1755. Bunca övmek bir zehir olmuş sana,
Onca baldır, hiç zehir gelmez ona!
Biz münezzeh; yok temiz pislik bize;
Hem çeviklik, hiç kayıt gelmez söze!
Hem ibâdet emri kâr olmaz niye?
Bil ki, kul sonsuz lütuf bulsun diye!
Hintlinin, Hint ıstılâhı övgüdür,
Sintlinin, Sint ıstılâhı övgüdür.
Kulların tesbîhle, pâk olmam ki ben,
Pâk olan kullarda dil, gevher dökün.

1760. Bakmayız biz, dilde mevcût bir söze,
Rûha elbet, kalpte baktık biz size."
Dil değil, bakmakta Allah kalplere,
Kalpte ihlâs varsa, makbûl bir kere.
Çünkü söz, arâz; ve kalp cevher olur,
İstene: Cevher; arâz, uymak bulur!
Bunca sürsün, bunca söz, olsun mecâz,
Aşkta yangın isterim, gel yan birâz!
Aşkın âteşlerle parlat rûhu sen,
Parlayan her söz, fikir, yansın hemen.

1765. Ey Mûsa, âlimde adâb başkadır;
Aşka yanmışlarda, adâb başkadır.
Âşğın, bitmez, tükenmez yanma var,
Bir harâp köy; öşr, harâç, kimmiş arar?
Der hatâ, yer yok hatâlı saymaya,
Bir şehitten kan, gerek yok yuymaya.
Hem sudan üstün şehit insanda kan,
Çok hata var, doğrudan üstün inân!
Kâ'be'nin içlerde yer yok Kible'ye,
Dalğıcın yokken dolak, hem gam niye?

1770. Sarhoş olmuş kimse, rehberdir deme,
Giysi yırtmış kimse, boş; dersin, yama!
Her kavimden ayrı âşık milleti,
Âşğın mezhepse, Hakk'ın kuvveti!
Lâ'ide mühr olmazsa hiç vermez zarar,
Gama dalmış âşğâ, hiç gam mı var?"

O ÇOBANI MA'ZÛR GÖRMESİ
HAKKINDA MÛSA ALEYHİSSELÂMA
VAHY GELMESİ

Sonra Mûsa sırrına Hak gizlice,
Söylemiş sözler denilmezdir nice!
Döktüler sözler, Mûsa'nın gönlüne,
Görme, hem sözetme birleşmiş yine!

1775. Bâzı kendinden geçip, gelmişti o,
Hem ezelden, tâ ebet uçmuştu o.
Bundan artık şerh eder olsam hele,
Şerhe, vukuf, anlayış ermez bile.
Söylesem, sözden akıl çıkmış gider,
Yazmış olsam, çok kalem kırmış meğer.
Çünkü Mûsa bir azardır, duydu yâ;
Hem çoban ardında, başlar koşmayal
Başlamış, sarhoş izinden sürmeye,
Çölde tozlar, yön verir yükselmeye.

1780. Cezbe ehli, bir ayak bassın yere,
Başka izden ayırır binler kere.
Yalpalar, âşık olup satranç taşı,
Sanki bir fil, eğri gitmektir işi.
Bâzı, sancak kaldıran bir dalgadır,
Bir balık bâzen, gidip yüzmektedir.
Sanki remmâl misli, atmış bir remil,
Hâke öz ahvâlini yazmıştı bil!
Sonda rastlar der "Çoban gel, müjde ver,
Haklısın sen, izni Allah verdi" der.

1785. "Sen edep, tertîp, nedir gel geç yine,
Söyle artık sen, ne gelmiş gönlüne!
Sende küfr dîndir, ve cânın nûrudur,
Sen, emînsin, senle dünyâ kurtulur.
Allah'ın affıyla, af olmuş olan;
Korkusuz ağz aç ve neymiş söyle sen!"
Der ki: "Ey Mûsa o hâlden geçmişim;
Gönlümüz kandır, tükenmiş bitmişim!

Sidre-i müntehâ dersen, geçmişim,
Hem de, yüzyıllar önünden gitmişim.

1790. Kamçı vurdun sen, atım bir bak hele,
Fırlayıp geçtim, feleklerden bile.

Mahrem olmuştur, lâhût, nâsûtuna,
Âferîn elbet senin el, pazuna!

Hâlimiz, hem anlatılmaktan beri,
Söylesem olmaz benim ahvâller!

Aynadan gördün nakş, görmen senin,
Hem senindir nakş, değildir aynanın."

Neyzen üfler, neyde kudret yok hele,
Neyde sesler, neyzenin has vasf ile.

1795. Müslüman sen hamd, senâ ettin inân,
Bil münâsip olmamış, derken çoban.

Hakk'ı övdüm, hem desen imanla ben,
Hakk'a nispet, lâyıık olmaz anla sen!

Hem de dersin, hep işim şükr etmedir,
Perde kalksın anla sen, gerçek nedir!

Zikrinin makbul oluş, rahmettedir,
Hayzı geçmişsen, namaz rûhsattadır.

Müstehâda'nın namaz kanlıysa da,
Zikriniz teşbîhle kirler bulmada.

1800. Kan necistir, suyla olmuştur temiz;
Çokça pislikler taşır bil kalbimiz!

Kalbimiz, olmaz amellerden temiz,
Allah'ın lûtfu suyundan yoksa iz.

Keşke, yüz dönmüş olaydın secdeden,
Mânâyı "Sübhanec rabbi" bil hemen!¹³⁰

Ey ki; secdem, ten misil lâyıık değil;
Bedliğim var, rahmetin olsun delil!

Lûtfu Hak, te'sîr edip durmuş yere,
Hilmi sunmuş, bitti güller bir kere.

1805. Bizde pislik varsa, hep örtmekte yer,
Sonra ondan goncalar peydâ eder.

¹³⁰ "Ey benim yücelerden yüce Rabbim!"

Kâfir anlar, toprağın mertlik nedir;
Kendinin mertlik nasıl eksiklidir?
Gövdesinden meyveler, gül bitmedi,
Tek fesât var, aslâ pâklık gütmedi.
Terse gitmiş olmuşuz bak der biri;
Keşki olsaydık ya toprak der biri!
Etmeseydim gerçi topraktan sefer,
Dâne olsam keşki sunsam meyveler!

1810. Hem seferden, eylemiş yol imtihan,
Hem seferden, neydi bilmem armağan?
Görmemiş kâfir seferden faydayı,
Ondan olmuş oldu hep, toprak payı.
Yüz çevirmek, hırsı dünyadan onun,
Doğru yol sıdk, hem niyazından onun.
Otların vardır hayattan fazlası,
Yükseliş, meylin yeşermiş olması!
Toprağa dönsün o yüz, eksik demek,
Noksan artık, hep kurur mahv öylecek.

1815. Rûhta meyl olsun, şu yüksekten yana,
Onda artış, yükseliş Hak'tan yana.
Bir çevirmiş olsanız, baş yerlere;
“Afil’i”¹³¹ sevmez Hüdâ’mız bir kere!

MÛSA ALEYHİSSELÂM’IN
HAK TEÂLÂ’DAN ZÂLİMLERİN
GALEBESİ SIRRINI SORMASI

Der ki Mûsa: “İş gören Rabbi Kerîm;
Bir tek ân zikrin, uzun ömrün derim!

Suyla, topraklarda vardır eğrilik,
Gördü kalbim, i’tirâzlar eyledik.

Neydi maksat? Bir nakış yapmak ona,
Hem fesâdın tohumunu katmak ona?

1820. Parlatıp zulmün, fesât âteşleri,
Yaktı mescit, secdele etmişleri.

Bir yakarmak üzre kandan kaynağı,
Hem nedir çoşturmanın, derdin dağı?
Ben yakinen bilmişim, hikmetti bu,
Maksadım, bilmek ve görmek duygusu.
Hem yakinim, sen de artık sus diyor,
Görme hırsım, hep de çoşmak istiyor.”
Hem melekler, böyle lûtfu gördüler,
Hem bu lûtfun, öyle çoşkunluk değer!

1825. Âdem’in sen nûru etmişken ayân,
Hep melek, müşkil ne var bulmuş beyân.
Haşr, ölümden, sırrı söylerken meğer,
Yaprağın sırdan açıklar meyveler.
Sırrı kan, hem nutfe, insan hissidir,
Fazlanın başlangıcı eksiklidir.
Bilmeden bir kimse, levhâsın yıkar,
Sonradan üstünde birçok harf yazar.
Hak ki önden, gönlü hep kan eylemiş,
Sonradan her sırrı kayt olmuştu iş!

1830. Bak yıkanmak istenirken levhalar,
Hem okunmak üzre defterlik sunar.
Ev yıkar, sağlam temel atmak için,
Eski ev kökten yıkılmıştır, kesin!
Önce topraktan eşerler bir kuyu,
Sonradan çekmek için berrâk suyu.
Çol-çocuk kan vermeden hep korkuda,
Hıçkırır, ağlar pederler bakmada.
Akçe vermişler kan almış kimseye,
İltifât eyler durur neşterciye.

1835. Bir ağır yük balsa, koşmuştur hamâl,
Gayra vermez, kalsın ister bî-mecâl.
Yük için gör sen hamâldan kavgayı,
İşte var bildik meğer cehtin payı.
Açlık elbet, nîmetin olmuş sebep,
Hem ağırlıklar, rahatlık oldu hep.
Hoş görünmez şey gerek cennet için,
Hem cehennemler hazırlar şehvetin.

¹³¹ Afil: Göçmüş, batmış, yok olmuş.

- Yaktığın od tâze dalmış önceden,
Yoksa âtes hem yıklar Kevser ilen.
1840. Kim ki zindân içre zahmetler çeker,
Şehvetinden lokmanın suçtan meğer!
Kim saraylar içre bir devlettedir,
Bin meşakkat hem de, harbin meyvedir.
Sen gümüş, altınla görsen her kimi,
Bil ki zahmet, hem de sabrın görkemi.
Hiç sebepsiz, çoktu hikmetler gören,
Sen sebep hissindesin, gel duy hemen.
Kimde rûh geçmiş tabîattan öte,
Hiç sebep yok, yırtıp atmış öyle de.
1845. Hep sebepsiz gördü artık her şeyi,
Enbiyânın, mu'cizâtan çeşmeyi.
Hem sebep, doktorla dertlenmiş gibi,
Hem sebep, kandîl, fitil, mummuş gibi.
Kandilindir, gel fitil bük, sen yeni,
Hem fitilsizdir güneş, netsin seni!
Yap samân, balçıkla ambar örtünü,
Hep uzak balçık sanandan gökyüzü!
Âhımız yakmış bitirmiş sevgili,
Akşamın halvette, bir gündüz eli!
1850. Ay karanlıklar görürken cilveli,
Sen gönülden dertle gel bul, sevgili!
Sen de Îsâ'dan geçip, buldun eşek,
Şüphesiz galletti perden, haydi çek!
Hem ilim, fendir Îsâ'nın kısmeti,
Ey eşek yüz, merkebin ot nimeti.
Merkebin inler, duyup yandın ona,
Bilmiyorsun, sundu merkeplik sana.
Yan; bu Îsâ, yanma merkep nefesine,
Vermeden sen akli nefsin emrine!
1855. Ağlasın terk et, bütün pis hûy denen;
Verme, terk et, ondan od ver câna sen!
Bunca yıllar, hizmet ettin merkebe,
Merkebin ardında buldun mertebel!
- Hem “**Ahhirûhûnne**”¹³² den hem gâye tek,
Nefsi geçmek, akla üstünlük demek.
Âdî aklın, huy desen, merkep huyu,
Hem nasıl bulsam, düşünmüş ot, suyu!
Ey eşek, Îsâ'ya hizmetten gönül,
Hem akıl almış, makam almış, usûl!
1860. Akli gâliptir, zayıf bir merkebin,
Binse sağ sùvârî, incelmış hemin.
Ey zayıf akl, kıymetin merkep değer;
Bak eşek nefsi, ejdehâ olmuş gider.
Îsevî huydan gönül, dağlansa da,
Akla uy, vardır sıhhat hem ortada!
Hoş nefes dolmuş Mesih, derdin nasıl?
Hem, yıllansız hazne olmazmış asıl!
Bil nasıl Îsâ, Yahud zulmüyledir?
Sen nasıl Yûsuf, hasût kardeşledir?
1865. Onların ardındasın gündüz, gece,
İmdât etmek istedin, gündüz gece.
Olsanız, safrâ dolan câhil ile?
Baş ağartır, hiç hüner geçmez ele!
Sen de yap, yapmış neler şarkin güneş,
Biz, münâfik, hîlekâr, hırsızla eş!
Dinde bal, dünyâda balsın, öylesin;
Derdi, sevdâyı, siler **sirkengübin**.¹³³
Biz bâsûrdan hasta, artan sirkemiz,
Sen bal artır, bol keremden isteriz.
1870. Bizce lâıyk neyse, bizden olmada,
Gözde kum, körlük verip, artırmada!
Sürmesin sen, her ne var sundun değer,
Bir değersiz, çok özellik celbeder.
Zâlimin âteşle, kalbindir kebâp,
“Et hidâyet kavme Rabbim!” hep hitâp!

¹³² “Onları arkada bırakın” Hadis-i Şerif

¹³³ Sirke ve balla yapılan bir ilaç.

- Öd ağaçsın, atsalar âteşlere,
Hep dolar âlem ıtır, reyhân, tere.
- Öd değilsin, yanma eksiltsin hemen,
Olmadın gamın esîr, rûh misli sen!
1875. Öd yanar hep, mâdenîdir yanmayan,
Nûrun aslı yelle hiç sönmez inân.
Sen, semâ hem, gönle vermişsin sefâ,
Hem senin olmuş cefân, aynen vefâ.
Kamil olmuş kimseden gelmiş cefâ,
Elbet üstün, câhilin hiçtir vefâ.
Der Resûl bak: "Aklı üstün düşmâna,
Câhilin dostluktan üstündür sanal!"
-
- UYURKEN AĞZINA YILAN GİREN
BİRİNİ BİR BEYİN İNCİTMESİ
-
- Akla malik, bindi bir at sürmede,
Bir yılan görmüş, ağızdan girmede.
1880. Hızla sürmüş at ve ürkütsem diye,
Hem yılan başlar ağızdan girmeye.
Çünkü ermiş aklı, hışm etmiş ona,
Kaç topuz vurmuş uyur bir insana.
Kaçtı vurmaktan o, dallar altına,
Hem topuzdan korkuyorken, baksanal
Hem çürük çok elma düşmüş yerlere
Atlı der: "Dert var ye, bundan bir kere."
Çok çürük elma yemiş gitmiş ferî,
Çokça yenmiş, mideden gelmiş geri.
1885. Ünleyip der: "Neydi baskın, ey adam?
Neydi kastın? Neyledim bir anlasam?
Varsa kastın, varsa bir düşmânlığın;
Vur kılıç aksın kanım, bitsin bütün.
Gördüğüm sâat, uğursuz bir zamân,
Mutludur mutlak, yüzün görmez olan.
Hiç günâhsız, görmemiş kâfir desen,
Zulmünüz, bitmez sitem, bilmem neden?"
- Söz ederken fırlıyor ağzında kan,
"Ver cezâsın, Ey Hüdâ elbette sen!"
1890. Hem zamân geldikçe, lâ'netler idi,
Bey vururken: "Haydi sen gel koş" dedi.
Hem topuz inmektedir rüzgâr ne ki,
Hem koşup düşmüş giderken öyle ki!
Karnı toktur, uyku basmış bir kere,
Gevşemiş hem; el, ayak binler bere.
Çekme, dövme bitme bilmez baksana,
Saf râ artmış, kusma yaklaşmış ona.
Her ne yenmiş olsa, çıkmış ortaya,
Hem yılan çıkmış, dökülmüş ortaya!
1895. Çıktı karnından yılan, görmüş onu,
Secde etmiş atlıya, minnetle bu.
Simsiyâh, çirkin yilandır gördü de,
Korkudan, mevcût olan dert gitmede!
"Sen ki, rahmet Cibril'im rahmette sen,
Şimdi Hak'tan bir velinimette sen.
Hem mübârek bir zamân, gördün beni,
Ölmüşüm ben, bir hayât verdin yeni.
Sanki annemsin, ararken sen peki,
Ben eşek, kaçtımdı senden öyle ki.
1900. Bir eşek, eşekliğinden hep kaçır,
Oysa sâhip, durmadan merkep arar.
Öyle tâkip faydadır, vermez zarâr,
Kurt kapıp tek etmesin der, târumâr!
Mutlu olmuş kimsedir, görmüş seni,
Mutlu gelmiş, görse kimler ülkeni.
Ey temiz rûh, ey övülmüş rûh dedim,
Ben de pek çok, saçma sözler söyledim.
Ey efendim, ey şehinşah, ey emir;
Ben değil, hem senle cehlim söyleşir!
1905. Bilsen azcık böyle, lâyıksız peki,
Uymayan söz söylemezdim öyle ki!
Böyle hâlden iz, remiz verseydiniz,
Ey güzel huy, hep sunardık methi biz!

Şimdi sustun, siz ki hiddetlendiniz;
Tâ başımdan, öyle sessiz vurdunuz.

Sersem olmuş, aklımız gitmiş idi,
Önce azcık beynimiz kalmış idi.

Ey güzel iş işleyen, ey has emîr,
Şimdi affet, söylenen cinnetledir.”

1910. “Söyleseydim şöyle azcık söz meğer,
Parçalar, kalmazdı ödden zerreler.

Anlataydım, ben yılan neymiş sana,
Korku, yol olmuş olurdu mahvına.”

Mustafâ söylerdi: “Dersem doğruyu,
Nefs denen düşmânının neymiş hûyu!

En cesûr olmuştâ öd, patlar hele,
Gamlanır, çıkmazdılar artık yola.”

Kalpte kudret kalmamış, etsin niyâz,
Tende cân, tutmaz oruç, kılmaz namâz!

1915. Bir tekir huzrunda kalmış fare bu,
Önde kurt varken, duran fânî kuzu.

Onda kalmaz çâre, hepten bir gidiş,
Ben de sözsüz besleyiş, ahlâk veriş.

Ben, Rebâbî misli suskun bir tenim,
Ben Dâvud oldum, demirden ellerim.

Olmayan dönsün, elimden olmuşa,
Ellerim ersin, kanat versin kuşa.

Ellerin üstünde Allah'ın eli,
Bizde el, Allah elinden bilmeli!

1920. Bizde el vardır, feleklerden uzun,
Cümle göklerden geçip, bulmuş yolun.

Hem cihâna gösteren eldir hüner,
Söyle Hâfız, sen de “İnşakka'l-kamer”¹³⁴

Aklımız kıt, biz gelip bir “el” desek,
Kudretin şerh, akl için mümkün mü pek?

Uykudan kalksan, bilirsin hâli sen,
Buldu söz son, doğru var, Allah bilen!

İçte mevcût, bir yılan bilsen eğer,
Elma yenmez, kasmalar bulmazdı yer.

1925. Sen söverken, at sürerdim durmadan,
“Rabbi yessir”ler¹³⁵ okurdum durmadan.

Yok ki iznim hem sebepler saymaya,
Yoktu kudret hiç seni tek koymaya.

İçte derdim, der de Peygamber gibi,
“Allah'im et kavme yardım, der Nebî.”

Derdi bitmiş, başlamışken secdeye;
“Mutluluk sundun, dönensin hazneye!

Bul Hüdâ'dan, sen hayırlar ey yüce,
Hem zayıf cân, ermiyor şükrün güce.

1930. Şükrü Allah eylesin der, ey beğim,
Yok dudakçotkur çenem yok söyleyim!”

Aklı çoktan düşmân olsun, böyledir,
Zehr verirken, rûhu şâd etmektedir.

Ahmağın dostluk; sapıklık, dert olur;
Bir hikâyem var, gelip sen dinle dur!

BİR AYININ YALTAKLANMASIYLA VEFÂSINA BİR KİMSENİN İTİMÂT GÖSTERMESİ

Bir koc'oğlan var, sarar bir ejdehâ,
Bir adam aslan yürek, ermişti yâ!

Halka imdât eyleyen mert kimseler,
Duysa feryât, hep koşup gelmekte ler.

1935. Duysalar her nerde var feryât yine,
Oldu onlar, Allah'ın rahmet yine.

Hem cihânın derde onlardır direk,
Hastalıklar üzre bir tabîp demek.

Hem de şefkât, hem de bir rahmettiler,
Hakka benzer, rüşvet, illetsizdiler!

¹³⁴ “Kıyamet yaklaştı, kamer yarıldı. Müşrikler bir âyet, mu'cize görünce itiraz ediyorlar.” (Kamer, 1-2)

¹³⁵ “Rabbim işimi kolaylaştır.”

- Sorsanız hem, "Yaptığın şeyler neden?"
Der ki: "Gamlar, gördüğün biçâreden!"
Mertlerin av, merhâmettir bil ki sen,
Hep arar dert, durmadan dermân denen.
1940. Nerde dert vardır, devâ varmış ona;
Bir çukur bulsun, sular akmış ona.
* Gel sudan geç! Sen susuzluk bul hele;
Alçalıp iç sarhoş olmak bul hele.
* Tâ "**Sakahüm Rabbühüm**"¹³⁶ olsun hitâp,
Allah'ından öyle hem, gelsin hitâp!
Et tevazû, istesen rahmet suyu;
Rahmetin mey iç; bulup sarhoşluğu!
Rahmetin içlerde, Hakk'ın rahmeti,
Yok kanâat, iste gelsin rahmeti.
Çarkı al gel, sen ayaklar altına,
Üstte mevcût ses nedir, hep duysana!
Vesvesenden, bir pamuk dolmuş kulak,
Gel çıkar, zikrin semâdan duy da bak.
1945. Ayb kılından, pâk edip, sen çift gözü,
Bağ ve bostaniyla gör, gaybın özü.
Sen beyinden, at da gitsin nezleyi,
Hem burun, Hak'tan itir alsın iyi.
Kalmasın hiç sıtma, safrândan eser,
Tâ bulunsun şükür ve tatlardan eser.
Yap şu erlikten ilaç bul iktidar,
Sen sevin artık büyürken yavrular!
Cân ayağından kopar sen, tomruğu,
Rûh bulur, gerçek çemenzâr bolluğu.
1950. Sen hasîslik bukağından git hele,
Hem felekten, tâze bir baht al ele.
Yoksa lûtfun Kâ'be'ye, elbet kanat,
Aczi sen arzet ve ondan çâre tat.
- Ağlayış, hem inleyiş sermâyemiz,
Küllî rahmetler, şefik bir dâyemiz.
Dâye annendir, arar bâhâneler,
Ağlasın yavrum ve süt versemdi der!
Hak yaratmış siz de, hâcet yavrusu;
Rahmetin sütler görünsün, doğrusu!
1955. Der ki Hak: "Kullar duâ etsin bana,
Sevginin süt hep coşup aksın ona!
Yellerin şiddet ve hengam süt döker,
Gam biter gelsen birâz sabrın yeter!
"**Fissemâi rızgāküm**"¹³⁷ duymaz mısın?
Duydun ammâ, sen yapışmış kalmışın!
Hem ümitsizlik ve açlık korkunuz,
Gulyabânlardır, cehennem sundu iz.
Üste dâvet eyleyen, her bir nidâ,
Bil ki yüksekte de hep, yüksek sedâl
1960. Hırs getirmiş, bir nidâdır cümlesi,
Parçalar bir ses ve bil, kurdun sesi!
Yükseliş olmaz, mekânlardan yana,
Yükseliştir, akla, hem rûhtan yana.
Her eserden üst, sebep bak gerçeğe
Bir demir, çakmak da üsttür şu'leye.
Dik başın yanlarda çökmüşken biri;
Sûreten bir, hem de üstündür yer!
Baş sedîrden, alt, uzak kalmışsa da,
Anca mevkilerle, bir şey bulmada!
1965. Taş, çelikten şu'le mevcût önceden,
İşbu çifttir şu'leden üstün hemen!
Kim ki çakmak çaksa; çakmak, gâyedir;
Böyledir hem, şu'le üstün yerdedir!
Taş, demir, evvel görünmüş şu'leden,
Önce maksat oldu elbet, rûh denen!
Bak kıvılcım çakmağından sonradır,
Oydu maksat bunların üstündedir.

¹³⁶ "Allah'tan onlara saf bir şarap içirilecektir."
(İnsan, 21)

¹³⁷ "Rızıklarınız göklerde dir." (Zâriât, 22)

- Her zaman dal, meyvelerden öncedir,
Meyve maksat, öncedir, üstüncedir!
1970. Bir ağaç dikmekte maksât, meyvedir,
Meyvedir maksât, ağaçtan öncedir.
Ejdehâdan, feryâd etmiş bir ayı,
Bir cesûr iş eylemiş kurtarmayı.
Çâre, mertlik, birlik olmuş, bir kere,
Ejdehâ, zordan ölüp düşmüş yere.
Ejdehânın vardı kuvvet, hîle yok,
Hîlekârın, hîleden var, hîle çok!
Hîleler gördün senin, gel dön geri,
Öğrenirsin başlayan en ilk yeri!
1975. Her ne vardır işbu alçak bölgede,
Göz çevir yüksekte, ordan gelmede.
Üst deyip bakmak, bağışlar nûr sana,
Öncesinden göz kamaştırmışsa da!
Göz alıştır, durmadan parlaklığa,
Olmasan **huffâş**¹³⁸ alış, dur bakmaya!
Son nedir, görmek de, nûrdan bir nişân;
Şehvetin hâli, mezarlıktır inân!
Âkıbet görmek, bütünden tecrübe,
Öğrenilmez bir defâ duymak ile!
1980. Kibre dalmış, bir defâ görmüş biri;
Kibre dalmış, yok ki üstâdın yeri!
Gördü Sâmiri misil, bir tek hüner,
Kibr edip Mûsa'ya, baş dönmüş gider!
Hem de, Mûsa'dan hüner öğrendi de,
Göz kapar, gelmez muallimler göze.
Şüphesiz, Mûsa'da vardır çok hüner,
Bir hüner sunmuş, bütünden cân söner.
Çok ilimler var ki, yerleşmiş başa;
Mutluluk derken, sebep olmuş başa.
1985. İstemezsen ol ayak, baş gitmesin,
Kutba sâhip kimse bul, yaslan kesin!

Gerçi, gerçekten de şah olsan bile,
Bal isen, kendin nebâttan say hele!
Fikrin olmuş bir nakıştan, oysa cân,
Sende; nakt kalp; onda haslıklar inân!
Sen osun, sen kendini ondan ara;
Ol üveyk hem; başla sen "kû kû"lara!
Cinsle hem, sohbet değilse maksâdın;
Ejdehâ, ağzında olmaktır payın!

1990. Belki kurtarmış olur üstâd hani,
Çok hatâdan kurtarır, üstâd seni.
Kuvvetin, hem yoksa, artık ağla sen,
Çünkü körsün, kurtarır gerçek gören.
Ağlaman yok, üst demek senden ayı,
Kurtaran oymuş, onun feryât payı!
Taşlaşan bir kalbi mum et, Ey Hüdâ;
İnlesin hoş, bulsa rahmetten sedâ!

KÖR BİR DİLENCİNİN, "BENDE
İKİ TÜRLÜ KÖRLÜK VAR, BANA
MERHAMED EDİNİZ," DEMESİ

Vardı bir kör "el-amân" der, "el-amân;"
"Çifte körlük bende der, ehl-i zamân!

1995. Çifte körlük, kalmışım ben ortada,
Çifte kat rahmet edin, artık bana!"
"Sen de körlük, bizde gördük" der biri,
"Başka körlük neyse anlat, gel beri."
Der: "Sesim çirkin, terennüm çok fenâ,
Ses ki, çirkin pis terennüm, çift belâ!
Ses ki çirkin, gamda olmuştur maya,
Halk bu yüzdenden, merhamet etmezdi yâ!
Nerye gitmiş olsa gör, çirkin sesim;
Cümle kinler, hiddetim olmuş benim!"
2000. Çifte körlük üzre, çift rahmet gerek,
Böyleler var, kalbi bir himmet gerek.
Hem, şikâyetten yiten çirkin sesi,
Merhamet sarmış gönülden herkesi!

¹³⁸ Huffaş: Yarasa.

Sırrı açmış oldu artık gerçeği,
Oldu kalbin sesle, çirkin, ses iyi.

Gönlünün ses, kimde çirkinleşse bir,
Hem de sonsuz körlük onda üçleşir.

Hiç sebepsiz, bir keremkâr, belki de,
El atıp çirkin ne var, yok etmede.

2005. Ses de hoş, mazlûmca söylenmiş diye,
Mumca huy vermiş olur, taş kalpliye.

Kâfirin ses, bed ve çirkinlikledir,
Hak katında hiç kabul bilmez nedir?

Hem "Susun" hitâbıdır çirkin sese,
Halk katında mest köpektir neylese.

İnleyiştin rahmeti çekmiş ayı,
Hoş değil, sen almadın ondan payı!

Bil ki sen, oldun Yûsuf'un, kurt gibi,
Bir günâhsızdan kan emdin, öyle ki!

2010. Tövbe et lâıyk bu istiğfar sana,
Var cerâhat eskimiş, dağ vur ona!

AYI İLE O ABDÂL HİKÂYESİNİN TAMÂMI

Kurtulup elbette ejderden ayı,
Kurtaran vardır, iş etmiş bakmayı.

Sanki olmuş Ashâb-ı Kehf'in iti,
Ferdî hem, takîp olurken niyyeti.

Hastalanmış, Müslüman, yatmış yere,
Bekçi olmuştur koc'oğlan bir kere!

Geçti bir fert, hem iş etmiş sormayı;
"Ey birâder hem neyin olmuş ayı?"

2015. Ejderin anlattı geçmiş kıssayı,
"Kanma sen, aptal, bu gerçek bir ayı!

Dostun ahmak olsa düşmândan beter,
Sen bilirsin, çâre defetsen yeter."

Der ki: "Vallâhî haset almış payı,
Görmüyorsun, sevgidir sunmuş ayı."

Der ki: "Saflardan muhabbet, aldatır,
Ben hasûtsam, sevgisinden evlâdır!

Bence gel sen, et ki def, gitsin ayı,
Cinsinin olsun gerek, tercih payı!"

2020. Hasta: "Git git, ey hasût artık" dedi;
"Maksadım kurtarma olmuş" bak dedi.

"Eksiğimçoktur ayından, ey yüce,
Gel de terk et, dostun olsam güçlüce.

Tehlikenden gönle düşmüş titreme;
Gitme artık onla, orman var deme.

Oysa gönlüm, titremez hiç boş yere,
Nûru Hak'tır, boş laf olmaz bir kere!

Hak'taki nûrdan bakan bir mü'minim,
Yakmasın âteşgeden, sen kaç derim!"

2025. Her ne der olmuşsa, sanki duymadı,
Sû-i zân hak görmenin bir set idi.

Hastanın tutmuş elinden, çekti o,
"Sen akılsız, dost değilsin," gitti o!

Der ki: "Git sen, düşme artık derdime,
Mârifet, irfân nedir, bahs eyleme!"

Der: "Bakın siz, düşmanın olmam ki ben!
Benle gelsen, hem, bulursun lûtfu sen!"

"Uykumuz var şimi sen terk etsene!"
"Hayrı ister dostunum, gel uy bana!"

2030. Akli çok bir dost bulup yaslan hemen,
Hem korur, durmaz uyursun zevkle sen.

Öğdü duymuşken kapılmış hiddete,
Hiddetinden, yüz dönüp gitmiş öte!

"Gâliba, kastı benim, düşman mı bu?
Bir tamahkâr, var muhakkak umduğu.

Yoldaşıyla bahse girmiş bir kişi,
Yâ da olmuş oldu, korkutmak işi!"

Akla dolmuş sû-i zanlar bir kere,
Hüsn-i zan artık onun geçmez ele!

2035. Hüsn-i zanlar, sâde olmuş bir ayı,
Sanki bulmuş onda, hemcinslik payı!

Akli çok mert üzre, yüz töhmet payı,
Yok vefâ hiç, sevdiği olmuş ayı!

MÛSA ALEYHİSSELAMIN ÖKÜZE
TAPANA "NEREDE DÜŞÜNCEN,
NEREDE TEDBİRİN?" DEMESİ

Der ki Mûsa: "Bir hayâlin sarhoşa,
Hep şekâvet, hep dalâletler boş!
Yüz gümân altında peygamberliğim,
Sende şüpheydi, ahlâkım benim.
Yüz bin aşkın mucizem, gördünse de,
Yüz hayâl, yüz zânnın artıp gitmedel!

2040. Sen hayâlden, şüpheden, âciz idin,
Var bu peygamberliğim, tân eyledin!
Apaçık tozlar çıkardım ben sudan,
Sizdiniz Fir'avn elinden kurtulan.
Kırk yıl inmiş, kâse, nîmetler yere,
Hem duâm, taştan akıtmıştır dere.
Söyle, gördün bizde birçok mucize,
Vehminizden, hiç azalmak yok size!
Yaptı altından öküz, vermişti ses,
Bir put ettin, secdeden duydu heves!

2045. Aldanışlar vardı, yutmuş sel bu su,
Dondu aklın, geldi gaflet uykusu.
Tanrı olmaz, söylemezdin sen ona,
Baş koyup hep, secde ettin baksana!
Hem hayâl, his etmedin tezvîrini,
Kandın, almazken hayat tedbîrini!
Ey köpekler, Sâmirî kimdir? Size;
Hem cihânın ma'bûdu yapsın bize?
Hem nasıl siz, oldunuz bir tek gönül?
Şüphesiz eyler iken mâbut kabul!

2050. Bir öküz, bir lâfla olmaz hiç Hüdâ;
Ben Resûl'ken, sizde inkâr ortada!
Ey eşek, döndün öküzken, secdeye,
Sâmirî sihriyle aklın, av niye?
Doğdun insan, aklı çok, seçkin iken,
Lâyik ölmen, cehle ma'den şimdi sen!

Göz kapattın, Zü'l-Celâl'in nûra sen,
Şimdi senden hep sapıklık gözlenen.
Hem ne bilmem söylemiş altın buzağ,
Bunca ahmak etti rağbet, kurdu bağ?

2055. Çok acâyip şey ki benden gördünüz,
Hem nasıl, çör-çöp bulurmuş Hakk'a iz?
Bil ki bâtil çekti hep bâtil oluş;
Tembelin hoşluk nedir? Tenbel kalış!
Çünkü cinsler, cinsi çekmiş kendine,
Hiç öküz, aslan deyip gitmez yine!
Kurt nasıl olsun Yûsuf'un âşığı?
Meyleder hîleyle, olsun âzığı!
Çıksa kurtluktan ki, mahremdir ona,
Kehf'in it oldun, dönersin insana.

2060. Aldı Bekr, Hak'tan, Muhammed'den koku,
Der ki: "Doğru söyleyen yüz, işte bu!"
Hem Ebû Cehl, düşmeyen Hak derdine,
Görse yüz "şakk'ul-kamer"¹³⁹ boştur yine!
Testisi damdan düşen bir dertliden,¹⁴⁰
Gizledin gerçek, fakat Hak'tır bilen!
Kim ki câhil, âşkta dertler bulmayan,
Gösterir olsan, odur hiç görmeyen!
Sâf ve berrak olmalı, kalp aynası,
Öyle başlar, has ve çirkin sunması!

AYIYA KAPILMIŞ OLANIN NASİHAT
KABÛL ETMEMEK HUSUSUNDA
MÛBALÂĞA ETMESİ NASİHATÇİNİN
ONU TERK ETMESİ

2065. Kalbi yanmış mü'minin, bak niyete,
Çekti bir "Lâ havle" geçmişken ötel!
Hem nasîhat, bunca uğraşmam dedi,
Oysa kalbinden sû-i zan eyledi!

¹³⁹ Ayın Peygamberin işaretleriyle ikiye bölünme mu'cizesi.

¹⁴⁰ Testinin damdan düşmesi, sırrın meydana çıkması mânâsına deyim.

Öğdümün yollar, kapanmıştır dedi,
“A¹⁴¹riz anhüm” emri gelmiştir dedi.

Halkta gaflet, artırır öğdün meğer!
Böyle öğdün, isteyen var olsa ver.

Madem a'mâ, Hakk'a tâlip oldu tek,
Lâyık olmaz, gel fakîr incin desek.

2070. İstiyorsun, halk ulaşsın gerçeğe,
Beylerinden öğrenir olsun diye.

Ey Muhammed, bak Kureyş'ten çok ulu,
Dinliyor gördün seni, çok hoştu bu!

Hep reisler, dîne yardım etmede,
Hem Kureyş Habeş peşinden gitmede.

Halk, ayâr olmuş hükümdâr dînine,
Din, Tebük'ten Basra'dan geçmiş yine!

Sen, bu yüzden yüz, çevirdin a'madan
Yüz dönerken, küskün olmuştun hemen.

2075. Geldi fırsat, davetin gelmiş yeri,
Bol zaman bekler durur sohbetleri.

Dar vakittir, olma mani söyledin,
“Yok, gazabım, ben nasihat eyledim.”

Ey Muhammed, bil ki indallâhda kör;
Yüz vezir, yüz Kayser'in üstünde gör!

Andırır, insan denen madenleri?
Kıymeten geçmiş odur yüzbinleri.

Gizli kalmış lâil ve hâkik mâdeni,
Yüz bakırlar mâdenden, çok iyi!

2080. Ahmed'im ey, burda maldan fayda yok,
Sîne lâzım, aşk, dumanlar onda çok!

Kalbi aydın körse, yok örtmek yolu;
Ver nasihat, Hakk'ıdır, hem ehli bu!

Üç beş ahmak, inkâr etsinler seni,
Tat da yitmez, sen şeker, tat ma'deni!

Üç beş ahmak, tutsa ithâm etseler,
Hak Teâlâ hem de, şâhitlik eder!

Der Resûl: “İkrâr için ben gam yemem,
Hak ki tasdik eylemiş, artık ne gam?”

2085. Bir güneşten kismet alsın şebpere,¹⁴²
Bir delîl say, hiç güneş yok bir kere.

“Hem de huffâş nefretin olmuş delîl,
Hem benim parlak güneş, sen öyle bil!”

Gül yağından dost biziz der, bok böcek,
Orda gerçek, gülsularçoktur demek.

Müşteri olsun mihengin, kalp para,
Şüphe var, çoktur mihenklik ortada!

Bil ki hırsız, gün değil, ister gece,
Parlayan bir gündüzüm ben öylece!

2090. Fark eden ben, seçmişim kalbur deyi,
Hem ayırt ettim samândan, daneyi.

Ben kepeklerden ayırt ettim unu,
Bilmişim, bet buydu, insan, puttu bu!

Hak terâzi olmuşum, dünyâda ben,
Kim hafif, kimler ağırdır gösteren.

Anne sanmıştır ilah, elbet dana,
Küllük ister hem eşek lâiyk ona!

Yok, ineklik, müşteri olsun dana;
Yok dikenlik, ağz atar hayvan bana!

2095. Sandı kâfirler, gelip cevri ettiler,
Bilki onlar aynamızdan toz siler!

BİR DELİNİN CÂLİNUS'A YALAKLANMASI VE CÂLİNUS'UN KORKUSU

Şöyle, Câlînus demiş öğrenciye;
“Rafta durmuş bir ilâç gel ver” diye.

Döndü Câlînus'a; “Ey Üstâd” dedi;
“Bu ilaç cinnetlinin dermân idi!”

Sen de aklından çıkar, hiç söyleme, ”
“Bir deli gelmiş, el atmış eynime.

¹⁴¹ “Onlardan yüz çevir, onlarla uğraşma ve bekle.”
(Secde, 30)

¹⁴² Şebpere, huffâş: Yarasa

Döndü bir müddet, bakıp durmuş o da,
Kırptı göz, çekmiş yakamdan yırtmada.

2100. Bende olmaz olsa uygun cinsi hâl,
Böyle çirkin sevgiden bulmaz mecâl!

Cinse uygun hâli elbet görmeden,
Cinse uymaz, iltifat etsin neden?

Böyle çiftler ülfet etmiş olsalar,
Müştereklik, vâki olmuş, bilki var.

Nerden uçsun, cinsi ayrı kuş bile?
Ayrı cinsin sohbeti, olmuş belâl!”

BİR CINSTEN OLMAYAN İKİ
KUŞUN BİRLİKTE UÇMASI VE
DÂNE TOPLAMASININ SEBEBİ

Bir hekim der: “Çölde yollanmış iken,
Karga, leylek görmüşüm birlikte ben.

2105. Çok şaşırdım, burdaki birlik niye?
Başlamıştım hâli tetkik etmeye!

Yaklaşım gördüm, şaşırdım, işte hâl;
Gördüğüm onlardı, durmuş çift topal.

Gökte yükselmek için gelmiş doğan,
Hem de, baykuşlar, nasıl birlik bu ân?

Buydu, “**illiyûn**” dan olmuş bir güneş,
Oysa “**siccîn**”¹⁴³ den ve haffaşlarla eş!

Buydu nûr elbet ayıplardan öte,
Oysa kördür, hem dilenmişlikle del!

2110. Buysa Ay, Pervîn'e aksetmiş odur,
Olsa bir kurt, gübrelikler yurdudur.

Hem de Yûsuf yüz bu, hem Îsâ nefes;
Oysa kurttur, yâ eşek, zil verdi ses!

Bak mekânsız, mevkisinden uçmada,
Oydu it, otlarda düşmüş yatmada.

Gül lisân-ı hâlde, pislik kurduna,
Der ki koltuktan kokan bir baksana.

“Sen gülistândan dönüp kaçmaktasın,
Nefretin güllük için şandır kesin!

2115. Gayretim, benden sizi etmiş öte,
Alçak uymaz hiç; şeref, şan, şöhrete.

Ey denî, ben, sen, berâber olmamız,
Zannederler, sanki birdir aslımız.

Bülbülün olmuş vatan güllük, çemen,
Bok böcek yurduysa gübreymiş hemen.

Hak ki, pislikten arıtmıştır bizi,
Lâyık olmaz, murdarın kalsın izi!

Bir damar benzerdi, Hak kesmiş onu,
Hükm eder olsun bu bilmem, doğru mu?

2120. Tâ ezelden bir nişân Âdem'de var,
Hep melekler secde etmiş âşikâr!

Bir nişân vardır, o, İblîs'teydi tek,
“Eğmeyiz baş, biz reis, biz şah isek!”

Secde etmiş olsa İblîs, Âdem'e,
Şanlı Âdem, orda gelmez görkemel!

Hem melekler secde etmiş olmada,
Kibri şeytânın, büyüklük sunmada!

Hem de, tasdiktir melek ikrârları,
Öyle tasdik şeytânın isrârları.

Sözlerinçoktur sonu gel dön dayı,
Hem ne yapmış, anlat artık sen ayı.

AYININ YALTAKLANMASINA
ALDANMIŞ OLAN O ZAVALLININ
KISSASININ BÂKİYESİ

2125. Hep uyur olmuş efendi gölgede,
Kovmuş ammâ, bir sinek var gelmede.

Hem sinek kovmak diler olmuş ayı,
Hem sinek seçmekte tekrar konmayı.

Öfkelenmiş hep, sinek varken ayı,
Etti iş, dağdan büyük taş almayı!

¹⁴³ İlliyûn: Yedinci kat gökte bir yer. İyilerin defteri oradadır. Siccîn: Cehennemnin en alt tabakası. Fasıkların, kâfirlerin defterleri oradadır.

- Taş getirmiş, hem o kalmış uykuda,
Yüzde, bakmış bir sinek var durmada.
Bir değirmen misli, sağlam bir kaya;
Hem sinek gitsin deyip, atmıştı yâ!
2130. Yüz olurken taşla, birden hurdahâş,
Bir misâl, dünyâya olmuş oldu fâş.
Ahmağın dostluk, ayıyla denk bilin,
Kin muhabbettir, muhabbet onda kin!
Ahmağın ahdi zayıf, virânece,
Ahdi kuvvettir, vefâsı pek cüce.
Bin yalan söyler, yemîn etsin bozar,
Kanma artık, hep yemînler boş çıkar!
Hiç yeminsiz, ahdi bozmuş bir kere,
Hîlesinden, düşmeyin siz dertlere.
2135. Nefsi hâkim, akli nefsin tutsağı,
Kur'ân'a yüz bin yemin olsun bağı.
Hem yemînsiz ahdi, noksan baksana,
Bir yemin etsin, olur elbet fenâ.
Bir yemin etmekle nefsin bağlanan,
Onda artan hiddet olmuş sağılanan.
Bağlasın mahkûm ki hâkim kimseyi,
Bağ kopar, hâkim çıkar, zorluk ne ki?
Hiddetinden, iple vurmıştır size,
Hem yemin etmiş idin, vurmüş yüze!
2140. Sen de ondan bir ümit var, bekleme,
"Ol vefâkâr" var "yeminin uy" demel
Kim yemin etmişse, Hak olmuş vekil,
Ten olur ip, ahdi hep dönmekte bil.

HAZRET-İ MUSTAFÂ EFENDİMİZİN
HASTA BİR SAHABEYE HATIR SORMAYA
GİTMESİ VE HASTA ZİYARETİNİN FAYDASI

Hastalanmış ashâbından bir adam,
Hastalıktan inceleşmiş, ipti tam.
Mustafâ gelmişti, neymiş sormaya,
Onda huy toptan lutûf, ikrâmı ya.

Hasta sorsak, var düşünsek faydası,
Faydanın dönmüş sana, hastan hası.

2145. Önce faydan, belki ermişten olan,
Belki olmuş oydu, bir kutb-u zamân!
Olmasın, olmuş olur yoldâş o da,
Asker olmuş, belki şah olmazsa da!
Dostu görmek, gözlemek lâzımdı yâ,
İster at binsin ve istersen yaya!
Bir ziyâret pek güzel, düşmânsa da,
Yaptığın şeydir güzellik sunmada!
Olmasın dost, ama kin eksilmede,
İhsanın kin üzre, merhem sürmedel
2150. Fayda çoktur, hem ziyâretten sana,
Ben usançtan korkarım, dosttan yana.
Gel de artık, toplumun ol dostu sen,
Yoksa dostun, taş yonup dost et hemen.
Çünkü, kervanlarda yoldaş çokluğu,
Eşkiyâdan ok alıp kırmakta bu!
Ey inatkâr, yok ki gönlün görmesi,
Bilmedin sen öd, ağaçtır hangisi?
Gör cihan saklar tükenmez hazneler,
Hazneler gizler durur virâneler!
2155. Benzemiş dervîşe her kim, git ona,
Bir nişan bulsan tavâfin, baksana!
Sende iç ahvali görmüş göz ki yok,
Hazne gizler ten ki var elbette çok.

BENİM ZİYÂRETİME GELMEDİN
DİYE HAK TAALA'NIN MÛSA
ALEYHİSSELÂM'A VAHY ETMESİ

Emreden Hak, Mûsa'dır duymuş olan,
"Koltuğundan doğdu ay, görmüş olan
Nûru Hakk'ım üzre nûr ettim seni,
Hastalandım, sormayan sendin beni!"
"Subhânallah Hakk'a ermezdir ziyân;
Hem nasıl sırdır, ilâhi et beyân!"

2160. Hak buyurmuş; "Hastalandım gelmedin;
Sen kerem göstermedin, hiç sormadın!"

Der ki Yâ Rab: "Yok ki noksânlık sana,
Aklım eksilmiş, n'olur anlat bana!"

Der ki Allah: "Hastalanmış has kulum,
Bir güzel bak! Hastalanmış kul benim!

Özrü, olmuştur bilin siz özrümüz,
Hasta olsun, hastalandık sanki biz.

Kim demiş: Yoldaş eğer olsun Hüdâ,
Hep otursun, burda bulsun evliyâ!

2165. Evliyâdan ayrılan bulmuş belâ;
Sen ki cüz'sün, külle gel ol müptelâ.

Her kimi şeytân ayırmış olsa gör,
Kimsesizdir, kendi kendin oydu yer.

Bir karış meclisten ayrılırsın kişi,
Tuttu bak gör, hileden şeytân işi!"

BİR BAHÇIVANIN SÛFÎ, FAKÎH,
ALEVÎDEN İBÂRET ÜÇ KİŞİYİ BİRBİR-
RİNDEN AYIRIP YALNIZ BIRAKMASI

Bahçıvan dönmüş bağa, etmiş nazar,
Gördü hırsız misli üç fert, bağıdalar.

Bir fakîh var, bir sûfî var, bir şerîf;
Hiç vefâ bilmez olandan, üç herif.

2170. "Ben sunar olsam da yüzler hücceti,
Bunların vardır cemâat rahmeti.

Uğraşılmaz bunlar üç, yalnızsa ben,
Gel ayır hem, bir birinden önce sen.

Birbirinden ben ayırsam onları,
İntikâm almamda gelmiş sonları."

Hfle kurmuş, sûfîyi salmış yola,
Dost muhabbetler nedir, bozmuş ola.

Der ki: "Sûfî sen varıp gitsen eve,
Bir kilim al, dost için git sen eve!"

2175. Gitti sûfî, bahçivân der: "Bak bana;
Sen fakîhsin, bu seyitmiş, baksana!

Fetvanızdan, biz ki ekmekler yeriz,
İlminiz olmuş kanat, uçmaktayız.

Bil budur has, sultânın şehzâdesi,
Mustafâ'nın, beytinin bir tânesi!

Kim o sûfî; hem obur, hem pek de pis;
Siz ki sultân, sizle uymaz bir habis!

Siz, gelir gelmez atın, olsun pamuk,
Ben de, birkaç gün kalın, sizler konuk.

2180. Ey fakîh, seyit, benim siz sağ gözüm!
Bağ nedir? Hem uğra kurbandır özüm!"

Kandılar onlar, verirken vesvese,
Hiç yakışmaz, dosttan ayrılmak ise.

Hem kovulmuştur sûfî, çıkmış yola,
Bahçıvan koşmuş, çubuk almış ele.

"Söyle ey it, sence dervîşlik bu mu?
Yok iken biz burya girmek doğru mu?

Hem Cüneyd, hem Bâyezid mi söyledi,
Hangi pîrden böyle hâl gelmiş dedi?"

2185. Tek ki bulmuşken, sûfîden yardı baş,
Gitti cân, her yan olurken hurdahâş.

Der ki sûfî: "Kollayın bitmiş cezâm,
Arkadâşlar vaktiniz olmuş tamâm.

Saydınız gerçekte düşmân siz beni,
Kalpazandan el değil, bil tez beni.

Ben yedim elbet dayak, siz yersiniz,
Çok oyun kurmuş bu alçak bilseniz!"

Gör cihân dağdır, senin hep sözlerin,
Gitmiş aksetmiş, dönüp gelmiş kesin!

2190. Çünkü, kurtulmuş sûfîden bahçivân,
Aynı cins bahâne bulmuştur hemen!

Der ki: "Ey seyit, yönel sen git bize,
Yufka yapmıştım, getir ikrâm size.

Evde sen gel şöyle söz et; Kaymaz'a,
Yufka, kaz pişmiş alıp gel sen bize.

Sonra dönmüş söyleşir der: "Ey hocal!
Sen zekîsin, işte işler gör nice!

Seyyidim der , hep yalan bir iddia,
Anneden bilsek neler var ortada.

2195. Yok güvenmek, der; kadın yapsın bir iş;
Aklı nâkıs, bil ki, noksândır her iş!

Ben Nebî soydan, Ali'den" der çoğu,
Böyle sözler söylemek, vaktin huyu.

Kim, zinâ etmiş olan zânî ise,
Hakk'a kul fertler için, tân etmede.

Kim döner elbette, baş dönmüşse de,
Zanneder hep, hâne toptan dönmede."

Her ne söyler bahçivân, olmuş füzûl,
Böyle hâllerden uzak, nesl-i Resûl!

2200. Olmasaymış bahçivan, mürtet dedi,
Ehl-i Beytten söz, nasıl söyler idi?

Bahçivan boş söz demiş, dinler hoca,
Seyyidin ardında gitmiş hızlıca.

"Ey eşek, kim dâvet etmiş bahçeme?
Hâşa, dininden gelen mîrâs mı ne?"

Aslanın olmuş enik, aslan peki,
Sende peygamberden iz, hiç var mı ki?"

Bahçivan olmuştu sanki hâricî,
Yaptı ondan çok cefâ, olmuş öcü.

2205. Hem Yezit, Şimr kin tutar peygambere,
Sanki dönmüş çölde şeytân, gûl'lere.

Zâlimin zulmü, harâp etmiş huyu,
Sanki der fakîhe: "Ben geçtim suyu!"

Dikkat et sen, şimdi kaldın bir sabi;
Karna tokmaklar ye, artık kôs gibi!

Olmadım seyyit ve lâyık sohbeta,
Bahçivandan kıymetin kalmaz öte.

* Tek koyup, verdin bu zâlim kimseye,
Ettin ahmaklık, hediyen pis niye?

Dövdü, dönmüş sonra gelmiş fâkihe,
"Duydu ârsız, senden âr hem" derdi de.

2210. "Buydu fetvân, kesseler lâyık eli,
Bağdasın sen, hem izinsiz bilmeli."

"Kimden aldın rûhsatı, dersin "Vasît,"
Yoksa yazmış, söylemiş dersin "Muhît?"¹⁴⁴

Der ki: "Hakkın! Vur, geçirdin sen ele!
Dosttan ayrılmış için, lâyıık hele!"

HASTA İLE PEYGAMBER ALEYHİSSE- LÂM'IN ZİYÂRETİ KISSASINA DÖNÜŞ

Dostu yoklarsan, gelir şefkât doğar,
Bir ziyâret çok muhabbetler sunar!

Gitti emsâlsiz Nebî, hâl sormaya,
Cân çekilmek üzere görmüş oldu yâ.

2215. Evliyâlardan uzak kalmış isen,
Allah'ından ayrı kaldın, bil ki sen!

Yoldaşından ayrılış, gamdır sonu,
Evliyâdan ayrılırsan, az mı bu?

Yardım isterken koşun siz şahlara,
Koş, güneşten üst olan parlaklara.

Son sefer dersek, bu yüzden çık yola;
Olma gâfil, sen, verir olsan mola!

BÜYÜK BİR ZÂTIN

BÂYEZİD-i BİSTÂMÎ KADDESALLÂHÜ

SİRRAHÜYE: "KÂ'BE BENİM,

ETRÂFIMDA TAVÂF ET" DEMESİ

Ümmetin şeyh Bâyezid hem Mekke'ye;
Umre, hac, niyyet ederken gitmeye!

2220. Hem varır varmaz, muhakkak bir yere,
Hep kavuşmak istiyor, has erlere.

Hep gezer kent, şehri hiç durmaz sorar,
Has görüşler üzre bilsin, kim ki var!

Hak buyurmuş: "Nerye varmış olsanız;
Hakk'ı ister kim, gerektir sormanız!"

Kâr, zarârlar, hazneler onlardadır;
Kâr zarâr hiç, hisseler onlarıdır!

¹⁴⁴ Vasît ve Muhît iki dinî kitâp.

Kim ekin eksin, diler buğday inân,
Hem de, buğdaydan gelir olsun saman!
2225. Buğday olmaz, sen samân eksen bile,
Merdi bul sen, merdi bul sen, mert hele!
Gaye hac vaktinde gitmek Kâ'be'ye,
Orya varmışsan eriştin Mekke'ye!
Hem Mirac'tan gaye, dosta ermedir,
Arş, melek görmek bütün gerçekleşir.

YENİ EV YAPTIRAN
BİR MÜRİDİN HİKÂYESİ

Tâze sâlik, yaptırır ev kendine,
Şeyhi gelmiş, bakmak ister mülküne.
Şeyhi gelmiş, söylemişken dervişe,
Şeyhte maksat, imtihân girsin işe.
2230. "Yoldaşım açtın, neden sen pencere?
Der mürîd: "Vursun ışık tâ içlere!"
"Önce aydınlık değil, gel et niyâz,
Kastın olsun hep ezân, ersin namâz!"
Bâyezid, vaktin Hızır bulmak diler;
Gitse kâmil nerde var, görmek diler.
Gördü bir fert, hem hilâl olmak ne ki?
Yüzde nûr var, hem Nebî'den öyle ki!
Gözden a'mâ, kalbi gerçek bir güneş,
Düşte hem, Hint'i gören bir fülle eş!
2235. Düşte görmüş, a'ma yüzler neş'e, zevk;
Göz açıkken çok tuhaftır görmemek!
Pek acâyipler görürsün uykuda,
Uykudan kalp, ilhâma yol açmada!
Yatmadan ârif olur, rüyâ gören,
Bassa, topraktan alıp, et sürme sen!
Hem oturmuş önde, sormuş hâlini,
Anlayıp, yoksul olan iyâlini.
Sordu: "Azmin nerye?" derken Bâyezid,
"Gurbet eşyân, neydi çekmekten ümit?"

2240. "Şimdi gitmek isterim ben Kâ'be'ye,
Yol azık, masraf neyin var? Gitmeye?"
"Yüz kadar dirhem gümüş saklar ridâm,
Düğleyip geldim, ridâmın üzre hem."
"Sen yedi kez dön, tavâf et çevremi,
Kâ'be'den çok makbûl olmuş, bil e mi?
Sen gümüş dirhem ne var, hep ver bana,
Hac tamam olmuş olur artık sana!
Umre yaptın, ömr-ü bâki eldedir,
Safâ sa'yin, cümle erkân senledir.

2245. Hak o Hak, rûhun senin görmüş O'nu,
Hak için gel, beytten üstün say beni!
Kâ'be Hakk'ın, öyle hem ihsân evi,
Hak yaratmış, bendedir sırdan evi.
Kâ'be yaptırmış fakat hiç gelmedi,
Hak'tan ayrı, gönle bir şey girmedi.
* Kâ'besin yapmış, olan bildik Halîl,
Gönle, hep bakmış olan Rabî Celif!
Sen beni gördün, budur Hak görmesi,
Gördüğün, ihlâs ve sıtkın Kâ'be'si.
Hakk'a hamd say, hizmet etmişsen bana,
Sanma vardır ayrılık, Hak'tan yana!

2250. Nûru görmek istiyorsan, fertte sen,
Aç gözün, bir bak benim istekle sen!"
Bâyezid, hem nükteyi tam kavradı,
Altın olmuş bir küpeymiş, sakladı.
Arttı feyzinden Bâyezid öyle ki,
Bir makam bulmuş, tasavvurlar ne ki!

RESÛLULLÂH'IN ZİYÂRET ETTİĞİ
SAHÂBENİN MÜNÂSEBETSİZ BİR
DUÂ ETMİŞ OLDUĞUNU HAZRET-İ
PEYGAMBER'İN ANLAMASI

Hastalanmış dostuna gitmiş Nebî,
Bir güzel dost, böyle lûtfetmiş Nebî.

- Hem dirilmiş, gördü yâ Peygamberi;
Sanki Allah, tâze halk etmiş eri!
2255. Verdi Allah bir güzel kismet ona,
"Geldi peygamber sabahtan, der bana.
Erdi sıhhat, erdi bitmez âfiyet,
Şahtı,çoktur ihtişâm, yok mâiyet!
Mutlu bir dert, uğru pek çok öylece,
Hep uyanmak sundu bitmezden gece!
İhtiyarlık vakti vermiş dert bana,
Hem de Hak'tan bir keremdir baksana!
Verdi sırttan ağrı kaldım öylece,
Mecbûren kalktım, azalmışken gece."
2260. Manda olsun yatmasın derken gece,
Derdı ihsân etti Allah öylece!
Hep kırıklıktan doğan şah şefkati,
Susturandır, yok cehennem tehdidi.
Hastalık zahmet ve dertler haznedir,
Post bozulmuş olsa, rûh hep tâzedir.
Ey birâder, sert, karanlık mevkide,
Hastalık, dertler için sabr eyle de;
Âb-ı hayvân, hem kâdeh sarhoşluğu,
Dert, tevâzu, meskenet olmuş çoğul!
2265. Sonbahar, gizler baharlardan çiçek,
İlkbahar, bir sonbahar gizler demek.
Derde yoldaş ol, uyup gir halvete,
İste bir ömr, sen ömürlerden öte!
İhtiyaç, derttir, neler söylerse nefis,
Aksi söyler, duyma ondan ilgi kes!
Ters yaşarsan nefsinin isteklere,
Uymaz âlemlerde nefis, peygamberel!
Sonda pişman olmamak olmuş zarar,
Meşveret vâcip olur hep âşikâr.
- * Hem nebîler bildirir çok çâreyi,
Hem değirmen, böyle bulmuş dönmeyi.
- * Nefsi, isterken de vîrân etmeyi,
Sundu serkeşlik ve saptırmak meyi.
2270. Derseniz: "Bizler danışsak kimlere",
Der Nebîler: "Has iman etmişlerel!"
Hem demişler bir çocuk, varken kadın,
Meşveret etmek mi şartı maksadın?"
Der ki: "Gel yap, meşveret onlarla sen,
Hem de, onlarla muhâlif ol hemen!"
Nefsi sen gör, bir kadından çok beter,
Cüz kadın, şerlerde nefsin küll meğer!
Nefse dönmüşsen, danışmışsan eğer,
Alçağın tavsiyeden say, verme yer!
2275. "Sen oruç tut, kıl namâz" der, anlayın;
Nefsi daim hile kurmuştan sayın!
Siz danışmış, olsanız nefsten işi,
Aksı yapmışlar, olur olgun kişi.
Çıkmamış olan nefisten, sen başa,
Dosta yüz dön, uy n'olur gitsin boşal!
Akla kuvvet bil ki sohbetten gelir,
Bir kamış, görsün kamışlar yükselir!
Ben nefisten, öyle şeyler görmüşüm,
Akı, idrâkim ne var, silmek düşüm!
2280. Tâze birçok va'di, nefsin sunmada,
Bin defâlık tövbe sunsun, bozmada.
Ömr eğer, bin yıl vakit vermişse de,
Nefsimiz, hep tâze bir bahânedede.
En soğuk va'di, sıcak söyler bize,
Aslan olsan, bağ vurur efsûn size.
Gel de Hakk'ın nûr, Hüsâmeddin hele,
Bitmiyor sensiz, çorak yer, ot bile!
Kalbi kırgın bir velînin nefreti,
Çekti gökten perde, nefsin zulmeti.
2285. Bir kazâ dermânı olmuştur kazâ,
Akı halkın, burda şaşkın, her söze!
Yolda düşmüş kurt iken, oymuş yılan;
Şimdi bir bak nefse, ejderdir inân!
Hem yılan, hem ejdehâdır ellerin,
Mûsa'nın asâ olur, mestin senin!

- Hükmü hem “**Huzha velâ tehaf**”¹⁴⁵ ise,
Elde olsun ejdehâlar bir asâ.
- Bir, **Yed-i beyzâ**’yı¹⁴⁶ göster sen hele,
Bir sabâh açsın, karanlıktan bile.
2290. Bir nefes sunsan, denizden üst gelen,
Üfle sönsün bir cehennem üzre sen!
Hfilekâr umman köpükler sunmada,
Hem cehennem, bir hararet ortada.
Böyle hem az, hem zayıf gelmiş göze;
Bir hisim gelmişti, artarken size!
Çok olan düşman ki, az gelmiş göze,
Hem Resûl ashâbı, ermiş gündüze!
Az görünmüş, harbi emretmiş Resûl,
Fazla görsün, emri vermezmiş Resûl!
2295. Bir inâyet vardı mutlak, ehli sen,
Yoksa geçmezmiş Resûl endişeden!
Hak’tı ashâba, cihâdı hiç kılan,
Az gelir zâhir ve hem bâtın olan.
Hak kolaylık sundu peygamberlere,
Hiç Nebî zorlukta korkmaz bir kere!
Hak desen, yardımcı rehberdir ona;
Düşmân az gelmiş onun ashâbına!
Hak ki kullar üzre imdât etmedi,
Onda bir baksan, olur aslan kedi!
2300. Yüz adam gelsin uzaktan, gördü bir,
Vay gerek, bir böyle hâl olsun kibir!
Zülfikâr dönmüş ufak bir süngüye,
Erkek aslan, bir kedi olsun diye.
Korkak, ahmak harbe yönlenmiş iken,
Hem tutulmuş, hîlenin pis pençeden!
Kendi gelsin, öyle bir âteşgede,
Hem kavuşsun bir helâkin mülkle del
- Hak samandan gösterir yaprak sana,
Yok sanırsın, ülemiş olsan ona.
2305. Bir düşünsen, dağ söker çöplerle de,
Hep cihân ağlar, o artık gülmede.
Sanki ırmaktır, görünmüştür dibi,
Yüz “**Uc İbni Unuk**”¹⁴⁷ boğmuş idi.
Onların kan dalgası, miskten inân,
Sanki topaktır, görünmüş mânadan!
Gördü kör Fir’avn, çekilmiş bir deniz,
Bir yiğit tavrıyla hem, at sürdü düz.
Sürdü ammâ, hep sulardır birleşen,
İşte Fir’avn, kör ve gerçek görmeyen!
2310. Gözse, Allah’ın nûrundan görmede,
Hak nasıl sırdâş olur, ahmakla da?
Bir şeker görmüş, odur keskin zehir,
Yol, sınır, bir gûlyabandan ses verir!
Ey felek, âhir zamânın fitneye,
Pek sarıldın, yol ver artık gerçeğe.
Sivri hançersin ve kastin bizlere,
Zehre batmış, neşter oldun bir kere.
Ey felek; Hak rahmeti öğrensene,
Ey yılan, zehr dökme kar’ınca gönlüne!
2315. Çarkı dünyâ üzre döndürmüş olan,
Hak için, olsun, bütün hâlin inân!
Dönmeden geç, gel yönel rahmet, ize,
Kök sökensin, rahmet et gel sen bize.
Annelik yapman da, Allah’tan yine,
Kil, sudan gelmiş fidanlık; hâline!
Pâk yaratmış şâni çok, Allah için,
Gökte mumlar yandıran, Allah için.
Öyle mamûr etti, sonsuz sandılar,
Sandı sonsuz, dehrîler aldandılar.

¹⁴⁵ “Onu yakala, korkma, onu eski haline döndürürüz.” (Tâhâ, 17-21)

¹⁴⁶ Hz. Mûsa’nın nûrlu eli!

¹⁴⁷ Ad kavmi hükümdârı Şaddad’ın adamı. Çok boylu imiş, elini sokar, denizin dibinden balıkları çıkarırmış.

2320. Hak, şükür, bildik yaratmıştır resul;
"Sen ki mahlûksun," buyurmuş, sen ki kul!
Bilmiş insan, ev yapılmış sonradan,
Bilmemiş, asla örümcekler inân!
Bahçenin evvel nedir, bilmez sinek,
İlkbahâr doğmuş ve kış ölmek demek!
Hem ağaçtan doğdu, bilsen kurtları,
Bilmemiş kim, nerde dikmiş onları!
Hem ağaç neymiş, niceymiş bilse o,
Akla sahip kurt olurmuş, bilse o.

2325. Hem akıl tür tür ve renk renk olsa da,
Bir perî say, renk şekil bilmezdi yâ!
Hem, meleklerden yüce, kimmiş perî?
Ey sinek, seçmiş kanat alçak yeri!
Ahmak aklın, uğraşır yüksekle de,
Dipte taklitten de kuş, yemlenmede!
İlgi taklitken vebâldir cânlara,
İlmi taklit, bir vebâl insanlara!
Böyle bilmekten, câhil olmak gerek,
Var delirmişlik, etek tutmak gerek.

2330. Nefse uygun, gördüğün her neyse kaç,
Zehri iç sen, ab-u hayvan dök ve geç!
Kim över olmuş olur, sen, sövsene,
Verme sen, müflise borç sermâye ne!
Kaç emînlikten, bütûn korkuyla dol;
Neydi nâmûs, rüsvâlıktan meşhûr ol!
Aklı gerçekten, sınar oldun hemen,
Sonradan olsam dedim, dîvâne ben!

DALKAK'IN NIÇİN BİR FÂHİŞEYİ
NİKÂH ETTİĞİNE DÂİR SEYYİD-İ
ECELLE'NİN SORMASI

Seyyid-i Ecel demiş: "Dalkak niye,
Kahpeden ettin nikâh bilsek?" diye!

2335. "Söyleseydin sen, gelip mutlak bana,
Şanlı örtünmüş, alırdım ben sana."

"Ben dokuz örtük kadın almış idim,
Kahpeleşmişlerdi, gamdan inledim.
Kahpe aldım, ben de artık sormadan,
Görmek isterdim nasılmış, sonradan.
Aklı pek çok kolladım durdum nice,
Şimdi yapmak istedim dîvânece."

BİR KİMSENİN, KENDİNİ DİVÂNE
GÖSTEREN BÜYÜK BİR ZÂTA HİLE
İLE SÖZ SÖYLETMESİ

"İsterim ben, aklı çok bir kimseyi,
İsterim görsem, danışsam her şeyi."

2340. "Şehrimiz bilmez ki aklı var eri,
Aklı var tek fert, o Mecnûn benzeri.
Bir çubuk binmiş, at etmiş, koşmada,
Çol-çocukla oynasırken coşmada!
Hükme sâhip, sanki âteş bir zekâ,
Gökte yıldız, parlayışlar sundu yâ!
Nûru cândır, dört melekten güçlüce,
Kendi saklanmaktadır dîvânece."
Sayma sen cân, hiç delirmiş erleri,
Eğme baş, sunsun öküzler Sâmir!

2345. Âşikâr, yüz sırrı derken Hak eri,
Gayba ait söylesin yüz binleri.
Sende irfân, anlayışlar olmadan,
Gübre, öd var; nerden olsun anlaman.
Bir velî, örtmüşse cinnet perdesi,
Bir körün, mümkün mü olmuş bilmesi?
Hem yakın bilmek için, bir nûrdu göz,
Her taşın altında ermiş, gördü göz.
Hem açık, hem rehber olmuş gözlere,
Bir Kelîm görmüş, kilim sarmış yere.

2350. Bir velîysen, bir velî meşhûr eder;
İstesin bir kimse, bulmuştur değer.

Hep delirmiş gösterir, kendin sana,
Hiç akıllar ermemiş, artık ona.

Çalsa hırsız, kör olandan bir şeyi,
Kör, geçerken bilmemiş, bilsin neyi?
Yaklaşır olmuşsa, kör bilmez onu,
Hem de vursun, kör de bilmez kimdi bu?
İt ısırсын, eski giymiş körleri,
Nerde bilsin, azgın olmuş itleri?

BİR KÖPEĞİN, KÖR BİR
DİLENCİYE SALDIRMASI

2355. Köyde bir it, bir dilenci üstüne,
Saldırır hem, sanki bir aslan mı ne!
Saldırır itler, fakîr dervîşlere,
Tozlarından ay sürerken gözlere.
Kaldı âciz, kör itin haykırmadan,
Korkudan ta'zime başlar der o an:
"Sensin avcın, sen ki ey av aslanı,
El seninel, benden el çek, sen hani!"
Bir zarurten demiş bilsen hakîm,
"Ey eşek kuyruğu olmuşsun kerîm!"
2360. Kör de zordan döndü, "Ey aslan" dedi:
"Ben zayıftan av olunmaz" söyledi.
"Dostların avlar, yaban merkepleri,
Köyde kaldın, av edersin körleri!
Dostların merkeplerin ardındalar,
Sen, sokaktan avlıyorsun a'mâlar."
Bilmiş itler, çölde merkepler tutar,
Bilgisiz it, a'mâ bulsun, parçalar.
Bilgi versen, itte azgınlık biter,
Ormanın içten, helâl bir av tutar.
2365. Âlim olsun it, çevik olmuş ava,
Ârif olsun, Ashâb-ı Kehf'ten o yâ!
İt bilir kimdir, avın hem avcısı,
Yâ ilâhî, âşinâ nûr hangisi?
Bilmemezlik, bil ki kör gözden değil;
Hep cehâlet sarhoşu, olmakla bill!

Şimdi topraktan da çok kör, kim hani?
Fazl-ı Hak'tan gördü toprak düşmanı!
Gördü Mûsa nûrlu, saymış bir kere,
Bildi Karûn'dur ve çekmiştir yere!

2370. "Ben diyen var, gel helâk et!" sen dedi,
Emri elbet anlayıp hem, titredi!
Su, hava, toprak ve âteş, şu'leler,
Bîhaber bizden ve Hak bilmekteler.
Bizse Hak'tan gayriler bilmekteyiz,
Hak nezîrler sundu, biz bilmezleriz!
Hem emânetten çekinmiş gökle, yer,
Bizde hayvân hissi, çok olmuş meğer!
Yer ve gök der: "Biz usandık böyleden,
Halkla cânlı, Hak'ta ölmüş kimseden!"
2375. Kim ki, Hak'tan ayrılır, kalmış yetim,
Ünsiyet dersen, gerek kalbi selîm!
Eşya çalmış olsa körden, bir adam,
Bilmeden, körden gelir feryât da tam.
Tâ ki hırsız a'mâya derken; "benim;
Ustayım çalmakta, üstündür fenim!"
Kör nasıl bilsin, bu hırsız burdadır;
Gözde nûr yok; görme, göz nûruyladır!
Eşyâ çaldım derse, pek sık tut onu;
Belki söyler vasfı neymiş, bil bunu!
2380. Bir cihât, hırsız görüp zorlarsanız,
Belki söyler, zorlayıp bir sıksanız!
Önceden, çalmış gözünden sürmeyi,
Almış olsan, bulmuş oldun görmeyi.
Hikmetin yitmiş kumaş, dersen hele!
Ehl-i dilden anca geçmiştir ele!
Kalbi kör; görmüş, işitmiş olsa da,
Oysa şeytândan, habersiz kalmada!
Onda iz her neyse, ehl-i dile sor,
Halkı çör-çöp, taş ve toprak oldu gör.

2385. Her danışmak isteyen gelmiş ona,
Ey çocuk olmuş baba, anlatsana!
Der ki Mecnûn: "Geç şu halktan sırrı sen,
Hem eşik örtük, gereksiz sır demen!
Hem mekândan, lâmekâna olsa yol,
Şeyh misil tüccâr olurdun, bilmiş ol!"

MUHTESİBİN HARÂP VE DÜŞMÜŞ
OLAN SARHOŞU ZİNDÂNA DÂVETİ

Zabita gelmiş geceyken bir yere,
Gördü sarhoş, orda yatmış yerlere.
Der ki: "Sarhoş söyle neymiş içtiğin?"
"İçtiğim testimdedir mevcût, bilin."

2390. "Söyle artık, her ne konmuş testine,
İçtiğin şey, anlaşılmaz, bak yine."
Söyle artık içtiğin şeyler nedir?"
Der ki: "Bak küplerde kalmış, gizlidir."
Böyle sözler, döndü durdu ortada,
Oldu batmış bir eşek, hem zâbita.
Der ki: "Âh" et, anlaşılın zâbita,
Etti sarhoş söyleşirken "Hû" o da.
"Âh" dedim ben, söyledin sen "Hû" diye;
"Neş'elendim, sense gamlandın niye?"

2395. Gam, zulümlerden, çekilmiş âh denen,
Sarhoşun, hâ hû'su dersene, neş'eden!
Zabita der: "Neyse bilmem, şimdi kalk,
Nüktedânlık eylemen, boştur bırak!"
Der ki: "Git sen, nerdesin sen, nerde ben?"
Der ki: "Sarhoşsun çabuk zindâna sen!"
Der ki sarhoş: "Zabita sen haydi git;
Çıplaklık ferdim rehin yok, sen işit!
Ben de gezmek üzre, güç olsaydı, sen,
Hânedeydim, rastlamazdık, senle ben!"

2400. Başta aklım, olsa gezmek imkânım;
Şeyh misil olmuştun irşâd dükkânım!"

KAMIŞTAN ATA BİNMIŞ OLAN O
BÜYÜK ADAMI SÖYLETMEK VE HÂLİNİ
DAHA İYİ ANLAMAK İÇİN DİLENCİNİN
ONU LÂKIRDIYA TUTMASI

Der ki tâlip: "Çöpten at binmiş olan,
At sürüp bizden taraf sen, bir tek ân!"

Geldi meczûp, söz eder olmuş bile,
"Söyle tez sen, bizde at, huysuz hele.

Gel çabuk ol, at da, çifte atmadan,
Sor açıktan sen, neler ister isen!"

Bulamamış fırsat, adam söz söyleyin,
Vazgeçip başlar, alay etmek kesin.

2405. Der: "Bu yerden, bir kadın göster bana,
Varsa lâyük kimse, bir eş bul bana?"

Der: "Yaşar dünyâda, bil üç tür kadın,
Çifti derttir, bir de, servettir kadın!

Bir olan olsun desen, her şey senin,
Başka istersen, yarım bulmuş elin.

Son ki olsun der isen, bil hiç ki sen,
Duydun ayrıl! Şimdi yollandım hemen!

Sen çekil, attan da yersin çiftiyi,
Varsa kalmaz, sende kalkmak isteği."

2410. Sürdü şeyh at, hem çocuklardan yana,
Genç demiş: Şeyhim, sorum vardır sana!

"Gel de anlat, sen bunun sırlar ne ki,
Üç kadından hem seçilsin hangisi?"

Geldi şeyh der: "İlki, bâkir hem de has,
Sen olursun, cümle dertlerden halâs.

Ben yarım derken, demiştin dul kadın,
Hiç olan; evlâdı olmuş bir kadın.

Varsa evvelden onun bir tek çocuk,
Orya yönlenmiş olur ya, meyli çok!

2415. Tez uzaklaş, vurmasın kısrağın sana;
Sonra çarpar, çifteler, sen baksana!"

Şeyh de, hay huy eylemiş at sürmeye,
Çol-çocuk der, seslenirken "gel" diye!

- Sorgu sormuş der ki: "Ey şeyh gel bana; Bir sorum kalmış, izin ver sormama!"
- Geldi şeyh der: "Haydi artık, sor çabuk! Kaptı top benden, götürmüş bir çocuk!
- Der ki: "Ey şeyh, hem nasıl akl-u edep? Hem nasıl sen, böyle zıplarsın acep?"
2420. Sen beyândan, akıldan öndesin;
Bir güneşsin, sen neden cinnetlesin?"
- Der ki: "Hem çapkınların tek maksadı,
Şehre isterler gelip olsam kadı!
- Redde uğraştım fakat derler ki "yok,
Hem ilim, fenninde üstün, sen ki çok!
- Sen ki varsın, kim ki var, sözler harâm,
Başkalar derken, hüküm, çirkin tamâm!
- Senden eksik kimseler, seçsek bile;
Böyle hâl, şer'an helâl olmaz hele!"
2425. "Ben zarûrî, böyle oldum bir deli;
İçte mevcût, eski hâlim bilmeli!
- Haznedir aklım, fakat vîrâne ben,
Hazne çıksın, olmuşum dîvâne ben!
- Hem delirmişti, delirmiş olmayan,
Bekçi varken, evde mahpûs kalmayan.
- İlmimiz cevher bizim, olmaz araz,
Hiç te kıymet vermemiş ehl-i garaz.
- Ben kamaşlık, hem şekerlik ma'denim,
Kendi kendimden alıp, kendim yerim!"
2430. Dinleyen sevmez ve feryâd eylese;
İlmi taklit oldu, artık neylese!
- Hakk'a uymaz bir ilim aydın değil,
Simsiyâh, dünyâ için almış şekil!
- Meşhûr olmak, ilme gâye olsa bil,
Gâye, âlemden halâs olmak değil!
- Fareler benzer, deler tâlip yeri,
Gerçek ilmin nûru, der; çık git, geri!
- Nûru yok, sahrâya bir yol eylesin,
Gayretin, dünyâsı bomboş bellesin!
2435. Verse Allah hem akıldan bir kanat,
Farelik yok, kuş olup uçmak murât!
- Bir kanat bulmazsa, ummak yok ona,
Yükseliş yok, dipte kalmış baksana!
- Sözde mevcût bir ilim, rûhsuz size,
Âşık olmuş dinleyen tek bir yüze.
- Bulsa rakipler, ilim kuvvetlerin,
Bir alan olmazsa, bak ölmüş denir.
- Müşterim, elbet ki Allah'tır benim,
Mü'minim nefsi, satın almış derim!
2440. Diyetimdir Zülcelâl'den, has cemâl,
Öz kazançtan ben yerim, elbet helâl!
- Kimse, müflis, hiç alan yok, fırlatın;
Bir avuç kildir, neler alsın satın?
- Kil yiyip, kil alma, killer isteme,
Kim ki kil yer, yüz sararmazmış deme!
- Sen gönüllerden ye, ol gençlik bulan,
Has tecellîden de, çehren erguvân!
- Ey ilâhî ihsânın, haddim değil;
Gizli lûtfun bir liyâkattir asıl!
2445. Ey Hüdâ sen, tut elimden al satın,
Perdeler yırt, perdemiz kalsın, sakın!
- Al satın, murdâr nefisten, öyle ki,
Hem o hançerdir, kemik üstünde kil!
- Hem açar bizden de tâç, tahtsız Hüdâ,
Sâde sensin, bağ çözen yok ortada!
- Yaratılmış neyse sevmiş, ey Hüdâ!
Muktedir kim, kitlilerden açmada?
- Kendimizden dönmüşüz artık sana,
Çünkü, benden, sen yakın oldun bana.
- * Biz uzak kaldık, yakinken sen bize,
Biz karanlık içreyiz, nûr sun bize.
2450. Hem duâmız, bilgi, ihsânın senin,
Yoksa külhândan biten, güller niçin?
- Kan ve barsak içre düşmüştür akıl,
Anlayışlar cümle ikrâmın asıl.

Nûr akıtmış oldu çift yağ parçası,
Gökler üzre, şavkıtır nûr dalgası.
Sâde etten parçadır, gördük dili,
Sanki ırmak, hep akar hikmet seli.
Bir delikken, bizce denmiştir kulak,
Rûh bağından meyve, idrâk sundu bak!

2455. Hak şerâat, rûh bağından caddedir,
Âlemin bağ, bahçesi bir parçadır.
Doğrunun kaynak akıl, idrâk ki bu,
Tezce “**Tecri tahtihe’l-enhâr**”¹⁴⁸ oku!

ALEYHİSSELÂT EFENDİMİZİN HASTA
SAHÂBEYE OLAN NASİHATİNİN SONU

Sonra Peygamber, söz etmiş hastaya,
Hem zayıf dost üzre, ermiş oldu yâ!
“Yoksa bilmezden zehir bir şey yedin,
Yoksa tersten bir duâ mı eyledin?
Bir düşün hem, ettiğin duâyı sen,
Nefsinin hâldir perişân eyleyen.”

2460. “Eylemem yâd, gel de sen et himmeti,
Bilmedim gelmez, duânın sâati.”
Mustafâ'nın huzrûnun, nûruyla da,
Akla gelmiştir hemen, neymiş duâ.
Her ne var, aydınlatan himmet nice,
Hep hatırlatmış bütünden, öylece?
Öyle nûrdur, anlamış Hak bâtılı,
Kalp evinden parlamıştır hâsılı!
“Yâ Resûlullah, fuzûli bir duâ,
Şimdi gelmiş akla, etmiştimdi yâ!

2465. İşlemiştim ben günâhlar durmadan,
Hem boğuldum böyle bitmez dalgadan!
İşleyen kim, sen ki tehdit eyledin,
Şiddeti çok, çok azaplar söyledin.

Muzdariptim, hiç deçoktur çâresi,
Mûhkem ip, sağlam kilit açmak nesi?
Yok, sabırlardan makam, kaçmak yolu,
Tövbedençoktur ümît, nefis korkulu!
Ben ki Hârût, belki Mârût örneği,
“Âh” ederdim durmadan Allah deyi!

2470. Belli suç, Hârût ve Mârût aşikâr,
Bâbil'in kuy'yu ederler ihtiyâr!
Bir azâp var, burda çeksinler yine,
Çünkü onlar, döndüler akl ehline.
Hoştu bunlar, hem de uygun işti bu,
İs, âteştten, çok kolaydır doğrusu!
Âhiretler derdinin tarîfine,
Gör cihân, dertten hafif kalmış yine.
Mutludur kim, nefle yapmıştır cihât,
Tende islâhtan, eder adli murât.
2475. Âhiretten, kurtulup geçmek için,
Hep ibâdet, zahmeti seçmiş bilin!
Ben demiştim: “Yâ İlâhi ver azâp,
Âhiret yok, zahmeti gel burda yap!
Olsa âlemlerde mutlanmak payım,
Böyle bir istekle, zil çalmaktayım.
Bende artık, böyle bir dert başladı,
Hastalıktan, cânda kuvvet kalmadı.
Kalmışım zikrim ve virdimden uzak,
Has, fenâ neymiş, bilinmez oldu bak!
2480. Ey mübârek, ben yüzün görsem eğer,
Görmedim nûrânî yüz, varken meğer!
Varlığın kaydıyla hem, yekepâre ben,
Teşrîfin, bir has tesellîdir hemen.”
Der Nebî: “Sen etme olmaz bir duâ,
Ten ykar, koymaz temelden, gör duâ.
Sen ufaktan bir böcek, yok kuvvetin,
Bir büyük dağ sırtlamakmış niyyetin.”
Der ki hasta: “Ey cihânın şahı sen,
Tövbe ettim, her cesâretten de ben.

¹⁴⁸ Cennet bahçelerinin altından ırmaklar akar.

2485. Bu cihân Tîh sahrâsı, sensin Mûsa,
Bize çöl erbâbı olduk, baksana!

* Kavmi Mûsa, Tih'de yol almış desem,
Onların menzil olur, ilk nokta hem.

Hem de yıllar, yol yürür olduksa biz,
Gör ki, ilk menzillerin tutsak biziz!

Kalpte Mûsa, râzı olsaymış eğer,
Yol biter, yollarda kalmazdık meğer!

Gönlü hem bizden bütün olsun kırık,
Kudretin helvâsı olmazmış azık.

Akmasaymış çeşmeler, taştan hele,
Çölde kurtulmazdı cân, insan bile!

2490. Rızık değil, taşlar yağar gökten bize,
Belki odlar yükselir derken bize.

Çift fikir var, Mûsa'nın bizler için,
Bâzı düşmân, bâzı dost olmuş hemin.

Hışmı, âteşler saçıp göndermede,
Hilmi, derdin ok nedir def etmede.

Hilm döner miymiş meğer hiç hışmına?
Allah'im, hem böyle hâl senden yine!

Huzra gelmiş kim ki var, övmek yasak,
Ben de Mûsa der iken, kast oydu bak.

2495. Yoksa huzrundur, revâ mı söylemek?
Lâyık olmaz, Mûsa'dan bahs söylemek!

Tövbemiz yüz, belki binler kez bozuk,
Hem senin ahdin ki bir dağ, bir ufuk!

Ahdimiz ot, rüzgârın olmuş oyun,
Ahdiniz, dağ, sanki yüz kattır onun.

Ey keremkâr, kulların sığınak da sen,
İmtihân var, rahmet et, hiç sıkma sen.

Hem rezîlliklerle sen gördün bizi,
İmtihânın, artmasın şahım hızı!

2500. Gizli suçlar olmasın âyan beyân,
Ey Kerim, artık n'olursun, sıkma sen!

Hem kemâlin, hem cemâlin yok sonu,
Bizde sapsamak, eğrilik geçmiş tonu.

Sende hadsizdir kemâlât, ey Kerîm,
Eğriyiz biz, rahmetin örtün derim.

Kaldı ömrün gjysiler bir tel kadar,
Bir şehirdik; çöktü, kaldık bir duvar.

Her ne kalmış, sakla Ey Şah-ı Cihân,
Bulmasın tam mutluluk şeytân bu ân.

2505. Suçlular af eyleyen, lûtfun sebep,
Bunca şaşkın, senden af etmiş talep!

Et ve yağdan, kalbe, rahmetler veren,
Ey Hüdâ sen, lûtfu gel göster hemen!

Hem duam, hışm etmeye açmışsa yol,
Ey Hüdâ gel, biz için sen ilhâm ol!

Düştü Âdem cennetinden, sen ona,
Tövbe öğrettin, kapılmaz, şeytâna.

Kim ki şeytân, geçsin Âdem'den öte?
Hem ütüp geçsin, meğer alt etmede!

2510. Şeytân, Âdem üzre kurmuş hîleler,
Menfaatler, hîleler lânet meğer!

Âdem'i kovsan deyip, kurmuş oyun,
Kendinin Hakkında var, yüzler onun.

El, ekinler yakma isterken gece,
Kendinin hep tarla yanmış öylece.

Lânet-i Hak, şeytânın göz perdesi,
Âdem'i, ondandı düşmân görmesi.

* Hîleler olmuş zarâr, tam hâline,
Sanki Âdem'den gelip ermiş yine.

Lânet etsin, Hak ki eğri gösterir,
Hem hasetkâr üzre, kindârlık verir.

2515. Lânetinden, hisse almış kimseler,
Suç dönüp gelmiş, odur bilmez meğer.

Cümle tedbîrler de, dönmüş aksine,
Ömrünün satrançta mât olmuş yine!

Kendi kendin, hiç bilip görseydi o,
Öldüren dert, çâresiz bellerdi o.

Gönlü, dertler üzre düşmüş olsa yâ,
Perde kalkar, ilticâ var ortada!

- Sancılar, olmaz olursa annenin,
Doğmaya, bulmaz çocuk bir yol hemin.
2520. Bir emânet üzre kalp olmuş gebe,
Hem nasîhatler, gelip olmuş ebe.
Annenin yok derdi der, söyler ebe,
Ağrılar lâzım, çocuk doğsun gebe.
Derdin olmaz kimseler, hep yol keser,
Çünkü dertsiz, hem Ene'l-Hak ben ki der.¹⁴⁹
Çünkü benlik, lâ'netin olmuş sebep,
Vakti gelsin, söylenen rahmetti hep.
Der kadı: "Rahmetti bunlar Hallâc'a;
Derse Fir'avn, doldu lânetler güce!
2525. Vakti gelmezden öten kuş, bilmeli,
Baş kesilmek, vâcip olmuş bilmeli!
Baş kesilmek hem nedir? Öldürmedir,
Hep cihândan geçme, nefsi silmedir.
Kuyruğundan akrebin siz kesseniz,
Hem de, öldürmekten olmuştur temiz.
Ölmesin dersen yılan, sök dişleri,
Bitti artık, zehri yok dök dişleri.
Nefsi öldürmekte, şeyh vermişse el,
Gel, o irşâttan etek tut bir güzel!
2530. Sıkça tutsan, etti yardım Hak sana,
Hem ne gelmiş cezbesinden baksana.
"Mâ rameyte iz rameyte"¹⁵⁰ belle sen,
Rûha gelmiş neyse, hep ondan gelen!
Rahm eden, hem el tutan, tek Hak'tı bil;
Feyzi Hak gelmiş, onun erzaktı bil!
Çekme gam, ondan ki geç kalmış isen,
Geç erer ammâ ki, hep tamdır gelen.
Tutsa zor, şiddetli tutmuş olsa da,
Bir ân olsun yitmedin, bakmakta yâ!
2535. Sen ki vuslât, sevgi şerhi istesen,
"Ve'd-Duhâ"¹⁵¹ gel oku artık hemen!
Sen ki dersin: "Hak'dan ermiştir fenâ;"
Öyle olmak, Hakk'a noksânlık mı yâ?
Hem fenâ, bedler yaratmak, bir kemâl,
Söyleyim ispât için ben, bir misâl!
Gelse ressam, hoş resimler yapsa da,
Bazı donmuş, bed resimler yapmada.
Yûsuf'un ressam, hûri resm etmede,
Bâzı ifrît, bâzı şeytân çizmede!
2540. Hem bu çift hâl, ustalıktan bir nişân,
Onda çirkin yok, o ikrâmdır inân!
Çirkinin aksiyile, çirkin en sonu,
Cümle çirkinlik, tavâf eyler onu.
Onda kudret âşikâr olmakta bil,
Kudreti inkâr eden, olmuş rezil!
Çirkinini resm etmeyiş, noksân hani;
Hak yaratmış putperest, hem mü'mini!
Çünkü küfr, imanda şahit Allah'a,
Hakk'a bunlar hem de çift şahitti yâ!
2545. Bil ki mü'min, emre uysam der iyi,
Hak rızâlar üzre yapmış secdeyi
Yaptı kerhen, gör mecûs "Yezdân" dedi,
Secde aynen, gâyeler hep ters idi.
Padişah tamîr ederken kal'ayı,
Şimdi, beylikten diler alsın payı.
İstiyor ten, mülk olup kalsın ona,
Âkîbet, kal'a kalır bir sultâna!
Yaptı tamir Hak için, mü'min olan,
Sundu Hakk'a rütbe, mansîp olmadan.
2550. Der ki çirkin: "Çirkinini halk eyleyen,
Sen güzel, çirkin yaparsın istesen!"

¹⁴⁹ Hallâc-ı Mansûr'un sözü: "Ben Allah!" demişti.

¹⁵⁰ "Attığın zaman sen atmadın, lâkin Allah at-
tı." (Enfâl, 17)

¹⁵¹ "Habibim Rabbin seni terk etmedi." (Duhâ,
3) müjdesi verilen sûre.

Der güzel: "Sensin güzellik şahı sen,
Sen ayıplardan bizi pâk eyleyen!"

HAZRET-İ PEYGAMBER
ALEYHİSSELÂM'IN O HASTAYA VASIYET
ETMESİ VE KENDİNE HASTALIK İSTEME
DİYE DUÂ ÖĞRETMESİ

Der Nebi dertlerle dolmuş kimseye:
"Söyle güçlükler silen Rabbim diye!

Çift cihândan, sen güzellik ver bize,
Âhiret haktır, güzel göster bize.

Öyle yol ver, hem gülistândan lâtif,
Hem konak bizlerin sen ey Şerîf!"

2555. Der ki cennetlerde mü'min: "Ey melek;
Yol değil miymiş cehennem, müşterek?

Hep geçer, mü'min ve kâfirler yolu,
Görmedik âteş, dumanlar korkulu!

İşte cennettir emînlik merkezi,
Nerde korkunç yer, güzergâhın izi?"

Der melek: "Geçtik yeşil bir bahçeden,
Hem falan yerler ki, geçtik önceden.

Hem cehennemdir, sıyâsetler yeri,
Sizde olmuş, bağ ve bostan her biri."

2560. Siz, cehennem hâyulu nefsin her şeyi,
Hem mecûsî âteşi bir fitneyi;

Ettiniz gayret, temizlik buldunuz,
Hak diler, siz söndürüp kurtuldunuz.

Âteşi şehvet saçarken şû'leler,
Tavânızdan, yemyeşil olmuş meğer!

Öfkenin âteş gelip, olmuş hilim,
Hem cehâlet, zulmeti dolmuş ilim.

Sizde hırsın har gelip, kesmiş sesi,
Hep haset dolmuş diken, gül bahçesi!

2565. Sizde mevcût âteşin, dünyâda siz,
Hak rızâsı gözleyip, söndürdünüz!

Bir cehennemlik nefis; bağ ettiniz,
Siz, vefânın tohumu varken, ektiniz!

Zikr ve tesbih bülbülü, ötmekteler,
Irmağın çimlerde, pek hoş nağmeler.

Allah'ın dâvetçi gelmiş, uydunuz;
Nefs cehennem, su döküp söndürdünüz!

Bil cehennem, böyle olmuştur yeşil,
Türlü nimet besleyen, gülşendi bill!"

2570. Neydi iylikten mükâfât, ey oğul?
Hem lûtûf, ihsân sevâp bulmakta kull!

Hem diyen siz, biz bütün kurbânlığız,
Bâkidir Hak, bizler elbet fânîyiz.

Kalleş olsak, akli yok, dîvâne biz,
Tevhidin peymâne, sâkî mestiyiz.

Biz onun fermân için, başlar veren,
Olmuşuz elbette biz, cân bahşeden.

Dost hayâl olmuş iken esrârımız,
Hem fedâkârlık ve kulluk varımız!

2575. Hem belânın nerde mumlar yaksalar,
Orda binler âşığı yakmıştırlar!

Çokça âşık, mahrem olmuş hâneye,
Yâr için, dönmüştüler pervâneye.

Sence hoşlanmışsa meclis, düş yola;
Hem siper onlar olur, gelsin belâ.

* Sende suç, onlarda af, hoşluk bu yol,
Cânda yer vermekteler, sen, bilmiş ol!

Cânı, aşkın meyle doldurmak için;
Verdiler yer, onda cân bulmuş yerin.

Onların kalplerde ol ay, tut yeri,
Sen felekler üzre yerleş, gel beril!

2580. Hem Utarit misli, kalbin defteri,
Açsalar, bilsen budur sırrın yeri!

Akraban var, gel de artık, el yaşa,
Bir hilâlsen, dön de, bir bedr olmuşa.

Cüz'lerin, küll'den sakınmaklık nedir?
Hem muhâlif kalma, ahmaklık nedir?

Cins giderken, yönlenir hep nev'ine,
Kayp olan, gaypten döner aynen yine!

Ey akıl sen, nerye dek oldun kadın,
İşvelerden, kurtuluşlar bekledin?

2585. Halktan aldın övgü, yaltaklanma be,
Saydın altın, durmadan attın cebe!
Şahların hem sövmeler, hem dövmeler,
Üst gelir, varken sapıktan övmeler.

Alçağın baldan yemek; şahtan tokat,
Yense ikbâldir; saâdet verdi tat.

Çünkü onlardan yiyecek, devlet bulur,
Rûha, sığınak olsa ten, kuvvet bulur.

Nerde çıplak, nerde muhtâc görerseniz,
Kaçtı kâmiliden, o yoksul, bilerseniz.

2590. Gönlünün kör arzûsundan olmada,
Öyle serbest, boş hevesler dolmada.
Ustanın arzûyla olsaymış o da,
Eş ve dostun üzere süsler vermede.
Kim kaçır dünyâda, gerçek ustadan,
Oydu mutlak, mutluluklardan kaçan!
Ten kazancın üzere, sanat öğrenen,
Gel de, dînin sanatı öğren hemen!
Sen cihânda, örtünen zengin isen,
Çık cihândan, neylenir, gel söyle sen!

2595. Bir iş öğren bil ki, vardır âhiret,
Orya gitsin, olsun artık mağfîret.
Hem cihân kâr, hem kazancın merkezi,
Sanma dünyâ, ukbadan sunmaz izil
Hak buyurmuştur, cihânın kârları,
Bir oyuncak, bir çocukluk halleri.
Say çocuklar, birleşip oynaşmada,
İşte dünya bir oyundur ortada!
Bak çocuklar, açtılar dükkân güyâ,
Hep vakit öldürme, iş olmuştur yâ.

2600. Akşam olmuş, aç dönerler evlere,
Hepsi gitmiş, hepsi açtır bir kere!

Gör cihândır bir oyun, ölmek, gece!
Boş kesen, hem sense yorgun öylece!

Kâr, kazanç, aşk, dînde kalbi cezbedir;
Kâbiliyet, nûru Haktan bilmedir!

Alçacık nefis, yön verir, ekmek diye,
Boş kazanç artık yeter, uğraş niye?

Pis nefis hep, şân, şeref isterse de,
Kanma mânen, çok kazançlar dense del!

ŞEYTÂNIN MUÂVİYE'Yİ "KALK NAMÂZ VAKTI" DİYE UYANDIRMASI

2605. Söylenir: Mü'min için oyken dayı,¹⁵²
Köşkte yatmış uyku, olmuşken payı.
İç taraftan kitli, bir mesken iken,
Köşkte girmek çünkü, imkânsız hemen!
Ansızın kaldırdı, bir kul uykudan,
Açtı göz gitmiş, o insan ortadan.
Köşkte girmek üzere asla, yoktu yol,
Kim bu küstâh, hem cesaret onda bol.
Hem araştırmış, olurken her yanı,
Saklanır, bulmak diler olmuş onu.
2610. Perdenin ardında bedbaht bir kişi;
Perdeden yüz gizlemek olmuş işi.
Der ki: "Hey kimsin, senin ismin nedir?"
Der ki: "İblîs, sizce şakî söylenir!"
Der: "Neden cidden uyandırdın beni?
Söyle doğru, söylemek yok aksini!"

ŞEYTÂNIN MUÂVİYE'Yİ ALDATMAYA ÇALIŞMASI VE BAHÂNELER BULMASI

Der: "Namâz geçmekte artık tez uyan,
Mescidin, tam vakti gelmiştir inân!"

Şöyle söz etmiş Nebî gevher delen;
"Vakti geçmezden ibâdet eyle sen!"

¹⁵² Resûlullah'ın kayınbiraderi olan Hz. Muaviye söz konusu ediliyor.

2615. Der ki: "Yok yok, böyle iş senden değil!
Hayra yol göstermeçoktur, sende bil!
Hem senin hâl, evde bir hırsız dese:
Bekçiyim ben, burda elbet, söylese!
Ben inânsam olmaz, aslâ hırsıza,
Bilmemiş hırsız, sevâp, girmez söze!"

ŞEYTÂNIN İKİNCİ DEFA MUÂVİYE'Yİ
ALDATMAYA KALKIŞMASI

Der ki şeytân: "Önce bizdik bir melek,
Bizde vardı, cânla tâat eylemek.

Sâlikânın, biz ki olduk mahremi,
Sâkinânın yoldaşı, arş hemdemil!

2620. San'atın ilkiydi kalpte oldu var,
İlk muhabbetler, nasıl kalpten çıkar?
Sen seferden, Rum, Haten görsen bile,
Çıkıyor kalpten, vatan sevgin hele!
Biz idik aşkın, şarâbın sarhoşu;
Biz o dergâhın, ki âşk coşkusu!
Kestiler bizden göbek, hem sevgiden,
Rûha dersin, aşkı ekmişler hemen.
Çok güzel günler, zamânlar görmüşüz,
Her bahâr, rahmet suyundan içmişiz!

2625. Ekmemiş sandın keremkâr el bizi,
Hem de yoktan var eder, vardır izi.
Görmüşüz çok iltifât, biz öylece,
Hem rızânın bağda gezmiştik nice!
Rahmetin el, başta hep yazmış meğer!
Hem keremden, çeşmeler açmış meğer!
Süt emen bir tıfl iken, elbette ben,
Sallayan oymuş beşik, gel belle sen!
Başkalar yok, içtiğim sütler O'nun,
Başka kim besler, besinler lûtfunun!

2630. Sütle girmiş hûydu, çıkmaz gövdeden,
Muktedir kim, koydu çıkmaz gövdeden!

Hem kerem deryâsı tektir etse, bu,
Örtülür olmaz ki, ihsânın kapu.
Allah'ın nakdi, lûtûf cevherleri,
Kahrı ancak, lûtfâ konmuş toz kiri.
Âlemi yapmış, yaratmış lûtf ile!
Hem güneş, ondan mürebbî, zerreyel
Ayrılık, kahriyle gelmiş doğmada,
Vuslâtın kadri görünsün ortada!

2635. Rûha te'dip, ayrılıklar vermesi;
Tâ ki bilsinler visâl, kıymet nesil!
Der ki Peygamber de: "Allah şöyle der;
Halkı hâlk etmekte, ihsân buldu yer!
Ben yarattım, faydalansınlar diye,
Tâze ballardan, bulansınlar diye.
Faydalanmak olmamış maksat bize,
Çıplağın sırtından almam elbise.
Kovdu birkaç gün, huzrundan beri,
Ben, cemâl üstünde koydum gözleri.

2640. Hem bu yüzden, kahrı şaşkınlık verir,
Herkesin iş, hep sebepler üzredir.
Ben sebepten geçmişim, hâdistir o,
Sonradan olmuş olan, bir düstur o!
Ben ki sonsuz lûtfе baktım, öyle ki,
Bölmüşüm, sondan gelen olmuş iki!¹⁵³
Farz edin, etmem hasetten secdemi,
Olmaz inkâr, hasretin, aşktır demi!
Her haset, dostlukta, peydâ olmada,
Yâd olan, dostumla yoldâş oldu da!

2645. Dostluğun ilk şartı kıskanmak onu,
Aksırırken "Çok yaşa" dost şartı bul
Yok ki Hak satrançta, ayrık bir oyun,
Oyna denmiş; eklemem olmaz, düşün!

¹⁵³ "Rahmetim gazabımı geçmiştir." Kutsî
hâdisine telmih!

Bir mukadder, oynayıştır oynadım,
Öyle yaptım, ben belâya uğradım!
Bulmak isterken, belâdan lezzeti,
Olmuşum mât, mağlubum akibeti!
Böyle makbûl, muteber olmuş kişi,
Altı yön, his, kurtuluş mümkün mü ki?

2650. Altının cüz' kurtulur küll'den nasıl?
Hak emirden, eğrilik alsın asıl?
Altı yön mahkûmu, âteşlerledir,
Kurtuluş, yalnız yaratmıştan gelir.
Hem küfür, iman O'nun el örgüsü,
Hem ne var, O'ndan bu san'at örtüsü!"

MUÂVİYE'NİN İBLİS'İ LÂİNLE
TEKRÂR KONUŞMASI

Der Emir: "Sen doğru dersin sözleri,
Şimdi olmaz, sende yok kismet yeri.
Benzerim, çok insanın kestin yolu,
Hem de deldin, haznenin buldun yolu.

2655. Sende âteşler; ne mümkün yakmaman?
Kurtaran yok giysi senden, yırtmadan!
Sen ki âteşsin, yakarsın öyle ki,
Yakmanızdan kurtuluş mümkün mü ki?
Lânetindir, hilkâtin var yakmaya,
Cümle hırsızlardan oldun, usta yâ!
Râb hitâbindan duyansın, yüz yüze,
Ben kim oldum, karşı koysaydım size?
Mârifet var sende, benzer avcıya,
Kuş sesinden, kuş olanlar, avdı yâ!
2660. Böyle ses, yüzbin kuşun kesmiş yolu,
Âşinâ ses, dertli etmiş, kuş dolu.
Duydu gökten, kuş ki inmiştir yere,
Kancalar tutmuş, esîrdir bir kere.
Kavmi Nûh, feryât eder hîlenle de,
Kalp kebâp olmuş, göğüs bin pârede.

Sanki rüzgâr gönderen, Ad kavmine,
Orda zahmetler veren, sensin yine.
Taş yağarken, milleti Lût üstüne,
Simsiyâh suymuş, dalış senden yine!

2665. Nemrûd'un beyni, yüzünden aktı da,
Fitneler, elbette senden doğmada.
Hem zekîdir feylesof, Fir'avn'a bak;
Âkibet görmekte kalmış pek uzak!
"Bul Hikem"ken eyledin, Ebû Cehill
"Eb Leheb" olmuş elinden nâ-ehill
Şimdi satranç oynayıp, nâm isteyen,
Eyledin mât, bunca yüz üstâdi sen!
Burda müşküllerle kalp yıkılmış olan,
Onların hâlden siyâh, kalbin inân!

2670. Hîlenin ummânı sen, halk katredir,
Bağ ki sensin, halkta yalnız zerredir.
Kim râhattır hîlenizden, hasmımız;
Batmışız tûfânda, Hak'tan yoksa iz.
Çok saâdet yıldızı, batmış neden?
Ordular bozdun bütün, hîlenle sen!"

İBLİS'İN TEKRÂR MUÂVİYE'YE
CEVÂP VERMESİ

Der ki İblîs: "Gel de sen aç nükteyi,
Kalpse nakdin, ben mihengim, ben iyi!
Hak ederken imtihân, aslan, köpek;
Has ve kalpler, bildiren, bendim mihenk!

2675. Sahteyi, mahcûp eden, artık benim,
Sarrâfım, kalp, has nedir ben söylerim!
Hasların, elbette has rehber benim,
Dal kurur, artık, yerinden eylerim.
Önde koydum, hîlenin otlar meğer!
Hayvanın cins neyse, bildirdim değer!
Kurt, doğursun ceylânın bir yavruyu,
Anlaşılmaz, kurt mudur, ceylân mı bu?

- Ot, kemik dök, önde, seyret öyle ki,
Nerye koşmuş, dön de bir bak sen peki!
2680. Bir kemik kapsın, muhakkak ittir o,
İstesin ot, şüphesiz âhûdur o.
Kahrı, lûtfu, birleşik koymuş Hüdâ,
Böyle çiftten hayr u şerler doğmada.
Sen kemik, ottan gıdâlar sun hele,
Nefs gıdâlar, cân gıdâlar sun hele.
Nefs gıdâsın alsa, bil ebterdir o,
Rûh gıdâsın alsa, bir serverdir ol!
Ten için hep, etse hizmet, bir eşek,
Dalsa rûh deryâsına, gevher demek!
2685. Muhtelifdir, hem muhakkak, hayr u şer,
Hayr u şer kendince mutlak işteleyer.
Enbiyâ, yönlendirir tâatle de,
Kimse düşmân, şehveti tavsiyede!
Ben güzel çirkinlerin, malik değil,
Davet etmektir işim Hâlık değil!
Hassa, çirkin eylemem, ben Rab miyim?
Ben güzel, çirkin için, bir aynayım!
Hem siyâh gösterdi derken, Hintliler,
Ayna âteşlerde artık, bir sefer!
- * Ayna söyler: "Bil günâh benden değil,
Suç, cilâm olmuş, o ustamdandı bill!
2690. Ben güzel, çirkin, nelerdir söyleyim,
Etti gammâz böyle bil, ustam benim.
Şâhidim, şâhide zindân nerde var?
Şâhidim Hak, zindânın olmam ki yâr!
Nerde görsem, meyve vermiş bir ağaç,
Terbiyemden almış onlar, bir mizâç.
Bir ağaç görsem bütün dallar kuru,
Kesmişim, tekrâr filiz seçsin yolu.
Bahçivân kessin, o dallar, şöyle der,
"Suçsuzum, kesmekte hem maksat ne-
dir?"

2695. Bahçivan der: "Ey fenâ hûy, sussana;
Yok, yeşermen, böyle suç yetsin sana!"
Der ağaç: "Ben doğruyum, yok eğrilik,
Yok, suçun hiç, sen kesersin üstelik."
Bahçivan der: "Sen kesilmezdin meğer!
Eğri olsan, cânlı kalsaydın yeter!"
Cezbeder âb-ı hayâtta sen yine,
Sen karartın, hem hayâtı kendine.
Aslınız, hem tohumunun, baştan fenâ,
Has ağaç hiç bulmamışsın, baksana!
2700. Aşlamışken hoş olan dal ham dala;
Aldı ondan öyle ki hoşluk bile.

MUÂVIYE'NİN ŞEYTÂNA SERT
MUAMELE DE BULUNMASI

- Der Emir: "Davâna örnek sunma sen;
Bende yolçoktur senin, vazgeç hemen!
Eşkiyâsın, ben garip bir tâcirim;
Ben nasıl gıysinden almak isterim?
Yüklerin altında kâfir, gezme sen,
Olmadım has müşterîn, elbette ben!
Müşterîm olmaz, dolandırmış biri,
Hilekârlardan olunmaz müşterî.
2705. Hem ne gizlermiş, kapak altında o,
Ey Hüdâ sen, böyle düşmândan koru!"
Eylemiş olsun bana efsuncu yâ,
Başlar elbet her neyim var yağmaya!
-
- MUAVIYE'NİN ALLAH'TAN,
MEL'UN İBLİS'İN HİLESİNDEN
DOLAYI YARDIM İSTEMESİ
-
- "Şeytânın sözler tümüyle bir duman,
Tut elimden, yoksa kalp istir hemen.
Kurtuluş yok, bin defil sunsam ona,
Yüksek, alçak herkesin fitneydi yâ!

“**Allemel-esmâ**”ya Âdem bey idi,¹⁵⁴
Arda kalmış İblîs itlik eyledi.

2710. Şeytân atmış Âdem'i, Adn'dan yere;
Bir balık say tutsak olmuş bir kere!
“Nefse zulmettik” deyip ağlardı o,
Fitnenin son yok ki, hep şeytândı o!
Söz desin şerlerle, şer dolmuş iken,
Yüz bin aşkın, sihr taşır içler desen!
Bağlar erkeklerde mertlik tek nefes,
Er, kadın sesler, sunup her tür heves.
Söyle İblîs, halk yakan, çok fitneni,
Sen uyandırdın neden, bildir beni?”

İBLİS'İN KENDİ HİLESİNİ SÖYLEMESİ

2715. Der ki şeytân: “Kim ki kalmış şüphede,
Dinlemez, gerçek desen ispât ne de!
Hem hayâl, hem şüphe dolmuş kalbine,
Yüz delîl sunsan, hayâl artmış yine!
Duysa bir söz, onda bir illet olur,
Gâzinin ok, hırsızın âlet olur.
Bir cevâptır, eylesen artık sükûn,
Ahmağın iknâ desen, olmuş cünûn!
Hakk'a benden, sızlayıp durdun neden?
Alçacık nefsin elinden, ağla sen!
2720. Helva yersin sen, çıbanlar çok çıkar,
Sıtma başlar, tende hiç bilmez karâr.
Sen günâhsız İblîs'i, lânetledin,
Helva yersin ammâ, senden bilmedin.
Hastalık senden ve İblîs'ten değil;
Tilkisin, kuyruk yönün olmuş asil!
Gör, koyundan varsa kuyruk mer'ada,
Bilmedin, gerçek tuzakmış ortada!

Böyle silmiştir tuzaklar görmeni,
Kuyruğun hep, meyli kör etmiş seni.

2725. Mal için meylin sağır, hem kör kılar,
Simsiyah nefis, halka, düşmânlık sunar.
Eğri gördün, suç, günâh attın bana,
Hırs ve kin yok, gelmemiş benden yanal!
İşledim suç, şimdi pişmanım henüz,
Akşamım, gündüz olup bir sunsa iz.
Gösterildim halka birden, suçlu ben,
Er, kadın suç işlemişken, suçlu ben!
Çaresiz aç kurdu, ithâm ettiler,
Hem koyun yer, karnı şişmiş derdiler.
2730. Açtır elbet, güç ki yok, gezsün bile, ”
Der ki halk:”Çok çok yemiş ishâl hele!”

DOĞRUSUNU SÖYLE DİYE, MUÂVİYE'NİN TEKRÂR ŞEYTÂN'A İSRÂR ETMESİ

“Doğru neymiş söyleyip kurtul dedi,
Hem, adâlet üzre davet eyledi.
Doğru söz et, gel de kurtul sen hele,
Hîleler silmez, savaştan toz bile!
Anlaman mümkün mü yanlış, doğru bu,
Hem düşüncen, hep hayâl efkâr dolu?”
Der Emir: “Elbet resul gösterdi iz,
Kalp ve sağlamdan, mihenktiler bilgimiz.”
2735. Der: “Yalanlar kalbe sokmuş şüpheyi,
Doğru seslermiş, çoğaltan sevgiyi.
Kalp, yakın sözlerle tatmin olmamış,
Suyla, yağ karsan, ışıklar vermemiş.
Doğru sözler, rûha hoşluklar verir,
Doğruluk, kalbin tuzaktan dânedir.
Hasta kalp varken, bozuk ağzında tat,
Doğru, yanlış anlaman, bulmaz murât.
Hastalık, illetle kalp olsun sâlim,
Doğru, yanlış tat o anlar bildiğim.

¹⁵⁴ “Biz Âdem'e bütün isimleri öğrettik.” (Ba-kara, 31)

2740. Âdem'in hırs, buğdayın emrinde bak,
Gönlünün sağlıktan artık, iz de yok!"
"Sen yalan derdin de Âdem dinledi,
Öldüren zehrin, alıp içmiş idi.
Bilmemiş buğdayda, akrep zehri var,
Yok, temizlik, hem heves, mestlik sunar.
Hem hevâ, hem arzûnun sarhoş avâm,
Aldanırlar hep senin hîlele tam!
Kim hevâdan, nefsi çekmiştir geri,
Sırrı bilmiş, kıldı görmüş gözleri!"

BİR KADI'NIN KADILIKTAN
ŞİKÂYESİ VE NÂİBİNİN ONA
CEVAP VERMESİ

2745. Hâkim etmişler, adam hep ağlamış,
"Ağlıyorsun" der vekîl, hem neydi iş?
"Ağlayıp, sızlanmanın geçmiş zaman,
Mutluluk vaktin erer, olmuş bu an."
Der ki hâkim: "Neylerim, onlar bilen,
Bilmiş onlar, hak nedir ben bilmeyen.
Çift hasım bilmiş nedir, neymiş özü?
Kadı bilmez, çâresiz, yanlış sözü!
Câhil oymuş, gâfil olmuş, bilmeyen,
Onların mal, kanda oymuş hükmeden.

2750. Hem hasımlar bildiler, her illeti,
Bilmeyen sen, nûra çek dur milleti!
Olmadın elbet kasıt, illet ki sen,
Her ferâgat, gözde olmuş nûr hemen.
Hem bilenler, hırslarından kaldı kör,
Bilgiler hırstan, garazdan oldu kör!
Yoksa illet, bilgisiz âlim demek,
Varsa illet, kalp ilimsiz oldu tek.
Almasan rüşvet, görülmez doğru ne,
Alsanız, kör, hem olursun kul yine.

2755. Der Emir: "Zevkten hevâdan geçmişim,
Şehvetin çok lokmayı, terk etmişim.
Gönlümün hem, çeşni artık oldu nûr,
Doğru, yanlış anlayan bir iz bulur!"

MUÂVİYE'NİN ŞEYTÂN'A
İKRÂR ETTİRMESİ

"Sen niçin İblîs uyandırdın beni?
Sen, uyanmışlıkların tek düşmanı!
Sanki afyonsun, uyuşturmak için,
Sen şarâpsın, akli yok etmek için!
Bağlarım, çarımihla gelsen doğru de,
Anlarım ben, hîle neymiş, doğru ne?"

2760. Kâbiliyet, hûy verilmiş herkese,
Neysel uygun, isterim iş eylese.
Beklemem, sirkem şeker olsun diye,
Ben kadından, oldular kursam niye?
Beklemem, puttan ilâhî kuvveti,
Ben inânmam, putperestler nisbeti!
Ben tezekten, miskçe kokmak beklemem,
Ben sudan, sağ kerpici çıksın demem.
Şimdi şeytândan, hayır ummam ki ben,
Hem uyandırdın neden gel söyle sen?"

2765. Başvurur şeytân tükenmez hîleye,
Hiç Emir kanmaz, diler kansın diye.

ŞEYTÂNIN GİZLİ MAKSADININ
MUÂVİYE'YE DOĞRUCA SÖYLEMESİ

Sıktı dış şeytân da, en son söyledi;
"Ben gelip şundan uyandırdım" dedi.
"Hem varıp Peygamberin ardında sen,
Sen cemâatten olup, kılsan hemen;
Hem namâz geçseydi, hep dünyâ sana,
Simsiyâh, dönmüştü nûrsuz zindâna.
Aldanıştan, dertleniştan, aksa yaş,
Gözlerinden, kırbalar dolmuşsa yaş;

2770. Herkesin taâtta, ayrı zevki var,
Ayrı düşmüş olsa, kılmazmış karar.
Yüz namâz deĝmiş, gecikmiş olmanız,
Yok, namazlar hükmü, âhla dolsanız!”

MUHLİS BİR SAHÂBE'NİN
CEMÂÂTİ KAÇIRIŞINA TAHASSÜR
ETMESİNİN FAZÎLETİ

Girdi mescit içre Ashâptan biri,
Hem namaz bitmiş, kılan çıkmış geri.
Sordu Ashâptan: “Namaz bitmiş mi ki?
Söyleyin siz çarçabuk gitmek ne ki?
Söylemişler: “Kıldı Peygamber namâz,
Hem namâz esrârı yok artık, birâz.

2775. Nerye gitmek üzresin, ey hâm adam?
Çünkü Peygamber kılıp vermiş selâm!”
Etti “âh!” çıkmış âhından bir duman,
Bir itir salmış, onun kalbinde kan.
Der bir Ashâb: “Gel bu âhi ver bana;
Kıldığım toptan namâz, olsun sana!”
“Âhi verdim, kıldığın sen ver bana;”
Âhi almış, sundu yüz şükrân ona.
Âhi almış, daldı akşam uykuya,
Der ki hatif: “Aldığın cennetti yâ!”

2780. İhtiyârın, âhının hürmet için,
Hep kabûl olmuş namâzlar meclisin.

ŞEYTÂN'IN MEKRİNİ MUÂVİYE'YE
İKRÂR EDİŞİ HİKÂYESİNİN SONU

Derdi Şeytân: “Ey Emir, âdil hemi,
Diksem artık ortaya, ben hîleml!
Hem namâzın geçse, sen eylerdin âh!
Âh figândan, tâ gönülden derdin âh!
Hem teessür sen de, varken âh, niyâz,
Celbederdi yüz zikir, yüzler namâz.

Böyle âhlar, yakmasın derken seni,
Yakmasın yüzler hicâp, yüz perdeni.

2785. Olmasın ister idim, secdende âh,
Olmasın hem böyle bir yol, böyle âh!
Ben hasûdum, hem haset ettim sana,
Düşmanım, iş bizde hep kinden yana.”

ŞEYTÂN'IN HAKİKATİ İTİRÂFINDAN
SONRA, MUÂVİYE'NİN ONA CEVABI VE
ŞEYTÂN'IN SÖZÜNÜ KABÛL ETMESİ

“Şimdi doğru söyledin” der, Has Emir,
“Lâyîğindir, böyle iş senden gelir.
Sen örümceksin, sinek tutmak için,
Ey köpek avlanmadım, boş zahmetin!
Akdoğan ben, sâde şah avlar beni,
Bir örümcek nerde? Gezsın çevremi!

2790. Git sinek tut, kudretin oldukça sen,
Ayranın var, bir yalandır bal desen!
Bal deyip sen, seslenir olsan eĝer,
Bal deyip seslendiğin, ayran meĝer!
Sen uyandırısın bizim çün uykudur,
Sen gemimden in, asıl girdâp budur!
Hayra seslerken muhakkak sen beni,
Aldın üstün hayra, tedbir ey denî!”

EV SÂHİBİ HIRSIZLA YAKLAŞMIŞ,
ONU YAKALAMASI İMKÂN DÂHİLİNE
GİRMİŞ İKEN, BİR ŞAHSIN SESLENMESİ
DOLAYISIYLA HIRSIZIN KAÇMASI

İşte örnek: Hırsız görmüş adam,
Gitti ardından muhakkak koştu tam!

2795. Arkasından, geçti birkaç meydânı,
Kalmamış üstünde yorgunluk hani.
Tutma vakti geldi, tek bir hamlede,
Sıçrayıp tutmak dilerken, öyle de;

Başka bir hırsız bağırmiş, der ki: "Gel!
Gör belâdan iz ne var, neymiş güzell!

Ey sanatkar rûhlu, dön gel şimdi sen,
Burda iş, feryât, fiğan olmuş hemen!"

Der ki: "Ben dönmez isem, bir ihtimâl,
Belki tez dönmez isem, derttir bu hâl!"

2800. Vermesin ev halkına elbet zarar,
Hem tutup ben, bağlar olsam fayda var.

Müslüman insan, çağırıştır peki,
Dönmesem tez, sonda pişmanlık ne ki?"

Uydu iylik isteyen şefkâtliye;
Hem bırakmış sanki hırsız git diye!

Der ki: "Ey dost sesledin sen hâl nedir?
Hem fiğân, hem serzenişler kimdedir?"

"İşte dön bak hırsızın bunlar izi,
Hep çalıp kaçmış, bu yön, bunlar izi.

2805. Burdadır gel, hırsızın iz, işte gör,
İzlerinden yol bulup sen, öyle sür!"

Der ki: "Ey ahmak neler dersin bana?
Görmedin sen, ben kavuşmuştum ona!

Ey eşek, ben bir adam sandım seni,
Sen bağırдың, tutmadan geçtim onu.

Ey falân, hem saçma, hem pistir sözün,
Hükmüçöktür, Hakk'ı bulmuşken izin!

Hem ayaktan iz nedir, görmekteyim,
İşte gerçek, her nedir bilmekteyim."

2810. Döndü hayretlerle "Sen ahmak mısın?
Sen mi hırsız, yoksa sen ortak mısın?"

Hasmı ben tutmuş idim sundun nişân;
İz dedin, oldun yâ hırsız kurtaran!"

Yön dedin sen, ihtiyâç yokken yine,
Vâsil olmuş, ihtiyâç duymaz yöne!

Mahcup olmuş, gördü Hakk'ındır sanat,
Kim sıfâttan görse kalmaz, gitti zât!

Hakk'a ermiş kimsenin, çöktür işi,
Hem sıfâttan neylesin, baksın kişi?"

2815. Irmağın içlerde dalmışsan suya,
Rengi neymiş, görme imkânsızdı yâ!

Rengi görmek üzre çıkmışsan sudan,
Çulla örtünmen gerekmiş hem o ân.

Halk ibâdetler, havâs hem, suç demek,
Halkta vuslât, has için perdeydi tek.

BİR PADİŞAH'IN VEZİRİNİ AZLETMESİ VE MUHTESİPLİK VAZİFESİ VERMESİ

Şah vezîrden seçmiş olsun zabıta,
Düşmân olmuş, sevgi kalmaz ortada!

Bir günâhtır işlemiş bir gün vezir,
Bir sebepten, böyle bir düşmek gelir.

2820. Öncesinden vergiler almış olan,
Rızk ve tâlih, saltanat bulmuş inân!

Bir vezir, şahın olurken mühtesip,
Muhtesiplik oldu, bir suçtan nâsip.

Şah, eşikten, vermiş olsun yol sana,
Bir basit iş vermiş elbet baksana;

Bil yakinen, suç ve cürmündür senin,
Hem cehâletten doğan cebriliğın!

Kismetim, rızkım benim, geçmiş ele,
Dümkü devletler, neden ermiş ele?"

2825. Cehlimiz, kesmektedir kismetleri,
Ehlî olmuş, artırır kismetleri.

MÜNÂFİKLARIN İSLÂM'A ZARÂR VERECEK BİR MESCİT YAPMALARININ KISSASI

Tersi göstermekte Kur'ân örneği;
Bir misâl var, dinleyip, duysan iyi!

Hem de Peygamber için, şeytânca bak,
Böyle, tek-çift oynamış ehli nifâk,

Hep hasettir, hem hasûtluk işleri,
Câmi yapsak, dîn yüceltsek der biri.

- Böyle tersten bir oyun oynardılar,
Vardı mescit, başka mescit yaptılar.
2830. Alttan üstten, hem bütünden süs dolu,
Gâyê, toplumdan ayırmaktır yolu.
Yalvarıp, gelmiştiler Peygamber'e,
Çöktüler diz üzre onlar, yerlere.
"Yâ Resûlullah gelin ihsân için,
Siz de mescit üzre, bir zahmet edin!
Bir ayak bas, kutla sen gel mescidi,
Tâ kyâmet, tâzelik bulsun idi.
Çal-çamur, yağmur yağan, günler için,
Dar zamanlar, hem namâz kılmak için.
2835. Bir garibin, orda bir yer bulması,
Böyle hizmetten, şerefler alması;
Din şîârından çoğaltmak, gâyemiz,
Nerde güçlük, var gelip olsun temiz.
Azıcık olsun, hem şeref ver, gel de sen,
Sen duyur, mescit şereflensin hemen!
Uğrayıp mescitte, şânlandır onu,
Sen bir aysın, biz geceyken en sonu.
Hem cemâlinde olur, gündüz, gece,
Rûha parlaklık, güneştir öylece!"
2840. Pek yazık! Sözler gönülden olsa da,
Onlar ermiş olsalar, her maksada!
Hep gönülsüz söz desen, lâtif diye.
Benzemiş çöplükte bitmiş sebze.
Geç uzaktan, deymemiş seyr etmeye,
Ey oğul, değmez yeşilken yenmeye.
Gönlü kaptırmış, vefâsız kimseye,
Dinle, benzerler harâp bir köprüye.
Hep çöker, gafil ayak bassın o da,
Köprü göçmüş, hem ayaklar kırmada.
2845. Nerde, asker uğramıştır bozguna,
Korkan üç beş kul, sebep olmuş buna.
Hem silâhlanmış gelir, saflarda da,
Sanki mert bir dost ararsın ortada.

Görse bir almış yara, çıkmış kanı,
Yüz döner, hem terk ederler meydânı.
Bahs uzundur, söyler olsak çok sürer,
Gizli kalmış, gâye hiç bulmaz ki yer.

PEYGAMBERİ MESCİT-İ DIRÂR'A
GÖTÜRMEK İÇİN MÜNÂFIKLARIN
ONU ALDATMAYA KALKIŞMALARI

Çok yalanlar söyleyip Peygamber'e,
Sürdüler at, hep yalandır bir kere!

2850. Şefkati bol, merhamet etmek ne ki?
Bir tebessüm gösterip söyler: "Pekil!"
Şükredip onlar ki mutlu oldular!
Hem gelir sanmış da şâd olmuştlar!
Sütte mevcût, sanki kıl olmuş ayân,
Hîleler görmüştü Peygamber, o an!
Sütte kıl var, görmemezlikten gelir,
Şimdi âciz kul, sütü övmektedir.
Gördü yüz binlerden artık, hîleyi,
Yumdu göz, hiç istemezken görmeyil!
2855. Gör kerem deryâsı mutlak doğru der;
"Sizde sizden, şefkatim üsttün meğer!"
Âteşin bir yanda seçtim ben yeri,
Maksadım çekmek ateşten sizleri.
Oldunuz pervane sizler koştunuz,
Çift elim önler durur, bilmezsiniz.
Davranıp gitmek diler olmuş Resûl;
Gayret-i Hak der ki: "Reddet, hepsi gûl!"¹⁵⁵
Hem habîsler, hilekârlık ettiler,
Söylemişler, hep de aksi gittiler.
2860. Onların maksat utanmazlık iken,
Putperest Yahudi, iyilik bilmeyen!
Yaptılar mescit, cehennemlik yola,
Yaptılar Hak üzre hîle, yok mola!

¹⁵⁵ Gûl: Hortlak, şeytân.

- Hep fesât sunmak, Resûl ashâbına,
Boşboğaz, ermez ki Hak ihsânına!
Gelse Şam'dan bir cuhud isterdiler,
Vazı pislik, cuhudun mestiydiler.
"Gelmek isterdik" deyip söyler Nebî,
"Azmimiz elbet gazâdır" der Nebî.
2865. Biz seferden sonra, gelsek mescide,
Yönlenip görsek olur hem, öyle de."
Attı baştan, şimdi başlarken gazâ,
Hîlenin bir hîle, oynar hakezâ.
Hem gazâdan döndü, onlar geldiler,
Va'di var, uysun gelip isterdiler.
Hak buyurmuş: "Ey Nebî fâş eyle sen;
Kavgalar çıkmışsa koy, çıksın hemen!"
Der Nebî hem: "Hilekârlar siz susun,
Siz susun, esrârı neymiş bir duyun!"
2870. Onların sırdan açıklar oldu az,
Sarpa sarmış iş, bozulmuşken birâz.
Gâyemiz bunlar değil, söylediler,
Hem de "Hâşâ" söyleyip hep gittiler.
Hepsinin koltukta Kur'ân yaprağı,
Geldiler, iş hîlenin başlar çağı.
El basarlar Kur'an'a onlar bilin,
Hep yalan sözlerde kalkandır yemin.
Eğriler bilmez nedir, dinîn vefâ;
Her zamân onlar, yemînler bozdu yâl
2875. Doğru, muhtâç olmamış etsin yemîn,
Sâhibiyken onlar, aydın gözlerin.
Ahdi bozmak üzre iş, ahmakların,
Aht, vefâkârlık; inânmış dostların!
"Siz mi doğru, yoksa hak söyler Hüdâ?
Şâhit Allah, işte gerçek ortada!"
Hep münâfıklar eder, tekrar yemîn,
Elde Kur'ân, dil oruç, derken hemin.
"Doğru söyler bu kelâm hakkı için;
Yapmışız mescit, rızâmız Hak bilin!

2880. Hîle, mekrçoktur, muhakkak ortada,
Orda ancak zikr-i Hak, sıtk olmada."
Der ki Peygamber: "Gelir Hak cilvesi,
Duymuşum, gelmektedir Hakk'ın sesi.
Lâkin Allah, bir mühür vurmuştu bak,
Duymanın imkan kulaklardan uzak.
Allah'ın sesler açıktan gelmede,
Muktedirim; tortulardan seçmede.
Duydu bir ses, Mûsa: "Mes'ut, bahtiyâr;"
Bir ağaç ardında, ses var âşikâr!
2885. Hem ağaçtan duydu: "Ben Allah!" nice,
Seste parlar oldu nûrlar öylece!
Parlayan Hak nûru neymiş gördüler,
Döndüler, tekrâr yemînler ettiler.
Ant için, Allah ki kalkandır demiş,
Harpte kim, kalkan gereksiz söylemiş?
Hem de Peygamber, açık tezkîbtedir,
Siz yalan söylerdiniz, hep böyledir!

PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM'IN
MÜNÂFIKLARI TEKZİP ETMESİ ÜZERİNE,
SAHABEDEN BİRİNİN "RESÛLULLAH
NİÇİN SUÇLARINI ÖRTMÜYOR DA
BUNLARIN AYIPLARINI YÜZLERİNE
VURUYOR" DİYE DÜŞÜNMESİ

Orda ashâptan biri şüphyledir,
Gönle, fikren inkâr etmek hep gelir.

2890. "Yaşlı bunlar hep vakarlı kimseler,
Etti Peygamber neden, mahcûp meğzer?
Nerde rahmet, aybı örtmek nerededir?
Binler ayb var, her Nebî örtmektedir!"
Sonra gönlünden dönerken tövbeye,
Olmadan mahcup, sararsın yüz niye?
Hep münâfıklık, uğursuzluk yine,
Hem de, çirkinlik verirler mü'mine!
Döndü tekrardan, tazarrû etmede,
"Rabbi hep, inkârda, dâim gitmede!

2895. Bakmamız, hem gönlümüz geçmez ele,
Olsa imkân, ben yakardım gönlü de!”
Böyle söylerken dalar hem uykuya,
Onların mescit “tezek” derken rüyâ;
Taş desen, pislikle olmuştur virân,
Bir siyâh is vardı, taşlardan çıkan.
İs, duman dönmüş ve girmiş ağzına,
Korkusundan, sıçrayıp kalkmıştı yâ!
“Yâ îlâhî! İşte münkir ortada!”
Söylemiş hem, secde etmişken o da!
2900. Gâye, imandan ayırmış lutf ise?
Böyle şefkâten, kahr üstün bize!
Sen mecâz ehli araştırsın, en sonu,
Bir soğan olmuş görün, kat kat onu.
Böyle gayret, hep çürük, içten de boş,
Sıdka bak sen, birbirinden pek de hoş!
Yıkmak isterken, Kübâ'nın mescidi,
Yüz kemer, bağlar olan bir kavim idi.
Ehl-i fil, yapmıştı, yapmışlar neyi?
Yaktı Allah, Habeş'in pis kâbeyi!
2905. Hâbeşî kast etti nisbet, Kâbe'ye,
Yazdı Kur'ân, belleyip öğren diyel!
Dîne düşmânlar da onlar, hilekâr,
Yüz siyâhlar, böyle kılmışlar karâr.
Gördü rüyâsında ashâp mescidi,
Oldu ashâbın ayan, sır yok idi.
Söylemiş olsam bu hâli, tek be tek,
Kalbe sığmazmış muhakkak şüphe, şek!
Korkarım, onlarda sır ifşâyâ ben,
Nâzlıdırlar, Hak katında nâz ilen!
2910. Taklit etmezden, şerîat onların,
Hep mihenkten geçmiş âhenk onların.
Kur'ân'ın hikmet, kulun yitmiş malı,
Hem de herkes, kendi kabın bilmeli.

KAYBOLMUŞ DEVESİNİ
ARAYAN VE HERKESE ONU
SORAN KİMSENİN KISSASI

Hep ararsın, kaybolup gitsin deven,
Bulsan artık bilmemek olsun neden?
“Dâlle” neymiş? Oydu kaybolmuş deve;
Kaçtı senden, saklı durmuş bir eve.
Aldı yük kervan, senin yitmiş deve,
Nerde bilmezsin, geçip gitmiş deve!

2915. Sen koşarsan, susamış, yanmış dudak,
Gitti kervan, işte akşam oldu bak!
Yerde yükler, hem de, yollar korkulu,
Sen ararken, kaplamış akşam yolu!
“Müslümanlar, var mı görmüş bir deve?
Fırlayıp kaçmış, gelip baktım eve!
Kim devemden bir nişân versin bana,
Müjdemizdir, bunca dirhemler ona.”
İz sorarsın, durmadan sen herkese,
Hem de, alçaklar bakarken gülmese!
2920. “Gitti gördük, gitti” derler bir kere,
Bir kızıl tüy, gitti hem otlak yere.
“Hem kesilmiş bir kulak var” der biri,
“Bir nakış var çul da” der diğeri.
“Hem deven tek gözlü” söylerken biri,
“Hem deven olmuş uyuz” der diğeri.
Böyle, alçaklar nişânlar verdiler,
Müjde derken, hep yalan söylediler.

MUHTELİF MEZHEPLER ARASINDA
TEREDDÜDE UĞRAMAK VE HEPSİNDEN
AYRILIP KURTULMAK

Gör ki herkes, gaybı hep vasf etmede,
Hep sıfatlardan övüp, meth etmede!

2925. Feylesoflar, ayrı tür bahs etmede,
Bahse girmişler, gelip reddetmede.

Gayriler hem, itirâz eyler buna,
Bir riyâkâr, cân verirken uğruna!

Halk da saysın, oydu bizlerden biri,
Hem sayar, birçok delîl derken biri.

Hep Hakikat olmamıştır söylemen,
Doğru olmaz hepsi, sapkindir desen.

Olmasın Hak, bâtil olmuştur ayân,
Aptal olmuş, kalp görüp altın sayan!

2930. Olmasın dünyâda gerçek bir para,
Sahte sürmek üzre, gelmezmiş sıra.

Doğru söz olmazsa, olmazdır yalan,
Hem yalandır, doğrudan kuvvet alan.

Doğru ummuşlar, alırlar eğriyi,
Zehri katmışlar, şekermiş içtiği!

Tatlı buğday bir çekilsin ortadan,
Neylesin buday deyip çavdar satan?

Hem bu sözler, bâtil olmuştur bilin,
Hak için bâtil tuzaktır, gönlümün.

2935. Şimdi bunlardır, hayâlden sanma sen,
Yoksa gerçek, yok hayâller, bil hemen!

Kâdri gizler Hak, sanılsın her gece,
Rûh ibâdet ister olsun öylece!

Leyl-i Kâdr, olmaz civânım her gece,
Kâdir olmak, ihtimâldir her gece.

Hırka giymişlerde, vardır bir fakîr,
Gel de seç sen, oydu bir Leyl-i Kadîr!

Nerde seçkin Müslüman, seçsin bunu?
Bellesin mert buydu, nâmert, en sonul!

2940. Hem cihânın mâl, kusursuz olmasa,
Cümle tüccâr üzre, ahmaklık tasa.

Mâl kusursuz olsa, hem bilmek kolay,
Hem bilen, hem bilmeyen, sen aynı say.

Olmamış olsun kusur, bilmek ne ki,
Öd ağaç olmuş olur, bir çöp teki.

Ahmak olmuş, mevcûda haktır diyen,
Hepsi bâtil derse, şakîdir hemen.

Hep Nebî tâcirleri kâr eyledi,
Renklerin tâcir, zarâr etmiş idi.

2945. Bir yılan, bâzen görünmüş mal göze,
Göz ovup hem, bakma lâzımdır size!

Geç, cihânın kâra gıpta etmeden,
Düşme Fir'avn, hem Semûd ahvâle sen!

KENDİSİNDE BULUNAN HAYIR VE
ŞERRİN MEYDANA ÇIKMASI İÇİN
HER ŞEYİN İMTİHAN EDİLMESİ

Bir cihân var, dön de tekrar söyledi,
Çünkü Allah, bir daha dön bak dedi.¹⁵⁶

Tek bakış yok, dön de bak gökler ki nûr,
Dön de bak, yırtık veyâ noksan m'olur?

Ayb arar olmuş olan insan kadar,
"Dön de bak, gök kubbelerken âşikâr!"

2950. Simsiyâh toprak ta gerçek görmeye,
Çok araştırmak gerektir bilmeye.

Tortusuz saf toprak olsun isterim,
Çokça zahmet çekme iş olsun benim.

Sonbahâr, kış imtihanından hele,
Yaz sıcak, ammâ bahârlar, hoş bile!

Hem bulut, rüzgâr ve hem şimşek, neye?
Yerde, mahsuller çıkıp bitsin diye!

Renkli toprak saklıyordur yende ne?
Ondaki lâ'l, meydâna çıksın yine!

2955. Her ne çıksın, hep suratsız yeryüzü,
Hem keremkâr, haznesindendir özü!

Takdirin asker hadi, derken ona;
Söyle gerçek, aldığın anlat bana!

Der şu toprak: "Çalmadım bir şey" beye,
Takdirin asker çeker işkenceye.

Tatlı söyler, bâzı dönmüşken ona,
Kâh asıp işkence etmiş baksana.

¹⁵⁶ Mülk Sûresi işaret ediliyor.

- Takdirin kahr, lûtfu varken, gizliler,
Hem ümîd, korkmak neler gösterdiler.
2960. Her bahâr, bir Kibriyâ'dan sofradır,
Sonbahâr, tehîdidir, korkutmadır.
Kış denen: "Ey gizli hırsız çık!" diyen,
Oydu artık, mânevî çarmih hemen!
Hem mücâhit kalbi, bazân mutludur,
Bâzı gamdan halkalar takmış olur.
Suyla topraktan yapılmış oldu ten,
Rûhu gizler, hırsız oymuş, yol kesen!
Hak Teâlâ, yüklemiş dert gövdene,
Aslanım, vermiş soğuk, âteş tene!
2965. Korku, açlık, hem beden eksikliği,
Hepsi cân naktin ne, bilmek isteği!
Has ve çirkinler, karışmış baksana,
Hayr u şer seçmek de, düşmüştür sana.
Hak ve bâtilar karışmış her deme,
Akçe sağlam, kalpse dökmüş âleme.
Öyledir, seçmek için lâzım mihenk,
Hem sinaktan, Hak nedir görmek gerek.
Hileler çıksın bütünden meydâna,
Örnek olsun, cümle tedbîrler sana!
2970. "Ey Mûsa'nın anne, süt ver yavruna,
Atta terk et Nil'e, yer yok korkmanal!"
Kim ki içmiştir Elest'ten sütleri,
Fark eder süt, sanki Mûsa, her biri!
Seçkin olsun istiyorsan oğlunu,
Annesin Mûsa'ya, sen emzir onu!
Annenin tatsın sütünden, tat ne var,
Olmasın sütannenin, tutsak o yâr!

O DEVE ARAYAN ŞAHSIN
HİKÂYESİNİ ŞERH ETMENİN FAYDASI

Ey emin insan, yitirmişsin deve,
Geldi herkes hem nişânlar vermeye.

2975. Bilmiyorsun sen, deven her nerededir,
Oysa bildin, söylenen yanlış nedir?
Bir adam, kaybetmeden taklitle de,
Sanki kaybetmiş arar, durmaz deve!
Söyler elbet, "Ben de kaybettim deve,
Kim bulur, benden alır çok müjde de!"
Hem devem der, yoldaş olmuştur sana,
Bir oyun ermiş tamâhtan hep ona.
Kim için dersin ki: "Yanlış sözlerin, "
Sertçe aynen, der ki: "Yanlışlar senin!"
2980. Hiç ayırmaz, eğri, doğru bir nişân,
Sözlerin olmuştur onun, asâ inân.
* Bir nişân versin "hatâdır" der isen,
Taklit eyler "doğru dersin" der, hemen.
Benzeyiştin, vermiş olsun bir nişân,
Hem, yakın meydân bulur artık o ân.
Hem sıkılmış cânâ olmuştur şifâ,
Renklenir yüz, derde olmuştur devâ!
Cânlanır göz, gitme arzûn artmada,
Cism olur cân, hem koşar tez bulmaya.
Sen ne dersin; doğru dersin ey emîn;
Hem nişanlar, apaçık bir teblîğîn!
2985. Hep nişanlar, âşikâr olmuş delil,
Bir hayır, bir kurtuluş Kadr mislî bil.
Böyle bir söz, sen duyarsan öncüden,
Söyledin sen: "Öndesin, yollan hemen!"
Ben inândım, doğru söz söyler adam,
Sunduğum iz, doğrudur göster, tamâm!
Hiç alâmetler ki artırmaz yakın,
Kaybeden insana olmuştur yakın!
Doğru izden yok yakın, taklitçiye,
Şimdi, ondan hâli aksetmiş diye.

2990. Bildi gerçek var, harâretlerde o,
Aslı vardır, bir yalan olmaz ki bu!

Hem bu istek, doğru olmaz olsa da,
Kayboluş var, cümle gerçek ortada!

- Bir tamahkâr perdedir, yitmiş deve;
Kendi yitmiş, hem unutmuşmuş deve!
Nerye koşmuşlarsa artık, koşmada,
Dertlinin, dert üzre ortaktır o da.
Bir düzenbâz, sâdığın dost olsa yâ,
Ansızın olmuş yalan, gerçek bu yâ!
2995. Hem de kırılık yerde, bulmuşlar deve,
Hem mukallit dâhi bulmuştur deve.
Gördü birden hem, hatırlar der, devam,
Dostunun mâldan, tamah kesmişti hem!
Hem mukallit, geçti gerçek tetkike,
Der, devam otlakta, dönmüş tahkike!
Kırda bulmak istiyorken bir deve,
Ansızın bulmuş ve talîp öyle de!
Açtı göz, yalnız koyulmuş koşmada,
Der devamdır, onda hem göz açmada.
3000. Kaybeden der: "Sen hemen terk eyledin,
Uyduğun benken, neden terk eyledin?"
"Burya dek, yaklaşma, yaltaklık boşa,
Hırs tamâhtan geldiler, bunlar başa.
Hem, senin dert ortağın oldum şu ân,
Hem talep, istekle ayrıldım şu ân!
Çalmışım elbet devenden bir nişân;
Şimdi rûhum gördü, doymuş göz o ân!
Bulmasaydım, olmamıştım tâlibi,
Şimdi mis mağlûp ve altın gâlibi!
3005. Hem günâhım, hep taâtır çok şükür,
Hem latîfem, ciddiyettir çok şükür!
Hem günâhım, bulmanın olmuş yolu,
Suçlamak geçmiş, günâh dolmuş yolu.
Doğruluk, istek, arattırmış seni,
Ciddi gayret, kurtarır olmuş beni.
Doğruluk, gelmiş arattırmış seni,
Ben ararken, doğruluk çekmiş beni.
Devletin, tohumundan ekmişken yere,
Ektiğimden çoktu mahsul bir kere!
3010. Senle koştum, şurya, burya öylece,
Ektiğim yüz misli mahsul, güçlüce.
Gizli girmiş oldu hırsız, bir yere,
Kendininmiş ev düşer hayretlere.
Ey soğuk! Bul sen harâret, gel ısın,
Sen alış sertlikte bitsin yumşasın!
Çift değil, anlattığım bir tek deve,
Pek geniş mânâyâ söz, dar geldi de!
Lâfz gelir dar, manâyı anlatmada,
Der Resûl: "Hak aşna dil, lâl olmada."
3015. Söz, hesâp, anlatsa dürbün gerçeği,
Hem güneş, hem gökte neymiş bildiği?
Bir felek, bir tek kanat mislincedir,
Gör güneş, mânâda ancak zerredir.
-
- HER NEFİSTE MESCİT'İ DIRÂR
FİTNESİ OLDUĞUNUN BEYÂNI
-
- Yaptılar seyret, Dirâr, mescit değil!
Hîlenin kaynak, çifitlikmiş asil!
Hem Nebî der: "Şimdi yıksınlar onu,
Çör-çöpün yer, küllük etsinler onu!"
Onların niyyet bozuk, mescit gibi,
Dâneler sunmaz, tuzaktan mertliği!
3020. Oltanın et, bir balık yutsun diye;
Verdi bahşış, mertlik olmazmış niye?
Taş, çamurdandır Kubâ, cânsız bilin,
Hem Dirâr hiç, vermemiş kalsın izin.
İşte cânsız, istemezken bir sitem,
Hak emir olmuş, Nebî yıkımtı hem.
Hem, hakîkatlerde var çok ayrılık,
Hem hakîkat, arz eder çok farklılık.
Hem hayat hiç benzemez mü'mine de,
Ayrıdır, mü'minle kâfir, ölmeye.
3025. Onların kabrindeçoktur benzeyiş,
Âhiretten, bende yok bir söyleyiş.

Yaptığın her neyse, sen bir ölç hele,
Yapmamış ol, sen **Dırâr Mescidi** de.¹⁵⁷
Sen kınarsın, böyle mescit yapmışı,
Sen de onlardan fenâsın, gör işi.

KENDİNİN DE MÜPTELÂ OLDUĞU BİR
İŞTEN DOLAYI, ARKADÂŞIYLA KAVGA
EDEN HİNTLİNİN HİKÂYESİ

Yönlenirken onlar orda camiye,
Hem ibâdet üzre, varmış secdeye.

Ayrı niyyet eylemişler tekbîre,
Bâzının maksat, kazâ etmekti de.

3030. Girdi mescitten müezzin hem o ân,
Hintli der: "Bilmem okunmuş mu ezân?"

Bir diğer Hintli namâzdan der ona;
"Sen namaz bozdun, konuştu baksana!"

Söyledin sen der diğer er bak ona,
"Sen konuştu, sen dönüp baksan sana!"

Hakk'a, şükreyler iken dördüncü der:
"Düşmedim ben kuy'ya, üç er düştüler!"

Dördünün gitmiş namâz, artık boşa,
Aybı söyler, döndü aybtan çoşmuşa.

3035. Mutlu cânlar, gördüler öz aybını,
Bir ayıp görsün, benim saymış onu!

Çünkü nisfi insanın olmuş ayıp,
Nisfi dersin, onların olmuş kayıp!

Vardı başlar üzre katmer, on kelin,
Önceden, merhem bulup sürsün elin!

Kendi kendin suçlayan, dermân bulur,
"Erhema"¹⁵⁸ derler, gelir ikrâm olur.

Yoksa aybından emin olmak nedir?
Belki bir suç sonradan gelmektedir.

¹⁵⁷ Münâfıkların Medine'de yaptığı Dırâr Mescidi.

¹⁵⁸ Hadîs-i şerif: "Kavminin eşrâfi iken hakîr,
zengin iken fakîr, âlimken alay edilen kimse-
ye merhamet ediniz."

3040. "Olmayın sizler emin!" Hak der bize,
Hem emînlik nerden ermiştir size?
İsmi iblîs, has anılmış onca yıl,
Sonradan elbet rezîl olmuştu bil!

Hem cihân bilmiş, görüp yüksekliği,
Sonra şeytân oldu alçaklık beyi.

Sen, tanınmış olma, olmazdan emîn,
Gel yıkan sen, sonra göster yüz hemin.

Sevgilim, çıkmazdan evvel sen sakal,
Varsa tüysüz suçlama, gel orda kal!

3045. Cânı iblîs uğramış bak, dertlere,
Kuy'ya düşmüş, ibret alsan bir kere.

Düşmedin sen, olmadın örnek ona,
İçti lânet zehridir, şerbet sana!

BİR DİĞERİ KORKSUN DİYE,
OĞUZ TÜRKLERİNİN BİRİNİ
ÖLDÜRMEYE KASITLARI

Hep Oğuzlar, çokça kan dökmüştüler;
Yağma etmek üzre, bir köy vurdular.

Buldular ayân olandan, çift adam,
Davranıp tez, ölsün isterlerdi tam.

Kurban etmek üzre, el bağlardılar,
Der ki: "Siz ey şânlılar erkânlılar.

3050. Hem neden kast ettiniz siz, cânıma,
Hem susuzluk duyduunuz tez, cânıma?

Çıplacık hem, ben ki yoksul hâldeyim,
Hem garaz, hikmet nedir, bildir beyim!"

"Yoldaşın korksun çıkarsın altını,
Kesme arzum, isteğim bundan seni."

"Çok fakirdir, pek yazık hem benden o,"
Der Oğuz: " Derler bütün, altın dolu."

"Vehme uymuş kimseler sizlersiniz,
Sizde yanlış, böyle bir zan ettiniz!

3055. Önceden siz öldürün şahlar onu,
Korkayım ben, gösterip tez altını."

Gör ki, Allah lûtfu vardır bizlere,
Gelmişiz âhir zamândan bir yere.
Son asırlar, ilk asırlar der Nebî,
“**Ahîrûne’s-sabikûn**”¹⁵⁹ söyler Nebî.
“Nûh ve Hûd’un kavmidir olmuş helâk,
Bizce ibret üzre gelmiştir helâk!”
Öldürür Hak, korkalım bizler diye,
Aksî olmuş olsa, vâyet terkiye!

ENBİYÂ VE EVLİYÂNIN VARLIĞINA KARŞI
KENDİNİ BEĞENENLERİN VE KÜFRÂN-I
NİMETTE BULUNANLARIN HÂLİ

3060. Hangi peygamber ayıptan söylese,
Taş gönülden, simsiyâh cândan dese;
Emre kıymet vermeyişlerden dese,
Yarının endişesinden söylese;
Kim heves duymuşsa dünyâlık için,
Bir kadın olmuş, esîrî nefsinin.
Nükteleden, hep öğütten kaçmada,
Ehl-i Hak gördükçe, ürküp geçmede.
Ehl-i kalp gördükçe durmuş öğleler,
Şah için hem, hîle kurmuş tilkiler.
3065. Tok göz onlarken, dilenmiş sanmada,
Hep hasetten, gizli düşmân olmada!
Almasın döndün: “Dilenmiştir” dedin,
Almasın, sen bir “riyâkâr” eyledin.
Halkla olsun, sen: “Tamahkârdır” dedin,
Halka çıkmaz olsa: “Mağrûrdur” dedin!
Bir münâfık misli, özr etmekteşin;
“Âcizim, evlâdımın rızktan kesin!
Baş kaşır olmak için, çoktur zamân,
Hem ibâdet etmeye, vaktim inân.

3070. Ey falan! Himmetle yâd et sen bizi;
Hep bulaydık biz de himmetten izi!”
Böyle söylerken de, yanmıştır yürek,
Hem sayıklanmış bu söz, olmak gerek.
Çâre yok hep, ehle rızık bulmak işim,
Bir helâl rızık, oldu mutlak gayretim.
Ey dalâlet ehli, hem neymiş helâl;
Hem kanından, başka hiç yokmuş helâl.
Rızık değildir, çâre Hak’tan gelmede,
Çâre dîn, put olmamış gerçeikle de!
3075. Hem cihânın hâle sabretmez isen,
Var mı “**Nî’mel mâhidûn**”¹⁶⁰ a sabreden?
Nâz ve nimet üzre hiç sabr etmeyen,
Hem Kerîm Allah’a olmaz, sabreden!
Pis, temiz mefhûma, sabrı olmayan,
Hakk’a hiç eyler misin hem, sabrı sen?
Kim Halîl olmuş çıkar bir mağ’radan,
Gördü ay “Rab” der, batır “yok” der o ân?”
“İstemem hiç, çift cihâna bakma ben,
Kim yaratmış, mülkü elbet bilmeden!
3080. Hak sıfâtın görmeden, yersen yemek,
Yer isem, inmez boğazdan lokma tek.
Gül o yüz, görmez isem, gülzâr ne ki?
Lokma hazmım, mümkün olmaz öyle ki!”
Hak ümîttten dısta, kimler yer, içer,
Bir öküzdür, bir eşek olmuş gider.
Böyle murdâr kimseler dir hîleci,
Öyle sapkinlar ki, hayvânlık neci?
Hîlesinden, kendi alçalmış onun,
Gitti gün, sanmış ömür artık uzun.
3085. Hîleler bulmaz ki yer, aklen zayıf;
Ömrü bomboş, hîlesinden bir elif!
Söylesin boş, “Hak Gafûrdur hem Rahîm,”
Bilsin artık, hîleler öz nefsinin!

¹⁵⁹ Hadis: “Biz sona kaldık, ama, bütün ümmetleri geçtik.”

¹⁶⁰ “Semâyı kudret elimizle bina ettik.” (Zariât, 47-48)

Hak ki rahmet eyleyen, şefkât veren,
Derse bunlar, geldi nefsin hîleden.
Korkar ölmekten ki, ekmezsiz kalan,
Rahmi sonsuz Allah'ın, korkmak neden?

İHTİYÂR BİR ADAMIN HASTALIKLARDAN
HEKİME ŞİKÂYET ETMESİ, HEKİMİN DE
ONA CEVÂP VERMESİ

İhtiyar er doktora söyler ki ben,
Hastayım, beynim benim ağrır neden?

3090. "İhtiyarlıktan" demiş doktor ona,
"Göz kamaşmış, pek bulanmış, baksana!"
"Yaşlısın çok, ihtiyarlıktan bu da,"
"Sırtım ağrır pek fenâ bir ağrı da."
"Hem zayıfsın, ihtiyarlıktan o da,"
Der: "Ne yersem hiç hazım yok ortada.
"Mîdenin hâl, ihtiyarlıktan o da, "
"Güçlüğüm vardır, nefes almakta da."
Der: "Evet! Elbet kesilmiştir nefes,
İhtiyarlık, yüzler illet verdi ses."

3095. Der: "Ey ahmak, böyle saplantın senin,
Tıptan ancak, yaşlılıkmiş bildiğin.
Bilmedin, câhilce aklından yine,
Hak verir her derde, dermân bilsene!
Tıpta sermâyen de hiççoktur senin,
Hem ayaklar pek kısalmış, yerdessin!"
"Ömrü altmışlardasın sen, ey adam,
İhtiyarlık verdi hiddet, şimdi tam.
Cümle organlarda gevşek, baksana,
Pek zayıf, kalbin sabırlardan yana.

3100. Sende huy, isyan eder bir çift söze,
Damlacık bir suyla, kusmak var size."
Hakk'a sarhoş ihtiyâr, varken hele,
İçte saklar, tertemiz bir ömrü de.
Yaşlı dıştan içte, oymuş genç fidan,
Bil velî neymiş, nebî neymiş, uyan!

Has ve çirkin, görmeseymiş böyleler,
Hem haset etmez olur, alçak meğher.
Öyleler, gerçekte bilmez olsalar,
Onda hiddet, kin ve buğz olmaz ki var!

3105. Bilseler, en sonda vardır çok cezâ,
Hem nasıl atlar kılınc keskindi yâ?
Bir tebessüm görsen, öyle sanma sen,
İçte vardır, yüz kıyâmet gizlenen.
Cüzü'dür, cennet, cehennem onla var,
Sen düşün, ondan da üstün âşikâr!
Hep düşüncen, âkıbet yok olmada,
Her düşüncenden öte, Hak kalmada!
Bilmiyorsan, kim oturmuş hâneye,
Çıksan evden, söyle küstahlık niye?
3110. Câmidir hürmet eder, ahmak kişi,
Ehl-i dilen kalbi kırmakken işi!
Ey eşek! Bunlar mecâz, gerçekse şu,
Ehl-i dilin gönlü mescit, doğrusu!
Bir velînin, kalpte mevcût mescide,
Orda Hak var, cümle âlem secdede!
Hakk'a dost bir kimseler incinmeden,
Gelmez Allah'tan rezilikler hemen!
Açtılar harp, bir cümle peygambere,
Gördüler ten, saydılar fert bir kere.

3115. Sende evvel, müşrikin ahlâkı var,
Yok mu korkun? Onlara oldunsa yâr!
Onların hep hûylarından sende var,
Öylesen sen, af için imkân mı var?

CUHÂ İLE BABASININ CENAZESİ ÖNÜN-
DE FERYÂT EDEN ÇOCUĞUN KISSASI

Bir çocuk gelmiş, tabuttayken peder,
İnleyip, saç, baş yolarken, şöyle der:
"Naklederler nerye bilmem, ben seni?
Toprağın altında korlarken hanil!

Hem de korlar, çok karanlık bir eve,
Yok, kilim, yok bir hasır, yok bir söve.

3120. Yok ki kandîl, gündüzün yok lokmalar,
Hem ne bir aş, hem ne bir iz, orda var.
Bir eşik yok, çıkma bitmiş doğrusu,
Yok, sığınmak üzre, bir tek komşusu!
Gözlerin olmuştu halkın bûsegâh,
Bir felâket meskenindir, neyler âh?
Bir daralmış ev, sararmış bed beniz;
Gittiğin yer, pek amânsız bilseniz!”
Hep sayıp dökmüş kabir ahvâlini,
Çift gözünden, kanlı yaş akmış hani!

3125. Der ki Cuhâ: “Şimdi bir bak ey baba,
Şimdi meftâ tam bize yollanmada!
Hem babam Cuhâ'ya der: “Ahmak iyi, ”
Der babam duy, dinle sen nişâneyi!
Durmadan saymıştı hep nişâneler,
Hepsi şeksiz, hep bizim evden meğer!
Hiç hasır yok, yok ışık, yok hem yemek,
Yok kapın, hem ev desen, damsız demek.
Hep sayarlar, onlar ordan yüz nişân,
Görmemiş nişân nedir, âsî olan!

3130. Almayan Hakk'ın güneşten, bir ziyâ,
Görmemiştir, âfitâbı kibriyâ!
Bir Cuhût'un kalbe benzer, dardadır,
Allah'ın zevkten uzak kalmaktadır.
Mârifet, gönlünde açmaz bir kapı,
Hiç güneş vurmaz, ışiksiz bir yapı!
Böyle bir kalp varsa, hoştur dar mezâr;
Çık gönülden, olma artık onla yâr!
Cânlısın sen, cânlıdan geldin oğul,
Darca gelmiştir, mezâr olmuş gönül?

3135. Vakte Yûsuf, hem güneşsin gökte sen;
Çık da zindândan da, yüz göster hemen!

YÛNUS ALEYHİSSELÂM'IN
BALIKTAN KURTULUŞUNUN SEBEBİ
VE RÛH'UN NEFİSTEN HALÂSİ

Nefs balık, karnında Yûnus benzeri,
Pişti, Hak tesbîh, onun olmuş ferî!
Hem, balık karnında tesbîh etmeden,
Kalsa, kalmış sûra dek, gel belle sen!
Tesbîhât, bir kurtuluş olmuştu hem,
Neyditesbih? Tek: “**Elestübirabbiküm!**”¹⁶¹
Rûh unutmüş olsa tesbih, var hemen,
Gel balıklardan işit, tesbihi sen!

3140. Hakk'ı kim görmüşse, ehlullahtan o;
Ummânından, bir balıktır işte bu!
Hem cihân, ummân; balık, tendir inân,
Rûh Yûnus olmuş, o nûr mahcûp olan!
Etse tesbih, rûh cesetten kurtulur,
Yoksa hazmı olmayanlar, kaybolur.
Cân balıklar, gör, denizler çok da var,
Görmedin, pervâz edip uçmaktalar.
Bak balıklar, hep gelip vurmaktalar,
Aç gözün sen, hep görürsün âşikâr.
3145. Sen balıklar görmesen, bir göz ile!
Onların tesbih desen, duyduk bile!
Sabrın olmuş, ettiğin tesbihte cân,
Sen de sabret, doğru tesbihtir, uyan!
Sabra denk tesbîh bulunmaz, yok teki,
Sabr, ferâhlıklar saçan şey, öyle ki.
Köprüdür sabr, onda cennet, hem sırat,
Hem güzel bir lâla tutmuş pis surat.
Lâladan kaçtın mı, vuslât yok sana,
Lâlasız, çöktür yakınlık, baksana!
3150. Sırça kalp, sen bilmedin sabr zevkini,
Hakk'a çekmiş, almadın sabr zevkini.

¹⁶¹ Saffat Sûresi: Allah'ın “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” diye sorması.

Harpte zevk dersen, yiğitten hamledir,
Korkağın zevki, diğer yönlerdedir.

Yok, zekerden başka; zikri, dîni yok,
Alçağın isrek denen, alçaktı çok!

Korkma, alçak çıkmış olsun göklere,
Hem çukurdan, erdi alçak derslere!

Çingirak çalmışsa yüksekte biri,
Söz demiş olsun onun alçak yeri.

3155. Bir dilenmiş bayrağından, korku ne?
Çünkü bayrak, lokma ekmektir yine!

BİR ÇOCUĞUN İRİ YARI BİRDEN
KORKMASI, O KİŞİNİN DE: "YAVRUM
KORKMA, Kİ BEN NÂMERDİM" DEMESİ

Bir çocuk, görmüştü azman bir adam,
Saldırır sanmış, sararmış orda tam.

"Ey güzel yavrum emîn ol, çünkü sen,
İbneyim, üstümde gel kal, sen hemen.

Ben eğer, şeklen de korkunçsam yine,
İbneyim, nâmert benim sen sürsen!"

Bâzılar dıştan gelir insan gibi,
İçte mel'un gözlesen şeytân gibi.

3160. Hem de, Âd kavmiyle benzer görkemin,
Çaldı rüzgâr, bir davul gövden senin.

Tilki gerçek sandı, bir tefmiş hele,
Korkusundan kaçtı, av vermiş yele.

Bir semizlik görmemiş köslerde o,
"Bir domuz bundan güzel," der doğrusu.

Tilkiler korkar, davul verdikçe ses,
Oysa insanlar döverler, bahsi kes

BİR OK ATANIN VE ONUN
ORMANDAN GİDEN BİR SÜVÂRİDEN
KORKMASININ HİKÂYESİ

Pür silah, heybetli at binmiş biri,
Ormanın içlerde yol almış idi.

3165. Okçuluk üstâdı ok almış ele,
Korkusundan, yay gerip almış bile.
Atmak isterken o ok, seslendi bu,
"Ben zayıf bir korkağım" der, korkulu!
"Bakma sen, gövdem benim elbet iri,
Harpte âciz kimseyim, düşkün biri!
Doğru dersin, sen haber verdin bana,
Ok atardım mâni oldun sen bana."
Öldürür gerçek silah, çok kimseyi,
Elde ok var, yok onun erkeklığı!

3170. Rüstem'in aldın silâhlardan ele,
Olmadin üstâd, gider cân bak hele.
At kılıç sen, cânı et kalkan peki,
Kim ki başsız, kurtarır baş öyle ki.
Bak silâhın, çoktu bilsen hîleler,
Doğdu senden, cânâ dönmüş kast eder!
Hîleden, bulmaz olursun fayda sen,
Karşılar devlet, geçersen hîleden!
Görmedin bir ân hayır; fen, hîleden;
Fenni geç, gel hem yönel Allah'a sen!

3175. Hiç mübârek kılmamış bilginle sen,
Kal da câhil, geç uğursuz bilgiden!
Sen melekler misli "Lâ ilme lenâ",
El tutan olsun de: "Mâ allemtenâ."¹⁶²

BİR BEDEVİNİN ÇUVALA KUM
DOLDURMASI VE BİR FEYLESOFUN
ONU KINAMASI

Bir Arap, yük yüklüyorken merkebe,
Bir çuval dolmuştu buğday öylece.

Çift çuval koymuş, oturmuş ortada,
Bir geçen, ondan bu hâli sormada!

"Nerde yurdum?" der de başlarken söze,
Sözlerinden inciler delmişti de!

¹⁶² "Yâ Rabbi, seni tesbih ve takdis ederiz. Bize öğrettiğinden başkasını bilmeyiz." (Bakara, 32)

3180. Sonradan der: "Neyle dolmuş bu çuval?
Söyle birkez, anlaşılın neyse hâl."

Der ki: "Elbet ilk çuval buğday dolu,
Buysa yalnız kumla dolmuş, doğrusu!"

"Bilmeden sen yükledin kumlar niye?"
"Hem bu yan buğdayla denk olsun diye!"

"Bölseniz siz buğdadan, döksen kumu,"
"Kalmasın boş bir çuval en doğru bu!"

"Yük hafifler, bak yorulmaz hiç deven."
Der adam: "Çok âferîn ey muhterem!"

3185. Böyle engin, has fikirler sende var,
Çıplacaksın, hem yaysın âşikâr."

Hem acır, hem rahmet etmiştir ona,
"Ey güzel insan, gelip sen bin buna."

Der ona: "Ey sen güzel söz söyleyen,
Hâli anlat, anlaşılın öyle sen."

Doğru dersin, olgun etmiş bilgiden,
Bir vezirsin, yoksa bilsem şah mı sen?"

"Böylelerden olmadım" der: "Halktanım,
Anlatır, dikkat edersen her yanımlı"

3190. Der Arap: Kaç hayvânın var, kaç deven?
"Yok ki hiç bir tek malım, gel deşme sen!"

"Söyle dükkânlarda emtâin nedir?"
"Yok mekânım, bizde dükkân nerededir?"

"Şimdi sormak isterim" der "naktini",
"Tek yürürsün, dinletip hoş öğdünü,

Sen, bakır, altın eden kimyâcısın,
Akl, ilim, cevherlerin çoktur kesin!"

Feylesof der: "Ey Arabın seyyidi,
Yok ki mülküm, bir yemeklik, söyledi!"

3195. Koştuğum hep baş kabak, çıplak ayak,
Kim bir ekmek verse, yollar orya dek.

Böyle hikmet, böyle fen yüktür boşa,
Hep hayâller, başka şey yok, dert başa."

Der Arap: "Sen haydi git benden öte,
Yağmadan senden, belâlar millete!"

Hep uğursuz felsefen, gel çek öte,
Sözlerin, vermez uğurlar millete.

Şurya gitsen, ben koşardım, zıt yöne,
Önde git sen, yönlenim senden sona.

3200. Bir çuval kum, bir çuval buğday hemin,
Hikmetinden, ey hayırsız çok emin!

Bende ahmaklık, mübârektir bana,
Tok gönül var, doğru bir rûhtan yana."

Şüpheler, şekler çekilsin istesen,
Kaybolup gitsin çalış, şu felsefen.

Bir hayâl, bir huyda doğmuş felsefe,
Allah'ın nûrdan da mahrûm, vur tefe!

Hem cihânın hikmeti çok, zân ve şek;
Hikmeti dînin çıkartır arşa dek!

3205. Âhirin hakîr, zekî bilginleri,
Eskilerden, üstünüz bildikleri".

Hîle öğrenmiş, ciğerler yakmaya,
İş desen hîle, düzenler yıkmaya!

Faydanın iksîri olmuş sabrı da,
Yıktilar, mertlik deçoktur ortada.

Fikr verir, bilsen hidâyet, doğruluk,
Yolda maksat, tek olan şahtır ufuk!

Şahta asker, şahta mâl, varlık ne ki?
Şah desen, hem kendisinden şah o ki.

3210. Kendisinden kim ki, şahlık bulmada,
Ahmed'in din, misli sonsuz olmada!

"İBRAHİM BİN EDHEM'İN DENİZ
KENÂRINDAKİ KERÂMETİ"

Buydu, İbrâhim Edhem'den naklolan,
Hem o deryaya varıp, durmuş iken;

Yırtığın dikmektedir cân sultânı,
Ansızın bir bey gelip görmüş onu.

Bir zamân olmuştu şeyhin bendesi,
Bildi şeyhim, sundu tazîm secdesi.

- Hayret etmişken abâ ahvâline,
Etti hayretler, değişmiş hâline.
3215. Öyle yüksek mülkü, itmiştir öte,
Kendi düşmüş böyle müşkül hizmete.
Bir cihânın şahlığı, terk etti de,
Bir dilenmiş say ki, abâ dikmede.
Anlamış şeyh, bende neymiş endişe,
Çünkü şeyh, aslan; gönül orman, meşel
Şeyh ümittir; korkudur, kalplerde cân,
Yok, cihândan, gizli bir esrâr inân!
Kalbe sen bak, sermâyen yok, kupkuru,
Huzra varsan, gönlünü, şeyhten koru!
3220. Ehl-i ten der, hep edep, zahirdedir,
Çünkü Allah sırları örtmektedir.
Kim gönül ehli, edepler içtedir,
Çünkü hem sırdan ne var, bilmektedir!
Kör görürsen, aksilik etmekteisin,
Huzra gelsen mevkinin en diptesin.
Önde kâmil, sen olurken bî edep,
Bir odun ten, şehvetin ateşte hep.
Anlaman yok gözde elbet yoksa nûr,
Kör için sen suretin hep süsle dur!
3225. Göz açıklar; varsa kirler sür yüze,
Sonra kokmuş hâlle, nâzlan gündüze!
İğne atmış Şeyh Edhem, deryâya hem,
Seslemiş yükseğe, gel der, oldu tam.
Ağız altın iğne tutmuş, çok balık,
Allah'ın emriyle dolmuş ortalık.
Uç verir Hakk'ın denizden öylesi,
Sanki der al, işte Hakk'ın iğnesi.
Döndü şeyh birden demiş ki: "Ey emîr,
Gönlünün mülk hoş, olur dünyâ hakîr?"
3230. Bir işaretir, dışın elbet açık,
İç yönün hem, yirmi kat pistir yazık!
Şehre, bir dal gönderirler bahçeden,
Gönderilmez şehre elbet bağ hmen.
- Öyle bir bağdır, felek yaprak neki,
İç o bağ, âlem kabuktur öyle ki.
Gitme imkân olmamış olsun bağa,
Nezle bitsin, kokla bak sen, kokmağa.
Tâ ki çeksin, bağda mevcût has koku,
Hem açılıns nerededir irşât yolu.
* Görmeyen gözler gelir görmek bulur,
Hem de, göğsün yükselip Sinâ olur.
3235. Der ki Yakup oğlu Yûsuf, gömleği,
Nûrlanır sürmekle, göz gör gerçeği.
Der ki Ahmet, böyle kokmaktan yana,
"Hem gözüm nûru namâzdır" baksana!
Hepsi birler, birleşiktir, beş duyu;
Çünkü aynen bir asıl bil, duyguyu!
Bâzı kuvvet birleşiktir, bir gibi,
His olur bir hisse, sâkîdir gibi.
Aşkı, artırmış olur göz görmesi,
Aşkla artar durmadan, sıtkın sesi!
3240. Sıdk uyandırmaktadır hissini eli,
Zevki sunmuş okşayan bir sevgili.
-
- GAYBI GÖREN NÛR İLE ÂRİFİN
HİSLERİNİN MÛNEVVER OLMASI
-
- Bağ çözer olmuşsa, hislerden biri,
Cümle hislerdir değiştirmiş yeri.
Görse bir his, hisse ait bir şeyi,
Seçti hisler, gaybı bir bir görmeyi.
Sıçrasın yardan koyun, bir ırmağa,
Sıçrar artık, hep koyunlar ırmağa.
Sen koyunlar mislî, his sür bir kere,
Otlasın dursun, yönelsin çimlere.
3245. Belki hisler fesleğen, sümbül bulur,
Otlanan, Hak bağının gülzâr olur.
Olsa hissini, hislerin peygamberi,
Çekse, Cennet olsa hissini yerleri.

- Söylesin hisler, gelip dilsiz sözü,
Hem hakikâtsiz, mecâzsız, sır özü.
Gerçeğin var şimdi bir te'vîl yolu,
Hem mecâz, bâzı hayâl, vehmin kolu!
Bir hakîkât var ki, te'vîl istemez,
Orda te'vîlden de varlık, beklemez.
3250. Olsa hisler, hissini bir bendesi,
Aynen uymuştur, cihânın cümlesi.
Varsa post hakkında, bir davâ bilin,
İç kimin olmuş, kabuk olmuş onun.
Hem saman hakkında, kim etsin nizâ,
Dâne her kimdeyse, aittir ona!
Bir kabuk olmuş felek, sen iç iken;
Bir felek var, gizli ruhtur, kıyma sen!
Belli cismim; rûhumuz hep gizlidir,
Cismimiz yen, cân desen, el mislîdir.
3255. Aklımız, hep rûha gizli kalmada,
Şüphesiz his rûha vasıl olmada.
Kıpraşır gör, cânlıdır dersin ona,
Amma bilmezsin, akıl ermiş buna.
Onda mevzûn hâl olur, gerçekle de,
Missi, gayret ilmi, altın etmede!
El, ayak işler de uygun oldu mu?
Anla uygun bir akıldan gelme bu!
Rûha ermiş vahy, akıldan gizlidir;
Çünkü gaybın malıdır, gaypten gelir.
3260. Gizlemez Ahmed akıl hiç kimseden,
Onda mevcut akli bilmezler, neden?
Rûh-i vahyîn, pek özel bir hâli var,
Bir azîz hâl, olmamıştır akla yâr.
Bâzı, cinnet saydı vahy ahkâmını,
Erse, bulmuş yükseliş imkânını.
Rûh-i vahyi, gör Hızır âhvâlini,
Akl-ı Mûsa'nın, keder say hâlini.
Yok ki Mûsa'nın, Hızırılık hali hiç,
Her neler görmüş bütünden saydı suç.
3265. Kalsa Mûsa, gaybı görmekten uzak,
Fare kimdir, akli idrâk etse bak?
Bilgi taklitken, ticârî mâl gibi,
Bir alan çıksın, satış emsâl gibi!
Tahkîkî olsun ilim, almış Hüdâ,
Her zamân, her yerde tâlip ortada!
Hem satan suskun, ticâret sarhoşu,
Müşterî bitmez ki, Allah'tır başı!
Âdem'in, dersen melekler müşterî,
Cinle şeytân olmamış mahremleri.
3270. “**Enbi’hüm biesmâihim**”¹⁶³ söyle de,
Allah'ın sırdan, Âdem şerh eylese!
Hem, kararsızlıkta kalmış kimseler,
Dar görüşler içre dalmış kimseler;
Hani bir kez, “Söylemiştim fare ben,”
Rızık için mesken de toprakmış hemen.
Yerlerin altında, birçok yol bilir,
Çünkü, dört yandan eşip gelmektedir.
Farenin işler, kemirmek lokmayı,
Varlığından gözlenir aklın payı.
3275. İhtiyaçsız vermemiştir kimseye,
Hem neden versin, Azîz Allah niye?
Âlemin olmazsa muhtâçlık yere,
Âlemin Rabbi yaratmaz, bir kere.
Sallanan yer, ihtiyaç duymuş dağa,
Hiç gerek kalmazdı, dağlar yapmağa.
İhtiyaç olmazsa, eflâktir diye,
Cümle gökler, halk edilmiştir niye?
Ay, güneş, hep göklerin yıldız denen,
İhtiyaçtan halkedilmiş bil ki sen.
3280. Varlığın, olmuş kemendi ihtiyaç;
Miktarınca kul için âlet, ilaç.
Gel de artır, ihtiyâcın durmadan,
Hak cömert, deryâsıdır bundan coşan.

¹⁶³ “Allah Âdem’e bütün isimleri öğretti...” (Tevbe, 3)

- Çok dilenmiş, dertli düşmüş yollara,
İhtiyaçlar arz ederler halklara.
Hastalık, körlük, çolaklık gösterir,
Rahmeti coşturmanın, tahrîktedir.
Hem dilenmiş der ki: "Siz ekmek verin,"
Söylenemez, var sofraya, ambarlar bilin!
3285. Köstebek göz istemez, vermez, Hüdâ,
İhtiyaç yok, gözle hiç rızık bulmada.
Köstebekler öyle hep, gözsüz yaşar,
Tâze toprak içre göz olmaz ki yâr!
Sâde hırsızlık için çıkmış dışa,
Hak karar kılsın, arıtsın, işte yâ!
Belki bulsun bir kanat, uçmuş olur,
Bir melek olmuş, semâdan yer bulur.
Allah'ın gülşende, bir bülbül beyi,
Hep terennüm eylemiş, yüz nağmeyi.
3290. "Körlüğümden, Allah'ım çektin beni,
Hem cehennem oldu, bir cennet, yeni!
Parçacık yağ, sen veren aydınlığı,
Bir kemikken, sen duyurdun çığılığı.
Anlamin, neymiş cisim bağlantısı?
Âletin neymiş, isim bağlantısı?
Hem lafız evdir ve mânâ kuş gibi,
Cism yatak, rûh bir sudur akmış gibi.
Rûh akıp gitmektedir, durmuş dedin,
Hep koşar, sen davranış yokmuş dedin.
3295. Görmüyorsun, yer yarık su akmada,
Tâze otlar, söyle nerden çıkmada?
Sende çör-çöpler, fikirler benzeri,
Tâzedir hep, tâzeden bulmuş yeri.
Hem fikir nehrin, sular akmış gider,
Vahşî, hoş otlar gelip bitmekteler.
Irmağın üstten kabuklar geçmede,
Hepsi, gaybın bahçesinden gelmede.
Bak kabuktan iç ararsan, bul suda,
Hem sular hep, nehre bağdan akmada.

3300. Görmedin, âbuhayâtta akma sen,
Irmağın üstlerde, çerçöp gitmeden!
Hızla akmış, olsa seller, gör ki su,
Hep sürükler, çerçöp olsun doğrusu!
Böyle hızlanmış akan ırmak gibi,
Ârîfin iç saklamaz, gamlar ne ki?
Hızla aksın, rûh denen ırmaktı bu,
Aktı çerçöp, kaldı sâf hâlinde su.

BİR YABANCININ BİR ŞEYHİN
ALEYHİNDE BULUNMASI VE ŞEYHİN
MÜRİDİNİN ONA CEVÂP VERMESİ

Bir adam, bir şeyhi ithâm eyledi;
"Doğru yollardan sulûk olmaz" dedi.

3305. "Hem şarâphordur, ri'yâkârdır habîs,
Hiç mürîdânâ verir olmaz ki his!"
Bir bilen: "Gel, sen takin hoş bir edep,
Böyle zân, azcık suçun olmaz sebep.
Böyle hâlden, böyle hâllerden uzak,
Böyle seller, hiç bulandırmaz ki bak.
Etme ehlullah için, sen iftirâ,
Sayfa döndür, hep hayâlınden bu yâ!
Olmamış şey! Ey güdük kuş olsa hiç?
Bir ufak pislik düşer, ummânsa hiç!
3310. Şeyh, havuzdan, kulleteynden az değil;
Damlacık sürmez, götürmez böyle bil."
Yok ki âteşten zarâr İbrâhim'e,
Kimdi Nemrût, onda korkmak yok deme!
Nefsi Nemrût; cân; akıl olsun Halîl;
Rûh, şahâdet; nefis arar olmuş delîl!
Hem defil, yol izleyen insan için,
Hep defiller, çölde bir rehber bilin.
Vâsıl olmuşlarda, görmektir çerâğ,
İhtiyâççoktur, delil, yoldan ırağ.
3315. Hakk'ka ermiş er, delîlden etme söz,
Halka bildirmek olur maksatta öz.

Bir bebek var, ninniler söyler baba,
Âlemi, akıyla ölçmüş olsa da.

Bil ki üstât, "hem elif bir hiç" dese,
Yok, fazîletten onun eksilme de.

Sen çocuksun öyle söylenmek gerek,
Hem çocuksu dilden ayrılmak gerek.

Hem inerler, hep çocukluk vafına,
Tâ ki belletsin ilim, fenden ona.

3320. Hep olur halk, kâmilin evlât gibi,
Anlasın halk, öğdü bir devlet gibi!

* Hem odur sen vurma, bir keskin kılıç,
Şahla, sultân var dalaşma hem de hiç.

* Bir havuz, bir deryâ, dursun yan yana,
Ölçse boy, varlık da kalmaz hiç ona.

* Bir küçük sâhil değil şeyh sâhili,
Murdâr etsin, sizlerin azcık kili!

Bil ki küfrün, vardı mutlak ölçüsü,
Şeyh de nûr hadsiz ve hem, yok ölçüsü!

Her ne mahdut, Hak katından yok odur,
Hak'tan ayrı, her ne var, yokluk bulur.

Varsa bir şeyh, küfr, inânç bulmaz yeri,
İç o olmuş, küfür, iman olmuş deri.

Bizde baş, mânâ için bir perdedir,
Hak, leğen altında mum hükümündedir.

3325. Fâni baş, örtmekte mânânın başı,
Ten başın yapmakta kâfirlik işi!

Kimdi kâfir? Şeyhte imanın bilmeyen,
Kimdi ölmüş? Şeyhte cânlar, görmeyen!

Rûh denen şey, bellidir bilmekle de,
Kim haberdar, cânla dolmuş gelmede.

İnsanın ruhtur büyük, hayvân ne ki,
İnsan olmuştur haberdâr, öyle ki!

Cânımızdan, rûhça yüksektir melek,
Onların yok duygu, his-i müşterek.

3330. Hem velînin rûh, meleklerden yüce,
Yok tereddüt hayretin boş böylecel!

Hem melekler üzre, Âdem secdegâh,
Çünkü rûhen pek yüceydi, yok izâh!

Oysa yüksek, "secde et" densin niye?
Secdegâh alçaksa, uymaz gerçeğe!

Secde etsin gül, dikenler var iken,
Çünkü lûtfullâh, söz etmez övgüden.

Rûh yücelsin, hem de ersin has güce,
Cümle cân, uymuş olurlar öylece.

3335. Kuş, balık, cin, hem bütün insan denen;
Bil o artmış; öyleler, eksikleşen!

Hem balık olmuş onun bir iğneci,
İğne, iplik onla bulmuştur gücü!"

İBRÂHİM EDHEM'İN DENİZ KENARINDAKİ KISSASININ BÂKİYESİ

Bey ki şeyhin emri görmüş, titredi,
Hem balıktan gördü, tam vecd eyledi.

Der: "Balıklar pîrle hep bilmekteler,
Yuh, o dergâh bilmeyen çok kimseler!

Hem balıklar şeyh tanır, bizler uzak,
Şâki biz, onlarsa saîd oldu bak.

3340. Secde etmiş, öptü yer, olmuş harâp,
Fethe yönelmiş, delirmiş bir hesâp!

Ey tahâretten uzak, yaptım neyi?
Kimle kavgan, anla artık gerçeği!

Aslanın kuyrukla oynarsın, neden?
Var melekler, boş yarışmak istemen?

Bir hayırken, şeyhe düşmânlik neden?
Alçalan sen, olmadın hiç yükselen!

Bed nedir? Üstâda muhtâç bir bakır;
Şeyh nedir? Bir yükseliş kimyâsıdır!

3345. Bir bakır, kimyâdan almaz hisseyi,
Kimyadan, almaz olurmuş misliği.

Bed nedir? Elbet yakan âsî kişi;
Kimdi şeyh? Deryâ, ezeldir kendisi!

Suyla, âteş, korkutulmuş oldu yâ;
Suyşa düşmez, nerde düşsün korkuya!
Ayda kalktın, sen, ayıplar görmeye,
İstedin bulsan, diken cennette de!
Ey, diken görmek için, gayretlenen,
Cennet olsun meskenin, sensin diken!

3350. Maksadın, balçıkla örtmektir güneş,
Ay ki kâmil, istedin noksânla eş.
Bir cihânın tek güneştir parlayan,
Varsa **huffâş**,¹⁶⁴ hem nasıl olsun kaçan!
Pîrlerin reddiyle var olmuştu ayp,
Onların gayretle, esrârlardı gayp.
Sen uzaksın, bâri yâr ol onlara,
Pek çabuk pişman oluşlar var, ara!
Tâ ki değsin, dur ki feyzin yelleri,
Bağlıyorsun, rahmetinden yolları.

3355. Sen uzaklaşsan da, yönlendir gözü,
Hak buyurmuş: "Doğruya döndür yüzü."¹⁶⁵
Düşse merkep, görmeden bir balçığa,
Kalkayım der, başlayıp çırpınmağa.
Yer düzeltmez, orda kalmak istemez,
Orda dursun, hem yaşansın beklemez.
Sende his, merkepte histen, az demek,
Sende kalp inkâra batmış, kaldı tek!
Çık bataktan, te'vîle rûhsat senin;
İstemezsin, kalbi kurtarmak niçin?

3360. "Böyle davranmak gelir uygun bana,"
Acizim der bakmak Hak suçtan yana!
Görmüyorsun, benzedin bir sırtlana,
Çünkü Allah, itirâz etmiş sana.
Burda sırtlan yok, demişler avcılar,
Mağ'radan dışlarda derler, avcılar.

¹⁶⁴ Huffâş: Yarasa

¹⁶⁵ Bakara Süresi: "Yüzünü Kâ'be'nin bulunduğu yöne çevir."

Söyleyip kurmuş olurlar bir tuzak,
Der ki sırtlan: "Hep habersiz bence bak."
Der ki sırtlan: "Bilseler ben burdayım,
Yok deyip, söz ettiler duymaktayım."

BİR ŞAHSIN ALLAH BENİ GÜNÂH
SEBEBİYLE SUÇLAMİYOR DEMESİ VE
ŞUAYB ALEYHİSSELÂM'IN ONA CEVÂBİ

3365. Bil Şuayb vaktinde, söyler bir adam:
"Gördü Allah, bende mevcut aybı tam.
Gördü Allah çok günâh, çok cürmümü,
Hem cezâsız koydu, sunmuş lûtfunul!"
Hak Şuayb'e şöyle vahyetmekte ki;
Sen cevâp ver, hem de şöyle söyle ki:
"Ben günâh ettim de, Hak vermez cezâ,
Hak kerem der oldu, dersin hâkezâ.
Ey sefîh, sen aksi söz dersin bana,
Çöldesin, saptın, bu gerçek baksana!"
3370. "Suçladım çok, bilmeden sen işleri,
Bağlamış bağ, görmedin zincirleri!
Sende pas var, tenceren dipten kara,
Kapkaranlık, yüz desen, isten yara!
Kalbi kat kat, bağlamış pas öyle ki,
Görmedin esrârı, oldun kör teki.
İs vurur olmuşsa, kirlenmiş tasın,
Bir eser dersin, muhakkak var isin.
Zıtla çıkmıştır olanlar meydâna;
Akta mevcût is, rezîldir baksana!"
3375. İs duman tutsun dibinden tencere,
Hiç değersiz geldi hep dikkâtlere.
Hem demirciymiş Habeşten, bir kere,
Belli olmaz, hep bulansın kirlere!
Bir beyâz insan, demir dövdsün sonu,
Cümle isler, hep bulur artık onu.

- Anlar olmuş, hep günâhın ettiği,
Hakk'a dönmüştür, eder tez tövbeyi.
Suçta, isrâr eyleyen bir kimsede,
Gözde toprak, hak nedir görmezse de.
3380. Tövbe etmez hiç, günâhtan tat alır,
Kalbe suç hoş gelse, iman yok olur.
Pişman olmak, tövbe, yanmak hiç gelir,
Aynanın pas, artarak çokluk bulur.
Hem demirden kalbinin, paslar gider,
Onda cevher gün gelir toptan biter.
Bir beyâz yaprak alıp, yazsan yazı,
Bir bakış, atsan okursun her sözü.
Bir yazılmış deftere yazsan yazı,
Oldu yanlış, yazsanızçoktur sözü.
3385. Bir siyâhlık üzre, yazmışsan siyâh,
Çift yazın hiç manâlar etmez izâh.
Hem diğer bir hattı yazmışsan ona,
Kâfirin kalp, sanki zulmet dolmada.
Çâreçoktur, Hakk'a dönmekten öte;
Ye's bakırdır, iksîrin bak rahmete.
Var ümitsizlikte, arz et Allah'a;
"Hep devâsız dertlerin bitsin daha!"
Der Şu'ayb: "Elbet ki söylenmiş ne var,
Kalp, nefesten açtı, olmuş gül-i zâr.
3390. Rûhu doymuş oldu, gökler vahyini,"
Der ki: "Tutmuş bağlayan izler hani?"
Der o: "Yâ Rab! Müdâfaam var diyor,
Saçmalıklardan nişânlar istiyor."
Der ki Allah: "Örterim, hiç sır demem;
İptilâsı pisse, derken remzi hem:
Bir nişan vurdun cezasız ben ona,
Hem namâz, dua, oruç var yapsana!
Hem namazdan, hem zekattan şevki yok,
Zerre miskâl, hem de rûhtan zevki yok!

3395. Pek büyük tâat, itâat etse de,
Ermiyor bir zerre tatsız çeşnide,
Tek kabuk var, çoktur artık iç denen,
Bir ceviz bomboş ve içsizdir neden?
Bir ibâdet mahsûlü kalp, zevke aç,
Has tohumlardan gerek olsun ağaç.
İşte boş olsun tohum, olmaz fidan,
Bir hayâldir, sûreten cânsız olan."

O YABANCI ADAMIN ŞEYHİ
AYIPLAMASI KISSASININ BÂKİYESİ

- Bir habîs var, şeyh için ittir, ulur;
Akli şaşır şaş bakar, hep şaş görür.
3400. Der ki: "Gördüm ben şarâphorlar ile!
Bilmiyor takvâ ve müflistir hele.
İstiyorsan, gel berâber sen gece,
Fıskı neymiş gör açıktan öylece."
Seyre yönlenmiş, açılmış pencere,
"Fıskı neymiş, mey içer gör bir kere!
Gündüzün, zâkir; fâsıktır her gece;
Gündüzün Ahmet, Leheb'tir her gece.
Gündüz, Abdullah adıyla söylenir,
Hem de akşam, elde câm var, eğlenir
3405. Hem kadeh ellerde şeyhin her gece,
Görmüşüm artık açık, hem gizlice!"
"Sen şarap şeytân içer, söyler idin,
Sen şarap neymiş, gelip at der idin."
Der ki şeyh: "Doldurdular cân cânını,
Dâne bulmaz sığmanın imkânını.
Kâsemiz almaz bakarsan zerreyi,
Duymuşun, mutlak ki sen yanlış şeyi!
Camda zâhir, meyde zâhir, sanma sen,
Sû-i zandır, gayb görenden çok hemen!
3410. Sen şarap dersin, zehirmiş varlığı,
Nûra sığmaz, şeytânın çış artığı.

Ağza dek dolmuş ilâhî nûr ile!
Cân kadeh yok, nûr-i mutlaktır hele.

Pis nedir, düşsün güneş nûrlar ile!
Onda pislikler, biter kalmaz bile.

Yok kadehtir, yok şarâptır, eldeki,
İn de bak, gel burya ey münkir peki!"

Geldi görmüş, en hasından baldı o,
Alçacık düşmân, utandı kaldı o!

3415. Der ki şeyh: "Git hurmadan mey bul bana,
Ey mürîd sen, durmayıp bir kalksana!

Çünkü ben pek hastayım, aç kalmışım,
Hastalıktan, şimdi mecbûr olmuşum.

Her zarûretten temizdir, pis denen,
Ehl-i Hakk'ın reddidir lânetlenen."

Nerde var meyhâneleler, gezmiş mürîd,
Şeyhe has mey sunma, olmuşken ümîd.

Bulmamış küplerde ancak, hiç şarap,
Tattı küpler sanki dolmuş, baldı hep.

3420. Sordu: "Ey rintler nedir hem böyle iş,
Bulmadım küplerde hiç mey, söylemiş."

Cümle sarhoş, ağlayıp saç yolmada,
Doldular hep, şeyhe hayran olmada.

Sen ayak attın bizim meyhâneye,
Cümle meyler senle bal, bak gerçeğe.

Eyledin murdâr şaraptan, bal ki sen,
Rûhumuz pis, oysa sen tebdîl eden.

Hep haramlar, kanla âlem dolsa da,
Hiç haramlardan yemez ehl-i Hüdâ.

ÂİŞE (R.A.) HAZRET-İ PEYGAMBERE:
"SEN HER YERDE SECCÂDESİZ
NAMÂZ KILIYORSUN, NASIL
OLUYOR" DEMESİ

3425. Âişe bir gün sorar Peygamber'e:
"Yâ Resûlullah açık, hem gizli de;

Nerde olsun, sen namâz kılmaktasın,
Kırlı birçok kimseler, gezmiş kesin!

Nerye baksan kirletir, durmaz çocuk,
Sen bilirsin pis temiz bilmez çocuk."

Der ki Peygamber: " Hüdâ'nın erleri,
Hep temizler, yerde mevcut kirleri!

Secdegâhım, hem de, lûtfunden bana,
Tertemiz kılmış yer ve göklerden yana."

3430. Sen sakın vazgeç hasetten, şahları,
Olma iblîs, andırıp mel'unları.

İçse ermiş zehri hep ballık bulur,
Bal yesin elbet hasetkâr, zehr olur.

Tâzelenmiş kendi, hem meşkâlesi,
Onda âteşler olur nûr şu'lesi!

Var ebâbillerde Hak kuvvet eli,
Yoksa nerden, bir kuş öldürsün fili?

Bir büyük orduydu sildi şunca kuş,
Belle artık, her ne var, Hak'tan bu iş!

3435. Vesvesen, var olsa gel sen, şöyle bil,
Gel de öğren Sûre-i Ashâb-ı Fil.

Onların inkâr, ki kurtarmaz seni,
Yoksa sen bil, şöyle hem kâfir beni.

BİR FARENİN, BİR DEVENİN
YULARINDAN TUTUP ÇEKMESİ VE
BUNDAN DOLAYI KENDİ KENDİNE
GURÛRLANMASI

Bak yulardan tuttu fare bir deve,
Çok inatkâr başlamışken çekmeye.

Hem de, uysallıkla tam uymuş deve,
Fare kendin pehlivân saymış, deve;

Anlayıp ahvâli der, sen dur diye,
Başlayım ben, sende sen, göstermeye!

3440. Erdiler onlar, nehir var ortada,
Nehre hem, filler de âciz kalmada.

Fare durmuş, baktı şaşkın dört yana,
Dağda, düzlüklerde yoldaşsın bana!

“Sen ne durdun, bunca hayranlık ile?
Nehre gir gel, şimdi erkeksen hele!

Rehberimsin, şimdi ol gel, öncü sen,
Susma artık söyle şaşkınlık neden?”

Fare der: “İrmak derin, ben neylerim,
Arkadaş girmem, boğulsam, korkarım!”

3445. “Nehri ben bir yoklayım.” derken deve,
Söyleyip, bir tek ayak atmıştı ve;

“Kör sıçan, gel bak, su ancak dizdedir,
Şaşma sen, aklın neden gitmektedir?”

“Sence kurtçuk, bence olmuş ejdehâ,
Her dizin, çok farkı vardır öyle yâ!

Ey sanatkâr, sende diz altında su,
Bende yüz arşından aşkın doğrusu.”

“Etme küstâhlık sakın,” derken deve,
“Sende âteş cânı hem yaksın niye?”

3450. Gel inatlaş, şöyle bir fareyle sen,
Aslâ olmaz biz için söz, fareden.”

“Hak için hem tövbe ettim şimdi ben,
Hak için kurtar beni, ırmakta sen!”

Arttı rahmet, fareye söyler deve,
“Sen gelip bin, hörgücüm var” der deve.

“Yük geçirmek, bizlerin hep işleri,
Biz geçirdik böyle çok yüz binleri.”

Sen ki Peygamber değilsin, rehber al,
Sen çukurdan çık yeter, Yûsuf misâl.

3455. Şah değilsin! Gel de sen ol, milleti,
Yok gemin, var sende kaptan niyyeti.

Açma dükkân, olgun olmazdan hele,
Yoğrul önden, var hamur, gel al ele!

“Ensitû”¹⁶⁶ der dinleyip sus işte bak,
Hak lisân yok sende, bâri ol kulak.

Söz demişsen, bâri âcizlikle de,
Şah görürsen, âciz ol, özrünle de.

Kin ve kibrin, şehvet olmuş öncüsü,
Tekrâr etmişsen, verir âdet süsü.

3460. Huy fenâ, âdet olur olmuşsa sen,
Kinlenirsin, doğru söyler kimseden.

Kim almış, öyledir toprak yiyen,
Kim menetsin, oldu bir düşmân hemen.

Putperestler, toplanır puthânede,
Mâni olmuş kimse, düşmân denmede.

Önce iblîs oldu zikrin öncü yâ,
Âdem'i hâkir gören, merkep bu yâ!

“Benden üstün kim olur” derken niye?
Burda dönmek imkânın yok secdeye!

3465. Üstün olmak, rûha olmuştur zehir,
Tâ ezel, var olmaz olsa panzehir.

Dağ yılan dolsun, gereksiz, korkma sen,
İçte varken panzehir, tiryâk denen.

Üstün olmak aklımızda bulsa yer,
Kim desin vazgeç, olur düşmân meğer.

Kim, hûyun hakkında bir söz söylesin,
Sende birçok kin çoğalmıştır kesin.

Hem değiştirmek dilerken, oysa hûy,
Sanki der gel, sen çıraksın, gel de uy!

3470. Bir fenâ hûy ermeden sağlamlığa,
İhtilâf ermez meğer parlaklığa.

Bir büyük zâtın muhâlîf, sen misin?
Yaklaşır hâli, belirtmezmiş kesin!

Bir fenâ hûydan karâr kılmış olan,
Şehvetin kurtçuk meğer olmuş yılan.

¹⁶⁶ “Kur’ân okunurken dinleyin ve susun. Böyle yaparsanız sizin için bu rahmettir.” (A’raf, 204)

Uğraşırsan öldü, şehvetten yılan,
Yoksa ejderhâ olur artık inân.

Huy yılan olmuş, küçük sanmış adam,
Söyler ârif, sorsanız hükmüyle tam!

3475. Altın olmazdan, bakır bilmez, misim,
Şahı görmez kimse, bilmez müflisim.

Ey gönül, sen hizmet et gel iksire,
Çek cefâlar, sevgilinden bir kere!

Sevgilin kim? Ehl-i dil olmuş kişi,
Gündüz, akşam durmadan kaçmak işi!

Görme aybı, Allah'ım başlarda sen,
Hiç yakışmaz, şaha sen, hırsız desen!

GEMİDE HIRSIZLIKLA İTTİHÂM
EDİLEN DERVÎŞİN KERÂMETLERİ

Bir vapur var, bindi bir dervîş kişi,
Erlîği sırt yastığı yapmak işi!

3480. Kaybolan bir torba altın, ortada;
Hep aranmışlar, o dersin, yatmada;

Bir fakir, ammâ aransın biz gibi,
Hem uyandırmış, o altın sâhibi.

Burda, kaybolmuş bir altın torbası,
Kurtuluş yok, biz arardık herkesi.

Hırka at gel, sen çıkar hep giysini,
Kalmasın halkın da bir vehmi, hani.

Der ki: "Yâ Rab! Şimdi âdî kimseler,
Eyle fermân, bendenî ithâm dalar."

3485. Dervîşin kalp, tam kırılmış oldu yâ,
Dalgalanmak gözlenir hep deryâda!

Çok balık çıkmış denizden, durdular,
Ağza almışlardı en has inciler.

Yüz bin aşkınken, balık baş gösteren,
Ağza almışlardı, en has inciden.

Her bir inci, vergisi bir ülkenin,
Allah'ındır, ortağı yok kimsenin.

İncilerden toplayıp saçmış yere,
Hem hava üzre oturmuş, bir kere.

3490. Sanki bir şah, çıktı bir taht üstüne,
Önde kalmıştır vapur, görse yine.

"Hep vapur olsun sizin, artık gidin,
Olmasın yoldaş yeter, hırsız sizin!

Ayrılıktan bak ki, kim görmüş zarâr,
Ben hoşum, halktan uzak, Allah'a yâr!

Allah'ın, hırsız deyip saymaz beni,
Hem tutup, gammazlara vermez beni."

Seslenip bilcümle umman yolcusu:
"Sen neden buldun ve nerden, doğrusu?"

3495. "Bir fakîrin, töhmetinden verdiler,
Hakk'ı incitmek yüzünden verdiler.

Hâşa! Mutlak şahı tazimden bana,
Zâanna yönlenmem ki, yoksuldan yana.

Hem fakirler çok lâtif, hem hoş nefes,
Gel de bak, övmekte Sûre-i Abes.

Böyle iş, dünyâyâ yönlenmek değil,
Hak'tan ayrı, onda bir şey yoktu bil.

Kim erişmiş, gökte sonsuz hazneye,
Böyle bir ithâm olur, benden niye?

3500. Suçlanan nefstir, fakat aklın değil,
Hem latif nûrlar, değildir duyuğ bil.

Nefs sôfistâiye dönmüş öyle ki,
Döv ki sen hem, sen delîl sunsan ne ki?

Mu'cizât görsün, Hakkikat der o da,
Sonradan, artık hayâlden saymada!"

Der: "Acâyip, gerçek olmuş olsa bir,
Gözle gündüz, akşam elbet gözlenir.

Mu'cizât, mânen temiz gözlerle yâr,
Hayvanın gözlerde hiç sanmam ki var.

3505. Böyle hislerden, kerâmet ar duyar,
Dar çukur, tâvus nasıl girmiş yaşar?

Sen sakın, çok söz bu etmiştir deme,
Yüzde birdir, nükte dolmuş söyleme!”

DERVİŞLERİN, DİĞER BİR DERVİŞ
İÇİN, ŞEYHİN HUZURUNDA ÇOK
SÖYLÜYOR DİYE KINAMALARI

Geldi sūfî, hep kınar sūfî yine,
Geldiler hem, tekkenin has şeyhine.

Şeyhe derler: “Cânımızsın al ele,
Bunda pek çok hakkımız var, al hele!”

Der ki şeyh: “Neymiş şikâyet söyleyin, ”
Söylemişler: “Üç fenâ huy var bilin!”

3510. Derse bir söz, çingiraktır susmayan,
Yirmi kap yer, aslâ oymuş doymayan.

Yatsa olmuş sanki bir Ashâb-ı Kehf,
Şarlatalık, onların olmuş hedef.

Döndü fakir dervîşe şeyh, söyledi:
“Orta yol her neyse gel sen seç” dedi.

Hayrı çok bir iş olur, en orta yol,¹⁶⁷
Normal ahlâk, gövdenin olmuş usûl!

Artsa dörtten bir, o olmuş ârıza,
Hastalanmıştır vücûdum, bak bize!

3515. Olma dostundan sıfâtça, önde sen,
Sonda, ayrılmak olur gerçekleşen.

Sözde Mûsa, orta yol üzreydi de,
Gör Hızır huzrunda, fazlaymış yine.

Fazla söz olmuş, Hızır saymış sebep:
“Haydi, ayrıl, fazla dersin, sen ki hep.”

Sen Mûsa mıydın, neden çok söyledin?
Yâ uzaklaş, dilsiz ol, körlük edin!

Yok, eğer, gitmez inât eyler isen,
Ayrısın benden ki, gerçeklerle sen!

3520. Bozsan abdes, yellendir olsan eğer,
“Koş da abdest al” demiştir bir diğer.

Abdest almazdan, kılarsan nâfile,
Hiç namâzdan fayda yok, ahmak hele.

Git, senin emsâlin olmuş dostlara,
Sohbetinden zevk alan sevmişlere!

Bekçinin, yatmış içindir faydası,
İhtiyaç duymaz balık, yok bekçisi!

Giyse giymiş kimsenin, göz çarşıda,
Gönle ziynettir, tecellî-i Hüdâ!

3525. Rûhça çıplak kimselerden ol ki sen,
Yâ da gel çık, varlığın her giysiden!

Olmamışsan, tam ki çıplak giysiden,
Sen de az giy, sâde örtünsün beden.

HAKKINDA ŞİKÂYET EDİLEN
DERVİŞİN, ŞEYHE ÖZÜR BEYÂN
ETMESİ

Söylemişken, şeyhine ahvâlini,
Özr, garâmet üzre sunmuş hâlini.

Şeyhe vermiştir Hızır, dersek cevâp,
Hem güzel sözler olur artık sevâp!

Sanki Mûsa'ya Hızır dermiş o ân,
Hak ilimden hep cevâp sunmuş inân.

3530. Çünkü hâletmişti Mûsa müşkili,
Hem, Hızır vermiş anahtar, bilmeli.

Gör Hızır'dan bir mirâstır kısmeti,
Hem cevâptır, varsa şeyhin himmeti.

Der ki: “Hikmettir muhakkak orta yol,
Orta yollar üzre nispettir usûl.”

Arka azdır, arka akmış olsa su,
Fare görsün, oldu deryâ doğrusu!

Kimde dört ekmek ki, olmuş ihtiyâç,
Üç yemek olmuş vasat, kalmaz ki aç.

¹⁶⁷ Hadisi Şerifi: “Yolların hayırlısı orta olanıdır.”

3535. Dördü yerken, yok vasat hiç ortada,
Kaz, o hırsın, çok eser var olmada.
Altı yer, var ihtiyâç on ekmeğe,
Orta yol olmuş seçim, artık beye.
Bende, elli ekmeğin iştâh yaşar,
Altıdan az, senle hiç denklik mi var?
Sanki kıldın on rekât, bıkmaktasın,
Ben de beş yüzden dahi bıkmam, kesin!
Gitti bir kul Kâ'be'ye çok kez yayan,
Başkalar camiye gitsin mest, inân!
3540. Bâzılar, aşktan erirken cân verir,
Bâzılar, ekmek verirken cân erir.
Hem vasat, fani olan hakkındadır,
Hem nihâyet, sonluğun nisbetledir.
Baş ve son lâzım, bulunsun ortası,
Bir tasavvurdan gelirmiş arkası.
Sonsuzun olmaz muhakkak, çift yönü,
Olmamış artık vasat saysak onu.
Baş ve son var, kimseler koymaz ki ad,
Der ki: **“Lev kâne bahrül midâd.”**¹⁶⁸
3545. Cümle deryâla mürekkep olsa hem,
Yok, ümît, sözler yazılmış olsa tam.
Bağ ve orman, hep kalem olsun hele,
Hak kelâm olmaz ki az, çokluk ile.
Hep mürekkep, hep kalem bitmişse de,
Bil ki sonsuz söz tükenmez dense de!
Bende hâl, benzerdi bildim uykuya,
Bir sapık sanmış ki daldım uykuya.
Göz uyur, gönlüm uyanmıştır hele,
Görsen işsiz, bil ki kaldım iş ile.
3550. “Göz uyur” söyler Nebî, “Kalp yatmayan!
Hakk'a dönmüş kalp, nasipsiz uykudan!”

¹⁶⁸ Kehf Sûresi: “Eğer bütün denizler mürekkep olsa, Rabbin kelimeleri yazılmadan denizler tükenirdi.”

- Göz açikken, sende kalptir uykuda,
Yattı göz, gönlünse mehvez açmada.
Kalbimin beş hisse, benzer hissi var,
Ahret varken, cihânın resmi var!
Bakma zââflarla elbet, sen bana,
Sende akşam, bende gündüz, baksana!
Sende zindân, bende bir bağ, bahçedir,
Meşgul olmak, biz için dinlenmedir.
3555. Battığın balçık, benim olmuşta gül,
Sende yas, olmuş benim dernek, davul.
Senle, biz bir yerde sakınsek eğer,
Zühre'yim olmuş yedi gök, bende yer.
Senle dursam, ben değil, gölgem benim,
Her fikirden, mertebenden üstteyim.
Gezmemiz, geçmiş fikirlerden öte,
Fikr hudûtsuz, hem hudûtsuz ölçüde.
Fikre hâkim, asla bir mahkûm değil,
Kim binâ yapmış, onun hâkimdi bil!
3560. Cümle insanlar, düşünce mağlûbu,
Hastalar, hep cümle kalpler, gam dolu.
Kast edip dalsam eğer endişeye,
Başlarım ordan koşardım dönmeye.
Anka'yım ben, endişe olmuş sinek,
Bir sinek olmaz, beni tutmuş desek.
İndim elbet, ben ki kasten yerlere,
Kim ki âciz feyzi alsın bir kere!
Bir usanç gelmişse, süffî hâl ile,
Eylerim pervâz, olup **saffât**¹⁶⁹ ile.
3565. Çift kanat var, öyle hem, benden doğan,
Ben yapıştırmam, çirişle sonradan.

¹⁶⁹ “Kuşları havada tutan, onlara uçma kuvveti veren Rahim Allah değil midir?” (Mülk, 19)

Câfer-i Tayyâr'da¹⁷⁰ dâimdir kanat,
Câfer-i Tarrar'daçotkur bir sıfât.

Zevksizin indinde davâ, boş kelâm,
Âfâk erbâbında mânâyımış tamâm.

Karganın boş söz de, bir davâ demek,
Tenceren boş, yok dolu, bilmez sinek.

Sen güher dolmuş olan bir lokma ye,
Bulduğun miktar kadar hiç durma ye.

3570. Vardı bir şeyh, çok yiyor derler diye,
Kustu, kusuklar dönüştü inciye.

Onca mâkûl, inci bilinsinler diye,
Cevherinden mânâ dönmüş inciye.

Sen ki yersin, döndü haslar pisliğe,
Yok yemek, ağzın kilitlenmez niye?

Her kimin aş, midesinde olsa nûr,
Her ne yer olmuş helâl, bulsun huzur.

DOĞRULUĞUNA KENDİSİ
ŞÂHİT OLAN İDDİA

Sen bütün elbet tanırsan rûhumu,
Boş değil, davâm bilirsin sen bunu.

3575. Ben demiş olsan, seninleydim gece,
Korkma, oldum akrabandan böylece.

Akrabandan, bir nefes duydukça sen,
Davânın, mânâyı anlarsın hemen.

Çifte dâvâ akraban bulmuş iken,
Çifte dâvâdan doğar, iylik hemen.

Sen yakinken, oldu hem şahit ona,
Dosta şahit oldu, gelmekten yana.

Dostunun ses lezzeti var, bil ki sen,
Hem yakınlık, sıtkına şahit hemen!

¹⁷⁰ Câfer-i Tayyâr: Hz. Ali'nin abisi. Peygamberimize çok benzerdi. beyt

Câfer-i Tarrar; hırsız, yol kesen mânâsıdır.

3580. Erse bir ilhâma, ahmak cehl ile!
Hem karıştırmış sesinden el ile.

Ses duyar, ahmak gereksiz der ona,
Cehl olur artık sebep, inkârına.

İçte aydın, hem zekî bir kimseden,
Duysa sesler, mânâ bulmuştur hemen.

Bir Arap dönmüş, Arapçam var dese,
Bir Arap, dönmüş Arapça söylese,

Hem Arapça söylemek davâ ona,
Oldu şahit, anlamı davâsına.

3585. Kâtip elbet, bir kâğıt yazdım dese,
Kâtibim, yazdım ve ben üstüm dese;

Böyle yazmak, davâ olmuştur ona,
Doğrunun şahit o olmuş, baksana!

Derse sûfi: "Gördüm akşam düşte ben,
Aldı sûfi omza bir, seccâdeden."

Ben idim rüyâda gelmiştim sana,
Hem nazardan, feyzi anlattım sana.

Ver kulak hem, et kulak çün halka sen,
Söylemiştim hem anıp, hem anla sen.

3590. Hem rüyâ, tekrâr gelirken aklına,
Bir kerâmettir gelir altın, sana!"

İddiâya benzetilmiş olsa da,
Kim gören, rûhuyla tasdik etmedel

Hikmet olmuş mü'minin yitmiş malı,
Duysa her kimden de, iknâ olmalı.

Karşısında olmuş olsun hikmetin,
Mânâsızdır, kuvveti yok, şüphenin.

Bir susuz görsen: "Gelip sen koş" desen,
"Şurda bardak var yetiş, sen iç hemen!"

3595. Hem susuz söyler mi: "Bu davân senin,
İddiâcı tez çekil, sen git hemin?"

Varsa hüccet, bir delil ister mi bu,
Der mi: "İspât eyle, buysa tatlı su?"

Süt emen bir yavrusun, sesler ana,
"Ben senin annen" deyip ünler ona.

Süt emen der olsa: "Bir hüccet gerek,
Sen inândır, biz gelip süttten içek."

Kalpte Allah zevki, dolmuş ümmete,
Hem Resûl'ün ses ve yüzdür mucize.

3600. Derse, Peygamber dışardan gel diye,
Ümmetin rûh, içte dönmüş secdeye.

Çünkü onlar duymamışlar böyle ses,
Cân kulak hiç duymamış bir öyle ses.

Cân kulaklar bir misilsiz zevk edip,
Hak lisânından duyar "innî karîb"¹⁷¹

HZ. YAHYÂ ANASANIN KARNINDA
İKEN, HZ. İSÂ'YA SECDE ETMESİ

Yahya'nın öz anne, dönmüş Meryem'e,
Gizli söylerken, doğumdan önce de:

"Ben yakinen bilmişim karnındaki,
Mânevî bir şah ve bilgin öyle kil!

3605. Karşılaşmışken seninle burda biz,
Karnımızdan secde etmiş bilseniz.

Yaptı bir has secdeyi karnında ki,
Secdesinden, ten de titrer öyle kil!"

Der ki Meryem: "Ben de hissettim onu,
Secde etmiş oldu, farkettim bunu!"

BU KISSANIN DOĞRULUĞUNDAN
ŞÜPHE EDİLMESİ

Der ki ahmak: "Böyle bir efsâneye;
Bir yalan, yanlış çizikler çek diye."

Hem doğurmak ânı, Meryem duydu bak,
Cümle dostundan çekip gitmiş uzak!

3610. Hem doğuramazdan, şehirden çıktı da,
Dışta kalmış, çıkmamış el huzruna.

Hem çocuk olmuş ve basmış bağına,
Geldi tekrar soy ve dostundan yana.

"Nerde görmüş Yahyâ'nın öz annesi,
Nerde bilsin, hem konuşsun böylesi?"

BU ŞÜPHENİN CEVABI

Kim ki bilmiş, oldu bir ilhâm eri,
Gaybe sahip, anlamıştır işleri!

Hem de gözden çok uzaktı Meryem'e,
Sanki birlikler, erer sohbet deme.

3615. Ten ki göz göz olsa, dostluktan misâl
Göz kapansın, dahi görmüş ehl-i hâl,

İçte, dışta bilmemişsen şimdiden,
Aczi bil, gel, manâyı tam anla sen.

Nakşa "Ş" ek oldu, baksan görkeme,
Sen masal sanmışsa kim hiç benzeme.

Bak Kelîle söylemiş dilsiz niye,
Hem neler söyler Kelîle, Dimne'ye?

Hem de hayvân, dilden anlar say bile,
Nutku yok söz, bilmez insanlar hele.

3620. Hem öküz, aslan için bak Dimne'ye,
Elçidir, söyler yalan sözler niye?

Hem vezir olmuş öküz, aç aslana,
Ay sudan aksetti, fildir korkmada.

Hem Kelîle, Dimne olmuş bir masal,
Yoksa leylek, kargalar bilmez ki hâl.

Ey birâder, söz de bir ölçektedir,
Mânâ, sözler içre kalmış dânedir.

Dâneler almış akıllı kimseler,
Ölçeği netsin o, nakletmişseler.

3625. Gül ve bülbülden hikâyem, ver kulak,
Onların sözler açık söz, dinle, bak.

¹⁷¹ "Kullarım sana beni soruyorlar. De ki Ben onlara yakırım." (Bakara, 186)

HÂL DİLİYLE SÖZ SÖYLENİLMESİ
VE ONUN ANLAŞILMASI

Mâcerâ var, dinle mum, pervânenen,
Ondan al mevcut olan manâyı sen.

Onda söz yok, ama sırlar ordadır,
Alçak uçmak derdi hep baykuştadır.

Satranç oynar der: "Budur rûh hânesi, "
Bilmeyen der: "Burda hem mana nesi?"

Nerden almış hem mîrâs, düşmüş mü yâ,
Mutludur hep, kim ki koşmuş mânaya.

3630. Dilci der: "Zeyd Amr'ı dövmüştür yine,
"Sordu câhil: "Söyle bilsek cürmü ne?"

Neydi Amr'ın suç, o hâm bir Zeyd ile!
Bir günahsız, dövdü Zeyd, bilsek hele?"

Dilci der: "Örnek, misâller mânaya,
Buğday al, ölçek gereksiz kaldı yâ.

Zeyd ve Amr fi'il çekim örnekleri,
Öğren artık, gösterir îrapları."

"Dövdü Zeyd Amr'ı günâhsız öyle de,
Yok onun suç, bilmedim bundan öte!"

3635. Çâresiz kalmış ya dilci der ona,
"Cümleden Amr fazla bir "vâv" çaldı yâ!"

Anlamış hırsız ve Zeyd vurmuş ona,
Böyle bir had, dînce lâyık baksana!

BÂTIL SÖZÜN BÂTIL KİMSELER
TARAFINDAN KABÛL EDİLMESİ

Der o câhil, doğrudur makbûl bana,
Doğru gelmiş eğri, bâtil insana.

Derse ay bir tanedir, şaş insana,
Çiftti der hem, bir de, şek var baksana!

Gülse bir fert, gökte ay çifttir dese,
Doğru der, kanmış olur pis hûy ise.

3640. Hem yalan hoştur, yalancı erlere,
Pis demen, hoş geldi elbet pislere.

Kalp geniş bir kimsenin, eller geniş,
Göz ki kör, vardır onun yardan düşüş.

MEYVESİNDEN YİYEN KİMSENİN
ÖLMEYECEĞİ BİR AĞACI, BİR
PADİŞAHIN ARATMASI

Anlatır bilgin olan zât bir masal,
Vardı Hindistan'da, meyve yüklü dal.

Kim ki ondan meyve yer, ordan alır,
Hem kocalmaz, sanmayın artık ölü.

Duydu şah, sâdık olan bir kimseden,
Oldu artık, meyvenin âşık hemen.

3645. Hem, seçip gönderdi bilgin kimseyi,
Hem o, pek has meyveden bulsan deyi.

Gezdi yıllar bir ağaç bulmak için,
Öyle Hindistan'ı gezmiştir bütün.

Hem şehirden, şehri gezmiş durmadan,
Hem deniz, dağ, her taraf yoldur inân.

Sordu birçok kimseler gülmüş ona,
Orda "mecnûnsun" demiş, gelmiş ona.

Buldular sâf, vurdular elenseyi,
Bazılar seçmiş, durur eğlenceyi.

3650. Saf, temiz bir kimsesin gayret neye,
Boş değil, hiç saçmalık olsun niye?

Bir tokattır, böyle türden eğleniş,
Böyle hâl, hem âşikârdan sert imiş!

Hem alay eylerdiler bir tek ağaç,
Var falân bir yerdedir, yüksek ağaç.

Orda orman bir ağaç yüksek yeşil,
Dal kalın, kollar büyüktür şöyle bil!

Şah için bağlar yâ gayretten kemer,
Aldı halktan, hiç tükenmez bir haber.

3655. Gezdi artık, durmadan yıllar yılı,
Şah da sunmuş, harcasın derken pulu.

Gurbetin çekmiş bütün yorgunluğu,
Kaldı âciz böyle halden en sonu.

Maksadından içteçoktur bir eser,
Bir mücerret sözdü, söylenmiş gider.

Koptu köklerden ümîdin ipliği,
İstene en son olur, bilmez neyi.

Niyet etmiş şaha tekrâr dönmeyi,
Yol alır göz, iş eder yaş dökmeyi.

O AĞACIN SIRRINI, BİR ŞEYHİN,
O MUKALLİT TÂLIBE ŞERH ETMESİ

3660. Orda varken bir büyük olgun vefî,
Duydu vardır onda hem, ye'sin yeli.
Bir ümitsiz, şeyhe varsam ben hele,
Ben de ondan sonra, düşseydim yola.
Has duâlar, olsa artık yârımız,
Kalmamış, bitmiş ümîttten varımız.
Gözde yaşlar, gitti şeyh olmuş umut;
Gözlerinden yaş döker, olmuş bulut.
Der ki: "Ey şeyh; şimdi rahmet vaktidir,
Ben ümitsiz, sizce rikkat vaktidir."
3665. Der: "Sebeb neymiş ümitsizlik için,
Yön nedir, hem neydi matlûbun senin?"
"Ben ki şahın, emrinin memûruyum,
Bir ağaç var, bulmanın memûruyum.
Öyle bir daldır cihânda yok eşi,
Meyveler âb-ı hayatın cümbüşü!
Bunca yıl gezdim, arardım bir nişan;
Sarhoşun oldum alay, eğlence ben!"
Güldü şeyh, söyler ki: "Ey sâfdil kişi,
Âlimin has ildir, ilmin işi"
3670. Çok büyüktür, en büyük, hem en geniş,
Bengisû deryâsı, gör hepten geniş.
Sûret aldatmış ve gitmişsin niye?
Ermemişsin, manâ dolmuş meyveyle!
Gâh ilim daldır, güneştir, gâh deniz,
Gâh bulut ismiyle sunmak O'nda iz!

Oysa birdir, bin nişân vardır O'nun,
Onda son yok, sâde bâkilik bunun.
İsmi tektir, hem eser binlercedir,
Çok eser ammâ, ilim bir ad verir.

3675. Bir adam olmuş baban, bir başkası,
Hem peder olmuş, oğul olmuşçası!
Bazı düşmandır ve bazan dert olur,
Bazılar ondan, lûtuf, haslık bulur.
İnsanın yüz hâli var, tek ismi var,
Kendi kördür, hem hâlin bilmez kadar.
Bir mücerret, isme kanmış olsa fert,
Sencileyn olmuş ümitsiz, buldu dert.
Sen ağaç der, öyle kalmışsın neden?
Gâyeçoktur, sende yok tâlih denen!
3680. İsmi geç sen, hem araştır bul sıfât,
Hem, sıfâtlardan görünsün belki zât.
Halk, isimden ayrılıklar buldu yâ,
Geç isimlerden, huzur var mânada.

ÜZÜMÜ HER BİRİ BAŞKA BİR İSİMLE
TANIYAN DÖRT KİŞİNİN ÜZÜM İÇİN
MÜNÂZARA ETMELERİ

- Verdi bir dirhem adam, dört kimseye,
İlki der: "Engür alıp yensin diye."
Var Arap: "Engür" değil "ineb" dedi,
İstemem "engür" gerekmez, söyledi."
Türk olan der: "İsterim elbet üzüm, "
İstemem "ineb" demiştir ey gözüm.
3685. Diğeri Rum: "İstâfil" alsak dedi,
"Boş lâfıncoktur gerek, artık" dedi.
Hem tutuşmuş oldu onar kavgaya,
Hem sıfattan, hepsi gâfil kaldı yâ!
Vurdu yumruklarla onlar her yana,
Yok ilim, câhildi onlar baksana.
Dil bilir izzetli olgun bir kişi,
Olsa onlar, uzlaşmış işi.

Ben bu tek dirhemle, dördün arzûyu,
Karşılırsam hâllolur, gör doğruyu.

3690. Kalpte elbet, hîle imkan bulmadan,
Karşılar her isteği dirhem inân.

Tekse dirhem, çâredir dört arzûya,
Dörtse düşmân, dost olur birlikle yâ!

Bazı sözler, hem savaş hem ayrılık,
Hem benim sözlerde, birliktir ufuk.

Siz susun, gelmiş emir var, dinleyin,
Ben sizin dilden bilip, ben söyleyim.

Sizde, söz sâhip olurken üslûba,
Tatbik etsen, bir savaştır ortada.

3695. İğretiyken bir eser yok olmadı,
Öz harârettir, hünerler sunmada.

Sirke kaynatsan da içsen midede,
Şüphesiz, artan soğukluk vermede.

Hem hararetler geçerler, bil ki sen,
Hem hararet aslı sendendir hemen!

Ey oğul! Donmuş olan pekmezse de,
İçseniz, aynen harâret vermede!

Bizde ihlâstan da üst, şeyhin riyâ,
Bil görendir, sende ihlâs kördü yâ!

3700. Şeyh sözünden, birleşir hem topluluk,
Hep hasetten, millet olmuştur bozuk.

Taht Süleymân'ın olur olmuştı yâ,
Başlamış, kuşlar dilinden anlama.

Hem adâlet vakti, âhû, kaplana,
Oldu dost, bitmiş savaştı ona.

Hiç doğandan yok, güvercin korkusu,
Hem koyun, kurttan çekinmez doğrusu.

Oydu düşmân üzre, elbet sulh veren,
Her mahâlden yükselir birlik denen.

3705. Ey karıncam sen koşarsın dâneye,
Bul Süleymân, sen de sapkınlık niye?

Dâne istersen, tuzaktan yem olur,
Kul, Süleymân'dan, Süleymânlık bulur.

Cân kuşuysan, işte gör âhir zamân,
Yok ki dostluk, kalmamış artık amân.

Var Süleymân, yüz yılın rehber olan,
Bizde zulmün, zahmetiymiş son bulan.

Kavli bil artık: “**ve in min ümmeti**”
Hem: “**hilâfihâ nezir**” âkıbeti!¹⁷²

3710. Koymadık bir ümmeti boş ortada,
Bir uyarmış, gönderilmiş oldu da!

Öyle bir birlik verir, hem baksana,
Bir gönül olmuş, verir saflık ona!

Annenin şefkâten üstün, şefkati,
Der Resûl: “Tek nefis bilin siz ümmeti”

Tek nefis olmak, onun feyziyledir,
Önceden düşman ki dostluk gösterir!

ENSAR, YANİ MEDİNE

MÜSLÜMANLARININ ARALARINDA
BULUNAN EVVELKİ MUHALEFETİN VE
DÜŞMÂNLIĞIN PEYGAMBERİN HİMMETİ
İLE ORTADAN KALKMASI

Evs ve Hazrec ismi, boylar ortada,
Birbirinden, oldular kan kusmada.

3715. Hem Muhammed, böyle sökmüş kinliyi,
Etti mahv, hem kalbe ekmiş sevgiyi.

Önce kardeş oldular, düşman iken,
Oldular bağlarda tek salkım hemen!

Oldular mü'minle kardeş öyle ki,
Birleşip bir tek beden, olmak ne ki!

Dışta baksan her üzüm, kardeş iken,
Sıksanız, çıkmış şurup, şerbet hemen!

¹⁷² Fâtır Süresi: “Hiçbir ümmet yok ki kendilerine müjdeci bir peygamber gönderilmesin.”

- Zıt olur artık üzüm, elbet koruk,
Pişse, zıtlık yok koruk, olmaz buruk.
3720. Bir koruk hem, hâm kalır olmuş iken,
Tâ ezelden, kâfir olmuştur hemen!
Oydu birlikten ve kardeşten uzak,
Azdı hem, münkir ve mühlit oldu bak!
Onların ben, gizlilikten, söylesem,
Hep cihân, kalpler dolarlar fitne hem!
Kör bu kâfir sırrı söylenmezse hoş,
Hem cehennemden uzak, İrem'de hoş.
Has koruk, kâbil üzüm olmak ona,
Ehl-i dil, kalben onundur, baksana!
3725. Hep üzüm olmak için kenar koşmalar,
Varsa birlik, hep savaşlar boş çıkar.
Hem üzümlük yırttı, yırtılmış kabuk,
Pekmez olmak, birliğin olmuş doruk.
Yoksa birlik, dostu, düşmân olmada,
Varsa birlik, kavga kalmaz ortada.
Âferîn, üstâdı küllî aşkına,
Zerreler, ondan da birlik baksana.
Rûh ki, yollar üzre tozdur en sonu,
Ustanın el, testi etmiştir onu.
3730. Suyu kil birleşse, noksanlıkla da,
Rûhla elbet benzeviş yok ortada.
Böyle bitmez, çok misâl var söylenen,
İhtilâl yükler dururdum, fikre ben.
Var Süleyman, devrimizken, gör iyi;
Biz uzak kaldık, yitirdik görmeyi!
Sen uzak görmek dilersen, körlük o,
Köşkte yatmışlar ne bilsin köşktü bu?
İnce mânâ, söz derin, dalmış da biz,
Var düğümler, bizse çözmek isteriz.
3735. Zor nedir bilmek, cevap bulmak için,
Bağlayıp, çözmek murat olmuş için.
Çözmek isterken, tuzaktan bendini,
Bağlayıp çözmüş mâhir kuş, kendini!
- Kuş çimenden, sahrâdan mahrûm kalır,
Ömrü; çözmek, bağlamak yanmaklardır.
Var tuzaklar düşmemişken bak ki o,
Bağla-çöz, kırmış kanat; hâl işte bul
Bağla, çöz hiç olmasın elbet için,
Hem kanat kırmak, akıl, hem fikrinin.
3740. Böyle yüz bin kuş vurup, kırmış kanat,
Bir tuzaktan çıkmaya yok imkânât.
Onların hâli budur gel sen oku,
“**Nekkebû fihâ**”¹⁷³ ki Kur’ân, işte bu!
Kavgasından Türk ve Rum, Acem, Arap,
Hâll edilmez, hem üzüm, engür, inap!
Oysa artık, bir Süleymân gelmeden,
Kurtuluş yok, böyle işten bil ki sen!
Kavga etmiş cümle kuşlar siz gelin,
Şah doğanından davullar dinleyin.
3745. İhtilâftan vazgeçip, tez birleşin,
Orya sizler şâd olup, mes’ut gidin.
Nerde olsak, yüz dönün elbet O’na,
Böylesiyen, bir yasak yok baksana!
Biz ki kör kuş, hiç Süleymân bilmedik,
Ehl-i hâlden, dersi aslâ görmedik.
Baykuşuz, olduk doğanlar düşmânı,
Kalmışız vîrânenin mahpûs yani.
Kör ve câhil kalmışız ehlullaha,
Zorda kalmıştık, bütünden bir daha!
3750. Kuş Süleymân’dan ışık, almışsa tat,
Bîgünâhtan yolmaz olmuş, kol, kanat.
Belki, âcizsen sunarlar dâneyi,
Öyle, hoş kuş bilmemiş kin, hırs neyi.
Onların hüdhüd uğurdur herkese,
Açtılar yollar meğer yüz Belkis’e.

¹⁷³ “Zanları yüzünden önceleri çok kavim helâk ettik...” (Kaf, 36)

Sûreten bir karga görsen, kargadır,
Himmeten onlar “**mâzağ**”¹⁷⁴ sırıyladır.

Onların “lek lek” diyen, leylekleri,
Şüphe bulmuş, tevhîdî âteşleri.

3755. Korkmamış artık, doğan gelmişse de,
Bir güvercinken, şahin baş vermede.

Kul için, vecd sundular bülbülleri,
Gönlü besler bahçesinden gülleri.

Hem şahâdetten uzak tûfleri,
Olmamış dünyâlı bak tûfleri!

Onların tâvusunun görsen ayak,
Âlemin birçok kanattan, hastı bak!

Padişahın, kuşların diller sedâ;
Bak Süleymân'ın kuşa, sen iptidâ!

3760. Bilmedin gâfil, kuşun sestem hele,
Sen, Süleymân görmedin bir ân bile.

Hem kanatlar neş'e şevkler vermede,
Şark ve Garbın dışıdır, göz görse del

Kuşta âhenk Kürsî'den, tâ arşa dek;
Hem de arzdan arşa yükseltmiş âhenk!

Kuş ki düşmüştür Süleymansız yola,
Oldu baykuş, zulmetin âşik hele!

Gel Süleyman'dır alış, baykuş inân,
Huy edin sen, kalma sonsuz zulm ilen!

3765. Hem de, bir arşın alır olsan ki yol,
Ölçünün, kutbu olursun bilmiş ol.

Kim topallar, yönlenir olsun ona,
Yok sürünmek, dert denen eîş sona.

TAVUK ALTINDAKİ YUMURTADAN ÇIKMIŞ KAZ YAVRULARI

Bir tavuktan bir kanat, olmuş dadı.
Oysa sensin, sâde bir kaz yum'rtası.

Gerçeğin deryâda, bir kazdır anan,
Hem yerin, hem toprağın mensûp olan.

Doğdun, ummân sesleyen bir meyle de,
Huyların, gerçek anandan gelmede!

3770. Hem susuzdur, kildedir meylin senin,
Dadıdan geç, meylidir çirkin onun.

Koy dadın kalsın, çabuk koş dur suya,
Kaz olup koş, manâlar deryâsı yâ!

Dâdı, korkutmuş olur olsun sudan,
Korkma artık, koş yürü deryâya sen.

Sen yaşarsın suyla, kum kazsın peki,
Olmadın korkmuş olan folluktaki.

Sen “**kerremnâ**”¹⁷⁵ emrinin tek şahısın,
Hem deniz, hem toprağın seyyahısın.

3775. Hem “**Hamelnâhüm**” de hükmün mazharı,
Kil nedir geç, izle rûh ummânları.¹⁷⁶

Yok, meleklerden, bu yönler üzre iz,
Hayvanat bilmez ki rûhtan, bilgisiz.

Maddeten insan da, bir hayvan, gibi,
Sen meleksin rûhça, yer gökler ne ki?

Dışta ben sizler gibi, insan isem,
Şimdi kalbim, kabil olmuş vahye hem.

Toprağın mensup cisim yerlerde de,
Onca rûh, gelmiş felekten geçmede!

3780. Cümlemiz olduk ya deryanın kuşu,
Hem bizim dilden bilen deryaydı bu!

Hem Süleymân'dır deniz, kuş bizleriz,
Ta ebet kaldık onun seyriyleyiz!

O'nla gel sen, at ayak gir ummana,
Şimdi Dâvud, taze zırh yapsın sana!

Bil Süleymân, hep açıktır herkese,
Gayreti Hak, gözde bağdır herkese.

¹⁷⁴ Mazağal basar: Açık görüş sahibi (Hz. Peygamber).

¹⁷⁵ “Biz insanoğlunu mükerrem kıldık.” (İsrâ, 70)

¹⁷⁶ “Onları karada at, deve; denizde gemilere bindirdik...” (aynı sûre)

Önde durmuş, cehlimizdir uykuda,
Görmeyiz, me'yus kalırken ortada.

3785. Gürleyen göktür, saadetten umut,
Hem susuz bilmezse, ağrıymış bulut.
Gökten inmiş, rahmeti zevk bilmeden,
Bir su aksın gözleyip durmuş hemen.
Himmetin merkep, sürülsün dosta ya;
Bir sebeptir, Hak'ta mahcup olmaya!
Kim, müsebbibi açık görmektedir,
Hiç sebepler üzre sanmam kalp verir!

HACILARIN BADIYEDE VE KIZGIN ÇÖL
ÜSTÜNDE YAPAYALNIZ BULDUKLARI
ZÂHİDİN KERÂMETİNE HAYRAN
KALMALARI

Çölde varmış bir veli, zahit, ulu;
Kavmi Abbâdiye, dalmış zikre bu.

3790. Yurtlarından, çok gelenler Hac için,
Gördüler, durmuş susuz çöldür hemin.
Yer susuzken, onda huy nem sunmada,
Çölde rüzgâr derde dermân olmadı!
Yolcular olmuşlar hayrân hemen,
Âfetin içlerde durmuş, sâlimen.
Secdegâhken, bir âteşten çöl kumu,
Koysanız siz, kapta hep kaynardı su.
Dense güller üzre sermest olmuş o,
Sanki Düldül, ya Burak'lar binmiş o!
3795. San ayaklar, hep ipekler üzredir,
Sâm desen, bad-ü sabâ gelmektedir.
Yolcular bekler namazdan çıksın o,
Ayrılıp dönsün niyâzdan, baksın o!

Geçti istiğrâk bütünden er kişi,
Hüccâcândan kalben aydın bir kişi;
Gördü damlar el yüzünden şimdi su,
Esvâp ıslanmış, akar abdest suyu.
Der: "Suyun nerden gelir pîrim senin?"
Kaldırıp el der ki; "Yüksek göklerin."

3800. Kalp açık der: "İstedin su geldi mi?
Yok kuyun, yokken ipin hem öyle mi?
Müşkilim hâllet n'olur, sultân-ı din,
Hâli söylersen bizim, olmuş yakın!
Göster esrârından esrâr, sen hele,
Tâ kesilsin, kalmasın zünnâr bile."
Baktı dervîş kaldırıp el göklere,
Der: "İlâhî, yolcu ister ver yere!
Ben alıştım, gökte rızklar almama,
Çünkü sen açtın kapı, vardır semâ!"

3805. Lâmekândan ey mekânlar gösteren,
"Rızkınız göklerde!" Sırlar söyleyen!
Hem duâdan sonra, gökten sanki fil,
Suyla dolmuş bir bulut, olmuş hâsıl.
Sanki bardaktan gelip, akmış sular,
Doldu çöller, hem bütünden mağralar.
Hem bulut dökmüştü yaşlar, bir düşün,
Yolcunun hep kırbalar dolmuş bütün.
Bâzılar görmüş bütünden işleri,
Kestiler hem, cümleten zünnârları.
3810. Bâzının, artmış yakini, öyle de,
Çok acâyip hâli, Allah bilmede!
Bâzılar hiç bilmemiştir, çünkü hâm,
Onlarınçoğtur nâsip, sözler tamâm!

İKİNCİ CİLDİN SONU

MEVLÂNÂ
MESNEVÎ
3

ÖNSÖZÜ

Rahman ve Rahim Allah'ın Adıyla,

Hikmetler, Allah ordusudur. Allah, hikmetlerle müritlerin rûhlarına kuvvet verir. İlimlerini bilgisizlik, adaletlerini zulüm ayıbından temizler. Cömertliklerini riya, ilimlerini akılsızlık lekesinden temizler. Ahirete ait olup anlayışlarından uzaklaşan şeyleri, o hikmetlerle müritlerin idrâkine yaklaştırır, onlara anlatır. Güçlerine giden ibadetleri kolaylaştırır. Hikmetler, peygamberlerin sözleri ve delillerindedir. Peygamberlerin delilleri ise, âriflere mahsus Allah sırlarını, Hakk'ın kuvvetini haber verir. Dumandan meydana gelen şu yuvarlak gök kubbesine hâkim, inciden meydana gelmiş olan nûrânî ve Rahmanî felekteki Allah tedbirlerini, Allah tasarruflarını bildirir. Akıl, nasıl topraktan meydâna gelen şekillere ve bu sûretlerdeki görünen ve görünmeyen hislere hâkimse ve bu rûhânî feleğin dönüşü de dumandan meydana gelen feleğe, parlak şihaplara, aydınlatıcı چراğlara, güzel ve hoş esen rüzgârlara, yayılmış yerlere, akıp giden sulara emrini yürütür.

Allah biz kullarını bu hikmetlerle faydalandırsın. Allah, bu hikmetlerle kullarının anlayışlarını arttırsın.

Şüphe yok ki her okuyan, ancak akılı miktarınca anlar. Her ibadet eden ibadette bulunûr. Müftü, fetvayı anlayışına, bilgisine göre verir. Cömert kimse, varlığı ne kadarsa o kadar ihsân eder. İhsana nail olan da eline geçeni kıskanır, elden çıkarmamak ister. Fakat kırdı suyu kaybeden, denizlerin varlığını bilmekle beraber suyu aramaktan geri kalmaz. Bu âb-ı hayatı kaybedenin de dünyâ geçimi, kendisini bu istekten alıkoymadan, sebeplerle ihtiyaçlar işini aksatmadan, dileğiyle arasına maniler girip çatmadan arayıp bulması gerek. Nefsinin arzusuna uyan, rahatına düşkün olan, usanıp vazgeçen, kendisine emin olmayan, zahmetlere katlanmayan, dünyâ geçimine düşen, ledünnî ilme kavuşamaz. Bu ilme, Allah'a sığınân, Allah'ın takdir ettiğini yüce bilen, nasip ettiklerini kıymet veren, hikmet hazinelerinden çok şeyler kazanır. Bu mallar ne eksilir ne de mirasçılara kalır. O adam hikmet hazinelerinden, değerli mal-

lar, yüce nûrlar, kıymetli mücevherler, bahası ağır akarlar, tarlalar elde eder. Hem de Allah'ın bağışına şükreder, nefsinin aşağılık hazlarından, kendisinin az amellerini çok, başkalarının çok amellerini az gösteren bilgisizlikten, Allah'ın izin vermediği şeylerle benliğe düşüp kendisini beğenmekten Allah'a sığınır. Böylece bu ilme kavuşur. Sonra ilim isteyen kişiye de bilmediğini öğrenmek, bildiğini öğretmek, zihinsizlere yumuşak muamele etmek, ahmakların ahmaklığını görüp kendini beğenmemek, anlayışı kıt kişileri horlamamak gerek. Siz de evvelce böyleydiniz ya. Bu zekâyı, bu anlayışı, size Allah ihsân etti. Allah'ı mülhidler sözlerinden, müşriklerin şirkinden, nakısların noksanından, benzetilerin benzetişinden, düşünenlerin vehminden, vehme kapılanların kendilerince buldukları vehimlerinden tenzih ederim.

İlahî kaynaktan gelen Mesnevî'yi yazdıran Allah'a hamd olsun. Zira başarı ve muvaffak kılma O'na aittir. Başarı veren de O'dur, üstün kılan da O. Hele ilahî nûru nefesleriyle söndürmek isteyenlerin inadına arif kullarına muvaffakiyet veren, ihsânlarda bulunan, kudret ve nimet bağışlayan O'dur. "Kâfirler cebretseler, inkârda bulunsalar da Allah yine nûrunu tamamlar, ikna eder. Kur'ân'ı biz indirdik, yine şüphesiz biz koruruz. Kur'ân'ı duyduktan sonra değiştiren olursa günahı kendi boynuna. Allah, şüphesiz her şeyi duyan, her şeyi bilendir."

- Hak ziyâsın, Ey Hüsâmeddin getir,
Üçse defter yazmamız, sünnettedir.
- Gel de aç Hak sırrının sen hazneyi,
Terk edip üçten de, biz özr etmeyi.
- Kuvvetin, gelmez damardan bil senin,
Kuvvetin Hak'tan alınmış, hal senin.
- Hem güneş parlaksa, Hak nûrdandı bil,
Yağ, pamuklardan, fitillerden değil.
5. Gördüğün gök kubbenin her hali de,
Hiç direk yok hem de, bir ipten öte.
- Cibril'in kuvvet de, mutfaktan değil,
Allah'ın has kudretindendir asil.
- Hakk'ın Abdâl, kuvvet almış böylece,
Bil ki, Allah'tan alıp ermiş güce.
- Kardılar nûrlarla onlar tenleri,
Rûhu geçmişler, melektir her biri.
- Sen de, Allah'ın sıfâttan al sıfât,
Ol Hafîl, âteş ve dertler neyse at!
10. Oldu âteş, ey Hüsâmeddin köle,
İbrahim benzer, serinlik bul hele.
- Her mizâcın asli, dört unsuru var,
Hem mizâcın, ondan üstün âşikâr.
- Tek mizâcındır yönelmiş birliğe,
Vahdetin vasfıyla ermiş birliğe.
- Çok yazık, halkin görüş ermez sana,
Hazma güç yok, evliyâ esrârına.
- Ey Hüsâmeddin, sözün has helvâdır,
Taşta helvandan boğaz bulmaktadır.
15. Tur tecellî üzre bulmuştur boğaz,
Parçalanmıştır, şarâptan, içti az!
- Dağ tecellîden yarılmış öyle ki,
Kimseler, dağ raks eder görmüş mü ki?
- Lokma vermiş olsa herkes herkese,
Yok, boğaz elbette, Allah vermese!
- Cisme, rûha verdi Allah istidât,
Verdi her bir uzva, haslıktan sıfât.
- Öyle bir hâl var ki, Hak ihsân eder,
Hîleden geçsen, uzak olsan eğer!
20. Kimse sultân, sırrı açmak istemez,
Bal döküp artık sinek alsın demez!
- Duydu, anlar, neydi esrâr-ı Celâl,
Yüz dil olsun, hep susar, hem sanki lâl!
- Kil için vermiş boğaz, içsin diye,
Hem su içsin, onda sen bak bitkiye.
- Sonra toprak bulmuş ağz, bulmuş dudak,
Hepsi, topraktan da ot otları bak.
- Ot yiyen hayvân, yemişken etlenir,
Ondan insanlar gelir, nimetlenir.
25. Sonra insandan görüş, rûh ayrılır;
Sonda, topraklar da insan yer olur.
- Zerreler gördüm ağız açmıştılar,
Söylesem yenmiş neler, söz hep uzar.

- Yaprağın rızık, rahmetinden gelmede,
Dal budak lûtfuyla rızıklar emmede!
Rızka elbet rızkı Allah vermede,
Ot gıdasız, hem nasıl yükselmede.
Sözlerin hiç şerhe, son yoktur inân,
Parçacık söz söyledim, bin parçadan.
30. Cümle âlemdir yiye, yenmiş olan,
Bâkiler, makbûlünün makbûl, uyan.
Cümle âlem, neşre uğraşmış gider,
Hem o âlem ehli, sonsuzdur meğer!
Yoktu âlemlerde bitmek, son desen,
Hep bu âlem âşığı, birlik hemen!
Bir kerîmdir, kendinin sonsuz hayât,
Ab-ı hayvanlar verir, bitmez hayât.
“**Bâkiyâtu’s-salihât**”ın¹⁷⁷ kendisi,
Kurtulandır, onda yüz âfet nesil!
35. Olsa binler, olsa, bir tek şey yine,
Geç hayâlden, hepsi saymaktan öte!
Hem yenilmiş, yenmişin vardır boğaz,
Galibin, her mağlûbun reyden birâz!
Adli vermiştir asâyâ, bir boğaz,
Yuttu değnek, ip, sihir kalmaz birâz.
Yuttu ip, değnek karın hiç şişmedi,
Çünkü, maddî olmayan yemden yedi.
Verdi Allah’ım, yakinken bir boğaz,
Hep hayâller yer ve aslâ saklamaz.
40. Ağzı mânânın olur âyan kadar,
Rızkı mânâyâ veren, Hak sofralar.
Tâ balıktan, gökte yıldızlar desek,
Bir boğazsız mahlûkât, yoktur demek.
Cân, boğaz hem, fikri tenden geçse tek,
Yükselişten, bir rızık bulmuş demek.
- * Nefsin istek, vasvasattan geçse bir,
Her misâfir, Allah’ın vahyiyledir.
Şartı, mizâçlar değiştirmek iken,
Betler ölmüştür, muhakkak bet ilen.
Olsa topraktan yemek, insan hûyu,
Yüz sararmış, hem hakîr, hem hasta bu.
45. Onda mevcût hûy, değişmiş olsa bir,
Parlayan mumdur ve çirkinlik erir.
Anneden emzikli sütler emmede,
Ağza, her türden rızıklar vermede.
Tek göğüsten yol, o örtmüşken ona,
Yol açar yüzler rızık, yüz bostana.
Çokça nimet üzre, perdeyken meme,
Onca nimet, perde ekmekmiş meme!
Ömrümüz bilmiş, memenden ayrılış,
Gayret et, gel, az rızıkken sen alış!
50. Annenin rahminde, kan olmuş gıdâ,
Kan necisken, cânâ cân olmuş o dâ.
Kan kesilsin, sütte kısmet olmada,
Süt kesilsin el, yemeklik lokmada.
Lokma kessin, benzer artık Lokman’a,
Gizli bir istek dilermiş, baksana?
Anne rahminden diyen olsun ona:
“Dışta düzgün bir cihân var baksana!”
Boydan, enden pek geniş bir yeryüzü,
Bunca sonsuz nimetin, vardır özü.
55. Dağ, denizler, yaylalar, çok bahçeler,
Çok ekin, çok tarlalar mevcût meğer!
Çokça yüksek gök denen, aydın olur,
Ay, Güneş, yıldız, Sühâ mevcûtta nûr.
Garp, cenûp, elbet şimal, çok yel eser,
Bağ düğün tutmuş, gelinlik bahçeler.
Var cihân ammâ bilinmez söz ile,
Bir karanlık yerdesin, mihnetle de.

¹⁷⁷ “Bekâyâ erecekler ise Rabbin katında sevâpça da, ümitçe de daha hayırlıdır.” (Kehf, 46)

60. Hâle bakmıştır, cenîn inkâr eder,
Elçiden yüz dönse, kâfirmiş meğer.
“Söylesen sözler yalan, aldatmaca!”
Kör vehim ermez ki, anlamdan güce!
Görmemiş, idrâki kör, bir benzeri,
Kavramaz münkir de, idrâk işleri.
Hem cihânın halk, çocuktur her biri,
Oysa mânâ olmamış bildikleri.
Ehl-i hâl der: “Dar ışksız bir cihân,
Dışta renksiz, kokmasız var bir cihân.”

65. Kimse duymaz, böyle söz söylerse de,
Var tamahkârlık, döner bir perdede.
Gör tamahtan duymaz artık, hiç kulak,
Hem garaz göz örttü, anlatmaz ki bak!
Alçacık, süflî, karanlık bir vatan,
Hem gıdâdır, hep tamahtan, içti kan.
Hem cihânın sözde, mahcûp kaldı o;
Annenin kandan, sevinmek buldu o!

* Bu cihânın nimetinden mahrûm o,
Sâde bir kan öğlelikmiş doğrusu!

HİRS VE TAMAHLA FİL YAVRUSU
YİYENLERİN VE “YEMEYİN” DİYE
NASİHAT VERENİN SÖZÜNÜ
DİNLEMİYENLERİN KISSASI

Belki duydun Hintli bilginden biri,
Gördü dostlardan gelen birkaç eri.

70. Aç ve çıplaklardı, etmişler sefer,
Bir uzun yoldan meğer gelmiştiler.
Coştu ârif, hem muhabbetten dedi,
Hem selâm vermiş, açılmış gül idi.
“Aç, susuzken, mideniz, bir Kerbelâ,
Çok meşakkat, hastalık düşmüş yola.
Dostlarım, Allah için sizler bakın,
Yavru fillerden yemek yoktur, sakın!

Sizlerin yol üzre, filler var bilin,
Söyledim cândan, gönülden dinleyin!

75. Yolda mevcut hem de çok fil yavrusu,
Gönlünüz, av etmek ister doğrusu.
Körpeler hem, pek güzel, hem etliler,
Oysa bekler, orda pusmuş anneler.
Yavru derken, hem de, yüz fersah yolu,
Yollanır, inler bütün, âh vâh dolu!
Hortumundan gözlenir âteş, duman,
Pek de sevmiştir, yenilmez el amân!
Evlîyâ, Hakk'ın çocuklar mislidir,
Âşikâr var gizlilik, Allah bilir!

80. Etme gybet, noksânından sen sakın,
Yoksa vardır, intikâmı Allah'ın.”
Hak demiş: “Onlar benim evlâtlarım;
Hem garipler, iş ve güçsüz kullarım.”
İmtihândan hor, yetim bir hâldeler,
Ben ki sırdan, onların dostum meğer!
Arka vermişler, benim ikrârıma,
İşte onlar, cüzlerimdir dâimâ.
Sen sakın! Abâ giyenlerden, velîm;
Yüz bin olsun, sanki bir tek ten velîm.

85. Böyle olmaz olsa, bir değnek meğer,
Etti Firavn'ı Mûsa, zir ü zeber.
Böyle olmaz olsa, Nuh'tan bedduâ,
Hem nasıl şark, garbı hep boğmuştu yâl!
Böyle bir duâ ki Lût'tan gelmede,
Cümle şehir, birden murâtsiz kalmada.
Cennetin benzer, şehirler var iken,
Bir siyâhlık Dicle'si olmuş hemen!
Şam yolundan gitseniz vardır o su,
Hem Kudüs'ün yoldadır, git gör onu!

90. Yüz bin aşkın evlîyâ, Hakk'ın kulu,
Her asır sunmuş azaplar, korkulu.
Şerhe kalksam, hem beyânlar çok uzar,
Hep çiğerler, cümle dağlar, kan dolar.

- Kan olur dağlar ve tekrârdan donar,
Görmedin sen, sende körlük hâli var.
Çok acâyip kör ve keskin bir bakış,
Hem devenden sâde yük görmekti iş.
Hırs için her neyse görmüş, bellemiş,
İşte insan gâyesiz raks eylemiş!
95. Öyle bir yerlerde kalk, rakset ki sen,
Şehvetin, derten pamuk, düşsün hemen!
Kanla oynamak ki, merdanlarda er,
Raksti ancak böyle meydanlar sunar.
Kendisinden kurtulan, çırpır eli,
Noksânından kurtulan, raks etmeli!
Cân evinden, defçiler hep def çalar,
Bir deniz, coşmuş köpürmüş dalgalar.
Görmedin dal üzre sen yaprakları,
Çırparak el oynaşırken onları;
* Görmedin dervişte mevcut duyguyu,
Dalda yaprak, alkış eyler coşkuyu.
100. Dalda yaprak zikreder, sen duymadın,
Duyamak istersen eğer, bir kalp edin!
Kıs kulak, baş duymasın artık yalan,
Şehri cân olsun asıl aydınlanan!
Hem Muhammet'tir duyan, sır sözleri,
Hak buyurmuş, hep kulaktır Hak eri.
Göz, kulaktır, baş ve sonlardan Nebî,
Bir mürebbi, bizler ancak bir sabîl
Yok, sözün artık sonu, sen dön geri,
Fil yiyenden, başlat artık sözleri!
-
- FİL YAVRULARINA TAARRUZ
EDENLER KISSASININ BÂKİYESİ
-
105. Koklamış fil her ağız, her mideyi,
Hem döner fil, onların dört çevreyi.
Yavrusundan, kim kebâp yapmış yemiş,
Ağzı koklar, oç alınsın istemiş.
- Ehl-i Hak'tır, sen misin gybet eden?
Çok cezâ var, mutlaka sensin çeken!
Ağza vakıf, sade tek Allah olur,
Sâdikândan başka kimler kurtulur?
Böyle bir ahvâle ancak vay denir,
Ağzı hep koklar olan, Münkir, Nekir!
110. Gizlemek mümkün değildir kokmayı,
Yok, karanfil çiğnesen, silmek payı!
Yağcılık yetmez ki, gerçek örtmeye,
Aklımızdan kalmamış yol hîleye.
Saçma sözler, söyleyen olsun hele,
Durmadan vurmuş melekler gürz ile!
Elde yok elbet demir, gürzden eser,
Azrail gürzüyle hep ölmekteler.
Bâzı gürzler, iz bırakmıştır, fakat
Lâkin ancak gördü bir tek hasta zât.
115. Cân çeken bir kimse söyler, dost diye,
Başucumdan sallanır, hançer niye?
"Yok ki bir şey, gördüğün yalnız hayâl,"
"Yok hayâl, ölmek onun, göçmek bu hâl!"
Çark nasıl olsun hayâl, baş ters iken,
Korkusundan, bir hayâl olmuş hemen.
Gürz, kılıçlar hastanın olmuş özel,
Hastanın baş üzre, kesmiş atmış el.
Gördü birden, hem onun lâyıık ne var,
Dost ve düşmân, görmez olmuş âşikâr.
120. Gitti hırs, gözlerde keskinlik dolu,
Kan akıtmak vakti, aydınlık yolu.
Kibr, gazap uğruna, lâzım ağlamak,
Bir horoz, sanki vakitsiz öttü bak!
Hem vakitsiz öttü, baş kesmek gerek,
Böyle hâl vâcip olur artık demek!
Her zamân ölmekte cânın cüzleri,
Cân çıkarken, tek inâncındır yeri.

- Sende mevcût ömrün, altın torbası,
Gündüz, akşam, doldu saymak sevdâsı.
125. Sen hesapsız harcamış olsan onu,
Boş şu torban, ay yitirmiş nûrunu!
Toprak alsan, koymasın toprak ona;
Eksilir dağ, belki ermiştir sonal
Her nefes aldıkça, zikr olsun âvâz,
Secde etsen, anla sen neymiş garaz.
İşlerim olsun deyip, uğraş neden?
Dinde mevcût iş ne, dön, ikmâle sen!
Akibet gittin ve eksik nâtamam,
İş yarım, ekmek desen, pişmezki tam!
130. Taş, ağaç, ister mezâr dolsun kilim,
Neyle yapsan, mamûr olmaz bildiğim.
Kaz mezâr kalbinde, gel seç, bul sefâ;
Benliğin, Hak bende defnet, bir defâ!
Hak'ta toprak ol, gömül gel gâmlara,
Sonra Hak'tan, sen medet, imdat ara!
Kubbe yapmış süslenilmiş türbeler,
Ehl-i mânâdan gelip, bulmaz değer.
Dön de bir bak, giyse atlas bir kişi,
Akla atlas, bir onûr vermiş mi ki?
135. Cân, Nekir, Münkir elinden çekmede,
Akreb-i gam, gönle gâmlar ekmede.
Dışta süs var, her resim, her tür nakış,
İç düşüncen, hepte feryât, hıçkırış!
Eski abâ sırtta, gördün bir adam,
Has düşünmüş, dilde sözler baldı tam!
-
- FİL YAVRULARI HİKÂYESİNE DÖNÜŞ
-
- Der öğütçün: "Dinleyin, sizler peki,
Değmesin rûha meşakkat, öyle ki!
Ot ve yaprak var, kanâat eyleyin,
Fil için av, etmeden siz vazgeçin.
140. Kalmasın boynumda, ettim öğdü ben,
Kim öğüt tutmuş, o kurtulmuş hemen.
Elçiyim, tebliğ için, geldim de ben,
Kurtulun sizler, nedâmet etmeden.
Olmasın artık tamahlar yolkesen,
Hem yemekler hırsı, coşkun gelmeden.
"Hak hayır versin" demiş gitmiş hele,
Kaldılar kıtlık ve açlıklar ile.
Ansızın onlar, görüp fil yavrusu,
Tâze doğmuş, pek semizmiş doğrusu.
145. Düştüler fil üzre, aç kurt her biri,
Hem yiyip, onlar yıkarken elleri.
Arkadaşlardan o er el sürmedi,
"Duydunuz, fil var fakat yenmez" dedi!
Dostunun öğdüyle yenmezken kebâp
Orda güngörmüş akıl talipti hep.
Fil yiyenler, hep uzanmış yatmada,
Aç kalan artık çobanmış ortada.
Gördüler gelmekte bir korkunç fili,
Koştı fil, hem bekçi var ermiş eli.
150. Koklar ağzından gelip üç kez bile,
Baktı ondan, hiç koku gelmez hele.
Döndü etrâfında, geçmişken öte,
Ermemiş hiç, inciten bir niyyete!
Koklayıp yatmış olandan bir kişi,
Yavrunun gelmiş koku, bilmiş işi!
Fil kebâbından yiyenlerdendi o,
Tezce yırtıp, parçalararken öldü o.
Parçalar, hep öldürür, koymaz diri,
Korkusuzdur, parçalanmış her biri.
155. Kaldırıp hem, durmadan çalmış yere,
Hurdahaş olmuş yiyenler bir kere.
Kan emen zâlim; çekil yoldan hemen;
Mazlûmun âh, sende kanlar dökmeden.

- Öz kaniymış, özbeöz halkın malı;
Mâl kazanmak, bil ki pek zor olmalı.
Yavru ölsün kin güden fil annesi,
Kim yemiş etten, ölümdür hissesi.
Fil yiyorsun, anla sen rüşvet yiyen,
Fil ne? Hasmin intikâm ister hemen.
160. Bir harâm koksun, rezil eyler seni,
Koklasın fil, anla sen neyler seni!
Koklamış almış, Yemenlerden Nebî,
Bende mevcût pis ıtır, duymaz mı ki?
Mustafâ almış ıtır, yol pek uzak,
Hem îlâhî bir nefesten, histi bak.
Hisseder, amma muhakkak gizler o,
Arşa yükselmiş kokuşlar doğrusu!
Gâfil insan, sen uyur ol bir kere,
Yükselir hâlin, şu mâvi göklere.
165. Yükselir senden, harâm kokmuş nefes,
Arkadaştır bildi gökler, duydu ses.
Hırs, tama', kirlerde mevcût söz ki var,
Bir soğan emsâlidir, durmaz kokar.
Der: "Yemem ben sarmısak, olsun soğan,"
Ant içer, ister olur olsun o ân;
Hem yemîn kokmakla yüklenmiş nefes,
Akseder, pâk cân alır olmuş nefes.
Et duâ sen, ret olunmuş kokmadan,
Eğri kalp, ondan da bulmuştur ziyân.
170. Kes sesin artık! Cevâp almış duâ,
Fâsığın lâyıık çomak, kovmaktı yâ!
Eğri bir söz, mânâ doğru olsa da;
Eğrilik yok, oldu makbûlü Hüdâ!
"Heyye" derken hem ezândan dost Bilâl,
"Hayye" lâfzen der, bulur ondan mecâl!
Bâzılar der: Eğri söyler: "Ey Nebî,
Hiç yakışmaz ilke lâyıık söz mü ki?
Sen ki Hakk'ın, hem Nebîsin, hem Resûl,
Bir müezzîn sen Bilâl'dan başka bul!

175. İslâm'ın en başla, olmuşken sâlâh,
Çıksa mahreçten de "Hayyalel felâh!"
Hişmî Peygamber, çoğalmış oldu da,
Çift remiz, çift sırrı, söyler ortada;
"Heyye" der olsun Bilâl, "Hayy" öylece,
Hakka dönmüş, boşboğazlıktan yüce.
Fitne yok, yönlenmeyin siz bilseniz,
Söylemem ben akibetten şüphesiz!
Bilmiyorsan has duâ etmek ki, sen,
Has duâ bilmiş olan var, git hemen."

HAK TAALA'NIN MÛSA

ALEYHİSSELÂM'A:

"BANA GÛNÂH ETMEDİĞİN BİR
AĞIZLA DUÂ ET" BUYURMASI

180. Hem bu yüzden der ki Allah: "Ey Mûsa,
İhtiyâç ânında eylerse duâ;
* Ey Kelimullah! Günâhsız ağz ile!
Sen duâ ister isen, benden dile!"
"Hem benim yok böyle ağzım Rabbena!"
"Başkasından bir ağzı bul!" der ona.
Başka dilden et duâ Allah'a sen,
Başka bir dilden günâh olmaz hemen.
Öyle iş yap, her gelen etsin duâ,
Gündüz, akşam hep gelip yetsin duâ.
O ağzıdan, hem günâhsızsın ki sen,
Hakk'a etsinler duâ, etsin hemen.
185. Yoksa imkân ağzı hep pâk eyle sen,
Rûhu gerçekten çevikleştir, hemen!
Allah'ın adlar temiz, gelsin temiz;
Duysa, pislikler biter kalmazki iz!
Zıddı görsün, zıt kaçarmış öylece,
Parlasın gökten ziyâ, uçmuş gece!
Pâk Hüdâ'nın ismi, gelsin ağzına,
Gitti pislik, yok ki gâm kasvet sana.

DUÂ EDENİN "ALLAH" DEMESİNİN,
HAKK'IN "LEBBEYK" DEMESİ İLE
AYNI OLDUĞUNUN BEYÂNI

Bir adam, Allah diyormuş her gece,
Hak zikirden, tat almış güçlüce.

190. Verdi şeytân, kalbe birden vesvese,
"Nerye dek söyler kalırsın, zikr ise?
Gündüz, akşam durmadan Allah dedin,
Yok ki "Lebbeyk" söyleyen, hiç görmedin!
Bir cevâp gelmez neden, tahttan sana?
Ey sıkılmaz, durmadan döndün ona?"
Kalp kırık hem, baş koyup yatmış hele,
Düşte, birlik olmuş oldu Hızr ile.
Der: "Zikirden, sen neden kaldın geri?
Zikri Hak'tan, aldı pişmânlık yeri?"
Der ki derviş: "Gelmemiş "Lebbeyk" sesi,
Korkarım, lâzım gelir ret cümlesi!"
195. Der Hızır: "Allah demek "Lebbeyk" bize,
Hem niyâzındır, haber vermek bize.
Hîle yapman, çâre bulmak istemen,
Cezbemizdir, bil ayaktan bağ çözen!
Korkun, aşkın; lûtfumuzdan bir kerem,
Dendi "Allah" cümle, "Lebbeyk" oldu hem.
Câhilin cân, hep duâlardan uzak,
Çünkü "Yâ Rab" rûhsâtı hiç yok ki bak!
Hem ağız, hem kalbe vurmuşlar kilit;
Etmesin suçtan niyâzlar, gel işit!"
200. Verdi Firavn'a Hüdâ, yüzlerce mâl,
Söylemiş, "Artık benim tek Zül Celâl!"
Görmeden dünyâda bir baş ağrısı,
Derdi yok, Hakk'a yönelmez doğrusu.
Hep cihânın mülkü mülk olmuş ona,
Vermemiş dert, Hak da gelmez aklına.
Dert, cihân mülkünden üstündür daha,
Gizli dertlerdir, yöneltir Allah'a!

Pek soğuktur, bilseniz dertsiz duâ,
Dertli söyler hep gönülden öz duâ!

205. Sen gönülden bir duâ eyler isen,
Hiç tükenmez bir duâdır bil ki sen!
Hem de, sâf bir hüzne dalmış ses hele;
"Sâhibim sensin" denir feryât ile.
Havlasın it, cezbemiz olmaz hemen,
Çünkü rağbet üzre vardır yol kesen.
Gitti pislik, tertemiz Kehf'in köpek,
Sofra bulmuş oydu hem, şâhlarla tek.
Haşre dek hem, mağ'ranın önlerde bu,
Rahmetin meyden içer hep doğrusu!
210. Bunca kul vardır, köpek postuylandır,
Perde ardından şarap gelmektedir!
Kehfe layık mey için, cân ver oğul,
Nefsi yenmezsen, zafer yoktur oğul!
Has kadehten sabrımız, mihnet değil,
Sabr anahtardır, ferâhlıktan da bil!
Hem sabırsız, sıçrayış yok köhnede,
İhtiyât dersin, sabır el vermede!
Sen denenmezden, zehirdir, ot yeme;
İhtiyât, nûr oldu her peygambere!
215. Yelde, yapraktır hevessiz sıçrayan,
Dikkat etmiş dağdı say, rüzgârda sen.
Her taraftan seslenir bir gulyabân,
"Yol dilersen kardeşim, burdan dolan!
Gösterip yol, yoldaş olsam ben sana,
Hem de, rehberlik olur, dertten yana."
Hem ne rehber, hem ne bir yol, bilmiş o,
Gitme Yûsuf dikkât et, bir kurtmuş ol!
Hem cihânın, tatlı gelmiş her tuzak,
Aldatır olmazsa dikkat, sende bak!
220. Yok cihânın lezzeti, yoktur tuzu;
Sihir okur, bulsun kulak, üfler sözü!
"Gel bizim sen, ol konuk aydın kişi,
Ev senindir, sen benim oldun kişi!"

İhtiyâttır sen desen: "Midem fenâ;
Bir mezâr dünyâ ve dert ondan bana."

Yâ "başım ağrır" demiştir, gel gider,
Yâ "dayım gelmiş çağırılmış" der savar.

Dünyanın tatlar, sürûrlar vermesi,
Hep karışmış onda derdin iğnesi.

225. Elli, altmış, verse altınlar o da,
Bir balıksın sen, takılmış oltada.
Verse bir şey, hep yalandır, hîledir,
Boş ceviz hep, hîleden gelmektedir.
Boş ceviz, şık şık edip aldatmada,
Bin akıl olsun, akılsız kalmada!
Dost olan hurçtur, senin oymuş kesen,
Âşık ey! Mâşuk yeter, eller neden?
Sevgilin sensin, inân ki, sâde sen;
Başka teklifler olur, âfat hemen!
230. İhtiyât ancak budur, davet eden,
Söyleyip durmakta; "meftûnum" hemen!
Gizlenip, ıslık çalan kuş avcısı,
Dâvetin tek gâyesi, tutmak kuşu.
Avcı koymuş önde, bir ölmüş kuşu,
Avcı ötsün, sen de say, ötmüş kuşu.
Kendisinden saydı kuşlar geldiler,
Avcı avlar, arkasından post yüzer.
Hem verilmiş olsa Hak'tan ihtiyât,
Hem tuzaktan, dânedenden almaz ki tat.
235. Tedbîrin olmazsa, pişmânlık senin,
Dinle, şerhi böyledir efsânenin.

BİR KÖYLÜNÜN ŞEHİRLİYİ,
YALANCILIKTAN VE BİRÇOK ISRÂRLA
KÖYE DAVET EDEREK ALDATMASI

Ey birâder! Duy, şehirden bir eri,
Hem, tanış olmuştular, köyden biri.

Köylü gelsin şehre uğrar, hânede,
Bir çadır kurmakta, postlar sermede.

Birkaç ay olmuş misâfir, öylece,
Sofra, dükkândır mekân, gündüz, gece!

İhtiyâç olmuş olur, elbet nede,
Karşılar, mutlak şehirlim vermede!

240. Köylü yüz dönmüş, şehirli dostuna:
"Gelmiyorsun sen bizim köyden yana!
Çol-çocuk olsun, getir Hak aşkına,
Şimdi gül, bostan yetişmiş baksana.
Hem de yaz vaktinde gel, bol meyveler,
Hizmetin uğruna bağlardım kemer.
Toplayıp gel, çol-çocuk, hem kavmini,
Köyde gel dört ay otur, görsek seni.
Hem bahâr vaktinde, köyler hoş olur,
Lâleler, güller gönülden yer bulur."
245. Etti va'di, tek çekip gitsin adam,
Geçti üstünden, sekiz yıl oldu tam.
Köylü "gelmezsin neden" sormuş yine;
"İşte bak, gelmiş, yetişmiş kış yine!"
Der ki: "Dostlardan falan gelmiş bize,
İşte gelmem, oldu imkânsız size!
İşlerim bir gün verir olsam mola,
Ben misâfirlik için düşsem yola."
Köylü der: "Ev halkı hep gelsin deriz,
Çol-çocuk toptan gelin siz, bekleriz."
250. Söyleyip, her yıl gelir leylek gibi,
Şehre gelmiş, oldu bir ev sahibi.
Harcıyor tüccâr alıp altın, gümüş;
Kol açıp elbet kanat germekti iş.
Son defa, üç ay sabâh, akşam ona,
Sofra kurmuş, pehlivândır baksana.
Hem utanmış köylü, söyler durmadan,
"Nerye dek va'deyledin durdun hemen!"

- "Cân ve cismim, gördü hep gelmek düşü,
Gelme olmuş, hükmü Hak, kismet işi.
255. Sanki insanoğlu olmuş bir gemi,
Hak verir rüzgarla yellenmek demil!"
Sonra ettirmiş yemîn der: "Ey kerîm,
Çol-çocuk gelsin ki, ikrâm eylerim."
Tuttu elden köylü üç aht istedi,
"Ey kerim artık n'olur tez gel dedi!"
Onca yıl geçmiş, bütünden yalvarış,
Böyle sürmüş, tatlı tatlı va'd ediş.
Der onun evlâtları: "Sen ey peder,
Ay, bulut, hem gölgeler yapmış sefer;
260. Köylünün üstünde, sâbit hakkınız,
Uğra sizler, çok meşakkat çektiniz;
İstiyor, artık misâfir ol ona,
Hakkı vermek istiyor kısmen sana."
Köylü söyler, kandırın sizler onu,
Yollanır köy üzre baktın ensonu.
Söylenen söz doğrudur, ammâ bakın,
Fayda vermişsen, onun şerden sakın!
Sürse bir dostluk gerek son âna dek,
Korkarım dostluk bozulmuş olsa tek.
265. Var ki sohbet, dost için keskin kılıç,
Bağ bozar kışlar, kalır uğruna hiç.
Var ya sohbet, sanki gelmiş ilkbahâr,
Zân biter, hep, bitmeyen kârlar sunar.
İhtiyât, zândan uzaklaşmak demek;
Hep kaçıp betten uzaklaşmak demek!
Der Resûl: "Zân bâzı ân tedbîr olur, "
Her adım atsan tuzaktır, zânı kur.
Yüzde elbet pek geniş baksan ova,
Her adım olmuş tuzak, küstâh o da.
270. "Yok tuzak" der, yollanır dağdan keçî,
Oysa koşsun, boynu bulmuş ilmeği.
- "Ey keçî, yoktur dedin, gel, gör de bak,
Düz görürsün, hem tuzak görmen uzak."
"Yok, tuzak" dersen, akıldan söyle sen,
Avcı koysun ortada kuyruk neden?
Küstâh olmuş kimseler, dünyâda var,
Çok kemik saklar, cihânın sayfalar.
Kabre varmış olsanız, ey Murtazâ;
Onların baştan geçen neymiş kazâ!
275. Sen kabirler mestisin gör hâlini,
Gör gurûr, kabrindeki ahvâlini!
Varsa göz, sen kör sayıl yol alma da,
Yoksa görmen, elde olsun bir sopal
Hem basîretten sopan, hiç yok diye,
Gel yapış mutlak ki sen, tedbîrliye.
Rehberin, ellerde asân yoksa hiç,
Sen asâsız, durma hem yollarda hiç.
Sen adım at, öyle say, körler gibi
At adım, yer olmasın bir yar dibi.
280. Titreyip atmaktadır körler ayak,
İhtiyâttir; korkular, hem onda bak!
Kaçtın isten, sen kalıp âteş ile!
Lokma beklerken, yılan yutsun hele!
-
- SABÂ AHÂLİSİNİN TUĞYANI,
NİMETTEN AZMALARI; ŞÜKÜR VE
VEFÂNIN FAZİLETİ
-
- Sen Sabânın kıssasın bir kez oku,
Çok hâkikat gösteren efsâne bu!
Akseder sesler ve dağlar anlamaz;
Hem de mânâ dersenez duymaz biraz!
Anlamazdan, çünkü dağ ses vermede,
Sen susarsan, aksi, dağlar kesmede.
285. Hak, Sabânın halka vermiş çok şeyi,
Çokça köşkler, çok saray, han, bahçeyi.

Nankör onlar, etmemiş şükr nimete,
Hem vefâdan alt kalırlarken itel!

Lokma vermiş olsanız siz, bir ite,
Başlamıştır evde birden hizmete.

Siz dönüp cevri ü cefâlar etseniz,
Gitmez olmuştur muhafız, bekçiniz!

Hem senin ev, bir karargâhtır ona,
Başka tercihler küfürdendir ona.

290. Bir garip it, gelse gör, gündüz, gece;
Çevrenin it, tâkip etmiş öylece.

Sanki derler: "Gel de dön ilk menzîle,
Nimet aldın, kalp rehindir ver hele!"

Dişleyip derler ki, gel sen durma git,
Nimetinden hak kalır, terketme git!

Sen gönül ehlinden içtin bengisu,
İçtiğin miktâr nedir, göz açtı bu!

Gönle; sekir, vecd, verdi benlikten geçiş,
Dergâh ehlinden gıdan, aks eylemiş!

295. Sonra hırstan, terkedip meydanı sen,
Hem gezindin, dünyânın dükkânı sen.

Kimde, yağlanmış görürsen tencere,
Bir tirit ardında döndün, bin kere?

Öyle bir yer bul, semirsin rûh denen,
Öyle dermân bul ümitsizlikte sen!

HASTALARIN HER SABÂH ÎSÂ ALEY-
HİSSELÂM'IN SÜM'ASI ÖNÜNDE ŞIFÂ
VE DUÂ TALEBİYLE TOPLANMALARI

Mabedi Îsâ'ya benzer evliyâ,
Derde düşmüş, koş ki derman bulmayal!

Kör, topal, elbet fakir, elbet çolak,
Durmadan toplanmış oldu orda halk.

300. Toplanır **süm'ada**,¹⁷⁸ erken cümlesi,
Tek nefesten kurtuluştur hissesi.

Bitse zikir, Îsâ gelir ordan gider,
Anca kuşluk vakti, zikrullah biter.

Hem de birçok dertli, çok üzgün kişi,
Orda durmak, beklemek olmuş işi.

Der ki: "Ey dert sâhibi, ey dertliler,
Cümlenin hâcet kabul görmüş meğer!"

Der ki: "Gel ikrâma yönlen, öyle git;
Dert maraz bitmiş, bu Hak'tandır işit."

305. Hepsî bağlanmış ayaktan, bir deve,
Sanki hep bağlar çözülmüş, hür deve.

Hep yakarmış Îsâ, onlar coştular,
Mutluluktan, ev deyip koşmuşlardır.

Müptelâ olmuş iken çok derde sen,
Ehl-i hâlden topladın dermân hemen.

Hem topallıklar, düzelmiş kaç kere;
Rûh kavuşmuş bitmeyen sıhhatlere!

Bağla mışsın hem ayaktan, sen seni,
Gafletinden kaybedersin kendini.

310. Nimetin huzrunda nankörlükle sen;
Bal yedin, hiç akla gelmezdir neden?

Şüphesiz, yollar kapanmıştır sana,
Evliyânın kalp kırık, senden yana.

Onların gül bahçesi açsın sana,
Çokça olgun meyveler saçsın sana.

Tezce bul lûtf ehli, sen et tövbeyi,
Dök bulutlar misli, yaş, zâr etmeyi.

Evlerin önlerde gez ol it, peki,
Kehf için; it yoldâşın, itlik ne ki?

315. Hem köpekler bir öğüt vermiş ite;
"Kalbi sen gel bağla dur, ilk evde del!

Orda hep yerdin kemik, bağlan ona,
Hak gözetmek tek iş olmuştur sana!"

İlk kapındır gel vefa göster ona,
Bul edep derken ısırmış baksana.

Dişleyip derler ki: "Ey azgın köpek,
Olma âsî sen, velinimet o tek.

¹⁷⁸ Sümenât: İbadet yeri.

- Gel eşikler üzre ol bir halka sen,
Farksız ol, sağlam, çevik bir bekçiden.
320. Bir vefâkâr, sen de bozmak isteme,
Sen vefâsızlık nedir, fâş eyleme!
İtlerin elbet vefâ âdetleri,
Mahcup etmek yok n'olursun itleri!
Sen vefâsız, gel köpek incitme dur,
Sende, her şeyler vefâsızlık bulur.”
Hak, vefâdan iftihârlar duymada,
Bizden üstün kim vefâkâr kalmada?
Hakk'ı red olmuş vefâsızlık hemen,
Hakk'a yüz dönmüş, vefâsızlık neden?
325. Hakk'a Hak'tan sonraki hak, annenin;
Anne karnından, şekil borcun senin!
Anne karnından verir sûret sana,
Yük taşır hâl, bir meyil vermiş ona.
Anne kendinden de cüz' saymış seni,
Vakti gelmiş, Hak ayırmış hamlini.
Hak yaratmış onca sanat, onca fen;
Anneden gelmiş sana, şefkat denen!
Allah'ın hak, önceliktir anneden,
Hakk'ı bilmezler, eşek olmuş hemen.
330. Verdi Allah süt, göğüsler annene,
Hak, nasip etmiş, baban olmuş yine!
Ey kadîm Allah, şu ihsânın bütün,
Bilmedim, bildim ne, imkânın bütün!
Sen buyurdun: “Nimeti yâd eyle sen,
Hiç tükenmez nimetim, yok eskiyen!”
Yâd edin siz, sunduğum lütfünde mi,
Bir muhafız beklenen, Nûh'un gemi!F
Nesliniz sürsün dedik elbet o ân,
Dalgasından Tûfân'ın verdik aman!
335. Hem sudan dört yanda âteş dalgalar,
Dalgasından dağ da, olmuş hissedâr!
Sakladım geçmişte mevcût ceddi ben,
Sakladım hem, olmadım hiç reddeden.
- Sen, büyürdün; orda oldun baş hemen;
Olmadım hiç, san'atı zâyî eden.
Çok vefâsız uğra olmuşsan fedâ,
Yönleniş, gâyen neden, hep bîvefâ?
Ben, vefâsızlık, unutmak bilmeyen,
Sen, sû-i zan üzre oldun izleyen.
340. Sû-i zan etmiş olan bir kimseye,
Çifte büklüm olduğun hâller niye?
Onca yâr, yoldâş edindin sen sana,
Nerdeler? Dersem gidenler, der banal!
Has olan dost, uçtu gitti göklere,
Şimdi fâsik yoldâşın, batmış yere.
Orta bir yerden kalan, sen öyle ki,
Göçtün artık, bir sönen âteş ne ki!
Ey yiğit gel tut ki bu, Hakk'ın etek,
Hakk'a uymaz; yüksek, alçaklık desek.
345. Hem, ne Îsâ'dır çıkarmış göklere,
Hem, ne Kârûn'dur, gömülsün yerlere.
Sen ölürsen, kalmaz elbet ev, mekân,
Senle olmuştur mekân, hem lâmekân.
Her bulanmış neyse, hep saflık verir,
Sen cefâ çeksen, sefâlar gösterir.
Sen cefâ etsen, senin noksân niye,
Bir belâ yollar, kemâl bulsun diye!
Terk edersen virdi, dert yollar yine,
Hastalık, dertten gelen kabz, bilsene!
350. İç sıkıntın şimdi te'diptir sana,
Ahti bozmak ihdar olmuş baksana.
Bir ayak bağ, kalbe zincir olmadan,
Zikre yönlen, derdi kaldır ortadan.
İç sıkıntın derd ne var vurmuş yüze,
Sayma boş, izler işaretir size.
İşlesen suç, kalbe sıkınlık verir,
Kabz ecelden sonra hep, zincirleşir.

- Zikri bir kez terk eden, güçlük bulur,
Rızıkı az, ondan muhakkak kör kalır.¹⁷⁹
355. Hırsız almış, gitmiş olsa, mâl mı var?
Gönle darlıklar olup akrep, sokar.
Der ki hırsız: "Bilmedim ben kabz nedir?"
Ağlayış dersin senin şerrinlemdir.
Darlığa hiç iltifât etmezse de,
Âteşin isrârla yel dem vermede!
Dert, sıkıntın, şüphesiz bir zâbita,
Çalma hâlin, yaprak açmış mânâda.
Dert, sıkıntın, döndü birden çarımha,
Suçlunun kalbinde kök, kol salmadal!
360. Gizli kök çıkmakta artık meydâna,
Bir ferâh, darlık olur senden yana.
Sende pis kök var, sök at, gitsin kesin,
Bak, çimenler var, dikenler bitmesin!
Derdi görsen, önceden bak çâreye,
Kes kökünden, koyma ki dal vermeye.
Sen genişlik gör ve gel kalpten sula,
Meyve vermişken, verirsin sağ, sola!
-
- EHL-i SEBÂ KISSASININ BÂKİYESİ
-
- Hem Sebâ'nın halk bütünden hâm kişi,
Enbiyâlar üzre, nankörlük işi.
365. Küfr-ü nimet, şöyle olmuş baksana,
Kavga dönmüştür, edilmiş ihsana.
Sanki dersin, yok gerek iyilik bana,
Böyle hâlden üzgünüm, bir baksana!
Lütfedip benden uzak tut iyiliği,
İstemem göz, ver bana sen körlüğü!
Hem Sebâ'nın halk, "ayır" derler "bizi,
Aybımız hoş, sil güzelliğinden izi!
- Bizde yoktur bağ ve bostan istemek,
Hem kadın arzûsu, zevkler beklemek!"
370. Çöl, güzel olmuş şehir, köyden bize,
Vahşi bir çöldür güzel, bundan bize.
Yazda insan istiyor, kış durmadan,
Kış gelir ammâ, uzak hoşlanmadan.
Râzı olmaz bil ki insan, her şeye,
Hoş değil, darlık ve bolluklar niye?
Hâmi kim, insan kalır, nankör yine,
Ver hidâyet, girdi inkâr emrine!
Nefsi, kâfir olsa, öldür, nefsinin,
"Faktülû enfüse-küm"¹⁸⁰ gözler seni!
375. Nefsimiz üç başlı, sivrilmiş diken,
Nerye koysan, durmayıp batmış hemen.
Sen de terkin âteşiyile nefsi vur,
Dosta yönlen, hep elinden tut ve dur!
Bak vebâdan, sam yelinden hoştu yâ,
Söyleyip, hadden aşır gitmiş Sebâ!
Bâzılar gelmiş, öğütler vermeye,
Fıskı, tam toptan perişân etmeye.
Kalktılar onlar da, kanlar dökmeye,
Hem de kâfirlik tohumlar ekmeye.
380. Bir kazâ gelsin, cihân dar gelmede,
Helva yersen, ağza, zahmet vermede!
Der: "Kazâ gelsin daralmıştır fezâ,"
Bir kazâ gelsin görüş yok hâkezâ."
Göz kapanmış, vakti gelmişken kazâ,
Görme yitmiştir görünmez atlı da!
Bir süvârî, hîle, tozlar sundu mu?
Yardım, arzunun, gelir olmuş sonu!
Gel de yönlen, sen süvârîden yana,
Hem onun toz, hîle ermezden sana.
385. Hak demiş: "Sen kurda olmuşsun gıda,
Etmedin feryâdı hiç çıkmaz sedâ!

¹⁷⁹ "Benim zikrimi kim kaçırırsa, onu kıyâmet gününde kör haşr ederim." (Tâhâ, 124-126)

¹⁸⁰ "Allah ibâdet edin, nefislerinizi öldürün." (Bakara, 54)

- Gördüler, Hak kurdunun tozdan neden?
Ürkemişler, geldi çatmış önceden!
Kurdu görmezden kokar, anlar koyun,
Kaçtı artık, orda hiç kalmaz oyun.
Bil ki hayvanlar seçer, aslan gelen,
Otlamaz artık, o kokmuştur hemen.
Hişımı Hakk'ın, al koku sen dön geri,
Hakk'a yönlen, haydi kaldır elleri.
390. Çok inâncsız, gördü Hak kurdun tozu,
Sonra, mihnet kurdu, göstermiş yüzü.
Parçalar kurt hişim ile koymaz koyun,
Aklı örtmüş kil, çoban, görmez oyun.
Seslemiş olsun çobanlar kaçtılar,
Bekçinin göz üzre tozlar saçtılar.
Senden üstün, bekçi olmuş bizleriz,
Biz başız sizlerle, aslâ uymayız.
Biz muhakkak, kurda lâyıkk lokmayız,
Biz odun, âteş için, âr duymayız.
395. Aklı, câhil bir taassup sarmada,
Karga şehre, şom ötüşler sunmada.
Kazdılar mazlûm için dipsiz kuyu,
Kuy'ya düşmüş oldular, gör doğruyu!
Yüzdüler binlerce Yûsuf postunu,
Çektiler, bitmez cezâ olmuş sonu!
Kimdi Yûsuf? Hak arar gönlün senin!
Gör, esir etmiş tutar olmuş tenin!
Cebrâil'dir, bağladın muhkemce sen,
Hem kanat kırdın, edip yüz parça sen.
400. Bir kebâp olmuş buzağ, sundun öne,
Hem samânlık içre sen sürdün yine.
Hem ye dersin: "Rızkımız bunlar bizim,"
Kalbe, vuslât sâde rızktır bildiğim.
Ettiğin işkence, imtihânsa da,
Hakk'a kalbindir şikâyet sunmada.
Allah'im der, eski kurttan el amân!
Hak buyurmuş, vaktidir sabret hemen!
- Her habersizden alır, bil hakkını,
Hak verendir, kim verir kul hakkını?
405. Der ki kalp: "Rabbim tükenmiş kalmışız,
Sabrımız yok, hep firâklar bulmuşuz."
Ben Yahud ellerde, bir Ahmed gibi,
Hem Semûd hapsinde, bir Salih ne ki?
Enbiyânın rûh, saadetler veren,
Yâ çağır, yâ gel veya öldür hemen!
Ayrılıktan yok tahammül kâfire,
Şimdi ben, "dönsem" demiş toprak yere!
Kâfirin hal böyle olmuş olsa bir,
Talibin hâller nedir? Tedbir nedir?
410. "Ey temiz kalp" söylemiş Allah ona,
Dinleyip baksan, sabir hoştur sana!
Coşku bitsin, hem sabâh olmuş yakın,
Sensiz iş gördüm ve sen bundan sakın!"
-
- KÖYLÜNÜN DAVETİ ÜZERİNE
ŞEHİRLİNİN KÖYE GİTMESİ
-
- Ey yiğit, bak haddi aşmış söylenen,
Sen şehirli köylüden bahset hemen!
Sen, Sebâ'nın kıssayı terk et hele,
Köyde tüccar, sen dönüp bahset hele!
Köylü yaltaklandı, yaptı işveler,
İhtiyât yoktur, o zât serser meğer.
415. Hem de bak, üst üste almıştır haber,
Tedbîrin sâflık, bulanmışken gider!
Tüccârın artık çocuklar cümleten,
Ettiler söz, oynamaktan, gezmeden.
Hem Yûsuf örnek ya, bir çok kimseler,
Hem pederden gölgeler, terk ettiler.
Her oyun, olmaz ki cândan oynayış,
Hfle, kurnazlık, düzen kurmaksa iş!
Her ne dostundan ayırmış olsa sen,
Hep zarar olmuş lâyıksız dinlesen!

420. Yüzde yüzden fazla faydan olsa da,
Verme bir altın verirken hazne yâ!
Bâzî ânlar Allah'ın peygamberi,
Âshaba yönlendirir tektirleri.
Çünkü bir kıtlık, Cuma, çalmış davul,
Çıktı mescitten bütünden, cümle kul.
Almasın elbet ucuz bir başkası,
Olmasın maksat, onun bir faydası.
Bak Resûl, mescitte kılmışken namâz,
Kaldı birkaç dervîşân, etmiş niyâz.

425. Der ki Allah: "Gör çalan bir def sesi,
Hem ayırmış hutbesinden herkesi!
Buğday almak üzre, erken çıktınız,
Siz, Resûlüm hutbe derken çıktınız.
Buğday isterken de, bâtil ektiniz,
Mescidimdeyken Resûl, terk ettiniz!
Onda sohbet üsttü her maldan bile,
Göz ovup kalk, şimdi gafletten hele!
Hırsı silmez bilseniz artık yâkin,
Hem benim, Rezzâk ve Hayru'r-Râzikin."

430. Verdi topraktan gıdâlar buğdaya,
Sen tevekkül eyle, zâyî olmaya.
Ayrılıştan gâye, az buğdaydı yâ,
Oysa Allah rızkı, gökten sunmada.

DOĞAN KUŞUNUN KAZLARI DERE
KENARINDAN KIRA DÂVETİ

Kaz için; "çık sen sudan" söyler doğan,
"Kırda gör yoktur, şeker, nimet yağan."
Der ki kaz: "Gitmek ki lâyıktır size,
Bir hisar su, emniyet, sığınak bize."
Gel sakın kaz, bak doğan şeytân gibi,
Suydu sığınak, ordan az çık, öyle ki!

435. Ey doğan sen söyledin "vazgeç" diye,
Benden el çek, kâhyamız olmak niye?

Dâvetin lâzım değil kalsın sana,
Sen ki kâfir, dâvetin uymaz bana.
Bizde kal'a hep şekerlikler senin,
İstemem bağ, bahçe bostanlar senin!
Tende cân oldukça, rızık eksik değil,
Nerde asker, orda sancak vardı bil."
Köylü şeytân, dostu tedbîr saysa da,
Çok özürler saydı, durdu ortada.

440. Der ki tüccâr: "Çok işim vardır benim,
Köyde kalsam, yok olur çok işlerim.
Padişâh vermiş mühim bir iş bana,
Uykusuz kalmış, bakar yoldan yana.
Emri terk etsen mecâl yok, bilmiş ol,
Huzra mahcup yüzle çıkmam, sende bil!
Hem sabâh, akşam gelir şâhın çavuş,
Durmuyup benden sorar ki, "nerde iş?"
Köyde olsam, bitmeden sultân işi,
Çatsa kaş, hoş görmeniz mümkün mü ki?"

445. Hem nasıl bir çâre bulsam, hışma ben,
Cânliyım, girsem mi kabre önceden?"
Böyle yüz bahâne sürmüşken öne,
Hiledir uymaz onun, Hak emrine.
Çâre var, yönlense artık zerreler,
Bir semâvî hâlde, hiç hükmündeler.
Hem nasıl gökten kaçır yer doğrusu,
Kendi kendin gizleyip, saklar mı bu?
Her ne gelmiş olsa, göklerden yere,
Pusma yoktur, kaçma yoktur bir kere.

450. Hem güneşten orya, âteş yağmada,
Onca teslim olma, kalmış ortada.
Yağsa yağmur, coşsa tûfân eylese,
Hep onun şehri perişân eylese.
Ben esîrim, istenen neymiş buyur,
Sanki Eyyûp'tur, gelip teslim olur.
Sen ki kilden zerresin, insan denen,
Emri gör sen, gel n'olur diklenme sen!

- Hak ‘**Haleknâküm**’¹⁸¹ buyurmuşşur işit, Allah ister, toprak ol yüz, dönme git.
455. Tarla var, ekim tohumlardan ona,
Sen ki tozdun, ben deşer verdim sana.
Başka bir hamleyle toprak ol ki sen,
Alçalırken, sen olursun yükselen.
Hep su akmış, dik olandan engine,
Sonra alçaktan döner, tekrâr yine.
Buğday atmışlar yukardan yerlere,
San çevik bir dik başaktır, bir kere.
Yerde çimlenmek, tohumlar meyvenin,
Baş çıkarmış, sonra killerden bilin.
460. Nimetin inmiş felekten yerlere,
Alçalır, cânın gidâdır bir kere.
Hem tevâzûdan iner bunlar yere,
Kahraman bir ferde, cüzdür bir kere.
Böyle cânsız, insanî hâl bulmada,
Bir sevinçten arşa çıkmış uçmada.
Biz hayâtтан, burya dönmüş gelmişiz,
Biz ki alttan, burya dek yükselmişiz.
Zerreler hep cânlı, cânsız olsa da,
Dönmemiz mutlak demiş Allah'a dal
465. Hem cihânda, cüzlerin zikretmesi,
Hem semâlar sarstı çin çin ötmesi.
* Hakk'ı tesbîh etmeyen gelmiş deşil,
Lâkin insan anlamaz, duymuş deşil!
Hak kazâ, bir kez tutar olsun âhenk,
Köylü câhilken, şehirlim mât demek!
Binler aşkın, tedbîrin tüccârda mât,
Hem sefer sunmuştu, bitmez çok âfât.
Hem şehirlim, azm için mağrûr idi,
Bir yarım sel, dağ bulup yok eyledi.
Hem felekten bir kazâ gösterse baş,
Hep akıllar kör, sağır, hem hurdahâş.

¹⁸¹ “Sizi o arzdan, topraktan yarattık...” (Tâhâ, 53-55)

470. Bazı ân fırlar denizden çok balık,
Bir uçan kuştur tuzak, tutmuş yazık.
Cin, perîler, hapsolur bir şişeye,
Hârut'u tutmuştu Bâbil, av diye!

DARVANLILARIN VE ONLARIN
YOKSULLARA BİR ŞEY VERMEDEN
BAHÇELERDEN MEYVE DEVŞİRMEK
İÇİN HİLEYE SAPMALARINI

- Kim ki kaçmıştır kazadan, hak yere,
Hiçte tedbirden kan almaz, bir kere!
Kim, kazadan kaçtı, Hakk'ın hükmüne,
Kurtulur bak, hîleler hiçtir yine!
Dinle artık, Darvan'ın bir kıssayı,
Sen neden seçtin, hîlekar olmayı?
475. Hîleler seçmişti kaç akrep kişi,
Hem fakîrden, rızkı kesmekmiş işi.
Hîle kurmuş Amr, Bekir gündüz gece,
Hem oturmuş söyleşirler, öylece.
Gizli sözleşmişti hep bet kimseler,
Almasın isterdiler Allah haber.
Hem nasıl harç, hîle etsin ustaya,
İş görür el, kalp nasıl hiç duymaya?
Sande istek varsa, bilmez mi Hüdâ,
Hem heves neymiş, ne yatmış duyguda?
480. Nerye gitmiş yolcular dün bildi yâ,
Sen sefer etsen, nasıl bilmez Hüdâ?
Kaç adım atmış ve nerden gitmede,
Nerde inmiş, nerde binmiş bilmede.
Sen kulaktan, gel temiz kıl gafleti,
Duy fakîrden derdi, bitmez zahmeti.
Gamlinin yoktur mesel, gel duy hele,
Gamlıdır, versen zekât, uygun ile!
Gönlü dertment kimseler, dinler iken,
Kil, su neymiş istenen, bildindi sen.

485. Dertli kalp, bir ev bütün dolmuş duman,
Derdı dinler, pencere açmış o cân!
Derdı dinlersen, nefes bulmuş o da,
Gönünün içten duman yok olmada.
Olgun insan, Hakk'a yönelmiş isen,
Çare ol mevcut olan her derde sen.
Hem tereddüt, oldu bir tutsak yeri,
Rûhu koymaz başka yön gelsin beri.
Çekti dünyâ, âhıret çekmiş yine,
Hepsi gelmiş, "doğru ben" dermiş yine.

490. Hem tereddüt, Hak yolun olmuş tuzak,
Hem ayak bağız olanlar, mutlu bak.
Hiç tereddütsüz o gitmiş doğruya,
Sen de, kim bir hür adım atmış, ara!
Hür olan âhûya uy, sen sür izi,
Elde et artık, görünsün misk yüzü.
Sen zarûretlerle olsan bir düşün,
Yüksek âlemler olur artık işin.
"Lâtehaf"¹⁸² tan bir hitâp duymuş isen,
Hiç denizden, dalgalardan korkma sen!

495. Madem Allah korku vermiş, emridir,
Verse kap, yok şüphe, ekmek gönderir.
Korku olmuş, korku bilmez kimsenin,
Dertte, kulluklarda dönmez kimsenin.

ŞEHİRLİNİN KÖYE GİTMESİ

Geldi işten çok hazırlık eyledi,
Azmimin kuşlar, yeter uçsun dedi.
Çol-çocuk yapmış hazırlık, her şeyi,
Yüklemiş azmin öküz var, eşyâyı.
Çol-çocuk mutlandı, yollanmış köye,
Müjde bizler, hem kavuşsak meyveye.

500. Bizde maksat, hoşça bir otlak, çayır,
Ordadır mert, hem kerîm dost ordadır!

Bunca arzûlarla beklermiş bizi,
Çok ağaç dikmişti, ihsândır izi.
Pek uzun kışlık için birçok gıdâ,
Şehre köyden, biz alıp gelsek gıdâ!
Belki bağlar, bahçeler sunmuş bize,
Belki cândan mâl, melâl vermiş bize.
"Fayda istersen, çabuklaş arkadaş,
Aklımız der: "Hiç övünç, sen dur yavaş."

505. Hak'tan ihsân eylenen, versin ferâh,
Sevmez Allah, hem övünç olmuş günâh.
Hem gelenler, az ferâhlık verse de,
Rabbe dönmekten de, meşgûl etmede.
Hak'la şâd ol, sen de gel geç gayriden,
Bir bahârdır, buyusa tam kıştıır hemen.
Her ne gayri, bir felâkettir sana,
Olsa mülk, taht, tâç bütün derttir sana!
Gamla mutlan, gör tuzak vuslat sana,
Hem tevâzû burda, yükselmek ona!

510. Gam, keder, bir hazne olmuştur sana,
Çol-çocuk ermez ki mânâdan yana.
Sen oyun dersin, çocuklar duydu mu?
Hem yaban eşşekle başlatmış koşu!
Ey eşek sen, nerye döndün, var tuzak,
Kan içen kurmuş tuzak, bir dön de bak!
Ok uçar, gayplarda gizlenmiş yayı,
Gence değmiş, hep kocaltmaktır payı.
At adım artık, gönül sahrâsına,
Killerin sahrâda zevk yok, baksana!

515. Kalp emîn yerdir, bilin ey dostlarım,
Orda kaynak, güllü bağ, güller derim.
Gönle meylet, gel dolaş sahrâyı sen,
Çok ağaçlar, çeşmeler akmış iken.
Gitme köy, köydür sebep ahmaklığa,
Aklı fersiz kor, sebep nûrsuzluğa!
Aklı çok gel dinle, söz Peygamberin,
"Akla köy olmuş mezâr" söyler hemin.

¹⁸² "Korkma." (Yunus, 62)

- Köyde, bir akşam, sabâh kalmış olan,
Aklı bir aylık yok olmuş ortadan.
520. Hem bir ay mahkûm olur, ahmak câna,
Köy otundan, başka biçmek, yok ona.
Köyde, bir aylık oturmuş kimse de,
Cehle düşmüş, gönle körlük girmede!
Köy nedir? Şeyhtir, hakikât bilmeyen,
Oydu ahmak, böyle şeyh, taklit eden.
Aklı küllün şehre, zıddır duygular,
Hep değirmen döndüren, merkep ki var!
Geç bu sözden, köy ve köylerden söz et,
İnci dursun, köyde buğday var de git!
525. İncinin yol yoksa buğdaydan söz et,
Orya hiç yol yoksa, buğday üzre git.
Hâle yönlen, eğri bir yol olsa da,
Sonda zâhir, bâtının yol olmada.
Önce insan gördüğün, sûret iken,
Sonra cân, ahlâk olur olgun kılan.
Önce sûret gördüğün her meyvede,
Sonra mânâ lezzeti gör meyvede!
Orda kurmuşlar çadır, ilk önceden,
Sonra artık, Türk konuk gelsin hemen.
530. Şekli bir ev, Türk'ü mânâ belle sen,
Ten gemin, mânâyı kaptan say hemen!
Hak için artık yeter, gel kes dili,
Tüccârın merkep çalar olsun zili.

ŞEHİRLİNİN VE AKRÂBASININ
KÖYE GİTMESİ

Çol-çocuk hem, yükleyip hayvânları,
Sürdüler yollar çekerken onları.
Şâd olup sürmüştüler hayvân kıra,
"Et sefer artsın rızık" almış sıra.
Ay sefer eyler, olur yâ bedri tam,"
Almadan yol, tam donanmaktır harâm!

535. Bir sefer etsin piyon, olmuş vezîr,
Yüz murât bulmuş, Yûsuf gelmektedir.
Gündüzün yakmış güneştir yüzleri,
Sonra, yıldızdan bulurlar izleri.
Hoş görünmüş öyle hem zahmetli yol,
Köy hayâfî yol olur, cennetli yol.
Tatlı diller zehr desin, bal olmada,
Hem diken, hoş güllerin has, bahçede!
Yâr elinden, hurma, **Cehl'in karpuzu**,¹⁸³
Dostla dar ev, andırır bitmez düzü!
540. Gül yanak dilberle, vuslât var diye,
Nâzenîn, sevmiş diken, zahmet niye?
Çehreden ay, yârinin uğruna hem,
Yük taşır insan, yağırılık hiç bu dem!
Akşam, ayyüz yâri, bir öpmek için,
Bunca is yutmuş, demirci bildiğin.
Cümle esnaf, say ki çarmıh içredir,
Yâra hasretler çekip bekler durur!
Tâcirân geçmiş deniz, gezmiş kara,
Evde eş, dost aşkla koşmuş onlara!
545. Taş ve ölmüş üzre sevdâ, kimde var?
Cânlı bir cânânı izler âşikâr!
Hâm odunlar işleyen bir dülgerin,
Gayeti, ayyüzlü bir dilber için.
Öyle bir cânân bulup bağlan ki sen,
Sâde birkaç gün geçirsin, ölmeden.
Seçmesin mûnis, samandan çöp hele,
İğretimiş, alçağın dostluk bile.
Başka mûnislerde, varsaydın vefâ,
Annenin hiç ünsiyet vermez sefâ!
550. Gayri Hak'tan dostu sen seçsen bile,
Dadı, hem lâlayla ülfet, nâfile!
Ülfetin kalmaz emiş, sütten hele,
Geldi, geçmiş mektebin nefret bile.

¹⁸³ Burada, Ebu Cehl konu ediliyor.

- Ünsiyet divâra deġmiş bir şua,
Döndü tekrârdân, güneşten kursuna!
Hem şua, her nerye düşmüş olsa ya,
Daima sen âşık olmuşsun ona!
Her ne mevcût, âşık olmuşsan eġer,
Vasfı Hak'tan parlamıştır böyleler!
555. Solsa yıldız, sen görürsün aslı mis,
Hem boşarsın, çirkinin kalmaz ki his.
El ayak çek, bakma, yıldız isteme,
Madenî kalp, cehl edip, hoştur deme!
Çünkü kalp madende, süsler iġreti,
Ziynetin altında, hiçbir kismet!
Yaldızın dönmüş yâ, kalpın madene,
Oysa gitmiş, orya sen bir gitsene!
Hem duvardan gitti şua göklere,
Bir güneş bulmuş ve sen bul bir kere!
560. Sen oluktan görmedin madem vefâ,
Sen, sular, yağmurdan al gel bir defâ!
Kuyruğun ambar deġil, kurdun tuzak,
Nerde bilsin burda ambar, kurt ki bak?
Saklı altınlar sanırken bohçada,
Aldanıp hep köy diyip koşmuştu ya.
Hem gülüp, hem oynayıp gitmektele,
Köylünün çarkında, onlar döndüler.
Görseler bir kuş ki yönlenmiş köye,
Başlamışlar üst perişân etmeye.
565. Görmüş olsunlar ki bir köyden gelen,
Öptüler yüz, gözde bitmez sevgiden.
"Sen bizim cân dostu görmüşsün hele,
Sen bizim gözlerde nûr oldun bile!"
-
- LEYLÂ'NIN MAHÂLLESİNDE OTURAN
BİR KÖPEĞİ MECNÛN'UN OKŞAMASI
-
- Okşayıp durmuştu Mecnûn, bir köpek,
Öpmedeymiş, sanki bir sarhoş desek!

- Hem tavâf etmekte, cânndan dönmede,
Gül suyundan, tatlı şerbet vermede.
Boşboğaz bir kimse: "Hâm mecnûn diye,
Neydi coşkun, söyle çılgınlık niye?"
570. Leş yiyor ağzıyla it hiç durmadan,
Dil yalar kuyruk dibinden hem o ân."
Hem sayıp dökmüş, itin her aybını,
Aybı görmüş, almamış gayb itirini.
"Sâde bir ten, sâde bir suret gören,
Ol gözüm, gel rûhuma bir bak hemen!
Hiç çözümez Allah'ın sır cümlesi,
Hem de, Leylâ kentinin it bekçisi.
Onda hem kalp, rûhu bir sen gör hele,
Hem nasıl bir yurt bulup almış ele?"
575. Pek mübârek yüzlü, Kıtmirim benim,
Derdimin ortak ve dermânım benim!
Kaldı Leylâ'nın o it kentinde yâ,
Bir kılın vermem bir aslan olsa da.
Aslan olmuştur itin, elbet köle,
Kalmamış kes, söz için imkân hele!"
Geçse dostlar şekli bir mânâya dek,
Gördüğüm cennet, gülistândır demek!
Kendi şeklinden bilirsen kırmayı,
Öğrenirsin, sûreti tam yakmayı.
580. Sen kırarsan, sonra hep sûretleri,
Oldun Haydar, kırdın aldın Hayberi.
Sûretin olmuş esîr, gitmiş köye,
Uydu tüccâr, aldanıp yanlış şeye.
Dâne görmüş, kuş olup mutlanmada,
Dâne görmüş kuştı yaltaklanmada.
Bir tuzakken dâne, kuş sanmış kerem,
Avcının gönlünde, gerçek hırsı hem.
Kuş tamahkâr, dânededen mutlanmada,
Kuşbazın hîleyle elbet kanmada!
585. Tüccârın neymiş, sevinçten söz desem,
Yolcusun, yoldan kalırsın, söylesem!

Söz kısalsın, yolda bir köy gördüler,
Başka köymüş, başka yol seçmiştiler.

Gezdiler köyden köye, bir ay kadar,
Bilmeden onlar da hep bir köy arar.

Kim ki rehber almadan çıkmış yola,
Gündelik yol, yüz yıl olmuştur bile.

Kim delilsiz, Kâbe'ye gitmiş desen,
Çekti zillet, baş döner olmuş hemen.

590. Usta görmezden, muhakkak iş tutan,
Köyde, hem kentlerde mahcupdur inân.
Annesiz, elbet pedersiz bir bebek,
Nâdirâtan, şark ve garp duymuş demek.

Mal kazanmak, sen çalışmışsan olur,
Nadiratlar, hazne varken buldurur.

Mustafa lazım ki cism ü cân ola,
Feyz-i Rahman, allemel Kur'an ola!

Bir kalemden, ehl-i ten insanlara,
Hak kerem, öğretmen olmuş onlara!

595. Hırsa dalmış kimseler, mahrûm oğul,
Olma harîs, dâim al âheste yol!
Yolda birçok dert meşakkat çektiler,
Sanki bir kuştur, su var, düşmüştüler.
Bıktılar, köyden ve gezmekten yaya,
Doydular onlar, şekerler yapmaya.

ŞEHİRLİ VE ÇOCUKLARININ
KÖYE VARMALARI VE KÖYLÜNÜN
ONLARI TANIMAMASI

Geçti bir ay, geldiler onlar köye,
Aç, susuzlar, hepsi muhtaç ekmeğe!
Köylünün mevcût, fenâ niyyet yine,
Dâvet etmiş, gör neler yapmıştı ne?

600. Gündüzün gizlerdi, onlardan yüzü,
Saklamış baş, bahçe artık gündüzü.
Öyle bir yüz, sâde şer, hîleyledir;
Müslümânsan görmemek, haslık verir!

Öyle bir yüzdür konar, şeytân ki bak,
Başta toplanmış sinek, hem çingirak!
Görmüş olsan böyle yüz, aldırma geç,
Bakmış olsan, gülmeden sen durma geç!

Der ki Allah böyle habîs çehreyi;
"Perçeminden el atıp çekmek iyil!"

605. Köylüdür, durmaz sorarlar âşikâr,
Sanki onlar bir hısım saymıştılar.
Köylünün evden açan olmaz kapu,
Şimdi tüccardır perişân, doğrusu!
Sertliğin yoktur muhakkak faydası,
Derde düşsen, boştu sertlik sevdâsı.
Kaldılar beş gün, evin tam karşıda,
Akşam ayaz, gündüzün gün yakmada.
Orda kalmak, gaflet olmaz doğrusu,
Mecbûriyet hem de, açlıktandı bu!
610. Mecbûren bağlandılar pis insana,
Aç olan aslan da leş yer baksana!
Karşılaşmışlarsa, vermiştir selâm,
"Ben filânım işte aslım, bende nâm!"
Köylü der: "Ben doğrusu bilmem seni,
Pis misin, bilmem, temiz bir kimse mi?"
Der ki tüccâr: "Bak kıyâmet benzeri,
Say ki bilmez, kimseler, kardeşleri!
Ben oyum, soframda sen yerdin yemek,
Söyleyip şerh etmeye, duymuş gerek.

615. Ben falan gün, işte almıştım şunu,
Biz görüşmüştük seninle, duy bunu!
Bizde dostluklar nedir, halk duydu hep,
Yense nimet "âr" için olmuş sebep."
"Saçmalarsın, anlamam, bilmem seni,
Sen de kimsin, duymadım hiç ismini?"
Geçti beş gün, yağdı yağmur bir gece,
Doldu sel, harman, çayırılar öylece!
Bir bıçak kesmekte sanki boynunu,
Sesleyip birçok defâ durmuş onu.

620. Onca ısrâr üzre, gelmişken öne,
“Neydi arzun ey oğul, gel söyle ne?”
“Sende mevcut, hakkı geçtim büsbütün,
Eyledim arzûmu terk, hem büsbütün.
Beş yılın dert, sığırdı bir tek beş güne,
Hem sıcaktan, cânımız yanmış yine.
Eş ve dosttan gördüğün, bir tek cefâ,
Zor gelir, el yapsa, üçyüz bin defa.
Hiç cefâ ummaz ki dosttan kimseler,
Dostu olmuş olsa, çok zormuş meğer!
625. Her ne dert, şiddet görürsen halkta sen,
Bil ki halk görmüş, alışkın önceden!
Serginin batmış güneş, senden yana,
Kanda döksen, ben helâl ettim sana.
Bir yer ihsân et ve yağmur var gece,
Sürse ecrin tâ kıyâmet öylece!”
“Bahçemin altında var bir çardağım,
Bekçi bekler, olmasın kurt ortağım.
Kurt için bekler durur, hem orda o,
Orda bekler, yay alıp oklukla o.
630. Sen yaparsan böyle hizmet, söylerim,
İstemezsen, “haydi artık git” derim.”
Der ki: “Yüzler hizmet etmektir işim,
Hem keman, ok nerdedir değsin elim.
Yatmam artık, bekçilik olmuş bilin,
Gelse kurt, elbette siz ölmüş bilin!
Ey münafıktan, riyakârdan olan,
Yaşta, hem yağmurda artık koyma sen.”
Dar olan ev, çıktı eşyâ girdiler,
Çol-çocuk toptan meğer yorgundular.
635. Hep çekirgeymiş sayın üst üsteler,
Hem de bir sel korkusu çekmiştiler.”
“Allah'ım” der, söyleşirlerken gece,
Her felâket layığımmış öylece.
- Alçağın dost olmuşun, lâıyk bu hâl;
Insan olmaz kim ki var, hürmet vebâl!
Hem tamah etmiş ve düşmüş olsa kim,
Hem yakışmış ehl-i Hak'tan kaçsa kim!
Ehl-i Hakk'ın toprağa dil sürmeniz,
Halkta mevcût bağdan oymuş tertemiz.
640. Kalbi nûrdan kimsenin kulluk bile,
Şâha tâç olmaktan olmuş, hoş hele!
Muhtelif yerlerde imkan bekleyen,
Boş davul çalmış cihânın şâh de sen.
Gör şehirim, rûha nispet, yolkesen,
Köylü kim? Mahrûm olan fikr etmeden!
Tedbîrin uymazsa lâıyk oldu bu,
Gulyabân sestem duyup, uymuştu bu!
Tâ gönülden pişmân olmuş oldu da,
Fayda etmez şimdi pişmân olma da!
645. Elde ok yay, gezdi kollar her yönü,
Kurdu bekler, gözler olmuş dört yanı.
Bir kıvılcım, kurt musallat olsa da,
İzliyor, kurttur görünmez ortada.
Sivri, bit hem, sanki kurt olmuş pire,
Sokmak isterler, gelip her bir yere.
Hem de kurdun saldırıştan, korkudan,
Yok ki fırsat, bir sinek kovsun inân!
Vermesin kurt bir zarâr, isterdiler,
Hem sakallardan yolarmış böyleler.
650. Dert desen çok, korku varken ortada,
Hem yürek, tâ ağza gelmiş durmada.
Ansızın, çıkmıştı kurdun gölgesi,
Üst taraftan hışlamış, gelmiş sesi.
Gördü tüccâr, ok atıp vurmuş onu,
Düştü yardan, oydu hayvan en sonu.
Düştü hayvan, arkasından çıktı yel,
Köylü duymuş “hay” dedi dizlerde el!
Der ki: “İnsan olmayan, vurdun sıpa,”
“Dev kadar kurttur meğer gördün sıpa.”

655. "Onda kurdun şekli var, sen baksana,
Hep haber vermektedir, kurttan yana!"
"Kurt değildir, ben yelinden bilmişim,
Suyla, mey neymiş, ayırmaktır işim.
Bahçeler gezmiş sıpam, vurdun hele,
Hem ferâhlık bulma sen, kal gâm ile!"
Der ki tüccâr: "Sen araştırmak, gece,
Gizli her şeyler, görünmez öylece.
Her ne var hiç doğruyu vermez gece,
Var karanlık doğru göstermez gece!"
660. Hem bulut var, hem de çok yağmur yağar,
Üç karanlık, her ne var yanlış sunar."
"Akşam aydın gün olur, bildim sıpa,
Anlarım yellense nerden, hem sıpa.
Yolcu yol seçmiş gibi seçtim yeli,
İster olsun yirmi yel, bildim yeli!"
Kalktı tüccâr, hem yapışmış köylüye,
Sabrı gitmiş, mintanın tutsun diye.
"Hilekârsın, hem de sen en ahmağı,
İçtin esrâr, başlamış afyon çağı."
665. Üç karanlıktan seçersin yel he mi?
Seçmedin gaddâr niye bilmem beni?
Sen sıpam, bildim diyorsun, hem gece,
Onca yıllık dost, bilinmezmiş nice?
Sen de: "Ben dalgın erenlerden" dedin,
"Sen vefâyı gözlerden külledin."
"Şimdi kendimden habersiz ben ki" der,
"Kalpte verdim sâde bir Allah'a yer;
Dün yedim bilmem ne, asla şimdi ben,
Gönle şâdlık verdi, tek hayret veren."
670. "Anlayansan, Hakk'a tek mecnûn benim,"
Sen de dersin, "sarhoşum, mazûr benim."
Pis şarâp içmiş ve sarhoş olsa da,
Hem şerâfât, bil ki mâzûr saymada.
- "Ben boşandım," söylesin esrâr için,
Bir çocuk say, söz geçersizdir hemen.
Tek olan Hak, korkusundan mest kişi,
Yüz küp içmiş, denkliğin yoktur işi.
Böyle insan üzre teklif yok fakat
Düştü at, elsiz, ayaksız bir sakat.
675. Kim sıpam der sırta yük yükletmede,
Farsça ders vermiş olan kim, **Mürre'**ye?¹⁸⁴
Aksayandan yük ne var, almak gerek,
Der ki Allah: "Körde teklif yok demek!"
Hak gören ben, nefsim üzre ben körüm,
Az ve çoktan hep muvafık bulmuşum.
Ey yalan sözlerle ben dervîş dedin,
Hakk'a sarhoşlarca nârâ eyledin.
Yer ve gök, her neyse fark etmem diyen,
Allah'ın gayret sınırmış bil ki sen!
680. Bir eşekten, yeldi rüsvâ eyleyen,
Ettiğin nefyât de ispât eyle sen!
Hîle hiç, Hak durmadan rüsvâ eder,
Böyle tutmuş, av kaçır olsun eğer!
Padişâhın bekçiyim, dersin peder,
Böyledir elbet sinânmak, yüz sefer.
Halkı dersin imtihânsız bilmiyor,
Görse pişkin, hep delîller istiyor.
Terziyim ben derse kim, etsin telâş,
Şâh sürer olmuş olur bir top kumaş.
685. Bir ferâh kaftan gerek der kes bunu,
İmtihân dersek, bunun derttir sonu.
İmtihândan korkusuz namertlerin,
Harpte dengi oldular hep **Rüstem**'in.¹⁸⁵
Korkağın zırhlar bürünmüş olması,
Darbe görmektir, esâret bulması.

¹⁸⁴ Ebu Mürre: Şeytân demektir.

¹⁸⁵ İrân'ın efsâne kahramanı Rüstem!

- Hak'ta sarhoş, bir lodosluk etkiden,
Kalksa olmaz, bil ki sûr üflenmeden!
- Hakta meyler doğrudur, olmaz yalan,
Ayran içtin, ayran içtin, sen inân!
690. Söyledin, oldum Cüneyd, ben Bâyezid,
Bilmedin sen, baltadır, neymiş kilit.
Sen nasıl soysuzluğu, tembelliği,
Örtmek istersin, nasıl çirkinliği?
Sen demek, Hallâc-ı Mansûr'um dedin,
Yâr ve yarandan, fitil âteşledin.
Bilmedin kimdir Ömer, Ebû Leheb,
Yellenir bildin sıpan, zulmette hep!
Sen eşeksin, kim sana kanmış, eşek;
Hem de kanmış, kör, sağır olmuş demek!
695. Kendi kendin, Hakk'a uymuş belleme,
Eşkiyâsın, herze yersin, gel yeme!
Hîleden geç, akla yönlen uç birâz,
Arşa ermek istesin güçsüz mecâz.
Sanki hep, Hak âşığı sundun seni,
Aşk sunarsın, şimdi şeytânsın hanî!
Tâ kıyâmet mâşuk, âşık bağlanır,
Herkesin önlerde hep herkes tanır!
Sen, seni ahmak deyip sunmaktasın,
Yok, şarâp içmen, kanım içmektesin!
700. Yok tanışlık, aslâ artık, sen çekil,
Ârifim, **Behlül** benim dersin rezîl!¹⁸⁶
Hem tabakçıysan, uzak olmaz tabak,
Hak yakınlık oysa vehminden uzak!
Bilmedin hiç, evliyâ olmuş yakın,
Yüz kerâmet, çokça ahvâl var bakın.
Dâvud'un avcunda mum olmuş demir,
Sende mum, elbet demirleşmektedir.
- Bir genel hâldir yaratmak, hem rızık,
Evliyâ, enbiyânın aşktır azık.
705. Hem yakınlıklar ki tür tür, ey peder,
Dağda, altından, güneşten huzmeler.
Öyle yaklaşmış olur altın, güneş,
Hiç söğüt bilmez ki, nerden böyle iş?
Yaş, kuruyken dal güneş altındadır,
Perdeler yokken, güneş bakmaktadır.
Bir kurur dal, bulsa dostluktan neyi,
Hep kurur, almış olurken hisseyi.
Tâze dallardan yakınlık gerçeği,
Öyle dal versin, gerekmiş meyveyi.
710. Öyle sarhoş olma, aklın varsa sen,
Bir uyansan, olmadan pişmân hemen!
Hak şarâbından içenden ol hele,
Aklı pişkin, hasretin çeksin bile!
Sen ki, şişman fare tutmuş bir kedi,
Aşk, şarâbın iç ve aslan ol, hadî!
Ey hayâlden, hiç şarâbından içen,
Hak'ta mest oldum deyip, sallanma sen!
Sağ ve soldan, yalpanın, taklitçi sen,
Taklidin, tahkîk yapıp, geçmez neden?
715. Sen de tekrâr, yol bulursun gerçeğe,
Durmadan, dört yanda yönlen gezmeye.
Burdasın sen, şimdi ordan vurma dem,
Ölme vaktin gelmemiş, cân çekme hem!
Kim Hızır, cândan ölüm hiçtir ona,
Mahlûkun olmaz ki birken âşına.
Vehm edip, aklın bütün zevklerle sen,
Hep gurur, nefsin tulumlar üfleyen.
İğne sok kalmaz tulum, bitmiş hava,
Varsa aklın, kâr nedir şişmanlığa?
720. Sen yaparsın kışta, buzdan bardağı,
Suyla hiç, kalmaz vefâ, kopmuş bağı.

¹⁸⁶ Hârûn-i Reşit zamanında yaşamış kendini deli gösteren bir velî.

BİR ÇAKALIN BOYA KÜPÜNE
DÜŞMESİ VE ÇAKALLAR ARASINDA
TÂVUSLUK DAVASINA KALKIŞMASI

Renkle dolmuş küp ve girmiş bir çakal,
Sürdü birkaç ânda artık, böyle hâl.

Çıktı ordan postu renk renk hoş edâ.
Der ki oldum “İllyûn”¹⁸⁷ tâvusü yâl!

Tüyde renkler, oldu bir renk sarhoşu,
Hem güneş vurmuş, parıldar gör kuşu!
Pembe, mor, al, hem yeşiller sunmada,
Hep çakallar istemiş görsün o da.

725. Hepsi derler ey çakal kibrin nedir?
Sende zevkler hem sürûr, neş'en nedir?
Mutlanıp ayrıldınız bizden neden,
Nerden aldın, böyle kibri, söyle sen?
Geçti huzrundan onun bir tek çakal,
Der ki: “Neymiş hîfe, neş'en neydi hâl?”
Hem de, minberlerde söz etmekteyin,
Halka dönmüş, yaptığın hîfeylesin!
Çok çalıştın, bulmadın bir âteşi,
Hîfe kurdun, elde ârsızlık işi.

730. Enbiyânın, evliyânın yanma var,
Hem utanmazlığı kaynak; hîlekâr!
Çekmek ister iltifâtlar kendine,
Biz hoşuz, sâlihteniz derler yine!”

LÂFAZÂN BİR HERİFİN BİR KUYRUK
YAĞI PARÇASI İLE HER SABÂH
SAKALINI VE BİYİĞİNİ YAĞLAYIP,
ARKADAŞLARI ARASINDA, ŞUNU
BUNU YEDİM DİYE ÖĞÜNMESİ

Buldu âdî, bir ufak kuyruk yağı,
İş edip her gün bıyık parlatmağı!

¹⁸⁷ İllyûn: Semâların üstü bir makâma verilen ad.

Görse zengin topluluk, söylerdi ben;
Yağlı bir şeyler yemiştım önceden.
Der, bıyık okşar durur hem öylece,
Gösterir, bitmez işâret güçlüce.

735. Der: “Bıyıklardır delflim öyle ki,
Hem delflim, tatlı tatsız her ne ki.”
Oysa sessiz şöyle der, karnıyla o;
“Ey Hüdâ sustur, yalandır işte bu!
Sözlerin, açlıkla cânlar yakmada,
Kalmasın yağlar, bıyıklar ortada.
Ey dilenmiş, olmasın boş sözlerin,
Bir kerîm aş gönderir, derdim hemin.
Açlığın aybı çıkaymış ortaya,
Bir hekim, dermân eder olmuştu ya!
740. Eğme der Hak: “Sen kulak hem kuyruğu,
Doğru, doğrulduysa gerçek fayda bu!”
Ey cenâbet, eğri yatma ma’ğrada,
Neyse göster, doğruluk sun ortada.
Söylemezsen doğru sözler, sus ve kes,
Gösterişten, hîleden ölsün nefes!
Doğruluk nakdi bulursan, söyleme,
İmtihândan, yolda taş yoktur deme!
İmtihânın, taş gelip saklar neyi,
Türlü hal bekler geçitten geçmeyil!
745. Der ki Hak: “İnsan doğuştan kabre dek,
Durmadan hep, imtihan olmuş demek.”
İmtihânın içte vardır, imtihan,
Satma kendin, görse azdır imtihan.

BÂÛR OĞLU BEL’AM’IN ALLAH’IN
İMTİHÂNLARINDAN YÜZÜ AK
ÇIKACAĞINDAN EMİN OLMASI

Bak ki Bel’am hem Bâbûr, İblîs lâin,
İmtihân olmuş, hâkir olmuş hemin.

- Bir bıyık tutmuş, el atmış devlete,
Gör bıyıktan, karnı nefret etmede.
Gizliyenken sen ayân et en sonu,
Bizki yandık, sen de rüsvâ et onul
750. Hem beden, toptan olur düşmân ona,
Kış iken olmaz bahar, sen baksana!
Hem keremden, söz eder durmaz o da,
Kesti rahmet, yok ki rahmet ortada.
Sen sükûnet, doğruluklar neyse seç,
Çok bu rahmet, hem doyarısın, durma iç!
Karnı düşmândır, bıyıklardan yana,
Kaldırıp el, bedduâ eyler onal
Yâ İlâhî, sen rezil et yüzsüzü,
Her keremkâr, rahmet etsinler bizi.
755. Hak duâlar makbûl olmuş olma da,
Karun'un âteşte bayrak açmada!
Der ki Hak: "Fâsık ve olsan put eri,
Bir duâ etsin, çevirmem ben geri!"
Eyle feryât, hep sarıl duâyâ sen,
Kurtarır Hak, gulyabânlar var iken.
Karnı teslim olmuş oldu Allah'a,
Orda kuyruk var, tekir kapmıştı da!
Ev, tekir ardında, başlar koşmada,
Korkudan, herkeste renkler uçmada.
760. Hem çocuk görmüş, babam bilsin dedi,
Kesti söz hem, yüz suyun dökmüş idi.
"Sen bıyık yağlar idin, kuyrukla yâ,
Yitti artık hiç görünmez ortada!
Ansızın gelmiş tekir, kapmış onu,
Koştuk ammâ, boş bütûn cehdin sonu."
Şaştı meclis, başlamış hep gülmeler,
Hepsi birden merhamet etmiştiler.
Hem dönüp onlar yemekler verdiler,
Hem de rahmet tohumunu ekmiştiler.

765. Doğrulardan tattı rahmet, zevk hele,
Kibre bıkmış, doğrunun olmuş köle.

BOYACI KÜPÜNE DÜŞEN ÇAKALIN
TÂVUSLUK İDDİÂSINDA BULUNMASI

Geldi birden, renk renk olmuş bir çakal,
Der kulaklar, içre neyse gizli hâl.

"Dön de bak sen, bende sen ten rengine,
Benzerim put, şamanın olmaz yine.

Gül bağından, yüzce renkler bende var,
Secde et, kaldırma baş, sen âşikâr!

Gezme, ziynet, hem letâfet bende gör,
Fahr-i Dünyâ, rûkn-i dîn hem, ismi ver.

770. Lûtf-i Hakk'a, ben ki lâıyk olmuşum,
Kibriyâ levhasıdır, şerh etmişim.

Ey çakallar! Denmesin artık çakal,
Bir çakal, bulmuş mu bilmem böyle hâl?"

Hep çakallar, toplanıp gelmiştiler,
Mum yanarken, sanki hep pervâneler.

"Söylesek biz, bilmeyiz elmâs sana,"
"Müşterî, erkek tâvus densin bana."

Hem çakallar der ki: "Cânın tâvusı,
Cilve dolmuşlar, bağın has yolcusu!"

775. "Sen becermezsin ki, böyle cilveler,"
"Geçmedim çöl, Minâ'ya ermem meğer."

"Sen tâvus olmuş ötersen, haydi öt, "
"Ötmezim dersin efendim, haydi git!"

Tâvusun gömlek semâdan gelmede,
İddiân var, sâde sun'î renkle de!"

FİR'AVN'UN ULÛHIYET DAVÂSINDA
BULUNMASI DA BOYALI ÇAKALIN
TÂVUSLUK İDDİÂSINA BENZER

Benzemiş Firavn'a o süsler sakal,
Bak eşek sunmakta elbet böyle hal.

- Oysa doğmuştur çakal bir anneden,
Mal küpünden, gösteriştir gelen!
780. Halk görür görmez, kalırmış secdede,
Secdeler Fir'avn'da yollar kesmede!
Secde etmiş, post giyen, yoksul olan,
Oldu her bir secdeden sarhoş o ân!
Mâl yılandır, hiç tükenmez zehri var,
Secde görsün, bir yılan olmuş çıkar.
Sen uyan Fir'avn, tâvusluk eyleme,
Bir çakalsın sen, "benim tâvus" demel!
Sen tâvuslardan olursan, öyle ki,
Bir rezîlsin, onların var cilvesi.
785. Mûsa, Hârun gerçeğin tâvus iken,
Cilvenin elden, şamar buldun ya sen.
Çıktı çirkinlik, rezîllik meydâna,
Sen yuvarlanmış, düşsensin baksana.
Sen bir itsin, hem uyuz, arsız köpek,
Aslanın posta, gerektir girmemek!
Bir mihenk görmüş olup, oldun kara,
Gitti nakşın, aldı itlikler sıra.
Aslanın ses, imtihân etmiş seni,
"Aslanım" dersin, hûyun itten, denî!
790. Der ki Allah: "Sen münâfık kim desen,
Bir kolay hâl söylenilsin, anla sen!"
Bir münâfık, gösterişler dolmada,
Ses tonundan anlaşılmuş olmada.
Sen olursan müşteri, toprak çanak,
Elledin sen, yoklayıp etin sınak.
El vururken testi yoklar müşteri,
Hem kırık, sağlam mı söyler sesleri.
Çatlak olsun ayrı sesler vermede,
Bir çavuş say, hali ârif etmede!
795. Çatlağın ses, târif etmiş çatlağı,
Fiilin târifse bir master bağı!
İmtihândan söz çıkarken meydâna,
Geldi Hârût, hem de Mârût aklıma."
- HÂRÛT İLE MÂRÛT'UN KISSASI VE
HAK TAALA'NIN İMTİHÂNINA KARŞI
ONLARIN CÛR'ET GÖSTERMELE
- Önceden geçmişti tekrâr, söyleriz,
Ben ne dersem, ondabir ancak deriz.
Orda gerçek söylemek arzûmdu da,
Oysa kalmış şimdi tahkik sonraya.
Burda azcık bir misâl aldık ele,
Sanki filden bir uzuv, gelmiş dile.
800. Ver kulak, Hârût ve Mârût'tur nesi,
Ben, senin hüsnün olaydım bendesi.
Hak temâşâdan ki, mest olmuştular,
Öyle rahmetlerle, sarhoş kaldılar.
Hakk'ı anlar olma, sarhoş eylese,
Bir düşün, neymiş Mirâç kim eylese?
Hak tuzaktan dâneler mestken bile,
Ondan in'am, lûtfu neymiş, gör hele!
Nefs kemendinden, âzat olmuştular,
Aşka dalmış, nâralar atmıştılar.
805. Yolda kurmuş imtihân, elbet pusu,
Yel için dağ, bir samânmış doğrusu.
Hem sinânmak, alt üst etmiş onları,
Mest olan, bir kimse bilmez bunları.
Düz ve hendek ayındır, sarhoş için,
Eğri yollar, doğru yol olmuş bilin!
Çıkmak isterken keçi, yüksek yere,
Ot için yoktur zarâr hem, bir kere.
Ot ararken hep koşup durmuş teke,
Hükmü Hak'tan, bir tuzak görmüş teke.
810. Bir dağın en üste, etmişken nazar,
Bir keçi, görmüş dişi, bitmiş karar.
Göz kararmış, kalmamış gitmiş mekân,
Sarhoş artık, dağda oymuş sıçrayan.
Şimdi hem dağ, pek yakın gelmiş ona,
Sanki gezmiş, bir kuyuymuş baksanal!
Az görür binlerken arşınlık yolu,
Sarhoş etmiş, sıçramak arzûsu bu!

- Hem de sıçrar öyle ki, dağdan dağa,
Düştü yarlardan, meğer yok olmağal!
815. Hem keçi kaçmış dururken avcıdan,
Oldu sığınak, orda artık kan dökten.
Avcılar, hem dağların tam ortada,
Sindiler, çatsın kazâ tez yarda da.
İşte böyle avlanır kurnaz keçi,
Pek çevikler, başka avlanmaz keçi.
Rüstem'in boy bos ve heybet olsa ne?
Şehvetiymiş bir tuzak olmuş yine.
Ermiş insan misli şehvetten kesil,
Şehvetin mestlik, durur hayvanda bill.¹⁸⁸
820. Bil cihanın, şehvetin sarhoşluğu,
Hem meleğ sarhoşluğundan, âdi bu!
Öyle sarhoşlukta etmezler sebat,
Hiç cihanın hale etmez iltifât!
İçmedin gâfil adam, en sâf sudan,
Tuzlu suymuş gözde, nûr olmuş inân.
Hem semâdan gelme bir mey katresi,
Cânda sildi, sâkî, meysiz cümlesi.
Hak celâlden hep meleklerdir temiz,
Sarhoş olmazlar, bilinsin şüphesiz!
825. Kim gönül vermiş şarâbın itrina,
Hem cihânın küp kırış, hiçtir ona!
Hak küpünden, pek uzak kalmışsa cân,
Sanki kâfir, ölmeden me'yûs olan.
Çifte âlemden, ümît kesmiş olan,
Mihnetin çöllerde kayp olmuş o an!
Mest olan Harut, Marut söylediler,
"Yerde olsak, halka rahmettik meğer!
Biz adâletler döşerdik her yere,
Adlı, insâflar yayaydık her yere!"

830. Böyle onlar söylemiş, hükmü kazâ,
Önde gizlenmiş, tuzaklar, ârsız!
Girme küstâh, çöl desen, çöller belâ,
Gitme körlüklerle, her yer Kerbelâ.
Bak ki her yan dopdolul, çok kıl, kemik,
Sen ayak bas, dense, yer yok üstelik.
Doldu yol, kıllar, kemikler, hem sinir,
Allah'ın hançer, gelir, yokluk verir.
Rahmetinden pay alanlar yan yana,
Yerde hep, âheste gezmiş baksana!
835. Yalnayak girmiş, dikenlik bir yola,
Mecbûrî dikkat gerekmiştir kula!
Hem kazâ söylediler, vardır sel inân,
Bir tıkaç tıkmış kulaklar, coşkudan.
Kurtulan geçmişse varlıktan öte,
Göz, kulak bağlıysa, kalmış hayrete!
Kim inâyetsiz açar, kör gözleri,
Hak muhabbetir keser, hışmın ferî.
Yardım olmazdan, edilmiş ceht nedir?
Doğru var, Rahim olan Allah bilir!

FİR'AVN'UN MÛSA ALEYHİSSELÂM'I
RÛYÂSINDA GÖRMESİ, DOĞMAMASI
İÇİN TEDBİRLERE GİRİŞMESİ

840. Hakka dönmez gayret ihsandan uzak,
Her ne dikmiştir Fravn, yırtıldı bak!
Hükmünün altında binler sihr eri,
Hem rüyâ tabir, müneccim, her biri!
Doğmadan Mûsa, rüyâ etmiş hitâp,
Gelse, Fir'avn mülkü olmuştur harâp.
Der müneccim, hem rüyâ tâbirciye,
"Çare neymiş, hükmü toptan silmeye?"
Hepsi der: "Tedbîr gerek, alsak hemen,
Rahme, önlersek çocuk hiç düşmeden."
845. Düştü Mûsa, annenin has rahmine,
Aldı Fir'avn ehli, tedbîrler yine.

¹⁸⁸ Eskiden bazı suçluları deve üstünde çarımha gerip teşhir ederlermiş. Mevlânâ bunu işaret ediyor.

Toplanın derler, bütün halk meydâna,
Tezce gelsinler Fir'avun huzruna.

* Cümle tellâl seslenirken âşikâr,
Şâhı görmek üzere hep çağrıldılar.

"Cümle İsrâilliler, sizler gelin,
Padişâh meydanda bekler siz bilin!

Hem görüşmek istiyorken yüz yüze,
İstiyor nimet, rızık versin size."

Önceden Fir'avn'a yaklaşmak yasak,
Hep esîrler, görmeden kalmış uzak!

850. Yolda, Fir'avn'a eğer, rastgelseler,
Hep kapaklanmış, yüz üstü yerdeler.
Oydu kanun: Şâhı hem, görmek yasak,
Gündüz, akşam böyle hâl, kuldân uzak!
Yolda duymuş olsa, bir asker sesi,
Yüz döner, bakmaz muhakkak cümlesi.
Baksa Fir'avn üzere kim, görmüş olan,
Oydu bitmez şiddeti mahkûm o ân.
Oysa görmek üzere hırslanmıştılar,
Her yasak, insanları harîs kılar.

MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN DOĞUMUNA
MÂNÎ OLMAK İÇİN BENÎ İSRÂÎL'İN
MEYDÂNA ÇAĞIRILMASI

855. "Ey esîrler! Şimdi sizler hep gelin,
Şâhta rahmet, var ümîd, sizler bilin."
Duydu İsrâilliler bu müjdeyi,
İstemişler şâhı onlar görmeyi.
Hîledir, aldandılar, hep koştular,
Cilve, süslenmekle toptan coştular.

HİKÂYE

Hile yapmış bir Moğol er vardı yâ;
"Bir adam bulmak dilerdim" derdi yâ!

Cümle insanlar gelip toplansa da,
Kim ki lâzımmış bulunsun orda da!

860. Kim ki gelmiş, der: "Değildir, istenen,
"Gir otur içlerde, bir yer seç hemen!"
İstenilmiş, halk gelip toplanmada,
Hîle kurmuş hep boyunlar vurmada.
Hem ezân seslense, onlar duysalar,
Hak çağırmış, hiç namâz kılmazdılar.
Hilekâr dâvet çeker, yok ol diye,
Hîle şeytândan, çeker, "tez gel" diye!
Nerde derviş, nerde yoksul, dinle sen,
Cin ve şeytândan o ses, mahvetmeden.

865. Hem tamahkâr, hem de hûysuzlarsa da,
Ehl-i dil onlarladır hep, sen ara!
İstiridler, inci, taş altındadır,
İftihârlık, hep utanmışlarladır.
Coştı bundan, cümle İsrâilliler,
Çok sevinmiş, orya hep gelmiştiler.
Hîlesinden, halkı gelmiş görmede,
Döndü, görsünler gülen bir yüzle del
Verdi bahşış, eylemişken iltifât,
Etti ihsân, çok da, va'd etmiş o zât.

870. Sonra sizler hakkı için bir tek gece,
İşbu meydân üzere yatsın öylece!
Söz edip derler ki: "Kulluk eyleriz,
İstesen, bir ayda bizler bekleriz!"

HZ. MÛSA'NIN VÂLİDESİNİN
HÂMİLE KALACAĞI GECE, BENÎ İSRÂÎL
ERKEKLERİNİ, KADINLARINDAN AYIRMIS
OLDUĞU İÇİN, FİRAVN'UN MESRÛR
OLARAK ŞEHRE DÖNMESİ

Geçti üç gün, hem Firavun şâd idi,
"Er, kadından ayrı kalsınlar" dedi.

Yolda Fir'avn, haznedâr İmrân bile,
Sohbet etmiş, şehre yönlenmiş hele.

Der Firavun İmrân'a: "Sen burda kal,
Zevce dursun, gitme koy kalsın visâl."

875. Der ki: "Yatmak isterim köşkünde ben,
Sen dilersen, gayri fikr etmem hemen."

Hem de İsrâillidir, İmrân denen,
Oydu Fir'avn istesin hem cân veren!
Bilmemiş Firavn, o bir isyândadır,
Korkusundan, böyle bir imkândadır.

MÛSA'NIN ANASIYLA İMRÂN'IN
BİRLEŞMESİ VE KADININ MÛSA
ALEYHİSSELÂM'A GEBE KALMASI

Gitti şâh, İmrân yönelmiş yatmaya,
Aniden evden, hanım gelmişti yâ!
Hem kadın birden uyandırmış onu,
Uğraşırken, akşamın gelmiş sonu.

880. Gördü İmrân hem, hanım gelmiş ona,
Onların hasret bitip ermiş sona!

Der ki İmrân: "Sen niçin geldin bana?"
"Emr-i Hak'tır isteyip geldim sana!"

Er kadın birleşti artık durmadan,
Güç desen bitmiş, tükenmiş işbu an.

Erdi bir anda emanet ehline,
Duymasın hiç kimseler derken yine!

Bir çelik vurmuş, çakarken çakmağa,
Şâh ve mülkünden ki, ölçer almağa.

885. Ben bulut, sen tarlasın, Mûsa nebât;
Hak ki satranç şâhı, biz, mağlûp ve mâtl!

Hem yenen, hem yendiren, Hak'tır bilin,
Sayma bizden, hepsi de Hak emrinin!

Buydu Fir'avn'un muhakkak korkusu,
Oldu artık, birleşir oldukça bu!

İMRÂN'IN, BİRLEŞTİKTE SONRA,
"BENİ GÖRMEMİŞ GİBİ OL," DİYE
KARISINA TEMBÎH ETMESİ

"Açma söz, bundan sakın, hiç kimseye,
Benle sen, bitmez zarar çeksek niye?"

Gün gelir, başlar eserler çıkmaya,
Her alâmet gör ki çıkmış ortaya.

890. Geldi meydânlarda, halkın nârası,
Doldu boşluk, çınlatır halkın sesi.

Nâralardan, şâh uyanmış uykudan,
Yalnayak fırlar, nedir sormuş o ân.

Neydi meydândan gelen, neymiş sedâ?
Cin ve şeytân, böyle sestem ürkütü yâ!

Der ki İmrân: "Ömrün artsın ey kral,
Kavmi İsrâîl ki memnun kaldılar."

Şâhta mevcut lûtfem memnun kaldılar,
Raks ederler, başlamış el çırpmalar.

895. Der Firavun: "Böyle bir hâl olmadı,
Vehm, tereddüt gönlü toptan kapladı."

FİRAVN'UN O GÜRÜLTÜDEN
KORKMASI

Derdi sesler, sıktı koymaz bende cân,
Gâm, kederler ihtiyâr etmiş inân.

Durmadan gezmiş Fir'avun, bir gece,
Say doğumdan, sancıyan avrat mı ne?

Her zamân der: "İşte İmrân ortada,
Naralar yerden alıp sıçratmada."

İmrân'ın yoktur cesaret söylesin,
"İşte zevcim, birleşip yattım desin!"

900. İmrân'ın eş, kaldı artık hamile,
Doğdu Mûsa, yıldızın buymuş hele.

Bir Nebî, düşmüşse anne rahmine,
Gökte bir yıldız, parıldarmış yine.

GÖKTE MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN
YILDIZI PEYDÂ OLMASI VE MÛNEC-
CİMLERİN MEYDÂNDA FERYÂD ETMESİ

Kör Firavun, tedbir etmiş olsa da,
Yıldızından Mûsa çıkmış, ortada.

- Oldu gündüz der ki: "İmrân git hele,
Öğren artık, neydi bitmez velvele."
Sürdü İmrân halka döndürmüş atı,
"Neydi feryât, hiç hükümdar yatmadı."
905. Her müneccim, cüppe yırtıp öyle de,
Üste toprak saçtı, her mâtemzede.
Ses kısık, feryât ederlermiş bütün,
İntizâm yok, hâl bozuktur bir düşün!
Yüz yarık, saç hem, sakal yolmuş eli,
Başta toprak, göz desen, bir kan gölü.
Der: "Hayırdır, hem figân zârlar neden?
Bir uğursuz yıl, nişandır gözlenen!
Af dilerler, söyleşirler ey emir,
Allah'ın takdîridir, etmiş esîr."
910. Gözledik, başvurmuşuz imkân nede,
Doğdu düşmân, şâhta mumlar sönmede!
Doğdu bir yıldız ki Mûsa'nın gece,
Göklerin altında biz körken gece!"
Bir Nebî'nin yıldızymış parlayan,
Biz akıttık gözde yaş, yıldızlaşan.
Gönlü hoş İmrân'da, ancak zâhiren,
Saç yolar olmuş, odur evvâh diyen!
Bir gazap ahvâlidir, gösterdi de,
Hem delirmiş, bil şuursuz gitmede.
915. Halka kendin böyle mahzun sunmada,
Sertçe sözler, söylemişken ortada.
Gösterip hiddetli, gamdâr kendini,
Oynayıp birçok oyun, tersten yeni.
Der ki: "Sizler şâhı hep aldattınız,
Çok hyânetten, tamahtan tattınız.
Şâhı elbet burya, sizler çektiniz,
Yüzsuyun neymiş, bütünden döktünüz.
Göğse siz eller koyup söz verdiniz,
Hem de sizler, şâha gâm yok derdiniz."
920. Duydu Firavn: "Ey hâinler siz hadî,
Vermem artık hiç aman, assam, " dedi.
- "Düşmüşüm sizden gülünç bir hâle ben,
Vermişim düşmân için, çok mâl hemen.
Cümle İsrâîl kadınlardan gece,
Hep uzak kalsın, demişken öylece.
Mâl da gitmiş, kalmamış âr, yüzsuyu,
Hem kerem ehlince, bir dostluk mu bu?
Rutbeler siz mevkilerden aldınız,
Yurtta en çok, rızkı sizler buldunuz.
925. Sizde rey yıldız, ilimler böyle mi?
Hem yiyip, içmek, uğursuz, hîle mi?
Yaksam âteşlerde ben atsam sizi,
Dil, dudak hiç koymayıp yırtsam sizi.
Parçalar olsun atıp âteşlere,
Burnunuzdan, rızkı hep döksem yere."
Secde etmişler müneccimler yere,
"Ey Hükümdâr! Gâlip İblîs bir kere!
Bunca yıl biz, çok belâ defetmişiz,
Vehmi hayrân eyleyip, hep gitmişiz.
930. Bir sefer tedbîrimiz gitmiş, boşa,
Rahme sıçrar nutfeye, bak sen olmuşa!
Lâkin ey şâh, tövbe ettik biz buna,
Hangi gün doğmuşsa vakıfız ona.
Şimdi der elbet gerektir gözlemek,
Bir kazâ var olsa, lâzım önlemek.
Ey fikir, ey reylerin hizmetlisi,
Biz becermezsek, bu kez öldür bizi."
Tâ ki takdîrden o ok, dursun dedi,
Hep sayıp onlar, dokuz ay bekledi.
935. Kim ki baskın etmek ister takdîre,
Kendinin kandan içendir, bir kere.
Lâmekân der, hamle etmişken mekân,
Ters döner, içmiş olur kendinde kan.
Bir resim, bir pençe atsın ressama,
Kendinin saçtan, sakaldan yolma da!

FİRAVUN'UN YİNE MEKİR VE
HİLE İLE YENİ DOĞURMUŞ
KADINLARI MEYDÂNA DAVETİ

Ay dokuz, taht çıktı tekrâr meydâna,
Ünleyip seslerdi, tellâl insana!

Kim doğurmuş varsa hep gelsin tamam,
Gelsin İsrâîliler olsun ki tam.

940. Hem geçen yıl, erler altın aldılar,
Çokça hil'at, çokça altın buldular.

Ey kadınlar, şimdi ikbâl sizdedir,
Kim ne ister, istesin ermektedir.

Her kadın hil'at ve ihsân bulmada,
Her çocuk, hastan külâhlar almada.

Hem bu ay, erkek doğurmuş kimseler,
Şâha varsin, hazneler alsın yeter!

Kim doğurmuş, çıktı memnun meydana,
Geldiler hep, şâh otağından yana.

945. Kim doğurmuş tâze, tertîpten uzak,
Hep şehirden çıktılar hîleyle bak.

Hep kadınlar, tezce kalkıp geldiler,
Kimde, bir oğlan bulunsun aldılar.

Kestiler hep, işte tedbir, der iken,
Şimdi dertler fitneler çıksın neden?

MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN DOĞMASI,
FİRAVUN MEMÛRLARININ İMRÂN'IN
EVİNE GELMESİ VE "MÛSA'YI ATEŞE
AT" DİYE ANASINA İLHÂM OLUNMASI

İmran'ın hem zevci çıkmış meydâna,
Gizlemiş Mûsa'yı kaftan altına.

Gönderir her ev için bir has ebe,
Kim doğurmuş anlasın, câsûs ebe.

950. "Anne vehminden, çocuk var gelmeyen,
Korktu, Fir'avn'dan, çekinmiş şüpheden.

Burda pek hoş, bir kadın var gelmemiş,
Var çocuk hem anne, pek kurnaz imiş."

Hep çavuşlar geldiler İmrânlara,
Emri Haktır anne atmış, tandıra!

Erdi Allah'tan bütün lhâm ona;
Aslı gelmiştir Halîl'den, baksana!

İsmetinden emrin âteş yakmadı,
Yakmayıp ateş, zararlar vermedi.

955. Attı âteş içre, elbet vahy ile!
Değmemiş Mûsa'ya âteşler bile.

Ermemiş maksatla, onlar döndüler,
Cümle gammâzlar gelip, bildirdiler.

Kaç kuruş alsak deyip gelmiştiler,
Her ne görmüş söyleşip durmuştular.

Siz gezin etrâflı her bir hâneyi,
Gözleyin dörtbir bucaktan her şeyi!

MÛSA'YI NİL'E AT" DİYE
ANASINA İLHÂM OLUNMASI

Geldi ilhâm, "at" denildi Nil'e sen,
Yolma saç baş, sen ümît hiç kesmeden!

960. Nil'e at gel, eyleyip sen itimât,
Var kavuşmak, sen olursun pek de şâd.

Gelmemiş son, söylesek biz hîlenin,
Hepsi gelmiş oldu, onlardan bilin!

Yüz bin aşmış, çol-çocuk öldürdüler,
Gördü Mûsa, evde yapmışlar neler!

Hem uzak görmüş, sanırken kendini,
Öldüren, çılginlaşan, bir kör hani!

Hîleler, Fir'avn için bir ejdehâ,
Şâhların hep hîle neymiş yuttu yâ!

965. Hem de Mûsa, zorlu çıkmış er idi,
Onda mevcut hîleler, mahv eyledi.

Ejdehâ Fir'avn, asâdır ejdehâ,
Yuttu asâ, etti yardımlar Hüdâ!

Elde elden, üstün olmuş nerye dek?
Hakk'a dektir! Çünkü Allah son demek!

Hak ki deryâ, yok sâhil, yoktur dibi,
Cümle deryâlar huzurdan sel gibi.
Hîleler bir ejdehâ olmuşsa da,
İşte: İllâllah önünde sâde "Lâl!"

970. Söz gelirken burya ben eğdim başı,
Doğruyu bilmek olur Allah işi!

Her ne var Fir'avn'da, vardır sende yâ,
Ejdehân tutsak senin, bir kuytuda.

Çok yazıktır, söylenen hâller senin,
Bak hayalin hep Firavun'dan kesin!

Sende hâller söylenilsin, sıkı cân,
Başkasından söylenen, hikâyeden!

Nefsinin istek harâp etmiş seni,
Hem de, Allah'tan uzak kılmış seni.

975. Âteşin odlar, Fir'avun hissesi,
Olsa, pek parlardı nefsin şulesi.

YILAN TUTANIN SOĞUKTAN
UYUŞMUŞ BİR EJDERHAYI ÖLÜ
ZANNEDEREK İPLERLE SARMASI VE
BAĞDAT'A GETİRMESİ

Var hikâyem, dinle gel tarihçiden,
Üstü örtük, sır kokar, gel anla sen.

Avcı bir fert, tutmaya gitmiş yılan,
Tılsım etmiş, dağda oymuş avlanan.

Kim arar tez, hem ağırdan gitse de,
Her ne ister olsa, mutlak yetmede.

El açıp, gerçekte bir şey, iste sen,
İstemek rehber, mürit olsan hemen!

980. Dört ayak olsan, topal kalsan bile,
Ey edepsiz, sen sürün, ol Hak ile!
Sözle bazân, bâzi etmişken sükût,
Hak'tan olsun koklamak, feyzin umut.

Söylemiş Yâkup ki, Yûsuf'tan koku,
Koklayın gayretle der ki, var yoku!

Hep araştırmak için var hissiniz,
Bulmak üzre, durmayıp hep sürsün iz.
Kesme Hakk'ın rahmetinden hiç ümît,
Oğlu yitmiş bir peder ol, haydi git.

985. Siz ağızdan hep sorun, hiç durmayın,
Cân kulaktan, dört yanı siz izleyin.

Nerden almış olsanız sizler koku,
Yönlentin siz, bir tanışır belki bu!

Nerde sen, bir lûtfu görsen kimseden,
Gel sâhip çık, asla buldun yol hemen!

Cümle hoşluk meyli deryâdan gelir,
Cüz'ü geç, sen küll'e dönmen istenir.

Milletin yön, süs, güzellik bulmaya,
Oldu yapraksızlığı süs Tûbâ'ya.

990. Halkta hiddet, hem savaşlar sulh için,
Hep râhatsızlık, râhat avlar bilin!

Lûtfu kaynak bazı gün âzâr olur,
Çok şikâyet var, teşekkür yâr olur.

Ey kerim, cüz'den geçip gel küll'e sen,
Ey hekim, zıttan uzan, bir zıdda sen!

Doğrudur, harpler verirler sulha yol,
Bir yılan avlarda haz var bilmüş ol.

Menfaattir bir yılan, insan arar,
Mâlsa gâmsız, oysa durmaz gâm sunar.

995. Hem dolaşmış oydu artık, dağ, dere;
Karda hem, kışlarda bakmış, her yere!

Dağda ölmüş bir yılan görmüş katı,
Gönle, dehşetler sunarmış heybeti.

Çoktu kış, ister ararken her yeri;
Buldu ölmüş, koskoca bir ejderi!

Halka hayret verse, istermiş yılan,
İşte bilmez kimselerdir, halk olan!

Dağdır insan, onda dağlık var iken,
Mâl yilandır, dağla hayrânlık neden?

1000. Kendi kendin bilmeyen bir miskin o,
Yükselir alçak elinden, düşkün o.

Kendi kendin bilmemiş insan denen,
Gönlü alçalt, yükselirsin bil ki sen.

Hem de yüz binler yılan, hayrân ona,
Hem niçin, insan olan hayrân ona?

Tuttu bilmez, bir uyuşmuş ejdehâ,
Geldi korksunlar diyor, Bağdatlı da.

Sanki evden bir direk, atmış yere,
Halkı toplar isteyip sermiş yere.

1005. Ben getirdim bir yılan, artık ölü,
Ben tutarken, değdi çok zahmet eli.
Öldü sanmıştır yılan, tutmuş onu,
Cânlıdır, fark etmemiş avcım bunu!
Hem yılan kardan, soğuktan dondu da,
Cânlı ammâ, pek uyuşmuş olmada!
Donmuş âlemler ki, cânsız denmede,
Dense camit, donmuşa söylenmede!
Bekle mahşerden güneş olsun ayan,
Seyret âlemlerde, cümbüş neyse sen!

1010. Oldu Mûsa'nın asâ hem bir yılan,
Var kıyâs et akla, artık sen uyan!
Parçacık toprak idin, insan eden,
Cümle cânsız cânlıdır, gel belle sen!
Burda cânsız, orda cânlanmış hemen,
Burda suskun, orda bir söz söyleyen.
Allah ordan, burya göndermiş o ân,
Bir asâ, Mûsa da olmuş, bir yılan.
Dağ ki, Dâvut'tan terennümler verir,
Hâm demir, ellerde bir mumdur erir.

1015. Yel hamal olmuş Süleymân, Şah için,
Bak deniz Mûsa'yı anlarmış bilin!
Ay, Muhammed'den işâret gördü de,
Âteş İbrahim'de güller vermede.

Çekti yer Kârûn'u, göndermiş dibe,
Buldu rüşt, inler olan **Hannâne**'de.¹⁸⁹

Taş selâmlaşmış bakın, Ahmed ile!
Hem de, Yahya'yla konuşmuş, dağ bile.

Biz gören, bizler duyan, bizler hoşuz,
Biz de nâmahrem için, hep susmuşuz.

1020. Yönlene sız olsanız cânsızlara,
Mümkün olmaz, vakıf olmak onlara!
Cânsız olmaktan geçin, siz cânlıya,
Cüz'de mevcût tesbîhât var, duymaya.
Cânsızın tesbîh ulaşmıştır sana,
Vesvesen, hem te'vilin ermiş sona.
Hem senin, cânında yoktur kandîlin,
Görmek isterken büyü mü te'vilin?
Gün gelir, cânsızda tesbih âşikâr,
Görmek arzûn, bir sapıklıktır sunar.

1025. Belki görmüş kimse, ibretler alır,
"Sübhânallah," söyleyip zevkler bulur!
Bak dedirtmiş, Sübhânallahlar sana,
Bir delîldir, onda denklik bulmana.
Mûtezil hep böyle te'vil eyleyen,
Görmeden nûr, eksiğin var belle sen!
Hislerinden geçmeden, insan denen,
Oydu gâip, gizlilikler bilmeyen.
Söylesek söz, öyle ki ermez başa,
Dönsek artık biz yılanlar tutmuşa.

1030. Dört yolun ağzında tezgâh kurmada,
Yollanıp gelmişti artık Bağdat'a.
Oysa Şat'tın yanda tutmuşken durak,
Ejdehânın nam yayılmış şehre bak.

¹⁸⁹ Hannane, Resûlullah'ın üzerinde hutbe okuduğu kütük. Yeni minber yaptırılınca direkte açık bir inilti işitilmiş, Resûlullah'tan ayrılışımı böylece izhâr etmiştir.

- “Bir adam bir ejdehâ tutmuş” diye,
Söylenir, “nâdir, acâyipmiş” diye.”
Toplanan, geçmiş meğer yüz binleri,
Hepsi ahmak, hem onun av erleri.
Beklenen halk, toplanıp gelsin diye,
Çok gelen olsun umup beklerdi de.
1035. Avcı beklermiş, çok olsun bahşîşi,
Çokça toplansın, gerek artsın kişi.
Boşboğazlar toplanıp gelmiş bütün,
Halkalanmış, sıklaşıp kalmış bütün.
Hem kadın, erkek, bilinmez şimdi kim?
Bir kıyâmet halk ve âmir bir isim.
Örtü ellenmişti kaldırmak için,
Hep uzatmışlar boyun, görmek için.
Ejdehâ donmuş, uyuşmuşken ona,
Avcı sarmış, çok palaz, çul altına.
1040. Dört yanından bağlayıp sarmış halat,
Avcı yapmış oldu elbet ihtiyât.
Beklemiş elbette, halk gelsin yine,
Hem güneş vurmuş, ısıtmış üstüne.
Gör sıcak vurmuş, uyuşmak kalmamış,
Her azâ sağlık, güneşten sağlamış.
Öldü derken, büsbütün olmuş diri,
Cânlanıp oynar, kımıldar her yeri.
Oynayıştan, halk da atmış nâralar,
Hayretin bir, oldu yüz bin âşikâr!
1045. Attı şaşkınlıkla halk, bin çığılı,
Kaçtı, kalmaz orda hiç halkın çoğu.
Koptu bağlardan yılan, çırpınmada,
Kopmuş organ, her taraf ip dolmada.
Koptu ipler, çıktı çirkin meydâna,
Örtüden çıkmış yılanıdır baksana!
Bir hezimet, orda ölmüş çok kişi,
Çok ölen, bir dağ oluşturmuş leşi.
Avcı, hayretlerle dalmış öylece,
Korkusundan dondu, kalmış öylece.
1050. Kör koyun, bir kurt uyandırmış hele,
Bilmeden gitmişti tam, Azrâil'e!
Etti bir tek lokma, ejderhâ onu,
Kan içiş, Haccac'a uygun doğrusu!
Sonra bulmuş, hem sarılmış bir direk,
Sıktı, yutmuşken kemikler kırdı pek.
Nefs denen şeydir, muhakkak ejdehâ,
Ölmemiş, donmuş, gâmından öyle yâ!
Bulsa fırsat, nefis Fir'avun'un eğer,
Nil onun emriyle hep akmış gider.
1055. Nefs Fir'avn'lık yolundan gitmede,
Hem de Mûsa, Hârun'un yol kesmede!
Gelse yokluk, ejdehâ bir kurt kadar,
Mevki bulsun, bir sinek olmuş **sakar**.¹⁹⁰
Nefsin ejderhâyı, derdin karla koy,
Var Irak'ta çok güneş, sen olma toy!
Görmesin nefsin güneş dondur onu,
Cânlanır, tek lokma eyler yer seni.
Mât edersen, kurtulup, mât olmadan,
İhsânın lâıyk değildir, etmesen!
1060. Şehvetin, vursun güneş, azcık sana,
Nefsinin haffaş uçar hazdan yana!
Hem savaş dur nefis ile erkeğe sen,
Hem de ersin, Allah'ın vuslat hemen!
Oysa Bağdat der, getirmişken kişi,
Hem güneş vurmuş, yılan Şeytân eşî!
Hem yılan tutmak, sebeptir fitneye,
Yirmi kat, ondan da artık, belki de!
Bağladım dersin de ummazsın cefâ,
Bekliyorsun, umduğun, ondan vefâ!
1065. Nefsi zapt, soysuzların kismet mi yâ,
Hem gerek Mûsa ki ölsün ejdehâ!

¹⁹⁰ Doğan cinsinden sakar kuşu, ona, çakır kuşu da derler.

Ejderinden gözle görmüş, niceler,
Kaçmak isterken meğer ölmüşüler.

FİR'AVUN'UN MÛSA ALEYHİSSELÂM'İ
KORKUTMAK İSTEMESİ

Der ki Fir'avn: "Ey Kefîm; hem sen niçin,
Halkı öldürdün ve korkuttun niçin?

Kaçtı senden, cümle halk, düşmüş yere,
Öldüler hep, çiğnenirken bir kere.

Şüphesiz, hep saydılar düşmân seni,
Er, kadın kalbinde saklar kinini.

1070. Halkı davetken işin, hem aksine,
Pek zarûrî halk, muhaliftir yine.

Ben de, şerrinden çekilsem ortadan,
Bir mükâfat varsa, kaynar bir kazan.

Sanma sen, iknâ edersin sen beni,
Tâkip etmek üzre, bil tek gölgeni.

Yaptım iş ben, halkı korkuttum, deme,
Korku saldım sanma, sen kibr eyleme.

Böyle yüz kat fazla, yapmışsak neyi,
Halka alçaklar sunar eğlenceyi.

1075. Benzerin çok vardı, yüzsüzler ki bil,
Mısırımızdan bizlerin, olmuş rezîl.

MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN
FİR'AVN'A CEVÂBİ

İştirâk mümkün mü Allah emrine?
Dökse kan benden de korkum yok yine!

Râzıyım, şükr eylerim, ahmak herif,
Hak katından, ben olur olsam şerif.

Halkın olmuşsam eğer eğlencesi,
Tek yeter bulmuşsak Allah sevgisi.

Ben gelip cândan nasihat eyledim,
Yoksa Allah suçlu saymıştır dedim.

1080. İzzet Allah'tan O'nun has kullara,
Örnek Âdem, hem de, İblîs kullara!

Hakk'ı tarif etmenin gelmez sonu,
Ağzı yum sen, sayfa dön, bitsin konu!"

FİR'AVUN'UN CEVABI

Der Fir'avun: "Hükmümün, hâkem benim,
Meclisin defter, ne var hükmüm benim.

Hep cihân bilmiş, hükümdârken beni,
Tek kabûl etmez Musa, sensin beni!

Kendi kendin sen beğenmiş kimsenin,
Geç gururdan, sen bütün kibrinlesin!

1085. Çok, sihirbâzlar, cihândan toplarım,
Şehre cemlin gösterir, savsaklarım!

Seslemek sığmaz muhakkak bir güne,
Belki Temmuz, belki kırk gün, versene!"

MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN
FİR'AVN'A CEVÂBİ

Der ki Mûsa: "Yoktur elbet iznimiz,
Bir kulum ben, izne yoktur haddimiz.

Sen hükümdâr, hiç bizim yok dostumuz,
Hakk'a ben kul, başka yoktur kaydımız.

Seslerim sağken, inâncım üzre ben,
Ben kulum, kul üzre üstünlük neden?

1090. Seslerim, Hak emri var olsun yeter,
Hak ayırmış, hasmı, hasmından meğer."

FİR'AVN'UN CEVÂBİ VE MÛSA
ALEYHİSSELÂM'A VAHİY GELMESİ

Der: "Benim arzum, uzun mühlet gerek,"
"Faydasızdır, bence te'vil istemek!"

Hak Taala vahyi göndermiş o ân,
"Ver uzun mühlet, sakın hiç korkmadan.

Koy çalışsın, kalmadım ben uykuda,
Kesmişim yol, neyse hızlansın o da.

Hem de kırk gün mühlet ister, ver ona,
Hîle düzsün, her ne yapmış, hiç sana!

1095. Onların hep hîleler, alt üst olur,
Her ne artırmışsa, eksiklik bulur.
Gelse, âteş eylerim elbette su,
Tatlı, hoş olmuşsa, dönmüş zehre bu.
Hem muhabbet varsa, vîrân eylerim,
Vehme sığmaz neyse, âyân eylerim.
Korkma sen, ver hem, uzun mühlet ona,
“Çeksin asker, hîleler kursun sana!”

MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN FIR'AVUN'A
SİHİRBÂZLARI ŞEHİRLERDEN
TOPLAMASI İÇİN MÜHLET VERMESİ

Der ki Mûsa: “Var emir sen şimdi git,
Ben çekildim, şimdi kurtuldun, işit!”

1100. Gitti Mûsa, tâkip etmiş ejdehâ,
Avcının it misli, kalkmış hay haya!
Avcının it misli, salları kuyruğu,
Bassa taşlardan, oluşmuş kum çığı.
Taş, demir bulsun, nefesler çekmede,
Her adım olmuş ağız, çiğnenmede.
Kaldırıp baş, aştı burçtan, burca yer,
Korkusunda kaçtı Rumlar, Gürcüler!
Saçmış ağzından köpükler, öyle de,
Damla düşsün ferde, cüzzam etmede!
1105. Diş gıcırdarken, kopartır ödleri,
Yok, siyâh aslan da cânın izleri!
Geldi kavminden taraf, ol müctebâ,
Tuttu birden oldu bir ejder âsâ.
Yaslanıp asâna, hayrettir dedi,
Biz de gündüz, onda bir akşam idil
Pek acâyip haldi, kuşluk çok güneş,
Kavmi görmez, âlemin berrak güneş.

Göz açık, duymuş kulak, akıyla da,
Bağlamış göz, hayretin, Hak'tan bu da!

1110. Şaşkın oldum onların gaffetle ben,
Ben çemen, onlar bahârdan bir diken.
Hem ilâhî bir kadeh, sundum ya ben,
Bak kesilmiştir şarâbım, taş hemen!
Deste gül yaptım, götürdüm onlara,
Gül diken olmuş ve söz iğneydi yâ!
İşte bundan hissedâr, cândan geçen,
Olmamış, benlik güden, kismetlenen!
Bir uyanmış, bir uyur olmuş gerek,
Hem uyanmışken, rüyâlar görse tek!
1115. İşbu halin fikre düşmân, halk denen,
Yatmasın, fikrin boğaz sıkılmış hemen.
Fikri sürmek üzre, bir hayret gerek,
İşte hayret, fikri, zikri sürdü tek!
Hem hünerler üzre, üstün olsa kim,
Yüzde üstün, mânâda üsttür derim!
“Râciûn”¹⁹¹ der, hem Hüdâ, onlar dönen,
Mer'adan dönmüş koyunlar say ki sen!
Mer'adan akşam döner olmuş sürü,
Arda kalmış, öncü, aksak, sen yürü!
1120. Gör total önlere, dönsün sürü,
Hem somurtkandan da, başlar güldürü.
Oldular bilsen neden, onlar total,
İftihârdan, âr'ı almış ehl-i hâl.
Ehl-i Hac, kırgın ve yorgunluk gebe,
Her meşakkat, gizli bir hoşluk gebe!
Hak ilimden, kalp temizler, ehl-i hâl,
Öyle ilmin, tarîkat olmaz misâl.
Sır için, Hak ilmi lâzım, bilmede,
Çünkü her fer', aslâ rehber olmadı!
1125. Her kanat aşmaz, büyük okyanusu,
Hem ledün ilmi gerektir doğrusu.

¹⁹¹ “Râciûn: Allah'a dönüş.” (Bakârâ, 154-157)

- Hem neden verdin gereksiz ilmi sen?
Gönlü sondan, silmemiz lâzım iken?
Öncülük yok, gel topal kal gitmede,
Öncü ol sen, **Hakk'a rüçû etmede!**¹⁹²
Arda kalmaktan da gel ol, öncü sen,
Hem ağaçtan önde, mahsûl var iken.
Gerçi kalmış meyveler, ondan sana,
Öncedir, hem, meyve maksat baksana.
1130. Hem melekler misli dersin "bilmeyiz,"
"Bildirirsen oldu onlar bilgimiz."
Bilmesen, mektep okurken sen hece,
Oldun Ahmed, hem erip nûrdan güce.
Bulmadıysan memleketler içre nâm,
Yitmedin, Allah bilendir vesselâm!
Korlar altın, hazneler vîrâneye,
Hiç bilinmez kalsa derler kimseye.
Hazne konmaz hiç bilinmiş bir yere,
Kurtuluş, dert, gizlemiştir bir kere!
1135. Akla birçok şüphe, müşkül gelmede,
Has binek, kösteklerin yok etmede.
Hakk'a aşkın, şüphe yakmış bir alâz,
Gündüzün nûrlar, hayâl koymuş birâz.
Hak rızasın almak istersen ele,
Bir suâl var, sen cevâp Hak'tan dile.
Kalpte vardır Hakk'a yönelmiş köşen,
Şark ve garp yok, nûru, bir aydan düşen.
Sen dilenmek üzre döndün sağ, sola;
Dağ-ı mânâ, aks için düştün yola.
1140. Sen sedâ uğruna çift büklüm iken,
İşte "Yâ Rab" söyledin, gel dön hemen.
Dert, ölüm gelsin, anarsın sen yine,
Dert biter, hem el olsun sen yine.

Dert, ölüm anında, Allah der iken,
Geçse mihnet, sen sorarsın yol hemen.
Gitse mihnet, böyle yapmış Hak bilen,
Şüphesiz, durmaz yaşarmış zikir ilen!
Akl u idrâk perdelenmiş kimsede,
Bâzı gaflet, bâzı eksik gelmede.

1145. Akli cüz üstün gelir, bâzan yenik,
Küllî akl, hâlden emîndir üstelik!
Sen, hüner hem akli sat, hep hayret al;
Yok, Buhara, gel de horluklarla kall!
Biz neden daldık, söz ettik, söyleriz,
Anlatırken, olmuşuz efsâne biz!
İnleyim, yoklukta bir efsâneyim,
Secde etmişlerle inlersem, beyim!
Hiç gelir efsânemiz ermişlere,
Yâra dönmüş, vasfı arzdır bir kere!
1150. Der: "Masal" der Kur'ân'a asî olan,
İşbu hâl nifâk, münafıklık sunan!¹⁹³
Lâmekân var, orda Hak nûrdur misâl;
Nerde mâzi, nerde âtî, nerde hâl?
Sende mâzi, sende âti nispeti,
Çift sanırsın, onların bir kısmeti.
Bir adam olmuş peder, bizler oğul,
Zeyd'i dam alttında, Amr, yüksekte bill!
Alt ve üst hep söylenir Zeyd, Amr için,
Oysa dam tek, ismidir tek bir şeyin.
1155. Böyle söz denklik değil, ancak misâl,
Eski harf vermez onun, her neyse hâl?
Ey tulum gel, ağzı ört yokken nehir,
Yok deniz, deryâ; kenarlar nerededir?

¹⁹² "Biz sizin bildirdiklerinizi biliriz..." (Bakârâ, 32)

¹⁹³ Nazır bin Hâris, Kureyş ulularından ve büyük bir İslâm düşmanı. İran masallarını bilir, bunları örnek alırdı. Bedir'de öldürüldü.

SIHİRBÂZLARI ÇAĞIRMAK İÇİN,
FİR'AVN'UN ŞEHİRLERE ADAM
GÖNDERMESİ

Gitti Mûsa, sesletir tedbirliler,
Onların rey neyse şâh bilmek diler.

Toplamak lazım demişler ehli fen,
Toplatılsın, hem Mısır her ülkeden!

Gönderirler, elçiler her bir yere,
Kim sihirbâz, burya gelsin, bir kere.

1160. Nerde meşhûr bir sihirbâz denmede,
Gel demişler, gönderip on elçi de.
Vardı bir çift genç sihirbâz, pek mahir,
Onların te'sîr, ayın kalbindedir.
Süt sağarlar, onlar aydan âşikâr,
Küp binip hem, gökte çok yol aldılar.
Hem ayın nûrdan kumaş yapmıştılar,
Ölçerek onlar, bütûn satmıştılar.
Hâle uygun, aldılar altın, gümüş,
Almışın, hayret, hayıflanmaktı iş.
1165. Böyle yüz binler, sihirler onların,
Tektiler, seyrinde hep insanların.
Geldi şâhtan, çâre, yardım isteği,
Şimdi sizden bekliyor şâh çâreyi.
Geldi şâhın huzruna, bir çift fakîr,
Tahta çıkmış şâha, hem meydân okur.
Onların yok, elde yalnız bir asâ,
Emri Mûsa, eylemiştir ejdehâ.
Şâhın asker cümleten, âciz kalan,
Hepsi birden derdiler, hem el-amân.
1170. Çâre lâzım, def için, sizler hemen,
Çift sahirnden kurtuluştur beklenen.
Böyle gelmiş, elçi vermiştir haber,
Yer bulur korkmak, bu çift kalbinde yer.
Cinsiyet arkında başlar kıprama,
Baş koyup diz üzre, fikr lâzım ama.

Sûfinin dizler iken dershânesi,
Çözse müşkül ondaki sihrin sesi!

O İKİ SIHİRBÂZIN BABALARININ
MEZÂRINA GİDİP, RÛHUNA TEVECCÛH
ETMELERİ VE İŞİN HAKİKATİNİ
BABALARININ RÛHUNDAN SORMALARI

Sonra, yardım bulma olmuş istenen,
"Anne gel göster, babam nerdeyse sen!"

1175. Anne rehber, kabri göstermiş idi,
Hakka üç günlük oruç emr eyledi.
Sonra derler, yardım et sen ey peder,
Korkusundan, şâh ki göndermiş haber.
Darda koymuş şâhı derler, çift kişi,
Ordunun huzrunda mahcûpluk işi.
Onların yoktur silâh, yok askeri,
Tek asâ celp eyleyendir şerleri.
Toprağın altındasın yatmakta sen,
Doğruluk mülkündesin, gerçekte sen.
1180. Bir sihir var olsa ey rûh, ver haber,
Hem ilâhî hâlse, sen bildir yeter.
Ver haber, bizler de dönsek secdeye,
Kimyâ olsak, altın olsak gerçeğe!
Biz ümitsizlerdeniz, gelmiş ümît,
Suçluyuz, Hakk'ın kerem çekmiş işit!

ÖLMÜŞ SIHİRBÂZIN CEVÂBİ

Gördüler rüyâda, söz söyler o da,
Apaçık söz, söylemek yok ortada!
Apaçık söylenmenin yokken izin,
Sırrı, ayan ön'ne koymuşlar gözün!

1185. Oysa bir gerçek nişân, benden yine,
Versin artık bir açıklık gizline.
Siz benim göz nûrlarım, artık gidin,
Yattığı yer nerededir siz öğrenin.

- Uykudayken, asâ almak isteyin,
Korkmayın, asâya sizler kastedin.
Çalmanız mümkünse, sahir işte o,
Çâre artık pek kolaydır doğrusu.
Kadir olmazsan budur, Hak'tan gelen,
Bir Resûl'dür, tek hidâyet, gözlenen!
1190. Olsa Fir'avn'ın cihânlar, şark ve garp,
Hak elinden, sonda Fir'avn'dır harâp!
İşte gerçek bir nişân, cân yavrular,
Siz yazın, Allah bilir gerçek ne var.
Bir sihirbâz, yatmış olsun bir gece,
Hîle yok kalmaz, sihir ermez güce.
Hem çoban yatmış ve kurt olmuş emin,
Güç çekilmiş, hükmü bitmiş cehdinin.
Hayvânın olsun çoban, elbet Hüdâ,
Kurda, yol imkânı yoktur ortada!
1195. Sihri Allah yapsa, haktır doğrusu,
Sihir denilmiş olsa, yanlışlığı bu.
Pek kesin, gerçek nişândır yavrular,
Hem Nebî ölmüşse, Hak yüksek tutar.”
-
- KUR'ÂN-I KERİM'İN ÂSÂ-YI
MÛSA'YA, MUHAMMED MUSTAFÂ
ALEYHİSSELÂM'IN VEFÂTININ MÛSA
ALEYHİSSELÂM'IN UYKUSUNA, KUR'ÂN'I
DEĞİŞTİRMEYE KALKIŞANLARIN DA,
MÛSA ALEYHİSSELÂM'I UYKUDA
BULUNCA ÂSÂSINI ÇALMAYA KALKIŞAN
İki SİHIRBÂZA BENZETİLMESİ
-
- Mustafâ'ya vardı va'di, Allah'ın,
“Ölseniz siz, kanunum ölmez bakın.
Bir kitâb var, saklarız, yükseltiriz,
Kur'ân'a kim atsa el, yok eyleriz!
Hem de, âlemlerde sağlam saklarız,
Kim kinar olmuşsa, rüsvâ eyleriz.
1200. Kimseden harf eksik etsin, bekleme,
Ben varım sen, bir muhafız isteme!
Durmuyup artar, çoğalttım şânını,
Bastırıp altın gümüşten nâmını!
Yaptırıp minber ve mihrap peyleriz,
Hem muhabbet, kahrınız; kahrım deriz!
Korkudan söyler olanlar, ismini,
Her namâz vaktinde gizler kendini.
Korkusundan, işte mel'un müşrikin,
Dîni تنها yerde kalmış sizlerin.
1205. Ben minâremden, ufuklar süslerim,
Göz komam düşmânı ben kör eylerim!
Ümmetin mülk eylerim, çok yerleri,
“Dîn senin, yer gök sarar, her bir yeri!
Allah'ın hem v'adi vardır Ahmed'e,
Sen de ölsen, hükmümüz hep sürmede!
Ey Resûl, aslâ sihirbâz olmadın,
Hem Kelîmullah'la, birdir maksadın!
Var ya Kur'ân, elde gerçek bir asâ,
Küfre saldırmış, yenilmez ejdehâ!
1210. Hem yatar olsan da toprak içre sen,
Hem asâ Kur'ân, hadîs olmuş hemen.
Kast eden, el sürmeden Kur'ân'ına,
Müsterih yat, sen mübârek uykuna!
Sen yatarken, gökte nûrun var inân,
Sende düşmân üzre, gez, dursun keman!
Susturur nûrun, muhakkak ok gibi,
Feylesof ağzın kapatmış, yok gibi!”
Va'di Hakkin yükselir olmuştu çok,
Yatmış olsun, ikbâlin var, yatma yok.”
1215. Bir sihirbâz yatsa, sihiri yok demek,
Cânlarım, yatmış da sihr, bâtil gerek!
Kabri öpmüşler ve artık yol, Mısır,
Harp için, elbette kardeşler hazır.
Vardılar merkez mekâna erdiler,
Nerde Mûsa'nın evymiş sordular.

- Bak ilâhî bir tesâdüf yetmede,
Hurmanın diplerde Mûsa yatmada.
Sordular kimden; demiş, git bahçede,
Hurmalık var, orda, yatmış gölgede!
1220. Hurmanın altında yatmış bir adam,
Gördüler, gerçek ayık bir fertti tam!
Nâz edip yummuş, kapatmışken gözü,
Arş-u ferş, seyrân yeriymiş gökyüzü!
Göz açık çok, oysa kalben yatmada,
Kil, sudan gerçek ve gerçek bakmada.
Kalp ayık bir kimse, göz örtmüşse de,
Gönlünün yüzlerce göz var gezmede.
Ehl-i dil olmaz isen, gel yatma sen,
Gönle tâlip ol çalış, durmak neden?
1225. Kalp uyanmış olsa, yat hoşlukla da,
Gözde kaybolmaz cihet, gitmez semâ.
Der ki Peygamber: "Gözüm, örtük be-
nim,
Oysa kalbim yatmamış, artık benim!"
Bekçi yatsın, şimdi şâhtır yatmayan,
Cân fedâ, kalben ayık yatmışsa cân.
Kalp ayıklar vasfıdır, ey mânevî,
Vasf edilmez, yazsanız bin Mesnevî.
Hem sihirbâzlar, asâ çalsak diye,
Gayret etmiş oldular, alsak diye.
1230. Hem de kardeşler, bu maksatlar ile!
Geçtiler göstermeden, kapsak hele.
Azıcık azıcık, yaklaşır olmuşsa da,
Hem asâ, kıprar ve titrer ortada.
Hem asâ sıçrar durur hiç durmadan,
Çift sihirbâz, orda donmuş say ki sen.
Oldu bir ejderhâ, saldırmış asâ,
Renk sararmış, korku artar kaçmasa.
Korku artmış, düştüler onlar yere,
Hem yuvarlanmış, giderler bir kere.
1235. Bildiler, gökten gelen Hak mûcize,
Bildiler, vermez sihir, bir el bize!
Titreyiş artar, yayılmış her yere,
Döndüler onlar ki, cân vermişlere.
Gönderip Mûsa'ya onlar bir adam,
Hem de ondan istemişler özrü tam.
"İmtihân ettik deyip, bizler seni,
İmtihân etmek, haset olmuş hani!
Bizleriz hem, Allah'ın mücrimleri,
Hasların has, sen de Hak Peygamberi."
1240. Etti af Mûsa, güzellik buldular,
Önde Mûsa, secde etmiş oldular.
Der ki Mûsa: "Eyledim af ey kerîm,
Hem harâm olmuş, cehennemler derim!
Görmemiş oldum, meğer saysam sizi,
Siz de görmez belleyin, artık bizi!
Kalpte birlik, dışta el olmakta biz,
Şâh için siz çarpışın, hiç şüphesiz!"
Öptüler yer, sonra kalkıp gittiler,
İmtihânın vaktini beklerdiler.
-
- SİHIRBÂZLARIN GELİP FIR'AVUN'UN
HUZURUNA TOPLANMALARI
-
1245. Geldi Fir'avn'a bütün sihr erleri,
Verdi Fir'avn, aldı bahşış her biri.
Verdi önden bendeler, câriyeler,
Etti va'd altın ve çok elbiseler.
Sonra der ki: "Ey sihirbâz ustalar,
Siz sihirbâzlar ki, üstün olsalar.
Öyle ihsân eylerim, yok ortada,
Mertliğim sonperde neymiş, yırtmada!"
Der sihirbâzlar: "Şâhın kudretle biz,
İş biter, bizler de tek gâlipleriz.
1250. Biz bu fenden; saf yaran bir pehlivân,
Yok cihânda bizlerin denklik bulan!

Söylenen Mûsa için söylenmede,
Hep olanlar, eski bir hikâyede.
Gizlemek, Mûsa'yı anmış olmamız,
Nûru Mûsa, hep sizinle bilseniz!
Hem Fir'avn, Mûsa elbet sendedir,
Çifte düşmân, sen ara, gönlüindedir.
Tâ kıyâmet, Mûsa'nın var örneği,
Ayrı kandîl yansa, nûrdur gerçeği!

1255. Var çanak, vardır fitilken başkalık,
Özdedir nûrlar, bulunmaz ayrılık.
Yağ yanan, kandîl şaşırtır baksanız,
Kâse çokluk sundu, çokluklardan iz.
Nûra baksan, çokluğu sildin demek,
Artma, sayma kaydını attın demek.
Sen ki ey, varlıkta mevcut, öz inân;
Kim Mecûsi, bildi mü'min göz inân!

FİLİN NASIL OLDUĞUNDA VE
ŞEKLİNDE İHTİLÂF EDİLMESİ

Fil, karanlık evde kalmış oldu da,
Hintliler, gelmiş olurlar bakmaya.

1260. Görmek isterken, dalarlar hâneye,
Çok da insan var, gelirler görmeye.
Görmeyin dersen, karanlık kapladı,
Hep girenler, el atıp hep yokladı.
Bir el ermiş, tutmuş hortumdan fili,
Bak tesâdüf, bir oluk bilmiş eli!
Bir el ermiş, hem de, tutmuşken kulak,
Onca fil, yelpâze olmuş oldu bak.
Gezdirip el, baldırında bir filin,
Kapkararlık, görmesi buymuş elin.
1265. Sırta deĝdirmiş eli, bir başka el,
Tahta benzetmiş, olurken bir güzel!
Hangi organlarda gezmişken eli,
Öyle resmetmiş olur, eller fili.

Oldu sözler işte ondan muhtelif,
Kim demiş "dal" kim de söylermiş "elif!"
Olmuş olsun, elde mumlar onların,
Olmaz artık ayrılışlar onların!
Hisle göz, görmüş olur, avcun kadar,
Elle her şey, görmenin imkân mı var?

1270. Ayrıdır ummân, köpük, görmekte göz,
Geç köpükten, gelse ummân, sunsa iz!
Gündüz, akşam dalgalanmış ummanın,
Sen köpük gördün, denizdir noksanın.
Biz vapur, bir dalga, biz gel-gitteyiz;
Göz bulanmış, suyu parlak, görmeyiz!
Hem cesettir bir vapur, sen uykuda,
Emri Hakk'ın cümbüşü akmış suda!
Var suyun umman, su sevk etmiş onu,
Rûhta var rûh, şöyle devretmiş onu.

1275. Nerde Mûsa, nerde İsâ, hak güneş?
Suyladır, varlık denen almış beleş?
Nerde Havva, nerde Âdem, söyle sen,
Yay, giriş, Allah alıp takmış iken!
Böyle söz söylendi, noksân dense de,
Noksân olmaz sözse, Haktan gelmede!
Bir eren derken, ayak sürçmektedir,
Söylemez olmuşsa, vay hep senledir!
Derse, söylerken Hüdâ'dan bir misâl,
Sen yapıştın, eyledin sûret hayâl!

1280. Yerde bağlanmış ayaklar, ot misâl;
Salladın baş yelde, halden ayrı hâl!
Yok, ayak, aklında ersin manaya,
Hem ayaklar kalmasın balçıkta yâ!
Nerde kurtulsun ayak, balçık hayât,
Hem hayât saklar, tükenmez müşkülât.
Hakta bulmuşsan hayât, geç killeri,
Terk edersin, kil biter, geçtin beri!
Süt emen, süttten kesilsin yok meme,
Lokmalar yerken, gerekmez süttüne.

1285. Ot olup yerken, sütün sen başlısı,
Kalbe bak, süttten kesil geç doğrusu!
Örtüsüzken, nûru tasdik etmedin,
Hikmetin harften ye, nûrlardan edin!
Nûru sen, etmiş olur olsan kabûl,
Örtünenler, örtüsüzlerden olur!
Sen o ân, yıldız gibi seyrândasın,
Hem feleksiz, keyfiyetsiz yoldasın.
Öyle, yokluktan geçersin varlığa,
Sen nasıl geldin? Düşüp sarhoşluğa!

1290. Geldiğin yollar hatırdan çıktılar,
Şimdi bir bak, gelmenin bir remzi var.
Aklı koy hem, gel ulaş bir akla sen,
Duyma kalksın, hiç n'olursun duymasen!
Söylemem artık meğer hâmsin henüz,
İlkbahârdır, temmuzu bilmen henüz!
Bir ağaçtır bil cihânın cümlesi,
Bizleriz üstünde, hâm bir meyvesi.
Berk tutar, hâm meyve mutlak dalları,
Hâm iken, örtük olur köşk yolları.

1295. Olsa olgun, dalda gevşeklik bulur,
Tatlanır bâzen de, daldan kurtulur.
Böyle ikbâlden ağız, tat alsın bir,
Hep cihân artık sovak olmuş gelir.
Kim taassup gösterip, bağlanmada,
Cümle zahmet, kanlar içmek sunmada.
Başka bir şey kaldı, söylenmek için,
Ben değil, söyler senin Cebrâil'in!
Bir kulak var söyleyen sensin, ne ben,
Ben de yok, bir başka yoktur, hepsi sen!

1300. Bir rüyâdır geçtiğin, uykunda sen,
Geçtiğin sensin, gelen, kendin de sen!
Duyduğun senden, falan söyler idi,
Sanki bir kul geldi, sırlar söyledi.
Sâde sen, bir kat değilsin, arkadaş,
Sen bir âlemsin, derin deryâya eş!

Sen osun dersek, dokuz yüz kat deniz,
Yüzler âlem gark olur, hiç kalmaz iz.
Haddi yok, yatmak, ayıklık sunsalar,
Etme söz, bilmek, büyük Allah'ta var!

1305. Gel de sus, ârif olanlar söylesin,
Ağza sığmaz sırrı, bildirirsin kesin!
Gel de sus, söyler güneş etsin hitâp,
Sır nedir? Almaz hitâp bilmez kitap!
Gel de sus sen, sen için rûh söylesin,
Yüzme dur! Nûh'un gemi yüzün kesin!

NÛH ALEYHİSSELÂM'IN OĞLUNU
GEMİYE DAVET ETMESİ, OĞLUNUN
DİK BAŞLILIK EDİP: "DAĞA ÇIKIP
KURTULURUM, SENİN MİNNETİNİ
ÇEKMEM" DEMESİ

Olma Ken'ân misli düşmân, gel de sen,
Nûh: Gemim olsun senin derken, yüzen;
"Bin, gemim sağlam, babansam, gel n'olur;
Kim biner elbet tûfândan kurtulur!"

1310. Der ki "Yok ben yüzmeyi öğrenmişim,
Mumlarımdan ayrı mumlar yakmışım."
"Gel düşün sen, dalga, tûfân bir belâ,
El, ayak, yüzmek, ölümle kolkola."
Esti kahrın yel bugün, mum sönmede!
Başka dinin mum nedir, söndürmede!
"Yok, hayır, dağ şurdadır yüzmekteyim,
Hep zararlılardan korur, bilmekteyim!"
"Etme gel sen, dağ denen, bir çöp saman,
Hak tufan var kimsenin yoktur amân!"

1315. "Gerçi sen ettin öğütler, tutmadım,
Dîne seslendim, uyan kul olmadım!"
"Sözlerin hiç gelmemiştir hoş bana, "
"Çift cihân olsun, uzak kaldım sana."
"Etme nâz, oğlum, değil nâz vakti hiç,
Allah'ın yoktur şerik, emsâli hiç!"

- Burda artık, nâzlanıp durdun yeter,
Yok, bu dergâh içre kibre, nâza yer.
“Lemyelid”dir, hem “velemyûled” Oyâ,¹⁹⁴
Yok, peder, yok anne, yoktur amca da!
1320. Hem nasıl çeksin, çocuklar nâzını,
Dinlesin, nerden peder niyâzını?
Doğmadım ben, ihtiyâr geç nâzı sen,
Yok ki evlât, etme geç hiç nâzı sen.
Şehvetim yok, olmadım elbet koca,
Ey hanım, terket, tükensin nâzı da.
Alçalış, kulluk, âcizlik, dert arar,
Başka şey bulmaz Hüdâ’dan itibâr.”
Der: “Peder, sen söyledin yıllar yılı,
Tâzellersin, ey cihânın câhili!
1325. Söyledin hep böyle sözlerden bize,
Sert olur artık cevâp bunlar size.
Pek soğuk söz söyledin, duymaz kulak,
Olgun oldum, ilme erdim şimdi bak!”
Der ki Nûh: “Tek söz tutarsan yok ziyân,
Bir kez olsan öğdümüzden anlayan.”
Yumşacık sözler ederken Nuh ona,
Sert cevâplar, sarf eder Nuh’tan yana.
Hem peder, söz söylemekten doymuyor,
Hem oğul müflis, kulaklar duymuyor.
1330. Böyle onlar sürdürürken söz bu yâ,
Dalga çarpmış, hem Kenan yok ortada.
Der ki Nuh: “Ey Allah’ım gitmiş yüküm,
Hem eşek ölmüş ve hem bitmiş yüküm.
Vardı iyâlin için va’din senin,
Kurtulur ehlin deyip va’dyledin.
Tam ümîtt ettim ve bağlandım sana,
Hem niçin gitmiş gülüm, selden yana?”
“Ehlin olmaz, öyle kâfir, çekme âh,
Sen beyâzsın, o gönülde simsiyâh!”
1335. Hem çürür, hem kurtlanır olmuşsa diş,
İşte üstâd, tek çıkarmak oldu iş.
Çektir artık, tende bitsin ızdırâp,
Önce bir diş, şimdi olmuştur azâp.
“Senden artık kimsemiz yok” Nuh dedi,
“Sen de fânî, el sayılmaz” söyledi!
Hem bilensin, bizde var ihlâsı sen,
Yirmi kat verdin, çemen, yağmur hemen!
Her fakîr bulmuş elinden bir hayât,
Başka el yok, sâde sendendir necât!
1340. Sende birlik, senden ayrılısam neyim?
Senle illetsiz sebepsiz hâlleyim!
Biz balık, lûtfun deniz vermiş hayât,
Rabbimizsin, sende mevcût her sıfât.
Sığmadın elbette hiç bir fikre sen,
Hiç sebep olmaz, izâhın eyleyen.
Her tufan, sendin muhatâbım benim,
Sonda hem sensin, muhatâbım benim.
Senle oldum, söyledim sözler sana,
Tâze sözler hep bağışlarsın bana.
1345. Durmaz âşık, söylenir gündüz gece,
Bir harâp yer, çöple söyler öylece.
Yüz dönüp söylen, duvardır karşıda,
Gel dönüp bak, hem kimin meth ü senâ.
Halka tûfân sundun elbet, hamt sana,
Gitti çör-çöp, yok harâplık baksana.
Çünkü alçak, betti evler, bir yığın,
Yoktu ses, yok karşılıksız çılgığın.
Ben harâp yer isterim, sunsam sedâ,
Dağ olup sunsun, akisler çokça da.
1350. Hem mükerrer, duymak arzûm, nâmını,
Rûha sunsun âşk veren imkânını.
İsmi çift, duymak dilemiş her nebî,
Dağda aksin âşığımlar gibi.

¹⁹⁴ “Doğmamıştır, doğurulmamıştır.” (İhlâs, 3-4)

Sâde taş, dağlar, lâyıktır, fareye,
Bizlerin mesken olur olsun niye?
Söylesem yâr, olmasın yâr, ben dağa,
Vermeden ses, lâyk olmaz dostluğa.
Öyle bir dağ, yerle bir etsen gerek,
Hem ayakaltında kalsın öylecek.”

1355. Der ki: “Ey Nûh, ister ol sen hepsini,
Toplayım gelsin, yeniden hepsini.
Bir Kenan dersen, gelip kırmam seni,
İstedim gerçek nedir, ben bilmeni.”
Der ki Nuh: “Yok yok, rızâm vardır sana,
Sen dilersen, râziyim tûfânına.
Her vakit gark et, dilersen, peş peşe,
Hükmünüz cân, cânla uydum her işe!
Bakmadım, baksam da ben bir kimseye,
Gördüğüm sensin, bahanem gerçeğel

1360. San'atın aşkıyla hep şükr eylerim,
San'atın aşkıysa, kâfir neylerim?
Sun'e âşık muhteremdir, muhterem,
San'atın âşık, bütün kâfir de hem!”

“KÜFRE RAZI OLMAK KÜFÜRDÜR”
HADİSİ İLE “BENİM KAZÂMA RÂZİ
OLMAYAN BENDEN BAŞKA BİR
RAB ARASIN” HADİSİ KUDSİSİNİN
MÂNÂLARINI BİRLEŞTİRMEK

Dün gelip bir kimse, söz sormuş bana,
Bilginin aşkıyla dolmuş baksana.
“Küfre razıysan küfürdür” gel söz et,
Hem de, Peygamber demiş, bir tam senet!
Der: “Kaza gelsin rızâ lâyk ona”,
Müslümânsak, uymamız lâzım buna!

1365. Bir küfür, derken nifak, olmuş kazâ,
Râzî olsam, bir günâh olmuş rızâ!
Râzî olmazsam olur, her şey ziyân,
Var muhakkak çâre gel sen, et beyân.

Ben dedim: “Hem küfrü doğmuştur kazâ,
Küfr, kazâdan bir eser olmuş bize!
Hükmü hem, mahkûmu bilsen ey beyim,
Müşkilin, bitmiş tükenmiş, söyleyim!
Râziyim ben, öyle küfr olsun kazâ,
Hem rızâmdan, etmemiş olsak rızâ!

1370. Her kazâ, hak bilgidir, olmaz küfür;
Hakk'ı kâfir etme artık, orda dur!
Küfr cahaletten doğar, Allah bilir,
Yazsanız birdir: “**hulm**”, gör “**hilm**”i bir.¹⁹⁵
Nakşı çirkin nakkâş, olmaz âcemi,
Belki maksat, çirkinindir görkemi.
Yapsa çirkin resmi, sanatkâr demek,
Hep güzel, çirkin yaparmış öylecek.
Bahsi söylersem uzar, yoktur karar,
Hem suâl artar, cevâplar çok uzar!
1375. Nüktenin aşkın sefa benden gider,
Hizmetin nakş, başka nakş olsun döner.

HAYRET VE HAYRANLIK
DÜŞÜNCEYE ENGELDİR

Başta birkaç kıl, gelir bir berbere,
Pek ever, dükkâna girsin bir kere.
“Ey yiğit! Ben tâze evlendim hemen,
Hem sakaldan aklarım var, al ki sen.”
Hem tıraş etmiş de, koymuş ortaya,
“Haydi, sen seç, vaktimiz yok bakmaya!
Hem siyâh kıllar suâl, aklar cevâp,
İsteğin her neyse artık, seç de kap!”

1380. Zeyd'e vurmuşlar tokat, tâ enseden,
Zeyd de vermiş karşılık, tek hamleden.
Der vuran: “Vardır benim senden sorum,
Ver cevâp sen, hem de artık, vur derim.

¹⁹⁵ Hilm, yumuşak huyluluk. Hulm, sümük.

Ben vurur vurmaz çıkan şaplak sesi,
Ver cevâp, sormamla uysun cümlesi.

Böyle ses ensende mijmiş, bende mi?
Ey büyüklük, hem de iftihâr eri!"

"Sille yerken, ağrıdan bilmem nedir,
Şaplayış senden midir, benden midir?

1385. Sende dert yok, sen düşün gerçek nedir?
Dertli artık, bir düşünmez hâlleridir!"

HİKÂYE

Âshâbın rûhlarda, şevkler çoksa da,
Hâfız-ı Kur'ân, pek azdır ortada.

Meyvenin iç, erse bir olgunluğa,
Dış kabuk, artık döner yırtılmağa.

Hem ceviz, fıstık ve badem erdi mi?
İncelir artık kabuk, geçmiş demi!

Bilgi artsın, hep kabuklar yok olur,
Çünkü âşık, dostta yanmışlık bulur.

1390. Vasfı Hakk'ın zıddı olmuş tâlibin,
Yaktı vahyin nûr Resûlken, siz bilin!

Hem kadîm evsâf tecellî bulsa bir,
Hep yaratılmış yanar, hep küllenir.

Dörtte bir ezber edenler Kur'ân'ı,
Hem sayılmış oldu Ashâb sultânı."

Anlayıp hem Kur'ân'ı hıfz eylemek,
Sâde Peygamber ve vârislerde tek!

Böyle mest olmuş edep imkânı yok,
Olsa elbet, şimdi şaşkınlıktı çok!

1395. Tam kanaatkâr niyaz etmiş desek,
Zıt yuvarlak, bir uzun cem eylemek!

Körde asâ, oldu mutlak sevgili,
Kör de Kur'ân sandığıymış bilmeli!

Körde Mushaf sözlerinden bir masal,
Korkular dolmuş olan, sandık misâl!

Dolsa Kur'ân'larla bir sandık eğer,
Boştan üstün, mutlaka bulmuş değer.

Fare dolsun sandığın, dolsun yılan,
Ondan üstün oldu mutlak boş kalan!

1400. Kim emel bulmuş, visâller bulmada,
Rehberin bir hükmü kalmaz ortada.

Sen emel bulmuş olursan, ey güzel,
İlme tâlip olmadır, çirkin emel.

Hem çıkarken, göklerin en üste sen,
Çok ayıptır, merdivenler istemen.

Dosta öğretmekse maksat, ayrı şey,
Pek soğuktur, bahsedişler, hayra ey!

Sâf ve parlak aynadır, vursan cilâ,
Tam cehâletten gelir bak, ver mola!

1405. Hem, şâhın önlerde durmuş olsa kim,
Şâha mektup, elçi sunsun hor derim!

BİR ÂŞIĞIN MAŞÛKU HUZURUNDA
AŞK MEKTUBU OKUMASI VE MAŞÛKUN
BU HAREKETİ MAKBÛL GÖRMEYEREK:
"MATLÛBA VÂSİL OLDUKTAN SONRA
DELÎL ARAMAK ÇİRKİNDİR VE MALÛMA
ERDİKTEN SONRA İLİM İLE İŞTİGAL
EYLEMEK KÖTÜ BİR ŞEYDİR" DEMESİ

Bir adam gelmiş, oturmuş yâr ile!
Açtı mektuptan, okur almış ele.

Her beyit dolmuş metih, övmek niyâz,
Aczi sunmuş, derdi sunmuşken birâz.

Der ki maşûk: "Gâye ben olsam inân,
Şimdi vuslat vakti, olmuştur ziyân!

Ben senin karşında, sen, mektup okur,
Böyle yapmış kimse hiç âşık m'olur?"

1410. Der: "Hazırsın burda ammâ öyle ki,
Almadım senden güzel kısmet peki!

Sende gördüm, zevki ben geçmiş sene,
Bulmadım artık visâl, varken yine.

Ben ki berrâk çeşmeden içtim suyu,
Göz, gönüller tâzelerken duyguyu!

Çeşme gördüm, bir de baktım yok suyu,
Yolkesen kesmiş, muhakkak bak suyu!"

Der: "Demek ben sunmadım maşûkluğu,
Ben ki Bilgar'dan, senin yurdun **Katu**."¹⁹⁶

1415. Ey yiğit sen, zevke âşık kimsesin,
Hâl, geçen ellerde kalmamış kesin!

Şimdi ben olmam tamâmen istenen,
İsteğinden az kısım, bil bende sen.

Olmadım maşûk, benim aşk hânesi,
Hep peşin aşk, saklanan sandık nesi?

Varsa maşûk, sâde maşûk tek olan,
Hem gidiş oymuş, geliş oymuş inân!

Başka şey kalmaz, bulursan sen onu,
Gördüğün şey, gizlilikler, bil bunu!

1420. Hâle sâhiptir o bir mahkûm değil,
Ay ve yıllar, ayyüzün hep kuldu bill

İstesin, ahvâle fermân etmede,
İstesin hem, cisme cânlar yetmede.

Bekleyip durmuş olurken kimseler,
Hem nasıl bilmem sonuç beklerdiler?

Hâle hâkim eldi, hâlin kimyâsı,
Oynatır el mis olur, altın hası.

İstesin, tap-tatlı olmuştur ölüm,
Hem diken, neşter ve nergis, has gülüm.

1425. Hâle mahkûm kimseler, insan denir,
Hâl yüzünden alçalır, hem yükselir.

Oldu sûfi, oğlu vaktin, öyle ki,
Fariğ olmuş sûfinin hâl, vakt ne ki?

Hâl, vakit bağlandı istek hâline,
Her nefes benzer, Îsâ ahvâline.

Sen benim âşık değil, hâllerlesin,
Hâl ümîdinden, dolaştın sen kesin!"

Bir dem artıp, eksilip olgunlaşan,
Hiç Halîl mabûdu, olmazmış inân!

1430. Bir batan, birden çıkan, dilber değil,
Sevmedim, batmış, üfûl etmişse bill!

Bâzı hoş, bâzen nâhoş olmuşsa hâl,
Gâh su olmuş, bâzı âteşten misâl.

Ay da burçtur, oysa aslâ ay değil,
Bir nakıştur, nakkâşî bilmez asıl!

Kalbe sâhip olmuş olsa sûfiler,
Vakti gerçek, bir peder bellerdiler.

Sûfî dalsın, bir kez Allah aşkına,
Yok oğulluk, hâl, vakit yoktur ona.

1435. Doğmamış bir nûra dalmış, gitmiş o,
Doğmamak, Hakk'ın olan emriydi bu!

Sağ isen yönlen, bu aşktır, kıl talep,
Muhtelif hazlara kulluk neydi hep?

Bakma nakşından güzel, çirkinliğe,
Matlûbun bul, yönlen aşkın gerçeğe!

Sen zayıf, alçaklığa bağlanma gel;
Ey Âzîz! Himmet ve niyyetten yücell!

Her ne hâller üzre olsan, yok sonu,
Ey susuz, artık su bul, ağzın kuru!

1440. Bir şâhittir bil ki sen, çatlak dudak,
Gâye, bir has çeşme bulmak, iste bak!

Çatlamış olsun dudak, vermiş haber,
Hem susuzluklar, su göndermiş meğer!

İsteyiş olmuş mübârek, sundu pay,
Hak yolundan, mâniler atmak kolay.

Hem anahtardır aranmak, iş için,
İsteyiş ordun iken zafer senin!

Bir horoz olmuş öter, geçsin gece,
Nâra atmış, müjde gel kalk, öylece!

1445. Yoksa âlet, durma istekten geri,
Hak yolun yok, hiç sayın âletleri!

Nerde görsen bir talepkâr, ey oğul,
Yâni ol huzrunda, sen baş koy oğull!

¹⁹⁶ Bilgâr ve Katu birbirine çok uzak iki memleketmiş.

Sen talepkâr komşu olsun, et talep,
Galibin gölgeyle galip ol ki hep.

Bir sinek, elbet Süleymân'im dese,
Bakma tersten, himmetin takdîr isel!

Sende bir şey varsa, Hak'tan istenen,
Bir tefekkür, bir taleptir istemen!

DÂVUD ALEYHİSSELÂM ZAMÂNINDA:
"YA RABBÎ BANA MEŞAKKATSIZ
HELÂL RIZIK VER" DİYE DUÂ EDEN
BİR KİMSENİN HİKÂYESİ

1450. Dâvud'un vaktinde halktan bir kişi,
Âlim, ahmak meclisindeymiş işi.
Bir duâ etmiş, deyip, Yâ Rabbena,
Güç gereksiz serveti, ver sen banal
Sen yarattın, tembel ettin, sen beni,
Sen yarattın, gevşeten sensin beni.
Sırt yağır, hepten zayıf bir merkebe,
At, katırlık; yükten etmek yok gebel
Hem yarattın, böyle tembel baksana,
Rızkı ver hepten, gerek tembel banal
1455. Tembelim ben, gölgelik yer yattığım,
Lûtfunun has gölge olmuş sığınağım.
Hep yaşar tembel ki, zahmet çekmeden,
Başka yerden, bir rızık verdin ki sen.
Kim ayak bulmuş, arar durmaz rızık,
Kim ayaksız, merhamet, yanmış yazık!
Rızkı yönlendir n'olur ondan yana,
İşte yağmur, dört yana yağdırsana?
Yok, ayak yerlerde, mertlik yağmuru,
Yönlenir, çift kat bulut, bulmuş onu.
1460. Gezmeden yoksun bebekken, anneler,
Rızkı onlar hep gelip vermiştiler.
İsterim ben, şimdi zahmetsiz gıdâ,
İşte tembellik, işimdir ortada!

Hep duâ eylerdi, tembel durmadan,
Gündüz, akşam böyle söylerken inân!
Güldü herkes, böyle söz niyetlere,
Hem tamahkâr, hem de, hâm gayretlere!
Söyleşirler: "İşbu ahmak öyle ki,
Pek şuarsuz, içtiği esrâr mı ki?"

1465. Rızık kazanmak, dert ve çok zahmetlidir,
Rızık için Hak, bir sanat vermektedir.
Rızık, sebepler üzre bağlanmış görün,
Ülke istersen, giriş önden, girin!
Şâh ve sultân, Hak Resul'dür bilmeli,
Ehl-i fen olmuş olan, Dâvut eli!
Onda mevcût işbu izzet, nâz niye?
Seçti Allah, lûtfedip bir dost diye!
Mu'cizât, sonsuz, rakam girmez işe,
Dalga örnek, geldi ihsân peş peşe!
1470. İşte Âdem'den beri az kimsede,
Böyle bir hoş ses, bulunmaz kimsede.
Hem o va'z ettikçe ölmüş niceler,
Hem güzel sestem yaşanmış ölmeler.
Toplanır ceylân ve aslanlar sese,
Va'zı dinlerler habersiz herkese!
Dağ ve kuşlar sesle, yek âhenk olur,
Hepsi dâvet ânı, mahremlik bulur.
Var onun, yüzlerce bitmez mu'cizât,
Nûru sığmaz, parlatır yüzler cihet.
1475. Böyle üstün hâl verir Allah ona,
Hem de rızkın şartı, gayret baksana!
Öyle hâl mevcût, fakat zırh yapmadan,
Bulmamış rızık, şimdi artık anla sen!
Hem perîşan, hem de âdîlik bulan,
Evdessin, yersin felekten sille sen!
Böyle hâl varken, diler dolsun etek,
Hem emeksiz, hem ticâretsiz demek!
Böyle bir ahmak atılmış ortaya,
Arşa dönmüş, merdivensiz çıkmaya!

1480. "Rızk erişmiş müjdecin gelmiş" diye,
Başlamış bir fert alaylar etmeye.
Bir diğer kul der: "Gelenden ver bize,
Köyde beysin, armağan göster bize!"
Hem alaydan, eğlenişten sonra o,
Hep duâ eyler, azaltmaz doğrusu!
Hem şehir halkınca, ermiş şöhrete,
Torba boş, peynir dolar zannetme de.
Hem tamahkâr oldu, bir darbı mesel,
İstemekten oysa hiç çekmezdi el.

O DUÂ EVİNE BİR SIĞIRIN KOŞUP
GELMESİ; PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM:
"CENÂB-I HAK DUÂDA İSRÂR
EDENLERİ SEVER" BUYURMUŞTUR.
CENÂB-I HAK'TAN BİR ŞEYİ İSRÂR
İLE İSTEMEK, İSTEYEN İÇİN İSTEDİĞİ
ŞEYDEN DAHA İYİDİR

1485. Ağlamış kuşlukta bir gün durmadan,
İnleyip, bitmez duâ etmiş o ân!
Ansızın koşmuş dışardan bir inek,
Boynuz atmış, hem eşik kırmış desek.
İşbu küstâh, böyle girmişken eve,
Kalktı birden, bağlayıp bir iple de,
Hem boğazdan kesti, bir ân durmadan,
Hem düşünmez, hiç de vermezden amân.
Baş keser kesmez dilerken bir kasâp,
İstiyor gelsin de yüzün bir kasâp.

MESNEVÎ NÂZİMİNİN ÖZÜR DİLEMESİ
VE MEDET TALEBİNDE BULUNMASI

1490. Kalpte mânânın çocuklar oynatan,
İstedin hep, Mesnevî bitsin hemen.
Gösterip yol, nazmı sen hem, et kolay,
Vaz geçirsen, hem de, mazûr oldu say!

Sen ki müflisten dilersin altını,
Ey Gânî ver, gizli görsün altını.
Sende tevfik, sende yardım olmadan,
Gündüz, akşam şi're yol olmaz bu ân!
Hem nazım, derken cinâs, her bir usul,
Âlim Allah! Korkarak olmakta kul!

1495. Yâ İlahî! Temyizi bulmuş ne var,
Emre uymuşlar bütün, tesbihteler.
Tesbîhâtlar, mahlûkun cinsiyedir,
Bilmemişler onda iş, gerçek nedir!
Bâzılar, cânsız da tesbih yok diyor,
Oysa cânsız oldu Üstâd, bilmiyor!
Belki yetmiş türlü millet, her biri,
Başka ırkin tesbihinden şüpheli!
Sözleşir, anlaşmadan bir çift yine,
Anlamaz, cânsız duvâr söylense ne!

1500. Söylenen tesbihte, sen gafil isen,
Cânsızın var zikri, bilmez kalp denen.
Vardı sünnînin, özel bir tesbihi,
Zıddı cebrînin, meğer her tesbihil!
Sünnî, cebrî tesbihinden bîhaber,
Cebrî, sünnî tesbihinden bîeser!
Der ki onlar: "Sünnî sapkindir yine,
Hem habersiz oldu, hem "Kün" emrine."
Sünnî der: "Hiç cebrînin yoktur haber"
Hep savaştırmış meğer hükmü kader!

1505. Çıktı cevherler, bütünden meydâna,
Cinsi cinssizden ayırmış bir yana.
Kahrı, lûtfu fark eder insan denen,
Câhil olsun, âlim olsun bilki sen.
Bil ki Hak, kahrında gizler lûtfunu,
Lûtfu koymuş kahrının, tam gönlünü.
Anlayan azdır, meğer bir kimsenin,
Hak mihenk, kalbinde var olsun hemin.
Bâzılar düşmüş olurlar şüpheye,
Tek kanat, uçmak diler öz hâneye.

İLİMDE ZÂN VE YAKININ MİSÂLİ

1510. İlminin var çift kanat, tek, şüphenin,
Zân ki eksik; hayrı yok yükselmenin!
Tek kanat kuş, uçmayıp düşmüş yere,
Uğraşır, varmaz adımlar bir kere.
Şüphenin kuş, uğraşır hep tek kanat,
Hep düşer, kalkar; ümît olmuş inat.
Olsa vâkif ilme her zândan geçer,
Bir kanat kuş, çift kanat olmuş, uçar!
Sonra elbet yüz sürünmezmiş yere,
Eğrilik yok, doğru gitsin bir kere.
1515. Şüphesiz Cebrail'in var çift kanat,
Şüphesiz, yakine ermiş oldu zât.
Cümle âlem söyleyip dursun ona,
Yönleniş Hak, dîn de düzgünlük sana.
Sözlerinden, hiç gurûrlanmaz yine,
Cân, gönülden başka hal bilmez yine!
"Sen sapıksın, dev sanırsın kendini,
Sâde çöpsün" derseler, bil sen seni!
Söylenen sözler, düşürmez şüpheye,
Kin, husumet yol değil gevşeklîğe.
1520. Dağ, deniz gelsin de, birden söyleysin,
Yoldaşın olmuş dalâlettir, desin.
Hiç hayâl etmez, düşünmez zerrece,
Söylenen söz, dert verir olsun nice?

HALKİN TÂZİMİ VE MÜŞTERİLERİN
RAĞBETİ DOLAYISIYLA BİR İNSANIN
HASTALANMASI VE BİR MUALLİMİN
HİKÂYESİ

Bıktı mektepten bütün öğrenciler,
Hep muallimden usanmışlar meğer!
Meşveret etmekle, tedbir aldılar,
Mecbûr etmek üzere imkân buldular.
Hastalanmış olsa, kaç gün gelmese,
Bir rahatlık gelmiş olsa herkese!

1525. Kurtulup tutsaklığından mektebin,
Bak muallim, pekte sert taştır, çetin.
Şöyle tedbîrler yöneltmiş bir zekî,
"Ey hocam rengin senin kaçmış peki;
Hayrola, rengin kaçıp gitmiş senin,
Yâ hava, yâ hummadan renksizliğin?"
Az kapılmış vehme, bildirmez hoca,
"Kardeşim, sen yardım et gel öylece.
Gel dışardan söyle üstâd hayrola,
Rengin uçmuş, az gelip versek mola.
1530. Sözlerimden artacaktır vehmi" der,
Çok hayâl kurmuş isen, mecnûn eder.
Üç ve beş geldikçe, sözler olsa söz,
Çok teessür, çok teessüf dolsa söz!
Böyle sözler söyleyen, olmuş otuz,
Çokca tekrar, vehme olmuş mutlak iz.
Hep çocuklar söylemişler âferîn,
Allah'ın yardım, lütûf olsun senin!
Dönmeyip birleşti herkes, böylece,
İttifâk etmiştiler, aklın güce!
1535. Sonra, kimse duymasın isterdi de,
Herkesi bir bir yemin ettirmede.
İşte tedbîr çıktı ondan meydâna,
Üsttû onlardan da, aklından yana.
Her güzelden, üstün olmuş bir güzel,
Artık, eksik aklımızdan amış el!
Böyle emretmiş Muhammed Mustafâ,
"Erlerin dillerde bunlar gizli yâ!"

İNSANLARIN AKILLARI, YARATILIŞLARI
FARKLIDIR. MU' TEZİLE'YE GÖRE İSE
EŞİTTİR. BU ARTIŞ VE EKİLİŞ BİLGİ
EDİNMEKTEN MEYDÂNA GELİR

Hem akıllar muhtelif, hilkâten o,
Sünnîler derler, muvâfik doğrusu!

1540. Mu'tezil huzrunda, sözler zıdsı da,
Hep akıllar "aynı hilkât" denmede.

Aklı, ilmin, tecrüben artırmada,
Bâzılar çok bilgilenmiş olmada.
Bâtil elbet, mu'tezil dermişse de,
Yok, zekî olsun çocuk bir tecrübe.
Öyle bir tedbîr ki sunmuş bir çocuk,
Çok ömür sürmüş olan insanda yok!
Hem doğuştan gelme aklın gerçeği,
Cehd ü gayretten gelenlerden iyi!

1545. Söyle sen, üstün mü Allah vergisi;
Bir topal eşşek mi, at taklitçisi?

ÇOCUKLARIN HOCAYI
VEHME DÜŞÜRMELERİ

Hem sabah olmuş gelirler mektebe,
Hep çocuklar aynı şey fikr etmede!
Söyleyen, önder gelip girsin diye,
Öyle toplanmış dururlar bahçeye.
Fikre kaynak, hem imâmlik eyleyen,
Oldu onlar üzere âmir bil ki sen!
Ey mukallit, kim ki kaynak nûr ile!
Öylesinden gütmeye üstünlük hele!

1550. Geldi üstâdım demiş, vermiş selâm,
"Hayrola, rengin sararmıştır hocam!"
"Geç otur sen! Hastalık yok bende ki,
Boşboğazlık, saçmalık etmek ne ki?!"
Etti ret ammâ, ufak vehmin tozu,
Kalpte yer etmiş, düşündürmüş sözü!
Girdi bir öğrenci aynen söyledi,
Hem muallim üzre artan vehm idi.
Böyle artık vehmi artmış olmada,
Kendi kendin hastalanmış sanmada!

FİR'AVN'UN DA HALKIN TÂ'ZİMİNDEN
VEHİM HASTASI OLMASI

1555. Er, kadın hem, çol çocuk, halk secdesi,
Doldu Fir'avn gönlü, hep vehmin sesi.

Hepsi derler: "Burda sensin şâh melik,"
Vehmi sonsuz hadde çıkmış, üstelik.
Hem ilâhlık, cür'etinden doldu bil,
Şimdi ejder kibre doymaz oldu bil.
Eksik aklın âfeti; vehm, hem de zân,
Hep karanlıklar, onun olmuş vatan.
Yerde az bir yol denen iz olsa da,
Orda insanlar emînlik bulmada.

1560. Bir duvar üstünde gezmişsen eğer,
Az geniş olsun, sürermiş sekmeler?
Belki kalbin çarpma atmıştır bile,
Anla kalmıştır beşer hep vehm ile.

HOCÂNIN VEHİME DÜŞMESİ

Hoca, vehminden gelip düşmüş zayıf,
Üstü örtmek üzre, sıçrarken herif.
"Anladım artık bugün, sevmez hamım,
Hastalandım, hiç gelip sormaz hanım!
Soldu rengim, söylemez elbet bana,
Gâye, benden kurtuluştur baksana.

1565. Bir güzellik, cilvenindir sarhoşu,
Düşmüşüm damdan, neden bilmez işi?"
Geldi üstâd, pek de sert açmış kapu,
Çol-çocuk ardında gelmişler topu.
Der kadın: "Erkence geldin sen neden?
Bir şey olmuş, saklasın Hak cümleden!"
"Kör müsün? Bak renge, gel gör hâlimi!
El acır, görmüş benim ahvâlimi!
Evde sen, düşman olup yaydın nifâk,
Görmedin, yandım âteşten işte bak!"
1570. Der kadın: "Elbet merakın hoş değil,
Endişen yersiz vehimdir, öyle bill!"
Der adam: "Görmez misin titrer beden,
Ey kadın, hâlâ inât etmen neden?
Kör, sağır oldun desek, suç bende mi?
Hastayım zaten, perişânlık demi!"

Der kadın: "Sen gel de, dön bak aynaya,
Renginiz hoş, suçsuzum ben, öyle yâ!"

"Ayna batsın sen de bat, buğzun kesin,
Dâimâ sen kinlesin, nefretlesin!"

1575. Sen yatak ser, ihtiyaç var mindere,
Çünkü pek ağırır başım, yay dur yere!"

Hem kadın durmuştu, kükrerken koca,
"Hakk'a düşmân, durmaz!" artık öylece!

HOCÂNIN YATAĞA DÜŞMESİ VE HASTALIKTAN İNLEMESİ

Bir yatak sermiş olurken ihtiyâr,
Der ki: "İçten gelmedir hep yanmalar."

Ben desem yok hastalık, ithâm eder,
Söylemezsem, ciddiyet bulmakta yer.

Fal ve zân, insanda olmuş hastalık,
Gâm, keder yok olsa, olmaz hastalık.

1580. Derse Peygamber, kabûl etmek gerek,
"Bir yalandan hastalık, essâh demek!"

Söylesem, artık hayâlden, şöyle der:
"Hem kadın, halvet edip kalmak diler.

Evden artık, istiyor atmak beni,
Fitneler sarmış bütünden vehmini."

Hem yatak sermiş, adam düşmüş yere,
Ah u vah başlar, peşinden, bir kere.

Hep çocuklar durdu, dolmuşken keder,
Yüz kederden, ders olur olmuş meğer.

1585. "Biz bu halden, hapse lâıyk olmuşuz,
Bir bina yapmış, fenâ ev kurmuşuz!"

"BİZİM KUR'AN OKUYUŞUMUZDAN ÜSTÂDIN BAŞ AĞRISI ZİYÂDELEŞİR" DİYE, ÇOCUKLARIN İKİNCİ DEFA HOCAYI VEHME DÜŞÜRMELERİ

Der çocuk: "Ey arkadaşlar seslice,
Ders okur olsak n'olur biz öylece."

Başlamışlar hep terennüm etmeye,
Der: "Ziyân üstâda, ses yüksek diye.

Yükselen ses, derdi artırmış peki,
Üç kuruşluk bir zarar lâıyk mı ki?"

Der hoca: "Söyler çocuk tam gerçeği,
Arttı ağrım, gitseniz sizler iyi!"

BU HİLE İLE ÇOCUKLARIN MEKTEPTEN KURTULMALARI

1590. Önde yerler öptüler, derler: Âziziz;
"Hastalık, korkun tükensin isteriz!"

Dâne bulmak üzre uçmuş kuş gibi,
Koştular evden yana, uçmuş gibi.

Anneler öfkeyle derler onlara;
Mektebin vakti oyun almış sıra!"

İsteyip özr: "Öfkeyi kessen "ana,"
Yok, günâh hiç, suçsuzuz biz baksana!

Gökten inmiş, hastalık olmuş belâ
Hastalıktan, derde üstad müptelâ."

1595. Anneler der: "Söz kökünden düz yalan,
Bir oyun uğruna sizden, yüz yalan.

Hîle çözmek üzre biz düşsek yola,
Burda biz üstâdı bir görsen hele!"

Hep çocuklar der: "Gidin sizler bile,
Doğru kimmiş, öğrenin bir kez hele!"

ÇOCUK ANALARININ HOCAYI ZİYARETE GİTMELERİ

Anneler erkence gelmiş görmeye,
Hoca yatmış, erdiler tam gerçeğe.

Terlemiş, üstünde kat kat yorganı,
Bağlı baş, hem, çarşaf örtmüş her yanı.

1600. Pek hafiften inleyip durmuş hoca,
Anneler "Lâ havle" çekmiş öylece.

Hep demişler: "Neydi baş ağrın senin,
Bilmemiştik, bil ki sen, cânın için."

“Ben de bilmezdim ki, hem hâlim nedir,
Hep çocuklar oldular hâl bildirir.

Derse dalmış, uğraşırken, bilmedim,
Hastalıktan arttı, bitmez gafletim.”

Ciddi gayretlerle dolmuş kimseler,
Neş'e, dert varken nedir bilmez meğer!

1605. Seyreder Yûsuf'u hem birçok kadın,
Onla meşgul, orda sanki yok kadın.

Hep bilekten kestiler kan akmada,
Vardı cânân, arka, ön yok ortada.

Harpte, meydânlarda var pek çok yiğit,
Kol, ayak kesmişti düşmânlar işit.

Harbe dalmıştır, kılıç çalmakta o,
Kol, kanat sağlam durur bilmekte o.

Sonra görmüş el kopuk, kandır akan,
Çok kan akmış, anlaşılmiş sonradan.

TEN, RÛHUN ELBİSESİNE BENZER,
BU EL RÛHUN ELİNİN YENİ, BU AYAK
DA RÛHUN AYAĞININ ÇİZMESİDİR

1610. Bizlerin tenler, ki benzer giysiye,
Gitte bak, elbet giyen vardır diye?

Rûh için hem, Hakk'ı tevhit çok güzel,
Bak görünmez onda mevcût, başka el.

Uyku vaktin, yat bulursan el, ayak,
Sanma rüyâ, hepsi gerçek, öyle bak!

Sensin elbet bir bedensiz bir beden,
Çıksa cân, bilmem senin korkun neden?

DAĞDA HALVET EDEN BİR DERVİŞİN
HİKÂYESİ VE HALKTAN AYRILIP
HALVETTE BULUNMANIN HALÂVETİ
VE: “BEN, BENİ ZİKREDENİN CELİSİ,
BENİMLE ÜNSİYET EDENİN ENİSİYİM”
HADİS-İ KUDSİSİNİN ŞERHİ

“Her şey olsun, bensiz ol, yok bir şeyin,
Benle olsan, oldu mutlak her şeyin!”

1615. Vardı bir dervîş ki yerleşmiş dağa,
Halvet ermiş, onda gerçek yârlığa.

Hak ki sunmuş sevgisinden has şarâp,
Er, kadından duysa söz, vazgeçti hep.

Eğlenip kalmak, mukim olmak kolay,
Bâzılar var, hem sefer etmek kolay.

Sen, büyük er olmanın âşık isen,
Bir demirci olmak ister, ehl-i fen.

Hak yaratmış, kalp yönelmiş bir işe,
Gönle dolmuş, mesleki bir endişe!

1620. İstidât yok olsa dönmez el, ayak,
Yel, su olmaz olsa, çöp oynar mı bak!

Varsa meylin, yol olur dersen semâ,
Aç şu devletten kanat, sen ol hümâ!

Meylin olmuş, hem de dönmüşsen yere,
Ağla artık, et tazarrû bir kere!

Aklı çok önden ki, feryât etmede,
Hem de câhil, sonda kendin dövmede.

İlk başından gel de, gör sen, son nedir,
Tâ kıyâmet pişmân olmazlık gelir!

KUYUMCUNUN ÂKİBETİ EVVELDEN
GÖRMESİ VE KENDİSİNDEN İĞRETI
TERÂZİ İSTEYEN TITREK BİR İHTİYÂRA
İŞİN SONUNA GÖRE CEVÂP VERMESİ

1625. Geldi bir fert, tartsın altın istedi,
“Ver terâzin, tartayım altın” dedi.

Der ki: “Git, yoktur efendi kalburum,”
“İstemem kalbur, terâzi ver derim!”

“Yok süpürgem” söylemiş altın satan,
Der: “Yeter artık yeter, bitsin şakan!

Ben ne istersem yeter, sen ver onu,
Gel sağırlık etme, terk et sen bunu!”

Der ki: “Duydum, olmadım elbet sağır,
Söylenen her bir sözüm mânâlıdır.

1630. Sen terâzi isteyen bir ihtiyâr,
Titreyen el, hem vücût bilmez karâr.

Altının, yoktur ufalmış parçalar,
Titretir el, ortalık altın dolar.

Sonra dersin, ver süpürge sen hele,
Toplayım altın ne var, tozlar ile.

Topladın altın ve toprak, her ne var,
Kalbur istersin gelip, sen âşikâr!

Önceden gördüm, sonuç olmuşsa ne,
Git derim, sen başka bir yer bul yine!”

* Dağda kalmış şeyhi anlat öylece,
Orda yatmış, orda kalmış şeyh nice?

DAĞDA İNZİVÂYA ÇEKİLEN O
ZÂHİDİN HİKÂYESİNİN DEVÂMI, O
ki: “DAĞ MEYVELERİNİ AĞAÇTAN
KOPARMAYAYIM, AĞACI SİLKMEYİYİM,
KİMSEYE DE AĞACI SİLKMESİNİ VE
KİNÂYETEN SÖYLEMEYİYİM; RÜZGÂRIN
AĞAÇTAN DÜŞÜRDÜKLERİNİ YİYEYİM”
DİYE NEZR EYLEMİŞTİ

1635. Dağda mevcut çok ağaç, çok meyveler,
Pek de yoktur, dağların armut meğeri!

Der ki: “Rabbim işte ahtimdir sana,
Düşmeden hiç, meyve almak yok bana!

Sâde, rüzgârdan düşer olsun yere,
Ben koparmam meyvelerden bir kere!”

Hem vefâ gösterdi, va'd etmişti yâ,
İmtihânlar erdirir bâzan kazâ.

Siz de bundan, ahde hep sadık kalın,
İnşâallah söyleyip tedbîr alın.

1640. Günle her ân, başka meyli yükleriz,
Her nefes aldıkça, bir dağ ekleriz.

Her sabâh, biz, tâzededen bir işteyiz,
Her ne olmuş, biz murat etmekteyiz!

Bir hadîstir böyle emretmiş Resûl:
“Çölde, yel huzrunda, tüy olmuş gönül,

Bir kanat tel, saldı rüzgâr dört yana,
Sağ ve soldan döndürür baksan ona.”

Bir hadîs der: “Gönle bir kaynar kazan,
Âteşin üstlerde, suymuş kaynayan.”

1645. Her zaman gönlün diler bir ayrı rey,
Olmaz ondan, başka yerden, başka şey!

Hem neden, kalbin için oldun emin,
Sonda pişmân olmadır, ahtin senin?

Böyle vermiş hükmü, gerçektir kader;
Var çukur, yok düşmemek çün iktidâr!

Bir uçan kuş, tutsak olsun görmeden,
Etme hayret, tutsak olmuş bilmeden!

Hayret ancak, kuş tuzak görmektedir,
İstemez birden gelip düşmektedir!

1650. Göz açık, duymuş, tuzak var, görmede,
Yönlenip hep orya, uçmuş gitmede.

SÛRETTE GİZLİ VE ESERİYLE ÂŞİKÂR
OLAN KAZÂ TUZAĞININ TEŞBİHİ

Çulla görsen, baş açık beyzâdeyi,
Oydu artık, bitmeyen derdin beyi!

Kahpenin aşkıyla hep yanmış biri,
Mâl ve mülkten, her nevar satmış biri!

Gitti mâl mülk, ad fenâ, hakîrdi hem,
Düşmânın arzûsu olmuş, işbu dem!

Gördü bir has şeyhi, derken: “Ey yüce,
Hak için gel, himmet et sen güçlüce.

1655. Düşmüşüm gerçekte, bet bir hale ben,
Gitti elden mal ve mülk, nimet denen.

Himmet et, gitsin bu hâl, bizden belâ,
Bir çamurdur batmışım çıksam hele.”

İstiyor halktan duâ sizler görün,
“Kurtulaydım, kurtarın siz, kurtarın!”

El ve kol bağısız; ayak bağısız onun,
Zapt eden yok, tasması yok boynunun.

Hangi bağdan, kurtuluş istenmede;
Hangi tutsaklık silinsin denmede?

1660. Gizli kalmış bir kazâ, bendiydi bu,
Kimse görmez, gördü saf rûh, doğrusu!

Hiç görünmez, gizli bir bağıdır, fakat,
Oysa, zindandan da zordur, katbekat.

Ustalardır parçalar zincirleri,
Bir adam açmış tünel, delmiş yeri.

Çok tuhaftır mânevî bir zinciri,
Her sanatkâr, sökmeden âciz biri!

Mustafa'dır, gizli bent varken gören,
"Hurmanın lif sendedir," dermiş hemen.

1665. Hem Cemil¹⁹⁷ sırtlar odun görmüş idi,
Hem odun, ip gördü; bir hammal dedi!

Görmemiş ip var, odun var kimseler,
Tek o görmüş, hiç görünmezken meğer!

Cümle, te'vil eyler olmuş halk denen,
Yok akıl elbet akıl sunmuş iken!

Hep kazâ bendiyle, katlanmış beli,
Hem senin huzra, baş eğmiş bilmeli.

Bent için siz, bir duâ himmet edin,
Ben bu bağdan, sıçrayıp çıksam hemin.

1670. Hem, kazânın ok nedir görmüş olan,
Şakî, kimdir kim saîf, bilmiş inân!

Hep hakikat sundu, ammâ Zül Celâl,
Hak kazâsın açsanız, olmaz helâl!

Bitmiyor söz, dağda kalmış dervişân,
Aç ve yokluk tutsağı, olmuş inân!

RÜZGÂRIN DÜŞÜRDÜKLERİNDEN
BAŞKA, AĞAÇTAN MEYVE KOPARIP
YEMEYİM DİYE NEZR ETMİŞ OLAN
FAKİRİN ARMUT KOPARMAYA MECBÜR
OLMASI VE DERHÂL CEZÂYÎ İLÂHİNİN
ZUHUR ETMESİ

Hem de beş gün, düşmemiş armut yere,
Açlık, ateş, sabrı koymaz bir kere.

Bir dalın uçlarda bakmış armuda,
Sabredip el çekti bir bakmışsa da!

1675. Esti rüzgâr, dal eğilmişken yere,
Böyle hâl, teşvik verir dervişlere.

Bîvefâ kılmıştı, açlık zahmeti,
Hem kazâ silmişti, va'din kuvveti.

Armutun daldan koparmış meyveyi,
Hem bozulmuş oldu, ahtin gerçeği.

Geldi Allah'tan o ân hışmın sesi,
Açtı göz, çekmiş kulaktan, öylesi.

O ŞEYHİN, HIRSIZLARLA BERABER,
HIRSIZLIKLA İTHÂM EDİLİP, ELİNİN
KESİLMESİ

Yirmi hırsız, orda varmış gizlenen,
Çok çalınmış mâl, durup pay eyleyen.

1680. Şâhne¹⁹⁸ duymuş, boşboğaz bir kimseden,
Başlatılmış ani bir baskin hemen.

Kestiler sağ el ve hem soldan ayak,
Ağlamaktan, bir kıyâmet koptu bak.

Zâhidin bir el kesilmiş, bilmeden,
Hem ayak kesmek, olurken istenen!

Muhteşem bir atlı gelmiş oldu da,
"Ey köpek, bir bak" deyip etmiş nidâl!

Gör falan şeyhtir bu, abdal-ı Hüdâ;
"Sen neden kestini? O elsi kalmada!"

1685. Yırttı üstbaş, döndü gitmiş şâhneye,
Başlamış gerçek nedir şerh etmeye.

Şâhne koşmuş, hem özür arz etmeye,
"Bilmedim Hak şâhidimdir" söyleye.

"Böyle çirkin hâl, helâl et sen bizi,
Ey keremkâr, cennetin sensin izil!"

¹⁹⁷ Cemil: Ebu Leheb'in karısı, Ebu Süfyan'ın kız kardeşi.
Bu hâl onun cehennemlik oluşunun işaretidir.

¹⁹⁸ Şâhne: Âsayiş memuru, zâbita!

- Der ki şeyh: "Bildim cezâm vardır nede;
Ben tanıştım, hem günâhım neyse de!
Eyledim terk, ahde uygun hürmeti,
Sağ elin kesmek olurken kısmeti.
1690. Dönme ahtinden fenâ, bildim de ben,
Bak kesilmiş el, uğursuz dönmeden!
El, ayak, hep gördüğün olsun ona,
Hükmü dosttun, cân fedâ dost uğruna!
Bende kısmettir, kesilmiş elde hâl,
Bilmedin sen, sende yoktur hiç vebâl!"
Emre lâıyk, bildi fermânın nedir,
Onla uğraşmak, neler etmektedir?
Cümle kuşlar, uçtular bir dâneye,
Bir tuzak, olmuş sebep baş kesmeye!
1695. Bâzı kuşlar, oldu aklıktan yana,
Bir tuzaklık, bir kafes yurttur ona.
Çok balık var, pek emin durmuş suda,
Bir boğaz uğruna düşmüş, oltada.
Saklar insan, iffetin çok perde bil,
Cinsî arzûdan, boğazdandır rezil!
Bunca hâkim, bunca âlim baksana,
Rengi solmuş, lokma almak uğruna.
İşte Hârût, Mârût içmişler şarap,
Onların olmuştu cennetler harap!
1700. Bâyezid, nefsinde tembellek görür,
Bir namâz vaktinde, gevşeklik gelir.
Hem arar, bulmuş sebep, tembelliğe,
Hep düşünmüş, fazla su içmiş diye.
İçmeyim, bir yıl sudan, eylerdi aht,
Hak katından, sabra imkân verdi aht.
Dinde en az gayreti buymuş peki;
Vakte sultan, Kutbu'l-ârif öyle ki!
Hem boğaz hırsıyla, kestirmiş eli,
Gör şikâyetten, koparmıştır yolu.

1705. Hak çağırır: "El kesilmiş şeyhine;
Böyle bir ad, meşhûr etmiştir yine!

ŞEYH AKTA'NIN KERÂMETLERİ VE
İKİ EL İLE ZEMBİL ÖRMESİ

- Bir kamaş ev, geldi bir gün bir kişi,
Çift eliyle zembîl örmekmiş işi.
Der ki: "Ey öz cânâ düşmân, ey adam,
Sen neden karşımdasın, gel söyle tam!
Hem neden girdin izinsiz burya sen?"
Der: "Muhabbet, iştiyâktandır hemen!"
Şeyh tebessüm eyleyip " fikr et" dedi,
"Neyse sırrım ey büyük gizlet," dedi.
1710. "Ölmeden ben sırrı aslâ söyleme;
Duymasın yâr, ağyarım, artık deme!"
Bazılar bakmış görür, çifttir eli,
Şeyh oturmuştur, örerken zembîli.
Der ki şeyh: "Ey Rabbimiz, hakîm ki sen;
Gizlerim ben sırrı, örtmezsin neden?
Geldi bir ilhâm Hüdâ'dan: "Kaç kişi,
Onların hep, inkâr olmuştur işi.
Gâliba derler, yalan söylerdi de,
Allah artık etti rüsvâ, ortada."
1715. "İstemezdim sû-i zan etsin kavim,
Küfre düşsün, böyle şey ister miyim?
Hem kerâmet neyse kıldım âşikâr,
İş yaparken, gösterirdim âşikâr.
Tâ ki yanlışlık eden bîçareler,
Bulmasın Hak katta, sağlık böyleler.
Ben ki önden, çok kerâmet vermişim,
Çok teselli ihsanımdan sermişim!
Ben kerâmet vermişim, onlar için,
Böyle bir kandil gelip olmuş senin.
1720. Çünkü sen, ten kaygusun geçtin bile,
Korku yok, ten cüzlerin kopsun hele.

Baş, ayak ayrılrsa korkun yok senin,
Vehmi geçmektir siper, artık senin.”

FİR'AVN SİHİRBÂZLARININ ELLERİYLE,
AYAKLARININ KESİLMESİNE ALDIRIŞ
ETMEMELERİNDEKİ SEBEP

Var sihirbâzlar ki, Fir'avn söyledi,
Hem de, öldürmekle tehdit eyledi.
“Ben keserken siz de çapraz el, ayak,
Yok ki af, asmak gerektir işte bak!”
Korku, vehm kaplar, sanırken onları,
Şüphe sarmış, bildi hep insanları.

1725. “Oysa onlar korkudan titrer” dedi,
Nefste mevcût tehdîdâtтан bekledi.
Bilmemiş Firavn, vehim düşmüş yere,
Kalple, nûr seyrettiren bir pencere!
Gölgedir, tenden gelir bilmiştiler,
Pek çevik haller bulup ermiştiler.
Hep ufaltsın, eflâkin dövsün havan,
Hem de yüzler kerre dövsünler inân.
Aslı terkîbin nelerdir gördüler,
Hiç vehimden vermemişler fer'e yer.

1730. Gör, cihân bir uyku, rüyâ âlemi,
El kesilsin, korkunun yoktur demi!
Sen rüyâ gördün, makas kesmiş başı,
Hem durur baş, ömr uzatmış say düşül
Çift bölük görsen, rüyâda kendini,
Bir uyansan, buldu gör sıhhat seni.
Hem rüyâda görsen, eksilmiş beden,
Korkma, olmuş olsa yüzler parça sen!
Gördüğün dünyâ senin, gerçekte düş,
İşte Peygamber: “Cihân düştür” demiş.

1735. Söyledin sâlik meğer taklitle sen,
Gerçek er bilmiş, Nebî göstermeden!
Gündüzün hiç, gel ayıklık sayma sen,
Gölge fer'î, asl olan mehtâp iken!

Kalkmanızla, yatmanız düşmüş meğer!
Sanki yatmış, rüyâ görmüş kimseler!

Zânneder rüyâ gören ben uykuda,
Bir uyansın, daldı tekrar uykuya.

Testi yapmış, kırsa tekrâr testiye,
İstesin mutlak, yapar tekrâr iyi.

1740. Körde dâim, düşme salmış korkuyu,
Korku sonsuz, yolda sanmış çok kuyu.
Hem gören göz, yolda en, boy görmede,
Her çukur, ark, nerde vardır bilmede.
Her adım attıkça, dizler titremez,
Gâmlarından, yüz de aslâ ekşimez.
Fir'avun kalk, isteğin her neyse yap,
Gulyabândan, korku vermez ızdırâp.
Yırtıversen hırkalar, Hak'tır diken,
Olmasın isterse hiç, çıplak beden.
1745. Çıplacık sarsak, güzeldir sevgili,
İşte, düşman böyleyiz biz bilmeli.
Ten ve hûydan yoksul olmak pek güzel,
Sâde rûh hoş, ey Fir'avun bil de gel!

KATIRIN: “BEN ÇOK DEFA YÜZÜSTÜ
DÜŞÜYÜRÜM, SEN İSE NÂDİREN
DÜŞÜYORSUN” DİYE DEVEYE ŞİKÂYETİ

Der katır: “Ey yoldâşım üstün deve,
Hem yokuş, hem çok iniş gördün deve.
Sen gidersin, pek güzel, hiç düşmeden,
Oysa ben, baş üzre olmuşken düşen.
Yer çamur, sert durmadan düşmekteyim,
Her zamân yerlerde yüz sürmekteyim.

1750. Hep sebepler neyse sen anlat bana,
Bilgilensem, gel de sen öğret bana.”
“Gözlerim aydın, senin gözden daha,
Bende göz, senden de yüksek bakmada.
Çıkmış olsam, şöyle bir yüksek dağa,
Yol görünmüş, tâ sonundan bakmağa!

Cümle yollardan iniş, varken yokuş,
Gösterir Allah yolu, hem neyse iş!
Her adım attıkça görmüş, atmışım,
Sürçmeden hem, düşmeden ayrılmışım.

1755. Üç adımdan başka görmek, yok sana,
Dâne gördün, yok tuzak görmek sanal
Hem inişler, hem yokuşlar geçmede,
Körle, görmüş, sanma sen eşleşmede!"
Rahme düşmüş bir cenin, cân buldu mu,
Hak verir, çekmek gelişmek duygusu.
Verdi kırk yıllık, gelişmek insana,
Hep gelişmek üzre hırs vermiş ona.
Annesinden, yavru, kan alsın yaşar,
Annesinden cüz' besin almış çeker.

1760. Rûha cüzler, isteyişler öğreten,
Bir ceset var, toplamaz olsun neden?
Rûhta birçok zerre toplarken güneş,
Hiç gidâsız, zerre toplardır beleş.
Sen uyansan, uykudan gitmiş olan,
His, şuur, aklın senin, dönmüş o ân.
Tende bunlar, toplanır kaybolmadan,
Gel desin, durmaz, gelirler bil ki sen.

UZEYR ALEYHİSSELÂM'IN
EŞEĞİNİN, PARÇALARI ÇÜRÜDÜKTEN
SONRA ALLAH'IN İZİNİYLE UZEYR'İN
GÖZÜ ÖNÜNDE TEKRÂR
TOPLANMASI VE DİRİLMESİ

"Ey Uzeyr! Bak merkebin ölmüş senin,
Yok kemikler, hep çürük, bitmiş bilin!

1765. Hem senin karşında cüz' toplansa bak,
Baş ve kuyruk, çift kulak, bir çift ayak;
Bir görünmez eldi cüzler toplayan;
Böyle eller bilmedim gördün mü sen?

Parça toplar Hakk'ın el, eller nesi?
Kudretin el dikti, yoktur iğnesi!

Tam diker, hem, yoktur iplik, iğneler;
Hep yamanmış, terzi dersin yok meğer!

Ey Uzeyr bak! Haşr ve dikmek âşikâr,
Kalmasın şüpheden, kıyâmet işte var!

1770. Dikkat et, olmuş umum cüz'ler tamâm,
Titremezsiz öldüğün ân, bigümân!
Sen yatarsın, hem de kalkmaktan emin,
Titremezsiz, hislerin dönmüş senin.
Uyku gelsin, duygular yok ortada,
Korku yoktur, titremezsiz öyle yâ!

BİR ŞEYHİN, OĞULLARININ
ÖLÜMÜ ÜZERİNE AĞLAMAMASI

Öyle bir şeyh var, semâ aydınlığı,
Gerçeğin olmuş muhakkak âşığı.

Hakk'ı dosdoğru sınırmış ümmete,
İrşâdından, açtı yollar cennete.

1775. Der ki Peygamber: "Bilen olgun biri,
Kavme rehber, andırır peygamberi!"

Bir sabâh ev halkı derler: "Merhaba!"
Sen neden taş kalplisin, ey has baba?

Öldü bak evlâtların, biz ağlarız,
Bel bükük kaldık, bütün feryâttayız.

Sen niçin feryâd edip sızlanmadın?
Ey büyük zât, merhametsiz olmadın!

Yok mu gönlün içte, rahmet hissesi?
Ummuşuz hep, sende rahmet gölgesi!

1780. Sen ki rehber, burda sensin şeyhimiz,
Biz cihânda senle yardım ummuşuz.

Bekliyorsun biz de, Hakk'ın hükmünü,
Sen şefaatt şeyhimiz; mahşer günü.

Kabrin akşamken, kıyâmet gündüzü,
Sende ikrâr, lûtfunun gördük izi.

Mücrim olmuş kimse bulmazken amân,
El atıp tutsak gerek, senden hemen.”

Der ki Peygamber: “Kıyâmet vakti hem,
Mücrim ağlarken, bırakmak istemem.

1785. Ben şefaât eylerim âsîlere,
Tâ gönülden yardımım, var bir kere!
Hem büyük suç işlemiş, çok kimseyi,
Ben azâptan kurtarırsam cümleyi.
Ümmetin sâlihse, kurtulmuş bütün,
İhtiyâç yoktur şefaâtim için.
Belki onlar hep şefâât ehlidir,
Onların hem, hükmü tam geçmektedir.
Kimse yük yüklenmez aslâ, kimseden,
Bir hafiflik varsa, Allah'tan hemen.
1790. “Hem günahsız kimse, şeyhtir ey civân;
Sanki Hakk'ın elde olmuş yay bu ân.
Kimdi şeyh? Saçlar ağarmış ihtiyâr;
Hem beyâz kıl manasından eyle kâr.
Her siyâh kıl, onda hem benlik demek;
Varlığından, kalmasın bir kılsa tek!
Benliğin yok olsa, kalmaz olsa da;
Simsiyâh olsun o pîrdir, kırsa da!
Bir siyâh kıl, insaniyet vasfıdır;
Saç, sakal kıllarsa, sanmam aslıdır.
1795. Bir bebek İsâ, ki hiç genç olmadan,
Söylemiş: “Şeyhim” ve seslenmiş o ân!
Terk eder kim, bâzı insan vasfını,
Olmamış şeyh, olgun etmiş aslını!
Kimde bir tek, simsiyâh kıl kalmamış,
Hak'ta makbûl, şeyhle olduk biz tanış.
Hem ağarsın, saçlar olsun bembeyâz,
Yok ki makbûl, Hakk'ça yok şeyhlik birâz!
Hem beşerlik, kalsa ancak kıl ucu,
Arştan olmaz, hâm avâmdır doğrusu!”

ÖLEN ÇOCUKLARINA AĞLAMAYIŞINDAN
DOLAYI ŞEYHİN ÖZÜR DİLEMESİ

1800. Der ki şeyh: “Siz sanmayın merhametim,
Yok muhabbet, kalpte yoktur şefkâtim?
Cümle kâfir, küfrân-ı nimettedir,
İşte gönlüm, hem de çok rahmettedir.
Rahmetim vardır benim, hem itlere,
Taş atarlar, inleyiş var bir kere.
Bir ısırmış it görürsem, orda tam,
“Hûylarından kurtar Allah'im;” duâm!
Allah'im ver, bir düşünmek itlere,
Hep sakınsın, taş yemek yok itlere!
1805. Rahmet etmek üzre gelmiş evliyâ,
Âlemin rahmet içindir enbiyâ!
Hem velîdir, halkı Hakk'a sesleyen,
“Allah'im kurtar” deyip, duâ eden!
Yaymak isterler nasîhat her yana,
“Kurtar Allah'im” duâ olmuş onal!
Halkın ancak cüz'î almış rahmeti,
Küllî rahmet gör, şu ehl-i himmeti.
Allah'in cüz', rahmeti almış olan,
Rahmetin deryâsıdır, Hak kurtaran.
1810. Sen de; cüz'î, küllî rahmetler ara,
Olgun er bulman gerek, düş yollara!
Cüz'e ermiş, bilmiyor deryâ nedir,
Göl görüp, deryâ deyip gelmektedir!
Yol nedir bilmez, denizler görmeyen,
Halka olmaz, hem de rehberlik eden!
Sel akar olmuş olur, ummânlara,
Artık ummân olmalar, almış sıra.
Olsa rehber, sâde taklit cümlesi,
Yok ki ilhâm, feyzinin yok gölgesi!”
1815. Söylemiş ev halkı: “Mâdem öyledir,
Sen çobansın cümlelerin, denmektedir.

Hem ecel cellâdı, almış oğlunu,
Ağlamazsın, sızlamazsın, iş mi bu?

Rahmetin göstergedir bir gözyaşı,
Gözlerin suskun, n'olur dök tez yaşı!"

Şeyh döner, der: "Ey hanım, bak kış ayı,
Şimdi temmuzdan gelip almaz payı!

Ölseler, hem kalsalar evlât denen,
Hep dururlar, kalpte aslâ yitmeden!

1820. Ben muayyen bir şekl görmekteyim,
Gönlü, ağlarsam perişân eylerim?

Çıktılar onlar, zamânın devreden,
Gelmış etrâfımda oynarlar hemen!

Ağlayışlar, ayrılık, firkatten iz;
Ben ve onlar görseniz, birlikteyiz!

Halk ki rüyâdan bulur fırsatları,
Ben ayık görmekteyim evlâtları!

Ben cihândan, kendi kendim gizlerim,
Ten de, hissin yaprağıymış izlerim.

1825. Bil ki ey mert, his akıllar tutsağı,
Hem akıl rûhun esir, hem ortağı.

Rûh, esir aklın bağı çözmüşse gör,
Güç olan işler, bütün düz, hiç gelir.

His, düşüncem, çöp olup berrâk suda,
Hem suyun üstünde yüzmüş olmadal

Aklın el toplar atarken bir yere,
Orda kalmış, sâde bir berrâk dere.

Üstte çerçöp, hem köpük örtmüş suyu,
Toplar olmuşsan, kalır berrâk bu su!

1830. Allah, açmaz olsa aklından eli,
Esse yel, birden çoğalmış çöp seli.

Rûhu örtmüşken heves, his çöpleri,
Ağlar aklın, güldü görsen hisleri.

Bağlasın takvâ; heves, hissin eli;
Hak açarmış, aklının çift elleri!

Akla etsen, sen kumandanlık hele,
Cümle his, duygun senin, mahkûm bile.

Gizli sırlar, rûhta baş göstermede,
Hisse gaypten uykulardır gelmede!

1835. Akla hâkim, hislerinden kurtulan;
Sırrı çözmüştür semâvâtın inân!"

ÂMÂ BİR İHTİYÂRIN KUR'AN'I
YÜZÜNDE OKUMASI EE TİLÂVET
ESNASINDA GÖZLERİNİN AÇILMASI

Bir fakîr şeyh, gördü bir ev vardı da,
İhtiyâr kör, bir Mushaf var ortada.

Hem misâfir oldu, bir temmuz günü,
Hem geçirmiş oldu, birkaç vaktini.

Der misâfir: "Burda Kur'ân neylesin,
Dervîş a'mâ görmüyor gözler, kesin!"

Burda a'mâ, başka hiçbir kimse yok,
Böyle hâl, elbet merâk vermişti çok.

1840. Yok ki körden başka, hiçbir kimseler,
Ben ne kör oldum, ne bir ahmak meğer!

Sormayım hiç, mutlaka sabrım iyi,
Hem sabırdan elde etsek gâyeyi!

Çekti güçlük, etti birkaç gün sabır,
Sabr anahtar, çünkü hoşluklarıdır!

DÂVÛD'U DEMİR HALKALAR
YAPARKEN GÖREN LOKMAN'IN
"SORMAKTAN, SABRETMEK, FERAH
VE SÜRURA SEBEPTİR" NİYETİYLE,
SABREDİP, O HALKALARIN NIÇİN
YAPILDIĞINI SORMAMASI

Gitti Lokman, şanlı Dâvûd huzruna,
Hep demirden halkalar yapmakta yâ.

Madde, hem mânâda yüksek Padişâh,
Halkalar takmakta tek tek, Padişâh.

1845. Zırh yapan sanat nedir, görmüştü o,
Hayret etmiş, öylecek durmuştu o.

- "Hem neden taktın," soraydım istedi,
Halka kat kat oldu, bilsek biz dedi.
Sonra kendinden demiş "sabr etmeli, "
Maksadın rehber, sabırdır bilmeli.
Sormadıysan, tez açılmıştır soru,
Sabrının kuş, hızlı uçmuş doğrusu!
Sormuş olsan, maksadım kalmış geri,
Hem sabırsızlık çeker müşkilleri!
1850. Hep sükût etmişti Lokman burada da,
Zırh tamam, Dâvut elinden ortada!
Zırh biter bitmez Dâvut giymiş onu,
Lokman'ın önlerde durmuş, en sonu.
"Ey yiğit! Harp vaktinin giy giysiyi,
Darbeden saklar, keserken darbeyil!"
Der ki Lokman: "Hem sabırdır hoş nefes,
Nerde vardır, gâm kederden sildi ses."
Hakk'ı birlik andı Allah, sabr ile,
Sen de "Ve'l-Asri"¹⁹⁹ okurken bak hele!
1855. Hem de yüz binler devâ, halk etti Hak,
Sabra benzer bir devâ, hiç yok ki bak!
-
- AMÂNIN MUSHAF OKUYUŞU
HİKÂYESİNİN SONU
-
- Gör misâfir, sabreder etmez o ân,
Gitti müşkil, âşikâr etmiş zamân.
Yattılar artık, yarım olmuş gece,
Duydu Kur'ân, sıçramışken öylece;
Önde Kur'ân, kör okur dosdoğruca,
Bitti sabr, hem sordu: "Bu hâldir nice?
Görmeyen gözler, nasıl izler satır,
Hem nasıl gördün, nasıl oldun okur?"

¹⁹⁹ "And olsun ki insanlar kesin bir ziyândadır. Ancak iman edenler, güzel amel işleyenler, bir de birbirlerine sabrı tavsiye edenler müstesnadırlar." (Asr Sûresi)

1860. Her okunmuş sözde, parmak gezmede,
Ellerin, her harfi bir bir sürmede?
Parmağın her harfte gezmiştir senin,
Harf ne var hep, izlemiştir gözlerin."
Der ki: "Ey ten cehlinin sen düşkünü,
Çok mu gördün? İşte Allah'ın ünü!
Ben dedim: Yardımcımız sensin Hüdâ,
Düşkünüm, Kur'ân nasip et, burda da!
Hızımız yok, nûr verip Allah göze,
Tek okurken, görme göster sen bize!
1865. Görme kısmet eyle bir ân, sen bize,
Hem de Kur'ân kısmet et, görsün göze."
Geldi Allah'tan erişmiştir nidâ;
"Ey ümîtvâr zât olan, her safhada;
Sende vardır hoş ümit, hoş hüsn-i zan,
Dâimâ derler "yücel" onlar inân!
Her ne vakt olsun, Kur'ân'dan isteğin,
Mushaf açmak istemiş olsan hemin;
Ben o ân vermekteyim görmek sana,
Sen okursun, sen bakarsan Kur'ân'a!"
1870. "Söylenen olmuştu, artık istesem,
Söyle Kur'ân açtığım ânlarda hem.
Her ne var, bilmiş olan tek Padişâh,
Hem kerîmlerden kerîm, bir tek ilâh!
Hem o ân, Rabb'ül-Ahad vermiş gözü,
Bitti zulmet nûr, çerâğ etmiş bizi!"
Hakk'a olmaz, böyle hâlden itirâz,
Her ne almış, rahmi vermiş, yok ki az!
Yaksa bağ, vermiş üzüm elbet düşün,
Verse mâtem, içte saklar bir düğün!
1875. İşte elsiz şeyhe, vermiş oydu el;
Gâmlı kalp, mazhâr olurken bir güzel!
İsteyin üstünde vermiş karşılık,
Şimdi benden itirâz etmek, yazık!

Geldi âteş olmadan, artık sıcak,
İster âteş sönse, oldum razı bak!
Kandîl olmazdan verir aydınlığı,
İster alsın, neydi feryât, çılgılığı!"

ALLAH'IN HÜKÜMLERİNE;
YÂNİ; KAZÂ VE KADERİNE RÂZİ
OLUP DA İLÂHÎ BU HÜKMÜ TEBDİL
EYLE DİYE DUÂ VE TAZARRU
ETMEYEN BAZI EVLİYÂNIN SIFÂTI

Şimdi bizden, dinle artık kıssa, sen,
Var mürîtler, itirâz hiç bilmeyen.

1880. Evliyâlardan, duâkâr başkadır,
Hem dikenler hem sökenler başkadır!
Vardı sâlik bil ki bâzı evliyâ,
Hiç ağızlardan duyulmaz, bir duâ.
Râzıdırlar, Allah'ın hep hükmüne,
Hem harâmdir, derdi defetmek yine!
Hem kazâlardan da çok zevk bulmada,
Kurtuluş arzûsu, bir küfr olmada.
Kalbe Allah verdi bitmez hüsn-i zan,
Giymemişler mâtemin bir gysiden.

BEHLÛL'ÜN BİR DERVİŞ'E
SUÂL SORMASI

1885. Sordu Behlül bir suâl, bir dervişe,
"Sen nasılsın? Gel haber ver sormuşa!"
Der: "Cihânın iş, murâdım üzredir,
Böyle bir dervîş için hem, hâl nedir?
İsteğinden, aktı sel, akmış dere,
Hükmeder, yıldız uyar isteklere.
İş yapar olmuş hayât, olmuş ölüm,
Hükümünün altında gezmeektir işim.
Nerye ister, gönderir tâziyeler,
Nerye ister, gönderir çok müjdeler.

1890. Sâlikân etmiş sulûk, uymuş murât,
Ayrılan kimdir, tuzak var, tuttu zât.
Hiç ağızlar gülme bilmez, bir cihân,
Hem rızâsız, hem emirler olmadan."

Der ki Behlül: "Doğru dersin sen ki şâh,
Yüzde âyan nûrunuz, ey Padişâh!"

Yüz kez üstünsün sözünden, ey velî,
Şimdi şerh et, gel beyân et hâlleri.

Öyle şerh et, câhil, aydın anlasın,
Hem kabûl bulsun kulaklardan kesin!

1895. Öyle şerh et, sözlerin mânâyı sen,
Milletin aydıncı artık bilgiden!"

Kâmil insan, nimet ikrâm eylese,
Türlü nimetler erişmiş herkese.

Hem gıdâsız, bir misâfir kalmamış,
Orda yoktur, hiç gıdâdan almamış.

Sanki Kur'ân, onda mânâlar yedi,
Has ve hâm, halkı nasipdâr eyledi!

Der ki dervîş: "Halkta tespît öyledir,
Cümle âlem Allah'ın emriyledir.

1900. Düşmemiş daldan ki, yapraklar yere,
Hak kazâsından hükmümdür bir kere.

"Gir" demezden lokma girmez midene,
Cümle işler Hakk'ın emrinden yine.

İnsanın dizgin, şu istek, arzûlar,
Allah'ın emriyle kılmiştir karâr.

Yerde hem, göklerde mevcût zerrelere,
Emri olmazdan, kanat çırpamaz meğer!

Onda sonsuz, fermân olmazdan niye,
Kudretin şerhinde yol yok kimseye?

1905. Hem ağaç, kaç yaprak olmuş kim bilir?
Sonsuzun son, hem nasıl nakl eylenir?

Şöyle duy, hem anla, artık cümle iş,
Hak emirden, gayri yerden gelmemiş.

Kul, ilâhî hükme uymuş oldu yâ,
Allah'ın hükmüyle teslim olmadı!

Beklemez ücret, sevapsız hoşlanır,
Belki ondan, hiç talepsiz hoşlanır.

İstemez hiç ömrü; lezzet, nefis için,
Yok hayâtın, zevke dalmak istesin.

1910. Nerde Allah emri, meslek olsa yâ,
Hem ölüm, elbet hayât bir olmadı!

Hazne neymiş, hep yaşarmış Hak için,
Hastalık hiç, hem ölülmüş Hak için!

Onda iman, Hakk'ı memnun etmedir,
Cennet, ırmak, bahçe artık hiç gelir.

Küfrü terk etmek, cehennemden değil,
Hak içindir, korkudan olmaz ki bil!

Onda hûy dersin, ezelden böyledir,
Sanma, zikrinden, riyâzette gelir.

1915. Görse mâbûtta rızâ gülmektedir,
Bir kazâ ersin, şeker gelmektedir.

Hûyca birkez hoş yaratmış olsa Hak,
Hep cihân, kul fermânın emrinde bak.

Hem kazâ varken, niçin etsin duâ,
Takdirin neymiş, değiştir der mi yâ?

Hem kazâ bilmişti Hak'tan gelmede,
Kendi ölsün, oğlu ölsün, gülmede.

Hem, bu yüzden, çol-çocuk ölmüşse de,
Üzmeler toptan kadâyıf gelmede.

1920. Hak rızâsın görmeden duâ neden?
Hem neden etsin duâ, hiç bilmeden?

Ehl-i irşât üzere rahmet, Hak eli,
Hem şefâat, hem de ilhâm bilmeli.

Çünkü yakmış, rahmetinden bir çerağ,
Öyle kalmış merhametlerden ırağ.

Aşkî, vasfa bir cehennem say ki sen,
Vasfî almışken ele yakmış hemen.

Yol karanlıkken giden nerden bilir?
Tek Dekûkî misli er dersin bilir!"

ŞEYH DEKÛKÎ VE KERÂMETLERİ

1925. Şeyh Dekûkî doğruluklar sâhibi,
Hem kerâmet ehli, aşktır mezhebi!

Yerde durmuş, gökte ay olmuştu o,
Hem karanlık ehlinin, cân nûru o.

Az oturmuş, nerde bulmuş olsa yer,
Köyde kalmaz, sâde bir çift gün yeter.

Der ki: "Tutsam evde ben üç gün mekân,
Kalpte mutlak, hep onun aşktır yanan.

Korkarım, meskende bağlansam hele,
Ey nefis, zenginleşirsin çık yola!

1930. İmtihân vaktinde, pâk olmak için,
Hiç gönül koymam, alıştım ben desin!"

Gündüzün gezmekte şeyh, akşam namâz,
Göz, doğan göz, şâha hep eyler niyâz.

Ayrı halktan, oysa pis hûydan değil,
Er, kadından ayrı, tefrîkten değil!

Halkı sevmiş, fayda vermiş, sanki su;
Hem şefâat, duâ, makbûl doğrusu!

Has, fenâ seçmez esirgermiş onu,
Anneden çok, şefkât etmiş say bunu!

1935. Şöyle emretmiş Resulullah bize,
"Ben babamdan, anneden müşfik size!"

Bizde mevcût, siz benim cüzlersiniz,
Cüz'ü, kül'den ayrı mı izlersiniz?

Cüz koparsın, kül'de mevcût bir bağı,
Gövdeden kes, uzv bulur murdârlığı.

Bulmamış cân, kül'le hiç birleşmeden;
Öldü artık, onda kalsın cân neden?

Cüz kesilsin, kıpramak olmaz delil,
Tâze kopmuşken uzuv, kıprardı bil!

1940. Cüz' kesilsin, kül'le yol ayrılmada,
Hem de küll tam, cüz denen noksânsa da!

Küll ve cüz'den kesme noksânlık ise,
Burda maksat sâde bir örnek size.

DEKÛKÎ KISSASINA DÖNÜŞ

Bak Resulullah: "Ali aslan" demiş,
Olmaz aslan, sâde bir teşbih imiş!

Gitsin örnek, ey civân, gel gir söze,
Sen, Dekûkî kissasın anlat bize!

Hem Dekûkî, halka imâm öylece,
Onda takvâ var, meleklerden yüce.

1945. Seyrederken oldu "ay" elbette mât;
Dîn de kıskanmış; odur, dîndâr sıfat!
Böyle takvâ cümle evrât, hem kıyâm;
Hakk'a kul kim, görme istermiş tamâm.
Onda gezmekten murât, bir ân bile,
Ehl-i hâl bulmak ve söyleşmek ile.
Yollanırken yolda: "Allah'im beni,
Has kulun göster" duâsın, der hani.
"Ey Hüdâ! Kalbim bilendir kulları,
Onların oldum ya hizmetkârları!

1950. Rûhu sensin, halk eden sensin Hüdâ;
Kıl ki sen has kul, eder şefkât o da!"
Der ki Allah: "Söyle ey olgun kişi,
Hem nasıl aşktır, tükenmezlik işi!
Erdiğin sevgim benim, arzûn niye,
Senledir Hak, hem beşer arzûn niye?"
Der Dekûkî: "Sır bilen ey Rabbimiz,
Hem niyâzdan, açtığım şey kalbimiz.
Hem deniz üstünde bir dursam diye,
Bir tamahkâr kalp, yönemiş testiye.

1955. Ben de Dâvud misli, doksanken koyun,
Tamâ ettim, komşumun tekken koyun.
Ben senin aşkınla, harîs bir kere,
Senden ayrı hırs, ayıptır bizlere!"
Erkeğin hep hırsı, pek yüksektedir,
Cahilânın şehvetse, adilliktedir.

Erkeğin hırs, manalar yükseltmede,
Adinin hırsıysa, adi gitmede.

Bunda hırs, erkeğin olgunluğu,
Onda hırs, olmuş rezâlet bolluğu!

1960. Bunda var sırlar ki, bilmezmiş avâm,
Hem Hızır, Mûsa da etmiştir devâm.
Onların hırs, bir susuzdur doymayan;
Ey sâlik sen, doyma mânâ bulmadan!
Yok, nihâyet, sonsuz olmuş her makam;
Gayret et, Hak yolda yüksel durmadan!

MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN PEYGAMBERLİKTE VE ALLAH'A YAKINLIKTAKİ KEMÂLİYLE BERABER HIZIR'I ARAMASININ SIRRI

Ey kerîm, öğren Kelîm'den hırsı sen,
İştîyâktan dinle, söylerken hemen:

"Böyle mevki, böyle bir Peygamberim,
Ben yokum ben, Hızır'ı durmaz izlerim."

1965. "San ki Mûsa, kavmi hep terk eyledin,
Bir mübârek, izleyip, gitmekteyin.
Korkudan, dertten, recâdan kurtulan,
Nerye dek sürmüş, arar olman ki cân?
Sendedir hep, neyse sen bilmekteyin,
Ey semâdan üst olan, hep yerdesin!"
Der ki Mûsa: "Siz de hiç kıskanmayın,
Ay, güneş, yol verdi, artık kesmeyin!
Her zamânın şâhla sohbet üzre ben,
Mecmau'l-Bahreyn'e, yollandım hemen.
1970. Hızır olur elbet ki, gerçekten sebep,
Hem uzun müddet, gidiş ettim talep.
Bunca yıllar, ben uçup bir azm ile!
Neydi yıllar? Geçse hem binler bile!
Bulma aşkından da geçmem hiç inân,
Aşkı cânân, az değîl ekmek, sudan!"

Amca, ermez böyle destânın sona,
Sen Dekûkî kıssasın anlatsana!

DEKÛKÎ KISSASINA DÖNÜŞ

Der Dekûkî Rahmet Allah'tan ona:
"Çok seferler etti hem dört bir yana."

1975. "Bir ayın aşkıyla, gezdim çok zaman,
Hiç habersiz, sanatın aşkıyla ben!"

Hem demişler: "Yal'nayak gitmektesin,"
Der: "Yokum ben, oysa şaşkınlık kesin!"

Görme yerler üzre gezmiş bir ayak,
Gönlü âşik hep yakın dolmuştu bak!
Yol ve menzil, az ve çok bilmez gönül;
Kalbi okşar, Hakk'a mest olmuştu bil!
Hem uzunluk, az da vafıymış tenin,
Başka bir türden gidiştir rûhların!

1980. Nutfeden ettin sefer sen, akla dek,
Yok, adım, yok menzilin naklinde tek!
Kayda sığmaz, rûhta mevcût devreler,
Cismimiz, rûhtan almış ders meğer!
Cisme ait yol nedir, etmişti terk,
Gizli, şartsız gitmeler bulmuş demek!
Der ki: "Bir gün şöyle doldum aşk ile!
Yârda nûrlar, bulsam insandan hele!
Damlalardan, deryâ görmek istedim,
Hem güneşler, zerreden görsem dedim!"

1985. Yol alıp bir ummâna vardım ya ben,
Geçti gündüz, akşama ermiş iken!"

DENİZ KENÂRINDA YEDİ MUM MİSÂLİNİN GÖRÜNMESİ

"Tâ uzaktan gördüğüm mumlar, yedi,
Olmuşum sâhilde, bir rüzgâr dedi.

Her mumun nûr, gökte sunmuştur ışık,
Gökte yükselmiş bütünden nûr, ışık.

Çok şaşırdım, şaştı, şaşkınlık bile,
Akı, hayret dalgası örtmüş hele!

Hem nasıl mumlar ki, halkın çift gözü,
Görmemiş, gözlerde oktur nûr izi.

1990. Aydan aydın, bir çerağ durmuş iken,
Başka bir mum, isteyip durmak neden?
Bağlamış gözlerde, bilmem bağ mı var?
Hak mı bağlar, parlamışken âşikâr?"

O YEDİ MUMUN

BİR MUM GİBİ OLMASI

"Sonra gördüm, mum gelip olmuştu bir,
Hem felekten, cep delip gelmektedir.

Oldu tekrâr bir olan, mumlar yedi,
Bende artan mest ve hayrânlık idi!

Mumların var öyle bir birleşmesi,
Mümkün olmaz, dille târif etmesi!

1995. İdrâk etsin, bir görüşten bir kişi,
Dille yıllar anlatılmaz, gör işi!
İdrâkin, bir ân için gördükleri,
Anlamaz duysun kulak, yıllar ne ki!"
"Bahse son yok, ey mürîf dön kendine,
Gayret et bul, âcizim övsem yine!
Kibriyâdan bir nişân, mumlar mı ne?
Ben de koştum, öyle hem geçtim öne!
Sarhoş oldum, tastamam, bendim harâp,
Koşmadan düştüm ve olmuşken bîtap!

2000. Öyle kaldım, onca müddet yerde ben,
Toprağın üstünde yattım, bilmeden.
Geldi aklım, şuurum tekrâr geri,
Hem yürüdüüm yok ayak, baş yok biri!"

MUMLARIN YEDİ İNSAN GÖRÜNMESİ

"Oldu mumlar orda insan, tam yedi,
Onların nûr, gökleri feth eyledi.

Döndü gündüz, işbu nûrdan tortuya,
Sildi kalmaz, başka nûr yok oldu yâ!

TEKRÂR O MUMLARIN AĞAÇ OLMASI

Sonra fertler hep dönüp, olmuş ağaç,
Yemyeşil, göz mutluluktan aldı baş.

2005. Dal görünmez, öyle sık yaprak çağı,
Meyveler çok, hiç görünmez yaprağı.

Her ağaçtan dal uzar, tâ Sidre'ye,
Sidre neymiş? Geçti imkân hiç diye!

Her birinden kök, yerin diplerdedir,
Hem öküz, hem bir balık vehmin nedir?

Kök güler yüzlüydü, dallardan bile,
Akla bak, hâlden de alt üsttür hele!

Hep yarılmış, olgun olmuş meyveler,
Fışkırır, nûrlar saçan şimşekteler!

O AĞAÇLARIN HALKTAN GİZLENMESİ

2010. Çok acayip yanlarından, görmeden,
Yüz bin aşkın fert, geçerken sahrâdan.

Gölge bulmak üzre cân vermekteler,
Hem kilim, çuldan yaparken gölgeler.

Gölgeler var, yok demek görmezlere,
Pek yazıktır, böyle görmez gözlere!

Kahrı Hak, göz bağlamış ondandı yâ,
Baktılar ay, ay görünmüştür Sühâl!

Zerre görmüş, görmemiş varken güneş,
Hem ümît, olmaz ümitsizlikle eş!

2015. Geçti kervânlar azıksız, bî-nevâ,
Meyve düşmüş görmemek, sihrin Hüdâ!

Bir çürük elma, koşuşmuş halk neden?
Çiğnemiş halk, kavga artmış meyveden!

Her çiçek üstünde yapraklar demiş,
"Keşke bilsin hem de görsün" istemiş.

Her ağaçtan yükselir tek bir sedâ,
Şöyle yönlen, şimdi bedbaht, derdi yâ!

Bir nidâ ermiş ağaçlar üstüne,
"Bağlı gözler, yok sığınmak, yok yine!"

2020. Derse: "Yönlensek," ki onlardan biri,
Bak ağaç sunmuş, saâdet tedbîri."

Hepsi der: "Miskin ve sarhoştum" diye,
"Hak'ta takdir, döndürür dîvâneye!"

Doldu sonsuz sevdâ, hülyâdan inân,
Baş, riyâzetten çürük, mıncık soğan."

"Pek acâyip geldi" der, dâvet eden,
"Hem dalâlet, halkta perdeymiş neden?"

Türlü halk yüzlerce aklın sâhibi,
Bir adım atmak neden, olmaz gibi?

2025. Düştü inkâr içre halktan çok zekî,
Onların inkârda şüphem, öyle kil!

Ben miyim dîvâne, şaşkın bir adam,
Sanki Şeytân, hışm edip vurmıştu tam?

Göz ovar her ân, ne gördüm der iken,
Bin hayâl, bir rüyâ gördüm yoksa ben?

Neydi rüyâ? Bir ağaçtır gittiğim,
Meyve yer, hem öyle tasdik ettiğim.

Sonra döndüm, ben bakıp münkirlere,
Hep velâyetten habersiz bir kere!

2030. Çok fakîrler, fazladan var ihtiyâç,
Cân, koruk uğrunda, cânlar kaldı aç!

İştîyâk, hırstan ağaçtan yaprağa,
Hırs, soğuk bir âh getirmiş bak ağa!

Kaçtı milyonlarca insan meyveden,
Kaçmamızdır ürkmemiz bilmem neden?"

Söylemiştir: "Bilmeden sarhoş mu ben,
Yoksa tuttum, bir hayâlden dal hemen?"

Gel! "İzestey'eserrusûlü" söyle bu,
Hem "Vezannû ennehûm kad kuzübü."²⁰⁰

²⁰⁰ "Peygamberler kâfirlerin imânından meyûs olunca kendileri tekzip edildi sanınca..." (Yusuf, 110)

2035. Anlaşılsın şöyle denmek istenir,
Hem nebîler, biz de aldandık sanır.
Rûhu peygamber tereddüt etmede,
Hem dalâlet ehlinin birleşmede!
Şüphe geçmiş, yardımım ermiş yola,
Geç şu münkirden, çıkıp cânın dala.
Meyvelerden, gel rızık, seç bir kere,
Her zaman sun, sihri yönlenmişlere.
Halk ki der hem: "Gel diyen sesler nedir?
Hiç ağaç yok, hem ne bir meyveyledir?"

2040. Biz şaşırдық, der iken sevdalılar,
Bak yakından, bağda bir has sofraya var!
Göz ovup baktık ki, bağ yok ortada,
Kırca bir yer, pek de sarp bir yoldu yâ!"
Söylenen boş söz ,denen sözler neden?
Yok, ağaçlar nerde? Söylerler, neden?
Ben de münkir kimse görsün isterim,
Görme Haktan şimdi bağlanmış derim?
Hayret etmiştir Resûl, isrâr için,
Hem şaşırmıştır Leheb, ikrâr için!

2045. Böyle hayret, öyle hayret farkı var,
Hak, bu kâfirler için vermiş karâr.
"Ey Dekûkî, hızlı git sen, hem de sus;
Duymanın kıtlık durur, duysan da sus!"

O YEDİ AĞACIN BİR AĞAÇ OLMASI

Der Dekûkî: "Bahtlıyım geçtim öne,
Hep ağaçlar tek ağaç olmuş yine.
Hem ağaçlar oldular, bir ân yedi;
Bilmedim ben, çektğim hayret idi!
Hem ağaçlar, toplanıp saf tuttular,
San cemâat oldular, saf saftılar.

2050. Bir ağaç olmuş imâm, geçmiş öne,
Arkadan, durmuş, kıyâm etmiş yine.
Hem kıyâmlar, hem rûkûlar, secdeler,
Bir ağaçtan, çok acâyip hâl meğer!

Akla gelmiş oldu, tek Allah sözü,
Secde ettirmiş, ağaçlar yıldızı.
Var ağaçlar, belde yok, yoktur dizi,
Hem nasıl bir tür namâzdır, gör izi?
Geldi ondan şöyle bir ilhâm bize,
"Neydi fi'limden taaccüp?" der size!

O YEDİ AĞACIN YEDİ KİŞİ OLMASI

2055. Hem ağaçlar oldu insan, tam yedi,
Hak için hem dizçöken onlar idi!
* Sonra olmuşlar yedi insan yine,
Diz çöküp durmuşlular, Hak emrine!
Göz ovup baktım ki, aslan kimseler,
Hem de dünyâ üzre gör, neylerdiler?
Öyle yaklaştım, gelirken onlara,
Hem ayık, verdim selâmlar onlara.
"Hem Dekûkî, kavme sensin iftihâr, "
Söyleyip benden selâmlar aldılar.
Ben dedim: "Bunlar nasıl bilmiş idi,
Önceden bunlar beni hiç görmedi.
2060. Anlamış, bilmiş gönülden geçmişî,
Hep bakışmış, oldular bilmiş işi!"
Bir tebessüm eyleyip derler, bana,
"Ey azîz, sır gizli kalmamış sana!
Allah'ın âşkıyla hayret eyleyen,
Gizli kalsın, söyle esrârlar neden?"
Ben dedim: "Bunlar yakın gerçekle de,
Sûretin her harfi nerden bilmede?"
Der ki: "Bilmez olsa "ad" olmaz velî;
Câhil olmaz, vardı istiğrâk yeli!"
2065. Sonra derler: "Dostumuz, biz isteriz,
Sen imâmsın, biz de hep uysak deriz!"
Söyledim: "Vardır zamândan müşkülüm,
Bir sâat mühlet verilsin isterim.

Tertemiz sohbette, hal etsem derim,
Toprağın sohbet, üzümdür, beklerim!
İçte sağlam dâne, topraklarla hem,
Sohbet etmiş, halvet etmiş onca dem!
Mahva yönlenmişse, topraktan hele,
Orda artık renk ve kokmak nâfile!

2070. Mahv olur kalmaz sıkılmak bir kere,
Hem ferâhlar kol açarken göklere.
Aslı toprak, sarhoş eyler öyle de,
Gitti sûret, mânâ oynar cilde.”
Baş eğip derler ki: “Fermân sendedir,
Baş eğişten, gönle od düşmektedir.”
Ben, seçilmişlerle kaldım bir zamân,
Hem nazar ettim, geçip benden o ân.
Az zamân kurtuldu rûhum öylece,
Her zamân, çok genci eylerken koca.
2075. Hep değiştirmiş zamândır renkleri,
Vakti geçmişler geçerler renkleri!
Sen zamândan kurtulur olsan birâz,
Hakk'a mahrem oldun artık, et niyâz!
Vakte bağlamış da hayret, sâde yol,
Hem zamân bilmez, zamanım bilmiş ol.
Hem zamândan, hem vakiten geçmiş er,
Bağlılar, bir mevkinin kaydındalar.
Her makamın vardı bir tek bekçisi,
İzni olmazdan bırakmaz herkesi!
2080. Mevkîsinden ayrılıp gitmiş kişi,
Başka bir mevkî, heves olsun işi.
Kim makamından geçer, dizginli bu,
Hem müvekkiler tutup çekmiş onu.
İşte kurnaz, sen müvekkil görmedin,
İhtiyâr, hiç sende yokmuş, bilmedin!
Yapmak istersin; ayak, el sende var;
Bir hapissin, sende yoktur ihtiyâr?

Var muhafız, inkâr ettin bil ki sen,
Mâni var dersin, nefistir önleyen!”

DEKÛKÎ'NİN İMAM OLMAK İÇİN
İLERİ GEÇMESİ

2085. “Son bulunmaz sözde, artık koş hele,
Ey Dekûkî, var imâmlık al ele!
Ey cihânın öncü gel kıldır namâz,
Hem zamân bulsun elinden, sus birâz!
Ey gören göz, nûra gark olmuş olan,
Bir imâmın, gözde nûr lâzım inân!
Oldu mekrûh, kör imâm olmuşsa da,
Ey büyük! Buymuş şerîat sunmada!
Gerçi hâfız, olsa fakîh kör olan,
Bir sefih, görmekle, üstündür inân!
2090. Körde, pislikten sakınmak yok bu dem,
Perhizin varlık, görülmüş gözle hem!
Elbet a'mâ sürtünür, görmez pisi;
İş, gücünden gelmemiş nûrun sesi!
Kör olan görmez, necâset ortada,
Kalbi kör, görmez necâset, saklıda!
Dışta pislik var, yıkarşın suyla sen,
Rûhta pislik, durmayıp artmış hemen!
Kalpte pislik varsa ağlarsan, yıkar,
Yoksa, içten pislîğin, bir gün çıkar.
2095. Hep necis saymış Hüdâ, kâfirleri,
Onda pislik dışta yok, pis içleri!
Kâfirin dış yüz desen, pislik değil,
Orda pislik dîn ve ahlâk oldu bil!
Dış necâsetler, uzaktan koklanır,
İç kokuşlar hem de Şam, Rey'den gelir.
Belki göklerden geçer hem, bak yine,
Hem girer Hûrî ve Rıdvân genzine.
Anlayıştan ölçü yaptım, söyledim,
Anlayan derdiyle, ölsem istedim!

2100. Anlayış, berrak sudur, tenlerse kap,
Kap kırılın hiç su kalmaz, döktü hep.
Tende vardır beş büyük aklın delik,
Hiç su kalmaz, kar da kalmaz üstelik.
Emri duydun: Göz kapansın sıkça yum!
Emri duydun hem de, yapmazsın uyum!
Ağzının söz, koymamış hiç anlayış,
Ey kulak, kum misli yapmıştın içiş.
Hem diğer menfezlerin, kalmış açık,
Anlayış içmiş, akıtmış pek yazık!
2105. Sen, denizlerden alır olsun suyu,
Sonda bir çöldür, bıraktın doğruyu!
Olsa vaktim, ben de söyledim size,
Karşılık olmuş sular, nerden bize?
Bir deniz, hiç durmayıp harcar suyu,
Sonradan dönmüş olur tekrâr suyu.
Hem denizden rızık alır, yüzbin ne ki,
Hem de çekmiştir bulutlar, öyle ki!
Sarf eder, bitmez alır tekrâr deniz,
İlmi mevcûtlar bilirler, neyse iz?
2110. Kissalar başlatmışız biz, bir kere,
Bitmemiş, kalmış kitâptan içlere.
Ey Hüsâmeddin ve ey Hakk'ın ziyâ,
Hem felek, bir benzerin doğmazdı yâ!
Gelmen olmuş rûh ve kalbin nâdirât;
Rûh ve kalp senden olur, mahcûp sîfât!
Çokça millet, meth ederdim mâzîden,
Hep metihlerden övünç, maksattı sen!
Kendinin ev nerededir, bilmiş duâ,
Her neler ister isen, gel et senâ!
2115. Methi, nâmahrem için gizler Hüdâ;
Çok hikâyem, çok misal var orda da!
Mahcup olmuş övgümüz, senden fakat,
Verdi Allah, hem fakîrin sâye tat.
Saydı makbûl, tuttu aczimden muâf,
Kör gözümden kâfi damlan, çünkü sâf!

Kuş, balık övgümden anlar, bilmeli,
Kim övülmüş, orda var bilmek yeli.
Methi eylerken de örttüm, gizledim,
Diş biler olmuş hasût, sussun dedim!

2120. Hem hasût ermez, bu yüksek bir hayâl;
Farenin yurt, tûtîler uymaz misâl!
Hîledir elbette, var dersen hayâl,
Kaşta bir kıldır, o olmaz bir hilâl!
Methiniz, his, hem de sığmaz göklere,
Bak, Dekûkî önde imam bir kere!

O KAVME İMÂMLIK ETMEK İÇİN
DEKÛKÎ'NİN İLERİ GEÇMESİ

Her tahiyâtlar, selâmkâr sâlihîn,
Cümle peygamber övülmüştür bilin!
Teşte tastan sanki su dökmüş gibi,
Hep metihler birleşir tekmiş gibi!

2125. Her kesim övmüş dururken bir teki,
Cümle din mezhepte birdir öyle ki!
Her metih, Hak nûrunun bir kısmeti,
Hem şâhıs, hem methi sûret, iğretil!
Müstahâk olmazsa, kim meth eylemiş,
Her ne görmüş meth eden, şaşkın imiş!
Nûru aydan almış olsun, bir duvar,
Hep duvar, nûrlar bürünmüş âşikâr!
Şüphesiz nûr, aslâ dönmüş oldu mu?
Ay da yitmiş, övgünün gelmiş sonu!
2130. Ayda nûrlar akseder olsun kuyu,
Sarkıtıp baş, methe yönelmekti bu.
Bir cehâlettir, bakıp meth etmesi,
Bir metih olmuş ayın tek hissesi.
Methi aydır, yansitandan sunmalar,
Küfr olur Hak övmeden çıkmışsalar!
Yol yitirmişken cesûrdur câhilân,
Göktedir ay, yerde sanmıştır inân!

- Çok güzellikten perişân, çok kişi,
Bitse şehvet, geldi pişmânlık işi.
2135. Bir hayâlî tenle birlik olsa da,
Yok görünmezdir, hakîkat ortada!
Sen mecâzî aşka açmışsan kanat,
Hep hakîkat, yükselişler verdi tat.
Hep döker şehvet, kanatsız kor seni,
Sen topalsın, hiç hayâlin yok denî!
Bak kanat, dursun ve terk et şehveti,
Bul meğzer, meylin kanattan cenneti!
Zevki, işretten bilir şehvet-perest,
Hem hayâl yolmuş kanat, çekmekte rest!
2140. Nükte tekrâr eylemek, borçtur bana,
Ver ki fırsat, hâlsizim bir baksana!
-
- O YEDİ KİŞİNİN DEKÛKÎ'YE
İKTİDA ETMESİ
-
- Gör, Dekûkî geldi, imâmım dedi,
Onlar atlas, hem Dekûk, püskül idi.
Uydular toptan, o şâhlardan katar,
Bir imâm var, pek de nâmdâr ismi var!
Sanki kurbândır, cihândan çıktılar,
Tekbîr almışken, yakınlık buldular.
Birliğin mânâsı, birlik ey imâm,
Hakka dönmek, kurbânın olmak tamâm!
2145. Nefsi kes, tekbîri söylerken dilin,
Hem namâz tekbîr, nefis kesmek bilin!
Ten ki İsmâil ve cân olmuş Hafîl,
Cân heves kesmişti, tekbîrlerle bill!
Hırs ve şehvetten ölüp geçmek, niyâz,
Besmeleylen ten boğazlarmış namâz.
Kim namâz kılmış, kıyâmet ânları,
Var hesâplık, var münâcât safları.
Hepsi birden, sanki san, mahşerdeler,
Dik durup, Hak huzra yağış dökmekteler.

2150. Der ki Hak: "Kârdan neler gelmiş bana,
Böyle mühlet, vermiş olmuştuk sana?
Kendi ömrün, nerde harç etmiş isen,
Nerde bitmiş lokmanın kuvvet, de sen?
Nerde eskittin, gözün cevherleri?
Beş duyun nerdeydi, kullanmak yeri?
Göz, kulak, aklın ki Arş'ın cevheri,
Harcadın, yerden de sen aldın ferî?
Kazma, bel, emsâli verdim el, ayak,
Kendi lûtfumdan, bağıştır, nerde bak?"
2155. Hak huzurdan böyle yüzbinler haber,
Dert dolup, tekrâr dönüp gelmekteler.
Hem kıyâm ânında, Allah'tan gelir,
Kul utançtan yer öper, çift kat olur!
Hem utançtan, onda kuvvet yok olur,
Hem rükû eyler ve tesbihler okur.
Sonra fermânlar erer, baş kaldırır,
Kalk "rükûdan sen cevâplar ver" denir.
Kul utanmış, kaldırır yerden başı,
Şimdi tekrâr, secde etmektir işi.
2160. Sonra tekrâr, secdeden kalk denmede,
Yaptığın neymiş, gelip bir söyle de?
Kaldırır baş, hep utanç dolmuş yine,
Bir yılan olmuş, düşer yüz üstüne.
Söylenir tekrâr ki, doğrul söyle sen;
Yaptığım her şey, sorulsun inceden.
Heybetinden Allah'ın tutmaz ayak,
Hem hitâbın etkidir, rûhunda bak!
Bir ağır yükten, ezilmiş diz çöker,
Der ki Allah: "Hâli artık ver haber!"
2165. Verdiğim nimet için şükrün nedir?
Faydalandın, hep benim sermâyedir!
Bir selâm vermek için dönmüş sağa,
Orda rûhlar, enbiyâ, hem evliyâ!
Mânevî şâhlar, şefâat eyleyin,
Pis ayak balçıkta saplanmış bilin!

NAMAZDA SAĞ TARÂFA SELÂM
VERMENİN, KİYÂMETTE HAKK'IN
HESÂBA ÇEKMESİNDEN KORKARAK
PEYGAMBERLERDEN YARDIM VE
ŞEFÂAT TALEP ETMEYE İŞÂRET
OLDUĞUNUN BEYÂNI

Der ki Peygamber: "Geçen, yardım günü;
Çâre dünyândır, heder ettin onu!

Vakte uymaz kuş musun, bahtsız kişi?
Dökme kanlar, çek de git sen, yap işi!

2170. Hem de, yüz dönmüş olurken sol yana,
Çevre; "Yardım istemek yok, " der onal
"Hakk'a kendin ver cevâp" derler o ân,
"Bizden el çek, yok bizim yardım inân!"

Çâre yok, ordan ve burdan neylesin?
Rûhu artık, çâresiz kalmış kesin!

Hem ümîtsiz kaldı, me'yus cümleden,
Kaldırıp çift el, duâ etmiş hemen!

Cümleden kestim ümît, Yâ Rabbenâ;
Evvel âhir, sâde sen Rabsin bana!

2175. Sen namâzdan, hoş işâret gör hele,
En sonun hep böyledir, sen bilsene!
Bir yumurtaymış namâz, civciv çıkar,
Dâne toplar kuş musun, tâzim sunar?

DEKÛKÎ'NİN, NAMÂZ
ESNASINDA, BATAÇAK BİR GEMİ
HALKİNİN FERYÂDINI İŞİTMESİ

Hem, Dekûkî'dir imâmlık eyledi,
Hem namâz kıldıkları, sâhil idil!

Hem cemâat uydu, saf saf durdular,
Üst cemâat, seçkin imâm; uydular!

Duydular deryâda, bir imdât sesi,
Ânsızın görmüştüler varmış nesi.

2180. Dalgalar sürmüş, sürükler bir gemi,
Bir belâdır uğramış hükmün demi!

Hem karanlık, hem bulut, hem dalgalar;
Hem bu üçten, artar olmuş korkular.

Sanki Azrâil, muazzam yel esen,
Sağ ve soldan, dalga artıp yükselen!

Orda mevcût cümle insanlar erir,
Orda yüzler nâle, feryât yükselir!

Baş dövüp ellerle hep durmuştular,
Cümle dînsiz, Müslümân olmuştular.

2185. Hakk'a her türden, niyâz etmekte,
Hem de cândan, ahdedip gitmekte.

Onca yıllar, aslâ secde etmeyen,
Baş açık hep, secde etmişler hemen!

Hem denilmiş, böyle yapmak faydanız,
İşbu ân, kulluk verir yüzlerce iz.

Hem ümît kesmiş dayıylan, amcadan,
Hem peder, dost, anne çıkmış ortadan.

Zâhidân şâkî ve fâsıktan olan,
Şimdi olmuş, muttaki bir Müslümân!

2190. Yoktu sağdan, yoktu soldan faydalar,
Hîle ölmüş, tek duâdan fayda var.

Âhlarından is çıkarken göklere,
Onların âhlar yayılmış her yere!

Der ki şeytân, insanın düşmân ya hem,
"Ey köpek tapmış, bu çift illet demem;

Ey münâfık, hem de ey münkir geber,
Sonda, mecbûr geldi artık çift eser!

Kurtulursan, bulsa göz aydınlığı,
Oldunuz şeytân, atıp zevk çılgılığı.

2195. Gelmemiş hiç akla, dertler var iken,
Kurtaran, elden tutan, Hak'tır hemen."

Şeytânın söz, söylenirken durmadan,
Has kulakmış, böyle bir sestem duyan.

Mustafâ gerçek kutup, şâhlar sesi,
Pâklığın deryâsı, söz der; en hası!
Sonda görmüşler, câhiller her şeyi,
Aklı çok, görmüş olur önden iyi!
İşte son dersin, başından gizlidir,
Ehli önden, suçlu tek çiksin bilir.

2200. İşte son, baştan bilinmez olsa da,
Son görünsün, câhil, âlim bilmede.
Aybı mâdem görmüyorsun önceden,
Ey inâtkâr dikkat et sellerde sen!
İhtiyât neymiş? Ki ânsızdan gelen,
Her ne var, görmek gerekir önceden!

İHTİYÂTKÂR KİMSENİN TASAVVURLARI

Ânsızın kapmışsa aslan bir eri,
Hem de, seçmiş olsa ormanlık yeri.
Bil o insan, hem düşünmüştür neler?
Sen düşün aynen, dinin üstâd o er!
2205. Yokluğun, derdin, kazânın aslanı,
Cânımız dünyâ, o seçmiş ormanı.
Öyle, halk korkar zaruretten yana,
Ağza dek, ummâna batmış baksana!
Sâde korkun olsa Allah'tan eğer,
Lûtfünüzden beklenir çok hazneler!
Korku, gâm olmuşsa insan gâm demek,
Varlığın kaygıyla, yokluk istemek.

GEMİNİN KURTULMASI İÇİN DEKÛKÎ'NİN DUÂ VE ŞEFÂAT ETMESİ

- Bak Dekûkî gördü, kopmuş velvele,
Gözden akmış yaş da, dönmüştür sele.
2210. "Bakma Rabbim onların pis fi'line,
Padişâhsın, tut o ellerden yine!
Kudretin ermiş deniz, gök, yerlere,
Ey Hüdâ'm sen, eyle imdat bir kere!

Hem Kerîm'sin hem Rahîm'sin, yok sonun,
Affet artık, her ne var, suçlar onun.
Verdiğin binler bedâvâ göz, kulak,
Yok ki rüşvet, verdiğin his, akla bak!
Rızkımızdan verdiğin, hep fazladır,
Gördüğün suç, bizde hep artmaktadır!

2215. Ey büyük Allah! Günâh yaptık yazık,
Affedersin çünkü affın çok büyük!
Hırs yüzünden, yaktık artık biz bizi;
Senden öğrendim duâ, döndüm yüzü!
Sen ki öğrettin o duâ aşkına,
Çok karanlıklar, duâ kandîl bana!"
Hem Dekûkî, böyle kaldırmış eli,
Sanki müşfik anne olmuş, bilmeli!
Gözlerinden, kanlı yaşlardır gelen,
Hem semâdan bir duâdır yükselen!

2220. Başka bir hâldir duâ sarhoşluğu;
Kuldan olmaz, dolduran Hak; yokluğu!
Hep fenâfillahtadır gör, evliyâ,
Et duâ, hem mucibi olmuş Hüdâ!
Vasitan yoktur, bakarsan ortada,
Rûh habersiz oldu, hep yalvarsa da!
Bendeler; rahmetli, elbet çok halîm,
İş düzeltmek üzre var, Hak'tan selim!
Hem koşarlar, rüşvet almaz yardıma,
Zor vakitler, hep acır mahlûkuma!

2225. Ey belâya uğrayan bul kavmi sen,
Bil belâdan önce kavm, nimet hemen.
Pehlivân etmiş duâ, batmaz gemi,
Sandılar hem, onların gayret demi.
Sandılar, pâzûlarından kurtuluş,
Tam hedef tutmuş olan, bir ok imiş.
Avcıdan kurtardı koşmak tilkiyi,
Tilki sanmış, kurtaran kuyruk, iyi!
Cânı kurtarmış olan, kuyruk ne ki?
Okşayıp kuyruk, severken öyle ki!

2230. Tilkiyi saklar ayaklar avcıdan,
Amma hep kuyruk över o durmadan!
Tilkiyiz biz, dön de ehlullâha bak,
Kurtaran dertten, bizim onlar ayak!
Hilemez elbette benzer kuyruğa,
Oynarız durmaz döner, soldan sağa.
Hileler saydık delil, kuyruk diye,
Sallarız, hayran bulup göstermeye!
Hayrân olsun, cümle insan isteriz,
Biz tamahtan, sanmışız göklerdeniz!
2235. İsteriz, efsûnla ersek göklere,
Bilmeyiz, düştük çıkılmaz bir yere!
Ey akılsız, sen çukur bir yeredesin,
Haddi bil, tutun bıyık, el çek kesin!
İşte sen, hoş bahçe bulmuşsan eğer,
Sonra halkın tut etekten, ver ki yer.
Unsurun, hem his ve yönler bendesi,
Pek lâtîf bir yeredesin, çek herkesil
Sen eşekten gölgesin, kuyruk işin,
Bûsegâh buldunsa sen, bildir kesin!
2240. Dosta kulluk, olmamış kismet sana,
Şâhlığın meyl, çıktı nerden meydâna?
Âferîn densin, dilersin hep sana,
Bir giriş taktın, şu rûhun boynuna!
Tilki benzer, hîlekarlık etme sen,
Kalbi, ehlienden; bulup, bağlan hemen!
Hiç kebâp aslanda, eksik olmamış,
Tilkisin, bir leş için yaptın koşuş.
Ey gönül, Hak ehli var, bulman gerek,
Sen ki cüz'sün külle yönlenmek gerek.
2245. Hak bakış mutlak senin kalbinle bil,
Olmamış sûret denen, hem suyla kil.
Sen diyorsun, kalbimiz var bir kere,
Arşta dir kalp, inmemiş elbet yere.
- Bir siyâh kil var, su vardır, baksana,
Oysa imkân yok ki abdest almana.
Çünkü olmuştur su mağlup toprağa,
Bir yürek var, yok gerek kalp saymağa.
Göklerin üstünde kalp vardır bilin,
Abdalın yâr, gönlüdür peygamberin.
2250. Kalp, çamurdan kurtulur, sâflık bulur,
Sâflık artar, faydalar sunmuş olur!
Suysa topratan geçip bulmuş deniz,
Kilde tutsak kalmamış, olmuş deniz.
Bizde tutsaktır su, elbet toprağa,
Rahmetin deryâ, yetiş kurtarmağa!
"Der deniz: "Hep ben, seni çekmekteyim,
Sen diyorsun: "Ben sâfım tatlardayım!"
Sende sözler eylemiş mahrûm seni,
Vehmi terk et, haydi gel sen bul beni!"
2255. Suyla killer, hep denizler istiyor,
Kil ki zincirdir; su "sen dursan" diyor.
Hem su, kilden kurtarır olsun ayak,
Müstakildir, kil kurur, var çatlamak.
Hem neden kil mânidir koymaz suyu?
Sende mevcûtken yemek, içmek hûyu!
Böyledir, bilsen cihân şehvetleri,
Mal ve mevkî, iştahın her türleri!
Toplanır bunlar gelir, sarhoş eder,
Bulmamışsan, cümleten olmuş keder.
2260. Şunca olmuş gâm ve ye's sarhoşluğu,
Pek fena mal, ihtiras sarhoşluğu!
İhtiyaçtan fazla mal hiç isteme,
Olmasın nefsinse hâkim bekleme!
"Gönle sahip ârifim" derken bile,
Söyleyip düştün, olup serkeş hele.
Hem nasıl balçıkta mevcût bir suda;
"Ben suyum" derken de serkeş olmadal!

Sen bulanmış kalbi, sanmışsın gönül,
Şüphesiz kalbin, erenden ayrı bill!

2265. Süt ve bal sevdâsıdır arzûn senin,
Hoş görür olsan ya, has gönlün senin?
Süt ve bal, olmuş gönül aksetmesi,
Her hoşun hoşluk, gönüldür haznesi.
Kalbe ârif gölge, düşmüş olsa gör,
Gönlü cevher hep cihân arz olur.
Kalpte, bir mâl aşkı dolsun, belle sen,
Cân, su, kil, meftûnu olmuştur hemen!
Yâ karanlık bir hayâl var söyleşir,
Buldu sohbetler dalıp gitmektedir.

2270. Dolmasın nûr kalbe, yoktur aslâ yol,
Kalp, nazargâhı Hüdâ'dır bilmiş oll
Neyse, yüz binlerde yoktur böyle kalp,
Anca kâmillerde vardır, böyle kalp.
Sende kalpten, sâde kırık parça var,
Bir gönül bul, kalbi dağ etsin o yâr.
Ehl-i kalpler kaplamıştır âlemi,
Saçmış altın durmadan, mertlik demi!
Hak selâmından saçar rahmet o er,
Halka sunmuş, ehl-i kalptir hisseler.

2275. Her kimin düzgün etek, düzgün cebi,
Bak, gönülden armağan almış gibi.
Hep niyâz, bitmez huzur, dolsun cebin,
Dolmasın fisk-ı fücûr, artık işin!
Delmesin cepler ki, fiskin taşları,
Sahte nakt neymiş, ayır sen onları.
Sen cihânın taşla, doldurdun etek,
Bir çocuksun, taşla oynarsın demek.
Hem gümüş, altın hayâl, gerçek değil,
Artırır gâm, doğrular yırtmıştı bil.

2280. Olmasın akl, hem çocuklardan yana,
Oynanan taş, akçe olmuştur ona!

Yaş akıldır, bembeyâz bir saç değil,
Kil sığışmaz, şans, ümît var olsa bill!

DEKÛKÎ'NİN DUÂ VE ŞEFÂAT ETMESİNİ
O CEMÂÂTİN İNKÂR ETMELERİ,
UÇUP GAYB PERDELERİ ARKASINDA
GİZLENMELERİ, DEKÛKÎ'NİN DE
"BUNLAR HAVAYA MI ÇIKTILAR,
YERE MI GİRDİLER?" DİYE HAYRETE
DÜŞMESİ

Oldu istekler ve kurtulmuş gemi,
Hem namâz olmuş tamâm, almış demi.
Bir fısıltıymış, yayılmış ortada,
"Hem de boş işler yapan kimmiş? Baba!"
Hem Dekûkî arkasından söz dedi,
Yanda kim var, gizli sırlar söyledi.

2285. Der ki herkes: "Ben duâ hiç etmedim,
Gizli, âşkâr sanma bir şey istedim!"
Derde düşmüştür imâm, söyler biri,
Pek fuzûli bir duânın işleri!
"Bende ancak bir yakın var" der biri,
"Arkadaşlar zânnımız almış yeri."
Boşboğazdır, dar gönülden, duy sesi,
Hak kazânın inkârıyken cümlesi.
Hem keremkârlar da, söyler böylece,
Baktım arkamdan, dönüp ben öylece.

2290. Görmedim, yoklardı artık ortada,
Hepsi gitmiş, kalmamışlar arkada.
Sağ ve soldan, yüksek alçak, her yöne,
Atmışım keskin bakış, yoklar yine.
Sanki onlar inci, yoklar ortada,
İz bulunmaz, toz görünmez arkada.
Allah'ın kubbeydi gizlendikleri,
Hangi ravzâ, oldu bilmem yerleri?
Hak mı gizler? Eyledim hayret ona!
Gözlerimden, saklamıştır baksana!

2295. Öyle gizlenmiş, görünmez gözlere,
Sanki dalmıştır balıklar göllere!
Sürdü yıllar, gör Dekûkî hasreti,
Bir ömür hem, ağlayıp hem, inledi!
Dersin ey gafil, meğer sen bir velî,
Hak'ladır, bilmez beşer zikrin dili.
Ey câhil sen rûh değil, gördün beşer,
İşte merkep, burda yatmış, burda yer!
Sen ki virân belledin hep, halk gibi,
Öyle gördün onları, ey hâm sabî.

2300. Hak yaratmış, gördü İblîs derdi bil:
"Ben ki âteş, oysa Âdem, aslı kil!"
Gel de, şeytânî gözün bir kez kapa,
Nerye dek, gözler yüzünden bakmada.
Ey Dekûkî, kesme görmekten ümîd,
Irmağın benzer, döküp yaş öyle git!
Öyledir onlar, ararlar devleti,
Gönle hürlük, bir sıkıntı nisbeti.
Sen, cihânın işlerinden geç öte,
Ol üveyk, artık araştıır "kû, kû"²⁰¹ de!

2305. Hoşça bak gâfil, demiş Hak, öyle ki,
Sen duâ et, gör kabûl etmek ne ki?
Kimde kalp, dertten temiz olmuş hele,
Hem duâ yaklaştırır, Allah ile!

DÂVÛD PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM
ZAMÂNINDA ÇALIŞMADAŇ VE
ZAHMETSİZ HELÂL RIZIK İSTEYEN
BİR TÂLİBİN HİKÂYESİ VE DUÂSININ
KABÛL OLUŞU

Akla gelmiş bir hikâye, bir fakîr,
Gündüz, akşam hep figân etmektedir.
İstemiş rızık av ve zahmet çekmeden,
Hem, helâl bir rızık istemiş hemen.

Önceden biz bahsi açmıştık fakat,
Söylemekten fırsatım olmuş sakat.

2310. Söyleriz, ihsân buluttan yağsa yâ,
Hâli biz hem, başlarız anlatmaya.
Gördü hayvân sâhibi, kesmiş onu,
"Hem sığır elbet benim der, en sonu!"
"Söyle sen bilmem neden kestir, bana?
İnsâf et ahmak, akıl rehber sana!"
"Rızık isterdim Hüdâ'dan ver diye,
Ben niyâz ettim de, döndüm kibleye.
Ettiğim duâm benim görmüş kabul,
Geldi rızıkım, bu sığır olmuştu bil!"
2315. Coştu hiddetlendi hayvân sâhibi,
Hem de sert birkaç tokat, vurmuş idi.

İKİ HASMİN DÂVÛD
ALEYHİSSELÂM'IN HUZÛRUNA
GİTMESİ

Hem de Dâvûd huzruna çekmiş ona,
Derdi: "Şaşkın, zâlim, ahmak, gel bana!
Hîlekâr, terket, soğukluk fendinin,
Gel akıllan sâhibi ol kendinin.
Sen ne dersin? Söylesem neymiş duân?
Saç, sakal, yüz, hep alay olmuş inân!"
Der ki: "Ben ettim duâlar Allah'a,
Yuttuğum kan, zahmetim çok, yok paha.

2320. Ben kesin bildim, duâm olmuş kabûl,
Taş çalıp baş üzre vur, pis sözlü kul!"
"Hak için söz söyleyin, ümmet olan,
Dinleyin siz, söz diyor hep saçmadan!
Müslümânlar siz bakın, etmiş duâ,
Bir duâdan mal onun olmuş güyâl!
Böyle mâl bulmak olur, olsun hemen,
Cümle âlem mal bulur, bir cümleden!

²⁰¹ Kû kû: "Nerede, nerede?" demektir.

- Bir duâdan mâl bulunmuş olsa yâ,
Kör olanlar, bey çıkarlar ortaya!
2325. Gündüz, akşamlar, okur onlar duâ,
Rızıkı ihsân eyle, sen ver, Ey Hüdâ!
Sanki vermezsen, veren yoktur bana,
Hep açan sen, sen, eşikler açsana!
Körlerin gayret, duâ kudretse de,
Bir dilim ekmek görürsün, elde de!"
Der ki millet: "Doğru söyler Müslümân,
Kim duâ satsın bu tarz, zâlim inân!
Hem duâ, nerden eder mâl sâhibi?
Saymaz İslâm, böyle şey düstur gibi!
2330. Yâ, satın almak yâ uygundur hibe,
Yâ, vasiyetten iner mülkler cebel!
Nerde yazmış? Tâze dîn göster kitâp!
Ver sığır sen, yoksa haps ol, çek azâp."
Kaldırıp baş, hem semâya döndü o,
"Ben duâ ettim bilensin doğruyu!
Hep duâlar senden ilhâmdir bana,
Her ümît, senden uyanmış baksana!
Etmemiş oldum muhakkak boş duâ,
Ben ki Yûsuf dengi görmüşüm rüyâ!"
2335. Gördü gün, ay, gördü on bir yıldız,
Secde etmişler dönüp onlar yüzül!
İtimât etmiş rüyâ-yı sâdika,
Beklemiş çıksın ve zindândan o dal!
İtimâdından ki çekmezmiş keder,
Hem Züleyhâ, bendelik, boş bir kader.
Yandı rüyâ, mum olup, hem önde o,
Sundu aydınlık, güvendir işte bu!
Attılar onlar ve zindânken kuyu,
Bir ilâhî sestî artık, duyduğu!
2340. "Sen ki bir gün, mânevî bir şâh iken,
Söyleşirsin hâli, her kardeşle sen!"
- Görmemiş kim, seslenen elbet ki o,
Etkisinden, gönlü bilmiş, kimdi o!
Kuvvetiymiş, dayak olmuş o ses,
Hep huzur vermiş, râhat vermiş o ses.
Öyle bir ses, mânevî meclis ona,
Hem Halîl'in güllüğüymüş baksana!
Her cefâ gelmiş ve ermiş olsa da,
Bir tahammül, kuvvet olmuştur sedâ!
2345. Tâ Elest'ten mü'minin kalplerdedir,
Bir hitâp, zevkler dolup gelmektedir.
Etmesinler hiç belâ varken hele,
Hak emirler, itirâzsız mes'ele!
Bir hekim versin ilâç, olmuş acı,
Gül şekerden yut, tamâm yitsin gücül!
Gül şekerden lokma almaz olsalar,
İnkâr etmiş miyde hazm etmez, kusar!
Bak Elest vaktinde düş görmüş kişi,
Mest olur, gerçek ibâdetdir işi!
2350. Mest olur olmuş sanırsın bir deve,
Hep ibadet hurcu tutmuş çekmede.
Ağzının yandan köpüktür gözlenen,
Mestliğin yangın da, şâhittir hemen.
Şevk elinden sanki aslandır deve,
Yük ağırdır oysa, pek az yer deve!
İsteyip çekmektedir zahmet deve,
Kıl kalır dağ, eylesin niyyet deve.
Hem Elest vaktinde rüyâ görmeyen,
Bir mürît, dünyâda olsunmuş neden?
2355. Olsa! Var gönlünde yüzler şüphesi,
Tek şükür var, yıl sürer dertlenmesi.
Bir tereddüt, bir adım atsın öne,
Bir adım, tekrâr geri dönmüş yine.

Bahsi açmak, boynumun borcuydu bu,
Tezliğin var, sen "Elem neşrah" oku.²⁰²

Bil, ağır şerhin ki, son yoktur gibi,
Sen, sığır davâsının sür merkebi.

"Şimdi kör şeytân deyip etmiş kıyâs,
Hilekârlık duâmın olmaz esas!

2360. Etmişim körler duâsın nerde hem?
Olmamış hiç başkasından istemem!

Kör cehâletten, umar halktan ama,
İsterim Hak'tan, kolaylıktır bana.

Kalbi kör, saymıştı körlerden beni,
Rûhum ihlâs, pâklığım görmez hanî!

Ben de körlükler ki, aşkından gelir,
Sevdiğim şey, kör, sağır, etmektedir.

Hak'tan ayrılmış neler, görmem, körüm,
Hakk'ı seyretmek için görmüş gözüm!

2365. Sen görensın, sen bilensın Ey Hüdâ!
Lûtf inâyet çevresın gezdımdı yâ!

Öyledır hem, Yûsufı Sıddık'a sen,
Bir rüyâ görmüş iken, verdın güven.

Gösteren lûtfu senın bir düş bana,
Hem duâm, artık oyun olmazdı ya!

Bılmıyor millet benim sırrım nedir?
Sözlerım, nerden fenâ gelmektedir?

Haklıdırılar, gaybı tek Allah bilir,
Aybı dersın Allah'ım örtmektedir!"

2370. Hasımı der: "Ey amcamız, gel dön bana,
Söyle gerçek, gökle söyleştın yana?

Hilekârsın, halkı aldatmak için,
Aşk ve Allah'tansa dem vurmak için!

Söyle, hangi yüzle döndün Hakk'a sen,
Kalbi ölmüş kimsesın bil, önceden!"

Öyle derken, şehre düşmüş velvele,
Müslümân kul secdeler almış ele!

"Ey Hüdâ, gel etme rüsvâ bendeni,
Ben fenâysam, etme sırrımdan beni!

2375. Sen bilirsın, ben ki bitmez her gece,
Yüz duâ, yüz secde kıldım öylece.

Hem duânın, halk için yok kıymeti,
Sanki kandil Hakk'a sunmuş kameti."

DÂVÜD ALEYHİSSELÂM'IN
İKİ HASMI DİNLEMESİ VE DURUMU
DAVÂCIDAN SORMASI

Çıktı Dâvud hânesinden meydâna,
"Hâl nedir, neymiş diyin, sizler bana?"

İddiâ etmiş, adâlet istedi,
"Hayvânım, benden kaçıp gitmiş" dedi.

"Oysa tutmuş hayvânı kesmiş niye,
Söylesın artık, onun maksat ne de?"

2380. Der ki Dâvud: "Söyle neymiş ey kerîm;
Sen neden kestınse, biz bilsek derım?

Saçma söz yok, hem delil lâzım bana,
İş ve davâ yönlenir hâlden yana."

Der ki: "Ey Dâvud! duâm yıllar yılı,
Gündüz, akşam Hakk'a kaldırdım eli.

Bir helâl, hiç zahmeti yok rızık bana,
Ver deyip, hep ben duâ ettim O'na.

Er, kadın, komşum bilirler hâlimi,
Her çocuk, vasf eylemiş ahvâlimi.

2385. Apaçık sor, kimden istersen bunu,
Çok kolay, hep anlatırlar bil onu.

İsterim sor, hem sorarsın her kime,
Eski gjymiş yoksulun arzûsu ne?

Çok duâdan sonra gelmiş bir sığır,
Ânsızın, hânemde durmuş bir sığır.

Rızık için yok, tek niyâzımdan benim,
Göz kararmış, şimdi şâd olmak işim!

²⁰² "Göğsünü senin faydan için genişletmedik mi?"
(İnşirâh, 1)

Hakk'a binler şükrü tekrâr eyledim,
Kimmışim ben, Hakk'a şükr olsun dedim!"

DAVUT ALEYHİSSELAM'IN ÖKÜZÜ
KESENİN HAKSIZ OLDUĞUNA
HÜKMETMESİ

2390. Der ki Dâvud: "Saçmalıklar eyleme,
Şer'i hüccet, neyse göster, söz demel!
Bir delilsiz hükmü, görmezsin revâ,
Batıl âdet eylesem vermez sefâ!
Kim bağışlar, yoksa aldın kimseden,
Yoksa mirâs, yoksa bir varis mi sen?
Varsa bir iş belleyip etkin mi sen,
Mahsûl olmaz, bil ki bir şey ekmeden.
Her ne ekmişsen, biçersin hak senin,
Yoksa, zulmün âşikârdır bak senin!

2395. Müslümân'ın hakkıdır, yok saçmalık
Borç alıp ver, bâtil eylesen yazık."
"Ey Nübüvvet şâhı sen onlar gibi,
Söyledin, onlarsa zulmün sâhibi!"

HAZRET-İ DÂVUD'UN HÜKMÜNDEN
SONRA O KİMSENİN ALLAH'A
TAZARRUU

Secde etmiş der ki: "Ey sırlar bilen!
Gönlü Dâvud'un gerek, duysun hemen?
Bende âteş, sal onun sen gönlüne,
Ey keremkâr, ver ki Dâvud kalbine!"
Söyleyip hıçkırdı, akmış yaş hemen,
Sanki Dâvud kalbi çıkmış sîneden.

2400. Der ki Dâvud: "Bak sığır hakkın senin,
Ertelensin şimdi isrârın senin!
Ben de, halvet eyleyip, kılsam namâz,
Sır bilen Hak'tan gerek, sorsam birâz!
Bende hûy olmuş, namâzdan iltifât,
Buydu mânâ, gözde nûrumdur salât.

Bulsa rûhum bir açılmış pencere,
Mektubu Hakk'ın, okunsun bir kere!
Allah'ın vahyin, feyizden yağmuru,
Penceremden buldu ev, nûr unsuru.

2405. Bir cehennem, evde yokken pencere,
Dinde maksat, menfez açmak kalplere!
Kesme orman, vurma himmet kazması,
Kalbe vur açsın o, menfezden hası!
Bilmiyor muydun, güneşten her ziyâ,
Örtülerden başka gerçeklerdi yâ!
Gördüğün nûrlar ki, hayvân görmede;
"Velekad kerramnâ"²⁰³ Hak emretme del!
Ben güneşler misli nûrlar dolmuşum,
Yok ayırmak, sâde bir nûr olmuşum!

2410. Yaklaşırlar, hem namâz, hem halvete,
Gösterip yol, yaklaşırken millete.
Ben, cihân dosdoğru yönlensin diye,
Pehlivânsam, atmışım el hîleye.
Sırrı Dâvud söylemez, yoktur izin,
Sırrı deryâlar ederdî, toz bilin.
Böyle üslûp kullanır, Dâvud yine,
Erdi halkın akı yanmak hâline.
Arkadan çekmişti, tutmuş bir kişi,
Birdir Allah, bende yok, şekkin işi?

2415. Geçti dalgınlık ve gelmiş kendine,
Söz kesilmiş, geçti halvet mülküne.

HAKK'IN MEYDANA ÇIKMASI İÇİN,
DÂVUD ALEYHİSSELÂM'IN HALVET
HÂNESİNE GİTMESİ

Geçti ordan örttü halvet hâneyi,
Seçti mihrâp, üzre duâ etmeyi.
Hak ki göstermiş, görür olmuş tamâm,
Vâkîf olmuş, kim de ister intikâm.

²⁰³ "Biz insanoğlunu mükerrerem kıldık." (İsrâ, 17/70)

Hükm için artık hasımlar geldiler,
Hem Nebî huzrunda saf saf oldular.
İddiâlar çıktı tekrâr meydâna,
Müddeî, konmuştu çok zân altına.

DÂVUD PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM'IN
SIĞIR SÂHİBİNE DAVÂSINDAN
VAZGEÇMESİNİ SÖYLEMESİ, SIĞIR
SÂHİBİNİN DÂVUD'U KINAMASI

2420. Der ki: "Dâvud gel helâl et hakkını,
Etme tân sen, Müslümân'dır geç onu!
Sende suç, örtmekte Allah ey civân;
Suçların örtüldü sonsuz git hemen."
Der ki: "Eyvâh neydi hikmet, hak mı bu?
Tâze bir kanun konulsun, doğru mu?
Adlinin şöhetle dolmuşken cihân,
Yer ve gök itryla hep kismet bulan.
Böyle bir tek zûlme düşmüş it mi var?
Böyle zûlm dağ taş ki koymaz parçalar!

2425. Müslümân sizler bakın neymiş cezâ, "
Söyleyip Dâvud'u tan etmişti yâ!

DÂVUD ALEYHİSSELÂM'IN, SIĞIR
SÂHİBİNE: "CÜMLE MÂLINI ONA
VER!" DİYE HÜKMETMESİ

"Ey inatkâr, var neyin, gel ver buna! "
Böyle sözler söylemiş, Dâvud ona!
"Cümle varın neyse artık ver ona,
Yoksa zulmün hepsi çıkmış meydâna!"
"Durmadan zulm artıyor, bilmem ne-
den?"
Saçtı toprak yırttı üst, başlar hemen!
Böyle birçok suçlayışlar eyledi,
Sonra Dâvud: "Sen birâzcık gell!" dedi.

2430. Der ki: "Bahtın kör senin, sabrında yok,
Çıktı zulmün, hep karanlık çok yazık!

Pisledin, çıkmak dilerken yükseğe,
Her eşek layık değil ot vermeye!
Git senin eş, evlâdın, olmuş köle,
Hep onundur, fazla bir söz yok hele!"
Taş alıp dövmüş olurken göğsünü,
Çâresiz koşmuş, değiştirmiş yönü.
Halk gelip Dâvud'u suçlarken hemen,
Gizlenen gerçek nedir hiç bilmeden.

2435. Oldu onlar bir saman divânesi,
Bilmeden, zâlim ve mazlûm hangisi!
Bildi zâlim nefsi kesmiş kimseler,
Zorba kim, mazlûm da kim bilmiştiler!
Tâ içinden, nefse mahkûm bir kişi,
Mazlûmun düşmânı olmaktır işi.
Saldırır yoksul adam bulsun köpek,
Bulsa fırsat, hem ısırmıştır demek.
Âr gerek aslan için, hiç itte yok,
Avlamaz aslan, var olsun komşuluk.
2440. Mazlûm öldürmüşse zâlim, taptı halk,
Halkı gör, Dâvud'a isyankârdı halk.
Hem de yönlenmiş tümüyle halk olan,
"Sen seçilmiş bir Nebî, şefkât sunan!
Bir zulümdür apaçık, uymaz sana,
Bir günâhsız suçlanan, bir baksana!"

DAVUD ALEYHİSSELÂM'IN
BU GİZLİ ŞEYİ MEYDANA ÇIKARMASI

Der ki: "Ey dostlar, vakit gelmiş bu ân,
Söyleyim, olsun ayân hep sır denen!
Kalkınız, toptan çıkıp biz kırlara,
Erme mümkün orda mevut sırlara!

2445. Bir ağaç var, orda dal salmış yere,
Dal budak eğmiş, sarılmış yerlere.

Gölge sağlam, kökte dersen güçlüce,
Kan alıp, ordan ulaşmıştır güce!

Kan döker olmuş ağaç altında bu,
Bir bey öldürmüş, beyiymiş doğrusu.
İşte Allah, çok cinâyet örtmede,
İşbu mel'ûn, küfrü nimet etmede.

Oysa yardım etmedi öksüzlere,
Geçti nevrûz, geçti bayram, kaç kere!

2450. Sâde bir tek lokma vermezken hele,
Bir hukuk vardır, hayâl etmez bile!
Bir sığır kesmiş, alıp vurmuş yere,
Bilmemiş mel'ûn, onun hak, bir kere.
Kendi açmış, perde örtmüşken Hüdâ,
Bir cinâyet, Allah'ım örtmüştü yâ!
Kâfir olsun, fâsık olsun yapsa suç,
Örttü Allah, işleyen açmış sonuç.
Cânda sırlardan zulüm örtülmede,
Şimdi zâlim gözletip, göstermede!

2455. Sanki der: "Vardır benim boynuzlarım,
Ben cehennem üzere tutmuş saklarım."

DÜNYÂDA DAHİ ZÂLİMİN ZULMÜNE
ELİNİN, AYAĞININ ŞEHÂDET ETMESİ

Ey zulümkâr! Suçlusun sen, el, ayak,
Sende mevcut hâle şâhit, gör de bak.

İtikadın neyse der gönlündeki,
Dikleşir bir bekçidir say öyleki!"

Hem gazap ânında mevcût organın,
Sırrı söyler, hiç bırakmaz sır yanın.

Söyleyin der, her ne etmiştir cefâ;
"Durma artık el, ayak gel söyle yâ!"

2460. Sırta şâhit, dizginin, aldın ele,
Öfkelenin zulmü sen verdin yele.
Dikse Hak sahrâya sırrın sancağı,
Gönlü şâhit, bir vekil etmiş bağı!
Haşri ister, sırlar olsun âşikâr,
Orda şâhit bulmanın, güçlük mü var?

Zulme, on elden sarılmış, ey adam,
Cevherin gerçek, bilinmiştir inân!

Zulmü, şöhret etmenin yok gâyesi,
Gönlü âteş doldu, bilmiş cümlesi!

2465. "Ben cehennem ehli," der nefsin senin,
Durmadan âteş saçar olmuş bilin!

Der cehennem: "Âteşim, aslım sayın,
Nûr değildir, Hakk'a yönsem anlayın!"

Hakk'ı bilmezken öküz hakkında sen,
Bunca bitmez hîleler kurdun neden?

Hem beyinden çaldı, yüzler mâl, deve,
Böyledir nefis, gel babam geç gir evel!

Hak için bir gün niyâz etmiş, değil,
Bir kez olsun, Rabbenâ etmezdi bil.

2470. Söylemez hasmım benim, gel sen kayır,
Ben zarâr verdimse, Rabbin et hayır!"

"Ben hatâ ettim, diyet âilemin,
Sen Elest vaktinde cân komşum benim."

Tövbe etsin, inci versen sen ona,
Yok ki insâf, oysa taş vermez sana!

HALKIN O AĞACIN DİBİNE GİTMESİ

Çıktılar onlar ağaçken yönleri,
Arkasından bağlayın der, elleri.

"Zulmü artık eyleyim hep âşikâr,
Tâ ki adlin bayrağı kılsın karâr."

2475. "Öldüren sensin onun ecdâdını,
Sen köleydin, böyle dökmüştün kanı.

Sen ki öldürdün gelip kondun mâla,
Hem karın, ondan kalan gerçek köle.

Hem karın, ondan kalan bir cariye,
Çekti bey, birçok cefâ ondan niye?

Hem ne var ondan doğan erkek, dişi,
İşte maktûl kimsenin tek vârisi!

Sen ki kulsun, mâl ve kâr toptan onun,
Hak dilersin, hak gelip olmuş sonun.

2480. Zulm edip inlettin öldürdün beyi,
Yapma der, hem yalvarır gördün beyi!
Öldürüp gömdün yâ hançer toprağa,
Bir hayâl korkunç ve güç yok bakmağa.
Baş, bıçak birlikte gömdün şurya sen,
Siz kazın, gerçek ne var çıksın hemen!
Hem kazılmış ismi, hançer üstüne,
İşte bak it, çok zarâr vermiş yine!"
Orda Dâvud, her ne söyler yaptılar,
Bir kesik baş, bir bıçak bulmuşlar.

2485. Saldı hâl, halk içre binbir velvele,
Kestiler zünnâr, inânc geçmiş ele!
Der ki Dâvud: "Gel, adâlet isteyen,
Ey siyâh yüz, gel adâlet, al hemen!"

DÂVUD ALEYHİSSELÂM'IN
KATİL İÇİN HAMİYET VE DELİL
GÖSTERDİKTEN SONRA ONUN
KISÂSINI EMİR BUYURMASI

Bir kital olmuş ve emretmiş kısâs,
Hîle, mekr, Hak ilmi var, etmez halâs!
Allah'ın hilm, örtse bir miktâr suçu,
Haddi aşsın, suç çıkarmış doğrusu.
Kalmamış kan, kalbe düşmüş gerçeği,
Keşfedilmek, zulmü bulmak isteği!

2490. Hem adâlet, hem kıyâmetler beyi,
Koydu her bir kalbe, adlin isteği.
Hem nasıl ölmüş, neden, ölmüş ise,
Kalpte bitmiş, şüphe düşmüş herkese.
Sorgular, kalplerde mevcût ızdırâp,
Hep lisânlar, kaynayan kandan harâp!
Âşikâr yâ, katîlin sır ortada,
İşte Dâvud, mûcizen, Hak sunmada!
Cümle halk görmüş ve herkes baş açık,
Secde etmişler ve derken çok yazık!

2495. "Sâde bir kör, görme bilmez cümlemiz,
Sende yüzler mu'cizât, gördük ya biz!
Sen, Tâlût'la cenk eder olmuş iken,
Söylemiş taş: "Gel beni sen al hemen!"
Üç sapan taş vardı, almıştın ele,
Kırdığın insan, erer yüz binlere.
Parçalanmış taştı, yüzbin parçaya,
Emdi her taş, bir hasımdan kan bu yâ!
Elle tutsan, hâm demir olmakta mum,
Bildirilmiş, zırhı sen yaptın bütün.

2500. Senle dağlardır, Zebûr hıfz eyleyen,
Senle birlik oldu, dağlar şükreden.
Sen nefes verdin, açılmış cân gözü,
Gaybı görmek üzre beklerler sizi.
İşte en kuvvetli olmuş mûcizen,
Bitmeyen bir zindelikler bahşeden!
Mû'cizâtın rûhu görmek gerçeği,
Buldu kâfir bir inânc, ölmezliği!
Öldürülmüş, hem cihân olmuş diri,
Tâzeden kul oldu artık, her biri!"

İNSAN NEFSİNİN, SIĞIRI KESEN KİMSEYİ
DAVÂ EDEN KATİL MAKAMINDA,
SIĞIRI KESENİN DE AKIL MİSÂLİNDE
OLDUĞU; DÂVUD'UN HAKKI, YAHUT
HAKKİN VEKİLİ VE HALİFESİ BULUNAN
ŞEYHİ TEMSİL ETTİĞİ VE ONUN
YARDIMIYLA ZÂLİMİN ÖLDÜRÜLÜP,
HELÂL RIZIK İLE ZENGİN OLMANIN
MÜMKÜN BULUNDUĞU

2505. Nefsi öldür, sen cihânda ol diri,
Nefs efendin, et köle, gitsin geri!
Hem sığır, davâ eden nefsin senin,
İddiâ etmiş büyüklükler bilin.
Bak, sığır kesmiş olan aklın iken,
Etme ret, kimler sığır kesmişse sen!

- Hem akıl zahmet nedir, hiç çekmeden,
İste Allah'tan, rızıklar bil ki sen?
Neydi zahmetsiz rızıklar isteme?
İsteğin kaynak, sığır öldürmeye!
2510. Nefs: "Sığır elbet benim! Öldürme" der,
Çünkü cismin nakşıdır, nefsin sığır!
Bey oğul, aklın rıziksiz kalmada,
Öldüren nefsin, efendin olmada.
Olmadan zahmet, rızık bilsen nedir?
Rûhun erzâk; dinle yükselmektedir!
Hem, sığır kurbandı; zahmetsiz rızık,
Defne istersen; sığır ten, kaz da çık.
Pek de az akşam rızık aldım yâ ben,
Yoksa, söylerken uzatmazdım hemen.
2515. Az yemiştım der isem, efsânenen,
Her ne olmuş, geldi halvet hânenen.
Cilve almışsak, güzel gözden eğer,
Bulmasın gözlerde esbâp asla yer!
Bir sebep üstünde, vardır bir sebep,
Dış nedir, gerçek için göz at ki hep.
Geldi peygamber, sebepler silmeye,
Mû'cizât geçmiş, Zühâl'den gerçeğe.
Hiç sebepsiz yardılar, ummânları,
Ekmeden sunmuştuılar buğdayları!
2520. Gayret etmişler ve kumlar oldu un,
Oğlağın yün, ibrişim olmuş bütün.
Kur'ân'ın elbet, müsebbiptir yönü,
Bahsi olmuştu Leheb, hüsrân sonu!
Hem Ebâbil pek ufak taş attı da,
Hep Habeş ölmüş de, fert yok ortada.
Kuş atar taş, hem de azgın fillere,
Fil ne var, artık delip dökmüş yere.
Vur kesik kuyrukla ölmüş kimseye,
Cânlanıp çıksın, kefenlerden diye.
2525. Hem boğazdan, tam kesik zât sıçrasın,
Katlinin kan, neyse ondan istesin.
- Öyle Kur'ân, tâ başından en sona,
Hem sebep, illet, tevekkül baksana!
Keşfe yetmez burda aklın, bil ki sen,
Et ki kulluk, keşfe yol açsın hemen.
Feylesoflar bağlı idrâk etmeye,
Elbet aklın aklı, kâfi sûfiye.
İçtir aklın aklı, dış hiçtir dedi,
Hayvânın kursakta arzû post idi!
2530. Öz arar, bulmuşsa posttan yüz melâl,
Hem ilâhî marifetlerdir helâl!
Aklı çör-çöp, gösterir yüzler delil,
Akl-ı Küll hem, doğrusuz olmaz ki bil!
Akl-ı cüz'î, defterin etmiş kara,
Aklın aklı, nûr sunar yatmışlara.
Akl-ı küldür, ak, siyâhlıktan öte,
Hem onun ay nûrudur, gönlünde de!
Kim siyâhtan, kim beyâzdan buldu şân,
Leyl-i Kadrin yıldızıymış sen inân!
2535. Hem dağarcık, cüzdanın kıymet ne ki?
Yoksa altın, onda kıymet, posteki!
İçte kıymet buldu ten, tek cân ile!
Cânda kıymet sağlamış cânân ile!
Kâfirin cân, cânlıdır parlakça da,
Bak denilmiş: "Kâfir ölmüş, ortada!
Söyleyen sen, nutka sâhipsen hele,
Açtığı ark, suyla dolmuşken bile!
Bil ki vardır, yüz yılın irşât eri,
Eski sözler, fayda vermiş her biri.
2540. Şükreden zât! Bak ki Kur'ân hak dedi,
Hem Zebur, İncil ve Tevrat şâhidi!
İste Allah'tan, cefâsız rızkı sen,
Elma, Cebrâil gelip versin hemen!
Belki cennetten, Hüdâ vermiş sana,
Bahçivânsız, ekmeden, ermiş sana!
Ekmeğin her fayda, Hakk'ın ihsanı,
Bazı ekmeksiz verir, elbet onu!

- Gizli lezzet oldu, ekmek ortada,
Sofrasız ekmek, veli zâtın gîdâ!
2545. Yoksa Dâvud misli, şeyhin himmeti,
Şâde koşmak, rûh yüceltmez gayreti.
Şeyhe uymuş olsa bil nefsin eğer,
Tâ başından bil ki, râm olmuş gider.
Hem sığır sâhibi baştan almadı,
Bir nefes, Dâvud verirken anladı!
İt olan nefsin için, şeyh yâr olur,
Sonra nefsin avlanıp, gâlip gelir.
Nefsi ejderhâ bilin hep hîle, fen,
Şeyhte bir zümrüttü, gözler kör eden!
2550. Sen ve sizler yıkmak ister olsanız,
Şeyhe merkep sürme olsun hisseniz!
Nefs, velîden buldu bir yer bilmeli,
Pek uzunken, tam güdük olmuş dili.
Onda yüz dil, her dilin var yüz dili,
Hîlesin târife güç yok, yok eli.
Bin delil sunmuş sığır hakkım diyen,
Yok ki hiçbir doğru artık, belle sen!
Halkı aldatmış ve yalnız, kaldı şâh;
Yol bilendir, hakka vâkif oydu şâh!
2555. Nefse bak, sağ elde Kur'ân tesbihi,
Yende saklar, hem kılıç, hançer dahi.
Nefsinin mushafa etme itimât,
Olma hiç dost, dost olup sunmaz sebât.
Havza, abdest al, deyip sesler seni,
Havza soksun, dipte bekler ölmeni.
Aklımız nûr, hoşluğun isteklişi,
Nefsi zulmânî tutar, tutsak nesi?
Evde aslanlık sunan, it sûreti,
Evededir nefsi; ten de, aklın gurbeti.
2560. Sabret, aslanlar giderler ormana,
Kör köpekler, imrenir olmuş buna!
Hîle nefsin, bilmemiş şehir halkı hiç,
Gerçek ihsânlar verirler kalbe güç.
- Kim ki cinsinden olurlar yâr ona,
Nefse Dâvud dost değil, şeyhtir sana!
Kim değişmiş, rûhu ermiş yükseğe,
Cinsiyet yok, kalbi dolmuş gerçeğe.
Halkta mevcût, gizli bir illet durur,
Aynı illet ehli gelmiş, yâr olur.
2565. Bunca âdî, taslasın Dâvud'luğu,
Halk ayırmaz onla kurmuş dostluğu.
Avcıdan ses duydu, abdal olsa kuş,
Yönlendir ondan tarâf, yapmış iniş.
Bir sapıktır, söz kimin bilmez adam,
Mânevî bilsen de kaç, hiç durma hem.
Bağlı, bağısız, onca bir eş kimsedir,
Var yâkinim derse, bil sen, şüphedir.
Böyle bir kul hem zekî fert olsa da,
Yok temizlik, hisce bir ahmakı yâl!
2570. Kaçsa âhû hem de aslandan nasıl,
Öyle kaç ondan ve sen kurtul asıl!
-
- ÎSÂ ALEYHİSSELÂM'IN AHMAKLARDAN
DAĞ TEPESİNE KAÇMASI
-
- Meryem'in Îsâ gelip kaçmış dağa,
Sanki bir aslan koşar saldıрмаğa.
Arkasından koştu bir fert: "Hayrola!
"Kuş olup uçtun, kovan yok ver mola!"
Öyle hız almış giderken bak hele,
Tezliğinden, karşılık vermez bile.
Bunca müddet, arkasından koştu da,
Durmada hep, seslenir Îsâ'ya da!
2575. "Hak rızâsinân da sen dur, bir hele,
Böyle kaçman, ben için bir mes'ele.
Böyle yönlendin, koşarsın ey Kerîm,
Yok ki aslan, yok ki düşmân bildiğim!"
Der ki Îsâ: "Kaçtığım ahmak benim,
Olma engel, kurtuluş varken derim."

- “Sen Mesih’sin; kör, sağırılar kurtaran,”
Der adam: “N’olmuş, Mesihlik sonradan?”
Der: “Evet!” Sormuş adam: “Gel sen de ki,
Mânevî sırlar da şâh, hem sen mi ki?”
2580. Bir duâ bir kez okunsa ölmüşe,
Av bulan aslan olur, başlar işe.”
Der: “Evet, elbet benim!” derken hemi,
“Sen çamurdan kuş yapan has kimse mi?”
Der: “Evet!” “Ey rûhu pâk gel söyle sen,
Her ne istersen olur, korkun neden?
Var cihânda böyle binler mucizen,
Hem senin kul olmayan yok, söyle sen!”
Der ki Îsâ : “Andım olsun Hakk’a yâ,
Rûhla ten halk eyleyendir iptidâ.
2585. Pâk, münezzeh zâtının hakkı için,
Hem felek yırtmıştı aşkıyla yenin.
Ben okurdum ismi âzamdan neyi,
Kör, sağır bulmuştu ondan çâreyi.
Ben okurken ismi, bir taştan dağa
Sanki bezdir, başlamış yırtılmağa.
Üfledim, ölmüş beden olmuş diri,
Olmamış şey üfledim, bulmuş yeri!
Şimdi ahmak kalbe dersem yüz sefer,
Faydasızdır, yüz bin eylersem eğer!
2590. Ahmağın hûy, sertleşir bir taş olur,
Bir çoraklık, neylesen ot bitmiyor.”
“Neydi hikmet te’sîr etmez ism-i Hak,
Bunda şâfi, onda olmaz şimdi bak!
Hastadırlar, hepsi hastayken neden?
Onda dermân, burda mahrûm etmeden?”
“Ahmak olmak, âh ilâhî bir belâ,
İptilâdır dert, kör olmuş hakezâl
İptilâdır hastalık: Rahmet çeken,
İşbu ahmaklık, gelip zahmet veren!
2595. Damgadır, Allah vuran, ahmaklara,
İmkânın el, çâre sunmaz onlara!
Kaç ki ahmaktan, Îsâ kaçmış gibi,
Ahmağın sohbet olur kan talibi.
Suysa az almış hava, etmiş buhar,
Ahmağın dinden de buymuş çalmalar.
Taş harâret çaldı, titretmiş seni,
Bir soğuk taş, derde salmıştır teni.
Kaçsa Îsâ bil ki korkmaktan değil,
Bir emîndir, halka örnek sundu bill!
2600. Zemherî doldursa bir, âfâkı tam,
Bak güneş, ondan duyar olmazdı gâm!
-
- SEBÂLILARIN AHMAKLIĞI VE
PEYGAMBER NASİHATLERİNİN
KENDİLERİNE TESİR ETMEMESİ
-
- Geçti aklımdan Sebânın kıssası,
Ahmağın sözden vebâ, yel hissesi.
Hem Sebâ, bir has şehir, efsâne hâl,
Bir çocuk gönlünde yerleşmiş masal.
Hem çocuklar bir masal söylediler,
Çok nasihât, çokta sır gizlediler.
Onda birçok nükte vardır, söylenen,
Hazne bul, ister isen virâneden.
2605. Hem Sebâ şehri muazzam, pek geniş,
Halkı dersin hiç değer bilmez imiş!
Pek geniş, hem pek büyük, sağlam, uzun,
Öyle amma, bir soğan olmuş düşün!
Orda on şehrin adam toplanmada,
Kirli yüz, onlar ki üç fert ortada.
Orda sâkin, birçok insan vardı da,
Leş yiyen üç kimse hamlık sunmada.
Cân nedir, koşmazsa cânân uğruna?
Binler olsun, hem yarım denmiş ona!

2610. Çok uzak görmüş biri, gözlerse kör,
Kıl görür, varken Süleymân görmüyor.

Var sağır olmuş duyan her bir şeyi;
Hazne amma, hep taşır boş hazneyi.

Bir de çıplak, ten bütünden ortada,
Pek uzun olmuş etekler, sarkmada.

Der ki kör: "Gelmekte düşmân ordusu,
İşte gördüm, kaç nefer var doğrusu."

Der sağır: "Duydum evet hep sesleri,
Dilli, dilsiz söylenen her sözleri."

2615. Der ki çıplak: "Ben gelirler korkarım,
Hem eteklerden keserler korkarım!"

Der ki kör: "Yaklaştılar, kaçmak gerek,
Yoksa bağlarlar, döverler tek be tek!"

"Yaklaşan sesler çoğaldı," der sağır,
"Arkadaşlar gafil olmak pek ağır."

Der ki çıplak: "Gitti elden elbise,
Çok tamahkâr var, alıp da gitmese?"

Hepsi birden şehri terk etmiştiler,
Bozgun olmuş, köy görüp gelmiştiler.

2620. Bir semiz kuş buldular yok et, nesî?
Pek zayıf, yoktur etin tek zerresi!

Kuş ki ölmüş, hep bitirmiş kargalar,
Yok, kemik, hem incecik kalmıştılar.

İşte kuşlar, sanki aslanmış yiyen,
Leş yemekten, oldular bir fil hemen.

Sanki aslan, şişti kuş yerken üçü,
Hepsi fillerden semiz derken üçü.

Öyle şişman oldular, almaz cihân,
Oldular yer, gök bulup, hem sığmayan.

2625. Böyle şişmanlıkla onlar bir kere,
Bir yarıktan, geçtiler ayrık yere.

Gizli bir yoldur ölüm, halk görmemiş,
Çünkü yurtsuz yer, mekânsız yol imiş.

Bir yarıktır, cümle kervân gitmede,
Gizli bir yol, hep gidenler geçmede.

Yoklasan yoktur, bulunmaz bir kapu,
Hiç görünmez, çok gelin geçmiş yolu!

UZAĞI GÖREN KÖRÜN,
UZAKTAN İŞİTEN SAĞIRIN VE
UZUN ETEKLİ ÇIPLAĞIN ŞERHİ

Hem sağır istek bilir, bizler ölen,
Ölmesinden, kör sağır, bilmez hemen!

2630. Pek uzak görmüş olan, hırsın senin,
Halkta suç görsün, gezip söyler hemin.

Hep ayıp görmüş olan gözler ne ki?
Kendisinden, zerre görmez öyle kil!

Korktu çıplak, hem de kessinler etek.
Oysa çıplak, yırtma mümkün müydü pek?

Ehl-i dünyâ, böyle müflis, korku da,
Hem de çıplaktır, gerek yok korkuya.

Geldi çıplak, hem de çıplak gitmede,
Korktu, hırsızdan, ciğer, kan yutmada.

2635. Ölme ânı, feryât eyler çevrede,
Oysa korkar, şaşkın artık gülmede.

Zengin anlar, altınım yoktur diye,
Her zeki anlar, hünersiz ben niye?

Mal sanıp toplar çocuk, küp parçası,
Sende mevcut, bir çocukluk korkması.

Ağlaşır, alsan ufak bir parça sen,
Hem güler versen geri, pür neş'eden!

Yok ki tıflın, hiç ilimden elbise,
Ağlasın, gülsün döner bir boş sese.

2640. Gördü servet, bilmez ahmak iğreti,
Bir yalan servet görürken, titredi.

Kendi kendin, mülke sahip sanmada,
Kapasın hırsız, uyurken korkmada.

Azrail çeksin kulak, kalksın o an,
Bir alay başlar, geçerken korkudan.

Böyledir, âlimlerin hep korkusu,
İlme âlim titremişken doğrusu.

Söylemiş Kur'ân bakın, sizler duyun,
İşte bilmezler demiş **"lâ ya'lemûn!"**²⁰⁴

2645. Hepsi titrerler, çalarlar ilmimi,
Hepsi sanmış, bende ondan var e mi?

Der ki: "Millet geldi meşgul etmede,
Faydasızdır oysa vaktim geçmede.

Halk elinden vaktimiz , derken ziyân,
Kendi tembellikte batmıştır inân.

Böyle korkak, benzemiş bir çıplağa,
Bir etek der, yönlenir kurtarmağa!

Faydasız, yüzbin ilim bilmekte o,
Rûhta gerçek, bilmeyen zâlimdi bu.

2650. Bildi her bir maddenin, neymiş özü,
Cevherinden anlamaz, söyler sözül!

Câiz olmaz, neyse bildim, ben diyen,
Lâyık olmaz, acûze oldunsa sen?

Buydu lâyıık, şuydu lâyıık söyleyen,
Sen mi lâyıık, gel düşün tezden de sen!

Bir kumaş neymiş değer, bilmektesin,
Kıymetin neymiş, ki bilmezsin kesin!

Sen uğur var, yok uğursuz belledin,
Sen uğursuz, sen uğurdan bilmedin.

2655. Cânı ilmin, rûhu ilmin, bil hemen,
Bilmedir, hâlim nedir, Maşherde sen!

Bildin elbet dinde gerçekler nedir?
Aslı bilmek en güzel öğrenmedir!

Sen usûl ilmiyle uğraştın yine,
Kendi aslın, bilme lâyııkken sana.

SABÂ ŞEHRİNİN GÜZELLİĞİ VE
AHÂLİSİNİN REFÂH VE SAÂDETİYLE
BERÂBER KÜFRÂN-I NİMETTE
BULUNMALARI

Aslı tâ baştan olur olmuş fenâ,
Ürktü kulluktan bütün ehl-i Sabâ.

Verdi Allah onca has bağ, bahçeyi,
Sağ ve soldan, zevk, huzur gelsin deyil!

2660. Çokluğundan, yol keserken meyveler,
Yol daralmış, güçleşirmiş geçmeler.

Meyvenin, yollar kaparmış heybeti,
Meyvenin çokluk çeker hep, hayreti.

Boş sepet tutmuş geçerken bir adam,
Silkelenmezden sepet, dolmuştu tam.

Meyve dökmekteydi yeller, el değil,
Meyveden dolmuş etekler, öyle bil!

Sarktı dallardan ki, salkım yerlere,
Geçse kim ordan, değermiş yüzlere.

2665. Bağlamış altın kemer külhâncılar,
Çoktu altın, çoktu onlar aldılar.

Hep köpekler tok, ayaklar ekmeği,
Kırda kurtlar, avla bozmuş mideyi.

Köy, şehir kurttan emin hoştur içi,
En büyük kurttan da, korkmazmış keçi.

Kavme gelmiş rızkı ben, şerh eylesem,
Durmadan artan nedir bir söylesem.

Mânidirler söylenen sözken mühim,
Enbiyâ söylerdi emri **"festekim."**²⁰⁵

EHL-i SABÂ'YA NASÎHAT İÇİN
PEYGAMBERİN GELMESİ

2670. Geldi onlar üzre tam on üç Nebî,
Yolsuzun, onlar olurken mektebi.

²⁰⁴ "Böyle olduğunu halkın çoğu bilmez." (Rum , 6-7)

²⁰⁵ "Tövbe edenlerle beraber emrolunduğu gibi doğru hareket et!" (Hûd, 112)

- "Arttı nimet, yok mu şükretmek size,
Yattı şükr, iş, şimdi kaldırmak size."
- Şükrü nimet, vâcip olmuş akl için,
Yoksa sonsuz bir gazâp vardır bilin.
Gör, düşün; sonsuz keremden kim verir?
Böyle nimet, sâde bir şüküründür!
- Baş veren Hak! Sâde bir secden gerek,
Var ayak hem "kâde" eylenmen gerek.
2675. Şükrü almış, söylemişler "gulyabân,"
"Şükre, nimet, bolluğa, bıktık inân.
"Bolca nimetten usandık," söz size,
Hem ibâdet, suçta zevk vermez bize!
Biz ne nimet, bağ ve bostan isteriz,
Biz rahatlık, sanma devlet bekleriz."
Enbiyâ söyler ki: "Kalbin derdi var,
Hakk'a düşmân, gafflet olmuş âşikâr."
Döndü nimet, gafflet etsen illete,
Hasta yer, nimet dönüşmez kuvvete.
2680. Bunca nimet geldi, olmuşken kötü,
Sâf olan olmuş bulanmışken kötü.
Sen, güzellik varken, oldun düşmânı,
Hep nâhoş saydın, verilmiş ihsânı.
Her ne olmuş oldu, mutlak yâr sana,
Hor, hakîr gördün bakarken sen ona.
Her ne olmuş oldu yâd, bir el gibi,
Muhterem baktın ve oldun talibi.
Hepsi kalbin gaffletinden yanmada,
Hep uzuvlar aynı dertten yanmada.
2685. Pek çabuk atmak gerektir illeti,
Bir zehirdir, bal desen âkibeti.
Hoş gelen, nâhoş olur gafflet ile,
Ab-ı hayvan âteş olmuştur bile.
Kibr, azâmet; ölmenin olmuş maya,
Hem hayâtın sonda ölmek vardı yâl
Kalp diriltten bir gıdâ siz yerseniz,
Tende leş olmuş kokar, bir bilseniz!
- Çok azîzler, avlanırlar nâz ile!
Sen ulaşsan, saydın âdî bak hele!
2690. Bir akıl olsun tanış, bir akıl ile!
Hem sefâ, hem arttı sevmekler bile!
Bir nefis, alçak nefis olsun tanış,
Sevginin, başlar azalmak, aldaniş.
Bir nefis, dostlukta umsun faydayı,
Mârifet, yol, hep fesat olmuş payı!
İstemezsen, âhiret, nefret ki sen,
Bir veli dost bul zekiysen, gel hemen!
Nefs, havadan sanki olmuş sâmyeli,
Neylesen hep, dert seçersin bilmeli.
2695. Taş kesersin, elde tutsan gevheri,
Sevgi tutsan, kalbin olmuş harp yeri!
Duyduğun nâdir şu sözler, nükteler,
Sende olmuş oldu zevksizlik meğer!
Duydum elbet, eskimiş bunlar dedin,
Arkadaştan başka bir söz istedin.
Tâze sözler, söylesin dersin kelâm,
Sonra ondan vazgeçersin, vesselâm!
Sende illet var, gider sen illeti,
Söylemezsen, tâzedir âkibeti.
2700. Eski söz dallar, budaklar, vermede,
Meyveler, yüzler hevenk göstermede.
Biz ki Hakk'ın doktoruz, şakirtleriz,
Bahr-ı muhid neyse yarmış geçmişiz!
Kalbe, doktorlar nabızdan bakmada,
Sanma onlar bizle ortak olmada!
Kalbe baktık, olmadan bir vâsita,
Biz ferâset verdi Hak, yüksek bu da.
Hem tabipler meyve, ekmekten yana,
Hayvânî derdin, tabiptir bak ona.
2705. Bizse iş, söz üzre doktor olmuşuz,
Biz celâl nûruyla, nûrlar almışız.
Böyle işler, faydadır dersek sana,
Böyle şey bâzan, zarâr vermiş ona.

Söyledik söz, çaktı bitmez faydayı,
Başka söz dersek zarar olmuş payı.

Doktorun olmuş delil, çıış ördeği,
Bizde Hakk'ın, vahyinin tek isteği.

Kimseden ücret, nebîler almadı,
Bizce kâfi, noksân olmaz Hak adlı

2710. Çâresiz bir hastanın haktır salâ,
Bizde dermân, tek ilâçtır hastaya.

SABÂ HALKİNİN, KENDİLERİNE
GÖNDERİLEN PEYGAMBERLERDEN
MÜCİZE İSTEMELERİ

"Ey hekimlik, iddiâ sahipleri,
Tıpta sizler gösteren şâhitleri!

Sizde iş yatmak, yemek bizler gibi,
Hep dolaşmış köy, şehirler her Nebî.

Hem su toprak, tutsağyken şimdi siz,
Gönlünün Ankâ mı siz avlarsınız?

Mevki, sultanlık gönülden çıkmayan,
İddiân hep nebiliktir inân!

2715. Biz yalan lâf duymayız, bak gerçeğe,
Düşmeyiz biz, ayranın hâm kâseye."

Enbiyâ der: "İşte bunlar illetin,
Oldu hem körlük, muhakkâk gaffetin!

Davet ettik, siz işitmiş oldunuz,
Elde cevher, görmeyen bir kördünüz!

İmtihândır böyle davet, Hak için,
Gezdiren biz, karşılaşsın gözlerin.

Kim delîl der, körlüğün şâhitti bu,
Görmemiş cevher, o körlük mahpûsu."

2720. Bir güneş dillense, kalk derken sana;
"Gündüz olmuş, sıçrayıp sen kalksana!"

Sen ki dersin: "Ey güneş yok şâhidin!"
Derki: "Ey kör göz mü? Hak'tan iste-
yin!"

Kim çerağ yakmış olur, aydın iken,
Körlüğün ilânıdır, gel belle sen!

Görmüyorsan sen, sabâh olmuş ise,
Varsa şüphen, olmamış zânnın dese;

Dökme körlük varsa, artık ortaya,
Sus ve Hak'tan, bak ki ihsân almaya.

2725. Gündüz olmuş, nerde gündüz söylemek,
"Nerde gün?" dersin, rezil olmak demek!

Sabredip susmak, sebeptir rahmete,
Hem araştırmak sebeptir illete.

"Ensîtü"²⁰⁶ emrin kabul et cân ile!
"Ensîtü" cânân elinden gelmede!

İstiyorsan hastalık nüks etmesin,
Baş koy artık bir tabîp bulsan kesin!

Fazla söz sat; cân ve gerçek mevki, mâl,
Mülk bağışlar hissi bul sen, hissi al!

2730. Allah'ın fazlı senâ etsin seni,
Hep felekler, kıskanır olsun seni!

Doktorun, sen gönlü bir hoş eylesen,
Aybı anlarken, utanç duydun hemen!

Körlüğün kalkmışsa bu halktan değil,
Hep hidâyet, ihsânât Hak'tandı bil!

Böyle doktor varsa, hem kulluk edin,
Tâ ki olsun misk u amberler sizin.

SABÂ HALKİNİN PEYGAMBERLERİ
İTHÂM ETMELERİ

"Hîledir hep söylenen", derler yine,
Kim vekil olsun falan, Hak emrine?

2735. Hem vekil olmak gerektir cinsine,
Kil, su neymiş, hem felek Hallâk'ı ne?

Söyleriz yersek ki, merkep beynini,
Bir sinek olmuş hümânın eş hani.

²⁰⁶ "Kur'ân okunûrken onu dinleyin!" (A'raf, 204)

Kim hümâ, kimdir sinek, kimdir çamur,
Nerde Allah, toz, güneş denklik bulur?
Her nasıl kursun akıl bir ilgiyi?
Hem dimağ almaz, bu olmaz bilgiyi!

KELİLE VE DİMNE KİTÂBINDA
TAFSİLEN YAZILDIĞI VEÇHİLE:
“SEN BU ÇEŞMEDEN SAKIN!
DİYE GÖKTEKİ AY’DAN SANA
ELÇİ GELİYORUM” DEMESİ İÇİN
TAVŞANLARIN, BİR TAVŞANI ELÇİ
OLARAK FİLE GÖNDERMELERİ

Hâliniz benzer bilin siz tavşana,
“Elçiyim, aydan gelen, çiftim ona.”

2740. Tertemiz bir çeşme, filler dopdolu,
Hayvânât kalmış bu dertten korkulu!
Korkudan, hepten uzaklar çeşmeden,
Hile yapmak üzre, kurmuşlar düzen.
İlk hilâl vaktinde dağdan fillere,
Seslenen, tavşan görünmüş bir kere.
Mehtâbın vaktinde gel, fil şâhı sen,
Çeşmenin içlerdedir gör, mâhı sen.
Ey büyük fil, yaklaş artık çık öne,
Kızma yoktur, sövme sen hiç elçine.
2745. Ay: “Gidin filler demiş siz bölgeden,
Hem bizimdir çeşme, yok ol çevreden!
Göz komam ben bütün kör eylerim,
Yok, suçum artık peşinen söylerim.
Terk edin artık, gidin hep çeşmeden,
Olsanız sizler emîn, ok, darbeden.”
“Doğru istersen, görünmüş çeşmede,
Fil su içsin, başlar ay titretmede.
Fillerin şâh, istiyorsan gel gece,
Sen falan gün gel, delil gör öylece!”
2750. Çünkü gelmiş, ay da bulmuş on beşi,
Fillerin şâh geldi, su içmek işi.

Soktu fil hortum ve başlar dalgalar,
Akseden ay titremiş, yoktur karâr.
Fil ki görmüş titriyor ay çeşmede,
Sandı içmemdir, râhatsız etmede.

“Biz o ahmak fil değil” der, cümlesi,
“Korkalım hem, titreyen aymış nesî?”
Enbiyâ der: “Gâyemiz vermektî cân,
Ey sefiller, sizde bağ sağlamaşan!”

PEYGAMBERLERİN ONLARA
CEVÂBİ VE BİR MİSÂL ÎRÂDİ

2755. “Sizde derdin oldu dermân tek zehir,
Pek yazık, dermânınız olmuş kahr!
Hak çeker olsun gazabın perdeyi,
Hem karartır, mum da yaksan görmeyil!
Biz nasıl sizden reislik isteriz?
Biz riyâsetten, felekten üsteyiz!
İnci deryânın, şeref vermez gemi,
Hem de yükler, gübreler, dolsun he mi?
Pek yazıktır, görmeyen kör gözlere,
Zerre görmüş, hiç güneş görmezlere!
2760. Pek mükemmel örnek olmuş, Âdem’i,
Gördü İblîs, bir çamurcuk öyle mi?
Kış görür, gelmiş bahâr sanmış deli,
İşte bundan evde durmaz, bilmeli.
Kim ki devletsiz, gelir devlet başa,
Yok, mahâret, hep girer bir ters işe.
Âşığa bâzan gelir mâşuk denen,
Bahtsız âşık, bilmemiş yârdır gelen!
Ahmağın mahrum oluş dersen sebep,
Doğru yoldan sapma, sunmuş oldu hep!
2765. Taş ki yonttun, put olurken kiblelik,
Lâneti saydın sığınmak, gölgelik.
Put yapıp Allah’a ortak eyledin,
Cân neden Hak sırdâşymış bilmedin?

Bir sinek ölmüş, hümânınken şerik,
Canlının olmaz mı bir sırdaş melik?
Put, yapan siz, siz sayın ölmüş sinek,
Hep dirilmişler gelir Hak'tan demek!
Kendinin, san'atının âşık ki sen,
Bir yılan baş, kuyruğun lâyıık hemen!

2770. Kuyruğun yok, nimetin yok devleti,
Yok başın hiçbir râhat, yok lezzeti!

Halkalanmış başta yoldaş kuyruğa,
Baş ve kuyruk oldu lâyıık, dostluğa!

Anlayan ol, çünkü söylerken sesi,
Var Hakîm'in bir "İlâhî-nâmesi."²⁰⁷

Boşboğazlık yok, kader varken sana,
Tavşanın uymuş kulaklar tavşana.

Hep münâsiptir bedenler, uzv ile!
Her sıfât, elbet cânın denktir hele.

2775. Hak yaratmış uzva uygun bir beden,
Cân sıfat var, hem de uygun cân denen.

Hem güzel, hem çirkinin uygun hûyu,
Yazdı Allah, pek münâsip duyguyu!

Pek münâsiptir güzel, çirkin hûyu,
Hak ki yazmış harfi, gerçek doğruyu.

Göz ve gönlün, bir kalem olmuş gibi,
Hak eliyle oynatır, yok kâtibi!

Kahr ve lûtfun elde hem gönlün kalem,
Bâzı mesut, bâzı gâm dolmakta hem!

2780. Ey kalem, ol sen celâlin uygunu,
Bak kimin parmak, tutar olmuş onu?

Maksadın elbet senin parmaktadır,
Sende baş, dört yollu bir kavşaktadır.²⁰⁸

Harf olan hâl, sende Hakk'ın yazgısı,
Vazgeçiş, gayret de Hakk'ın yazgısı.

Yok, tazarrundan, duâdan gayri yol,
Hiç kalem bilmez, meğer sen bilmiş ol!

Kudretin miktarca anlarken kalem,
Kudretin miktar olurmuş, hoş ki hem!

2785. Fil ve tavşan örneğinden söylenen,
Hîleler kurmuştu, sırlar bilmeden."

HERKESİN, HUSUSIYLA
EF'ÂL-i İÂHIYE İÇİN MİSÂL
GETİREMEYECEĞİNİN BEYÂNI

Hadde sığmaz, hem misâl vermek size,
Yokki hakkın emri tenkit, tarizel!

Bir misâl vermekte Hak'tan baksana,
Hem açarken sırrı Allah dostuna.

Her şeyin sırlar erir varmaz bize,
Dil tutuk, kel, yüz misâl olmaz bize.

Hep asâ görmüştü Mûsa, değneği,
Ejdehâyımış, gizlemişken gerçeği.

2790. Sırrı var, bilmezdi Mûsa, değneğin,
Ey fodul, nerden tuzak görmektesin?

Gözle Mûsa bak yanılmış üstelik,
Fare nerden, sırta açsın bir delik?

Her misâl bir ejdehâ eyler O Hak,
Hak cevâplar parçalar koymaz ki bak!

Böyle vermiş oldu İblîs bir misâl,
Mel'ûn etmiş oldu, hiç bitmez vebâl.

Bir misâl gösterdi Kârun Allah'a,
Yuttu yer; tâç, taht görünmez bir daha!

2795. Hem misâlin karga, baykuş misli bil,
Bunca ev, ondan perişândır asıl!

NUH GEMİ YAPARKEN MİSÂLLER
GETİREK ALAY ETMELERİ

Nûh susuz çöllerde, yapmış bir gemi,
Yüz misâl dizmişti millet, öyle mi?

²⁰⁷ Mevlânâ'nın saygı duyduğu "İlâhinâme"
sâhibi Hakîm Senâi

²⁰⁸ Dört yoldan kasıt: Lütuf, kahr, hidayet ve
dâlalettir.

Bir susuz çöl, yaptı gerçek bir gemi,
İşte ahmak, işte cehlin görkemi!

"Koş" deyip seslendi "artık koş" biri,
"Yap kanat, uçsun" diyorken diğeri.

Derdi Nûh: "Gerçekte Allah emri bu,
Kim alay etsin, değişmez doğrusu!"

"GECE YARISI BU DUVAR DİBİNDE
NE YAPIYORSUN?" DİYE SORULAN
BİR HIRSIZIN: "DAVUL ÇALİYORUM!"
DEMESİ HİKÂYESİ

2800. Bir misâldir, bak inâtkâr hırsıza,
Bir duvar bulmuş dibinden kazmada.
Az uyanmış, hasta yatmış ihtiyâr,
Pek hafiften ses ki duymuş ihtiyâr.

Çıktı damdan sarkıtıp baş bakmada,
"Neyliyorsun ey babam sen orda da?
Kazdığın şey neydi bilmem hep gece?"
"Ben davul çalmaktayım, der öylece!"
Neyliyorsun? Der: "Davul çalmaktayım,"
"Yok, davuldan ses duyulmaz, anlayım!"

2805. Der: "Yarın mutlak duyarsın sen sesi,
Ünleyip durdukça eyvâh, cümlesi!"
Eğri sözden bir masal denmiş sana,
Eğriden sır anlamazsın, bak ona!

SEMÂDAKİ AYDAN, FİLLERE
TAVŞANIN HABER GETİRMESİNE
DÂİR MÜNKİRLERİN SÖYLEDİKLERİ
MASALIN CEVÂBİ

Tavşanın sırlar fodul şeytân gibi,
Nefse gelmiş elçilik yapmış idi.

Bak Hızır içmiş, içerdin bengisu,
Nefsi mahrûm etmek ister doğrusu.

Sen masal ters söyledin, ettin küfür,
Bil azâp var, öyle sen, güttün küfür.

2810. "Titreyen aydır" dedin berrâk suda,
Tavşanın eldendi, filler korkuda.

Fil ve tavşan, oldu ay, titrer suda,
Orda filler, anlatırsın korkmada!

Benzemez ey hâm bu körler, öyle yâ,
Has, avam olmuş köle derken ayal!

Ay nedir, eflâk nedir, neymiş güneş,
Nefs, akıl, artık melek, olmaz ki eş.

Hem güneşlerden, güneşlerden güneş,
Ben ne dersem düş, sayıklanmakla eş!

2815. Ey sapıklar, Padişâh kızsın hele,
Çok şehir yıkılmış, serilmiş yerlere!

Bir gazaptan, dağ yarılmış olmada,
Hem güneş, dönmüş eşekler misli yâl!

Kâmilin bir öfkeden nemsiz, bulut;
Kâmilin öfkeyle âlem yok, işit!

Ey kefensiz, ey yıkanmazdan ölen,
Bir göl olmuştu, gömülmüş Lût denen.

Filde kimdir? Üç ufakçık kuş dedik,
Fillerin koymaz kırar, kalmaz kemik!

2820. En zayıf kuştur ebâbil kuşları,
Hiç yamanmaz fillerin yırtıkları.

Duymayan yoktur ki Nûh tûfânını,
Bilmeyen, Fir'avn ve Mûsa hâlini.

Parça parça eyleyen bir rûhtu da,
Zerrelerden eyleyip atmış suya.

Hem Semûd, Sâlih nedir? Yok duymayan;
Sarsar esmiş, Âd yok olmuş ortadan!

Gel de göz aç, bunca üstün fillere,
Gittiler onlarda yoktur bir kere!

2825. Öyle filler, Padişâh var, zulmü var;
Er göz atsın, taşlaşsınlar, yok karâr!

Geçtiler zulmetten onlar, zulmete,
Hep azâp var, yok ulaşmak rahmete.

Has ve çirkin, hep belirgin nâmımız,
Görmemezliktir, sizin encâmınız.

Gördünüz, ammâ murâttır görmemek,
Ölmenizdir, gerçeği görmek demek!

Bil bu âlem nûr, güneşler dopdolu,
Sen ki bir körsün, seçen zulmet yolu.

2830. Parlayan nûrdan yok olmuş kismetin,
Pencerem örtülse derken niyyetin!

Sen ki imandan geçip, seçtin kuyu,
Rûhu, suçlarsın inânmış duyguyu!

Cân ki kurtluk vasfı almış olsa yâ,
Hem nasıl ersin o Yûsuf bulmaya?

Duydu Dâvud'tan ki ses dağ, taş denen,
Taş gönülken kimse duymaz, bil ki sen!

Akla, hem insâfa olsun âferîn,
Sahibi Allah olur gerçeklerin!

2835. Hak Nebî'dir, var inânmak ey Sabâ,
Rûhu tutsak eyleyen Hak, ey Sabâ!

Eyleyin tasdik, doğup olmuş Nebî,
Hem, kıyâmetten korur gelmiş Nebî.

Eyleyin tasdik ki, onlar ay gibi,
Mahşerin önlerde, tedbîrdir Nebî!

Siddik onlar, zulmetin kandil gibi,
Tek ümîd onlar, anahtardır Nebî!

Hayra ücret istemez tasdik edin,
Olmayın kâfir ve azdırmak niçin?

2840. Yok Arap hem, Farsça dersem sizlere,
Sen ki kilsin, Hintli, Türk ol bir kere?

Dinleyin sizler duyun sultânları,
Dinleyin siz, gök de dinler onları!

İHTİYÂTIN MÂNÂSİ VE İHTİYÂTLI OLAN KİMSENİN MİSÂLİ

Önde gelmiş yüz misal var et nazar,
Gel sakın sen, akibet kılsın karar!

İhtiyât neymiş? Ki seçmek tedbiri,
Sürçmeden seçmekti gerçek tedbîri.

Derseler: “ Yok, haftalık bir yerde su,
Gittiğin yollar bütünden kum dolu.”

2845. Bir de der: “Elbet yalandır söylenen,
Akşam olsun, gün akar her çeşmeden.”

İhtiyâttır, suyla yollanmak sana,
Korkudan geçmek, tedâriktir yana.

Çeşme bulsan sen döküp iç bak suyu,
Vah susuz yollanmışın hal, yok suyu .

Ey hilâfet mülkünün evlâdı sen,
İhtiyât et, beklenen mahşer iken.

Ah o düşman güttü kinler Âdem'e,
İllyundan çekti, zindânlık deme.

2850. Şâh gönül satrancıdır, mât eyledi,
Aldı cennetten de berbât eyledi.

Çok oyunlar yaptı İblis, bitmeyen,
San güreşten yüz sarartmak isteyen.

Yendi şeytân, oysa gerçek pehlivân,
Olmayın, şeytânî siz güçsüz sanan!

Soy ve sopta, mevcût olmuş tâç ne var,
Hilekâr şeytân kaçırılmış âşikâr!

İşte onlar oldu çıplak, hor, hele,
Ağlamış Âdem, yaşarken dert ile!

2855. Ağlamış Âdem yazıldım âsî ben,
Gözyaşından, bitti birçok ot hemen.

Sen kıyâs et, onda yol kesmek nedir?
Bak nasıl, Âdem'de saç yolmaktadır!

Bir çamur ten, kimde put olmuş desek,
Bir kılıç “Lâ havle”den vurmak gerek.

Gözle, siz görmeden kurmuş pusunu,
Sizce görmek, mümkün olmaz doğrusu.

Avcı dâim döküdü birçok dânelere,
Dâne saklar, hem tuzaklar, hilelere.

2860. Nerde görse dânedir, ondan sakın,
Dâne artık, kol kanatlar kırmasın!

Kuş ki terk etmiş tuzakken her şeyi,
Hilesiz kırlar sunar doy, dâneyi

Gönlü doymuş kul için neymiş tuzak,
Kol, kanat bağlar mı, bir hiçmiş tuzak.

HİRS YÜZÜNDEN HEVASINA UYUP
İHTİYÂTI BIRAKAN KUŞUN ÂKİBETİ

Bir duvar var, kondu bir kuş âniden,
Bir tuzak var, daneler görmüş hemen.

Gönlü, kır var git diyor; göz dânedede;
Orya artık, hırsı dönmüş çekmede.

2865. Böyle bakmak, öyle bakmak olsa bir,
Ânsızın, tedbîr bitip olmuş esir.
Başka bir kuş var, tereddüt etmeden,
Bir bakış atsın, döner, yön kır hemen.
Kol kanat çırpar ve hürriyet bulur,
Mutludur hem hürlerin imâm olur.
Kim ki yapmış böyle, dertten kurtulur,
Hürdür artık, hür olan bir yer bulur.
Tedbirin şâh, gönlü dolmuş gül, çemen,
Hep emîndir, gaye tek güldür hemen!

2870. İhtiyâttan râzı, dosttur ihtiyât,
Böyle yap gel sen de, tedbîrken murât!
Hırslısın, tutmuş tuzaklar çok zamân,
"Boynu kessinler" diyensin sen inân!
Sende elbet tövbe, sağlam oldu iş,
Tövbeler etmiş kabûl, şâd eylemiş.
Şerre dönsen sen, cezâyâ döndü Hak,
İşte uygun karşılık, çift oldu bak.
Sen alıp gitsen de çiftten bir teki,
Arkasından geldi eş bil öyleki.

2875. Bir amelken mevcût olmuş çift cezâ,
Gelse bir, hem çiftte gelmiş hâkezâ.
Bir adam, alsın götürsün erkeği,
Hem kadın, durmaz arar olmuş beyi.
Geldiniz tekrâr tuzaklar üstüne,
Töbenin göz, doldu topraklar yine!

Çözdü tekrâr düğmü, Hak Tevâb olan,
Gel uyan, hiç orya artık gitme sen!

Bir unutmak, döndürür pervâneye,
Cânı döndürmüş âteşten hâneye.

2880. Olma sen pervâne, vazgeç şüpheden,
Dön de bir bak, çok kanat yanmış neden?
Kul, günâhtan kurtulurken baksana,
Şükür; tuzaktan kurtulup gitmek ona!
Kurtuluş vermiş, şükürler et ki sen;
Rızkı vermiş, yok tuzak, düşmân denen.
Bir tuzaktan kurtuluş nimet yine,
Rızkı, nimet verdi Hak, yâd etsene!
Geldi dertler, geldi bitmez bir belâ,
"Kurtar Allah'ım!" deyip ettin duâ!
2885. "Bunca hizmet, ben ibadet eyleyim,
Şeytânın göz üzre tozlar serpeyim!"

KÖPEKLERİN HER KIŞ:
"BU SENE YAZ GELİNCE KENDİMİZE
MUHKEM BİR EV YAPALIM" DİYE
AHDETMELERİNİN HİKÂYESİ

Kış gelir, itler soğuktan dertlenir,
Pek perişân, hem de, pek âcizlenir.
Der ki: "Mâdem bulmuşum ben bir teni,
Gelse yaz yapsam ki, taştan meskeni.
Yaz gelir gelmez, hemen yapsam yuva,
Öz elimden, kış için yapsam yuva!"
Yaz gelir gelmez, sıcaktan hoşlanır,
Bir sıcak vursun, kemikler cânlanır.

2890. Kendi kendin gördü artık pek iri,
Nerye sığsın gövdemiz der, her biri?
Kalkar ordan, yönlenir bir gölgeye,
Çok semirmiş, karnı tok, tembel diye.
Kalbi der: "Kalk! Yap yuva sen ey emi!"
"Sığmıyor, evler ne yapsın gövdemi?"

Gör, belâ vaktinde düşsen derde sen,
Büsübütün hırsın kemikler, toz hemen.
Tövbeden bir ev yaparsam şimdi ben,
Kışta sığınaklık yapar dersin hemen.

2895. Kurtulursun, dert biter, hırsın eser,
Sanki itsin, ev yapan sevdân biter.
Şükrü nimet, üst gelir her nimete,
Şükr seven dönmez, yönelmez nimete.
Nimetin cândır şükür, nimetse post,
Çünkü şükrün gâye; ermek, gâye; dost!
Buydu gaflet, şükr uyanmaktır sana,
Hakk'a şükr, nimet sunar, av yapsana!
Eylesen şükr rızka sen gözler doyar,
Nerde yoksul görse, yüz nimet sunar.

2900. Sen doyersin, Hak taamından yesen,
Bir obursan, hor olursun bil ki sen.

MÜNKİRLERİN NEBİLERİ NASİHÂTTEN
MEN, ETMELERİ VE CEBRÎLER GİBİ
DELİL GÖSTERMELERİ

Der: "Öğüt vermek yeter olmuş bize,
Köyde anlar kimse yok, yer yok söze.
Bağlamış Hak, bizde mevcûd kalpleri,
Kimse bozmaz, işte Hakk'ın işleri.

Böyle nakşetmiş meğer, tasvir eden,
Bir nasihat, söz düzeltmezmiş hemen.

Taş bulup, yüzyıl gelip, lâl ol desen,
Eskimiş şey, tâzelen artık de sen;

2905. "Gel su ol," söyler olursan toprağa,
"Bal ve süt ol," söyleyip dursan suya;

* Tebdîl etmiş miydi bilmem vasfını,
Hem su nerden bal olur? Gör aslını!

Hem felekler, hem felekler Hâlık'ı,
Cümlelerin, dağ, taş, etekler Hâlık'ı;

Gökte, devranlar verirken mutluluk,
Suyla topraklar bulanmış, oysa çok.

Gök bulansın, kil, su sâflıklar bulur,
Gök bulunmazdan, nasıl mümkün olur?
Çizdi Allah, herkesin bir ayrı yol,
Dağ nasıl çöp olmak ister, bilmiş ol!

ENBİYÂ ALEYHİSSELÂM'IN
BU CEBRÎLERE CEVÂBİ

2910. Der Nebîler: "Hak yaratmış bunca hûy,
Baş çeken yok, emredilmiş böyle duy!"
Hak yaratmış, ârizî birçok sıfât,
Huy temizler, kim silermiş, katbekat.
Taş için dersin de boştur, "altın ol!"
Bir bakırken söyleyen, var belki yol!
Âciz olmuştur, çamur dersin, kuma,
Balçık ol dersin, çamur mümkün amal!
Hastalık vermiş Hüdâ, yok çâresi,
Yok topallık, körlüğün yok çâresi!

2915. Hastalık vardır ki, vardır çâreler,
Yüzde çarpıklık ve baş ağrın meğer!
Hak yaratmış, derdi vermiş insana,
Hem devâ, dert, cümle rahmettir sana.
Türlü derdin var muhakkak çâresi,
Ciddi istersen, bulur arzûn sesi!

CEBRÎLERİN DELİLLERİNİ
TEKRÂR ETMELERİ

Der Sabâ'nın kavmi: "Mevcûd derdimiz,
Yok devâ, bir hastalıktır çâresiz.

Sürdü yıllar, övgünüz, efsûnunuz;
Dertle, bağ kuvvetlenirken kuşkusuz!

2920. Hastalık, bir tek ilâç etsin kabûl,
Zerre olsun iyileşip bulmuştu yol.

Bir susuz ten, almasın bir nem çiğir,
Bir deniz içsin, bulur bir başka yer.

Şüphesiz eller, ayaklar hep şişer,
Hem su içmek, hârî söndürmez meğer!"

ENBİYÂ ALEYHİSSELÂM'IN
TEKRÂR CEVÂP VERMELERİ

Enbiyâ der: "Hak iken imkân veren,
Çok sıfatlar, halk eder olmuş hemen!
Kesmeyin, Hak ihsânından hiç ümîd,
Sen de rahmet halkasından tut da git.

2925. Bâzı iş vardır başından zor gelir,
Sonra olmuştur kolay, hep yükselir.
Bir ümitsizlik olur, birçok ümîd,
Var karanlık, bir güneş, sesler işit!
Farz edin sizler ki bir taş oldunuz,
Hem kulak hem kalbi örtüp gittiniz.
İhtiyâç olmaz kabûl, ret eyleyiş,
Bizde teslîm, bizde fermân, doğru iş!
Allah'ın emriydi bir kul olmamız,
Hak buyurmuş, istenilmiş uymamız!

2930. Ek desin, ekmekteyiz biz kumluğu,
Ömrümüz tutmak içindir buyruğu.
Hak Nebî'nin yârı Allah, başka yok,
Burada reddin bir kabulden kârsa yok.
Tebliğin ücret erer Hak'tan bize,
Dost için çirkin, güzel halktan bize.
Hak, bu dergâhtan usanmak yok bize,
Yol uzun durmak, oturmak yok bize.
Yardan ayrılmışa, tutsak kimsenin,
Kalp soğur, onlar usanmıştır hemin.

2935. Bizledir elbet, bizim has yârımız,
Saçtı rahmet, şükre dönmüş varımız.
Gönlümüzdür lâlezâr, gülşen yeri,
İhtiyârlık, solgunun yok izleri.
Dâimâ, genç selvinin benzerleri,
Bizleriz zarîf, şirin Hak erleri.
Bizce yüz yıl, bir saatle eş değer,
Hiç uzun, hiç kıssalık bulmaz ki yer.
Cisme mahsûstur uzun, dersin kısa,
Hem nasıl olsun yakışmaz, cân ise!

2940. Hep uyur, üç yüz dokuz yıl durmadan,
Yok ki gâm, Kehf ehlinin artık inân!

Rûh döner dönmez, yatılmış uykular,
Sâde bir gün, belki birkaç ân kadar.

Onda yoktur gündüz, akşam, ay, sene;
Olsun aç, tok, ihtiyârlar orda ne?

Yokluğun gül bahçe, sarhoşluk yeri,
Lûtfu Hak'tan aldı hep mestlikleri!

Tatmadan mümkün mü bilmek lezzeti?
Pis böcek gül koklamaz, yok niyyeti!

2945. Hak şarâbı meyvesiz, yok meyvesi;
Rûh tadar, mevhumun ermezmiş sesi!

Hem cehennem, bilmez aslâ cenneti,
Yüzse çirkin, yok güzellik sûreti.

Ey büyükler, kesmeyin sizler boğaz,
Mânevidir lokmalar, gayret birâz!

Müşkülâ yoktur, getirdik biz sona,
Yol, uyan varken kolaydır baksana!"

PEYGAMBERLERİN:

"İMANA GELİN" DİYE RİCÂLARINA
KARŞI SEBÂLILARIN TEKRÂR İTİRAZI

Kavmi der: "Dersin uğur fikrin senin,
Bizce uğrun yok ve yomsuzsun hemin!

2950. Biz uzaktık, cânla hep endişeden,
Verdiniz gâm, dert, meşakkatler hemen.

Toplumun zevk, ittifâk etmekledir,
Sizlerin hâl, ihtilâf vermektedir.

Tûtî bizdik, neş'eden yerken şeker,
Bir kuşuz, fikrinde kalmış ölmeler.

Nerde mevcût, şöyle gâm sunmuş masal,
Nerde bir ses, hoş desek, vermez mecâl!

Hem cihan üstünde, bu bed yormalar,
Nerde çirkin yüz azaplar vermeler?

2955. Cümle temsiller, sizin sözlerledir,
Gam, keder vermek sizin ellerdedir."

ENBİYA ALEYHİSSELÂM'IN TEKRAR
CEVAP VERMELERİ

"Has ve çirkin içtedir", der; enbiya,
Cândadır, sizden de yardım aldı ya!

Bir korunmaz yerde, yatmış olsanız,
Ejehâ hücumuyla, mahkûm kalsanız.

"Sen çabuk kalk" derse gerçek dost olan,
Derse ejder var, uyandırısın o ân!

"Şom ağız, söz söyleme sen" der misin?
Kalk da gör, etraf olur aydın kesin!

2960. Ehl-i rahmet derse "bak yardım sana,
Kurtuluştan, bir saray sundum sana."

Gizliliklerden haber vermiş Nebi,
Ehl-i dünya görmemiş, görmüş Nebi.

Derse Doktor: "Hastalık var, hâm yemel!"
Yense şerdir, dert gelir hep görkeme.

Sen de dersin: "Açtığı faldır senin,
Öğdü verdin, sen günâhkâr der misin?"

Bir müneccim "çıkma evden" der ise,
"Gitme, vazgeç sen seferden" der ise,

2965. "Bak müneccim, yüz yalan der her zaman,
Bir tesâdüf, bir de doğruymuş o ân!

Hem bizim söz, aslâ yanlış söz değil,
Doğru sözdür, sen inânmazsın nasıl?

Hem müneccim, hem hekim zân etmede,
Bizde sözler, gerçeğin, göz görmedel!

Var cehennem od, duman, gördük yine,
Hamle yapmış, kâfirin tam üstüne.

Hem de dersin: "Söylenen söz, eğri söz,
Bir ziyândır, bizce dersin, gayri söz!"

2970. Şimdi sensin, hiç öğütler duymayan,
Nerye gitsen, hep uğursuzluk inân!

Bir yılan sırtında görmüş, gezmede,
Damda görmüşler, haberdâr etmede.

Sen de dersin: "haydi sus sen verme gam,"
"Yok günâhim" der, susar artık adam!

Bir ısırsın, "bozma zevkim" der misin?
Neylesen sen, bir zehir aldın kesin!

Sen ki dersin; "sâde buymuş söylemen,
Eyle feryât, yırt yakandan tut hemen."

2975. "Sen de atsaydın yukardan bir taş,
Ciddi anlatsaydınız gerçek işi!"

"Söyledim ben, sizse hep incindiniz,"
"Söylenenlerdir zarar farz ettiniz.

Mertçe vermiştim öğüt derken ona,
Neyselâyık, öğdü ben verdim sana.

Kadri bilmekten uzaklaştın hele,
Kaldın artık sen ezâ, tuğyan ile.

Böyledir alçak ve düşkünlük huyu,
Yapsan iylik, hep fenâlık duyduğu.

2980. Nefsi çift kat eyle, sabrım var diye,
Pek fenâdır, lâyıık olmaz iyliğe.

Etsek iylik biz, keremkâr insana,
Yaptığın, yüz misli dönmüştür banal!

Kahr eder olmuş olursan alçağa,
Çok vefâkâr kul olur, başlar yağa.

Hep cefâkâr, balsa kâfir nimeti,
Rabbenâ! Söyler cehennem milleti!"

ÂHİRET ÂLEMİNDE CEHENNEM,
DÜNYA HAYÂTINDA ZİNDÂN,
YÂNİ; ZAHMET VE MEŞAKKAT
YARATILMASININ HİKMETİ

Bağlanır, dertler çeken alçak kişi,
Hem vefâ görsün, cefâ olmuş işi.

2985. Onların mescit cehennem oldu bak,
Bir sâhipsiz kuşta bağ, olmuş tuzak.

Oldu mescit, hırsızın tutsak yeri,
Orda olmuş, Allah'ı anmış biri.

Tek ibâdet oldu maksat insana,
Ehl-i kibrin yer, cehennem baksana.

Âdem'in güç yetti, mutlak her işe,
Hakk'a hizmet istenen maksat ise!
"Mâ halaktü'l-cinne ve'l-ins"²⁰⁹ oku,
Hem cihânda sâde maksat, işte bul

2990. Bir kitâptan gâye, tek fen olsa da,
Yastık etsen, işte yastık olmada.
Onda maksat, yastık etmek hiç değil,
İlm-ü irfân, hem de irşâtır asil.
Bir kılıç alsan, çakıp etsen çivi,
Sen yenilmek üzere yıkılmışın evil
Gerçi, insandan ibâdet istesen,
Buldu herkes, hisse bir mabet hemen.
Kim kerîm olmuş, ibâdet ikrâmı,
Alçağın mabet elem, derdin damı.
2995. Vur ki, alçaklar itâat eylesin,
Ver, kerîmler yönelip şükr söylesin!
Çift yaratmış mescid, Allah'ın bilin,
Hem cehennem onların, cennet sizin!
Yaptı Mûsa, pek ufak alçak geçiş,
Baş eğip geçsin, âsîler istemiş!
Çünkü âsî oldular hep öylece,
Hem cehennem, eğdirir baş güçlüce!

CENÂB-I HAK, HÜKÜMDÂRLARI,
ALLAH'A İTÂATKÂR OLMAYAN
ZALİMLERİ YOLA GETİRMEK İÇİN
SEBEP KILMIŞTIR. NASIL Kİ, MÛSA
ALEYHİSSELÂM, BENÎ İSRÂİL'İN
EĞİLEREK GİRMELERİ İÇİN KUDÛS
DUVARINA KÜÇÜK BİR KAPI
AÇTIRMIŞTI

Şâha vermiş Hak, kemik, et bir yapı,
Oldular onlar, küçükten bir kapı.

²⁰⁹ "Ben insi ve cini bana kulluk etsin diye yarattım." (Zariyat, 60)

3000. Ehl-i dünyâ secde etmişler niye?
Hakk'a düşman, döndü şâhin secdeye!
Gübrelikten, kurtulur mihrâp yeri,
Ad alır: Şâh, pehlivândır her biri.
Sizler ey, pâk Hakk'a lâyük olmamış,
Pâk olanlar ballı, sizler boş kamış.
Hem köpekler yönelenir alçaklara,
Böyle hizmet, ar gelir aslanlara.
Fare hûy olmuşta, âmirdir kedi,
Fare kimdir, korkumuz aslan dedi?
3005. Korkudur onlar için, ancak köpek,
Hak güneşten korku lâyüksüz demek!
"Rabbimiz yüksek!" velinin virdidir,
Alçağın Rab, âdi alçak kimsedir.
Fare, aslandan neden korksun, neden?
Korksun aslandan, merâl, ceylân hemen!
Dalkavuklar varsa, sen var git ona,
Dalkavuk, olsun velînimet sana!
Ben, uzun şerh eylesem olmaz mı ki?
Sende mevcût beyse, kıskancın teki!
3010. Söзде maksat işte bunlar, ey kerîm,
Sertçe bak nefis, hep boyun eğsin derim!
Nefs ki alçak, aslâ hiç hoş tutma sen,
Yap fenâlık, hem boyun eğsin hemen!
Böyledir, mihnette kim, şükr etmede,
Hîlebaz azgın olur, nimetlede.
Sırma gjymiş bey, koşar azgınlığa,
Şükreden tek, hasta, yoksul varlığa!
Mâli vermezsen, şükür doğmaz demek,
Şükre dâim, hep belâ, dertler gerek.

BOŞ BİR SOFRAYA BİR SÛFİNİN AŞKI

3015. Sûfi görmüş, bir asılmış sofraya var,
Vecde gelmiş, gjysi olmuş târumâr.
Hem bağırır: "İşte kıtlık rızk sana,
Rızk zarûret, bir ilaç kıtlık sana."

Onda dertler, coşkular artmıştı da,
Sûfiler uymuş, gelip yapmış semâ.

Ettiler hay-huy ki onlar durmadan,
Vardı birkaç sûfi bundan mest olan.

Der ki bir densiz: "Nedir boş sofranız,
Böyle coşkunluk, gereksiz neş'eniz."

3020. Der ki: "Git git" mânâsız bir nakş olan,
Sende aşk yok, sen de git, varlık dolan.

Âşğın, ekmezsiz aşk, olmuş gıdâ,
Aşkta sâdik, var ne görmez ortada!

Âşğın, varlıkla yoktur bir işi,
Âşğın, sermâyesiz sermâyesil!

Hem kanatsız uçtu âlemlerde tâ,
Elde yok, meydânda toplar kapmada.

Bir fakir, mânâdan almıştır koku,
El kesik, ammâ ki zembîl bulduğu!

3025. İşte âşık, yokta kurmuştur çadır,
Rûhta tekler, yokla aynı renkliler.

Süt emen, bilmez yemekten zevk nedir,
Hep per'nin lokmalar olmuş ıtır.

Hem ıtırdan, almaz insan hiç gıdâ,
Hem onun hûy, onca mutlak zıddı yâ.

Sen ki, yüz batman yemek etsen gıdâ,
Bir perî almış, kokuyla yüz defâ.

Kan olur Kıpti için, Nîl'in suyu,
Hem sudur taptatlı: İsrâil'e bu!

3030. Cadde olmuştur deniz İsrâil'e,
Girse Fir'avnlr, boğan yerdir hele.

İLÂHÎ NEŞ'E VE HAK KOKUSUNU,
YÛSUF'UN YÜZÜNDE VE KOKUSUNDA
BULMAK, YAKUB'A MAHSÛSTUR,
YÛSUF'UN KARDEŞLERİ BUNU
HİSSEDEMEZLER

Nûru Yakub gördü, Yûsuf'tur dedi,
Nûru kardeşlerse, aslâ görmedi.

Aşkla Yakub, kuy'ya düştüm ben sanır,
Hep çukur kazmış olanlar aldanır.

Onların önlerde sofrâ boş hele,
Yakub'un dolmuştu sofrâ aşk ile.

Pis olan yüzler perî görmez ki bil,
"Olmaz abdestsiz namâz," söyler Resûl.

3035. Aşk muhakkak, cânların Hak lokması,
Rûhların, aşk oldu mutlak lokması.

Vardı Yakub üzre, Yûsuf açlığı,
Tâ uzaktan, bir ıtırdır aldığı.

Yakub'a gömlek götürmüşken adam,
Gömleyn hiç ıtır almazmış ki hem!

Gömleğinden bunca fersah yol öte,
İtır almış, gör ki Yakub gitmede.

Bâzı bilgin, almaz irfândan nâsîp,
İlme hâfiz, Hakk'a olmazken habîp.

3040. Dinleyen cahil de, almıştır koku,
Duydu haktır, öyle bulmuştur koku.

Çünkü, gömlek elde kalmış iğreti,
Sanki tellâl kul satar, kâr niyyeti!

Cariye tellâl önünde serseri,
Av için bekler durur bir müşteri.

Rızkı Allah verdi, yoktur başka yol,
Kimsenin kısmet bölünmez, bilmış ol!

Bir hayâl, Hakk'ın elinden gülbağı,
Pis hayâl, olmuş cehennem kavşağı.

3045. Öyle, Allah'tır hayâlden bağ yapar,
Bir hayâl vardır cehennemler sunar.

Kim bilir hem nerde Hak gülşenleri?
Nerdedir yol, nerdedir külhânları?

Hiç mecâl bulmaz ki gönlün gözcüsü,
Hem hayâl, nerden gelir bilmez özü?

Doğdu şurdan der, bilir olsaydı o,
Görse nâhoş, aslâ yol vermezdi o.

Hak ki gözler yokluğun menfezleri,
Hiç ayak atmaz ki câsûs, hak yeri!

3050. Lûtfunun tut sen etekten, kör gibi,
"İşte şâhim, kör yapışmış " der gibi!
Buyruğundan tutman, olmuştur etek,
Korkudur cân madeni, mutlan demek.
Kul ki var, çaylık, çimenlik yeredir,
Bir diğer kul yanda hep dertlerledir.
Hem bakar şaşkın, onun zevkler neden?
Oysa der: "Kimmiş acep tutsak eden?
"Sen kurursun, çeşme var" der mutlu er,
"Pek sarardın, yüzce dermân var yeter!"

3055. "Arkadaş!" der: "Gel çemenler burdalar,
"Ey azîz! Gelmem için imkân mı var?"

BİR EMÎR İLE NAMÂZA DÜŞKÜN
OLAN, NAMÂZ VE NİYÂZ İLE
ÜNSİYET EYLEMİŞ BULUNAN
KÖLESİNİN HİKÂYESİ

Bir seher ânında bir bey bir kula;
Der ki: "Sungur kalk hemen gel düş yola.
Havlu, taş, kil var da git altından al,
Biz hamam etsek çabuk ol, bir güzel."
Aldı Sungur, istenen neymiş ele!
Yollanıp gitmekte bir birlik yola.
Mescidin önden geçerken, bir sedâ,
Bir ezân duymuştu Sungur, orda dal

3060. Bil ki Sungur'dur namâzın düşkünü,
"Ey beyim sen, merhametler üstünü.
Sen şu dükkân içre az sabr et hele!
"Lem yekün"ler, farzı ben alsam ele."
Hem imâm hem, hep cemâat kalktılar,
Hem namâzlardan, duâdan çıktılar.
Kaldı Sungur, geldi kuşluk vaktine,
Bey durur, Sungur deyip bekler yine!
Seslenir; "Sungur'a çıkmazsın neden?"
"Koymuyor fen ehl-i üstâdım hemen.

3065. Sabret azcık, ey münevver, ey beyim,
Bekliyorsun, ben de hem bilmekteyim!"
Çok çağırılmış, sesleniş olmuş yedi,
Beklemekten bey meğher aciz idi!
Tek cevap vermekte Sungur, bak hele;
"Salmıyor, ben gelmek istersem bile!"
Der ki bey: "Mescitte yoktur kimseler,
Kim bırakmaz söyle sen, kimmiş meğher!"
"Koymamış kim girmemişsin mescide,
Bağlamış, çıksam, o koymaz öyle del

3070. Girmek istersin, izin vermez içe,
Mânidir koymaz, çıkıp uysam göçe.
Koymuyor sen, bir adım atsan o, yâ,
Hem benim manim, adımlar atmada.
Hiç deniz koymaz balık çıksın dışa,
Ehli toprak bulsa, atmıştır boşa.
Geçmiyor hilen ve tedbir onca pek,
Hep balık, su, hayvânât, toprak demek!
Bir kilit vardır; kazâ, açmış Hüdâ,
Kulda lâyük oydu tek; teslîm, rızâ!

3075. Zerrelerden hep anahtar eylesem,
Allah'ından ayrı açmış kimdi hem?
Sen unutsan, almasan tedbîrleri,
Tâze bir bahttır sunar, pîr elleri.
Yâd ederler, sen unutsan, kendini,
Kulluk etsen, buldu hürlükler seni."

ENBİYÂ ALEYHİSSELÂM'IN
(HATTÂ İZİSTEY'ESERRUSÜLÜ)
ÂYETİNDE HİKÂYE BUYURULDUĞU
ÜZERE, MÜNKİRLERİN İMAN
KABÛL ETMELERİNDEN ÜMÎT
KESTİKLERİNE DAİR

Enbiyâ görmüş hatâ, derken niye,
Yönlenip kaldık öğüt, va'z etmeye?

- Nerye dek, odsuz demir dövmek gerek,
Nerye dek, hem boş kafesler üflemek.
3080. Halkın iş elbet kazâ, elbet kader,
Dişse keskin, midenin oddan meğer!
Küllü nefis baskın ederken cüzlere,
Hep balık baştan kokarmış bir kere!
Ok edip sür, gayretin sen merkebi,
Tebliğ et, Hak emridir vacip gibi.
Bilmedin mâdem nedir ömrün sonu,
Gayret et artık, görürsün sen bunu.
Yükledin mal, kâr için, tuttuñ gemi,
Et tevekkül, durmadan artık he mi?
3085. Bilmedin cennet, cehennem, hangisi,
Batma varken, gitme varken, hangisi?
Bilmedikten sonra kismetler nedir?
Bilmedin, gerçek sonuçlar nerdedir?
Var mı kurtulmam, boğulmak var bana,
Hangi haldir, haydi sen bildir bana?
Az ümit olmuşsa ben etmem gümân,
Yolcu olmam, var iken hem böyle zân.
Bir ticaret bulma imkansız sana.
Sırsa çift hikmet görünmez baksana!
3090. Şişe varken, korku cândır tâcire,
Yok ticaret, yok ziyânlar bir kere.
Fayda yoktur, var zarar, mahrûm kalır,
Aşktan od almış olanlar nûrlanır.
İhtimâller, belkiler sunmuş ümît,
Dîne yönlen, dîndir iş, sen önde tut!
Yok, izin hem burda gerçeklik nedir?
Tek ümît var, neyse hak, Allah bilir!
-
- INSANLAR, ARAŞTIRAN VE TAKLİT
EDEN OLMAK ÜZERE İKİ KISIMDIR
-
- Gayretinden, usta dönmüş ipliğe,
San'atın gayret, ümîttten gerçeğe!
3095. Hep rızık etmiş ümît, kul baksana,
Her sabâh yönlendirir miş dükkâna.
Belki rızkın yok, hemen mahrûm, kader,
Harcayıp güç, söyle neymiş gitmeler.
Tâ ezelden mahrûm olmak korkusu,
Tembel etmez, hayretim var doğrusu!
Gerçi yokluk korkumuz, varken nice,
Tembel olmuşsak zararlar güçlüce!
Hiç çalışmak, artırır etsen ümît,
Tembelin yoktur zarâr, sen gör, işit!
3100. Din işinden, zan duyup bilmem neden?
Sen ziyandan, bir etek tuttuñ hemen!
Görmemişsin, bizde tüccârlık yeli,
Çok kazanç almış Nebî, almış velî.
Hem de dükkân terki sunmuştur neler,
Böyle kârlardan habersizdin meğer!
Âteş İbrâhim'le hemhâl olmada,
Hem deniz, Mûsa'ya hammal olmada!
Bak demir râm oldu almışlar ele,
Oldu rüzgâr emrinin gerçek köle.
-
- RESÛLULLAH (S.A.V.): "ALLAH'IN
HAKİKATEN BİRTAKIM GİZLİ VELİLERİ
VARDIR." BUYURMUŞTUR
-
3105. Vardı kullar, gizli işler işleyen,
Gizlilik var, hem bilinsinler neden?
Öyle yüksek bir makam var onlara,
Kimsenin gözler, erişmez bir kere.
Hem kerâmetlerle, yer olmuş Harem,
Vardı abdallar, çekerler gizli dem.
Yoksa, bilmezsin Hüdâ ikrâmını,
Sundu en has davetin imkânını!
Altı yön, dersek onun imkânıdır,
Nerye baksan bitmeyen ihsânıdır.
3110. Bir kerîm der olsa; "gel gir âteşe,"
Ol çabuk, yok yanmadan bir endişe!

ENES BİN MÂLİK'İN (R.A.),
HAVLUYU YANAR OCAĞA ATMASI VE
HAVLUNUN YANMAMASI

Bir rivâyet var Enes'ten şöyle ki,
Hem misâfir, bir konuk gelmişti ki.

Der misâfir: "Yendi her şey ortada,
Havlü kirlenmiş Enes görmüştü yâ.

Havlü pis görmüş ve atmış âteşe,
Kalsın azıcık der ve yoktur endişel

Attı âteş içre, dürmüş câriye,
Kavrayıp atmıştı hem, bilmem niye?

3115. Hep misâfirler ki, hayret ettiler,
Havludan is, hem duman beklerdiler.

Bir sâat geçmiş, çıkarmış câriye,
Tertemiz olmuş, bulunmaz kir niye?

Söyleşirler: "Ey azîz gel söyle sen,
Yanmamış havlun, temizlenmiş neden?"

Der Enes: "Elbet sebeptir Mustafâ,
Ağzını silmişti bundan kaç defa."

Âteşin derdiyle ürkmüşsen gönül,
Böyle bir el, öyle ağzın dostu ol!

3120. Bak ne şân vermiş ki Rabbim cânsıza,
Âşışın, rûh şanı olmuştur rıza?

Kâ'be'nin taşlar öpülmüş kible yâ,
Gayret et, kâmilde toprak olmaya!

Sordular onlar ki hem hizmetçiye,
"Söylemezsin hali sen bilsek niye?"

Tuttun aldın, âteşe attın eden?
Hem efendin sırta vâkif bilmeden!

Kıymeten çok havlu, attın âteşe,
Korkusuz attın, neden sen âteşe?"

3125. "Derse kâmil, âteşin içlerdeyim,
Hak kulundan çok ümîtlere beslerim.

Neydi peşkir? Derse gel gir âteşe,
Hiç düşünmez başlarım elbet işel

İtimâdım pek büyük artık ona,
Allah'ın has bende olmuş baksana!

Kim kerem ehliyse, ben ettim güven,
Havlü neymiş? At desin, emrinde ben!"

Kardeşim sür, itimâdın iksiri,
Erkeğin sıdk, zenneden eksik mi ki?

3130. Erkeğin kalp, zânneden eksik iken,
Öyle kalp, sayman gerek işkembe sen!

YOLDA KALIP, HARÂRETEN VE
SUSUZLUKTAN ÖLÜME HAZIRLANMIŞ,
KENDİLERİNİN VE DEVELERİNİN DİLLERİ
DIŞARIDA KALMIŞ OLAN
BİR ARAP KABİLESİNİN İMDÂDINA
HZ. PEYGAMBER (S.A.V.)
EFENDİMİZİN YETİŞMESİ

Var Araptan bir kavim, bir va'dide,
Hiç yağış yok, kırbalar bir taş mı ne?

Öyle kalmışlar susuz çöllerde de,
Sanki kervân son nefesler vermede.

Ânsızın çıkmış Muhammed meydâna,
İstemiş, yönlendi yardımdan yana.

Elçi görmüş, bir büyük kervân hele,
Kum, sıcak, müşkil olan hâller ile.

3135. Kervânın sarkık susuzluktan dili,
Kumda halk yaygın, dağılımlık seli.

Coştı rahmet, söylemiş: "Sizler koşun,
Davranın, hem kumluğu tezcek aşın!"

Bir siyâhî kırba, dolmuş su ile!
Hızla gitmek üzredir, gördüm hele.

Bir siyâhî, önde, mevcût merkebi,
Zor, kolay, siz sesleyin, derken Nebî."

Kalktı birkaç kimse, düşmüşler yola,
Bir sâat geçmiş ve bakmışlar köle.

3140. Bir siyâhî, yönlene bir tek deve,
Bir tulum dolmuş giden, ikrâm mı ne?

“Burda insanoglunun en üstünü,
Bekliyor, gelsin diyor, ister seni.”

“Yok tanışlık, bilmedim kimdir onu?”
Der: “Şeker huy bir nebîdir bil bunu!”

Vasfi neymiş öyle târif ettiler,
Der ki: “Bildim, sihr dolan şâir meğeri!
Sihr edip, tâbi olanlar çok dedi,
Bir karış gelmem!” deyip red eyledi.

3145. Çektiler, erdirdiler hem kervâna,
Oysa susmaz, küfre başlar insana.
Hak Nebi'nin huzra celb etmiştiler,
“Doldurun siz kırbalar dolsun da!” der.
Herkes içmiş, hep sudan doymuştular,
Kırbadan içmiş sudan kanmıştılar.
Hem tulum, hem kırbalar dolmuştu yâ,
Hem bulut gıptayla bakmış, hem fezâ!
Görmemiş hiç kimse tek bir kırbadan,
Bir büyük kervan içip olmuş doyan!

3150. Kimdi görmüş? Böyle bir tek kırbadan,
Ağza dek hem bunca kırbaymış dolan!
Tek tulum fazl-u keremler perdesi,
Bir denizden geldi, emrin cilvesi.
Bir su coşsun, her taraf dolmuş buhar;
Bir soğuk olsun, bakarsın sen su var.
Bir sebezsiz kudretin, hikmetti bu,
Tekvinin kudret ki, yoktan etti su.
Sen çocuksun, hep sebepler üzresin,
Bir cehâletten, sebep bildin kesin!

3155. Bir sebep gördün, müsebbip görmedin,
Sen sebepten gizli var, meyletmedin.
Bir sebep gitsin, yolarsın saç ve baş,
“Rabbenâ yâ Rabbenâ” olmuş telâş.
Hak buyurmuş yönlenin varken sebep,
“Sen sebepten anma Rabbi!” derdi hep.
Kul da der: “Meylim senindir şimdi ben,
Eylemem artık sebepler meyli ben.”

Der ki Hak: “Ey tembel olmuş tövbene,
Sende tekrâr var, sebep meylin yine.

3160. Şimdi ben bakmam, senin hiç ahtine,
Rahmetim çok, sunduğum rahmet yine!
Bakmadım hiç suçların var, ahtine,
Andın artık, sunduğum rahmet yine!”
Topluluk, hayrân kalır peygambere,
Yâ Muhammed, neydi ummân bir kere?
Hem ufak bir kırba dersin, perdedir,
Hem Arap, Kürt suyla rahmetlerdedir.

O KÖLENİN KIRBASININ
GAYIPTAN SUYLA DOLMASI VE
O SİYAH KÖLENİN YÜZÜNÜN
ALLAH'IN İZİNİYLE AĞARMASI

“Bak, tulum dolmuş bütünden, ey köle,
Yok şikâyet, boş senin sövmen bile!”

3165. Hem siyâhî kaldı hayrân, yüz yüze,
Lâmekândan çekti iman, mucize!
Çeşme gökten aktı, görmüş öylece,
Kırba olmuş perde gerçek bir güce!
Bakmanın, yırtıldı gaflet perdesi,
Uç verirken gördü, gaybın çeşmesi.
Gözlerinden yaş akıtmışken köle,
Hep unutmuş bey ve yurt neymiş bile!
Kalmamış güç, el ayak vardır deme,
Allah'ından, rûhta başlar titreme.

3170. Seslenirken maslahat olsun yine,
“Faydalanmış kimsesin, gel kendine!”
Hayretin hiç vakti yoktur bilmiş ol,
Sen çevikleş durma artık işte yol.
Mustafâ okşar iken birden yüzü,
Âşık olmuş, hep öpüp sürmüş gözü!
Mustafâ, sürmüş mübârek el ile,
Tâ ebet geçmiş saâdetler ele.

Yüz beyaz, dönmüş ayın on dördüne,
Yok, siyâhlık oldu gündüz, nûr yine!

3175. Sanki Yûsuf, hem güzellik, hem kemâl,
Haydi git der: "Köyde anlat neyse hâl!"

Bilmez el, bilmez ayak, mest cümlesi,
Yollanır bilmez ayak, el hangisi?

Çift tulum dolmuş ve geçmiş kervanı,
Son durak, artık olurken bey yanı!

EFENDİNİN, KÖLEYİ BEYÂZ YÜZLÜ
GÖRÜNCE, TANIMAYIP: "KİMSİN?"
DİYE SORMASI. SONRA KÖLEYE:
"BENİM KÖLEMİ ÖLDÜRMÜŞSÜN; SENİ
KAN TUTMUŞ DA ALLAH BENİM ELİME
VE İNTİKAMIMA ATMIŞ", DEMESİ

Bey uzaktan gördü, hayret eyledi,
Hayretinden seslenip gel sen, dedi.

Der: "Bizim bunlar, devem, kırbam bu yâ,
Zenci yüz yok, n'oldu bilmem zenciye?"

3180. Hem gelen ayyüzlü, dönmüş gündüze,
Aks edip bir bak ki, nûr vurmuş yüze!

Yol yitirmiş, bak kölem yitmiş dedi,
Yoksa bir kurt tuttu öldürmüş dedi?"

Yaklaşp gelmiş sorar bey: "Kimsiniz?"
Yâ Yemen'den, belki siz Türk'tensiniz?²¹⁰

Doğru söz et, nerde gerçekten kölem?
Doğru söz et, şimdi ölmüş olsa hem!

Öldürür olsan, dönüp geldin niçin?
Kendi gelmez, oysa katil kimsenin!

3185. Der: "Kölen yok, öz kölen elbette ben,
Allah'ın fazlıydı nûrlandım hemen!"

"Sen ne dersin? Nerededir anlat köle,
Kurtuluş yoktur elimden, bil hele!"

Der: Neler olmuşsa anlatmam gerek,
Her ne olmuş söyleyim ben, tek be tek.

Sen satın aldın yâ, o günden beri,
Söylesem, olmuş, oluşmuş işleri!

Simsiyâh akşam bu renk, kalktım beyâz,
Aynı gövdem, ayındır yok itirâz.

3190. Renk değişmiş oldu, rûhun rengi yok,
Renk ve unsur toprağın, âhengi yok.

Zahirim bilmiş yitirmiştir beni,
Kim su içmiş vazgeçer küpten hani...

Rûha ermiş kimse, saymaktan öte,
Varsa ummân, yok ki yer kem'iyete.

Sade cân ol, cân yolunda cânı bil,
Böyle buldun sen görüş imkânı bil!

Hem melek, aklın ki birdir cevheri,
İşte hikmet, ayrılık tutmuş yeri!

3195. Hem kanat bulmuş melekler, kuş gibi,
Akla bak, nûruyla irfân sahibi!

Şüphesiz, onlarda yardımlaşma var,
Birleşir mânâda onlar âşikâr.

Hem melek, elbet akıl; Hak var dedi,
Âdem'in yâr, secdekâr olmuş idi!

Nefsle, şeytân, hem ezelden birdiler,
Âdem'in düşmân olup, gitmiştiler.

Âdemi bir ten gören, ürkmüş gider,
Hem melek nûr gördü, etmiş secdeler.

3200. İşbu çift göz, gördü Âdem, buldu nûr,
Nefs ve şeytân, sâde görmüştür çamur.

Sözlerim karlarda kalmış bir eşek,
Yahuda İncil okursan, hiç demek.

Hem Ömer'den, bahsi açmak Şîa'ya,
Benzemiş hayvân için saz çalmaya.

Varsa bir köy içre, bir tek anlayan,
Bunca hay-huyular yeter, artık inân!

²¹⁰ Burada geçen Türk kelimesi Şark edebiyâtında güzel-
liği temsil etmektedir.

Dillendir kerpiç ve taşlar dillendir
Anlayan kul varsa gerçek söylenir.”

ALLAH, GÖKTE VE YERDE ÂYÂN VE
ÂRÂZDAN HER NE YARATMIŞ VE
VERMİŞ İSE HEPSİNİ DE İHTİYÂCA
KARŞILIK OLARAK VERMİŞ VE
YARATMIŞTIR. ONLARIN BİR ŞEYE
MUHTÂÇ OLDUKLARINI SÖYLEMELERİ,
CENÂB-I HAKK'IN VERMESİNE SEBEPTİR
Kİ (ALLAH; BUNALAN KİŞİNİN DUÂSINI
KABUL EDER) BUYRULMUŞTUR

3205. Meryem etmiş dertlenirken bir duâ,
Îsâ'nın kundakta, dil olmuştu yâ!
Meryem'in cüz'üydü, onsuz söyledi,
Bil senin cüz, gizli sözler eyledi!
Suçta el, elbet ayak, şâhit sana,
Yok, gerek suç üzere, gayret etmenel!
Müstahak olmaz olursan, sözlere,
Söyleyen görsün, susarmış bir kere!
Hem aranmış neyse, bulsunlar diye,
Halk edilmiş ihtiyâçlar isteğe.
3210. Hak Taala, hem yaratmış gökleri,
Gitsin ister mevcudun istekleri.
Nerde dert var, orya yönelmiş devâ,
Nerde kıtlık, rızık görünmüş orda yâ!
Nerde müşkil var, cevâplar ordadır,
Hem ekin her nerde, çaylar ordadır.
Sen sudan geç, hep susuzluk iste sen,
Üstten, alttan hep su olsun, selleşen!
Vermemiş süt, yavru doğmazdan meme,
Bir çocuk doğsun, gelir sütler deme.
3215. Sense yüksek, alçalan bul, orda koş,
Hem susarsın, sen susuzluk bul da koş.
Sonra versin ses, havânın has arı,
Gel de duy, ırmakta, suymuş Hak eri.

İhtiyâcın az mı, otlardan niye?
Sen akittin, arki yaptın sebzeyle?
Sen kulaklardan tutar oldun suyu,
Hem yeşersin sebzeler, verdin suyu.
Gerçeğin cevher için, cândır ekin,
Var bulut, rahmet coşar, Kevser bilin!

3220. Kul susuz kalsın gelir Rabbin hitâp,
“Doğruyu Allah bilir” olsun cevâp!

KÂFİR BİR KADININ SÜT EMER
ÇOCUĞUYLA MUSTAFÂ
ALEYHİSSELÂM'IN HUZURUNA
GELMESİ VE RESÛL-i EKREM'İN
MU'ÇİZESİ OLARAK ÇOCUĞUN
HZ. ÎSÂ GİBİ KONUŞMASI

Geldi köyden, şehre kâfir bir karı,
İmtihân etmek diler Peygamber'i.
Hem kucaklar birkaç aylık, bir bebek,
Baş da örtük, huzra gelmiş öylecek.
Der çocuk: “Hak'tan selâm, elbet sana,
Böyle geldik biz Resûlün huzruna!”
Öfkelenmiş anne, “sus” derken ona,
Der: “Şâhâdet öğreten kimdir sana?”

3225. Ey çocuk! Kim öğretir olmuş bunu,
Buldu dil cür'et, çocukken en sonu?”
“Evel Allah, sonra söyler Cebrail,
İşte Allah'tan gelen hoş bir delil!”
“Nerde Cebraîl?” demiş “Baş üzredir,
Üste bak, görmez misin gerçek nedir?
Hem başın üstünde durmuş Cebrail,
Hem benim fikrimce, yüz türden delil.”
Der ki: “Gördün mü”: Der: “Gördüm evet,
Tam ayın on dördüdür, gördüm evet!”
3230. Vasf eder elbet Resûl'ün vasfını,
Kurtarır tam süfliliklerden beni.”

Der Muhammed: "Söyle süt emmiş çocuk,
Hem ne ismin? Söyle bul sen mutluluk."

"Hak demiş ismim için Abdülaziz,
Pis kavim der, Abdü'l-Uzzâ, bilseniz.

Ben bu "Uzzâ"dan uzak, geldim beri,
Seçmiş Allah, bilmişim Peygamberi!"

Hem çocuk dönmüş ayın on dördüne,
Söylüyor söz, bir büyük kâmil mi ne?

3235. Erdi cennetten o ân bir râyihâ,
Anne, hem yavruysa, ondan aldı yâ!
Belki dursak, kaybedip gitmek de var,
Böyle kalmak üzre, çift cân sundular.
Kim ki almış olsa Hak'tan övgüler,
Cânlı, cânsız, her gören tasdik eder!
Sevse, saklar olsa, Allah kimseyi,
Kuş, balık seçmişti hizmet etmeyi.

RESÛLÜ EKREM (S.A.V.)'İN MÛBÂREK
MESTİNİ BİR TAVŞANCIL KUŞUNUN
KAPMASI, HAVALANDIKTAN SONRA
MESTİ BAŞ AŞAĞI ETMESİ VE İÇİNDEN
SİYÂH BİR YILANIN DÜŞMESİ

Tam bu ân, yükseldi yüksek bir sedâ,
Mustafâ, yüksekte duymuş bir salâ.

3240. İsteyip abdest için elbette su,
Hem yıkar, el, yüz soğuk bir suydu bu.
Tam ayak bitmiş, diler giysin papuç,
Şimdi giymek istiyor bulsun, papuç;
El uzatmışken papuc alsın diye,
Kaptı tavşancıl çıkarmış yükseğe.
Öz ve söz ehli güzel, atmıştı el,
Kaptı bir kuş bir pabuç uçmuş güzel.
Yel olup, kalkmış, yücelmiş göklere,
Hem çevirmiş, bir yılan düşmüş yere.
3245. Sonra kuş sunmuş, geciktirmiş birâz,
Sanki der: "Al vaktidir git kıl namâz!

Etmişim küstâhlığı mecbur ki ben,
Yoksa yapmazdım edepsizlik hemen!"

Kim ki küstâhlıkla almış olsa yol,
Pek yazık vermişse nefis, fetvâya yol!

Hem Resûlullah teşekkür eyledi,
"Biz cefâ bildik, vefâ olmuş," dedi.

"Mesti almışken sıkılmış cânımız,
Gâmsız etmekmiş, silinsin gâmımız.

3250. Gerçi Allah, gaybı göstermiş hele,
Biz o ân meşgul idik, öz hâl ile."
Der ki kuş: "Gaflet ki senden pek uzak,
Gaybı göstermiş olan nûrundu bak.
Mestte görmüşsem yılan, benden değil,
Gösteren mutlak ki aksîndir asil."
Nûrlu kim var, aksî durmaz nûr saçar,
Kim ki külhânlarda kalmış, is sunar.
Hakk'a kullar varsa, aksi sâde nûr,
Kim uzak, aksi bütün körlük olur.
3255. Herkesin sen aksi var, fark eyleyen,
Sonra istersen otur dur anla sen!

BU HİKÂYENİN İBRET ALINACAK
CİHETİ VE "ŞÜPHE SİZ OLARAK HER
GÜÇLÜĞÜN KOLAYLIĞI VARDIR"
ÂYETİNİN YAKİNE BİLİNMESİ

İbret olsun, kıssa, ey cânım sana,
Hükmü Hak'tır, uyma layık baksana!
Ânsızın bir hâl çıkıp, olmuş iken,
İbret al; hep hüsnü zannet dur hemen!
Çok adam görmüş sararmış korkmadan,
Gül sen artık hep zarârdan, faydadan!
Sen gülün, yaprak nedir tek tek kopar,
Durmada gülümüş ve hep gülmek sunar!

3260. Der ki gül: "Yoktur dikenden gâm bana,
Ben o yüzdün gülme buldum baksana."

Bil ki takdîrden gelir her bir kazâ,
Bin belâyı defedermiş hakekazâ!
Sordular dosttan, tasavvuf gör nedir?
“Gönle, gâmlardan ferâhlık vermedir!”
Var cefâlar, bil ki sen Haktan gelen,
Cevri tavşancıl gibiymiş say ki sen!
Hem Nebî'dir sokmasın derken yılan,
Mutludur, gelsin belâ, sarsılmadan!

3265. Söylemiş Hak: “Kurt koyunlar yerse de,
Sen kayıplardan, esefler eyleme!”

Bir belâ, elbet belâlar def için,
Bir ziyân, birçok ziyân önler bilin!

BİR KİMSENİN MÛSA (A.S.)'DAN
HAYVÂNLARIN VE KUŞLARIN DİLLERİNİ
ÖĞRENMEK İSTEMESİ

Gördü bir ahmak Mûsa'yı, der ona:
“Hayvanın dilden n'olur öğret bana!
Öğrenim kurt, kuştaki niyyet nedir,
Dîne ait, işlerin ibret nedir?
Çünkü insanlarda uğraş, şân, şeref,
Hep su, ekmek menfaat olmuş hedef.

3270. Belki hayvânlarda dertler başkadır,
Göçme ânındaysa tedbir başkadır!”

Der ki Mûsa : “Sen hevsten geç hele,
Saklan ondan, tehlike vardır bile.
İbreti, sözden değil Hak'tan dile,
Söz, kitâptan ummuş olman nafi!”
Men edişten, hırsı durmaz, artmada,
Men edişler, hırsı hep artırmada.
Der ki: “Ey Mûsa nûrun parlar iken,
Oldu sayende cihân kıymetlenen!

3275. Sen bu maksattan uzak tutsan beni,
Lûtfe sığmaz, mertliğin has madeni!
Sen zamânın şâhısın, sevmiş Hüdâ,
Engel olsun, ye'se batmam ortada.”

Der ki Mûsa: “Ey Hüdâ, sâf bir adam,
Şeytânın hîleyle meyus oldu tam.

Öğretirsem, çok ziyân var ortada,
Öğretilmez olsa, zânlar artmada!”

Hak buyurmuş: “Yâ Mûsa, öğret ona,
Çünkü lûtfum, redde sığmaz baksana!”

3280. Der ki: “Yâ Râb, gün geli, pişmân olur,
Giysi yırtar, el ısırarak yol bulur!”

İktidâr, her ferdin olmaz pâyesi,
Aczidir mü'minlerin sermâyesi.

El erişmez, kim ki takvâ ehlidir,
Fakr verir, bitmez tükenmez fakr verir!

Mâl yüzünden sürdü Hak zenginleri,
Çünkü, kudretten sabırsız her biri!
Ferdi hep dertten, belâdan kurtaran,
Aczi elbet, yoksul olmaktır inân!

3285. Gâm, keder; bitmez, tükenmez isteyiş,
Öyleler şeytân için bir av imiş.

Kil yiyen hep arzûlarmış killeri,
Gül şeker versen, uzanmaz elleri.

HAK TAALA'DAN, MÛSA (A.S.)'A:
“DİLEĞİNDEN BİR KISMINI OLSUN
ÖĞRET” DİYE VAHİY GELMESİ

Der Hüdâ: “Mûsa yetir arzûsunu,
İhtiyâr var onda, yap matlûbunu!”

İhtiyâr kulluk için lezzet ve tuz,
Yoksa dönmezmiş felekler kuşkusuz.

Dönmeden yoktur günâh, yoktur sevâp,
İhtiyâr olmuşsa, olmuştur hesâp!

3290. Cümle âlem, kendisinden secdede,
İhtiyârsız tesbihin ücret ne de?

Ver kılıç, hem aczi terketsin o yâ,
İster olsun gâzi, ister, eşkiyâ!

Sırrı “**Kerramnâ**”yı²¹¹ sunmuş ihtiyâr,
Bir yilandır, bâzı insan bal yapar.

Kim inânmış, yaptı bal, olmuş arı,
Kim inânmaz, bir yılan bil onları!

Çünkü mü'min, yer nebâttan has rızık,
Onların olmuş seçilmiş bal azık.

3295. Kâfir, içmiştir irinden şerbeti,
Hep zehir bulmak olur âkibeti.”

Hak'tan ilhâm almış, aynen bir hayât,
Hem hevânın ehl-i zehr, sunmuş memât.

Hem cihân üstünde takdîrdir diye,
İhtiyârdan erdiler her övgüye.

Pervâsızlar, tutsak olsunlar hele,
Orda zâhit müttekî olmuş bile.

Gitse kudret, hep ameller bitmede,
Bak ecel, sermâye almış gitmede.

3300. Kudretin, sermâye olmuştur sana,
Durmayıp kâr etme lâzım, baksana!

Ey oğul, olsun ki “Kerramnâ” atın,
İhtiyâr dizginleyen aklın senin!

Sonra Mûsa, öğde döndürmüş sözü,
Gayeler görsen, sarartmıştır yüzü.

Terk edip sevdâni, Allah'tan çekin,
Oldu şeytân, hîleler artık senin!

HAYVÂNLARIN DİLİNİ ÖĞRENMEK
İSTEYEN O ADAMIN KÖPEK VE TAVUK
DİLLERİNİ ÖĞRENMEYE KANÂAT
ETMESİ, MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN DA
BU TALEBİ KABÛL ETMESİ

“Bâri öğret, belleyim derken köpek,
Hem kanat çırpan tavuktan dil ki tek!”

3305. Der ki Mûsa: “Git lütuf gelmiş sana,
Belledin dil, işte sen çiftten yana.”

Hem sınak etmek için, çok beklemiş,
Hep eşik üstünde durmuş, gözlemiş.

Sofra silkerken onun hizmetçi kız,
Parçacık ekmek düşürmüş şüphesiz.

Hem horoz kapmış, rehin vermiş kadar,
İt demiş: “Yaptın zulümler âşikâr.

Dâne bulsan, sen yiyen, olmam ki ben,
Âcizim yurdumda elbet dâneden.

3310. Arpa, buğday hem mısır, yersin darı,
Almam imkânsız bilirsin bunları!

Bir dilim ekmek, bizim kısmet iken,
İşte kısmet, sen koşup kaptın hemen!”

HOROZUN KÖPEĞE CEVÂP VERMESİ

Der horoz: “Allah verir kısmet sana,
Hiç gerek yoktur, üzölmüş olmana.

Yok üzölmek sen yarın gör bey atı,
At sakatlar, geldi doymak fırsatı.

At öölür, bayram olurken itlere,
Gayret, etmezden rızık dolmuş yere!”

3315. Hem adam duymuş, satar bekletmeden,
Hem horoz mahcup, sararmış yüz ilen!

Hem yarın olmuş, horoz dalmış yeme,
Ağz açar it, başlamış söz söyleme:

“Ey horoz; sen söyledin pek çok yalan,
Sen soğuk sözler, yalanlar söyleyen.

At öölür yarın, demiştin olmadı,
Kör müneccimsin, yalanlar tutmadı.”

Der horoz: “İşler nedir hep bilmiş o,
At sakatlanmış, götürmüş satmış o.

3320. At satılmış, yok zarâr attan ona,
At alan çekmiş, zarârlar baksana.

Bekle yarın, sen, katır olsun topal,
Gövde elbet, itlerin olmakta mâl!”

Hem duyar duymaz satılmıştır katır,
Kalmamış artık ziyân, hoştur hatır!

²¹¹ “Biz insanları mükerrem kıldık.” (İsrâ, 17/70)

Geçti üç gün, şöyle söyler oldu it,
"Nerde ey bâtil olur, va'din, işit!"

Der horoz: "Tezden satılmış bak hele,
Bil ki sen, ölmüş olur yarın köle.

3325. Hem bilirsin sen, ölür ölmez köle,
Akrâba ekmek dağıtmış itlere."

Duydu bey tezden de satmış bendeyi,
Kurtulup bulmuştu bitmez neş'eyi!

Böyle bitmiş, şükreder üç hâle o,
Düştü bunlardan sevinç ahvâle o.

"Belledim, derken tavuk, it dilleri,
Savmış oldum, bunca ters takdirleri."

Sonra dönmüş söylemiş it: "Pis horoz,
Her ne söylersen çıkar ters, kes horoz!"

ÜÇ VAADİNDE YALANCI ÇIKAN HOROZUN KÖPEĞE KARŞI MAHCÛP OLMASI

3330. "Ey horoz sürmüş yalanlar nerye dek,
Hem kümeden, başka şey uçmaz demek."

Der ki: "Hâşâ, hiç yalan yok cinsime,
Biz yalandan, tertemiz bak neslime!

Biz müezzin, doğru sözler söyleriz,
Biz güneşten, hepte vakti belleriz.

Taş kapatsınlar, onun altında biz,
Biz güneş, hem vakti bilmiş bekçiyiz.

Evliyâlardır, güneşler, bekçiler,
Halkla onlar, sırrı Hak bilmekteler.

3335. Biz namâz vaktinde, ötmüşsek ağa,
Armağan sunmuştu Hak insanlığa!

Bir ezân vaktinde yanlış ötmemiz,
Bir sebeptir, hem kesilmiş kelleimiz.

Kim vakitsiz derse "Hayyalel felâh,"
Bizde kan, onlar için olmuş mübâh!

Hiç yanılmaz, sâde tek cânın horoz,
Vahye mazhâr, vahyi imkânın horoz!

Müşterînin evde ölmüştür köle,
Müşterînidir zarâr görsen hele!

3340. Sâde bir mâldır, kaçırmış oldu o,
Kendinin kandır, muhakkak buldu o.

Bir ziyân, birçok ziyân def etmede,
Câna ten mal, kalkan olmuş gitmede.

Uğramışsan şâhının sen hükmüne,
Mâl verir, baş kurtarırsın sen yine!

Bir cahil miydin? Olur elbet kazâ!
Hep kaçırdın, mâl verenden hâkezâl!"

**EFENDİNİN ÖLECEĞİNİ
HOROZUN HABER VERMESİ**

"Gör ki yarın bey ölür, gelmiş yeri,
Hem keserler bir öküz vârisleri.

3345. Hem ölüp gitsin, senin rızık artmada,
Sen bulursun, bol rızıklar ortada.

Komşular, dostlar sunarlar lokmayı,
Her gelen, bulmakta kurbândan payı.

Bir sığır kurbân, lavaştır ekmeği,
İt, dilenmişler doyar gör gerçeği!"

At, katır, olmuş siper ölmüş köle,
Hâm ve aldanmış adam, bilmez bile!

Hep ziyândan, her zarârdan kaçtı o,
Hem kanından mâl yıgarken saçtı o.

3350. Dervîşân yapmış riyâzetler neden?
Tende zahmet, rûhta ölmezlik hemen!

Bir bekâ bulmaz şu sâlik durmadan,
Hep oruç tutmuş ve eksiltmiş beden.

Rûhu bundan karşılıklar görmese,
Kurtaran maldır ibâdet bilmese,

Kâr düşünmezden verenler, yok ki bak;
Sâde Hak'tır, sâde Hak'tır, sâde Hakk!

Tek velîdir hûyu Allah'tan alan,
Has bir ahlâk, hem bütünden nûr olan!

3355. Zengin oymuş, hep kalan insan fakîr,
Yok ki mâl versin fakîr, nerden verir?
Bir çocuk tutmuş soğan, görsen gelir,
Elma görmezden, soğan sanmam verir.
Her ticâret, yönlenir bir maksada,
Bir ümît dükkânda her gün, durmada.
Yüz güzel eşyâyı arz etmekteler,
Gönlü bitmez, beklenen kârlar diler.
Faydasız bir tek selâm yok ey veli,
Hem yakandan tutmamış olsun eli!

3360. Halktan, aydından, tamâhsız bir selâm,
Duymadım aslâ, bilinsin vesselâm!
Sâde Allah'ın selâm, bilmez tamâh,
Bulmak istersen ararsın, çekme âh!
Bir ağızdan mânâ koksun, bil ki tam;
Almışım Hak'tan haber, Hak'tan selâm!
Onların gelmiş selâm, ermiş bana,
Sanki Hak'tan yönlenip gelmiş bana!
Hem selâm olmuş olur, Hakk'ın selâm,
Tevhîdin âteşte yanmıştır o tam!

3365. Varlığından öldü, Hak'tandır diri,
Hem dudaklar onda esrârın yeri!
Hem riyâzet üzre ölmüş olsa ten,
Rûh ölümsüz oldu, zahmet çekmeden!"
Hem kulak vermiş o zâlim, hor adam,
Gör horozdan duydu, ölmek vakti tam!

O ŞÂHSIN KENDİ ÖLÜM HABERİNİ
HORUZUNDAN İŞİTİNCE HAZRET-İ
MÛSA ALEYHİSSELÂM'A KOŞMASI

Duydu tezden koştu Mûsa'dan yana,
Gitti pek tezcek ulaşmış baksana.
"Sen yetiş feryâda" derken korkmadan,
Yüz sürer, yerlerde artık durmadan.

3370. "At, katır, sattın köle, git sat seni,
Ustasın satmakta, git sat, at senil!

Ver zarâr, müslim bulup, sen ver zarâr,
Hem dağarcık kâse doldur, durma var!
Ayna göstermiş kazâ, gelmiş sana,
Gösteren tâ önceden, kerpiç bana.
Aklı çoklar, hep görür önden sonu,
Aklı eksik, sonda görmüştür bunu!"
Sonra feryât etti der: "Lûtfet bana,
Yapmışım suçlar, gerek yok vurmana!

3375. Ben de hoşluktan, uyum yoktur sana,
Ben liyâkâtsızdanım, lûtf et bana!"
Der ki Mûsa: "Çıktı yaydan ok denen,
Okta âdet yoktur aslâ, dönmeden!"
"İsterim Hak'tan sunuş ihsânımı,
Tâ ki iman üzre alsın cânımı."

Çünkü iman varsa kaldın hep diri,
Çünkü iman hak eder bâkî yeri!
Âniden, hâli değişmişken âniden;
İç bulanmış, tas getirmişler hemen!

3380. "Ölme vaktindir senin, ey hâm adam,
Kusmadan bir fayda bulmazsın bu dem!"
Dört adam tutmuş, götürmüş meskene,
Hem o, ovdurmaktadır baldır yine.
Dinlemezsin, öğdü vermiş baksana,
Bir çelik hançerle vurmuşsun sana.
Hiç utanmaz, aslâ kesmekten kılıç,
Lâyîğın, kardeş budur, buymuş sonuç!

O ADAMIN DÜNYADAN İMANLA GİT-
MESİ İÇİN MÛSA (A.S.)'İN DUÂ ETMESİ

İlk sabâh Mûsa ki yalvarmış idi,
"Allah'ım iman n'olur kalsın!" dedi.

3385. "Sen büyüklük gösterip affet onu,
Oydu ahmak, hem yanılmış en sonu!
Söylemiştim, bilgiler harcın değil,
Öğdü baştan savma sanmıştır asil."

El vurur, asâsı ejderhâ olan,
El atarlar, ejdehâdan korkmadan.

Öğrenir, gizlense gaybın sırrı ne,
Kim dudak örtmüş ve bitmiş söz yine!

Ummanın lâyık olur, ummân kuşu,
Anla sözden, Hak bilir en has işi!

3390. Kuş değilken bahre birden dalmada,
"Rahmetin bol, tut elinden Ey Hüdâ!"

HAK TAALA'NIN MÛSA (A.S.)'İN
DUÂSINI KABÛL ETMESİ

"Vermişim artık onun imanını,
İstiyorsan, bahşederdim cânını!"

Toprak olmuş cümle tenler, şimdi ben,
Her ne ölmüştür dirilttim iste sen!

Der ki Mûsa: "Hem cihân ölmek yeri,
Hep dirilsin, boy verirken her biri!"

İşte dünyâ, hiç kalır varlık denen,
Dönmeden bir fayda yok, dönsün neden?

3395. Gözde gizlenmiş durumdan, Ey Hüdâ,
Rahmet et, vardır kıyamet dâimâ!"

Bilmiş olsan, sen cisim, mâldan ziyân,
Rûha vermiş fayda, ruhtur kurtulan.

Sen riyâset üzre al gel müşteri,
Tenle hizmet, rûh için âzât yeri.

İhtiyârsızken, riyâzet gelse sen,
Secde et, şükârâna yönelen, dur hemen!

Verdi Allah hem riyâzet, et şükür,
Yapmadın sen, hepsi Allah hükmüdür.

ÇOCUĞU YAŞAMAYAN BİR KADININ
CENÂB-I HAKK'A TAZARRÛ ETMESİ VE:
"BU, SENİN RİYÂZÂTINA KARŞILIKTIR,
SENİN İÇİN, MÛCÂHİTLERİN CİHÂDINA
MUKÂBİLDİR" DİYE CEVÂP GELMESİ

3400. Bir kadın, her yıl doğurmuş bir çocuk,
Hep ömürler, altı aylıktır yazık!

Birkaç aylık olmadan ölmüştüler,
Hem kadın, feryât edip Hak'tan diler!

"Ben dokuz ay yüklüyüm, üç ay sevinç,
Nimetin bir "gökkuşak"tır gel ve geç!"

Ağlayıp yalvardı hep ermişlere,
Var ölümlerden şikâyet, bir kere!

Böyle ölmektir ulaşmış yirmiye,
Gönle düşmüş, bir yanar âteş niye?

3405. Gösterilmiş düste cennet bir gece,
Yemyeşil, bir tek kusur yok öylece!

Keyfe sığmaz, nimetin bağ bahçeler,
Çünkü nimetler için, gerçek bu yer.

Görmedik nimetse, bağ denmez ki o,
Hak çerağ der nûra, Allah işte bu!

Cennetin bağ, nûr, çerağ olmuş misâl,
Anlamaz, alsın koku, gelmiş bu hâl.

Hem kadın cennet görüp sarhoş olur,
Bir tecellîden ki mest, âciz kalır.

3410. Gördü bir köşk, ad yazılmış üstüne,
Dîni has bilmiş, verilmiş kendine.

Söylemişler nimeti sâdıkların,
Nimeti çekmiş fedâkârlıkların!

Hayli hizmet eylemek, lâzım sana,
Kuşluğun kahvâltı çıksın meydâna.

Hakk'a tembeldin, yönelmek üzre sen,
Karşılık vermişti Hak, hep dert ilen.

Der kadın: "Ver derdi, yüz yıllar yine,
Fazlalaştır, dökmeden benden hele!"

3415. Hem adım atmış, gelirken bahçede,
Yavrular gelmiş, bütünden görmede.

Bende eksiktir çocuk, senden değil,
Gaybı görmez gözlüleri, insan değil!

Sen kan aldırılmaz iken, hâl böyledir,
Hem kanar burnun, râhatlıklar gelir.

Meyvenin içler, kabuktan hoş güzel,
Ten kabuktur, iş bilen cânâna gel!

İnsanın iç, saklıyor bir cevheri,
İnsan olsan, sen bulup gör cevheri.”

HAMZA RADİYALLAHÜ ANH'IN
ZİRHSİZ HARBE GİRMESİ

3420. Hamza zırhsız harp ederken son zamân,
Saf yarar, hiç zirhi, yokken, korkmadan.
Göğs açık, üstten vücût çıplak iken,
Saldırır önden, kılıçlar bil ki sen!
Halk ki der: “Ey sen Resûl’ün amcası,
Saf yaran aslan ve şâhların hası!
Söyler Allah, girmeyin tehlikeye,
Uymadın Hak emridir bilmem niye?
Sen ki tedbîrsiz çıkarsın meydâna,
Harpte güçlük, korkusuzluktan yana!
3425. Genç iken çıkmaz idin zırhsız ki sen,
Kuvvetin pek çoktu elbet önceden.
İhtiyârsın bel bükük, gövden zayıf,
Tedbîrin yok, yaşlısın, gezmen zayıf.
Hem kılıç, mızrak; kayıtsızsın kesin,
Sanki, kendin imtihân etmekte sin.
Hürmet etmezmiş kılıç, pîrken kişi,
Ok, kılıç bilmez ayırmak, yok işi. “
Bîhaber dostlar, öğütler vermede,
Öyle birçok sevgiler söylenmede.

HAMZA RADİYALLAHÜ ANH'IN,
NİÇİN ZİRHSİZ HARP ETTİĞİNE
DÂİR HALKA CEVÂBİ

3430. Der ki Hamza: “Öyle yâ, ben genç iken;
Ölme, dünyâdan geçiş bildimdi ben!
Ölmenin kimler koşarmış üstüne,
Ejdehâya koştu çıplak kim yine?
Ben Muhammed nûrlarından nûrlanan,
Fâni dünyâdan uzak durdum hemen.

Hissi geçtim, şâhımın askerleyim,
Nûrların orduyla hep, birlikteyim!
Hep çadırlar iç içe, ipler bile,
Hakk’a şükrân, gafletim gitmiş hele.

3435. Kim de ölmek tehlike gelmiş ise,
Hem “**Velâtülkü**”²¹² emirdir herkese.
Ölme, gerçekten kimin özlemse de,
Dendi elbet: **Ey kulum koş Cennete!**²¹³
Kim ölüm görmüş, uzaklaşsın hele,
Haşri görmüşler çabuk ölsün hele!
Lûtfu görmüşler, ferâhlıklar sizin,
Kahra lâyıklar, esefler, siz için!
Ölme Yûsuf’tur sanan, cân sunmada,
Kim de kurt görmüş, sapıklık ortada!
3440. Hep ölenler, kendinin rengiyledir,
Dostu dost, düşmân olan, düşmân gelir!
Ayna, Türk rengiyle, hoş renk vermede,
Zenci baksın, zencilik göstermede.
Sen kaçarsın aynadan, cânım benim,
Sâde sensin, korktuğun sen bildiğim!
Ayna sunmuş olsa, çirkinlik senin,
Rûh ağaçtır, ölme bir yaprak bilin!
Pis, güzel çıkmıştı senden meydana,
Hoş, nâhoş, çıkmış gelir senden sana!
3445. Bir diken batmışsa, dikmiş ellerin,
Sen ipek giysen, dokurmuş ellerin!
Benzemez işler cezânın rengine,
Dönmez hizmet, ihsânın âhengine.
İşçinin iş, benzemezdir ücrete,
Ücret arâz, cevherin sondan öte.

²¹² “Kendinizi tehlikeye atmayınız...” (Bakara, 195)

²¹³ “Mağfirete ulaşmak için yarış edip kazanın.” (Hadid, 21)

- İş ki güçlüktür ve terlerdir akan,
Ücretin ihsân, gümüş, altın olan!
Bulduğun töhmet, dönen zulmün senin,
Mazlûmun ahtır tutan, tutmuş enin!
3450. Sense dersin: "Yapmadım bir şey ki ben,
Benden olmaz bilseniz töhmet denen?"
Başka bir renk işlemiş oldun suçu,
Ektiğin bir dânenin, meyveydi bu.
Kim zinâ etmişse yüz değnek gerek,
Faydasızdır, vurmamış değnek demek!
Hem belâ bulmuş cezâ, yüz değneği,
Gizlinin değnekle, yok benzerliği.
Ey Kefîm, olmaz yılan asân gibi,
Ey hekim, dert olmamış, dermân gibil!
3455. Sen asâ bil, sen ki dökmüştün meni,
Döktüğün olmuş güzel, bir şâhs hanil!
Döktüğün şey, yâ yılandır, belki yâr,
Hayret ettin sen neden, asâ ki var?
Hiç suyun benzer mi bilmem, oğluna?
Hem kemiş, yapsan şeker, benzer mi yâ?
Müslümân yönlense her gün secdeye,
Secde sesler oldu hep, cennet diye!
Hakk'a hamd, ağzında dönsün niyyete,
Hamdi Allah, bir kuş etmiş cennete!
3460. Tek hevâdır, hem de bir kuş nutfesi,
Sende tesbih, olmamış bir kuş sesi?
Ver zekât, yardım elinden kimseye,
Orda dönmüşdür zekât bağ, bahçeye!
Sabrın olmuştur nehir, cennet bile,
Sütten ırmak, Hakk'a dönmüş âşk ile!
Hem ibâdet zevkimiz, bal ırmağı,
Hak'ta sarhoşluk şarâp, hâl ırmağı!
Hep sebepler senden olmuştur eser,
Kimseler bilmez, sebep olmuş neler!
3465. Hem sebepler, ihtiyârın üzredir
Cennetin ırmak, senin emrindedir.
Nerye istersen, akarlar orya sen,
Vasfı hep sensin, tasarruf eyleyen!
Emrinin altındadır elbet menin,
Emrinin hükmündedir, neslin senin.
Hep koşar durmaz oğul, emrindedir,
Bir emânet, annesi rahmindedir!
Oldu emrinden, cihânın has sıfât,
Cennetin ırmak olur, emrinle mâtl!
3470. Cennetin gelmiş ağaç, uymuş sana,
Sende hûylardan oluşmuş, baksana!
Hep güzel hûylar cihânın, senledir,
Ahretin feyziyse elbet sendedir.
Hem elinden çıksa, zulmetmiş elin,
Bir cehennem açtı zakkumlar bilin.
Hiddetinden, kimseler kırsan ya sen,
Sen cehennem, âteşiydin bil hemen!
Yaktı insan, burda hiddet âteşi,
İnsanın yakmak olur artık işi.
3475. Öfkeden insan bulup kast eyledin,
Orda âteşler senindir bilmedin!
Sözlerin; akrep, yılandır insana,
Orda onlar saldırır artık sana.
Evliyâ sesler iken, bekletme sen,
Orda beklersin yarınlar bil ki sen!
Evliyâ seslerdi hep yarın dedin,
Beklemekten geçti artık mahşerin.
Bekleyiştir pek uzun, mahşer günü,
Hep güneş yakmış eritmiştir seni.
3480. Hep semâ bekler yarınsız tövbeler,
Yarın etsem tövbeler dersin meğer!
Hem gazabın tohumdur, hep âteşin,
Bir tuzaktır söndürür, var sen düşün.
Sönmesinden, sâde dîn yoldur bana,
Nârı nûrun söndüren, şükürüm sana!

Dinde nûrun yoksa, sen hâlim isen,
Âteşin capcânlı, örtük kül denen!

Nûru yokken, her tekellûf perdedir,
Âteşi, dîn nûru söndürmektedir.

3485. Görmeden dîn nûru, olmak yok emin,
Gizlidir, parlar gazap, hırs âteşin.

Nûr sudur bil, sen yapış artık suya,
Sen su bulsan korkma, âteş var diyel

Söndürür âteş bırakmaz bil ki su,
Hep yakar âteş, suyun her yavruyu.

Bul ki mânânın kuşu, sen git biraz,
Ab u hayvân üzre çeksın, yat biraz.

Hem suyun kuş, benzeşir toprak kuşu,
Amma zittir, yağ budur, hem oysa su.

3490. Hepsinin var asla bir bağlantısı,
Yaklaşırken ihtiyât, et doğrusu!

Hem Elest'in vahyi saklar vesvese,
Akl ayırmış, farkı sunuş herkesel

Gönle tellâl oldu; şeytân, vesvese,
Mal sunarlarken, överler herkesel

Sarraf ol sen, bil gönül arzûsu ne,
Kimdi şeytân, neydi rahmân, bilsene!

Âciz olmuşsan, ayırt etmekte sen,
Evme yok fikren, düşünmezden hemen!

ALIŞVERİŞTE ALDANMAMANIN ÇÂRESİ

3495. Sordu bir dost, yaklaşip Peygambere,
Der: "Ticâretten yanıldım çok kere!

Hep şaşırır mâl satanlar hîleden;
Yolkesen bir sihre sahipler hemen!"

Der Resûl: "Korkar isen aldanmadan,
Şartın olsun, böyle, sen üç gün dolan.

Dikkat etmek, bil ki rahmettir sana,
Evmeler hep şeytânındır, baksana!"

Atmış olsan it için bir lokma sen,
Önce koklar, sonradan yemiş hemen.

3500. İt burundan kokluyor, var aklımız,
Koklarınız biz, aklımızdır burnumuz.

Altı gün hiç evmesiz, dağ, taş, semâ,
Hak katından halk edilmiş olmada!

Yoksa kadîrdir desin: "Kün" olmada,
Yüz semâ, yüzlerce meydan bulmada.

Pek yavaş, olgun kılar insanını,
Verdi kırk yıllık kemâl imkânını.

İstesin kudret eli yoktan meğer,
Bin nedir, bir anda, ister, halk eder!

3505. Kudretinden buldu İsâ bir duâ,
Hem mezardan başlar ölmüş kalkmaya!

Halkeden İsâ'yı harcar tek bir ân,
Var mı güçlük olmasın insan olan?

Evmeden Allah yapar, sağlam yapar,
Hem senin alman için, çok hisse var.

Hep ağırdan durmadan akmış dere,
Kokma bilmez, ermemiş pisliklere.

İtinâ, dikkat olur, devlet sana,
Sabrımız, civciv çıkarsın bak ona!

3510. Yok cezâ, yok suçların benzerliği,
Yok yumurtayla, kuşun benzerliği!

Sen de sabret, tende mevcût eczâlar,
Ten yumurtandan da, kuşlar çıksalar.

Serçenin benzer, yumurtlanmış yılan,
Çok uzaklar, varsa benzerlik, o ân!

Elmanın benzer tohumlar, ayvaya,
Ey azîz, çok farkı vardır, öyle yâl!

Aynı renkler, çıktı yaprak ortaya,
Meyveler, tür tür, yemişler başka da.

3515. Benziyor elbet beden, yaprak olan,
Oysa rûhlar, ayrı bir hâller sunan!

Halk pazarken, birleşip yol almada,
Bazı dertment, bazı zevkler bulmada.

Ölme, gelmişken, giderken aynı iz,
Nısfımız hüsrânda, nısfın Hüsref'iz!

BİLÂL RADİYALLÂHÜ ANH'IN
SEVİNEREK ÖLMESİ

Bak zayıflıktan Bilâl, olmuş hilâl,
Yüzde, ölmek rengidir, almış Bilâl.

Zevce görmüş hâli, evvâh eylemiş,
Hem Bilâl "yok, böyle pek hoştur," demiş!

3520. "Ben hayâtta, gâm, keder aldım bütün,
Bilmedin sen, ölme gerçek, bir düşün!"

Böyle söylerken yüzünden lâleler,
Gül ve nergisler açar, meşâleler!

Gözde nûr, hem yüzde mevcût parlamış,
Söz ederken, oldular gerçek tanış.

Her siyâh kalp görmemiş, bilmiş siyâh,
Göz bebek, dersem niçin olmuş siyâh?

Yüz siyâhlar, görmemiş gerçek nedir,
Halka önderler, ayın has aynadır.

3525. Hem görüş, yüksek olandan başka kim,
Gördü yüksek, göz bebek olmuşsa kim!

Halk, Bilâl'in sâde bakmış rengine,
Başkalar görmez, Bilâl neymiş yine!

Başkalar hep etti taklit, en sonu,
Hem Nebîmiz, böyle vasf eyler onu.

"Ey güzel hûy, ayrılık gelmiş", dedi,
Hem Bilâl: "Yok vuslâtın ânmış" dedi.

Zevci der: "Artık, gidiş gurbetlere,
Dost hısımlardan yitiştir bir kere."

3530. Der: "Bilâl yok, rûhumun hûy öyle de,
Hem asıl yurdunda, gurbet bitmede!"

"Nerde görsem ben seni?" der olmada,
Der: "Hüdâ'nın kulların has halkada!

Kaldırıp baş, şimdi bak yükseklere,
Has kulundan halkalar var bir kere.

Halka parlar, sanki bir elmâs yüzük,
Allah'ın nûr, şavkıyan bir has yüzük!"

Der: "Yazık vîrân evim, yokluk payı"
"Sen bulut var görme, gel seyret ayı,

3535. Yıktı Hak vîrân edip, imâr için,
Ev küçük, efrâtsa çok, siz bekleyin!"

BEDENİN, ÖLÜMDEN HARÂP
OLMASININ HİKMETİ

Önceden sürgün idim Âdem gibi,
Şimdi neslin, şark ve garbın sahibi!

Kuy'ya benzer bir evin yokken kulu,
Şimdi şâhım, şâha lâzım köşk yolu.

Köşk, saraylar şâhların ünsiyeti,
Ölmüşün artık mekân, yer kısmeti.

Hem nebîler üzre dar gelmiş cihân,
Şâhların lâyıık olandır, lâmekân!

3540. Kalbi ölmüş kimsenin, dünyâ, geniş,
Dış geniş görsen de, içten dar imiş.

Yok, iken dert, ızdırâp, gamlar neden?
İhtiyârlık, yaşlılık var, bel büken!

Uykudayken, rûhumuz hürdür bizim,
Kurtulur tenden, sevinmiş bildiğim.

Yatsa zâlim, zulmü kalkar ortadan,
Hep hapisler, uyku varken, hür inân!

Yer ve gökler pek geniş, var çökmesi,
Vakti gelsin yükselir darlık sesi!

3545. Hem cihân olmuş geniş bir gözbağı,
Ağlamak, gülmek, sunarlar darlığı.

ZÂHİREN GENİŞ, MÂNEN DAR
OLAN DÜNYÂNIN VE BU DARLIKTAN
KURTULMA OLAN UYKUNUN TEŞBİHİ

Sanki kızgın bir hamam, darlık sunan,
Ten daraltan, çok hararet, rûh sıkın!

- En ve boy dersin, hamamın pek geniş,
Çok sıcaktır, rûhu sıkılmış, işbu iş!
Çıkmasan ordan, ferâhlık yok sana,
Fayda vermezdir genişlik baksana.
Dar pabuç, giysen yönelsen sahraya,
Koşsan elbet, sen yürür olsandı yâ.
3550. Pek geniş çöller daralmıştır sana,
Çöl ve kırlar oldu zindân, baksanal
Kim ki görmüştür uzaktan, şöyle der:
"Sanki, sahrâda açılmış lâle var.
Bilmemişler, sanki sen gül, bahçede,
Dışta gülsün, rûhsa feryât etmede!
Uyular, bir dar pabuç atmak gelir,
Rûh bedenden, hür kalırken yükselir!
Uyku, ermişlerde mülktür ey azîz,
Sanki Kehf eshâbıdır, sunmakta iz.
3555. Hep rüyâ görmekteler, yatmış değil,
Gittiler, yoklukta mehvez yok ki bill!
Ten bir evdir, dar ve rûh kasvetledir,
Rûh, saray yapmak için sökmektedir.
Sanki bendim, rahme sığmış bir bebek,
Bak dokuz ay geçti hem gülmem gerek.
Sancı tutmaz, olsa annem, bil hemen;
Ben bu zindân içreyim, âteşlenen!
Anne benzer hûyların olmuş kuzu,
Çık koyundan otla dur artık düzü.
3560. Rûh kuzun sal, kırdâ bulsun otlâğı,
Doğsun artık, çünkü ermiştir çağı.
Sancı derttir, doğmak ister anneye,
Yavru kurtulsun, bu zindândan diye.
Sancıdan kurtulma isterken gebe,
Bak çocuktan kurtuluş, bir mertebe.
Kubbenin altında cânsız, cânlılar,
Birbirinden hepsi gâfil kaldılar.
Hepsi dertlerden de gafil öylece,
Sâde kâmil bilmenin ermiş güce.
3565. Başka evden bir köse, bilmiş kadar,
Top sakal, bilmez evinden aşikâr.
Amca elbet bilmeyensin halini,
Bir gönül ehli bilir ahvâlini!
-
- GAFLET, GÂM, TEMBELLİK VE
GÖNÜL KARANLIĞI GİBİ NE VARSA
HEPSİNİN, YERE MENSÛP VE AŞAĞILIK
BİR ŞEY OLAN BEDENDEN İLERİ
GELDİĞİNİN BEYÂNI
-
- Gafletin, yoktur bedenden, gafletin,
Ten rûh olsun, olmamış sırlar çetin!
Yer, fezâdan çıksa yoktur gölge de,
Bizlerin kalmaz ki gün, yoktur gece!
Nerde akşam, nerde vardır gölgeler,
Ay ve göklerden değil, yerden meğer!
3570. İs, duman çıkmış odundan, her yere,
Parlamak âteşten olmaz, bir kere!
Insanın vehmi düşer yanlışlığa,
Aslı yardım etti, gerçek bulmağa.
Tembel olmak, hep yorulmak tenledir,
Rûh hafiftir, uçmanın istektedir.
Yüzde allık, kan basıncından gelir,
Ten sararsın, safrânın yönlenmedir.
Yüz beyâz olsun, muhakkak iltihâp,
Yüz kararsın, sevdâ etmiştir harâp!
3575. İşte gerçek; Allah'ındır her eser,
Görme bilmez, hep sebepler, işte der!
Çıkmadan içler kabuktan, gör yine,
Hem ilâçtan, doktorundan, fayda ne?
Kul denen tekrâr, yeniden doğsa bir,
Hep sebepler hiç, basıp geçmektedir.
Kim, sebep almış ayaklar altına,
Mezhebi yok, cüz zarar vermez ona.
Böyleler uçmuş, gelin ihlâs ona,
Bir güneş gelmiş duvaktır baksana!

3580. Rûh ufuklardan felekten dıştadır,
Bir mekânsız, akla benzer güçtedir!
Aklımız olmuş onun bir gölgesi,
Gölgeler olmuş ayaklar bendesi!
Müçtehît, nassı görür görmez o ân,
Hükm için kalkar kıyâslar ortadan!
Yoksa nas elbette artık ortada,
Tek kıyâs var, hükme kaynaktır o dal

NASSIN VE KIYÂSIN TEŞBİHİ

Nassı Cebrâil getirmiş vahy ile,
Akl-ı cüz yapsın kıyâs hiçtir hele!

3585. Bir akıl rûhtan zekâ, idrâk alır,
Rûh nasıl, aklın tasarruflardadır?
Hem de rûhun, hükm ederken aklına,
Yönlenir akl, öyle tedbîrden yana.
Nûh kadar tasdik ederse rûh seni,
Nerde tûfân, nerededir göster gemi!
Hem akıl, şuur, zekâ, rûh sanmada,
Bak ışık elbet güneş bir cins mi yâ?
Sâlikân, elbet kanâatten yana,
Der güneş, olmuş sebep nûr aslına.

3590. Çünkü âlem üzre nûr yok, dâima,
Yok güneş, batmışta kalmaz akşama.
Nûrunun merkez diyip ermiş olan,
Nûra dâim oydu elbet gark o ân.
Hem bulut önler mi, nûrdur batmayan?
Ayrılık derdiyle, göğsün dövmeyen!
Böyleler gerçekte, yâ gök ehlidir,
Yâ da toprak, cezbelerden yükselir.
Bir tecellî, vursa dâim toprağa,
Yok tahammül hiç dirâyet bulmaya.

3595. Dâimâ, vursun güneş bir toprağa,
Meyve vermek ermemiş artık bağa!

Dâimâ kalmak, balıklık iş, suda,
Yok, yılan yoldaşlaşış hiç ortada!
Öyle kurnâz, çok yılan dağlarda var,
Kendi kendin bir balık sanmaktalar.
Hilekârlık, halkı hep çıldırtsa da,
Hem sudan, nefret de, rüsâvâ kılmada.
Gerçi ummânlarda üstâd çok balık,
Çok yılan sihriyle etmiştir balık.

3600. Hem âzâmet, ummânın ummânlara,
Öğretilmiş bir helâl sihr onlara.
Olmayanlar, kuvvetinden aldılar,
Çok uğursuzlar uğurlar buldular.
Ben kıyâmet ânına dek söylesem,
Yüz kıyâmet geçse, söz bitmez ki hem!

ŞEYHİN LISÂNINDAN HİKMETLER
ÇOŞUNCA, DİNLEYENLERDE
BULUNMASI GEREKEN EDEP

Söylenen hep sözlerim tekrâr demek,
Tâzelermiş ömrü tekrâr söylemek.
Mum, kıvılcım üste çıkmışken yanar,
Şu'le düşsün, yerde altınlık sunar!

3605. İsteyen bin olsa, bir olsun bikan,
Elçilikten, elçi olmaz zevk alan!
Öyledir gerçekte gönlün elçiler,
Ses duyurmak üzre İsrâfil'diler.
Padişâh olmuş kadar saklar kibir,
Hem cihân halkında, kulluk beklenir!
Orya lâyık bir edep, göstermeden,
Elçilikten bulmadın hiç fayda sen!
Eğmesen bel, saygılar göstermeden,
Hem emanet yüklenir olsun neden?

3610. Has edep vacip olur ermişlere,
Üst olan yerden gelirler bir kere!
Hiç dilenmezler, yaparken hizmeti,
Hakk'a dönsün minnet etsin ücretli!

Ey gönül, sen bunca rağbetsizliğe,
Dön de saç, nimet, gelen Haktan diye.
Göklerin has elçisi gel sür atı!
Bulmasın münkir olan red fırsatı!
Hem o Türk pek mutludur, at sürmede,
Hep alev olsun, girip söndürmede.

3615. Öyle şâhlandırırdı elbet Türk atı,
Gökyüzünden geçme olmuş maksadı.
Yok haset, yok kimse görmek uğraşı,
Yumdu göz, yakmış kuru, yakmış yaşı.
Söylenenden, duysa pişmânlık ki o,
Önce, pişmânlık yakılmış doğrusu!
Zâten insan, hırslıdır öğrenmede,
Olmamış pişmân meğer yönlenmede!

HER HAYVÂNIN, DÜŞMÂNINI
KOKUSUNDAN TANIMASI VE ÇEKİNİP
ONDAN KAÇMASI, KAÇMASI
MÜMKÜN OLMAYAN KİMSENİN DE
BU HUSUSTA TALİHSİZLİĞİ

At bilir, aslan bu ses, aslan koku,
Nâdirâtandır yanılmış olduğu.

3620. Bildi düşmânım benim hep cânlılar,
Hem nişândan, izlerinden bildiler.
Huffâş uçmaz asla gündüz, hep gece,
Sanki hırsız, avlanırken gizlice.
Hayvânâtlar içre mahrûm tek o var,
Bir güneş var, oysa düşmân, âşikâr.
Hem ne düşmanım deyip harp etmede,
Nefretin yok güçdesin geç git öte!
Vazgeçip dert hem keder vermezse o,
Yüz dönüp, elbet güneş, gizlense bu;
3625. Hem güneşten bir lûtuftur hem kemâl,
Önlemez haffaşı dersek, işbu hâl.
Düşmân olmak istiyorsan, denk gerek,
Mümkün olsun, bil ki tutsak eylemek!

Kâtre, deryâ üzre açsın bir savaşı,
İşte ahmaklık, yolar saç, dövdü başı.
Hileler, geçmez bıyıklardan öte,
Hem nasıl aydan o yırtar perde de?
Hak güneş var düşmân olmuş kimseler,
Bir güneşlerden güneş var bilseler!

3630. Hak güneş düşmânısın, bilsen bu nûr,
Şu'lesinden, çok gönül titrer durur!
Sensin elbet kendinin düşmân olan,
Gâm çeker miymiş âteşler yakmadan?
Sen yanarsan, hiç azalmaz onda har,
Yanmalardan hiç güneş sanmam solar?
Sende rahmet, rahmetin olmaz eşi,
Merhamet sunsan, keder, hep gâm işi!
Mahlûkun rahmet, örülmüş dert iken,
Rahmet-i Hakk'ın, temizdir gussedeni!

3635. Halikin rahmet nedir? Gel bil baba!
Vehme sığmaz, çok eserler sunmada!

BİR ŞEYİ MİSÂL VE TAKLİT İLE
BİLMEKLE, O ŞEYİN HAKİKATİNİ
BİLMENİN FARKI

Hep eserden belli rahmet meyvesi,
Hak'ta malum mahiyetin cümlesi.
Hem kemâlin vasfı var, ancak eser,
Çok misâller vasf ederken sergiler.
Hem çocuk, bilmez cimânın hâlini,
Helvâdir dersen, bilir ahvâlini!
Oysa ey, taklitle yönlenmiş olan,
Hem cimânın farkı vardır helvâdan.

3640. Anlaşılsın der ve yapmış nispeti,
Bir çocuk anlar olur âkibeti!
Hem çocuk bilmez bunun ahvâlini,
Bir misâl sundumdu helvâ hâlini.

Sâde bilmem, der isen olmaz yalan,
Yanlış olmaz, bilmişim dersen inân!
Derseler hem Nûh'u hiç bildin mi sen?
Hak Nebî, rûh, nûrudur elbet desen.
Ben nasıl bilmem desen, ayyüzlü o,
Ay, güneşten fazla meşhûr Nuh'tu o!

3645. Hem çocuklar hep okur, ezber eder,
Hep imâm mihrâpta söyler, metheder.
İsmi var, Kur'ân'da yazmış apaçık,
Kissalar sunmuş denilmiş, hep açık.
Söyle, gerçek Nûh'u keşfettin ise,
Hep mi bildin mahiyet, vasfıysa ne?
Şimdi dersen: "Nerde bildim Nûh'u ben?"
Bildi gerçek, Hakk'a er olmuş hemen!
Fi'li bilmem, ben total kalmış böcek,
Bilmez İsrâfil, nasıl bilsin sinek?"

3650. Söyledin söz, doğrudur sen ey filân,
Mümkün olmaz aslı gerçek anlaman.
Anlaman, aczin geneldir sayma sen,
Acz-i mutlak, hep genel olmaz hemen.
Aslı gerçek, sırrı bilmek var hele,
Tek bakış atsın, açıktır kâmile.
Varlığın âlemde, Hak sırdan yine,
Çok uzak bir başka sırlar var mı ne?
Mahrem olmuşlarda yoktur gizlilik,
Zât, sıfat neymiş gelip olsun yitik!

3655. "Hem akıl, mantık deyip inkâr eder,
Makbûl olmaktan uzak kalmış meğer!
Bak kutup der: "Sen zayıf bir kimsesin,
Akla sığmaz şey dedin, yoktur kesin!"
Mahiyet, idrâk nedir, inkâr eden,
Var kemâl, olmaz görünmüş önceden.
Hak kerem kurtardı zindândan seni,
Etmesin tutsak akıl, senden seni."

NİSPET VE ZÂHIRÎ İHTİLÂF YÜZÜNDEN
BİR ŞEYHTE HEM NEFYİ, HEM DE
İSPÂTIN BİRLEŞMESİ

Nefyi, hem ispâtı mümkün bir şeyin,
Çiftti nispet, hem cihetler çift bilin!

3660. Atmadın sen, bil ki atmış oldu Hak,
Nefyi, ispât geldi birlik oldu bak!
Elde taşlar vardı, hem sendin atan,
Atmadın sen, kuvvetin Hak'tan inân!
İnsanın kuvvette vardır bir sınır,
Bir avuç kil, ordular bozmuş mudur?
Hem avuç Ahmed senin, atmak bizim,
Nefyi uygun, ispât uygundur derim.
Bildi kâfirler de bunlar enbiyâ,
Kız, oğul bilmiş kadar, bilmişti yâ.

3665. Yüz delîlden, yüz nişândan bildiler,
Çol-çocuk bilmiş kadar bilmiştiler.
Hep hasetten gizlemişler gerçeği,
Bilmedik derler, bilirler her şeyi.
"Hem tanırılar" derdi, Allah onları,
Sâde Allah bildi ermiş kulları.
Kubbemin altında onlar saklıdır,
Sanmayın her kim, kıyâs etsin bilir.
Nûh'u bildin, bilmedin gerçekte de,
Sen kıyâs et, Hak'tan olmuş emr ile!

DERVİŞİN YOKLUĞU VE
VARLIĞI MESELESİ

3670. "Yok demişler burda bir dervîş ki bil,
Varsa dervîş, bilseniz dervîş değil!"
Hem o dervîş, zâtının bâkiliği,
Allah'ın vâfinda yitmiş benliği.
Bil güneş huzrunda yanmış mumdur o,
Var alevler, amma artık yoktur o!
Vardır elbet, sen pamuk tutsan hele,
Yandı gerçekten, kıvılcım var bile!

- Yok ışık, yoktur alevler ortada,
Hem güneş vermiş olur yokluk, od'a.
3675. Sirke katsan, sen ki yüz batman bala,
Sirke kalmaz, sen karıştır bir hele!
Tatsan elbet, sirkenin kalmaz varı,
Yüzbir olmuş, tartar olsan onları!
Görse ceylan aslanı serden geçer,
Mevcut aslan, ceylana bitmek düşer.
Hak için, söylense eksik benzetiş,
Aşkta mevcût coşkudur, yok gösteriş.
Âşığânın nabzı, ar bilmiş değil,
Cismi mutlak şâh terâzisinde bil.
3680. Bir edepsiz, yok ki âşıktan daha,
Gönlü hepten bir edeptir, baksana.
Zıt görüş var burda, sen uygun tanı,
Ey seçilmiş, böyle uygun bil hani.
Baksanız dıştan, edepsizlik o da,
Aşkı davâ eyleyiş var ortada.
İç görür olsan ki, davâ nerededir?
Padişâh huzrunda âşıklık nedir?
Öldü Zeyd dersek, olur Zeyd fâili,
Fâil olmaz, gerçeğe yetmez eli.
3685. Nahve baksan, oldu fâ'il bilmeli,
İşte mef'ul, etti mevtin katili.
Fâil olmak neydi? Mahv olmuş desek,
Kıprayılar ondan ayrılmış demek.
- Gezdi on yıl, durmadan sarhoş gibi,
Horasan, Deşd hem Kuhistân öyle ki,
Ayrılıktan hiç tahammül kalmadı,
Hiç sabır, küstâha dur der olmadı!
3690. Şâha hasretten tahâmmül yoktu bil,
Âşığın sabr, derdine mâni değil.
Ayrılıktan; çay, çemen olmuş çorak,
Irmağından ayrı su, kokmuştu bak.
Dert, hayâtın yelde kokmuşken vebâ,
Âteş ayrılısın kalan küldür, hebâl!
Cennet olmuş bahçeler bağlar solar,
Hep kurur, yaprak bütünden târumâr.
Hem akıl, idrâk ve dosttan ayrılık,
Yay kırılmış okçudur, şaşkın, uçuk.
3695. Ayrılıklardan, cehennem kavrulur,
Hem de pîrlers misli hep, titrer durur.
Bir kıvılcım, ayrılıktır söylesen,
Tâ kıyâmet, ayrılıktır bitmeyen!
Onda yakmak neyse, bir söz etmeden,
Kurtar ey Hak, kurtar Allah'ım de sen!
Mutluluk vermiş cihânlar içre ne?
Gitsin elden, sen düşün gel gör yine!
Neyle mutlandın ki, mutlanmıştılar,
Şimdi son bulmuş, olup bir rüzigâr.
3700. Gitmeden elden, gönülden at ki sen,
Önceden var bağlılık, gel at hemen!

SADR-I CİHÂN'IN VEKİLİNİN BİR
TÖHMET ALTINA ALINARAK CÂN
KORKUSU İLE BUHÂRA'DAN KAÇMASI,
SADR-I CİHÂN'A ÂŞIK OLDUĞUNDAN
TEKRÂR TERS YÜZÜ GERİ DÖNMESİ...
ÂŞIKLAR İÇİN CÂN VERMEK KOLAYDIR

Düştü gözden Sadr-ı Cihân'ın kulu,
Hem Buhara'dan çikarken korkulu!

HZ. MERYEM GUSÛL İÇİN
ÇIPLAK BULUNDUĞU SIRADA, RÛHU'L-
KUDÛS'ÜN İNSAN ŞEKLİNDE ZUHUR
ETMESİ VE HZ. MERYEM'İN O'NDAN
HAK TAALA'YA SİĞİNMASI

Fırsat elden çıkmadan, Meryem misâl,
Ben sığındım, Hakk'a yaslandım, de kal!

Halvet etmişken görür, Meryem onu,
Câna cân, kalpler çelen, dersem onu!

- Doğdu yerden, hem yarılmışken zemin,
Ay, güneş emsâli bak, Rûhulemin.
Hem güneş, şarktan doğar olmuş gibi,
Hem nikâpsız, bir civan çıkmış idi.
3705. Çıplacık Meryem, ki titrer korkudan,
Bir taarruz var sanır olmuş o ân!
Görse Yûsuf, böyle bir has dilberi,
Hayretinden hep kesermiş elleri.
Kalbe girmiş bir hayâldir karşıda,
Çıktı bir güldür, görünmüş ortada.
Geçti kendinden ve Meryem söyledi,
"Allah'im yardım, sığındım," ben dedi.
Âdet etmiş, âcze düşmüş olsa hep,
Hem sığınmış, Hakk'a, yardımdır talep!
3710. Bildiler, dünyâ karârsız yurdudur,
İhtiyâten Hakk'a yönlenmiş durur.
Ölmeden evvel, yapar olmuş siper,
Orya düşmân, girmesin isterdiler!
Görmemiş Hak'tan öte muhkem kale,
Doğrudan Hakk'a sığınmıştır hele!
Gördü Meryem, bir çiğir delmiş bakış,
Hem akıl yakmış, olan bir okşayış.
Ordu, hem şâh, bakmanın olmuş köle,
Aklı almış, hep delirmişler bile.
3715. Şâhların olmuştu kul bilcümlesi,
Hem dolunaydan hilâl binlercesi!
Zühre'nin yoktur, demek söz kudreti,
Aklı küll, tedbîr için yok niyyeti.
Ben ne dersem, ağzı örtmüş ağzımı,
Neylesem söz etmemin yoktur demi!
Ben ki âteşten duman, ondan delîl;
Ondan ayırık söylenen, gerçek değil!
Nûr desen, gerçek güneşten bir delîl,
Hep cihânlar kaplayan, tek oydu bil!
3720. Gölge neymiş, hem, onun olsun delîl,
Bir şereftir, hem hakîr olmuşsa bil!
- Hem celâlet, doğru, ondan bir delîl,
Cümle idrâk hiç ve anlarlık sefil!
Cümle idrâk, orda bir aksak eşek,
Oysa bir ok benzeri, rüzgâr demek.
Şâha gitsin herkes idrâkten uzak,
Kim kaçar oymuş yolun üstünde bak!
Yoktu idrâkin cihânda dinleniş,
Gayret et, eğlence olmaz burda iş.
3725. Bâzı idrâkler uçar, olmuş doğan,
Başka idrâk, oktu, yaydan fırlayan.
Bir vehimdir benziyor yelkenliye,
Bâzılar kalmış geri, idrâk niye!
Karşıdan, bir av görünsün ortada,
Hepsi av tutmak için saldırmada.
Hep şaşırmışlar görünmez olsa bir,
Sanki baykuş, yer desen; vîrânedir!
Avlayım derken yumar tek göz, adam,
Bekleşirler av görünsün orda tam.
3730. Av geciksin, başlamış artık melâl,
Av mı gördük, yoksa derler bir hayâl?
Kalplerin bâzan da sîtkin olması,
Hem rahatlanmak ve kuvvet bulması!
Olmasaymış, âlemin elbet gece,
Halk, tamahından yanarmış öylece.
Hırs, hevesten cümle halk yorgundular,
Sanki onlar, hep beden yakmıştılar.
Cümle millet, dinlenir gelsin gece,
Armağan Hak haznesinden, öylece!
3735. Dert gelir dertlenme sâlik sen hele,
Kurtuluştur, belle dertlenmek bile!
Bol zamanda bunca masrâf var sana,
Harç için lâzımdı kaynak, baksana!
Olsa bilmez, her günün yaz mevsimi,
Hep güneş vursun bağın bitmiş demi!
Bitkiler üstten ve kökten yansalar,
Kavrulurlar, bitmenin imkân mı var?

- Kışta yüz hep ekşidir, çok şefkati,
Yaz güler yüz, hem de yangın sûreti.
3740. Darda kalsan, gel, genişlik say onu,
Cânlan artık, asma yüz, hoşluk sonu!
Hep güler olmuş çocuk, âlim vakûr,
Gâm birinden, akciğer sunmuş sürûr!
Hem çocuk merkep gibi gözler ahır;
Aklı çoklarda hesap, sonlardadır.
Hem çocuk görmüş ahır, derken yemi,
Aklı çok bilmiş kasap bekler hemî!
Bir alâf versin kasâp, elbet acı,
Olmuş elbet tek semirtmek muhtâcı.
3745. Hikmetin ottan yemişsen, pisboğaz,
Lûtf edip vermiş rızık, yoktur garaz.
Verdi Allah; "siz yiyin" yensin diye,
Sen de ekmek belleyip yersin niye?
Allah'ın rızık, marifet hikmet dolu,
Rızıkı dersen, bil ki öldürmez kulu!
Ağzı örter sen, açarsın mânâya,
Yer olur hikmetle dolmuş lokmaya.
Şeytânın sütten, korursan sen teni,
Süt kesilsin, nimetin sesler seni!
3750. Söyledim, tam pişmemiş olsun sözü,
Hem Hakîm-i Gaznevî der, duy özü!
Hem "İlâhînâme" yazmış, şöyle der:
"Gayb bilen, yüksek olan ârif meğer!"
Gâm ye, gâm artırmışın ekmek yeme,
Aklı çok gâm yer çocuk şekerleme,
Neş'enin elbet şeker, gâm meyvesi,
Neş'e derttir; gâmların, zevk hissesi!
Gâm görürsen, aşkla elbet, aç kucak,
Şamsa maksat, Rübve yükseklerde bak!
3755. Aklı çok görmüş şarâp, saklar üzüm,
Âşık elbet yokta bulmuş, gördü tüm!
Dün hamallar kavga etmiş yük diye,
"Çekme sen, aslanlığım yüksek diye!"
- Çünkü zahmet çekmenin çok kârı var,
Almak isterken, koşup uğraştılar!
Nerde Hakk'ın vergi, müflis nerdedir?
Hazne sunmuş Hak, o tek mangır verir!
Hak verir, kabrinde onlar yoldaşın,
Başka mâl, olmuş olur vârislerin!
3760. Ecrinin mâl, önce gitmiş kabrine,
Kabre girsen, senle yoldaştır yine.
Ölme gelmezden, gelip sen, şimdi öl,
Sermediyet aşkının sen, yoldaş ol!
Gayretin ardında görmüş, sabreden
Gördü gül yüz, mâşukun zülfün hemen.
Aynadır gâm, gayret etmiş kimseye,
Zıddı görmüşsün, bakarsın bil neye?
Hastalık, gerçekte zıttır sıhate,
Hastalıktan sonra, yol var sıhate.
3765. Hâl nedir gör, eldeki parmakta sen,
Avcu yumsan, sonda açmak var iken.
Pençe kalmış olsa örtük, açmadan,
Açma olmaz olsa, kaldın dertle sen!
Açma, yummak iş için elbet gerek,
Sanki kuştur çift kanat bulmuş demek.
Sanki Meryem bir balık, çıkmış sudan,
Çirpinir olmuştu ardan, duygudan.
-
- RÛHU'L-KUDÛS'ÜN HZ. MERYEM'E:
"BEN, ALLAH TARAFINDAN SANA
GÖNDERİLMİŞ BİR ELÇİYİM. BENDEN
KORKMA VE GİZLENMEYE ÇALIŞMA...
HAKK'IN EMİR VE FERMÂNI
BÖYLEDİR" DEMESİ
-
- 'Korkma!' der Cibril, o hem lûtfu kerem,
Hak emîn kılmış, benim, ey muhterem!
3770. İzzetin oldum bilin has mahremi,
Şimdi benden yok sakınman hiç e mi?"

Söylüyor, dökmüş dudaklar, nûr desen,
Hem semâlar üzre olmuş yükselen.

“Varlığından yokluğa, kaçtın dedi,
Yokta şâh ben, orda bayrak sâhibi.

İşte gerçek, aslımız yokluktur,
Gördüğün sûret, misâller, gölgedir.

Bak ki Meryem, pek de müşkil sûretim,
Bir hilâl, hem bir hayâl vermekteyim!

3775. Bir hayâl var, gönle gelmiş yerleşen,
Kaçma artık, nerye gitsen, senle ben.
Olmadım ben bir hayâl, geçmiş giden,
Aslı yok, boş bir hayâl, olmam ki ben!
Allah'ın emriyle doğmuş bir şafak,
Gündüzüm, akşam nedir bilmez ki bak!
Çekme sen “Lâ havle” ey İmrân kızı,
Hem o kuvvet, burya göndermiş bizi!
Hem de bil “Lâ havle” aslımdır benim,
Nûru hem “Lâ havle” rızkımdır yerim!

3780. Sen sığındın, Hakk'a, sen benden derim,
Ben, ezelden, nakşedilmiş nakşiyim.
Sen “Eûzû” der de, sığınak istesen,
Rahmet isterken, gelen rahmette ben!
Bilmemezlik, âfet olmuş bil hemen,
Onlasın, kaldın muhabbetsiz de sen.
Yârı sen, ağyar sanırsın bilmeden,
Gâm diyorsun, mutluluklar var iken.
Bir fidan vermiş lûtüften, yâr bize,
Hırsız olmak, sehpa olmuş hırsıza.

3785. Sundu yâr, zülfüyle miskler bizlere,
Biz delirsek, bağlatır zincirlere.
Allah'ın her lûtfu, Nil'dir akmada,
Biz mi Fir'avn? Şimdi hep kan olmada.
Kan değildir, has suyum gel dökme sen,
Yûsuf'um ben; gâfil oldun kurt desen!
Yumşacık dost, zıt gidersen sen ona,
Bir yılan olmuş durur artık sana!

Etle yağ aynen, değişmezken yine,
Sen fenâ görse, senin görmen yine!”

SADR-I CİHÂN'IN VEKİLİ OLAN VE
BUHÂRA'DAN KAÇAN KİMSENİN AŞKI
YÜZÜNDEN KAYITSIZCA BUHÂRA'YA
DÖNME İSTEMESİ

3790. Sen, bırak yansın, mumuymuş Meryem'in,
Der yanan âşık: “Buhâra, dön hemin.”
Kalmamış sabrın, büyük yangındasın,
Durma sen Sadr-ı Cihân'a git kesin!
Hem Buhâra, ilme kaynak bir mekân,
Kim ulaşmış, ordan olmuştur inân!
Şeyhe varmışsan, Buhâra'lardasın;
Eyle dikkat sen, hakaret olmasın!
Şeyh, tevâzû etmesen, vermez yolu,
Gönlü şeyhin, met, cezirler dopdolu!
3795. Mutludur gerçek tevâzu gösteren,
Vay o insan, yerse nefsin tekmeden!
Bağrı yırtar Sadr Cihân'dan ayrılık,
Cân yakar, varlık nedir, koymaz yazık!
Der ki: “Kalkıp orya ben gitmem gerek,
Müslüman olmak murat, kâfir isek!
Ben varıp, tekrâr kapansam yerlere,
Fikri hastır, varmış olsam bir kere.
Söylerim, artık getirdim huzra cân,
İltifât et, istesen kes, boynu sen!
3800. Her güzellik mülkünün, sensin ayı,
Burda ölmek, başka bir dirlik payı.
Tecrübem vardır, sayılmaz bin ile,
Sensiz olmak, pek de zor olmuş bile.
Gel de maksadım için sen üfle sûr,
Ey devem çök, vaktidir, gelmiş sürûr!
Gözde yaş bitsin yeter, yer, em onu;
Ey nefis, gel iç, sular artık duru!

Bayramımsın, döndüm artık, merhabâ,
Pek hoş estin, dost kokarsın ey sabâ!

3805. Elvedâ ey dostlarım, ben yolcuym,
Âmir olmuş Sadr Cihân olmuş yolum!
Ben, onun aşkıyla büryân olmuşum,
Her ne olmuş olsa, bir yön bulmuşum.
Merhametsizlikte, kalp taş olsa da,
Cân, Buhâra niyyetinden dolmada!
Yârimin mesken ve şâhın beldesi,
Hem vatan sevmek desen, aşkın sesi!”

BİR SEVGİLİNİN GARİP ÂŞİĞINA:
“ŞEHİRLERDEN HANGİSİNİ DAHA HOŞ
VE DAHA BÜYÜK, DAHA MÜZEYYEN,
DAHA NİMETLİ VE DAHA GÖNÜL
AÇICI BULDUN?” DİYE SORMASI;
ÂŞİĞİN DA CEVÂP VERMESİ

Bir güzel der âşiğa; sen şimdi gel,
Gezdiğin yerlerde hangi yer güzel?

3810. En güzel şehir, hangisi gel söyle sen,
Orda âşık: “Yâr olan şehir” der hemen!
Nerde şâhın bir döşenmiş yaygı var,
Nokta olsun, bizce bir sahrâ kadar!
Nerdedir ayüzlü Yûsuf nerdedir?
Dip yer olsun, bizce hoş, Cennet nedir?”

SADR-I CİHÂN'IN ÂŞİĞİNİ BUHÂRA'YA
GELMEKTEN DOSTLARININ MEN
ETMELERİ, ONUN DA ULUORTA
SÖZLERLE CEVÂP VERMESİ

Bir nasihât ehli der: “Ey bîhaber!
Hem sonun neymiş, düşünmüşsen eğer!
Gel akıllan, belle evvel, son nedir?
Âteşin, pervâne olmuş, cân nedir?”

3815. Hem Buhâra der gidersin, ey deli,
Hapsederler, hem vurup zincirleri.

Hem yalar durmaz demir, hışm eyliyor,
Yirmi göz açmış, gelirsin bekliyor!

Bekliyor, hiç durmadan hançer biler,
Torba unsun, oysa aç bir it meğer!

Verdi fırsat Hak, ve kurtulmuş iken,
Tutsak olmak üzere gayretler neden?

On çeşit jandarma dikmiş olsalar,
Hem akıl, saklanmamız lâzım kılar.

3820. Yok senin üstünde hiç bekler biri,
Hem neden yollar kesik, dönsen geri?”

Aşk esir etmiş, musallattır ona,
Kim öğütler, görmemiştir baksana!

Bekçinin var, gizli mutlak bekçisi,
Yoksa düşman olmaz elbet it sesi?

Şâh-ı âşkin hışmı, sinmiş rûhuna,
Zulme bağlanmak, kararmış yüz ona.

Hem müvekkil vurdu derken, vur ona,
İşte feryâdım da bundan, baksana!

3825. Sen görürsün ya, ziyân etmiş giden,
Onla birlik var müvekkiller hemen.

Vâkıf olmuş olsalar kullar ona,
Hakk'a dönsün, bak onun feryâdına!

Hakk'a dönmüş, kül desen saçmış başa,
Hem emîn şeytân da, gayretler boşa.

Körsün elbet, ey karıncam besbeter,
Gözleyen var nefsi, bey saydın meğer!

Sen kanat buldun yalandan, ey kişi,
Öyledir hep, hep ziyan olmuş işi.

3830. Bir kanat çekmiş iken yükseklerle,
Bir çamurlansın ağır, çakmış yere.

SADR-I CİHÂN'IN ÂŞİĞİNİN,
NASİHAT EDENE, AŞK SEVKİ İLE
ULUORTA CEVÂP VERMESİ

Der ki âşık: “Ey öğütçüm yetti sus!
Gel de vazgeç, bitsin öğdün, şimdi kes!

Bence kuvvet verdi elbet öğdünüz,
Aşkî âlimler desen, bilmez henüz!"

Aşk için, herkes gelip söz söyledi,
Aşk için hiçbir imam, ders vermedi!

Etme tehdit, hem ölüm var şüphesiz,
Ben kanımdan dökmenin oldum susuz!

3835. Âşığın her ân, değişken bir ölüm,
Âşıkânın ayrı bir türdür ölüm.

Hem hidâyet üzre, yüzler cân taşır,
Durmadan her ân, fedâya uğraşır.

Elde etmiş, cân fedâdan en çoğu,
Öğrenirsin, "Aşrete emsâl"²¹⁴ oku!

Hem güzel yüz dökse kan elbette ben,
Uğra cânım saçmışım istenmeden.

Bir ölüm olmuş hayât, artık bana,
Fânîlik, sonsuz hayâtıtır baksanal!

3840. Öldürün siz, öldürün, ey dostlarım,
Hem hayâtın içtedir, ölsem varım!

Bâki rûh ey, çehre parlak, ey güzel,
Rûhu gel çek, hem didârın versin el!

Aşkî cânânın kavurmuş gönlümü,
Bassın ister, sermişim hoş gönlümü.

Farsça anlat sen Arapça hoşsa da,
Aşkî söyler çok lisân var ortada.

Gelse dilberden yayılmış bir koku,
Hep lisânlar şaşkın artık doğrusu!

3845. Kâfi gördün, çünkü dilber söyleyen,
Dinle artık doğru var, Allah bilen.

Etse âşık tövbe, gel kork, şimdi kes,
Hfilekâr say, sehpa üzre verdi ders!

İşbu âşkıktandır Buhâra yolcusu,
Usta bulmak, ders değildir doğrusu!

Âşığın üstâdi bil yâr hüsnünü,
Ders ve defter, maşûkun dolmuş ünü.

Sessiz onlar, oysa gerçek nâralar,
Tâ ezel, maşûkuna ermiş kadar!

3850. Onların ders ızdırâp, hep zelzele,
Dersi hiç bilmez: "Ziyâdât, Silsile."²¹⁵

Âşığın yâr zülfü, dönmüş zincire,
Onların hep devri, yâr devriyle de.

Kimse sormuş olsa, hem cüzdan sana,
Söyle, Hakk'ın hazne sığmaz cüzdanâ!

Hem eğer "hul" hem "mübârâ" söylese,
Hoş gör artık, söz Buhara'dır dese!²¹⁶

Her şey anmak, sundu bir tür hassayı,
Her sifât sunmuş, yeni hâl olmayı!

3855. Sen Buhâra'dan alırsın çok hüner,
Varsa horluk geç, unutmuşsun gider!

Âşığın, öğrenme, bilmek derdi yok,
Bir güneşten görme ister, oldu çok.

Hoş görüş bulmuşsa, halvetlerde kim,
Bil onun hükmünde, bir hiçtir ilim!

Cân gözünden, doldurur hep kâseyi,
Derde düşmez, duysa denmiş cümleyi.

Bilgiden üstün gelir gerçek görüş,
İşte dünyâ, böyle gelmiş halka hoş.

3860. Gördü halk dünyâyı elbet ortada,
Âhiret va'di kalırken sonrada!

O ÂŞIĞIN BUHÂRA TARÂFINA YÜZ DÖNMESİ

Döndü yüz, âşık dönerken çırpınır,
Hem Buhâra hasretinden kavrulur.

Kum ayakaltında olmuş bir ipek,
Hem de Ceyhun, onca bir gölcüktü tek.

Önde çöller, oldu bir gül bahçesi,
Gönlü gülmüş, hep sunar gül cümlesi.

²¹⁵ Ziyâdât, Silsile meşhur iki fıkıh kitabı

²¹⁶ Hul': Karsının mihrini verip boşaması. Mübârâ: İki tarafın rıza ile ayrılması.

²¹⁴ En'am Sûresi: "İyiliğe yönlenenler on kati.

Hem Semerkant'tır şekerler merkezi,
Şimdi sunmuştur Buhâra'dan izi!

3865. "Ey Buhâra, artırırsın akli sen,
Hem de benden, dîni almışsın hemen."

İstedim mehtâbı, olmuşken hilâl,
Baş yer isterdim, gelip bulsun mecâl!

Hem Buhâra'yı kenardan görmede,
Gâm siyâhtan geçti, nûrlar vermede.

Sanki sarhoş, orda yatmış bir zamân,
Akli sırrın bağda uçmuş hem o ân.

Serptiler onlar meğer çok gül suyu,
Bilmemişler aşkı gâlip, doğruyu!

3870. Gizli bir gül bahçesi, görmüştü o,
Yağma etmiş aşkı hem, sarhoştı o.

Sen ki lâyk olmadın, fersiz kişi,
Sen şekersiz, boş kamışsın öyle ki.

Akılının yük senledir hem, bilmeli,
Sen "Cünûdan lemterevha"²¹⁷ gâfilî.

* Sözde son yoktur, gelip tez söyle sen,
Hem Buhâra üzre, genç varsın hemen!

O LÂUBÂLÎ ÂŞİĞİN BUHÂRA'YA
GİRMESİ, YÂRÂN VE DOSTLARININ
ONU MEYDÂNA ÇIKARMAMAĞA
ÇALIŞMALARI

Mutlu ermiştir Buhâra şehrine,
Kendinin gelmiş emînlik mülküne.

Ay kucaklar saymış artık bak onu,
Neş'esinden, oydu sarhoş en sonu.

3875. Kim görür etrâfta dermiş, tez sıvış,
Durmadan, artık çekil bir kez sıvış.

On yılın hışmydı saklar oldu şâh,
İntikâm vardır arar, yoktur izâh!

Hak için, elbette sen döktürme kan,
Söz için, efsûn için, gel verme cân!

Sen ki hem Sadr-ı Cihân'ın yoldâsı,
Muhtemettin sanki bir mîmâr başı.

İşledin suç, hem de kaçtın öyle sen,
Sen dönüp geldin bugün, tekrâr neden?

3880. Sen belâdan kurtulurken hîleli,
Çekmiş ahmaklık, eceldir bilmeli.

Sen, Utarit ta'n eden aklınla da,
Hak kazâ, aklın, akılsız olmada.

Yok, uğur tavşanda, aslan "gel" dese,
Sen zekîsin, söyle aklın neylese?

Hem kazânın böyle yüzler hali var,
Hem kazâ gelsin, fezâ darlık sunar!

Sağ ve sol yüzlerce imkân gösterir,
Hem kazâ, bir ejdehâdir yükselir.

ÂŞİĞİN NASİHAT VERENLERE VE
KENDİSİNİ TEHDİT EDENLERE
CEVÂP VERMESİ

3885. "Ben, susuzluktan yanan bir hastayım,
Hem su çekmiş, öldürür bilmekteyim!

Hasta hiç kaçmaz sudan, öldürse de,
Yüz vakit etsin harâp, kaç dense de.

El ve karnım, durmadan hep şişse de,
Hem su aşkı bilmemiş eksilme de.

Görseler, hem sorsalar hâlim bana;
Keşke ey ummân, içimden aksana!

Şişse karnım, dalgasından patlasa,
Ölmüş olmam, pek güzel, etmem tasa!

3890. Nerde görsem, hem su akmış bir dere,
Ben olaydım orda derdim, her kere!

Def elim, karnım davul, şişlik sayın,
Hem suyun aşktan, davul çalmaktayım.

Dökse kan benden, hemen Rûhülemîn,
Durmadan kanlar için, ben bir cenin.

²¹⁷ "Görmediğiniz askerleri yolladı." (Tevbe, 25-26)

Sanki toprak, ben cenin, kanlar içen,
Âşık olmuşken işim hep böyle ben!

Tencereydim, kaynarım ben her gece,
Gündüz, akşam içmişim kan öylece.

3895. Öfkesinden, maksadından sultânım,
Hilelerden, kaçmadan ben pişmânım.

Rûhumuz mesttir, hışım göstermesi,
Oydu bayram, hoştu kurbân etmesi!

Bir sığır yatsın, yesin içsin eğer!
Kurbân olmak üzre beslermiştiler!

Mûsa'nın olmuş öküz kurban hele,
En küçük cüzler hayat vermiş bile!

Hem sığır, kurbân edilmiş, öylece,
Bir uzuv ermiş, hayât vermiş güce.

3900. Kurbânın cüzden vurun siz ölmüşe,
Hem dirilsin, katli kim, sor görmüşel!

Ey kerîm dost, haşri görmek istesen,
Nefs sığırdır, gel de kurbân et hemen!

Cânsız öldüm ben, dönüştüm bitkiye,
Otken öldüm, oldum et, hayvân diye!

Ölmüşüm hayvân, dönerken insana,
Ölmeden korkmak, yaraşmaz hiç bana.

İnsan olmaktan edersen, hamle ben,
Bir meleklik hali aldım söyle sen!

3905. Öyle bir âlem gerek artık bana,
Veçhi Hak'tan gayri, yokluk baksanal!

Hem olur kurbân meleklikten de ben,
Oldum artık bil ki vehme gelmeyen.

Yokla mutlak Hakk'a dönmekten gelir,
Hakk'a, yokluk isteyenler yükselir.

Bak ölümdür, etti ümmet ittîfâk,
Bengisu saklar olan, zulmetti bak.

Ol nilüfer, git hayâtın nehre de,
Bir susuz ol, ölme bul, işât ile!

3910. Hem susuzluk hastanın, ölmekti su,
Hak nedir, Allah bilir en doğruyu!

Ey donuk, aşk hırkası giymiş olan,
Cândı korkun, sen idin cândan kaçan.

Aşk oku var, zevkle koşmuş rûh olan,
Korkusundan, ey kadın ârlandıran!

Nehri görsen, kâseyi dök nehre sen,
Hem nehirlerden sular, kaçsın neden?

Kâsenin döksen sulardan nehre sen,
Mahvolur artık, olur ırmak hemen.

3915. Vasfi yoktur, zati bulmuştur belâ,
Gitti bedlik, eksiliş yoktur hele!

Ben ki ondan kaçmışım, bin pişmânım,
Hurmasında ben asılmış beklerim!"

CÂNINDAN VAZGEÇEN ÂŞIĞIN
MAŞÛK'UNA VÂSİL OLMASI

Top olup baş, yüzle kılmış secdeler,
Yönlendir Sadr üzre, gitmiştir meğer!

Cümle halk bekleşti, hem dikmiş de baş,
Sadr yakar hem, eyliyorken hurdahâş.

Şimdi Sadr, hem böyle ahmaklar için,
Gösterir olmuş zamânın ettiğin.

3920. Sanki bir pervâne, görmüş nârı nûr,
İşte ahmak, gitti cân, gitmiş huzur!

Başka mum olmaz ki hem aşkın mumu,
Nûr için nûr, nûr içi nûr, nûrdu bu!

Hep o âteş mumların bir âksidir,
Dışta âteş, içte nûr vermektedir.

ÂŞIK ÖLDÜREN MESCİT İLE, ÖLÜMÜNÜ
ARAYIP HİÇBİR ŞEYE ALDIRIŞ
ETMEYEREK ORADA KONAKLAYAN ÂŞIK

Ey uğur, vardır hikâyem bil nedir,
Rey'de var mescit, kenâr bir yerededir!

Kimse yok yatsın ve kalksın ölmeden,
Kim ki yatmış, çol-çocuk öksüz hemen!

3925. Orda yatsın, şimdi çıplak, bir garip,
Söndü yıldız, şimdi ölmektir nâsip.
Şimdi sen gel, anla hâl, gerçek nedir?
Doğdu gün, gafletle, eğlenmek nedir?
"Var perî" der, orda birçok kimseler,
Onların, kör bir kılıçtan ölmeler.
Bâzılar der: "Orda tılsımdır duran,
Hem hayâtın, ömrünün düşmân olan!"
Yazmak ister, başka levhalar hemen,
"Ey misafir, burda artık yatma sen!"

3930. Cânâ muhtâçsan eğer, gel yatma sen,
Bir tuzak kurmuş, ölüm yatsak hemen."
Bâzılar der: "Bir kilit vurmak gerek,
Girmesin hiç, yatmasın bir kimse tek."

O MESCİDE BİR MİSÂFİRİN GELMESİ

Tâ ki gelmiş bir misâfir, bir gece,
Mescidin şöhret ne duymuş öylece!
Söylenen her neyse bilmek istemiş,
Câna doymuş, pek yiğit bir fert imiş!
"Başla gövdem neyse aldırمام ki ben,
Artık, eksik hiç gelir cân haznedem."

3935. Gitse ten gitsin ve ben tek ten miyim?
Rûh yaşar, sûrette gerçek ten miyim?
Hak yaratmış, kendinin rûhtan beni,
Tenden ayrılın, kalır sırrın teni.
Tâ ki Hak'tan bir nefes gelmezse dem,
Koy da ayrılın sedeften, inci hem.
Hak, ölüm ister demiş sâdıklara,
Sâdıgım Hak emridir, cânım fedâ.

MESCİT HALKİNİN, ÂŞIK MİSÂFİRİ, GECE ORADA YATMAK İSTEDİĞİ İÇİN KİNAMALARI VE KORKUTMALARI

Halk demiş: "Gel yatma aklın var ise,
Cân alır artık senin kalmaz posa.

3940. Hem garipsin, bilmiyorsun, bilmeden,
Kim yatar mescitte, ölmüştür hemen.
Yok, tesâdüf, kim ki yatmış ölmeye,
Çokça gördük akı çok, bilginse de.
Kim ki mesken eylemiş, kalmış gece,
Öldürülmüş, öldüren zehr öylece!
Görmüşüz ölmüş olan yüzler hani,
Yok, rivâyet, duymadık, gördük onu!
"Dîn nasîhattir" buyurmuştur Resûl,
Hem, nasîhattir hyânet zıddı bil!

3945. Hem nasîhat, doğruluk, dostluk demek,
Doğruluksuz kim, hain, ittir desek.
Biz muhabbetten deriz, gel yatma sen,
Dinle insâf, hem akıl göster hemen!"

O ÂŞİĞİN NASİHAT VERENLERE CEVÂBİ

"Yaptığımdan, der ki pişmân olmadım,
Hem hayâtta doymuşum ben, anladım.
Dert arar, dert isteyen bir tembelim,
Yolda gitmek üzere yoktur isteğim!
Sanmayın siz, rızık arar tembel benim,
Bilme arzûsunda bir tembel benim."

3950. Pul dilenmek üzere tembel olmadım,
Hem cihânda pek çevik, tembel adım.
Her adamdan olmadım pul isteyen,
Mâden olmak üzere kaçım maddeden!
Ölme tat hem, göçme tat olmuş bana,
Hem kafesten kuş uçurmak hoş bana!
Bir kafes var, şöyle durmuş bahçede,
Kuş kafesten bağ, ağaçlık görmede!
Hem kafesten dışta kuşlar ötmeye,
Hürriyetlerden terennüm etmede!

3955. Kuş kafesten seyrederek, etrâf yeşil,
Yok ki iştâh, sabr kovar gitmişti bil.
Her delikten baş çıkar, çıksın diye,
Bağ kopar, ermek umar, hem hürlüğe.

Cân, gönül, rûh çıkma arzû eylese,
Bir açlınsın hem kafes, sen bak sese!
Kuş, kafes hapsinde kalsın gör dedi,
Orda gezsın, durmadan birçok kedi.
Öyle bir kuş, düştü bitmez korkuya,
Hiç kafesten istemez çıksın o yâ.

3960. Yüz kafes sarsın diler, dört bir yanı,
Dar kafes zorlukta, hürlük imkânı!”

CÂLÎNUS BU DÜNYÂ HAYÂTINA ÂŞIK
İDİ, ÇÜNKÜ HÜNERİ, ANCAK BURADA
GEÇERDİ, O PAZARDA BİR İŞE
YARAMAZDI. O YÜZDEN KENDİNİ O
ÂLEMDE HALKLA BİR GÖRÜRDÜ

Câlînus dünyâyı pek çok sevdi de,
Şöyle söylemiş coşan arzû ile:

“Bir yarım cân olsa dahi istedim,
Merkebin kıştan da dünyâ izlerim!”

Sarmış etrâftan, çekilmez yüz kedi,
Ummaz artık rûh kuşum, uçmak dedi!

“Hiç cihânda, başka şey yoktur,” demiş,
Haşrı gizler, oysa bilmez, görmemiş.

3965. Böylenin hâl, çık deyip çekmiş kerem,
Rahme dönmek isteyen evlât de hem!

Rahmetin el, döndürür çıksın diye,
Annenin ardında saklanmış niye?

Ben vatandan ayrılırsam, bir vatan,
Görmemiz var mıydı tekrârdan hemen?

Hem hevâ pis, şehre ben inmiş iken,
Azıcık olsun, seyredeydim rahmi ben.

İğnenin yıldız kadar, hem bir delik,
Rahmi, görseydim dışardan, üstelik.

3970. Câlînus benzer, o gerçek bilmeyen,
Hem cenin gaflette, âlem var iken!

Bilmiyor, rahmin rutubet varsa da,
Dışta mevcût bir cihân var ortada.

Hem cihânın var su, dört unsur bile,
Lâmekândan gelmedir, bilmez hele!

Buldu kuş, artık kafesten dâne, su,
Bahçelerden gelmedir elbette bu.

Hem kafesten kurtulan her bir nebî,
Gördüler bağ, bahçeler cennet gibi!

3975. Hem de Câlînuslu hikmetten öte,
Ay olup, nûrlar saçar göklerde de!

İftirâ olmuşsa Câlînus'a bu,
Her cevâbım, ondan ayrık doğrusu.

Hem cevâp, her kimse artık söyleyen,
Kendinin bir nûrlu kalp olmaz iken.

Cân kuşun benzer görürsün fareye,
Hem kaçır, durmaz, tekirler var diye!

Hem de ondan, rûhu dünyâ emrine,
Bir delik bulmuş ve yurt etmiş yine!

3980. Hem delikler içre, evler yapması,
Orya lâyık bilgilerdir gayesi.

Hem delikten bir îmâret isteyen,
Burya lâyık bilgiler almış hemen.

Hem ümît kesmiş, bu yerden çıkmadan,
Tutsak olmuş, yol kapanmıştır hemen!

Hem örümcek, Anka hûydan alsa bir,
Tükrüğünden sanma yurt tamîrdedir!

Pençe atmıştır kafesten, gör ecel,
İsmi derttir, sancıdır atmıştı el.

3985. Hastalık bir pençedir, ölmek, kedi;
Kuştan kol vardır, kanat kırsam dedi.

İnsanın, koşmak, şifâdır maksadı,
Hastalık, şâhit demek; ölmek, kadı!

Hastalık gelmiş, gelin artık diyor,
Şimdi hâkim, mahkemen var, bekliyor!

Mühlet istersin, haber vermiş olan,
Yâ evet der, yâ hayır dermiş o ân!

Mühlet istersen, ilâç, bakmak verir,
Hem de, ten esvâp için, tamîrdedir!

3990. Sonradan, mutlak gelir bir hışm ile,
Gel utan, müddet denen geçmiş hele!
Ey hasûd, gün gelmeden özr istesen,
İste rahmet, sen de şâhından hemen.
Hep karanlıklarda sürmüş merkebi,
Kalbi Hak nûrdan boşalmış, yok gibî!
Kaçtı şâhtan, kaçtı maksattan yine,
Çünkü çağrılmış kazânın hükmüne.

* Geç bu sözden, dön ki tekrar bahse de,
Yatmak arzûsuyla gelmiş mescide

MESCİT CEMÂATİNİN, MISÂFİRİ GECE
MESCİTTE YATMAK İSTEDİĞİ İÇİN BİR
DEFA DAHA KİNAMALARI

Topluluk derken: "Yiğitlik taslama,
Burda esvâp, cân, rehîn kalsın deme!

3995. Gitmek isterken, uzaktan pek kolay,
Sonra baktın, sâde güçlük oldu pay.
Astı birçok kimse elbet kendini,
El atar olmuş, yitirmiş temkini.
Bir iş istersin, gelir önden kolay,
Bir hayâldir hem fenâ, has üzre say!
Hem de bir kez, başlamış olsun işe,
Rastlar elbet, yaklaşan müşkil başa.
Sen adımlar atma, aslan olmadın,
Hem ecel kurt, hem koyun olmuş adın.

4000. Abdâl olmuşsan olur aslan koyun,
Ol emîn, artık ölüm mağlûp hemin!
Kim değişmiş olsa hep abdâl denir,
Bak değişmiş hep şarâplar sirkedir.
Sen ki, sarhoşlukla aslan avlayan,
Ey akılsız, sen misin tek kahraman?"
Der ki Allah: "Doğru yol bilmez olan,
Onların harptir bütün şiddet bulan."²¹⁸
"Kendinin tek kahramandır öyleler,
Harpte olmuşlar kadın, evlerdeler.

4005. "Der ki Peygamber, O'dur gaybın beyi:
Harpten evvel, yok şecâat gerçeği!"
Lâf ederken, hep köpürmüş ağzı bak,
Harp kızışsın, bir köpek, fenden uzak.
Harbi söylerken kılıçlar pek uzun,
Gel çatış dersen, soğan, kat kat o kin.
Meşveret ânında görsen ortada,
Bir balondur, iğne batsın solmada.
Ben cefâlardan cilâlar isteyen,
Hep sefâ ister, fakat kaçmış neden?

4010. Aşksa dâvân, hep cefâdır şâhidin,
Yoksa şâhit, kaybolur davâ, gidin!
Şâhit ister her kadı, incinme sen;
Öp yılan sen, hazne bul artık hemen!
Hiç senin dost olmamış, yârin cefâ,
Huy güzelleşsin diler, ister sefâ.
Değneğin dövsün muhakkak bir keçe,
Değneğin kast, sâde tozdur öylece!
Kamçı vurmuşken muhakkak at binen,
At değil hiç, derdi vardır gitmeden.

4015. Doğru gitsin, der vururlar atlara,
Küp şıran olsun şarap zindalara.
Bir öküz dövmüş, görüp bir başkası,
Der: "Vurursun yok mu Allah korkusu?"
Döndü elbet: "Dostumun cân!" der ona;
"Vurmamız hem onda mevcût şeytâna."
Anne kızsın, der: "Ölüm gelsin!" sana,
Sende pis hûy, öl demek olmuş ona!
Hem edepten, kaçsa birçok kimseler,
Mertliğin yüzden sular dökmehteler.

4020. Öğleler var, harbe mâni olmada,
Bil ki korkaktır, hayâsız kalmada.
Herze sunmuş kimseler var, dinleme,
Öylelerden, harpte yoldâş eyleme.
Bir münâfık, harbe girsin, fitne var,
Geç, bu tembel olmamıştır aslâ yâr.

²¹⁸ Haşr suresinin 14. ayetine telmih ediliyor.

Yoldâşın olmuşsalar onlar eğer,
Gazîler olmuş saman, üst üsteler.
Senle onlar girmiş olsun saflara,
Hep kaçarlardı, kalbe açmışken yara.

4025. Hiç münâfık olmayan, az bir nefer,
Çok olan bir ordudan, gâlip meğer!
Hem ayıklanmış, şu bâdem azsa da,
Hoş, ayıklanmaz olan çoktan daha.
Zehre bak, tatlıyla hep benzeşmede,
Tatları gerçekte zıdlık vermede!
Şüphesindedir Mecûsî korkuda,
Âhret âhvali, şekken ortada.
Yolda koşmaktaysa bilmez menzili,
Kalbi kör, korkar, adımlar hep yolu.

4030. Yolcu menzil bilmesin, gitmiş nasıl?
Hep tereddütten gönül kandır asıl!
Derseler: "Yol burda bitmiş!" Bil ki sen,
Korkusundan orda durmuştur hemen.
Kim ki var, kalben inânmıştır yola,
Duysa bir boş söz gereksiz, yok mola!
Çıkma hiç korkakla sâlik, sen işe,
Korkağın yardım ne var gitmiş boşa.
Lâf ederken, Babil'in sihr onların,
Zorda kaçmıştır, kalır yalnızlığın.

4035. Züppelerden harp, çeviklik bekleme,
Avda, tâvustan hünerler isteme!
Sende huy, tâvusla benzer hûy ise,
Etti mevkinden, verirken vesvese!

ŞEYTÂN'IN KUREYŞİLİERE: "AHMED'LE
HARBE GİRİŞİN BEN SİZE YARDIM
EDERİM, KABİLEMİ DE İMDÂDINIZA
ÇAĞIRIRIM" DEMESİ, FAKAT İKİ SAF
KARŞILAŞINCA KAÇMASI

Sanki şeytân der ki: Efsûn eyledim,
Der ki asker: "İşte yardımcın benim!"

Dinlemiş artık Kureyş, uymuştu da,
Ordular hem karşılaşmış oldu yâ!
Gördü şeytân, hep melekler saftadır,
Mü'minin saflarda olmuşlar hazır.

4040. Gördü, şeytân ordular, görmezse de,
Korkusundan, yandı son âteşgede.
Kaçtı şeytân, çekti meydândan ayak,
"Pek acâyip ordu gördüm" derdi bak!
"Ey kavim, korkum benim Allah iken,
Görmüşüm ben, sizsiniz hiç görmeyen!"
Der ki Hâris: "Ey Sürâka benzeri,
Dün demezdin, böyle türden sözleri."
Der ki şeytân: "Çok muharip var düşün,"
Der ki Hâris: "Hor Arap hep gördüğün!"

4045. Korkarak, ey ordular mahcûp kılan,
Döndü lâf ânın, bugün harptir olan.
Dün diyen sen; "Olmuşum destek size,"
Sen dedin: "Artık zaferler tek size!"
Sen kefil olmuş idin dün orduya,
Şimdi nâmert, sen hakîr oldundu yâ!
Biz, senin pis vâde kandık, burdayız,
Sen ocakken, biz odun, yanmaktayız!"
Çünkü Hâris, söylemişken sözleri,
İblis'in artmış bütün hiddetleri.

4050. Sözle esmiş kalbe, tektîrin yeli,
Öfkelenmişken çeker, şeytân eli.
Hârisin vurmuş eliyle göğsüne,
Kaçtı artık, başlamış kan harbine.
Böyle vîrân etti birçok âlemi,
Sonra "sizden olmadım" dermiş hanil
Hem melekler ordusundan korktu da,
Göğse vurmuş, şimdi ordan kaçmada.
Nefs ve şeytân, aslen onlar birdiler,
Orda artık ayrı şey gösterdiler.

4055. Hem melek, elbet akıl birlikteler,
Hak hükümden, ayrı şekl gösterdiler.

İçte muhkem düşmânın var, ey adam,
Akla mâni, dînde hasmın, anla tam!
Saldırır, bir ân olur kertenkele,
Sonra kaçmıştır bulunmaz yerlere.
Kalbe, şeytân girmenin yoktur yolu,
Baş çıkarmıştır, delikler dopdolu.
Gizlidir şeytân, görünmezdir yine,
Hem “**hunûs**”²¹⁹ denmiş girerken kalbine.

4060. Kirpinin benzerdi Şeytân sinmede,
Saklanan baş gitse, tekrâr gelmede.
Çünkü Allah div için “**hannâs**” dedi,
Baş sokup, çıkmak bilinsin istedi.
Kirpi baş saklar, uğursuz avcudan,
Bir diken altındadır bak korkudan.
Bulsa fırsat baş bakarsın uc verir,
Hîlesinden, hem yılan ölmektedir.
Hem içerden, nefis yolun vurmaz diye,
Yol kesen var, kim gelir el vermeye.

4065. Yoldan azdırmış olan, şehvetse de,
Kalp esîr olmuş tamâh, âfetle de.
Gizli memûrdan gelenler dert, elem,
Celp eder, dıştan bulur yol, kahra hem!
Bir hadîs bak şöyle der, sen duysana;
Bil ki nefsin bir büyük düşmân sana.”
Gürlesin nefsin desin, sen durma, kaç,
Pek inatkâr, hem de bil, şeytân mizâç.
Hem senin dünyâyı etmiş sâde pay,
Hem de sonsuzken, azâp olmuş kolay.

4070. Ölme olmuştur rahat, hiç şaşma sen,
Sihri yoktur, durmayıp artar hemen.
Sihir alır bir çöp samandan dağ yapar,
Bâzı dağ, kalmış samandan çöp kadar.

²¹⁹ Şeytânın kalbe girip çıkmasının adı “hunûs” olmuştur. Burada “Nâs” sûresi konu ediliyor. Bu yüzden şeytâna “hannâs” dendi. Kalbe giriş çıkışı kirpiye benzetilmiştir.

Bulsa çirkin, fenle eylerler güzel,
Pek güzel, hîleyle çirkin, anla gel!
Sihir ve sâhir, nefis değiştirmiş ne var,
Eylemiş efsûn ve gerçek târumâr!
Etti insandan eşek, hîleyle tam,
San’atından, çok eşek etmiş adam.

4075. Gizlidir artık sihirlere senledir,
Vesvesen, hem gizlilik, sihriyledir.
Var bu âlem içre birçok kimseler,
Bir sihirbâz, çok sihir iptâl eder.
Zehri büyütmüşse oğlum sahrâlar,
Çok yetmişmiş, türlü tiryâk bende var!
Der ki tiryâk: “Gel siper et sen beni,
Geç zehirden, bende hayrın madeni.
Onda sözler var sihirlere mahveder,
Bende sözler, sihri tam kökten siler!”

O MİSÂFİR ÖLDÜREN MESCİTTE
YATMAK İSTEYEN MİSÂFİRE NASİHAT-
ÇILARIN TEKRÂR ÖĞÜT VERMELERİ

4080. “Der ki Peygamber: “Sihir var ortada!”
Bak yiğit, hem doğru söyler olmadı!
Ey keremkâr sen, yiğitlik taslama,
Ölseniz hiç, camidir, tan eyleme!
Söylemiş düşmânlığı düşmân olan,
Elbet alçaktır gelip âteş salan!
Gelse zâlim, bir kulu katil eylese,
Hiçte uymaz suçlu mescittir dese?
İsmi çıkmış mescidin, ölsün yeter,
Duysa millet, “girdi orda öldü” der.
4085. “Koyma sen töhmetle gel artık bizi,
Yok emînlik, hîledir düşmân izi.

Yok, yiğitlik, terk edip sevdânı sen,
Bulmadın ölçmek Zuhâl imkânı sen!
Sencileyn, şanstan söz etmiş çokları,
Sonra, gözlenmiş sakal yolmuşları.

Haydi kalk git, sen bırak söz etmeyi,
Gel vebâlden, kurtar artık cümleyi!"

MİSÂFİRİN NASİHATÇILARA CEVÂP
VERMESİ VE SULTÂN MAHMUD
GAZNEVÎ'NİN, SIRTINDA KÖS ÇALINÂN
DEVEYİ, GİRDİĞİ BİR TARLADAN,
EKİN BEKÇİSİNİN DEF ÇALMAKLA
ÜRKÜTÜP KOVMAYA KALKIŞMASINI
MİSÂL GETİRMESİ

Der ki: "Beyler ben o şeytân olmadım,
Sâde bir "Lâhavle" attırsın adım."

4090. Bir çocuk olmuştu bekçi tarlada,
Kuş kaçırmak üzre hep tef çalmada.
Kuş o teften, ürkerek, durmaz kaçar,
Tarla kuşlardan emîn, bolluk saçar!
Çok keremkâr şânlı Mahmut Gaznevî,
Orya varmış bir çadır, kurmuş evi!
Kondu yıldızlar kadar asker hemen,
Saf yarıp hem, memleketler fetheden.
Var horoz benzer de bir esrik deve,
Sirta yüklenmiş, davul, köslerdi de.
4095. Hem davul, kösler çalıp gündüz gece,
Hem kaçan düşmân sürülmüş öylece.
Hem ekinler içre girmişken deve,
Bak çocuk, ürksün deyip vurmuş defe.
Derse insan: "Şimdi yavrum çalma hem,
Bak davul, kös çalsanız ürkmez devem!
Tesîr etmez çaldığın şeyler ona,
Hem de, şâhin kös büyüktür, baksana."
"Lâ" kılıncın âşığı, kurbânıyım,
Ben belânın, kös çalan meydânıyım.
4100. Göz görür bitmez belâ; tehdîdiniz,
Def çalıp kovmak kadar, saklar bir iz.
Arkadaşlar, ben hayâlden korkarak,
Yolda durmuş kimseden olmam ki bak!

Ben ki İsmâil Nebî'nin ümmeti,
Geçmişim baştan ki yoktur kıymeti!
Gösterişlerden, riyâdan geçmeye,
Seslemiş Hak, rûhumu hem gel diye.
"Karşılık vardır emîn ol," der Nebî,
"Hem de terk etmez, cömertlik meşrebi.

4105. Hem verilmiş şeyde, var yüz karşılık,
Pek çabuk başlar, sunar ihsân azık.
Cümle tüccâr, mâlda çok kâr var diye,
Bağlıdır dükkânda, gelsin kâr diye.
Torbanın altın, konulmuş kâr için,
Hem de ihsan etmedir bekler bilin!
Kâr bulan, kendinde bez varken soğur,
Mâl satıp alsam deyip, hep yoğrulur.
Kendininkinden odur, kâr görmeyen,
Bir kumâş görmüş, heves duymuş hemen.
4110. Bilgin insan, böyle saklarmış hüner,
Üst şeref görmez iken beklerdiler!
Cândan üstün, yoksa bir şey; cân azîz,
Has bulursan, cânâ alçaktır deriz.
Tıfl için olmuş oyun elbette cân,
Rûh oyundur, cân kemâler bulmadan.
Hep düşüncen, hem hayâlin bir bebek,
Sen çocuksan, bir bebek lâzım demek!
Rûh çocukluktan çıkıp, bulsun visâl,
His, tasavvurlar biter, kalmaz hayâl.
4115. Sırta mahrem, yok nifâksız söylemem,
Doğru neymiş Hak bilir elbette hem!
Cümle varlık, sanki kar, durmaz erir,
Müşterî Allah! Satarsan çok verir!
Kar olup, akmış olan mâllar ve ten,
Şektesin sen, Hak görünmezdir hemen!
Bir acep zân sendedir, horluk beyi,
Uçmamış, görmez yakinin bahçeyi.
Zânnı dersen, hem yakinindir susuz,
Kol, kanat çırpar yakın der, kuşkusuz.

4120. Zân, ilim dolsun, kanat, artık ayak,
Hep koşar durmaz, yakın olmuş durak.
Çünkü zân, elbet ilimden alttadır,
Hem ilimden, bil yakın çok fazladır,
Her ilim ister yakınler mutlaka,
Hem yakınler rü'yetin tâlipti yâ!
Şimdi “**Elhâküm**” oku artık düşün,
Sonra “**kellâ**” sonra sen “**levta'lemun!**”²²⁰
İlmin, insansan görüşler vermede,
Var cehennem, bil, yakın göstermede!
4125. Zân doğurmuş durmadan pekçok hayâl,
Hem yakinden doğdu, hep gerçek visâl!
Hem yakın, artık olur aynel yakın,
Sen de “**El hâküm**”²²¹ oku, mânâ edin.
Zânlarımndan, hem yakinden yükseğim,
Kim kınarmış, hiç başım dönmez beyim!
Hem yemiş ağzım benim, yâr helvâsı,
Gösterir yâr, gözde aydınlanması.
Yölenirsem ben ki küstah, hâneye,
Titremem, gitmem ki ben körlükle de.
4130. Güldü gül, Hak söylemiş bir söz ona,
Gönlümüz, çok sözle dolmuş baksana!
Selvi bakmış, boynu dümdüz oldu yâ,
Hem de nergis, gül feyizler almada.
Hem kemiş, feyziyle kalben doldu tat,
Toprağın cân, buldu en has bir sîfât.
Bir güzel kaş, eylemiş ten, yol kesen,
Çehreler gül renkli olmuş, feyz ilen!
Yüz sihir öğretti artık dillere,
Caferî altın erer madenlere.
4135. Hem açılmışken silahın hânesi,
Gözde kirpikler atar, ok tânesi.
Saplamış ok gönle hep feyziyle o,
Aşkla süt içtim, şeker tatmaktı bu.
Öyle bir maşûka âşık olmuşum,
Hem akıl, cândan geçip kurtulmuşum!
Söylemem boş, söylesem ben bir suyum,
Izdırâp duymam, ölüm, ben korkuyum!
Ben nasıl çalsam ki bekler hazne o?
Kuvvetim yoktur, benim arkamda o!
4140. Kim güneşten sırt ısıtmış doğrusu,
Yüzde serttir, yok utanç, yok korkusu!
Hem güneş olmuş, o zât, korkmaz özü,
Perde yırtmış, yandı düşmânın yüzü.
Hep vakâr saklar, muhakkak elçiler,
Tekti, yenmiş ordular, şâhlar meğeri!
Korku, gâm vardır deyip yüz dönmemiş,
Tekti ammâ, şirke hiç el vermemiş.
Taşta sert yüz, hiç çekinmez kimseden,
Korkmamış, kerpiç dolu dünyâ desen!
4145. Çünkü kerpiç kul yapar, toprak o da,
Taşsa, Allah'ın san'attır ortada!
Hem koyunlar çok desen, çok olsa da,
Çokluğundan, hiç kasap korkmazdı yâ!
Cümlemiz olduk sürü, olduk çoban,
Halka, Peygamber olur sâhip olan!
Otladır otlakta, hiç korkmaz çoban,
Hem sıcaktan, hem soğuktan saklayan!
Bir çoban, kahr eyleyip haykırdı mı?
Sevgidendir, haykırış almış demi!
4150. Her zamân bir tâze tâlih, der bana,
Gâm verir olsan derim, gâm yok sana.
Ağlatırsam, ben gelip üzsem seni,
Bedlerin gözden sakındım, hem seni!
Gâm, keder, dertler ki verdim ben sana,
Bakmasın bedler, dönüp yüzden sana.

²²⁰ “Dünyalıklarla bôbürlenmek, ta boylayınca-ya kadar kabirleri. (Hayır, geçici dünya zevklerine bağlanmak doğru değil) Hayır bileceksiniz ileride.” (Tekâsür, 1-8)

²²¹ Aynı sûre: “Elhakimüttেকasür.”

Hem muhabbet, hem rızâmın avcı sen,
Sen kulumsun, emre uymuşsun hemen!
Çâre istersin gelip ermek için,
Ayrılıktan durmadan inler idin.

4155. Vâsıl olmaktır murâdın hep bana,
Vakıfım dün, çektiğin sert âhınal
Kâdirim elbette yol göstermeye,
Yol verip, hem beklemezden geçmeye.
Hem geçip girdâbı kurtulmak için,
Hem visâlin hazne var, ermek için.
Vardığın yerlerde lezzet tat mı var,
Yolda çekmiş olduğun zahmet kadar?
Çokça çeksen, zor meşakkât gurbeti,
Arttı şehrin, akrâbanın lezzeti.

MÜ'MİNİN BELÂDAKİ SABIRSIZLIĞININ,
NOHUDUN, BAŞKA YİYECEK ŞEYLERİN
TENCEREDE KAYNARKEN SİÇRAYIP
DIŞARIYA ÇIKMAYA ÇALIŞMALARINA
BENZEMESİ

4160. Bir nohut âteşte hep sıçrar durur,
Âteşin içten yücelsin, kurtulur.
Hep kazan kaynar, nohutlar yükselir,
Üste çıkmak, coşkusuymuş gösterir.
"Sen niçin âteşle vermişsin azâp,
Sen ki aldın, verdiğin hep ızdırâp!"
Kepçe vurmuştur hanım derken: Hayır!
Kaynayıp, piş, sıçrayıp durmak nedir?
Sevdiğimden olmamıştır, çeşniden,
Kaynamandır, zevk ne lezzetler veren.
4165. Kaynatılmak hiç harareten değil,
Câna girmek rızka yönlenmek asil.
Sen yeşilden içtiğin, bostanda su,
Maksadın olmuştu âteş doğrusu!
Allah'ın rahmet, gazabından yüce,
Bil belâlar, sâde rahmet yüklüce!

Varlığın sermâyler çıksın diye,
Rahmeti, kahrından üstün etmede.
Lezzet olmazdan meğer hiç yok ki post,
Nerde yaksın onları hep aşka dost.

4170. Hem kazâ gelsin, sakın dertlenme sen,
Vazgeçersin gün gelir sermâyeden!
Kahrının özrü, olur lûtfu Hüdâ,
Bitti gusl etmek, gereksizdir suda!
Çok sefâ sürdün bahârdan ey nohut,
Hem meşakkattir konuk, ikrâma tut!
Tâ konuk gelsin teşekkür eylesin,
Şâha dönsün ikrâmından söylesin.
Tâ ki gelsin, öyle ki nimet veren,
Cümle nimetler, hasetler eyleyen!
4175. Ben Halîl'im; oğlu sen, koy uğraşı,
Kurbân ettim, var bıçak, gel koy başı.
Kahre koy baş, gönlünüz bulsun karâr,
İsmâil ol, kesmemiz vermez zarâr!
Kestiğim baş, öyle baş, bak niyyete,
Hem kesilmek, ölmeden kalmış öte!
Bil ki Allah'ın ezelden maksadı,
Hakk'a gerçekten, gerek teslîm idi.
Ey nohut, sen iptilâdan kayna ki,
Sen de git artık, meğer varlık ne ki?
4180. Bittiğin bostanda gülmüşsen iyi,
Sen de cânın, görmenin ol güllüğü!
Kil, suyun bostandan ayrılсан ki sen,
Lokmasın bir cânının oldun beden.
Hem gıdâ, kuvvet, düşünce ol asıl,
Süt kesilsin ormanın aslan kesil!
Ayrılıp geldin, o sûretten de sen,
Haydi tekrâr ol atik, gel dön hemen!
Sen bulut, günden, felekten gelmesin,
Sonra evsâfınla hep göklerdeyin.
4185. Sen sıcak, yağmurla bittin öylesin,
Hem gidiş, Hakk'ın temiz evsâftasın!

Sen, bulut, gün, yıldızın bir cüz'üsün,
Şimdi nefis, fi'il, tefekkür mislisin.

Doğdu hayvânlar, ölürken bitkiler,
Doğru söz: "Dostlar gelip öldürseler!"

Mağlûp olmak, bir zafer olmuş bize,
"Bir hayâttır katlimiz" gerçek size.

Zikru tesbihten, melek almış gıdâ,
Böyle hâl, eflâkte mi'râc olmada!

4190. Hem nasıl insan için, ekmek gıdâ,
Cânsiz olmaktan, hayât, cân bulmada!
Pek geniş bir anlatış bekler isen,
Bahsi tekrâr, bir makamdan dinle sen!
Bak bu dünyâımızda kervan, peş peşe,
Geldi herkes, bir ticâretlik işe!
Gel de gayretlerle git, ahret için,
Olma hırsız, bunca dert zorluk niçin?
Sen temizlen, istedim derken acı,
Sıyrıl artık, terk edip varken acı.

4195. Hem üzüm donmuşsa, atsan sen suya,
Donma bitmiş tâzelenmiştir o ya.
Hâl, riyâzetten olursan dert çeken,
Pis hûyün gitmiş, olursun tâzeden!

HAYIR VE ŞERRİN HİKMETİNİ ANLAYIP SABREDEN MÜMİNİN MİSALİ

Avcı olmaz it, uzaktır tasmadan,
Pişmemiş, hâmsan, tadın yoktur inân!

Öyle mâdem, der nohut kaynat beni,
İsterim yardımcı görmek ben seni.

Kaynamam lâzım ki, mîmârsın bana,
Kepçe vur, vurmak yakışmıştır sana!

4200. Sanki fil ben, hızlı vur, baş yar ki sen,
Görsem Hindistan nasıl rüyâda ben?
Kaynamak var, terk edem gayretleri,
Gayretin göksünde bulsam gerçeği!
Zengin insan, çok bulur azgınlaşır,
Öyle rüyâ gördü artık filleşir.

Fil rüyâ görsün, gider Hindistan'a,
Azdı artık, sâhibi hiçtir ona!

"EV SÂHİBESİNİN NOHUTTAN ÖZÜR DİLEMESİ VE ONU KAYNATMASININ HİKMETİ"

Der kadın: Bil ey nohut, ben önceler,
Yerde ben, sen misli bir cüz'düm meğer.

4205. Tattım âteş misli, gayretler ki ben,
Böyle lâıyk âhvale erdim hemen.
Bunca yıllar, yerde döndüm kaynadım,
Sonra ten mülkünde coştum, oynadım.
Böyle çiftler kaynayıştan duyguya,
Rûha döndüm, usta oldum ben bu yâ!
Sen ki cânsızsın, fakat "koş" söyledim,
Mânevî ilmin sıfâttan, al dedim.
Rûh-i hayvânî bulursan hamle et,
Kayna artık, yükseliş ufkunda git.

4210. Nüktelerden dersi, tersten alma sen,
Doğru yollar Allah'ından iste sen!
Vardı Kur'ân'dan şaşırılmış çok adam,
İp tutarken, kuy'ya düşmüş, oldu tam.
Ey inâtkâr sende arzû olmadan,
Hak ipinden tutman imkânsız, inân!

MİSÂFİR ÖLDÜREN MESCİTTE KONUKLAYAN ADAM HİKÂYESİNİN SONU VE ONUN AZMİNDEKİ SEBÂTİ VE SİDKİ

Himmeten yüksek o zat, olgun idi,
"Burda hapsim, ben bu akşamlık" dedi.

Mescit ey! Olsan benimsin Kerbelâ,
Kâ'be'sin sanki, gelir çok müptelâ!

4215. Hem bu mescid sehpaımızdır bellerim,
İple, Mansûr misli durmaz oynarım.

Sen nasîhat üzre olsan Cebrâil,
Olsun âteş, yardım ister mi Halîl?
Cebrâil git sen de, hem benden hele,
Pekte hoş, amber olup yansam bile.
Cebrâil, yardımda sen kardeşçesin,
Yardıмым ister hâli gütmektesin.
Ey birâder, ben çevik bir âteşim,
Olmamıştır yanmadan eksikliğim.

4220. Hayvânın rûh, yükselir yerken alâf,
Bir odun bil, âteş eyler hep telef.
Hem odun olmazsa, bir mahsûl verir,
Tâ ebet mamûr olur, hem yükselir.
Bir yakan yel, bilmiş ol sen âteşi,
Âteşin, hep parlayış olmuş işi.
Hem esîrdir, âteşin elbet maya,
Yerde mevcût gölge çıkmış ortaya.
Izdirâbın gölge; nûr bilmez sebât,
Asla dönmüş onda olmuş oldu mât.

4225. Hiç değişmez bir boya armeş ekan,
Gölgeler olmuş değişken, bil ki sen.
Kimse bulmaz, gölgenin yoktur durak,
Hep akisler gitti, bulmuş anne bak.
Ağzı açmış fitne artık sus ki sen,
Boş demek yok, doğru var, Allah bilen.

ANLAYIŞTA KISIR OLAN NOKSANLILARIN
KÖTÜ HAYÂLLERE DÜŞMELERİ

Bitmeden söz, geldi yaygın, pis koku,
Hem hasetkârlar elinden, isti bu.

İ'tirâzın tekmeden incinmedim,
Sâf gönüller kanmasın elbet dedim.

4230. Hoş açıklarken Hakîmi Gaznevî,
Bir misâl sunmuş, bütünden mânevî.
Bil, dalâlet ehli olmuş kimseler,
Şaşma: "Kur'ân sâde hoş söz, " derseler.

Nûr ışık saçmış, güneş var oysa kör,
Başka şey yok, hep harâretler görür.
Hem eşek ahrında bir kaz var, koca,
Baş çıkarmış ta'n eder, hem öylece!
Âdî bir şeydir demiştir Mesnevî,
Hem Nebîlerden söz etmiş, mânevî.

4235. Zikri yoktur sırların hiç, orda da,
Evliyâdan, seyr-sülûk yok ortada!
Hem, tebeddül den bahisler açmamış,
Hak'ta yokluk mevkiler var denmemiş.
Şerhi yok, her mevkinin, her menzilin,
Er olan bulsun kanat, sen uç hemin.
İndi Kur'ân, suçlamış kâfir denen,
Böyle suçlar, oldular hep bil ki sen.
Hem masal, efsânedir derler ona,
Yok ki yüksek söyleyişler, baksana!

4240. Öyle denmiş, bir çocuk anlar bile,
Doldurulmuştur emir, hem nehy ile.
Hem, Yûsuf'un has zülûften etti söz,
Hem de, Yakup'tan, Züleyha'dan bu iz.
Anlıyor herkes muhakkak bunları,
Nerde aklın, en derinlik sırları!
Hak demiş, Kur'ân basit gelmiş diyen,
"Pek kolay bir söz bulup, gel söyle sen!
Cinniniz hem insiniz, iş ehliniz,
Tek bir âyet söyle, olsun nezriniz!"

HZ. PEYGAMBER'İN: "KUR'ÂN'IN
ZÂHİRİ VAR, BÂTINI VAR; BÂTİNİN DA
YEDİNCİ BATNA KADAR BÂTINI VAR"
HADİSİNİN TEFSİRİ

4245. Kur'ân'ın sözlerde, dış bir mânâ var,
İçte, bitmez mânâlar, sığmış, sunar.
Bâtının altında, vardır mânâlar,
Çok akıllar içre, çok hayret sunar.
Bâtının mânâ bilinmez en sonu,
Hiç nezîrsiz, Hak bilir elbet onu!

Görme sen gel, sâde zâhir mânâyı,
Gördü İblîs, Âdem'in kilmış payı.(!)

Baksanz dıştan ki sizler Kur'ân'a,
Rûhça benzer, gizli kalmış insana.

4250. Olsa yüzyıl, amca birlik hem dayı,
Anlamzlar bil ki halden kıl payı!

ENBIYÂ VE EVLIYÂNIN DAĞLARA GİDİP
MAĞARALARDA OTURMALARININ,
KENDİLERİNİ GÖZLEMELERİ VE HALKİN
KORKUSUNDAN KURTULMAK İÇİN
DEĞİL, MÜMKÜN MERTEBE HALKI
DÜNYÂYA BAĞLANMAMAYA TEŞVİK VE
İRŞÂT İÇİN OLDUĞUNUN BEYÂNI

Evlîyâ derler yâ halktan gizlenir,
Dağda onlar, dağ ve taş gezmektedir!

Halk için onlar dağın üstündeler,
Yer desen, onlar için göklerde yer.

Yüz deniz, dağdan öteyken söyle sen,
Dağda gizlenmek, gidip kalmak neden?

Dağda saklanmak için yoktur gerek,
Gök tayı ardında nal atmıştı pek.

4255. Döndü çok eflâk, erişmez rûhuna,
Asuman, ondan ya mavi baksana!

Hep peri, zahirde gizlenmiş göze,
Manevî insan, periden sır bize.

Akla sorsan, hem, periler gizlidir,
Oysa insan, bunların yüz mislidir.

Kalben insandır, akıldan gizlice,
Hem velinin gizlilik, bilsen nice?

VELİLERLE VELİLERİN SÖZLERİ
MÛSA'NIN ASASI İLE İSÂ'NİN
EFSUNUNA BENZER

Hem asayı Mûsa say sen, insanı,
Hem İsa'nın duâdan olmuş, tanı!

4260. Allah'ın avcunda kalbi mü'minin,
Parmagın vurmuş odur, ziyinet için.

Sade bir değnekti, Mûsa'nın asa,
Ağz açıp, dünyâ yutar, tek lokmada!

Görme İsa'nın duâyı, harf ve ses,
Ölme kaçmış, duydu ondan tek nefes!

Duânın sözler ki âdî, bakma sen,
Etkisinden, ölmedir zıpzıp eden!

Görme Mûsa, pek kolay bulmuş asâ,
Yemyeşil ummânı hem, yarmıştı yâ!

4265. Sen uzaktan bir çadır gördün siyâh,
Bir adım at, gör ki asker pür silâh.

Hep uzaktan gördüğün tozdur senin,
Yaklaş azcık, gördüğün insan hemin.

Kâmilin toz, göz bulur aydınlatır,
Güç verir, olmuşsa dağlar oynatır.

Mûsa, çöllerden geçip gelmiş diye,
Başlamış Tur, durmadan raks etmeye.

"EY DAĞLAR VE KUŞLAR;
DÂVUT PEYGAMBER İLE BİRLİKTE
TERENNÜM EDİN" VE "BİZ DÂVUT'A
DEMİRİ YUMUŞATTIK" MEÂLİNDEKİ
ÂYETİN TEFSİRİ

Dağ ve Dâvut sanki bir yoldaştlar,
Alah'ın aşkıyla sarhoş oldular!

4270. Dâvud'un, dağ oldu yoldâş öyle ki,
Allah'ın aşkıyla, sarhoşluk ne ki?

"Dağlar ey, Dâvut'la sizler söyleşin,
Emri denmiş, perdeden sestir bilin."

Der ki Hak, Dâvut'a: "Hicret eyledin,
Uğruma eş, dosttan ayrılmış idin!"

Ey garip, hem şöyle yardımsız kalan,
İştîyâktan bak Davut, müştâk olan.

İstesen sâzendeler, Allah sana,
Önde dağlar, Hak getirmiş baksana!

4275. Zurnacın, sâzende dağlardır sana,
Ön'ne gelmiş söyleşirler baksana!

Dağ, dudaksız söyleşir inler iken,
Evliyâ dişsiz demez olsun neden?

Tende sâflık, cüzlerinden nâleler,
Her zamân hissin bütünden akseder.

Yanda durmuş kimseler, duymaz bile,
Mutludur, iman edenler gayb ile.

Nefse baksan, hep veli söyler onu,
Yoldaş olmuşlar, durur almaz koku.

4280. Lâmekândan gönle yüz söz, yüz cevâp,
İndi artık eyleyip durmuş hitâp.

Sen duyarsın, başkalar duymaz sözü,
El, kulak yaklaşıtır duymaz özü.

Ey sağır, duymaz isen sözdür cevâp,
Nefse örnekler sunan tasdîki yap.

ANLAYIŞINDAKİ KUSUR
DOLAYISIYLA MESNEVÎ'YE TA'N
ETMİŞ OLANA CEVÂP

Ey köpek, hep havlayıp durmaktasın,
Attığın Kur'ân, necat saymaktasın!

Hem bu aslan hiç değil sen cânını,
Kurtarıp kahriyle ser imanını.

4285. Tâ kıyâmet vakti durmaz seslenir,
Ey cehâlet kurbânı toplum denir.

Sen masal sandın, savurdun Kur'ân'ı,
Hem dikip küfr, itirâzlar bostanı.

Eyledin ta'n, ama bir ölmez kelâm,
Bir masal say, bâki Kur'ân vesselâm!

Hak kelâm Kur'an benim, Allah'layım,
Câna cânın rızık, parıldar yâkutum!

Ben, hakikatler, güneşler nûruyum,
Hem güneşten, ayrı düşmez hûyluyum!

4290. Ben cehâlet, gafletin tek korkusu,
Âşığım ben, olmuşum bir bengisu.

Böyle kokmuş itirâzdır, hırsınız,
Âb-ı hayvândan uzak kalmışsınız.

Ben bu sözden ayrılıp gitmem hele,
Hiç gücenmem, hep öğüt versen bile.

SEYİSLERİN ISLIK ÇALMALARI YÜZÜN-
DEN TAYIN ÜRKÜP SU İÇMEMESİ

Bak buyurmuştur Hakîm-i Gaznevî,
Tay ve kısrak su içerken bir nevi;

"Gel su iç" derken seyis ıslık çalar,
Hem seyisler böyle hep çalmıştılar.

4295. Tay ki ürkmüş, içmiyor, korkmuş suyu,
Kaldırıp baş, tay belirtmiş korkuyu.

Anne sormuş: "Sen neden ürkütün" diye,
"Sıkça tekrâr, sıçrayıp durdun niye?"

Tay demiş: "Islık çalarlar baksana,
Korku vermiş, birleşip çalmak bana.

Kalbim oynar, hem yerinden bak ona,
Birleşen ıslık, verir ürkmek bana."

Der: "Cihân var, böyle boş şeyler de var,
Böyle boş işler bulup yapmaktalar.

4300. Sen işinden olma hiç yavrum sakın,
Onların saç yolma, artık pek yakın.

Dar zaman, ömrün sudur, akmış deme,
İç suyun sen, çünkü kaçmış, bekleme!

Doldu ırmaklar bütünden bengisu,
İç, yeşersin sen de mânâ doğrusu."

Evliyâdan gâflet olmaz, dal suya,
Gel Hızır'dan, âb-u hayvân bulmaya.

Fenle sen, Kevser suyu bulmaz isen,
Testi al ey kör, nehir, doldur hemen!

4305. Irmağın su, var deyip duydun ki tek,
Kör için, taklit edip gitmek gerek.

Şu sayıklar, testiler daldır suya,
Sen ağırlıktan bilirsin dalsa yâ!

Hem ağırlaşmışsa kırban, doldu bil,
Bir defildir var su, taklitten çekil!
Irmağın varken su hiç, görmez ki kör,
Testi dolsun, anlamış su buldu yer.
Testi dolmuş olsa, körler bilmede,
Testi dolmuş hem ağırlık vermede.

4310. Azsa aklın hem çeker azcık havâ,
Ben su doldum, yel götürmez bir daha.

Kim akılsız, yel alıp gitmiş onu,
Onların rûh pek hafiftir bil bunu!
Şerliler, olmuşsa lengersiz gemi,
Gürse rüzgâr, batmanın gelmiş demil!
Akli çok insan, akıl bir lengeri,
Akli çoklardan akıl bul, gel beri.
Hem cömertlik ummânından inciler,
Haznesinden, kim akıl almak diler.

4315. Böyle yardımdan gönül aydınlanır,
Hem görüş artar gönüller nûrlanır.
Nûr, gönülden yükselir, uğrar göze,
Hem gönül görmezse, görmek yok bize.
Kalp, akıl nûruyla almış olsa nûr,
Göz o nûrdan bir nâsip bulmuş olur.
Gökten inmiş bir mübârek, işte su,
Kalbe ilhâm, dilde gerçek sözdü bu!
Biz tay olsak, hem içip ırmak suyu,
Bakmayıp şüpheyle, içsek doğruyu!

4320. Sen nebîden iz diyorsan, sür izi,
Halk kinar olsun, sayın rüyâ, sizi.
Yol kat etmiş, enbiyâ, hem evliyâ,
İt ulur, onlarsa hiç duymazdı yâ!

O MİSAFİR ÖLDÜREN
MESCİT HİKÂYESİNİN SONU

Gel de anlat sen, temiz aslan adam,
Her neler görmüş, neler yapmış o tam!

Yattı mescit içre amma, uyku ne,
Nerde yatsın, nehre batmışlar yine?
Gâm, keder bulmuş olan âşık kişi,
Yatsa ancak, kuş, balıklıktır işi!

4325. Bir zamân geçmiş duyulmuş bir avâz,
Fayda istersin gerek, gelsem birâz!
Orda korkunç ses, duyulmuş beş kere,
Hem konuk, kalpten bölünmüş binlere.

“ONLARI ATLI, YAYA ASKERLERİNLE
ÇAĞIR” ÂYET-i KERÎMESİNİN TEFSİRİ

Sen eğer dîn der, cihât eyler isen,
Seslenir, içten gelir, İblîs hemen.
“Ey sapık sen, gitme hiç harp etmeye,
Hastalık, yokluk dilersin sen niye?
Dostlarından ayrılırsın bir kere,
Pişmân oldun hor, hakîrsin boş yere.”

4330. İblîs'in sestem eğer korkar isen,
Kaç yakinden, sen sapık oldun hemen!
Var yarın, tekrâr dönüş var, dîne hem,
Hem yarınlar, hep benimdir der isem.
Sağ ve soldan gör ölümdür çatmada,
Yükselen evlerde, feryât kopmada!
Sen dönersin, dîn deyip dursan yine,
Sen girersin, belki Allah emrine.
Hem ilim, hikmet alırsın sen ele,
Korkudan gitmem deyip, dînden bile.

4335. Sonra İblîs yokluğun hançerle de,
Korkutur, sesler, dönüp “sen gel” diye!
Nûrlu yollardan kaçarsın sen yine,
İlm yiter, kandinsa şeytân emrine.
Sen olup yıllarca kul, hep İblîs'e,
Yol karanlıktır, atarsın elbise.
Şimdi şeytân şekli tutmuş boğaz,
Halkı bağlar bağlamaz, sıkılmış boğaz.

- Hem ümitsiz, çünkü nûrdan cânları,
San gömülmüş, kâfir olmuş onları.
4340. Öyle mel'ûn ses ki, heybetten yüce,
Hak nidânın heybeti bilmem nice?
Bil doğandan korktu, keklıklar bütün,
Bir sinekten, korkmuş olsun bir düşün!
Hem doğan, avlar mı sandın hiç sinek,
Tut sinek dersen, örümceklik gerek!
Hem, örümcek üzere bir hiçtir sinek,
Kekliğın, serçeyle ilgi yok ki pek!
Şeytânın ses, eşkiyânın bekçisi,
Padişâh ses, evliyânın bekçisi.
4345. Birbirinden ayrı kalsın, ses desen,
Tuzlu deryâ, tatlı var birleşmeyen!
-
- GECE YARISI MİSÂFİRİN KULAĞINA
TILSIM SESİNİN ERİŞMESİ
-
- Şimdi gel sen duy, yeter hem kıssayı,
Mutlu kul seçmişti artık, durmayı.
Derdi: Çekinmem işte bayramdan davul,
Yer o tokmak, korktu tokmaktan davul!
Kalbi bomboşlar, davul olmuş ele,
Bayramın kismet de tokmakmış hele!
Bak kıyâmet bayramı, dînsiz davul,
Gülleriz bayramda bizler, mutlu kul.
4350. Şimdi sen duy, gör davul ses vermede,
Bir kazan, devlet, saâdet pişmede.
Duydu güngörmüş adam, hep sesleri,
Şimdi bayram, korkmanın yoktur yeri!
Dikkat et, bundan yürek hiç ürkmessin,
Kim yakın bilmez odur ölmüş kesin!
Ben olur Haydar, alırdım ülkeyi,
Yoksa suç say, tende sen cân görmeyi!
Sıçrayıp birden yerinden söyledi,
Beklerim ben: "Ey büyük kalk gel dedi."

4355. Sesleniş bozmuş ve tılsım kalmamış,
Dört tarâftan, hep akan altın imiş!
Çok dökülmüş oldu altın, korktu bu,
Hep dolar mescit, kapar artık yolu.
Hem cesûr aslan ki, kalkmış sonradan,
Durmadan, oymuş alıp altın atan.
Hep gömüp altınları, dış bir yere,
Tekrâr almış, dışta gömmüş bir kere.
Hem kaçandan olmamış, bir mert beyi,
Yığıdı eller, elde etmiş hazneyi.
4360. Dünyevî altın, hatırlar olmuşa,
Kör ve Allah'tan da gâfil kalmışa!
Bil çocuklar durmayıp çömlek kırar,
Bunlar altın, belleyip almıştlar.
Oynuyorken dersen altın onlara,
Hep kırıklar, akla gelmiş, hep para!
Söylenen altında, Allah adı var,
Sermedî olmuş o altın, tam ayâr!
Öyle bir altın ki, dünyâ altını,
Aldılar ondan; değer, parlaklığı.
4365. Öyle bir altın, gönül ondan cömert,
Aydan aydın, aydan üstün, oydu mert!
Oldu mum mescit, odur pervânesi,
Nefs fedâkarlık dolu, cân hanesi!
Bir kanat yakmış, verip bir has kanat,
Buldu âteşten mübâreklik o zât!
Şanslı olmuş, oldu Mûsa misli o,
Bir ağaç üstünde, âteş buldu o!
Hak inâyet çoktu, hem Mûsa için,
Sandı âteş, oysa nûr bulmuş bilin!
4370. Hakk'a dost, Allah evi görmüş isen,
Hem, beşer âteşli sandın, sen hemen.
Benzetirken nefse, bildin sen gibi,
Yanlışın vardır diken, âteş ne ki?
Oldu Mûsa'nın ağaç, parlardı yâ,
Sanma âteş, nûr de artık, sen ona!

Hem cihân terk eylemek olmuştu nâr,
Gitse sâlik, cümle nârlar oldu nûr!

Dinde mum olmuş olanlar yükselir,
Başka mumlar yansalar, eksikleşir!

4375. Nûr görürsün, mum yakan gerçekte yâr,
Dinde mum, dostlar için gülzâr sunar.

Mum desen aydınlatır, eller yakar,
Gönle vuslât ânı ermiş nûr sunar.

Pâk o nûr, nûrdur ulaşmış kimseye,
Kim uzak nûrdan, o âteştir niye?

O ÂŞIĞIN SADR-I CİHÂN İLE
GÖRÜŞMESİ

Hem Buhâra âşığı, koşmuş muma,
Hep meşakkatler kolay gelmiş ona.

Gönlünün yangın, ulaşmış göklere,
Sadr Cihân, hem doldu rahmet bir kere!

4380. Hem sabâh der: "Sadr-ı Cihân ey Hüdâ,
Neylesin meftûn olanlar, neydi yâ?

İşlemiştir bir günâh, gördük yâ biz,
Oysa bilmez, merhamet neymiş henüz?

Suçlular, gerçekte bizden korkmada,
Kalbe sığmış, yüz ümît var ortada!

Bir utanmaz varsa korkum, bak ona,
Kim ki korkar, korku vermek yok ona!

Bir soğuk küp üzre, sür âteşleri,
Kaynamışken, âteşin yoktur yeri.

4385. Kim emîndir, korku saldım ilm ile,
Kim ki korkmuştur: Yanaştım, hilm ile!

Terziyim, uygunca eylerken yama,
Vermişim uygun şurup, her insana.

Insanın sır, bil ki sen bir kök gibi,
Dal, budak sağlamlığı kökten idi.

Dal ve yaprak, kökle kıymet bulmada,
Bil nefisler, hep akıllar böyle yâ!

Hem vefâ dünyâda vermiş meyveler,
Aslı sâbit, kök semâdaymış meğer!

4390. Gökte bitmişken şu aşktan meyveler,
Hem nasıl Sadr-ı Cihân'a yoktu yer?

Kalbinin, aşkın kabahat, dalga bu,
Pencereymiş açtı affın duygusu.

Vardı kalpten kalbe, mutlak pencere,
Kalp ceset mi, ayrı kalsın bir kere?

Mum yakarsın, ayrı kaplar içre sen,
Bak ki nûrlar durmayan, tez birleşen!

Aşkın âteş mâşuka ilkin düşer,
Sonradan, yanmak bulur âşıkta yer.

4395. Şimdi, aşklardır eritmiş âşığı,
Hem güzelleştirdi mutlak, maşûku!

Çoksa gönlün içre, dostun şimşeği,
Bil ki dost kalp, doldu sevda gerçeği.

Kat kat olsun kalpte, Allah sevgisi,
Hak katından gelmedir aşkın sesi.

Çırpador sen el denen bir tek isen
Çırpador sen ellerin, hem tek iken!

Bir susuz ister su, hem ağlar durur,
Hem susuz ister de, su çağlar durur!

4400. Biz susuzsak, çekmesindendir suyun,
Su bizimdir, bizler olmuştuk onun.

Allah'ın hikmet kazâ, olmuş kader,
Âşğız biz, aşk içip bulduktu yer!

Hem cihânın, her cezâ ondandı yâ,
Çifttiler, çiflirse âşık olmada.

Âlemin cüzler, ararlar çiftini,
Kehribâr, ister samandan mislini.

Gök demiş elbette: "Yerler merhâba,"
Biz demir, dost mıknaş, der merhâba!

4405. Gökler erkek, yer kadındır, akl için,
Gök verir olmuş, bitirmişmiş zemin.

Yerde eksilsin, harâret gök ona,
Yollar âteş, gönderir nem baksana!

Yerde kuvvet bitse, imdât etmede,
Gök hararet, çokta nem göndermede.

Yellerin burç, hem gelir yeller ona,
Hem buharlar kaldırır, gökten yana.

Âteşin burçtan güneş almış ısı,
Andırır hep yüz ve sırt, kızgın tası.

4410. Er döner rızık uğruna bir eş için,
Kâinat, aynnen döner olmuş bilin!

Arz desen, olmuş olur evcil kadın,
Cânlı, cânsız beslemektir maksadın.

Say semânın, yerlerin say aklı var,
Sanki insan, öyle iş yapmaktalar!

Birbirinden emmesin bunlar eğer,
Olmadan eş, ilgi hiç bulmazdı yer.

Erguvân gül olmuyor, yer olmadan,
Olmasın yer, gayretin boş, âsumân.

4415. Meyleder elbette erkek hem dişi,
Hep tamâmlansın demek, çiftin işi.

Birleşen soy, bir yol almış gitmede,
Var muhabbet meylî, Allah vermede!

Koydu Allah, cüz'de, cüz arzûsu var,
Birleşimden, bir doğum olmuştu yâr!

Gündüz akşamlar, sarılmış hâldeler,
Muhtelif ammâ, bakın birlikteler.

Dışta baksan, zıt gelir gündüz, gece,
Çift görevlenmiş meğer hep öylecel!

4420. Bir emir yapmak dilerken her biri,
Hem hısım, yoldâşlığın buymuş yeri.

Bir düşün sen, olmasın, olmaz gece,
Harcayış bulmaz ki gündüz öylece.

İNSANIN YAPISINDA KENDİ CİNSİNDEN
BAŞKA BİR ŞEYLE HAPSEDİLMİŞ OLAN
UNSURLARIN BİRBİRİNİ ÇEKMESİ

Der ki toprak ten için: "Sen dön geri,
Rûhu terk et, yönlen ol toz, gel beri!

Cinsimizsin, yönlenip gelmen güzel,
Hem bedenden kurtulup, gelsen güze!"

Der ki ten: "Ben bıkmışım, hem ayırırım,
Kurtulup gelmem, ayaktan bağlıyım!"

4425. Tende nem ister, kavuşsun hep suya,
"Ey rutûbet gel deyip sesler" su da!

Var sıcaklık tende hep, sesler esîr,
Aslın âteş, yol bulup sen, gel de gir!

Hep beden illetleri, yetmiş iki,
İp, halatsız bir çekimden öyle ki!

İşte illet, eczâlar kopsun diye,
Ten dağıtmak üzre, hem gitmişti yâ!

Benzer unsur, bağlanılmış dört kuşa,
Ölme, illet, bağ çözerler işbu yâ.

4430. Bağ çözülsün, uçtu hep unsur kuşu,
Başlamıştır aslâ yönlenmek işi.

Aslı, ferî çok ilimler var iken,
Durmayıp başlar tenin illet neden?

Çekmeler, ten terkîbin yırtmak diler,
Maddelerdir aslâ hep, uçmak diler.

Cüz'lerin her ivmeler, Hak önlüyor,
Hem ecelden kurtuluş bul, kal diyor!

Der ki hikmet: "Açma sen unsur kanat,
Çırpınış olmaz ecelden hiç murât!"

4435. İstiyor cüz'ler ki mâdem ittifâk,
Bir düşün, yok rûhta neymiş, sen firâk!

RÛHUN DA ÂLEM-i ERVÂH'A
KAVUŞMAK İSTEMESİ KENDİ VATANINA
KAVUŞMAYI ARZU ETMESİ; RÛH
DOĞANININ, AYAĞINA BAĞLI OLAN
CİSİM CÜZLERİNDEN AYRILMAYI
İSTEMESİ

Rûh diyor: "Toprak olan ey cüz'lerim,
Gurbetim çok, çünkü ben göklerdenim!"

Tende yönlerdir yeşillik, hem suya,
Çünkü bunlar, tenlerin tam aslı yâ!

Rûhta istek, mânevî bir noktada,
Çünkü rûhun, lâmekândır aslı da!

Rûhta yön, hikmet ve tek, gerçek ilim,
Tende meyl; bağ, bahçe, olmuştur üzüm.

4440. Rûhta meyl, her yükseliş, olmuş şeref,
Tende yön esbâp, yenenlerdir hedef.
Yükseliş, şân aşkı, hep rûhtan tarâf,
Sen “**Yuhibbüm**”den²²² de al, olsun hedef.
Her kimin yâr, dâimâ Allah olur,
Hak katından, bitmeyen rağbet bulur.
Şerhe kalksan, bil ki sen gelmez sonu,
Mesnevî seksen kitâp, bitmez ki bu!
Hayvân, insan, ot ve cânsızlarda da,
Bir murât var, bî-murât âşık ona.

4445. Bir murât arındalar, tek sevgili,
Gâye maşûk, çekti maşûk cezbeli.
Âşığânın meyl zayıflatmış onu,
Maşûkun meyl diriltmiştir bunu.
Maşûkun aşktır, yanaklar parlatan,
Âşığın aşk meylidir, cândan yakan.
Kehribâr âşık meğer, bilmez niyâz,
Çöp uzaktan, hep visâl ister birâz!
Geç bu sözden sen, susuz âşık inân,
Parlamış aşkıyla gör, Sadr-ı Cihân!

4450. Gâm, kederden kalbi, bir âteşgede,
Sultânın taş kalbi, müşfik etmede.
Hem vakar, nâmûs, şeref mânisi yâ,
Hem utanç koymaz ki dursun sormaya.
Rahmet-i Sadr, oldu hem müştâk ona,
Oysa mevki, mâni olmuş baksana!

Maşûk, âşık; çekme, hem çektirme var,
Var yakınlık, her akıl hayret sunar!
Ey akıl terk et, cesâret her ne var,
Tut dilin, var gizli sır, Allah sunar.

4455. Ben bu bahsi şimdi artık gizleyim,
Çekti Allah, başka yön var, neyleyim?
Söz demiştin, sen ki dikkât eyleyen,
Şüphesiz Allah olur yönlendiren!
Yüz defâ gitmek için versen karâr,
Başka bir el, başka bir yerdir sunar.
Bir süvârî, dizgin almıştır ele,
Binmiş at, yönlendirir her bir ile!
Bir alışkin at bilir, vardır binen,
Emre uymuştur, odur düzgün giden.

4460. Hak kulun gönlünce yüz sevda verir,
Bir murât vermez, elemler gösterir.
İlk murât varken eğer, kırsın kanat,
Bir kıran var, bilmeyip ettin inât!
Bir kazâ tedbîr ne var kırsın hele,
Bir kazâ mevcûd eğer, dersin bile!

ALLAH KUVVET VE KUDRETİN
YALNIZ KENDİSİNDE OLDUĞUNU
ANLATMAK İÇİN İNSANLARIN KARAR
VERDİKLERİ ŞEYLERİ BOZAR; ZİDDİNİ
MEYDÂNA GETİRİR

Azmedersin, iş yapar olsam diye,
Bâzı maksattan, erersin denklîğe.

Kıskanır olsan, yönelsen sen yine,
Hak yöneltmiş, azminin gör feshine.

4465. Hem nâsip etmez ise azmin sana,
Kalp nasıl dönsün ümitlerden yana.
Sen emelden, dâne ekmezsen eğer,
Hakk'a karşı, âczimiz bulmazdı yer.
Ermeyenler maksada, bilmişse bak,
Bildiler her şey onun, kudretli Hak!

²²² “Kendisinin onları seveceği, onların da kendisini seveceği.” (Maide, 54)

Gör muratsızlık ki rehber, cennete,
“**Hefte elcenne**”²²³ Nebî der dinle del

Bâzının, istek kırılmış oldu bil,
Bâzının arzû bütünden buldu yol.

4470. Sâdıkân Hak uğra olmuşken kırık,
Âşığm, bir ayrı hâldir ayrılık!

Mecbûrî Hakk'ın zebûndur, akli çok,
Aşıkân, yüz ihtiyârdan bağılı çok!

Aklı çok kim? Hakk'a gemlenmiş kulu;
Aşka dalmışlar şeker, lezzet dolu!

Akılının olmuş yular: “Mecbûr gelin!”
Aşka dizgin: “Siz gelin istek sizin!”

HZ. PEYGAMBER'İN ESİRLERE BAKIP
TEBESSÜM ETMESİ VE: (ZİNCİRLERLE
VE BOYUNDURUKLARLA CENNETE
ÇEKTİKLERİ BİR KAVME TAACCÜP
ETTİM) BUYURMASI

Gördü Peygamber, esîrler inleyen,
Vardı inlerken tutup sırlar, çeken.

4475. Görmüş aslan hepsi bir zincirdeler,
Gizliden hem zâtı seyretmekteler.

Hem esîrler, dış biler olmuş ona,
Hep, ısırılmışlar dudaktan baksana.

Yok cesâret, söz desinler bir kere,
Bağlılar onlar ağır zincirlere.

Şehre çekmişler, emir almış ele,
Hem küfürden, kahrıdır çekmiş hele.

Fidyeye, altın almıyorlar, bir sefer,
Yok, şefâat eyleyen, bir yüksek er.

4480. Hem de derler “Âlemin rahmet bu er!
Âlemin toptan boğaz kesmiştiler!”

İçten onlar itirâz etmekteler,
Gizli ta'n eyler iken, gitmekteler.

²²³ “Cennet insanların huylarına güç gelen isteklerle çevrilmiştir.” Hadis-i Şerif.

Çâre bulmuştuk, bunun yok çâresi,
Gönlü sertlik noktası, taş pâresi.

Kahraman erler iken kırık bağı,
Olmuşuz aciz ve aczin tutsağı?

Kaldık âciz, bizlerin yanlıs nedir?
Bir sihir yok, yıldızın hükmüyledir.

4485. Şansı yıkılmış, biz de mevcûd şansları,
Tahtı yıkılmıştır, bizim sultanları.

Hem sihirden iş başarmıştır desek,
Biz de yaptık, sihiri hiç tutmaz demek.

“FETİH İSTİYORSANIZ, İŞTE SİZE
FETİH” ÂYETİNİN TEFSİRİ...“

“Biz değilsek doğru, gel sen sil dedik,
Yık dedik, put hem de Hak'tan istedik.

Hangimiz, Hak üzre olsun, yardım et,
İstikâmet kim ki bulsun, yardım et!

Biz duâ ettik ve yaptık her şeyi,
Lât, Menât, Uzzâ'ya kıldık secdeyi.

4490. Hem Muhammed haksı, sen et âşikâr,
Hem değil dersen, dedik, et târumâr.

Biz ki gördük, hep onun olmuş zafer,
Biz karanlık, oysa hep nûrmuş meğer!

Hep cevâp olmuş bu, etmiştik duâ,
Çıktı gerçek biz uzaktık, doğru yâ!”

Böyle şeyler, hep düşünmüş oldular,
Sanma onlar hep fikirden kovdular.

Hem tefekkür doğrudan ihbâr bize,
Kalple tasdik etmedir ikrâr bize.

4495. Fikrimiz birkaç defâ galipse de,
Gör zamân, bir başka gâlip vermede.

Bâzı bizler mutlanırken zafere,
Bizde gâlip olduk elbet, kaç kere!

Hem demişler: “Bâzı mağlûp oldu yâ,
Biz yenildik, pek de pis alçakça da.

Hem yenilmiş oydu, bozgunken bile,
Gizliden, yüz mutluluk almış hele.

Onda bozgun olmamış, bozgun hele,
Duymamış gâm, ızdırâp duymaz bile!

4500. Bir nişân, mü'min için mağlûbiyet,
İhtişâm, mü'min için mağlûbiyet.

Bir kırılın, misk ve amber şişesi,
Âlemin artar ıtırdan neş'esi.

Kırmış olsan merkebin sen gübreyi,
Hem kokar ev, koktu görsen çevreyi.

RESÛL ALEYHİSSELÂTÛ VESSELÂM'IN
HUDEYBİYE'DEN GAYESİNE ERMEDEN
DÖNMESİNİN SIRRİ, HAK TAALA,
ONUN İÇİN FETH BUYURDU VE (İNNÂ
FETAHNÂ LEKE FETHAN MÜBİNÂ)
DEDİ. O AVDET, MAĞLÛBİYET
SURETİNDE BİR FETH İDİ

Sûreten mağlûp görünmüş oldu yâ,
Hem davul "innâ fetahnâ" çalmada.

Emri gelmiş: "Git sakın gâmlanma sen!"
Hem zaferler bulmamıştım, sanma sen!

4505. Hem yenilginden fetihler doğmada,
Çok mahal, hem kal'alar feth olma da!

Çarçabuk dönmüştü, onlardan geri,
Hem **Kurayz, Nadr,**²²⁴ çektiler çok şeyleri!

Kal'alar teslim olurken yan yana,
Çok ganîmet çıktı birden meydâna.

Böyle olmaz olsa, gel bak, var daha,
Gam gelirken, meftûn onlar Allah'a!

Hor, hakîrlik, zehre sunmuşlar şükür,
San deveymiş, gam diken yerlerdi, gör!

4510. Gâm için yok, hiçti horluk onlara,
Yoldu mevki, rütbe vermekten yana.

²²⁴ İki Yahudi kabilesi

Mutlular, olsun mekân, ister kuyu,
Tâç ve tahttır onların en korktuğu.

Âşığıñ yol üzre olmuş olsa yâr,
Yerde görsen, zevk verir gökler kadar.

* Zikrinin yoldâş olan bir kimsede,
Sanki Yûnus'tur, balık zevk vermede.

HZ. MUSTAFA ALEYHİSSELÂM'IN:
"BENİ YUNUS B. METTA'DAN ÜSTÜN
TUTMAYIN" HADÎSİNİN TEFSİRİ

Der Nebî: "Hem yaptığım mirâcımın,
Farkı yok elbet Yûnus mirâcının.

Bende mirâçtır semâlar, onda su,
Hak yakınlık, ölçü bilmez doğrusu!

4515. Hak yakınlık çıkma, inmek hiç değil,
Hak yakınlık, hapsi geçmektir asil.

Yok için, alçak nedir, yüksek nedir?
Geç nedir, tezlik nedir, birlik nedir?

Allah'ın tezgâh bütün yoklukladır,
Varda şaşkın, bilmedin yokluk nedir?"

Hem esirler der ki: "Bozgunluk bu yâ,
Benzemez hiç bizlerin bozgunluğa.

Hem bozulmuş, hep telef olmuştular,
Bizde ikbâl misli şâdlık duyduklar.

4520. Sâde yokluktur, bütün varlıkları,
Fakr, zarûret iftihârdır hakları."

"Hem niçin gülmüş" demiş ordan biri?
İşte, zincirlerle görmüş bizleri!

Mâdem âhlâken değişmiş oldu hep,
Mutlu onlar, mal, melâl olmaz sebep!

Kahrı düşmânlar görüp, gülmüş neden,
Zaferin, fethin mi, mağrûr eyleyen?

Erkek aslan bizleriz, gâlip diye,
Pek kolay şâd oldu rûh, bilmem niye?

4525. Anladık biz, hiç cihânda hür değil,
Gayrilerden mutlu olmaz aslâ bil.

Yoksa mânâ ehli olmuş kimseler,
Has ve çirkin üzre hep şefkâtteler.”

Gizli söz söylediler Peygambere,
Hep esîrlerdir aleyhte, bir kere.

Duymasın memur, fısıldar oldular,
Sonra bakmışsın gider hem şâh duyar.

ONLARIN TA’NINDAN PEYGAMBER
ALEYHİSSELÂM’IN HABERDÂR OLMASI

Duymamış ondan öte, sözler kulak,
Bir resûldür, bildirilmiş oldu bak.

4530. Gömleği Yûsuf’tan almış kimseler,
İtrî almaz, oysa Ya’kup hisseder!

Hem de, şeytânlar semâyâ yaklaşır,
Levhi mahfuz, sırrıdır mahrûm kalır.

Hem Muhammed, şimdi yatmış olsa da,
Gaybın esrâr, etrâfindan dönmede.

Rızkî olmuşlar, yemişler helvâyı,
Hiç uzun parmaklı almazken payı!

Bir şihap²²⁵ kovmakta hırsız şeytânı,
Ahmed’indir, sırrı bilmek imkânı.

4535. Ey bakış dükkânıdır bulmuş inân,
Yönlenip mescitte artık, rızkî an!

Sonra bilmiştir Nebî hep sözleri,
“Harîp değildir, gülmemin olmaz yer!

Öldüler onlar, çürürler öyle ki,
Ölmüş, öldürmek meğher erlik mi ki?

Kim ki onlar, mutlanaydım onla ben,
Ben dirensen, ay bölünmüştür hemen!

Siz şeref, mevkîde siz hürken bile,
Görmüşüm, sizlerdiniz zincir ile.

4540. Mâl ve soydan övgüler bulmuşsa ve,
Akl için siz, hem kasâplık bir deve.

Tende nakşın, teste düşmüşken hele,
Önce gördüm, hem olan neymiş bile!

Baktığım salkımda gördüm ben şarâp,
Yoktu gördüm, apaçık her neyse hep!

Sırta baksam gördüğüm hep gizlilik,
Hem Hava, Âdem de yokken üstelik.

Ben “Elest” vaktinde gördüm sizleri,
Baş eğik, hakîr ve zincir elleri!

4545. Hem direksiz gökler olmazdan hele,
Gördüğüm hiç artmamış, sondan bile.

Siz ki mağlûp, böyle hakîr görmüşüm,
Siz çamurdan olmadan, ben bilmişim.

Görmüşolsam, şimdi mutlansam neden?
Öncesinden böyle görmüşken hemen!

Allah’ın siz, kahre bağlanmıştınız,
Hem şeker yerken, zehir almıştınız.

Hem şeker yenmiş, bütün dolmuş zehir,
Yerse düşmân, böyle bir haset nedir?

4550. Zehri siz, zevklerle içmişken bütün,
Çift kulaktan tuttu, saklanmış ölüm.

Gâyemiz, dünyâyı zapt etmek değil,
Hem zafer bulmak, gaza etmek değil!

İşbu dünyâ boş ve murdâr, pekte pis,
Ben, bu dünyâ üzre olmam ki harîs!

İt çeker olmuş ölenden perçemi,
Ben Mesih’im, gâyemiz dirlik demi.

Yarmışım saflar ki, kurtarmak için,
Dostlarım olsun helâk, bilmem niçin?

4555. Saltanat bulsam deyip, kesmem boğaz,
Kuvvetim artsın deyip kesmem biraz.

Kestiğim hiç, kaç boğaz var, öyle mi?
Ben ki kurtarmak dilerken âlemi!

Sizsiniz pervâne, küfrün âteşe,
Koştunuz câhilce, dîn derken işe.

Kurtulur derken de ben, çift elle hem,
Gelmeden, isterdim âteş önlesem!

²²⁵ Şihab: Gökte gece akan âlev tomanı.

Nef için, yapsan fetih, bulsan zafer,
Bahtsız olmak tohumdur, ektin meğer!

4560. Teşvîk etsek, haydi siz gayret diye,
Benzer ejderhâ için, at sürmeye.
Kahr olun derken de, siz kahr oldunuz,
Hem zamân aslandı, siz kahr oldunuz!”

AZGIN, ÂLEMİ KAHREDERKEN
KAHROLMUŞ, GÂLİP GELMİŞKEN ESİR
DÜŞMÜŞ DEMEK TİR

- Kahreder, altın çalan hırsız kişi,
Uğraşırken baskın olmuştur işi.
Hırsız erken kaçsa evden bir kere,
Hiç tutulmazmış emirin erlere!
Hırsızın bey kahrı, olmuş kahr ona,
Baş koparmak, lâyük olmuş baksana!
4565. Beyde gâlip olma, olmuş bir tuzak,
Vâli gelmiş, hakkı almış oldu bak.
Halkta gâlip, halka hem kâhir olan,
Zulmederken, cümleden üstün gelen.
Hak ki kasten yendirip, mazlûm ne var;
Sen de zirciren deyip çekmiş o yâr!
Sürme at, bir mazlûmunun ardında ki,
Dönmesin artık sana, zûlmün teki!
Böyle tedbîrden, düşerken derde sen,
Hep hücum etmiş olur, zulmün gören.
4570. Gâlip olmandan, fesat görmüş akıl,
Böyle hâlden, hiç sevinmez oldu bil.
Üstün aklın, görme pek keskincedir,
Hak hidâyet sürmeler çekmektedir.
Derdi Peygamber ki: “Cennetlik olan,
Hep uzak onlar husûmet, kavgadan.”
Hem husûmet üzre noksanlıkları,
İhtiyâttan, korkusuz bil onları.

Onların tâvizde gizliymiş bütün,
Hikmeti: “Levlâ ricâli mü'minûn!”²²⁶

4575. Küfrü lâinden de, el çekmek gerek,
Bâzı farzdır, hem de azât eylemek.
Gel oku Hudeybiye ahtı nedir?
“Keffe eydiküm”²²⁷ nedir hem nicedir?
Gâlip olmuşken de, mağlûp saydı o,
Hak kurar, bilsen tuzaktır, işte bu.
Der, vuran benken görün zincirlere,
Gülmedim, ânsız gelen hem hallerle.
Hem bukağ, zincirle çektim orya ben,
Gülmüşüm, güllük yere çekmiş iken.
4580. Şaşma lâzım, vermişim imkânı ben,
Bağlayıp çektim sunup bostanı ben.
Pek ağır zincirle çektim cennete,
Kaldınız, sonsuz cehennemden öte.
Hem mukallit, böyle hep bağlar ile,
Hep çekerler, Hakk'a yönlensen hele!
Var mukallitlerde korku, iptilâ,
Böyle çekmiş, Hakk'a elbet evliyâ!
İşlerin bir sırra vakıf olmayan,
Hep çekilmiş rahmete artık inân!
4585. Hayret et hem, sende nûrlar parlasın,
Hem kolay hizmet, sülûkler sağlasın.
Zorladın, gitsin çocuklar mektebe,
Faydadan, gözler de hep körlük gebe!
Vâkif olsun fayda var, durmaz koşar,
Rûhu gül açmış olur, hepten koşar.
Faydasız saymış çocukmuş mektebi,
Fayda görmez istemezmiş mektebi.
Koysanız harçlık, yatarken cüzdana,
Yatmaz artık, sanki hırsız baksana.

²²⁶ “Eğer kendilerini henüz tanımadığınız mü'minler olmasaydı...” (Feth, 25)

²²⁷ “Allah onların ellerini sizden, sizin ellerinizi onlardan çeker.” (Feth, 24)

4590. Gayret et, ersin tâattan faydalar,
Sonra olsun âbide giptan da var.
Zorlanıp gelsin mukallit kimseler,
İsteyip gelsin, temiz erler meğer!
Hem bu sevmiş Hakk'ı, bir maksat için,
Onda sevmek, hep gerezsizdir bilin!
Hem bu sevmiş, süt için, sütanneyi,
Oysa sevmiş, gönlü has mestureyi.
Süt emen bilmez, güzellik var ve yok,
Gönlü ister, süt içip olsaydı tok.

4595. Oysa âşık oldu, tek sütanneye,
Sevgiden maksatta, dönmüş emmeye.
Kim ki sevmiş Allah'ı, tek korkudan,
Dersi, taklit defterindenmiş alan.
Hakk'ı, Hakk'ın sevgiden sevmiş biri,
Yok garaz, atmış bütün illetleri!
Böyle olsun, öyle olsun isteyen,
Kismet almış, Hak'ta mevcût cezbeden.
Hem kerem, istekse Hakk'ın sevgisi,
Hak'tan ummak, isteyişken hissesi!

4600. Sâde korkmak, Hak'tan ayrılmak niye?
Aşkla dönmüş olsa, zât-ı Bârî'ye!
İşbu çift gelmiş, yönelmiş cezbeye,
Gönlünün tutkun oluş, Hak'tır diye.

MAŞÛKUN, ÂŞIĞI, ONUN BILMEDIĞİ,
ÜMÎT ETMEDİĞİ VE HATIRINA
GELMEDİĞİ SÛRETTE KENDİSİNE ÇEKİŞİ

Şimdi geldik, öyle hem Sadr-ı Cihân,
Onda varken, gizli bir teşvîk inân!
Olmasın hiç cezbe, kalmaz ayrılık,
Sabrı gitmiş, koştur durmaz ayrılık!
Meyli ma'şûk, âşığa hep örtülü,
Meyli âşık, yüz davul, gümbürtülü.

4605. Burda mevcût hisse sunmuş, kışsa şu,
Hem Buhâralı sabırsız, âczi bu!

Terke yönlenmek gerek, olmuş sözü,
Ölmeden, görmek diler dostun yüzü.
Ölmeden geçmek, necât bulmak diler,
Dostu görmek, âb-u hayvânmiş meğer.
Ölmeler silmezse, görmek hiç demek,
Meyve yokken, yaprağın yoktur demek.
Sen ki müştâk, sen eğer bir mest isen,
Ölme gelsin, hem de pek hoştur hemen.

4610. Oldu imandan nişân, ey genç adam,
Orda ölmek, sence hoş gelmişse tam!

Böyle iman, yoksa yok olgunluğun,
Dîni ikmâl etme, hep olsun yolun.
Her ne işlersen, ölüm dost olsa bir,
Böyle âmel olsa, hem dostun denir.
Hem kerâhet gitse, bil ölmek değil,
Ölme dersin, bir geçiş olmuştu bil.
Hem kerâhet gitse ölmek faydadır,
Anlaşılmış ölme, düz gitmektedir.

4615. Sâde Hak'tır, sevgilim vardır demem,
"Sen benimsin, ben senin" denmişse hem.

Dinle artık aşk ki bağlar, bağ çeker,
Sağlam ipten çektiği, âşık meğer.
Gördü hem, Sadr-ı Cihân'dır, gör işi,
Onda artık, uçtu tenden, cân kuşu!

Bir kırık dal, sanki düşmüştür yere,
Hayretinden dondu âşık, bir kere.
Gül suyundan, hem buhurdan serptiler,
Çırpınış yok, bulmamış hiç sözde yer.

4620. Şâh görür görmez, sararmıştır onu,
İndi attan, orya dönmüştür yönü.

Der ki: "Âşık hep arar maşûkunu,
Gelse maşûk, âşığın gelmiş sonu.
Hakk'a âşıkın ve sâlik bilmeli,
Gelse artık, sende kalmaz kıl teli.

Bir bakıştan yüz seven, fânî kesin,
Sen de, kendin nef için, âşık mısın?

Gölgesin sen, hem güneşler âşığı,
Doğsa gün, hem gölgenin bitmiş çağı.”

HZ. SÜLEYMÂN'IN HUZÛRUNDA
SİVRİSİNEĞİN RÜZGÂRDAN ŞİKÂYET
ETMESİ VE ADÂLET İSTEMESİ

4625. Bahçeden çıkmış ve gelmiş bir sinek,
Var, Süleyman'dan adâlet istemek!
“Ey Süleymân! Adli bulmuşsun hemen,
Cin ve Şeytân, üzre sensin neşreden.
Kuş, balık, herkes sığınmıştır sana,
Fazlı, hiç eksik gören yok, baksana!
Âciziz biz, gel adâlet eyle sen,
Hep nâsipsiz bağda, güzârlarda ben!
Düşkünün müşkül, bulur tek sende hâl,
Bir sinek, düşkünlüğün gerçek misâl!
4630. Biz kırık kol, âczle meşhûr olmuşuz,
Şöhretin, adlin ve lûtfun, halka iz!
Çıktın artık kudretin en yükseğe,
Biz de, âczden düştük en alt mevkie!
Allah'ın elsin, n'olur, el at bize,
Et adâlet, yardım et sen, güçsüze!”
Der Süleymân: “Sen ki insâf isteyen,
İstedin kimden ve hem korkun neden?”
“Kimdi kibriyle gelip, zulm eyleyen,
Zulmedip tırtıklamış, kim, söyle sen!
4635. Adlimizden, kurtulan zâlim mi var,
Hapsimizden ayrılan zâlim mi var?
Doğduğum gün öldü, yok olmaz zulüm,
Vaktimizdir, hem çoğaltır zulmü kim?
Geldi nûr, zulmet bütünden yok de sen,
Zulmetin huydur, karanlık bil hemen!
İşte şeytânlar ki hizmet etmede,
Bağlılar çok, hem bukağ, zincirle de.
Zâlimin her zulmü, şeytândan yine,
Bağlayan şeytân ve koymuş hapsine.

4640. Verdi sultânlık meğer Allah bilin,
Ağlayış bitsin, gerektir halk için.
Gezmesin göklerde hiç, âhın duman,
Olmasın Suhâ, felekler dert alan.
Öksüzün ses, arşı hiç titretmesin,
Kimse zulmün hastalıktan solmasın.
Biz adâlet hükmü, kanundur dedik,
Ah semâya gitmesin biz istedik.
Ey zulüm görmüş, semâya bakma sen,
Bir semâvî sultânın, mevcut iken.”
4645. Der sinek: “Şekvâm ki rüzgârdan sana,
Durmadan zulmüyle dert olmuş bana!
Biz ki zulmünden meşakkatlerdeyiz,
Ağzımız örtük ve kan içmekteyiz.”
-
- SÜLEYMÂN ALEYHİSSELÂM'IN
SİVRİSİNEĞE, HASMINI DA MAHKEMEYE
GETİRMESİNİ EMRETMESİ
-
- Der Süleymân: “Ey güzel has sesli sen,
Hak adalet emreder uy şimdi sen!
Adli, emretmektedir Allah bize,
'Hasmı olmazdan hasımlar dinleme!'
Çift hasım gelmezse hâkim huzruna,
Hak, hakikât çıkmaz aslâ meydâna.
4650. Tek gelip, yüzler figân etmiş biri,
Dinlenilmez, gelmeden bir diğeri.
Yüz çevirmem, ben emir Hak'tan bana,
Git getir hasmınsa kim benden yana.”
Der ki: “Doğru! Sözlerin bitmez delfil,
Hasmımız rüzgâr, senin hükmünde bil.
Seslenir şâh: “Gel, deyip bad-ı sabâ;
Bir sinek, zulmünle gelmiş şekvâda.
Hasma sen gel karşı dur, ver bir cevâp,
Düşmânın da'vâsı var, gel ver cevâp!”
4655. Duydu rüzgâr, geldi pek tez huzruna,
Esti rüzgâr yok sinek hiç baksana!

Der Süleyman: "Ey sinek gel gitme sen,
Gitme kal! Versem gerektir hükmü ben."

Der sinek: "Ey şâh! Ölüm, rüzgâr bana;
Gün karanlıktır, onun isten yana!

Gelse rüzgâr, durmanın imkân mı var?
İntikâm başlar, benim ölmem kadar!"

Kim arar dergâhı Hak, hem böyledir,
Hak tecellî eylesin, istek nedir?

4660. İşbu vuslattır, bekâdan ortada,
Önce yokluktan tecellî bulmada.

Gölgeler durmaz ararlar nûrları,
Nûr çıkar; sen, yok bilirsin onları.

Baş verir âşık, akıl artık, fenâ;
Var helâk olmuş ve Hak var baksanal!

Allah'ın huzrunda var yok, yok da yok,
Yoktu varlık, pek acâyip, varla yok!

Böyle bir mevzûda, aklın yok yazık,
Burya söz gelsin kalem artık kırık.

AKIL VE ŞUURA YERİNE GELSİN
DİYE SEVGİLİNİN ÂŞIĞI OKŞAMASI

4665. Çekti hem, lûtfuyle söz etsin o an,
Azıcık azıcık lûtf edip Sadr-ı Cihân.

Ses verip bir kez kulaktan ünledi,
"Altının var sen etekler aç!" dedi.

"Sende rûh, benden uzak çekmiş elem,
Eyleyim teskin dedim ben, ürktü hem!

Ayrılıktan ey elem hazlar bulan,
Kalma baygın gel de sen artık uyan!"

Bir tavuk etmiş misâfir, bir deve,
Seslemiş folluğa, hem girsin eve.

4670. Bir ayak atmış, harâp olmuş kümes,
Ev yıkılmış çatkı yok, solmuş kümes.

Hem kümes aklın, şuur benzer eve,
Akl-ı Sâlih, Hakk'a yaklaşmak, deve!

Hem kümesler içre, baş soksun deve,
Kil, su yok, yoktur tavuk, yoktur söve!

Aşk fazîlet verdi âşık insana,
Haddi aşmak, hep cehâlet baksanal!

Bunda câhil, müşkülât av eylese,
Say ki tavşan, aslanı sarsam dese!

4675. Görse tavşan, varken aslan hem nasıl?
Hiç kucaklar mıydı? Müşkildir asıl!

Zâlim insan, kendi nefsinden cüce,
Zulmü gör, olmuş adâletten yüce!

Cehli üstâd oldu görösen, ilm için,
Zulmü, adle yol olur olmuş bilin!

Tuttu baygın âşığı elden o şâh,
"Yok nefes, ben üflerim bulsiun felâh!"

Hem ölen kalp, benle olmuştur diri,
Hem benim cân, şimdi dönmüş yüzleri.

4680. Ben bu cândan, dışlasam artık onu,
Başka bir cân sunmuş olsam en sonu!

Gösterilmez sevgilin nâmahreme,
Gördü cândan, kim yakındır meskene.

Dosta ben oldum kasâp, hep üflerim,
Postu içlerden, ayırmak beklerim.

Der: "Belâlardan da ten terk eyleyen,
Cân, açık vuslat kapın, çık gel hemen.

Varlığımdan, yokluğun sarhoş olan,
Varlığımdan, var olup ibret alan.

4685. Ben ki dilsiz, hem dudaksız söylerim,
Eski sırlar dinle hep faş eylerim.

Cismi dil ürker, şu mânâ üflesin,
Sırta kaynak gizli ırmaktan kesin.

Aç kulak, dikkatle gel sen, duy bunu,
Hak diler olsun duyarsın sırrını.

Vuslâtın duymuş salâsın, dinlemiş,
Hem bir azıcık sanki ölmüş, kıpramış.

Kilden alt olmaz, sabâ bak cilveden,
Kaldırır baş, yoktan oymuş çimlenen.

4690. Alt değil hem nutfeden, âşık olan,
Ol desin, gülden yanak Yûsuf doğan!
Hem de âşık, yelden alt hiç kalmamış,
Emr alır tâvus olur, söz, der o kuş.
Taş ve dağdan, istidâtsiz söyleme,
Emri almış dağ ki, doğmuş bir deve.
Geç misâllerden, dönüp bak yokluğa,
Doğdu âlem, durmadan bak çokluğa!
Fırlayıp yerden, sevinç dolmuş gönül,
Döndü yapmış oldu bir çift secde bill

BAYGIN ÂŞIĞIN KENDİNE GELMESİ VE
SEVGİLİSİNİ, ÖPMEYE BAŞLAMASI

4695. Der ki: "Hak Ankâ'sı, rûhun kıble sen,
Çok şükür, Kaf'tan gelen bizdik hemen.
Aşk kıyâmet ânının İsrâfil'i,
Aşka, maşûk; kalbe sensin sevgilil!
Önce ilk, hil'at dilersin vermeyi,
Hem kulak, ağzımda yer alsan iyi.
Hâli sen bildin, şu kalbim tertemiz,
Duy deriz, lûtfunla sözler söyleriz.
Halimiz, duysun diyip Sadr-ı Cihân,
Hâli isterken, benim aklım uçan.
4700. Çok zamân dinler, duyarsın sen hele,
Câna cân olmuş, tebessümler ile.
Bende eksik, örtüsüz sözler ki var,
Cânımın, pis özleminden duygular.
Geçmeyen akşam benim, malûm sana,
Makbûlümdür, sen dedin sağlam ona.
Hilmi gösterdin, şu küstâh kibrine,
Zerre kalmış, hep ilimler hilmine."
Dinle önden: "Ayrılık var, derdi çok,
Ön de, gözden gitti artık, son da yok."
4705. Sonra duy: "Şefkât dolan Sadr-ı Cihân,
İstedim ammâ, ikincin yok inân!

Ben uzaklaştıkça senden belledim,
Ben de üçten bir de, tek Allah dedim.
Yandı hicrânlarla varlık tarlamız,
Dördü, beşten seçme sunmaz asla iz!
Nerde toprak üzere kanlar görseniz,
Şüphesiz, hep gözlerimden saklar iz.
Âh u feryâdım gürülder gök gibi,
Yaş döküp elbette akmak talibi.

4710. Ağlayıp anlatmanın ben ortada,
Ağlıyorken söylerim, yok başka da!
Söylesem ben, ağlamam kalkmış demek,
Ağlasan kalmaz, açık şükr eylemek!
Aktı kalbin kan, gözünden şâhımız,
Hem neler akmış dönüp bakmaz mıyız?"
Böyle der, ağlar o âşık durmadan,
Ağlamış yüksek ve alçaklar hemen.
Öyle bir feryât yücelmiş olmada,
Halka yapmış, halka olmuş ortada.
4715. Ağlayış hayran, bakış hayrân ona,
Er, kadın, genç, çol-çocuk hayrân bunal
Aynı renkten, şehri sarmış ağlayış,
Er, kadın birlikteler, fark kalmamış.
Gök demiş: "Bak gör kıyâmet geç yine,
Sen kıyâmet görmemişsin hiç yine!
Hem nasıl aşk, hem nasıl hâl, der akıl;
Ayrılık, vuslatta hayrânlık nasıl?
Gök okur artık, kıyâmet nâmeyi,
Kehkeşân üstünde kesmiş gömleği.
4720. Çifte âlem içre aşktır, el olan,
Aşta yetmiştir, delirmişlik inân!
Gizlidir aşk, hayret etmek, âşikâr;
Rûhta, sultânlar gelir hasret sunar!
Mezhebi aşmıştı, yetmiş milleti,
Tahtı şâh, huzrunda bir çöp kıymeti.
Aşk terennüm ânı dermiş, çalgısı,
"Kul oluş bağ; bey oluş, baş ağrısı!"

- Hem nedir aşk? Yokluğun okyanusu!
Orda aklın, kol kıraktır doğrusu!
4725. Kul oluş, sultân oluş, artık ayân,
Perdelenmiş orda, âşıklık inân.
Varlığın olsaydı dil, bil gerçeği,
Kaldırır hem varlığın her perdeyi.
Sen ne dersin söyle, varlıktan nefes,
Tâzeden örter olursun haydi kes.
Hem de idrâk âfetidir hâl ve söz,
Kanla kan yunmaz, budur gerçekçi iz!
Ben ki, Hak sevdâyâ mahrem olmuşum,
Tenle dâim, onla söz etmek işim.
4730. Pek de mestsin, sen ki baygınsın nice,
Yattığın yan, hangi yandır dün gece?
Gel uyan, âteş durur, hem üflesen,
Evelâ mahrem o dosttur istenen!
Aşkta sarhoşsun, açılmış dil mi ne?
Sen oluk üstünde, hayret, bir deve!
Nâz ve sırlardan söz etmiş olsa dil,
Sırrı ört der, söyleşir göklerde bil.
Aşkı setrin, yünde âteş gizlemek,
Yünle örtsek, hem âlev artmış demek.
4735. Sırrı gizler olsanız, aşk bir kere,
'Burdayım!' der, başvurup her bir yere!
Hem inât eyler tutup bir çift kulak,
Hem nasıl gizlersiniz, söylerdi bak.
Ben derim: "Git nerye dek coşsan bile,
Sanki cânsın, bir açık, bir sır ile!"
Aşk demiş: "Tenden küpün mahpûsuyum,
Sanki mey ben, meclisin coşkunluğum!"
"Tutsak olmazdan sakın sen, söylerim,
Olmadan sarhoş çekip gitsen derim!"
4740. Cân kadehler kıskanır olmuş felek,
Gündüzün yârim, namazın vakte dek!
Çalmadan akşam ki cânım câmımı,
Ben derim bil, gelmemiş akşamımı!

- Hep Araplar mey için derler, "müdâm,"
Kim sever, dermiş, şarap etsin devâm!
Tahkiki aşkın şarâp, coşturmada,
Doğrunun sâkisi âşktır, arkada!
Aşka ermek, maksadın olmuşsa sen,
Cân suyun mey bil, kadeh olmuş beden.
4745. Allah'ın tevfiğ şarâp aldıkça hem,
Kuvvetinden, küp kırık kalmaz ki dem!
Orda sâki, hem sudur, sarhoşta su,
Doğruyu Allah bilir, hâl işte bu!
Meyde parlaklık da, sâkiden gelir,
Hem coşar, oynar köpüklenmektedir.
Sen, bu ahvâli gelip sor şaşkına,
Nerde gördün, söyle şaşkın sen ona?
Bildi her âlim, düşünmezden bile,
Kaynayan var, kaynatan vardır hele!

UZUN BİR AYRILIĞA VE
PEK ÇOK İMTİHÂN LARA MÂRUZ
KALAN BİR ÂŞIĞIN HİKÂYESİ

4750. Aşka düşmüş, bir kadın var genç biri,
Görmemiş elbette, vuslât elleri!
Onda aşk, dönmüş meğer işkenceye,
Aşk neden, ilkin döner, kin etmeye?
Aşk neden, zâlim ve kanlar dökmede,
Sathi aşk, varsın, geçip gitsin öte!
Elçi göndersin, kadın bilsin peki,
Elçiler, hep yol keserler öyle ki!
Yazsa mektup, yollasın, versin o da,
Kim okur, söylerdi yanlış ortada.
4755. Hem, sabâdan gönderir olsun selâm,
Yüklenir tozlar, gidermiş vesselâm!
Kuşla, bağlar gönderirken mektubu,
Mektubun dert, kol yakar, koymaz kuşu!

- Çâreler kesmişti, Hak gayret denen,
Fikrin asker, sancağı kırmış hemen!
- Bekleyiş, dert, gâm olup yoldâş ona,
İntizâr, artık usançtır baksana!
- Bâzı söylemiş ilâçsız bir belâ,
Bâzı der, rûhun hayâttır, müptelâ!
4760. Bâzı, bulmak isteyip bir çâreyi,
Bâzı yermiş, yokluğun hâm meyveyi.
- Böyle hâl, bazan soğukluk verse de,
Birliğin has çeşme, cûşe gelmede.
- Olsa gurbet arkadaş, kudretsizce,
Çâresizlik çâredir, gelmiş size.
- Kurtulur fikrin başak, kalmaz saman,
Akşamın yollarda bir aydır inân.
- Hem sükûnet hâli söyler çok dudu,
Ekşi yüzler çoksa, rûhen tatlı bu.
4765. Git mezârlıklarda sen sesiz otur,
Söyleyen, suskun olanlar neyse gör.
- Onların toprak, eğer tek renkse de,
Onların hâl, olmamış birlikle de!
- Aynı yağ, hem aynı etlerden, diri,
Bâzılar dert doldu, gah şâddir biri.
- Duymadan sen, bilmedin hâlden yana,
Onların hâl gizlidir gel bak, sana!
- Sen duyarsan söz desin, hay huy hemen.
Bunca sır söylerse, kaldın, bilmeden!
4770. Bir olan her gövde, zıtlıklar dolu,
Birse toprak, ayırır, rûhun yolu!
- Böyledir, sesler boğazdan çıkmada,
Bâzılar tesîrli, bâzı nâzlı yâ!
- Kişner atlar, duymuşun harp ânı sen,
Sen duyarsın cümle kuş, uçmuş iken.
- Bâzı hırstan, bâzı kişner neş'eden,
Dertle kişner, bâzı der, birleş hemen!
- Kim bu hâllerden uzak elbette o,
Anlamaz sestem, uzaktır doğrusu!
4775. Baltadan kıprar, vururken bir fidan,
Bir de rüzgâr vursa, olmuş sallanan.
- Arda kalsın, hep yanılmış tencere,
Çünkü kaynar, hep kapak örtük ise.
- Kaynayan herkes demıştir: "Gel!" sana,
Bir ki sâdik, bir yalan sözden yana.
- Kavrayan göz, sende yok olmuşsa bil,
Git de sen hem, koklayan bir beyni bull!
- Öyle dimağ, gerçeğin gülşendedir,
Körse Yakub, çokça aydınlık verir.
4780. Biz Buhâra'dan uzak kaldık yine,
Gel de dön sen, âşiğin ahvâline.
-
- ÂŞIĞIN MAŞÛKUNU BULMASI,
BİR ŞEYİ ARAYANIN ONU MUTLAKA
BULACAĞININ AÇIKLANMASI
-
- Hem o genç yıllarca gözler sevgili,
Hem hayâl etmiş visâller, his eli!
- Gölgeler Hak'tan, kulun üstündedir,
Kim arar Hak'tan, onun ellerdedir.
- Der ki Peygamber: "Çalınsın bir kapu,
Sonda bir baştır uzanmış, işte bu!"
- Bir mahâl bulsan, otursan orda sen,
Orda kim var, sonda sen oldun gören.
4785. Günde azcık, sen kazıp dursan kuyu,
Gün gelir buldun demek, sen has suyu!
- Bildi herkes, cümle âlemlerde de,
Her ne ekmişsen biçersen öylede.
- Sen demirler, vurmuş olsan çakmağa,
Nâdiren çıkmaz kıvılcım, yakmağa!
- Şans ulaşmaz olsa rızktan insana,
Nâdirâtlardan ararmış baksana!
- Ekti bir fert, hiç de mahsul almadı,
Hep sedef bulmuş ve gevher bulmadı.

4790. İşte "Bel'âm bin Bâûr, şeytân denen,
Dîn ibâdet ettiler, kârsız hemen.

Binler aşkın enbiyâ, hem evliyâ,
Hiç düşünmezler, ererler faydaya.

Bak kovulmuş çift olur olmaz misâl,
Gönle bedbâhtlık taşır hep böyle hall

Zevkle ekmek yer iken, bak niceler,
Yutmadan bazan gelir, ölmekteler.

Sen de, bedbahtlık edip ekmek yeme,
Kalsın ekmek, boğsun artık isteme.

4795. Yerler ekmek, görseniz yüz binleri,
Buldular cân, buldular kuvvetleri.

Hem neden düştün, umulmaz hâle sen,
Ahmağın evlât ve idrâksiz isen!

Hem cihân ay, hem güneşten nûr alır,
Oysa görmez, kuy'ya dalmış saklanır.

Ay, güneşler varsa, nûrlar nerededir?
Söyleyen gel baş çıkar, seyret nedir!

Cümle âlem nûrların şark, garp ne var,
Kuy'ya saklandın, görürsün baş çıkar!

4800. Kuy'yu terk et, gel yanaş sen bahçeye,
Harp, inat vermez uğur, bilsen diye!

Sen akıllan, bak falan ekmiş desek,
Hem filân yıl, hep yemiş gitmiş böcek.

Ben neden eksem ekin, yer korkulu,
Arpa serpsem, bitmenin yoktur yolu!

Hem ekin ekmek nedir, terk etmemiş,
Doldurur ambar, senin vehmin, bu iş!

İşte genç âşık ümit eylerdi hep,
Oldu gayret, halvetin vuslun sebep.

4805. Bekçiden korkmuş ve bağ, girmiş gece,
Yâri bulmuş, mum yakarken öylece.

Ey sebepler Halık'ı Rabbim diye,
Allah'ım sen, rahmetin ver bekçiye!

Sen bilinmez, çok sebep halk eyledin,
Hem cehennemden çekip, cennet dedin!

Bir diken var, gelmesin tek hâr diye,
Yükledin birçok sebep sen, bekçiye!

Sen kırılmışken ayak, verdin kanat,
Kuy'ya düşmüş, bir çıkış verdindi tat.

4810. Hem ağaç, hem olsanız bir kuy'da siz,
Hem gerektir, Hakk'ı gerçek bilmeniz.

İstiyorsan kıssadan bilmek yine,
Koşma lâzım dörde ermiş cildine.

ÜÇÜNCÜ CİLDİN SONU

MEVLÂNÂ

MESNEVÎ

4

ÖNSÖZ

Bismillâhîrrâhmanirrahîm

Bu faydası en ulu olan, en güzel konağa dördüncü göçtür. Bahçeler nasıl gök gürleyince sevinir, gözler nasıl güzel uykuyla uzlaşırsa; bunu görünce de ariflerin gönülleri öyle sevinir, öyle neşelenir. Rûhların huzuru, bedenlerin şifası bu dördüncü göçtedir. Bu göç, tam ihlâs sahiplerinin sevip istedikleri, yolcuların dileyip arzuladıkları gibidir. Gözlere nûrdur, rûhlara neş'e. Devşirenlere yemişlerin en güzeli, en iyisi... Dileklerin, isteklerin en hoşu, en ulusudur. Hastayı, doktoruna çeker, götürür. Âşığı, sevgilisine alır, ulaştırır. Hamd olsun Allah'a, bu dördüncü göç, ihsanların en büyüğüdür; dilenen şeylerin en nefisidir. Ülfet zamanını yeniler, mihnet çekenlerin güçlüğünü kolaylaştırır. Hak'tan uzaklaşan, buna bakar, okursa teessüfünü artırır. Kutluluğa eren kişinin de sevincini, şükürünü çoğaltır. Hanende kadınlar kendilerini bezerler ya, işte bunu okuyan kişinin gönlünde de, o hanendelerin göğüslerine asıp taktıkları inci, elmas ve mücevherlerden meydana gelen sevinçten ziyade bir sevinç ve neşe hâsıl olur. Bu, ilim ve amel ehline mükâfattır! Bu dördüncü göç, doğmuş bir dolunaya benzer. Gitmişken geri gelen devlet gibidir. Umanların ümit üstüne ümitlerini artırır durur. İbadette bulunanların, önden gidip konak yerlerini ve ihtiyaçları olan şeyleri hazırlar. Düşkün ümitleri tekrar şâhlandırır. Yolcunun sıkışmış, sönmüş ricasını tekrar yayar, döşer. Bu dördüncü cilt, dağılmış bulutlar arasından doğan güneşe benzer; ashabımıza nûrdur, arkamızdan gelenlere define! Hak'tan şükretmek için tevfik dileriz; çünkü şükür, elde olan nimete bir bağlıdır, nimetin fazlası da onunla elde edilir. Ancak Allah'ın dilediği olur.

Hüzne dalmış, şöyle dalmıştım hemen,
Ben esen meltemle oynaşmış iken.
Bir dal üstünden güvercin inleyip,
Hem uyandırmış, terennüm eyleyip.

Ağlamazdan ağlasaydım ben hele,
Suadâ'yçün²²⁸ bir teselliymiş yine.

Ağlamış önden ve ağlatmış beni,
Önder olmak, bir fazilettir hani.

Allah gelip geçenlere de rahmet etsin, geleceklere de. Vadine vefa edenlere de, kendilerini bunlara benzetenlere de! Allah, ihsanıyla, keremiyle, büyük lütuf ve in'amıyla hepsine rahmet etsin! Şüphe yok ki O, istenenlerin en hayırlısıdır. Umulanların en yücesi! "Allah, korumada herkesten daha hayırlıdır ve O, merhametlilerin en merhametlisidir." Munislerin de hayırlısıdır, vârislerin ve bir şeye karşılık ihsanda bulunanların da hayırlısı; ibadet ederek tarla sürenlerin, ekin ekenlerin rızkını veren de O'dur. Allah, Peygamberi Muhammed'e (s.a.v.) ve onun pek yüce olan soyuna, bütün peygamberlere ve şeriat sahiplerine rahmet etsin. Öyle olsun ey âlemlerin Rabbi olan Allah! Duamızı kabul et. Âmin!

²²⁸ Suadâ: Said rûhlar.

Bismillâhirrahmânirrahîm

- "Hak ziyasın, sensin elbet nûr evi,
Nûrlarından, aydan üstün Mesnevî!
Kendisinden çok ümitler beklenen,
Hak bilendir, nerye dek, himmet denen.
- Sen boyundan Mesnevî'yi bağladın,
Bildiğin bir semte göndermektesin.
Mesnevî gitmekte, sırlarmış çeken,
Gizli nûrdur nûru cahil görmeyen!
5. Mesnevî'ler başlatan, sensin yine,
Artıran, artsın diyen sensin yine.
Sen ne istersen, odur Hak isteği,
Muttakiler sesler olmuş gerçeği!
Hakk'a sundun varlığın, hak arzûda,
Varlığın olmuş senin sunmuş Hüdâ!
Mesnevî, binler şükür etmiş sana,
Hep avuç açmıştı, rahmetten yana.
Mesnevî'nin dilde şükran gördü Hak,
Sundu Allah bitmeyen lûtfüyle bak!
10. Şükredensen, va'd edilmiş artmalar,
Bir yakınlık sundu gerçek secdeler.
Hak buyurmuş, gel yakınlaş, secde et,
Secde rûhen, bir yakınlık, bil de git!
Mesnevî, yer yer uzar olmuş ise,
Boş değil, hay huy değil, artmış ise!
- Yaz sever yâ asmalar, sevdik seni,
Çek götür, artsın, uzansın Mesnevî.
Her ferahlık sabrınızdan yükselen,
Kervanın var çek götür gel hacca sen.
15. Hac, ziyaret eylemektir Kâbe'yi,
Oldu erkeklik, ziyâret hâneyi.
Sen güneşsin, ben ziyâ söyler iken,
Çifti vafındır, Hüsâmeddin hemen!
Hem Hüsâm, hançer, ziyâ, birlikteler,
Hem güneş, almış kılıç nûrdan meğer!
Hem güneş derken ziyâ, Kur'ân evet,
Aysa nûrdur, ey peder gel dikkat et!
Nûr, ayındır; hem güneştedir ziyâ,
Yazdı Kur'ân, sen dönüp, bak öyle yâ!
20. Hem güneş, aydan büyüktür, hem yüce,
Hem ziyâ, nûrdan muhakkak güçlüce!
Ayda nûrdan, Hakk'ı görmek pek muhâl,
Hem güneş doğsun, belirgin türlü hâl.
Hem güneş, net gösterir her bir şeyi,
Gündüzün dükkân açış, olmuş iyi.
Şimdi kalp, sağlam görünmüşken güzel,
Aldatışlar, hîleler atmaz temel.
Hem güneş, nûrlar dağıtmış her yere,
Her ticâret, oldu rahmet bir kere.

25. Kalpazan, kalp akçenin düşmân, güneş,
Sahte aydınlıkta bulmaz aslâ eş!

Akçe kalp, düşmânıdır sarrâfların,
Dervîşin düşmân ki ittir, anlayın!

Enbiyâ, düşmânla uğraşmakta hep,
Hep melekler, kurtuluş etmiş talep.

Allah'ın kandîl ve nûrun içşisi,
Hırsızın üften uzak tut der bizi!

Kalp ve hırsız, kalpazan; nûr düşmânı;
Böylelerden sakla Rabbim sen onu!

30. Hem güneş, dördüncü göklerden doğar,
Mesnevî dört oldu, gel nûrunla sar!

Sen, güneş emsâli nûr saç deftere,
Hem yayılsın defterim, dört bir yere.

Kim masaldır der okur, olsun masal,
Kim de kendin bilse, mertlik işbu hâl!

Mesnevî Nil, Kıptiler kan derdi bu,
Kavmi Mûsa'dır görür olmuştu su.

Mesnevî düşmânı var, gördün yâ sen,
Hem cehennem içre, yönlenmiş hemen.

35. Ey Hüsâmeddin, gören sen halini,
Gösterir Hak, onların ahvâlini!

Gayb gören gözlerdi üstâd, gaybe dal,
Olmasın dünyâda eksik böyle hâl!

Hep bizim hal oldu bir kez söyleyen,
Hem tamamlansın gerek, bitsin hemen.

Varsa insan, geç o insan olmazı,
Kıssa bitsin, söyle artık son sözü.

Hem hikâyen, üçte olmazken tamâm,
Dörtte bitsin, gel tamam et, durma hem!"

BEKÇİDEN KAÇIP BİLMEDİĞİ BİR BAĞA
GİREN VE SEVGİLİSİNİ ORADA BULAN
ÂŞIK HİKÂYESİNİN TAMAMI

40. Bekçiden korkmuş ve at sürmüş bağa,
Başlamıştık biz gelip anlatmağa.

Oydu âşık, hem sekiz yıl çekti o,
Has güzel bağdaydı hem, gerçekte o!

Gölgesinden görme imkânsız dedi,
Sanki ankâ, sâde ad duymuş idi.

Bir kazâdır, bağlıdır kalpten ona,
Tek görüş etmişti âşık, baksana!

Sonra düşmüş oldu, gayret etmeye,
Hiç yanaşmaz, oysa yüz göstermeye.

45. Yalvarırsan, mâl sunarsan, boş bir iş,
Bir güzel yâr, gönlü dersin tok imiş!

Her işin âşık için, elbet Hüdâ,
Hem dudaktan, san'atı tattırmada!

Hem bu yüzden, âşığân coşsun hele,
Hak kazâ, hep bağlıyor bir bent ile.

Hep arar âşık, döner vuslatına,
"Yüz görümlük ver!" demiş Allah bana!

Bir nefes ardında âşık doğrusu,
Bir ümitsiz, bir ümîttir duygusu.

50. Herkes ummuş, var kapı, Hak emrine,
"Hak açar" der, bekleşir durmaz yine.

Sonra örterler, ümît geçmez ele,
Hem de durmazdan koşarlar aşk ile!

Genç, girer girmez dışardan bahçeye,
Hem ayak batmış olur, bir hazneye.

Bekçi Allah'tan sebeptir öylece,
Korkusundan genç, bağa gitsin gece.

Hak sebep etmişti, görsün bekçiyi,
Yâr mum almış, hep ararmış yüksüğü.

55. Öyle görmüş hâli, dolmuş şevk diye,
Eylemiş duâyı, dönmüş bekçiye.

Ben koşarken çok zarâr ettim niye,
Bitmez altın ver Hüdâ'mız bekçiye!"

Sen, şu şerlerden, yeter kurtar onu,
Mutluyum ben, neş'eler bulsun sonu!

Cümle âlem içre mutlu kıl ki sen,
Cümle itlerden çekip kurtar hemen!

- Gerçi huyca, halka düşmân olsa da,
Öyle hûy durmaz olur bitsin, belâ!
60. Şâh, kızardıysun, o, hem mazlumlara,
Neş'elenmiş, hor bakar insanlara.
Bir de duysun, şâh bağışlar onları,
Mertlik etmiş, saldı mü'minânları.
Cânı sesler, belki yüzbin mâtemi,
Zâlimin var, zulmünün yüzler demi.
Genç adam duâyla dönmüş bekçiye,
Kendisinden buldu bir rahmet diye!
Bekçi zehr densin olur tiryâk ona,
Yâri bulmaktan sebeptir, baksana!
65. Sanma dünyânın fenâ, mutlak olur,
Her fenâlık belli bir nispet bulur.
Gör cihânın, hem şeker, hem zehri var,
Sende yardım, bende bağlanmak sunar.
Bir ayak bulmuş, onun bağmış yine,
Burda zehr, hem onda tat olmuş yine!
Bir yılan, zehriyle bulmuştur hayat,
İnsanın olsun meğer ölmekte tat!
Umanın mahluka, umman bahçedir,
Toprağın mahluk girip ölmektedir.
70. Böyle nispet eyle, iş erbâbı sen,
Böyle saysan doğrudur, binler hemen!
Zeydi bir fert, benzetirken şeytâna,
Başka bir fert, benzetirmiş sultâna.
Der bu: "Zeyd sünnî ve sâdık bilmeli, "
Der o: "Zeyd kâfir meğer, katl etmeli!"
Zeyd o insandır, olur cennet eri,
Başkalar sunmuş ziyânkâr işleri.
Zeyd, eğer olsun diyorsan sen şeker,
Âşğın gözlerle, bir baksan yeter!
75. Bir güzel görsen, dönüp göz bakma sen,
İsteyen bir gözle bak, hoş gör hemen!
Bağlayıp göz, bir ödünç göz al ele,
Âşğın gözden görüş al, dur hele!

- Sen güzelden, kendisinden al bakış,
Onla bak sen, onla bakmak var, çalış!
Ol ki bıkmaktan, usanmaktan emin,
Hak demiş: "Verdim ona" ol sen emin!
"Ben onun göz, gönlü oldum, verdim el,
Buldu ikbâller elimden, bir güzel!"
80. Olsa mekrûh, olsa hoş olmaz delfil,
Dosta yönlendirse, makbûl oldu bill!

HER VA'ZA BAŞLAYIŞINDA ZÂLİMLERE;
MERHÂMETSİZ VE İTİKADSIZLARA DUÂ
EDEN VÂİZİN HİKÂYESİ

- Vardı bir vâiz, çıkarken kürsüde,
Eşkiyâlar üzre duâ etmede.
Kaldırır el, söyleyip; "Yâ Rabbenâ,
Merhamet etsen, fesat, isyâncına!"
Hayra istihza edip, gülmüşleri,
Ehl-i inkâr, hem manastır erleri."
Hiç temiz erler için, etmez duâ,
Hep, habîsler vardı duâsında yâ!
85. Hem demişler, "Yaptığın âdet değil,
Sapkin onlar, hoş desek, elbet değil!"
"Aldı onlardan güzellik, bildiğim,
Ben o yüzdən, hep duâ etmekteyim.
Hem zulüm, cevr ü cefâlar ettiler,
Hem de şerden, hayra, onlar attılar.
Hangi gün, dünyâyâ, meyl etmiş idim,
Bil ki onlardan dayak, yumruk yedim.
Onların dertten, kaçardım Rabbime,
Sanki kurtlar, döndürürler kendime.
90. Kurtuluş buldumsa, onlardır sebep,
Hem duâ etmek gerek, vâcipti hep!
Kul ki dertten, yalvarır hep Rabbine,
Hastalıktan, yüz şikâyetten yine.
Hak buyurmuş: "İşte bak sen dert, belâ,
Hep yakartıp, doğruluk sunmakta yâ!

- Sen, o nimetten şikâyet eyle bak,
Hem, koyar olmuş olur bizden uzak.”
İşte gerçek: “Düşmânın iksîr sana,
Hakka döndürmüş o kimyân, baksana!”
95. Sen ki, şerrinden kaçarsın tenhâya,
Hakk'a yönlendin yâ ihsân almaya!
İşte gerçek: “Dostların düşmân sana,
Etti meşgûl, koymamış Hak'tan yana.”
Var şu porsuk, yer dayak şişmanlaşır,
Hayvân ammâ, işte bir örnek taşır!
Yerse değnek, haslaşır olgunlaşır,
Vursanız siz durmadan şişmanlaşır.
Nefsi mü'min, sanki bir porsuk olur,
Dert çeker, kuvvet bulur hem kurtulur!”
100. Hep bu yüzdendir, Nebîler dert çeker,
Cümle kullardan da onlar, dertliler.
Çünkü cânlardan da üstün cânları,
Çektiler dert, yok ki geçmiş onları!
Hayvânın post, yer dayak haslık bulur,
Sahtiyân dertten güzellikler alır.
Hem de debbağlar sürer keskinleri,
Sürmesinler başlayıp kokmuş deri.
Hem tabaklanmaz deyip bil insanı,
Nemli, kokmuş, hem de, bir çirkin tanı!
105. Sen de keskin maddelerden sür ona,
Ov, temizlensin, letâfet ver ona.
Yoksa kudret, sen dileklerden yana,
Verse Hak dert, râzı ol artık ona.
Dost belâ sunsun, temizlermiş seni,
İlmi, tedbîrlerden üstündür hani!
Bir belâ gelsin, sefâ görmüş olan,
Hastanın dermân olurken, tat bulan.
Mağlûbiyetten, zafer duysun hani,
Öldürün der, “dostlarım sizler beni!”

110. El için, zâlim de sunmuş faydayı,
Kendinin elbet ziyan olmuş payı!
Merhamet, iman varıp gitmiş öte,
Kin ve şeytânlık buluşmuş gövdede.
Kin, kazâ tezgâhı dolmuş her biri,
Küfre kin kök, küfrü sarmış kâfir!

BİRİSİNİN HZ. İSÂ'DAN: “YÂ
RÛHULLAH; VARLIK ÂLEMİNDE EN
GÜÇ ŞEY NEDİR?” DİYE SORMASI

- Der ki İsâ'ya gelip olgun adam,
“Neydi âlemlerde en güç, söyle tam?
Der ki: “Ey cân, güç olan Hakk'ın gazâp,
Çekti titrer, hep cehennemler azâp.”
115. “Hak gazâbından, emîn olmak nasıl?”
“Hişma kalksan, sonra vazgeçsen asıl!”
Cümle zâlimler, gazâbın ma'deni,
Çirkin onlar, vahşi hayvândan den!
Hem nasıl eyler ümît, rahmetten o,
Geçse hûylardan alır nusretten o!
Hem gerektir böyleler, âlemde de,
Söylemek, birçok dalâlet vermede!
Toplanır gövdende, idrâr adlı su,
Safsu olmaz, berrak olmaz doğrusu.

ÂŞIĞIN HİDDETİ VE MAŞÛKUNUN
ONA HAYKIRMASI

120. Gördü ahmak, sevgilin yalnız dedi,
Gayesi öpmek, sarılmak istedi.
Haykırır mâşûk ki: “Toplan bul edep,
Olma küstâh!” derdi bak heybetle hep!”
“İşte tenhâ, burda artık kimse yok,
Sen suyumsun, ben susuz gör, pek de çok.
Burda, yelden başka yok hiç kıprayan,
Kimdi hâzır, mâni olmuşsun neden?”

- Der: "Be ahmak kimseden hiç duymadın,
Sen delirmişsin, senin ahmak adın!
125. Gördüğün rüzgâr, kımıldar her zamân,
Bilmedin, elbette vardır kıpratan.
Hem değerken Allah'ın yelpâzesi,
Bir tasarruftandı, rüzgâr esmesi.
İnsanın hükmüyle, az rüzgâr niye,
Hem de muhtâç, sallanan yelpâzeye.
Sen dokunmazsan da, ahmaklık beyi,
Yel de esmez, çalmadan yelpâzeyi.
Hem dudaklardan çıkan rüzgâr bile,
Hep bedenden yollarır, bir emr ile.
130. Bir nefes bâzan haber, bâzan övünç,
Bâzı ret, bâzan da sövmektir sonuç.
Sen kıyâs et, işbu rüzgâr böyledir,
Hem o cüz'den, küllü hep görmektedir.
Emr alır, rüzgâr olur kış rehberi,
Hem sürer, koymaz eserken her yeri.
"Âd" için olmuştu rüzgâr, baksana,
Bin letâfet sundu, Allah'tan yana!
Bâzan Allah emr edip, bir sam eser,
Hem sabâ olmuş mübârek rûzigâr.
135. Bir kıyâs etsen, deyip vermiş nefes,
İşte, Hak'tan türlü yel, esmiş nefes.
Kahr ve lûtf olmazsa, söz olmaz nefes,
Bâzı söz bal, bâzı zehr olmuştu ses!
Bir râhatlık sallatır yelpâzeyi,
Etmesin iş, hem neden kahr etmeyi?
Anla sen ey, takdîrin yelpâzesi,
İmtihân olmuş bu sır sermayesi.
Bir nefes hem, yel olur yelpâzeler,
Yâ düzeltmek, yâ gelip bozmak diler!
140. Hem sabâ, poyraz denen rüzgârları,
Saymak imkânsız, lütuftur onları.
- Alsın ambardan, avuç buğdayları,
Aynı cinstir, belle artık, hep varı.
Gökte rüzgârlar ki, bir burçtan eser,
Nerden essin, emri almazdan meğer!
Geldi harmân, orda durmuş çiftçiler,
Hem savurmak isteyip, rüzgâr diler.
Buğday ayrılınsa samândan bir kere,
Ambar ister, istemiş gömsün yere!
145. Hem geciksin, bir de rüzgâr esmesin,
Çiftçiler duâ eder bilmektesin!
Hem doğum ânında, yok doğmak yeli,
Söylenir, bitmez ki hiç evvâh seli.
Yel de Allah'tan eser, bilmezse,
Dilde duâlar nasıl, etmekte yer?
İstiyor rüzgâr, bütün yelkenliler,
Es güzel rüzgâr, deyip Hak'tan diler.
Bir de, dişler ağrısın, essin yeli,
Def'ini, Hak'tan dilerler bilmeli.
150. Hep zafer ister, bütün asker bile,
Ver zaferden yel diyorlar, ver hele!
Hem doğursun istenilmiş anneler,
Bir azîzden, muskalar isterdiler.
Hem yakinen, bildi herkes gönderen,
Esse rüzgâr, bil ki Allah'tır veren!
Bildi herkes vardı gayret gösteren,
Gayretin var, mutlaka gayret veren!
Gözle görmek, imkânın yok olsa da,
Yok, yapan ammâ eserler ortada!
155. Gövdenin hep, cânladır cânlanması,
Hem görünmez, hiç bilinmez, cân nesi?"
Der ki âşık: "Ben edepten ahmağım,
Ben vefâ hem isteyişlerden sağım!"
Der ki maşûk: "Sen edep saymış isen,
Gayri neymiş, hepsi tam, sensin bilen!
- * Buysa gerçekten edep, her saklı hûy,
Besbeterdir, hem yakinim vardı duy!

* Her ne sızdırmış küzen, hep bil ki sen,
Aynı şeydir sızmasından beklenen.”

KARISINI YABANCI BİRİYLE BULAN SÛFİ

Geldi gündüz, sûfî erkenden eve,
Tek göz ev, avrat da bir erkekle de.

Hem de nefsin hîle, aldatmış onu,
Dostu gelmiş, birlik olmuş, en sonu.

160. Kuşluk olmazdan, gelip çalmış kapu,
Şaşkın onlar, kaçmanın yoktur yolu.

Hiç de gelmez, iş yerinden gündüzün,
Böyle âdet onda yok, boştur sözün.

Aynı gün, elbette oymuş maksâdı,
Şüphelenmiş, aldatandır avradı.

Hep inânmış sûfî hiç gelmez eve,
İşle meşgûl, gelmemiş gündüz eve.

Hem kıyâs, hem i'timât çıkmış boşa,
Örter Allah hem cezâ, vermiş başa.

165. Bir fenâlık eylesen gel, kork ki sen;
Bir tohumdur, Hak yeşertirmiş hemen!

Belki pişmânlık duyar birkaç kere,
Âr duyarsın der ve gizler kaç kere!

**ÖMER (R.A.) DEVRİNDEKİ
HIRSIZIN HİKÂYESİ**

Bak Ömer vaktinde bir hırsız adam,
Tuttular, cellâda gelmiş oldu tam;

Haykırıp hırsız ve söyler: “Ey Emîr,
Gel de affet, suçların bir ilkidir!”

Der Ömer: “Hâşâ değildir ilk kazâ,
Kul için vermez ki, ilk suçtan cezâ!

170. Çok zamân örter Hüdâ, suç işlesen,
Bâzı açmıştır görürsün, adli sen.

Böyle çıksın, hep sıfâtlar ortaya,
Kahrı korkmak, lûtfu yöndür müjdeye.

Hem kadın, yapmış fiil birkaç kere,
Pek kolay gelmiş, yanılmış boş yere.

Hem ayak gevşek ve aklen bilmiyor,
Testi çaydan, dönse sağlam istiyor.

Hem, kazâ, müşkül durum arz etmede,
Bak münâfik, vakti gelmiş ölmede.

175. Kurtuluş yok, yok aman, yok yoldâşı,
Attı el hem, Azrâil tutmuş başı.

Evde tek dostuyla kalmış, tek oda,
Taş kesilmiş, öyle kalmış ortada.

Der ki sûfî: “Siz ki kâfir beklerim,
Kin gerek amma biraz sabr eyleyim.

Bilmiyenler misli, davranmam gerek,
Duymasın her bir kulak, insan demek!”

Hak eriymiş gizli almış intikâm,
“Dîk” denen bir hastalık olmuş o tam.

180. Dîk olan insan erir buzlar gibi,
Zânneder olmuş durur, turplar gibi.

Görmedim dermiş iken, sırtlan gören,
Aldanır sırtlan, olurmuş av hemen.

Gizlenilmek üzre bir yer, yok gibi,
Alta girmek, üste çıkmaklık gibi!

Yok ki tandır, saklanır olsun ona,
Bir çuval yok, örtü etmekten yana.

Sanki haşrın, düz mekân var orda ha,
Bir çukur yok, kaçma yok, yok bir saha.

185. Anlatır Allah ki, elbet mahşeri,
Der: “İniş yok, tümseğin yoktur yeri.”

**KADININ, HİLEYE SAPIP SEVGİLİSİNE
ÇARŞAF GIYDIRMESİ VE ALLAH'IN:
“SİZİN HİLENİZ PEK BÜYÜKTÜR”**

**HÜKMÜNCE KOCASINI KANDIRMAK
İÇİN BAHÂNELERE BAŞVURMASI**

Attı çarşaf oynasın, tam üstüne,
Sonra dönmüş kapu açmıştır yine.

Çarşafın altında durmuş, bir deve,
Bir rezîllik âşikâr, girmiş eve.

- * Der ki sûfi: "Görmedim, kimmiş, bu ne,
Görmedim hiç, bilmedim kimdir yine?"

"Şehrimizden bir hanımdır, pek yüce,
Mâl ve ikbâl ehlidir, hem güçlüce.

Ânîden bir kimse derken girmesin,
Kitledim ben, gelse bir fert görmesin!"

190. Der ki sûfi: "İstenen hizmet nedir?
Söyle yapmak isterim, minnet nedir?"

"Akraba olmak dilermiş bil hele,
Has hanımdır kalbi, tek Allah ile!

Hem habersiz, görmek ister öyle de,
Bir tesâdüf, kız da gitmiş mektebe.

İster un olsun diyor, ister kepek,
Hem gerek, cândân gelin, biz eylesek.

Oğlu varmış burda, hiç emsâli yok,
Hem zekî, elbet güzellik pek de çok"

195. Der ki sûfi: "Biz zayıf, yokluk bizim,
Onların mâl, mülkü çok, onlar kerîm.

Lâzım elbet evlilik denklik işi,
Bir kanat çam, bir kanat var fildişi!

Hem nikâh var, derseniz denklik gerek,
Yoksa darlık var, geçim yoktur demek."

KADININ: "HANIM ÇEYİZ KAYDINDA
DEĞİLDİR. ONUN MURÂDİ KIZIN
KAPALI VE NÂMÛSLU OLMASIDIR"
DEMESİ, SÛFİNİN DE ÜSTÜ KAPALI
CEVÂP VERMESİ

"Özrü baştan söyledim" derken ona,
"İstemem sizden çeyiz" söyler bana.

Bıkmışız biz, mal ve altından diyor,
Hırsı attık, olmayız halktan diyor.

200. "Der ki hep maksâdımız iffet bizim,
Hep cihânın kurtuluştur bildiğim."

Açtı sûfi, yokluğun arz eyledi,
Söyledim ben, gızlilik bitsin dedi!

Der kadın: "Tekrâr edip hep söyledim,
Yok, çeyiz, bizden deyip arz eyledim."

Şimdi îman, onda sağlam, dağ kadar,
Say fakîrlık yüz ve bir şekvâ mı var?

Der ki: "Dâim maksâdım, iffet benim,
Bekleyiş nâmûs ve hem himmet benim!"

205. Der ki sûfi: "Mâl, çeyizler ortada,
Gördü sır yok, neyse bizler burda da!

Bir adam, ancak sığar bir hânede,
Saklı kalmaz, olsa bir tek iğnede.

Örtümüz, nâmûsumuz hep, bilmede,
Zühd ü takvâmız bizim, mevcût nede?

Örtü örtsek, örtmesek bilmekte o,
Bizden üstün, her ne var; görmekte o.

Kız çeyizsiz, herne vardır ortada,
Nâmûs, iffet, neyse gerçek bilmede!

210. Şart mıdır, nâmûs nedir, övsün baba,
Onda âr, nâmûs belirmiş, ortada!"

Bir hatâ, çıkmışsa artık meydâna,
Etme çok sözler gereksizdir ona.

Doğruluk, iffet belirten, ey kişi,
İçti hât, hem itikâdın has işi!

Sen de, sûfinin hanım emsâlisin,
Hîlekârlıktan, tuzaklar ehlinin!

Yüzde pislikler, çalar oldun çene,
Hâlik'ından, sen utanmazsın yine!

ALLAH'IN KENDİSİ İÇİN SEMİ',
BASÎR VE ALİM DEMEKTEKİ MURÂDİ

215. Hak bakıştan, korkun olsun istedi,
Şüphesiz Allah "Basîr'im ben" dedi!

Bet, fenâ sözden çekin derken Semî',
Bağla ağzın, pisse söz, bulmaz demi.

- Her fesât, bitsin ki Hakk'ın korkudan,
Hak'ta, "Âfîm" olduğun etmiş beyân.
Allah'ın ismi sıfâtan, iz iken,
Zenci "kâfur" dense, benzerlik neden?
Allah'ın adlar, sıfâtan gelse ne?
Oydu Kâdim, evveli olmaz yine!
220. Hem sağır; olsun duyan, körler; ziyâ!
Böyle ad koysak alay etmek bu yâ!
Bir hayâsız, ismi "Mahcûp"tur desen,
Simsiyâh, çirkin "güzeldir" söylesen,
Tâze doğmuş bir bebek ismen: "Hacı",
Yâ isim, "Gâzî" denilsin, hem neci?
Övgüden, konmuş isimler, varsa da,
İsme lâyık olmasın, boş kalmada!
Yâ alaydır, yâ isim vermiş deli;
Böylelerden, Hak temizdir bilmeli!
225. Görmeden bildim, güzelsin yüzde sen,
Hûyca çirkin olduğun, bildimdi ben!
Ben konuşmazdan bilirdim sen kötü,
Hem inatkâr, hem alışkin, niyyeti.
Hastalansın görme, eksilmişse de,
Anlarım, kan hastalıktan gelmede.
Sen ki sandın, ben çobansız bir kuzu,
Sen ki sandın hiç muhafızsız bizi!
İşbu dertten ağlaşır âşık olan,
Hem lüzumsuz yer bulup baksın inân!
230. Sandılar ceylân, çobansız gezmede,
Sandılar tutsak, ucuzdan gitmede!
Bakma sen boş, Hak diyor hem bekçi ben,
Gamzenin oklar, ciğer delmiş iken.
Ben de oğlaktan, koyundan alt mıyım?
Olmasın arımda bir gözcüm benim!
Vardı bekçim, saltanat lâyık O'na,
Hem bilendir, yel neden esmiş bana?
Hem soğuk bilmez, sıcak var yel denen,
Sâde Allah bildi, bil, ahmak hemen.
235. Nefsimiz kördür, sağırdır, Hak için,
Önce gördün, sende körlük siz bilin!
Ben sekiz yıl sormadım, bundan dedi,
Gördüğüm kat kat senin cehlin idi.
Sen nasılsın sorma boş, külhânda yâ?
Düşmüş artık hiç gerek yok sormaya!
-
- DÜNYÂNIN KÜLHÂNA,
TAKVÂNIN DA, HAMAMA BENZEYİŞİ
-
- Benziyor külhâna dünyâ şehveti,
Parlatır takvâ, hamamlar nispeti.
Muttakî, külhânda bulmuş zevk, sefâ,
Hem yunup paklandılar hep, öyle yâ!
240. Şehvetin zengin, yakar, âteş sayın,
San ki, çör-çöpler taşırılar, anlayın!
Hak ki vermiş oldu hırslar çöpçüye,
Hem de, takvânın hamam yansın diye.
Geç de külhândan, hamam var, gel hele,
Geçse külhândan, hamam etmiş bile!
Orda kalmış kimseler, olmuş uşak,
Kim ki sabretmiş, o dikkât etti bak!
Bil, yıkanmış kimsenin hoştur yüzü,
Tertemiz yüzden sunar, hep gündüzü!
245. Külde yatmışlarda, olmuş âşikâr,
Giysinin toz, is, duman hep kir sunar!
Görmeyen, görmüş delilden var yoku,
Kör için değnek olur olmuş koku!
Söylet artık, almyorsan bir koku,
Al sözünden, onda sır neymiş oku!
Külhanın hizmetliler dermiş nice;
"Yirmi yük, çöplük götürdüm, der gece."
Hırsının âteş yakan, âteş de sen,
Yüz alev, yüz ağzı açmış bekleşen.
250. Altın, âteş parlatan çöptür meğer!
Anca çör-çöp, gübre olmuştur gider!

Bak güneş ondan, âteşten dem vurur,
Âteşin lâyık kılar, yaşlar kurur!

Yüz kıvılcım düşse hırs külhânına,
Bil güneş, taştan sunar altın sana.

Yıgılmışım mal söyleyen ferdin sözü,
"Topladım süprüntüler" olmuş özü!

Bunca sözlerdir gelir, rüsvâ eder,
Külhânîlerden, övünmekmiş meğer!

255. "Altı ölçek, çöp getirdim" derdi yâ,
Oysa der: "Ben tam eriştim yirmiye."
Koklasın misk, hastadır külhândaki,
Orda doğmuş, yok temizlik ondaki?

GÜZEL KOKU SATANLAR ÇARŞISINDA
İTR VE MİSK KOKUSUNDAN BAYILAN
VE HASTALANAN DERİCİ

Attar'ın dükkâna varmış bir adam,
Hem râhatsız oldu, en has kokmadan.

Miski satmıştan alır koklar o an,
Başdöner olmuş ve düşmüş yok ki cân!
Sanki leş, düşmüş, yolun tam ortaya,
Kendisinden hiç habersiz kaldı yâ!

260. Toplanır halk etrâfında birleşir,
Hepsi der: "Lâ hâvle" tedbîrler nedir?
Elle yoklar kimseler hep kalbini,
Bâzılar, gülden sular serpmiş hani.
Gülsuyundan, serpen artık bilmemiş,
İtriyâtan, arttı bilmez bunca iş.
Bâzılar baş, bâzılar el ovmada,
Bâzılar var, göğşe balçık sürmede!
Bir de katmış, öd-ağaç, koymuş şeker,
Giysisin kesmiş, çıkarmış tütsüler.
265. Bir de tutmuş nabzı, ellen ölçmede,
Başkalar, koklar nefesten öyle del

Yokluyor esrâr, şarap, afyon biri,
Şaştılar, bimezdiler hiç tedbiri.

Hem, haber vermiştiler eş dosta da,
Hem falan, attârda baygın yatmada.
Hem, neden baygındı, bilmez kimseler,
Düştü damdan teşt meğer, bilmezdiler.
Vardı bilmiş, pek de gürbüz kardeşi,
Tezce koşmak, gelmek olmuştur işi.

270. Saklamış koltukta, bir it pisliği,
Öfkelenmiş halka, yaklaşmış iyi.
Hem neden baygınsa ben, bilmekteyim,
Derdi bildim, ben tedâvi eyleyim.
Sen sebep bilmez isen, iş zor demek,
Vardır artık ihtimâller, yüz desek.
Bir sebep belliyse, artık iş kolay,
Hem sebep belliyse, yoktur cehle pay!
Der içinden: "Beyne sinmiş pis koku,
Beyne te'sir eyleyen tek, it boku!
275. Rızkı bulmak üzre gelmiş batmaya,
Pisle uğraşmış, dönüp debbağlığa."
Tıpta üstâd, Câlînus der baksana,
Hasta âdet eylemiş, sen ver ona.
Âdetinden ayrı, bir dert var ise,
Âdetinden ver, devâdir herkese.
Bir böcek olmuş taşır, it pisliği,
Hep bayıltır, misk sunarsan gerçeği!
Hem onun dermân, olur it pisliği,
Onla hem hal, belle artık gerçeği!
280. "Pisledir pis"²²⁹ âyetinden sen oku,
Anla artık mânâsından doğruyu!
Hem öğüt vermiş olan, açmış kapu,
Kurtuluş der, sundu amber, gül suyu.
İtimâdın lâyığı, ey kimseler,
Pis için, olmaz temiz, iylik meğer!

²²⁹ "Kötü erkekler kötü kadınlara, kötü kadınlar kötü er-
keklerle.." (Nûr, 26) buyurulmuştur.

Çünkü vahyin itri sarhoş etmede,
Hep uğursuzlukta, senden gelmede!

“Sözlerin vermekte zahmet bizlere,
Va’zınız zorluk sunar densizlere!”

285. Başlayıp, susmaz, öğütler verseniz,
Taşlarız, artık gerektir ölmeniz.”

Biz, ayıplardan semirmiş gelmişiz,
Hem, nasihat dinlemekten geçmişiz.

Lokmamız, artık yalan olmuş iken,
Tebliğindendir bozuk midem de, sen!

Senle artmış, yüz kat olmuş derdimiz,
Akla dermân, siz de afyon verdiniz.

DEBBAĞIN BİRÂDERİNİN,
KARDEŞİNİ KÖPEK PİSLİĞİ KOKUSUYLA
GİZLİCE TEDÂVİ ETMESİ

Halkı savmışken başından, şimdi der;
“Görmesin dermân verirken kimseler!”

290. Ağzı sır söyler gibi tutmuş ona,
Soktu pislikten onun tam burnuna.

Beyne dermân oldu pislik, bilmede,
Vermeden ovmuş, eliyle ezme del!

Hem o ân başlar, dudak oynaşmaya
Halk sihir sanmışta başlar şaşmaya.

Hem de söylerler: “Okur efsûn ona,
Öldü, efsûn dermân olmuşken ona!”

Hem fesâdın iş, zinâ, göz süzmedir,
Hep günahlar, orya yönlenmenledir!

295. Almayan kimdir, nasihat miskini,
Şüphesiz, olmuş fesâdın düşkününü.

Hak, “necistirler” demiş müşriklere,
Öyle doğmuşlar, bulaşmış şirklere.

Pisliğin kurt, orda doğmuş, ordadır,
Bilmez amber, bir değişmiş hûyladır.

Serpseniz nûr, hiç isâbet eylemez.
Bir kabuktur, aslâ bir kalp peylemez!

Bir kısım nûr vermiş olsun, Hak ona,
Gübreden, civciv çıkarmış bak ona!

300. Gübreden peydâ olan, bir kuşsa da,
Hem gelip, irfan bulup nûrlanmada!

Sen o nûrdan, pek uzak kaldın meğer!
Burnu, pislik içre sokmuşsun, gider!

Benden ayrıldın, yüzün solgun senin,
Hem sararmış yaprağın; hâm meyvesin!

Simsiyâh olmuş âteşten, bak kazan,
Et de karttır, öyle kalmıştır inân.

Ayrılıklar kaynatan yıllarca ben,
Hâmlüğün artmış, nifâksın şimdi sen!

305. Hastalıktan bir koruksun, hem yine,
Hep üzüm olmuş ve sensin hâm yine.

ÂŞIĞIN YAPTIĞI SUÇTAN HİLE İLE
ÖZÜR DİLEMESİ, MAŞÛKUN DA,
BU HİLEYİ ANLAMASI

Der ki âşik: “İmtihân ettim seni,
Er misin, kancık mısın, bilsem seni?”

İmtihânsız dahi, bilmiştim inân,
Duymalar, görmek kadar olmaz ayân!

Sen güzellikten güneş, bilmiş cihân,
İmtihân etsen güneş, bulmaz ziyân.

Sen ki bensin, belki bildim ben seni,
İmtihân etmekteyim hep, ben beni!

310. Enbiyâlar imtihan etmiştiler,
Doğdu onlardan, büyük mucizeler.

İmtihân ettim, cemâlinden gözü,
Kem gözünden, saklasam derdim sizi!

Haznesin sen, hem cihân olmuş vîrân,
Hiç de sen incinme, gâyemsin, inân!

Ben araştırdım, bütünden iffetin.
Düşmanım duysun diler oldum hemin!

Bahseder oldukça, hep senden dilim,
Şâhidim olsun dilerdim, gözlerim.

315. Varsa bir suç, ey güzel yüz sevgilim,
Hem kılıç, hem ben, kefenle gelmişim.

Öz elin kessin gerektir boynumu,
Başka elden öldürülmem doğru mu?

Ayrılıklardan gelip sen, söz deme,
Yap ne dersen, ayrılık hiç söyleme!"

Şimdi sözler ülkesi olmuş yolum,
Vaktimiz dar amma hiç ermez elim!

Bir söz ettik oysa sırdır gizlerimiz,
Ölmemişsek, böyle kalsın isteriz!

ÂŞIĞIN ÖZÜR DİLEYİŞİNİ
MAŞÛKUN REDDETMESİ VE ONUN
ŞEYTÂNİYETİNİ YÜZÜNE VURMASI

320. Bir cevâp olsun, deyip başlar söze,
Apaçık hâl, pek siyâh gelmiş size.

Karmaşık hîlen, sunarsın adle sen,
Hali görmüşler için sundun neden?

Hîle, fisk, gönlünde her şey varsa ne?
Belli her şey, bizde rüsvâdır yine!

Örterim hep kulda mevcut aybı ben,
Hem neden, yüzüzlüğü ilânda sen?

Ceddin Âdem işlemiş elbet hata,
Anlamış suç, özre dönmüş oldu yâ!

325. Bilmiş Allah'tır bilen, kalkmış olur,
Çift ayak üstünde, af ister durur!

Hep oturmuş gâmların küllerdi iz,
Sıçramaz daldan o hiç, bahânesiz!

"Rabbenâ, biz nefse zulmettik" dedi,
Önden, ardından melek görmüş idi.

Câna benzer, gizli görmüş çok melek,
Elde değnek, yükselir tâ arşa dek.

Ol, Süleymân huzra durmuş bir böcek,
İşbu değnek, dövmesek, icitmesek!

330. Doğruluktan, başka yerken, durma sen,
Gözden üstün bir mürebbi, bilmeden!

Hep öğüt almış, temizlenmişse kör,
Sonra tekrâr kirlenir, sen bak ve gör!

Sen ki, görmez kul değilsin, ey adam,
Bir kazâ gelsin, kör oldun orda tam.

Bir tesâdüfken düşer gözken gören,
Ku'ya düşmek nâdirat olmuş hemen!

Hem kazâlar, körlerin yoldâş olur,
Düşmeler körlerde uygun, hûy kalır.

335. Hem düşer pis yerde, almaz hiç koku,
Ben miyim kokmuş, bulaşmış şey mi bu?

Serpeler üstten de miskler, hiç bilen,
Yâr sunarken, o benim sanmış hemen!

Çift gözünden, nûr saçan ey mutlu gell!
Çift gözün, yüz anneden, soydan güzel!

Kalp gözün, yetmiş defa yüksek daha,
His gözü, ondan gıdalar almada!

Pek yazık, yollarda vardır yolkesen,
Nerde görsün, dil düğümlerimş hemen!

340. Hem ayak bağlansa, rahvânlık biter,
Bir ağır bağıdır ki, affetsen yeter!

Gönlümün sözler dökülmüş, hep yazık,
İnciler, kıskanç değirmenden kırık!

Hem eğer, incim ezilmiş olsa da,
Hasta gözken, sürme sunmuş olmada.

İnci, sen hiç sıkma cân, hem bil ki sen,
Sen ezildin, gözde nûr oldun hemen!

Bak, bütün boş söylenilmiş söz ne var,
Âkıbet, doğrulttu Allah, âşikâr!

345. Hem öğütmüşlerde buğday, olmuş un,
Olmuş ekmek, yer desen, dükkân onun!

Sende suçlar, çıktı âşık meydâna,
Yağ, su neymiş, eyle terk, suçlansana!

Hem uyan şey, buydu insanoğluna,
"Nefse zulmettik" demek, uymuş ona!

İsteğin neymiş senin, arz et hemen,
Olma İblîs, iddiâ ispâtta sen.

- Örttü şeytân aybı, hem yüzüzlüğü,
Sen çalış, uğraş, didin at örtüyü!
350. Hem Ebu Cehl, istemiş mû'cizeyi,
Kinle dolmuş, san Oğuz, bir Türk beyi.
İstemez Sıddık, olan mû'cizeler,
Der bu yüz; "tek doğru" der, "yok eğriler."
Sen misil bir şâhsa benlik, neydi bu?
Hiç yakışmaz sen sınar olsan onu!
-
- BİR YAHUDİ'NİN HZ. ALİ'YE
(R.A.): "EĞER HAKK'IN HIFZINDAN
EMİN İSEN, KENDİNİ BU KÖŞKÜN
TEPESİNDEN AŞAĞIYA AT" DEMESİ
-
- Bilmeyen Allah'ı hiç tâzim nedir,
Murtazâ'ya bir inatkâr şöyle der;
"Yükselen bir damda olsan, ey yüce,
Hak korur, elbet bilensin öylece!"
355. Der: "Evet, hem doğduğum günden beri,
Hıfzı var Hakk'ın, sunar gerçekleri."
"Gel, güven Hak hıfza, damdan atla sen,
Sen güven, Allah olurken hıfz eden!
Tam yakın bulsun gerek, gönlümdeki,
İtikâdın pek güzel, ispâtla ki!"
Murtazâ der: "Sus, defol, gel sen sakın,
Cân, cesâretten, belâlar bulmasın.
Doğdu nerden, kul meğer lâyük mî ki,
Hakk'ı bir kez imtihân etsin peki?"
360. Kul için lâyük mî, ahmak kimseye,
Ey edepsiz Hakk'ı imtihân niye?
İmtihân etmek, yakışmış Allah'a,
Durmadan var imtihân, vardır daha!
Saklı kalmış, her ne hâller varsa da,
Hâli hem, âyan beyân göstermede!
Der mi hiç Âdem ki hem: "Yâ Rabbenâ,
Niyetim hep, imtihan olmuş sana?"
- Görmek isterdim, nedir ben hükmü hem,
Kimde var âh! Böyle cüretler demem!
365. Ahmak aklın, varsa bir sersem meğer!
Özrünüz, olmuş günahlardan beter!
Gök yüceltmış, kubbeler vermiş kesin,
Hakk'ı sen hem, imtihân etmekte sin!
Ey hayır, şerden habersiz kendini,
İmtihân et, sonra dön et gayrini!
İmtihân etsen eğer sen, kendini,
Başkasından vazgeçersin, ey deni!
Hem bilirsin, sen şekerden parçasın,
Öğrenirsin, sen bütün raflardasın!
370. Öğrenirsin, imtihânsız Hak sana,
Hiç şeker sunmaz ki, yersiz insana!
İmtihânsız, baş olur olsan ki sen,
Hiç ayakaltında koymaz, bil hemen!
Akla sâhip kimse, atmaz inciler,
Pis sidik, dolmuş gölet, görsün eğer!
Yollamaz buğday, samân konmuş yere,
Bilmiş olsun, öyle hâkim, bir kere!
Şeyh denen sunmuş delil, rehber ki bu,
İmtihan etsen, eşeksin doğrusu.
375. İmtihân etsem de, dînin üzre sen,
İmtihâna uğrayan, sensin hemen!
Hem çıkar, çıplaklaşır tam cüretin,
Kendi kendin, sorgu olsun niyyetin!
Zerre, dağ tartmak için kalkıştı mı?
Hep kopar, kalmaz terâzi zıkkımı!
Bir kıyâs yapmış terâzi kendine,
Hak erinden, tartma istemiş yine.
Sığmamış şeyh, hiç akıl tartmaz onu,
Akl terâzin parçalar, tek doğru bul!
380. Bil ayıptır imtihân etmek onu,
Hükm, tasarruf etme hiç, hüsrân sonu!
Hem tasarruf eylesin nakş, nakkaşı,
Hem nasıl ister, bu olsun uğraşı?

İmtihân etmiş ve görmüş olsalar,
Nakşı çekmiş, nakkaş olmuştur gider!

Nakkaşın hükmünce nakşı adidir,
Hem elinden çok nakış gelmektedir.

Ermiş olsun, imtihanın şüpheye,
Tâlihini yok, geldiler baş kesmeye.

385. Böyle bir iş gelse, tez yönlen ona,
Hakk'a dön, tek secde lâyıktır sana.
Gözyaşından ısla, dolsun secdegâh,
Vesvesen bitsin deyip sen, gürle, âhl!
Hakk'ı sen, etmek dilerken imtihan,
Sende dîn, mescitti **harnup**'tur²³⁰ inân."

MESCİD-i AKSÂ İLE HARNUP HİKÂYESİ
VE SÜLEYMÂN'DAN EVVEL DÂVÜD'UN
(A.S.) O MESCİDİ YAPMAK İSTEMESİ

Dâvud'un azmi sıkıştırmış idi,
Mescid-i Aksâ, taş olsun istedi.

Geldi Haktan bir vahy: "Terket bunu",
Elde imkan yok bina etsen onu.

390. Böyle bir hâl, hiç bizim takdîr değil,
Mescid-i Aksâ, yapılmaz sen de bill!"
"Sır bilen Allah'ımız, cürmüm nedir?
Yapma dersin, yapmamak, emrinledir."
"Yok suçun, döktün sesinden bunca kan,
Bunca mazlûm eyleyip durmuş figân.
Bunca insan avlamış, durmuş sesin,
Avlanıp ölmüş ve av olmuş kesin!"
Nameniz, binlerce kanlar dökmede,
Cân yakan nâmen de, cânlar sökmede."
395. "Ben senin mağlûbun oldum, mestinim,
Kudretinden bağlıdır artık elim!"

²³⁰ Harrub: Keçi boynuzu ağacı. Bittiği yerlerde binalar harâb olmuştur.

Hem o merhûm, şâha mağlûp olsa da,
Mağlûp olmak dahi, yokluk oldu yâh!"

Hak: "O mağlûpluk ki, nispî yokluğun,
Bil yakinen, olmamış yokluk sonun.

Böyle yokluk, geçme kendinden demek,
Varlığın en üste ermek oldu tek!

Yoktur olmaz, Hakk'a nispet eylesen,
Hem fenâdan, tam bekâ bulmuş iken.

400. Cümle rûhlar, hep onun tedbîrledir,
Cümle tenler, hem onun emriyledir.

Kim ki hem, mağlûbu olmuş lûtfunun,
İhtiyârsız, muktedir olmuş bütün!

İhtiyâr bulmakta maksât, son fasıl,
Allah'ın emrinde kaybolmak asıl!

İhtiyâr, benlik, eğer mahvolmasa,
Kalmamıştır, orda lezzet ortada.

Hem cihânın lokma, şerbet lezzeti,
Lezzetin yitmekle, sunmuş nevbeti.

405. Kim ki kurtulmuş ve atmış tatları,
Yitti lezzet, sâde lezzettir varı."

"MUHAKKAK Kİ MÜ'MİNLER
BİRBİRLERİNİN KARDEŞİDİRLER" ÂYETİ
VE "ÂLİMLER TEK BİR NEFES GİBİDİR"
HADİSİNİN ŞERHİ; BİLHASSA DÂVÜD
VE SÜLEYMÂN NEBİLERLE DİĞER
PEYGAMBERLERİN BİRLİĞİ, BUNLARDAN
BİRİNİN İNKÂRIYLA HİÇBİR NEBİYE
İMANIN SAHİH OLMAYACAĞI

Sende kuvvet, gayretin çok, baksana,
Mescidin inşa, nâsıptır oğluna!

- * Geldi Hak'tan bir hitâp Dâvud için,
"Ey seçilmiş, bil yapar oğlun senin!

Yapsa oğlun, bil ki sen yaptın demek,
Hep inânmış kimseler bir, yok ki tek!

Çokça mü'min var, imanlar aynıdır,
Tence pek çok olsalar hep rûhta bir.

- Ayrı cân, idrâk taşır insan olan,
Hem eşek, hayvân, öküzden ayrılan.
410. Bil şu insan, aklı rûhundan öte,
Rûh ki var, ermiş ve olgun etmedel
Rûhta birlik olmamış hayvanların,
Nefste tevhit, bulmayan rûh onların.
Yense ekmekler, doyuramaz rûhunu,
Yük taşır rûhlar ki, bilmezler onu!
Ölse bir kez, hayvânî rûh mutlanır,
Görse nimet, pek hasûttur kıskanır.
Kurt, köpek, hayvanlar ayrı rûh taşır,
Bir olan rûh, Hak olur aslanlaşır!
415. Bir dedim, birlikte ben cem eyledim,
Birse rûh, cismiyle çokluktan dedim.
Hem güneş nûrlandırır, tek nûru var,
Hânenin içlerde, çok nûrlar sunar.
Sen duvarlar, kaldırır olsan bile,
Onların nûr, mutlaka birdir hele.
Evlerin, elbet temel kalmaz yine,
Sır çıkar, onlar dönerler mü'mine.
Böyle sözden, onca müşküller doğar,
Misli yok hem, sâde bir örnek sunar.
420. Aslanın çok farkı, fert aslan desen,
İnsanın şâhsında fark çok, belle sen!
Sâde benzerlik sunar, olmuş misâl,
Korkusuz cân varsa bak sen, hisse all
Kahramanlık varsa, aslanlık demek,
Aslana hiç benzemez biz neylesek!
Tıpkı bir nakş yok cihânın, baksana,
Örnek olsun gösterim, dersem sana.
Benzeyiş noksân, fakat göstermeli,
Tâ ki geçsin, sendedir hayret yeli!
425. Hem karanlık başlasın gelsin gece,
Yakma istenmekte kandil öylece.
Hem چراغ ten misli, say sen nûru cân,
Mum, fitil, eczâyâ muhtâçtır inân!
- Bizde hem, nefsin fitil, tam altıdır,
Hem yemek, içmek ve yatmak harcıdır.
Hem yemez, içmez ve yatmaz yok nefes,
Yer, içer, bunlar yaşatmaz, haydi kes!
Yağ, fitil yokken bulunmazmış bekâ,
Yağ, fitiller hiçte, sunmazmış vefâ.
430. Çünkü yağ, muhtâcî nûr, ölse diyorum,
Bir sabâh olsun, ölüm var bilmiyor!
Âdemin hislerde yoktur hiç bekâ,
Haşrı nûrdan yok olurlar mutlaka.
Bitkinin benzer değil, soylarda cân,
Hem bütünden, kalkmamıştır ortadan.
Şimdi rûhlar, sanki yıldız benzeri,
Bir güneş, silmiş görünmez izleri.
Ağrı bitmiştir, ısırmışken pire,
Bir yılan sokmuşsa gör, aynen yere!
435. Çıplacık insan, gelip soksun arı,
Kurtuluş, artık suyun en dipleri!
Üstte onlar başlamışlar dönmeye,
Baş çıkarsın, beklesir soksak diye.
Hakk'ı biz ansak, sudur gerçek anış,
Hem kadın, hem erde hiçtir anlayış!
Hak anış umanıdır, sen, dal hele;
Sabra yönlen, bitsin artık velvele!
Sâf sudan hûy bulsanız siz bir defâ,
Hem bürünmüş oldunuz ondan sefâ.
440. Öyle bir hâldir, su vermiş olmada,
Şer, arın gelmişte senden kaçmada.
İstiyorsan, gel uzaklaş sen sudan,
Aldığın hûy senden olmaz ayrılan.
Bâzı insanlar, cihândan gittiler,
Hak sîfât almış ve hep fânîydiler.
Hep sîfâtlar yitti, bir bak öyle de,
Bir güneş var, sanki yıldız sönmeye.

Derse, Kur'ân'dan defiller bul da sun!
Hepsitoplanmış **"ledeynâ muhderûn!"**²³¹

445. "Muhderûn" denmiş için, yokluk nedir?
Bil yakinen, sen bekâ var, öyledir!

Rûhu mahcûplar, cezâlar buldular,
Hakka ermişler, hicâpsız oldular.

Cânlinın kandîldi maksât, söyledim,
Rûhu cismânîyle, birleşmez dedim.

Rûhu birleştire ki sâliklerle sen,
Pek mukaddeslik sunan, rûhlar iken!

Sende olmuş olsa, yüz kandîl hele,
Sönme, yanman kaldı, birlik yok bile.

450. Ayrılıktan, harptedir ashâbımız,
Hiç nebîlerden, savaştan, yok ki iz.

Evliyânın rûh, güneştir, bak ona,
Bizde nûr kandîl ve mumdur baksana.

Sönse bir kandîl, yanar tekrâr biri,
Ölse bir kandil, yanar bir diğeri!

Rûh yaşar hayvanda, hep yerken gıdâ,
Öldü mutlak, zor, râhatlık bulsa da.

Ölse kandîl, hem sönüp kaldırsalar,
Komşunun kandîl için, sönmek mi var?

455. Bir evin nûr yok, öbür dâim yanar,
Her evin kandîlse ayrı ayrılır.

İşte bunlar, hayvânî rûhtan misâl,
Rabbanî rûhun misâl, olmaz bu hâl!

Doğsa Hindistan'da ay hem bir kere,
Ondan aydınlandı, çok ev, pencere.

Yüzler ev olsun, gelip dönmüş ışık,
Batsın ay, hem cümlelerin sönmüş ışık.

Parlasın, doğsun güneş, dolsun ufuk,
Nûru her bir hanenin olmuş konuk.

460. Cân güneş, etsin gurûp, hem son bulur,
Evlerin, içlerde nûrlar, kaybolur.

Benzetiş nûrun misâldir, denk değil,
Sende rehber, onda, yol kesmişti bil!

Bir örümcek misli çirkin huylusu,
Perde örmüş, idrâki kör etti bu!

Tükrüğünden, nûra germiş perdeler,
Kendinin idrâk, gözünden kör eder.

Kim tutar at boynu, ermiş isteye,
Kim ayaktan tutsa, ermiş tekmeyle!

465. Gemsiz olmuş, serkeş at, bulsan çekil,
Bul akıl, dîn, hep selâmet sende bil!

Biz beyân ettik, basittir bilme sen,
Nefs için sabr var, meşakkatler veren!

MESCİD-İ AKSÂ BİNASI HİKÂYESİNİN DEVAMI

Gör Süleymân, başlamıştır mescide,
Tertemiz şey Ka'be san sen, has Mine!

Onda zîynet, çok güzellikler dolar,
Yok, donukluk, her güzellik âşikâr!

Ustalar söktükçe dağdan, taş ne var,
"Uygunum ben, al götür der, âşikâr!

470. Âdem'in maden, su, topraktandı yâ,
Taş ve kerpiç, parlatan, nûr, buydu yâ.

Taş, hamalsız, kalkıp ordan gelmede,
Hem duvarlar, hem sütun yükselmede.

Hak buyurmuş: "Cennetin hoştur duvar,
Şöyle cânsız, çirkin olmaz âşikâr!"

Cânlıdır cennet misil tenden duvar,
Çünkü Şâhlar şâhının mensuptular!

Her ağaç, her meyve cennet ehline,
Söz eder, sohbet eder, dilden yine!

475. Yapmamış âlet, sebepler, cenneti,
Orda üstâd, gör amelle niyyeti.

Burda ev yaptık, ölen toprak, sudan,
Cennetin evler; ibâdet, duyğudan!

²³¹ "Onların hepsi huzurumuzdadır." (Yasin, 51-53)

Aslı benzer, burda eksik, burda suç!
Ahretin evdir amel, ilmin sonuç!

Hep sedirler, köşk ve tâçlar, giysiler,
Ehl-i cenneten suâl, sohbeteler.

Sergilenmiş cenneti yoktur seren,
Hem temizdir, yoktur elbet el süren!

480. Gam tozundan dolsa şu gönlün evi,
Hep temizler, sen yaparsan tövbeyi!
Taht gezermiş, orda yoktur gezdiren,
Halkalar söyler, çalar sazdır hemen!
Kalpte mevcût cânlılık, sunmuş bunu,
Neyleyim, îzâha imkân yok onu!
Her sabâh, gelmiş Süleymân camiye,
Niyet etmiş, halkı irşât etmeye.
Hep öğüt vermekte, hem saz, sözle de,
Bâzı bir iş, hem namâz rûknüyle de.

485. Hem öğüt, fi'liyle halkı cezp eder,
Hem sağır, rûhsuz sebeplenmiş meğer!
Böyle öğdün emri az vehm eylesem,
Halka te'sir olmuş artık muhteşem!

HZ. OSMAN'IN (R.A.)

HİLÂFETİNDEKİ İLK HUTBESİNDE
"İŞLE ÖĞÜT VEREN, SÖZLE ÖĞÜT
VERENDEN EVLÂDIR" DEMESİ

Âmir olmuş, çıktı Osman minbere,
Hem hilafet vakti ermiş servere!

Hem Resûl'den, kalma üç kat merdiven,
Orta yer, Sıddık'a yer olmuş hemen!

Hem Ömer seçmişti, en alçak yeri,
Dîne hürmet eyleyip, seçmiş biri.

490. Hem mübârek, bahtlı Osman, öylece,
Çıktı tahtın üste durmuş güçlüce.
Boşboğaz bir kimse, sormuş bir kere,
"Kim oturmuştur, Resûl'ün has yere."

Sen ki, onlardan daha noksâncasın,
Hem nasıl, onlarla denklik sağladın?"

"Bir de, dursam, derler olmuşsun Ömer,
Böyle vehmindir, bulur elbette yer.

Orta yer varken otursam ben yine,
Sen Ebûbekr olmadın dersin yine.

495. İşbu yüksek yer, makâm-ı Mustafâ,
Misli olmaz, vehmimiz vermez safâ!"
Hem îlâhî sevginin lâyıık hemen,
Beklemiş birkaç sâat söz etmeden.
Kimsenin güç yok, desin, "gel söyle sen,"
Kimse çıkmaz oldu mescitten neden?
Çöktü bir heybet, cemâat üstüne,
Çöktü mescit, nûrla dolmuştur yine.
Hem görenler gördü, minber nûrladı,
Var güneş, körler, harından anladı!

500. Gün doğar, körler bütün anlar onu,
Hem sıcaklıktan, bulurlar doğruyu.
Gerçeğin doğsun güneş, gözler açar,
Gösterir etrâfta hem, aynen ne var.
Hem harâretten, sıkık bir hâli var,
Hem harâretten gönüller haz duyar!
Kör alırken, dâimî nûrdan eser,
"Sanki ben artık, görür oldumdu" der.
Has olan sen, sarhoş oldun âşikâr,
Duyduğun zevk, açmaya az yol ki var!

505. Kör, güneşten bunca kısmet bulmada,
Böyle yüz olsun, bilen, Allah'tı yâ!
Nûru Hak'tan yol bulan bir kimseyi,
İbni Sinâ bilmemiş şerh etmeyi!
Yüz kat olsun dille kim söyler bize?
El, görüşten perdeler açsın göze?
El uzatsın, bir ulaşsın perdeye,
Hak kılıç dönmüş de, eller kesmeye.
El nedir hem? Dalsa bir serkeşçe de,
Bir bakarsın, Hakk'ın el bağı kesmede!

510. Ben sözün hükmünce söz derken sana,
Yoksa el, dil nerde? Hak var baksana!
Teyze erkek olsa, derlermiş dayı,
Böyle söz ancak budur, almış payı.
Şüpheden geçmiş gözün, sözden ara,
On asırlık yol olur, bir fasıla!
Kesme, sen um! Hak diler, olsun eğer,
Nûr-u Hak gökten bulur ânında yer!
Yüz eser sunmuş, gün, ay, yıldız yere,
Yüklemiş yük yerdeki madenlere.

515. Gökte yıldız, zulmeti kaldırmada,
Nefse Hak yıldızda nûrlar sunmada!
İşte, beş yüz yıl uzak gökler yere,
Hissesinden, pek yakındır yerlere.
Hem Zühâl üç bin ve beş yüz yıl uzak,
Durmadan te'siri gözlenmekte bak.
İstesin Hak, gölge, kalmaz yok olur,
Hem güneş görsün değersizlik bulur!
Pâk nefisler öyle sunmuş nûrları,
Yıldıza sunmuş medet, bil onları.

520. Fayda sunmuş sanma yıldızlar bize,
İşte gerçek, kul sefa her yıldız.

BİLGİNLER, İNSAN KÜÇÜK ÂLEMDİR
DERLER, DİN BÜYÜKLERİ, ALLAH
DOSTLARI İSE İNSAN BÜYÜK ÂLEMDİR
DEMIŞLERDİR

Sûreten sen, bir küçük âlem isen,
En büyük, âlemsin ölmez sevgiden!
Sanmışsınız, dallar sebeptir meyveye,
Gerçi dal gelmiş erişmiş meyvede!
Meyve almak olmasın, bir kez ümît,
Bahçivân dikmez ağaç, gel sen işit!
Sûreten dal, meyve, mahsul vermede,
Her tohum, elbet ağaç göndermede!

525. İşte bundan söylemiş söz, Mustafâ,
"Evliyâlar, bayrağım altında yâ!"
İşte bundan, söylemiş hakkın Nebi,
"Sonda geldik, ilk biziz Hak mektebi!
Sûreten ben, Âdem'in bir nesliyim,
Ben ki, mânâdan da Âdem ceddiyim!
İlk bana dönmüş melekler secdeye,
İşte bundan çıktı Âdem yükseğe!
Öyle doğmuş, rûhça olmuştum peder,
Hem çekirdekler, ağaç olmuş gider.

530. Fikrin evveller, amelden son bulur,
Hem ezel vasfınla, fikr aynen olur.
İşte gökler, bunca kervân yerlere,
Hep gelip, gitmektedirler bir yere.
Hiç değildir, kervânın yollar uzak,
Kurtarılmışsan, uzaklık yok ki bak.
Hem gönül, her ân giderken Kâbe'ye,
Erdi ten, Hak lûtfu, aynen hisseye.
Hem uzak, dersen yakın, varlık için,
Hiç gerekmez, böyle hâl, Hak neylesin?

535. Cismi, Allah tebdîl etsin bir kere,
İhtiyâç duymaz ki, fersah, millere!
Yüz ümît var burda, bir bak ey yiğit,
Hâli terk et, eyle gayret, aşka git!
Gözlerin ört sen, giderken bir gemi,
Gitse, sen gittin onunla her demi.

"BENİM ÜMMETİM NUH'UN
GEMİSİNE BENZER. O GEMİYE
TUTUNAN KURTULUR. ONDAN
AYRILAN BATAR VE BOĞULUR"
HADİS-İ ŞERİFİNİN TEFSİRİ

Hem bu yüzdendir buyurmuştur Nebî,
"Ben zamân tûfânının sandal gibi!
Ben ve ashâbım desen, Nuh'un gemi,
Kim sığsın, kurtuluş sunmuş demi.

540. Şeyhle olsan, yok ki çirkinlik sana,
Gündüz, akşam bir gemin var, baksanal!
Hem korur cânân, bilir olsan emi,
Yer bulan bir kimsesin, vardır gemi.
Vaktinin peygamberiymiş, her velfî,
İlme mağrur olmamışlar, bilmeli!
Aslan olsan, çıkma rehbersiz yola,
Hem gurûr, sunmaktadır, zillet kula!
Sen de gel, şeyhin kanattan uç hele,
Askerinden, geçse yardımlar ele.

545. Lûtfunun has dalga, olmuşken kanat,
Kahrının âteş olur, bindinse at.

Lûtfu, sen zıd sayma aslâ, kahrına,
Bir görürsün, has bakarsan, sen onal!
Bir zamân kilken, yeşertir şeyh seni,
Bir zamân yâr aşkla, sağlar şışmeni.
Ârifân, bâzen dönerken cânsıza,
Erdi gül, nesrin bitirmek, vasfına.
Hem görür ârif ve görmez başkası,
Cahilin olmaz ki cennet kokması.

550. Yâri, inkârdan korur olsan içi,
Gülzârından, rûhadır itrin göçül!
Bir temizlen, al o dosttan sen koku,
Bil, Resûl almış Yemen'lerden koku!
Sen, Mirâç ehliyle, saf tutsan hele,
Yokluğun atlar, çekermiş göklere!
Sanma sen Mirâç olur yerden Ay'a,
Hem kamış dolmuş şeker benzerdi ya?
Gökte yükselsin buhar, Mirâç değil,
Anne rahmiymiş cenin Mirâc'ı bill!

555. Yokluğun at, bir Burak'tır öyle ki,
Yok, olursan, Hakk'a ermeklik ne ki?
Dağ, denizler, sanma ermiştir ona,
His cihânından atarken ardına!

Bir vapur var, orda sen diz kır, otur,
Yâre yönlen, sende cân ol, orda dur!
Cümle rûhlar koştı yoktan varlığa,
Öyle koş, elsiz, ayaksız yokluğa!
Dinleyen, gaflette kalmış olmasa,
Hem kıyâstan, perdeler yırtardı yâ!

560. Ey felek saç, sözlerinden inciler,
Ey cihân, gel sen utan! Var böyle yer!
İnci saçsan, yüz kat artar inciden,
Cânsız olmuştur duyan, hem söyleyen.
Saçmış olsan incilerden, kendine,
Madde, mânâ, yüz kat artmıştır yine!

BELKIS'IN SABÂ ŞEHRİNDEN
SÜLEYMÂN'A (A.S.) HEDİYE
GÖNDERMESİ

Armağan sunmuştu Belkis yüz deve,
Yükte altından olan kerpiçti de.
Yer döşenmiş hep de altın gördüler,
Hem Süleymân mülkünün bağ, bahçeler.

565. Yerler altın, geçti kırk gün, bitmiyor,
Altının kıymet, avuç toz etmiyor!
Hem biz altınlar alıp dönsek geri,
Burda altın, hiç kalır, yoktur yeri.
Böyle bir toprak ki, hep altın bütün,
Orya altın sunma abestir düşün!
Aklı, sen bir armağan sunmaktasın,
Kilden alçak, Hak için aklın kesin.
En değersiz armağanmış bildiler,
Oldu mahcûp, hem de ordan gittiler.

570. Sonra derler "Her ne olmuş olsa o,
Biz kuluz, hem elçiyiz, gerçekse bu!
Toprak olsun, altın olsun bizce, tek,
Hem verilmiş emri, tam yapmak gerek.
Duy, Süleymân fermân etsin bizlere,
Durmadan hep, söylenilsin bir kere."

- Gördü, hem gülmüş Süleymân öyle ki,
"Armağan kim istemiş, sizden peki?
Ben, verin siz armağan, aslâ demem,
Kimse lâyük, armağanlar bende hem.
575. Var bizim, gaypten tükenmez armağan,
Hiç beşer bilmez, uzak istek inân.
Taptınız, altın yapan bir yıldız,
Hak yaratmış, kurtuluş, tek Hak size.
Kıymeten yüksek bu rûh, alçalttınız,
Hem güneş haktır, deyip siz taptınız!
Hem güneş, Hak emri almış aşçımız,
Oldu ahmaklık, o dem, bil Hakk'ımız!
Gün tutulmuş olsa, siz neylersiniz?
Bir karârşın, siz mi yok eylersiniz?
580. Hem siyâhlık gitse derken, sıkça siz,
Nûru Hak versin, duâ eylersiniz!
Gelseler, öldürme isterken gece,
Yok güneş, yalvarmalar boş öylece!
Bunca müşküller olur, artık gece,
Taptığın mabutta yoktur öylece?
Hakk'a, gerçek secdelerden eylesen,
Bitti yıldız, Hakk'a oldun dost hemen!
Hakk'a mahrem olsanız, ben söylerim,
En karanlıktan güneş çıkmış derim.
585. Pâk o rûhtan gayri, yoktur şark ona,
Gündüz, akşâm yok doğuştan, fark ona.
Gündüz elbet, tek tecellî ânıdır,
Tam tecellî etse akşâm son bulur.
Zerreler elbet nasıl bulmuş güneş,
Hem güneş olmaz, Ülülelbâba eş!
Hem güneş parlar ve arzdir parlayan,
Her bakan gözler bütün, hayrân kalan.
Nisbet etsen sen onu Arş nûruna,
Gör, güneş bir zerre olmazmış ona!
590. Gözde kuvvet ihsan etsin bil Hüdâ,
Hep güneşler, şer ve alçak kalmada.
Kımyâgerdir, sâde bir tek te'siri,
Bir duman olmuş güneş, tutmuş yeri.
Bir yarım iksîr kadar, vursun ona,
Hep karanlıklar güneştir, baksana!
Bir sanatkârdır, tecellî verdi mi?
Hasse dolmuştur Zuhâl, almış demi!
Cümle yıldız, cümle cânlar, böyle bil,
Böyle yap mikyasa ve bir talip kesil!
595. Göz kamaşmıştır güneşten, işte hâl,
Sen de Rabbânî görüş, göz, iste al!
Göz kamaşmıştır, güneş bakmışsa bir,
Şu'alar bir bir gidip, sönmektedir.
Bakma, bir nûrdur güneş, olmuş âteş,
Nûra karşı, nâr olur zulmetle eş.
-
- MAĞRİBİLİ ŞEYH ABDULLAH'IN
KERÂMETLERİ VE NÛRU
-
- Garplı Abdullah demiş ki duy yine:
"Ben karanlık görmedim altmış sene!"
"Görmedim altmış sene gündüz, gece,
Görmedim ben bir karanlık öylece."
600. Cümle sûfî doğrular olmuş onu;
"Geceler, takip ederdik nûrunu."
Hep diken dolmuş çukur, çöllerde de,
Rehber olmuş, sundu mehtaplar yine!
Dönmeden yüz derdi: "Var dikkât çukur!
Sol yanından geç, düşersin yol budur!
Sonra, "sağdan geç" diyordu var diken,
"Böyle meylet" emridir vermiş hemen!
Biz, ayaklardan öperdik gündüzün,
Pek de yumşak, sanki olmuş bir gelin.
605. Yok çamurdan, yok ki bir tozdan eser,
Yok ki çatlak, değmemiş bir taş meğer!

Mağribî etmiş Hüdâ'dır, Şark'lı o,
Garplı ammâ, nûr saçan bir Şark'lı o.
Öyle bir nûr, aşkta rehvan at ki bu,
Hâm ve hasın gün korunmuş doğrusu.
Öyle bir nûrdur, yaratmış bin güneş,
Hep korur, olmaz karanlıklarla eş!
Ejdehâ, akrep yanından, ey mürît,
Kâmilin nûrdan yararlan, öyle git!

610. Bir temiz nûrdan, olurken rehberin,
Yolkesenler, parça parçaymış hemin.
"Yevmi lâ yehzillahün" Allah dedi,
"Nûrehum yehzâ"²³² okunsun istedi.
Hem kıyâmet vakti, nûrlar artacak,
Bulmak istersen, gerekir burda bak.
Verdi nûr Allah, bulutlansın gece,
Bak delâlet neyse bilmiş öylece.

SÜLEYMAN'IN BELKIS'IN ELÇİLERİNİ,
GETİRMİŞ OLDUKLARI HEDİYELERLE
BİRLİKTE GERİ GÖNDERMESİ

"Siz ki mahcûp elçiler, artık gidin,
İşte altınlar sizin, tek kalp verin!

615. Hem bizim altın da olsun körlere,
Hep yapın sizler kilit merkeplere!²³³
Kısağın, kızlık lâyıktır halkaya,
Âşığın altın, sararmış yüzdü yâ!
Hem sararmış yüz, nazargâh-ı Hüdâ,
Altının ma'den, güneş bakmıştı yâ!
Hem güneş şuâsı vurmuş her nere?
Hak nazar etmiş ve görmüş her nere?
Siz benim tutsaksınız, cândan da siz,
Şimdi teklîf eylememden korkunuz.

²³² "Allah kıyamet gününde Peygamberini
utandırmadı!"

²³³ Eskiden zenginler katırlar gebe kalsın
diye ferçlerini altın kilitler ile kilitlerlermiş.

620. Dânenin düşkün şu kuş, hırstan yana,
Var tuzak, hürrüm demiş düşman ona!
Kim gönülden dâne arzû etmede,
Nefsi tutsaklıkla coşmuş gitmede.
Hem bakışlar yönlenirken dâneye,
Her bakış bir bağ, ayaklar üzre de.
Hırsla bakmandır, düşürmüş ardıma,
Yok ki imkân burda gafil kalmama!
Çekti arkamdan bakışlar, hep seni,
Bil çeken olmaz ki gâfil ey denil!"

TERÂZİSİNİN DIRHEMİ BAŞ YIKANAN
KİL OLAN BİR ATTÂR İLE KİL YİYEN
MÜŞTERİNİN HİKÂYESİ

625. Kil yiyen attâra varmış, bekledi,
Şimdi ondan ben şeker alsam" dedi.
İşbu attâr hilekâr, hırsız biri,
Hep de topraktan onun dirhemleri.
Der ki attar: "Dirhemim kilden benim,
Sabr et azcık, ben tedârik eylerim."
"Ben şekerden isterim dirhem değil,
Dirhemini her neyse fark etmezdi bill!"
Kil yiyen var, kil desen, altın ne ki?
Hem alışkın kil yiyen, altın ne ki?
630. Bir kadın var şöyle dermiş oğlana;
"Bulmuşum bir kız, güzel dilber sana!
Çok güzel, nâmûslu, gerçek bir bacı,
Tertemiz kız, hem de soydan helvâcı."
Der ki genç: "Elbet güzeldir böyle hâl,
Böyle bir kız, hem şekerdir, hem de bal."
"Yoksa dirhem, tartın olsun kil senin,
Çünkü gönüm âşığymış meyvenin!"
Koydu mevcuttan terâzi üstüne,
Sonradan kil dirhemi koymuş yine!

635. Hem şeker koymak dilerken karşıya,
Başlamış tekrâr şekerden kırmaya.
Elde yok, kırmak için elbet keser,
Müşterî dersen, birâz beklerdiler.
Döndü attâr, hem gider gitmez öte,
Çaldı, kil yenmiş ve artık midede.
Görmesin attâr, deyip korkmaktadır,
Göz ucundan, kollayıp bakmaktadır!
Gördü attâr, meşgul etmiş kendini,
Hem ne çalsan çal, bizim çün hoş hanî!
640. Sen kilimden, böyle hep çalsan da ne,
Kendininkinden yiyorsun sen yine.
Sen çekindin, şimdi benden ey eşek,
Sen de "az yersin" ki korkum buydu tek.
Gerçi meşgûlüm fakat ahmak değil,
Çok şeker vermem, muhakkak sen de bill!
Aldığın ân, sen şeker az gelmede,
Anlaşılmıştır, şu ahmaklık nede!
Kuş görür hem, dâne görmek hoş gelir,
Dâne gerçekten de, yol kesmektedir.
645. Göz zinâsından, alırsan zevki sen,
Hem kebâp yersin etinden, bil ki sen!
Böyle bakmak, bir zehir oktur sana,
Artırır aşk, sabrı silmiş baksana.
Madde yemdir, hem zayıf kalmış kuşa,
Ukba yemdir, hep şeref bulmuş kuşa.
Öyle bir mülktür, tuzaktır bil ki sen,
Çok büyük kuşlar bulup, av eyleyen.
Hem Süleymân'ım, sizin mülklerde ben,
Saklarım dertten, helâkten. bil ki sen!
650. Ettiniz siz, mülke tutsak, siz, sizi,
Mülke sâhip sen, helâkin yok izi!
Ey cihânın tutsağı, harîs adam,
Sen şu dünyânın esîrsin, hem de tam!

Hem de rûhen, sen cihân hepsindesin,
Nerye dek kendin büyük bilmektesin?

SÜLEYMÂN'IN (A.S.) ELÇİLERİN
GÖNLÜNÜ ALMASI, ONLARA İLTİFÂTTA
BULUNMASI, GÖNÜLLERİNDEKİ
ÜRKEKLİĞİ GİDERMESİ VE GETİRİLEN
HEDİYELERİ KABUL ETMEYİŞ SEBEBİNİN
ELÇİLERE ŞERH VE İZÂHI

Elçiler, sizler benim elçimsiniz,
Reddimiz, üstün kabulden, bilseniz!

Belkıs'ın huzrunda sizler söyleyin,
Çölde altın, hiç tükenmezdir diyin!

655. Anlasın, hiç meylimiz yok altına,
Sundu altın neyse hep, Allah bana!

İster Allah, altın olmuş cümle yer,
Yer dolar kıymet bulunmaz inciler.

Sen ki hep, altın seçip, tercih eden,
Gör ki mahşer, yer gümüş, olmuş hemen.

Kudret, altın istemez kimseyledir,
İstesek yer altın olmuş, yükselir!

Altın ister sandınız sizler bizi;
Hem de, kimyâger ederdik biz sizi!

660. Vazgeçin, olsun eğer mülkî Sebe,
Kil, sudan çok, mülkünün çok mertebe!

Bir tuzaktır tahtadan, hem taht denen,
Konduğun yer, dışta koymuş bil ki sen!

Bir sakal var, geçmiyor hükmün ona,
Dem vurursun, sen ki şâhlikten yana.

İstemezken hep ağarmış saç, sakal,
Sen utan artık sakaldan, öyle kall!

Mâlikül-mülk üzre, yapsan secdeler,
Bir cihân buldun ki, yüzler mülk değer!

665. Zevki pek çok, Hakk'a yapsan secdeyi,
Öyle bir zevk, bunca devletten iyî!

İstemez Yâ Rabbi, mülk etmem niyyet,
İstemem ben, secde ihsan et yücelt!

Gör, cihân şâhı denen bilmez yolu,
Almadan kulluk şarâbından, koku!

Yoksa Edhem benzeri onlar yine,
Yönelirler mal ve mülkün terkinel!

Hem devâm etsin cihân, derken Hüdâ,
Onların göz, ağza köstek vurmada!

670. Tatlıdır onlar için, tahtlar ve tâç,
Âlemin halktan diler, alsın harâç.

Kum kadar toplar isen, altın, gümüş,
Sen gidersin, arda kum koymak bu iş.

Mülk ve altın, olmasın yoldâş sana,
Sürme almak üzre, altın atsana.

Tâ ki göstereyim, cihândır bir kuyu,
Sen Yûsuf'sun ip bulup çık doğrusu!

Kuy'yu geçsin, söylesin, tendir kölen,
Müjde, gerçek rûh olurken yükselen!

675. Aksediş var, gösterir tersten kuyu,
Âdî taş, altın deyip sunmuş suyu!

Hep çocuklar oynasırken ortada,
Bir kırık çömlek ki, altın sanmada!

Allah'ın ârifleri bir kimyâger,
Neymiş altın? Madenin yoktur değer!

BİR DERVİŞİN, BİRKAÇ ŞEYHİ
RÜYÂSINDA GÖRÜP ONLARDAN,
KAZANMAYA UĞRAŞMADAN VE
İBÂDETTEN GERİ KALMAKSIZIN HELÂL
RIZK İSTEMESİ; ŞEYHLERİN DE O
DERVİŞİ İRŞÂT ETMESİ; DAĞDAKI
ACI VE EKŞİ MEYVELERİN ŞEYHLERİN
HİMMETİ VE ATÂSİ SÂYESİNDE
DERVİŞE TATLI OLMASI

Sohbet etmişken demiş, derviş hemen,
“Hızr'a mensuplar ki gördüm düşte ben!”

Söyledim: “Nerden yesem ben lokmayı,
Hep helâl olsun, bulup alsam payı.”

680. Hem çıkarmış oldular, yükseklere,
Silktiler dağ meyvesinden yerlere.

“Yaptı Allah, tatlı olmuş meyveler,
Bizde, himmetten tat almış meyveler!

Çekme zahmet, gel ye artık meyveden,
Kurtulursun çıkmalardan, inmeden.”

Ben rızıktan, çokça feyz aldım o ân,
Sözlerin zevk, akli hayrân eyleyen!”

“Ey Hüdâ bilmekteyim, bir imtîhân,
Gizli ihsân eyle halklardan ki sen!

685. Bitti söz, gönlümde bir hoşluktu var,
Hem yarılmak üzre kalbim, sanki nar!

Söyledim, gönlünde yoktur zevk tasa,
Cennetinden başka bir zevk olmasa;

Başka arzû kalpte hiç bulmazdı yer,
İstemezdim ben ceviz, dersen şeker.

Her kazançtan kaldı altın bilerseniz,
Cüppenin bir yende muhkem dikmişiz.

O DERVİŞ'İN: BEN ŞEYHLERİN
KERÂMETİ SAYESİNDE HELÂL RIZIK
BULDUM, BİR ALTINI ŞU ODUNCUYA
VEREYİM, DEMESİ. ODUNCUNUN
DA ONUN KALBİNDEKİ NİYYETTEN
İNCİNMESİ

Yüklenip derviş odunlar gelmede,
Hasta, yorgun ormana gitmişti de.

690. Söylerim: “Yoktur rızıktan bende gâm,
Hürüm artık, rızıkta derdim yok ki hem!”

Tatsız olmuş meyveler, hoş gelmede,
Şâhsa has bir rızık bendim almada.

Lokma derdinden bütün, kurtulmuşum,
Bir tek altın, yoksula vermek işim.

- Versem altın, ben bu külfet çekmişe,
Rızk edinsin, hem bulup kuvvet işe.
Bildi kalbimden geçen her hâli bu,
Çünkü bulmuş oldu, Allah nûrunu!
695. Mumdanın içlerde mum yanmış idi,
Gönlü tâ içten bilip, görmüş idi.
Her ne içten geçse ayândır ona,
Kalpte her sırrın, emirdir baksana!
Şaşkınum, vermiş bu zât, içten cevâp,
Ben düşündüm, söylenen olmuştu hep!"
"Mânevî şâhlar için fikrin bu mu?
Vermesinler, geldi her rızkın sonu.
Söylemiş söz, anlamam elbette ben,
Hep azarlar, gönle yerleşmiş hemen.
700. Aslanî heybetle gelmiş bir kere,
Sırtının yükler nevar, koymuş yere.
Yük ne var koymuş yere, heybetle o,
Her yanım titrer olurken doğrusu!"
Der ki: "Yâ Rab, varsa hem, has kulların,
Hem duâ makbul ve elmâs kulların!
İsterim, olsun kuyumcu misli yâ,
Hep odunlar, dönse altın olmaya."
Der demez hepten, odun altın olur,
Yerde âteş misli, parlaklık bulur.
705. "Ben o ân tam kendimi kaybetmişim,
Sarhoş omuş, öyle dalmış gitmişim."
Der ki: "Yâ Rab, kulların kıskanç senin,
Kaçtı şöhretten niçin onlar bütün.
Yük ne var sen, Rabbimiz hepten yine,
Dönse tekrârdan, odunlar hâline."
Oldu altınlar odun, birden o ân,
Hem bakışlar, aklımız hayret dolan!
Yüklenip yük, döndü tezden şehre o,
Hem önümden geçti tekrâr yükle o.
710. Arkasından ben de gitmek istedim,
Müşkülüm her neyse bir sorsam dedim.
- Bağlamış artık onun heybet beni,
Hasların huzrunda, halk yolsuz, denî!
Cân ve baş vermekle, bulmuş olsa yol,
Onların cezbeyle, almış olsa yol.
Görseniz, ermiş ki sohbet etmede,
Hak ganîmeten bu sohbet yetmede!
Şâha yaklaşmış olan, yokken sebep,
Çıkma yoldan, oldu ahmaklık talep!
715. Fazla et kurbânda versen ahmağa,
Bir sığırdan but sanıp durmuş ağa.
Hem değil but, etme artık iftira,
Sen eşek gözlerle baktın onlara!
Sanma rüşvet, şâhtan ihsândır sana,
Rahmetinden has bir ikrâmdır sana."
-
- SÜLEYMÂN'IN (A.S.),
BELKIS'IN İMANA GELMESİ İÇİN
ELÇİLERİ TEZ GİTMELERİNİ
EMRETMESİ VE ONLARI TEŞVİKİ
-
- Belkis'in orduydu girmiş emrine,
Bil Süleymân, hiç savaş etmez yine.
"Ey azîzler siz çabuk, tezden gidin,
Mertliğin deryâsı coşmuş, yönlenin.
720. Hem kabarmış dalgalar, gör her şeyi,
Saçtılar sahilde, yüzler inciye.
"Es-salâ" ben söylerim irşât için,
Rıdvan açmıştır kapı, artık gelin!"
Der Süleymân: "Elçiler sizler gidin,
Belkis'ı İslâm için dâvet edin.
Tezce gelsin, söyleyin sizler ona,
Ersin Allah'ın esenlik yurduna!"
İsteyensen, sen çabuk ol bir kere,
Feyzi gör, toptan eriş devletlere!
725. İsteğin yok olsa, ey sen şimdi gel,
Tek vefâli sevgilin var, iste all

İBRAHİM EDHEM'İM, HİCRETİ VE
HORASAN SALTANATINI TERK ETMESİ

Mülkü terk et, gel olup, Edhem gibi,
Ol ölümsüz devletin sen sâhibi.

Şâh, sedir üstünde yatmışken gece,
Bekçiler, dam üzre durmuş öylece!

Bekçilerden kastı şâh İbrahim'in,
Çapkin hırsız, siz durun göndermeyin!

Kendi âdil şâh bunu hep bilmede,
Hem eminlik, gizli şâhin gölgede!

730. Hem adâlettir, murâtlar bekçisi,
Kendi âdil bir hükümdâr doğrusu!
Bil ki şâhın, tek rebâptan gayesi,
Hak hitâb olmuş, hayalin cümlesi!
Hem davul, hem zurnanın sesler bile,
Bir kıyâmet hâlidir görsen hele.
Feylesoflar söylemişler: Bilmişiz!
Hem müzikten, nağme saklar, gökten iz.
Halk çalar, söylerdi, tambur nağmesi,
Hem felek devrinden almıştır sesi.
735. Der ki mü'min: "Böyle her çirkin sesi,
Cennetin vardır güzelleştirmesi.
Biz bütün, Âdem'de mevcût cüz'leriz,
Nağmeler, cennette duymuş bizleriz.
Suyula topraktan hicâbın olsa da,
Nağmeler sırdan rebâblar olmadı!
Hem, bulaşmışken musibet toprağı,
Zîr ü bem'den nağmenin geçmiş çağı.
Hem su, idrâr, hem necis birleşti mi,
Pek acır, artar suyun keskinliği.
740. Hem ceset saklar su, idrâr, bünyede,
Olsa pis dahi âteş söndürmede.
Pisse, gâmin âteşi gördükçe su,
Söndürür gam, çünkü söndürmek hûyu.
Âşığın rûha, gıdâdır nağmeler,
Hem, ilâhî bir hitâp vehm ettiler.

Dinleyişlerden hayâl, kuvvet alır,
Hem o seslerden, hayâl sûret alır.

Kim ceviz atmış suya, kuvvetlenir,
Aşkın âteş, hoş sedâdan güçlenir.

SUSAMIŞ BİR KİMSENİN, ÇUKURDA
BULUNAN DEREYE YETİŞEMEDİĞİ İÇİN,
SUYUN SESİNİ DUYSUN MÂKSÂDIYLA
CEVİZ AĞACI ÜSTÜNDE SUYA CEVİZ
SİLKELEMESİ VE SUYUN SESİNİN GÜZEL
NAĞMELER GİBİ ONU NEŞELENDİRMESİ

745. Bir ceviz var, alt derinden bir dere,
Bir susuz çıkmış ceviz silmiş yere.
Hem ceviz, düştükçe söylemiş suyu,
Ses gelir artık köpük seyrinde bu!
Aklı çok bir kimse der geç, yapma sen,
Hem cevizlerdir, harâretler veren.
Hem cevizler onca düşmüşler suya,
Pek uzaktır, alçacık senden su da.
Sen o yüksekte gelip insan yere,
Hep sürüklenmiş cevizler bir kere."
750. Der ki genç: "Gâyem ceviz silmek değil,
Gördüğün aldatmasın, dikkat kesil!
Maksâdım düşsün ceviz duysam suyu,
Seyredip dalsam köpük görsem suyu!
Kim susuz, dönmektedir havzın yanı,
Havzı dönmekten öte yok imkânı."
Hem su, hem ses etrâfında dönse kim,
Kâbe say, gerçek tavâf etmiş derim!
Ey Hüsâmeddin ve Hakk'ın nûru sen,
Mesnevî'den maksâdım, sensin hemen!
755. Mesnevî söyler şeriât hâlini,
Sen kabûl ettin onun ahvâlini.
Has ve çirkin neyse, şâh etmiş kabûl,
Redde yok imkân, şâhin buymuş usûl!

- Ver su madem, sen ki diktin bir fidan,
Sen ki açtırdın çiçek, çöz düğmü sen!
Mesnevî'nin sözde, sırdan kastımız,
Şi're sinmiş seste maksat, sizsiniz!
Bence mevcût ses senin, Hakk'ın sesi,
Âşığın, maşûkla ayrılmak nesi?
760. Hak'la kul rûhunda vardır, yok kıyâs,
Hem hesâpsız, keyfiyetsiz bir temâs!
Nâs dedim ben, asla **nesnâs**²³⁴ söylemem,
Rûhça yüksekten olur maksât da hem!
Nâstır insan, oysa insan nerdesin?
Görmedin baş, sanki kuyruklardasın!
"Atmadın sen, attı Allah" söyledin,
Sen cisim, cüzler görüp kalmış idin.
Cismî terk et, Belkis ol ahmak kişi,
Hem Süleymân var ya, terk et her işi.
765. Ben derim "Lâ havle"; söz olmaz benim,
Şüphe dolmuş, zât içindir sözlerim.
Sözlerimden, doldu kalbin vesvese,
Orda inkârlarla, zân dolmuş isel
Söylerim "Lâ havle" var gönlün sesi,
Ziddi söyler kalbiniz, yok çâresi.
Sözlerim, hoş gelmemiş olsun sana,
Susmuşum, gel söyle, yer yok susmanal
Vardı neyzen, çok güzel ney üfleyen,
Alt yanından çıktı bir yel, bilmeden.
770. Alta tutmuşken neyi dermiş hemen,
"Benden üstünsen neyi gel üfle sen?"
Müslümân hem, sen edep neymiş desen,
"Bir edepsiz varsa sus, sabreyle sen!"
Kim ki der, elbet filân pis hûyludur,
Onda söylenmiş şikâyetler budur.
- Bil şikâyet eyleyen, hûysuz kişi,
İş o hûysuz, hûysuza söz söyledi.
Hûylular hepten sakınmış kimseler,
Hep tahammül eyleyen has erdiler.
775. Şeyh şikâyet eylesin, hak emri bu,
Olmamış elbette nefsin arzusu!
Onların şekvâ, hemen ıslâhtı bil,
Hem Nebî şekvâsı benzerdir asıl.
Hem nebîler, hep sabırsız olsalar,
Sanma onlar, meyledip bedlik sunar!
Hep nebîler, nefsi öldürmüş idi,
Hak emirden suçlamış onlar bedi.
Ey Süleymân, kargalar, görsen doğan,
Hilm edip olsan gerek şefkat sunan!
780. Olsa yüz Belkis, zebûn olmuş sana,
Hepsi duâ muhtacıdır, baksana!
-
- "ŞİRKTE ISRÂR ETME VE İMANDA
GECİKME" DİYE, SÜLEYMÂN'IN (A.S.),
BELKIS'A HABER GÖNDERMESİ
-
- Yönlenip dur, Belkis aklından yana,
Yoksa askerler hasım olmuş sana.
Perdecin, yırtar senin has perdeni,
Yoksa cânın düşmânı bilmiş seni.
Yer ve gökler üzre mevcût zerrelere,
Hakk'a asker, Hakk'ı hep temsilciler.
Görmedin sen, Âd'a rüzgâr neyledi,
Duymadın, tûfân nelerden söyledi?
785. Hem de Fir'avn üzre, kinler ummânı,
Kârun'u, yerler nasıl yutmuş hani?
Hem ebâbil neylemiş, bilsen file,
Bir sinek Nemrûd'a ne'tmiş, bak hele!
Bir sapan atmıştı, Dâvud baksana,
Altı yüz taş oldu, değmiş düşmâna.
Lût'a düşmân, üzre yağmış taş bütün;
Tâ, siyâh deryâya dalmışlar, düşün!

²³⁴ Nesnas: Tek el, tek ayak olarak vehm edilen bir varlık.

- Ben ki söylersem cihân, cânsız ne var,
Oldular Peygamberin yardımcılar.
790. Mesnevî ciltler dolar, sığmaz eve,
Yüklesen, âciz kalır kırkken deve!
Kâfirin hakkında şâhit, bir tek el,
Hakk'a asker oldu gerçek, bir güzel.
Şimdi Hakk'ın zıddını, seçmiş olan,
Sen o askerlerlesin, korkup uyan!
Sende mevcût zerrelere, Hak askeri,
Emre uymuşlar, nifaksız her biri.
Göz ağırısın, emri almış olsa bir,
Böyle yüzler, intikâmlar az gelir.
795. Diş alır olsun, ağır, dur emrini,
Hem dışından, Hak cezâlanmış seni.
Tıp kitâbın aç ve dertlerden oku,
Öğren artık, tende mevcût ordu bu.
İşte öğren, cânların cânı Hüdâ,
Hakk'a düşmanlık kolay olmuş mu ya?
Gel bırak! Şeytân ve cinden orduyu,
Çünkü onlar, cânla Hakk'ın ordusu.
Sen bırak Belkis şu mülkü, gel bana,
Benle olsan, hep cihân mülktür sana!
800. Sen hamamdan bir resim, bensiz iken,
Benle ol, gerçek nedir gel belle sen!
Bir resim olsun fakîrin, zenginin,
Bir resimdir, neylesen rûhsuz hemin.
O bezenmiş oldu başka kimseye,
Göz, ağızdan fayda uymaz gerçeğe!
Sen savaşılar üzre mahvettin seni,
Başkasından, fark edilmezsin hani.
Hangi sûret rastlasan, dersin bu ben,
Vallah olmaz, gördüğün hiç asla sen!
805. Sen ki, halktan ayrılıp gitsen öte,
Ağza dek battın, tükenmez minnete.
Hem nasıl sensin? O sen, bir tek kişi,
Kendinin hoşlukta, sarhoşluk işi?

- Sen iken kuş, kendin av, kendin tuzak,
Kendi fitnenmiş, döşek, bir mevki bak!
Hiç değişmez maddesi var cevherin,
Onda fer'i varsa, arâzdır bilin!
Sen ki, Âdemoğlusun, gel sen otur,
Sende var çok zürriyet, fikr et ve dur!
810. Küpte varken, elde hiç yokmuş sular,
Kentte yok olmaz, o madem, evde var.
Hep cihân küp, kalpse ancak bir nehir,
Hücre dünyâ, kalp, acâyip bir şehir!
-
- SÜLEYMÂN'IN (A.S.) BELKIS'A: "BENİM,
SENİN İMANA GELMENİ İSTEMEM;
ANCAK ALLAH RIZÂSİ İÇİNDİR; NE
NEFSİNDE, NE GÜZELLİĞİNDE, NE DE
SALTANATINDA BİR ZERRECE GÖZÜM
YOK... HAK NURUYLA GÖZÜN
AÇILINCA, BÖYLE OLDUĞUNU SEN DE
GÖRÜR VE ANLARSIN" DEMESİ
-
- Anla artık, elçiyim duy dâveti,
Bil ecel ben, öldüren her şehveti.
Bende şehvet varsa, âmirim ona,
Tutsak olmam zevke, dilberden yana.
Aslımız dersek, bizim put kırmada,
Hem Hafîl, putlar kırar olmuştu da!
815. Girmiş olsak, biz eğer puthâneye,
Biz değil, putlar yönelmiş secdeye.
Girdi Ahmed, hem Ebû Cehl putluğa,
Hem, gidişler üzre farklar, çoktu yâ!
Baş koyar put, girse dost puthâneye,
Hem Ebu Cehl'dir yönelmiş secdeye!
İşbu dünyâ, şehvetin puthânesi,
Kâfirin hem, hem nebîler hânesi.
Cümle şehvet, has kulun emrindedir,
Sanki altın onların, yanmak nedir?

820. Saftır elbet, has bir altındır eren,
Şehvetin dünyâda, birlik kafiran!
Kalp gelir sarrafta, olmuştur kara,
Gelsin altın, parlayış var onlara.
Hoş kulaç atmakta altın âteşe,
Has bir altın, hep güler, bir bak işe!
Cismimiz bir perde, yüzler örtmede,
Biz deniz olduk samanlar örtmede!
Bakma câhil, sen şu dîn sultânına,
Baktı İblîs, tersçe Âdem'den yana.
825. Onların rûhlar olur, ölmez güneş,
Bir avuç toprakla, örtülmez güneş!
Nûra yüz kül, yüz sepet kil dökseniz,
Mümkün olmaz, nûru birkez örtmeniz.
Kim saman? Örtsün suyun silsin süsü!
Kim çamur? Olsun güneşler örtüsü!
Kalkiver Belkis, şu Edhem benzeri,
Mülk şu üç günlük dumandır, gel beri!

İBRÂHİM EDHEM'İN ARTA
KALAN HİKÂYESİ

- Duydu damdan, tahtta has devrin şâhı,
Duydu tak tak, yükselen bir ah vahı.
830. Sert adımlar, damda duymuş oldu da,
Kim cesâret eylemiş derken o da.
Kimsiniz derken, açıp bir pencere,
Hem değil insan, o benzer cinlere.
Pek acâyip, kimseler baş eğdi de,
Biz arar olduk bütünden bir gece.
Der ki Ethem: "Kastınız neymiş eve?"
"Damda biz, derler, arar olduk deve!"
Sonra derler: "Sen ki taht üstündesin,
Orda Allah bulmanın meyлиндesin!"
835. Söyleyip kayboldu gözden izleri,
İnsanın gözler, daha görmez perî.

- Mânevî hâl, gizli halktan öyle de,
Çünkü halkın yüz, sakalla, cüppede!
Akraba, halkın gözünden düştü şâh,
Oldu Ankâ misli meşhûr Padişâh!
Bulsa bir kuş, Kaf dağından bir mekân,
Cümle âlem bahseder has Anka'dan.
Hem Sabâ'ya erdi nûr, şarktan hele,
Halk ve Belkis üzre düşmüş velvele!
840. Hep kanat çırpmış, ölen rûhlar diri,
Hep bedenden, baş çıkarmış her biri!
Hem semâdan, müjdenin gelmiş sesi,
Söyleşirler, söyletirler herkesi.
Öyle bir ses, dîni hep yükseltmede,
Gönle dallardan, yeşillik vermede!
Hem, Süleymân'ın nefesler sanki sûr,
Cümle ölmüşler, kabirden kurtulur.
Hep saâdetler, senin olsun eğer!
Geçti onlar, Hak bilir gerçek neler!

SABÂ HALKİNİN HİKÂYESİNİN SONU,
BELKIS'İN KAVMİNDEN HER BİRİNİN
DİN VE KALA MÜŞKÜLLERİ HAKKINDA
SÜLEYMÂN'IN (A.S.) NASİHATI VE
İRŞÂDI, HER CİNS GÖNÜL KUŞUNU, O
KUŞUN ÖTÜŞÜ VE YEMİ İLE AVLAMASI

845. Âşıkâne söylerim ben kıssayı,
Lâlelik almış sabalardan payı.
Hep cesetler, erdiler vuslâtına,
Hem kavuşmuş çol-çocuk, evlat, ana!
Saklı toplumlarda, aşkın ümmeti,
San kinânmak kaplı, mertlik niyyeti.
Rûha zillet, hep cesetten gelmede,
Tende izzet, rûh verip yükseltmede!
Aşk sizindir, hem bütün aşkın şarâp,
Bâkîlik Hak'tan ve sizler bâkî hep!

850. Âşık olmaz kimse sen kalk, âşık ol!
Kokla Yûsuf itri neymiş, almış ol!
Kuş dili bilmiş Süleymân, gelsene,
Herkesin nağmeyle sözler etsene!
Hak ki göndermişti ses, kuşlar için,
Ötmeler elbette, dersindir senin.
Kuşsa cebri, söyle cebrilikle sen,
Kol kırık kuş var, sabırar sun hemen!
Sabreden kuş varsa, sen ver affa yer,
Varsa Ankâ, Kaf dağından ver haber!
855. Var güvercinler, doğandan kaçsın o,
Hilmi anlat sen, doğan bulsun yolu.
Sür yönelsin baykuşan, nûrdan yana,
Eşleşip olsun bu çift, hem âşinâ.
Sulhu öğret, kavga bilmiş keklige,
Tut horoz, göster sabâh, görsün diye!
Sen de hüthüt, kuş için göster ki yol,
Neyse gerçek, Hak bilir, sen bilmiş ol!

BELKIS'IN SALTANAT KAYDINDAN
KURTULMASI VE İMAN ŞEVKİYLE
SÜLEYMÂN'IN İLTİFÂTINDAN MEST
OLMASI, MEMLEKETİNDEN HAREKET
ESNASINDA TAHTINDAN BAŞKA
HER ŞEYDEN VAZGEÇİŞİ

Hem Süleymân, hep Sabâ'nın kuşlara,
Çaldı ısıklık, cümleten uyuşlara.

860. Uymasın kuşlar, kanat, kollar kırık,
Bir balık benzer sağır, kördür yazık!
Söyledim, yanlış yapar kim secdeyi,
Vahye yönlenmişse, duymuş her şeyi!
Çünkü Belkıs, varmak ister, oldu da,
Hem geçen günler için, hep yanmada.
Âşığın nâm, şöhreti tertir dedi,
Mâl ve mülkler, neyse hep terk eyledi.

Porsumuş, kokmuş soğan olmuş bile,
Nâzenindir cariye, hastır köle!

865. Bahçe, bağlar, hem saray, berrak nehir,
Şimdi âşık baksa, sönmüş kül gelir.
Gönlü aşk, almışsa işgâl altına,
Her güzellik, çirkin olmuştur ona.
Zümrüt olsun, aşk değersiz kılmada,
Şerh edilmiş "Lâ" ki aşkın mânâda.
"Lâ ilâhe illâ Hû"²³⁵ sığınak sana,
Ay da isten, dip siyâh küp baksana!
Mâl ve mülk, Belkıs için, hiçlik demek,
Müşkül olmuş ayrılış, tahtıydı tek.

870. Hem Süleymân anlamış, gönlünde ne,
Vardı Belkıs'ten de yollar gönlüne.
Hem duyan oymuş, sineklerden sesi,
Çok uzak feryâdı duymuş öylesi!
Oydu bilmiş, sırrı "Kâlet nemletün,"²³⁶
Köhnenin her sırrı bilmiştir bütün.

Hem uzaktan gördü, Belkıs netmede,
Tahttan ayrılmakta pek güç gelmede!
Ben ki söylersem, neden sevmiş onu,
Tahtı söylersem, sözün gelmez sonu.

875. Hem kamıştıdır kalem, hissizse ne,
Kâtibin cinsten değil, mûnis yine!
Hem, sanatkârlar için âletleri,
Cânsız ammâ, cânının yâr elleri!
Anlayıştan göz, senin nemlenmede,
İşbu yüzden, geldi az söz etme de!
Taht büyük dersin, ağırlık pek de çok,
Naklinin, elbette bir imkânı yok.
Parçalardan ayrılış, mutlak hatâ,
Taht, beden örnek, yapılmış olsa da.

²³⁵ "Allah'tan başka tapacak yoktur."

²³⁶ Neml, 17.

880. Hem Süleymân der ki: "Tahttan vazgeçer,
Sonda duymuştur soğukluk, böyleler.
Rûh gelip, tevhitte uç versin eğer,
Nûru sönmüş, yanmaya bulmaz ki fer.
İnci, diplerden çıkıp gelmiş ele,
Çöp, köpükler üzre baktın hor hele.
Hem güneş, nûrlar saçıp yükseldi mi?
Kuyruğundan yurt seçer kim, akrebi?
Böyle hâller mevcût olmuş olsa da,
Tahtı nakl, mutlak gerektir, ortada!
885. Hem çocuklar mislidir, incinmesin;
Beklenen her neyse, yapsak biz kesin!
Bizce bir hiç, oysa Belkis der, azîz,
Hûrinin, mecliste şeytân, var deriz.
İbret olsun öyle taht, saklardı nâz,
Sanki aba, bir çarık saklar Eyâz.
Belkis'in taht, gelmiş olsun anlar o,
Bellesin hem, neydi tutsak olduğu!
Nutfe, toprak, hem de bir kan pıhtısı,
Serdi Allah, görme lâzım doğrusu!
890. Sen neden geldin, bakarken hâline,
Böyle bakman, celp eder nefret yine.
Sen o ân, kil, nutfenin bir âşığı,
Sen bu ân, ihsanların inkârcısı!
Biz kerem ettik ki, inkâr olmasın,
Önceden elbette hep, topraktasın.
Oldu inkâr üzre hüccet, doğmanız,
Hem ilâçtan çokta artmış derdiniz.
Toprağın iş yapmaya imkânı hiç,
Nutfenin düşmânlığın yok, cânı hiç.
895. Nutfe, toprak âleminden gelme sen,
Rûhta kalp yok, fikre münkîrdir hemen.
Cânsız oldun, inkâr ettin cânı sen,
İnsan oldun, haşrı reddettin neden?
Halka sallarsan, duyarsan öyle ki,
Hem içerden "evde yok" der evdeki!

Halka çalmış, kimse, anlar evdeler,
Halka çalmak öyle hem, durmaz sürer.
Haşrı ispat eyler, inkârın bile,
Hak, cemattan haşr eder yüzler hele!

900. Onca san'at çıktı gör, inkârcı yâ;
Hem çamur, suymuş yapan inkârı da!²³⁷
Kil, suyun inkârı hiç, inkâr değil,
Evededir der: "Kimse yoktur burda bil!"
Söylesem ben, yol bulurdum yüz söze,
Korkarım söz, sürçmeler versin size!"

BELKIS'IN TAHTINI SABÂ'DAN
KUDÜS'E GETİRMEK İÇİN SÜLEYMÂN'IN
(A.S.) ÇÂRE BULUŞU

Der ki İfrit: "Kalkmadan Belkis derim,
Tahtı ben, elbet getirmek isterim!
Der ki Âsaf: "İsm-i Âzamlarla ben,
Geçmemiş bir ân, hazırdır, taht hemen.

905. Gerçi İfrit sihre tam üstâd iken,
Tahtı, Âsaf'ın nefesmiş celbeden.
Geldi Belkis tahtı, artık gözlenen,
İfritin sihr boş, kerâmet var iken!
Çok şükür der, böyle yüzler nimete,
Sunmuş Allah, böyle birçok lûtfu de.
Hem Süleymân baktı bir taht, tahtadan,
Der ki: "Sensin anca ahmak avlayan!"
Tahta, taştan işte bunlar, nakş olan;
Ancak ahmak kimselerdir baş koyan!
910. Secde etmiş kimse, cânı bilmiyor,
Cânda azcık cânı, görmüş gözlüyor!
Bir vakit duymuştu taştan söyleyiş,
Böyle hâlden, geldi hayret eyleyiş.
Kim ibâdet tavlasın ters oynasa,
Taştan aslan görse, aslan sanmada.

²³⁷ İnsan Sûresini telmih.

Gerçek aslan, bir keremdir etmede,
Bir kemiktir, fırlatır olmuş ite.

Der ki Allah: "Put iti bulmaz ki cân,
Bir kemik verdik, umumî sofradan."

RESÛLÛLLAH'IN SÛT ANNESİ
HALİME'NİN, ZÂT-I RİSÂLETİ SÛTTEN
KESTİKTEN SONRA KAYBETMESİ VE
PUTLARDAN SORMASI, PUTLARIN
SECDE EDEREK NEBİ-Yİ EKREM'İN
YÜCELİĞİNE ŞEHÂDETTE BULUNMALARI

915. Söyleyim, sütannenin ben kissayı,
Varsa silsin, gönünün gâmdan payı.
Hem kesilmiş Mustafâ, süt emmeden,
Ellerin üstünde, O'ymuş gözlenen.
Has ve çirkinden sakınmışken onu,
Cedde, teslîm üzre gelmiş en sonu.
Korkusundan kaybolur der, kalbe de,
Tâ **Haîm**'in²³⁸ içte başlar bekleme.
Geldi göklerden, o ân, bir ses ona,
"Ey Haîm bak bir güneş doğmuş sana!

920. Ey Haîm, gelmiş bu yüz, bin nûra eş,
Hem cömertlik gündüzünden, yüz güneş!
Ey Haîm, pek muhterem sultân sana,
Baht, saâdet hepsi bir peyktir ona!
Ey Haîm sen, şüphesiz hep tâzeden,
Nûrlu rûhlar var, konak oldun hemen!
Bir takım rûh, hepsi şevkin sarhoşu,
Sen için koşmuş gelirler, bir koşu!
Kaldı hayrân Halime, bir kimse yok,
Ön ve ardından gelen ses oysa çok.

925. Altı yönden ses gelir, fert yoksa da,
Bir nidâ var, uğra bin cânlar fedâl!

Mustafâ inmişti sırtından yere,
Hoştu ses bulmak dilerken bir kere!

Sırrı söyler şâh nedir, hem nerededir?
Her tarâftan, göz atıp süzmektedir.

Sağ ve soldan, gezdirip göz durmada,
Sesleyen kullar görünmez ortada!

Hem ümitsiz baktı, şaşkın, kimse yok,
Bir söğüt olmuş ve titrer oldu çok!

930. Hem de dönmüş, tıfla yönlenmiş yine,
Mustafâ yok, orda hem, gitmiş mi ne?

Geldi hayret üzre, hayretler hemen,
Simsiyâh, gamdan, bütün etrâf denen.

Koştı evlerden yana, hiç durmadan,
"İnci dânem kimdedir?" feryâtlanan!

Cümle halk der: "Bilmeyiz kimdir alan,
Bir çocuk var dersiniz, yoktur gören."

Ağlayıp dökmüş gözünden yaş, figân,
Orda kim var, oldular hep ağlaşan.

935. Öyle ağlar, parçalarken sineyi;
Cümle yıldız ağlaşır gör gerçeği!

HALİME'Yİ YARDIM DİLEMEN ÜZERE
PUTLARA GÖTÜREN İHTİYÂR ARAP

Elde baston, geldi bir tek ihtiyâr,
"Söyle ey Halime derdin âşikâr?

Sineler dağlar olan, feryât eden,
Hem neden ağlarsın artık, söyle sen?"

"Ahmed'in süt annesi oldum hemen,
Hem getirdim şimdi gör, teslîme ben.

Ben, Haîm'den duymuşum söz cümlesi,
Ben yanaştım, anlasam derken sesi.

940. Ben semâdan duymuşum, çok hoş sedâ,
Tıflı koydum, indirip ben ortada!

Duymak isterdim, gelen sesler kimin,
Çok lâtif hem, çok müessirken bilin!

²³⁸ Kâbe'ye bitişik kısa bir duvar.

- Görmedim ben, kimseden bir iz bile,
Duydum elbet, ses kesilmezdir hele!
Hem döner dönmez, kalıp hayretle ben,
Yok, çocuk hiç ortada dertmiş gelen.”
“Hem kızım sen üzme cân,” der ihtiyâr,
“Gösterim sen gel de, ben bir şehriyâr!
945. İstesin söyler o tıflın hâlini,
Hem bilendir, büsbütün âhvalini.”
Der Halime: “Hem cânım olsun fedâ,
Ey güzel şeyh, ey bütünden hoş edâl
Gel de göster, hoş bakan bir şâhı sen,
Hem çocuktan, bir haber versin hemen.”
Vardılar, Uzza denen, puttan yana,
“Çok kayıplar bildiren” derken ona.
“Çok kayıp bulduk meğer yüzler kere,
Yüz sürüp sordum bilin kutsal yere.”
950. İhtiyâr, put üzre dönmüş secdeden,
“Ey veli nimet Araplar, üzre sen.
Söyle ey Uzza, lütuf ettin yine,
Çok tuzaktan kurtaran, sendin yine!
Hem Araplar üzre çok ikrâmınız,
Oldu farz elbet, gelip râm olmamız!
Hem o bir sütannedir Sa'd'den biri,
Hem senin gölgen, onun sığınak yeri.
Bir çocuk yitmiş, Muhammed'dir adı,
İşte ondandır gelen, feryât dedi.”
955. Der Muhammed, ordaki putlar hemen,
Secde etmiş, baş eğip bilcümleten.
“Haydi, git ey ihtiyâr, sordum neden?
Mahvımız olmuş Muhammed bil ki sen!
Biz o yüzden savrulursak yerlere,
Biz o yüzden, hep kesâtız, bir kere.
Bâzı bizlerden, hayâller gördüler,
Cehle dalmış, hem heveskâr kaldılar!
Devri gelsin, yok olur put doğrusu,
Yok teyemmüm, bir görünmüş olsa su.
960. İhtiyâr git, açma sen yol fitneden,
Ahmed'in âteşle bizler yanmadan.
Gel uzaklaş, ihtiyâr Allah için,
Yakmasın hem, âteşi takdir bilin!
Sanki ejderhâ uyandırmaktı bu,
Hem nasıl bilmem, haber sunmaktı bu?
Cümle maden, deryâlar oynattı bu,
Cümle gökler titreten söz, yetti bu!”
Duydu, taşlardan çıkan sözler hele,
Âteşinden titreşir, gökler bile!
965. Böyle sestem, ihtiyâr titrer durur,
Cümle dişler, durmayıp tık tık vurur.
Sanki kış, titrer durur çıplak biri,
“Yâ ölüm sen neredesin?” der hisleri!
Hem Halime, gördü, titrer pîri de,
Hep şaşırmış, sunduğu tedbîri de!
Der ki: “Ey pîr, ben meşakkat çekmişim,
Hayret etmek, hayret etmektir işim!
Bâzı rüzgârlar, hatip olmuş bana,
Bâzı, taşlardan edip olmuş bana.
970. Bâzı, rüzgârlar dönüp söyler bana,
Taş ve eşyâlar beyân eyler bana.
Bâzı, gördüm ben semânın erleri,
Tıflı almış, yemyeşil giydikleri.
İnleyim ben, söyleyim bilmem kime,
Yüz gönülde ağlarım ben derdime!
Gayretinden bağlı dil, sırlar derim,
Şimdi ancak, ben kayıptır söylerim!
Şimdi bir söz, söyler olsam bilmeli,
Bağlayıp halk, işte derler bir deli.”
975. İhtiyâr der: “Gel sevin âh eyleme,
Secde et gel, şükredip ey Halime!
Hep cihân kaybolsa o, yitmez inân,
Yok, hüznülenmek ve gel, artık uyan!
Her zamân, ön arkasından bekçiler,
Burda yüzbin bekçiler, beklediler.

İsmi duymuş, fenni çok put bir kere,
Hep düşüp baş koydular, elbet yere.

Asrımız pek çok acâyip, bir zamân,
Geçti ömrüm, böyle şey bilmem inân!

980. Söyledim, taşlar haberden inledi,
Emri tınmaz bir günahkâr, neyledi?

Taş günâhsızdır, tapanlar olsa da,
Mecbûriyet yok, tapınmış olmada!

Taş ki mecbûr, gördü düşmüş korkuya,
Bir düşün sen, son nedir bir suçluyla!"

MUHAMMED (S.A.V.)'İN HALİME'NİN
KAYBEDİŞİNDEN MUSTAFÂ (S.A.V.)'İN
CEDDİ ABDÜLMUTTALİB'İN HABERİ
OLMASI VE ŞEHİRDE ARAMASI,
KÂBE'NİN KAPISI ÖNÜNDE DUÂ
EDEREK BULMASINI CENÂB-I HAK'TAN
İSTEMESİ VE BULMASI

Bir haber almış Muhammed'den dede,
Orda sütanneydi feryâd etmede.

Hem Halime attı yüksek nâralar,
Hem de feryat yol alır, bir mil kadar!

985. Anlamış hem neydi feryâttan dede,
Bağrı dövmüş, şimdi feryâd etmede.

Döndü yüz, gelmiş erişmiş Kâbe'ye,
Her zaman sırlar bilir Allah diye!

Sırrı bilmek üzere, kudret bende yok,
Ben kulum, elbet benim, âczim de çok!

Bende yoktur, huzra lâıyk bir hüner,
Sen mübârek, bense, âciz kul meğher!

Hacetin secdeyle mahcub şimdi ben,
Gözyaşım bir devlet olmaz neylesem!

990. Allah'ım, gördüm yetim bir inciden,
Lûtfunün kaynaktı ondan yükselen!

Bizden Ahmed, benzemez erdir bize,
Biz bakır Ahmet'te iksirdir bize!

Onda gördüm, öyle üstün, hâlleri,
Sunmamış dost, düşmanımdan hiçbiri.

Sen, çocukken çok lütuf, verdin ona,
Yüzyıl uğraş, ermemiz olmaz buna.

Ben yakinen çok inâyet gözledim,
Ummânın has inci oymuş belledim.

995. Ey Hüdâ, bildir ki şâffim hani,
Nerdedir? Hâlinden âğâh et beni!"

MUSTAFÂ (S.A.V.)'İN CEDDİ
ABDÜLMUTTALİB'E KÂBE'DEN
CEVÂP GELMESİ

Hem o ân, yükseldi bir ses, Kâbe'den,
"Şimdi bak oymuş, gelip yüz gösteren!

Mutluluk, ikbâl verilmiştir ona,
Hem korur yüzler melek var, baksana!

Dış yüzünden, âlemin meşhûr iken,
İç yüzünden, gizli koyduk, cümleden.

Suyla kil altında ma'den, ustayız,
Bâzı halhal, hem yüzük yapnaktayız.

1000. Biz kılınçlar üzre altın bağ yapar,
Bâzı, aslan boynunundur tasmalar.

Bâzı taht süsler, o tunçtur bir kere,
Bâzı tâçtır, saltanat etmişlere.

Toprağın biz âşığıydık bir kere,
Râzı bizden, minder olmuş yerlere!

Biz o topraktan da şâhlar peyledik,
Hem de Hak mülkünde, şeydâ eyledik!

Hem de, âşik eyledik yüz binleri,
Maşûkun ardında feryât izleri!

1005. Fi'limiz, hoş gelmemiş İblis'lere,
Hep yarattık zıd gelirken körlere!

Rızkı bizden âciziz her kul bulmada,
Toprağın artık fazîlet ortadan.

Dışta toprak, hep siyâh renklerledir,
İçte saklanmışsa, nûrdan sînedir!

- Dışla iç elbet, muhalif olsa da,
Dışta taş, içlerse gevher sunmada.
Dış demiş: "Bizler bakın ancak buyuz!"
İç demiş: "Sen, dış ve içten bak, buyuz!"
1010. Dış demiştir: "İçte bir şey yok bizim, "
İç demiş: "Dur, bekleyip gör ben neyim?"
Toprağın dış, iç bütün uğraştadır,
Çünkü Hak'tan, çekti yardımlar sabır!
Bak, somurtkan yüz desen, olmuş güzel,
Gizli kalmış, toprağındır gülme, gel!
Dışta; gam, dertler bütünden killede,
İçte, yüz binler tebessüm gizlenir!
Keşfe çıktık, toprağın biz sırları,
Gâyê gizlenmiş, çıkarsak onları.
1015. Çalmalar red eyleyen bir hırsıza,
Zorlayıp, söyletti elbet zâbita!
İşbu toprak gizlemiş, bitmez kerem,
İste, sen bak, çok nebâtat verdi hem!
Çok acâyip yavrular doğmuştu kil,
Oysa Ahmed, cümleden üstündü bill!
Doğdu, mes'ud, yer ve gökler ortada,
Böyle yüksek şâh için mutlanmada!
Öyle şevkten, gök açılmış gül gibi,
Kilde süsen²³⁹ misli, hür olmuş idi.
1020. İç ve dıştan, sen tutuldun kavgaya,
Ey güzel toprak, senin hâlin bu ya!
Kim nefisten cenge başlar Hak için,
Renk ve ıtrın, düşmânı olmuştur bilin!
Onda zulmet, onda nûrdur, harp eden,
Cân güneşler, batma bilmez, bil ki sen!
İmtihân var, kim bizim has yoldadır,
Cümle gökler, hep ayakaltındadır.
Zâhirin, zulmetle feryât etmede,
İç desen, kıskandı güller bahçede!
1025. Zâhiren, sûfi görürsün ekşi yüz,
İstemişler, bilmesin eller henüz!
Gülmeyen ârifse, benzer kirpiye,
Hep dikenler içre, zevkler etmede.
Gizlidir bağ, bahçe çitler ardına,
Der ki hırsız gitme layıktır sana!
Kirpi sen, bekçim deyip diktin diken,
Hırkadan baş gizleyen Sûfî mi sen?
İstiyorsun yüzde gül, hûydan diken,
Kimse ortak olmasın, zevkin iken!
1030. Ey peder, yavrun henüz bir tıfl ise,
Onla âlemler ayar olmuş sese!
"Âlemin cân, onla olmuş dip-diri,
Hep felek olmuş onun hizmet eri!"
Der ki Abdümttalib: "Ey sır bilen,
Nerdedir yol, doğru târif eylesen?"
-
- "ONU NEREDE BULAYIM?" DİYE
MUHAMMED ALEYHİSSELÂTÜ
VESSELÂM'IN BULUNDUĞU YERDEN,
ABDÜLMUTTALİB'İN NİŞÂN İSTEMESİ
VE KÂBE DÂHİLİNDEN CEVÂP GELİP
NİŞÂN BULMASI
-
- Kâbe'nin tam, sîneden gelmiş cevâp,
"Sen ararsın, nerdedir Al-i cenap?
Bir ağaç altında, bak şu vâdide, "
İhtiyâr, tezden koşup yönlendi de.
1035. Yönlenir ardınca, hep tezden Kureyş,
Oydu gerçekten ulu, cedden Kureyş!
Nesli ermiş oldu, burdan Âdem'e,
Harpte üst hep, üstü her mecliste de!
Geçti süzgeçten soyu Peygamber'in,
İtibârî soydan, üstün Serverin.
Gönlü, soy soptan uzak, hepten temiz,
Dengi yok, yerden, semâdan, bilseniz!

²³⁹ Süsen: Susam çiçeği

Kim arar, Hak nûru doğmuş kimseden,
Hak yaratmış nesli! Kim sorsun neden?

1040. Bir sevâptan, verse Allah gjysiyi,
Parlayış, gelmiş güneşten en iyi!

BELKIS'İ RAHMETE DÂVET
KISSASININ GERİSİ

Kalk da Belkis, gel hükûmet, bende gör!
Hak deniz etrafı gevher, gel de gör!

Çokça kız kardeşlerin, göklerden,
Sen bu murdâr yerde, sultânın meğer.

Gör ne bahşetmiş, bileydin, Ol Yüce,
Bilmedin, kardeşlerin ermiş güce.

Sen sevincinden davul çalmaktasın,
Sen, bu külhân şâhiyım sanmaktasın!

INSANIN, DÜNYAYA KANÂAT
EDİP, DÜNYÂ İÇİN HIRS VE TAMÂ
GÖSTERMESİ, KENDİ CİNSİNDEN OLAN
RÛHÂNİLER: "NE OLURDU, KAVMİMİZ
HÂLİMİZİ BİLSE" DİYE BAĞIRIP
DURURKEN, ONLARIN DEVLETİNDEN
GÂFİL OLMASI

1045. Köyde bir it, tuttu bir kör yoksulu,
Saldırıp, yırtmış abâ, kesmiş yolu!
Söylemiştik önceden, bizler bunu,
Vurgu olsun istedik, sunduk onu!
Der ki kör: "Hem bak senin yoldaşların,
Hep koşarlar, arkasından avların!
Avlıyor itler yaban merkepleri,
Sen de tuttun köyde ancak körleri!
Ey koyup kaçmış olan şeyh, sahtekâr,
Şor su sen, çok kör olan toplandılar.

1050. Hep susuz onlar, gelip toplandılar,
Hem suyun içtikçe körlük buldular."

Tatlılandır sen suyun, Hakk'ın suda,
Kör için bitsin tuzaklık, etmede!

Kalk ve Hakin aslan ol, tut zebralar,
Sen ki hep, körler tutan it, âşikâr!"

Zebra neymiş? Dostun av aslan işi,
Aslan onlar, hepsi av, nûr sarhoşu!

Şâhın av seyriyle avdan geçtiler,
Hakk'a hayran, sanki cân vermiştiler!

1055. Bir ölen kuşsun ki, saklar bil ki yâr;
Hem hidâyet üzre durmaz, av yapar.

Ölse kuş, bilmez muhakkak bir emel,
"Kalbe Allah, parmağıyla atmış el!"²⁴⁰

Kim ölen kuş üzre olmuş avlanan,
Padişâh emrinde oymuş, av olan!

Kim ki ölmüş kuşla, baş çekmiş gider,
Hakk'a dönmekten, öteymiş böyleler.

Bakma sen, murdâr görünsem ben sana,
Aşkı gör bak, yönlenip şâhtan yana!

1060. Olmadım murdâr, zirâ, şâh öldüren,
Ben değil, bir bak ki, tek ölmüş beden?

Önce gezdim, kol kanatlar, telde ben,
Şimdi gezdim, bak ki adlin elde ben!

Fâni cümbüş, gitti elden baksana,
Bâkî cümbüşler, veren Hak'tır bana!

"Gayretimden, kim ki ayrılmış olur,
Her hâlinden, mutlaka kahrım gelir!"

Sen eğer sağsan, bu ölmüş, görme sen,
Sen de kulsan, gör ki şâh avcunda ben!

1065. İşte Îsâ, kaldıran ten ölmüşü,
Hakk'ın Îsâ, avcunun, ben ölmüşü!

Allah'ın avcunda ölmek yok iken,
Ölmem artık, elleyen Îsâ'ysa ben!

Ben de Îsâ'yım, nefesten cân veren,
Bende cân bulmuş, ölümsüzlük deren!

²⁴⁰ "Kalp Allah'ın iki parmağı arasındadır." (Hadis)

- Öldü tekrârdan dirilmiş oldu da,
Hem İsâ'ya cân veren, şâd olmadı!
- Say Mûsa'nın eldedir asâm benim,
Burda ben var, gizlidir Mûsa'm benim!
1070. Ümmetin ummanda artık, köprü ben,
Hem de Fir'avn üzre, ejderdim hemen.
Ey oğul, sen görme tek, asâmızı,
Hiçtir asâ, olmasın Hakk'ın sözü!
Şimdi, asâdır, denizden dalgalar,
Sihre tapmışlarda, bir kudret mi var?
Saymak istersem asânın hâlini,
Dökmüşüm, artık Fir'avn ahvâlini.
Otlasınlar, hem zehir bir tatlı ot,
Sâde birkaç gün de koy, olsun umut.
1075. Olmasın Fir'avn ve başbuğluk hele,
Hem cehennem, bir gıda bulmaz bile!
Besle önden, kes kasapsan sonradan,
Gör, cehennem kelbidir, rızksız kalan.
Olmasın düşmân ve düşmânsız cihân,
Hep gazâp, hiddet olur, ölmüş olan.
Bil cehennemdir gazâp, hiddet yeri,
Hasmı yokken, sürdürür rahmetleri.
Gör gazâpsız, kahrı yok rahmet kalır,
Saltanat, bilmem nasıl kâmil olur?
1080. İnkâr etmişler, duyup aldirmamış,
Söylenilmiş, çok misâl yer bulmamış.
Eğlenip dur, durmadan inkârcı sen,
İşte murdâr, kalmayan, ömrün, biten!
Ey sevenler, şimdi sizler şâd olun,
Va'z açılmış, siz gelip irşât olun!
Sarmısak vardır, soğan var bahçede,
Hep ekilmiş oldu ayrık bölmede.
Sebzeler, cins cins ekilmiş evleğe,
Öyle olgunluk döner, nem çekmeye.
1085. Safranın evlekte ol, safrânla eş,
Başkasından, dostluğundan, yoksa iş!
- Sen ki safrân, bak sudan rızk almaya,
Zerre bul gir, bak ki safrân olmaya.
Safrân olsan, geç ki sen şalgam hûyu,
Alma onlardan, bulaşmış duyguyu!
Onların yer ayrı, hem sen ayrısın,
Allah'ın mülk pek geniş, bilmektesin!
Öyle bir arz, cin ve şeytân girseler,
Hem yiterler, hep sefer etmişseler.
1090. Öyle deryâ, öyle düzlük, dağ ki bak,
Hem hayâlât, hem vehimlerden irak.
Öyle bir düz, orda kalmış kıl kadar,
Orda uçsuz, bitmeyen ummânsa var.
Gizli akmış, orda hep durgun sular,
Tâzelik çok, çok da hoşluk sundular.
Dinleyen yatmış, hatip kes sen sözü,
Çekme nakş, artık sular almaz yüzü.
Cân ve rûhlardan, ayak var içlere,
Var ayaklar, gizli akmış bir kere.
1095. Kalk ki, Ey Belkıs, kesatlardan yine,
Kaç, harîsler var, pazarlar mahvına.
İhtiyârın eldedir, Belkıs, uyan,
Hem, ölüm gelmiş, yakandan tutmadan!
Hem ölüm çekmiş kulaktan, bil bunu,
Sanki hırsız, bir polis tutmuş onu!
Nerye dek çaldın eşekten, nal ki sen?
Çalmak istersen, gelip çal, lâl hemen.
Buldu kız kardeşlerin mülk, sonsuzu,
Bir değersiz, fânîlik tuttun yüzü!
1100. Mutlu olmuş, sıçrayıp tez kurtulan,
Bil eceldir, hep vîrânlıklar sunan!
Kalk da gel, Belkıs görüp sultânları,
Mülke sâhip, dîne sâhip şanları!
Dost için, nağmeyle merkep sürmede,
Gönlü, mânâ bağ ve bostan gezmede!

Nerye gitmiş olsa, bağlar gitmede,
Bahçeler, halkın gözünden gizlide.
Meyveler, "siz toplayın" der, yalvarır,
Âbıhayvânlar "için" der, yaklaşır!

1105. Kol, kanatsız, gel dolaş sen gökleri,
Bir hilâl hem, bir güneştir, her biri.
Sen, ayaksız yollanırsın, rûh diye,
Çiğnemezsin, sen tükenmez lokma yel!
Var gemin, çarpmazki gam timsahları,
Ölme sunmaz onda çirkinlikleri.
Sen ki şâhsın, sende asker, sende taht,
Sanki bahtsın, mutluluktur sende baht.
Tâli'i has, sultân olmuşsun, değer,
Gayrinin bahtın gelir, elden gider.

1110. Bir dilenmiş misli, muhtâçlık gelir,
Devlet ol sen! Yoksa tez gitmiş olur.
Tâlihın olmuşsa, sen, ey mânevî;
Tâlihın, oldun muhakkak cân evi!
Ey güzel hûy, mâl ve mülk oldunsa sen,
Kendi kendinden senin, gitmen neden?

SÜLEYMÂN'IN (A.S.)

MESCİD-i AKSÂ'YI YAPTIRMASI

Ey Süleymân, Mescid-i Aksâ'yı yap,
Belkıs'ın asker, namâz kılsın ki hep.
Mescidin ebette, atmışken temel,
Cin ve insanlar, bütünden attı el.

1115. Bir takım insan, çalışmış aşk ile!
Bâzılar mecbûr ve isteksiz hele!
Benziyor şehvetle insanlar cine,
Çekti zincirlerle, dünyâ emrine!
Onların zincir şaşıştan, korkudan,
Halkı zincirsiz no'lur hür sayma sen!

Çekti zincir, hep deniz avdan yana,
Derdi mâden, hep kazanç tavdan yana.
Hem çeker elbet güzel, hem vardı bed,
Der ki Hak: "Fî cîdihâ hablün mesed."²⁴¹

1120. "Bağladık insanların biz boynunu,
Hûylarından ip yapıp ördük onu!"
Pis, temiz, herkes ne yapmış baksana,
Yazgı, defterler asılmış boynuna.
Pis bir iş yapmanda, hırsındır âteş,
Sanki kordur, rengi hoştur, kor âteş!
Saklıdır pislik, siyâhlık onda ya,
Sönse âteş, çıktı isler ortaya!
Kor olur elbet kömür, hırsın ile!
Gitse hırs, kalmış siyâhlıklar bile.
1125. Hırs, tamâ ânında isler, kor gibi,
Yok, güzellik, hırsının âteş dibi!
Hırs, tamâ süsler, kömür, bir kor olur,
Geçse hırsın, sâde çirkinlik kalır.
Süslemiş şeytân, becermiş ekşi ot,
Ahmak insan, pişti sanmış, oldu tat.
Çiğnesin gör, ahmağın rûh bir onu,
Çiğnemekten, diş kamaşmış en sonu.
Aksi hırstır şeytânın, kurmuş tuzak,
Hırs, heves gösterdi, hâm bir dâne bak.

1130. Hırsı bil, dîn, hem hayır, varken güzel,
Hem güzeldir, hırs denen çekmişse el!
Hem hayır dersen, güzeldir kendisi,
Hırs ölür, hayrın ışıldar cümlesi!
Geçse dünyâımızda hırs parlaklığı,
Anla bitmiş kor, kalan is artığı.
Hırsa aldanmış ve oynarken çocuk,
Hep etek toplar ve at binmek ufuk.

²⁴¹ "Boynunda bükülmüş bir demir halda olduğu halde." (Yâsîn, 8)

- Geçse pis hırs, gülmedir yoldâşlara,
Hem çocuklar üzre, gülmek vardı yâ.
1135. Ben ne yaptım, ben ne işler işledim,
Varsa hırsım, sirkeler, baldır dedim!
Enbiyânın hûy desen, hırs bilmemiş,
Parlayış, artmaktadır, eksilmemiş!
Bunca zengin, yaptılar mescitleri,
Olmamış elbette Aksâ, hiç biri.
Kâbe'nin izzet ve ikrâm artması,
Artıran dersen, Halîl'in ihlâsı!
Mescidin üstünde kil, taştan değil,
İhtiras, hırs bilmez ellerdendi bill!
1140. Yok kitâbin eşdeğer, ermez ki el,
Onların mescit ticaret, bir güzel!
Hem edepler, hem gazâplar, uykular,
Benzemez sözler, kıyaslar kim ki var?
Ayrıdır onlarda rûhun parlamış,
Rûh, kanatlar, ayrı kol, ayrı uçuş!
Onların zikriyle, hep titrer gönül,
Onların işler, işimden kible bil.
Onların, altın yumurtlar kuşları,
Akşamından gördü gündüz, rûhları.
1145. Ben o kavmin hasılığınan söylesem,
Tâ başından, oldu noksân söylemem!
Mescid-i Aksâ yapın, mert kimseler!
Hem Süleymân geldi tekrârdan meğer!
Dalsa cin, şeytân denen serkeşliğe,
Hem melekler, döndürür zincirliye?
İşte şeytân, hîle yapsın bir kere,
Kamçıdır, seyret bütün şimşeklere.
Sen Süleymân ol ki, şeytânlar bile,
Yardım etsin, taş kesip alsın ele.
1150. Ol Süleymân misli, bitsin vesvesen,
Olsa, cin, şeytân, emirler dinleyen.

- Hoşça dur, gönlün sihirden bir yüzük,
İfritin sen, av olursan pek yazık!
Cin, Süleymânlık eder ondan sakın,
Bir yüzük bulsun, meğer ondan sakın!
Hem Süleymânlık gelip geçmiş değil,
Gönlünün vardır Süleymânlıkta, bil!
Hem Süleymânlık eder, şeytân bile,
Gör ki her çul, olmamış atlas hele.
1155. Oynatır el orda hep oynatsa da,
Onların çok farkı vardır ortada.

BİR ŞÂİRİN BİR HÜKÜMDÂRA
KASİDE GETİRMESİ İLE ŞÂHIN ONA
ARMAĞAN VERMESİ, EBÛ'L-HASAN
NÂMINDAKİ VEZİRİN DE O
ARMAĞANI KAT KAT ARTIRMASI

- Şi'ri takdîm etti şâir, şâhına,
İzzet, ikrâm umdu yardımdan yana.
Etti ikrâm, şâh bin altın kırmızı,
Başka ikrâmlar da, göstermiş yüzü.
Sonra der: "Azdır meğer bunlar ona,
Memnun olsun, on bin altın ver ona!
Bir deniz mertlikte sen, on bin ne ki?
Verdiğin azdır, gerek on bin peki!"
1160. Öşrû harmandan tamam versin diye,
Eski şâhlardan döner, söz etmeye!
Verdi on bin, hem de, çok esvâp yine,
Şükr, senâlar doldu şâir gönlüne.
"Kim çalışmış artıran kim, ihsânı,
Şâha kimdir, söz eden benden hani?"
Söylemişler: "Hûyca has, ismen Hasan,
Dinde pâk hem, söyleyen bil oydu sen!
Pek uzun bir şi'ri yazmış oldu o,
Hem vezîrin ev deyip yönlendi o.

1165. Dil dudaksız, nimete şükr eyledi,
Padişâhın, lûtfunu meth eyledi!

ŞÂİRİN AYNI ARMAĞANI ALMAK
ÜMİDİYLE BİRKAÇ SENE SONRA
TEKRÂR GELMESİ, PADIŞÂHIN BİN
ALTIN VERİLMESİNİ EMRETMESİ;
YİNE HASAN NÂMINDAKİ BAŞKA BİR
VEZİRİN; “BU MİKTAR ÇOK FAZLADIR,
BİZİM MASRAFIMIZ ÇOK, HAZİNEMİZ
İSE BOŞTUR” DEMESİ

Geçti yıllar, ihtiyâç artmış yine,
Rızka muhtâç, bir fakîr olmuş yine.

Der ki: “Yokluk vakti ihsân etmiş,
Bulmanız, artık gerekmiş, ey kişi!

Şimdi tekrâr, istemek lâzım kerem,
Hâli arz et, öyle duysun, muhterem.

Sîbeveyh,²⁴² Allah deyip anlatmada,
Cümle muhtaç hep sığınmış durmada!

1170. İhtiyâç arzımda hep, sığınakta sen,
İhtiyâç senden biter, erzâk veren.
Yüzbin aşkın aklı pek çok kimseler,
İşte “**Deyyân**”dan²⁴³ dönüp istekteler.

Var harîs bir kimse, varsın bir deli,
Hiç harîsten istemez rızık bilmeli!

Görmeden pek aklı çok, binler niye,
Koşmaz Allah lûtfuna cân vermeye?

Hep balıklar, dalgalar varken hele,
Gökte uçmuş durmadan kuşlar bile.

1175. Fil ve kurt, birlikte aslan avlanan,
Kar'nca, timsah, ejdehâ, derken yılan.

Belki toprak, yel, su, âteş, her şerâr,
O'nla kuvvet buldular, her ilkbahâr.

Durmadan hep, yalvarır gökler O'na,
Verme, tek bir ân sükût elbet bana.

Bende mesnet, tek himâyendir senin,
Dürdü gökler, doldu rahmet ellerin.

Suyla yüzdürdün beni, derken şu yer,
Dâimî olmuş sükûn, her neyse ver!

1180. Her ne var, ihsânla doldurmuş kese,
İhtiyâçlar, öğretilmiş herkese!

Her Nebî sunmuş, getirmiştir bilin,
“Sabr, salâtlar üzre Hak'tan isteyin.”

Sâde ondan isteyin, yok başka şey,
İste Hak'tan, sen su, çay vermez ki, ey!

Başkasından istesen, Allah veren,
Elde mertlik meylidir, Hak isteyen!

Hak'tı zâlim Kârun'a, altın veren,
Emre uysan, vermeyen olsun neden?

1185. Çok ümîtlere eyleyip tekrâr yine,
Döndü yüz şâir, o şâhın nezdine.

Armağan dersen nedir? Elbet şî'ir,
Muhlisin huzra rehin vermektedir.

Ehli ihsân yağdırır altın ne ki?
İhsân etsin, bekleyen şâir peki!

Hem şîir, onlarca yüz denkten iyi,
Bekleşirler, bir şâir gelsin deyi

İnsan evvel, ekmeğin hırsıyladır,
Câna, ekmekler direk olmaktadır.

1190. Hep kazanmak üzre kurmuş hîleler,
Cânı koymuş av'ca, gelmiştir meğer!

Kalmasın ekmek için bir ihtiyâç,
Şâir olmak, meşhûr olmak oldu baç.

İster onlar aslı, faslı öğseler,
İhsânın methince, minber kursalar?

Her azâmet, şöhreti isterdi ki,
Söylenilsin, koksun amberler gibi!

Hak yaratmış sûretince bizleri,
Vasfımız, vasfiyla almış dersleri!

²⁴² Sibeveyh: Arap dil bilgini.

²⁴³ Deyyân: Hâkim mânâsına, Allah!

1195. Allah'ın, şükr, hamd olur istekleri,
Kulda arzûlarla, mevcut her biri!
Hassaten üstün olan, Ehl-i Hüdâ,
Övmenin yellere, sağlam dolmada.
Methe lânyık olmayanlar varsa da,
Bir tulum, yarsak dolar mı yel o da?
Söz ne? Kendimden demem elbette ben,
Ehliyesizsen eğer, boş dinlemen!
Hoşlanır derler Nebî övmek ile!
Duydu Peygamber, getirmiş mesele.
1200. Gitti şâir, iş o şâhın huzruna,
Bir şîr sunmuş, metihlerden yana.
Mert ölür olsun, onun mertlik kalır,
Mertliğinden, at sürenler mutlanır.
Öldü zâlim, zulmü kalmıştır yine,
Hilekârlık eyleyen kim, vây ona!
Der ki Peygamber: "Bakın kim mutludur,
Göçse dünyâdan hayır, haslık bulur.
Mert ölür, mertlikse aslâ ölmeyen,
Allah'ın indinde, az şey sanma sen!
1205. Kendi ölmüş, kalsa zulmü, vây ona,
Ölse, sanmam kurtuluş, yok baksana!"
Geç bu bahsi, şimdi şâir yoldadır,
Borçludur altın deyip gelmektedir.
Şâha sunmuş oldu şâir, şî'rini,
Hem de ummuş eskimez ihsânını.
Nâzenin sözler ve gevher mısralar,
Çok ümît etmiş olup, yazmıştılar.
Şâh da âdet, işte, vermek bin lira,
Şâh verilsin emridir, vermişti yal!
1210. Şimdi artık, mert vezîr binmiş burâk,
Göçtü dünyâdan ve gitmiş oldu bak!
Hem makam üstünde, gayri bir vezîr,
Merhâmetsiz, pek harîs bir kimsedir.
Der ki: "Şâhım, ihtiyâçlar çok bizim,
Şî're, bin altın ki çoktur, bildiğim.
- Onda birden, dörtte bir versek derim,
Ey cömert, şâiri râzî eylerim!"
Der ki halk: "On bin ki, almış önceden,
Hem dilâver şâh da, vermiş önceden!
1215. Hem şeker yerken, nasıl çiğner kamış,
Sultân olmuşken, dilenmek oldu iş?"
"Baskı kursam, artırırsam baskıyı,
Beklemekten, bıkmam olmuştur payı!
Versem artık, hem de, bir yol toprağı,
Hep kapar, elbet sayıp gül yaprağı!
Siz koyun ben eylerim uygunca iş,
Ustayım, yumşar demir, sertlikse boş.
Koy, Süreyya'dan da geçsin göklere,
Yumşar elbet, hem de görsün bir kerel!"
1220. Der ki sultân: "Söz senindir haydi sen,
Git, sevindir, şâiri elbet hemen."
Der vezîr: " yoktur ümîtlere yalar,
Sen bırak olsun, meğher yüzlerce var."
Hem vezîr bekletti, şâir bekleyen,
Geçti kış, artık baharlarımı gelen.
Beklemekten, şâir olmuş ihtiyâr,
Şâirim, tedbîrle düşkün, hem bizâr!
"Yoksa altın söv, n'olursun sen bana,
Git desen, bir kurtuluş olsun bana.
1225. Beklemek öldürdü, hem bilsen beni,
Bâri git, kurtar şu yoksul cân, teni!"
Sonra binden, yirmi beş vermiş ona,
Daldı şâir, hem düşünmekten yana.
Önce ikrâmlar peşin, mertçeydi pek;
Geç açılmış, bir diken bulduk demek!
Hem demişler gitti ölmüş mert vezîr,
Göçtü dünyâdan, Hüdâ lûtf gösterir.
Câizen kat kat idi o, sağ iken,
Hiç hatâ olmazdı bahşış vermeden!

1230. Gitti ihsânlar da, gitmiştir bile,
Öldü elbet, ihsânat ölmez hele!
Mert, keremkâr gitti, gelmiştir soyan,
Hem fakîr âciz olur, hem dervîşân.
Her ne vermiş, al da git artık gece,
Senle uğraşmak da bitsin, öylece!
Ey bizim gayret nedir, bilmez olan,
Hîlemizden biz idik, elbet alan!
Der ki şâir yönlenip: "Yoldaşlarım,
Geldi, nerden söyleyin kardeşlerim!
1235. İsmi neymiş, böylesi esvâp soyan?"
Derler onlar ismidir: "Ebu'l-Hasan."
Der ki Yâ Rab, ismi birdir bunların,
Hem nasıl bir ismi bilmem onların?
Hem Hasan ismiyle, bir tek bir kalem,
Yüz vezîr, peyler cömertliklerde hem.
Gör, sakal koymuş olan, çirkin Hasan,
Yüz halat örmek de, mümkündür inân.
Böylesin, şâh dinler olmuş olsa bil,
Mülk ve devlet, baştan olmuştur rezîl!
-
- PADIŞÂHIN İNSANLIĞINI BOZMAYA
ÇALIŞAN BU ALÇAK VEZİR, KÖTÜ
DAVRANIŞI İLE FIR'AVN'IN VEZİRİ
HÂMÂN'A BENZERDİ
-
1240. Hem de Mûsa'dan Fir'avun, duydu da,
Başlamış kalbinde, az çok yumşama.
Söylenen söz çok lâtif, tesîrlidir,
Söylenilsin, taş duyup sütler verir.
Sanki Hâman, kin kuser, olmuş vezîr,
Onla, Fir'avn meşveret etmektedir.
"Burya dek şâhtın," diyor, "lâyık mı" bil,
Eski gjymiş kimsenin, olsan mı kul?"
Hem bu sözler, mancinıktan taş gibi,
Sırçadan bir gönle, taş vurmuş gibi.
1245. Hem Kelimullah, odur, bir hoş hitâp,
Hâman'ın tezvîr eder, bir ân harâp.
Aklımız, his mağlubu, Hâman nesi?
Tende olmuş, Hak yolun bir keski.
Hem öğütçün, bir güzel versin öğüt,
Aklımız fen, hîleden koymaz ümît.
Sen düşün, yok dinlemek yersiz sözü,
Makbûl olmaz dinlemek, fersiz sözü.
Bir vezîr bulsun eğer şâh, vây ona,
Onların yerdir cehennem, baksana!
1250. Mutlu şâhtır kim, Âsaf olmuş vezîr,
Darda kalsın, hem de, yardım eylenir.
Âdli bol şâh, hem Âsaf yardımcı yâ,
"Nûrun âlâ nûr" demek lâyük ona!
Gör Süleymân şâh ve Âsaf'tır vezîr,
Nûrun âlâ nûr ve amberlerledir.
Şâh ki Fir'avn'dır ve Hâman'dır vezîr,
Kurtuluş yok, böyle çift bedlikledir!
Böyle devlettir karanlık yığnağ,
Aklı yâr olmaz, yağar zulm sağnağ.
* Müşrikin hâller yığılmış baksana,
Aklı yâr olmaz ve devlet yok ona.
1255. Gördüğüm, pislerde pislik, başka şey,
Sen görürsen, var selâmım söyle ey!
Rûh ki şâhtır, hem akıl olmuş vezîr,
Bir fesat akıl, rûha bedlikler verir.
Olsa Hârut, aklının sahip melek,
Yüz fenâ, ondan sihir almış demek.
Rûha sultân, akıl cüz olmaz vezîr,
Aklı küll bulmaz isen, kalmaz vezîr.
Nefsi aslâ sen vezîr yaptım deme,
Rûh mübârektir, namâzsız eyleme.
1260. Hem hevâ, haz; hırs bütün hâllerledir,
Has akıl, elbet kıyâmet, bilmedir.
Aklının çift göz bakar, hep sonlara,
Hem diken bekler, kavuşsun güllere.

Öyle gül bekler akıl, varken diken,
Koklamazsan, kal uzak ondan hemen.

CİNNÎ'NİN SÜLEYMÂN'IN (A.S.)
MAKÂMINA OTURMASI VE ONUN
HAREKÂTINA KENDİNİ BENZETMEYE
ÇALIŞMASI, İKİ SÜLEYMÂN ARASINDA
GÖRÜNEN FARK VE CİNNÎ'NİN KENDİNİ
SÜLEYMÂN OLARAK TANITMASI

Varsa aklın, dost olup bir akla sen,
Meşveret et, onla gel dost ol hemen!
Çift akıl, dertten, belâdan kurtulur,
Hem ayak, gök üzre yüksek yer bulur.

1265. Cin ki kendin, hem Süleymân saydı yâ,
Memleketler aldı hükmü altına.

Dışta taklitten Süleymân'ken size,
İçte, yüz ifritliği vurmuş yüze.

Halk; "Süleymân'ın demiş, pâk nûru yok,
Hem Süleymân'dan Süleymân farklı çok!"

Hem, uyanmışlık nebî, cin, uykudur,
Ad Hasan olmakla elbet, fark budur.

Sahtekâr der, kast Süleymânken hani;
"Hak yaratmış, benzerim bir şeytânı."

1270. Verdi Hak şeytâna benden benzeyiş,
Eyleyin dikkât, tuzaktır onda iş.

Ben, Süleymân iddiâ eyler ise,
Îtibâr hiç etmeyin, sûretlere.

Böyle ifrit, halka söz söylerse de,
Tesîr etmez, anlayan bir kalbe de.

Has olan gelmez, oyun oynansa da,
Aklı, ilhâmdan temizlik bulmada!

Hiç sihir, hiç hîle yok ehlullaha,
Hep saâdet ehli, bak ehlullâha!

1275. Hem duyanlar, söyleşirler kendine,
"Ters diyensin, hep gidişler tersine!"

Sözlerin hiç, sen gidersin ters hemin,
Yön cehennem, yer olurken sâfilin.

Öz Süleymân azl olup kalsın fakîr,
Alnının parlak kamer, hep yükselir.

Hâtemi sen çalmış olduysan ele,
Sen cehennem misli, buzlandın bile.

Eğmeyiz baş, böyle uymaz şeylere,
Hayvânın tırnak verilmez, boş yere!

1280. Gaflet etsek, biz kapansak yerlere,
Orda bir el mânîdir, öpmüşlere.

Eğme sen baş, baş eğilmez kimseye,
Âdiler, elbet yakışmaz secdeye.

Olmasaymış Allah'ın kıskanması,
Şerh ederdim, cânâ cân, ben en hası.

Et kanâat, şimdi kâfıymış sana,
Başka bir ân söylerim, neymiş sana!

İşbu cin, ismim Süleymân'dır demiş,
Aklı ermez, hep çocuklar peylemiş.

1285. Sen de, sûretten geçip, şân varsa kaç,
Ad, lâkap hiç, gel sığın mânâyı aç.

Uymak istersen soruştıur hâlini,
Anlayım dersen gözet ahvâlini.

SÜLEYMÂN'IN, (A.S.)
MESCİD-i AKSÂ YAPILDIKTAN SONRA,
İBÂDET ETME VE ORADA İTİKÂFA
GİRMİŞ OLANLARLA ÂBİDLERİ İRŞAT
İÇİN HER GÜN MESCİDE GELMESİ VE
MESCİTTE BÂZİ OTLAR BİTMESİ

Her sabâh gelmiş Süleymân mescide,
Mescid-i Aksâ'da duâ etmede.

Tâze bitmiş ot görürken ortada,
"Neydi faydan, neydi ismin? Sorma dal

Neydi ismin, sen neyin dermânısın?
Kim zarâr görmüş, kimin fermânısın?"

1290. Her biten ot, söylemiş hassam benim,
Ben şunun cân, ben şunun ölmekliğim.

Bunda zehrim, onda olmuşken şeker,
Buldu ismim, emrinin levhada yer.

Hep tabipler, hep Süleymân'dan sorar,
İlme sâhip, hep aranmış oldular.

Çok kitâplar, bunca defter yazdılar,
Cismi, dertlerden tedâvi ettiler.

Tıp ve yıldız, oldu vahyin cümleden,
Yoksa aklın, onca yol bulsun neden?

1295. Aklımız, elbet hükümlerden öte,
Anlatandan fen, ilim öğrenmede.

Aklı cüz, öğrenmenindir tâlibi,
Öğretir gerçekte, vahyin sâhibi.

Cümle san'at, vahy elinden aldı yol,
Sonra, yükselten akıldan buldu yol.

Dikkât et bak! İlhâm almaz aklımız,
Bellenilmiş bir sanat yok ustasız.

Hîlekâr akl, kıl bulur, hem kırk yarar,
Ustasız bir sanatın imkân mı var?

1300. Fenni öğrenmek, akıldan olsa yâ,
Ustasız san'at, çıkarmış ortaya!

ÂLEMDE MEZÂR KAZMAK
SAN'ATI YOKKEN, ONU, KÂBİL'İN
KARGADAN ÖĞRENMESİ

Hem mezâr kazmak ki, âdi bir zanat,
Fikr eden kim, hîleden bulmuş murât.

Anlayış Kâbil'de olmuş der isen,
Öldü Hâbil, başta gezdiresin neden?

Öldü Hâbil kanla dolmuşken beden,
Kan bulanmış, "nerye koysam derdi ben."

Karga, ölmüş karga almış ağzına,
Hızla yönlenmiş gelir, yerden yana!

1305. Hem hevâdan, yönlenip inmiş yere,
Bir mezâr kazmak olur ders, bizlere.

Karga tırnaklar, kazar hep yerleri,
Bil, ölen konmuş, mezar olmuş yeri.

Gömdü, toprak attı artık üstüne,
Böyle bir hâl, Hakk'ın ilhâmdır yine.

Der ki Kâbil: "Şimdi yuh olsun bana,
Fen ve ilmen, kargadır üstün bana."

Aklı küllün vasfı: "Mâzağa'l-basar,"²⁴⁴
Aklı cüz, her bir yere bakmış gider.

1310. Hasların nûr, aklı "mâzağa'l-basar,"
Karga aklen, kabr kazan üstâd meğer!

Hem de rehber, karga olsun rûh için,
Arkasından kabre yönlenmiş bilin.

Karga benzer, düşme nefsin ardına,
Bağ değil, çekmiş odur kabristana.

Sen gidersen, gönlünün Ankâ'ya git!
Gönlünün Kaf, Mescid-i Aksâ'ya git!

Kalbinin Mescid-i Aksâ'sında fen,
Aşkımızdan, türlü otlardan biten!

1315. Ol Süleymân, neyse hakkın ver ona,
Reddi vazgeç, hem de ilhâm alsana!

Çünkü sâbit yerlerin her hâlini,
Söyler olsun, her nebât ahvâlini.

Hem şeker, hem boş kamış yerlerde var,
Her nebât, bir tercümanlıktır sunar.

Gör fikir, kalp tarlanın olmuş otu,
Sen fikir dersin, gönül esrârı bu!

Topluluktan, bulmuş olsam söz eden,
Uç verir benden de gül, solmaz çemen.

1320. Söz, nefes öldürse densiz bir falan,
Nükteler kalpten kaçır hırsızdı san!

Yönlenişler hep çeken yön tâlibi,
Dost çekiş, olmaz yalan çekmek gibi!

²⁴⁴ "Peygamberin gözü kaymadı da. Andolsun ki o Rabbinin en büyük âyetlerinden bir kısmını gördü." (Necm, 16-18)

- Bâzı sen Hak, bâzı yanlış yoldasın,
Yok çeken ip, yok çeken, bilmezlesin!
Sen, yular takmış olan bir kör deve,
İp çekern var, gör çeken kudretse ne?
Sen de görseydin, yular çekmiş eli,
Aldatan yurt, yok olurmuş bilmeli!
1325. Hem mecûsî bilse, it ardındayım,
Şeytânın emrinde, bed kalmaktayım.
İt nefis, ardında, namussuz gibi,
Gitmenin olmazdı artık talibi.
Hem sığır bilsin, kasap kesmek diler,
Sanma dükkân var deyip, koşmuş gider.
Yer mi onlardan kepek, açsın eli,
Okşasınlar, vermemiş süt, bilmeli!
Hem, sığır bilsin semirtmek üzre yem,
Böyle bilmiş olsa, otlar yer mi hem!
1330. Hem cihânın, oldu gaffetler direk,
Çünkü devlet ‘dev’ ve ‘let’²⁴⁵ maksattı tek.
Önce koşmaktır, sonuç varken dayak,
Devletin sâhip, ölen merkepti bak!
Ciddi bir iş, sen tutar olsan eğer,
Aybı kalmış, gizlidir senden meğer!
Aybı kılmış gizli, Allah hem sana,
Sende, uğraş yönlenir ondan yana.
Hem müdâfaa eylesen bir fikri sen,
Aybı senden gizlidir, hırs var iken.
1335. Âşikâr olsaydı mevcût aybımız,
Rûh kaçır şark, garba benzer ayrınız!
Öyle bir hâl, sonda pişmânlık sunar,
Başta bilsen, koşmanın imkân mı var!
Önce örtmüştür kader, uysun diye,
Aybı bizden gizlemiş, bak gerçeğe.
- Bir kazâ etsin hüküm, açmış gözü;
İşte, pişmânlık gelip tutmuş bizi!
İşbu pişmânlık, kazânın hükmüdür,
Sen geç ondan, Hak perestîş eyle dur!
1340. Âdet etmiş olsanız, pişmânlığı,
Gözlenir pişmânlığın hep arttığı!
Hem yarım ömrün, perîşânlık senin,
Bir yarım ömrün de, pişmânlık senin!
Fikri, hem pişmânlığın sen koy hele,
Bul güzel dost, hoşça hâl, has iş ile.
Sende has iş yoksa gel bir söyle sen!
Geldi nerden, şimdi pişmânlık neden?
Sen bilirsen, doğru Allah emridir,
Bilmiyorsan, bildiğin bedlik nedir?
1345. Doğru bilmezsen yiğit, yok eğrilik,
Zıddı, zıddından bilirsin söyledik.
Bed fikir terkinde, âcizin var dene,
Sen günâhtan, âcze düşmüşsün yine.
Mâdem âcizsin, şu pişmânlık neden?
Gel araştı, âczi vermiş kimdi, sen!
Âciz olman, Kadir olmaz olsa hiç,
Kimse görmez böyle şey, bil aslâ hiç!
Aybı neymiş isteğin, sen bîhaber,
Bilmiyorsan, gayb da vardır örtüler!
1350. Aybı arzûnun, görünmüş olsa, sen,
Rûhun ürküp, arzûdan kaçmış hemen!
Aybı Allah, gösterir olsun sana,
Kimde güç, çeksin ayıplardan yana.
Nefretin var olsa, bir işten eğer,
Aybı sen gördün, muhakkak bir sefer.
Sırra vâkıf, sözde lâtif, Ey Hüdâ,
Aybı göster, sen n’olursun saklama!
Hoş bir iş varken, ayıp gösterme sen,
İsteyiş arzûm, soğukluk değmeden!
1355. Hem Süleymân gitti, derken mescide,
Âdetiymiş, ilk sabâhtan gitme de!

²⁴⁵ Farsça “dev” koş manasına, “let” ise dayak demektir.

Neyse âdet, böyle kuymuş, oydu şâh,
Görme ister, ot yeniden işbu şâh.

Hem gönül görmüş o ot, halk görmemiş,
Cân gözünden görmedir, gerçekte iş!

SÛFİ'NİN GÜL BAHÇESİNDE, BAŞINI
DİZİNE DAYAYIP MURAKABEYE
DALMASI ARKADAŞLARININ ONA:
"BAŞINI KALDIR DA BAHÇEDEKİ
ÇİÇEKLERİ, KUŞLARI VE ALLAH'IN
ESERLERİNİ GÖR" DEMELERİ

Bağda bir sûfi, ferâhlanmak için,
Yüz koyup diz üzre fikr etmiş kesin!
Varlığın dalmış derin deryâyasına,
Bir fodul görmüş, çağırılmış baksana.

1360. "Kalk uyan sen! Göz açıp seyret onu,
Bak çiçeklenmiş ağaç, hisset onu!

Çünkü Allah, işte rahmet bak demiş,
Emri gel sen dinle, sözler söylemiş."

Der ki sûfi: "Ey heves dolmuş adam,
Rahmetin te'sîr, gönüller içre tam.

Rûhta vardır, öyle bağlar, bahçeler,
Sanki oynatmış, sulardır gölgeler!

Irmağın üstünde, aksetmiş hayâl,
San sudan, oynar, letâfetten misâl.

1365. Bahçe, bağlar, meyvenin yerdir gönül,
Hem letâfet yansıtır âlemse, kil!

Olmasın kalp selvisinden gölgeler,
Burya Allah: "Aldanıştan yer" mi der?

Aldanışlar buydu, yâni, bir hayâl,
Erlerin rûhtan akis, zândan misâl!

Cümle kanmışlar ki, cennet sandılar,
Yansıyanlardan görüp aldandılar.

Hep kaçarlar hak olan bağ, bahçeden,
Bir hayâl ardında hep, gitmiş iken.

1370. Sende gaflet, uykular bir son bulur,
Gördü gerçek, fayda yok mahcûp olur.

Hem kabirden aldanişlar âhi yâ,
Tâ kıyâmet yükselir "**Vâhasretâ!**"²⁴⁶

Mutludur hep, ölmeden ölmüş kulu,
Önceden rûh, bahçeden almış koku.

MESCİD-İ AKSÂ'NİN BİR KÖŞESİNDE
KEÇİBOYNUZU AĞACININ ÇIKMASI VE
SÜLEYMÂN'IN (A.S.) MAHZÛN OLMASI

Hem Süleymân gördü, ot bitmiş köşe,
Bir başak şeklinde ot, çıkmış işe.

Bir bulunmaz ot ve hem, pek çok yeşil,
Göz kamaşmış, nûru hep almıştı bil!

1375. Hem Süleymân'a verip derhâl selâm,
Kaldı şaşkın, pek güzelmiş vesselâm!

Neydi ismin? Gel ağızsız söyle sen,
"**Harnubum**"²⁴⁷ der ismimiz, şâh-ı cihân."

Der ki: "Neymiş gel de bildir hasseni,"
"Ben çıkarsam, vîrân ettim ülkeni.

Harnubum, hem bittiğim yerler harap,
Suyla kil dünyasıdır, derler harap."

Gör, Süleymân dinleyip bilmiş, ecel;
Hem ecel gelmiş, göçüş vermekte el.

1380. Der ki: "Sağken mescidim görmez zarâr,
Hiç bir âfet uğramaz, bil âşikâr!

Ben yaşarken, bende cân mevcût iken,
Mescid-i Aksâ, virân olsun neden?

Şüphe yok hiç, mescidim olmaz harap,
Ölmeden ben, böyle Hakk'ın emri hep!

Secdegâh olmuş gönül, mescit bana,
Pis olan dosttur, harâbâtlık ona.

²⁴⁶ Ah hasret, vah hasret.

²⁴⁷ Harnup: Keçiboynuzu meyvesi.

- Pis olan dost üzre, sevgin varsa sen,
Etme ülfet, yok muhabbet, kaç hemen!
1385. Sök kökünden, öyle dost köklense de,
Hem senin, mescit mi toptan sökmedel!"
Bil ki âşık, eğrilik, harnub sana,
Sen emeklersin, çocuk olmuş ona.
Kendi kendin say da mücrim, korkma sen,
Dersi üstâd, kesmesin senden hemen.
Söyle sen: "Ben câhilim öğret beni,"
Cehli elbet gizlemekten hoş hani!
Nûrlu, sen öğren babandan²⁴⁸ gel dedik,
"Allah'ım, biz nefse çok zulm eyledik."
1390. Yönlenip başvurmamıştır hîleye,
Hîlenin bayrak ne? Çıksın yükseğe!
Şimdi İblîs bahse başlar durmadan,
"Kırmızıydın, sen sarartmışsın neden?"
Renk senindir, hem boyanmış renk senin,
Cürmünün âfet ve dağ âhenk senin.
Söyle sen hep: "**Rabbi mâ ağveyteni**,"²⁴⁹
Olma cebri, saymasın küstah seni!
Nerye dek sen, cebre tırmanmaktasın,
İhtiyârın var, tutup atmaktasın.
1395. Hem o şeytân, hem onun evlâtları,
Öyle aldın isyânın evsâfları.
Böyle hoşluk, zevkle yapmıştın bunu,
Sen, etek toplar koşardın en sonu.
Kim koşar isyana hep ahmakça da,
Raks edip, hoşlukla kimler koşmada?
Çok öğüt vermiştiler, hiç tınmadın,
Çokça mert kimseyle, harp eyler idin.
En sevâp yol, doğru yol dersen budur,
Sâde alçak kimse, tâ'n etmiş durur.
1400. Hem nasıl söyler ki kalmış cebr ile!
Yolsuz insan uğraşmış bak hele?
Geldi nefsinden de vardır ihtiyâr,
Aklımın arzû senin, mecbûr sunar.
Aklı bol, bilmiş ki şeytândan zekâ,
Aşk, ibâdet, yokluğundur, öyle yâ!
Yüzme şeytânî zekâdandır sana,
Var boğulmak, sen dalarsan ummana!
Yüzme artık, kibri gel terk eylesen,
Bir nehir olmaz ki ummân, yüzme sen!
1405. Öyle ummândır, yutar birçok deniz,
Bir samândan, çöp sayılmış bilseniz.
Ümmetin, seçkinlerin aşktır, gemi,
Âfet olmaz, kurtuluştur görkemi.
Sen zekâ sat, gel de hayrânlıklar al,
Hem zekâ, zândır; bakış, hayret, misâl!
Aklı, kurbân et Muhammed uğruna,
"**Hasbiyallah**"²⁵⁰ yetti Allah'ım bana.
Olma Ken'an, gitme sen, varken gemi,
Nefs, gurûr gösterdi yükseklik he mi?
1410. "Ben çıkıp dağ üzre dursam, ölmeden,
Nuh'a minnet istemem, etmem ki ben!
Minnetinden, kaçma kâmil minneti,
Ey sapık, Hakk'ın ona has rahmeti!
Cân, nasıl minnet duyar olmaz ona!
Hak verir şükrân ve minnet baksana!
Sen ki bilmezsin, haset dolmuş için,
Çekti Allah, minnetinden bil hemin.
Keşke Ken'an, yüzme bilmiş olmasa,
Nuh'a koşmuş, Nuh'a minnet eylese.
1415. Keşke, câhil bir çocuk olsaydı da,
Annesinden bir etek tutsaydı da.
Oysa naklî bir ilim vardır dese,
İlm-i vahyî, bir velîden istese,

²⁴⁸ Buradaki baba, Hz. Âdem'dir.

²⁴⁹ "Rabbim sen beni aldattın, sen beni azdırdın."
(Araf, 16-17)

²⁵⁰ Allah, bana yeter.

- Böyle nûr varken, açar olsam kitâp,
Vahye mazhar rûh, gelir eyler azâp.
Naklî ilm, kâmil için say, varsa su,
Yap teyemmüm dense olmaz doğrusul
Kendin ahmak say ve uy sen kâmile,
Kurtulursun, ahmak olmaktan bile!
1420. Hem babam, insanlığın şâh, söyledi,
“Cennet ehlinden çoğu abdal” dedi.
Hem zekâdır, kibri celb etmiş hevâ,
Ahmak ol, kalben dürüst buldun devâl
Ahmak olmak, ahmak olmaklık değil,
Hakk’a hayrân, hayretin aslıydı bil.
Hem kadınlar, el keser ahmakçana,
Gördüler Yûsuf ve hayretten yana.
Aklı kurbân et ki sen, dostun için,
Çünkü aklın, böyle yük almış senin.
1425. Aklı göndermişti olgun, orya dek,
Aşkı bilmez kimse, kalmış burda tek.
Hayret etsen, cümle aklın yoksa da,
Başta her bir tel, akıllar bulmada.
Orda yok zahmet, düşünmekten yana,
Bahçeler, bitmiş akıllar, hep sanal
Nükteler sunmaktadır, Hakk’ın yönü,
Gel de, bağ sunsun biteklik hükmünü!
Gel bırak, bitsin şu nâm, şân, her nişân,
Rehberin durmuşsa dur, elbet o ân!
1430. Kim ki başsız kıpraşır, kuyruk sayın,
Kıpramış hem, sanki akrep, anlayın!
Eğri, çirkindir, gider görmez gece,
Hep sokar, tenler zehirler öylece!
Akrebi, baştan ezersin belki sen,
Onda sır, huy; halkı sokmaktır hemen!
Öyle kurtulmak olur, ezdikçe sen,
Kurtulur, çirkin bedenden, rûh hemen.
Sen delirmişten silah alsan eğer,
Ehli sulhun hep rızâ bulmakta yer.

1435. Aklı yoktan, bağla sen gitsin eli,
Yoksa, yüz aşkın zarâr, eyler deli.

SOYSUZ VE ALÇAK BİR KİMSEDE
İLİM, MÂL VE MÜLK BİRİKMESİ,
EŞKIYÂ ELİNE KILIÇ GEÇMESİ
GİBİ ONU REZİL EDER

- Âdiler, alsın ilim, bilsin feni,
Eşkiyâdır, buldu hançerler, yeni!
Bir kılıç verdin mi, sarhoş askere,
Ahmağın ilminden ehven, bir kere!
Alçağın had, mevki, mâl olmuş düşün,
Halka baştan fitne olmuştur bütün.
Harbe girmek farzdı mü’min kimseye,
Bir delirmişten kılıç alsın diye!
1440. Bunların rûhlar deli; tenler kılıç;
Hûy fenâdır, al elinden durma hiç!
Olsa mevkî, câhilin ellerdeki,
Vahşeten, yüz aslanı geçmek ne ki?
Çünkü gizliyen ayıp, meydân bulur,
San yılan çıkmışta sahra doldurur.
Hükmeden câhil ki, şâh olmuş desek,
Kır, bayır akrep, yılan dolmuş demek.
Alçağın ellerde olsa mevkî, mal,
Kendi kendin, rüsvâ eyler, böyle hâl!
1445. Yâ hasıs olmuşsa, zırnık vermemiş,
Yâ cömerttir, yersiz ihsân eylemiş!
Şâha vermiştir piyade rütbesi,
Ahmağın, elbet budur îanesi!
Hükme başlar olsa bir sapkin hûyu,
Hem makam sunmuş, fakat oymuş kuyul
Bilmeden yol, rehber olmak arzular,
Rûhça çirkindir, cihân yakmış gider.
Bir çocuk, olgunca davranmışsa ne,
Yokluğun gûl, bil ki çatmıştır yine!

1450. Gösterirsem, gerçeğin ay nerededir,
Görmemiş ay, hem sapık bilmez nedir.
Görmemiş bir yansıyış aydan suda,
Hâm herif, hem gayre rehber olmada.
Hükme ahmak baş olurken bildiğim,
Hem bilenler gizlenir, örtmüş kilim!

“YÂ EYYÜHE’L-MÜZZEMMİL”
ÂYETİNİN TEFİRİ (EY ABASINA
BÜRÜNMÜŞ YATAN)

İşte bundan, Hak demiş Peygamber’e;
“Ey бүрүnmüş, sen abandan çık hele!
Çekme sen, yüz örtme, gizlenmen neden?
Sen akılsın, bil cihân yalnız beden!

1455. Kaçma kâfirden, bilensin sen hele,
Nûra kaynaksın ki, Hak vahyi ile!
Sen uyan, artık nûrun ersin güce;
Mum olup kalk, durmadan bitsin gece!
Olmasın nûrun, bütün günler gece;
Sensiz aslanlar da tutsak öylece!
Kaptan ol artık sefâ ummânına,
Mustâfa sen, Nuh demeksin her yanal!
Yolda, rehberler gerektir herkese,
Hem bu yol, gerçekte bir ummân ise!

1460. Kalk da sen, yollar kesik, kervândı bak;
Her tarâftan gûlyaban, kaptandı bak!
Sen zamanın Hızır, kaptan sen iken,
Sen de İsâ misli, yalnızlık neden?
Topluluk huzrunda nûrsun, gökteki,
Gel de terk et, inzivâ arzûn ne ki?
Hem değildir, vakti geçmiş halvetin,
Hem hidâyet, Kaf ve sen, hümâ idin!
Bedre dönmüş, ay yürür durmaz gece,
Havlasın it dönme sürmüş öylece!

1465. Kim kinar, bedrin senin, ancak işit;
Hep ürürler, kıskanır, onlar bir it.

Her köpek, olmuş sağır “sus” emrine,
Ay ki on beş, düştü hav hav derdine!
Hastalık vardır, şifâsın bil hemen,
Var körün asâ, elinden alma sen.
Kim dedin, amâya yardım eylese,
Gör kavuşmuş, yüz sevâp, ecrin sese!
Kim ki çeksin kırk adım, bir kez körü,
Affa ermiş, yok günahın hiçbirini.

1470. Eyle yardım, bil cihân tutmaz karâr,
Hakk’a yönlensin, sürüp gitsin katar.
Doğru yol göstermişin iş, doğru yol,
Yas dolan, âhir zamândır, neş’e ol!”
Şimdi takvâ ehlinin üstâdı sen,
Kim hayâl etmiş, yakın var, çek hemen!
Kim gelip mekr, hîle etsin en sonu,
Mutlu ol sen! Korkma, kırdım boynunu!
Kör inatkâr kim, çoğalttım körlüğü,
Hep şeker sanmış, zehir dolmuş önü!

1475. Benden almıştır akıllar parlayış,
Hîlekârlar, hîlemizden bulmaz iş.
Türkmen’in neymiş çadır, erkek file,
Bir ayak bassın, bir olmuş yer ile.
Ey büyük Peygamberim sen, bil kesin,
Fırtınam estikçe mumlar neylesin?
Ey Resûl kalk, Sûr ki korkunç, üfle sen,
Onca bin ölmüş, yeşersinler hemen!
Hem de, İsrâfil olursun vakte sen,
Kalk kıyâmet sun, kıyâmet gelmeden!

1480. Kim kıyâmet nerde sorsun ey sanem?
Gösterip dersin: “Kıyâmetler benim!”
Öyle sormuş olsa bir mihnetzede,
Bir kıyâmet, yüz kıyâmet vermede.
Hem sorandan, zikr için yoktur umut,
Ahmağın, gerçek cevâp olmuş sükût!

Görmesin cânan, duâmız bir icâp,
Allah'ın gökken sükût olmuş cevâp.
Eyvah, eyvah! Şimdi harmân vakti hem!
Gün vakitsiz, bahtımızdan, geçti dem!

1485. Hem vakitten, bahse, ömrün az gelir,
Bahsimiz çok, hem kalan gün, az gelir.
Hem, çukur yerlerde mızrak oynamak,
Mızrak oynarlar için bir ârdı bak.
Çok da dardır şimdi bak, fikren avam,
Ey oğul, halk anlamazdır vesselam!
Ahmağın gerçek cevâp, susmak iken,
Öyledir hem, söz uzatmışsın neden?
Allah'ın rahmet, keremden dalga hem,
Hem çorak yer, nerde sunmuş oldu nem?

CEVÂP VERMEMEK DE CEVÂPTIR
SÖZÜ, AHMAĞA VERİLECEK CEVÂP
SUSMAKTIR, SÖZÜNÜ TEKİD
EDER... HER İKİSİ DE BU HİKÂYEYLE
ANLATILMAKTADIR

1490. Vardı şâhın, şehvet ehli bir kulu,
Cânlı şehvet, oysa aklen, bir ölü!
Akla uygun iş desen yapmaz onu,
Her ne yapmış, has sayarmış en sonu!
Az verin aylık, demiş şâh az ise,
Siz silin artık, kanâat etmese!
Akli yoktur, oysa hırs, pek çok yine,
Az maaş hiddet ve hırs vermiş ona.
Olsa akli, nefsi eylermiş tavâf,
Suç benim der, sonradan beklerdi af.
1495. Bir ayak bağlansa, merkep durmasa,
Çift ayak bağ, kimsenin olmaz tasa.
Derse, bir tek bağ benim olsun yeter,
Çifte bağ olmuş, olan suçtan meğfer!

PEYGAMBER EFENDİMİZ'İN:
"CENÂB-I HAK MELEKLERİ YARATTI,
ONLARA AKIL VERDİ. HAYVÂNLARI
YARATTI, ONLARA ŞEHVET VERDİ.
İNSANOĞULLARINI YARATTI, ONLARA
HEM AKIL VERDİ HEM ŞEHVET. KİMİN
AKLI, ŞEHVETİNDEN ÜSTÜN OLURSA
MELEKLERDEN DAHA YÜCEDİR

Hak yaratmış üç çeşit mahluk ve hûy,
Söylenilmiş, bir hadîstir, şimdi duy!
"Bir kısım insan bilen, mertlik bulur,
Hep melekler, sâde dolmuş secde, nûr!
Bilmemiş unsurda, yok boş işleri,
Nûru mutlak, aşk-ı Hak kılmış diri.

1500. Bir bölük var, bilgiden yoktur işi,
Sanki hayvân, ot yiyip şişmek düşü!
Görmemişler ot, ahırdan başka şey,
Has ve çirkin, bilmenin gafflette ey!
Bir de ademoğludur, onlar beşer,
Nısfı merkepken, meleklik buldu yer.
Bâzılar, âdîliğin meylinedir,
Nısfı meylin, akla yön vermiş gelir.
Hem melek, hayvân nedir, bilmez harâp,
Hem beşer, şehvet, akıl, bulmuş azâp.
1505. İmtihândan, işte onlar, üç kısım,
Şeklen insan, oysa bunlar üç kısım.
Bir kısım var, dâim istiğrâk ile!
Sanki İsâ'dır, melekler el ele!
Nefsen Âdem'dir ve mânâ Cebrâil,
Hışm, hevâ onlarla hiç birlik değil!
Kurtulup geçmiş riyâzet, zühdü de,
Âdem ammâ, sanki doğmaktan öte!
Bir kısım var, girdi merkep hükmüne,
Hışm ve şehvet, doldular onlar yinel!"
1510. Vasfı Cebrâil, meleklik, yok talep,
Dar şu aklın hâne, artık gitti hep!

Kimde cân yok, öyle ki ölmüş demek,
Kimde “ân”²⁵¹ yok öyleler olmuş eşek!

Yoksa cân cevherde artık, yok ki cân,
Âdidir hem, sûfi söyler hak inân!

Cân çeken hem oydu, hayvândan da çok,
İnce iş yapmak dilerler oysa yok!

Hem de şeytânlık dokur, hep hîleden,
Böyle yapmaz hayvânât, yapsın neden?

1515. Hep dokur, altın ipinden elbise,
Hem denizlerden söker gevher ise!
Onca malûm, tıp, hesâp, hem hendese,
Gök ilimden incelik, hikmet ise!
Sâde meyl etmiş odur dünyâmıza,
Yok, fezâyâ yol, bulunmazmış fezâl
Bilgiden maksât, ahır yapmak eve;
Saklanır ancak sığır, merkep, deve.
Hem ahır yapmak için var bilgiler,
Saymış ahmaklar, “rumuz” gerçek hüner.

1520. Hak yolun, Hak menzîlin ilmiyle de,
Tek gönül erbâbı, ârif bilmede!
Hem akıl, şehvetli, lâtif cânlılar,
Hak yaratmış ülfetinden, âşikâr!
Yüzde insanken, adın hayvân dedi,
Hem ayıklık, uykunun lâzım idi!
Hayvanî rûh, bildi ancak uykuyu,
Böyle insan, saklar aksi duyguyu.
Bir uyanmak gelse, gaflet, yok olur,
His biter, gerçek nedir, levhten okur.

1525. Hem yatan, görmüş olurken bir rüyâ,
Bir uyansın, aksi gelmiş ortaya.
Oydu hayvân, oydu elbet **safilin**,²⁵²
Söyle, terk et, “**lâ uhibbu’l âfilîn!**”²⁵³

²⁵¹ Ân: Zevki mânevî demektir.

²⁵² Safilin: Hayvandan aşağı.

²⁵³ Hz. İbrahim: “Ben batan ve fânî şeyleri sevmem.” demiştir.

“VE EMMELLEZÎNE Fİ KULÛBİHİM
MERAZUN FEZÂDETHÛM RİCSEN
İLÂ RİCSİHİM” ÂYETİNİN TEFSİRİ²⁵⁴

İstidât mevcûtsa insan olmada,
İstidâdlar sildi, koymaz ortada.

Hayvânın yok, hûy değişmek imkânı,
Özrü artık apaçık, hayvân hani!

İstidât gitsin, demek yok rehberi,
Yer, eşek beyninden olmuş serseri.

1530. Zihni açmış şey yesin, afyon olur,
Kalbi boş, artık akıldan kurtulur.

Bir kısım var, orya dâhil oldular,
Nısfı hayvân, nısfı hem, insan yaşar.

Gündüz, akşam, cenk edip durmaktadır,
Ön ve son hep, öyle çarpışmaktadır.

AKLIN NEFS İLE UĞRAŞMASI;
MECNÛNUN DEVE İLE MÜNÂZAASI
GİBİDİR. ZİRÂ MECNUN LEYLÂ
TARAFINA, BİNDİĞİ DEVE İŞE,
YAVRUSU TARÂFINA DÖNMEK
İSTİYORDU

“Yavru yoktur, dönmek isterken deve,
Mecnunun yön, döndü Leylâ’nın evel!”

Aklı nefstir sanki Mecnûn, hem deve,
Gitmek ister, nefsi, dönsem der, eve.

1535. Meyl eder Mecnûn ki Leylâ’nın eve,
“Yavrumuz” der, dönme isterken deve.

Dalsa Mecnûn, sade bir ân gaflete,
Yüz geri dönmüş olur, artık deve.

Sade aşk dolmuştu bak Mecnun meğer,
Geçti kendinden onun yoktur eser!

Tek murâkıp, onda mevcût akl iken,
Aşk-ı Leylâ’dır, kapıp almış hemen!

²⁵⁴ Kalplerinde hastalık onlara gelince, Kur’ân onların kalplerindeki kötülüğü artırır.

- Şimdi pür dikkât ve âtihtir deve,
His eder bir kez, yular gevrerse del
1540. Kendisinden gevrse, hayrân olsa bir,
Yavru ister, yüz geri dönmektedir.
Hem de anlar, dönse Mecnûn kendine,
Bunca fersâh yol, geri gitmiş yine!
Böyle üç günlük iken yol, gör hele,
Bunca yıl, Mecnûn tereddütler ile!
Der ki Mecnûn: "Biz ki âşik, ey deve,
Aşkıımız zıd, yoldaş olmak hiçti de.
Hem yular, hem aşkıınız, uymaz bana,
Senden ayrılmak gerektir, baksana!
1545. İşbu yoldaşlık olurken yolkesen,
Tenden in, rûhtan ki yol kesmiş beden!
Ayrı Arştan rûh, bütün yoksul ise,
Hep diken istekli ten, olmuş deve.
Cân, yücelmekten kanatlar çırpıda,
Tense tırnaklarla yerler yırtmada.
Aşk ve sevdâ doldu, Mecnûn'un beden,
Sen ki varsın, rûh uzak, Leylâ ilen!
Geçti günler, ben bu hâller üzreyim,
Tih'de Mûsa kavmiyim, dönmekteyim.
1550. Çift adım yol, vuslâta ermen yine,
Ayrı koydun sense, tam altmış sene.²⁵⁵
Yol yakındır, bense, pek geç kalmışım,
Şimdi binmektese, bitkin olmuşum!
Ayrılık gâmıyla yandın, der o dem,
Söyleyip, Mecnûn da ondan indi hem!
Geldi dar, artık şu çöller, bak ona,
Attı kendin, taşla dolmuş meydana.
Sertçe atmışken yiğit kendin yere,
Hep kemikler, sanki kopmuş bir kere.

1555. Attı kendin, geldi İlâhî kazâ,
Bir ayak, artık kırılmış oldu yâ!
Hem ayak bağlar ve söyler işte ben;
Çavgânın top, hem yuvarlanmış giden.
Sen beden, ten merkebinden inmesen,
Tatlı söz söyler hekim, lânet ilen!
Allah'ın aşk, Leylin aşktan az mıdır?
Hakk'a top olsak, güzellikler verir!
Gel de sâlik, gel de, bir top ol hemen,
Gel yuvarlan, aşkıının çevgânla sen.
1560. Mahve üstünden gidiştir, seyrimiz,
Sonra gitmek yok, ilâhî cezbesez.
Böyle gitmek, gitmelerden ayrı tür,
Cin ve insan gayretinden, gayri tür!
Böyle gitmek, bir basit gitmek değil,
Ahmed'in, ihsânla gelmiş oydu bil!

PADIŞÂHA LÂYIKIYLA HİZMET
ETMEDİĞİ İÇİN MAAŞI AZALTIYAN
KÖLENİN HÜKÜMDÂRA ŞİKÂYETİ

- Söz kısalsın söyle, neylermiş köle?
Yazdı mektup şâha gel bahset hele!
Cenk ve kin dolmuştu mektup, yazdı o,
Nâzlı şâhın huzra, varmış sezdi o!
1565. Mektubundur ten, kalıp dikkatle bak,
Şâha lâyük olsa sun, sen öyle kalk!
Sen çekil, bir yerde mektup aç, oku,
Harf ve mana şâha lâyük oldu mu?
Lâyık olmaz olsa, mektup, parçala,
Başka mektuplar yazıp sen, gel yola!
Mektup açmak pek kolaydır, sanmayın,
Yoksa herkes, kalpte sır bilmiş sayın!
Mektup açmak, pek de zordur, bil ki sen,
Yok, çocukluk, erkeğin iştir hemen!
1570. Cümleten, fihriste uymuş gitmişiz,
Hırs, hevâ meyliyle dalmış gitmişiz.

²⁵⁵ Şeyh Şibli, dünyâyı bir, âhireti bir olarak iki
adım saymaktadır.

Oldu fihrist bir tuzak, hep halk için,
Bildiler, mektupta böyleymiş hemin.

Aç kitap, fihristin ört, gel dönme yüz,
Doğrudur ancak ki, Allah derse söz!

İşbu unvan, dille ikrardır sana,
İmtihanındır, gönlünün metni sına!

Kalbinin tasdikse uysun her söze,
Uymaz elbet ki münafıklık bize.

1575. Bir çuval yük pek ağır, sen sırtlasan,
Hem nedir eksilmemiş, sen yoklasan.

Hem ne saklarmış çuval, tattan yana,
Al eğer, lâyük görürsen sırtına!

Yoksa gel sen at, çuvaldan taşları,
Etmeden yük, ar denen uğraşları.

Şâha lâyük her ne var, yük eyle sen,
Şâh için lâyük nedir, doldur hemen!

HIRSIZIN, KOCAMAN SARIKLI BİR
FAKİHİN SARIĞINI KAPMASI VE FAKİHİN:
"SARIĞI ÇÖZ, NE KAPTIĞINI ANLA
DA ONDAN SONRA GÖTÜR" DİYE
SESLENMESİ

Bir fakîh, bulmuş palaz, koymuş başa,
Hem sarık, dolmuş palaz, gel bak işel!

1580. Der sarık şişsin, görünsün pek iri,
Topluluk, görsün büyük, versin yeril!

Hep sarık dolmuş iken, yırtık palaz,
Tâzelerden, dışta süslenmiş birâz.

Tam sarık, cennette mevcut elbise,
İç münâfık kalbi, yer olmuş pise!

Parçalar görmüş sarık, bir pösteği,
Var abâ, olmuş pamuktan öyle ki.

Bir geçim bulmak için yön, medrese,
Hem sabah erken, güvenmiş herkese!

1585. Bir karanlık yerde, beklermiş kişi,
Yolda durmuş, hem de, hırsızlık işi.

Hem sarık kapmıştı, baştan hırsız o,
Satsın ister, ihtiyâç var doğrusu!

"Ey oğul" der, seslenir fakîh hemen,
Sen, sarık hiç çalma oğlum, çözmeden!

"Dört kanat açmış uçarken, aldığın,
Armağan derken ne şeymiş çaldığın?

Yokla sen, hem, ellerinle aç onu,
Sonra al git, ben helâl ettim bunu!"

1590. Çözdü hırsız, kaldı çullar ortada,
Gördü, başlar, hem kaçarken feryâda.

Olmaz olsun, yok sarık hiç ortada,
Elde yalnız, eski bir çul kalmada.

"Ey hayâsız" söyleyip atmış yere,
"Mâni oldun, sen bizim kismetlere!"

DÜNYÂNIN, EHL-i DÜNYÂYA HÂL
DİLİYLE NASİHAT VERMESİ VE ONDAN
VEFÂ UMANLARA VEFÂSIZLIĞINI
GÖSTERMESİ

"Hile yaptım" der fakîh dönmüş ona,
"Hem nasîhat, çöz demem olmuş sana."

Böyle dünyâ, hoş gözükmüş olsa da,
"Ben vefâsızlardanim," haykırmada.

1595. Gör bozulmuş âlemin, çok hîlesi,
Öğdümün, artık bozuk çıkmış sesi!

Der oluş: "Gel ben hoşum, bağlan bana!"
Der bozulmak: "Ben hiçim, sen gitsene!"

İlkbahâr gelsin, dudaklar dişleyen,
Sonbahâr, serttir sararmış, bak hemen!

Gündüzün doğmuş güneş, seyret hele,
Bir ölüm batmak, gurûp etmek bile!

Hem bu hoş çardakta ay, on dört bugün,
Bedre hasret hâli vardır; bir düşün!

1600. Bir çocuk olsun güzel, halk sevmede,
İhtiyârlar olsa, rüsvâ etmede.

- Avlanırsın, var gümüşten tenliler,
İhtiyârlarken pamukmuş böyleler.
- Yağ ve bal gördükçe, sensin imrenen,
Git helâdan seyre dal, çoklukla sen!
Sor o pislikten: "Güzeldin, neyledin?
Sen tabak üstünde, hoş kokmuş idin!"
Dâne dendir, ben onun oldum tuzak,
Avlanan sen, dâneler yitmişti bak!
1605. Öyle el var, kıskanır üstâd bile,
Sonra bir bak, titremek düşmüş ele!
Câna benzer bildiğin nergis gözü,
Sonda gördün, başlamış akmak, sızı."
Aslanın saflar yarar, aslan yiğit,
Gün gelir bir faredir, bizden iştî!
Pek de üstün, bir sanatkâr kimseyi,
Sen görürsün yaşlı, merkep ol beyi.
Mis kokan, parlak, kıvrıkcık saçları,
İhtiyarken, say eşek kuyrukları!
1610. Bunların görsen letâfet hâlini,
Sonra gel gör, sen fesât ahvâlini.
Gör cihân kurmuş bilirsene, bir tuzak,
Çok bıyık, birçok sakal, yolmuştu bak.
Ben bu dünyâdan kaçardım, söyleme,
"Hilelerden tuttular," artık deme!
Takmış altınlar, övünmüş, gerdana,
Altın âteş, halka, zincirdir sana.
Böyle say âlemde mevcûd her şeyi,
Gel düşün son kısmetin, seçmiş neyil!
1615. Mutludur kim, gördü erkenden sonu,
Kim görür dünyâ, sayın bitmiş onu!
İçte neymiş, dışta neymiş gör hemen,
Evvelinden, son nedir seyreyle sen!
Tek göz olmuş, âsî şeytân olmadan,
Gel bütün gör, hep yarımalar görme sen.
Gördü kil, Âdem'de dîn var görmedi,
Bir cihân görmüş ve mânâ bilmedi.
- Bil kadından üstün olmak, güç değil,
Çiftlik almak, çok kazanmak hiç değil!
1620. Yoksa aslan, filde kuvvetten yana,
Üst olur olmuştu, mutlâk insana.
Erkek üstündür kadından, der isen,
Sâde üstünlük, sonuçlar görmeden.
Varsa erkekler, sonuçlar görmeyen,
"Hiç kadından yok ki fark," derler hemen!
Çifte ses vardır, cihânın zıd olan,
Sende bilmem hangi şey, imkân bulan?
İnsanın ömrüydü say sen, bir sesi,
Bir diğer ses, eşkyâ aldatması!
1625. Et ki dikkât, ben dikenden bir gülüm,
Okşamazsan, ben dikenden bir dalım.
Gülde ses: "Güller satan var geldi" der,
Hep diken: "Yönlenme geç git, haydi" der!
Sen kabûl etsen bu ses, artık benim,
Kalktı, yoktur zıddı duymak imkânım.
Der o ses: "Bak burdayım hep burda ben,"
Der öbür ses: "Bak işin en son ne, sen!"
Gördüğün hoşluk, güzellik, hîle, fen,
Aynanın en son nakış, gel gör hemen!
1630. Çift çuval var, hem seçip girdin mi sen?
Zıttır onlar, layığın tektir hemen!
Mutludur, ermiş olandan duydu ses,
Duydu artık önceden, hep buydu ses!
Gönlü boş bulsun, girer, hem yerleşir,
Ferde artık, başka şey çarpık gelir.
Tâze bir küp, yerden alsın, bir koku,
Koktu artık, hiç gidermez aslâ su.
Hem cihândan çekti bir şey, bir şeyi,
Küfrü, kâfir çekti; irşât, doğruyu!
1635. Kehribâr var, mıknatıstır, ortada,
Ol demir, ol ot, çekim var orda da!
Sen demirsen, mıknatıs çekmiş hani,
Ot isen hem, kehribâr çekmiş seni.

Hayrı çok bir kimseden, dost seçmeyen,
Şüphesiz, bir pisliğin yârdır hemen!
Kibtî elbet, Mûsa pek beddir dedi,
İşte Hâman, Yahuda mel'un idi.
Hâmân'ın cân Kibtî'ye yönelmede,
Mûsa'nın cân, Yahuda meyî etmede.

1640. Merkebin işkembe, hep çekmiş saman,
İnsanın mideyse, ister çorbadan.
Gafletinden, bilmesen bir kimseyi,
Dikkât et, bak, hem imam seçmiş neyi!

ÂRİFİN ALLAH'IN NÛRUNDAN GİDÂSİ
BULUNDUĞUNUN VE BEN RABBİMİN
İNDİNDE GECELERİM, BENİ YEDİRİR VE
İÇİRİR" HADİSİNİN BEYÂNİ

Annenin ardında gitmiş yavrusu,
Cinsi neymiş, anlaşılmış doğrusu.
İnsanın sût geldi üstten, sîneden,
Merkebin sût geldi, en alt çeşmeden!
İşbu hâl taksîm edilmiş adl ile!
Cebrilik yok, zulmü görmezsin bile!

1645. Cebrilik olsaydı pişmânlık neden?
Zulmü olsun, yardım olmaz kimseden.
Bitti gün, dersler yarım kalmış yine,
Bizde sır açsak da, sığmaz bir güne.
Ey inânmış, fâsığın kanmış söze,
Onda söz, yaltakçılık dolmuş söze.
Sen inânmış, kubbe yapmışsan sudan,
Bir kabarcık ev, yarılmış ortadan!
Hîle, mekr, bir kez çakan şimşek desen,
Yolcu, yol bulmuş mu, imkân yok neden?
1650. Yok cihândan, yok uyandan, yok vefâ,
Hep vefâsızlıkta eşler, bir defâ!
Oğlu dünyânın vefâdar sayma sen,
Yüz dönerken, arka dönmüş say hemen!

Bâzı âlem ehli, durmaz yükselir,
Tâ ebet ahtıyle, hem, va'dindedir.
Yok ki peygamberlerin zıdıkları,
Oysa yoktur, mu'cizât kaptıkları.
Porsumaz olmuş, o âlem meyvesi,
Akla mensup neş'enin, gamlar nesi?

1655. Ahde, nefis etmez vefâ, öldürmeli,
Oydu alçak yönde alçak bilmeli.
Nefse lâıyk şey ki alçaklar idi,
Ölmüşün kabır, hem kefen lâıyk gibi.
Nefs zekîdir, ince işler bilse ne,
Kibledir dünyâsı, ölmüş bil yine.
Erdi bir ölmüş için, vahyin suyu,
Cânı yok toprak, diriltmekmiş huyu.
Sence ilhâm-ı ilâhî gelmeden,
Sen uzun bir ömrü istersin neden?
1660. Şimdi kaybolmaz olan sesler ara,
Haydi yaklaş dur, ki sönmez nûrlara!
Benzemiş san'at Fir'avun kavmine,
Hem ölüm, benzer ecel, Nil nehrine.
Hem Mısır'dan saltanat sihriyle de,
Halkı, boynundan tutup çektirme de.
Hep sihirbâz, hep sihir olmuştu yâ,
Ölme, Mûsa'nın asâdan ejdehâ.
Hep cihânın sihri yok, yutmuştu bak,
Yok karanlık sanki nûr sunmuş şafak!
1665. Yuttu nûr, kalmaz karanlık ortada,
Artmamış nûr, önce neymiş durmada!
Hep eser artış, çoğalmış, zât değil,
Eksiliş yoktur ve zât artmaz ki bil!
Hak cihân etmiş icât, artmazki Hak,
Önce neymiş, öyle kalmış şimdi bak!
Hak icât etmiş ve artmış mahlûkât,
Çifte artış farklıdır, sen farkı tat!
Bir eser artsın, çıkarmış meydâna,
Hep sıfatlar gösteriş ondan yana!

1670. Zâta artışlar, sebeplerden yine,
Sonradan olmak, delildir ilkin.

“MÛSA, NEFSİNDEN KORKU HİSSETTİ;
BİZ DE: “KORKMA, SEN YÜCE VE
GÂLİP OLACAKSIN” DEDİK”
MEÂLİNDEKİ ÂYET-i KERÎMENİN TEFSÎRİ

“Aldanır halk korkarım” derken Mûsa;
“Farkedilmez neydi gerçek mu'cize!”

Der ki Allah: “Ben seçiş versem hele,
Hem akıldan göz gider, açmam bile!”

Olsa deryâlar, senin yoktur tasa;
Korkma! Üstünlük senindir, Yâ Mûsa!”

Onlar eylerken sihirden iftihâr,
Ejdhâ olmuş asâ, hem oldu âr.

1675. Herkesin, vardır güzellik dâvâsı,
Bil, ölüm olmuş mihengin en hası!
Bittti sihr, bitmiş Mûsa'nın mûcize,
Düştü birden çift leğen, damdan size.
Dev leğenden, oldu lânet yansıyan,
Dînlilin çömlekte ses, yüksek, uyan!
Gizlidir erkek, kadınlardan mihenk,
Şimdi sözler sende, ey kalp söyle tek!
Hem övünmek vaktidir, gitmiş mihenk,
Söylesen söz, meşhur olmuşsun demek.

1680. “Ben nasıl eksik?” demiştir kalp para,
Kibr eder, altın için gelmez sıra.
Der: “Evet!” altın ki, “Ey komşum olan,
Bak mihenk gelmektedir, artık inân.”
Tence ölmek, ehli sırra; armağan;
Kessen altından, çekinmez korkudan!
Kalp olan görseydi, son var, sonradan,
Hep kararmışlık bulurdu önceden.
Kalp olan önden siyâh olmuşsa yâ,
Her münâfık, şakîlik, yok olmada.

1685. Hem kerem kimyâsının talipse de,
Akli gâliptir riyâdan önce de!
Ehli riyâ görse, kırgın kendini,
Hep kırık geçmiş, düzelmiş gönünü.
Neyse görmüş, son ve kırgın kalp ile!
İşte girmiştir çıkıkcı emrine!
Missi Hak, iksîre yönlendirmede,
Mis benim parlak desin, eksilmede!
Parlayan mis, sürme parlaklık öne,
Müşterin kalmaz, bütünden kör yine.

1690. Gelse mahşer, hep açarlar göz hani,
Bağlanan göz, eylemiş rüsvâ seni.
Sen de gel bak, son nedir görmüşlere,
Herkes imrenmiş temiz gitmişlere.
Hâli bilmiş kim ki var, seyret hele,
İç fesatlar, ayrılık almış ele.
Bâzılar cehl, şüphenin mahkûmu yâ,
Subh-i sâdık, subh-i kâzib bir ona!
Subh-i kâzib, çok katar etmiş telef,
Ey civan, bundan helâk etmek hedef!

1695. Kim ki bilmez, pulla aldatmak kolay,
Hem mihenk, mikyası olmaz rûha vay!

DÂVÂYA KALKIŞAN KİŞİYE,
DÂVÂDAN GEÇMESİ İÇİN ISRÂR VE
PEYGAMBERLERE UYMASINI EMREDİŞ

Der Müseylem: “İşte hâk Ahmed benim,
İşbu Ahmed yok olur, koymaz fenim.”

Der: “Müseylem, dur şu boş laftan uzak,
Olma mağrur, yönlenip encâma bak!

Sen, taraf bulsam deyip, hırs eyleme,
Mum tutan bir ferdi bul, hiç bekleme!”

Ay olur mum, sen erirsen maksada,
Dâne var der, bir tuzak var ortada.

1700. İstesen sen, istemezsen bil fener,
Karganın iz, şâhînin iz, fark eder.

Olmasın nûr, karga olmuş akdoğan,
Hîlekâr, ses bellemiş ondan inân!

Hüthütün sestem öter, olsun biri,
Hiç Sabâ'nın sırta, ermezmiş feri.

Ses ki taklit, tabîi sestem değil,
Şâhların tâç, hüthütün tâç ayrı bill!

Nükte âriften ve söz dervîşlerin,
Hep hayâsızlar, gelir, söyler bilin.

1705. Onca kavmin, kahrı bundan sandılar;
Taş görüp, bir öd-ağaç sanmmakla yâr!

Onların hep vardı seçmek kuvveti,
Çünkü hırstır, eyleyen kör milleti.

Rahmetinden ayrı kalmaz, kör olan,
Hırs, tamah, çarmıhlı; af olmaz inân!

Şâhta çarmıh, sanma rahmetten uzak,
Hasudun çarmıhta, aftan ayrı bak!

Ey balık, dikkatle bak sen oltaya,
Pisboğazlık, sende körlük olmaya.

1710. Gözlerinden gör ki evvel, son nedir?
Olma İblîs misli tek göz, çiledir!

Tek göz olmuş kimse, görmüş dış yüzü,
Sanki hayvân, son ne, baştan yok sözü.

Bir öküzden, çifte göz dökmüşse kim,
Hâkim artık, tek gözü vermiş hüküm.

Bir yarım kıymet değer, çift gözleri,
Sende göz rehber olur, göz rehberi.

İnsanın, tek göz kör etmiş kimseye,
Bir yarım cândır diyet, versin diye!

1715. Tek göz insan, bil ki yardım almadan,
İş yapar elbette, yardım olmadan.

Merkebin göz, baş ve son görmez ki hiç,
Çift göz olsun, anca bir gözdür sonuç.

Sözde son yok, söylenen ahmak köle,
Yazdı mektup, hem tamahkârlık ile.

KÖLENİN PADİŞÂHA DİLEKÇE YAZMASI HİKÂYESİNİN BAKİYESİ

Önce mutfak üzre gitmiş aşçıya;
"Şâh cömerttir, sense nâmert derdi yâl

"Şâh da dikkât çekmeyen, rızklar bilin,
Himmetinden, pek uzak kalmış niçin?"

1720. Aşçı der: "İslâhın ister oldu şâh,
Yoksa hem cimri, züğürt mü, kaldı şâh?"

"Şâhtan olmaz söylenen söz" der köle,
"Eski altın, onca topraktır bile."

Aşçı, iknâ üzre sözler söyledi,
Hep deliller neyse hep red eyledi.

Söylenir, kuşlukta az gelmiş yemek,
Sızlanış boş, faydasız boş söylemek!

"Bizce mutlak kastınız var" der, köle,
Aşçı der: "Yok yaptığım fermân ile!"

1725. Sanma fertten, hep asıldan gelmedir,
Yayda suç yok, ok atılmış eldedir!

"**Mâ rameyte iz rameyte**"²⁵⁶ söyledi,
Atma suç, atmış olan Allah idi!

Etme hiddet, hem bulanmış başta su,
Göz açıp dur, öyle bak, en doğru bu.

Hiddetinden, buldu bir tenhâ mekân,
Şâha sert bir nağm, yazmış işbu ân!

Şâha yazmış oldu bitmez övgüler,
Verdi mertlik üzre, elbet bahse yer.

1730. "Hem buluttan dağ, denizden bol elin,
İhtiyâçlar yok eden, hep rahmetin!

Hem bulut vermişse, ağlar durmadan,
Ellerin, nimet sunar, durmaz bir ân!"

Dış yönünden methe yönlenmişse ne?
Bin gazâp sunmaktadır, mektup yine!

²⁵⁶ "Ey Habibim, o taşları attığın zaman sen atmadın, biz attık!" (Enfâl, 17)

Şimdi bak, çirkin işin ahmak senin;
Hilkâtin nûrdan uzaktır hislerin!
Sen cihan parlak görürsün, tez solar,
Hem bu âlem bozgunun mahkum yaşar.

1735. Sonda, dünyâlar da bulmuştur kesât,
Aslı sorsan, geldiğin âlem fesât!

Meth eden kalpler ki, kin dolsun eğer,
Gönle methin hisse, yok olmuş gider.

Ey gönül sen, önce kinden gel beri,
Sonra hamdet, hep çevik tut, kolları.

Gönlü kindâr kimsenin, hamt etmesi,
Sanki efsûn, İblîsin bir hîlesi!

Der ki Allah: "Bakmam elbet zâhire,
Kalbe baktık, bakmamız, niyetlere!"

ŞEREFİNİ KORUMAK İÇİN METİHLERDE
BULUNAN, FAKAT İÇİNDEN DERT VE
ELEM KORKUSU DUYULAN, HIRKASININ
ESKİLİĞİNDEN, O ŞÜKŪRLERİNİN
LÂFTAN, YALANDAN İBARET OLDUĞU
ANLAŞILAN MEDDAHIN HİKÂYESİ

1740. Tek aba giymiş, Irak'tan bir kişi,
Geldi dostlar sordular: "Gurbet ne ki?"

"Ayrılık var!" der, "fakat hoştur sefer,
Çok mübarek, saklamış çok müjdeler.

Oldu şâh ikramı, on esvâp bana,
Övgüler, gerçekte lâyıktır ona!"

Meth edip, dökmüş şükürler ortaya,
Hem teşekkür, ölçülerden aştı ya!

Hem demişler; eski esvaptır şâhit,
"Sen yalanlar, söyleyensin, haydi git!

1745. Baş açık, gövden çırılçıplak iken,
Şükürü öğrendin veya çaldın mı sen?

Bey için, çok yaptığın hamd u sena,
Sende ondan bir nişan yok, baksana!

Hem överken şâhi, dil hiç durmadan,
Cümle azandır şikâyetler sunan!

Bir cömert şâh, huylarından bak hele,
Sende şalvar, bir pabuç yoktur bile!

Der ki Meddah: "Ben dağittım her ne var,
Şâh, gözetmekten kusursuz aşikâr!

1750. Her ne vermiş, vermişim yoksullara,
Vermişim her yerde, öksüz kullara.

Mal verip aldım ömür, elbet uzun,
Ben temizlendim cihandan büsbütün.

"Pek mübarek mal ki, gitmiş hayra bu,
Varsa içten yanma, bilmem doğru mu?"

Yüz kerahet, kalbe sinmiş yüz diken,
Mutluluktan, böyle iz olsun neden?

Nerde aşktan, halkı tercihten, nişan,
Hem rızadan, hiç nişan yoktur neden?

1755. Tut ki mal gitmiş, fakat hiç meyli yok?
Gitti sel burdan, fakat sel hali yok!

Hem gözün, toptan siyah olmuşsa sen,
Söyle artık gözlerin mavi neden?

Ekşi yüz, yoktur temizlikten nişan,
Sus ki sen, sözler yalan, kokmuş yalan!"

Aldı mertlikten gönüller yüz nişan,
Hayrı yapmışsan, görürler yüz nişan.

Mal verilmiş olsa, elden çıkmada,
Mertlerin gönlü hayatlar sunmada.

1760. Sen, tohumlar ek de, Hakk'ın tarlaya,
Var mı imkân, mahsulün yok olmaya?

Allah'ın bağdan, başaklar sürmese,
Alah'ın yerler, geniştir söylese?

Fâni yerler geldi mahsul vermeye,
Sonsuz âlem, mahsulü vermez niye?

Toprağın mahsul, hesapsız oldu da,
Danenin artış da, yüzler olmada.

Verdi hilat, şâh deyip, hamt eyleyen,
Hiç görünmez, içte, dışta iz neden?

1765. Ârifin hamd Hakk'a, mutlak doğrudur,
Çünkü el, kol, hamd için şâhit olur!
Ârifin hamd, çekti zindândan onu,
Hem cihân zindânı bitmiş, en sonu!
Takvâ atlas, cânda ülfet nûru var,
Sırtta hamdindir, alâmet âşikâr!
Eğreti âlem ve kurtulmuş odur,
Gülle dolmuş bahçe, ırmak yurdudur.
Onla meclis, hem makâmlar, rütbeler,
Himmetin sır, sedrinin üstündeler!
1770. Öyle siddîk mevkisiyken, doğrular;
Orda mesût, tâze; hep mutlandılar!
Ârifin hamd, hem bakın gül hamdidir,
Yüz alâmet, yüz eserden bellidir.
Güllerin bağdan, baharın feyzine,
Çeşmeler, otlar bütün şâhit yine.
Sen, sedefler içre benzet inciye,
Bir güzellik şâhidim, binler diye!
Geldi nefsin, pis olan sırdan koku,
Baş ve sondan, sunduğun gâm işte bu!
1775. Var cihânın, anlayan çok kimesesi,
Fazla hayhuy etme, kıpraşmak nesi?
Hep yalan söz, söyleyip gitmekteisin,
Sırrı yaymıştır soğan, kokmuş sesin.
Gül, reçellerden yedim dersin, deme!
Sarmısak kokmuş ağız, söz söyleme!
Hem gönüller pek genişten bir konak,
Gizli kalmış, orda yoktur komşu bak.
Hem duvarlar ardı hem, her pencere,
Hep gönülden sır dağıtmış her yere.
1780. Öyle menfez, neydi bilmez sâhibi,
Orda onlar, her nevar bilmiş gibi!
Çünkü şeytân halkı, vâkıftır ona,
Sen de, Kur'ân'dan bakıp ders alsanal!
Bir bilinmez yerden almışlar koku,
Anlamaz yoldan, bir insan duyusunu.

Atma artık, sus yeter, kalp akçe sen,
Hak gören, birçok mihenkler var iken.
Her mihenk, kalp üzre bulmuştur yolu,
Has ve kalp seçmekte, âmir oldu bu!

1785. Bedliğin hükmündedir, şeytân bile,
Bizde mevcût sırra, vâkıftır hele!
Kalbe hırsızlıkla girmektir işi,
Böyle hırsızlık, devirmiş çok kişi.
Kalbe yırtık pencereden girdiler,
Hem de onlar, çok ziyânlar verdiler.
Hem neden, dünyâda aydın kimseler,
Suç mudur, hep gizli hâlden bilseler?
Gökte onlarken, çadır kurmuş olan,
Kalsa şeytândan düşük, olmaz inân.
1790. Gökte hırsız, şeytânın, kesmiş yolu,
Taşlamış yıldız, şihâblar işte bu!
Düştü mızrâk darbesinden şakiler,
Öyle şeytânlar, yuvarlanmış gider.
Hak beğenmiş, kıskanır rûhlar için,
Attılar şeytânı göklerden bilin!
Sen çolak, kör, hem topal, duymaz isen,
Has olan rûh, benzerindir, sanma sen!
Gel utan, söz söyleyip sen sıkma cân,
Gözleyen câsûs ki saklar, sende ten.

İLÂHÎ BİR TABİP OLAN ZEVÂT-I
KİRÂMİN MÜRÎT VE YABANCI
SİMALARINDAN VE SÖZLERİNİN
ÜSLÛBUNDAN VE GÖZLERİNİN
RENGİNDEN VE BUNLARIN HIÇBİRİ
OLMAKSIZIN GÖNÛL YOLUNDAN
ONLARIN KALBÎ VE DÎNÎ
HASTALIKLARIN TEŞHİS ETMELERİ VE
HASTALIĞA GÖRE TEDAVÎ EYLEMELERİ

1795. Tenlerin doktor nabızlardan bilen,
Bizde dert, bizden de çok, bilmiş hemen.

Hâli, idrârdan bilirler öyle ki,
Bilmedin sen, onların bilmek ne ki?
Hem nabızlar, cümle renklerden nefes,
Sende mevcût derde, onlar verdi ses.
Allah'ın doktor güzeldir, bil ki sen,
Hem nasıl bilmez, senin söz etmeden?
Nabzımız, hem benzimiz sundukça renk,
Beklemezden bildi, yüz dert, neylesek!

1800. Hem tabipler tâze öğrenmiştiler,
Nabza, idrâr, reнге, bir bakmak diler.
Kâmilân, duysun uzaktan ismini,
Bildiler, gövdende mevcût derdini.
Belki, doğmazdan görür, onlar seni,
Yıllar önden, bildiler ahvâlini.

ŞEYH EBÛL HASAN HARKÂNÎ'NİN
DOĞMASINDAN YILLARCA EVVEL,
DÜNYAYA GELECEĞİNİ, SÛRET VE
SİRETİNİN NİŞANLARINI BÂYEZİD'İN
BİRER BİRER HABER VERMESİ; TÂRİH
YAZANLARIN DA ŞEYH HARKÂNÎ'Yİ
BEKLEMELERİ ÜZERE O HABERİ
KAYDETMELERİ

Duymadin sen yıllar önden Bâyezid,
Gördü duy "Ebûl-Hasan" kimmiş işit!
Tâkvanın şâh, hem mürîtler şevk ile,
Sahralardan geçtiler, birlik hele!

1805. Rey civârından ve Harkan'ken yakın,
Pek güzelden, bir ıtır almış bakın!
Orda bir ân, iştiyâktan inledi,
Burna yelden, bir ıtır çekmiş idi.
Çekti âşikâne, bitmez bir koku,
Rûhu, rüzgârlar içen, sarhoştu bu!
Buzla, doldurmuş olursan bir tası,
Durmayıp terlerle dolmuş, gör tası.
Hem tasın etrâfi sarmıştır hava,
Hep soğukluk, terletir olmuştu ya!

1810. İtîri çekmiştir hava, olmuştu su,
Has şarâp, dolmuş bütünden doğrusu.
Mânevî mestlik gider, gitmez hemen,
Bir mürît yaklaştı, artık âniden;
Sordu şeyhten: "Sendeki bilsek nedir?
Yüz kızarmış, bâzı solmuş, hâl nedir?
Bâzı yüz al, hem sararmış, yok beyâz;
Yoksa, bir hâlden, haberdendir birâz?
Kokluyorsun, oysa gül yok ortada,
Şüphesiz, gaybın gülündendir o da!

1815. Zatı bilmişlerde tek, maksat olan,
Geldi Hak'tan onca mektup durmadan.
Bir nefes Yâkub olursun, hem Yûsuf,
Hep şifâ, ıtırın sunar, her dem Yûsuf.
Mest eden, has testiden sun, tat bize,
Sen gülistândan n'olur, koklat bize!
Biz senin, tek içtiğin hiç bilmeyiz,
Ey büyük zât, içmeden var hissemiz.
Ey feleklerden geçip tez devreden,
İçtiğin meyden, nedir pay, ver hemen!

1820. Mânevî meclislerin sensin beyi,
Sâde sen, göster n'olursun gerçeği.
Kim içer olmuş şarâptan gizlice,
İçtiğinden, oldu rüsvâ öylece.
Bir ilâç içmiş, gidermişken koku,
Oysa aslâ, silmemiş mahmurluğu!
Böyledir gerçekte, hastan bir koku,
Yüzbin olsun perdeler, örtmez onu.
Rayhasından doldu dağ, taş sahralar,
Dinlemez dağ taş ve eflâkten çıkar!

1825. Sen çamurlarsın çamur örtmez küpü?
Pek açıktan bir şarap, yok örtüsü!
Sır bilen gel, lûtf edip, sır söyle sen,
Sende rûh av eyleyen, kimdir hemen?
Yön Yemen, gelmiş acayip bir koku,
Sanki Peygamber için gelmişti bu.

Bak Muhammed der: "Sabâ'nın yelle ben,
Bir îlâhî itri almıştım hemen."

"Vise"nin rûh üzre, "Ramin"²⁵⁷den koku,
Öyle gelmiş, san Üveys'ten gelme bu!

1830. Hem Üveys'ten, hem Karen'den has koku,
Hem Nebî'yi mest eden, enfes koku!
Hem Üveys, geçmiş özünden fanidir,
Yerde ammâ, büsbütün gökten gelir.
Bir heflenmiş şekerden beslenen,
Zehri yok olmuş, değişken çeşniden.
Bir heflenmiş, onun tek şekli var,
Nakşı var, tatlar tükenmiş âşikâr!
Sözde son yok, bahset ondan dön geri,
Aslanın, anlat ki neymiş sözleri."

HZ. RESÛLULLAH'IN: "BEN,
YEMEN'DEN NEFES-İ RAHMÂNÎ'Yİ
DUYUYORUM" HADÎSİ

1835. Ben bu yönden, almışım dosttan koku,
Mânevî şâhtır yetişmek üzre bu.
Bunca yıldan sonra, doğsun şâh hele,
Bir otağ kurmuş olur, gökler ile.
Onda yüz, gülşenden olmuş, gül gibi,
Bâyezid der: "Benden üstün mektebi."
İsmi neymiş? Dendi, der; Ebûl-Hasan,
Kaş ve gözlerden izâh vermiş o ân.
Boy ve renkler, verdi şeklinden haber,
Yüz ve saçlardan, haberler verdiler.
1840. Hûyca neymiş, hem nasıl olmuş huyu,
Yer makâmdan, söylemiş en doğruyu!
Tende ziynet, iğreti, boştur peki,
Bir sâatlik süsle, ülfetler ne ki?
Tende kuvvet, süs, şekil fânî gerek,
Sen semânın ziynetinden gözle, tek!

Hak olan rûh, yerde bir kandîl sayın,
Onda nûr gökten de üstün, anlayın!
Hem güneş şuâsı, hep evlerdedir,
Kendi, tam dördüncü gök üstündedir.

1845. Gülde süs, konmuştu dallar altına,
İtri çıkmış tâ dimağın üstüne.
Görse kim, Aden'de korkunç bir rüyâ,
Tende ter, çıkmış onun aksiydi yâ!
Hem Mısır'dan, Kenan'a gelmiş koku,
Bir haris elden, rehin olmuşsa bu!
Söylenirken, yazdılar tarihlere,
Oldu bunlar, sayfanın süs bir kere!
Tam o tarih geldi, doğmuş oldu şâh,
Mânevî sultân olup, gelmişti şâh.

BÂYEZİD BİSTÂMÎ'NİN VEFÂTINDAN
YILLARCA SONRA EBÛL'HASAN
HARAKÂNÎ'NİN DOĞMASI

1850. Bâyezid ölmüş ve yıllar sonra da,
Bu'l-Hasan doğmuş, dolaşmış ortada.
Hem onun hûydan ne söz etmişse o,
Çıktı toptan, aynı hûylar doğrusu!
Levh-i Mahfuz'dur, Bâyezid'den delîl,
Levh-i Mahfuz'dur hatasız, öyle bill!
Hem remil, gök ilmi, rüyâ tâbiri,
Böyle ihbâr, Hakk'ın ilhâm, tedbîri!
Sûfiler, gizlerdi halktan, hep onu,
Hakk'ın ilhâm, vahyi kalbi, say bunu!
1855. Kardeşim, bir kalbe ilhâm doğdu mu?
Hem nasıl olsun hata, Hak sundu mu?
Baktın Allah'ın meğer nûruyla sen,
Böyle bakmak, bir hata olsun neden?

SÛFÎ'NİN KALP VE RÛHUNDAN
HAKK'IN GIDASININ EKSİLMESİ

Sûfiler, yoksul, dolar hep gam, keder,
Hem zarûret, rûha erzâkmış meğer!

²⁵⁷ Vise, Ramim: İki aşık.

- Cenneti hepten, kerihler çevreler,
Merhamet, kalp kırının kısmet meğer!
Mevkisinden, acizin, baş yarsa kim,
Hak ve halktandır nâsipsiz, bildiğim!
1860. Sözde son yok, genç ki şâhın emr ile;
Ekmeğin azlık, perişanlık hele!
Rızk azalsın, sûfi artık mutludur,
İnci boncuk, gönlü bir deryâ olur.
Allah'ın has rızkı var, bilmiş iken,
Hak yakınlık üzere lâyıktır de sen!
Eksik olmuş olsa hem, rûhtan gıdâ,
Noksânından titremiş cân ortada.
Anlamıştır, bir hatâm eksiltmede,
Hem rızanın bahçe, bozgun verme de.
1865. İşte ondandır, ekin noksân diye,
Sanki mektup yazdı, sâhip kimseye.
Geldi mektup, erdi âdil şâhına,
Oysa şâh, hiç bir cevâp vermez ona!
Ahmağın tek derdi, lokmaymış demek,
En muvâfik hâle, suskun beklemek!
Hem visâlden, ayrılıktan derdi yok,
Cüz'e bağlanmış ve saymaz aslı çok.
Oydu ahmak, biz ve benlik derdi var,
Cüz'dedir hep, aslı hiç bilmez yaşar.
1870. Gök ve yerler, sâde say bir elma sen,
Bir ağaç bil, kudreti Hak'tan gelen.
Elmanın içlerde sensin kurt gibi,
Bilmedin dal nerde, kimdir sâhibi?
Başka bir kurt, elmanın içlerde var,
Dışta neymiş, hep bilirmiş âşikâr.
Elma yarmıştır, onun öz coşkusu,
Elmanın, yitmiş dayanmak duygusu.
Perdeler yırtmış onun coşkunluğu,
Sûreten kurt, bir yılan olmuştu bu.
1875. Çakmağın âteş, önünden az çıkar,
Pek küçükten, bir kıvılcım âşikâr!
Besleyen, önden pamuktur hem onu,
Geçti göklerden, yücelmekmiş sonu.
Muhtac olmaz insan, uyku, ekmeğe,
Sonda, çıkmıştır melekten yükseğe.
Hem pamuk, dolmuş kükürt saklar onu,
Şu'leler üsttür Sühâ'dan, bil bunu!
Kapkaranlık âlemi aydınlatır,
Ten demir olsun, yakıp, delmektedir.
1880. Gerçi âteş maddedir, rûhtan değil,
Mânevî âlemde olmaz oldu bil!
Rûhtaki şândan, nasip yoktur ona,
Hem cisim, deryâda bir hiç, baksana!
Rûh yüzünden, durmayıp, artmışsa ten,
Gitse cân, hâl nicedir, seyr eyle sen!
Birkaç arşından cisim, artık değil,
Cânsa, gökler üzre yüzmüş oldu bil.
Rûha Bağdat, hem Semerkant bir adım,
Rûhta yükseklik, tasavvurdan yarım.
1885. Sâde bir dirhem, gözünden yağ desem,
Rûhunun nûr, göklerin üstünde hem!
Gözde nûr, gözsüz rüyâlar görmede,
Nûru gitsin, hep harâplık vermede.
Rûh, bıyıklardan, sakallardan beri,
Yoksa cân, tenler taşırılar leşleri.
Saç, bıyık hayvanlığın bir debdebe,
İnsanın rûh öncü bil, al mertebel!
Geç münâfıklık ve suretten bile,
Cibril'in ummâna, sen var git hele!
1890. Rûhu Ahmed der, ısırılmışken dudak,
Cebrâil, korkmuş, çekilmiş oldu bak!
Yay kadar ben, yaklaşır olsam sana,
Hem demiş, yanmak gerek olmuş bana!

DİLEKÇESİNE, PADİŞÂH TARAFINDAN
CEVÂP GELMEYİŞİNE O KÖLENİN
HİDDETLENMESİ

Sahradır söz, baş da yok, yoktur sonu,
Hem, cevâpsız mektuba dönsün konu.

Hem neden şâhım cevâp yazmaz bana,
Postacım hâin mi? Hal bundan mı ne?

Belki, hiç göstermemiştir şâha o,
Gizli iş yapmış, münâfık, doğrusu!

1895. Tâze bir mektup yazıp göndermeli,
Tâze bir rehber bulup göndermeli.

Şâhı bâzen, bâzı, suçlar aççıyı,
Elçi bâzen, hakkeder câhilliği.

Bakmadan ancak, dönüp bir kendine,
Yönlenip kaldım demez, dînsiz yine.

SÜLEYMÂN'IN (A.S.) BİR KUSURU YÜ-
ZÜNDEN RÜZGÂRIN MUHÂLİF ESMESİ

Yel, Süleymân tahtına esmişti ters,
Der Süleymân: "Estiğın ters, esme kes!"

Der ki rüzgâr: "Siz de çarpık gezmeyin,
Öyle yapmışsam, sakın siz kızmayın!"

1900. Hak terâzi yaptı, hep bizler için,
Söylemiş sizler gelin, insâf edin!

"Tartsan eksik, ben de eksik tartarım,
Doğru olsan, ben dürüstlük yollarım!"

Böyle tâç eğmiş Süleymân bir yöne,
Gündüz aydinken gelen, zulmet mi ne?

Der ki: "Ey tâç, eğrilik yok, doğru dur,
Etme meyl, gel başta artık doğru dur!"

Taç düzeltilmiş elle elbet ey yiğit,
Eğrilir hep tacı tekrâr, sen işit!

1905. "Ben sekiz kezdir düzelttim, eğrisin,
Söyle ey tâç, eğrilik bilmem niçin?"

"Sen düzeltsen, hem de, tam binler kere,
Eğri olsan, eğriyim ben bir kere."

Hem Süleymân duydu yel, tâçtan bunu,
Hem düzeltilmiş, şehvetin arzûsunu.

Tâç düzeltilmiş oldu artık, tam o ân,
Başta arzûsuyla tâç, sağlam duran!

Eğdi kasten tâcı, birden başta bu,
Tâç düzeltilmiş gösterirken doğruyu!

1910. Tam sekiz def'â eğerken tâcını,
Tâç düzeltilmiş, gösterir mizâcını!

Dillenip taç şâhına der: "Gel övün,
Kurtulup kilden kanat aç, çık bütün."

Yok, izin, geçmek için bundan öte,
Perde yırtsam, sırrı dersem millete!

Ağza tut el, sende boş sözler için,
Ağzımızdan başka söz, çıksın niçin?

Gelse gam, sen etme ithâm kimseyi,
Kendinin etrâfta dönsen, pek iyi!

1915. Olma artık zâna düşmüş bir köle,
Dost nasıl bilmişse ondan ol hele.

Aşçıya dönmüş savaş açmış köle,
Bâzı kızgın, gönlü küskün, şâh ile!

Tıpkı Fir'avn, saklamış Mûsa'yı da,
Çok çocuk kesmişti halktan, öyle yâ!

Köşkte düşmân, oysa görmez, kalbi kör,
Kesti birçok tıflı, artık sen de gör.

Dışta mevcutlarla düşmanlık işin,
Nefse hoşsun, içte gaflet, körlüğün!

1920. Hasminız nefis, balla sensin besleyen,
Gayre bilmem bunca töhmetler neden?

Sende kalp kör, sanki Fir'avn'lık işin,
Nefse hoş mazlûm için, zulmün senin.

Nerye dek, Fir'avn için, öldürme, kan,
Düşmânın olmuştur tenindir, beslenen.

Aklı, şâhlardan da üstünken onun,
Allah'ın hükmüyle kalp, kördür bütün.

Kimde Hakk'ın mührü silmiş, göz, kulak,
Olsa Eflâtun, o bir hayvândı bak!

1925. Bâyezid vermiş hükümler, gayb iken,
Levh-i Mahfuz, öyle vermiştir hemen.

BÂYEZİD-İ BESTAMI'NİN, YILLARCA
EVVEL, KENDİSİNİN DOĞACAĞINA VE
AHVÂLİNİ HABER VERDİĞİNİ, ŞEYH
EBÛL'HASAN HARAKÂNÎ'NİN İŞİTMESİ

Hem nasıl söyler, Bâyezid çıkmış o,
Bu'l-Hasan derken, duyulmuş gelmiş o.

Bâyezid derken: "Hasan uymuş bana,
Her sabâh, kabrimde ders var, baksana!"

Der Hasan: "Gördüm ya ağlar şeyhi ben,
Rûhu söyler, böyle söz, duydum hemen."

Her sabâh durmuş onun kabrinde de,
Tâ ki kuşluk vakti gelmiş, gitmede!

1930. Yâ durur bir şeyhe varmış ortada,
Yâ da sözsüz, müşkilat hallolmada!

Geldi bir kış, örttü kar, örtük mezâr,
Kıştı artık, kar yağın, her yerde kar!

Sanki bayrak, karlar olmuş kubbe de,
Yükselen karlar, hüznü vermede.

Yükselir ses, cânlı, kabrinden yine,
"Sen de koş gel, seslerim sen gelsenel"

Bilmiş ol koş, sen de gel, benden yana,
Karsa âlem, dönme yüz, sen, gel bana!"

1935. Hâli olmuş oldu tam, berrâk o gün,
Bir tuhaf hâl, neyse görmüştür bütün.

O KÖLENİN, BİRİNCİ DİLEKÇESİNE
CEVÂP ALAMAYIŞI ÜZERİNE PADİŞÂHA
İKİNCİ BİR DİLEKÇE YAZMASI

Tâze bir mektup yazarken pis köle,
Doldurur, âhlar, figânlar bak hele!

"Bir dilekçem vardı, sundum şâha tam,
Bilmedim varmış, ulaşmış mıydı hem?"

Hem güzel yüz şâh okur, ammâ ona,
Vermemiş ses, söz cevâpsız baksana!

Padişâh vermez cevâp, hem boş yere,
Elçi tekrâr etti derken, beş kere.

1940. Der ki kâtip: "Nağme yazmıştır köle,
Bir cevâp vermek, gerek olmuş hele.

Eksilen olmaz ki, şâhlıktan değer,
Lûtf edip kul üzere baksan, sen eğer!"

Der ki şâh: "Yazmak kolay, ahmak biri,
Çirkin, ahmak, Hak katın sürgünleri!

Onda suç, gerçekte, ahmaklık kesin,
Korkum, ahmaklık sirâyet eylesin!

Bir uyuz, etmiş uyuz, yüzler adam,
Bunda illet, bil ki ahmaklıktı tam!

1945. Akl uyuzluk, ermesin kâfirlere,
Şomluğundan, nem ulaşmaz göklere!

Şomluğundan, gökte sunmaz yağmuru,
Kent vîrân eyler, o şom baykuştı bu!

Akl uyuzken, Nûh'ta tûfân hiç kalır,
Cümle âlem dert bulup, vîrân olur.

Der Nebî: "Ahmak ki düşmândır bize,
Gulyabândır, yol kesendir, gör bize!

Aklı çoklar, olmuş elbet cânımız,
Rûhu ruhtur, korkmasıymış kokmamız.

1950. Aklı çok sövsün, muhakkak râzıyım,
Feyzi Hak'tan, Hak demiş, feyzâyım!

Sövmeler, sunmuş muhakkak faydayı,
Kim misâfir, sofradan almış payı.

Tıksa ahmak, helvâlar tam ağzıma,
Helvâsından, sıtmalar gelmiş ama!

Her mübârek kim, yakinen anladı,
Kim eşek öpmüş meğer, tat almadı.

Pis kokar olmuş bıyıklar, boş yere,
Kırletir esvâbı, boş bir tencere.

1955. Hem akıldır sofrâ, aklın has yemek,
Aklının nûr, rûha erzakmış demek!

İnsanın rûh varsa, tek nûrdur gıdâ,
Rûh için bir başka aş yok ortada!
Az da olsun kes, yenen yemler ne ki?
Merkebin yem, hürre lâyıq yem mi ki?
Gel azalt, gerçek gıdâdan isteyen,
Nûr, yemek olsun dilersen, haydi sen!
Akseden nûr, aklının ekmek deneni;
Rûhunun feyziyle, cândır üflenen.

1960. Sâde bir tek kerre nûr, yer olsa cân,
Tandır ekmek, toprak ört gitsin hemen!
Bir akıl var öğrenirsin sonradan,
San ki, mektepten çocuk almış olan.
Hem kitâptan, hem de üstâddan gelen,
Hem düşünmek, hem ilimlerden gelen!
Aklın artar, hem de yükselmektedir,
Oysa bunlardan, ağırlıklar gelir.
Hem olursun, ezberin levhâsı sen,
Geçse bundan Levh-i mahfuzdur gelen.

1965. Bir diğer akl, Allah'ın ihsânıdır,
Onda kaynak, rûhunun imkânıdır.
Sînesinden coşsa bir, ilmin suyu,
Hiç sararmaz, ekşimez, kokmaz ki bu.
Kaynağın yol, bağlı olsun gâm yeme,
Çünkü kalbinden, çıkar hep görkeme.
Akli vermiş olsa tahsîl, bil ki sen,
Bir sudur bir evde, dışlardan gelen.
Bir tıkansın, akma yoktur arklara,
Sînenin içlerde sen, kaynak ara.

BİR ADAMIN, BİRİSİYLE DANIŞIP,
GÖRÜŞMESİ; ONUN DA BAŞKISIYLA
MÜŞÂVEREDE BULUN, BEN SENİN
DÜŞMANINIM, DEMESİ

1970. Bir tereddüt üzre kalmış, bir adam,
Bir şâhıs seçmiş, danışmak üzre tam.

"Başka bir fert bul danış!" derken ona.
Der ki; "Ey hoş, var danış bir dostuna.
Düşmânım ben, meşveret gel etme, geç,
Düşmânın reyden, zafer bulmaksa güç!
Git, senin lâyıq olan bir dost ara,
Dost bakar durmaz ki, dostun dostlara.
Düşmânım ben, gittiğim yol eğridir,
Her yolum, elbette düşmânlık verir.

1975. İş değil, kurttan çobanlık beklemek,
İstemek olmaz ki, yersiz istemek.
Şüphe etmek yok ki, ben düşmân, buya,
Rehber olmak nerde, bensem eşkiyâ!
Kim düşer kalkar bu dostumdur diye,
Külhân olsun, oysa dönmüş bahçeye.
Geçse düşmânlarla hep ömrün peki,
Bağ olur elbette, bir külhân ne ki?
Dostu, benlik kudretin incitmesin,
Öyle yap, dost, dâhi düşmân olmasın!

1980. Allah'ın mahlûk bulup, et hayrı sen,
Cân râhatlık isteyişler var iken.
Nerye baksan, dostu görsün hep gözün,
Kin yüzünden, gönle çirkin girmesin!
Düşmân olmuşsan sakın, ondan ki sen,
Bir seven bul, meşveret et, dur hemen."
Meşveret etmekte isrâr eyleyen;
"Eski bir düşmân benim var," der hemen!
Olgun insansın ve üstsün mânâca,
Aklınız, ters gitmeme etmez rızâ.

1985. Hûy ki, düşmâdan da öc almak diler,
Nefse, aklın, bir demir bağlıdır meğer.
Hem akıl manî, bırakmaz kin desem,
Bekçidir has çirkinin üstünde hem.
Sen inânmış akli bil, bir zâbita,
Hem gönül şehrinde hâkim, oydu yâ!
Akl uyanmış, sanki olmuş bir kedi,
Fare, hırsız orda haps olsun dedi.

Nerde vardır, farenin dersen eli,
Bir kedi yok, varsa resmi, netmeli?

1990. Aklı imanlaysa bil, hiçtir kedi,
Tende aslanlar yıkan, aslan idi!

Kükresin, hayvânların hâkim olur,
Narasından otlayan engel bulur!

Şehre, hırsız, soygun etmişler dolu,
Bekçi olsun, olmasın aynıydı bu!

HAZRET-İ RESÛL ALEYHİSSELATÛ
VESSELÂM'IN, EFRÂDİ ARASINDA
YAŞLILAR VE SAVAŞ TECRÛBESİ ÇOK
KİMSELER BULUNAN BİR ORDUYA
HUZEYL KABİLESİNDEN BİR GENÇİ
EMİR TÂYİN ETMESİ

Düşmânın defi için, bir gün Nebî,
Harbe asker gönderim derken Nebî.

Hem Huzeyl'den, gence, başkansın dedi,
Ordunun üstünde âmir eyledi.

1995. Ordunun kuvvet, kumandandır hemen,
Bil emîrsiz topluluk, başsız beden.

Âdetâ ölmüş, dağılmış olmanız,
Varsa başbuğlar gelip terk etmeniz!

Sen hasîs tembel ve hem, benlik ile!
Burda, başbuğluk edip durdun hele!

Bir katırdır san ki, hep yükten kaçan,
Terk edip, dağlarda başsız yol alan.

Arkasından, hep koşarken sâhibi,
Der ki: "Ahmak; kurt kapar yer merkebi.

2000. Kaybolup gitsen gözümden, bir kere,
Hep kuduz kurtlar çıkarlar, önlere!

Hem kemikler kurda, gelmiştir şeker,
Başka bir gün görmeniz, elden gider.

Kurdu geç! Yemler desen, kimler verir?
Âteşin bitsin odun, sönmektedir!

Sâhip olmamdan ve yükten kaçma sen,
Câna bendim hep hayât, dirlik veren.

Sen katırsın, bil ki nefsin üst sana,
Gâlibin nefs, yönlenip taptın ona!

2005. Hak "eşek" yok, "at" demiş artık sana,
Bir Arap at görse: "Gel" demiş ona!"

İmrahor olmuş Resûl haktan yana,
Nefs katırdır, Mustafâ rehber ona!

"**Kul teâlev**"²⁵⁸ der kerem cezbiyle Hak,
Der Resûl: "At beslerim kalmam uzak!"

Nefse ben, sunmak dilerken gerçeği,
Çok katır tepmiş, yedim ben çiftiyi.

Nerde hayvân öğretenler var ise,
Mecburen hep tekme yermiş, neylese!

2010. Enbiyânındır, belânın en çoğu,
Vahşi evcil eylemektir, en zoru.

Sekmeler hiç, söz tutup sen, rahvân ol!
Uslu yollan, şâha merkep, imkân ol.

Söyler Allah, şöyle der, Peygamber'e:
"Terbiyemden ürkmeye hâm at, bir kere!"

Gelmesinler Ey Nebî sen gâm yeme,
Varsa temkinsiz yeter, kin eyleme.

Çok kulak duymaz çağırırsan, gel, desem,
Hayvânın, elbet, ahırlar ayrı hem.

2015. Bâzılar var "Gel" desen ürker kaçır,
Her atın, kendince bir has tavlâ var.

Kıssalardan bıktı elbet bâzısı,
Hem kuşun uygun kafes var, doğrusu!

Her melekler, dâhi birkez denk değil,
Böyle gelmiş saf tutarlar, öyle bill!

Bak çocuklar, hepsi bir mektepteler,
Hep sınıflar ayrı, ayrı dersteler.

Şark ve garp hakkında hisler ayrıdır,
Anla, görmek hissi, tek göz hakkıdır!

²⁵⁸ "Ben at terbiyecisiyim." (Âl-i İmrân, 64)

2020. Bin kulak bir, saflaşıp toplansalar,
Has gören, aydın gözün muhtâçtılar.
Cân sesinden hisseler duymuş kulak,
Hem Nebî'den, istinât almıştı bak.
Yüzbin aşkın gözde, yoktur böyle yol,
Duymanın imkânı yoktur, bilmiş ol!
Böyle hislerden sayarsan tek be tek,
Her uzuv bir ayrı iş görmüş demek.
Beş duyun, iç duygun on saf olmada,
Hep melekler misli, bir saf tutmada.

2025. Dîn safından, baş benim derken biri,
Hep düşer saftan, kalır olmuş geri.
"Siz gelin" derken sözüm azdır deme,
Söylenen, kimyâ olur, sen gâm yeme!
Bir bakır hûy, sözlerinden ürkse de,
Baksanız kimyâ, sakın ketm eyleme.
İlk, çağırışken sağırlık eylese,
Son ki dâvet, fayda olmuş herkese.
Siz gelin, ey Allah'ın kullar gelin;
Sesleyen Allah, bu cennettir, girin!

2030. Sen riyâset, benliğinden geç hele,
Bul bir önder, gönlü koy alsın ele!

HAZRET-İ PEYGAMBER ALEYHİSSALATÜ
VESSELÂM'IN HUZEYL KABİLESİNDEN
OLAN GENCİ ORDUYA EMİR TAYİN
ETMESİNE, BİRİNİN İTİRÂZİ

Gör ki, Peygamber, Huzeyl'den genç eri,
Ordunun etmişti en baş âmiri.

Bir utanmaz, itirâz etmiş buna,
Hep hasettir, yok tahammüller ona.

Halka bir bak, sen, nasıl zulmettedir,
Bunca fânîlik, nasıl üstün gelir.

Hep büyüklükten dağılmış oldular,
Rûhen ölmüş, kavgadır dalmıştılar!

2035. Çok acâyip, rûh bütün zindândadır,
Hem anahtar onların ellerdedir.
Öyle genç, batmış bütünden pislîğe,
İrmak akmıştır, yıkanmazmış niye?
Dâima, hep yaslanır olmuş ona,
Hep karârsız oydu, bulmaktan yana.
Gizlidir nûr, kalp arar; şâhit ona,
Kalp yönelmez, hiç yalanlardan yana.
Olmasın dünyâda kurtulmak emel,
Kalp sıkılmaz, kurtuluş tutmaz temel!

2040. Ürkmeniz, bir bekçidir, âmirdi yâ;
Ey sapık der, sesler irşâd olmaya!
Doğruluk var, gizli kalmış bir yere,
Bulmak istersen, ararsın bir kere!
Tefrikâ kurmuş pusu, toplum arar,
Gör ki tâlip, yüzde matlûp nûru var!
Bağlıdır bağ, dal ve yaprak köklere,
Anlayan kimmiş, sebep dirliklere.
Hapse girmiş, müjde bekler kimseden,
Göz, eşik üstünde durmuştur neden?

2045. Hem nasıl olmazsa ırmaklarda su,
Kirlenen, nerden arar bulsun suyu.
Yerde yatsan, yok rahatlık hiç sana,
Hem yatak, yorgan durur ikram yana.
Bir karârsız üzre, vardır bir karâr,
Varsa mahmurluk, şarâp var âşikâr!
"Yâ Resûlullah hayır siz yapmayın,
İhtiyâr varken, kumandan etmeyin!
Yâ Resûl, olsun bu aslan yavrusu,
Yaşlı var, olmaz kumandan doğrusu.

2050. Hem de, sen dersin: "Gerektir tecrübe,
Yaşlılar var, pîrlerindir mertebe.
Yâ Resûlullah, bakarsan orduya,
Ondan üstün, yaşlılar var ortada.
Bakma sen, dallarda solmuş yaprağa,
Yönlendir ordan, olgun elma bulmaya!

- Hem, sararmış olsa yaprak boş değil,
Böyle hâller, olgun eylermiş asıl.
Hem sararmış yüz, ağarmış saç, sakal;
Bir haber, olgunluğun, aklın misâl!
2055. Hem yeşillik, hem de renk, renk yaprağı,
Gösterirler meyvenin, hâmlık çağı.
Vazgeçiş, olgunluğun olmuş nişân,
Altının renk sarrâfa, allık sunan!
Gül yanak hem, tâze tüylenmiş olan,
Öğrenir mektepte yazmak, hat inân!
Yazdılar harfler, ki hiç düzgün değil,
Ten çevik gencin, fikir tembeldi bill!
Yaşlı, hızlanmak için kalmış yaya,
Aklı, bir çift has kanattır, uçmaya!
2060. Bir misâl ister isen, bak Câfer'e,
Verdi Allah çift kanat, hem bir kere.
Söz de altın, örtülü, söz etme sen,
Titreşir gönlüm, civâ olmuş hemen.
İçte, yüz hoş sözlü, sakın kimseler,
El, dudaktan sus diyor, artık yeter!
Hem, sükût ummân ve sözler bir dere,
Talip ummânlar sana, hiçtir dere.
Var denizden çok işâret, dönme yüz,
Doğru var, Hak'tır bilen hiç şüphesiz!
2065. Bir soğuk dildir, Resul'e söz dedi,
Hem edepsiz, böyle sözler söyledi.
Söylemek düşmüş, odur söz söyleyen,
Söylemiş söz, bîhaberken herzedem.
Çok haberler sunmuş oldu bir görüş,
Gördüğün hiç, görmeyenler oldu iş.
Kim bulur olsun görüşten, bir makam,
Ver haber, olmaz ki bir kıymet bulan!
Sevgiliyleyken de affet rehberi,
Sen olursun vuslâta ermiş bilir!
2070. Kim çocukluktan geçip, erkekleşir,
Çöpçatan, mektup yazışlar az gelir!
Böyleler, mektup okur olmuşsa da,
Teslîm etmek, anlatış var ortada.
Kim görür olsun, haber versen hatâ:
Bir delildir bizdeki, noksânlığa.
Hem gören huzrunda susmak, faydadır,
“**Ensitüm**”²⁵⁹ emri muhakkak böyledir.
Emreder olmuşsa ancak, söyle sen,
Lâkin az söz söyle, artık kes hemen.
2075. Emreder olsun, uzat derken sana,
Kal edepler üzre artık, uy ona!
Böyledir hem, pek güzeldir Mesnevî'm,
Hak ziyâsın sen Hüsâmeddin, dedim.
Bahsi kesmişsem bilin, irşâd için,
Yüz defa zorlar ki, bir söz söyleyin!
Ey Hüsâmeddin, ziyâ-i Zülcelâl,
Gördüğün gerçek, nedir ısrârlı hâl?
İştahın, artık talepler Hak ilen,
Ver şarâp, gerçek şarâptır istenen.
2080. Dostnun artık kadeh ağzındadır,
Der kulak, elbette hakkım fazladır!
Coşkudur, kısmet ve sarhoş olmadır,
Hırslıyım der, oysa hakkım fazladır.

RESULÜLLAH SALLALLAHÜ ALEYHİ
VESELLEM'İN İTİRÂZ EDENE CEVÂBİ

Huzru Peygamber'de söylerken Arap,
Söylemiş boş söz, muhakkak, bî-edep!
Şâhî “Ven-necm” hem de sultânî “Abes,”
Hem dudak dişler ve dersin haydi kes!
Sus demek ister, tutar el ağzına,
Nerye dek söz söylenir, vâkıflara?

²⁵⁹ “Kur'ân okunûrken susun, dinleyin!” (Necm, 1)

2085. Fıskılar görmüş ve bilmiş kimseye,
Al satın dersin, budur al, misk diye.
Fıskı koydun, burnunun sen altına,
Oh diyorsun, beyni kokmuş, baksana!
Sensin ahmak, hem de, kuyruksuz eşek,
Sende mâl pis, boş senin âh vâh demek!
Göklerin bağlarda gezmiş bir eri,
Kansin istersen de, sun istekleri.
Anlamaz etmişse yumşaklık onu,
Sen de kendin bil, bunun gelsin sonu!
2090. Ağz açık kalmış olurken bir kazan,
Hem utansın, dalmasın mırnav inân.
Ehl-i Hak yatmış, uyanmış bil onu,
Hem sarık çalmak yakışmaz, bil bunu!
Nerye dek dersin inatçı, sen hele,
Mustafâ huzrunda, şeytânlık ile!
Hilmi aşmış onların, çok yüzbini,
Onların her hilmi var, yüz dağ eni.
Hilmi, ebleh eylemiş çok kimseyi,
Yüz gören göz, oldu bir şaşkın beyi.
2095. Onların hilmi lâtif, meyler gibi,
Beyni varmış, ten dolaşmış öyle ki!
Sert şarâptan demlenip, sarhoş olan,
Bir "vezîr" satranca, oymuş yan giden.
Güçlüler, için şarâptan bî-karâr,
Yolda düşmüş, sanki olmuş ihtiyâr.
Has küpünden sarhoş olmuş öylece,
Etmemiş sarhoş ki, sürsün bir gece.
İçti hem, Ashab-ı Kehf sen bil yine,
Hiç yemezden geçti tam, üçyüz sene.
2100. Çok kadın, içmiş şarâptan görsene,
Meyve soymuşken, keserler el yine!
Hem sihirbâzlar Mûsa'dan mest iken,
Dar, ağaç görmüş ve dost sanmış hemen!
Câfer-i Tayyar "Elest" in sarhoşu,
Cân fedâ olmuş fakat, sürmüş koşu.

BÂYEZİD-İ BİSTÂMÎ'NİN: "KENDİMİ
TENZÎH EDERİM. ŞÂNIM NE DE
ULUDUR" DEMESİ. MÜRİDLERİNİN BU
SÖZE İTİRÂZ ETMELERİ, BÂYEZİD'İN
DE ONLARA SÖZ İLE DEĞİL, HÂL İLE
CEVÂP VERMESİ

Mânevî yoklukta tutsak şâh denen
Der müridâne Bâyezid: "Hak benim!"
Derdi sarhoşlukla, Bâyezid o an:
"Benden artık bir ilâh yoktur inân!"

2105. Geçti ân, olmuş sabâh öğrenciler;
"Böyle dersin, doğruluk yok" derdiler!"
Der ki: "Bir tek kerre dalsam, söylesem,
Hem bıçaklar saplayın, sizler de hem!
Hak münezzehtir ve hiç yoktur teni,
Böyle dersem, vâcib öldürmek beni."
Hem vasıftan kurtuluş bulmuş iken,
Her mürît, saklar bıçak, vursun hemen.
Bir tecellînin şarâptan, mestti tam,
Hem vasiyet, akla gelmez oldu hem.
2110. Gör, nakil gelmiş, akıl âvâredir,
Doğdu gün, mumlar desen, bîçâredir!
Hem akıl, sistem için bir zâbıta,
Gelse sultân, bekçi bir hiç kalmada!
Hem akıl, Hak gölgesi, Hak'tır güneş,
Gölgeler hiçtir, güneş olmazki eş.
Çünkü insan üzre kursun hükmü cin,
Gitti vasfı, yok ki insanlık hemin.
Her ne der, elbette cinlerden o söz,
Cinne âit söylenen söz, cindi öz!
2115. Bir cinin hem, böyle kuvvet var desen,
Kim yaratmış, var kıyâs et durma sen!
Cin, onun benlikledir o, cinleşir,
Bilmeyen Türk, hep Arapça söyleşir.
Bir uyansın tek lügat bilmez o da,
Cinde elbet, böyle kuvvet varsa da.

- Hem cinin, hem, insanın hâlik olan,
Hem nasıl olsun melekten alt kalan?
Aslan öldürsün gelip, sarhoş kişi,
Sen de dersin hep cesâret, mey işi.
2120. Etse söz altın değer, sarhoş olan,
Sen de dersin: "Hep şarâptandır inân."
Söylemişken, mey verir denmişse güç,
Allah'ın nûr kuvveti, olmaz mı hiç?
Rabbimin nûr, hep alır senden seni,
Çok şaşkırtan sözdü üstün, der hani!
Gerçi Kur'ân'dan, Nebî nakl etse bir,
Kim demez "Hak söyleyen" kâfir olur!
Uçsa sarhoşluk hümâsı bir kere,
Bâyezid, tekrar dönermiş sözlere.
2125. Akli çalmış, hayretin sel baksana,
Söylemiş çok öncekinden söz sana.
Cübbemin içlerde Hak var, başka yok,
Yerde göklerde, ararsın neyse çok!
Hep mürîtler, döndüler dîvâneye,
Hep bıçak saplardılar, pâk gövdeye!
San ki onlar, **Girdekûh**²⁶⁰ halkı idi,
Şeyhe herkes bir bıçaktır sapladı!
Hem kılıç vurmuşların, dönmüş geri,
Darbe almış her ümîd, boş elleri.
2130. Bir eser yok, bak ki şeyhin gövdede,
Hep mürît kendinde kanlar dökmede.
Kim bıçak atmış, boğazdan yarmaya,
Yardı kendin, düştü cânsız ortaya!
Sînesinden saplayan kimmiş bıçak,
Darbe bulmuş göğsünün üstünde bak!
Vurmamış hiç, şeyhi bilmiş bir mürît,
Gönlü sevmez, şeyhe vurmazmış, işit!
Azıcık irfân, onda bağlarken eli,
Kurtuluş bulmuş yeniden, bilmeli.
2135. Hem sabâh olmuş ölen var, dertli var,
Orda her bir yan figân, feryâd dolar.
Şeyhe koşmuş, er, kadınlar cümleten,
"Cümle âlem, üzre oldun örtü sen!
Sende ten, olmuşsa bir insan teni,
Yarmaya kıymazdı hançerler seni!
Kim ayıktır, meste saldırmış iken,
Kendinin göz içre sokmuştur diken."
Zülfikâr çeksen bulup cândan geçen,
Vurduğun sensin ve sen, artık uyan!
2140. Mahva dalmışlar emîn, fânî olur,
Hem emînlik üzre, sâkinlik bulur.
Sûreten fânî, döner bir aynaya,
Başka tür süsler çıkarmış ortaya.
Sen tükürsen, kendinin yüzdür o yüz,
Hem vurursan, yüz senindir şüphesiz.
Gördüğün çirkinse, çirkin sen yine,
Meryem, Îsâ görmüş olsan, sen yine!
Mahv olan tendir ne oymuş, hem ne bu,
Sen ne olmuşsan, sunan bir ayna o!
2145. Söz düğümlemiş, dudaklar üzre hem,
Burda söz bitmiş, kırılmıştır kalem!
Söz için, ilhâm gelip el verse ne,
Doğruyu bilmiş olan, Allah yine!
Dinde sarhoş damdasın, en uç da sen,
Yâ otur gel, yoksa in ordan hemen!
Nerde mes'ut olmuş olsan, bil ki sen,
Orda bir damdan kenar var, bil hemen!
Hoş zamândan kork ve ifşâ etmeden,
Hazne bil, hiç açma artık, sakla sen!
2150. Hem de, dostluktan belâlar gelmesin,
Anla yoldan gizli, elden gitmesin!
Neş'eliyken, yok oluş korkun senin,
Gayp dardan göçtü bil, cânmış giden!
Gayb damından sen kenarlar görmeden,
Rûh görür, titrer ve sen hiç bilmeden.

²⁶⁰ Girdekûh: İnkârcıların çok olduğu bir yer.

Her gelen dert bir muhabbet, bil ki sen,
Neş'enin, oymuş kenardan beklenen.

Dam kenarından öte, düşmek ki yok,
İbret al! Nûh, Lût'ta ibret pek de çok.

O MÜNÂSEBETSİZİN,
HUZÛR-U PEYGAMBERÎ'DE ÇOK VE
FASİH SÖZ SÖYLEMESİNİN SEBEBİ

2155. Bitmeyen bir mestliğinden ol Nebî,
Bir ışık sunmuş, deli almış gibi!
Neş'esinden şüphesiz çok söyledi,
Sarhoş olmak, hem edepsiz eyledi.
Vermemiş elbet şarâp, şer herkese,
Mey döker bizlerde pislik var ise.
Akli çok içsin, erer sakinliğe,
Bön huy içsin, hem dönermiş bedliğe.
Halk desen, meyler içip olmuştur hâm,
Mey, şaraplar oldu bak artık haram!

RESULULLAH'IN (A.S.), GENÇ
HUZEYLİYİ, KUMANDANLIĞINA
TAYİN ETMESİNİN SEBEBİNİ BEYÂN
BUYURMASI

2160. Hem hüküm üstün, fenâ halkın çoğu,
Eşkiyâdan hançer olmuş aldığı!
Der ki Peygamber: "Ve ey zâhir gören,
Görme eksik, gör hünerler gençte sen!"
Hem sakal kalmış siyâh, çok ihtiyâr,
Aksakal çok, kalbi bir katranla yâr!
Akli neymiş, eyledim ben çok sınaç,
Sanki bir pîr, öyle bir olgun ki bak!
Ey oğul, olgun ve yaş, aklın işi,
Bâzı olgun olmamış, ak saç kişî.
2165. Var mı İblîs'ten büyük bir ihtiyâr?
Akli yoktur, akli sunmaz faydalar!

Bir çocuk, İsâ nefes almışsa gör,
Sen çocuk dersin, bulur mu aslâ yer?

Ak saç olmak, kıt görüş insan için,
Saç, sakal, ağılık defil pişkinliğin.

Hem mukallît, başka bilmez bir defil,
Yol arar artık, âlâmetlerle bil!

Bir işin ardında olsan, biz dedik,
İhtiyâr bul, meşveret et söyledik.

2170. Perdesinden taklîdin çıkmış idi,
Her ne var, Hak nûr ile görmüş idi!
Yok defil, yoktur beyân pâk nûru hem,
Postu yırtar, öz çıkarmış işbu dem!
Zâhiri görmüşte kalp, bir bir geçer,
Hem ne bilsin, bir sepet gizler neler?
Hem hasût hırsız da, aldansın hele,
Onca altın, kirletilmiş is ile!
Akli ermez kimseler alsın diye,
Çok bakır yaldızlanıp, konmuş niye?
2175. Cümle bâtın neyse, biz keşfetmişiz,
Dış değil, hep kalbe bakmış gitmişiz!
Zâhirin hükmünce, hükm eyler kadı,
Dış ameller, oldu elbet maksâdı.
Hem şâhâdet, kavme îman sunmada,
Oldular onlarda mü'min ortada.
Çok münâfık, bizde mü'miniz, demiş,
Gizli, yüzler müslümân katl eylemiş.
Sen de uğraş, hem âkil, dîn pîri ol,
Akl-ı küller misli, bâtın, bilgi dol!
2180. Hoş akıl, yoklukta yüz gösterse yâ,
Nûrla giydirmiş ve ad vermiş o dal!
Var güzel adlar ki en alt, işte bu,
Gayra muhtâç olmamıştır, doğrusu!
Hem akıl, bir kerre yüz gösterse de,
Nûrunun emsâl m'olur gündüz, gece!
Hem misâli ahmağın, olsun âyan,
Her karanlık, ondan aydıdır inân.

Bil ki ahmaklık, karanlıktan kara,
Zulmetin istek, uyar haffaşlara!

2185. Azcık azcık, sen alış gün nûruna,
Yoksa bir haffaş kalırsın, baksana!
Hem zamanın şüphenin âşik adam;
Nerde nûr, ikbâl, odur düşmân tamam!
Bilgi elbet, görgü izlensin diye,
Ahmağın kalp, yönlenir müşkil şeye.
Tâ ki müşküllerle meşgul etmede,
Bed hûyundan hep düşürtür gaflete.

TAM AKILLI VE YARIM AKILLI İLE,
TAM ADAM VE YARIM ADAMIN VE
HIÇBİR ŞEY OLMAYAN MAĞRUR
KÖTÜ KİŞİNİN ÂLÂMETLERİ

Aklı çok, bulmuş inânç meş'âlesi,
Hakk'a önderdir, delîllik pâyesi.

2190. Nûrların ardında gitmiş öncüler,
Geçti kendinden, nefis rehber meğer!
Aklı, mü'min öncüden göz almada,
Kaynak etmiş arkasından gitmede!
Hem yarımçık akli olmuş kimseler,
Aklı çok bulmuş ve göz-nûr ettiler.
Kör olan, yedmiş olan bir kimseyi,
Sanki görmüş, onla bulmuş gerçeği!
Arpa değmez, akli olmaz bir eşek,
Aklı yoktur, bir akıl bulmaz demek.
2195. Bilmez az çok, yolda bulsun bir delîl,
Âr duyar, gitmez peşinden, bir sefil!
Önde bitmez, hiç tükenmez çöl durur,
Hep ümitsiz, hep topallar, koşturur!
Yok ki mum, rehber olup düşsün öne,
Bir yarım nûr yok, dilensin bak yine!
Yok akıl hem, cânlılıktan vursa dem,
Yok yarım akıl olsa, teslîm olsa hem!

Aklı kâmil bul, olup ölmüş gibi,
Hep yüceltsin, yükselmiş gibi!

2200. Olgun aklın yoksa sen öl, teslîm ol,
Gel, dirilmiş bir akıl bul, teslîm ol.
Olmaz asla Îsâ'ya yoldaş biri,
Ölmemiş, Îsâ nefes etsin diri!
Rûhu körler, durmadan sıçrar durur,
Sıçrayıp durmakla sanmam kurtulur!

GÖL İLE BALIKÇILARIN,
BİRİ TAM AKILLI, BİRİ YARIM AKILLI,
ÜÇÜNCÜSÜ DE MAĞRUR AHMAK VE
DEĞERSİZ OLAN ÜÇ BALIĞIN HÂLLERİ
VE ÂKİBETLERİ

Gölde üç adet balık var pek iri,
Hem bu bahsin benzeriymiş, her biri.

Bahsi bir kez duymamışsın Dimne'den,
Bir kabuktur orda, özdür burda hem!

2205. Avcılar, göl etrâfindan geçtiler,
Orda durmuş, üç balık var, seçtiler.
Koştular onlar ki, ağ bulsak yine,
Anlamış, bilmiş balıklar, kasti ne?
En zekî olmuş olan çıkmış yola,
Oldu mecbûr, güç yolu seçmiş hele.
Yapmasam bunlarla, derken meşveret,
Azmimi yıkmış olurlar âkibet.
Gör muhabbetten, yorulmuş onları,
Etkiler câhil, üşengeç rûhları.

2210. Sen, danışmak istiyorsan bul diri,
Sen diril, bulsun dirilmeklik yeri!
Yolcu, sen bir yolcudan et meşveret,
Hem kadın, reyden topaldır âkibet.
Vurma dem artık vatandan, sevgiden,
Burda yok, gerçek vatan, bil, orda sen!

Bak vatan durmuş nehirden karşıda,
Düz oku, bir söz denilmiş olsa da.²⁶¹

ABDEST ALAN BİRİNİN ABDEST
DUÂLARINI YERİNDE OKUMASI

Uzva has, abdestte vardır bir duâ,
Var hadisler, pâk Nebî'nin, ortada.

2215. Burna çekmişsen su sen, dersin Ona:
"Cennetin itrin nasip et sen bana!"
Tâ ki arzûn, Cenneti çeksin beri,
Gül kokar gül, bahçenin gül rehberi."
Sen tahâret eylemişken biz deriz,
"Şimdi Rabbim pis olandan et temiz!"
Gövdenin pislik nedir, eller yıkar,
Cân temizlik üzre herkes, bî-karâr!
Lûtf eymiş kimseden olmuş adam,
Cânların derman, elinden oldu tam.

2220. Haddimiz buymuş, pis iş yaptıksa biz,
Lûtfunuz varken de yoktur haddimiz.
Allah'im, dıştan yıkarken ben teni,
İçte kir var, sen arıt kirden beni!

BİR ŞÂHSIN TAHARETLENİRKEN, O
VAKİT OKUNACAK: "ALLAH'IM,
BENİ TÖVBE EDENLERDEN VE İYİCE
TEMİZLENENLERDEN ET" DUÂSINI
YERİNE; "ALLAH'IM, SEN BANA
CENNET KOKUSUNU KOKLAT"
DUÂSINI OKUMASI VE DUYAN BİR
AZİZİN DAYANAMAMASI

Bir tahâret eyleyen der, baksana:
"Cennet itrından n'olur sen ver bana."
Der biri: "Sen hoş duâ ettin fakat,
Bak delik yanlış, duân olmuş sakat!

Burnu silmişken okur olsan revâ,
Altı silmişken, okunmaz her duâ!

2225. Hem burun, koklarsa, Cennetten koku,
Hiç makattan koklanılsın, oldu mu?
Ahmağın huzrunda ey enginleşen,
Hem kibirlendin nedendir, şâha sen?
Hem azâmet alçağın huzrunda hoş,
Gitme ters, bağlansa yol hem, hepsi boş.
Gülde kokma, burna te'sir etmede,
İtrı almak, burna mahsus, gitmede.
Ey yiğit, gül koktu hep, burnun için,
Alt delik yer olsa, hem olsun niçin?
2230. Cennetî bir itri sunmaz bil sana,
İtrı sunmuş doğru bir yer bulsana!"
"Hem vatan sevmek imandan" der Resûl,
Şimdi önden, öz vatan, nerdeyse bull!
Bir balık der: "Hem çabuk olmam gerek,
Geç olur, biz meşveret eyler isek."
Yok, danışmak vakti, artık, siz uyun,
Kuy'ya, Ali misli siz âh eyleyin!
- * Kalmamış tâkat, duyunca, ses kuyu,
Şüphesiz, birden kesilmiş kan, suyu!
Âhının gerçekte mahrem azdı pek,
Gizli git, ol bekçi, kal sen sırta tek.
2235. Azmi yönlendir, şu gölden, ummâna,
Bul deniz, girdabı terk et, var ona!
Sîneden yapmış ayak, bir baksana,
Gitti zorluktan, o, nûr deryâsına!
Sanki ceylan, arkadan kovmakta it,
Bir damar kalsın, koşar ceylan işit.
Havlasın it, tavşanın, yatmak suçu,
Korksa bir göz, kalmamış hiç uykusu.
Hem balk tutmuştu, ummânın yolu,
Pek uzak, bitmez tükenmez yoldu bu.
2240. Çekti bir çok dert, meşakkat en sonu,
Buldu gerçekten, selâmet yurdunu.

²⁶¹ "Vatan sevgisi imandandır." hadisini telmih.

Atlıyorken sonsuzun ummânına,
Hat, hudût hem, aslâ son yoktur ona.

Avcılar almış getirmişler ağ'ı,
Aklı azlar, hem de içmişler ağ'ı.

Çekti âh, der hem: "Kaçırdım fırsatı,
Uymadım dostum, geçirdim fırsatı!

Gitti ânsızdan, peşinden ben bile,
Hızla, ardından gideydim ben hele!

2245. El atıp durmak hatâdır, geçmişe,
Rastlanılmaz, aslâ dönmüş, gelmişe!"

TUTULMUŞ BİR KUŞUN:

"GEÇMİŞE PİŞMÂN OLMA, VAKTİN
KIYMETİNİ BİL, BUNDAN İSTİFÂDEYE
ÇALIŞ, PİŞMÂNLIKLA ZAMÂN
GEÇİRME" DİYE NASÎHATI

Bir adam kurmuş tuzak, tutmuş kuşu,
Kuş demiş: "Ey kuşçu, ey yüksek kişi!

Sen yedin hem, bunca et, hayvân, deve,
Çok koyun, olmuş olur kurban deve.

Bunca et yerken, meğer sen doymadın,
Benle doymazsın yesen, açtır adın!

Üç öğüt vermem gerektir, sal beni,
Tâ ki bil sen, bir akıl, aptâl beni.

2250. Elde tuttu ilk öğüt etsem sana,

Bir öğüt versem, çıkıp toprak dama.

Son öğüt dersen, yerim olsun şu dal,
Üç öğütten dinleyip sen, mutlu kal!

İlk öğüt: "Kim söylesin olmaz işi,
Kanma artık, söyleyen olsun kişi."

Kurtulup elden, uçup konmuş dama,
Buldu hürlük, ilk öğüt vermiş ama!

Der: "Geçen şey gitti, artık gâm yeme,
Geçti senden, hasretinden inleme!"

2255. Saklıdır gövdemde on dirhem güher,
Öyle bir inciydi, çok kıymet değer.

İnciden sen çol-çocuk hep doğrusu,
Kurtulurdun, hem senin hakkını bu.

Yitti incin, şimdi artık sende yok,
İncinin benzer de, âlemlerde yok!"

Öyle feryâd etti, dersin hâmile,
Hem adam kalmış iken, feryât ile!

"Geçse bir şey hiç esef yoktur dedim,
Ben bugün, gerçek nasîhat eyledim.

2260. İnci gitmiş, şimdi feryâdın neden?
Anlamazsın hem de, duymazsın ki sen!

Kanma, olmaz söz ki söylerler dedim,
Olmaz işler dense, olmaz söyledim.

Sâde üç dirhem tenim, ey aslanım,
Söyle, on dirhem nasıl saklar tenim."

Hem uyanmıştır adam der: "Söyle sen,
"Has olan son öğdü artık, ver hemen."

"Söylenenden almadın hiç hisse sen,
Son öğüttür, söylesem kârsız neden?"

2265. Kim ki gaflet, cehle dalmış, boş öğüt,
Atma tohmu, bir çorak yerdir işit!

Bilgisizlik, cehlimiz tutmaz yama,
Öğdü, ahmak kimse varken söyleme!

YARI AKILLI BALIĞIN KURTULMAK
İÇİN BİR ÇARE DÜŞÜNMESİ VE
KENDİNİ ÖLÜ GÖSTERMESİ

Arkadaştan gölge yok, çatmış belâ,
Arkadaşsız derde olduk müptelâ.

Gitti bak deryâyâya hem kurtuldu o,
Ben yitirdim cânıçğer bir dostumu.

Ben, düşünmekten geçip, dönsem bana,
Gösterirdim kendimi, ölmüş ona.

2270. Karnı üst hem, sırtı ben dönsem yere,
Öyle dursam, kıpramazdan bir kere!
Durma lâzım, çöp nasıl durmuş suda,
Yok, balıklık, yüzme gel, kal ortada!
Fayda vardır burda teslim olmada,
Ölmeden ölmek, eminlik sunmada!
Ölmeden ölmüş, yiğit girmiş ize,
Mustafâ'nın emridir, gelmiş bize.
Gelmeden derken: "Ölümlerden sınak,
Ölmeden evvel ölüm, neymişse bak!"

2275. Hem balık ölmüş, karın çıkmış dışa,
Hem sürüklerken sular baştanbaşa.
Avcılar ölmüş balık görmüştü yâ,
Pek yazık der, has balık ölmüştü yâ!
Hem sevinmiştir balık, duymuş onu,
Bir kılıçtan kurtaran, hîleydi bu.
Tuttu bir av, pek yazık der, bir kere,
Sonra tekrârdan dönüp, atmış yere!
Hem sürünmüş, sinsiden girmiş dibe,
Başka bir ahmak gelip deprenmede!

2280. Kurtuluş derken o hep, sıçardı da,
Çırpınıp atlar dururken sağ, sola.
Attilar ağ, tutsak olmuştur ağa,
Vardı âteş, düştü ahmak, öyle yâl!
Âteşin üstünde bir kızgın tava,
Say, o düşmüş, hem pişip ermiş tava!
Hem kızarmışken akıl dermiş ona:
"Gelmemiş mi korkutan bir zât sana!"
"Geldi!" der olmuş, fakat çatmış belâ,
Sanki kafir misli olmuş müptelâ!

2285. Sonra tekrârdan balık, hem şöyle der:
"Baş eğin yükten de, kurtulsam eğer!"
Der: "Denizden ayrı yurt, tutmam diye,
Göl bulup yurt eyleyip, durdum niye?
Kurtuluş yok, ermeden sonsuz suya,
Sermediyet, emniyet, sıhhat bu yâl!"

BİR AHMAĞIN BELÂYA TUTULDUĞU
VE NÂDİM OLDUĞU SİRADA
ETTİĞİ AHTIN FAYDASI YOKTUR.
NİTEKİM SUBH-İ KÂZİBİN DE VEFÂSİ
YOKTUR. BÖYLE OLDUĞU "ONLAR
YALANCIDIRLAR" ÂYETİNDE BEYÂN
BUYURULMUŞTUR.

Aklı der: "Ahmaklığın var bil ki sen,
Bozdun elbet, eylesen bir ahtı sen!"
Ahde, etmişsen vefâ, aklınla tek,
Mâdem aklın yok, değersizsin eşek!

2290. Hep hatırlar, eylenen ilk ahtini,
Hem unutkanlık nedir, yırtmış onu.
Aklın olmaz olsa gayret, neylesin;
Tedbîrin, bozmuş olur gaflet kesin!
Aklı yok pervâne, eksikten bu yâ,
Bilmez âteş, hisselenmiş yanmaya!
Her kanat yandıkça, eyler tövbeyi,
Hırs ve noksân, sürdürü tekrâr etmeyi.
Zapt u idrâk, hıfz; akıldan gelmede,
Hep akıldan, boy atıp yükselmede!

2295. Parlamak olmaz ki, elmâs olmadan,
Söyleyen olmazsa, tövben yok inân!
Bir vakitsiz istek, ahmaklık asıl,
Çünkü ahmaklık, hûyun bilmez nasıl?
Onda pişmânlık, azâptan doğmada,
Aklın, ihbâr hazneler, yok ortada.
Hastalık gittikçe, pişmânlık biter,
Böyle pişmânlık ki, topraktan beter!
Gam, karanlıktan, nedâmet aldı yük,
Geldi gündüz, akşâmın söz bir düdük.

2300. Gâm, karanlık, gitti; hoşluk vakti yâ,
Hem gönülden bir nedamet çıkmada!
Tövbe eyler, ihtiyâr olmuş akıl;
"Dönseler, tekrâr ederler aynı bil!"

VEHİM, AKLIN ZİDDİDİR, ONUNLA
SAVAŞIR DURUR. ONA BENZER AMA
O DEĞİLDİR. AKLA SÂHİP OLAN
MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN VEHİM SÂHİBİ
OLAN FIR'AVN'A SORU VE CEVÂBİ

Aklı şehvet zıddı bil, ey pehlivân,
Şehvetin tutsaksa aklın, hiç inân!
Kim dilenmiş şehveti, vehm etmede,
Hem vehim, kalp altın olmuş gitmede.
Vehm, akıl çıkmaz mihenksiz ortaya,
Çarçabuk al git, mihenkler bulmaya.

2305. Bir mihenk: "Kur'ân, Nebîler sünneti,
Hem mihenk, her kalp olan sen gel dedi!
"Sen dönüp ben neyledim, bir baksana,
Sanma ehlim, inme, çıkmaktan yana.
Aklı bölsün bıçkı bir çift parçaya,
Çıktı altın misli, yaksan ortaya!
Vehmi Fir'avn benzeri, âlem yakan,
Aklımız, Mûsa ki rûhlar parlatan.
Gitti Fir'avn üzre hep, yokluk ile!
Der ki Fir'avn: "Söyle sen kimsin hele."

2310. "Ben ki aklım, Allah'ın Peygamber'i,
Her sapıklıktan emin, hüccetleri."
Der ki Fir'avn: "Terkedep söz etme sen,
Eski isminden senin, bahset hemen!"
"Nisbetim, aslan, su elbet toprağa,
İsmim aslen, âczi bilmiş kuldu yâ!
Hakk'a ben, tam bir kulum, kuloğlu kul,
Kulların sulbüyle doğmuş, bir oğul,
Kaynağım toprak, su, balçık olmuşuz,
Verdi Allah cân, gönüller bulmuşuz.

2315. Hem tenim toprak ve toprak kaynağın,
Olma mağrur, yaklaşıp toprak çağın.
Bizlerin, âsîlerin toprak sonu,
Yüz nişân, yüz şâhit ispatlar bunu!

Bak tenin, toprak ve yardımdır sana,
Hem gıdâm toprak ve sıhhat, baksana!
Rûh gider gitmez, bedenden kurtulur,
Korktuğun kabır içre ten, toprak olur."

Sen ve bizler, benzerin, toprak hemen,
Toprağız hep, yok olan her rütbeden.

2320. Der ki Fir'avn: "Başka var ismin senin,
Böyle bir ad, pek de uygundur hemin!
Sen ki Fir'avn'ın kulun has bendesi,
Geldi Fir'avn'dan, onun beslenmesi.
Sen ki âsî, hem de, zâlim kul idin,
Suçlusun sen, yurdu sen terk eyledin.
Kanlı, gaddâr, hakkı bilmez kul isen,
Hem diğer hûy, sen kıyas et gel hemen.
Sen garipsin, hor ve çıplak kul ki sen,
Hakk'ı bilmez, hem şükürsüzsün neden?"

2325. Der ki: "Hâşâ, Hak şeriksiz bir Melik,
Öyle bir Hak, aslâ hiç bilmez şerik!
Mülk ve devlet üzre, eş yoktur O'na,
Başka rab yok, kul için bir baksana!
Halkının yoktur, bulunmaz başka yâr,
Mahv olur, kimler gelir, ortak tutar!
Halkı, halk etmiş odur, nakkaştı tek,
Başka dâvâ eyleyen, zâlim demek!
Sen de bir kaş yapma imkânsız iken,
Cân veren bir kudretin olsun neden?"

2330. Öyle gaddâr, öyle azgın kul ki sen,
Hakk'ı dâva etmeden, mahçup düşen!
Ben ki öldürdüm kazaen bir adam,
Nefs için olmaz, oyun, olmazdı hem!
Vurduğum yumrukla düşmüş ölmüş o,
Oydu rûhsuz, hem gebermiş, gitmiş ol!
İtti öldürdüm, fakat sen ümmeti,
Öldürüp geçtin, yok ettin milleti.
Öldürensiz, boyna yükür kanları,
Hem neler bekler, görün insanları!

2335. Yâkûb'un ümmette oğlan koymadın,
Ben iken katletmede, tek maksadın.
Kör olan sen, Hak ki seçmiştir beni,
Sildi Allah, sendeki tedbîrleri.”
Der ki Firavn: “Sen bırak gel sözleri,
Sende hakkım, verdim ekmek, tuzları.
Halka gösterdin gelip hakîr beni,
Her yer aydın, sen kararttın her yanı.”
“Dinlemezsen hayr ü şerlerden beni,
Hem kıyâmet, besbeter bekler seni!

2340. Bir sinek dişler, dayanmazsın ona,
Et tahammül, gör yılan soksun sanal
Zâhiren, bozmaktayım dâvânı hem,
Bir dikenlik, maksadım gül eylesem!”

YAPILMA, YIKILMADADIR; TOPLULUK
DAĞINIKLIKTA; SAĞLAMLIK KIRILMADA.
MURÂT MURÂTSIZLIKTADIR; VARLIK
YOKLUKTA. HER ŞEY BUNA BENZER.
ÖBÜR ZITLAR VE EŞLER DE HEP
BUNLAR GİBİDİR.

Geldi bir fert, beller oldu her yeri,
Orda, feryâd eylemiş ahmak biri.
Der: “Neden ettin harâb sen yerleri,
Sen yarıp, bilmem neden bozdun yeri?”
“İftirân boş şimdi, sen ahmak çekil,
Yıkma neymiş, yaptığım imârdı bil!

2345. Sürmesen, bilmem nasıl bir bahçeden,
Orda gül, buğday biter olsun neden?
Bozmadan, yerler nasıl bostân olur?
Meyve, mahsûl yükselir, destân olur?
Görmeden neşter, deşilmez bir yara,
Hiç düzelmez sağlam olmaz bir yara.
İçte ifraz var ilâçlar almadan,
Hem nasıl bulsun şifâyı, bakmadan?
Terzi, yırtar, parçalar diksini diye,
Böyle söylesen, birden terziye:

2350. “Hem niçin kestini kumaştan söyle sen?
Parçalanmış, neyleyim eksikse ben!”
Köhneleşmiş bir bina tâmir için,
Hep yıkarlar, tâzeden imâr için.
Hem marangozlar, demirci, hem asap,
Yapmadan evvel keser eyler harâp!
Hem “helîle”, hem “belîle”²⁶² ezseniz,
Ten için, dermân olur bir bilseniz!
Bir değirmen, dânelerden ezmeden,
Sofra süsler olmaz ekmek, anla sen!

2355. “Bir balıksın, yüzdüğün cehlin deniz,
Nimetinden, olta var tembihleriz!
Bir öğüttür, Mûsa'dan alsan eğer,
Tâ ebed, hiç bir azâb bulmaz ki yer!
Bağlanan sensin, hevâlar ardına,
Ejdehâ dersin, küçük bir kurduna.
Ejdehâ dersin, getirdim ejdehâ,
Mûcizemden istenen, islâhtı yâ!
Hem nefeslerden, tutulsun gör nefes,
Yutsun ejderhâyı asâm, bir nefes.

2360. Dâvetim etsen kabul, kalmaz yılan,
Kurtulursun sen helâk, mahv olmadan.”
Der ki: “Gerçek bir sihirbâz, usta sen,
Halkı sensin, dörde bölmek isteyen.
Gönlü bir halk, eyledin elbet iki,
Öyledir sihrin yarar dağ, taş ne ki?”
“Allah'ın, vahyiyle gark olmuş olan,
Câdılık yok, kuvveti Hak'tan inân.
Câdılık, sihr, tâ başından küfr iken,
Dinde nûrdur, Mûsa'nın rûh, bil ki sen!

2365. Ey edepsiz, sihre yönlenmem ki ben,
Hem Mesih, giptamda kalmış bilki sen!

²⁶² Helîle, Belîle: Bağırsak yumuşatıcı olarak bilin
iki ot çeşidi.

Ey cünûp, benzer nerem, sihr ehline?
Rûhumuzdan hep kitâp nûrdur yine!

Sen, hevâ, nefsin kanat varken uçan,
Hakkımızda vazgeç artık şüpheden!

Kimde şeytân işlerinden etmede,
Kim keremkâr, onla kalmış şüphede."

Sen, bu âlemden ufak bir cüz' iken,
Bu cihân var, sense bir hiç zân eden!

2370. Sen dönersen, sende bir baş döndü mü,
Ev döner dersin, verirsin hükmünü.

Binmiş olsan, hem vapur gitmişiken,
Gördüğün şeydir, kıyı çekmiş giden!

Bir felâket ânı, olsan dertlenen,
Gördüğün dünyâ, imiş darlık veren.

Olsanız dost arzûsundan, mutlu siz,
Hem cihân, bir bahçe olmuş şüphesiz!

Çok giden vardır Irak, Şam mülküne,
Orda rastlar hep nifâk, küfr ehline.

2375. Çok giden var, tâ ki vardır Hind, Herat,
Sâde al-ver; başka şey görmez o zât.

Çok giden var, Çin ve hem Türkistân'a,
Hep tuzak, hep hîle var, gelmiş ona!

Kim sefer ânında görmüş, renk, koku,
Gezse kör, yok başka bir şey, sâde bu!

Bir öküz, Bağdad'a girsin bak işe,
Geçse Bağdad'tan meğer baştan, başa!

Orda nimetler, neler var görmeden,
Sâde karpuzdan kabuk, görmüş hemen.

2380. Hep giderken ot, saman görmekse de,
Sâde lâyıktır, öküz, hem merkebe.

Tabiâtın mıhta bağlanmışsa ten,
Cânı sıyrılmaz hiç sebepten, şüpheden!

Üste yerleşmiş olan, yoktur sebep;
Gepgeniş Allah'ımın mülküydü hep!

Orda her ân, cân değişmiştir inân,
Tâzelenmiş bir cihân olmuş ayân.

Donsa Firdevs'in nehirler bak yine,
Yeknesâk, çirkindi cennet ehline!

İNSANIN HER HİSSİ BAŞKA ŞEYLER
İDRÂK EDER VE ÖBÜR HİSSİN İDRÂK
ETTİKLERİNDEN BİHABERDİR.

NİTEKİM HER USTA SANATKÂRDA,
BAŞKA BİR SAN'ATTA USTA OLAN
SANATKÂRIN SAN'ATINA ACEMİDİR,
O SAN'ATTAN Bİ-HABERDİR

2385. "Hem cihân görmek de idrâkincedir,
Hassa, mânî, perdeler hissincedir.

Bir zamân sen hissi, görmeklerle yu,
Sûfinin, esbâp yuyuştan say onu!

Pâk olur olmaz, gider göz perdesi,
Pâk olan rûhun, gelir göstermesi.

Cümle âlem nûr, nakış dolmuşsa da,
Sâde bundan, göz haberdâr olmada.

Örterek göz, gör deyip tutsak kulak,
"Zülf, yanak var sen, n'olursun gel de bak!"

2390. Der kulak hem: "Sûreti görmem ki ben,
Sûretin ses çıksa, duydum bil hemen!

Kendi fennim üzre elbet âlimim,
Harf ve sestem başka, bilgim yok benim."

"Ey burun gel, bir güzel var, gör" desen,
Burna bak, oymuş, nâsipsiz görmeden!

"Koklarım misk, hem de, varken gül suyu,
Fennimin, her ilmimin görmekte bu!

Ben nasıl görsem, gümüş baldırlı ben,
Yapma güçsüz olduğum, bir sorgu sen!"

2395. Doğru olmaz hiss, görür hep eğriyi,
Eğri koy, isterse eş koy doğruyu.

Çift görür hep, tek desen görmez şaşı,
Görmemiş düz, has görüş imkân dışı!

Sen ki Fir'avn'sın, bütün mekr, hîlesin,
Kendi kendin, farklı şey görmektesin.

- Eğri bakmış gözlerinden, bakma sen,
Görmeden çift, gözlerimden bak hemen!
Gel benim gözlerle bir bak, sen bana,
Kâinattan üst açık, âlem sana.
2400. Kurtulup varlık ve nâm, şöhretle sen,
Aşkta mevcûd, aşkı var gör, sen hemen!
Bir beden hapsinde, kurtulsun kulak,
Hem kulaklar, hep burunlar gözdü bak.
“Ârifin her kılda göz olmuş” diyen,
Tatlı dil şâh, doğru söyler bil ki sen!
Göz değildir öncesinden, göz denen,
Et, rahimler içre göz olmuş hemen!
Parçacık yağ, görmenin esbâp değil,
Kim görür, var görme, rüyâlarda bill!
2405. Cin ve şeytânlar görür, insan gibi,
Yok, bu çiftin gözde yağ, hiç öyle ki.
Yok hakikât, nûra nisbet yağ desen,
Verdi nisbet Hak muhabbet, sevgide.
Toprak Âdem, benzemez hiç toprağa,
Cinle âteş, benzemezler ortağa.
Aslı âteştir cinin, gel bak hele,
Benzeyiş yoktur onun âteş ile!
Kuş, havadan halk edilmiş oldu da,
Yok ki nisbet, neyse Hak vermiş ona.
2410. Bunların nisbet, asıldan gelmede,
Öyle bir nisbet ki, Allah bilmede.
Oldu insan, değersiz kilde de,
Yavrunun nisbet, pederden gelmede!
Varsa nisbet, hep fikirlerden öte,
Bulmaz aklın, böyle bir iz nisbete.
Rüzgârın göz olmamış olsun eğer,
Âd'da, kim, mü'min, de kim bilmez gider!
Hem nasıl, mü'min ve düşmân bildi yel?
Hem nasıl, çömlek ve mey var derdi yel?
2415. Nemrûd'un, âteşte göz olmaz desek,
Hem Halîl'ler saklayan olmaz demek!
- Görmemiş olsaydı elbet, Nil'de göz,
Kipti'den hem, Sıpti'den etmezdi söz.
Dağ ve taş, göz görmeden, hiç duymadan,
Hem neden, Dâvûd'a yâr olsun, neden?
Yerlerin göz olmamış olsun eğer,
Hem de, Kârûn'u nasıl yutmuş gider?
Olmadan kalp gözleri, Hannâne'nin,
Ayrılıklardan nasıl, etsin enîn?
2420. Hem görür göz olmadan, taşlar nasıl,
Bir avuçtan “La ilah” derler nasıl?
Ey akıl, aç anlayışlardan kanat,
“Zülzilat”²⁶³ tan öğrenip sen, bul ki tat!
Tâ kıyâmet yer şâhit, görmüşse ne,
Bed ve çirkin üzre şâhittir yine.
Yer, kıyâmet vakti söyler sır ne var,
Öyle has bir görme yok olsun, susar!
Sen ki zâlim, gönderir Allah beni,
Hem haberdâr eylemek, maksât seni.
2425. Böyle dermân, bir onulmaz dert için,
Lâyık olmuş, pek münâsiptir bilin.
Bundan evvel gördüğün rüyâda kim,
Bir delîldir, hem Hüdâ seçmiş, benim!
Nûr asâlar tutmuşum ellerde ben,
Hem şu küstah burnu kırmak isteyen!
Böyle çok, korkunç rüyâlar sundu bak,
Hem de sunmuş oldu önden, bil ki Hak!
Böyle korkunç rüyâlar lâyük sana,
Şimdi bil sen, hem nasıl erdin buna!
2430. Bil Hüdâ mutlak “Hakîm”dir, hep bilir,
Böyle dermân bir onulmaz derdedir!
Kör, sağır sen, düş yorumlarsın sudan,
Geldi dersin, bir ağırlık uykudan.

²⁶³ “Yer sarsılıp zelzeleye uğradığı zaman...”
(Zilzâl, 1-8)

Cümle doktorlar, müneccimler bile,
Hakkı sunmazlar, tamahkârlık ile!
Deymesin derler kederler, gussalar,
Devletinden, hep uzak bunlar meğer!
Muhtelif bir çok gıdâ yemişse hem,
Huy bozar rüyâyâ hep vermekte dem.”

2435. Gördüler elbet, nasihatten uzak,
Kan içensin, huy denen hep pisti bak!

Padişâhlar, kan dökerler yurt için,
Rahmetim, üstündedir her şiddetin.

Padişâhlar, halktan huylar almalı,
Hiddetinden, fazla rahmet, bilmeli!

Olmasın şâhın nefis, şeytân gibi,
Olmaz elbet baş kesen, kan talibi.

Bilki şâh arsız kadar yumşak değil,
Yoksa, avrat, cariyen fahişe bil.

2440. Gönlü sen, ettinse şeytânın yuva,
Kin ve düşmânlik da, kiblen oldu yâ!

Sivri boynuz sende, delmiş çok ciğer,
Şimdi asâm, boynuzun kırmış gider.”

DÜNYÂ EHLİNİN CİHAN EHLİNE
SALDIRMALARI, GAYB ÂLEMİNE
HÜCUM ETMELERİ, ONLARIN PUSUDA
OLMALARINDAN GAFLETE DÜŞMELERİ.
ZATEN GÂZİ DE SAVAŞA GİTMEZSE
KÂFİRLER, MÜSLÜMÂN ÜLKESİNE
SALDIRIRLAR!

Saldırır dîne muhakkak ehli ten,
Dîn hisarın yıkma maksâtıdır hemen!

Bir temiz has kimse yok olsun yine,
Saldırırlar hem de gayb derbendine.

Hamle etmez olsa gâzîler hele,
Cümle kâfir, hamle etmişler bile!

2445. Gizlilik gâzîsi, etmez hamleyi,
Merhametten, etmemiş tez hamleyi.

Gayba mensûp, gelmesin gayb bendine,
El atıp durdun ya, anne rahmine.

Doğmasın derken, zarâr vermiş çocuk,
Rahme el attın fakat, ermiş çocuk.

Emri vermiş, önlenilmez, Zül-Celâl,
Yol açık, Hak'tan olur mu, böyle hâl?

Ey inatkâr, tuttuğun gayb bendi yâ,
Çıktı bir er, körlüğünden meydâna.

2450. İşte ben, çıktım yâ bundan meydâna,
Allah'ın emriyle şân koymam sana.

Hep geçit tutmak için var git yola,
Gül bıyık altında sen, eylen hele!

Hem bıyık vardır, kader tel tel yolar,
Var kader, tedbîrinin yok faydalar.

Sen mi üstün, yoksa bilmen kavmi Âd?
Korkar onlardan, bütünden kâinât!

Sen, inatkârsın meğer, kavmi Semûd?
Onların emsâli hiç, bulmaz vücûd!

2455. Sen sağırsın, söylesem yüzbin hele,
Duymamışsın, duymuş olmuşken bile!

Söylenen sözlerden, ettim tövbe ben,
Bir ilâç sözsüz hazırdr, işte sen!

Bir ilâç koysam şu derdin üstüne,
Yâ geçirsin, yâ ebed yaksın yine!

Hak haberdar, neylesin Hak düşmânı,
Gönderir Hak, layığın neymiş tanı.

İşledin hep onca pislikler hemen,
Arkasından, layığın hiç görmeden!

2460. Sen, semâyâ, bir dua sunmuş isen,
Geçmemiştir bir güzellik görmeden.

Eyle dikkât, hem de sen, olsan ayık,
Yaptığından, var muhakkak bir azık.

Olsan elbet, bekleyişler üzre sen,
Pek lüzûmsuzdur kıyâmet beklemen!

Remz, işâretler bilen olmuş isek,
Apaçık söz söylesin, yoktur gerek!
Hep belâlar, ahmak olmandan gelir,
Nükteden, hiç anlamazlıktan gelir.

2465. Bedliğinden, kalp kararımış olsa bir,
Bir azâb var anlayın, şaşmak nedir?

Cür'etinden, karşılıklar toplanır,
Cümle bedlik, ok olur, ok saplanır!
Ermemiş olsun günâhtan, ok sana,
Bil keremler bahşeden, tek Hak sana!
Dikkât et, bir kalp ki lâzımdır sana,
Var takılmış şey, şu fi'lin ardına.
Dikkât etmiş olsanız siz her işe,
Yükseliştten, olmasın hiç endişe.

İNSANIN TOPRAKTAN YARATILMIŞ
BEDENİ, CEVHERİ İYİ BİR DEMİRE
BENZER, AYNA OLMAYA KABİLİYETİ
VARDIR. ONDA, DAHA DÜNYÂDA
İKEN, CENNET, CEHENNEM, KİYÂMET
VE SÂİR HÂLLERİN HAYÂLEN DEĞİL,
HAKİKATEN GÖRÜLMESİ KABİLDİR

2470. Sen de kilsin, var muhakkak paslanış,
Parlayış ver, parlayış ver, parlayış!
Ayna olsun kalp ve aydinken neler,
Gösterir dilber, gümüşten sîneler.
Bil demir rûhsuz, fakat vursan cilâ,
Parlatırsan, yok ki yer nûrsuzluğa.
Bir demir, vursan cilâlar aynadır,
Pek güzeldir, hem görüntün onladır.
Sende ten toprak olur, ondan kaba,
Parlat artık, çok cilâ ister o da!

2475. Tâ açılışın onda gaybın örtüsü,
Hem melek, hûrî sunar, yansır süsü.
Verdi Allah, işte gör aklın cilân,
Kalpte yaprak, onla parlaklık bulan!

Ey namâzsız, bağladın hep akli sen,
Hep hevesten el, ayak serbest iken!
Bağlanır olsun hevânın elleri,
Bulsa kalbin er, eğer hürlikleri.

Hem demir kalbin, olur gayb aynası,
Cümle sûretler verir, gayb aynası.

2480. Kalp bulanmış, saflığın vermezse tat,
Mânâdır **"Yesevne filarzıl fesad."**²⁶⁴

Hep dolandın, durdun elbet, böyle sen,
Sen bulandırdın suyu, gel dur hemen!
Yok, bulandırmak, gönül şehrin suyu,
Ay ve yıldız aks edip gezsin suyu!
Benzemiş insana, olmuş say dere,
Bir bulansın görme, ermez diplere.
Altı dolmuş inci, altınlar bile,
Safça kalsın, yok bulandırmak hele!

2485. İnsanın rûh, sanki olmuştur havâ,
Toz karışsın, hiç görünmezdir semâ.
Hem, güneşler görmenin engel olur,
Gitse tozlar sâf ve parlaklık bulur.
Pek bulanmış olsa gör, rûhun senin,
Düşte, yol gösterdi kurtulman için.

FİR'AVN'UN SIRLARINI VE RÜYÂLARINI,
ALLAH'IN (HABÎR) VE (ALÎM)
OLDUĞUNA İMAN ETMESİ, HİÇ
OLMAZSA ŞEK VE ŞÜPHEİNİ YOK
ETMESİ İÇİN, MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN
APAÇIK OLARAK ANLATMASI

"Paslı kalbin, oysa göstermiş Hüdâ,
Sonra, her şey neyse sunmuş ortada.

Sen azaltsan, sendeki pislikleri,
Gördün ammâ, artırıp pis işleri.

²⁶⁴ "Yeryüzünde fesatçılığa koşanların cezâsı
ölümdür..." (Maide, 33)

2490. Gösterir Hak'tan rüyâ, çirkin nakış,
Ürküyordun, gördüğün suçlar imiş.
Baktı görmüş, zenci kendin aynada,
Hem kırar, hem sonra pisler aynaya.
"Sen ne çirkinsin senin hakkın budur"
Ayna der: "Kör, sen ki çirkin, ayna nûr!"
Yaptığın, pislik, bulaşmış kendine,
Çünkü ben bir aynayım, parlak yine.
Bâzı yanmış elbisen, düş gördüğün,
Bâzı göz, ağzın dikilmiş gördüğün!

2495. Bâzı hayvân, kasd edip gelmişse de,
Bâzı gördün kelle, diş hem, pençe de.
Bâzı, asmışlar ayaklardan seni,
Bâzı, boğmuş oldu coşkunun kan seli.
Bâzı, gökten şâkisin sen derdiler,
Sen ki şâkî, şâkisin sen derdiler.
Hep açıktan, eylemiş dağlar nidâ,
Sen sapıksın, derdi gerçekten sedâ!
Cümle cânsız, eyleyip durmuş nidâ,
"Hem ebed Fir'avn, cehennemlikti yâ!"

2500. Çok beter var, ben utançtan söylemem,
Tersliğin artar senin, bir söz demem.
Gördüğün düşlerdi, azıcık söyledim,
Anla azdan, hep ne var bildim dedim.
Sen düşünmezlik edip, oldundu mât,
Anlamaz, görmez, senin olmuş sîfât.
Hfle, körlükler, düşüncen ortada;
Nerye dek sürmüş uğursuz kaçmada?"

TEVBE KAPISI DÂİMÂ AÇIKTIR

Gel uyan, artık zulmlerden sakın,
Bir başıştır tövbe, Hak açmış bakın!

2505. Garpta mevcût, bir kapu var tövbenin,
Tâ kıyâmet, hep açık, bekler bilin!
Bak güneş, garp'ten doğar, bir vakte dek,
Ey günahkâr, tövbe lâyıktır demek!

Hem, sekiz yerden girer, cennet yolu,
Bir giriş, tek tövbenin elbet yolu!

Hem girişler bâzı örtülmektedir,
Hep açık, bir tek giriş var, tövbedir.

Bir ganîmet say, açıktan sen giriş,
Orya çek eşyânı, şeytân hiç imiş!"

MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN FIR'AVN'A:
"BENDEN BİR NASİHAT KABÛL ET,
KARŞILIK OLARAK DÖRT FAZÎLET AL"
DEMESİ: FIR'AVN'UN DA: "O DÖRT
FAZÎLET NEDİR?" DİYE SORMASI

2510. Derki Mûsa: Sen uyan, öğdüm sana,
Dört fazîlet karşılık var, alsana!
Der ki Fir'avn: "Ey Mûsa, öğdün nedir?
Azıcık olsun, gel de sen, şerh eyle bir."
Der ki: "Elbet söylesen Allah ki bir,
Birdir Allah, tapmaya lâyıktır O'dur!
Hem felek, yıldız, bütün insanların,
Cin ve şeytân, hâllakıymış kuşlarının!
Dağ, deniz, çöl, kır ve düzlükler onun,
Benzeyen yok, mülkü sonsuzdur onun."

2515. Der ki Fir'avn: "Verdiğin dört şey neler,
Söyle yâ Mûsa, bilinsin neyseler?
Tâ ki, mihanmış şu küfrüm gevşesin,
Bir güzel va'din, o lûtfundan kesin!
Bir ganîmettir, güzel va'din, ümîtt,
Belki yüz batman küfür, açsın kilit.
Baldan ırmak andıran va'din ile,
Tende kin, zehrim, oluşsun bal bile!
Belki sâf süt nehrinin, has etkiden,
Aklımız, almış olur, erzak hemen.

2520. Yâ, şarâplar nehrinin aksten yine,
Mest olup, ersem itâat zevkine!
Yâ, sudan nehrin letâfet etkisi,
Tâzelensin hem çorak ten, cümlesi!

Her çoraklık, bir yeşillik cân bulur,
Bir dikenlik, Cennetü'l-me'vâ olur.
Akseder cennette elbet, dört nehir,
Cân olur, Hak üzre dostluk gösterir.
Ben, cehennemden gelen âteş ile,
Allah'ın kahriyle oldum gark hele!

2525. Ben cehennemde yılanlar misliyim,
Cennet ehli üzre, zehr dökmekteyim.

Hem cehennemden de, kaynar suyla da,
Halkı, zulmüm haşlayıp yok kılmada.
Ben, cehennemden esen bir zemheri,
Yâ, cehennemden yakan âteşleri!
Suçsuzun oldum cehennem, ben yine,
Düşkünün, yoksulların vay haline!”

FİR'AVN İMAN EDECEK OLURSA
MÜKÂFAT OLARAK KAZANACAĞI DÖRT
FAZİLETİN, MÛSA ALEYHİSSELÂM
TARÂFINDAN ŞERHEDİLMESİ

Der ki Mûsa: “Önce dersek dört şeyi,
İlki olmuş, bir sıhhatın gerçeği!

2530. Tıbda söylenmiş olan, her hastalık,
Senden ayrılmış, uzaktır üstelik.

Sonra bak, olmuş olur ömrün uzun,
Sanki duymuştur eceller, yokluğun.

Hep, sıhat dolmuş olan ömrün yine,
Bir sebeptir, her murâd ermiş sana.

Ölme, dert vermiş olan bir dert değil,
Süt emen tıfla benzer, bir hâldi bil!

Gel ölüm der, görmeden acizliği,
Ten harâp ammâ, görürken hazneyi!

2535. Bulmak isterken, bütünden hazneyi,
Hiç düşünmezden vurursun kazmayı.

Perdedir gördün vücut, hep haznede,
Mâni yüz harman için, tek dâne de!

Dâneyi ateşte eylersen fedâ,
Hep kerem, iskan bulursun ortada.

Yaprağın âşkıyla, buğdaysız kalan,
Kurt musun, yaprak için bağdan olan.

Bir kerem, kurtçuk uyandırmışsa gör,
Kurtsa, cehlin ejdehâ varolsa, yer!

2540. Kurtcağız hep, meyve dolmuş dal bulur,
Şansı yâr et, çok güzel hâller olur!

“BEN BİR GİZLİ HAZİNE
İDİM BİLİNMEYİ ARZU ETTİM”
HADİS-i KUDSİSİNİN TEFSİRİ

Tende mevcut hâneler gel yık ki sen;
Binler ev kur, işte âkîk-i Yemen!

Defne, ev altındadır, yıkmak gerek,
Boş düşünmen, ev yıkılmıştır desek!

Binler ev olsun, yapan bir haznedir,
Yok ki külfet, hep meşakkatsiz gelir.

Sonra hiç durmaz, harâptır ten evin,
Bir yıkılsın, sırrı kalmaz haznenin.

2545. Hazne artık hiç senin olmaz bu dem,
Fethediş, rûhun yıkış ücreti hem!

Kim çalışmaz, almamış bir ücreti,
Hem kazanç olmuş, çalışmak nisbeti.

Hem, teessürden dedin evvâh ki sen,
Böyle ay varken, bulut gizler neden?

Tutmadım ben, söylenen söz vardı hoş,
Hazne gitmiş, ev de gitmiş, elde boş!

Yâ alırsın, yâ kiralarsın evi,
Hiç senin olmaz meğer, netsen evi!

2550. Hem çalışmak, gayretin şartıyla var,
Hem kiran sürmüş, ecel vaktin kadar.

Tendi dükkân, hep yama yapmakta sen,
Altı gizler, çifte mâden var hemen.

Gör bu dükkândır, kirâlık yer gibi,
Pek çabuk vur kazma artık, gör dibi!

Ânsızın, kazman değer bir mâ'dene,
Eskiler dikmen biter, kalmaz yine.
Eski dikmeklik, su içmek, aş yemek,
Köhne hırkan var, dikip durmak demek.

2555. Ten denen hırkan, daim yırtılmada,
Sen yiyip içsen, yamanmış olmada.
Padişâh neslin senin, ey mutlu er,
Sen uyan, bez dikmeden kurtul yeter!
Gel de kaz sen, dükkânın dipten hele,
Çifte mâden uç verip, geçsin ele!
Yoksa bakmışsın, kirâ, müddet dolar,
Bir bakarsın ki tükenmiş faydalar.
Sonra, dükkândan çıkartırlar seni,
Hem yıkar, bulmak dilerken hazneni.

2560. Sen teessür eyleyip, varsan başa,
Hem sakallardan yolar, bir uğraşa!
Başlayıp dersin, yazık dükkân benim,
Kör idim ben, fayda oymuş bilmedim!
Çok yazık, dükkân bizimken aldı yel,
Tâ ebet, evvâh demek kaydında dill

INSANIN KENDİ TABİATINDAKİ
ZEKÂ VE DÜŞÜNCELERİNE MAĞRUR
OLMASI VE NEBİLER İLMİ OLAN
GAYB İLMİNİ ARAMAMASI

Çok nakış gördüm, evin içlerde ben,
Hem o aşktan, bir karârsız hem de ben.
Evde mevcût haznelerden, bîhaber,
Yoksa kazmam, hep bulurdu elde yer!

2565. Kazmanın hak, neyse verseydin eğer,
Gâm, keder, elbette hiç bulmazdı yer!
Gözle, nakkaş nakşına bağlanmışım,
Ben çocuk olmuş oyunvar, dalmışım!

Çok güzel söyler **Senâyî**,²⁶⁵ duysana:
“Sen çocuksun, ev, nakış süstür sana!”
Hem “İlâhînâme”sinden, der sana,
“Varlığından toz kopar” der, baksana!
“Sus yeter Mûsa, şu üçten söyle sen,
Beklemekten çok sıkıldım şimdi ben!”

2570. Der ki Mûsa: “Hem de çift dünyâda sen,
Kaygısız bir saltanat buldun hemen!
Elde mevcût saltanattan, çok yüce,
Gör, barıştır, cümle harpten güçlüce.
Cenk ederken, verse Allah böyle yer,
Yapsanız sulh, orda ni'met, sofrâ gör!
Sen cefâ ettin, verir Hak bunca mâl,
Sen vefâkâr ol, kıyâs et neydi hâl?”
Der ki: “Ey Mûsa, diyin dördüncü ne?
Söyle, sabrım bitti, hırs artmış yine!”

2575. Der ki: “Saç katran siyâh; yüz erguvân,
Dördü, artık genç kalırsın sen inân!
Renk ve itrin, bizce yoktur kıymeti,
Sen ki alçaksın, bu alçak kispeti!
Renkle mevki, itr, çocukken iftihar,
İşte bunlar, hoşlanıp alandılar.

“INSANLARA KENDİ AKLINIZA
GÖRE DEĞİL, ONLARIN AKILLARI
ERECEK ŞEKİLDE SÖYLEYİNİZ Kİ
ALLAH'İ VE PEYGAMBER'İ TEKZİB
ETMESİNLER” HADİSİ

İş, çocuklar üzre, gelmişken bize,
Girmemiz lâzım, çocuk emsâl söze!
Kuş alırdım, sen gidersen mektebe,
Yâ üzüm, fıstık, ceviz, doldur cebe!

2580. Gençliğinden başka bir şey bilmeyen,
Gençliğin arpan senin, merkepte sen!

²⁶⁵ Hakim Senâî, (İlâhînâme) isimli manzum eserin sahibi, büyük mutasavvıf.

Öğdü al gel, yönlenip imana sen,
Genç kalırsın, dâimâ gençsin hemen!
İhtiyârlıktan alâmet yok yüze,
Selvi boyken, hiç eğilmek yok size.
Gençliğin, eksilmemiş his kuvveti,
Dişlerin yok düşme, yok ezziyeti.
Olmadan elbette, şehvet eksiğin,
Hem kadınlardan geçer, korkun senin.

2585. Sende gençlik, zindelik etsin devâm,
Sanki sen "Ukkâşe"²⁶⁶ oldun onla tam!

"SAFER'İN ÇIKTIĞINI KİM
MÜJDELERSE ONA CENNET MÜJDESİ
VERECEĞİM." BUYURMASI

Ahmed'in sonsuz bu göçten sorsanız,
Göç, Rebûlevvel olmuş şüphesiz.²⁶⁷

Nakli var anlar olurken nûr eri,
Olmuş oldu, aşkla vaktin müşteri!

Hem Sâfer gelmiş, sevinmiştir Sâfer,
Hem bu ay başlar, erişmiştir sefer.

Hem sevinçten, durmayıp gündüz gece,
Der: "Büyüksün, yoldaşım ay, sen yüce!"

2590. Hem buyurmuş, kim gelip versin haber,
Erdi Sâfer, hem deyip kim müjdeler?

Bitti Sâfer, müjde versin kim hele,
Ben şefâat eylerim, cennet ile!

Söylemiş Ukkâşe: "Çıkmıştır safer!"
Der Resûl: "Cennet senindir, müjdeler!"

Başka bir Ashâb: "Sâfer çıkmış!" dedi,
Der ki hem, "Ukkâşe müjde eyledil!"

Er görürsün, emri duysun mutludur,
Tek çocuklar, kalmadan şâdlık bulur.

²⁶⁶ Ukkâşe Cennetle müjdelenmiş ashâb seçkin-
lerinden.

²⁶⁷ Peygamberimizin Rebûlevvel ayında vefâtı
belirtiliyor.

2595. Tatlıdır şor, has su bilmez kör kuşa,
Tuzlular, Kevser sanarlar, ver kuşa.
Hep kerâmet saydı Mûsa söyledi,
"Tasdik et, ikbâl bulunmazdır," dedi!
Der ki Fir'avn: "Pek güzel, has sözde net,
Tâ ki der ben, dostla etsem meşveret."

MÛSA ALEYHİSSELÂM'I TASDİK
HUSUSUNDA FIR'AVUN'UN HANIMI
ASIYE İLE MÜŞAVERE ETMESİ

Her ne denmiş, duydu elbet Âsiye,
"Kalp siyâh sen, cânla gel uy isteğel!
Sözde var pek çok inâyet, görsene,
Ey güzel hûy, durmadan yönlensene!

2600. Ekmenin gelmiş vakittir, ek hemen!"
İştiyâktan ağlamış, söyler iken!

"Mutlusun" der sıçramışken gör işi,
"Hem güneş olmuş tâcin, ey kel kişi.

Kelde mevcuttur ayıp, örtmüş külâh,
Ay, güneşten parlayış vermiş külâh.

Etmedin tasdik neden hem orda sen?
Olmadin, yüzler teşekkür eyleyen.

Böyle söz derken güneş, duysun bunu,
Secde eyler, baş eğerken, en sonu.

2605. Sen bilir miydin lûtf etmek nedir?
Şeytânın tam, affa denk gelmektedir!

Lûtf edip Allah çağırılmış, söyle sen,
Hem ödün kopmaz, acayıptır neden?

Hem eritmez, kalbi hak bilmem nasıl?
Çift cihânın rızkla, dolmak var asıl!

Kimde kalp, Hak'tan erir olsun eğer,
Orda mutlak, tam şehit olmuş gider!

Gafletinden, körlüğün var hikmeti,
Bilmedim, neymiş bunun ben nisbeti!

2610. Hep hayât sermâyemiz, kaybolmasın,
Gafletin, hikmet ve nimettir kesin!

Rûh ve aklın oysa, hiç zehretmeden,
Bir onulmaz derde artık gitmeden;

Gül verirsin, verseler gülzâr için,
Böyle bir kâr kim bulur, siz söyleyin?

Dâne ver, elbet ulaş yüz gülşene,
Habbe altın ver, eriş yüz mâdene.

Kim ki, Allah'ın olur bir habbede,
Allah artık, onla dostluk gütmedel!

2615. Hem zayıf kalmış kararsız, fânîler,
Buldu varlık, Hakkı inkâr üzre yer.

Uysa varlık, burda Allah emrine,
Hem de bâkîlik, alır olmuş yine!

Yel ve topraktan çekinmiş damlalar,
Korkusundan, hep helâk olmuştular.

Yel kurutmuş, toprak emmiştir onu,
Sıçrasın deryâyâ, dertsizdir sonu!

Katre deryâlarda görsen mahvolur,
Zâtı mutlak, orda hem bâkî kalır.

2620. Katre gel sen, varlığın hep, Hakk'a ver,
Katresin, sonsuz olan deryâyâ ger!

Gel de sen, kendince birkez bul şeref,
Umanın avcunda, olmazsın telef!

Olsa ummân, katrenin isteklisi,
Kim olur bilmem, bunun devletlisi?

Allah'ın emriyle, gel yap al-veri,
Katre ver al, karşılık gevherleri!

Hak için artık n'olur geç kalma sen;
Lûtfunun deryâ, meğer ihsân eden!

2625. Lûtfu kaybolmuş lütufta öyle ki,
Âdî mahlûk, çıktı, oymuş gökteki.

Gel akıllan, bir aceb fırsat ki bu,
İsteyen hiç kimse, bulmazmış bunu."

Der ki Fir'avn: "Bir de Hâmân söyleyin,
Şâha, vezrin reyde, lâzımdır kesin!"

"Söylemek Hâmân'a yok der Âsiye,
Kör ne bilsin, şâhinin kıymet neye?"

PADIŞÂHIN DOĞAN İLE
KOCAKARI'NIN HİKÂYESİ

Avcı bir şâhîn verirsen, yaşlıya,
Kesti tırnak, onca pek hoştur bu yâl!

2630. Avda âlet oldu gel gör, tırnağı,
Kör kadın bilmez keser, her tırnağı.

Der ki: "Annen yok mu kesmez bir kere,
Hem uzar tırnak, bakımsız yerlere?"

Kesti alçak, kol kanat, tırnaksı da,
Şefkât eylerken, ziyân var ortada.

Verdi tutmaç, hem yemez hayvân yemi,
Öfke artar, şefkâtin geçmiş demi.

Ben pişirmiştım diyor tutmaç sana,
Sende nâz, elbet kibir dir, baksana!

2635. Layığın olmuş senin, artık belâ,
Hiç de nimet layığın olmazdı yâl!"

İtibâr etmez isen tutmaçtı bu,
Sen hamurdan istemezsen, iç suyu!

Hem doğan, hûydandı, bilmez tutmacı,
Hem kadın hiddetlenir, artar acı.

Döktü hep kuş üzre, kaynar çorbayı,
Tüy dökük, kellik olur artık payı.

Cân yanar, akmaktadır gözden yaşı,
Akla gelmiş, lûtfu şâh, ihsân işi.

2640. Padişâhtan gördü yüzler has kemâl,
Çifte göz der, kan akar, dolmuş melâl!

Sırrı "Mâzâğal basar"ken²⁶⁸ kargalar,
Bir güzel göz üzre, dertler saldılar.

Onların gözler geniş, ummân sayın,
Çifte âlem, kıl sayılmış anlayın.

Bin semâ yerleşmiş olsun gözlere,
Çeşmenin kıymette hiçtir, bir kere!

²⁶⁸ "Gözü (gördüğünden başkasına) ağmadı."
(Necm, 1-6)

- Göz, şu his âlemleri, geçsin eğer,
Gaybı görmüş, cümle âlem el öper.
2645. İstidât var bir kulak, bulmam ki ben,
Söyleyem bir, gözde mevcût nükteden.
Hem mübârek gözde, yaş damlarsa bil,
Katre düşmezden kaparmış Cebrâil.
Tez sürer, durmaz kanatlar üstüne,
Hem izin almış, nebîlerden yine.
Der doğan: "Hiddet alevler aldı yâ,
Sabrımın nûrlar bu, güç yok yakmaya.
Cân doğanım, yüz sûret var etmede,
Dert, deveymiş hükmü hiç Sâlih'le del
2650. Çıksa bir Sâlih duâsından nüve,
Dağ doğar durmaz, karından yüz deve."
Hem gönül der: "Sen akıllan, sus yine,
Gayretullah, sonra yırtar varsa ne!
Gayretullah, gizlemiş yüzler sabır,
Yoksa bir ân yüz cihân yıkmaktadır.
Kalbi kibr tutmuş, öğüt var, yok ki yer,
Kalpde, öğdün ip de, kopmuştur meğer!
Der ki, bir "Hâmnân'la etsem meşvere,
Cân, siyâset kutbu olmuş bir kere."
2655. Mustafâ sormuş danışmış Sıddık'a,
Hem Ebu Cehl'in, Leheb üsdâdı yâ!
Cinsiyet, pislik tamah, çekmişti bu,
Söz demiştim, pek soğuk bakmıştı bu.
Cinsiyetler, cinse yüzler kez uçar,
Gör hayâlin onca bağ var, parçalar!
-
- KÜÇÜK ÇOCUĞU DAMA ÇIKIP SU
OLUĞUNUN ÜZERİNDE EMEKLEYEN VE
DÜŞMEK TEHLİKESİNDE BULUNAN BİR
KADININ HAZRET-İ ALİ'DEN (K.V.)
ÇÂRE ARAMASI
-
- Murtazâ'nın huzra gelmiş bir ana,
"Kaydı evlâdım oluktan" der, ona!
- "Seslesem gelmez olur, hem bir sefer,
Ben bıraksam, korkarım, ordan düşer.
2660. Akli ermez, gel desem gelsin ama,
Gel düşersin, dense, yoktur anlama.
Elle versem ben işâret, hem ona,
Zân olan elbette, hiç uymaz bana.
Süt için ben, gösterip durdum meme,
Göz kaçırmış, döndü yüz boş söyleme!
Ey azîz yardımcımız, dünyâda siz,
El tutan, ukbâda elbet, sizsiniz!
En başından çâre bul, sen derdime,
Ermesin artık zararlar meyveme!"
2665. Der Ali: "Çıksın çocuklardan biri,
Damda görsün bir çocuk, gelsin beri.
Hem oluktan, yönlenir damdan yana,
Cinsi, cinsin âşığıymış baksana."
Hem çocuk görmüştü, damdan yoldaşı,
Döndü cinsinden tarâf, birden başı.
Hem oluktan geldi yönlenmiş dama,
Yönlenir cins, cinse durmaz dâimâ.
Hem emeklerken gelip ermiş ona,
Kurtuluş var, korkular ermiş sona!
2670. Hem beşer tek cins, Nebîler, onları,
Her oluktan kurtarır, insanları.
Ben de sizler dengi derken, bir beşer,
İstemiş cins bulsa, kurtulmakta yer.
Çünkü cinsten cinse, mutlak çekme var,
Varsa istek, isteyen durmaz arar.
Mideden İsâ ve İdris geçtiler,
Hem melekten, sanki cins seçmiştiler.
Sonra bak Hârût ve Mârût çift melek,
Tenle cinsleşmiş, makam yer oldu tek!
2675. Cümle kâfir, şeytânın cinstendiler,
Onların rûh, İblis'in cinsten meğer!
Aldılar pis hûy, denen yüz binleri,
Göz, akıl kalpler imiş diktikleri.

- En hafif pis hûy, hasettir onların,
Boynu kestirmiş hased, şeytânların!
Hem köpekler, hep hased öğrendiler,
İstemezler hiç, ebed mülkünde yer.
Kim ki, sağ soldan yücelmiş görseler,
Hep kulunç tutmuş ve artık dertliler.
2680. Yansa harmân, sahibi hiç yok demez,
Kimsenin mum, yansın artık, istemez.
Ey hasetkâr, gel büyüklük elde et,
Gör kemâl ehli fakat, buğz etme git.
İste Allah'tan, hased, gitsin öte,
Sen hasetten ayrılıp git, öyle de.
İste, gönlünden geçen işler ile,
Meşgul ol sen, olmasın boş, meşkâle.
Hûy verir Hak, bir yudumcuk meylere,
Çift cihânın kurtuluş say bir kere.
2685. Bir avuç haşhaş ki, vermiş hasseler,
Bir avuç yersen, akıl baştan gider.
Öyle bir his verdi Allah, uykuya,
Kim uyur, varken cihân bilmez o yâl!
Postun aşkından şu Mecnûn öyle ki,
Bilmemiştir, dost ve hem düşmân ne ki!
Anlayışlar üzre yönlenmiş olan,
Onca yüzbinler şarâp Hak'tan inân.
Var nefis, mest eyleyen küfrün şarâb,
Kim içir toptan olur artık harâb.
2690. Akli mest etmiş saâdetten şu mey,
Neş'esinden, buldurur maksûdu ey!
Öyle sarhoşluk, yıkar gökkubbeyi,
Söktü artık, doğru yoldan gitmeyi.
Böyle mestlikten gönül, mağrûr isen,
Bil, Îsâ Hak mesti; merkep, yem ilen!
Gel de küplerden, bu tür meylar ara,
Öyle mest ol, erdiren sorsuzlara.
Tam dolan bir küp sayarsan yâri sen,
Tortu dolmuş küp, o, saf bir inciden.
2695. Ey şarâplardan bilen, gel dikkât et,
Sâf şarâb bul sen ve artık öyle git.
Saf da, sâf olmaz da, sarhoş etmede,
Her temiz mey mesti, Hakk'a gitmede.
Tâ ki hîlen, vesvesen bitsin ki ve
Akli geç, ol, vecd ile oynar deve.
Enbiyâ sâftır, melekler benzeri,
Hem felekten, hep melek çekmiş beri.
Yelle, âteş, aynı cins hem, dost iken,
Onların mâksatta hep, yüksek denen.
2700. Ağzı örtüp, havza atsan boş kabı,
Nehre atsan sen, bıraksan boş kabı!
Tâ kıyâmet batmaz onlar hiç suya,
Tek hevâ var, çünkü kalben boştu yâl
Meyleder, yüksek bulur olsun hava,
Kaptadır hem, mânî olmuş batmaya.
Hem Nebî cinsinde rûhlar, öyle de,
Onların hep gölgesinden gitmede!
Çünkü gâlip, müslümanlar nefisine,
Şüphesiz aklen, melek cinstir yine.
2705. Düşmânın gâlip olur, nefsin hevâ,
Nefsimiz, cinsten sefillik bulmada.
Kıptîler, Fir'avn'la cinsen birdiler,
Sıbtîler, Mûsa Kefîm'denmiş meğer!
En yakın cins oldu Hâmmân, yüzyüze,
Çekti Fir'avn, öyle yüksek merkeze.
Şüphesiz Hâmmân da tahtından onu,
Hep cehennem içre çekmiş, cinsi bu!
Yandırırılar halkı, nûrun ziddılar,
Çift, cehennem, sanki nûr, nefret sunar!
2710. Der cehennemler, geçen her mü'mine,
"Söndü nârım, sen de tezcek geçsene!
Geç ki, mü'min, nûr etek sürmüş iken,
Âteşim sönmektedir, tez geç ki sen."
Kim cehennem ehli, nûrdan ürkmeye,
Hem cehennemden, bu hûyduz geçmede.

- Hem cehennemden sakınmış mü'minân,
Aynı mihvâldir, cehennemler inân!
Mü'minin nûr var, cehennem cins değil,
Zıddı âteş mü'minin, gerçek bu bill!
2715. Bir hadîsten nakledilmiş oldu yâ,
Kul, cehennem üzre eylerken duâ.
Hem cehennem söyleşir; "Yâ Rabbenâ,
Mü'mini benden uzaklaştırırsana!"
Cinsiyet saklar muhakkak bir çekim,
Şimdi sen bak, cinsiyetten "Ben kimim!"
Yönlendirsen, işte Hâmân'larlasın,
Şimdi Mûsa olsa yön, Sübhân'lasın!
Çifte meylin varsa, artık öyle bil,
Sen şaşırıydın, hem karışmış, nefis, akıl.
2720. Nefs akıl hem böyle çarpışmaktadır,
Dikkât et sen, nefsi hep yensin şuûr.
Varsa hem dünyânla kavgan, bil ki sen,
Düşmânındır, bir yenilsen, şenlenen.

FİR'AVN'UN MÛSA ALEYHİSSELÂM'A
İMAN EDİP ETMEMESİ HAKKINDA,
HÂMÂN İLE KONUŞMASI

- Gör inâtkâr, eyleyim der meşvere,
Tez gidip Hâmân'a söyler, bir kere.
Va'di saymış, hem Kelîmullah ona,
Etti mahrem, hem sapıkken, baksana!
Gördü yalnız, söyleyip Hâmân'ını,
Yırttı Haman, sıçrayıp esvâbını.
2725. Haykırıp, ağlar iken, mel'un adam,
Hep sarık, küllâh neler var, attı tam.
"Böyle bâtil söz, açık söyler sana,
Şâha rağmen, küstahın hâl, baksana!
Şimdi âlem hükmünün altındadır,
Bahtınızdan her ne var altınlaşır!
Şark la garptan cümle şâh, vermiş haraç,
Şüphesiz, aldın bütünden sen ki bağ.

Öptü şâhlar, hep kapından yer, eşik,
Hem bu hâlden, mutlanırlar üstelik.

2730. Atını görmüş olan düşmân atı,
Kamçı görmezden kaçıtır fırsatı.
Burya dek sen, âlemin mâbûd iken,
Şimdi kul ol, kulların hakîr de sen.
Binler âteş olsa, bundan çok güzel,
Kul oluş, şâh üzre vermez oldu ell!
Dâne toplar misli, şâhlar toplayan,
Önce gel, artık beni öldür ki sen.
Padişâhım önce gel sen, kes beni,
Ben ölüp görmem ki, düşmüşken seni!
2735. Olmamış gök, yer ve yer, olmaz semâ,
Yer, yer olmuş; gök, gök olmuş dâimâl!
Kulların olsun meğer yoldaş sana,
Hem de versinler elem, kalpten yana.
Düşmânın aydınsa göz, dostunsa kör,
Sonra gel, güllük mezârın dipte gör."

HÂMÂN'IN SÖZLERİNİN BAYAĞILIĞI

- Dost ve düşmân bilmeyen, Hâmân yine,
Hem de, yanlış tavla oynar kendine!
Başka yok, sensin lâin, öz düşmânın,
Bir günâhsız sayma düşmân, tutma kin!
2740. Gördüğün bed hâl, muhakkak devlet o,
"Dev" demek, koş, "let" dayaktır, işte bul!
Sen bu devletten eğer, vazgeçmesen,
Hem bahârın güz olur, songüz hemen!
Garp ve şark görmüş beden, mislince çok,
Baş kesilmiş vezri dersin, hem de çok.
Şark ve garb hiç, bâkî olmaz kimseye,
Sonsuz ömr, uymaz dilersen gerçeğe.
Korkusundan, ürkmesinden, fertlerin,
Hep riyâdır, iftihâr ettin niçin?
2745. Secde etmiş olsa, millet her kime,
Cânı hem, zehr içre atmıştır yine.

- Dönse devlet, secde bitmiş gör ki sen,
Anlamıştır hem de onlar, zehr veren.
Nefsi, alçak görse kimler, mutludur,
Dağ misil serkeş olan, hep vay bulur!
Kibr azâmet öldüren, bil zehr işi,
Arzusundan, mest olur ahmak kişi.
İçse bedbaht, hem zehirlenmiş şarap,
Neş'e salları baş, oyun oynardı hep!
2750. Sonra zehr, tesir ederken cânına,
Cân veriş başlar, bütün ondan sona.
Sen inânmazsan, kibir olmuş zehir,
Önde bir "Âd" kavmi var, örnek verir!
Gâlib olsun Padişâh, bir sultana,
Hem ölüm, zindân da, lâyıktır ona.
Görse, düşkün, derde düşmüşler meğer,
Derde dermân, lûtfedip ihsan eder!
Kibri, zehr olmazsa hem, bilmem ki ben,
Şâh, günâhsız şâhi, öldürsün neden?
2755. Olmadan kul, yardım etmiş dertliye,
İşte kibrin zehri, gel ölç sen diye!
Yolkesenler, soymamışlar yoksulu,
Kurdun, ölmüşler ısırmak, yok hûyu!
Görseniz sizler, Hızır delmiş gemi,
Korsanın elden korur olmuş gemi.
Hep kırılmışlar, gelip kurtulmağa,
Sen de kurtul, dön ki yoksul olmağa.
Çokça maden saklamış dağ bilmeli,
Kazmanın emrindedir say, yok eli.
2760. Var olan bir boynu, kesmiş kılıç,
Bir kesilmiş boyna, kesmek, yok ki hiç.
Ey sapık, kibrin senindir neft, âteş,
Böyle âteş üzre gitmek, boş gidiş.
Yerle bir olmuş olursan, ok nedir?
Ok için olmaz hedef denmektedir!
Kaldırır baş, kim ki yerden, yer oku,
Yok tedâvi kibredensen, doğrusu!

- Ben ve bizler halka olmuş merdiven,
Bilki en son merdivendir, ters dönen.
2765. Kim ki çıkmış merdivenden üst yere,
Hep kemikler parçalanmış, bir kere!
Fer'idir bunlar, dönüp bak aslına,
Hakk'a şirk koşmak sonuç, denmiş bunal!
Ölmeden evvel ölüp, cânlanmadan,
Şâha isyân eyleyen, sensin inân!
Hem, O'nun lûtfuyla, cânlandın mı sen,
Var O'dur, birlik O'dur, yok şirk denen.
Hak'ta dirlik maksadın, bak aynana,
Şimdi bundan mümkün olmaz anlama.
2770. Hem eğer, söyler isem esrârı ben,
Çok ciğer, dolmuş, dolarmış kan hemen.
Kestim artık, çift duyan olsun eğer,
Köyde, anlar kimse kalsın tek yeter.
Sonda Hâmân, bed olan söz söyledi,
Hem de, Fir'avn'ı yolundan eyledi.
Mutluluktur, lokma girmiş ağzına,
Hem Hâmân kesmiş boğazdan, baksanal!
Verdi Fir'avn harmanın, Hâmân yeke,
Olmasın bir böyle sâhip şâh ile!

HZ. MÛSA'NIN; FIRAVUN'UN
BAŞVEZİRİ HÂMÂN'IN SÖZLERİNE
KANARAK, FIR'AVN'UN ÎMANA
GELMESİNDEN ÜMÎT KESMESİ

2775. Der ki Mûsa: "Lûtf-ü ihsan eyledik,
Devletin, sen, rızka lâyıksız dedik.
Gerçek olmaz şâhlığın yok gerçeği,
El de bilmez, bağlamış artık yen'i.
Tâ temelden, çaldığın bir devletin,
Gönlü yoktur, gözde yok, cânsiz kesin!
Verdi halk, bir saltanat, dosdoğruya,
Borçlusun, bir gün gelirler almaya.

Hakk'a ver sen, saltanattır iğreti,
Dâimî devlet eder Hak, kısmeti.

ARAB BEYLERİNİN, MUSTAFA
ALEYHİSSELÂM'A: "MÜLKÜ BİZE
TAKSİM ET Kİ ARAMIZDA İHTİLÂF
ÇIKMASIN" DEMELERİ; SALLALLAHÜ
ALEYHİ VESELLEMİN DE: "BEN BU
BEYLİK İŞİNDE HAK TARAFINDAN
MEMÛRUM" BUYURMASI VE İKİ
TARÂFIN BAHSE TUTUŞMASI

2780. Toplanıp gelmiş, Arap âmirleri,
Hem Nebî huzrunda nizâ, işleri.
"Sen ki beysin, öyle hem, bizler beyiz,
Gel bölüştür mülkü, biz pay eyleriz.
Râzı olsun burda herkes kismete,
Sen de bizden el çekip, var dur öte!"
"Verdi Allah, hem emîr olmak bana,
Hükmünüz hep iğretilikten yana!"
"Asrımız, gerçekte, devri Ahmed'in,
Siz uyun, aslâ muhalif gitmeyin!"
2785. "Biz de, Hak emriyle mutlak hâkimiz,
Hükmü Hak vermiş, emirler almışız."
Der Nebî: "Mülkler veren Allah bana,
Sizde mülkler iyetidir baksana!
Tâ kıyâmet, hep sürer emrim benim,
İğreti mülk, elde kalmaz bildiğim!"
Der ki onlar: "Fazla bir söz söyleme,
Üstünüm dersin, delîlin söyle ne?"
Bir bulut, kahr üzre gelmiştir o ân,
Yağdı yağmur, taşıtı seller durmadan.
2790. Şehr, kapılmış oldu bir korkunç sele,
Kaldı insanlar, bütün feryâd ile!
Der Nebî hem; "İmtihânın vaktidir,
Varsa güç, siz gösterin, seller nedir?"

Attılar mızrak suya, her bir emir,
İmtihândır, sel de dursun istenir!
Mustafâ, atmış asâsın sellere,
Emre uygun, mûcizeymiş bir kere!
Hızlı sel kapmış bütün mızrâkları,
Sanki çör-çöp saydı, hepten onları.

2795. Hepsi yitmiş, kalmamış mızrak desen,
Hep Nebî'nin tek asâ olmuş yüzen.
Öfke dolmuş sel dönüp gitmiş öte,
Hem asânın, bir güzel himmetle del
Hep emirler gördüler, bir mûcize,
Bildiler, Hak'tır sunan tasdîk bize.
Kaldı üç münkîr, hased etmiş kişi,
Derdiler, bunlar sihirbâzlık işi.
Böyle âmirler zayıftır, hem cüce,
Hak emîrlik güçlülüktür, pek yüce.
2800. Görmemiş olsan, asâ, sen mızrâğı,
Bil isimden, beyliğin, insanlığı!
Nâm ne var silmiş ölüm, coşmuş seli,
Nâmı Ahmed'tir yaşar, hep, bilmeli.
Nâma her gün, tef çalınmış beş defâ,
Hem kıyamet vakte dek, sürmüş safâ!
Varsa aklın, eyledim ben lûtfu yâ;
Yok eşeksen, lâyığın olmuş sopa!
Ben, ahırlardan çıkarmak isterim,
Baş kulaklardan, kesip kan eylerim.
2805. Çünkü insanlar, ahırdarken eşek,
Hiç cefândan, bir amân bulmaz demek.
Emre uymaz bir eşek ıslâh için,
Bir asâ aldım getirdim, ben bilin.
Ejdehâ olmuş, senin kahrın için,
Ejdehâsın, işte hâm nefsin senin!
Ejdehâsın, bir amânsız dağda sen,
Göklerindir ejdehâ, asâm hemen!
Hem asâm gelmiş, cehennem çeşnisi,
"Sen küfürden, nûra yönlen!" der sesi!

2810. Dişlerim, artık kalırsın ortada,
Kurtuluş yok kahrımızdan orda da!
Sen cehennem nerde? Sormazsın bunu,
Asâm ejderhâ olur, gör sen onu!”

ALLAH'IN KUDRETİNİ TANIYAN
KİMSE “CENNET VE CEHENNEM
NEREDEDİR?” DİYE SORMAZ

Nerde ister Hak, cehennem kurmada,
Bak fezâ olmuş tuzak kuşlarda da.

Hem verirmiş öyle bir diş ağrısı,
Bil cehennemden yılan vermiş sızı!

Bal olur yahut, senin ağzın suyu,
Sen de dersin, cennetin nimetti bul

2815. Dişlerin dipten sunar olsun şeker,
Hakk'ı bildirmek için, dersin; kader!

Gel günâhsız kimseler, sen dişleme,
Mânevî bir sille fikr et, bekleme!

Nil olur Kıptî için bir kan seli,
Onca, İsrâîl korunmuş bilmeli.

Sen de bil, Hakk'ın ayırmak kudreti,
Yolda sarhoş kim, ayık bilmiş idi.

Nil ve Şab, temyîzi Hak'tan öğrenen,
Böyle elbet zülmü boğmuş bilki sen.

2820. Nil'e gerçekten akıl vermiş Hüdâ,
Kahrı Kabil bulsa, sersem kılmada!

Hak kerem vermiş akıl, cânsızsa da,
Kahrı, çoklardan akıllar almada.

Lûtf edip, cânsız da akl etmiş âyan,
Bir azâp etsin, akıl olmuş kaçan.

Aklı emrinden, O Hak'tır yağdıran,
Hem akıldır, hep azâplardan kaçan.

Ay, bulut, yıldız, güneş yüksekse de,
Bir nizâmdan yol alıp, devr etmede.

2825. Hepsi doğmuş, vakti gelmişken hemen,
Öncelik yok, geç kalış olsun neden?

Enbiyâdan, sen nasıl öğrenmedin?

Taş, asâlar ilmi sunmuş, bilmedin!

Cümle cânsızdan yapıp, çıplak kıyâs,
Şüphesiz taştan, asâdan gör esâs!

Taş, asâlar emre uymuş, pek âyan,
Cümle cânsız, emre olmuştur, uyan!

Hakk'ı bildik uymuşuz derler sana,
Yok tesâdüf, yok abes hiç, baksana!

2830. Benzeriz bizler meğer Nil nehrine,
Hem o zâlim kim, ayırmıştır yine!

Hem de, Kâr'un'u helâk etmişse yer,
Emre vâkıf bizleriz, bilsen meğer!

Emri duymuş, ay olurken çift bölük,
Biz o ay bil, emri bildik üstelik.

Öyle olmuş, taş, ağaç durmuş selâm,
Mustafâ'nın uğra bil, cânsız tamâm.

BİR MÜ'MİN İLE BİR FEYLESOFUN
BAHSE TUTUŞMASI, ALLAH'İ İNKÂR
EDEN VE ÂLEME: EVVELİ YOK DİYEN
BİR DEHRİNİN CEVÂBİ

Dün demiş bir fert, cihân hâdis diye,
Hep semâ fâni, Hüdâ vâris diye.

2835. Feylesof der: “Sen neden bildin bunu,
Sonradan olmuş bulut, hem yağmuru.

İnkılâb etmiş olan bir zerre sen,
Bir hadis dersin güneş, bildin neden?

Gübrenin kurt neylesin, arz olmadan,
Bildi nerden, yer yapılmış sonradan?

Taklîd ettin söylemiş dersin peder,
Böyle ahmak taklidi aldın meğer!

Sonradan dersin, delîl göstere, sen,
Yoksa sus, yoktur gerek söz etmene!”

2840. Der ki: “Gördüm çift adam bahs etmede,
Söyleşirler, pek derin bir halde de.

- Onların hengâmda, varken çok adam,
Toplanıp gelmiş ve cem olmuştur tam.
- Ben de yönlendim, kavuştum onlara,
Onların hâl, âşikâr olmuş bana.
- Hem de fânî, bil ki gökler der biri,
Kim ki yapmış, halkeden vardır biri.
- Başka fert der: "Daimi âlem bu da,
Yok, yapan, hem kendisinden olmadı!"
2845. Hem inânmış der ki "inkâr eyledin,
Rızık ve gündüz Hak'tan olmuş bilmedin!"
Der: "Delilsiz varsa bir söz dinlemem,
Taklid etmiş kimse, hep, ahmaktı hem.
Haydi, göster, bir delil derken bana,
Bir delil yokken işitemem, baksana!"
Der: "Delil mü'min olan, cânımdadır,
Cânda gizlenmiş delil var cândadır.
Göz zayıf, ondan hilâli görmemen,
Görmüş oldum, öfkeniz bilmem neden?"
2850. Dinleyenler söylemiş: "Çok söylenen,
Baş ve son âlemden, hayrân biz hemen!"
Der ki mü'min: "İçte hüccetler benim,
Hem hadîs, âlem ve gönlüm hüccetim.
Böyle hüccet, âşğın sırlar kadar,
Anlatılmaz, bilmenin imkân mı var?
Ben kesin bilmekteyim, âteş için,
Kalpte bürhânım, delilimdir benim.
Bende sırr cismim, zayıf yüz, hem sarı,
Söz izâh etmez, benim her hâlleri.
2855. Kan, yanaklardan akan gözyaşları,
Yârinin olmuş delil say bunları."
Feylesof der: "Denmemiş hüccet buna,
Bir umum hüccet sayılmaz baksana!"
Der ki mü'min: "Bahse sok kalp akçeyi,
Has olan söylerse, sen kalpsin deyi.
Gerçeğin tek son, âteştir vardığı,
Bellidir çiftin, âteşten haslığı."
- Anlamış millet, basit kim hassa kim,
Herkesin her şüphe bitmiş bildiğim.
2860. Hem su, âteştir ayırmış her şeyi,
Ey güzel cân, imtihân et akçeyi!
Benle sen, girsek ki birlik âteşe,
Bir delil olsun, şaşırılmış, gitmiş!
Sen ve ben birlik dalıp ummânlara,
Bir delil olsak bütün insanlara.
Anlaşıp, girmiş olurlar âteşe,
Yoldaş olmuş, hem alev girmiş işe.
Bil ki Hak vardır diyen, mü'min diri,
Âteşin içlerde yanmış diğeri!
2865. Rûhda körlük, inkâr etmiş varsa da,
Duy müezzinden, ilân var ortada.
Hem mübârek ismi yakmaz, hiç ecel,
Mustafa'nın ismi sürmüş, pek güzel.
Çok asırlar geçti, yırtmış var neyi,
İnkârın, inkârcının her perdeyi!
Mü'minin ahvâli, sunmuştur sevâp,
Mü'cizât etmiş devâm, vermiş cevâp.
Anladım ben, âlemin var evveli,
Kubbe sondan dense, gerçek bilmeli.
2870. İnkâr etmişler delilsiz her zaman,
Tek bir isbât yok, ve inkarlar devam!
Var mı münkirler öven minareler?
Doğruluk ilânının nişaneler!
Nerde minber? Bir hatip çıksın ona,
İnkâr etmişten haber sunsun sana!
Sikkeler, almış nebîlerden, isim,
Haşre Allah'tan nişân, sürsün daim!
Sikkeler, ölsün değişmiş şâh gibi,
Ahmed'in ismi devamın galibi!
2875. Varsa göster bir gümüşten sikkede,
İsmi münkîr, durmadan hep sürmede!
Hem güneşten, nûru olmazken uzak,
Yüz lisân sunmuş olan, Kur'ân'a bak!

Yok, cesâret, harf atıp eksiltmeye,
Yok, katan bir fazla harf, erkekçe de.
Hakk'a yâr ol, öyle herdem gâlip ol,
Etme rağbet verme mağlup üzre yol!
Söz budur münkîrde, artık bildiğim:
"Var bu âlem, başka bir şey görmedim!"

2880. Hiç düşünmez, nerde varlık görseniz,
Gizlinin, hikmet erinden sundu iz!
Hep ilâcın içte gizli faydalar,
Varolan, içten gelip hikmet sunar!

"BİZ GÖKLERİ, YERİ VE İKİSİ
ARASINDA BULUNAN HER ŞEY'İ
ANCAK HAKK'IN İKÂMESİNE SEBEB
OLARAK VE MUAYYEN BİR VA'DE İÇİN
YARATTIK" ÂYETİNİN TEFSİRİ

Nakşî, nakkaş yapmamış, yokken ümit,
Resmi yapmaz hiç ümitsiz, gel işit!
Belki, seçkin kimseler var seyreden,
Böyle hâlden, olsa sıkınlık giden!
Dostu yâd etsin, çocuk sevsin diye,
Resmi ressam yaptı, ilham etmeye.

2885. Testi yapmış kimsenin tek gaye bu,
Hem düşünmüş, istemiştir konsa su.
Hiç yapılmaz, süs için hem kâseler,
Hep yapanlar bir yemek yensin diler.
Süs için hiç yazmamış, hattat olan,
Hep diler yazdık, okunsun sonradan.
Hep görünmüş yüz defil, gayblarda var,
Başka sûretten vücûtlar, âşikâr.
İşte bunlar üç ve dört, sen çık ona,
İstiyorsan, fazla miktar saysana!

2890. Ey oğul, benzer bu satranç, say onu,
Her oyundan fayda ummuş, en sonu.
Bir oyun oynar isen, vardır oyun,
Bir oyundan gizli var, tekrâr oyun.

Göz açıp, birkez bakıp dikkâtlice,
Bir oyun var, oynanan, gör öylece.
Merdivenden ilki yoldur üstüne,
Çıkmanın, bir şartıdır bir sonkine.
İlk basış maksat olurken sonkine,
Gaye elbet daim ermehtir yine.

2895. Yense bir şey maksâdın, döl beklemek,
Gâye, nûrlanmış nesil gelsin demek.
Dar görüş, görmez, erişmez hallere,
Aklı ottur, sanki mahkûmdur yere.

Gel desen ot, gelme dersen bir, ağa,
Çünkü kökten bağlı kalmış toprağa.
Yellerin etkiyle, sallarsa baş,
Sen sakın aldanma, yok olsun telâş!
Sallanan baş der ki: "Yel duydum seni,"
Hep ayak der: "İsyânım bağlar beni!"

2900. Fikri âvâm, gezme neymiş bilmiyor,
Hep tevekkül eylesin, göz görmüyor.
Körlerin dersen tevekkül, zor gibi,
Tavla oynar, tek tevekkül zar gibi.
Donmamış, bir has bakış sâhipleri,
Perde yırtarken siler gâfletleri.
Öyle görmek, gördü, on yıl sonrayı,
Gözle görmüş, görmedir gerçek payı.
Böyle herkes kendinin hükmüncedir,
Gördü istikbâlde hayr u şer nedir!

2905. Kalmamış ön, arkanın tümsek denen,
Hep okur gaybtan bilir düzgün gören!
Hem dönüp bakmış olurken geçmişe,
Gösterir uç, belli olmuş her köşe.
Hak'la, bahs tutmuş melekler, görme-
den,
Yer, hilâfet Âdem'in, bilmiş hemen!
Yüz dönüp baktıkça, neymiş gelmede,
Apaçık, mahşer nedir hep görmede.

- Arda bakmak, gösterir aslın ne de,
Şöyle baksın, ta kıyamet görmede!
2910. Gönlünün aydınlığından, her kişi,
Gaybe vâkıf, onca nisbettir işi!
Çok görür kim, kalbe vursun çok cilâ,
Görme, bundan arttı bil sen, evvelâ.
Kalpte saflık, Allah'ın dersin eğer,
Hem cilâ vurmak bulur, lûtfuyla yer.
Gayretin, duân kadar, kalbin cilâ,
Hem, emek mislince kâr konmuş yola.
Himmetin gerçekte sahib, Zülcelâl,
Gayra şâhlik, himmetin vermez mecâl.
2915. Seçti Allah ferdi bir iş üzere yâ,
Yok ki engel, neyse maksat sunmaya!
Bir ağır yük, verse bahtsız kimseye,
Hep sabırsızlık çeker, isyân niye?
Bir musibet vermiş olsun, bahtlıya,
Sabreder hep, derde hemdem olmaya.
Harpte cân derdin nedir, korkak kişi?
Kaçmanın hem, çâre olmaz er işi!
Hep cesûrlar, hamle eyler saflara,
Korkudan, saldırdılar düşmânlara.
2920. Korku, gâm, etmiş cesur Rüstem'leri,
Korkağın hâl öldürür, kaçsın geri.
Cân, belânın korkusu olmuş mihenk,
Hem cesûr, hem korkağın, oymuş ahenk.

HAK TEÂLÂ'NIN MÛSA (A.S.)'A: "YÂ
MÛSA, BEN Kİ YARADANIM, SENİ
SEVERİM" DİYE VAHYETMESİ

Hak'tı, Mûsa gönle vermiş vahy ile,
"Dostumuzsun, sen seçilmişsin hele!"
Der ki Mûsa: "Gel de bildir, Ey Kerîm,
Hem neden sevdinse, gayret eylerim!"
"Annenin göğsünde, sensin bir kuzu,
Anne kızsın, hep sarılımış yavrusu!

2925. Annesinden başka varlık bilmemiş,
Anne mahmûr, anne sarhoş eylemiş.
Anne kalkıp, bir tokat atsın ona,
İş, sokulmak oldu anne koynuna.
Annesinden başka, yardım beklemez,
Hayrı, şer hiç başkasından istemez.
İltifâtın, hayr u şerken bizle hep,
Olmamıştır gayriden elbet talep!
Hem çocuk, genç, ihtiyârlar nerde var,
Kıymeten deymez iken kerpiç kadar.
2930. Öyle sen "İyyâke na'bûd"²⁶⁹ söyledin,
Tek ibâdet, Hakk'a biz ettik dedin."
"Biz ibâdet eyleriz ancak sana.
Hakk'a has bil, hiç riyâ ermez banal
Yardım etmek, hem muvaffak eylemek,
Yardıma ister, yönlenir Allah'a tek.
Hem ibâdet eyleriz yalnız sana,
Yardım ancak, eyleyen, sensin bana."

BİR PADİŞÂHIN NEDİMİNE ÖFKE-
LENMESİ, BİR ŞEFÂATÇİNİN ŞEFÂAT
EDEREK NEDİMİN AFVİNİ İSTEMESİ,
PADİŞÂHIN DA ŞEFÂATI KABÛL EDİP
NEDİMİ AFV ETMESİ; NEDİMİN
"NİÇİN ŞEFÂATTE BULUNDUN?"
DİYE ŞEFÂATÇİYE İNCİNMESİ

Bir nedimden öfkelenmiş Padişâh,
Toz, duman etmek, dilemiş Padişâh.

2935. Bir cezâ vermek için çekmiş kılıç,
Ben nedimden, baş kesim derken sonuç!
Kimde kudret söylesin bir tek nefes,
Yok cesaret, bir şefâat üzere ses.
Tek "İmâdü'l-Mülk" şâhın has dost idi,
Mustafâ örnek, şefâat istedi.

²⁶⁹ "Yalnız sana kulluk ederiz..." (Fatiha Süresi)

- Sıçrayıp, hem secde etmiş af, için,
Padişâh atmış kılıç elden hemin.
Der ki şâh: “İfridse ben af eyledim,
Olsa şeytân, suç neler var, örterim!
2940. Çünkü sen, attın ayak tam ortaya,
Râzıyım ben, yüz zarâr olmuşsa dal
Hem senin kadrin, bilirsin pek yüce,
Şimdi bin öfkemde susmuş öylece.
İstedin sen, redde imkân yok o an,
Yol veren sen, sanki bendim yalvaran.
Yer ve gökler, parçalansın af için,
Ben de affetmezdim aslâ, siz bilin!
Hem şefâat etse, tenden zerreler,
Baş kılıçtan kurtarılmaz, yoktu yer.
2945. Gâye mihnet eylemek, olmaz seni,
İsterim sunmak, şu kıymet şerhini.
Vasfı, vasfımdır, gömülmüş bil ki sen,
Sen şefâat etmedin, bendim eden!
Sevk eden biz, isteyip sen yapmadın,
Biz demezden, sen de kulluk eyledin.
“Mârameyte iz rameyt”²⁷⁰ sırdır sana,
Dalğanın sen bir köpüksün, baksana.
“Lâ” dasın sen, gel de yönlen “İllâ”ya;
Hem esîrsin, hem de beysin şimdi yâ!
2950. Verdi şâh, sen vermedin, var sâde O,
Doğru neymiş, verdi Allah, işte O!
Hem belâlardan, halâs olmuş nedim,
Hem şefâat ehle, sırt dönmüş dedim.
Rastlasın bir yerde, yok dostluk ona,
Yüz döner, vermez selâm has dostuna.
Hem şeffî üzre eldir cümlesi,
Böyle söylenmiş onun efsânesi.

²⁷⁰ ”Habibim; o taşları attığın vakit sen atmadın,
lâkin Allah attı.” (Enfâl, 17)

- Böyle hâl olmazdı, çılgın olmadan,
Hem nasıl kalkmış, bu dostluk ortadan?
2955. Dostu, kurtarmış kılıçtan dost demek,
Hem onun yol üze toz olmak gerek!
Hem de göstermişti hep, kin, nefreti,
Böyle kindârlık ve terslik gayreti.
Sonra derler: “Bir hayır etmiş için,
Sen cefâ ettin neden, bildir niçin?
Hem, satın almıştı ondan cânını,
Başta bulmuş kurtuluş imkânını.
Bir fenâlık eylesin, ürkemek niye?
Tertemiz dost, hep gelir dosttur diye.”
2960. Der nedim: “Ömrüm şâhın olsun fedâ,
Hem neden gelmiş, şefâat etti yâ?”
“**Li me Allah**”²⁷¹ öyle hâl vermiş bana,
Bir resul bulmazdı bir yer, baksana!
“Kahrı olsun, başka rahmet istemem,
Sığnağım Hak, başka sığınak beklemem!
Padişâhtır sevdiğim, tek meskenim;
Padişâhtan gayri varlık, yok benim!
Şâh keser olsun boyun, şâh denmede,
Cân nedir hem, yüz hayâttır vermede.
2965. Bende iş; baş verme, sarhoş olmadır;
Padişâhın iş; bağış, kurtarmadır.
Padişâh kesmişse baş, şân olmada,
Gayra eğsen baş ki, arsızlık o da.
Şâh elinden, kapkaranlık bir gece,
Âr duyar hep, bayram olmuş her güce.
Şâh gören bir kimseye kahr eylese,
Lûtfü, kahrı, dînden üstür neylese. “
Yok cihânda böyle bir söz, bil nedir?
Gizlidir hep, gizlidir hep, gizlidir!

²⁷¹ Benim Allah’la bir vaktim var.

2970. Hem güzel adlar, lafızlardır dedi,
Âdem'in dilden dökülmüş söz idi.
“**Allemel esmâ**”²⁷² imâmıdır Âdem'e,
Harf değil, rûhtandı ilhâm istemel!
Kil, sulardan, işte Âdem giydi tâç,
Adların rûh kaldı, elbet bî-ilâç.
Kil, sudan mana gelip çıksın diye,
Girdi rûh; harften, nefesten örtüye.
Gerçi mânâ neyse söz açmaktadır,
Çok zaman da mânâyı örtmektedir!

KENDİSİNE: “BİR DİLEĞİN VAR MI?”
DİYE SORAN CEBRÂİL'E HAZRETİ
İBRAHİM'İN: “SENDEN BİR ŞEY
İSTEMİYORUM” CEVÂBINI VERMESİ

2975. Ben Halîl'im, oysa gerçek Cebrâil,
İstemem, derdim için olsun defil.
Cebrâil'den, bir edep öğrenmedin,
Cebrail sormuş Halîl'den, bilmedin!
“Varsa bir arzûn, ki yâr olsam sana,
Yoksa tezden gitme, lâyıktır bana.”
Der ki İbrahim: “Benim yok isteğim,
Vâsita, gerçekte zahmettir derim!”
İş bu dünyânın, nebîler vâsita,
Var ya mü'min, Hakk'a bağlar vâsital

2980. Bir gönül hem, vahyi duysun tek bir ân,
Harf ve sözler, hep gereksizdir inân!
Gerçi mahvolmuştu, başsız işbu dem,
Bende işler öylelerden ince hem!
Yapsa iş, şâhtan gelir, denmişse de,
Ben zayıfken, oysa çirkin gelmede!
Halka, lutûfünden erişmiş hâl bile,
Kahr olur, nâzdâr bilinmiş fertlere.
Hakk'ı bilmez, hak nedir görsün diye,
Derde uğrar, hep çeker zahmet niye?

2985. Ey güzel dost, mânâ vermiş harf iken,
Vâkıfın indinde, olmuştur diken.
Harf ve sözlerden de, rûh sâf etmeye,
Çok belâlardan gerektir terbiye.
Harf ve sözlerden sağır birçok kişi,
Bâzının saflık, yücelmektir işi!
Harf ve seslerden, belâ, bir Nil bu an,
Saîdin elbet sudur, şâki de kan.
Songören bir kimse, mesut, mutludur,
Ciddi ekmiş mahsulünden bol bulur.

2990. Çünkü bilmiştir cihân bir tarladır,
Çok eken, mahşerde mahsûl kaldırır!
Bir senet olmaz, senet hem kendine,
Gâye bir bağ, bir ticârettir yine.
Münkirin inkârda, sırf inkâr değil,
Dikkât etmişsen, bilirsin sen asıl!
Belki inkâr, bir hasetten doğmada,
Gösteriş, bâzen yücelmek ummada!
Üstün olmak, hırs, tama'dan gelmede,
Yoksa mânâ, yoktu lezzet vermede!

2995. Sordunuz bizden: “Bunu yaptın neden?
Yağ ki mânâ, mânâ nûr dolmuş iken!
Hem “niçinler” sormanız bilmem niçin?
Olmamış sûret, meğer sûret için!
Biz “neden” derken umulmuş faydalar,
Boş niçinler mânâsız kalmaktalar.
Hem neden bir faydadır istenmede?
Hiç sebepsiz faydalar istense de!
Gökte nakş, yerlerde mevcût mahlûkât,
Böyle halk etmek değil, elbet murât!

3000. Böyle hal, hikmetledir, olmaz uzak,
Böyle bir tertip düzen, kimdendi bak!
Doğru, yanlış, aslâ maksat yoksa tam,
Süs yapılmazmış, boyanmazmış hamam.

²⁷² Allah Âdem'e bütün isimleri öğretti.

MÛSA ALEYHİSSELÂM'IN CENÂB-I
HAKK'A: "İLÂHÎ HALKI YARATIR,
SONRA HELÂK EDERSİN, BUNUN
SEBEBİ NEDİR?" DİYE SORMASI VE
KENDİSİNE CEVÂB GELMESİ

Der ki Mûsa: "Ey hesâp yapmış Hüdâ,
Nakşı yaptın, sonra tahrîb ortada.

Cân verip nakş eyledin, erkek, dışı,
Sonra yıkmak, hem virân olmak işi!"

Der ki Allah: "Sormanız gaflet değil,
Hem hevâ, zevk maksâdin, niyyet değil!

3005. Yoksa hoş görmez ederdim ben azâb,
Sen suallerden çekerdin ızdırâb.

Hilkâtin hâl, neyse bilmek istedin,
Hem bakânın sırra ermek istedin.

Sonra istersin duyurmak halka sen,
Gâye, hâm olsun gerek pişkinleşen.

Keşf için geldin de sen, ettin suâl,
Başkalar bilsin dilersen, neyse hâl!

Çünkü sormak, ilmi eylermiş yarı,
İlmi dışlar kim, suâlin yok yeri.

3010. Bil suâl sormak, cevâbın mektebi,
Gül diken toprakta bitmeklik gibi.

Hem dalâlet, hem hidâyet, ilm ile,
Karpuzun tat, zehri dâhi, nem ile.

Sevgi, nefret, aşına olsak doğar,
Güç, güzellik, has rızık olmuş yaşar!

Faydalanmış, acemî, olmuş Kelîm,
Acemî olmuş için, sunsun ilim.

Acemî kalmak gerek olmuş revâ,
Bilmeyenler misli, dinler olmadı!

3015. Sanki düşmân, öyledir merkep satan,
Hem anahtardır ticâret, sen inân!

Sonra Allah derki: "Bil Mûsa bunu,
Şimdi sen gel, al cevâb bitsin konu!

Tohmu ek, Mûsa gelip insâfa sen,
Sorduğun hikmet nedir, gör anla sen!"

Çünkü Mûsa ekti olmuş iş tamam,
Hep başak bitmiş, görünmüş muntazâm.

Bir orak almış, biçer olgun ekin,
Hem kulak gaybdan sedâ duymuş hemin.

3020. "Bil ki Mûsa, sen ekip biçmekteşin,
Çünkü olgunluk, gelip olmuş kesin."

Der ki Mûsa: "Dâne var, vardır saman,
Ey Hüdâ, biçmem gerekmiş işbu ân!

Dâne hem uymuş saman, ot ambara,
Bir koyarsan, pek yazıktır onlara.

Hem karıştırsak, bu hâl, hikmet değil,
Hem ayırmak, büsbütün hikmet asıl!"

Der ki Allah: "İlmi kimden belledin,
Onla hem sen, böyle harmân eyledin."

3025. Der ki: "Temyîzler verensin Ey Hüdâ, "
Der: "Nasil temyîz olur benden cûdâ!"

Hem temiz, pâk rûh ki mahlûklarda var,
Hem karanlık, hem çamur rûhlar çıkar.

Çok sedef var, oysa onlar bir midir?
Bunda boncuk, onda mevcut incidir.

Vâcib olmuş, hep seçilsin has fenâ,
Bak saman derler, denir buğday ona!

Halk ve âlem, kalmasın hiç saklıda,
Hikmetin her hazne olsun ortada.

3030. "Ben ki gizliydim, bilinmek istedim!
Cevherin var gel de sen farket dedim!"

HAYVÂNÎ RÛH, CÛZ'Î AKIL, VEHİM
VE HAYÂL İNSANDA AYRANA BENZER.
BÂKÎ OLAN RÛHSA BU AYRANDA
GİZLİ OLAN YAĞA

Doğrunun cevherde gizlenmiş yalan,
Sanki ayran içre, yağıdır saklanan.

- Sende mevcût bir yalan, fânî beden,
Doğrular dolmuş ilâhî rûh ilen.
Bunca yıl, ten ayranın meydândadır,
Cân yağın hem gizli, fânî hâldedir.
Yay deyip Allah, yayıktan ayranı,
Gönderir makbûl seçilmiş insanı!
3035. Çalkalar fennince elbet, ol Kerim,
Bende bir "ben" gizli ancak anlarım!
Yâ da bir kuldan açıklar bir sözü,
Kim arar, duymuş olur vahyin özü!
Bil ki mü'min, vahyi olmuş kavrayan,
Has kulak, Peygamber'in vâris hemen!
Hem nasıl duymuş çocuklar anneden,
Söylenen sözden, kulak dolmuş hemen.
Yok olur olsun onun, anlar kulak,
Anneden duymakla olmuş bellemek.
3040. Hem sağır doğmuş olan, dilsiz demek,
Söyleyenler, annesinden duydu tek.
Hem sağırlar, hem de dilsiz kimseler,
Yok eğitimek, âfet olmuş gittiler!
Tâlim etmezden konuşmuş tek Hüdâ,
Hep sîfatlardır, sebeplerden cüdâ.
Yâhut Âdem, anne yok, yoktur dadı,
Perdesiz, Allah sözünden anladı.
Söyleyip dünyaya, İsâ'dır gelen;
Öğreten Allah, konuşmuş, bil ki sen!
3045. Anne, töhmet duymasın der, maksadım,
"Ben fesattan, ben zinâdan doğmadım."
Var çalışmak, başla gayret etmeye,
Ayranın gönlünde yağ çıksın diyel
Ayranın içlerde hiç yağ, yok gibi,
Bayrak açmış, sâde bir ayran dibi.
Var görünmüş neyse, elbet bir kabuk,
Var asıldır, aslı görmektir ufuk.
Tutmamış yağ, öyle ayran eskimiş,
Almadan yağ, harcasan olmaz ki iş.
3050. El değiştir çırparak dur ayranı,
Gizli yağ çıksın, görürsün imkanı.
Sarhoşun istek, delîl sâkî için,
Ten ki fânîdir, delîl, bâkî için.
Bayrağın aslan duvarda oynasa,
Gizli rüzgârdır, belirtmiş ortada.
Olmasın rüzgârların çümbüş neden?
Cânsız aslan oynamaz hiç, bil ki sen!
Oynasın aslan, bilirsın yel nedir,
Yâ sabâdır, yâ lodos esmektedir.
3055. Ten de benzer öyle sancak, aslana,
Yön verir, dâim fikirlerden ona.
Hem sabâdır bir fikir, şarktan gelen,
Mağribin yel, bir vebâdir yükselen.
Şarktan esmiş bir fikir, bambaşkadır,
Garpten esmiş fikr desen, şeytâncadır!
Ay ki cânsız, şarkı da cânsızcadır,
Gönlünün sen şarkı gör, cân cânıdır.
Gündüzün doğmuş olan, şarkin güneş,
Bir kabuk kalbin, güneşler olmaz eş.
3060. Çünkü ten, cânandan yalım almaz biter,
Gündüz, akşam kalmamış, herşey yiter.
Olmasın ten, varsa cân bâkî odur,
Gündüz, akşam olmasın hep doğrudur.
Düş görürken, göz görür gündüz, gece;
Ay, güneş her neyse görmüş öylece!
Uyku, ölmeklerle kardeş ey kişi,
Kardeşinden anla artık, kardeşi.
Hem küçük, bir ölme derler uykuya,
Neyse gerçek bilmesen, aldanma yâ!
3065. Öyle şeyler gördü rûhlar uykuda,
Yirmi yıl uğraş, görünmez bir suda.
Gördüğün rüyâyı elbet tâbire,
Bir bilen bulmak için yön, her yere.
Sen sorarsın: "Bunda tâbirler nedir?"
Böyle sır fer'i demen, itlikledir!

Söylenen rüyâ meğer, halkın düşü,
Ermişin rüyâ, seçiş, Hakk'ın işi!

Fil gerek, hem uykuya yatsın gece;
Erse Hindistan'ı görmüş bir güce!

3070. Görmemiş hiç Hindi, düş görsün eşek,
Yok ki gurbet, yurdu olmaz neylesek.

Fil gerek rûh, gözlesin Hindistan'ı,
Düşte görsün, âlemin her bir yanı.

Fil, ayikken istemiş Hindistan'ı,
Zikri, rüyâdan bulur imkânını!

“Üzkürullah!” çapkının olmaz ki iş,
“İrcîî!” Kalleş için pek güç imiş!²⁷³

Sen ümitsiz olma, fil ol öyle ki,
Fil değilsen, iste, oldun fil neki?

3075. Hem felek kimyâsıdır bil ehl-i Hak,
Sırçaya resm eyleyen var, ver kulak!
Nakş yaparlar, boş denen gök kubbeye,
Biz için iş işlenir, bak kubbeye!
Görmüyorsan, kör tavuk oldun gece,
Gül kokan var, yok zarar gör öylece!
Her zamân, idrâke bir şey değmede,
Toprağın, taptâze yaprak vermede.
Gördü İbrahim Edhem, hep perdesiz,
Bir gönül Hindistan'ından hiç şüphesiz!

3080. Oydu gerçekten kıran zincirleri,
Memleket terkeyleyip, yitmiş biri!
Gerçeğin, Hindistan'ın, izdir diye,
Uykudan kalkıp yönelmiş cezbeye!
Oysa tedbir üzre, hep toprak saçar,
Bağlamış her neyse, zincirler kırar.
Böyle söylermiş Nebî kalp nûrunu,
Anlatırken, nûrunun düsturunu.

Hem gurûrlar yurdu, dünyâdan geçen,
Gerçeğin âlemlere ermiş de sen!

3085. Ey temiz dost, bir hadis var dinle sen,
Var hikâyem, söyleyim gel duy hemen!

KENDİSİNE GERÇEK BİR PADİŞÂHLIK
GÖRÜNEN VE “O GÜN İNSAN,
KARDEŞİNDEN DE KAÇAR ANASINDAN
BABASINDAN DA” ÂYETİNE UYAN
ŞEHZÂDENİN HİKÂYESİ

Vardı bir şâh, bir tek oğlun sâhibi,
Madde mânâlarca, gerçek şâh idi.

Gördü şâh rüyâda, ölmüş oğlunu,
Âlemin sâflık bulanmış, en sonu.

Hem kederden, gönü olmuş kupkuru,
Âteşinden gözde bulmaz yağmuru.

Dert, kederden, yok mecâl ah etmeye,
Yok mecâl, dertler nedir terketmeye!

3090. Ölmek ister, iş yapar olmaz o an,
Ömrü varmış, hem uyanmış uykudan.
Pek sevinmiş, uykudan kalkmıştı yâ,
Görmemiş hiç, böyle mutlanmak o da.
Mutluluktan, fânî olmuş sanki o,
Cân beden, zıd halle dolmuş, doğrusul
Ömrünün mum neş'eden gamdan söner,
İşte buymuş, sâhi şaşkınlık meğer!
Çift ölüm hükmüyle, hem insan yaşar,
Boy'nduruk boynunda, ölmekler sunar.

3095. Kalktı şâh der: “Mutluyum, elbet sebep,
Böyle gâmlar, Allah'ın takdîri hep!

* Zor söz ardından, kolay, Kur'ân'da hem,
Hak ki sunmuş bir haber, hazdır desem.”

Bir şeyin bir yön ölüm, bir yön hayât,
Kim şaşırılmaz, bir sevinç olsun murât.

Bâzı şey, bir hâlde olmuştur helâk,
Bir diğerk yönden, hayâtın rızkı tek.

²⁷³ “Üzkürullah: Alah'ı zikrediniz!”, “İrcîî: Geri dön!”
(Ahzab, 41-42)

- * Hâle nisbet, bâzı olmuştur belâ,
Bir diğer yönden, temiz sâf suydu da.
Ten sevinci burda sunmuştur kemâl;
Âkibet vaktinde sunmuştur zevâl!
Düş yoranlar, dert, hüznün der gülmeye,
Ağlayış, derler kederlenmek diye.
3100. Ağlayış şâd olma, mutlanmak iken,
Hep ferâhlık söylemiş tâbir eden.
Şâh düşünmüş, döndü birden kendine,
Geçti gam, rûh buldu bir bed zân yine.
Gül gider, batsın diken, görsün ayak,
Lâzım elbet yadigârlar kalsa bak.
- * Olmasın, değsin nazâr, ölsün oğul,
Ölmesin tek yâdigâr, kalsın oğul.
Çok nihâyetsiz sebep var, ölmeye,
Böyle yollar örtme, imkansız niye?
Vardır elbet, ölmeye yüz pencere,
Her açış, yüzler gırcırtı bir kere.
3105. Her tarâf ten derdi, inler pencere,
Her tarâf düşmân, dağılmış her yere.
Bende dert, düşmânla gelmiş, çok cefâ,
Ölmeden ses verdi bilmem, kaç defâ!
Gel de cânım, tıp kitâbından oku,
Hastalıklardan ateş gör doğrusu!
- * Haydi git, tıbtan kitâblardan oku,
Zerreden çok, dertlerin var boluğu!
Cümle dertler doldurur yol, sağ solu,
Çift adım at, her çukur, akreb dolu.
Arttı rüzgâr, sönmeden, davran hele,
Tez uyandır, mum, ışık gayret ile!
3110. Bâri kalsın mumların çiftten biri,
Söndürür bir mum, kalır bir diğeri.
İşte ârif, var iken noksan beden,
Gönle mum yakmışta kurtulmuş hemen.
Ânsızın, bir gün söner, kandil denen,
Kalsa dersen cân mumun var, koy hemen!

Anlamaz şâh, hem işâret nükteyi,
Fânî mumdan, fânî mummuş isteği.

NESLİNİN KESİLMESİNDEN
KORKTUĞU İÇİN, PADİŞÂHIN,
OĞLUNU EVLENDİRMESİ

- Bir gelin alsam o evlensin dedi,
Evlilikten, nesli sürsün istedi.
3115. Her doğan, bir gün ölüp gitmişe de,
Oğlumuzdan, bir doğan gelsin hele!
Bir doğan sûret, çıkıp gitmişe de,
Oğlunun üstünde mânâ sürmede!
Hem buyurmuştur, Nebîler sultânı;
Mustafâ: "Oğlan pederden sır," hani!
İşte bundan, arzû duymuş her baba,
Öğretir san'at, meğher evlâda da!
Tâ ki mânâ kalsa, dünyâ var iken,
Gizlenip toprakda ten, gitmiş desen!
3120. Böyle hikmet, Hak ki sunmuş ceddine,
Hem reşîd olsun çocuk, hırs var yine!
Ben de neslim, hep devâm etsin diye,
Bir güzel kız almayız, artık niye?
Bir kız alsam, nesli sâlih kimseden,
Bir fesâd şâh nesli almak istemem.
Doğru, şâh elbette sâlih kimsedir,
Hem ne hırs, şehvette tutsak kimsedir.
Halk olan şâhtır demiş tutsaklara,
Zenci, kâfur misli gelmiş onlara!
3125. Kurtuluş denmiş isim, görsen çöle,
Mutsuza, hem mutlu denmiştir hele.
Şehvetin tutsak olan, olmuş emîr,
Bâzı sultân, bâzı başkan beklenir.
Hem ecel tutsak ederken, halk ona,
Bir "ölümsüz bey" diyorlar baksana.

Cân, pabuç uğruna alçaltmışlara,
Bey denir, mâl mevkiler bulmuşlara.
Padişâh, seçmiş dünür bir dervişi,
Hem kadınlar, cümle duymuşlar işi!

OĞLU İÇİN PADIŞÂHIN, BİR
ZAHİDİN KIZINI SEÇMESİ HAREMDEKİ
KADINLARIN BUNA İTİRÂZ ETMESİ
VE BİR FAKİRE AKRÂBA OLMAKTAN
UTANMALARI

3130. "İzdivâcın denkliği şart," der ana,
Çünkü noksân oydu, aklından yana.
"Hem hasîs, hem kurnaz oldun baksana,
Seçtiğin; yoksul, dilenmiş oğlana."
Sâlih insanken, dilenmiş denmesin,
Bir hatâdır, kalbi zengindir kesin!
Takvasındandır, kanâat etmesi,
Bir dilenmiş misli, tembellik nesi?
Hem kanâat, takvânın darlık desen,
Çok uzaktır, âdiliklerden hemen.
3135. Bir tamahkâr, zerre bulsun boş verir,
Hazne döksen, sûfî görmezden gelir."
Padişâh hırs, hem tamah, derken harâm,
Hep büyükler, bir dilenmiş saydı tam.
Anne der: "Yoktur kale, yoktur çehiz,
Hem mücevher, altının hiç yok ki iz."
Der ki: "Git, kim seçti dînin gâmını,
Hak korur, gamdan onun encâmını."
Geldi gâlip, öyle ki şâh istedi,
Sâlihın kız, hem gelin olmuş idi.
3140. Yoktu benzerlik, güzellikten yana,
Yüz ki, kuşluktan güneş, gelmiş ona.
Yok güzellik üzre bir emsâl meğer,
Ahlâken yüksek ve yok izâha yer!

Hem senin nefis, dîni avlar olsa tek,
Her güzellik, cümle baht gelmiş demek.
Âhiyet olmuş katar, olmuş deve,
Hem şu dünyâ, parçacık yün oldu del!
Yünse tercih, akla gelmezdir deve,
Bak deven olmuşsa, yün girmiş eve.

3145. Tertemiz kız, hem nikâh kıymıştılar,
Kız temiz hep, tertemiz soydandılar!
Bir sihirbâz, hem kocalmış bir cadı,
Has, güzel şehzâdenin, âşık idi.
Yaptı Kâbil ehli cadu bir büyü,
Bâbil'in sahhar, haset etmiş huyu!
Âşık olmuş genç o cadûya hemen,
Yok gelin, yoktur güveylik, beklenen!
Bir siyâh şeytân ki, benzer folluğa,
Ânsızın, şehzâdenin yol vurdu da.
3150. Yaş ki doksan, kendi kokmuş acûze,
Aklı gitmiş, yok ki idrâk, yüz süze.
Hem esîr şehzâde, yıl geçmişse de,
Hem pabuç hem, tasmaından öpmede!
Sohbetinden biçti, oymuş, bir ekin,
Bir yarım cân kaldı, gerçekten hemin!
Onda mevcut hâlde üzgün, her gören,
Sihre sarhoş hâlde, bir şey bilmeden!
Hem cihân, olmuş meğer, zindân ona,
Onlar ağlarken o, gülmüş baksana!
3155. Çâresiz kalmıştı şâhken, işbu zât,
Gündüz, akşamlar sunar kurbân, zekât!
Baş vurur şâh, durmadan her bir yöne,
Aşk eksilmez, çoğalmıştır yine.
Şâh yakinen, sırrı Allah'tan dedi,
Çâre, yalvarmak, yakarmak belledi.
Secde etmiş, söylemiş, fermân senin,
Mülk, senin mülkün, ilâç, dermân senin!

Hep erir durmaz, o miskin od gibi,
Çâre sensin, sensin elbet sâhibi;

3160. Padişâh yüksekçe "Yâ Râbbim" dedi,
Geldi yoldan, sihre bir üstâd idi.

PADIŞÂHIN, KÂBİLLİ SİHIRBAZ
KARININ AŞKINDAN OĞLUNUN
KURTULMASI İÇİN ETTİĞİ DUÂLARIN
KABÛL EDİLMESİ

Tâ uzaktan, duydu bir insan onu,
Câdının tutsak olan, şâh oğlunu.

Duydu vardır cadılık, eşsizdi o,
Yok ki emsâl, sâde emsalsizdi ol

El ki elden üsttedir, bil ey yiğit,
Hak katından güçde, hem fenden işit!

Hak'tadır, kuvvetlerin bil en sonu,
Sellerin sondur denizler, duy bunu.

3165. Hem bulutlar, aldı ummândan suyu,
Sonda sellerden, yol oymuş doğrusu.

Der ki şâh: "Oğlum ki elden gitmeden,"
Der sihirbâz: "Sihre oldum çâre ben!

Bir sihirbâz, olmamıştır eş ona,
Allah'ın yardımından, imkân var bana.

Allah'ın emriyle, Mûsa el benim,
Sihri, gerçektende, iptâl eylerim.

Çünkü ilmim, bil ki Hak'tan gelmede,
İlme kaynak, izni Allah vermede!

3170. Gelmişim ben sihri elbet bozmaya,
Rengi hem şehzâdenin, hiç solmaya.

Sen sahur ânında, git kabristana,
Bir beyâz makber, divârlardan yana.

Kiblesinden gel birâz, sen, kaz onu,
Allah'ın kudret nedir gör, tez onu!

Hem hikâyem pek uzun, yorgun da sen,
Söz hûlâsam söylenilsin duy hemen."

ŞEHZÂDENİN O KOCAKARININ YAPTIĞI
ŞİHİRDEN KURTULMASI PADIŞÂHIN DA
SEVİNİP DÜĞÜN YAPMASI.

Çözdü bir bir, sık düğümler gitmede,
Hem mezârdan, derde derman yetmede.

3175. Geçti sihr, şehzâde koşmuş bir kere,
Tahta yönlenmiş, dalar minnetlere.

Secde etmiş, elde hançer, hem kefen,
Şâha varmış, yerde oymuş yüz süren.

Şâh da emretmiş ve başlatmış düğün,
Cümle millet hem gelin, mesut bütün.

Âlem elbet, buldu tekrârdan rahat,
Gün bu gündür, her günün bir ayrı tat.

Bir düğün yapmıştılar, sen bilmiş ol,
İtlerin önlerde, şerbetlerdi bol.

3180. Hem kederden, öldü câdû, işbu ân,
Hem cehennem bedlerin olmuş mekân!

Hayretinden şaştı, bak şehzâdeye,
Hem nasıl, câdû akıl çelmiş diye!

Bir gelin görmüştü, bir ay parçası,
Hep güzellerden keser yol, öylesi.

Geçti kendinden, bayılmış oldu da,
Kaldı üç gün, öyle baygın ortada.

Geçti kendinden ki baygın, üç gece,
Hep görenler kaldı üzgün, öylece.

3185. Hem ilâç, hem serpilirken gül suyu,
Azıcık azıcık kalktı, bulmuş doğruyu.

Geçti bir yıl şâh sorar olmuş ona,
"Ey oğul ver, eski yârdan sır bana!

Hiç vefâsız olma, gel yâd eyle sen,
Senle yatmış, yoldâşından söyle sen!"

Der ki: "Buldum mutluluktan bir mekân,
Her gurûr, aldanma kalkmış ortadan.

Bulsa mü'min, işte nûrdan bir yolu,
Hakk'a yönlenmiş ve zulmetler ölü."

ŞEHZÂDE, İNSANOĞLUDUR, ALLAH'IN
HALİFESİDİR, BABASI DA MELEKLERİN
SECDE ETTİKLERİ ALLAH'IN
HALİFESİ ÂDEM SAFİYULLAH'TIR.
KOCAKARIDAN MURÂD DA DÜNYÂDIR
Kİ İNSANOĞLUNU BABASINDAN SİHIRLE
AYIRMIŞTIR. ŞEHZÂDEYİ KOCAKARININ
ELİNDEN KURTARAN HAKİM İSE ENBİYÂ
VE EVLİYÂYI TEMSİL ETMEKTEDİR

3190. Kardeşim, şehzâde sensin öyle bil,
Köhne dünyâ, tâze doğmuşsun asil.
İşbu câdû, beklenen bu dünyâdır,
Tutsak etmiş kulları çok renk, ıtır!
Hem düşürmüş olsa dünyâ şehvete,
“Kul eûzü” lar oku, hem üfle de.
Kurtulaydım ben sihirden der isen,
Bil sabah ermekte, Allah var hemen!
“Bir sihirbâz bil ki dünyâ,” der Resul,
Sihir edip çekmiş, düşürmüş çokça kull!
3195. İhtiyâr, kokmuş ve efsûnkâr cihân,
Oldu tutsak, onca seçkin şâh olan.
Gönlü tükrük üfletirken câdılar,
Hem düğümlerden düğüm yapmış sunar.
Hem bu dünyâ, kolca sağlam bir karı,
Çözmez, atmışken düğüm, halk bunları.
Aklı çoklar, düğümü tam çözmüş iken,
Hak Nebî'ler söyleyin gelsin neden?
Aklı sen gel topla, ey sâlik başa,
Anlasın “Yef'alullâhü mâyeşâ”²⁷⁴
3200. Sırrı dünyâ, sen balık, tutmuş seni,
Genci bir yıl tuttu, gör altmış seni.
Hem de, altmış yıl çekensin kaydı sen,
Hoşluğun yok, bilmedin sünnet neden?

Ehl-i dünyâ, sen ki bahtsız, fisk ile,
Yok râhatlık, çok günâh vardır hele!
Üflemiş, dünyâya atmışken düğüm,
Hak nefesten iste sen, çözsün düğüm!
Tâ “nefahtü”²⁷⁵ sırrına ersen hani,
Kurtarıp, yükseltse gerçekten seni.

3205. Hak nefesten ayrı, sönmez bir büyü,
Hem, o kahrın; buysa, lûtfun üfrüğü!
Allah'ın, kahrından üstün rahmeti,
İstiyorsan, sen bulursun rahmeti.
Hûrinin lâyık olan dostlar edin,
Sihre düşmüş şâh, bütün yollar senin!
Sen, cihân cadûsu var, sevmiş iken,
Sihrinin, hem düğümü yok olsun neden?
Hem hidâyetten de mum, peygamberin,
“Cümle âlem, burya ortaktır bilin!”
3210. Burda vuslât, orda olmuş ayrılık,
Tende sıhhat, rûhda olmuş hastalık.
Bir geçit dünyâ ve ayrılmak çetin,
Bir karargâh ayrılık, zor ahretin!
Bir nakıştan ayrılık, güçtür sana,
Nakkaşından ayrılış, zor baksana!
Ey sefil, dünyâda sabrın yok ise,
Ayrılık Allah'la, sabrın neylese.
Sen sabırsızsın, bulanmış çeşme bu,
Hem nasıl sabr eylenir, Hak çeşme o!
3215. Sen çamur, akmış sudan vazgeçmeyen,
“İnnel ebrâr”²⁷⁶ emri Hak, ayrıлма sen!
Sen “Vedûd”²⁷⁷ hüsnün, görür olsan eğer,
Rûhda, ten aşkın âteş atmış gider.
Hak'ta varlık, ihtişâm bildin diye,
Her yemek, içmek, döner bir cîfeye.

²⁷⁵ “Ben Âdem'e rûhumdan üfledim.”

²⁷⁶ “Şüphesiz ki iyiler kâfir katılmış dolu bir kadehten içerler.” (İnsan, 5)

²⁷⁷ Vedûd: Allah isimlerinden. Çok şefkatli.

²⁷⁴ “Allah zâlimleri şaşırır, Allah dilerse yapar.”
(İbrahim, 27)

- Sanki sen şehzâde, erdin yârına,
Hem diken çıkmış ve dert vermez sanal
Gayret et, bul kendi kendin, geç seni,
Ol çabuk, Allah ki bilmiştir hani!
3220. Gel akıllan, terket artık, çifti sen,
Olma merkep, çalçamur bulmak neden?
Düşseniz, gözlerde mevcût bir kusur,
İnme görmez, çıkma görmez, yok ki nûr.
Bir senet Yûsuf'ta gömlek, bir senet,
Koklasan, göz üzre aydınlık, o net!
Gizli sûret, alınının elbet o nûr,
Enbiyânın gözle görmek, zevk olur!
Hem o nûr, gelmişte nârdan kurtarır,
Dikkât et sen, fânî nûr, fânî kalır.
3225. İğreti nûr, hâli ancak gösterir,
Rûhla, ten hep, akla gerginlik verir.
Sûreten nûrdur ve gerçek yüzse nâr,
Nûru istersen, elin nardan kopar!
Nerye gitsin, hep düşer yüz üstüne,
Vakti görmüş hali görmüş rûh yine.
Hem uzak görsün fakat, yokken hüner,
Sanki rüyâ, hep hayâller aldı yer.
Irmağın yanlarda su görmüş olan,
Ey susuz, sensin serâp sanmış koşan.
3230. Sen ki görmen üzre bir âşık isen,
Koştüğün artık serâptır, bil ki sen!
Bir rüyâ gör, söyledin; "kalbim açık,"
Perde yırttım şüpheden dersin, yazık!
Burda gördüm, ben su dersin, siz koşun,
Bir serâptır gitmiş olsan, bulduğun!
Sen adım attın, uzak kalmakta hep,
Bengisu yok, aldatır olmuş serâp.
Yaklaşıp gelmiş, senin tam öndedir,
Gör ki azmin, hem su varken, perdedir.

3235. Bengisu var, oysa aklın perdeler,
Azminiz elbet ki müşkillikler.
Bir hayâldir, her ne söyler, yatmışın,
Hep sayıklar olmasın, duymak işin.
Varsa uykun yatmak istersen eğer,
Hak yolunda uyku çekmişsen değer!
Sen yatarken, belki bir sâlik sana,
Seslenir, baktın hayâl ermiş sona!
Fikri kıldan ince, olsun yatmışın,
Köylerin yol nerde bilmez, var düşün!
3240. Yatmışın fikr, olsa çift kat, olsa üç,
Hep hatâdır, hep hatâ, olmuş sonuç!
Dalga vurmuş olsa, birkez yatmışa,
Gezdirir çöl, yönlenir olsan düşe.
Çok susuzdur, rüyâ görsün uykuda,
Çok yakinken nehri hiç bilmez o da.

BİR KİTLİK YILINDA SEVİNEN VE
GÜLEN BİR ZÂHİDİN HİKÂYESİ

- Ağlaşır halk, durmadan kıtlık yılı,
Burda zâhit, gülmenin açmış yolu.
Söyleşirler: "Var mı gülmekçün sebep,
Halkı kıtlıktır kökünden söktü hep.
3245. Yumdu göz bizden de, Hakk'ın rahmeti,
Yer, güneşten kavrulur, çöl nisbeti.
Bağ, ekin yanmış, olurken kapkara,
Gökte, hem yerlerde, nem yok onlara.
Hem sudan çıkmış balık olmak ne ki?
Yüzler insandır ölenler, öyle ki!
Müslümânlardır ölen, yok rahmetin,
Cümle mü'min yek vücût, bak milletin.
Bir uzuv dertlense birkez gövdede,
Gövdeyi, toptan huzursuz etmede!"
3250. Sizce der: "Kıtlık sayılmış işbu hâl,
Bak gözüm görmektedir, cennet misâl!

Dağla taş dolmuş bütün buğday, başak,
Belden aşkın yükseliş, onlarda bak!

Dalgalandırmış durur bad-ı sabâ,
Çöl, soğandan çok yeşil, der merhabal
İşte gerçek der de, tek tek yokladım,
Elledim, gördüm ve ben el çekmedim.

Siz Firavun misli, ten beslersiniz,
Baktınız Nil, büsbütün kan gördünüz.

3255. Siz akıl Mûsa'sının, dost olsanız,
Kan, irin görmez, sular görmüştünüz.

Sen cefâ etsen, peder tekdîr eder,
İt görünmüş gözde bakmışsın peder.

İt değil, bilsen baban dertten sana,
İt görünmüş, merhamet içten sana.

Bak ki Yûsuf, kurda dönmüş onlara,
Hep haset, kin, öyle sunmuş onlara.

Bir barış kursan, çekilsin hırs, garâz,
Gitti itlik, hem baban dost, bitti naz."

BÜTÜN ÂLEM,
AKL-I KÜLL'ÜN SÛRETİDİR

3260. "Cümle âlem, küll'ü aklın sureti,
Sundu Allah, bir pederlik şevkati.

Akl-ı Kül' var, küfr-ü nimetler eden,
Onda âlem, it görünmüştür hemen.

Onla sulh etsen, atıp isyânı tek,
Suyla topraklar olur altın döşek.

Hem kıyâmet, tıpkı öz hâlin olur,
Yer ve gökler, hep değişmişlik bulur.

Ben ki dersem, onla sulh etmekteyim,
Bence cennettir cihân, cennetteyim!

3265. Her zamân bir tâze yüz, görmekteyim,
Tâzelik var, neş'eler sürmekteyim!

Hep cihân, nimetle dolmuş, baksana,
Rahmetin kaynak coşup, akmış bana!

Hem suyun seslerle dolmuşken kulak,
Gönlümüz, olmuştü sarhoş, gel de bak!

Tövbekâr dallar döner, raks etmeye,
El vurur yaprak, döner hânendeye.

Kıl kılıftan, parlamış şems aynası,
Ayna, nûr görsün, niceymiş sevdâsı?

3270. Bin görüp, ancak demişsem binde bir,
Hem kulaklar, şüphenin emrindedir!

Vehme nisbet, söylemem bir müjdedir,
Aklımız der: "Müjde hiç, hâl benledir!"

ÜZEYR ALEYHİSSELÂM'IN
OĞULLARININ, KENDİSİNDEN,
BABALARININ AHVÂLİNİ SORMALARI,
ONUN DA: "EVET, GÖRDÜM,
GELİYOR" DEMESİ. BÂZILARININ
ONU TANIYIP KENDİNDEN GEÇMESİ,
TANIMAYANLARIN İSE: "BU BIZE
MÜJDE VERDİ, ŞU KENDİNDEN
GEÇME DE NE OLUYOR?" DEMELERİ

Sordu oğlanlar Üzeyr'in hâlini,
Hep araştırmış onun ahvâlini.

Pîr oğullar, hem peder, pek genç biri,
Ânsızın çıkmış, peder gördükleri.

"Yolcu, görmüşsen pederden ver haber,
Bekleriz elbet gelir" derler peder!

3275. "Hem bugün mutlak gelir," söyler biri,
"Siz ümitsizken çıkar rastlar" biri.

Der Üzeyr: "Ardımdan elbet gelmede,
Duydu bir oğlan, coşup müjdeylede."

Haykırıp der: "Sen de şâd ol müjdecî, "
Başka oğlan anlamış, yitmiş gücü.

Der ki: "Sersem müjdenin yoktur yeri,
İşte mâden," der ve hem, düşmüş beri.

Vehme has bir müjde, aklın vusludur,
Vehminin göz görmüyor, gerçek budur!

3280. Kâfirin dert, mü'minindir müjdesi,
Has görensene, vuslâtın sır kendisi.
Çünkü âşık, vuslâtın tek mestidir,
Aşk küfürden, her inânçtan üsttedir!
Küfr ve iman, bir kabuk olmuş ona,
Sâde içtir, lezzet oymuş baksana.
Küfr iken olmuş kabuklar, kup kuru,
Bir kabuk olmuş imân lezzet yeri!
Yer olur âteş, kabuk olsun kuru,
İçte kalmış öz için tat dupduru!
3285. İçte hoş tatlar sunar olsun kabuk,
Hatta hoştan hoş, lezîzlik onda çok.
Sözde son yok, gel de artık dön geri,
Tâ ki Mûsa misli, tozsun her yeri.
Hem basit halk üzre, söylenmiş sözü,
Arda kalmış şimdi gizlenmiş özü!
Aklının toz aklınız, töhmetçi er,
Toz, kırık üstünde mühr, bulmaz ki yer.
Hem bölünmüş aklınız yüz kismete,
Bunca bin istek ve mâl mülklerle de.
3290. Toplamak lâzım, bütün aşk, şevk ile,
Bir Semerkant, Şam erişsin hoş hâle!
Şüpheden geçsen ve toplarsın diye,
Lâyık oldun, bil ki şâhın sikkeye.
Geçse bir miskâl, muhakkak hâm adam,
Kâse yapmış padişâh, var ihtirâm!
Vuslâtın tâlib ki şâh, ismiyle de,
İzlenir, resmiyle mevcûd sikkede.
Sevgilin, gerçekte nimettir sana,
Bir ışıktır, hem şarâptır baksana.
3295. Topla kendin, bil cemâat rahmeti,
Mevcûdundan söyleyim, bul nimeti!
Söylenen söz, tasdik etmek üzredir,
Şirk koşan cân, doğruluk bilmez nedir!
- Kubbenin altında, çok sevdâ duyan,
Rûh dağılmış, parçalanmış durmadan!
Parçalanmış rûh desem sunmaz umut,
Ahmağın olmuş cevâp, durmak sükût!
Böyle bir susmak ki bildim, Emr-i Hak,
Etti sarhoş, ağzı açmış oydu bak.
3300. Esnemek, hem aksırış, sen isteme,
İhtiyârsız ağzı açmış, esneme.
-
- "BEN GÜNDE YETMİŞ DEFÂ
İSTİĞFAR EDERİM" MEÂLİNDEKİ
HADİS-i ŞERİFİN TEFİRİ
-
- Ben, Nebî emriyle tam yetmiş kere,
Söylerim, Hak tövbe sinmiş sözlere.
Mânevî mestlik bozarken tövbemi,
Ten soyan mestlik, bozar kalmaz demi.
Eski tarih bildiren Hak hikmeti,
Sır bilen âlimi, sarhoş eyledi!
Gizli sır denmiş davul, bayrakla bu,
"Bitti yazmak, hem kalem olmuş kuru!"
3305. Allah'ın rahmet akar, hiç durmadan,
Sen uyursun, anlamazdan, görmeden.
Irmağın bir yanda yatmış uykuya,
Islanır ondan, serâp sunmuş rüyâ!
Önde vardır, der su, koşmuş durmadan,
Fikr edip çıkmış sudan, gitmiş o ân.
Orda vardır der su, hem bundan öte,
Bir hayâl almıştı, gerçekten öte.
Bir uzak gördük denir, hep uykuda;
Yol bilen, bilmek gerek, gaffet bu dal
3310. Hiç susuzluk uyku vermiş görmedim,
Verse, ahmaklık, âteş vermiş derim.
Hem akıl, mutlak Hüdâ'nın verdiği,
Yok, Utarit'ten ki aklın geldiği!

AKL-ı CÜZ'İ MEZÂRA KADAR
OLAN ŞEYLERİ GÖRÜR. ÖBÜR
KISIMDA VELİLERLE PEYGAMBERLERİ
TAKLİT EDER

Akl-ı cüz, görmüş olur tâ kabre dek,
Hakk'ın ersen, görme sürmüş "Sûr"a dek.

Cüz'i akl geçmez ki topraktan yine,
Hiç ayak gitmez, Arasat mülküne.

Geç ayaktan, geç akıldan, bul ki yol,
Gaybı görmek üzre, göz bul, mutlu ol!

3315. Ustanın emrinde rehber dersi var,
Nûru Mûsa, sanma koynundan çıkar!
Döndürür baş, böyle bakmak, böyle hâl;
Bakma terk et, beklesen, yoktur mecâl!
Söylemek sunmaz, meğer yüksekliği,
Feyzi dersen, dinlemek, susmak iyi!
Öğrenip yükselme, bir şehvet demek,
Hak yolun, şehvet hayâli puttu tek.
Boşboğazlar lûtfе ermiş olsa hem,
Gönderilmez elçiler, hiç bunca dem!

3320. Akl-ı cüz, durmaz çakar şimşek misâl,
Böyle nûrdan, Vahş'e gitmektir hayâl.²⁷⁸
Çakmamış şimşek ki, yol göstermeye,
Belki söyler, ağlasın gökler diye.
Aklımız sunmuş ışık: "Gel, ağla sen,
Yokluğun, var şevkidir ağlat hemen!"
Bir çocuk aklen, kitâp vardır diyor,
Hem kitâptan, bilgilenmek bilmiyor.
Hastalar akıyla, doktor istiyor,
Çünkü dermân nerde var, hiç bilmiyor!

3325. Cümle şeytân, çıkmak ister göklere,
Gökte sırlar, duymak ister bir kere.

Hem de çalmış olsalar, sırdan birâz,
Hem şihaplardır²⁷⁹ süren, fırsat komaz.

Gönderilmiş, bir Resûl vardır hemen,
İsteğin neymiş gel öğren, sor ki sen!

Nâdirât bir inci bulmak isteyen,
Gel eşikten gir, yol olmaz penceren!

Halkasından, sen evin çalsan yeter,
Yok senin hiç, gökler içre yol meğer!

3330. Hem uzun yol, gitmenin yokken sebep,
Sırrı toprak üzre sermiş, Hak'tı hep!

Hâin olmazsan eğer, gel sen ona,
Boş kamış olsan, şeker dolsun sana.

Kâmil insanlar, yeşertir ten ne ki,
Cibril'in at, at nalından az mı ki?

Cibril'in at altının, toprak isen,
Hep yeşerdin, tâzelendin bil ki sen!

Cân bağışlar sebze katmış Sâmirî,
İncileşmiş, bir buzağ, almış yeri.

3335. Tuttu cân, hem verdi sesler, sebzeden,
Hem sinânmış oldu, hep düşmân denen.

Yaklaşırsan, ehli sırdan dostu sen,
Ey doğan sen, hürsün üsküf örtmeden.

Göz, kulak örten külâh, üsküf gider,
Hem doğan, baş örtüden âciz meğer!

Hem doğan gitmez, külâh sed çekmede,
Meyli çekmiş, cinse akmış gitmede.

Ayrılır cinsiyle, yârdır şâh ona,
Hem külâh açmış doğancın, baksana!

3340. Gözler Allah cümle şeytânlar ne var,
Akl-ı cüz'den rey bulurken âşikâr.

"Başbuğ olmak aşkı geç, uymaz sana,
Gönle şâkirt, istidadın baksana!"

Gönle yönlen, sen gönülden, cüz' iken,
Gel uyan, kulsun O şâhin şâha sen!

²⁷⁸ Vahş'e: Bir Afgan şehri.

²⁷⁹ Şihâb: Şeytânı kovan yıldızlar, göktaşları.

Hem onun kulluk ki, üst, sultânlığa,
"Üstünüm" demek, lâyk şeytânlığa!

Farka bak sen, tabiat hapsindesin,
İblîsin kibr, Âdem'in kulluk kesin!

3345. Söylemiş Hakk'ın güneş, Hak yol budur,
Nefsi alçak, baş eğen kul, mutludur!

Gölge Tûbâ'nın, görüp gir gölgeye,
Baş koyup yat, yok gerek serkeşliğe.

Gör de, Tûbâ gölgesi gel yat, uyu;
Olma serkeş, baş koyup, bul doğruyu!

Gölgeden geçsen de gitsen "benliğe,"
Tez sapıklaştın, hidâyetsizliğe.

"YÂ EYYÜHELLEZİNE AMENÜ LÂ
TÜKADDİMÜ BEYNE YEDEYİLLÂHI VE
RASÜLİHI" ÂYET-i KERİMESİNİN BEYÂNI

Olmadın elbet Nebî, gel ümmet ol!
Olmadın sabî ve bul Halk'ta yol!

3350. Ârifin izden gidip, sussan yeter,
Fikri sürsen, yok ki zahmet üzre yer.

* Bir muallim emri neymiş, gel de tut,
Arkasından git ve artık, et sükût!

Yoksa, istîdât var olsun, hep yiter,
Varsa olgunluk, geçer, kalmaz, biter.

Sırta vâkıf, üstâdın huzrunda yer,
Serkeş olsan, marifet varken biter.

Eski dikmek üzre sabret, râzî ol,
Yoksa düştün, parça dikmek oldu yol.

Sabrı yüksek olsa elbet eskici,
Usta olmak üzre, harcarmış gücü.

3355. Uğraşır, hem çok diker oldukça sen?
Akla, bir bağmış meğer dersin hemen!

Feylesof, müflis ki gelmiş ölmesi,
Akli âciz, faydasız görmüş sesi.

Şüphesiz etmiş olurken i'tirâf,
Hem zekâ aklın atı, hem, lâf-güzâfl

Hep gurûrdan, eğmedim baş kâmile,
Hep hayâlin, gölde yüzdüm, ben hele!

Yüzme hiçtir, rûhunun ummânını,
Çâre ancak oldu hep, Nûh'un gemi.

3360. Böyle emretmiş duyup, söyler Nebî;
"İşbu deryanın gemi!" ben der Nebî.

Cân gözün vâris, meğer tek kurtuluş,
Hep selâmet, oydu gerçek kurtuluş.

Hem onun ümmet olur Nûh'un gemi,
Ey yiğit, sen dönme yüz ondan e mi!

Sen de Ken'ân misli, "dağ vardır" desen,
Duy ki Kur'ân: "Lâ âsime'l-yevm"²⁸⁰ diyen!

Gafletin bağdan, gemi alçak gibi,
Fikrinin dağ, geldi hem yüksek gibi.

3365. Görme alçak, gördüğün alçaklığı,
Onladır gör, fazl u rahmetler çığı.

Fikrinin dağ, bakma yüksek olsa da,
Dalga vursun, orda alt üst olmada.

Sen ki Ken'ân'sın, neler ben söylesem,
Sen inânmazsın, nasihat eylesem!

Ken'ân'nın duymaz kulaklar, sözleri,
Mührü vurmuştur ya, Hakk'ın elleri.

Va'z nasihat, mühre etmezken nüfuz,
Bir hadîs hiç, Emr-i Hak var, kuşkusuz.

3370. Belki sen Ken'ân değilsin, var ümît,
Bir sözüm var söylerim, sen gel işit.

Son desen, idrâk edersin sen bunu,
Bârî gel sen, gör şu âhir bir günü.

Hem bugünden, belli olmuştur sonu,
Gafletinden etme sen, kör göz onu.

Mutluluk bulmuş muhakkak, son gören,
Sürçmez aslâ, böyle bir yoldan giden!

²⁸⁰ "Bugün Allah'tan başka koruyucu yoktur..."
(Hûd, 42-43)

İstemezsen böyle düşme, kalkma sen,
Kâmilin yol toprağından sürmelen.

3375. Olgunun yol toprağından sürme et,
İş ve güçsüz varsa baştan, at da git!

Bir çıraklık üze olsan, iğne sen,
Zülfikâr olmuş olursun, bil hemen.

Sürme et, seçkin ayaktan toprağı,
Hem yıkar, hem artırır aydınlığı.

Göz ki nûrlanmış, diken yerken deve,
Hem dikendendir, o gözler görse de.

BİR KATIRIN: "BEN YOLDA GİDERKEN
ÇOK DEFÂ KAPANIYORUM, SEN İSE
DÜŞMÜYORSUN, BUNUN HİKMETİ
NEDİR?" DİYE BİR DEVEYE SORMASI,
DEVENİN DE ONA CEVÂP VERMESİ

Bir katır varmış, buluşmuş bir deve,
Çünkü onlar birleşip varmış eve.

3380. Der katır: "Yüz üstü hep yerlerdeyim,
Hem pazar, düzlük ve hem köylerdeyim!

Dağdan inmişken, etekler üzre ben,
Korku dolmuş yol, benim elbet düşen.

Sanki düşmezsin, yüzüstü yerlere,
Hem temiz cânında, devlet bir kere!

Hep atarken ben muhakkak taklayı,
Diz ve ağzım, kandan almıştır payı.

Eğrilir sırtın semer, yük yanyatar,
Sâhibim değnek vururken, cân yakar.

3385. Sanki döndüm, ben de ahmak insana,
Tövbe bozmuş, döndü suçlardan yana.

Şeytânın, olmuş oyuncak tövbesi,
Gafletindedir kırık, bak tövbesi.

Bir topal beygir, eğer taşlıksa yer,
Çok ağır yükten tökezlerken düşer.

Tövbe bozmuştur, o ters hûy sâhibi,
Baş, ayak gaypdan tokatlar yer gibi.

Sonra tekrâr yönlenirken tövbeye,
Der de "tuh" şeytân, bozar olsun niye?

3390. Aklı azdır, tövbe bozmuş kimsenin,
Kibri çok, düşmânıdır nimetlerin.

Benzerin mü'min, senin elbet deve,
Düşmedin dizüstesin, artık yere.

Hem neyin var, düşmedin âfetlere,
Sürçmedin yüz üstü, düşmezsin yere?"

"Hak verir elbet saâdet" der deve,
"Senle ben çok farklıyız, " söyler deve.

Dik başım, gözler görür, elbet yüce,
Kim görendir, pek emindir öylece.

3395. Dağda görmüştüm, etek saklar neyi,
Her çukur, düzlük, görürdüm her şeyi!

Böyle görmüş, her ne vardır Hak eri,
Başta görmüş, sonda görmüş işleri.

Yirmi yıl önlerde olmuş, her ne var,
Gördü has kul, bildi mutlak âşikâr.

Sâde kendin gördü sanmaktan sakın,
Şark ve garbın neyse, görmüştür bakın.

Nûr, onun gönlünde bulmuş yurdunu,
Hem neden dersin? Vatan sevmekti bu!

3400. İşte Yûsuf, önce görmüş düşte yâ,
Ay, Güneş hep, secde kılmış olmada.

Girdi onyıl, belki hem çok önceden,
Karşılasmış oldu gör, Yûsuf hemen.

Boş değil "Yenzur binûrillah"²⁸¹ şu söz,
Nûr-u Hak koymuş, felekler üzre iz.

Ey katır; yok gözde Hakk nûru denen,
Hayvânî hislerle, bağlandın hemen.

Göz zayıf, yalnız, önündür gördüğün,
Sen zayıf, rehber zayıftır, bildiğin.

²⁸¹ "Mü'min kavrayışından çekinin, çünkü mü'min Allah'ın nûruyla bakar." (Hadis-i Şerif)

3405. Göz, ayak, el üze rehber olmada,
Yer basılmış hem, basılmaz olsa da.
Bir de parlaktır gözüm, sen söyledin,
Yaratılmam pek temiz olmuş dedin.
Çünkü dersin, ben helâl evlâdıyım,
Yok zinâdan doğma, yok kâfirliğim.
Şüphesiz sen, bir zinâdan doğmasın,
At, eşekten, yay ve ok çarpık kesin!”

DEVENİN CEVÂPLARINI KATIRIN
TASDİK ETMESİ

Der katır hem: “Doğru dersin sen hele,
Söylüyorken, göz de dolmuş yaş ile.”

3410. Ağlayıp düşmüş, ayak öpmek için,
Der: “Seçilmiş bendesiyken Rabbimin!
Yok ziyân, elbet kerem etsen hani,
Lûtf olur, sen bellesen bir kul beni.”
“Sen kusur ikrâr edip durdun hele,
Vaktin âfat var ya, kurtuldum bile.
Ettin insâf, hep belâlar gittiler,
Önce düşmân, sonra dostluk ettiler.
Hep fenâ hûylar, bütünden iğreti,
Asli bedlik, hâl, inât, inkâr kötü.

3415. Hem fenâlık iğreti, ikrâr eden,
Koştu, imdât bekliyorken tövbeden.
Âdem'in hem, sürçmelerdir iğreti,
Hem yetişmiş tövbenin has niyeti.
Hakk'a isyân, aslî hûydu İblîs'e,
Tövbenin imkân, erişmez herkese!
Haydi git! yoktur cehennem, yok âteş,
Yırtacak hayvan da yok, yok dişleyiş.
Git ki buldun, şimdi devletler hemen,
Kendin attın, hep saâdet içre sen.

3420. “Fedhulî fi ibâdî”²⁸² artık senin,
“Vedhulî cenneti” gel gir, sen hemin!
Kullarından olmanın, buldun yolu,
Gizli yoldan, cennetin aldın yolu.
Doğru yol dersin, hidâyet eyle de,
Tuttu elden, hem götürmüş cennete.
Nâr idin sen ey azîz, oldun ya nûr,
Hem koruktun, bir üzüksün, tat bulur.
Sen ki yıldız, şimdi oldun bir güneş,
Mutlu ol, bilmekte Hakkin yok ki eş!

3425. Hak ziyâ sen, Ey Hüsâm, gel et murât,
Kendinin baldan, sütün sen havza kat!
Süt bozulmaktan ki, kurtulsun hele,
Hem o lezzet, büsbütün artsın hele!
Süt havuz, varsın Elest deryâsına,
Hem deniz olsun, bozulmak yok ona.
Baldan ummân var, havuz olmuşsa yol,
Bitmiş âfet, sâde sâflık bilmiş ol.
Kükre, Hakk'ın aslanı çıksın göğe,
Nâran ersin, hem bütün yüksekliğe!

3430. Hem usanmış cân ki, almazmış haber,
Fare, aslan, kükreyişten bîhaber!
Gönlü engin kimseler, bilsin hele,
Yaz ki sen ahvâli, altın harf ile.
Câna, cân katmış olan söz, Nil suyu,
Görse kıptî, Ey Hüdâ ver kan huyul!

BİR KİBTİNİN BİR SİBTİYE:
“DOSTLUK VE KARDEŞLİK HAKKI
İÇİN KENDİ NİYETİNE NİL'DEN BİR
TESTİ SU DOLDUR DA AĞZIMA
TUT KI İÇEYİM” DEMESİ

Ben ki duydum, geldi Kibtî Sibtîye,
Hem hakaret üzre gelmiş hâneye.

²⁸² “Salih kullarımın arasına gir, Cennetime gir!”
(Feccr, 29-30)

- Der ki: "Oldum ben senin bir yoldaşın,
Şimdi muhtâc olmuşum var sen düşün!
3435. Etti Mûsa, hem okur sır doğruyu,
Biz içerken oldu hep kan, Nil suyu.
Sıbtîler, Nil'den içerler sâf suyu,
Bağlamış göz, bizce kan olmuştu su.
Kiptiler kalmış susuz, hep ölmeye,
Belki bahtsızlık bu suçtan gelmede!
Gel de bir tas Nil'de su doldur sana,
Eski dostun içsin ondan, ver bana!
Hem senin tas, dolsa bir kan olmadan,
Sâf kalır, kalkar sihirler ortadan.
3440. Ben senin elden, tutup içsem suyu,
Kim uyar, kalkar, biter gam korkusu!
Sıbtî der ey cânımız, cihânımız,
Ey gözüm, hizmet olur imkânımız.
Arzunuz, artık sevincimdir benim,
Ben kulun, gâmin da âzâd eyleyim.
Sıpti doldurmuştu, Nil'den tas hemen,
Azıcık içmiş ağza tas almış iken;
Eğdi; tastan, "gel de artık iç" dedi,
Hem su, artık simsiyâh bir kan idi.
3445. Eğdi kendinden tarâf kan, oldu su,
Kıbtî kızmış, öfkelenmiş doğrusu.
Bir sâat durmuş ve geçmiş, öfke hiç,
Sonra der Sıbtî: "Büyüklükten kılıç,
Çâre yokmuşmuş düğüm çözmek için?"
Der: "İçer her kim, inânmıştır bilin.
Fir'avn'dan ayrılanlar, muttakî,
Oldular onlar da Mûsa öyle ki!
Kim ki Mûsa'dan, içer artık sudan,
Ayla sulh et, gör gelir mehtâb, inân!
3450. Hışm eder oldunsa artık kâmile,
Göz için, çok perdeler çektin bile.
Geç gazâptan, göz açıp sen, mutlu ol,
İbret al dosttan ve üstâtlıkla dol!
- Kaf kadar küfrün senin, hem var iken,
Peykim oldun sen benim, bilmem neden?
Dağ geçer, olmaz muhakkak iğneden,
İplik olmaz olsa, dağ geçsin neden?
Dağ olan küfrün erit gel tövbede,
Mağfîret câmindan iç lezzetle de!
3455. Nil ki kâfirler için olmuş harâm,
Hîle yapmandan içilmez, böyle câm.
Her düzen, hem hîle, halk etmiş Hüdâ,
İftirân olmuştu hîlen, iftirâ.
Uy Mûsa'ya, hîlenin yoktur sonu;
Hîleniz yel ölçmedir, sen bil bunu.
Güç mü var Nil, emri terketsin ve bu
Hem de, kâfirler için versin suyu?
Sen de, ekmek yer sanırsın kendini,
Cân verip yersin, yılanlar zehrini.
3460. Nerde ekmek, cânının olsun gıdâ?
Allah'ın var emri, isyân ortada."
Mesnevî duymak ve görmek isteyen,
Anlaşılmaz iman etmezsen inân.
Hem kelâm, sır, hikmeti sandın kolay;
Hem ağız, duysak, kulaklar alsa pay!
Hem gelir lâkin, masaldır dinlenen,
Tek kabuktur, anlaşılmaz iç denen.
Bir güzel örtükse hep çarşaf ile,
Hem de senden yüz dönüp gizler hele!
3465. Yâ "Kelîle Dinme," yâ "Şehnâme" de,
Saydığın Kurân mı, ahmak söyle de?
Çekse Allah, bir inâyet sürmesi,
Belledin gerçek, mecâz olmuş nesi?
Miskle, pislik, bir burunsuz oldu mu?
Eşti onlar, çünkü hiç almaz koku!
Hem okur kim Kur'ân'ı, bitmiş melâl,
Hem usançlar yok ederken, işbu hâl.
Şeytânın, bitsin dilersen vesvese,
Hak kelâm derman olur, kalbin sese.

3470. Azcık âteş var iken, söndürmede,
Birdir idrâr, hem su, gerçeklerle de!
Vesvas âteş üzre, idrâr, suyla denk,
Uyku örnek, derde vermiştir âhenk.
Hak ki sunmuş, tertemiz rûhtan suyu;
Bir ilâhî söz alır hattan suyu!
Gitti kalmaz, rûhda hiç bir vesvesen,
Gerçeğin yol, bahçe buldun, gül veren.
Hak kitâbindan, kim almış kokmayı,
Çay ve bağlar verdi zevkten uçmayı.
3475. Sen de sandın böyle, kâmil görkemi,
Mânevî yüzler de hepten, böyle mi?
İşte, Peygamber de hep hayrettedir:
"Ümmetim gerçek yüzüm bilmez, nedir?
Hem nasıl, görmez olur halk benden nûr?
Hem de, nûrumdan güneşler nûr bulur!
Nûru görmüşlerse, şaşkınlık nedir?
Vahye yüz der, gerçeğin yüz gizlidir!"
Ehli şirk, hepten bedâva görmesin,
Sizce ayken, onca bir sistir kesin!
3480. Sence dâne, has ve ham, varken tuzak,
İçmesin artık şarap, kalsın uzak.
Hem bakarlarsa, der ki Rabbim hep sana,
Bir hamamdan bir nakış denmiş ona.
Taptığın sûret, bakan cânsız resim,
Çifte ölmüş göz bakar, görmektesin.
Hem takindın, terbiyen nakş üzre, sen,
İltifât etmez deyip, hayret neden?
Hem resim vermez cevâp, dersin neden?
Ben selâm verdim, o almaz bil ki sen!
3485. Hiç de oynatmaz sakal, yok mertliği,
Huzra vardım, ben yapıp yüz secdeyi.
Hak ki, dıştan sallamaz baş öyle de,
Kul için, kalben de zevkler vermede.
Sallasan baş, hiç kalır yüzler kere,
Cân ve aklın, sallayıp hep zevklere.
- Gayretinden, akla hizmet eylesen,
Doğru yoldan, yol açar olmuş hemen.
Şimdi hiç baş sallamaz, Allah sana,
Baş olanlar üzre başsın, baksana!
3490. Gizli şeyler ihsân etmiştir Hüdâ,
Baş eğer dünyâlı artık, ortada.
Öyle kıymet vermiş, ondan bir taşa,
Altın olmuş, yükselip çıkmış başa.
Damlacık, lûtfuyla dönmüş inciye,
Hem değerden alttadır, altın niye?
Ten ki toprak, Hak verir kuvvet ona,
Ay için üstâd, cihângir baksana!
Saltanat tılsım ve ölmüş bir nakış,
Onda göz, ahmak için bir aldaniş.
3495. Hem bakar, göz kırttı sanmış, aldanan;
Ahmağın olmuş defil, varlıklaşan.
-
- KİBTİNİN SİBTİDEN HAYIR VE
HİDÂYET DUÂSI TALEP ETMESİ
-
- Der ki Kibtî: "Gel, duâ et sen bana,
Bir siyâh kalp var, ağır yok, baksanal!
İstesen artık açar gönlün kilit,
Bir güzellik bulsa ben, çirkin, işit!
Meshe uğrarken, olur bahtın güzel,
Bel ki şeytândır, melekten almış el!
Meyve vermiş hurma, bir dalken kuru,
Meryem'in elden alır olmuş koku.
3500. Secde Sibtî, eylemişken söylemiş,
Gizli, âşkâr, bilmiş Allah'ım demiş.
Sâde huzrun kul, duâ etmektedir,
Hem duâ senden, icâbet sendedir.
Önceden duâyâ, döndürmektesin,
Sonradan ihsâna erdirmektesin.
Önce sensin, öyle yâ âhir de sen,
Bir hiçiz, hem ortada bir hiç denen!

- Böyle söylerken, leğen düşmüş yere,
Hem o, kendinden geçerken bir kere.
3505. Sonra dönmüş, geldi artık kendine,
Her ne yapmış, elde hep, oymuş yine.
Yalvaran Sıbtî'ydi, coşmuş Kıbtî de,
Ânsızın, bir nâra atmış Kıptî de!
Der: "Yetiş iman nedir, göster bana,
Küfrümün zünnâr kesilsin, baksanal
Bir alevdir, saldılar hem cânıma,
Şeytânî cândan erip ihsânına.
Dostluğun artık güvencemdir benim,
Hamdulillah, tutulmuştur elim!
3510. Sohbetin bir kimyâ olmuştur bana,
Ellerin, gönlümde gezmiş baksanal
Sen ki, cennetten uzanmış bir fidan,
Ben yapıştım, çekti cennetler de ben."
Sanki bir sel, kaptı birden bak bana,
Çekti, mertlik okyanusundan yana.
İçmek isterken, yanaştım ben sele,
Gerçeğin deryâyı daldım, küp ile.
Hem de Sıbtî, doldurup iç söyledi,
Şimdi Kıbtî, yok suyun kıymet dedi.
3515. Şerbeti içtim denilmiş: "İşterâ,"
Yok ki mahşer, yok susanmak hiç bana.
Çeşme, ırmak üzre su vermiş olan,
Gönlümün kaynağı oymuş coşturan!
Öyle himmet buldu gör, yanmış ciğer,
Hep, sular gelmiş olur, hâkir meğer!
"Kaf, ha, yâ, ayn, sâd"²⁸³ ibâdet ehline,
Vâde sâdik der, delil onlar yine.
Yetmişim der, vastasız yönlenmişe,
Döndüren bendim, sebepsiz her işe.
3520. Yetmişim, ekmek de yokken, doymana,
Hem de, askersiz gelip bey olmana.

Hem bahârsız, gül ve nergisler veren,
Hem kitâpsız, ustasız, ilm gönderen.
Kâfiyim ben, tuttum ekmeksiz seni,
Ordusuz şâh, eylerim elsiz seni.
Hem de Mûsa'ya asâ, kuvvet veren,
Hem de, Fir'avn üzere gâlip gönderen.
Nûr verip, parlakça Mûsa'nın ele,
Bir tokat atsın, güneş hiçtir bile!

3525. Eylerim, çöpten desen bir ejdehâ,
Doğmamış elbet yılan hiç, böyle yâl
Nil için kan, aslâ katmam öyle ki,
Kudretimden eylerim hep, kan ne ki?
Neş'eden gam eylerim ben, Nil gibi,
Kurtulur kalmaz ki zevkin mektebi!
Sonra versen, tâzelik imanına,
Hem de Fir'avn'dan beziş ermiş sanal
Rahmetin Mûsa, gelir görmektesin,
Kan aksan Nil, su dolar bilmektesin.
3530. Sen tutar olsan gönülden ip hele,
Sen de, zevkin Nil, kan olmazmış bile.
Niyyetim imkan ki cândan isterim,
Kan o tûfândan da, su içsem derim!
Hem nasıl bilmiş olurdum, hûyca ben,
Tebdîl eylersen olurdum, Nil hemen.
Kendi görmemden akan Nil: İşte ben,
Sâbitim, ben, başka görmüşler hemen.
Enbiyâ, dünyâ çeker tesbîh demiş,
Bizce dünyâ, bir büyük cânsız imiş.
3535. Hep cihân, aşk, hem de, ihsân, der Nebî,
Başka göz baksın, ölüm, cânsız gibi.
Yer ve gökler, hep döner tesbîhle de,
Taş ve kerpiçten, duyarlar nükte de.
Cümle eşyâlar, avâm, baksın ölü,
Çok tuhaftır, halkta gözler örtülü!
Aynı şeydir, biz bakar olsak mezâr,
Evliyâ görmüş, çukur yâ, lâlezar!

²⁸³ Tevbe Süresi'nin başındaki harfler.

Der ki millet: "Hak Nebî gülmez niye?
Neş'e sunmaz, zevki göstermez diye!"

3540. Der ki haslar: "Bilseniz sizlerle de,
Sizde gözler, öyle hâller görmede.
Siz de bir ân, bizce bakmak olsa yâ,
Hem de pek çok neş'e sunmuş **"Hel etâ!"**²⁸⁴
Sen bakarken ters görürsün armuda,
Önce, alttan bak, hakikât ortada!
İşte armut, varlığımın vehmimiz,
Bak yukardan her şey eski, eski iz.
Orda kalmışsan, dolar her yer inân,
Hem hışım, akrep; diken, öfken, yılan!
3545. İnmiş olsan hem ağaçtan bir yere,
Sen kavuştun hurilik, hizmetlere.

KÖTÜ KADININ KOCASINA:
"BU HAYÂLET ARMUT AĞACININ
ÜSTÜNDE İKEN GÖRÜNÜYOR, O
ARMUT AĞACININ ÜSTÜNDE İN Kİ O
HAYÂLET ORTADAN KALKSIN" DEMESİ

Bir kadın, oynaşla birlik istiyor,
Hem nikâh ehliyle birlikken diyor.

Der ki: "Daldan armut almak isterim,
Ey benim, tâlihçe yâr olmuş erim."

Yükselip hem, öyle çıkmışken dala,
Hem bakarken, başlatır bir ağlama.

Der ki: "Ahlâksız herif ârsızlığın,
Kim bu lûtfî, böyle pis iş, yaptığın?"

3550. Sen onun altında oldun bir kadın,
Hem meğer sen, belki gerçek zennesin?"
"Öyle şey yok, belki dönmüştür başın,
Burda hiç bir kimse yok, boş uğraşın!"
Der kadın: "Kalpaklı kim üstündeki,
Durmadan hep, ünleyip söyler ne ki?"

²⁸⁴ "Allah, bugünün şerrinden onları korumuş,
kalplerine bir sevinç vermiştir." (İnsan, 11)

"İn ağaçtan, ey kadın artık dedi,
Hem başın dönmüş, bunaksın," söyledi!

İndi daldan, bey çıkar artık dala,
Hem kadın, yatmış yâ, oynaş kol kola.

3555. "Kim o kaltak hem senin üstündeki?
Bir adam var senle, bir maymun neki?"
"Yok diyor yok, burda tek yalnızca ben,
Hem senin baştır dönen, bilsen hemen."
Hem adam sormuş olurken kaç kere,
Hem kadın, suç yüklemiş, yüksek yere.
"Armudun üstünde deyyus ben hemi,
Hem de yanlış, görmüş oldum öyle mi?
İn de bak! Yok burda benden başkası,
Hep hayâldir, armudun aldatması!"

3560. Bir nasihat, öğrettiştir her şaka,
Bakma dıştan dîn, nasihat vardı yâ!
Aklı kit hep, böyle bir armut arar,
Böyle armut, başka bir armut sunar.
İn ki armuttan, başın dönmüş senin,
Göz kararmış, fazladır sersemliğin.
Böyle armut, sende benlik vehmidir,
Onla olmak hem, bütün şaşlık verir.
İnsan armuttan inerken, işbu hâl,
Göz, fikir, söz, eğrilikten yok mecâl!

3565. Sen inersen, armudun tâ göklere,
Yükselir bir mutlu daldır, bir kere!
Benliğin vehminden insan, öyle de,
Rahmetinden, Hak güzel dal vermede.
Varsa artık sende alçak bir gönül,
Doğru görmek hassası, Hak verdi bill
Doğru görmek, hep kolay olsun peki,
Mustafâ Hak'tan görüş ister mi ki?

"Doğru görmek, sen nâsib et, Ey Hüdâ,
Doğru göster her ne var, Yâ Rabbenâ!

3570. Üstte hem, altlarda mevcût zerreyi,
Aynı göster, sende mevcût gerçeği.”
İn ağaçtan, sonra tekrâr çık ona,
Bak değiştirmiş Hüdâ'nın feyzi yâ!
Sen ağaç örnek, Mûsa'ya dönsene,
Hem tecellîden o nûr, daldır yine.
Hem tecellî, âteşi yakmaz varı,
“Şüphesiz ben Allah'ım” der dalları.
Gölgenin altında, istekler tamâm,
İşte Hakk'ın kimyâ olmuş, böyle tam.
3575. Varlığın, o benliğin olmuş helâl,
Gördüğün yüksek sıfâttan, Zülcelâl.
Eğriler düz, Hakk'ı göstermiş ağaç,
Kök ki sâbit, gökte dal, sermiş ağaç.

MÛSA ALEYHİSSELÂM
KISSASININ SON KISMI

- Aldı Mûsa çok haberler, vahy ile,
Eğridir sen geç, düzel denmiş hele.
Ten ağaçtır, sanki asâyı Mûsa,
Emr olunmuş, elden at, gitsin asâ!
Hayr u şerler meylin olsun gör hele,
Sonra tekrâr, emri Hak'tır al ele.
3580. Atmadan, yalnız sopaymış, elde o,
Aldı Allah emri, bulmuş hoşluğu!
Önce daldan oydu, hem yaprak döken,
Sonra sunmuş mû'cizât, hayret veren!
Oldu hâkim Fir'avn ehlinde de,
Hep sular kan, başlamış baş dövmede.
Hem ekin gitmiş, yemiş, yutmuş böcek,
Bitti mahsûl, kaldı kıtlık, ölme tek.
Bakmış elbet, anlamış neymiş sonu,
Geçti kendinden, du'â bulmuş onu!
3585. Hem cemâat, doğruluk bulmaz diye,
Bunca gayret, bunca mû'cizât niye?

- Nûh'a uy denmişti, Allah'tan ona,
İşte son neymiş, gerek yok bakmana.
Görmemezlik eyle, bil sen, sonda ne,
Emri var, elbette boş olmaz yine.
Vardı isrârında hikmet, ortada,
Hep inâtlardır, belirmiş olmadı.
Hem hidâyet, hem dalâlet Hak diyor,
Fark edilsin böyle hâller istiyor!
3590. Varlığın maksat, sıfâtlar sunmadır,
İmtihân elbet öğüt, azdırmadır.
Şeytân, azdırmak için uğraşmada,
Şeyh, hidâyet isteyip, hak sunmada.
Hem belâlar der, gelip vermiş hüznün,
Kıbfî gitsin, Nil de olmuş kan bütün!
Tâ ki Fir'avn, kendi huzra varmada,
Baş eğip, Mûsa'ya yalvarmıştı ya.
Bizde yüz yok, söylesin bir söz size,
Biz ki yaptık, yapma sultân sen bize!
3595. Parçalanmış kalmışım, red eyleme,
Nâz ve izzet dolmuşum, sert söyleme.
Merhamet dolsun, dudaklar söylesin,
Ağzı bağlansın belânın, Ey Emîn!
Der ki: “Yâ Rab! Aldatır Fir'avn bizi,
Mümkün olmaz, aldatır olsun sizi!
Hîle yapmış, ben yönelttim hîleye,
Karşılık versem mi, bilsin aslı ne?
Hem de mekrin, hîlenin tam aslı biz,
Yerde varlık neyse, almış gökten iz.”
3600. Derki Allah: “Bir köpektir deymez o,
Bir kemik at, geç uzaktan bilmez o!”
Haydi oynat sen asânı öylece,
Toprağın yok ettiği, ersin güce.
Hem çekirgen, hep yanıp olsun siyâh,
Halk da görsün, hem nedir Emr-i İlâh!

- İhtiyâcım yok, sebeplerden yana,
Hem sebepler örtü, gerçek bulmana.
Tâ müneccim, yüz döner yıldızlara,
Bak tabîat aşkı yön, dermanlara.
3605. Hem münâfiklar, tamâhın sevk ile,
Bulmamaktan, korkarak gelsin ele.
Etmeden kulluk, yıkanmaz kim ki var,
Bir cehennem lokması, rızkın arar.
Halkta cândır, sanki otlar bir kuzu,
Hem yemek yer, hem yenilmiş doğrusu.
Hem koyun otlar, kasaptır mutlanan,
"Biz için otlar, semirtmiş" der inân!
Sen yiyip içsen, cehennem cümlesi,
Sen, cehennemler için oldun besil!
3610. Gel yayıl, bir hikmetin otlakta sen,
Kalp güzelleşsin, gelişsin gör hemen.
Ten için yersen, yasak kor hikmete,
Rûh ki tâcir, tense hep yol kesmede.
Yol kesen ten, hem yanıp, kül olsa da,
Rûh mumun çok, parlamışlar vermede.
Sen şuursun, her ne var örter onu,
Yok sapıtmak, saçmalık, bilmez sonu!
Şehvetin bir perdedir, afyon kadar,
Akli çok şaşkınlaşır, bil âşikâr!
3615. Sanma sarhoş eyleyen, yalnız şarâp,
Cümle şehvet, akli bağlar oldu hep.
Hiç şarâp içmezdi şeytândır uzak,
Kibr ve inkâr, mestliğin olmuş tuzak.
Dendi sarhoş, çok gören bir kimseye,
Mis, demir, altın görünmüş var diye.
Şimdi Mûsa, sözde son yok söyleyen,
Sen dudak oynat, yeşersin, yer hemen.
Emre Mûsa uydu, artık yeryüzü,
Yemyeşil, sümbül, başaklar örtüsü.
3620. Kıptiler, kıtlıkta bir hayvân gibi,
Saldırır nimetlere sırtlan gibi!
Doğdu ihsân, orda birkaç gün ki bak,
Doydu insan, doydu bundan, dört ayak!
Doydular, bolluk ve nimet buldular,
Hep zarûret gitti, âsi oldular.
Bir Fir'avun'dur nefis, hiç doymasın,
Eski küfr, isyan, akıldan geçmesin!
Yok güzellik, düşmeden nefis âteşe,
Yoksa kor, gelmez demir dövmek işe.
3625. Yok itâat tende, açlık yok iken,
Hem soğuktan bir demir, dövmekte sen!
Ağlayıp, inlerse bir nefis, sen inân,
Akli çoklar, olmaz aslâ müslümân!
Kıtlık ânında, Fir'avn ister neyi?
Yalvarır Mûsa'ya, sunmuş secdeyi!
İhtiyâçtan kurtarır olsun azar,
Merkebin yük atsanız siz, çifteler.
İş biter, ermiş olurken maksada,
Hep unutmuş, ağlamak yok ortada.
3630. Bir şehir var, orda eğleşmiş biri,
Görse rüyâsında, bir gün her yeri;
Başka bir yer görse, has, çirkin dolu,
Hem unutmuş yurdu, sanmış yurdu bu.
Tâze bir yerdir demez, olmaz benim,
Hiç demez, yurdum değil, ben nerdeyim?
Sanki yıllar burda geçmiş, bellemiş,
Sanki aklından benim yurdum demiş.
Şaşmayın hiç, rûh unutsun gaybı hem,
Meyli, dünyâ üzre yönlendikçe tam.
3635. Bir bulut gizler sanarsın yıldızı,
Uyku gizler, görmenin bağlar gözü!
İşte rûh, bir çok mekânlar yoklamış,
Çok makamın toz, hatırdan çıkmamış.

Çünkü insan gönlü etmezden temiz,
Eskiden bulmak için bir sâde iz;
Kalbi rûhun uç verir, etsen cihâd,
Sırrı yırtar, ön ve son olmuş azâd.

İNSANIN YARATILIŞININ BAŞINDAN
İTİBÂREN HÂLLERİ VE MENZİLLERİ

Rûh ki önden geldi cânsız iklime,
Sonra dönmüştür nebâtın âleme.

3640. Hem geçer yıllar, nebâtın gövdede,
Önce cânsız âlemi bilmezse de.
Hem nebâtın, düştü hayvâniyete,
Yâda gelmez, hem nebâtiyette ne?
Sâde bir meylin, bahâr, açsın çiçek,
Bir özel meyl, bir heves vardır demek.
Her çocuk, meyl eyler elbet anneye,
Annenin süt meylini bilmez niye?
Her mürîdin meyli vardır şeyhine,
Sevgi taşkın olsa, bundandır yine.
3645. Cüz-i akl yön eylemiştir külliye,
Gülde dal oynar, gör oynar gölgeyi!
Gölge yok olsun, bilir has gölgedir,
Sonra anlar şeyh, muhabbet, sır nedir!
Bil ki elbet, şans bol, has kimse sen,
Dal kururken, gölge olmaz depreşen.
Verdi Allah emri, insan etmede,
Âlemi hayvâniyet gitmiş öte.
İnsan iklimden geçip, iklimlere,
Hem ilim, akl geldi hem kâmil yere.
3650. Önceden mevcût akıllar, hâtıran,
Gitti bilmezsin, değişken her bir ân!
Hırsla dolmuş aklı, geçmiş olsanız;
Çok şaşkırtan yüz akıl, sunmakta iz!
Hem unutturmuş olan her bir şeyi,
Öyle koymazmış, unutmuşsan neyi!

Hem de, tekrârdan bölerken uykuyu,
Bir uyan, başlar meğer gülmek hûyu.
Rüyâ gördüm, hem keder, hem neydi gam,
Hem unuttum doğru, düzgün hâldi tam.

3655. Cümle illet, cümle gam, olmuş hayâl,
Ben neden fark etmedim, gelmiş hayâl.
İşbu dünyâ, bil ki sen, rüyâ gibi,
Düş gören, sanmış rüyânın yok dibi!
Ansızın gelsin sabah, görsen ecel,
Hile, zân zulmet için vermez ki el.
Gördü mevkîlerde, başlar gülmeye,
Çünkü önden gâm, keder etmiş diye.
Düşte görsen, has ve çirkin neyse var,
Gelse mahşer, hep olurlar âşikâr.
3660. Hem cihânın uyku, yapmış her neyi,
Âşikârdır, hem uyarsın her şeyi.
Sanma yaptım, ben fenânın tâbiri,
Burda uykun, var rüyânın tâbiri.
Bir esîr varken, sitemler eyleyen,
Düş yorarken ağlayış, lâıyk hemen!
Ağlayış dert, gam ve elbet inleyiş,
Bir uyanmak, mutluluk gelsin demiş.
Kim ki Yûsuf, postu, durmaz parçalar,
Bil ki kurt olmuş, uyanmış oldular.
3665. Hûyların bir bir olur, kurt benzeri,
Öfkesinden parçalar, her bir yeri.
Sen kısastan sonra ölmüşsen hele,
Bil ki kan yatmaz, berât yoktur, bile!
Âlemin hâlden kısastır bir düzen,
Âhiret bitmez oyundur, belle sen!
Hak bu dünyâ der oyun, âhret için,
Hem cezâlar, görkemiymiş gayrinin!
Hem cezâ, hem görkemi kovmak için,
Bir hadım etmek, budur, sünnet bilin!

CEHENNEMDE BULUNUP EHL-İ
CEHENNEMİ AZAP VERECEK OLAN
MAHLÛKÂTIN AÇ OLUP: "YÂ RABBÎ;
BİZİM RIZIKLARIMIZI BOL OLARAK
BİZE ULAŞTIR" DİYE YALVARMALARI

3670. Yok ki Mûsa sözlerin elbet sonu,
Otlasın koy sen, eşekler, koy onu!
Hepsi, has otlar yiyip beslenseler,
Hem cehennem kurdu, et bulmak diler!
Cümle kurtlar, gör ki hep feryâttalar,
Hep eşekler, onların rızıktır meğer.
Has nefes kimyâsı ağzından çıkar,
O nefes, merkep bulup insan eder.
Sen cömertlik üzre, dâvet eyledin,
Hem eşek bilmez, tâlihsizdir kesin!
3675. Nimetinden yorgan at, ört onları,
Hem de, gaffet uykusuymuş sonları!
Uykudan sıçrar ve kalkar oldu mu!
Yok ki sâki, gördü sönmüştür mumu!
Onlar azgın, sen de hayretlerdesin,
Orda hasretten şarâb içmekteisin!
Adlimiz, çıkmış olurken meydâna,
Bed ve çirkin, erdi lâyıktan yana.
Apaçık görmezdiler, bir Padişâh;
Gizlidir, ammâ berâberdir o şâh!
3680. Sende mevcût rûh ve hem aklın bile;
Görmedin hiç, hiç görünmezdir hele!
Hem görür, bilmiş senin her hâlini,
Hem sükûn, hem varsa, her ahvâlini.
Çok acâyip rûh, akıl vermiş olan,
Var, sayarsın sende olmazdan inân.
Kim ki gaffet eyleyip, yapmış kötü,
Aklı töhmet eyleyip, saymış kötü.
Gaffetin aklından üstün ey denî!
Sendedir, görsen, ayıplar hep seni.
3685. Gâfil olmuş olsa hem, aklın eğer,
Hep ayıp derken, kinar, hem silleler.
Gâfil olmaz olsa, nefsin aklına,
Hem nasıl suç işletir, cinnet sana.
Oldu aklın, şimdi usturlap gibi,
Onla oldun, hak güneşler talibi!
Aklının hal, keyfiyetlerden geçer,
Hiçti sağ, sol, ard ve ön bilmez meğer!
Keyfiyetsiz bir yakınlık, sır iken,
Allah'ın hâl, keyfiyetsiz, bilki sen!
3690. Parmağın oynar, o sağ soldan değil,
Ön ve ardından gelen, hâlden değil.
Uyku, ölmek vakti, gitmiş cânlılık,
Sen uyansan, orda gelmiş cânlılık.
Hangi yoldan, kıprayış gelmiş ona?
Olmasın, hiç fayda vermezdir sana!
Gözde nûr, gelmez ki yönlerden sana,
Geldi nereden? Hangi yönsüzden yana.
Halk edilmiş neyse, yönlerden gelir,
Emr-i Hak gerçekte yönsüzlüklemdir.
3695. Ey güzel bil, sen cihetsiz emri de,
Şüphesiz Allah, cihetlerden öte!
Emrinin âlemlerin, yoktur yönü,
Allah, aklın, hem de, cânın üstünü.
İlgisizlik yok ki, mahlûktan O'na,
Keyfiyetsizdir bu ahvâl, baksana.
Ayrılık yok, yok visâller rûha hiç,
Zânda durmaz, böyle hâllerden hariç.
Ayrılıktan, başka artık bul delil,
Ayrılık, visâl, hatâ silmez ki bil.
3700. Sen uzaksan aslâ, dâim iz ara,
Sende erlik, peyle yol vuslâtlara!
Nerden anlar aklımız neymiş bağı?
Bildi bir bağ, birleşip ayrılmışağı!
Bir vasiyet, eylemiştir Mustafâ,
"Vasfa girmez belleyin" Zât-i Hüdâ.

Anlaşılmak, mümkün olmuş her şeye,
Bakmamız yetmez ki, Allah görmeye.

Hem düşüncen, zânda bir tek yol demiş,
Bunca binler perde, Hakk'ı gizlemiş.

3705. İşte gör bir perde örtmüş herkesi,
"Hakk'ı gördüm," sâde bir vehmin ses!

Hem de, Peygamber gidermiş vehmini,
Böyle hem, pâk eylemiş idrâkini.

Çünkü Allah, bir edepsiz vehmine,
Hişm edip, hem âdîlikler vermede.

Eğdirip baş, hem atar en alçağa,
Yükselir oldum sanır, alçaklığa!

Lâyık iş, artık budur sarhoş için,
Farkı var, bilmez ki yerler, göklerin!

3710. Hak'ta kudret, çok gariplik var, düşün,
Hep azâmetler nedir, siz kaybedin!

Kim kemâlinden düşünmüş Hakk'ı tam,
Hep döker, kalmaz sakal, saç yitti hem.

Derse cândan: "Bende yok övmek payı,"
Övgünüz bilmez, rakam, hâd saymayı."

ZÜLKARNEYN'İN, KAF DAĞINA VARIP:
"EY KAF DAĞI; HAKK'IN SAN'ATININ
AZÂMETİNDEN BİZE BAHSET"
DEYİNCE, KAF DAĞININ: "ALLAH'IN
AZÂMETİNİN SIFÂTI BEYÂN EDİLEMEZ.
ONUN KARŞISINDA IDRÂKLER, YOK
OLUR" CEVÂBINI VERMESİ

Gitti Zülkarneyn, varıp Kaf'tan yana,
Çıktı zümrüitten o dağ hep meydana!

Halka olmuş, âlemi sarmıştı o,
Kaldı hayretlerde hep şaşkındı o.

3715. Der ki: "Sen dağsın o dağlar neydi yâ?
Başka dağlar, bir oyuncak âdetâl!"

Der ki Kaf: "Dağlar alır benden damar,
Bende kıymet, onların yok âşikâr.

Her şehir saklar, alıp benden damar,
Hem cihânın çevre, benden bağ sunar.

Hak murât etmişse, elbet zelzele,
Ben damarlar oynatırsam, emr ile.

Bir şehirden, oynar artık bir damar,
Kahrımız, deprem sunar, hep âşikâr.

3720. Dur desin Hak! Hep damar sakinleşir,
Başka bir emr üzre durmuş, bekleşir.

Ben ki merhem misliyim, iş işlerim,
Akla benzer, söyletir söz, söylerim.

Yer buharından diyenler zelzele,
Akli ermezden bu söz, gelmiş hele."

BİR KARINCA KÂĞIT ÜSTÜNDE
GİDERKEN KALEMİN YAZIŞINI GÖRÜP,
ONU ÖVMEME BAŞLADI. GÖZÜ
DAHA KESKİN OLAN BAŞKA BİR
KARINCA: "ASIL PARMAKLARI ÖV,
ZİRÂ HÜNER ONLARINDIR" DEYİNCE
ONDAN DA AYDIN GÖZLÜ BAŞKA BİR
KARINCA: "BEN KOLU ÖVERİM; ÇÜNKÜ
PARMAKLAR ONUN FER'İDİR" DEDİ.

Bir karınca gördü yazmış bir kalem,
Söylemiş bir dostu artık sırrı hem.

Çok acâyip, nakşı yazmıştır kalem,
Çizdi bir çok fesleğenler, gül, susam.

3725. Der böcek: "Yazmış sanatkâr parmağı,
Hem kalem hiçtir ve olmaz ortağı."

"Parmağın iş yok demiş, yapmakta kol,
Buldu ondan, hem açılmış nakşa yol!

Böyle çok söz söylenirken baştaki,
Oydu mutlak, orda onlardan zekî.

"Bir hüner var maddeden, siz görmeyin,
Uyku, ölmek gelse, kudretsiz bilin.

Sûret ancak gjysi say, say bir asâ,
Has nakışlar, rûh, akıllar yapmasa.

3730. Olmasın Hakk'ın ki, yardım kudreti,
Rûh ve aklın bir ölü, yok nisbeti.
Hak, akıldan alsa, yardım olsa yok,
Hep zekâ gitmiş ve ahmaklıksa çok!"
Gördü Zülkarneyn ki, Kaf söz söyledi,
İnciler, sözden deler olmuş idi.
"Şimdi Hakk'ın sırlarından söylesen,
Hak sıfatlardan haber ver, söz bilen.
Haydi git sen, güç mü var söz etmeye,
Kimsenin elden de, gelmezdir diye.
3735. Yok cesâret, bir kalem yazsın O'nu,
Sayfalar üstünde, bildirsin O'nu."
Der ki Zülkarneyn: "Bilen, ey bilgili,
Destanından bir ufak söz etmeli."
"İşte üç yüz yıl genişlik bir saha,
Allah'ın karlarla dolmuş, dağıdı yâ!
Hiç hesâpsız dağ ki, dağlar üstüne,
Örttü karlar, yağdı karlar üstüne.
Kar yağar olmuştu, Hak kardan dağa,
Kar, soğukluk, indi son dağ olmağa.
3740. Kar dağın üstünde olmuş, başka dağ,
Hak'ta kudretten büyümüş başka dağ.
Böyle vâdi olmasın, şâhım iyi,
Hem cehennemler yakar, gör cümleyi!
Kim ki gâfil, kar dağymış, böylesi,
Yakmasın tâ, ermişin sır perdesi.
Hem cehâlet yansımaz, yağmazsa kar,
İştiyâktan, hem bütün Kaf'lar yanar.
Kahr-ı İlâhîde, ateş, zerre pay,
Alçağın islâhta, sen bir kamçı say.
3745. Allah'ın kahr âteşi şiddetçe çok,
Pek serin lûtfunca, hiç bir hükmü yok!
Keyfiyetsiz, mânevî bir mertebe,
Önde art da, zıt oluş birlik gebe.

Görmediysen gerçeği, noksân ki sen,
Aklı halkın, arpa say sen, zerreden.
Aybınızdır bilme dîn, âyet asıl,
Dîn semâsin kuş, çamur, geçsin nasıl?
Kuş gelip dönsün, dolaşsın, tek hava,
Onda varlık sâde şehvet, hem hevâ.

3750. Hayrân ol bak! Yok, evet neymiş, bırak,
Rahmetinden, bir binek versin de bak!
Sen acâyip bilmeden, âciz isen,
Hem, tekellüf eyleyip, kaldındı sen!
Sen, hayır der, Hakk'ı inkâr eylesen,
Kahrı Hak örter ve kalmaz penceren.
Hayrân ol, kal! Her tarâftan, öyle ki,
Allah'ın yardım, çıkıp gelsin, peki!
Hayrân olsan, varlığın, yok eylesen,
Böyle yapsan, doğru yoldur istenen!
3755. Hak büyüktür! Titreyip dön sen O'na,
Zor biter, kalmaz ki güçlük, hiç sana!
Hem büyüklük, inkâr etmişler için;
Lutfü, ihsân, meyvesiymiş âcizin!

CEBRÂİL ALEYHİSSELÂM'IN
PEYGAMBERİMİZE (S.A.V.) KENDİSİNİ
MELEK SÛRETİYLE GÖSTERMESİ

Mustafâ söyler iken Cebrâil'e;
"Ey Azîzim, sen esas sûret ile!
Gel de, kimsen, âşikâr göster bana,
Ben de hayrân seyredip, baksam sana."
"Hiç tahammül eylemezsin, sen bana,
His hafif, hem yufka, pek güçtür sana."

3760. "Hem meleklikten sıfat, göster ki sen,
Anlasın, yoktur tahammül, his denen!
İnsanın ten, duygular noksânsa ne,
Gönlü saklar, bir büyük mizâç yine!
Rûh, beden olmuş demir, taş benzeri,
Taş, demir almış yâ, bir çakmak yeri.

- Taş, demir, olmuş âteşten, bir sebep,
Od, peder, annenle doğmuş kahri hep.
Hem de âteştir sıfât, tenden hele,
Od saçar, tenler dolarlar, kahr ile.
3765. Saklıyor ten, İbrâhim'den bir ziyâ,
Bil bu yüzden, âteşin burç öldü yâl”
Der Nebî, hep böyledir Hakk'ın sesi,
“Öncünün biz, arkadan tâkipçisi.”
Çift çekiç hükmündedir, hem zâhiren,
Bil demir, madenlerin kuvvetli sen.
İşte, insandır cihân fer'i, fakat,
Hep cihânın aslıdır, sunmuş sıfât.
Dış yüzünden, gör sinektir dertlenir,
İç yüzün gökler delip geçmektedir.”
3770. Hem Nebî, görmekte isrâr eyledi,
Az görünmüş, yırttı dağlar heybeti.
Bir kanat kaplardı, şark, garp, bilki sen
Gör Nebî hayretle kendinden geçen!
Gördü, kendinden geçer olmuş Nebî,
Hem kucaklar Cebrâil, insan gibi.
Onda heybet, hem gerek eller için,
İltifât etmek, özel dostlar için.
Şâh otursun tahta, bir bak dört yanı,
Var çavuşlar, bil ki insan azmanı.
3775. Sivri uç mızrak, kılınç, almış ele,
Görse titrer, kükremiş aslan bile.
Onların sestem, silahtan öyle ki,
Heybetinden korktu cân, titredil!
“Burda şâh var” söylemek ister gibi,
Bir haberdir: “Burda şâh var” der gibi.
Halkta mevcût, kibri terk etsin diye,
Terkedin denmiş olur, hem kin niye?
Hem mehâbet, gösteriş şart fitneye,
Dur demiş, nefis, fitne az yapsın diye.
3780. Bir düzendir şehre, bir şâh korkusu,
Emniyet gerçekte âsâyîştî bu.
- Böyle nefslerden de, millet kurtulur,
Şâhda heybettir gelir, mâni olur.
Şimdi dön, bak, has olan alsın sıra,
Hem kısas, heybet, bulunmaz onlara!
Öyle has mecliste, hiç kalmaz kısas,
Orda ney, çeng var ve yoktur başka ses.
Hep davul, kösler çalarlar cenk günü,
Has nedimler olsa, var çengin ünü.
3785. Hep hesâp, divân gerek âvâm için,
İşretin meclis olur, gülyüzlerin.
Zırh ve kalkanlar gerektir, harb için,
Saz, ipekler, süsleriymiş işretin!
Ey cömert, bahsin meğer, gelmez sonu,
Doğru neymiş, Hak bilir gerçekte bu!
Cibril'in rüyetle his, güçsüzcedir,
Ahmed'in hem hissi ten, kabrindedir.
Hem büyük varlık, değişmez hâlde de,
Hak katında, hep sadakat mevkide!
3790. Sâde tendir, her değişmekten mekân,
Rûh ki bâkî, bir güneştir parlayan.
Olmamış şark, garplı artık, bilki sen,
Hem değişmekten uzaktır, rûh denen!
Has güneş, mest olmaz aslâ zerreden,
Aklı yitmez, hiç mumun pervânenen.
Ahmed'in ten, rûhda bağlar gizlidir,
Hep değişmezlik, cisim hem tendedir.
Hem de dertten, hastalıklardan hele,
Bak sıfâtlardan beridir, cân bile.
3795. Kudretim yok, rûhu vâsfetsen hele,
Söylesem, Kevn ü Mekân hep zelzele!
Hem, perîşân olsa, bir ten tilkisi,
Cânının, aslanlarda mevcut uyksu.
Uykulardan, işbu aslan hep öte,
Pek şefiktir, gördüğün heybetle de.
Uykudaymış, gösterir aslan hele,
Cümle itler sandı, ölmüştür bile.

- Varsa âciz, kimde güç var yetmede,
Yağma var, kimler, cesâret etmede.
3800. Geçti kendinden ki Ahmed, baktı da,
Varlığın uman, köpükten coşkuda!
Ay, avuçlar misli, nûrlar saçmada,
Elsiz olsun, kıymeti yok, burda da.
Bir kanat açmışsa Ahmet, bil ki sen,
Cebrâil baygın kalır, sonsuz hemen.
Geçti Ahmed, Sidre'den elbet yine,
Hem makâmı Cebrâil olmuşsa ne?
Derdi Ahmed: Uç kanatlan gel bu dem,"
Der ki: "Git, git, ben refâkât eylemem!"
3805. "Gel, felekten perdeler yakmış olan,
Seyrimin, artık nihâyet gelmeden!"
"Ey benim has nûrlu yoldaş, bil ki tek,
Bir kanat çırpar isem, yandım demek!"
Verdi hayret, içre hayret, hem mesel,
Hâs bulan kul, hâslığından buldu el.
Burda kendinden geçiş, bir tür oyun,
Sende kaç cân var ve cânın varsa sun?
Cebrâil sen, hem şerefsin, hem yüce,
Sen ne mumsun, olmadın pervânece.
3810. Yansa mumlar, seslenir pervâneye,
Hiç çekinmez yanmadan, pervâne de.
Ters olan sözdür sözün, sen gel de göm,
Aksi yâ, aslan, eşek çün, eyle yem.
Saçma söz yaymış, tulum gel bağla sen,
Saçma sözlerden, dağarcık açma sen!
Göz desen, yerden öte geçmez, deme,
Ters gelir, gerçek bu sözler, söyleme!
Gel de, ters davranma, dünyâ ehline,
Sen konuksun ey garip dost, bil yine!
3815. Onların ey yurda konmuş dost, işit,
İstenen her neyse ver sen, râzı et!
Şâha varmak üzre gelmiş, vakte dek,
Reyliden, hem Mervliden hoş ol ki tek.
- Vakte Mûsa, Ey Hüsâmeddin hemen,
Devrinin Firavna, nâzik söyle sen.
Kaynayan yağ üzre, dökmüşsen suyu,
Hem ocak, kaplar harâp bil doğruyu!
Söyle nâzik, gayri sözler söyleme,
Sözlerin hem, vermesin hiç vesvese.
3820. Oldu akşâm, söz kısalsın, sus ki sen,
Asra sâhip, asr uyandırmış olan.
Kil yiyen var, methedip göster şeker,
Yumşayıp sen, verme artık kil meğer!
Harf ve sestem, yoktu ammâ al-verin,
Hem de sen, cân sözlerinden bahçesin.
Sözle olmuş tebligât, merkep başı,
Korkuluk, çok kimseyi etmiş şaşî.²⁸⁵
Hem bakanlar, Mesnevî bir fıkra der,
Bir yenilmiş koç olup, tersten gider.
3825. Harfle, sûret mânânın bağlardaki,
Merkebin baş bil dikilmiş bağdaki.
Hak ziyâ olmuş Hüsâmeddin bu yâ,
Merkebin baş, al ve dik sen tarlaya.
Merkebin baş, hem yüzülmüş olmada,
Başka bir şân buldu, artık tarlada.
Ey Hüsâmeddin şekil biz, rûh senin,
Yok, hayır, yanlış dedim, senden bütün.
Gökler övmüş, bir güneşsin şüphesiz,
Tâ ebed sürsün, cihânda övgünüz.
3830. Yerde hem, göklerde hürmet eylenen,
Her gönül bir, kible bir olsun hemen.
Ayrılık kalsın ve şirk yok olsa tek,
Mânevî varlıksa, bir vahdet demek.
Bende rûh, elbet tanırken rûhunu,
Hem hatırlar geçmişinden, birdi bu.

²⁸⁵ Eskiden tarlalara ölü hayvân başı dikip kuşları ürkütürlerdi.

Rûhumuz, Harûn, Mûsa bil, birleşen;
Sütile, baldır birleşirken kaynaşan.

Az tanır, ammâ gelir inkâr eder,
İnkâr elbet, birliğinden perdeler.

3835. Az tanırlar, ekserî inkârdalar,
Hişm edip, her zevki ondan aldılar.

Hem bu yüzden, rûhça kim olmuş fenâ,
Kalktılar, elbet Nebî inkârına.

Böyle çok şeyler, okurdun gel oku,
Bir de gelsen “**Lemyekün**”lerden²⁸⁶
oku.

Ahmed'in nakş, hiç cihâna gelmeden,
Vasfi, kâfir muskası olmuş hemen!

Böyle bir zât var yakın, gelmektedir?
Hem hayâlından yürekler titreşir!

3840. Secde eyler derdiler: “Rabbim meğer,
Tezce gönder” der, duâ eylerdiler.

İsmi Ahmed'ten diler, onlar zafer,
Cümle düşmân, alt edilmiş her sefer.

Nerde korkunç harbi, açmış olsalar,
Ahmed'in yardım, olur olmuştu yâr.

Nerde vardır hasta, hem hepten topal,
Bir anılsın, gör şifâdan bir misâl!

Yolculuk ânında, kalplerdeydi bu,
Sûreti, kalp, ağz, kulaklar dopdolu.

3845. Her çakal bulmaz ki gerçek sûreti,
Bir hayâldir, eylesinler nisbeti.

Nakşı vursun, bir duvarlar üstüne,
Hem duvar, kalbiyle dökmüş kan yine.

Bir güzel hâl verdi, hem sûret oda,
Hem de kalleş yüz de, kalmaz ortada.

Sen temizler üzre, birkez baksana,
Hem duvar, çift yüzlülük ârdır ona.

Övmeler, yükseltmeler gitmiş yeke,
Hem Muhammed, geldi görmüşken bile.

3850. Kalp bir altın, âteşi görsün: Kara;
Yok ki imkân, kalpte yol yok onlara!

Kalp, mihenkten, iştiyâktan bahseder,
Uymuşun kalbi, dolarken şüpheler.

Cümle, gâfiller kanarlar hîleye,
Başlar artık, şüphe baş göstermeye.

Tam ayar olmazsa altınlar eğer,
İmtihân dersen, mihenk ister miler?

Kalp, mihenk ister muhakkak, sürmeye,
Kalplığın, durmaz gelir göstermeye.

3855. Kalpte gerçek gizleyen, olmuş mihenk,
Yok mihenklik, hem ne ilmin, nûr demek.

Kaltabandan vasfi gizler aynalar,
Hiç mihenklik vasfını sunmazdılar.

Ayna olmaz, bir münâfıkmiş meğer,
Ayna dersen, aynalık bulmaz ki yer!

* Doğru sunmuş ayna, varken yok nifâk,
Bitti cilt, “**Vallâhü âlem bilvifâk!**”²⁸⁷

DÖRDÜNCÜ CİLDİN SONU

²⁸⁶ “Açık deliller geldi de, onlar küfürlerinden vazgeç-
mediler...” (Beyyine, 1)

²⁸⁷ “Allah her işin doğrusunu daha iyi bilir.”

MEVLÂNÂ
MESNEVÎ
5

ÖNSÖZ²⁸⁸

BİSMİLLÂHİRRAHMANİRRAHİM

Ancak O'na dayanır ve O'ndan yardım dileriz. Kalplerin anahtarı O'nun nezdindedir. Yaratıklarının en hayırlısı Muhammed'e (s.a.v.), bütün âl'ine ve ashâbına rahmet dileriz.

Bu, Mesnevî defterlerinin ve mânevî beyânâtın beşincisidir; şunu bildirir: “Şerîat muma benzer, yol gösterir. Fakat mumu ele almakla yol aşılmış olmaz. O mumun ışığında yol'a düzöldün mü, işte bu gidiş tarîkattır, maksadına ulaştın mı o da hakîkattir, bunun için: “Hakikatler meydanda olsa idi şerîatlar ve yollar bâtil olurdu” denmiştir. Nitekim bir bakır kimyâ ile altın hâline gelse veyahut aslında altın olsa idi, artık onun için, ne kimyâ ilmine ihtiyâç kalır ve ne de o ilme iksîr ile muâmele görmesine lüzum kalırdı. Kimyâ ilmi “Şerîat”tır, bu ilme göre iksîr ile muâmele görmek de “Tarîkat”tır. İşte bu sebeple: “Ulaşılacak şeye ulaşıktan sonra delîl aramak da, ulaşmadan delîli bırakmak da kötüdür.” denilmiştir. Hâsılı şerîat, hocadan veya kitaptan (İlm-i Kimyâ'yı öğrenmeye benzer. Tarîkat, ilm-i kimyâya göre eczâların kullanılmasıyla iksîrin elde edilmesi ve bakırın iksîre sürülmesidir. Hakîkatse bakırın hâlis altın olmasıdır. İlm-i kimyâ'yı bilenler, biz bu bilgiye sahibiz diye sevinirler. Kimyâ san'atıyla meşgul olanlar da, biz böyle işler yapıyoruz diye sevinirler. Hakîkati bulanlar ise, biz altın olduk, bilgiden de kurtulduk, işlemeden de biz Hak hürleriyiz, diye sevinirler. **“Her zümre nâîl olduğu şeyle ferâhlar, sevinir.”** (Mü'minûn, 53) Yahut da (Şerîat) tıb bilgisine benzer. (Tarîkat) o ilme göre perhiz etmektir,

²⁸⁸ Bu beşinci ciltteki önsözün Mevlânâ'ya ait olmaması ihtimâl dâhilindedir.

Konya Mevlânâ Müzesi'nde mevcûd el yazma nüshanın 5. Cildin önsözü tezhipsiz ve yazılan yazı hat itibâriyle de değişiktir. Bu nüsha, Kültür Bakanlığı tarafından aynen basılmıştır. Oradan durumu görmek mümkündür. Hakikat ilmine vâkıf olanlara, şerîat gereksizdir dercesine bir ifâde mevcûttur ki, bu, Mevlânâ'nın inâncına tamamen zıttır.

Meşhur Mesnevî mütercimi R.A. Nicholson, İranlı Prof. Fûrzanfer, Şefik Cân, bu önsözün Mevlânâ'ya ait olmadığını söylemekte. Abdalbâki Gölpınarlı kesin fikir beyân etmemekle beraber, bu hususu Dibâce Şerhinin sonunda ifâde etmiştir.

ilâçları almak ve kullanmaktır. (Hakîkat) ise ebedî sıhhati bulmak ve dolayısıyla bu ikisinden de kurtulmaktır. Bir insan ölünce, şerîat ve tarîkat ahkâmı ondan kalkar. Ölen o kimse hakîkate ulaşmışsa: **“Keşke kavmim, Rabbim beni ne yüzden yarlıgadı, bilselerdi”** (Yâsîn, 27) diye nârâ atar. Eğer hakîkate ulaşmadan ölmüşse: **“Ne olurdu, amel defterim verilmeseydi; hesâbım nedir, bilmeseydim; keşke ölüm beni büsbütün öldürseydi de bir daha dirilmeseydim. Malım mülküm beni kurtarmadı, bana bir fayda vermedi; gücüm kuvvetim bitti”** (Hakka, 25-29) diye bar bar bağırır. Şerîat ilimdir, tarîkat ameldir. Hakîkat ise Allah’a ermektir.

“Artık kim Rabbine kavuşmayı ümid (ve arzû) ediyorsa güzel bir amel işlesin ve Rabbine ibâdetle (hiçbir kimseyi ve hiçbir şeyi) ortak tutmasın.” (Kehf, 110)

Allah’ın rahmeti, yarattıklarının en hayırlısı Muhammed (s.a.v.) ‘e, âl’i ve ashâbının üzerine olsun.”

Bismillâhirrahmânirrahîm

Şâhı yıldız, bak Hüsâmeddin diyor,
Mesnevî'den beş yazılısın istiyor.

Hak ziyâsın, Ey Hüsâmeddin ki sen,
Hem sefâ üstâdının, üstâd hemen.

Halkta gözler perdelenmiş olmasa,
Anlayış kit, hem zayıflık bulmasa;

Meth ederdim layığındır, ben seni,
Başka sözler, söyleyim derken hani.

5. Yutmamış yont, bir doğandan lokmayı,
Suyla yağ karmak gerek olmuş payı.

Sen övülse, boştu zindân ehline,
Methi bildirsek rûhâni bezmine!

Hem cihân ehline dersek, pek zarar,
Sırrı aşk say, gizlerim ben âşikâr.

Övgü, gaybın perdeyi yırtmak demek,
İhtiyâçsızdır güneş, şerh eylesek.

Hem güneş övmek, övüştür kendini,
Gözlerim aydın, çapaksız der hani.

10. Hem güneş güçsüz, deyip zem eyleyen,
Gözlerimden ben körüm, dersin hemen!

Sen hased etsen de mes'uttur güneş,
Öyleler var, merhâmet et sen beleş.

Güç mü var, gözden güneş gizletmeye,
Tâzedir hep, yok gücün pörsütmeye!

Nûru sonsuz, muktedir az vermeye,
Mevkisinden güç mü var indirmeye?

Hep haset etmek küçültür hamili,
Bir ölümdür, görme alçak kâmilî!

15. Kadri yükselsin fakat almaz akıl,
Şeyhinin hayranıdır elbet fodul.

Âcze düşmüştür akıl, şerhinde hem,
Âcizim ammâ, gerektir söylemem.

Hepsi elbet anlaşılmaz bir şeyi,
Terke yer yok, anlaşılmaz nükteyi.

İçmemişsen, sen bulut tûfânını,
Bulman imkânsız, su terk imkânını!

Sırrı özden koymamışsan ortaya,
Dön kabuktan, tâzelikler sunmaya.

20. Hem, makamın üzre sözlerdir kabuk,
Halk için hep sâde bir içtir, ufuk!

Arşa nisbet, alçacıktır gök denen,
Bir yığın toprak için, yüksek hemen.

Vasfı durmaz söylerim, hasret duyan,
Çekmesin hasret gelen talip hemen.

Nûru Hakk'sın, cânı çektin Hakk'a sen,
Halksa tutsak, şüphelerdir vehm ilen!

Sende hoş nûr, sürmedir kör gözlere;
Çeksel, görmek çıkar yükseklerle!

25. Fare olsun, nûru sevmez olsa bak;
Nûru bulmuştur meğer keskin kulak!

- Göz zayıflar, gezseler zulmette de,
Yok, tavâf, iman denen meşâlede.
Dîni nûrdan kısmet almaz kimseler,
İnce, müşkil, bağ görünmüş nükteler!
Böyleler açmaz güneş varken gözü,
Hem dokurlarken hüner, yok gündüzü.
Benzemezler hurmaya yükselmede,
Köstebek onlar ki, yerler delmede.
30. İnsanın dört vasfı var cân sıkımda,
Aklı germiş, durmadan çarmıhta da.
“DÖRT KUŞ AL, ONLARI YANINDA
TOPLA” ÂYETİNİN TEFSİRİ
- Ey güzellikten güneş, vaktin Halîl;
Yolkesen dört kuş bu, sen öldür çekil!
Çünkü bunlar kargadır, gel duy sözü,
Hep akıldan, oyduklar aklın gözü.
Tende dört kuştur, Halîl’in kestiği,
Kesmeler, rûh üzre yol açmış iyi.
Ey Halîl; has, çirkinin bağdan hele,
Baş kesip sen, aklı kurtar, al ele!
35. Sen bütündensin, sıfatlar cüzlerin,
Çöz ayak, artık ayaklar hep senin.
Cümle âlem senle ermiş rûhlara,
Ordunun tek atlı, destek onlara!
Çünkü ten, dört hûyda bulmuştur durak,
Hûyların ad; fitne salmış kuştı bak!
Halka, sonsuz cânlılık ister isen,
Sen uğursuz dört kuşun var, kes hemen.
Gel dirilt bir başka tür ver âşikâr,
Gelmesin en sonda onlardan zarar.
40. Yol kesen dört kuş ki, mânâlarla da,
Milletin gönlünde, yurtlar kurmada.
Herkesin gönlünde sen, oldun emîr,
İsminiz, “Hakk’tan halîfem” söylenir!
- Kes başından sen, şu cândan dört kuşu,
Halk da, sonsuz ömre ersin, doğrusu.
Kaz, horoz, hem karga, tâvus işte hâl,
İnsanın dört hûy için, olmuş misâl.
Hırs ki kaz, elbet horoz, şehvet demek,
Mevki tâvus, karga çok ömr istemek.
45. Karga ister bir ömür, sürsün ebed,
Hep umar bir ömrü o, görsün ebed.
Hırsı temsil eylemiş kaz dâimâ,
Her ne bulsun, yutmak ister oydu yâ!
Öylelerdir durmadan yer, işte bu,
Duydu tek bir söz “kûlû” hem “veşrabû!”²⁸⁹
Hep kazar ev, yağma eylerler yeri,
Hep dağarcık doldurdu işleri.
Hem dağarcık, has ve çirkin doldurur,
İnci olsun, dâne olsun, yol bulur.
50. Başka ortaklar gelir yerler diye,
Yaş, kuru yükler dururlar heybeye.
Vakti dar, fırsatsa az, bak korkmağa,
Her ne bulmuşlar atarlar koltuğa.
Yağmalar bir kimse vardır, bak ona,
İtimât etmez odur, sultânına.
Gör ki mü’min, itimât etmişti yâ,
Ömrünün her rızkı, Hak’tan bulmada!
Hem emindir, korku duymaz yağmadan,
Şâhının var kahrı, düşmândan inân!
55. Hem emindir hiç üşüşmez kimseler,
Hiç hücûmdan korkmamıştır böyleler.
Bildi mutlak Padişâhın adli var,
Kimsenin yoktur sitem görmüştüler.
Şüphesiz sâkin durur yok tezliği,
Bildi yitmez, hem nâsib olmuş neyi.
Sabrederler, bıkmadan onlar düşün,
Tok göz onlar, ihsân etmişler bütün.

²⁸⁹ “Yiyiniz, içiniz, fakat israf etmeyiniz!” (Araf, 31)

Hem yavaşlık, bil ki Allah nûrudur,
İvme, tezlik şeytânın düsturudur.

60. Verme der şeytân: "Fakirlik ortada,"
Sabrının beygir sürüp, çatlatmada!
Der ki Kur'ân: "Bil ki şeytân ürkütür,
Yokla tehdîd eyleyip, cân ürkütür.
Korkutur tezlik, harâm, has bilmeden,
Hep sevâp, sabrdan uzak eyler neden?"
Şüphesiz kâfir, yemekten bıkmıyor,
Dîn zayıftır, tense; "ben doymam" diyor.

EBÛ HÜREYRE'NİN RIVÂYET ETTİĞİ:
"KÂFİR YEDİ BAĞIRSAKLA MÜ'MİN
İSE BİR BAĞIRSAKLA YER" HADİSİNİN
BUYURULUŞUNDAKİ SEBEP.

Birtakım müşrik gelip Peygamber'e,
Akşam olmuş biz, konuk der sizlere,

65. "Ey kerîm sensin konak, her bir yana,
Biz konuk olmak için, geldik sana.
Biz açız, elbet uzaktan gelmişiz,
Fazl, kerem nûrunla parlat, isteriz!"
Der Nebî: "Yârân gelin, taksim edin,
Çünkü benden aldınız siz, feyzi dîn!"
Şâh hûyundan hûy, sinerken orduna,
Hem bu yüzden, ok atar düşmânına.
Şâhta hiddetten, kılıç vurmaktasın,
Yoksa kardeşken neden hiddetlesin?
70. Aynı hiddet, salladın on batmanı,
Bin günâhsız kardeşin, varken hani.
Şâhta tek rûh, ordu dolmuş aynı rûh,
Bir sudur rûh, suysa mecrâdır gürûh.
Şâhda rûhun su, dolarken tat ile,
Cümle çaylar, aynı tat almış ele.

"Halk, şâhin dînden ve meşreplerledir."
Söz "Abes"²⁹⁰ şâhi olandan gelmedir!

- Seçti Ashab bir konuk, almış biri,
Bir konuk var hem büyük, tenden iril
75. Pek büyük, mescitte kalmış oldu yâ,
Benzemiş, diplerde kalmış, tortuya!
Hem gidenlerden o, tek kalmış idi,
Tam yedi sağmal davar, gelmiş idi.
Hem, yemek ânında gelmişken davar,
Hep sağılmak üzere mevcut oldular!
Kıtlığın şâhmış, Oğuz'dan Uc gibi,²⁹¹
Cümle ekmekten yemiş içmiş idi.
Ehli Beyt hepten de kızmışlar ona,
Çünkü hep süt beklerirler, baksana!
80. Mide olmuş bir davul, şişmişti de,
On sekiz ferdin yemek, tek mîdede!
Yatma vaktiyken ki yatmış gece,
Hem halâyık, hırsla kapu örtmede.
Hem dışardan, attı zincir üstüne,
Öfkelemiş öyle dertlenmiş yine!
İhtiyâç var istemiş çıksın gece,
Sancı tutmuş kâfiri, bilmem nice?
Fırlamış, çıkmış yataktan, öyle bir,
Attı el, bakmış kapu zincirlidir.
85. Hîlekâr uğraştı, zincir çözmeye,
Türlü hâller vermemiş imkân niye?
Hem daralmış, dar gelir olmuş oda,
Hayret etmiş, çâre yoktur ortada.
Çâre olsun der, seçerken uykuyu,
Gördü kendin düşte, virân yerde bu!
Fikri virân olduğundan, öyle yâ,
Bir vîrân yer, gösterir olmuş rüyâ.
Gördü kendin öyle bir vîrânede,
İhtiyâç var, başlamış def' etmede.

²⁹⁰ "O kaşlarını çattı, o a'mâ yanına geldi diye" (Abese 1,2). Birinci mısra Hadis-i Şerif diye nakledilir.

²⁹¹ Uc, Oğuz'dan yemeye doğmayan bir kişi!

90. Tam uyanmış, yer yatak pislik seli,
Hem utanç, hem ızdırâp etmiş deli!
Tam rezîllik, toprak örtmez bir kere,
Hem köpürmüş, çoştı yüzbinler kere!
Hem uyanmaktan benim uyukum beter,
Orda yersem, burda pislikmiş meğer!
Hep içinden vâ y u evvâh gütmeye,
Sanki kâfir, kabr de feryâd etmede.
Bekliyor bir ses ve hem bitsin gece,
Kapu açşınlar, o bekler öylece.
95. Beklemiş, bir ok olup, çıksam dedi,
Ben görünmezden meğer kaçsam dedi.
Söz uzundur ben kısalttım öyle ki,
Yol açılmış, olsa, kurtulmak ne ki!

PEYGAMBERİMİZİN ZİNCİRİ ÇÖZEREK
KAPİYİ AÇIP KENDİNİ GİZLEMESİ

- Kalktı erken, geldi açtı Mustafâ,
Gösterir yol, öyle ki nûr-i sefâ!
Açtı, kendin gizlemişken, öyle yâ,
Hem belâ bulmuş odur, âr duymaya.
Gây e serbest yollanır olsun hemen,
Açtı gitsin, kimseler hiç görmeden.
100. Yâ, girip gizlendi yoktur ortada,
Yâda, Settâr ismidir, örtmüş Hüdâ!
Bâzan örtmüş oldu, Allah'ın boya,
Bâzı bakmış göz için, bir perde yâ!
Tâ ki görmez olsa hasmı ortada,
Hak'ta kudret, her şeyin üstünde yâ!
Mustafâ bilmişti, gerçek hâli ne,
Rabbi'nin istek olur mâni yine.
Böyle hâlden önce, yol gösterdiler,
Bir çukur var, düşme sen gel derdiler.
105. Hem hatadan önce, göstermiş yolu,
Kuy'ya düşmekten çekip almakta bu!

Vardı düşmânlık, dönüşmüş dostluğa,
Var vîrânlık, sen de mâmûr olmağa!
Hem yatak pis, öfkedir hizmetçide,
Sundu alçaltmak için Peygamber'e.
"Böyle yapmış, der misâfir baksana!"
Âlemin rahmet, bakıp gülmüş ona!
Der: "Getir sen şimdi artık ibriği,
Ben temizlersem olur, elbet iyi!"

110. Sıçramış herkes o ân Allah için,
"Bizde cân, ten kurbânın olsun senin!
Hem temizlik, lâ yık olmuş bizlere,
El yaparken, gönle yer yok bir kere.
İşte Hak etmişti ant, ömrün için,
Sen hilâfet şâhısın, kürsündesin!
"Biz senin hizmette bulduk şan, şeref,
Sen yaparsan, bizlerin bitmiş hedef!"
Der Nebî: "Bildim bu gerçek, öyledir,
Ben yıkarsam, siz bilin hikmetledir!"
115. Duydular hep, öyle bekler oldular,
Sırrı çözmek üzere artık, durdular.
Hem temizler oldu, ciddiyetle o,
Yok ki hiç, taklîd, riyâ, Hak emri bu!
Gönlü der olmuştu, elbet sen yıka,
Şüphesiz, hikmet bütünden hârikâ!

O MISÂFİRİN DÖNÜP GERİ GELMESİ,
KIRLETTİKLERİNİ RESÛLULLAH'IN,
MÜBÂREK ELLERİYLE YIKAMAKTA
OLDUĞUNU GÖRMESİ

- Kâfirin var armağan bir heykeli,
Yitti, yok! Artık karârsızdır eli.
Kaldı der hem, yattığım has hücrede,
Ben unuttum, kaldı put hücremde de!
120. Yaptığımdan, gerçi ârlanmakta bu,
Heykelin hırsıyla, ejder doğrusu!
Put için koşmuş olurken hücreye,
Gördü, Peygamber durur olmuş niye?

- Bir Resûl, hem Allah'ın kudret eli,
Pis yıkar, Hak saklasın nûr elleri!
Hep hayâlden çıktı put, yoktur ferî,
Geldi, üst baş yırttı coşkun, her yeri.
Elle şaplaklar durur, dövmüş yüzü,
Çarpa durmuş taş, duvar görmez gözü.
125. Burnu kan, baş, tam yarılmış, kan akar,
Hem Nebî dönmüş acır, mahzûn bakar!
Attı nârâ, toplanır halk orda da,
"Durmayın, ey halk diyor olmakla da.
Ey akılsız baş ve ey nûrsuz sine,"
Der, vurur olmuştu yumruk kendine.
"Secde etmiş, hep cihân secden ile
Ey büyük zât, ben ki mahcûbum hele!
Küllesin hem, sen uyup, Hak emrine,
Ben ki cüz'üm, hem de, çok zâlim yine!
130. Küll ki titrer korkudan Allah için,
Ben ki cüz'üm, emre isyânlar niçin?
Her zamân yüz döndüren olmuş göğe;
Kiblesin sen, bende bak yüzüzlüğe!"
Çırpınışlar, haddi aşmış oldu da,
Hem kucaklar oldu cândan Mustafâ.
Okşayıp, artık sevindirmiş onu,
Göz açıp, kendin tanıtmiş en sonu!
Ağlamaz olsun bulut, gülmez çemen,
Ağlamazken, yok bebek süt anneden!
135. Tâze doğsun, yol nedir bilmiş bebek,
Ağlayışlar, anneden şefkât demek!
Bilmedin sen, dadının, dadiydı Hak;
Ağlamazdan süt verir olmak, uzak!
"Ağlasınlar" Hak buyurmuş düş ize,
Ver kulak, ihsân sütün versin bize.
Hem bulut ağlar, güneş yakmışsa var;
Hep hayat gelmiş, bu çiftten âşikâr!
Hem güneşten, dökmesin yaş bir bulut,
Ten, âraz nerden bulur olmuş umut?
140. Hem harâret, hem de ermezden meme,
Erme imkânsız olur, dört mevsime.
Yaş buluttan, od güneşten gelmede;
Hem cihânın ağza, bir taç vermedel!
Aklının vardır güneş, sen yaksana,
Göz buluttur, ağlayışlar ver ona!
Bir bebek ol, ağlayan gözler gerek,
Mânevî zevk öldürür, ekmek yemek!
Tende yapraklar açar, olmuş yemek,
Cânda hep yaprak döker, gör öylecek!
145. Cânda rızksızlık, bedenden rızkımız,
Ten zayıflar olsa, ruhtur zevkimiz.
"Borç verin" der öyle hem, Allah bana,
Tâ gönülden, yüz çemen açsın sana!
Borç verip sen, hep azalt dur lokmayı,
Gözlerin alsın, görünmez yüz payı.
Ten boşaltır, olsa bir kez pislîği,
Mânevî misk, doldurur ten inciyi.
Cümle pislikten temiz olmuş beden,
Hak; temizlik üzre lâyük eyleyen.
150. "Sen riyâzet etme" der şeytân sana,
"Pişmân olmak yok, gerek yok korkuna.
Hep heveslerdir gider, birden erir,
Pişmân olsan hiç, bu hep dert gösterir.
Hem ye şundan, dizde kuvvet öyle yâ,
Bir ilâçtır, hem de, derdinden devâ.
İç ki şundan, rûha merkeptir tenin,
Ten alışkin, vaktidir aş vermenin.
Sen alışsan, aç kalırsan, ten yiter,
Kalpte dert, beyninde dertler, buldu yer."
155. Alçak İblis, türlü tehditler bulur,
Halka, binler tür gelir efsûn okur!
Sanki Câlinus, olur doktor sana,
Hem sebeptir, şüphesiz aldanmana.
Hem yiyip içmen ilâçtır, der o yâ,
Âdem'i hem, böyle çekmiş buğdaya.

Hey ve heyhâtlar edip, gelmekte o,
Taktı bir gem, hem dudaktan bağlar ol!

Nallanırken, at dudaktan bağlanır,
Âdî taşlar lâ'î sanılsın istenir.

160. Hem, kulaklardan tutarlar, at gibi,
Hep çekerler, derd sunarlar bittabi.
Şüphesiz gelmiş, senin nallar ayak,
Derde düştün, sen de gezmek, çok irak!
Nal, tereddüt etmenin olmuş sebep,
Böyle olsun, şöyle olsun söyle hep.
Var tereddüt, seç Nebî seçmiş yolu,
Yapma! Yapmış bir çocuk, yapmış deli!
Çevrilen cennet, nelerlen çevrili?
Hiç sevilmez şey ekilmiş bilmeli!

165. Hep okur şeytân, yüz efsûn hîleden,
Ejdehâ olsun, kafeslenmiş hemen.
Aksa, ırmak olsa, bağlarlar onu,
Bir akıl şaşsın gülerler, bil bunu!
Aklı dostun, akla bir yâr eyle sen,
“**Emrûhüm şûrâ**”²⁹² okursun öyle sen.

PEYGAMBERİMİZİN O BEDEVÎ
MİSÂFİRE İLTİFÂT BUYURMASI

Sözde son yoktur, konuk olmuş Arap,
Hem Nebî'nin hâle, hayret etti hep.

Kaldı birazcık, delirsin en sonu,
Mustafâ'nın akl eli, tutmuş onu.

170. Hem de Peygamber: “Birazcık” gel dedi.
Uykunun sarhoş, itaat eyledi.
Der Resulullah ki: “Gel sen burya dek,
Burda işler var, senin yapsam gerek.”
Hem, sular serpip uyandırmış onu,
Der: “Şehâdet neyse öğret sen bunu!
Hem şehâdet erse hem artık bana,
Bıkmışım vardan, gidem çölden yana!”

Biz İlâhî hâkimin dehlizdeyiz,
Hem “**Ellest**”, bizler “**Belâ**” fikrindeyiz.²⁹³

175. Hem “**Belâ**” ben söylemiştim, bir beyân,
Söz ve işler, bir “**şühûd**” bir imtihân.
Hem neden sen, hâkimin dehlizdesin,
Burya biz, şâhid olup geldik niçin?
Hâkimin dehlizde şâhid, nerye dek?
Hem nedendir, haps olup kalmak gerek?
Hem çağırılmışlar ki, inkâr etmesin,
Burda, gerçekten şehâdet eylesin.
Hep inât ettin, oturdun burda sen;
Bağladın eller, dudak büktün hemen.
180. Sen, şehâdet etmeden şâhit hele,
Dehlizinden kurtuluş geçmez ele!
Tez şehâdet eylemen, kârdır sana,
İş yakinken, yol uzatmak zor buna!
Yüz yıl olsun, ister olsun tek bir ân,
Sen emânet ehli ol, kurtul hemen!

DIŞTA OLAN NAMÂZ, ORUÇ VE SÂİR
İBÂDETLER, İÇTEKİ NÛR'A ŞÂHİTTİR

Hem namâz denmiş, oruç denmiş, cihâd,
Şâhidindir, söyleşir var itikâd!

Ver zekât, ver armağan, hem hırsı terk,
Kendinin sırr üzre, şâhitlik gerek.

185. Hem misâfir üzre, ihsân eylemek;
“Ey büyükler, biz dürüst insan demek.
Armağanlar, cümle bahşış vermeler,
Bende mevcût sevginin şâhittiler.
Kim ki mâl, mülkten ulaşmış gayrete,
Bende var, hayrın şu cevher denmedel!
Bende mertlik var, ve takvâ cevheri,
Var zekât, olmuş oruç şâhitleri.”

²⁹² “Rablerine itaat eder, emre uyar ve aralarında müşavere ederler.” (Şûrâ, 36-39)

²⁹³ “Ben, sizin, Rabbiniz değil miyim?” demiş. Onlar da ‘Evet, Rabbimizsin, şâhit olduk.’ demişlerdi.” (A’raf, 172)

Der oruç: "Yapmış helâlden perhizi,
Yok harâmın, onda artık bir izi!"

190. Der zekât: "Gerçek mâlından vermeye,
Başkasından mâl alıp, çalsın niye?"
Hem riyâ, tezvîrle yapsın işbu çift,
Hem îlâhî adle, olmazlar şâhit!
Avcı saçsın, dâne kuşlar üzre bir,
Merhamet, mertlik değil, av gâyedir.
Bir bakarsın sen, oruç tutmuş kedi,
Yumdu göz, hâm kuş bulup, av eyledi.
Bunca yüzler bed sayılmış, zân ile,
Mert, oruç tutmuş da, hor gelmiş bile!

195. Allah'ın ihsan çıkarmış, ortada,
Kim ki kılmış eğri, pâklar hep Hüdâ!
Merhamet geçmiş, günâhlardan öte,
Nûr verir, ay nûru kalmış gölgede.
Hak yıkar hem, hiç karıştırmaz kire,
Gasl eder, rahmet durultur bir kere!
Yarlıgar olmak, çıkarken meydâna,
Miğfer örter, kel nasıl densin ona?
Yağdırır yağmur o, göklerden hele,
Hep temizlensin, şu pislikler bile!

SUYUN BÜTÜN PİSLİKLERİ
TEMİZLEMESİ, ALLAH TEÂLÂ'NİN
DA SUYU PİSLİKTEN ARITMASI
ŞÜPHESİZ HAK TEÂLÂ KUDDÛS,
YÂNÎ TEMİZLEYİCİDİR

200. Yerde durgunken sular hep pislenir,
Pislenirken, duygu ondan öğrenir.
Hak, buhar eyler denizlerden suyu,
Bak yıkar, berrâk kalır Hakk'ın suyu!
Yıl geçer tekrâr, etek yeller gelir,
Nerde dersin: "Hasların ummânda der!"
Kirliler, sizler gelin pâk olmaya,
Hûylarım Hak'tan benim, almış maya.

Kirliler, pisler, dönün sizler gelin,
Allah'ın hûydan da hûy aldım, bilin!

205. Sende çirkinlik ne var, koymaz yurum,
Gelse şeytân, ben meleklikler korum.
Ben bulaşmışlık veren yerden yine,
Hep gider oldum, temizlik mülküne.
Kirlenen hırcam, çıkartmışken meğer!
Tâzeden Hak, ihsân eyler giysiler.
O'nda iş dersin budur, hem bende de,
Çünkü Rabbim, varı tezyin etmede!
Bizde kirliler olmasaymış önceden,
Su, temizlik belgesi alsın neden?
210. Elde altın torbası, zümrüt diye,
Benzetilmiş, seslenen bir kimseye.
Yerde çıkmış çimse, dökmüşler suyu,
Yunmamış yüz varsa, harcarlar suyu!
Bak deniz, baş üzre tutmuş bir gemi,
Baş tâc etmiş, bir hamallık görkemi.
Binler aşmış, çok ilâç vardır suda,
Çünkü feyzinden yetişmiş olmada.
İn, cinin rûh, dânenin kalp onla da,
Oldu bir eczâne, suymuş akmada.
215. Yeryüzünden çok yetim, besler bu su,
Çok ayaktan, bağ çözermiş doğrusu!
Bilse hem, sermâye, kirlenmiş sular,
Yerde insan misli şaşkın kaldılar.

KULLANILMIŞ VE BULANIP
KİRLENMİŞ SUYUN HAK
TEÂLÂ'DAN MEDET İSTEMESİ

İnleyip söyler içinden: "Ey Hüdâ,
Verdiğin verdim, fakîrlik ortada.
Ben temiz, pis üzre döktüm varımı,
Padişâhım, gel de artır kârımı!"
Der: "Bulut al sen götür bir boş yere,
Ey güneş, yükselt, yücelt dur göklere!"

220. Sürdü Allah, türlü türlü yollara,
Sonra ermiş, gepeniş ummânlara!
Biz su dersek, gâyemizdir evliyâ,
Hep bulanmışlık, temizler Evliyâ!
Rûh bulanmış olsa, dönmüş Rabbine,
Döndü âlem, pâk eden Hak emrine.
Hem gelir, ondan da hem, toplar etek,
Okyanustan dersi vermek üzre tek.
- * Yok, teyemmüm, hepsi bir rahmet suyu,
Kurtarır hep, kible tâlip bir huyu.
Halkla olmaklık, beşerlikten misâl,
Hak sefer var, söyle derken yâ Bilâl!²⁹⁴
225. Ey Bilâl, ismen güzel, çık ortaya,
Yolculuk var, gel davullar çalmaya.
Rûh sefer etsin, beden etmiş kıyâm,
Dönse rûh, tutmuş beden, vermiş selâm.
Hem teyemmüm, kurtarır bak her şeyi,
Kible dersin, gösterir tam kibleyi.
Verdiğim örnek muhakkak vâsita,
Vâsita, örnek bu halkın, ortada!
Kim semender misli girmiş âteşe?
Sen sebepsiz girme bilmez bir işe!
230. Âteşin nârında, mevcût faydada,
Gör, hamam olmuş olur bir vâsita.
Girsen âteş içre, olmazsın Halîl,
Âteş elçin, suysa olmuştur delîl.
Doyma, Hak'tandır, tabiat tutsağı,
Ekme olmazdan, bilinmez doyduğu!
Allah'ındandır lutûf, ey ehli ten,
Lütûf bulmaz bir çimen, olmaz çemen!
Vâsita, ten kalmasın, bir rûh olur,
Sanki Mûsa, gördü çıkmışken o nûr.

235. Hem su şâhit, hem temizlik, hem nebât,
Kalbe, Allah rahmi dolmuş, katbekat.

HARİCÎ İŞ VE SÖZÜN İÇE VE
İÇTEKİ NÛRA ŞÂHÂDETİ.

- İş ve söz, olmakta kalbin şâhidi,
Sen bu çiftten anla, kalbin neyledi!
Girmemiş doktor içinden, dert nesi,
Anlamaz dıştan, sidikten teşhîsi.
Söz, amel, hep oldular idrâr gibi,
Doktorun bunlar olurlar terkîbi.
Rûha girmiş oldu bil cân doktoru,
Öyle yol bulmuş, yapar iman turu.
240. İhtiyâç duymaz fiil, artık söze,
Sen sakın, onlar büyük câsûs bize!
İş ve sözlerden şâhit ister isen,
Bekle gel hem, ermemiş ırmakta sen!

ÂRİFİN KALBİNDEKİ NÛR-I İLÂHÎ,
ÂRİFİN SÖZ VE FİİLİNE HÂCET
KALMADAN KENDİNİ HALKA GÖSTERİR

- Ârifin nûr, haddi aşmış bilerseniz,
Kır ve çöller, nûrla dolmuş görseniz!
Hem güzellik, hem görünmek, hiç ona,
Hem tekellüf, hem cömertlik, hiç ona!
İncinin nûr parlamışlar sundu mu?
Hep zâhitlikten uzak, artık yolu!
245. Fi'li şâhid, böylelerden isteme,
Çift cihân, ondan açılmış gül yine!
Hem şâhitlik neydi? Çıksın gizliler,
Olsa iş, olsun fiiller denktiler!
Gâye; cevher sırrı var, keşf eylemek,
Vasfî bâkî, iğreti ârâzdi demek!
Altının iz kalmamış, görsün mihenk,
Altının nâm, işte kalmış oldu tek.

²⁹⁴ Resûlullah mânevî zevk isteyince Hz. Bilâl'dan güzel sesiyle ezan okumasını isterdi.

- Hem namâz, kalmaz cihât, kalmaz oruç, 265. Ben dirildim senle, azâdın benim,
Kaldı has nâm, böyle bir addır sonuç! Çift cihân, sofranda mihmanlık yerim.
Kim ki seçkin sofradan, geçmiş öte,
250. Böyle can çok davranışlar, eyledi, Tam boğazdan, bir kemik batmış ete.
Cevheri Hakk'ın miheng, görsün dedi. Kim ki sofrandan geçip, gitmişse de,
İtikâdım doğrudur, fi'lim şâhit, Hem yemek şeytânla birlik yenmede.
Şâhidin tam doğru dersin, yok ümit. Komşusuyken, kim kaçar senden uzak,
Şâhidin olsun, gerektir tezkiye, Oldu şeytân, komşusu şeytândı bak!
Bil ki dâvâ, bağlıdır gerçekliğe! Kim ki sofrandan gider bir sofraya,
Doğru sözler, sözlerindir şâhidi, İblis'in kaptan yemek yer, oldu yâ!
Fi'lin, ahtin hep vefadır şâhidi. 270. Bir asıl at üzre binmiş olsa da;
Kavlî şâhit, eğri olsun, red gerek, Terkisinde dîv, haset etmiş aya.
Fi'li şâhit, eğri olsun, red gerek. Bir çocuk doğsun hanım, olsun o da,
255. Bir çelişmez iş ve söz lâzım sana; Hem soyundan, dîv de ortak olmadal
Hak için tek, makbûliyet buydu yâ! Ortak ol! Hem söylemiş Allah ona,
Ayrı gayret, ayrılıktır öylece; Der şefik; evlât ve mâllardan yana!
Var dikenler, bazılar sökmüş gece. Söylemiş birkez Nebî duymuş Ali,
Uymayan söz söyleyen, şâhit ne ki? Pek açık nakl eyleyen, olmuş Ali.
Allah'ın rahmet, erişmezden peki! Yâ Resûlullah, risâletler tamâm,
Şâhidin pâk olsa, bulmuştur kabûl, Şüphesiz doğmuş, güneşler misli tam!
Yoksa tutsak, olman olmuştur usûl. 275. Sende şefkat, yok ki yüzler annede,
İş ve sözlerdir açan, kalp sırrını, Yapmaz İsâ, Âzer üzre böyle de.
Gizli sirlardan açar söyler onu. Hem yüzünden, rûh ecelden kurtulur,
260. Sen inât-kâr, sen inâtlar eylesen, Kalktı Âzer, oysa tekrârdan ölür!
Bekleyip dur, onlar olmuş bekleyen. Bak konuk olmuş Arap, artık gece,
Bir yarım süt içti, doymuş öylece.

HAZRET-i MUSTAFÂ (S.A.V.)
EFENDİMİZİN MISÂFİRİNE ŞÂHÂDETI
TÂLİM ETMESİ

Söz tükenmez, istemiştir Mustafâ,
Et şehâdet, hem kabûl etmiş o da.

Hem şehâdet pek güzel, pek muteber,
Bağlanan bir zor düğüm olsun, çözer.

Müslüman olmuş, Resûl söyler ona;
"Gel konuk ol, işbu akşam sen banal!"

Der ki: "Vallah nerye gitsem orda ben,
Hep senin oldum konuk, ülkende ben!"

"Süt içip, ekmek ye," söylerken Nebî,
"Doymuşum vallah!" riyâsiz söyledi!
"Hem tekellûf, gösteriş, ardan değil,
Dünkü gündün fazla doydum, öyle bil!"

280. Evde kim var, der bütün hayret bu şey,
Damla zeytin yağla, kandil doldu ey!

Fil, ebâbil kuş gıdâsından nasıl,
Doydu derler, anlaşılmaz elhasıl!

Fil vücût fert, bir sinek miktârı yer,
Der, fısıldar oldular, onlar meğer!

Kâfirin hırs, vehimidir düşmüş hele;
Ejderin, doymuş sineklik rızık ile!
Gitti ondan, küfrünün açgözlülük,
Rızıkı iman oldu, kuvvet, pek büyük.

285. Bir öküz açlıkla, kıvranmış iken,
Sanki Meryem, gördü cennet, meyveden.

Mîde dolmuş, sanki cennet meyvesi,
Bir cehennem, durdu, var dinlenmesi.

“Lâilâhe” söyleyip susmuş olan,
Kavle uymuş, aç göz olmaz, sen inân!

ŞEYTÂNIM, BENİM ELİMDE MÜSLÜMÂN
OLDU” HADÎSİNE GÖRE RÛHUN
GIDASI OLAN NÛR, RÛHA EŞ
VE DOST OLMAK İÇİN, VELÎLERİN
CİSİMLERİNE GIDÂ OLUR

Görmenin, hem rûhunun iman gıdâ,
Cisminin var kısmeti, bil yavruda!

“Yer cism, şeytâna benzer ten,” dedi,
“Bendeki şeytân müselmân” der Nebî.

290. Tatsa imandan, ölüm olmuş diri,
Tatmadan şeytân, nasıl İslâm, biri?

Kör, sağır, âşık senin dünyâya ten,
Aşkı, bir âşktır silip mahv eyleyen.

İçse, yakinin evinden ten, meyi,
İçse azcık, kalp olur aşkın evi.

Mîde doldurmakta ey harîs olan,
Gel değiştir, artsın artık cân gıdân.

Al ilâç, kalbin zayıf olmuş senin,
Hûy değiştirme, senin tedbîrlerin!

295. Ey yemek, aştan rehin, tutsak olan,
Gel kesil sütten çocuk, ol kurtulan.

Çok yemek, açlıkta vardır öyle ki,
Sen araştırsın, açlığın nefret ne ki?

Nûr olur olmuş gözün, her bir gıdâ,
Nûru al, nûrdur melekler ortada!

Al melekler misli, tesbîhten rızık,
Kurtul artık her cezâdan, derdi yık!

Sanma Cebrâil gelir leşten yana,
Güçte kartal, fazla olmaz, bak ona!

300. Hak ki kurmuş, burda has bir sofraya var,
Hırsının gözden uzak, has sofralar.

Hem cihân elbet, rızıktan bağ yine,
Yer sıçan, yermiş yılan, toprak yine.

TEN EHLİ OLANLARIN
RÛH GIDÂSINI İNKÂR EDEREK
ÂDÎ BİR YEMEĞE TİREMELERİ

Kildi kısmet, kış veya, olsun bahar,
Sen adamsın, bir yılan kalmak mı var?

Hep ağaç yerken böcek, has helvâ der;
Var mı bir kul, böyle has bir helvâ yer?

Gezdi pisliklerde, pislik yer böcek,
Onda yoktur, başka bir rızık istemek.

MÛNACAT

305. “Ey Hüdâ! Âyet ve sözler saç bize,
Hem küpem olsun bu ihsan, aç bize.

Tut kulaktan, çek ki aşkın meclise,
Has şarâplardan kavuştur içmişe.

Sen ki, dîninden duyurdun, bir koku,
Örtme doymazdan, şarâbın tul'munu.

Kendisinden ey keremler beklenen,
Er, kadın almış gıda lûtfun ilen.

Ey duâlar söylenilmezden duyan;
Gönle, yüzler yol bulup sensin açan!

310. Kaç rakam nakş eyledin, insan da sen,
Taştı kalpler, oldular bir mum hemen.

“Nûn” olan kaş “sâd” olan gözlerle de,
“Cim” kulak verdin, akıl, his, fitne de.

Aklımız, bundan eler hep, inceden,
Has edîp, artık n'olursun boz hemen.

Yokta mevcut, bir güzel hülyâyla tam,
Durmayıp nakş eylemiş, bir hoş rakam.
Bir hayâlin levhadır göz, kaş, kulak;
Yüz ve benler, resmeder olmuştu bak.

315. Yokta âşık, varda, sarhoş olmadan,
Yokluğun mâşûk, vefâkârdır inân!
Akla Allah nakş, şekilliler öğreten,
Şekli yok Hak'tır, yönelsin isteyen.

LEVH-İ MAHFUZ VE
HERKESİN, GÜNLÜK NÂSİBİ NE
KADARSA O LEVH'DEN O
KADARINA AKIL ERDİRMESİ

Her sabâh, levhten melek ders vermede,
Her akıl, kalkıp sabah ders almada.

Yokluğun üstünde, parmaksız yazı,
Halka sunmuş oldu, hayret çıkmazı.

Bir hayâl ardında, herkes maskara,
Hazne ummak, yerde açmıştır yara!

320. Bir hayâl varken, teşebbüsler yüce,
Dağda, mâden işletir pek güçlüce.

İnci isterken hayâl, dalmış suya,
İstiridler kesti, atmış torbaya.

Öyleler vardır, kapanmış havraya,
Başkalar, gitmiş de çiftlik kurmaya.

Yolkesen hürlük hayaldir bellemiş,
Olmuşum ben hastanın merhem demiş.

Cin çağırmış, akli kaybetmiş biri,
Yıldızın ahkâma dönmüş diğeri.

325. İçte, renk renktir hayâlin her biri,
Dışta olmuş oldu onlar aykırı.

Hep bakar, iş işliyor, hayrettedir,
Her içen der: "Yaptığın şeyler nedir?"

Hep hayâller, olmasaymış zid eğer,
Nerden olsun, böyle zıdlıklar meğer?

Hepsinin cân kiblesi gizlenmede,
Öyle herkes, ayrı yönler gütmede!

BİRBİRİNE AYKIRI GİDİŞLER VE
ÇEŞİTLİ DİDİNİŞLER

Bir karanlık yerde kalmış, halksa da,
Hep hayâlden, kibleler, vehm etmede!

330. Gün doğarken, Kâbe'dir yüz gösterir.
Kim şaşırılmış bellidir, şaşkın denir.

Belki dalmışlardı, dalgıçlar gibi,
Öyle toplar, elle görmezden dibi.

Her ne bulmuş, inci, mercân sunmada,
Türlü şeylerdir, dolaşmış torbada.

Bir denizden çıksalar onlar hele,
Kimde var has inci, bilmişler bile.

Kim küçük bir inci bulmuş, taş bulan,
Bellidir, ellerde hem, boncuk olan.

335. Hep uyarmış, kahreden mahşer bile,
Nerde var çirkin, açıklarmış hele.

Böyle hem, her bir bölük pervâneler,
Bir mumun etrâfi, dolmuş dönmeler.

Hep vururlar, mumda mevcût ateşe,
Her tavâf yakmış kanatlar, bak işe.

Âteşinden, çok ağaç bitmiş hani,
Hep ümit etmekte Mûsa şansını,

Duydu âteş ihsânından, her sürü,
Her kıvılcım, sandılar ateş türü.

340. Sen ebedden, bir sabah doğsun da gör,
Hangi mumdur hep dönülmüş, hangi nûr!

Zaferin mumlar kanatlar yakmada,
Mumsa seksen kez kanatlar vermede.

Çift gözün yummuş nice pervâneler,
Hem kanat yakmış ve artık yerdeler!

Hem kanat yanmış, o pişmân kıvranır,
Göz kör etmiş, hislerinden âhlanır.

Mum demiştir: “Yanmamızdır yanmadan;
Nerde kurtarsam seni, bir yanmadan?”

345. Bende baş yanmış ve benken ağlayan,
Ben nasıl olsam seni aydınlatan?”

“EY HASRET, HAZİR OL,
O KULLARA Kİ” AYETİN TEFSİRİ

Hem o der: “Baktım, gurûr duydum sana;
Hâli geç, gördüm meğer baktım sana.”

Mum söner, meyler biter, yâr gitmede,
Eğri baktık, yâr utançtan yitmede!

Fayda umdun, hep ziyânlar peyleyen,
Gafletinden, Hakk’a şevvâ eyleyen.

Pek güzeldir, bir inânmış Müslümân,
İtimât var, kardeşin onlarda cân!

350. Yönlenir insan denenler bir yöne,
Hep âzizler, Hakk’a dönmüşler yine!

Her güvercin, uçtu mutlak bir yöne,
Ehli izzet, hep cihetsizden yana.

Biz ne evden, biz havâdan kuş değil,
Bizde yem, yemsizlik olmuş, böyle bill!

Rızkımız, bol bol gelir artık bizim,
Rûhumuz hür, üstümüz yırtık bizim.

BİZİM FERÂCE DEDİĞİMİZ BOL
CÜBBEYE ÖNCE FERECİ
DENİLMESİNİN SEBEBİ

Hem de sûfi tam sıkılmış oldu yâ;
Cübbeden yırtmış, ferahlık ortada.

355. Hem ferâhlıktan “ferâc” denmiş ona,
Hem necât bulmuş, lâkap vermiş ona!

Hem ferâc, yaygın lâkaptır ortada.
Duydu şeyh zevk, halka kalmış, tortu da!

Böyledir, sûfice ismin gerçeği,
Ehl-i Hak, saflıkladır geçmiş “şeyi”.

Kim ki toprak yer, yapışmış tortuya,
Kim ki sûfidir, yönelmiş saflığa.

Tortunun vardır muhakkak sâfi hem,
Kalp delîlden, buldu bir bak, sâfi hem!

360. Tortu zorluk, sâf kolaylık, işte bu;
Sâf ki olgun hurma, hâmdır tortusu.

Güç, kolaylık birleşik, dert etme sen,
Ölmenin yoldur, hayata yönelen.

Rûh ferahlık istesen, yırt cübbeni;
Sâfiyet, tezden gelip, bulsun seni!

Bil ki sûfi; saflık ister kimsedir,
Sanma, cübbeylen, ağır gitmektedir.

Çokça insan sûfi, alçak der de tam,
Terzi, oğlancı sunarlar vesselâm.

365. Öyle saflık, hoş isim almak güzel,
Renk desen, nûr örtüler bulmak güzel!

Sen hayâllen git, gerektir aslına,
Yok gerek hem, asla tapmış olmana.

* Aşka tâlib! Bil ki rehberdir koku,
Yâkub'un açmış gözü, gerçekte bu!

Has ve gerçek istemez elbet hayâl;
Gayretin olmuş çavuştur iş bu hâl!

Yol arar kim, hem hayâldir yolkesen,
Gayret etsen bir hayâldir, dur diyen!

Kim işitmiş, akla hâkim kim ki var,
Allah'in dost coşkusundan, oldu yâr.

370. Hep hayâller şâhlığından kurtulur,
İz sunan şâhın okun izden yürür!

Allah'ım, şaş kalbe tedbir ihsân et;
Yay olup yaşlandı, ok ver, ihsân et!

Sır kadehten, bir yudum kil üstüne,
Sen, keremkâr kâsedan saçın yine.

Yüz ve saçlar gösterir ondan nişân,
Hep öper, koklar güzelden şâh olan.

Yüz gönülden öptüğün, kil katresi,
Hem onun haslık, onun bir zerresi.

375. Kil karışmış zerre, mecnûn etmede,
Sâf olan bilmem nasıl yol gütmeye?
Cümle, kerpiç sanki bağrın yakmada,
Haslığın huzurunda azıcık kalmada.
Ay, Güneş, hüsnün, Hamel bir damlası,
Arşla, Kürsî, hem Zühâl tek zerresi.
Sen acep bir damla yok, kimyâ dedin;
Bir temastan, bin güzellik gözledin!
Gel ona, sürtünmeler cândan dile,
Tek dokunmuşlar temizlenmiş hele.
380. Damladan almış, şarâp, lâ'l, inciler,
Sebze, her şey, hisselenmiş meyveler!
Her letâfet üzre, bir tek damla, ün;
Hem nasıldır sâf olan, artık düşün!
Kil bulaşmış mey, tavâf etmektesin,
Sâf şarâp görsen eğer sen, neredesin?
Hem ölüm, vaktin, safânın damlası,
Hem ölüp, kilden geçip ayrılması!
Neydi kalmış; hem gömersin sen onu,
Hem nasıl olmuş, bu çirkinlik sonu?
385. Rûh, ceset olmaksızın çıkmışsa bir,
Bir letâfettir bizim, târif nedir?
Rûhun ay, nûr saçsa, yok tenden bulut;
Bir letâfettir ve şerhin, yok umut!
Tatlı matbah, pek güzeldir bak hele,
Kap yalarlar, cümle sultânlar bile!
Dinde sahrâ harmânı, elbet güzel,
Burda harmânlar, başak toplardı el.
Pek güzel, gâmsız ömür ummânları,
Okyanus var, damla olmakmış yeri.
390. Bir çorak toprak bu, sûffîlik nesi?
Bir yudum serpmiş, Elest'in sâkisi!
Böyle coşmuş, biz coşuştan gelmişiz,
Bir yudum tekrâr sunun, tembelmüşiz!
Yokluk üzre, dertleniş câizse, ben,
İnemem yok, söyleyip, sustum hemen!

Hırs kaz'ından bir beyândır katbekat,
Sen Halîl'den belle, kaz hiç, öldür at!
Hırs kazından, var meğer çok hayr u şer,
Korkarım söz söylemekten ben meğer!

TÂVUS KUŞUNUN TABİATI VE
İBRAHİM ALEYHİSSELÂM'IN ONU
KESMESİNDEKİ SEBEP

395. Çifte renk şân, cilve bahsinden size,
Şimdi geldik, süslü tâvustan söze.
Gayretindir ilgi, hayr u şer ile!
Fayda bilmez, halkı almaktır ele.
Bir tuzaktır bilmeden, tutmuş avı,
Gâye bilmezdir tuzak, yutmuş avı.
Fayda bilmez bir tuzak, bilmez zarar,
Böyle boş iş, bizce hayretler sunar.
Kardeşim sen, dostu artırmaktasın,
Yüz güzel dost eyledin, geçtin kesin!
400. Sen muhabbetten tuzak kurdun diye,
Doğduğun günden de, halk av etmeye.
El çek artık, böyle bir avdan hele,
Neydi ördün? Hem neler geçmiş ele?
Oldu akşam, geldi bir ömrün sonu,
Sen henüz halk avlayansın, bil bunu!
Tuttuğun varken tuzaktan, sal hele,
Bir de alçak misli av et, al ele.
Sonra tekrâr sal ve sen avlan yine,
Bir çocuk oynar, habersiz bilsene!
405. Yok avın, boştur tuzak, çatmış gece;
Hem tuzak baş ağrınız, bağ öylece.
Sen ki, kendin üzre kurmuşsun tuzak,
Sen ki tutsak, elde boş, maksât uzak!
Var mı ahmak, benzerin, seyret hele,
Kendisin avlar olan, hiç yok bile!
Aldatış, benzer domuz av etmeye,
Derdi çok, ettir harâm, yenmez diye!

- Avcılık ister isen, tek aşk yeter,
Sanmadım aşk bir tuzak görsün düşer?
410. Kendinin yok, sen tuzak emrindesin,
Öz tuzaklardan geçiş, hürlük kesin!
Aşk ki, pesten söyleyip durmuş bana,
Avcılıktan, av oluş hoştur sana.
Hayrânım ol, hem de gel artık övün,
Geç güneşten, zerre olmağlık düşün.
Benle dur hem, gel de sen evsiz de ol,
Etme dâvâ, mum deyip, pervâne ol!
Zindelikten, sen olup sultân hemin,
Kulluğundan, gizli sultânlık edin!
415. Nal çakılmış çok cihânda tersine,
Tahta tutsaklar sayılmış şâh yine!
Boynunun ip, sehbanın tâç eylemiş,
Toplanan halk "pâdişâh buymuş" demiş.
Süsle dolmuş, bak ki kâfir kabrine,
İçte Rabbin kahrı vardır, görsene!
Bembeyaz taştan kabir süslerdiler,
Yüz desen, zânlar ile örtmekteler.
Sende yoksul huy, hüner sunmuş kireç,
Hurma mumdan meyve vermez bil ki hiç.
-
- ALLAH'IN LÛTFU VE KAHRINI HERKES
BİLİR, YİNE HERKES KAHR-I İLÂHÎDEN
KAÇAR, LÛTFU İLÂHÎYE SARILIR
-
420. Sordu bir dervîş, diğer bir dervîşe,
Hakk'ı sen gördün nasıl? Girdin işe!
"Keyfiyetsiz görmüşüm ben hem de" der,
"Söyleyim, artık ufak örnekle bir.
Sol taraftan, bir âteştir yanmada,
Sağ taraftan, hoş bir ırmak akmada.
Solda, dünyâlar yakan, çok bir âteş,
Sağda, ırmaklar akar, bir nûra eş!
El atar âteş için, bir topluluk,
Bir kısım kevserle mesrûr topluluk.
425. Böyle olmak çok acâyip hâl, duyun,
Müslümân, kâfir şaşkırtan bir oyun.
Kim gider olsun, kıvılcımdan yana,
Irmağın içlerde baş sunmuş sana.
Kim ki yönlenmiş suya, derhâl âteş,
Oldu bir bak sen, suyun her hal âteş!
Tatlı su bulmuş, yönlenmişler sağa,
Solda kim baş koydu, başlar yanmağa.
Âteşinden, kim ki, gitmiştir sola,
Sağ taraftan gösterir baş, öyle yâ!
430. Sırta vâkif oldu ancak, az kişi,
Anca, azıcık kimse seçmiş âteşi.
Başlarından, hep saâdetler akan,
Suyla yok, âteş için oymuş giden.
Elde mevcût zevki, mâbut kendine,
Şüphesiz halk mekre, aldanmış yine.
Hırsla aldanmış olan, saf saftı ya,
Kaçmış âteşten, dönüp gelmiş suya.
Gafletin mahkûmu gel sen, ibret al,
Anla sözden, işte istersen misâl!
435. Seslenir âteş: "Gelin dikkât edin;
Od değil bir çeşmeyim, siz belleyin!
Bağlamışlar, sizde yoktur şimdi göz,
Hem gelin, hiçtir kıvılcım şüphesiz!
Ey Halîl, yoktur kıvılcım, yok duman,
Nemrûd'un bir sihridir, gel dinle sen!"
Sen Halîl misli iken aklın senin,
Soyca âteşsin, onun, pervânesin.
Seslenir gör, rûhudur pervânenin,
Ah ki, yüz binler kanat yoktur niçin?
440. Mahrem olmazlar, körükler olsa hem,
Yansam âteşlerde tekrâr, dembedem!
Bak acır câhil, yazarken ben hele,
Oysa ben, evvâh derim her câhile!

Hem bu âteşler, suyun öz rûhudur,
Bizce hep pervâne, iş mecrûhudur.

Hem görür nûr, yol onun âteş hele,
Hem gönül, âteş görür, gark nûr ile.

Hak, Halîl emsâli hûylar bilmeye,
Hak oyun etmiş, bilinsinler diye.

445. Suyla benzer, şekli vermiş âteşe,
Âteşin içten su gelmiş cûşişe.

Bir sihirbâz var, piring almış ele,
Kapki dolmuş kıpraşan akrep ile.

Evse, akreplerle dolmuş gösterir,
Bir sihirdir, bilmez ev, akrep nedir?

Gösterir sihriyle hem, yüzler hüner,
Sihri halketmiş, düşün, yapmaz neler?

Şüphesiz, Hak sihri vurmuş kimseler,
Bir kadın benzer de aciz kaldılar.

450. Hep sihirbâzlar onun, Hakk'ın köle,
San tuzak yontup tutup almış ele.

Dağ kadar sihr, yerle bir olmuş bu hâl,
Anla Kur'ân'dan oku “**sihr-i halâl**!”²⁹⁵

Olmadım Fir'avn, gideydim Nil'de ben,
Âşığım sanki Halîl âteşte ben.

Olmamış âteş, muhakkak sâf su bu,
Bir sihirden, hîleden, âteş bu su!

Hep güzel söz der Muhammed, öyle bil;
“Hem namâzdan hem oruçtan hoş akıl!”

455. Çünkü aklın, cevherin, onlar araz,
İşbu çift elbet akıldan oldu farz.

Hem cilâ olsun diyorken aynana,
Et taat kalben, safâ gelsin sana!

Dipten aynan pas, fesâd olsun eğer,
Hem cilâ vursan da, geç islâh eder.

Bil seçilmiş ayna, aslen tertemiz,
Az cilâ vursan parıldar, yok ki iz.

MÛTEZİLE: CÛZ'Î AKILLAR ASILDA
EŞİTTİR. ARALARINDAKİ ÇOKLUK
VE AZLIK; ÖĞRENMEK, RİYÂZET VE
TECRÛBE ETMEKLE ANLAŞILIR

Var akıllar üzre fark; gök yer kadar,
Böyle birçok rütbe, bir çok mevki var!

460. Çok akıl var, parlayıp, olmuş güneş,
Zühreler olmuş akan yıldızla eş.

Bir akıl var, sanki sarhoş kandîli,
Bazı aklın, bir kıvılcımdır yeli.

Gafletin kalksın bulut, bak aklına,
Hak tecelliden görüş ermiş ona!

Akl-ı cüzdür akli bednâm eyleyen,
Gâye dünyâ olsa kirlenmiş giden.

Avdılar, avdan güzellik gördüler,
Avcının elbet avın derdindeler.

465. Akl-ı küll, hizmetle ermiş nâzına,
Akl-ı cüz' der: “Hizmet etsinler bana!”

O, Fir'avn'luk için tutsak suya,
Halk esîrlikten de, yüz **Sührâb**'dı yâ!²⁹⁶

Bir oyundur, hem vezir, olmuş esîr,
Hîle yok, devlet de, bahtından gelir.

Sen hayâller kurma, gel geç hîleden,
Çünkü Hak'tır, hîleden mahrum eden.

Hîle yapmışsan güzel, hizmet için,
Hem, nübüvvetten bağıydın ümmetin!

470. Hîle yap kurtul, senin her hîleden,
Geç bedenden, hîle yap kal, şimdi sen!

Hîle yap, bir âdi kulluk, bul hemen,
Öyle yapmışsan, yücelmiş merteben!

²⁹⁵ Çok güzel söze “sihr-i helâl” derler.

²⁹⁶ Sührâb: Meşhur Zal oğlu Rüstem'in savaşı oğlu.

Yaşlı kurt gel, tilki olmak isteme,
Hîle, hizmetten büyüklük bekleme.

Sanki sen pervâne, saldır âteşe,
Kâse dolsun, saldırış girsin işe!

Ağla artık, terk edip geç kuvveti;
Merhâmet, inler içindir, öyle ki!

475. Bir susuz inlerse, acz, mânâ ufuk,
Bir sapık inler, yalandır, her soluk.
Yusuf'un, kardeşler ağlar hîleden,
İçleririnden hep hasettir gözlenen!

KÖPEĞİ AÇLIKTAN ÖLEN VE
DAĞARCIĞI EKMEKLE DOLU OLAN
ARABIN HİKÂYESİ

Bir köpek ölmekte, ağlar bir Arap,
Yaş döker gözden musibet, derdi hep.

Geçti yoksul, der: "Nedendir ağlayış,
Hem kimin derdiyle feryâd eyleyiş?"

Der Arap: "Var bizde hoş hûy bir köpek,
Yolda düşmüş, şimdi ölmek üzre tek.

480. Gündüz avcım, bekçimiz olmuş gece,
Gözdü keskin, av tutar hep öylece."

Derdi: "Neymiş, dert belâ sinmiş ona?"
Der ki: "Açlıktan, zayıftır baksana!"

Der ki: "Sabret derde, her şey ölmekte,
Sabredersen, Hak mükâfat vermede!"

Sordu yoksul: "Elde mevcût torba ne?
Hür olan zât, pek de dolgun, burda ne?"

Der Arap: "Dünden, bu kalmış ekmeğim,
Saklarım, yensin de güçlensin benim."

485. "Sen niçin ekme yedirmezsün ite?
Rahmetin yoktur ve vermezsün itel!"
"Yolda pulsuz geçmiyor ekme ele,
Gözyaşım, pulsuz dökülmüş bak hele!

"Sen havadan kırbasın, toprak başa,
Bir dilim ekme demek, üstün yaşı.

Gözyaşın kan, dertle olmuş oldu su,
Toprak ekme, kan dökülmez doğrusu."

Sanki şeytân, gövde olmuş kör, hakîr;
Hep azâlar âdîlikler gösterir!

490. Mert olan bir kul bulup olsam köle;
Hakk'a satmış nefsi, hep Allah ile!

Ağlasın, gökler de birlik ağlaşır,
İnlesin, gök ehli hep feryât taşır!

Hizmet ehli misse, ben kul bir kere,
Kimyâdan hiç gayra, baş eğmezlere.

Kalp kırık el kaldırır, hep Hakk'a kul,
Rahmeti Hak, kul için uçmakta bil!

Kardeşim, dardan çıkış arzûn senin,
Aşkın âteşler olur artık yönün.

495. Hak bilendir, gel bırak geç hîleden,
Hîle yapmışlar utanmış, bil ki sen!

Hîleniz, yok oldu Rabb'in hîlede,
Bir acayip pusmalar göstermede.

Pusmanın az vasfı, ermek sonsuza,
İşte maksat, orda girmek sonsuzal!

İNSANA, KENDİNİ GÖRÜP BEĞENEN
KENDİ GÖZÜNDEN DAHA TEHLİKELİ
HIÇBİR KÖTÜ GÖZ OLAMAZ

Bakma, tâvus olma, çirkinen ayak,
Sen sakın gözden, o pusmuş belki bak!

Bir fenâ göz, oynatır olmuş dağı,
"Yüzlükûnek"²⁹⁷ var, edin fikr ortağı.

500. Kaydı Ahmed, oydu muhkem dağ kadar,
Yok, yağış, yokken çamur, var bed nazâr.

Der: "Nedendir, sürçmemin vardır sebep?"
Der Nebî: "Sanmam ki boş şeydir sebep!"

²⁹⁷ "Hakikât, o küfredenler zikri işittiklerinde az kaldı
seni gözleriyle yıkaçaktılar..." (Kalem, 51-52)

Geldi Âyet: "Öyle anlar oldular,
Müşrikin pis gözde, mevcûd bir nazâr!

Başka bir fert üzre olsaymış nazâr,
Avlanır gözden, olurmuş târûmar.

Hem sakınmamdır, eteklerden çeken,
Sürçme kurtulmandı, bildirmiş hemen.

505. Ey samandan çöp olan, sen bak dağa,
Yok, gerek artık, hünerler sunmağa!

"AZ KALDI Kİ KÂFİRLER, GÖZLERİYLE
SENİ YERE DÜŞÜRECEKLERDİ" ÂYET-İ
KERİMESİNİN TEFŚİRİ

Yâ Resûlullah, şu halktan kimseler,
Bir nazardan halkta kuş, ölmüş meğer!

Bir nazardan, kükreyen aslan bile,
Baş yarık, inler durur, bak sen hele!

Bir bakış atsin ölü, kalmaz deve,
Arkasından, der oğul sen git eve.

Git de sen, hem iç yağından al eve,
Gördü oğlan, yolda hem düşmüş deve.

510. At da koşmuş, hastalanmış ortada,
Baş kesilmiş, orda artık yatmada.

Hem felekler üzre olmuş olsa da,
Hep felekler, devri alt üst olmada!

Çayda mevcut, bir dolap dönmüş durur,
Gizli kuvvet, hep suyun, kuvvet sudur!

Bed gözün dermân, muhakkak has nazâr;
Bed gözün bedlik nedir? Kökten ezer!

Öcülük rahmet, nazâr, Hak mahsulü,
Bed nazâr elbet ki, lânet örtülü!

515. Rahmi Hak geçmiş, gazâplar neylese,
Her Nebî gâlipti, kâfir her sese!

Rahmetin, mutlâk sonuç olmuş Resûl;
Kahrının son, işte bed hûy ehli kul!

Kazda hırs tek; elli kattır burda yâ,
Hırsı şehvettir yılan, kibr ejdehâ!

Kazda hırs şehvet, yemekler olsa da,
Âmir olmak, yirmi kat hırs sunmada.

Böyle harîs, tanrılıklardan yana;
Allah'ın ortak olur af yok ona!

520. Âdemin sürçüş, karın, şehvet desek;
Şeytânın hırs, hep gurûr, mevkin demek!

Şüphesiz, Âdem, tez etmiş tövbeyi,
Bak lâ'in, kibriyle, atmış tövbeyi!

Şehvetin hırs, hem de şehvet, pek fenâ,
Mevkinin hırstan düşüktür, baksana!

Dal budaktan anlatır olsam onu,
Başka bir cilt lâzım yazılıns en sonu.

Çölde otlar at, muhakkak var imiş,
Varsa azgın at, Arap; şeytân demiş!

525. Çünkü şeytân, der lügatler baş çeken;
Lânetin lâıyk olan oymuş hemen!

Yüzler insan, toplasır bir sofrada,
Çift reis sığmaz büyük dünyâya da!

İstemez, dünyâda ortak akraba,
Mülk için çok öldüren olmuş baba.

Duydun, olmuş saltanat toptan kısır,
Mülke tâlib, hısma durmaz saldırır.

Mülk kırsıdır, akraba, evlâdı yok,
Deyse âteş, neylesin imdâdı yok!

530. Her ne bulsun, yok edip mutlak yakar,
Bulmasın hiç, kendi kendin yer, yıkar.

Sen de hiç ol, dişlerinden kurtulup,
Taş yürekte merhâmetler az umup.

Hiç olursan, bitti kalmaz korkusu,
Her sabah ders, fakr-ı mutlak doğrusu.

Hem büyüklük, Hakk'a uygun elbise,
Bir vebâldir, kim alıp giymiş ise.

Tac O'nundur, biz de lâıyk bir kemer,
Haddi aşmış kimse ancak "vây" değer!

535. Fitnelerdir, sende tâvustan kanat,
Kanma artık, tam gelir noksân sîfât!

BİR HAKİMİN; KANATLARINI GAGASIYLA
KOPARIP ATAN VE KENDİSİNİ KEL
VE ÇİRKİN BİR HÂLE KOYAN TÂVUS
KUŞUNU GÖRMESİ

Çölde bir tâvus kanatlar yolmada,
Bir hakîm, ordan geçip yol almada.

Der hakîm: "Tâvus, güzellik sendedir,
Sen nasıl kydın, kanat yolman nedir?

Süs dolan has, çok kanat attın yine,
Hem nasıl uygun gelirmiş gönlüne?

Her telin makbûl senin, bulmuş yeri,
Hâfîzân, Mushâf'a koymuş tüyleri.

540. Halk, serinlenmek için yelpâzeler,
Yaptı senden, hem kanatlardan meğer!

Hem şükürsüzlük ve serkeşlik nene?
Tüylerin nakkaş ki, Hak'tır bilsene!

Yoksa nâzlandın, yolarsın tüyleri,
Hem neden bozdun, güzelken süsleri?

Nâzlanan çok kimse var, nâzdır günâh,
Nâz eder kul, gözden atmış Padişâh.

Nâz şekerden tatlıdır nâz etmişe,
Çiğne azcık, tehlike girmez işe.

545. Hem niyâzın yol emin, mamûr bu yol;
Nâzı terk et, şimdi sen gel sâlik ol!

Nâzlı vardır, çırpıyor çok kol, kanat,
Bir vebâldir, onda nâzın her sîfât!

Nâzda hoşluk, az yüceltir olsa da,
Gizli korkun, mahvi sunmuş ortada.

Yalvarış, gelmiş zavıflatmışsa da,
Parlatıp kalpten de, mehtâp etmede.

Mâdem ölmüşten, çıkartmıştır diri,
Doğru yol bulmuş sayın, ölmüşleri.

550. Mâdem Allah, cânlıdan yapmış ölü,
İstesin, rûhtan nefis etmiş ölü.

Gel de öl, rabbim alıp etsin diri,
Tam diriltsin, ölmenin bitsin ferî!

Kışta görmüşsün bahârlar, öylece,
Teşhîsin gündüz gelir, varken gece.

Sen kanatlar yolma, çıkmaz baksana,
Ey güzel yüz, yok gerek yüz yırtmana!

Öyle bir yüz, sanki kuşluktan güneş,
Böyle yüz yırtmak, muhakkak yanlış iş!

555. Böyle bir yüz yırtma, kafirlik neden?
Ay, o ayrılmakla ağlar, bak hemen!"

NEFS-İ MUTMAINNE'NİN
SÂFLIĞI VE TEMİZLİĞİ

Sende mevcut yüz ki, sensin görmeyen,
Geç inattan vazgeçip, fikretmeden.

Tende, nefs-i mutmainne'nin yüzü,
Fikrinin, tırnakla yırtmış yüz, gözü!

Pis fikir bil, hem zehirden tırnağı,
Bir derinleşsin, yarılmış cân bağı!

Müşkilin her bir düğüm, çözmek diler,
Çiş eder altın tasa, say böyleler.

560. Çözmek istersin, çözülmüş say onu,
Kör düğüm, boş cüzdanın boşluk sonu.

Hem düğüm çözmekte, oldun usta sen,
Bâri birkaç ukdeler çöz, dur hemen!

Hem asil, çözmen gerek bir zor düğüm,
Bizlerin gırtlak tıkar, hep bildiğim.

Sen adamsan, gel bu müşkil, düğmü çöz;
Nefse sahipsen, bu uğra harca söz!

Sen "âyân, arâz" nedir bilsen ne ki?
Sâde haddin bil! Gerektir öyle ki!

565. Şimdi ey toprak eler, had belle sen,
Sen hudutsuz mülke, ermişsin hemen!

Ömrünüz “mevzû ve mahmil”len geçer, 580. Hiç kayıtsız infâk et derken Hüdâ;
Açmadın göz “müptedâ” derken “haber.”²⁹⁸ Sen kazan, hem sonra infâk olmadada!

Hep sonuçsuz çok delîl çıkmış boşa,
Hem sonun neymiş, gelen neymiş başa.

Gördüğün sanat belirtir, yaptı kim,
Hem de, zıtsız bir kıyastır bildiğim.

Feylesof; dâvâ delîller artıran,
Hak'ta kullar; hiç delîl bakmaz olan!

570. Perdeden, gerçek delîlden kaçtı o;
Hem deliller ehlidir, yaklaştı o.

Feylesof, âteş belirten der, duman,
Bizce issiz, bir âteştir hoş olan.

Bir yakınlık âteşin, bizlerde var,
Hem dumanlardan yakındır âşikâr!

Bir hayâl ardında gitmiş olsa cân ,
Bahtsız olmuştur duman ardında cân!

RESÛL-i EKREM'İN (S.A.V.):
“İSLÂM'DA RÛHBANLIK YOKTUR”
HADÎS-i ŞERİFİ

Yolma tâvus sen kanat, gel gönlü çek,
Hem cihâd etmek için, düşmân gerek.

575. Olmasın düşmân cihâd mümkün değil,
Olmasın şehvet, sakinmak yok ki bill!

Yok, sabır, istekle, meylin olmadan,
Olmasın düşmân, geçersin ordudan.

Gel akıllan, geç; hadımlık isteme,
İffetim, şehvetten ayırık, var deme!

Hem hevâsız, hem hevessiz, yok yasak;
Ölmüşün düşmân oluş, olmaz ki bak!

İnfâk et, emretti Allah, ver kazan;
Eski kâr olmazsa, yoktur harcânan!

²⁹⁸ Mevzû: Konu, mes'ele; Mahmûl: Yükler, yüklenilmiş Nahiv ilminde; (gramer) mevzû, müptedâ; fail; mahmûl ise haberdir.

İşte Allah emredendir: “Sabredin;”
Lâzım istek, yüz çevirmelik için!”

Hem “**yiyin**”²⁹⁹ şehvet için olmuş tuzak,
Şimdi isrâftan muhakkak, kal uzak.

Olmamış oldukça şehvet kimsede,
Kaçmanın imkânı yoktur denmede.

Sende sabrın, zahmetin, zor olmadan,
Kalmamış kalkmış, hayırlar ortadan.

585. Hem ne hoştur öyle şartlar bak ama!
Câna cân katmış, gönülden okşama!

BİR ÂŞİĞİN HAK'TAN
KAZANDIĞI SEVÂP DA HAKTIR

Âşğın zevk, hem sevinç, rağbet odur,
Hizmetin, gerçekte, tek ücret odur.

Maşûkundan gayra âşik, baksa da,
Herzedir hem, aşk da yoktur ortada.

Öyle bir oddur ki aşk, bir parlasa;
Sâde maşûk var ve her şey yanmada!

“Lâ” kılıçtır, kesti Hak'tan gayri bak,
Orda “yok” var, orda, yoktan başka yok!

590. Kaldı “İllallâh” ve yitmiş her ne var,
Yandı çokluk, şâd ol ey aşk, kıl karâr!

Son ve evvel, her ne var, elbet O'dur,
Şirkse; ters bakmak ve hem şâş görmedir.

Var O'nun aksi, güzellik başka ne?
Tende cümbüş, sâde bir tek zân yine!

Cânı olmaz ten, gelip yağlansa da,
Ballasan boş, yok ki bir şey ortada.

Bildi bir günlük dirilmiş, neş'eden,
Cân-u cânanın o elden mey içen!

²⁹⁹ Kûlû: Yiyin. “Yiyiniz, içiniz, fakat israf etmeyiniz!” (Araf, 31)

595. Gözle görmezlerden olmuş kimseye,
Bir duman görsün, sarılmış cân diye.

Hiç Ömer Abdülazîz kim bilmeyen,
Oydu, Haccâclar âdil buymuş diyen.
Mûsa'nın ejderde, dehşet görmeyen,
Bir sihirbâzdan görür ip, der yılan.

Tatlı su hiç içmeyen kuş olsa da,
Tuzludan içsin, kanatlar çırpıda.

Olmadan zıd, zıddı bilmek yok, ara,
Ovma başlar, hem görünsün bir yara!

600. Şüphesiz, dünyâ alınmış önceye,
Biz "Elest" in hakkı anlansın diye.

Kurtulup gitsek ebedler mülküne;
Tâ ebet erdin, ebedler şükrüne.

Orda dersin, hep elerdim toprağı,
Hep cihânın faydasız, geçmiş çağı.

Hem ecel, önden gelir olsaydı da,
Dertlerim, korkum bitip kalsaydı da!

RESÛL-i EKREM SALLALLÂHÜ ALEYHİ
VESELLEM'İN: "ÖLÜMÜNÜ, ÖLMEĞEN
ÖNCE İSTEYEN, ÖLMEMİŞ SAYILIR.
İYİYE İYİLİĞE ULAŞMAYA ACELE EĞER,
KÖTÜ BİR ŞÂHİS İSE KÖTÜLÜĞÜNÜN
DAHA AZ OLMASINI DİLER"
MEÂLİNDEKİ HADİS-i ŞERİFİ

İşte bundandır, buyurmuş, Hak Resûl,
"Hem ölüm gelmişse, tenden çıksa kul;

605. Hem ölümden sonra yoktur hasreti,
Bir günâh, bir boş vakittir hasreti."

Hem ölen der: "Keşki bundan önce ben,
Ermiş olsaydım, bütün gayret ilen!"

Suçlu tez ölmüşse suçlar az kalır,
Has olan dünyâya tez gelmiş olur!

Suçlu der: "Gafletle suçlar işledim,
Hep günâhlar perdelenmiş bilmedim.

Önce ölseydim, günâhlar az iken,
Perdeler az, suçlarım azken hemen!

610. Gel kanaat eyle hiç vazgeçme sen,
Hem tevâzûnun yüzünden yırtma sen!

Mertliğin var, yırtmasın hırsın senin,
Hemde şeytânlıkla hoşken, secdenin!

Cennetin süstür kanatlar, yırtma gel,
Yolma, kollar kaplayan teller güzel!

Duydu tâvus, döndü yüz birden ona,
Hiçkırık tutmuş sonunda, baksana!

Başlayan dertler uzun, dert ağlama,
Orda kim var, hepsi yönlenmiş gama.

615. Hem soran, artık cevâbın almadan,
Oydu pişmân, oldu dertten ağlayan.

Boşboğazlık eyleyip sordum: "Neden?
Hem bütün gâmlar, kederler var iken!"

Gözde yaşlar, tâvusun akmış yere,
Damlalar, yüzler cevâptır bir kere!

Rûha tesîr eylemiş sandık o yaş,
Arşı ağlatmış olur, olmuş bu yaş.

Hem akıl, kalp, şüphesiz arş mensubu,
Tende saklar, arş nûrundan doğma bu!

HÂRÛT İLE MÂRÛT'UN BÂBİL
KUYUSUNDA MAHPUS OLDUKLARI GİBİ
AKIL VE RÛH DA SU VE ÇAMURDAN
MÛTEŞEKKİL OLAN BEDEN KAFESİNE
HAPSEDİLMİŞLERDİR.

620. Sanki Hârût, sanki Mârût çift temiz,
Kuy'ya düşmüş, bağlı kalmış belleriz.

Hem perişân, şehvetin ardında bu,
Suçlarından, yer desen dipsiz kuyu.

Hem sihir, hem sihri bozmak, dense de,
Çift melekten, anlayıp öğrenmede!

Oysa mutlak söylenir tâliplere,
Sihri bizden öğreniş boş, bir kere!
Sihri öğretmiş olurken, ey falan,
Biz belâdan, eyleriz hep imtihân.

625. İmtihânken, ihtiyâr lâzımsa da,
İmtihânsız, ihtiyâr yok ortada.
İnsanın istek desen, yatmış köpek,
Onda hayr, şer gizlenip yatmış demek!
Meyle kudret yoksa bir yatmış gibi,
Upuzun yatmış, odun olmuş gibi.
Tâ ki bir leştir, atılsın ortaya,
Sanki hırsın Sûr çalar, ittir güyâ!
Orda düşsün bir eşek, ölsün hele,
Hep uyanmış, yüzler aşkın it bile.

630. Gizli hırslar saldırırken insana,
Baş çıkarmıştır yakandan, baksana.
Leş görür it, her tüy olmuş dış hele,
Hîleden it, kuyruğun salları bile.
İt de alt yan hîle, üst yandır gazap,
Say odun bulmuş zayıf, âteşti hep.
Lâmekândan, şûleler ersin ona,
Hem ulaşmıştır âlev gökten yana.
Böyle binler it bulur saklar beden,
Bulmaz avlar, gizli yerdir şimdi ten!

635. Bir doğandır, sanki hep gözler dikik,
Avlamak aşkıyla yanmış, üstelik!
Kaldırılın örtü, bir av gördü mü?
Dağ dolanmak, oldu artık ülküsü.
Hastanın istekte kalkar ortadan,
Gâyedir artık onun, sıhhat ve cân.
Görse elmâ, ekmeği, hem karpuzu,
El uzatmış, perhizin geçmiş hızı!
Sabreder olsun, muhakkak fayda var,
Duygular, iştâh kabartır âşikâr!

640. Olmasın sabr, hep uzak durmak gerek,
Zırhsızın oktan kaçış, has iş demek!

TÂVUS'UN SORANA CEVÂP VERMESİ

Ağlamaktan döndü tâvus, kendine,
Haydi, git sen, reнге âşiksın yine.
Görmedin sen! Hem kanatlar yüz belâ;
Her tarâftan, derde eyler müptelâ!
Avcılar var, merhâmet bilmez olan,
Dört taraftan, yüz tuzak vardır inân!
Sivri ok ellerde, izlerler beni,
Ok atarlar, istiyorlar ölmemi.

645. Yok belâlardan korunmak kudreti,
Fitneden kurtulmanın, yok kuvveti!
Kırda, dağlardan aman bulmak için,
Çirkin olmam, hep gerekmiştir bilin.
Gör kanattan, çok övünç gelmiş bana,
Bir silâhtir, yüz belâ, benden yana!"

HÜNERLER, ZEKÂVETLER VE DÜNYÂ MÂLİ, TÂVUSUN KANADI GİBİ İNSANIN CÂNINA DÜŞMÂNDIR

Çok hüner var, bir belâdır hâm için,
Yem görür ammâ, tuzak görmez niçin?
İhtiyâr var, sen "sakın" denmiş iyi,
Nefse sâhip olsa kim, olmuş iyi!

650. Sende takvâ, hem sakınmak olmadan,
İhtiyârın, koy da kalksın ortadan!
İhtiyârım, hem de cilvemdir kanat;
Yolmuşum, ondan biter kalmaz hayat!
Yok, sayar olmuş kanatlar, sabr eden,
Kurtulmuş, derde düşmekten hemen!
Sabrı varken, yok kanattan bir zarâr,
Atsalar ok, takvâ kalkar, karşılar!
Hep kanat, kollar, bizim düşmânımız,
Varsa cilvem; yok sabır imkânımız.

655. Sabrımızdan, hıfzı Hak, olsun delil,
Hem irâdem, devletim, artardı bil!
Bir çocuk say, sarhoşum ben fitneden,
Verme, layık olmamış, hançer denen.
Hem akıl, varken harâmıdan kaçmamız;
Hep kılıç, mâl, bir zafer olmuştu iz.
Var Güneş emsâli aklın ihtiyâç;
Doğruluklar üzre, yönlensin mizâç!
Bende hiç yoktur akıl, haslık hûyu,
Hem silâh atmam gerek, varken kuyu!
660. Kuy'ya atmaklık gerek kalkan, kılıç,
Bende kalsın, düşmânın olmuş bu güç!
Kuvvetim yok, yok dayanmak üzre yer;
Hem kılıç benden alır, onlan döver.
Bende pis nefis, örttü yüzler bil ki sen,
Kurtuluş yok, yırtarım yüz şimdi ben!
Her güzellik gitse elden, var kemâl;
Kalmaz artık, bende bitmiştir vebâl!
Böyle maksâtlar, günâhsızlıktı tek,
Tırnağın iz var desen, örtmek gerek.
665. Kalbimin olsaydı, gizlenmek hûyu,
Yüz, güzelleşmiş ve parlar doğruyu!
Bende yok kuvvet ve kurtulmak desen,
Güçlü düşmân, ben silâh kırdım hemen.
Hem de hasmım, benden üstün olmasın,
Hançerim, artık vebâller sunmasın.
Bende kan döndükçe hep, kaçmam gerek,
Böyle kaçmak, bir kolay iştir demek!
Başkasından kim kaçır, gitsin uzak;
Bir uzaklaşsın, kararlar buldu bak!
670. Kendimin ben hasmıyım, ondan kaçan,
Tâ kıyâmet, ben yorulmam kaçmadan!
Hem Hutan, hem Hintliler, olmaz emin,
Gölgesi düşmân olanlar neylesin?

GÜNDÜZÜN GÜNEŞTE
YOK OLAN YILDIZLAR GİBİ HAK
VARLIĞINDA YOK OLUP KENDİSİNDEN
GEÇENLER

- Kendisinden geçse, yokluk süs ona,
Gölgesizdir, bil Muhammed misli yâ!
İftiharım oldu yokluk, süs niye;
Bir âlevdir, ihtiyâç yok gölgeye.
Mum bütünden baş ve sondan şû'ledir,
Gölge yaklaşmaz ona hep, öyledir.
675. Kim döker mum, uydu hep arzûsuna,
Gölgesinden kaçtı gerçek nûruna.
Mum döken: "Yok olmaya döktüm seni;"
Mum da, "Yokluk üzre kaçtım, gör beni!"
İşbu nûr, gerçekte lâzım bir ışık,
Öyle nûrdur, iğreti dersem yazık!
Mum yanıp, toptan, yok olmuş oldu da,
Yok, eser, yoktur ışıklar ortada.
Hep siler zulmet, karanlık âşikâr,
Mum da âteş oldu artık, payidâr.
680. Mumların bak aksi neymiş, ten mumu,
Yok oluş, artırdı cânın nûrunu!
Cânda son yok, oysa mumlar fânîdir,
Cânda nûrun şu'le Allah'tan gelir.
Hem de cânın şu'le lâzım insana,
Fânînin yok şansı, gerçekten yana.
* Cânda âlev var, bütünden nûrdu bu,
Gölge vehmîdir geçer hâl, doğrusu!
Yerde mevcuttur, buluttan gölgeler,
Gölge, hem ay, olmamış birlik meğer!
Fânî olmak; hem bulutsuzluk desen;
Ay olup yaklaş ve haslık iste sen.
685. Yel getirmiş olsa tekrâr bir bulut,
Ayda nûr gitmiş, hayâl olmuş umut!
Bir bulut örtmüş ve nûrdur eksilen,
Bedri tam nûr, az, hilâl olmuş iken.

- Ay, bulut varken, o tozdan bir hayâl,
Tende mevcût bir bulut, sesler hayâl.
Bak ayın sen lûtfе, ondandır yine,
Der, bu düşmânlik buluttandır yine.
Toz, bulutlar tınmamış birkez kamer,
Hem de, göklerden de üst bulmuş o yer.
690. Bil bulut, olmuş bizim düşmân meğer!
Göz ki görmez ay, o çekmiş örtüler!
Hûriler hem perdelerden, ihtiyâr,
Bedre dönmüş ay, hilâldir âşikâr.
Ay oturtmuş, şan, şeref vermiş bize,
Düşmânım olmuş, onun düşmân ise.
Bir bulut parlaksa, aydan gelmede,
Kim, bulut ay derse, sapkin kalmada.
Bir karanlık yüzdü, ay parlatmada,
Hem ayın nûr, aksi vardır ortada.
695. Gerçi almış, orda aydan renk, boya,
Nûrdu devlet, iğretilik buydu yâ!
Bir kıyâmet gelse yok ay, yok güneş;
Göz için, kaynak ışık bulmaktı iş.
Fânî, gerçek mülk nedir, seçmek gerek,
Fânîden hak bir konak seçmek gerek!
Dâdının süt dersenez, üç beş kere,
Göğse al annem, benim sen öz yere!
Hem kanatlar bir bulut, bir perdedir,
Hak lütuftan hep letâfetlerledir.
700. Ben kanattan süs ne var, atsam yere,
Ayda hoşluk izlerim binler kere.
İstemem sûtanne, çok hoştur anam,
Ben ki Mûsa'yım, anamdır sûtinim!
İstemem ay lûtfu, varken, vasıta,
İlgiden çok kimse yok olmuştu yâ!
Bir bulut, ay ahlâkından alsa çok
Ay için bir perde olmak gayri yok.
Sûreten kendinde yokluk gösterir,
Enbiyâ, hem evliyâlar böyledir.
705. Hiç bulut bir perde ermez güce,
Perde aç mânâdan artık güçlüce.
Bir bulut yok, katre yağmış her sabâh,
Hem bulutsuzdur semâ, yoktur izâh!
Hem Nebî'nin mü'cizeymiş yok teni,
Aldı yokluktan, semânın rengini.
Bir buluttan, yok buluttan onda hûy;
Âşığın ten böyledir, sabrıyla, duy!
Âşığın tendir beden, yok tenliği,
Oldu nûr yoktur koku, yok renkliği.
710. Hem kanattır ellerin; baştır bana;
Duygular yurduydu, baş sağlâmcâna.
Ellerin av üzre, cân bahş eylemek;
Küfrü mutlaktır, hayırsızlık demek!
Olma, tûti ön'ne konmuş bir şeker,
Ol zehir, kurtul ziyândan bir sefer!
Has kulun takdîre er sen, bir kere,
Gel de sen, murdâr görün dur itlere.
Bir vapur delmiş Hızır, etmiş sakat;
Gasp edenden, kurtuluş olmuş murât.
715. Fakrı bilmiş iftihâr etmiş Nebî,
Hem tamahtan Hakk'a yol açmış Nebî!
Halk, harâp yerlerde gömmüş hazneyi,
Ummanın hırs, saklatırmış hazneyi.
Mâl ve mülk denmiş kanat, yolmaz isen,
Gel otur tek, küşe-i halvette sen!
Çünkü cânsın lokmasın, hem lokma yer;
Sen yiyensin, hem yenildin işte gör.

ALLAH'TAN BAŞKA HER ŞEY
HEM YER VE HEM YENİLİR

Bir ufak kurt av için, kuş bekledi,
Buldu fırsat kuş ve av etmiş kedi.

720. Kurdu kuş, avlar olur olmaz yedi,
Sonra dönmüş, kuş tutup yermiş kedi!

- Bir kumaş çalmıştı hırsız arkada,
Hasmıdır mal sâhibi, hem zâbita.
Aklı meşgulken kilit, hem esyâda,
Zâbita var, oysa gâfil durmada.
Öyle dalmış, kendinin sevdâsına,
Tâkib etmiş var, unutmuş baksana!
Ot temiz, berrâk suların alsa su,
Hayvânın işkembe otlar, doğrusu!
725. Hem yiyendir, hem yenilmiş ot denen,
Böyle varlık, sâde Allah yenmeyen!
Hak doyurmuştur, yenilmez hem yemez;
Et ve postlardan berî kalmış bikez!
Hem yiyen, artık yenilmiş kimseler,
Pusmuşun deritten, aman bulmaz meğer!
Hem yenen, olsun emin, mâtem yine,
Gel sığın, yenmez, yenilmez emrine!
Bir hayâl var, yer muhakkak bir hayâl;
Fikri, üstün bir fikir, otlar misâl!
730. Hiç hayâlden kurtuluş olmaz sana,
Tek uyarsan sen, gelir imkân buna!
Uykunuz elbette su, fikrin; arı,
Sen uyansan, başlatır hücmun geri.³⁰⁰
Hem hayâlinde sinek, çekmiş seni,
Orya, burya yönletirken beynini.
Hem hayâl olmuş hafif, en az yiyen;
Her ne var Allah bilir, gel belle sen!
Gel akıllan, çok yiyenlerden sakın;
Hep korur Allah'ımız, gel ol yakın!
735. Hep korur Allah, ulaşmazsan eğer,
Bir korur kul, sen bulup yaklaş yeter!
Varsa kâmil, gayra artık verme el;
Hâfızın Allah olur, elbet güzel!

İhtiyâr aklın, çocukluk eyleyen,
Perde çekmiş oydu, nefsin perdeden.
Akla yoldâş, kâmil er bulsan eğer,
Pis hûyundan, kalmaz artık bir eser!
El koyar olsan, o kâmilden ele,
Hep yiyenlerden de, kurtuldun hele.

740. Sende el, olmuş olur Hakk'ın eli,
Hak buyurmuş öyle, mutlak bilmeli!
El verirsen, hükmü bilmiş pîre sen,
Kurtulursun, bilmişin elden hemen.
Çünkü kâmil, vârisi Peygamber'in,
Nûru Peygamber, görülmüştür bilin!
Sanki Hudeybiye'nin biâtı bu,
Cümle Âshâb böyle yapmış doğrusu.
Sen girersin, on sahâbe hükmüne,
Tam ayarsan sâde, altınsın yine!
745. Sen o kâmil şâhsa uymuşsan eğer,
Sevdiğin kim? Onla oldun eşdeğer!
Burda derken, onda dersin, onlasın,
Böyle söz der Ahmed; herkes anlasın!
Der Resûl: "Sen, sevdiğin kimseylesin!"
Kalp de, arzûlarla birliktir kesin!
Sen, tuzak var yerde, artık az otur,
Ey zayıf tutmuş, zayıf tutmuşsa gör!
Ey zayıf tutmuş olan sen, anla gel;
El ki var, elden de üstün öyle el!
750. Sen zayıfsın, hem zayıftan tuttun el;
Sen ki avsın, avlamak olmuş emel!
Onların ön, arkanın sed olma da;
Görmedin düşmân, fakat var ortada!
Avcılık, avlanmadan gâfil kılar,
Ben erim der, oysa saklar korkular.

³⁰⁰ Fikrin arı gibi insana saldırır. İnsan uyanınca tekrâr düşünmeye yönelir.

* Önde, hem ardında düşmân varsa da,
Âşıkârdın asla görmez olma da!³⁰¹
Olma kuştan âdi isteklerde de,
Serçe, den yer, hem bakar dikkâtle de!
Görse elbet, dâne düşmüştür yere,
Hem döner, etrâfi gözler kaç kere!

755. Var mı ön, ardında bir av eyleyen,
Korkusundan, vazgeçer olmuş hemen.

Gel de gör Kur'ân'da sen, fâcirleri,
Öldü eş, dost, ibret olmuş her biri.

Âlet olmazdan, yok etmiş bil hani,
Pek yakındır, çok bilir, senden seni.

Elde gürz yokken ezer, hem öylece,
Elsiz, âletsiz, adâlet etme de!

Nerde Allah! Yok deyip söz etse de,
Görse bir işkence, feryâd etmede!

760. Çok acayip şey uzaklık baksana,
Yaş döker, der: "Hak yakın benden banal!"

Hem tuzaktan kaçma, vâcib olmada,
Hem senin koldan yapışmış tutmada.

Mih sökerken, pis tuzaktan ben hele,
Ermemiz hiç olmasın, bir zehr ile.

Akla uygun söylerim, sözler ki ben,
Anla, gerçekler araştırmış şimdiden!

Hırs, hasetten bağ kopar, bitsin hased;
Gel düşün: "**Ficîdihâ hablûn mesed!**"³⁰²

HZ. İBRAHİM ALEYHİSSELÂM'IN
KARGAYI ÖLDÜRMEŞİ

765. Yok nihâyet, bitmez artık, söz desen,
Ey Halîl sen, karga öldürdün neden?

³⁰¹ "Biz hem önlerinden bir set, hem arkalarından bir set çektik. Böylece onları sarıverdik. Artık görmezler." (Yasin, 9)

³⁰² "Boynunda bükülmüş ip ile taşıyacak." (Tebbet, 5)

Neydi buyruk? Emr eder hikmet neyi?
Sırrı azıcık gösterip, aç gerçeği!

Karganın "gak-gak" diyişler, ötmeler,
Bitmeyen bir ömrü, istekmiş meğer!

Tâ kıyâmet ölmeyen şeytân gibi,
Karga olmuş, böyle ömrün tâlibi.

Tâ kıyâmet üzre bir ömr isteyen!
Derse hoştur: "Tövbe ettim işte ben!"

770. Tövbesiz ömr, sâde bir cân çekmedir,
Hak'ta gaffet, pek hazin bir ölmedir.

Hak'la olsan, hepsi hoş olmuş sana,
Bilmesen Hak, bengisu âteş sana!

Şeytânın ömr isteyiş, lânet idi,
Affi yok, şeytân ki lânet istedi!

Var iken Hak, başka şey etmek talep,
Artma dersin, sâde eksilmeydi hep!

Ömre el olmak, dalıp gitmek gibi,
Varken aslan tilkilik etmek gibi!

775. Ömrü ver, tekrâr dönüp gitsin geri,
Ver ki mühlet: "Adilik" bulsun yeri.

Lânetinden, şeytânın ömr isteği,
Lânet ister olsa kim, var pisliği.

Hak'la cân beslense, cennettir ömür,
Karga yüz yıl, leş ve pislikler bulur.

Ver ömür ver, fazla pislikler yesem,
Dâimâ sen ver, demektir pis benim!

Karga, pislikler yiyenden olmasa;
Pis huyundan Hakka hiç sunmaz tasa!

MÜNACAT

780. Ey şu topraktan ki sen, altın eden,
Hem çamurdan Âdem'i halk eyleyen;

Hep değiştirmek ve ihsândır işin,
Bende iş, isyân, unutmakmış bütün.

Ben yanıldım, ilme döndür sen beni,
Bir sümük ben, sabra yönlendir hanî!

- Ettin ekmek, Rabbimiz sen toprağı;
Cânsız ekmek, eyledin cân toprağı.
Bir muhayyer rûhu sen, rehber kılan,
Tıflı ettin, âlemin yol gösteren.
785. Gök edersin, yerde mevcût cüz'ü sen,
Arşa yıldızlarla sundun neş'eden.
Kim bulur dünyâyı bir âb-ı hayât,
Tezce ölmüş oldu artık, bir memât!
Kâinat görsün meğer gönlün gözü,
Hep bozulmak, tâzelenmektir özü!
Oldu ten hırkan, dikişsiz, iğnesiz;
Bir değışken iksîrindir, şüphesiz!
Sen ey insan, doğduğun gün öyle yâ;
Yâ ateştin, yâ da toprak, yâ havâ!
790. Öyle hâlin üzre kalsan, ölmeden
Nerden ersin yükselişler, var iken?
Sende kalmaz, eski hâlden bir eser,
Verdi Allah, tâze bir varlık meğer.
Yüzbin aşkın var, büründün, böyle sen;
Sonra gelmiş has, muhakkak önceden.
Terket artık, geç sebeplerden hele,
Bil ki Hak'tan, aslı terk etmek niye?
Vâsita çok olsa, vuslât kaybolur,
Vâsita az olsa, vuslât zevk bulur.
795. Hayretin, şaşkınlığın, bilmen sebep,
İşte hayret, huzra yol, gerçekte hep!
Her ne var, vermiş olan, yokluk sana,
Yüz çevirdin, sen neden, yoksulluğa?
Hem ne zahmet verdi, yokluk cümlesi;
Sen yapıştın, var deyip yer faresi!
İlkten olmuş has, senin en sonki hâl;
Yokla uğraş, Hakk'a yönelen, Hak'la kal!
Haşrı gördün, devreden yüz binleri,
Ey inâtkâr, burya geldikten beri!
800. Cânsızın olmuş nebât, hâl buydu yâ,
Hem hayat gelmiş ve gelmiş iptilâ.
- Hem hayattan döndü akl, bulmuş temiz,
Altı, beşten bir bakarsın yoktu iz!³⁰³
Hem ayaktan iz, denizler üzredir,
Girse deryâ içre, iz bitmektedir.
Çünkü yollar üzre menzil köy, vatan,
İhtiyâttan, hep yapılmış hân olan.
Hem denizlerden, konaktır dalgalar,
Yok, sahalar, hep tavansız dalgalar.
805. Yok o mevkiin alâmet, nâmı yok;
Yok, o menzilden nişân, encâmı yok!
Böyle yüzler yer, konak, menzil ki var;
Âlemî rûh üzre, yüzler mevki var.
Sen fenâdan sonra gördün var, ne var,
Cisme artık bağlanışlar âşikâr.
Cânı ver sen karga, artık ol doğan,
Allah'ın tebdîle olsan cân sunan!
Tâzeler al, gel bırak sen köhneyi,
Her senen üst, üç senenden say iyi.
810. Hurma olmaz, saçmaz olsan meyveyi,
Eskilerden ambar et dur her şeyi.
Köhnemiş, kokmuş, çürük, ver körlere,
Hep metân, armağan et bir kere!
Tâzelik görmüş, çürükler almamış,
Hakk'a avdır, sende hiç av olmamış!
Geldi kör kuşlar bütün, ey tuzlu su;
Toplanırlar sende artık, doğrusu!
Artırır körlük meğer toplanmalar,
Çünkü şorluklar bütün körlük dolar.
815. Ehl-i dünyânın ki, kördür kalpleri,
Tuzlu içmiş, kör gönül, kör gözleri.
Sende olmaz gizli bin âb-ı hayat,
Tuzludan iç, körlük olsun katbekat!
Görmeden, arzûn senin: Varlık, bekâ;
Zencisin sen, hep siyâhlık neş'e yâ!

³⁰³ Beş duygu ve altı yön.

- Zencinin, renkten gelip hoşlanması,
Aslı zenci, böyle olmuş doğması.
Gelse bir gün, hem güzellik bulsa bir;
Bir karârsın, hep arar, çâreyledir!
820. Bir uçan kuş, kalmış olsun yerde o,
Etti feryâtlar, düşer bin derde o.
Yerde zevklenmiş gezer, yemler tavuk,
Dâne toplar, hep koşar, denler tavuk.
Var kanat dersen murat, uçmak değil,
Kuş, yaşar elbette hep, uçmakla bil.
Der Nebî: "Rahmet edin ol kimseye,
Zengin olmuşken düşen fakîrliğe!
Âmir olmuşken, hakîr olmuş ise,
İlmi var, câhil alay etmiş ise!"
825. "Rahmet et üç kimseye" söyler Nebî,
Olmadıysan duygusuz bir taş gibi!
Bir reysken hor, hakîr olmuş biri,
Hem nakitsiz görseniz zengin eri.
Bir de âlim, kaldı ahmaklar ile!
Bir belâdır, eğlenirlerken hele!"
Mevkisinden, bak kideden düşmüşse,
Benzeyen oymuş, uzuv kaybetmişse.
Bir kesilmiş uzva bak, titirse de,
Az zamân oynar, fakat cân bitmede.
830. Kim "Elest" in kâseden içmiş meyi,
Ömrü, mahmûrluk sunar gör dertliyi.
Aslı, itler benzeri pislik olan,
Onda sultân hırsı yoktur, sen inân!
Tövbe eyler kim ki, yapmıştır günâh,
Yol yitirmiş kimseler etmekte âh!

BİR CEYLÂN YAVRUSUNUN EŞEK
AHIRINDA MAHPUS OLMASI

Avcı bir ceylân ki avlar oldu da,
Attı insafsızca merkep ahrına.

Hem öküz var, hem eşek var tavlada,
Hapsedip âhûyu, koymuş ortada.

835. Ürktü ceylân kaçtı bulmuş bir yanı,
Avcı, dökmüş ot, gelip yensin hani.
Yer samandan hem öküzler, hem eşek,
Zevkle onlar, hep şeker yerler desek.
Ürkerek ceylân, kaçır sağdan sola,
Yüz döner tozdan, dumandan, yok mo-
la.
Kim ki, zıddıyla konulmuş bir yere,
Sanki ölmektir onun hal, bir kere!
Bak Süleymân söylemiştir hüdhüte:
"Gitmek üzre, varsa özrün söyle de!"
840. Öldürüp yahut azap versem ona,
Hiç tükenmez bir cezâ versem ona.
Hem nasıl derttir, düşün ey mûtemet,
Gayri cinsten, hapsedilmektir, evet!
Ey oğul, tendir kafes, sen derttesin,
Rûh kuşun gayrıyla haps olmuş kesin.
Rûh doğandır, kargadır hep hûyların;
Karga, baykuş derdi olmuş onların.
Sebzvâr³⁰⁴ bir şehîr ve gelmiş bir Bekir,
Orda bitmez, dertle âh etmektedir!

SULTÂN MUHAMMED HARZEMŞÂH'IN,
AHÂLİSİ TAMÂMIYLA RÂFİZÎ OLAN
SEBZVAR ŞEHRİNİ SAVAŞLA ALMASI

845. Hem Muhammed Hârzemî şâh, harp
için,
Gitti Sebzvâr üzre fâsık darp için.
Hem sıkıştırmıştı Hârzem ordusu,
Asker, öldürmekti maksât doğrusu.

³⁰⁴ Sebzvâr: İran'da bir şehir. Ahâlisi rafizi olduğundan Ebû Bekir isimli şâhıs orada azâp çeker.

- Secde etmiş halk kapanmış yerlere,
Elaman ister dururlar bir kere!
İsteğin miktâr ne, versek vergiyi,
Mevsimincek, artırır olsak iyi!
Cânımız kurban senin, alsan hemen,
Bizde birkaç gün, emânet eyle sen!
850. Der ki Harzem: "Bir Ebû Bekr gelmeden,
Siz de cân, kurtarma imkânsız hemen!
Şehrinizden bir Ebû Bekr armağan,
Etmeden, Hak'tan siz ürkmüşler inân;
Hem biçip ot misli, alçaklar sizi,
İstemem mâl, dinlemem sizden sözü!"
Yok, bulunmaz, burda ferdin böylesi,
Bir çuval, altın getirmiş cümlesi.
Nerde Sebzvârda olsun bir Bekir,
Çayda, bir kerpiç kuru olmak, nedir?
855. Hiçtir altın, bakmamış; kâfir ki siz,
Bir Ebû Bekr, siz getirmez olsanız;
Faydâ yoktur, siz çocuk mu sandınız;
Hem gümüş, altında olsun aşkımız?
Hakk'a kalpten secde etmez olsanız,
Faydâsız, mescit ve câmî yusanız.
Hem de dellâllar çıkartıp şehre de,
Bir Ebû Bekr var mı, vîrân hânedede?
Hem ilân etmiş de üç gün, üç gece,
Bir Bekir bulmuş zayıf ten, öylece
860. Yolculuk ânında Sebzvâr'dan geçer,
Hastadır, vîrâne olmuş anca yer.
Hasta, bitkin, kıvrılıp yatmış yere,
Buldular, kalk, çarçabuk sen bir kere!
Kalk çabuk, sultân bugün bekler seni,
Gel de kurtar, şehri idâmdan hani!
Der Ebû Bekr: "Yok ki kalkma kudretim,
Olsa, menzil üzre gitmek niyyetim.
Düşmânın yurdunda kalmaklık neden?
Dost bulup, durmaz giderdim orya ben!"
865. Bir tabut bulmuş getirmişlerdi yâ,
Hem Ebû Bekr orya konmuş yatmada.
Hem taşır, hammal ki Hârzemşâha yâ,
Tâ görünsün, hem Ebû Bekr ortada!
İşte Sebzvar söylenen, buymuş cihân,
Burada Hakk'ın er olur elbet ziyân!
Hakk'ı temsîl etti Hârzemşâh'ı gör,
Bir selim kalp, ey rezil gel sen de ver!
Der Resûl: "Bakmaz ki Hak sûretlere,
Bir gönül ehli bulun, siz bir kere!"
870. Ben, bir âriften bakar oldum sana,
Secde, altınlar sebep olmaz buna!
Sende kalp var, öyle bildin kalptir o,
Ehl-i diller istemezsin, oldu mu?
Hem gönüldür pek geniş, yüksek mekân;
Kaybolur yüzler semâ, yüz âsumân!
Bir dökülmüş şey; sakın, kalptir deme;
Ondan aslâ bir Ebû Bekr bekleme!
Ehl-i dil bir aynadır, her bir yöne,
Altı yönden baktı Allah bilsene!
875. Altı yönlerden karâr etmiş ona,
Vâsitân olmazsa, Hak bakmaz sanal
Hak ki, bir matlubu etmiş olsa red,
Hak kabul etmişse, kâmilidir senet!
Hiç sebepsiz vermemiş Hak nimeti,
Söyledim az, kâmilin hak hizmeti.
Neyselâh, kor onun hem avcuna,
Hem vefî sunmakta lâıyksan sana!
O avuç, küll deryâsı birlikteler;
Has kemâldir, târife vermez mecâl!
880. Öyle birlik, sığmamış hiçbir söze,
Şerhi yok, beyhûde söylersek size!
Yüz çuval altında ihsân olsa bil,
Sen getir tek, secde etmiş bir gönül!
Has gönül sevmişse senden, râziyım;
Yüz döner olsun, onun ben ayrıyım."

- Baktığım gönlün ve hiç bakmam sana,
Armağan sen, bir gönül al gel bana!
Hem gönül sensin nasıl, ben öyleyim;
Anne basmış nerye, olmuş cennetim.
885. Anne olmuş, halka olmuş bir baba,
Gönlü, tenden kim ayırmış, merhaba!
Sen ki dersin: "Ben getirdim bir gönül,"
Hak da der: "Bak öyle pek yoktur gönül."
Bir gönül al gel ki, âlem kutbudur,
Câna cân, hem cânâ cânan, kalp budur.
Pek münevver, hem hayırkâr bir gönül,
Kalbe sultân, hem de Hak huzrunda bill!
Sebzvâr şehrinde gezsen onca yıl,
İtibâr etmiş bulunmaz, aslâ bill!
890. Pek çürük rûh, hem de solgun bir gönül,
Sen, musallâdan götürdün, Hakk'a bill!
Bir gönül nerden, getirsem şehriyâr?
Kıymeten çok gönlü değmez Sebzvâr!
Der ki Hak: "Sandın mezâr küstah buna,
Zîrâ ölmüş kalp getirdin sen bana!
Git getir, şâhâne hûydâr bir gönül,
Sebzvâr'ın kurtuluş, tek bunda bill!"
Gönlü sen gel, hem cihânda gizli bil,
Nûrla, zulmet zıd olur, birlik değil.
895. Tâ Elestten, gönle düşmân olmada,
Sebzvâr, hûylar mirâslık sunmada.
Gönle sâhip kimse sanki bir doğan;
Cinse sâhip olmayan, dertment inân!
Cinsi olmazdan, uyuşmuş olsa da,
Bir münâfıklık görünmüş ortada.
Der: "Evet" ammâ bu, bir tasdik değil,
Hem öğüt etmiş için "sus" dendi bill!
Karga mutlak başvurur, hep hîlede,
Yüzbin aşkın bellenen hîleyle de.
900. Bir kabûl bulsun gönül ehlinde o,
Hem nifâk yok, doğruluktur bulduğu.
- Bil ki sen gerçek veli, has hem, çetin;
Hem bizim suç, aybı, almışlar satın!
Varsa cânın, sen gönül ehlin ara,
Zıd değilsen, cins olursun onlara!
Hoş gelir olsun riyâ, dosttur sana;
Orda dostluk yok ki, hiç Hak'tan yana!
Kim, senin hûy üzre sürmüştür hayat,
Sence olmuş bir Nebî, ermiş sıfât.
905. Geç hevesten, sen de artık al koku,
Duy, bu pek has amberindir, işte bu."
Hep heves dersen, bozuk aklın senin;
Misk ü amber sence bir hiçtir hemin.
Sözde son yok, gel de dön âhûya sen,
Kaçtı ordan orya, hiç durmaz hemen.
-
- EŞEKLER AHIRINDAKİ CEYLÂN
HİKÂYESİNİN ARTA KALANI
-
- Hep göbek misk, bir güzel ceylân nedir?
Hem eşek ahırında, işkenceyledir!
Cân çeker, olmuş sudan çıkmış balık,
Pisliğin içlerde, misk bir okkalık!
910. Bir eşek gelmiş demiş: "Sizler susun!
Sâhibiymiş siz bakın, şâhlık hûyun!"
Hem alay etmiş diğer merkepte var:
"İnci bulmuş der, ucuz almış satar."
Başka bir merkep demiş: "Nazik biri,
Tahta çıksın şâh olup alsın yeri."
Başka bir merkep de yermiş oldu yâ,
Dâvet etmiş, gel deyip âhûyu da!
Kaldırıp baş, der ki âhû ey falan;
"İştahım yok, kuvvetim yoktur inân!"
915. Der eşek: "Sen nâzdasın bilmekteyim,
Hem, utancından çekindin bildiğim."
Der ki ceylân: "Orda hep yemler senin,
Ten de ondan, tâzedir hep cüz'lerin.

Hep çayrık yerlerin yoldâş ki ben,
Tertemiz bir bahçe, bağdan, zevklenen;
Hem kazâ atmış, azâp olmuş demi,
Bir güzel hûy var, değışsin öyle mi?
Yoksulum, sanman, fakîrlik eylerim,
Elbisem pek eskidir, ben tâzeyim!

920. Lâle, sümbül, hem de reyhan nâz ile!
İstemezden öyle, ben yerdim hele!"
Der: "Evet, söylen, dırıldan öyle de;
Hem gariplik, saçma şey söyletmede!"
Der ki ceylân: "Hem göbek şâhit bana,
Öd ağaç, amber kokumdan altta yâ!
İtrı almaz, hem neden duysun bunu,
Taptığın pislik, eşeksin en sonu?
Yolda koklar, hep eşek idrârını,
Kim, bulur, misk sunmanın imkânını?"

925. Der Nebî dünyâda gel artık inân:
"Burda islâmdır garip kalmış olan!"
Zâtı olmuştur meleklerle bile,
Akrâbadan bâzılar, kaçmış hele.
Sûreten bakmış olur, halktan olan;
Onda mevcût itrı aslâ almadan!
Aslan olmuş öyle zât; post giyse de;
Gör uzaktan, postu kazmak istemel!
Ten deşersen, geç öküzlükten meğer!
Çünkü aslan huy, öküzler parçalar.

930. Kurtarır hayvânca hûylardan seni,
Kalmaz hayvânlık, senin hâlin yeni!
Sen öküz olsan, eder aslan seni,
Ben öküz dersen, şu aslanlık hani?

"BEN YEDİ ARIK ÖKÜZ GÖRDÜM,
YEDİ SEMİZ ÖKÜZÜ YEDİ" ÂYET-İ
KERİMESİNİN TEFSİRİ

Bir Mısır azîzi yatmış uykuya,
Gayb gözün açmış ve görmüş bir rüyâ.

Pek semiz şişman, yedi seçkin öküz,
Cümlesin yer, pek zayıf düşkün öküz.
Hem zayıflar, sanki bir aslan idi,
Yoksa şişmanken öküz, nerden yedi?

935. Hep beşer vasfındadır, kâmil olan,
Gizli aslan içtedir, insan yiyen.
Hoşça yer, uygun olan insanları,
Tortusuz, sâf eyleyip hem onları!
Sevgiden, sâlik bulur her çâreyi;
Kor ayak Sühâ'ya artık pekiyi!
Sen ki kuzgun, söyleyip durdun ki yoz,
"Ey Halîl dersin, neden kestir horoz?"
"Allah'ın emriydi, ben kestim onu,
"Söyle der, tesbîhim olsun en sonu!"

İBRAHİM ALEYHİSSELÂM'IN
HORUZU KESMESİ

940. Hep horoz şehvetli, tapmış şehvete,
Pis şarâbın sarhoşuymuş zehr ile.
Olsa şehvet, nesli sürdürmek için,
Tek hadım olmak diler Âdem kesin!
Der ki İblîs-i lâin, Hak'tan buna;
"Bir tuzak ver, pek büyük, avdan yana."
Hak'ta, altın, at, gümüş gösterdi de,
"Halkı bundan, aldatırsın" derdi de.
Der: "Teşekkür" oysa yüz ekşitmede,
Hâm turunç sıkılmış, dudak sarkıtmada!

945. Hak da altın, inciler sunmuş ona,
Çokça mâden, armağan etmiş ona.
"Al ki bunlar, has tuzaklar ey lâin,"
"Ey güzel; yardımcı, çok artır hemin!
Yağlı, türden, has yemek, tat tat şarap
Hem ipek esvâp desen, Hak verdi hep.
"Hiç beşer bağlar mıyım" der lifle ben,
İsterim hep, öyle şeyler ver ki sen!

- Hem senin sevginle sarhoş kimseler,
Erkek onlar, bağlasam, kırmaktalar.
950. Öyle bir bağ, hem tuzaklar ver bana,
Mert ve nâmert, öyle çıksın meydâna.
İsterim hilem için, ben bir tuzak,
İnsan aldatmak için sen, ver tuzak.
Hem şarâp, çenkler verir Allah ona,
Az da memnun oldu, bunlardan yana.
Tâ ezel, azgınca yönlenmiş hemen,
Fitnenin ummânda, toz bekler iken.
Rabbimiz; Mûsa ki kullardan, iyi,
Yaptı deryâdan, o bir toz perdeyi.
955. Hem denizden, mûcizeyle gitti su,
Dipte yükselmiş olan, tozlar dolu.
Hak, kadından gösterirken cezbeyi,
Erkeğin sabr, akli çelmiş her şeyi.
Çırttı el, oynardı murat ermiş bana,
"Şimdilik çok sevmişim ver baksana!"
Gördü mahmur gözlüler hem âşikâr,
Akli, fikri, etti onlar bî-karâr.
Hem yanaklar pek lâtif, görmüşü o;
Kalp yakan dilber nedir, bilmişti o.
960. Yüz, yanak, ben, kaş, dudaklar al mı al;
Perde parlatmış da, sunmuş Zülcelâl!
Cilveler görmüşü sıçrar perdeden,
Sandı birden, Hak tecellî eyleyen!
-
- "İNSANI EN GÜZEL BİR SIFÂTTA
YARATTIK. SONRA ONU AŞAĞILIKLARIN
EN AŞAĞISINA REDDETTİK" VE "KİMİ
YAŞATIR, ÖMRÜNÜ UZATIRSAK, ONU
KOCALTIR, GÜZELLİĞİNİ VE KUVVETİNİ
AZALTIRIZ" ÂYETLERİNİN TEFSİRİ
-
- Var güzellik, secde etmiş her melek,
Düştü Âdem, yok güzellikler desek.

Der ki: "Mal mülk vardı, eyvâh oldu yok."
Hak da der: "Cürmün: Yaşar olmak çok."

Tuttu saçtan, Cebrâil çekmiş iken:
"Hoşların sen mülkü terket, çık hemen!"

965. Verdi izzet, sonradan, zillet nedir?
İzzet ihsân; zillet, Hakk'ın adlidir!
"Cebrâil sen, secde etmiştin bana,
Hem sebep neymiş, sürüp tez kovmana?"
Sonbahâr yaprak dökten dallar meğer!
İmtihândan gitti kalmaz gjysiler!
Bir zamân ayyüz, parıldarken hele,
İhtiyârdır oldu tam kertenkele.
Bir güzel baş, parlayan saç, varsa da,
İhtiyârlıktan nâhoş, kel kalmada!

970. Nâz, edâ saklardı mızrak bir beden,
İhtiyârlar yay olur, eğrik hemen!
Lâle renkler, hep döner, safrân olur,
Aslan insan, bir kadın, güçsüz kalır.
Hfile etmiş, güçlü almış koltuğa,
Şimdi güçsüz, kendi girmiş koltuğa.
Şimdi bunlar pörsümüş, gam olmada,
Bir haberdir geldi, ölmekten bu da!

"ONU AŞAĞILIKLARIN EN AŞAĞISINA
REDDETTİK. ANCAK İNÂNAN VE İYİLİKTE
BULUNANLAR MÜSTESNÂ. ONLARA
SONU OLMAYAN VE KESİLMİYEN ECİR
VARDIR" ÂYETİ

Nûru Hakk'ın, doktor olsun insana,
İhtiyârlıktan, zarâr gelmez ona!

975. Onda gevşeklik, verir sarhoş demi,
Onda gevşeklik geçer, çok **Rüstem**'i.³⁰⁵
Ölmüş olsun, hep kemikler zevk dolar,
Zerreler, şevkin ışıktan, şevk dolar!

³⁰⁵ İran'ın efsânevi kahramanı.

- Kimde Hakk'ın nûr bulunmaz, bil ki sen, 995. Şükrü etmezsen, gidip hep ağla sen,
Sonbahârdır, bağ uzaktır meyveden. Hak güzelliğinden uzak, kâfir denen!
Gül tükenmiş, bağda kalmış hep diken, Küfre ümmet olmuşsun, boş her şeyi,
Bir samandır, ayrı kalmış dânededen. Ümmeti iman olan, aslen iyi!
Neylemiştir bahçeler bilmem, Hüdâ; Şükrü bilmezlerde yoktur hiç hüner,
Giysiler soymuş güzel yok ortada! Görmez ondan, öyle artık bir eser.
Hem hısımlar, hem el oluş elden gider,
980. Öldüren zehr: ben deyip, ben görmesi, İmtihândır, gel düşün var böylesi! Sevgi, şükr gitmiş akıl, vermez ki yer.
Bir güzelken, âlem ağlar âşkına, Hem ne yapmış olsa kâfir boş demek:
Neydi suç, herkes uzak kalmış ona? Gâybe varken, hep çıkıp gitmiş demek!
İğreti süsler takarken eynine, 1000. Sâde şükretmiş, vefâ göstermişin,
"Süs benim" dâvâsı eyler kendine! Devlet ardından gelir, olmuş peşin!
Hep güzellikler bizim, harmân hele, Kaybolan devlet nasıl kuvvet verir?
Hep güzeller, dâne toplarlar bile. Kuvvet olmuş devletin, sondan gelir!
Anlasınlar, süs, güzellik iğreti, Borç verin emriyse uy! Ver her şeyi;
Hak güneşten, parlayış âkibeti! Önde yüz devlet bulursun, en iyi!
985. Hem güzellik, cümle kudret, bak güce, Sen azalt, azıcık yemek, hem içmeni,
Has güneşten burya vurmuş öylece. Tâ ki Kevser havzı bul, bekler seni!
Hep güzellikler dönen yıldız meğer! Hem vefânın kil için fincân dökene,
Ten divârından da ayrılmış gider! Devlet avlar, hem dönüp kaçsın neden?
Hem güneş, nûr çekse, artık gölgesin, 1005. Kim vefâkâr, Hak, gönül şâd etmede,
Kapkaranlık tensin artık, sen kesin! Bak Doğrudur öz, bitse tekrâr vermede.
güzel yüzlerde, âşık halk ama! Ey ecel sen yağma etmiş Türk eri,
Nûr güneşten, parlamış üç renk cama. "Şükreden kuldân ne aldın, ver geri!"
Camda renkler geldi, tek nûrdan göze, Hem ecel vermiş geri, almazdılar,
Hep sunar, tür tür olan renkler bize. Onların mânâ dolan, nimet ki var.
990. Renkli camlar, kalmaz olsun ortada, Biz ki sûfi, hırcamız yok atmışız,
Nûr ki rensiz, bil ki hayrân kılmada. Hem atılmış neyse koymuş gitmişiz.
Nûru camsız görme olsun hep işin, Görmüşüz çok karşılıklar burda biz,
Cam kırılın, körlük olmaz hiç senin. İhtiyaç, hırstan, garazdan yok ki iz!
Öğrenilmiş bilgi, saplantın senin, 1010. Tuzlu, öldürmüş sudan, çıktık yere,
Başka kandiller bulup, hep gözledin! Ermişiz berrâk olan, has Kevser'e.
Sürdürür olsun o, kandil sâhibi, Ey cihân, sen gayra yapmışsın neler?
Nûra bak, "sensin karanlık" der gibi. Hem vefâsızlık ve nâzlar, hileler!
Hakk'a şükretmiş olansın gâm yeme, Her ne yaptın, itmişiz bizler geri,
Erdirir şükrün seni yüzler demel! Çünkü biz gazâ, şehâdet erleri!

Var Cenâb-ı Mevlâ'nın pâk kulları,
Hem yiğit hem korkusuz bil onları.
Hîleniz yolmuş bıyktan, her ne var,
Zaferin burç üzre, evler kurdular.

1015. Hem şehitler, tâzeden gâzî olur,
Hem esîrler, tâze üstünlük bulur!

Hem de yokluktan çıkartır baş yine,
Gel de gör sen, kör değilsen bir kere!
Yokta mevcûd, çok güneş, parlardı pek,
Burda gün sanki sühâ, sönmüş demek.
Kardeşim, yoklukta, varlıklar nasıl?
Zıdda, zıdlık gizlidir derler nasıl?

"Yuhricül hayye minel meyyit"³⁰⁶ oku,
Âbidin olmuş ümî; yokluktu bu!

1020. Çiftçinin ambar boşansın, mutludur,
Tohmu serpmiş, hep ümîd dolmuş durur.

Ekti, yokluktan gelip bitsin diye;
Vâkîf olsan mânâ, örnek bilgiyel!
Durmadan sen, yoktan istersin huzûr,
Anlayış, ihsân senindir um, otur!
Sırrı açmak üzre hiç yoktur izin,
Yoksa Bağdad eylerim, **Ebhâz** hemin.³⁰⁷
İşte yokluk; san'atın tek haznesi;
Durmadan, ordan gelir ihsân sesil!

1025. Hak yaratmış, örneği yok çok şeyi,
Aslı yoktan, fer'i izhâr etmeyi.

YOK, GİBİ GÖRÜNEN VE HAKİKATTE
VAR OLAN ÂLEMLE, YOK OLDUĞU
HALDE VAR GÖRÜNEN ÂLEM

Yok, bu, Allah süsleyip sunmuş onu,
Var da, yokluktan sunulmuş doğrusu!

Gizli ummân, hep köpükler ortada,
Gizlidir yol, toz belirtmiş olmada.

Toz ki kıvrılmış, yücelmiştir göğe,
Nerde toprak, böyle çıksın yükseğe?

Ey akılsız, toz ki gitmiş yükseğe,
Görmedin rüzgârı, isbâtsiz niye?

1030. Dalgadan gitmiş köpükler, her yana,
Hiç denizsiz, yok köpükler baksanal!

Hem deniz isbât, köpük isterdi göz;
Gizli fikrin, söylenir hep boşsa söz.

Yok demişken, varda isbât sanmışız,
Yok gören göz bizde var, aldanmışız!

Uykudan mahmûr olan göz, bil ki ey,
Hem hayâl, yoktan da görmez başka şey!

Hâsılı dönmüş başım, biz şaşkınız,
Gizli gerçek, hep hayâlden vurgunuz.

1035. Hem nasıl, göz ön'ne koymuş yokluğu,
Hem nasıl, gizler şu gerçekken yoğu?

Âferin ey, sihri yapmış usta sen!
Gösterirsin tortu, parlak, sâf hemen!

Ölçerek mehtâbı onlar, bez diye,
Sattılar tüccâra, birçok akçeye!

Hîleden toplardılar onlar gümüş,
Akçe bitmiş, oysa hiç bez yok imiş.

Hem cihân câdû ve bizler müşteri,
Sattılar mehtâbı, aldık sihr eri.

1040. Hem sihirbâz, ölçtü, beşyüz arşını,
Uсталık gösterdi, mehtâb nûrunu.

Akçedir ömrün senin, gitmiş gümüş,
Yok kumaş, yoktur, kesen tam boş imiş!

"Kul eûzû" söylemek lâzım sana,
Hem "**neffâsât**"tan³⁰⁸ Hüdâ yardım banal!

³⁰⁶ "Biz ölüden diriyi çıkarırız..." (Ali İmran, 26-27)

³⁰⁷ Ebhaz değersiz bir şehir.

³⁰⁸ "Bizi koru büyülerden ve kötü nefeslerden..." (Felak, 4)

Hep düğüm üfler, sihirbâz zenneler,
Ver ki Yâ Rab, ben için imdâda yer!

Söyle gel bir kerre hem fi'linle de,
Söz dilin, gevşek olur söylenmede!

1045. Hem zamândan arkadaş, üç tânedir,
Bir vefâkâr, çifti, gaddarânedir.

Dost görünmüşler ve mâl, mülk çift olan;
Hem vefâkâr, âmelen, sâlih inân!

Mâl ki, evlerden çıkıp gelmez sana,
Sâde yâr gelmiş olur kabristana!

Hem ecel gelsin, senin hep dostların,
Hâl diliyen söylenişler onların.

“Bitmemiş yoldâşlığım, gitmem öte,
Kabre varmış bekleşir az niyyete.

1050. İşlerin, kavlin; vefâkârdır sana;
Kabrinin içlerde onlar baksana!”

HAZRET-i MUHAMMED (A.S.)'İN BİR HADİSİNİN TEFSİRİ

Der Resûlullah: “Güzel bir uğraşın,
Âhiret dersin, ameldir, yoldâşın!

Hem amel, haslıkla dâim dost sana,
Hem fenâyken, bir ylandır baksana!

Doğruluktan iş, amel yokken neden;
Hem nasıl olsun bu, üstâd olmadan?

En basit iş öğrenilmez ustasız,
San'atın kadri bilinmez ustasız.

1055. İki gerçek bir ilimdir, san'atın,
Sonda vermiş meyveler gör san'atın.

Aklı çok gel, hep çalış sen san'ata,
İnceliklerden sorup üstâda da!

Bul, sedefler ortasından inciye,
Ustasından san'at, istersen iyi.

Sen hayırhâh, görmüş olsan, insâf et,
Yok, çekinmek, öğrenip sen sonra git!

Eski giysin, iş gören debbağ kişi,
Bey ve zenginlik yok etmez eskisi.

1060. Giyse yırtık, hem demir dövmüş adam,
Halkça gitmez, itibâr elbette tam.

Gel çıkar, kibrin bütün esvâbi sen,
Gel tevâzûdan, libâs var giy hemen!

İlmi öğrenmekte yol, hep sözledir,
San'atın yol, iş ve gayretten gelir.

Yokluk öğrenmekse mürşit sohbeti;
Burda el, dil boş ve hiçbir gayreti!

Yokluk ilmin, cân ki, bir cândandı bil,
Hem kitâptan, sözle hiç mümkün değil!

1065. Varsa, fakrından eser kalbinde ki,
Bil hemen, fakrın rumuz yok öyle ki.

Yolcunun kalp apaçık nûrlandı yâ,
Der: **Elem neşrah**³⁰⁹ muhakkak, pâk Hüdâl!

Biz senin gönlün, tamâmen açmışız,
Sîneden bitmez ferâhlık saçmışız.

Sen, dışarlardan arar oldun neden?
Sütlesin sen, süt sağanlar bekleyen!

Sende süt var, yok kenar, yoktur hudut;
Hem hâriçten, tek tulum olmuş umut!

1070. Bir delik umâna vardır, bil ki sen,
Kuy'ya varmak hem, su çekmekten utan!

Hem “Elem neşrah” genişliktir sana,
Hem niçin gönlün senin, şerhten yana?

Kalpte mevcûd şerhi sen gel, kalpten um;
Hem ayıplar sonradan “**Lâ tûbsırûn!**”³¹⁰

“O, SİZİNLE BERABERDİR” ÂYETİNİN TEFSİRİ

Bir sepet ekmek başından, var iken,
Hep gezersin evbeev, ekmek neden?

³⁰⁹ “Senin için kalbini açmadık mı?” (İnşirâh, 1)

³¹⁰ “Nefislerinizde dahi çok âyetler vardır. Hiç de görmüyorsunuz...” (Zâriyât, 20-21)

Gez de yalnız, gel bırak sersemliği,
Git gönül çal, sen ne çaldın, sen neyi?

1075. Çaydasın sen, işte bir bak diz boyu,
Gafletin çok, bekledin elden suyu!
Ön ve arkandan akar, dâim bu su,
Mâni yoktur, perde yoktur doğrusu!
At binen, durmaz arar olmuş atı;
Hem nedir? Dersen arar yokmuş atı.
Suyla sarhoş, oysa su tam öndedir,
Hep akar, dalmış suya bilmez nedir!
İnsan olmuş bir şeyin mest, âşığı;
Önde, görmez, şerhin oymuş sâdığı.

1080. İnci deryâdan sorar, ummân nere?
Hem sedeften bir duvar var bir kere!
Nerde derken, sorgudur hem perdesi,
Hem güneş örten buluttur kendisi.
Onda bed illet olan göz, perdedir,
"Kalktı perdem" derse hep sedlerledir.
Akli, olmuştur kulak örten tıkaç,
Hak da şaşkın akli, Allah üzre aç.

"BÜTÜN DERTLERİNİ BİR DERT
YAPANI, CENÂB-I HAK BAŞKA
DERTLERDEN KURTARIR

Akli, sen bomboş dağıttın her yere,
Boş dırıltın, değmemiş, yaprak tere!

1085. Her dikenden kök emer, aklın suyu,
Meyveler bilmem nasıl alsın suyu?
Gel akıllan, keski boş sürgünleri,
Ver su, sürgün tâzelensin, her biri.
Şimdi sürgünler yeşil, çift, gör sonu,
Bak şu boştur, meyvedar görsen bunu!
Hem şu dal içmiş helâl, buyken harâm,
Farkı en son, sen görürsün vesselâm.

Sen sularsan bir ağaç, adlin senin,
Hem diken alsın suyu, zulmün senin!

1090. Hem adâlet, ver nimet, lâıyk yere,
Vermedir hem, vermemek boş köklere.
Zulm nedir? Hem koymadır haksız yere,
Böyle hâller hep belâdır bir kere!
Akla, hem câna layık Hak nimeti,
Sancı dolmuş hûy bulup, vermek kötü.
Gâm yükünden, yükle artık sen tene,
Cân çekişten, az da tattır gönlüne.
Yükledin İsâ'ya sen hep yükleri,
Salma gezmiş, sende nefis merkepleri.
1095. Var kulak hiç, çekmemişler sürmeler,
Tenden istenmez gönüllük iş meğer.
Sen gönülün git, hakaret çekmeden,
Ten isen, olmaz şeker, zehr iç hemen!
Faydâdır zehr tende, düşmândır şeker,
Beslemezsün faydâ buldun, ten meğer!
Ten, cehennem çün odundur, sen azalt,
Tâze dal bitmiş görürsen, balta at!
Yoksa merkepsin, odun çekmiş hamal,
Bû Leheb'ler misli çift âlemde hâl!³¹¹

1100. Çifte dallar hep yeşil, gör gerçeği,
Sen odundan gel ayır bir, Sidre'yi.
Sidre'nin kökler ki üst göklerde dir,
Tende kökler, hep duman, âteştedir!
Cân gözün görsün dilersen, has gönül,
Gayret et, varmak dilersen, gel yorul!
Sâde cânın gözle görmek var onu,
Cânla görmek gayret olsun, en sonu!
Yok, olur olsun ayak, kıpraş, sürün;
Az ne gör hem, çok ne olsun gördüğün!

³¹¹ Ebû Leheb'in karısı için inen Âyet-i Kerîme telmih edilmektedir. Bk. Felak sûresi.

1105. Yolcuyum, dersin açarlar yol yine,
Yok, olursan, yönlendir var emrine.

“EĞER YOLCU İSEN SANA YOL
AÇARLAR, EĞER YOK OLURSAN
SANA VARLIKLA YÖNELİRLER”
BEYTİNİN MÂNÂSİ.

Bak Züleyhâ, durmayıp kitler kapu,
Yok ki Yûsuf'tan da gayret doğrusu!

Hem kilit açmış o kitlenmiş kapu,
Hep tevekkül üzre Yûsuf bil bunu!

Hiç görünmez, çıkmak ister yol sana,
Ol Yûsuf emsâli koş sen, her yana.

Açsalar bir bir kilitlenmiş yolu,
Hem mekânsızlık olur yerler, dolu!

1110. İmtihân dünyâsıdır, sensin gelen,
Hiç bilir miydin gelişler nerde, sen?

Hem de, bir yurttan gelensin burya sen,
Geldiğin yol nerde, bilmezsin neden?

Bilmiyorsan, bâri yol yoktur deme,
Bir görünmez yol, gidiş var, söyleme!

Sen ki rüyâ vakti gittin sağ, sola;
Meydanın yol nerde, yönlensen yola!

Göz yumup sen, kendi kendin teslim et,
Görmek istersen, o eski şehre git!

1115. Göz kapar olmak mı? Mahmur nice göz;
Bağ olur bundan yana siz bilseniz!

Dört göz açtın, aşkın olmuş müşteri,
Hem büyüklük umduğun andan beri!

Sen uyurken, müşteri görmektesin,
Baykuşun rüyâ; vîrân olmuş kesin!

Müşteri arzû edip, durdun her ân,
Hem neyin var? Hiç alıp, hiçler satan!

Varsa gönlün içre ekmek, bir öğün,
Müşteri arzûn biter, kalmaz bütün.

PEYGAMBERLİK İDDİA EDEN
BİR ŞÂHSA: “NE YEDİN DE BÖYLE
SAÇMA SAPAN SÖYLÜYORSUN?”
DEDİLER

1120. Bir adam der: “Ben sizin peygamberim;
Cümle peygamberden üstün bir erim!”

Bağlayıp varmıştılar şâh huzruna;
“Ben Resûlüm söylüyor” derler ona!

Toplanır halk, hep çekirgeymiş gibi,
Söyle derler, ey tuzaklar sâhibi.

“Biz ki yokluktan resûl olduk deriz,
Şimdi yokluktan resûl olmuşlarız.

Hem garip geldik de çıktık meydana,
Ey edip, nerden resûl olmak sana?”

* Hem cevâp vermiş Risâlet sultânı;
Ey fodul, kör, siz câhiller erkânı;

*Siz cihâna bir kazâdır geldiniz,
Siz habersiz, siz muhakkak kördünüz.

1125. Oldunuz sizler, uyuklar bir çocuk,
Bîhaber, menzil ve bilmez yol, ufuk!

Hem uyur, hem geldiniz sarhoş hele,
Altan, üstten, hiç haber yokken bile.

Altı yönden, biz haberdâr gelmişiz,
Duygumuz beş, hem uyanmış, bilmişiz.

Menzilin bildik nedir, tedbîr, esâs;
Yol bilir rehber ve elbet, hâkşinâs!

Kim resûlüm derse, şâh vakıf buna,
“Böyle der kim, sen eziyet et ona!”

1130. Şâh ki bakmış, pek zayıf, hepten cılız,
Bir tokatlık cân, ölür siz vursanız!

Dövmenin, öldürmenin imkânı yok;
Ten desen, cam; fiske vurmazdan kırık!

Ben desem, hoşlukla: “Serkeşlik neden?
Hem resûllük dâvâ, serkeşlik neden?”

- Burda sertlik, eylemek hiçtir sana,
Tatlı diller, çok yılan tutmuş yine.
Hep uzaklaştırdı ordan, kim ki var,
Öyle bir şâh, hep lütuf, haslık sunar!
1135. Sordular ondan, oturtmuş bir yere,
"Söyle yurdundan, geçimden bir kere!"
Der ki: "Şâhim; meskenim dârüsselâm,
Yollanıp geldim, melâmet mülke hem!
Yok, evim, yoktur eşim, dostum bu yâ,
Bir balık, toprakta kurmaz hiç yuva."
Der ki şâh elbet lâtifeylen ona,
"Öğleyin, aştan ne yersin ver bana.
Var mı iştâh? Sanki mestsin sen kesin,
Neydi kahvâltın? Neden esmektesin?"
1140. Der adam: "Az ekmek olsun yaş, kuru,
Hiç resûlluk dâvâ etmem doğrusu!
Dağda bir kalp ummanındır benzeri,
Böyle halkın kim olur peygamberi?
Kimse dağ, taştan akıl, kalp beklemez,
Müşkilin hıfs, nüktesinden istemez.
Sen ne dersen, akseder olmuş dağa,
Sanki etmiştir alay, dağ ortağa!
Nerde bir millet, haberler nerededir,
Cânsızın cân var desen, yersiz gelir!
1145. Sen, kadın, puldan verrin olsun haber,
Mal ve mülk hep huzra hem dökmektedir.
Şurda, pek has bir güzel, bekler desen,
Âşık olmuş âdetâ, millet kölen.
Bir haber sunsun Hüdâ'dan, bal gibi;
Söz de sağlam, gel de ol Hak talibi!
Boş bu dünyâ gel yönel sen ahrete,
Hem bekâ mümkün, fenâ hiç yoktu de.
Baş keser, hem kasteder, döksün kanı;
Yok, hamiyet, burda yok dîn imkânı!"

HALKIN ONLARI ALLAH'A VE EBEDİLİK
AB-İ HAYÂTINA ÇAĞIRMASI

1150. Mâl ve mülkün meyli, hapsedmiş gücü,
Belki ondan böyle söz, gelmiş acı.
Bağlasan bez merkebin varken yağır,
Çek kururken, çokça kan akmaktadır.
Cân yanar, başlardı merkep çifteye,
Mutludur kim, hiç girişmez bir şeyle!
Hem yağır, tam elli yerden verse uç,
Bez yapışsın, bir düşün neymiş sonucu.
Mâl ve mülk olmuşsa bez, hırsın yara;
Kimde hırs çok, çok yağır var onlara.
1155. Baykuşun mâl, mülküdür vîrâneler,
Tınmamış Tabes ve Bağdat neyseler.
Gelse yoldan, öyle hem şâhın doğan,
Duydu ondan bir haber, baykuş olan.
Baş şehirden, bahçe, bağdan söylese;
"Vah, vah!" eyler yüzce düşmân dinlese!
Saçmadır der, köhneden hikâyeler;
Hem doğan söyler durur, bilmem neler!
Köhneler, artık çürüktür köhneler,
Yoksa nefis, hiç köhne koymaz tâzeler!
1160. Eskiden ölmüş bulup cân vermede,
Nûr-i iman üzre tâc giydirmede.
Rûh bağışlar bir güzel, ver cânını,
Bir küheylan üzre hem, atsın seni.
Tâc sunan erden de, gel sen çekme ser;
Kalbi bağlar, binle bağ olsun çözer.
İş bu gerçek, köyde yok bir tek diri,
Ab-ı hayvan üzre, yok koşmuş biri.
Kaçtın aşktan, gördün azcık horluğu,
Bildığın ad, âşık olmak zorluğu!
1165. Aşkta yüz nâz, yüz edâ vardır hele,
Anca aşk, yüz nâzla geçmiştir ele.

Aşk vefâkârdır, vefâkar olmada,
Fert vefâsız olsa, aşk bakmazdı da!
Bir ağaç insan desen; ahd, kök ona,
Has ve sağlamlıkta gayret şarttı yâ!
Bir bozuk ahttır; çürük hem meyvesiz;
Kök çürükken, meyvesizden yok ki iz.
Gövde, dal, yaprak, yeşil olmuşsa da,
Kök çürük, hem fayda yoktur ortada.

1170. Kökte sağlam olsa, yaprak yoksa da,
Sonda yüzler sallanan el ortada.
Yok, gurûr duymak, ilimden ahti tut,
Bilgimiz post, ahtimiz bir öz umut!

KÖTÜ İŞ YAPAN ADAM,
KÖTÜLÜKTE KARÂR KILIP DA, İYİLİK
EDENLERİN ERIŞTİKLERİ DEVLETİ
GÖRDÜ MÜ ŞEYTÂN OLUR

Bir vefâkâr faydalansın, gör hele,
Sen hasetten, şeytân olmuşsun bile.
Kimde mevcut pis mizaçlar var ise,
Hiç dürüstlük istemezmiş herkese.
Sende, şeytândan hasetler yok ise;
Dâvadan geç, sen vefa var, uy sese!

1175. Hiç vefân yok, bâri hiç söz söyleme,
Sözlerin çoklukla, benlik eyleme!
Gönle söz; uzlaşma, düzgünlük verir;
Gönle susmak, yüz gelişmek gösterir.
İçte mevcut harcânır, gelsin dile,
Harca azcık, iç güzel kalsın hele.
Az konuşmuş kimse fikren özlüdür,
Söz kabuktur, artsa öz, yokluk bulur.
Post kalınlaşsın, zayıf olmuştu iç,
Post zayıflarken kemâl bulmuştu iç!

1180. Bak bu üç, hâm meyve, atsın hâmlığı,
Hem ceviz, badem ve seyret fistiği.

Kim ki isyan eti, dönmüş şeytâna,
Hasların devlet, hased sunmuş ona.
Kim Hüdâ ahtiyle, göstermiş vefâ,
Hak keremden, ahti saklar öyle yâ!
Sen vefâ etmekte göz yummaktasın!
“Üzkürû üzükürküm”ü³¹² duymaz mısın?
Ahte versen sen vefâkârlık sesi,
Gelse yârdan bir vefânın müjdesi!

1185. Aht ve borçlanmak nedir, ey üzgün er?
Has tohumdan bahçe ekmekmiş meğer!

Hem tohumdan, yok ki parlaklık yere,
Tarlasından zengin de olmaz bir kere!
Hem tohum ekmek desen sen aslı şu,
Geldi yokluktan işâret doğrusu!

“Ben yedim, hem dâne bir izdir dedim,
Daneler ektilim de tekrâr istedim!”

Mutlu er sen, etme artık boş duâ,
Meyve istersen, ağaç dik tarlaya!

1190. Yoksa tohumun, Hak verir duân için,
Her gören der, gayretin hoşmuş senin!
Meryem üzgün, derdi vardır tohumu yok;
Hurmalar etmiş yeşil, hem Hak'tı çok.
Çünkü Meryem çok, vefâkar bir kadın,
İstemezden verdi Hak yüz maksadın.

Bir vefâkâr topluluk var ortada,
Hep vefâdır âlem üzre yaymada.
Hem denizler, dağlar uymuş emrine,
Cümle unsurlar olurken, kul yine.

1195. Hem kerâmet, inkâr etmiş kimseye,
İkram olmuş, imân etsinler diye!
Gizli ikrâm, ihsân, ermiş bilmiyor,
Akla sığmaz, hem hayâller almıyor.
Zaten iş sonsuzluğa ermişse tek,
Hiç tükenmez, bitmeyen ihsân demek!

³¹² “Beni anın ki sizi anayım...” (Bakara 159)

MÜNACAT (YAKARIŞ)

Rızk ve temkinler veren, rûh bahşeden,
Halkı kurtar, sen sebâtsiz olmadan!

Çift büküm olmuş nefis, yardım gerek,
Yardım et doğrult ve kuvvet ver ki tek.

1200. Sen sabır lûtf et, hayır ver kullara,
Açmasın yanlı, düzenbâzlık yara!

Gel de sen, Rabbim hasetten çek geri,
Hiç hasetler etmesin, şeytân biri.

Fâni bir mal, hep çürür, çirkin ceset,
İnsanın, kalpten yanış, vermiş haset.

Padişâhlardır, hasetten ordular,
Toplayıp dost, akrabalar vurdular.

Bir düzenbaz, pisliğin âşık olan,
Birbirinden döktüler çok kan inân!

1205. Vis ü Râmin, gel Şirin, Hüsrev oku,³¹³
Ahmağın artan hasrettir doğrusu!

Yok, olan âşık ve hem maşuk bile,
Zaten hiçler, hem heves, hem aşk ile.

Pâk olan Hak'tır vurur yoktan yoğa,
Yokta, başlar başka yok haz duymağal!

Hem perîşân âşığın başlar haset,
Böyle Allah güçlüğe sokmuş, evet!

Duygu dolmuş bir kadın, olmuşsa da,
Hep hasetten, birbirin yer, her kuma!

1210. Varsa bir taştan yürek, erkek düşün;
Hem hasetten, nerye düşmüştür görün!

Çok lütufkâr bir şeriât olmasa,
Yoktu dostluk, her beden duymuş tasa.

Şerri def etmiş, şeriattân karâr,
Hem delîlin kâse, dev, şeytân tutar.

Hem delîl, yardım, yeminler var diye,
Girdi şeytânlar delilinin kâseye.

Hak adalet zıd ne var hoşnut kılar,
Ayrılır, cidden alaylar, doğrular!

1215. Ölçüdür emrin olan şer'i mübin,
Kıldı mutlak, hasmı, hasmından emin!

Hem terâzin olmasın, düşman nasıl,
Kurtulur, vehmiyle kalmazmış asıl?

Hep haset, pislik bu dünyâ; başka yok;
Hep cefâ, hep ızdırâp, dertlerse çok!

Cümle cin, insan haset dolmuş desek,
Nerde devlet? Bulma yok ikbâl demek!

Hem bu şeytânlar, hesuttur, eskiden,
Vazgeçerler sanma sen, yol kesmeden!

1220. Hem fesât tohumun eken, insan demek,
Hem haset hükmüyle, bir şeytân demek!

Gör ki Kur'an, şeytân oluş insanı,
Çarptı Allah, cinsi şeyân der, tanı!

Şeytân âciz kalsa azdırmak için,
Böylelerden yardım istemiş, bilin!

"Siz, bizim dost, siz ki dostluk etseniz,
Siz bizim yandaşımsınız, bizdensiniz!"

Yol keser olmuşsalar, bir kimsede,
Çifte cins, şeytân da, coşarmış neş'ede.

1225. Kim ki cân vermiş olur, dinen yüce,
Çifte şeytân ağlaşırlar güçlüce!

Aklı çok fert, girse Allah emrine,
Diş gıcırdatmış bu çift şeytân yine!

PADİŞÂHIN PEYGAMBERLİK
DÂVASINA KALKIŞAN KİŞİYE
"DOĞRU PEYGAMBER OLAN ADAMA
NE BAĞIŞLAR" DİYE SORMASI

Padişâh der: "Söyle bari vahy nedir?
Hem nebî olmuşta kârlar neyledir?"

"Her ne var" der, elde etmez bir nebî?
Her ne devlet var, erişmezdir nebî."

³¹³ İran'ın efsânevi aşk hikâyeleri.

- Say nebînin vahyî, Hakk'ın hazneden?
Hem, arı vahyinden, alt olsun neden?
1230. Çünkü Rabb'in vahyi almıştır arı,
Vahyinin ev tatlı, yağmış balları.
Allah'ın emriyle bir baksan arı,
Yığıldı dünyâ üzre mum, hem balları.
Gör ki, insansan mükerrem kıldı Hak,
Vahyi hayvandan da, az olmaz ki bak!
Der ki biz: “**Kevser**” de vermiştik kesin,
Sen susuz, dilden susuz, yanmaktasın!
Yoksa Fır'avn misli kör oldunsa bil,
Hâstasın sen, oldu Kevser, kanlı Nil!
1235. Tövbe et! Vazgeç ne düşmânlık ki var;
Onların kaplarda yok, Kevser meğer!
Kim ki Kevser'den sararmış, bil o dost,
Dosttun olsun! Hem Nebinin hûylu dost!
Böyle yap! Ol, Hakkı sevmişlerle sen,
Ahmed'in elma, gelir has bahçeden!
Kevser içmez, bir dudak görsen kuru,
Sıtma, ölmek misli düşman say onu!
Hem baban, annense Hak yoldan öte,
Kanlı düşmandır ve gerçek öyle de!
1240. Hak Halil'inden ki, öğren sen bunu,
Hem pederden, önce bizâr oldu bu!
Buğz eden var, Hak seven var, gel katıl,
Aşkta gayret yermesin, dursun asıl!
Söylemezsen Lâ ve İllalâh'ı sen,
Hem hakikat üzre, yol yoktur hemen!
-
- BİR ÂŞIĞIN, SEVGİLİSİNE ETTİĞİ
HİZMETLER VE GÖSTERDİĞİ VEFALAR
-
- Geldi âşık bir adam yâr huzruna,
Ettiği hizmet nedir saymış ona.
Der: “Senin uğrunda yaptım, şöyle ben,
Harpte ok, mızrak, hedef olmuş bu ten!
1245. Gitti mal, güç gitti, bak namus giden;
Ben senin aşkınla, hep bahtsız iken!
Bir sabâh, bulmaz gelip zevk, uykuda;
Akşâmım bulmaz iken varlıkla da!
Saydı, çekmiş, hem tükenmez, dert, acı,
İşte bir bir saymaya vermiş gücü.
Söylemez yâr üzre bir töhmet için,
İstiyorken, yüz şâhît bulsun hemin.
Tek işâret, akli çok olsan yeter,
Âşığın yâr isteyiş, nerden biter?
1250. Durmadan tekrar eder söyler durur;
Bir balık elbet, sudan kanmaz olur!
Eski dertten söylenen yüzlerse de,
Söylemezlikten şikâyet etmede!
Âteşin emrindedir, bilmez ki ne,
Hep harâretten, erir ağlar yine!
“Doğrudur” der, “ öyle yaptın” yâr hani,
“Ver kulak gel, dinle artık sen beni!”
Aslının, hem aslı vardır sevginin,
Yaptığın şey, bir teferrûat senin!
1255. Der ki âşık: “Sevginin hem aslı ne?”
Der ki mâşuk: “Yok olup ölmek yine!
Her ne yaptın, ölmedin kaldın yine,
Cânla oynar âşık oldun, ölsen!”
Hem o ân, âşık uzanmış, verdi cân,
Gül olup gülmüş ve şâd olmuş o ân!
Arifin, zahmet ki bilmez rûh, akıl,
Hem gülüş kalmış, tükenmez, onda bil.
Ayda nûr, vurmuş güzel, hem çirkinе,
Hiç de ondan almamış bir kin yine!
1260. Cân ve aklın nûr, döner Allah'ına,
Ay da nûr, olmuş temiz, dönmüş Ay'a.
Ay'da nûr, pis bir mekâna düşse ne?
Hep temizdir, vasfı pâktır hep yine!
İğreti pislikte, kirletmez onu,
Nûrdu elbet, nûra kirler uydu mu?

“Dön geri!” Denmiş güneş çün baksana,
Döndü birden, nûru artık aslına!

Onda kalmaz külhanın hiç kir izi,
Hem, ne gülden gözlenir renkler sezi.

1265. Asla dönmüş, nûr gören gözlerde nûr;
Onda sevdâ, sâde birtek çöl bilir!

BİR ARİF'TEN: “BİR ADAM
NAMAZDA SESLE AĞLARSA NAMAZI
BOZULUR MU?” DİYE SORMASI

Gizli sormuş müftüden, bir söz adam,
“Ağlayan ferdin, namaz olmuş mu tam?

Hem namaz feryatla, batıl oldu mu?
Yoksa gözden aksa yaş, makbul bu mu?”

Der ki müftü: “Gözyaşın akmış niçin?
Hem ne görmüş, ağlayıp durmuş niçin?

Gizli âlemlerde, bir şey gördü de,
Gözde yaşlar, böyle akmış gelmedel!

1270. Başka âlem görse bil, feryâd eden,
Hem namaz olmuş olur, kıymetlenen.

Ağlayış olmuşsa dertten, yanmadan,
Koptu ip, iğ hep kırılmıştır inân!”

BİR MÜRİT ŞEYHİN HUZURUNA
GELDİ. PİR, İHTİYÂR DEMEK OLAN
DEĞİL, AKIL VE MARİFET BAKIMINDAN
ÜSTÜN OLANI KASTEDİYORUM. HZ
İSA DA ÇOCUKTU, ÇOCUKTU AMMA,
BEŞİKTE KONUŞTU. YAHYA (A.S.) DA
ÇOCUKLARIN MEKTEBİNE GİDİYORDU.
BUNLARIN İKİSİ DE ÇOCUKTU AMA
İKİSİ DE PEYGAMBERDİ

Bir mürît gelmişti şeyhinden yana,
Erdi şeyhin ağlayış, feryâdına.

Şeyhi, ağlar gördü, başlar ağlar o,
Gözlerinden, aktı yaşlar, dopdolul!

Nükte söylerken, güler duymuş olan,
Bir sağır duymaz, güler hiç duymadan.

1275. İlki, herkes mutlanır olsun diye,
Başlamış, elbette taklit etmeye.

Hem sağır gülmektedir, onlar ile!
Hiç neden gülmüştüler, bilmez bile.

Sorgularlar: “Söyle sen güldün neden?”
Anlatırsan, oydu tekrârdan gülen!

Taklit etmiş kimseler, olmuş sağır,
Neş'eler içten değil, duymaz bağır.

Şeyh, ışık versin müritler üzre hem,
Doldu, gönlünden müridân neş'e, dem.

1280. Havza dalmış, bir sepet, dolmuştu da,
Dolmuşum sanmış sepet, aldanmada!

Çıksın ordan, bak inatkârlar hele,
İrmağın su ırmağın, bilmiş bile.

Ay batar batmaz, camın yok parlayış,
Bellidir aydan gelip hep nûr saçış.

“Kalk!” denilsin, san, seherdir göz açar,
Bir seher görmüş olur, tekrâr güler!

Burda, taklitken gülüş, girmiş işe,
Gülmeye gülmüş olur, gitmez boşal!

1285. Der ki “Ben pek çok uzun yoldan gelen,
Buydu gerçek buydu, sırdan sır denen.

Ben o va'diden nasıl buldum ki zevk,
Neş'emiz hamlık ve tam, körlük demek.

Çok hayâller kurmuşum hep çıktı ters,
Anlatışlar hepsi yanlış, oldu ters.

Nerde fikren bir bebek, er nerededir?
Hem hayaller nerde? Gerçek nerededir?

Bir çocuk arzusudur süt, yâ dadı,
Hem üzüm, fındık, dilerken, ağladı.

1290. Hem mukallit, bir çocuk illetli bil,
İncelikler gösterip, sunsun delil!

Hem delil bulmak için, zorlanması,
Oldu kalbin, gözden eksik kalması.

- Sürme olmuş sırra gerçek, var iken,
Müşkilâtın, söz eder olmuş hemen.
- Dön Buhârâ'dan mukallit horluğa,
Ancak insan, yol verir aslanlığa.
- İçte sensin ayrı meydan görmede,
Saf yaranlar bilki sarhoş etmede!
1295. Bir haber var, bir adam zeyrek koşar,
Okyanus görsün damar, artık kopar.
Bak **"hemelnâ"**³¹⁴ sırrının mazharlara,
Hem denizler yüklenen vardır, ara!
Koş! Vehim, suretlerin tutsak olan,
Padişâhın, çokça ihsân var inân!
Sâf mürîd uymuş ve taklit etmede,
Ağlıyor olmuş aziz şeyhiyle de!
Bir sağırmış, sanki görmüş ağlayan,
Ağlamış artık, sebepler sormadan.
1300. Ağlamış pek çok ve çıkmış taşraya,
Has mürit koşmuş, yetişmiş oldu yâ!
Der ki: "Ağlar bir bulutsun bilmeden;
Ağladın, hoşlukla bakmış şeyh ilen!
Allah! Allah! Ey mürîd, gel kendine!
Gerçi, taklitten de hissen var yine!
Şâhî ağlar gördüm, ağlardım deme,
Sen sakın, münkir olursun söyleme!"
Bilgisiz, cahilce dolmuş ağlayış,
Bir olur mu, üstün olmuş ağlayış?
1305. Farklılık var, var uzun yollar diye.
Ağlayıştan, hem kıyas etmek niye?
Bak otuz yıllık savaştan sonra bu,
Bir akıl ermez makamdır doğrusu.
Bir makamdan, yüz konak var akla yol,
Bilmez aklın, neydi gerçek bilmiş ol!
Ağlayış gamdan ve gelmez neş'eden,
Ağlayış var, sâde o ruhtur bilen!
- Ağlayış, gülmek o bir âlemdir,
Hem akıl, hem vehmi hiç bilmez nedir?
1310. Onda gözyaş, benziyor görmüş göze,
Görmeyen göz, benzemez ermez özel
Hem ne görmüş, yok ki tutsun orda da,
Görmeyen göz benzeriymiş ortada!
Nûru görsün, durmayıp kaçmış gece,
Hem nasıl bilsin ki nûr, olmuş nice?
Kaçtı rüzgardan uzak, bir kez sinek,
Yelde zevk var, oysa bilmez neylesek.
Hiç hadis olmaz, kadimden anlayan,
Son hadistir, anlamaz sondan gelen!
1315. Hem kadimden varsa nûr denklik verir,
Yaratılmışken, boyar, renklendirir!
İstesen bulsan, eğer yüz benzeri,
Şimdi ben hiç istemem, yoksul biri.
"Lam, Elif, Mimler ve Hâmim" harfleri,
Harf desen olmuş asânın benzeri!
Cümle harfler, şöyle bir benzerse de,
Vasf edilmez onların vasfiyla da!
Elde tutmuş kim çomak, etsin sinak,
Hem de Mûsa, asâ olmaktan uzak.
1320. Has nefes, İsâ nefestir yel değil.
Olmaz üfrük, hiç ferah, hiç gam değil!
Kul için gönderdi çok şanlar Hüdâ!
Hem Elif, Lâm, Hâ, Mîm olmuş ey baba!
Her, Elif, Lâm, Mim nasıl benzer buna,
Varsa cânın, böyle yer yok bakmana.
Gerçi harflerden ki gelmiş meydana,
Benzer halkın harf ve söz dersin ona!
Hem Muhammed, olmuş insan, et, deri;
Cümle tenlerdir onun hep cinsleri.
1325. Ette vardır, bir deriylen, bir kemik,
Hiç bu tenler üzre yok benzer dedik!
Öyle tenden doğdu birçok mu'cizât,
Öyle terkîp, cümle terkîp oldu mat!

³¹⁴ "Biz onları yükledik." (İsra, 70)

Kur'an'ın, "Hâ, Mîm" de tertip böyledir,
Oydu yüksek, cümle terkîp âdidir.

Çünkü terkipler, hayatın madeni,
Aciz herkes, oysa sûr üfler hani.

Ejder olmak hem verir olsun Hüdâ,
Asâdır "Ha, Mim" denizler yarmada!

1330. Benzer onlar, sözlerin terkiplere,
Yassı ekmek, ay uzaktır bin kere.

Ağlayışlar, gülmeler ondan değil,
Halik'in huydan, emir almıştı bill!

Zahirin emrindedir ahmak olan,
İnce şeyler gizli onlardan inân?

Hep muratsız perdenin mahkum olan,
İtirazdan, incelikten ayrılan.

KEÇİYE İSKELEDE OTURMAYI, AYIYA
OYNAMAYI ÖĞRETTİKLERİ GİBİ, BİR
CARIYE DE HANIMININ EŞEĞİNE BAZI
ŞEYLER ÖĞRETMIŞTİ ONUNLA EĞLENİR
DURURDU. BU HİKAYE ŞEHVETİN
KÖTÜLÜĞÜNDEN ÖRNEK OLARAK
MESNEVİYE ALINMIŞ BİR HİKAYEDİR.
MİLADIN İKİNCİ ASRINDA YAŞAYAN BİR
YAZAR OLAN APULEI'US'UN "ALTIN
EŞEK" HİKAYESİNİN BENZERİDİR.
BU HİKAYEDE BİR ADAM SİHİRLE
EŞEK HALİNE DÖNÜŞTÜRÜLMÜŞTÜR.
MEVLANA'YA GÖRE: "HER NOKSANI
OLAN MELÛNDUR."

Bir halâyık şehvetin çoklukla da,
Bir eşek var, onla dostluk kurmada.

1335. Yaklaşır olmuş eşek, uymuş ona,
Bellemiş, yaklaşma neymiş insana.

Hilekârın elde varken, bir kabak,
Hem kabak takmış ayar etmişti bak!

Muhtaç olmuş her ne var bir ölçüye
Ölçüsüz nefsin gelip uysun diye.

Nefse uymuşlar uzaktır ölçmeden,
Rûhunuz var, arzulardır kirleten.

Hep zayıflar oldu merkep durmadan,
Sahibi kalmıştı aciz işbu an.

1340. Gösterir nalbanda, bilmez neydi hal,
Hep zayıflar merkebin, yoktur mecâl!

Kimse, bir dert bulmamış, derken ona,
Yok, haber işten ve iç yüzden yana.

Ciddi bir dikkatle artık gözlemek,
Anlamak ister, sebepler neydi tek.

Hem çalışmak üzre, insan kul, köle,
Kim arar, maksat geçer artık ele!

Merkebin hâl üzre, dönmüşken sesi,
Merkebin hükmünde görmüş Nergis'i.

1345. Bir yarıktan, gözlemişken hali o,
Pek şaşırılmış oldu artık doğrusu!

Hem, nasıl yaklaşırsa bir erkek kadın,
Hem halayık, hem eşek bir, anladın!

Hem haset etmiş, demiş, merkep benim,
İş benim olmak gerek, ben ehliyim.

Hem eşek iş bellemiş, hem âşinâ,
Sofra var hem, mum uyanmış, baksana!

Görmemezlikten gelip ses verdi o:
"Kız yeter sildin ahır, der yetti bu."

1350. Gizlemek kastıyla girmişken söze,
"Gelmişim ben, aç kapu" derken kıza.

Söylemez bir söz ve artık sustu o,
Gizlemekten gaye, kıskançlıktı o.

Her fesât alet ki, gizler cariyeye,
Yönlenir artık kapu açşın diye.

Ekşitip yüz, gözde yaş oynar dudak,
Sanki söyler, ben oruç tuttumdu bak.

Başlayıp durmuş temizlerken yeri,
Hep rahat yatsın diler merkepleri.

1355. Yer süpürdüm, der gibi açmış kapu,
Der hanım, içten de, hem pek usta bu.

- Hem süpürmek neydi? Neymiş ekşi yüz;
Merkebin ahvâli görmezsin henüz!
- Bak eşek kızmış, oyun oynatmada,
İstiyor çıksam meğer bekler, oda.
Hem dudak altında hâl, gizlenmede,
Görmemiş suç, hem de pohpoh etmede.
"Çarşafın giy haydi yollan, sen" dedi,
"Var, şu komşum, git selâm olsun!" dedi.
1360. Böyle yâp, var şöyle et, derken kadın,
Burda söz kesmek belirtmiş maksadın.
Neyse maksat, ondan al sen hem özü,
Gizleyip suç, gönderir olmuş kızı.
Şehvetin zevkiyle, kalpten mutlanan,
Saklanırken oh çekip durmuş o an!
Kalmışım tek, ünleyip şükr etmeli,
Erkeğin eksik cimâ, gitsin geri.
Sanki şehvetten kaçırmış, yüz keçî,
Merkebin yangınla yanmış, öyle ki!
1365. Hem keçî neymiş? Kadın olmuş keçî,
Ahmağın hal üzre, şaşkınlık necî?
Şehvet arzun, gönlü etsin kör, sağır,
Hem eşek gelmiş ona, şehvette nûr.
Âteşin sarhoş olan çok kimse var,
İster âteş, hep özün nûr sandılar.
Allah'ın kullarda olmaz böyle hâl,
Sanki yaprak, döndüren, hem Zülcelâl!
Böyle âteş bildi gör, neymiş hâyâl,
Hem hâyâlin eğreti, vermez mecâl!
1370. Varsa çirkin gösterir has, hırs denen,
En beter yol, bil ki sen, şehvet hemen.
Bunca has şehvetle, çirkin olmada,
Sihri çok binler de şaşkın kalmada.
Merkebi, Mısırın Yûsuf'muş gösteren,
Bir çifit, Yûsuf'u neyler, gör ki sen!
Eyler efsûnlarla bal, pislikleri,
Bal nedir, birkez inat alsın yeri?
- Şehvetin, artık yemekten, az ye sen;
Bir nikâh yap, sonra ondan kaç hemen!
1375. Yer içersen, şehvetin yöndür harâm,
Şüphesiz, harcetme lâzım, vesselâm!
Hem nikâh "lâ havle" çekmek benzeri,
Sen nikâh kıysan, belâylan yok yeri!
Sen yemek, içmek seven, evlen dedi,
Yoksa kuyruk kapma ister çok kedî.
Sıçramazdan merkebin, gel vur yükü,
Önceden hep, sırtta sen kondur yükü.
Bilmedin mademki âteş neyiyor,
Bilgisiz sen, gel ateşten ayrı dur!
1380. Bilmiyorsan, koyma çömlek âteşe;
Âteşinden çorba akmıştır boşla!
Hem su lâzım, sende lâzım aşçılık;
Tende çorban pişse olmazsın bozuk.
Olmadin gerçek demirci, usta sen,
Geçme ordan, saç, sakal yansın neden?
Kitleyip yönlendi, merkepten yana,
Orda, zevk olmuştu, suçtan tad ona.
Öyle bir hal nfse uygun gelmede,
Şeytân elbet böyle halden gülmede.
1385. Kahpe, ermek istemiş maksâdına,
Kız ne yapmış, aynı yapmıştır ona!
Burda şehvettir, bitirmiş her şeyi,
Melanet silmiş süpürmüş gerçeği.
Hayvanın mevcut olan şeytân huyu,
Hırs ve şehvetler yanılmış doğruyu.
Bir figân düşmüş yarılmış tâ ciğer,
Parçalanmış, hep damâr kopmuş meğer.
Yok, soluklanmak ve derhâl verdi cân;
Kürsü bir yan kaldı, mevtâ başka yan.
1390. Kanla dolmuşken ahır düşmüş yere,
Pis ölümdür, onda cân yok bir kere!
Pis ölüm gelmiş ve çatmış ey baba;
Pis ölümden yok şehitlik ortada!

- Duy ki Kur'ân'dan; rezîl çekmiş âzap,
Yok, rezîllik, olmasın ölmen harâp!
- Bilki nefsin, oldu bir erkek eşek,
Ondan alt olmakta, âdîlikte tek!
- Sen nefis uğruna ölsen, yok tadın,
Sen de oldun, nefis için ölmüş kadın.
1395. Nefsi etmiştir eşek, sûretçe Hak,
Hem de sûret hûy için uygundu bak.
Hem çıkar sırlar, kıyâmet meydâna,
Nefis eşektir, sen de ondan kaçsana.
Cümle kafir, korkutulmuş nâr ile!
Derler onlar: "Hoştu nâr, ardan hele!"
Söylemiş Hak: "Od, utancın aslıdır,
Gör kadın ölmüş, onun âteş budur!
Hırs yüzünden ağza dek ekmek yedi,
Ölme vakti rızık, boğazdan inmedi.
1400. Ölçü tut, yerken yemek haris kişi,
Helvâ, sütlaç yer olur olsan ne kil
Hak verir, vardır terâzinin dili,
"Sûre-i Rahmân" okunsun bilmeli.
Gel de sen vazgeçme mizândan yana,
Hırs, tema'in oldular düşmân sana.
Gördüğün ister bu hırs, mahrûm yine,
Girme turpun oğlu, turpun emrine!
Hem halayık, yollanırken âh ile!
Usta varken, sen neden saldın yola.
1405. Ustasız iş, yapma isterdin, sakat,
Bilgisiz sen, cânla oynardın fakat.
Çaldığın benden senin, eksik ilim,
Çok tuzak var, sormadın bilmişse kim!
Dâne harmândan alır olsun şu kuş,
Oysa ipten, olmalıyken kurtuluş!
Dâneden sen az ye, sensin pisboğaz,
Gel "Külû", gel "Veşrebû"³¹⁵ dan et niyâz.
- Dâne yerken, hem tuzak var, düşme sen,
Hem kanâat, ilme lâyık şey hemen.
1410. Akli çok, etmez cihânda rızık gâm,
Bilgisiz, nimetsiz olmuş vesselâm!
Bir tuzaktan ip dolaşmış boynuna,
Dâne kökten, hep harâm olmuş ona!
Kuş nasıl yermiş, tuzaktan dâneler,
Yenmek istensin, zehir olmuş meğer.
Hem de gâfil kuş, yemiştir dâneden,
Böyledir, dünyâ mâlından yemlenen.
Akli çok, hem iş bilir kuşlar hele,
Kendi kendin dâneden çekmiş bile.
1415. Hep zehirlenmiş, tuzaktır dâneler,
Kuş, tuzaktan yem yiyor, kördür meğer!
Baş keser, kurmuş tuzak, aptalları,
Çekti meclis içre, zârifânları!
Aptalın ancak yarar olmuş eti,
Zârifin olmuş olur, ses şöhretil!
Hâsılı, dönmüştü yoldan cârîye,
Hem dönüp gelmişti ölmüş gördü de.
Der ki: "Ey ahmak hâtun; bilmem dedi,
Belki üstâdın, bir iş göstermedi!
1420. Aldatan dış, gizlenen içtir sana,
Ustasız açtın, yöneldin dükkâna!
Bal dedin, pâlûze saydın afeti,
Görmedin varken, kabaktan aleti!
Yoksa merkep âşkî daldırmış seni
Görmedin varken kabak, birkez hani!
Dış yüzünden gördün, üstâdın işi,
Hem sevinçten, ustalık ettin kişi!
Bilgisiz var, hem cahil, hem sözde baş,
Erlerin yollarda, görmüş sâf kumaş.
1425. Boşboğaz var, bulmuş azcık bir hüner,
Şâhlarından, sâde lâf bulmuş meğer!
Elde mevcût der sopa: Mûsa benim!
Üfler ahmâk, işte der; Îsâ benim!

³¹⁵ "Yiyiniz, içiniz israf etmeyiniz." (A'raf, 31)

Eyvah! Eyvah! Bir gün isterler mihenk;
Doğrunun, hem doğruluk neymiş desek?

Geldilersen sonrasın ûstâda sor;
Cümle hârisler inân, dilsiz ve kör!

Cümle dönsün der, ararsın, sen geri,
Kurda av olmuş, ey ahmâk hep sürü.

1430. Resmi sen gördün de, oldun tercümân;
Pâpağan oldun, umulmaz söz sunan.

ALLAH'IN TELKİNİNE TAKATLERİ
OLMAYAN ÜMMETLERE
PEYGAMBERLERİN, MÜRİTLERE, ŞEYHİN
TELKİNİ, İNSANLA ÜLFETİ OLMAYAN
DUDU KUŞUNUN AYNA KARŞISINDA
SÖZ SÖYLEMEYİ ÖĞRENMESİNE BENZER

Aynanın önlerde, durmuş bir dudu,
Kendisinden aksi hem, görmüş idi.

Aynanın ardında, üstâd gizlenen,
Oldu çok hoş, pek güzel söz söyleyen.

Dudu sanmış, söyleyen var aynada,
Oysa oyken, gerçek akis ortada!

Bir anaç kurt hîledir bilmez onu,
Kendi cinsinden diyen beller bunu.

1435. Aynanın ardında, üstâd öğretir,
Yoksa öğrenmek nasıl elden gelir?

Papağanlar, öyle söz öğrenmede,
Hiç de bilmez, sırların mânâ nede!

Beller insandan, denilmiş sözleri,
Başka bir şey almanın yoktur yeri.

Aynadır gerçekte, baksan sen, velf,
Gördüğün sensin, mürîdim bilmeli.

Söz ve iş, ânında bilmezsen bile,
Küllü akl var aynanın, bilsen hele!

1440. Sanmayın tek söyleyen, olmuş beşer,
Başka sır var, oysa ondan bîhaber.

Harfi beller, bitmeyen sır beller o,
Sırta denklik yok, o bilmez, bir dudu.

Kuş öter, taklîd edermiş halk denen,
Bir ağızdan, bir boğazdan bil ki sen.

Oldular mânâdan onlar bîhaber,
Sâde bilmiştir Süleymân, dil meğher!

Dervîşin, sözden bilir çok kimseler,
Minber onlardan parıldar, bilseler!

1445. Yâ, bu sözden başka yok kismetleri,
Sonda yol gösterdi Hak, rahmetleri!

GÖNÜL SAHİBİNİN BİRİ, GEBE BİR
KÖPEK GÖRDÜ. YAVRULARI KARNINDA
HAVLAMAKTAYDI. BU NE İŞ? ŞAŞIRMIŞ
BİR HALDEYKEN KENDİSİNE GELİNCE
ALLAH'A MÜNACATTA BULUNDU,
"BUNU ALLAH'TAN BAŞKA KİMSE
BİLMEZ" DEDİ

Halvet etmiş, bir adam görmüş hele,
Rüyâsında, yolda bir it hâmile.

Ânsızın havlar, duyar encikleri,
Orda yok, dünyâda yokken, hiçbir!

Pek tuhâf gelmiş bu ses, derken ona,
Hiç olur muymuş, bu türden havlama?

Bir enik, bilmem nasıl havlar durur,
Anne karnından, duyan olmuş mudur?

1450. Uykudan kalkmış, şaşırılmış öylece,
Durmayıp artmış, şaşırılmak bak nice.

Burda hiçbir kimse yok, çözsün bunu,
Sâde, Allah'tan diler olmuş onu!

Der ki: "Yâ Rab hem nedir bu müşkül iş?
Şaşkınlığım, derdim zikirsiz eylemiş!

Aç kanat sen, ver Hüdâ uçmak bana,
Zikre ersem, ben varıp bağdan yana!"

Gizliden bir ses gelip ermiş ona;
Böyle söz, olmuştu cehlin baksana!

1455. Örtüden, hem perdeden, çıkmaz iken,
Sâde boş söz söyleyen, kör bil ki sen!
Anne karnından, enik havlar niye?
Hem ne avdır, hem ne, benzer bekçiyel
Görmemiş bir kurt, dönüp kovsun onu,
Yok ki hırsız, havlayıp kovsun onu.
Server olmaktan, bakışlar görgüsüz,
Hem atılğan, söz için, gösterse yüz.
Hep kapılmış hâle, bulsun müşteri,
Hırsıla dolmuş, oysa görmez gözleri.
1460. Ay görünmezden nişan söylerdi de,
Söz desen hep, eğrilik sevk etmede!
Müşteri bulmak için ay görmeden,
Saydı yüzler, çok nişân sunmuş hemen.
Kâr veren bir müşteri, tektir o da,
Oysa onlar şüphe hem, zân dolmada.
Hiç değersiz müşteridir, yel satar,
Böyle bir hâl üzere, bir toplum ki var.
Satmak istersek, yeter Allah bize,
Derdi at, gel, sen de artık, çık düze.
1465. İsteyen bir müşteri var onlara,
Başla-son bilmiş olan, erler aral
Müşteri olmaz sana, her müşteri,
Çifte âşik olma bilmez Hak eril
Sen satın alsan, muhakkak kârı yok,
Verme kıymet, hem fikirden vâri yok.
Onda güç yok, bir yarım nâl almaya,
Kalkışrısın, lâ'î yakutlar satmaya.
Taşlanır hâl sundu şeytân, kendine,
Hırsın aynen öyle körlük vermede.
1470. Fil ve Lût ashâbını taşlattı o
Onların son, kahr oluştı doğrusu!
Sabredenler, buldu gerçek müşteri,
Müşteri var, koşmamışlar her yeri.
Kim ki, gerçek müşteriden dönse yüz,
Yok, ebed, ikbâl tükenmiş, şüphesiz.

Son ki yok, hasrettedir Darvan'lılar,
Hep harîsler böyle mahrûm kaldılar.

DARVANLI'LARIN; "BABAMIZ,
BAHÇENİN HASILÂTINDAN ÇOĞUNU
YOKSULLARA VERİRDİ. ÜZÜM, KURU
ÜZÜM, HELVA VE PALÜZE VE BÜTÜN
MAHSULÜN ONDA BİRİNİ YOKSULLARA
VERİRDİ. ULU ALLAH, BU YÜZDEN O
TARLAYA BİR BEREKET VERMİŞTİ Kİ,
BÜTÜN TARLA SAHİPLERİ, O TARLA
SAHİBİNE MUHTAÇ OLURLARDI

Vardı bir sâlih adam, Allah eri,
Son gören, pek akli çok, kâmil biri!

1475. Hem Yemen'den yani Darvan'dandı o,
Hem güzel, hem her târaf, şöret dolu!
Her taraf, Kâbe olur yoksullara,
Pay umanlar, etrâfında bir sıra!
Hiç riyâsız infak eyler, onda bir,
Den, samândan ayrılır olsun verir!
Un eder etmez, verirmiş onda bir,
Ekmek olmuşken, gidermiş onda bir.
Her ne mâl bulmuş, verir hep öşrünü,
Hem verirmiş, dâim ondan dördünü.
1480. Bir vasiyet eylemiştir oğluna,
Hep o gencin hâli, aynen baksana!
Hak için, hırstan geçin, ölsem bilin,
Yoksulun hak yenmesin, sizler verin.
Hem verin, yoksul için, hep öşrü siz,
Elde kalsın, artarak mahsûlünüz.
Hak verendir, hiç gerek yok tahmine,
Meyve mahsûl, Hak verir gaypdan yine.
Hem, kazanç ânında harcar olsanız,
Kâr kazançtır, şimdi artık kârlı siz."
1485. Tarlasından alsa mahsûl, köylüler,
Hem tohumdur tâzededen, ekmekteler.

- Rızkının artan ne var, etmiş tohum,
Şüphe etmez, mahsûlü artmakta hem.
Yerden almıştır, tohum saçmış yine,
Hiç çekinmek, gelmez aslâ fikrine.
Gön alır, artırdığından, hem saraç,
Ekmeğinden artar olmuş, artsa kaç.
Elde mevcut her ne var, bunlardır,
Bağlı rızkın hep açık, gelmektedir!
1490. Şüphesiz hep, böyle geçmiş kâr ele,
Nakdi artık, böyle sarf etmek ile.
Hem bu yer, hem sahtiyân bir perdedir,
Hem asıl rızık, bil ki, Allah'tan gelir.
Kârı aldın, ek gerekmiş merkeze,
Bir ekersin, belki çıkmış binyüze.
Bir tohum eksek, sebep bildik yere,
Serpe durdum, öyle yerden yerlere.
Neyledin, bitmez olurken üç sene?
Elde kalmış, Hakk'a yalvarmak yine!
1495. Hakk'a dönmüş, sen başın dövmektesin,
Öyle vurman, bir tanık olmuş kesin!
Sen de anlarsın ki rızkın, aslı o,
Rızık ararlar, hep arar olmuş onu.
Rızık Hak'tan iste, yok hem Zeyd, Ömer,
Mestliğin Hak'tan, şarap almaz ki yer!
Vergi Hakk'ın hazneden, mâldan değil,
Yardım O'ndan, anneden, dosttan değil!
Her ne var bil, terk edip gitmektesin,
Gel düşün! Yardım ne, kimden istedin?
1500. Gel çağır bâkiyi, sen geç gayriden,
Vâris ol, bitmez cihânın, gel hemen.
Gün gelir, kardeş kaçır senden hele,
Hep oğullar senden ürkerler bile!
Cümle dostlardır o ân, düşmân sana,
Çünkü onlarmış putun, bir baksana.
- Yüz ki döndün, nakkâşından, nakşa sen,
Hep avundun, bağlanıp tek nakş ilen!
Oldu birden, şimdi dostlar zıd sana,
Yüz çevirmiş, cümle düşmân baksana!
1505. Böyle artık! Bak günün aydın senin,
Sen yarın derken, bugün gelmiş hemin!
Zıddın olmuş, dost desen, herkes sana,
Bak kıyâmet, önce gelmiş baksana!
Ömrü ben, onlarla sürmezden yine,
Vâkîf oldum onların hep haline.
Bilmeden, alsam çürükten bir kumaş,
Çok şükür, önden de olmuş, tedbîr iş.
Sermâyem hiç çıkmadan, ben anladım,
Sermâyem kalmış, fakat ben almadım.
1510. Mâl gider, ömrün gider, kalmaz bile,
Mâla cân, vermiş olurdu sen hele!
Mâl verip, almış olurken kalp para,
Boş sevinçten, ben düşerdim yollara.
Çok şükür, ömrüm geçip tam gitmeden,
Altının kalplık, bilinmiş önceden.
Yoksa kalp boynumda kalmış öylece,
Çok yazık, girmiş ziyân ömrün güce!
Anlaşılmış, şimdi mâdem kalp para,
Sen ayak çek, girme tezden yollara!
1515. Gör ki, düşmânlık eder, dostun sana,
Kin, haset varken, açıklar olsana!
Yüz çevirmiş olsa dostlar, âh deme,
Hem câhillik, bilgisizlik eyleme!
Hakk'a şükret, ver ki ekmek yoksula,
Çünkü gaflet, hiç kalır ermez yola!
Sen çuvaldan, tezce çıktın bil hemen,
Bulmak isterken, ölümsüz dostu sen!
Nâzenin hem, pek vefâkâr yârdır o,
Caymaz ölsen, durmaz artar, sevgi bu!

1520. Yâ, o bir sultân yahut bir Padişâh,
Şâh için, makbûl ve şâfi kul o mah!
Kurtulansın, hilekâr dosttan ki sen,
Ölmeden gördün riyâlar, ölmeden!
Çok cefâkâr, halkı pek bilmen bile,
Gizli altın haznesiymiş, bak hele!
Halkı, huysuz eylemiş oymuş sana,
Çâresiz yüz döndürür elbet ona!
Sen yakinen bil ki, halkın cümlesi,
Oldu düşmân, baş kesen hâsmın nesi?

1525. Tek olan Hak'tan, ederken ah, figân;
"Yalnızım, tek kalmışım," dersin inân!
Hem cefânız, ballarından hoş olan,
Ağyârın ahti senin lûtfun bu ân!
Söz duy aklından, ey ambar sâhibi,
Hak için saç, tohmu aslanlar gibi.
Sakla hırsızdan ve bitten, saç yine,
Hem de şeytân neslidir öldürsene!
Nefsimiz, yokluk deyip korkutmada,
Ey çakır, keklik gibi avdır o da!

1530. Şâh murât bulmuş, erişmiş bir doğan,
Ceylanın av olsa, bir hiçtir inân!
Söyleyip, ekmiş öğütler tohmunu,
Yer çorak, hem faydâsız kılmış onu.
Öğle gayret etmiş olsan, yüz kere,
Duymanın meyl yoksa yok, duymak nere?
Yüz öğüt, yüz lûtfu eyler olsa bak,
Öğdü almaz, aslâ hiç duymaz kulak!
Duymayan, olmuş inâtkâr bir adam,
Söyleyen yüz olsa, âcizdir o tam.

1535. Var mı peygamberden üstün söyleyen?
Hem nefes onlardadır, taşlar delen!
Dağ ve taşlar üzre, geçmiş sözleri,
Var siyâh baht, hiç çözülmaz elleri.
Biz ve benlik aşkı dolmuş kim ki var,
Öğdünün önlerde onlar taşlılar.

ALLAH VERGİSİYLE ALLAH KUDRETİ,
HALK VERGİSİNDE OLDUĞU GİBİ
KABİLİYETE MUHTAÇ DEĞİLDİR

Gönlün iştâh, çâre dersin, lûtf-i Hak,
Lûtf edilsin, kabiliyet hiçti bak.
Kabiliyet, Allah'ın ihsânıdır,
Hak verir iç, lutfunun imkânıdır!

1540. Oldu Mûsa'nın çubuk bir ejdehâ,
El, güneşler misli, hep parlak daha!
Enbiyânın, binler aşkın mucize,
Fikre sığmaz, hâlde gelmiştir bize.
Yok, sebep, gerçek tasarruf, Allah'ın,
Kabiliyet nerden olsun, yokların?
Kabiliyet, Hak için şart olsa yâ;
Gelmemiştir hiç hüneler ortaya.
Kubbenin altında yapmış kanunu,
Kim arar, koymuş sebep kanununu.

1545. Cümle olmuşlar, olur kânun ile!
Bâzı kudret, kânunu yırtmış bile!
Sünnet, âdet, yol buluş, sunmuş bize,
Bâzı yutmuş âdeti, bir mucize.
Yok ki yükselmek, sebepsiz bizlere,
İstesin, hiç bir sebep yok, bir kere!
Uçma esbâptan, sebepler mahkûmu,
Kim yaratmış yok sayarsan, uydu mu?
Hem sebep Hallâk'ı ister her neyi,
Yırttı kudretler, sebepten perdeyi.

1550. Kim arar, ister murât alsın diye,
Yapmış, işlerdir, sebep her bir şeye.
Hiç sebepsiz, bir mûrit bulmaz yolu,
Bir sebep, yokken o hiç, görmez yolu.
Hep sebepler, görmenin bir perdedir,
Gör desen, her göz nasıl lâyık gelir.
Hem sebepler yırtacak göz olsa bir,
Perde kökten kalmaz artık, yırtılır.

Lâmekândan, görse kimmiş halk eden,
Hiç kalır artık kazanç, dükkân denen.

1555. Hep sebepler, kudretinden hayr u şer,
Gelmemiş, hiç bir sebepten, ey peder!
Hem de gaflet, yollanıp gitsin yine,
Olmamış bir tek hayâlden, başka ne?

ÂDEM ALEYHİSSELÂM'IN BEDENİ,
İLK YARATILIRKEN ALLAH'IN CEBRAİL
ALEYHİSSELÂM'A "YÜRÜ, ŞU
YERYÜZÜNDEN BİR AVUÇ TOPRAK
AL" DİYE EMRETMESİ

Sâni' Allah, halk edim derken beşer,
Hem sînânsın, istemişken, hayr u şer.
Hak buyurmuş, özde hâs Cebrâil'e,
"Sen ödünc toprak şu yerden al hele!"
Cebrâil, Hak emre uymuş bir kere,
Emri yapmak isteyip, inmiş yere.

1560. Emre kul, el attı bir ân yerlere,
Yer de, kendin çekti ondan, bir kere!
Açtı ağz, yer, yalvarır olmuş ona,
"Allah aşkıyçün, el atmak yok bana.
Kıyma cânım, sen bağışlar olda git;
Sen yürük attan yular çek, al da git.
Benden olmuşlar, bulur teklif, çile,
Hak işin gel, alma benden sen ele.
Hak seçer seçmezde lûtf etmiş sana,
Levh'de bilgi gösteren lûtf hakkına!

1565. Sen melekler üzre, seçkin bir hoca,
Hak'la, dâim söyleşen, sensin yücel!
Elçisin sen, öyle her peygambere,
Vahye cânsın, sen hayâtsın bir kere!
İsrafil, ten üzre vermiş cânları,
Sen de, cânın cânâ ermiş cânları.
Sûru üfler oydu, tenler cânlanır,
Üflemeden, hep gönüller, cân bulur.

Tende cânın cânı, gönlün dirliği,
Sendekinden, üst bu ihsan gerçeği!

1570. Bil Mikâil, ten için rızklar verir,
Sende gayret, parlayan kalp üzredir.
Vergiden, ölçekle doldurmuş etek,
Sende rızık, ölçekle ölçülmez demek!
Kahr ve şiddet, sâhibi Azrâil'e,
Rahmetin, üstür, gazâplardan hele.
Arşı yüklenmişti dörtler, sense şâh,
Sen o dörtten eylenensin intibâh.
Hem sekizler, bir taşır mahşer günü,
Orda sensin, onların en üstünü!"

1575. Böyle, çok şey saydı, döktü ortaya,
Gâye neymiş, anlaşılmış oldu yâ!
Hem, hâyanın madeniymiş Cebrâil,
Çünkü andlar, onda yol bağlardı bil!
Yer ki yalvarmış, yemin vermiş yemin,
Döndü Cibril der ki: "Rabbil-âlemin;
Verdiğin işten değildim serseri,
Sen bilensin, yerle olmuş işleri.
Açlarından, bir isim etmiş o da,
Hep felek korkar, donar o korkuda.

1580. Ben adından âr duyup, ettim hayâ,
Yoksa yok güçlük birâz kil almaya.
Sen melekler üzre verdin öyle güç,
İstesin yırtar, felekler onca hiç!"

YÜCE ALLAH;
ÂDEM (A.S.)'İN MÜBAREK BEDENİNİ
YOĞURMAK ÜZRE BİR AVUÇ TOPRAK
ALMASI İÇİN MİKÂİL (A.S.) YERYÜZÜNE
GÖNDERMESİ!

Der Mikâil üzre Allah: "İn yere,
Bir avuç kil al, ey aslan bir kere!
Hem Mikâil indi göklerden yere,
Attı el, alsın o kilden bir kere!"

- Titremiş yer, başlatıp bir ağlayış,
Döktü yaşlar, sundu bitmez yalvarış.
1585. Gönlünün yangınla, yalvarmış o ân,
Kanlı yaş dolmuş ve and vermiş o ân.
"Arşı yüklenmiş melekten etti Hak,
Lûtf edip, baştan yüceltmiş oldu Hak;
Âlemin sen, rızık veren memurusun,
Lûtf yanmışlar için, akmış suyun!
Hem Mikail, mânâca ölçmek demek,
Onda iştir, rızık taksîm eylemek.
Gel aman ver, hem de, âzat et beni,
Söylerim söz, kanla dolmuşken hani.
1590. Allah'ın lûtfunde, madendir melek,
Der ki: "Dert vardır, nasıl biz tuz dökek?"
Bil ki şeytândır kahırlar madeni,
Âdem'in feryattadır alçak, deni!
Çok, gazâbından Hüdâ'nın rahmeti,
Hem sıfattan, lûtfu, kahrın üst idil
Kul olan, Hakk'ın huyundan almada,
Havza feyzler, ırmağından dolmada.
Hem sülûkun elçi Ahmed söylemiş:
"Halk o an şâhin dinindedir" demiş."
1595. Hem Mikâil, gitti bomboş Rabbine,
El de bomboş, boş gelirken Rabbine!
Der ki: "Ey sırlar ne, bilmiş Padişâh,
Bağlamış yol bende, toprak çekti âh!
Sundu çok kıymet taşır gözyaşları,
Görmeden geçmek mi, yok, feryatları!
Yaşlı göz, indinde, çok kıymet tutar,
Böyle haktan geçmemin imkân mı var?
Ah u feryâd, pekte kıymettâr sana,
Böyle hak var, terki imkânsız bana!
1600. Kul için, dâvet ki vardır, beş kere,
Hem namaz, feryâdi versin hislere!
Hem müezzîn derse; "Hayyâlel felâh";
Hem felahtır kurtuluş, feryât ve âh!

- Dertle etsen hasta mutlâk, sen kimi,
Ağlayıştan, ayrılır kalbin demi!
Hem de artık, hiç bulunmaz def eden,
Sızlanış, olmaz şefâat eylesen.
Kul sayıp, kurtarmak istersen eğer,
Gönle girmiş, sızlanış bulmuştu yer!
1605. Hem belâ ermiş olan ümmetlere,
Söyledin, Kur'ân'da sen, binler kere!
Ağlayıp, sızlanmamışlar, hem o ân,
Hep belâ dönsün, savuşsun ortadan.
Şimdi kalpler, pek kararmıştır peki,
Hem günâh olmuş ibâdet, öyle kil
Hiç günâhkâr, suçlu saymaz kendini,
Gözlerinden, kanlı yaş aksın, hani!"

AĞLAYIP SIZLAMANIN, GÖKTEN
GELEN BELÂYI DEFETTİĞİNE YUNUS
ALEYHİSSELÂM'IN HİKÂYESİ DELİLDİR

- Bak Yunus'un kavme, çatmışken belâ,
Gökten, âteş bir bulut ayrıldı yâ;
1610. Yıldırım düşmüş ve yakmış taşları,
Gürlüyor gök, yüz desen olmuş sarı.
Hepsi damlar üzreler, artık gece,
Gökten inmiştir belâ, gör öylece.
İndiler damdan ve baş açmıştılar,
Baş açık, yön oldu artık sahralar.
Yavrudan vaz geçti, toptan anneler,
Başlamış bitmez, tükenmez nâleler.
Serptiler baş üzre, onlar toprağı,
Başlamış, gelmiş sabahın son çağı!
1615. Çıglık atmış, ağlaşıp, bağıştılar,
Hak acır olmuştu, pek arsızdılar.
Hem sabırsız, âh ve feryâttan sona,
Hem bulutlardır dağılmış, baksana!
Hem Yunus'un kıssa yoktur, hem geniş,
Toprağın hem, feyzi sunmak oldu iş.

Allah'ın indinde yaş, kıymet tutar,
Ağlayıştan, üst olan kıymet mi var?
Ey ümit, kalkıp belin bir bağla sen,
Ağlayan kalk! Durmadan gel, gül hemen!

1620. Gözyaşın denktir, şehidin kanla bil,
Böyle saymış, anla sen Rabbu Celil!

ALLAH'IN İSRÂFİL ALEYHİSSELAMI,
HAZRETİ ÂDEM'İN, BEDENİNİ
YARATMAK ÜZRE YERYÜZÜNDEN
BİR AVUÇ TOPRAK ALMAK ÜZRE
GÖNDERMESİ

Sonra Hak: "Sen git ki İsrâfil" dedi,
"Yeryüzünden, bir avuç kil all" dedi.

İsrafil kalkıp, gelip inmiş yere,
Ağlayışlar başlamıştır bir kere!

Der ki yer: "Sûrun melek, ömrün deniz,
Hep ölenler, senle bulmuş ömre iz.

Sûra üflersin, büyük bir sesle sen,
Cânlanır halk, toplanır mahşer iken.

1625. Sûru üfler sen ki dersin essalâ;
Haydı kalkın! Ey şehîd-i Kerbelâ!
Ey ölümden bir kılıç almış olan,
Dal filizlensin denir, artık uyan!
Rahmetinden, hep nefes verdikçe sen,
Cümle âlem, cânla dolmuştur hemen.
Sen ki rahmetten melek, var rahmetin,
Arşı yüklenmiş, lütuftan kiblesin.
Arş ki ihsan, hem âdalet mâdeni;
Altta, dört ırmak akar, rahmet hanil

1630. Bir taraf bal, bir taraf süt ırmâğı,
Hep şarâp, kevserlerin akmak çağı.
Arştan akmışlar ki, onlar cennete,
Var cihânın, böyle hâl örnekçe de.

Burda onlar, az bulanmış olsa da,
Hem acıyken, yokluğun zehr ortada.

Dört nehirden, bir yudum serpmiştiler,
İşbu kil üstünde, kopmuş fitneler.

Aslı ister, birçok âdi kimseler,
Âdem olmazlarsa, doymuş gittiler.

1635. Verdi süt Hak, yavru beslensin ona,
Süt, kadın göğsünde ırmaktan yine!
Hem şekerden nehr, üzümde akmada,
Gam azaltırken cesaret vermede!
Bal akan ırmak için, kaynak arı,
Derde derman etti yerken balları.

Suyla kanmak, hem yıkanmak var ise,
Cânlı, cânsız, etti ihsân herkese.

Sen görüp hem, aslı izlersin diye,
Pis adam, sen bunla doymuşsun niye?"

1640. Şimdi duy sen, toprağın hikâyeyi,
Yaptı İsrâfil için efsûn, neyi?

Sûretin ekşitti hem İsrâfil'e,
Onca yalvarmak bulup almış ele.

Der ki toprak: "Ey Kerim, Ey Zülcelâl,
Olmasın kahrın bizimcün hiç helâl!

Ben o işten, şüphesiz aldım koku,
Beyne girmiş bir fenâ şüpheydi bu!

Rahmetin sensin melek, rahmet bana,
Kimseler incitmemiş, birkez hümâl

1645. Dertlinin sensin, meğer rahmet, şifâ,
Çift melek yapmış neler, yap öyle yâ!"

Döndü İsrâfil hemencek Şâh'ına,
Özrü sunmuş söylemiş Allah'ına.

"Emri verdin ey kulum gel al diye,
Gönle ilhâm aksi, senden geldi yâ!

Emri almıştır kulak, kil al diye,
Akla emrin aksi olmuştur niye?

Rahmetin, olmuş gazaptan üst senin,
Hem de örneksiz olur hep işlerin."

CENÂB-I HAKK, ÂDEM'İN
BEDENİNİ YARATMAK İÇİN BİR AVUÇ
TOPRAK ALMAK ÜZERE, İŞİNİ ÇOK
İYİ BİLEN, ACIMAYAN, ŞİDDET SAHİBİ
BİR MELEK OLAN AZRÂİL'İ (A.S.)
YERYÜZÜNE GÖNDERMESİ

1650. Der ki Allah: "Git çabuk!" Azrâil'e,
"Hep hayâl olmuş kilin, bak haline.
"Hem zayıf, âcuze, zâlim bul!" dedi,
"Bir avuç toprak kapıp al gell" dedi.
Hem kader, derdin, çavuştur Azrâil,
Kürreden, kil almaya olmuş vasıl.
Hûy edinmiş, onca feryâd etti kil,
Çok yeminler, and için dil attı kil.
"Sen ki has kul, arşı sendin yüklenen,
Arş ve yerler tuttuğun, emrinde sen.
1655. Git derim, rahmet saçan Hak aşkına.
Git derim, Hak rahmeti iştir sana!
Kendisinden, başka mâbut olmayan,
Reddedilmez onda, birkez ağlayan."
Der ki: "Ben gitmem şu efsûnlarla da,
Aşikâr bir emre, sırt dönmem ki ya!"
Der ki toprak: "Emri sunmuş hilm ile!
Tut, o emrin hamili ol sen hele!"
Azrâil: "Te'vil demiş, olmuş kıyas,
Öyle te'vil, bir kıyastır, uy biraz.
1660. Kendi kendin, te'vil eylersin iyi,
Allah'ın buyruk özel, uysan iyi!"
"Yalvarıştan, tâ içim yanmaktadır,
Kalbe tuzlar, gözyaşım dolmaktadır!
Merhametsiz sanma, rahmim fazla hem,
Hem senin derdinden oldum söyleşen.
Bir yetim görsem de, atsam bir tokat,
Helva vermiş olsa, bir rahmetli zât.
Silleniz hoş, helvasından baksana,
Kansa kimler, vay gerek olmuş ona!

1665. Yandı feryâd eylemeden her ciğer,
Başka lûtfu, Hak verir olmuş meğer!
Gizli lûtfun, kahra Allah gizlemiş,
Gübrelikler içre, hâkik var imiş.
Hilmimizden, Kahr-ı Hak üstündü pek,
Cân esirgersen, o cân çekmek demek.
Çifte âlem hilmi, kahrından ki az,
Çok güzel, yardım Hüdâ'nınken biraz!
Lûtfu gizlenmiş durur kahrında yâ,
Cân verirsen, cânâ cânlar katmada!
1670. Sen uyan, hem şüpheden zandan sakın;
Hakk'a koş! Baştan ayak yap, et akin!
Gel desin, mutlak ki mevki vermede,
Yaygı, mestlik, eş de ihsan etmede!
Çünkü yüksekten emirdir, öyle hem,
Ben o emri, asla te'vil eylemem!"
Dertli toprak, duydu cümle hâli hep,
Zan fenâ, olmuş küpe; sürmüş talep.
Adi toprak, başka tür yalvarmada,
Sanki sarhoş, secde etmiş durmada!
1675. Der ki Azrâil: "Ziyân yoktur sana,
İstesen cânım rehin, haktır sana!
Yalvarış yok, yok düşünmek, geç öte,
Yalvar artık, kim sahiptir rahmete!
Emre uymuştur kulum, terk eylemem,
Emri, deryâdan çıkartır toz ki hem.
Hem kulak, göz, baş yaratmış emrine,
Mecbur uydum, hayr ü şer bilmem yine.
Ben kulaktan duymazım, ondan öte,
Tatlı cânımdan, erer çok kıymete.
1680. Cân ki ondan geldi, gelmez cânndan o!
Karşılıksız, hep yaratmış çok cân o!
Cân, keremkârdan, esirgersin niye?
Bit nedir? Yorgan yakılsın, var diye?
Görmedim ben hayrı, hayrından yüce,
Hem sağır, kör, dilsizim ben öylece.

Ağlayan olsun, benim duymaz kulak,
Hem benim, Hak emrinin ellerde ok!”

SANA ZULMEDEN MAHLUK,
GERÇEKTE BİR ALETE BENZER.
ARIF O KİMSEYE DERLER Kİ
“ALETE DEĞİL ALLAH’A BAKAR.”

Umma, ahmak misli oktan rahmeti,
Ok atandan, um O Şâhtan rahmeti.

1685. Ok, kılıç, mızrak için yalvarma ne?
Sultânın ellerde tutsakken yine!
Ustalaşmışken Azer söyler, putum,
Hem ne alet yapsa yapsın, ben oyum!
Bir kadeh yapsın, kadeh oldumdu ben,
Eylesin hançer, benim hançerleşen!
Çeşme ol derken, sular vermekteyim,
Âteş eyler olsa, parlaklık benim.
Yağmur etsin, olmuşum harman hemen,
Etse bir ok, saplıyım bir tende ben!
1690. Hem yılan ol derse, zehrim var benim,
Etse yardım, ben de hizmet eylerim.
Ben kalem oldumsa, çift parmakta hem,
Yok, ibâdetten tereddüt eylemem.
İşte toprak, Azrâil tutmuş söze,
Köhneden kapmıştı toprak, yüz yüze.
Bir sihirbaz misli, almış kilden o,
Sözle meşgul oldu yer, görmez bunu.
Sanki bir oğlan, gider zor mektebe,
Hakk’a sunmak üzre, gitmiş öyle del!
1695. “İlme and olsun” deyip Allah ona,
“Eylerim cellat seni, halktan yana!”
Der ki: “Yâ Râb! Halk olur düşman bana,
Ben boğaz sıksam kalır düşman, bana!
Sen revâ gördün mü, bulsam nefreti?
Buğza yönlensin, şu insan milleti?”

Der ki Allah: “Ben sebepler peylerim,
Bâzı, hummâ, sıtma, dertler eylerim;
Hepsi, senden yüz dönerler dertlere,
Dert, sebepler meyli, üç kat, bir kere!”

1700. Öyle kullar var, sebepler hiç kalır,
Perdeler varken, delip geçmiş olur!
Göz odur, durmaz sebeplerden geçer,
İhsânından perdeler varken aşar.
Hâl, hekimden çekti tevhit sürmesi,
Geçti illet, hep sebepler cümlesi!
Bakmamışlar hummadır buymuş kulunç,
Hastalıklardan sebepler, hiç mi hiç!
Hastalıklar üzre vardır bir devâ,
Bil, devâsız dert olur; hükmü kazâ!
1705. Derde, mutlak bil ilaç vardır yakın,
Titreyen varken, gerektir kürk bilin.
İstesin Allah bu kul, donsun diye,
Giyse yüz kürk, fayda vermez kürk niye?
Öyle halden, titreşir olmuş beden,
Ev ısıtmaz, giymiş olsun giysiden.
Bir kazâ gelsin, tabip aptallaşır,
Fayda vermez, hem, ilaç şaşkınlaşır.
Ahmak avlarken, sebepler cümlesi,
Nerden olsun, görmüşün göz perdesi?
1710. Aslı görmüş oldu hem, sağlamsa göz,
Fer’i görmüş, şaş bakarmışsa göz!

ALLAH: “EY AZRÂİL, KILICI,
HASTALIĞI, YARA VE SEBEPLERİ
GÖRMEYEN, SENİN YAPTIĞIN İŞİ
DE GÖRMEZ. SEN O SEBEPLERDEN
GİZLİSİN, AMA SEN DE SEBEP SİN

Der ki Allah: “Aslı bilmiş kimseler.
Nerden esbâbı bulup görmekteler?”
Gizledin halktan, muhakkak kendini,
Perde bilmiş, gönlü aydınlar seni.

- Bir şeker olmuş olur, bilsen ecel,
Gözde, dünyâ sarhoşu, atmaz ki el!
Ten ölüm, onlar için gelmez acı,
Hem biten zindan, çemenlerdir pacı.
1715. Kurtulur, kalmaz cihânın derdi hiç,
Bitmeyen, birçok elemeler verdi hiç!
Zindanın, burçtan yıklar olsun biri,
İncinir olmaz ki mahkûmden biri!
Pek yazık! Kırmış olur mermer taşı,
Bizde cân kurtarma olmuş uğraşı,
Pek güzel taş zindanın, uymuştu pek,
Burca çok uygun düşün mermerdi tek!
Hem nasıl kırmış ve kurtarmış beni,
"El kırılın onda" der mi ey deni?
1720. Hem asılmak üzre, çıkmıştan öte,
Söylemez hiçbir hapis hem, böyle de!
Kim yılandan kurtarıp, versin şeker,
"Pek acıymış," kin duyup, söyler miler?
Cân, bedenler kavgasından kurtulur,
Ten, ayaktan kurtulup uçmuş olur.
Kuy'ya düşmüş bir hapis yatsın gece,
Görse rüyâ, bahçe görmüş öylece;
Derki: "Yâ Rab dönmeyim artık tene,
Ben bu gülşen içre dursam, hep yine!"
1725. Der ki Allah: "Dönme, duan müstecâp!"
Doğruyu Allah bilir, neymiş sevâp!
Böyle rüyâ görmek, elbet pek güzel,
Ölmeden rüyâda, cennet verdi el!
Hiç uyanmak üzre, çekmez hasreti,
Onda tutsak olma, olmaz niyeti.
Sen inânmışsan savaş var, gir safa,
Sen için göklerde meclis bir defâ!
Hem de mevcut, çok ümitler var hele,
Önde mihrâp, mum olup sen dur hele.
1730. Baş kesilmiş mum olursun, her gece;
Hep araştır, ağla, yaş dök, öylece!
- Sen şuruptan, sen yemekten ağzı kes,
Gökte mevcut sofrâ var, koş bir nefes!
Hem de, gökler üzre bağlansın ümit,
Sen söğüt emsali, titrerken işit!
Durmayıp gökten su, ateş, rızık sana,
Geldi göklerden ve artar baksana!
Hem götürmüş olsalar çok şaşma sen,
Varsa çok acz görme, bak arzûna sen.
1735. Çünkü istek, bir emanettir sana,
İstene istek de, Haktandır sana!
Gayret et, isteklerin artsın senin,
Ten bedenden, gönlünüz çıksın hemin!
Söylesin halk: "Yoksa ölmüştür falan",
"Şimdi gâfiller dirildim!" söyle ben!
Sâde gövdendir yatar, gör tenhada,
Hep sekiz cennet, gönüler açmada!
Cân ki, gül, nesrinde yatmış olmada,
Ten de, pislik içre kalsın, gam mı yâ?
1740. Cân uyur olsun, bedenden bîhâber,
Gülde yatsın, külhân olsun, hiç o yer.
Hem atar cân, nârâ berrak ülkede,
"Rabbimin has lûtfü kavmim, bilse de!"
Cân, bedensiz olma isterken peki,
Hem felek, olsun kimin sayvan peki?
İstemezken cân, bedensiz kalmayı,
Rızığımız gökten nasıl alsın payı?
-
- DÜNYÂNIN YAĞLI BALLI NİMETLERİNİ
YEMEK TEHLİKELİDİR, ALLAH YEMEĞİNE
MÂNİ OLUR. NİTEKİM PEYGAMBER,
"AÇLIK ALLAH YEMEĞİDİR"
-
- Fert, kesif, hantal, rızıkdan kurtulur,
Hep şeref dolmuş, rızıklardan bulur;
1745. Mânanın rızaktan yiyip, binler yemek,
Tüy misil, artık hafifleşmiş demek.
Bir yemek olmaz kulunç, hem asla yel.
Hem ne miden ağrıtır, yenmiş güzel.

Kargasın, açsın, yemiş olsan ki az,
Çok yesen, tembelleşir aklın birâz!
Az yesen, huy pisleşir, olmuş fenâ,
Çok yesen, dertler çoğaltır baksana!
Allah'ın rızktan yemişsen, çokça sen,
Okyanus oldun, gemin var bin hemen!

1750. Tut oruç, toptan sarıl, sabr eyle sen,
Hak rızıklardan alırsın, bekle sen!
İş görür olmuş güzel Allah bize,
Bekleyensen, armâğanlar vermede!
Beklemez ekmek karın tokken kişi,
Tez ve geç gelsin, tokun yok teşvişi!
Aç adam hep bekler, ekmek diye,
Hep anar, açtır, düşer beklentiye!
Beklemezsen, gelmemiş elbet sana,
Hem o yetmiş kat rızık, devlet sana.

1755. Bekle artık, ey babam, gel bekle sen,
Rahmetinden, bekle gel, erkekçe sen.
Her acıkmış, mutlâka bulmuş yemek,
Devlet olmuş, bir güneş, vurmuş demek.
Az yesin, gerçekte himmetkâr konuk,
Hânedân, sunmuş olur çok has azık.
Sâde yoksul, pinti bundan ayrı ya;
Var keremkâr, yok gerek bed zân ona!
Hem de sağlam, ey güven dolmuş adam,
İlk güneş vursun ki, kaldır baş bu dem!

1760. Haşmetiyle koskoca dağ baksana,
Bekliyor, gelsin güneş vursun ona!

NE HOŞTUR BU DÜNYA, ÖLÜM
OLMASAYDI, NE HOŞTU. BU DÜNYA,
MÜLK ZEVAL BULMASAYDI. BÖYLE
SÖZ SÖYLEYEN KİŞİYE CEVÂP

Der iken: "Elbette pek hoştur cihân,
Hem ölüm, olmaz olaydı bilki sen!"

Bir diğer fert der: "Ölüm hiç olmadan,"
Hiç çekilmezmiş cihân, artık inân!"

Bir yağın harman, dövülmezden duran,
Bir yağın say, sahranın üstünde sen.
Sen dirilmek saydın, ancak ölmeden,
Hep tohum ektin, çorak yerlerde sen.

1765. Hem yalan aklın ki tersten görmede,
Hem hayat, ölmek görünmüş öyle de.
"Allah'ım, her şey nasıldır, hem nice?
Neyse gerçek şimdi göster, öylece!"
Hiç hayıflanmaz ölenler, ölmeye;
Hep hayıflanmış azık, azdır diye.
Çıktı dipten şimdi en düzlük yere,
Erdi hepten, gepgeniş devletlere.
Hem şu mâtem, yas evinden bir kere,
Çektiler hem, gepgeniş düzlüklere!

1770. Bir makamdır doğruluktan, yok yalan,
Sanma ayran, has şarap, mestlik sunan.
Öyle bir yer, orda var Allah de de,
Kurtuluştur, yok su, kil âteşgede.
Nûrlu bir ömr sürmemişsen, bil hemen,
Az nefes kalmış ve öl erkekçe sen!

ALLAH, ÖYLE BİR ALLAH Kİ,
İNSANLAR, ÜMİTSİZLİĞE DÜŞTÜKTEN
SONRA YAĞMUR YAĞDIRIR. NİCE
UZAKLIK VARDIR Kİ, YAKINLIĞA
SEBEP OLUR. NİCE SUÇLAR VARDIR,
TÖVBEYE SEBEP OLUR

Der hadis: "Hak'tan kıyamet gelse hem,
Kalk denir, bilsen emirdir muhterem!

Üflenen sûr var ya, Hak emriyledir,
"Zerreler, baş kaldırım denmektedir."

1775. Sen sabah kalksan, akıl gelmiş başa,
Cân da aynen, öyle başlarmış işe.

Cân tanır, buymuş beden, gelsin o gün,
Hem girer, tekrar, hârâbât, bir düşün!

- Cân tanır, bilmiş benimdir, işbu ten,
Terzinin cân, sarrafa, girsin neden?
Âlimin rûh yönlenir, âlim tene,
Zalimin rûh, geldi zalimden yana.
Bildi annemdir meler, her dem kuzu,
Öyle bilmiş rûhda, Allah emri bu!
1780. Hem ayak bilmiş pabuç, olsun gece,
Hem güzel rûh, ten nedir bilmez nice?
Hep sokaklar, bir küçük mahzendi bil,
Bir büyük mahşer kıyas et, sen çekil!
Cân nasıl yönlendi, girmiş toprağa,
Her amel, yaprak dökerler, sol sağa?
Sen ne yaptın, hep yazılmıştır ona,
Has ve çirkinden koyarlar avcuna!
Bir uyansan uykudan, olmuş seher,
Geldi çattı, neredeler hep, hayr u şer!
1785. Kim, riyâzetten alır olmuşsa huy,
Bir uyansın, hep kavuşmuş oldu duy!
Hem hamal olmuş ve suçlar yaptı bu,
Solda defter, oldu bir yâs mektubu.
Kim yaşar takvayla, dindarlık diye,
Bir uyansın, döndü defter inciye.
Hem uyanmak, uykumuz olmuş delil,
Hem ölüm, mahşer için oymuş delil.
Hem küçük haşr, bir büyük haşr gösterir,
Bir küçük ölmek, ölümler gösterir.
1790. Gizlidir defter ve hissin hem hâyâl,
Haşrı ekber verdi sûret, başka hâl!
Gizletilmiş, oysa vardır bir eser,
Hem de haşr anında sûretler gjyer.
Bir heves ekmiş, mühendis gönlüne,
Ev yapar birçok hayâl, vermiş yine!
Hem hâyâl, çıkmış olur birden dışa,
Benzemiş yandan, tohumdan çıkmışa.
Her hayâl, gönlünde tutmuş bir vatan,
Sûret almış, geldi mahşermiş o ân!
1795. Hem mühendis, ekti bir mümbit yere,
Bir tohum say, sen hâyâlden bir kere.
Çifte mahşerden murât, hikâyedir,
Kim inânmış, hisseler vermektedir.
Hem kıyametten güneş doğsun hemen,
Kalktı derhâl has ve çirkin bil ki sen.
Hükme yönlenmiş, bütün koşmuştlar;
Kalp olanlar, has olanlar ordalar!
Nakdi haslar, nazlânır, hep mutlanır,
Akçe kalp olsun erir, üzgün kalır.
1800. Durmayıp başlarsa, sırlar çıkmaya,
Gönlünün hazlar, çıkarlar ortaya.
Hem nasıl, kandil, su yâğdan çıkmada,
Hem nasıl, toprak filizler sunmada!
Hem soğan, safran ve haşhaş, cümle var,
Kış taşırken, ilkbahardan el sunar!
Hem de "Allah'tan da korkan bizleriz,
Bir menekşe misli baş eğmişleriz."
Gönle yerleşmiş ve korkar bir kere,
Kaynıyor, olmuş, akan tam on dere.
1805. Sol taraftan, gelmesin defter bize,
Göz açıp bekler, muhakkak göz göze!
Gözde gözler, sağ ve sollardan hele,
Hem âmel, sağdan kolay geçmez ele.
Bende, almış oldu bir defter ele,
Simsiyah fisktan, fesattandır hele!
Hem ne bir hayr, bir güzellik dense yok,
Ehl-i kalpler inciten, sayfaysa çok.
Baş ve sondan, tuttular çirkin yolu,
Hasla etmişler alay, ıslık dolu.
1810. Hfileler, olmuş yalanlar, iş demek,
Sanki Fır'avn defteri, sen, benli tek.
Bir okur olmuşsa defter, pis adam,
Anlar artık, göçtüğüm zindandı tam!
Sanki hırsızdır o, koşmuş sehbaya,
Bağlı yol, suçlar ayan, af yoktu yâ!

- Bin delil, binlerce bed söz, bir çivi,
Ağzı bağlar, sanki bir mimâr devî.
Evde, hem üstünde çalmış, her neler;
Çıkmış artık, dense boş efsâneler.
1815. Yönlenir, âteş olan zindanına,
Hiç cehennemden kaçış yoktur ona.
Hem melekler yolların ön, arkadan,
Önce gizliyen olur, her şey ayân.
Ey köpek, gördün samanlık var yürül
Hem sürüp mızrakla, dürter her biri.
Yol başından, hep sürür olmuş ayak,
Her çukurdan kurtulur sanmıştı bak!
Bekler artık, hiç ayak gitmezse de,
Hem ayaklar, gitmeden vazgeçmede.
1820. Sonbahar, yağmur olur, gözden akan,
Hep ümitler kupkuru, bahtsız zaman!
Durmadan, tersyüz olup dönmüş geri,
Hem mukaddes bir mekân, bakmak yerî!
Nûr elinden siz deyin Hak erleri;
“Çıplacık, ey has huyun tembelleri.”
Sen ne beklersin ve ey şer madeni?
Yüz dönersin, söyle şaşkın sen hani!
İşte defter, Hakk'ı incitmiş adam,
Taptığın, gönlünce hep, şeytândı tam!
1825. Yazdığın defterdi, baksan yaptığın,
Şimdi gel gör! Hep cezâdır taptığın!
Hep emeklersin, neden sen boş yere?
Kuytu aydın bilme, hiçtir bir kere!
Yok, görünmüş bir ibadet, taatin,
Yoktu kalbinden de, has bir niyyetin!
Yalvarışsız, ömrünün her bir gece,
Kaçmadın gündüz, haramdan öylece.
Tutmadın dil, incitirken kimseyi,
Bakmadın, ön arkalar saklar neyi!
1830. Önde var ölmek ve anmak, cân çekiş,
Arda düşmüş, dost ölümler, var mı iş?
Etmedin hiç tövbe, coşkun zulm iken,
Buğda gösterdin ve sattın arpa sen.
Hep terâzin eğri, hem azgındı da,
Doğruluk sunmaz terâzin ortada.
Hile, hem tartmanda sendin, sol ayak,
Hem nasıl gelsin, terâzi sağ da bak?
Hem mükâfat, hem cezâ bir gölge say,
Eğri boynun, gölge eğri sundu pay.
1835. Hak'tan elbet, sert hitâplardır gelen,
Duysa dağlar, böyle sözden eğrilen.
Der ki kul: “Rabbim buyurdun işbu yâ;
Yüz fenâ ben, yüz fenâ ben, yüz fenâ!”
Örttü hilmin, her fenalık bende ki,
Yoksa yaptım ben neler, bilginde ki!
Kendimin işten, cihâtlardan ne var,
Hayr u şer hem, küfrümüz bilginde var.
Aczimiz, yalvarmamız, geçsek bile,
Çokta kul vardır, hâyâl almış ele.
1840. Sâde senden, ben lütuflar bekledim,
Doğru olmam, hem inât dursun dedim.
Ey garazsız, ey lütufkârım benim,
Karşılıksız rahmetinden, isterim.
Ben dönüp bakmaktayım, lütfündü hem,
Gördüğüm, olmuş îvâzsız bir kerem!
Hem ümit ettim, çevirdim yüz geri,
Yok, idim ben, varlığın sendin yeri.
Hem de, ücretsiz vücut verdin bana,
Durmadan elbet güvenç duydum sana.
1845. Saysa kullar, her cürüm, olmuş hata,
Allah'ın ikrâm, gelirmiş fırsata!
Der: “Melekler döndürün sizler bana,
Gönlünün gözler, niyâzlardan yana.

Görmeyip âzat edim ben, her şeyi,
Hem hatalar üzre çeksem perdeyi.
Kimde haslık, suçla vermiştir zarar,
Kim ziyânsız, af mubâhtır âşikâr!
Ben keremden bir ateş, yaksam ona,
Cürm ü zillet, kalmasın ondan yana.

1850. Öyle ateş, az yalımdan, suç ne var,
Yaksa şulen, kalmamış suç, ihtiyâr.
Bir yalım şu'le, salıp insanlığa,
Tam diken dönsün ki, gülbağ olmağal
Biz dokuz katlık semalardan göze,
İş düzelten, kıyadır sunduk size.
Öyledir, sonsuz karar kılmış bu nûr,
Hem beşerden, ihtiyârdan söz m'olur.
Söyleyen diller onun, et parçası,
Hem gören gözler küçük, et lokması.

1855. Çift kemiklik parçadan, duymuş kulak,
Anlayan kalp damlacık kan, işte bak!
Kurtcağız sen, sâde pislikler dolan,
Hem de sensin, âlemin, feryâd salan!
Nutvedensin, sen bırak geç benliğî,
Ey Eyaz, postal, çarık insan iyi."

EYAZ'IN POST VE ÇARIKLARINI
KOYDUĞU BİR ODASI VARDI. KAPISI
KİLİTLİ OLDUĞU İÇİN ARKADAŞLARI
ORADA HAZİNESİ VAR SANIRLARDI

Hem Eyaz aklen ve fikren tam iken,
Post, çarık, hep hücredeymiş gizlenen!
Her zaman gelmiş, girip baş hücreye,
"Yok, büyüklenmek, çarık buymuş," diye!

1860. Şâha derler: "Onda yoktur hazineler,
Küp desen, altın, gümüş dolmuş meğer!
Kimse yol bulmaz ki, girsin hücreye,
Açmıyor hiç, hücre hep örtük, niye?

Şâh buyurmuş: "Pek tuhaf! Bir kul denen,
Neydi gizler? Gizlenir etmiş neden?
Şâh emir vermiş, "Çabuk git" sen gece,
Açta gir, artık biraz geçsin gece!
Her ne bulsan alda gel, et yağma sen,
Komşu bilsin sırrı, neymiş aç hemen!

1865. Gördü bizden, çokça ikram bil ki sen,
Bir hasis, altın gümüş yağmış neden?
Gösterir olmuş vefâ, aşk, coşmalar;
Gösterir buğday, satar hep arpalar.
Sevgiden, dirlik bulan bir kimseye,
Olmamış küfr, başka şey bilmem niye?
Bey otuz askerle gitmiş bir gece,
Hem Eyaz'ın ev açılmış öylece,
Elde çok meş'âle, bir çok pehlivân,
Hem sevinç dolmuş gider olmuş o ân!
1870. Şâh emir vermiş, açılın hanesi,
Torbalar dolsun, alınsın cümlesi!
Bir adam der oldu:"Hey hey, neydi bu?
Lâ'l, âkikten, sen haber ver doğrusu!
Padişâhın mahzenin, has kul iken,
Hem bugün şâh üzre olmuş, cân hemen!
La'l, âkik, yâkut ne iştir sevgiye?
Layık olsun, böyle söz etmek niye?
Şâhın elbet, yoktu ondan şüphesi,
Tek sinânmak, lûtfunun bir hissesi!

1875. Hep temiz bilmiş, fenâ halden onu,
Bir vehimden gönlü titrer, say bunu.
Saklasın Hak, böyle şey çıkmışsa hem,
Hastalansın, hiç utansın istemem.
Yapmamıştır, yapsa, hoş yapmıştır o,
Sevgilimdir, sanma boş yapmıştır o.
Sevgilim yapmışsa, ben yaptım demek,
Perdelendim, birliğiz tek ben desek.
Sonra, ondan, bunca huylar çok uzak,
Saçma bir söz, boş hayâl olmaz ki bak!

1880. Bil Eyaz'dır, böyle şeyden çok uzak,
Bir denizdir, dip görünmez onda bak!
Cümle deryâ, deryâsından katredir,
Cümle varlık, dalgasından damladır.
Hep temizlik, membandan gelmede,
Katrelerden, sırça peydâ etmede!
Şâhların şâh, şâha vermiş imtiyâz,
Hem, basiret ismidir, denmiş Eyaz!
Söyle dursun pis bakış, hoş bir nazar,
Haddi yok, haslık onun, kıskandılar.

1885. Bir geniş göz isterim, gökler kadar,
Çok güzellik, kim görür kıskandılar!
Hem de, yüzler böyle ağzım olsa da,
Dar gelir feryâda, sığmaz ağza da!
Söylesem dostum, zayıf bir halle ben,
Gönümün fânûsu çatlar ortadan.
Çok nazik gördümdü, gönlün şişeyi,
Yırtmışım, teskin için, çok cübbeyi.
Her ayın başlarda, ilk üç günkü ben,
Şüphesiz olmuş idim divânedan.

1890. Gel uyan sen, üç günün hem, ilk günü,
Hiç değil firûze gün, zafer günü.
Padişâhın, derde düşmüş kalp iken,
Durmadan, ay tâze, ay başlar hemen!
Mahmud'un kissa ve vasfyken Eyaz,
Söylenilmez oldu, denmiş oldu az!

SÖYLENENLER HİKÂYESİNİN SURETİNDEN
İBARETTİR, SURETİ ANLAYABİLECEKLERİN
ANLAYIŞINA, ONLARIN TASAVVUR
AYNALARINA GÖRE SÖYLENMIŞTİR

Çünkü bir fil düşlemiş Hindistân'ı,
Köy harâp olmuş, haraç yitmiş hani.
Aklı, fikrim yitti, yok yazsak şiir,
Hem uyak, hem kafiyem nerden gelir?

1895. Bende dertten, hem delirmek pek değil,
Gök delirmişlik, peşimden geldi bill!
Yokta varlıktan işâret gelmede;
Tense yokluktan erirken bitmede.
Ey Eyaz, aşkınla oldum kıl ki ben,
Ben dedim, gel şimdi bizden söyle sen!
Aşkla yönlendim senin efsâneye,
Dön de ahûdan, bizim hikâyeye.
Uyduğum, elbet okursun bir nefes,
Ben ki Tur'um, sen de Mûsa, buysa ses!

1900. Çaresiz dağ, dağ ki bilmez, söz nedir?
Dağ da boştur, tek Kelim ancak bilir!
Dağda bilmek, kudreti mislindedir,
Tende rûhtan, anca azcık hal bilir.
Ten ki benzer, sâde bir usturlaba ,
Rûh güneştir, bir delildir merhaba!
Gözle görmez, bir müneccim var ise,
İşte, usturlap gerekmiş neylese.
Hem bakar usturlabından öyle ki,
Nerdedir, görsün güneş, bilsin pekil!

1905. Hakk'ı, usturlapta gözler olsa cân,
Nerde ders alsın, güneşken anlaman?
Sen ki, usturlapla bakmak istesen,
Sen de dünyâlar daralmış sır hemen!
Bakmanın kudretle, göz, gözler cihân,
Nerde âlem? Hep biyık sensin buran!
Arifânın, var ararsan sürmesi,
Hem dereyken, göz olur, deryâ nesi?
Aklı, fikrin varsa artık zerrece,
Hem nasıl sevdâ, nasıl söz düzmece?

1910. Aklı, fikrim yoksa mirim, yok suçum,
Hem bu taklitten günâhım, yok suçum.
Yok, günâhım, yârim olmaz suçlusu,
Aklı aklın, orda ölmüş doğrusu.

Ey akıllar üzre saldın fitne sen,
Yok ki, senden başka sığınak, gözlenen?
Sen ki çıldırttın, akıl hiç istemem,
Bizde süs var, gayri kıskanmam neden?
Uğra ben, cinnet geçirsem pek güzel,
Hayrı göstereyim Hüdâ olmuş emel!

1915. Farsça söz, ister Arap'ça söyle sen,
Hep akıllar, fehme yönlensin hemen!
Her akıl almaz şarâbından payı,
Her kulak bilmez, küpenden almayı.
Ben perişân, ben delirmiş gelmişim,
Haydi, git zincir getir, ey kardeşim!
Sevgilim, zülfünden olmaz zinciri,
Yüzler olsun, kırmışım yok hiç biril!

“İNSANA BAK NEDEN YARATILDI”
HÜKMÜNCE, ÇARIK VE KÜRKE
DALMANIN SEBEBİ

Dön Eyaz'ın aşkını anlatmaya,
Çünkü sırlardan olan bir hazne yâ!

1920. Yolların, durmaz olurken hücreye,
Hem gider her gün, çarık, post görmeye.
Çünkü varlık, sarhoş eyler âdemi.
Akl, gönüller, kalpte ar, bulmaz demi.
Önde, gelmiş onca halk var, bir kere,
Varlığın sarhoşluğu, yıkmış yere.
Bak ki İblîs, Azâzil olmuş niye?
Hem de, Âdem'miş eren üstünlüğe.
Bilginim ben, hem de, bilgin zâdeyim,
Yüzbin aklın, iş yapar bir fenleyim.
1925. Ben hünerden, kimseden alt olmadım,
Hizmet üzre, ben nasıl el bağlarım?
Ben bir âteşzâdeyim, bir balçık o,
Âteşin önlerde balçık, doğru mu?
Nerde Âdem? Âlemin üst ben iken;
Ben ki üstün er, övülmüş işte ben!”

“ALLAH CİNLERİ ÂTEŞİN YARATTI”
SÖYLENDİĞİ GİBİ YİNE ALLAH
İBLİS HAKKINDA: “ŞÜPHE YOK KI
O CİN TAİFESİNDEN. RABBİNİN
BUYRUĞUNDAN ÇIKTI.” BUYURMUŞTUR

- Şeytânın cân bir âteşten doğmada,
“Her çocuk, ecdâdının sırrıydı ya!”
Yok hayır, yanlış dedim, Hak kahrı yâ!
Hem de ispâta gerek yok ortada!
1930. Hem sebepsiz, hiç sebepler olmadan,
Bunca iş gelmiş ezelden, gel uyan!
Gör, sebepsiz san'ata, sığmaz sebep;
Sonradan olmuş olan, sığmazdı hep!
Bir pederlik sır nedir? Hak, halk eden,
Halk ediş içtir, peder bir post iken!
Bil ki ey ten findığım! Aşk dost sana,
İç arar cân, uğraşıp, post yırtmana!
Kim de, post olmuş olur bir sevgili,
Hep değişmiş, hakkı âteş bilmeli.
1935. İçte mânen, âteşin hâkim bütün,
Bil kabuklar, âteşin olmuş odun.
Âteşin kudret, yakan bir huyladır,
Suyla dolmuş testinin, od, dıştadır.
İnsanın mâna, âteşten üst demek,
“Mâlik” âteşten nasıl olsun helâk?
Olma besler bir beden, mânâ çoğalt,
Üstün ol oddan, alıp Mâlik sıfat!
Postu serdin hem de postun üstüne,
Kat kat olmuş post sarılmış, kurt mu ne?
1940. Âteş ancak postu yakmış değmede,
Hak da, kibrin postu, dipten yüzmede?
Hem kibirlenmek ki posttan gelmede,
Kibrinin mâl, mevki ondan gelmede!
Neydi kibrin? Sâde özden bilmemek;
Var güneşler, buzda gaflet eylemek!”

- Buz, Güneşten bir haberdâr oldu mu?
Kalmamış pek, yumşacık akmış suyu!
İç görünsün, tense hor, aşk var demek,
Ten tamahkar, hem tamah, adiydi pekl!
1945. Görmeyen öz posta kâni olmada,
Kâni yüksek, hırslı zindân bulmada!
Burda yükseklik küfür; alçalma, dîn;
Taş kalan, hâtemde kaş olmaz bilin!
Hâlâ taşsın, ben varım dersin yine,
Sen fakirleşsen, hemencek yitsene!
Kâfir artık durmadan mâl, mülk arar,
Külhânın, fişkiyla kızgınlık dolar!
İşbu çifttir anne, post şişmanlığı,
İçte yağ, et, ben, kibir sultânlığı!
1950. Görmeyen göz, girmemiş içten içe,
Öyle sanmış postu, bir iç öylece.
Öncü İblîs, hep odur yol gösteren,
Mevkisinden oydu av, ilk önceden!
Mâl yılandır, mevki dersin ejdehâ;
Ermişin bak, gölge zümrütmüş daha!
Hem yılan kör, bakmış olsun zümrüde;
Yolcunun artık rahattır gitme del!
Önceden İblîs, diken saçmış yere,
Hem bu yüzden, lânet almış bir kere.
1955. Hem bu dertler, hîlesinden gelmedir,
Hilenin en ilk adım, İblîs'tedir!
Bunca yıllar geçti, geçmiş niceler,
Hem, yolundan yollanır, herkes meğer!
Kim ki pis şeyden usul koymuş ise,
Halk da ondan yol alıp, yol eylese;
Cümlenin suçlar, yazılmış bak ona,
Çünkü baştır, son gelen kıyruk ona!
Çünkü Âdem, ben ki toprak, der yine,
Emri Hak der, post çarık koymuş öne.
1960. Hep Eyaz artık, çarık koymuş öne,
Şüphesiz ondan olur, Mahmud yine!
Hak ki, mutlak yokluğu var eyleyen,
Ayrı tezgâh var mı arttık, söyle sen?
Bir yazılmış defteri, yazmak niye?
Sen fidanlık var, fidan dikmek niye?
Yazmak istersen gerek boş bir kâğıt,
Ekmek istersen, ekimsiz tarla gütl!
Kardeşim sen, dânesiz kalmış yol ol,
Bembeyaz hem, çizgisiz yaprakla doll!
1965. Gel şereflen hem yazıp: **"Nûn vel kalem!"**³¹⁶
Ol keremkâr, ekmiş olsun, dâne hem.
Tatmamış ol, sen de bir kez pelteden,
Gördüğün mutfaksa, gel geç görmeden!
Çünkü yenmiş pelte, sarhoşluk verir,
Hem çarık, post fikredilmez kaybolur!
Ölme vaktin gelse sen âh eyleyen,
Hırka, postallar hatırlarsın hemen!
Dalmadan, çirkinliğin sen dalgaya,
Hem de sığınak, bir mekânın yoksa yâ;
1970. Akla gelmez, gerçeğin düzgün gemi,
Hem çarık, post üzre göz atmaz demi!
Yokluğun deryâda, aciz kaldı o,
Hep: **"Zelemna"**³¹⁷ virdi söyler oldu ol
Der ki şeytân: "Hem bakın hâmdır bilin,
Hem vakitsiz öttü, layık, baş kesin!"
Böyle huy aklen, Eyaz'dan pek uzak,
Yalvarışsız bir namaz kılmaz ki bak!
Önceden göklerde durmuş, ötmeye,
Hep ötüşler, vakte uygun gelmede!
1975. Sen, fenâ göz, atmış olsan kimseye,
Sen kötüyken hep fenâ gördün yine.

³¹⁶ "Nûn ve kalemine yazdıklarına antolsun." (Kalem, 1)

³¹⁷ "Ey Rabbimiz! Biz nefsimize zulmettik" (Araf, 23)

“HER ŞEYİ NASILSA BİZE ÖYLE
GÖSTER” HADİSİYLE “PERDE KALKSA,
BİLDİĞİMDEN GÖRDÜĞÜMDEN FAZLA
BİR ŞEY GÖRMEZ VE BİLMEZDİM”
SÖZÜNÜN MÂNÂSİ

Hak için ötmüşten öğren, ötme sen,
Ey horoz, pul isteyip ötmek neden?

Elbet aldatmaz yalancı bir şafak,
Onca haslık, çirkinin âlemde bak.

Ehli dünyânın akıl az gelmede,
Subh-i kâzib görse, gerçek bilmede.

Subh-i kâzib kesti çok kervan yolu,
Yollarırlar, sandı gündüzdendi bu.

1980. Subh-i kâzib, aslâ rehber olmasın,
Çünkü kervanlar, bulur yeller kesin!
Subh-i kâzibten, rehin olmuş adam,
Subh-i sâdik var, yalandır sanma hem!
Ben fenâdan bulmuşum, dersin aman,
Kardeşim hem, pek fenâ derken de sen!

Su-i zân etmişlerin, pistir bu iş,
Kendinin defterden almış söyleyiş!

Eğrilikler üzre, kalmış kimseler,
Hep nebîler, sihre dalmış derdiler.

1985. İşte düşkün, adi beyler neyleye?
Şöyle zan gütmüş, Eyaz'ın hücreye!
Hücredir, dolmuş define derdiler,
Kendiminken ayna, ordan gördüler.
Padişâh bilmiş, Eyaz elbet temiz,
Böyleler varken araştırsındı iz.
Şâh demiş: “Hiç bilmesinler öylece,
Hücreyi aç” dendi hem “geçsin gece!”
Böyle çıksın, pis fikirler meydâna,
Neylesek elbet gelir, ondan sona.

1990. “Sizlerin olsun, çıkan, altın, gümüş,
Hem ne çıkmış söyleyin sizler” demiş.
Söylemiş, şâhin meğer titrer içi,
Hem Eyaz'ın hiç bulunmaz bir eşi.

“Böyle sözler, söyledim bilmem bile,
Duysa üzgün hâle gelmiş, gör hele!”

Sonra der hem: “Dîni hakkı için onun,
Burdan artık temkini yoktur bunun!

Sen kınarsan, öfkelenmez bilerseniz,
Maksadımdan, gâfil olmaz bilerseniz!

1995. Bir belâ gelsin, perişân olma yok;
Durmadan yapmış olur, te'vili çok!
Hem Eyaz, sabr ehlidir, te'vil eder,
Bir işin neymiş sonuç, bakmış gider.
Hem Yûsuf emsâli, zindân ehline,
Hep rüyâ tâbir eder, bilmiş yine!
Kendinin rüyâyı, tâbir etmeyen,
Başka rüyâlar yorumlarmış, neden?
Yüz sınak yapsam ve vursam yüz kılıç,
Rahmetin bol, sevgin eksilmez ki hiç!
2000. Bildi vurdum, ben kılıçlar kendime;
Ben oyum, gerçek odur, vurdum kime?”

NIYÂZ, GÖRÜNÜŞTE NÂZIN ZİDDİDİR.
FAKAT HAKİKÂTTE ÂŞIKLA MAŞÛK ZİD
OLMAKLA BERÂBER BİRDİR

Dert olur Mecnûn'da birkez ayrılık,
Ânsızın, dolmuş beden, bir hastalık.

İştîyâkın odla, kaynarken kanı,
Hem boğazdan, hastalık tutmuş teni.

Bak tabip der: “Derde derman eylesek,
Çare yok tek, sâde kan almak gerek!”

Pis olan kan, çıkmalıymış gövdeden,
Bir hacâmatçı çağırılmışlar hemen.

2005. Pazu bağlanmış, kan almak istemiş,
Nâra atmış, aşkla âşık kükremiş!”
“Ücretin al git, kanımdan alma sen,
Ölme neymiş, köhne ten ölsün hemen!”
Der ki: “Bilmem, sen neden korkmaktasın?
Kükreyen aslansa, korkmazsın kesin!

Kurt, bozoğlan, bil ki aslan, her gece,
Saf olurlar, toplanırlar öylece.

Sende aşktan başka şey, görmezdiler,
Sen de insan koksanız, almazdılar!

2010. Kurt, ayı, aslan bilirler, aşk nedir;
Aşkta kör, itten düşük gelmektedir!
İtte, aşktan bir damar, var olmasa,
Kehf'in it, kalb ehlidir, etmez tasa!
Şan ve şöhrat bulmamış, hep târumâr,
Aynı cinsten, âlemin çok itte var!
Almamışsın sen de, cinsinden koku,
Yok, koyun, kurttan bulur olmak bunu!"
Varlığın yoktur mekân, aşk olmadan,
Nerden ekmek ten olur, bulmakta cân?

2015. Nerden ekmek oldu ten? Aşk, iştihâ;
Yoksa nerden iz bulur cânlar da hâ?
Aşk ki, ölmüş ekmeğe cân vermede,
Fâni cânken, sermediyet ermede!"
Kays demiş: Kan alsanız korksam neden?
Sabrımız, dağdan ve taştan çok iken!
Dertsiz olmaktan, tahammülsüz ve hem,
Tende mevcût derdimin âşik benem!
Hem vücûdum, öyle ki Leylâ dolu,
Ben sedef; o incinin, vasfın yolu.

2020. Sen hacamat eyleyip delsen beni,
Korkarım neşter deler Leylâ teni!
Gönlü aydın, aklı çoklar bildi sen,
Farksızız, elbette bir Leylâ da ben!"

SEVGİLİ ÂŞIĞINA SORDU: "BENİ Mİ
ÇOK SEVİYORSUN, SENİ Mİ?" ÂŞIK DA
DEDİ Kİ: "BEN KENDİMDE ÖLÜ VE
SENDE DİRİYİM. KENDİ VARLIĞIMDAN
VE SIFÂTLARIMDAN YOK OLMUŞUM,
SENDE VAROLMUŞUM"

Âşığı, maşûk edermiş imtihan;
Bir sabâh vaktinde söyler: "Ey falan!"

Kendinin dostu iken, dostum musun?
Dertli âşik! Gel de naklet doğrusun!"

Der ki: "Ben hem fânîyim senden yana;
Dolmuşum hep senle, tam baştan sona!"

2025. Varlığımın sâde ad var, başka yok;
Tende, senden başka bir varlık da yok!
Ol sebepten fânîyim ben öylece,
Sirke, bal ummâna dalsın, böylece!
Hangi taş hâkikse Lâ'al olmuş olur,
Hem güneş vasfıyla, tam dolmuş olur.
Kalmaz artık onda taşlıktan eser,
Art ve ön dolmuş, güneşlik aldı yer!
Dinle ey genç, kendi kendin sevmede;
Hep güneş sevdiğin, güneşsin öyle de!

2030. Cânla sevmişsen güneş, hiç şüphe yok,
Kendi kendin sevmiş oldun hem de çok!
İstesin lâ'l, sevgi dönsün kendine,
İstesin sevsin güneş, birdir yine!
Farkı yoktur sevgiler çift olsa da,
Çift taraf hep, şark nûruyla dolmada!
Taş ki, lâ'l olmazsa, düşmân kendine,
Çünkü vardır, orda çift varlık yine!
Taş karanlıktır ve gündüzlerde kör,
Hem karanlık nûra zıddır, zıddı gör!

2035. Nefsi sevmek ferdi kâfir etede,
Has güneş var, oysa hep ters gitmede.
Lâyık olmaz, taş gelip bir "ben" dese,
Hâli yokluk, hem karanlıklar ise!

"Allah'ım" derken Fir'avun, alçalan;
Hem "Ene'l-Hak" derse Mansur, kurtulan!
Orda "Ben" ardında lânetmiş gelen,
Burda "Ben" den; sevgi, rahmet yükselen!
Bir siyâh taştır o, hem âkikse bu,
Nûra düşmân oydu hem, âşıkça bu!

2040. Sen, "Benim" dersin, a ahmak, oydu tek,
Hem hulûlsuz, birleşen nûrlar demek.

Gel çalış, taş olma, eksilsin "sen" in,
Ol ki lâ'l, taş olma, nûrlansın senin!

Gel, cihâd etmiş iken, sabreyle sen,
Şimdi, yokluk üzre varlık bul hemen!

Hep azalsın, taşlaşan vasfın senin,
La'l hûyun, elbette çok artsın senin.

Varlığın, tenden silinsin vasfı hem,
Başta sarhoşluk çoğalsın, bil ki tam.

2045. Hem kulak benzer, gelip sen, ol kulak;
Şimdi, lâ'lden gel de sen, bir halka tak!
Kuy'yu kazmış bir adam, olmuş gibi,
Ten kuyun kaz, hem su bul, sen bul dibi!
Saf suyun Rabbinden alsan, cezbe sen,
Fıskırır yerden su kazmazdan hemen!
Hem de sen aldırma kaz, artık çalış,
Azıcık, azıcık kuy'yu delmek olsun iş!
Kim ki zahmet çekti, bulmuş hazneyi,
Kim çalışmış, buldu devletlik şeyi.

2050. Der ki Peygamber: "Rükûlar, secdeler,
Hak evinden, halka çalmaktır meğer.
Halk kapusun, kim ki çalmış oldu yâ,
Hem de Hakk'ın devletinden bulmada.

O KUSUR ARAYAN EMİRİN, GECE
YARISI ÇAVUŞLARLA GELİP EYAZ'IN
ODASINA GİRMELERİ, DUVARDA ASILI
ÇARIKLAR VE POSTU GÖRMELERİ

Hep eminler hazne ummuş, geldile;
Haznenin küp hep dolu beklerdiler.

Aklen uygun kimseler vardır işit;
Hep heveskârlar, açarlanmış kilit!

Hem kilit, sağlamca kitlenmiş idi,
Hem de, pek sağlam kilit seçmiş idi.

2055. Kitlemek, mâl üzre düşkünlük değil,
Sırrı halktan gizlemek, maksattı bil!

Bâzılar, boş bir hayâl ardındadır,
Bâzılar, hem bir riyâkârlık sanır.

Ehli himmet olmuşun, çok sırrı var,
Âdîlerden saklamışlar âşikâr!

Ahmağın, altın cânından çok güzel,
Şâhda altın, cân için saçmak emel!

Onlar altın hırsı var, koşmaktalar,
Akli, hızla gitme der, dinler mi var?

2060. Hırsı koşmuştur serâba, boş boşa;
Akli der bak: "suysa yoktur" koşmuşal!
Hırs ki üstün, hem de altın cân gelir,
Aklının sen, hiç duyulmaz gizlenir!
Hırsla kavgan, bir iken yüzler olur,
Aklın irşâd, gizli, tedbîrsiz kalır.
Aldanıştan, kuy'ya ancak düşseler,
Hep kınar hikmet, duymuş böyleler!
Hep tuzaktan sarsa ip, kırmış gurûr,
Nefsi levvâmlar kınânmıştan olur!

2065. Hem belâ divârı, değmezden başa,
Hep sağırdır, gönlü duymaz, ceht boşal!
Hep çocuklar helvâ hırsından sağır,
Öğdü söylersen duyulmaz, sen bağır!
Hem çiban bir kerre, bir uç verdi mi?
Duyma başlar, başlamış öğdün demi!
Kaç adam, yüzlerce hırs, yüzler heves,
Hücre açmışlardı hep, kısmış nefes!
Çok sinek saldırdı, kokmuş ayrana,
İzdiham var, çiğneşirler, baksana!

2070. Aşkla saldırmış sinek, hem ayrana,
Çift kanat ıslak, erer imkân sana!
İşte onlar, baktılar her bir yere,
Eski kürk, kokmuş çarık var, bir kere!
Sonra derler: "Hem çarık, post boş değil,
Hâli gizler olmanın, örtüydü bill!"
Hem de, keskin kazmalar vursun yere,
Yer kazılsın, hâl görünsün bir kere!

- Kazdılar, hep deldiler her bir yanı,
Hep çukurlar, sardı artık meydânı.
2075. Her çukur kazdıkça sanki der çukur:
"Bizde şey yok, uğraşın boş şimdi dur!"
Bulmayıp bir şey, bütün âr duydular,
Hep çukur dolmuş ne var, doldurdular!
Hem de "Lâ havle" çekerken gör işi,
Hepten aç kalmış olan, hırsın kuşu!
Hem duvâr, hem etrâfın çatlakları,
Gördü bomboş uğraşırken, onları.
Hiç sıvanmak üzre imkân kalmamış,
Hem Eyaz huzrunda, gerçeklik tanış!
2080. Töhmetsiz suçsuz oluştan yana,
Arsa, ev, elbet tanık olmuş ona.
Sonra, dönmüş oldular şâhtan yana,
Yüz sararmış, çok utanç var, baksana!
-
- KOVUCULAR, EYAZ'IN HÜCRESİNDEN
TORBALARI BOMBOŞ VE UYANMIŞ
OLARAK ŞÂHIN HUZURUNA GELMELERİ**
-
- Padişâh gizler fikir der: "Hayrola!"
Hem ne altın, inci yok torbada da!
Hem dinâr, atlas, kumaş gizlense de,
Yüzde yoktur neş'e, yitmiş, öyle de!
Gerçi kökler gizli, sürmüş olsalar,
Dal, yeşil yaprak da olmuş âşikâr!
2085. Yükselen dal, her ne yer, ilân eder,
Hem zehir, ister şeker, bulmuşsa yer.
Kökte yok, sermaye, yok olsun maya,
Dal, yeşillik, çıktı nerden ortaya?
Kil mühür vurmuşsa hem, kök ağzına,
El, ayaktan her filiz şâhit ona.
Hep emin zâtlar dönüşmüş gölgeye,
Şâha dönmüş secde, hem özr etmeye.
Öyle kızgınlık ve benlikten geçen,
Şâha varmışlar, kılıç, varken kefen!

2090. Hep utançtan el ısırmış oldular,
Cümleten: "Şâh-ı cihâsın" derdiler!
"Kan dökersen; hep helâldir, hep helâl!
Sen, bağışlarsan, lütuf, ihsanlı hâl!
Bizde lâyık hâl ki, bizler yapmışız,
Her ne yapmış olsanız hak, şâh ki siz!
Ey gönül aydınlığı, af eyle sen,
Cehle câhil uydu, nûr, nûrlar ilen.
Sen bağışlarsan ümitsizlik gider,
Yok, bağışlanmaksız kurbân bin nefer!
2095. Der ki Şâh: "Ben istemem hiçbir niyâz,
Böyle ancak hakka sâhiptir Eyaz!

**PADİŞÂHIN, KOVUCULARININ AFFINI
EYAZ'A HAVÂLE ETMESİ, CEZÂLARININ
ŞEKLİNİ ONA BIRAKMASI VE "KÖTÜLÜK
BANA DEĞİL ONADIR" DEMESİ**

- Hem fenâlık eylenen Eyaz iken,
Ten, damarlar üzredir, her iz denen!
Rûha bakmışsan ki bizler hep biriz,
Kâr, zarârdan, geçmişiz bir bilerseniz!
Kulda töhmetsiz, şâha âr olmaz bilin,
Böyle bir hâl belgesiymiş hilminin!
İstesin; şâh eylemiş Karûn kadar;
Bir günâhsız üzre, hiç olmaz mı yâr?
2100. Sanma gâfil şâhı; bilmiş her şeyi,
Hilmi koymaz örtüvermiş gerçeği!
Tek bilenken, kim şefâat eylesin?
Onda pervâsız hilm bilmektesin!
Bak o suç, çıkmış hilimden meydâna,
Heybetinden kim mecâl bulmuş ona?
Katilin cürmüyle emrolmuş bedel,
Şâhın ilminden alır olmuş temel.
Nefsimiz sarhoş, habersiz, hilmine;
Gör ki Şeytânmış, külâh çalmış yine!

2105. Hilminin sâki şarâp dökmezse de,
Nerde İblîs, gâlip olsun Âdem'e?
Hep melekler ilmi bellerler iken,
Üstâd Âdem, nakdi âyar eyleyen!
İçti yâ Cennette hilmin şerbeti,
Şeytânın hîleyse, renksiz eyledi.
Hem belâ, Hak öğretiş ilm incisi,
Hem çeviklik verdi, artmış bilgisi.
Hem de Hakk'ın gör ki, hilmin afyonu,
Oydu hırsız, mâl için sürmüş onu.

2110. Sâkimizsin sen, elimden tut diye,
Akli girmiş, hilminin her gölgeye!

PADIŞÂHIN EYAZ'ı İSTER AFFET, İSTER
CEZÂLANDIR. ADÂLET VE LÛTUF
AÇISINDAN NE YAPARSAN DOĞRUDUR

İtirâzlardan temiz, yaygın ünü,
Ver Eyaz, mücrimlerin sen, hükmünü.

Kaynatıp dursam seni yüzler yine,
Rastlanılmaz bilmişim tek hîlene.

İmtihândan, cümle halk duymuş utanç,
İmtihândan, sâde sen buldun kazanç!

Sâde ilm olmaz, bu bir dipsiz deniz,
Sade hilm olmaz, sıradağ bilseniz!

2115. Der ki şâhım: "Cümle ihsânlar senin,
Yoksa ben post, bir çarık oldum hemin!"
Hem o yüzden şöyle söyler Hak Resûl;
"Nefsi bilmiş, Hakk'ı bilmiş," işte kul!
Hem çarık, olmuş tohum, kan sâde post,
Sonra bir bak, her ne var, ihsânı dost!
Vermiş Allah, hep aransın; isteme,
Başka yok, hep bunca ihsân var, deme!
Bağcılar bazan fidanlar dikmede,
Onca elmâ, onca mahsûl vermede!

2120. Çiftçiler, bir tek avuç buğday atar,
Bir avuç buğday ki, ambarlar tutar!

İlminin çokluk bilinsin öylece,
Nükteler söyler hoca pek güçlüce.
İlminin miktâr budur dersen eğer,
Hem sakaldan, çöp edip atmış gider.
Ey Eyaz, gel, şimdi sen ver bir cezâ,
Hiç bilinmez adli koy çıksın yüze!
Suçlayanlar, müstahaktır ölmeye,
Af ve hilmin, bekliyor onlar niye?

2125. Öfke gâlip, yoksa gâlip rahmetin,
Kevser, âlev, kimdi gâlip, bil kesin.
Hem Elest'ten burya insan avlayan,
Öfkenin, hilmin de yol vardır inân!
İşte sen bak ki Elest'ten sözde hem,
Hem hayırlar, hem evetler sundu dem.
Çünkü isbât beklenen, bir has soru,
İçte gizler, hem değil elmâs soru!
Koy da kalsın, böyle bir hâm aldanış,
Olgunun kâseyle, hâm, olmaz tanış!

2130. Kahrı Allah'ın vebâ, lûtfu sabâ!
Bu demir çekmiş, samân çekmiş o da!
Doğrular, Hak'tan çekilmiş doğruya,
Bâtılı çekmiş olan, bâtıldı ya!
Karnı helvâ sevse, nefsi helvâ çeker,
Sirke ister olsa, nefsi, sirke der!
Bir sıcak minder, soğuktan kurtarır,
Bir soğuk minder, sıcaktan kurtarır.
Dost görürsen, sevgiden kaynar gönül,
Varsa, düşman, öfken artmış oldu bill!

2135. Ey Eyaz, gel, sen çabuk gel, iş bitir,
Bir çeşit oç almadır, hem beklenir."

PADIŞÂHIN, EYAZ'A; "BU HÜKMÜ
TEZCEK BİTİR, BEKLEME" DEMESİ

Der ki: "Ey Şâh! Cümle fermânlar senin;
Var güneş artık ve yıldız yok bilin!

- Zühre kim, yoktur Utarit, yok şihâp,
Hem görürsün varken elbet âfitâp!
Hırkadan, posttan geçeydim bir kere,
Tohmu töhmet mi, ekerdim yerlere?
Hücredir, bilmem ki neymiş kitlemek?
Yüz hayâl, bilmem ne ummuş burya dek?
2140. El atıp ırmakta, elbet her biri,
Bir kuru kerpiç aramış elleri!
Irmağın içlerde, var mıymış kuru?
Hiç balıklar suyla, âsî oldu mu?
Hep cefâkâr sandılar, ben yoksulu,
Hem vefâmızdan vefâ, mahcup kulu!
Mahrem olmuştan çekinmezsem eğer,
Hem vefâdan, çok söz eylerdim meğer!
Şüphe etmişler bütün, bir suç arar,
Söyleyim, dış yüzde artık, her ne var!
2145. Varlığın kırmış isen, içsin demek,
İçte destân her ne var duydun demek!
Hem cevizden dışta, kırsan ses çıkar,
İçte yağ var, sanma onda seste var!
Onda ses var, hiç kulak duymaz onu,
Hem nasıl duysun kulak, yârim bunu?
Hem için ses, pek güzeldir, pek güzel;
Bir kabuktan ses ki hiç tutamaz temel!
Sen susup, özler nedir bulsam dedin,
Şakşakin hale tahammül eyledin.
2150. Az kulaksız, az da dilsiz, ol ki sen,
Tatlı dil olmuşla yoldaş ol hemen!
Hem nazım, nesrin döner sır açmaya,
Gel de bir gün, dilsiz ol sen dur ağal!”
-
- “NİCE DEM DEDİKODULARI SINADIK,
BİRÂZ DA SÜKÛT ETMEYİ DENEYELİM.”
-
- Durmadan yaptın kabiz vermiş yemek,
Bir de gel, yap sende tat sunmuş yemek!
- Kendini bilmiş kıyâmet ânı fert,
Simsiyâh defter ve isyân, elde dert!
Bir siyâh mektup ki sunmuş ta'ziye,
İç siyâh, elbet siyâh her hâşiyeye.
2155. Hepsi dersen, hep fenâlık, suç dolu,
Sanki harp var, kesti hep kâfir yolu.
Böyle defter kir, vebâl dolmuşsa bir,
Sağdan olmaz, öyleler soldan gelir.
Şimdi gel gör, eldeki defter nedir?
Sağ elin, bilmem solun lâyıık mıdır?
Sol çarık, sol mesti görsen mağzada,
Giymeden bildim ki soldur, ortada!
Sağ değilsen, bil ki sensin sol olan,
Maymun, aslan, anlaşılmış nâradan!
2160. Gülde haslık, hem güzel kokmak veren,
Lûtfudur elbette hem, sağ, sol eden.
Her sabun, sağlık, olur mutlak O'nun,
Ummânın berrâk su, ihsân, bak O'nun!
Sol isen, gel huzra bir kez sağcı ol,
Lûtfu gör, ihsânı gör, gör neydi yol!
Sen revâ gördün mü bilmem ey ağa?
Solda defterler dönüp, gelsin sağa!
Hem cefâ, hem zulme kaynak bir kitâp,
Sağ elin lâyıık olur mu, ver cevâp?
-
- “HÂLİNE UYGUN SÖZ SÖYLEMEYEN
ADAM KÂFİRE BENZER. ONLARA:
“YERYÜZÜNÜ KİM YARATTI” DİYE
SORSAN, “ALLAH YARATTI” DERLER.
HALİNE UYGUN SÖZ SÖYLEMEYEN DE
BUNA BENZER
-
2165. Zâhidin kıskanç hanım, dünyâda tek,
Pek güzel hizmetçi kız, hüsnen melek!
Kolluyor hiç durmadan kıskanç kadın,
Hem halâyık, hem zâhit tek kalmasın.

- Çok vakitler gözlemişken onları,
Olmamış, yalnız kalış fırsatları.
Hakta takdîr var, dönüp gelsin dese,
Hep korurmuş akli, şaşkın neylese!
Allah'ın buyruk, çıkarken meydâna,
Akli neymiş? Ay tutulmuş baksana.
2170. Gittiler bir gün, hamam etmek için,
Ânsızın bakmış ki tas yok neylesin?
Der: "Halâyık, sen çabuk var git eve,
Git gümüş tas, bul çabuk, al yet eve."
Gör halâyık duydu, olmuş dipdiri,
Evde zâhit varsa elbet, tam yeri.
Bey ki yalnızdır deyip koşmuş eve,
Pek sevinmiş, hem koşup koşmuş eve.
Altı yıldır, gözleyip durmuş onu,
Kollayıp fırsat, meğer bekler bunu.
2175. Sanki uçmuş, yönlenip girmiş eve,
Evde yalnız buldu bey gelmiş eve.
Göz kararmış, şehveti etmiş deli,
Örtmemişler, ev kiltsiz bilmeli.
Hem kucaklaşmış, sevinç gösterdiler,
Sanki tek cân oldu, dersen birdiler.
Hem hanım birden hatırlar, der ki: "Ben,
Bilmedim hem, orya gönderdim neden?
Âteş attım öz elimden ben yüne,
Gönderen bendim, koyun, koç üstüne!
2180. Kil sürünmüş, döndü baştan yundu o,
Hem koşup gittikçe çarşaf gjydi o.
Oydu, aşkından koşan, hep korkudan,
Nerde aşk, hem nerde korku? Fark, bu ân!
Erdi ârif, tahta, tek bir ânda yâ,
Zâhid olmuş ayda, bir günlük yola.
Zâhidin, vardır şeref dolmuş günü,
Ellibin yıl üzre, denk gelmez sonu!
Sâde bir günlük zaman, Hak ehline,
Burda geçmiş ellibin yıl hükmüne.
2185. Ey akıl, sır bilmedin sen, dıştasın,
Vehmin öd patlarsa, sırdan patlasın.
Yok ki korkmak, aşk için, bir kıl kadar,
Âşğın mezhepte hep, kurbandılar.
Bil ki Allah vasfidir aşk, korku tam,
Şehvetin emrinde, ferdin vasfı hem!
"Hem severler Hakk'ı onlar" söz bu yâ,
"Hak sever hem onları" denk sözdü yâ!
Hem muhabbet, aşk da, Hakk'ın vasfı bil,
Korku, Hakk'ın vasfı hiç olmuş değil!
2190. Nerde Hakk'ın vasfı? Topraklık nere?
Halkedilmiş hal ne? Mutlaklık nere?
Aşkı şerh uğrunda eylersem devâm,
Yüz kıyâmettir kopan, olmaz tamam.
Hem kıyâmetler, cihânlar son bulur,
Allah'ın vafında, hiç bir son m'olur?
Aşkıta var besyüz kanat, her tânesi,
Kaplamaş hep arşı, hem dünyâ nesî?
Korkarak, zâhit yürür, atmış ayak,
Geçmiş âşık şimşeği, yel neydi bak!
2195. Korkan ermez, aslâ aşkın tozlara,
Derdi aşkın, arşı sermiş yerlere.
Hem de, Hak'tan bir inâyet olmadan,
Burya ermez aslâ, hiç zâhid inân!
Kendinin kuştan ve düşten çıksa da;
Hem de şâhın, şâha tam yol bulmada!
Kuş ve düştür, hem cebir, hem ihtiyâr,
Maşûkun has cezbe, çift ardında var!
Sonra bak, varmış kadın, açmış kapu;
Hem gelen ses neyse, duymuş oldu bu!
2200. Hem halâyık pek perişân sıçramış,
Hem adam, başlar namâz kılmaktı iş!
Hem halâyık, pek perişân gördü o,
Hem somurtkan, hem de şaşkın durdu ol
Baktı bey durmuş, namâz kılmaktadır,
Böyle hâlden şüpheler bulmaktadır.

- Zahidin açmış etek, hem, baktı ne,
Husyeler, her yer bulaşmış, pis yine.
Damlıyor pislik ve baldır, diz denen,
Hepsi pislik, hem bulaşmış cümleten.
2205. Pis herif, derken gelip vurmuş tokat,
Hem namâz kılmışta hal, olmaz sakat!
Böyle pislikler bulaşmış but, kasık,
Hem namâz lâyük mi, pisken ortalık?
Gel de insâf et, küfür, zulm, kin dolu,
Defterin nerden bulur, sağdan yolu.
Sen dönüp bir kez de sorsan kâfire,
Kâinâtı, kim yaratmış, bir kere!
Söyler elbet: "Hak yaratmıştır onu,
Hem yaratmak Hakk'a lâyük bil bunu!"
2210. Hem onun küfr, çokça fısktır, baksana,
Böyle ikrârlar, gelirmiş yan yana.
Bed ve çirkin iş, günahlar söyle sen,
Doğru ikrârlarla bir olsun neden?
Fi'li, ikrâr eylesin, eyler yalan,
Korkunun âzap, odur lâyük olan!
Her fi'il, âyân olur mahşer günü,
Suçlu rüsvâ, oldu bilsek en sonu!
El, ayak, şâhit olur suçtan yana,
Hem varır varmaz da, Allah huzruna.
2215. El ki der: "Ben, şöyle çaldım, böyle ben,"
Der dudaklar; böyle sormuştum, hemen!
Hem ayak der: "Şöyle koştum şehvete;"
Ferç de der: "Ettim zinâ geçtim öte."
Göz de der: "Baktım harâma söyle ben,"
Der kulak: "Duydum fenâ sözler hemen!"
Sonra, hep sözler olur toptan yalan,
Gör âzalar hep şâhit, olmuş o ân!
Sen namâz kıldın, düzenler üzre bak,
Hem huyun olmuş tanık, kalmaz uzak!
2220. Öyle iş yap, yaptığın dilsiz sana,
Şâhidin olsun, girerken meydâna.
- Hem bütün ten, kâr, zarârlar üzre ben,
Ey oğul, şâhit benim söyler hemen.
Kul, efendimdir deyip izler ise;
Emre uydum, bil, efendimdir dese!
Ömrünün defter kararmış, tövbeden,
Önce yapraklar silinsin, yap hemen!
Geçse ömrün, kök bu demdir, doğru bu,
Ömrünün dal, tövbeden alsın suyu!
2225. Hem döküp, ab-ı hayat ömrün köke,
Ömrünün dallar yeşersin, gövdede!
Geçmişin, artık döner iylik olur,
Hep zehirler yok olur, balık bulur.
Suç ne var, Allah değiştirmiş iken,
Hep günahlar, bir sevâp olmuş hemen.
Sen nasuhtan tövbe bul, artık sarıl,
Hem de cânla, başla durma haydi bull!
Tövbe-i nasuh nedir, benden işit,
Sen inânmışsın, gelip ikrârla git!
-
- "SÜT MEMEDEN ÇIKTI MI DÖNÜP
BİR DAHA MEMEYE GİRMEZ. NASUH
TÖVBESİ DE BÖyledir. İNSAN BİR
KERE TÖVBE ETTİ Mİ, DÖNÜP O
SUÇU TEKRÂR İŞLEMEMELİ
-
2230. Eskiden varmış Nasuh adlı adam,
Usta tellâkmış, kadın avlardı hem.
Bir kadın misliydi, kılsız onda yüz,
Erlığın gizlerdi her dem, kuşkusuz.
Tek kadınlar üzre tellâklık işi,
Hîle yapmışken, çevik, ellek kişi.
Bak çalışmış durmadan yıllarca o,
Anlamazmış kimse sırdan doğrusu!
Ses ve yüzden baksanız, oymuş dişi,
Onda mevcut, pek büyük şehvet işi!
2235. Örtü, çarşaf, bir de, örtermiş peçe,
Sanki bir genç, şehvet azgın, öylece!

Tellâk olmuş hep yıkar şâhın kızı,
Her taraftan, liflemiş gör arsızı.

Tövbe etmek üzre bir ceht eylese,
Nefsi kâfir, uymamış durmuş sese.

Vardı ârif zâta, etsin bir duâ,
Hem duâ ânında bir ân, der ona!

Sırrı ârif anlamış, olmuş âyan,
Allah'ın hilmiyle, durmuş açmadan.

2240. Hem dudak örtmüş, gönül sırlar dolu,
Ağzı örtük, gönle söz bulmuş yolu.

Hak şarâbından içer hep ârifân,
Sırrı bilmiş, örten onlardır inân!

Öğretirler, işlerin hem sırrını,
Ağzı dikmişler, mühürlerler onu!

Etti ârif bir tebessüm, söyledi,
“Gönlü pis hâlden Hüdâ çeksin” dedi.

HAKK'ı BİLMİŞ ÂRİFİN HER İSTEDİĞİ,
ALLAH'IN ONDAN İSTEMESİNE BENZER.
ÇÜNKÜ: “BEN ONUN KULAĞI, GÖZÜ,
ELİ, DİLİ OLURUM.” DENMİŞTİR

Hem duâlar geçti dersek gökleri,
Fakîrin istek, bulur olmuş yeri.

2245. Her duâ olmaz ki, şeyhten bir duâ,
Hak'ta yok olmuş, duâ, Hak'tandı yâ!

Kendisinden istesin Allah bir iş,
Hem nasıl olsun, özünden red ediş?

Bir sebep halk etmiş oldu Zülcelâl,
Kurtarır olsun, onun bitsin vebâl!

İnci kaybetmişti derken Şâh kızı,
Elde tas, lifler Nasuh eyvah kızı!

Hem kulaktan düştü, kaybolmuş idi,
Hep kadınlar, inci bulmak istedi.

2250. Hem kitlenmiş hamam elbet o ân,
Hep aransın her köşe, hiç durmadan!

Hep aranmış, inci hiç yok ortada,
Hırsızın yoktur, rezîl olmaksada!

Başlayıp tekrâr ararlar, ciddiden,
Hep aranmış, her ağız, çıplak beden!

Alt ve üst, her bir taraftan baktılar,
Has sedeften, inci derken, nerde var?

Geldi bir ses: “Hep olun çıplak” dedi,
“İhtiyâr, genç kalmasın hiç” istedi!

2255. Sultânın hizmetçi, baksın herkese,
Şimdi herkes, toplanıp, uysun sese!

Korkusundan, döndü Nasuh halvete,
Yüz sararmış, kan çekilmiş gövdede.

Önde görmüş var ölüm hem gözler o,
Bir gazel olmuş bütünden titrer o.

Der ki: “Yâ Rab! Çokça yaptım tövbeyi,
Hem de, ahedtim ve bozdum tövbeyi.

Yapmışım, artık benim lâyıkısa ne?
Verdi baskın, bir siyâh seldir yine!

2260. Yoklayanlar yaklaşıp, eyvâh bana,
Şimdi güçlük erdi bir bak, âh bana!

Yüzler âteş var ciğerden dağlayan,
Dağlanıştan, bak ciğer kokmuş inân!

Böyle bir dert, olmasın kâfirden dert,
Rahmetin tuttum etek, Rabbim medet!

Keşki doğmazdan da ölseydim hanî,
Keşki, bir aslan dağıtsaymış beni!

Sonra, lâyık neyse Rabbim, öyle yap,
Her dikenden, bir yilandır soktu hep!

2265. Taş, demir olmuş meğer cânım benim,
Yoksa dertten, sâde akmış kan idim.

Vaktimiz dar, fırsâtım yok bir nefes,
Padişâhsın, içte feryâd, ver ki ses!

Şimdi Rabbim bende örtersen suçu,
Hem yapılmış, bunca işten, tövbe bul!

Tövbe ettim, gel de makbul eyle sen,
Yüz kemer, emrinde bağlardım hemen!

Ben eğer, tekrâr kusûr işler isem,
Hem duâm, arzûm nelerdir duyma hem!

2270. Söylüyorken, gözde yaşlar akmada,
Hem hâin, halk, hem de cellât ortada.
Görmesin dinsiz, gelip düşsün demem,
Böyle feryâd görse, mülhit, istemem!
Ağlayıp, kalpten de feryâd etmede,
Önde sanki Azrail var görmede.

“Ey Hüdâ! Ey Rabbimiz” söyler durur,
Taş, duvâr, duaya bir tekrâr vurur!
Öyle Yâ Rab, söyleyip durmuş idi,
Yükselen ses: “İnci burdaymış” dedi!

ARAMA SIRASI NASUH'A GELMESİ,
“ARAYIN” DENMESİ. NASUH'UN
KORKUP KENDİNDEN GEÇMESİ

2275. “Hep aranmış, sen Nasuh bir gel öne”
Duydu Nasuh, sanki cân ermiş sona.
Çatlamış, çökmüş duvar say, çöktü o,
Cân, fikir uçmuş ve cânndan geçti o!
Aklı gitmiş, hem amânsız kaldı ten,
Onda kalmış, Hakk'a ermiş, sır ilen!
Oldu bomboş, kalmamış varlık denen,
Cân doğanın huzra celp etmiş hemen!
Hem delinmiş sandalymış, bîmurât;
Rahmetin deryâya düşmüş, oldu zât!

2280. Hem akılsız, hem fikirsiz, oldu cân;
Coştı Hakk'ın rahmeti, hiç durmadan.
Tende mevcût aybı, terk ettikçe cân,
Aslâ dönmüş, aslâ oymuş, yol açan.
Cân doğandır, ten sayılmış bir tuzak,
Hem ayak bağ, kol kırık, kalmıştı bak!
Aklı gitmiş, hem de, çözmüşken ayak,
Has doğan, şâha dönüp uçmuştu bak!
Oysa rahmetlerde deryâ coşsa bir,
Taşta artık bengisu içmektedir.

2285. Çok zayıf, bir zerre cân, kıymet bulur,
Yerde toprak, bir yeşil atlas olur.

Bunca yıl evvel ölen, meydandadır,
Belki iblis hûriden farksız kalır!
Hem yeşermiştir bütünden yer denen,
Dal kuruyken, tâzelenmiş meyveden!
Kurt, koyun, meyler içip, yoldaş olur,
Her ümitsiz iz bulur; hoşluk bulur.

İNCİNİN BULUNMASI, SULTÂNIN
HİZMETÇİLERİNİN NASUH'TAN
HELÂLLİK DİLEMELERİ

Cân yok etmiş, korkularmış bitmede,
“İnci bulduk!” müjde artık denmede!

2290. Ânsızın bir ses gelip der: “Korku yok!
Bak bulunmuş inci, hem kıymetli çok!”

Hem ferâhlık var, verin siz müjdeler,
Hem bulunmuş inci, gelmiş neş'eler!
“İnci bulduk!” Çağrışıp eylerken ün,
Başlamış el çırpma, bitmiştir hüzn.
Hem de, Nasuh'un akıl gelmiş başa,
İşte aydın gün, görür göz, bak işe!
İstemiş herkes, helâllik, baksana,
El öper olmuştu, dönmüş ona!

2295. “Şüphelendik, gel helâl et hakkını,
Senden, et yer olmuşuz, affet hanil!”

Çünkü oymuş, hem yıkarken, en yakın,
Önde oymuş, şüpheler çekmiş bakın!
Hem Nasuh tellâktı, bir mahremdi o,
Rûhta birken, sâde tenden ayrı o!
Orda yok, ondan yakın bir tek kadın,
İnci almıştır, aşırmıştır bakın!
Önce yoklansın o, istenmiş idi,
Hürmeten, son âna dek kalmış idi!

2300. Hem eğer almışsa, atsin bir yere,
Hürmeten, mühlet verirler bir kere.

Hem o yüzden, hep helâl et derdiler,
Hürmeten çok mâzeret gösterdiler.

Der ki Nasuh: "Hakk'ımın bir lûtfu bu,
Söylenenden pek beter, ben doğrusu!

Yok, gerek benden, helâllik istemek,
Hem zamânın suçlu ben, bilmek gerek!

Söylenen sözler, bilinmiş bindebir,
Şüphelenmiş varsa, hep gerçekledir!

2305. Kim ki benden bildi, azcık suç ne ki?
En fenâ suçtan bilinmiş, bir teki!

Suçlarım var, bilmişim tek sâde ben,
Bir de Rabbim, suçlarım var setreden!

Önce İblîs, suçların üstâd olan,
Sonra benden, sâde bir rüzgâr kalan!

Gördü Allah, halkı görmez eyledi,
Yüz sarartmaz, hem utanç göstermedi.

Sonra, rahmetlerle dikmiş kürkümü,
Tatlı bir tövbeyle, sarmış gönlümü!

2310. Her ne yaptım, yapmamış saymış beni,
Hem ibâdet yok, sayar yapmış beni.

Servi, susam misli, âzât eyledi,
Gönle devlet, baht verip, şâd eyledi!

Hasların defterde yazmış ismimi,
Ben cehennemlik, sunar cennet demi.

Ettiğim âh, oldu bir ipten direk,
Düştüğüm pis kuyya sarkmış, ip demek!

Tuttum ipten, sıçrayıp çıktım dışa,
Neş'elendim, dönmüşüm şâd olmuşal!

2315. Ben, çukurlar içte sığnaksız iken;
Ben cihâna sığmam artık, belle sen!

Eylerim ben, hamdi sonsuz , Ey Hüdâl
Eyleyen sensin, beni dertten cüdâl!

Olsa mevcût, her kılın elbet dili,
Şükre yetmez, hamde yetmez, bilmeli!

Nârâ attım, bağda, ırmaklarda ben,
"Keşki kavmim bilmiş olsun!" der iken!"

SULTÂNIN NASUH'U TÖVBESİNİN
KABÛLÜNDEN SONRA TELLÂKLİĞA
TEKRÂR ÇAĞIRMASI ONUN DA BAHÂNE
BULUP GİTMEMESİ

Gönderir kul der: "Nasuh gelmez niye?
Şâhımın kız, söylüyor gelsin diye!

2320. Sultanım artık Nasuh gelsin dedi,"
"Saç, başım tezden yıkansın!" der idi.

Gönlü, senden gayri tellâk istemez,
Senden ayrı kimse, elbet killemez!

Der ki: "Git! Git! Kalmışım işten uzak;
Hasta Nasuh, derdi vardır, şimdi bak!

Koş da git bul, tâze bir tellâk ona,
Hak için elbet yağım, işten yana!

Cürmümüz elbette hadden aşmada,
Korku, gönlümden nasıl yok olsa da?

2325. Ölmüşüm, dünyâya tekrâr gelmişim,
Ölmenin tat neydi artık, bilmişim.

Tövbe ettim Hakk'a gör, gerçekte ben,
Hem de ölsem, vazgeçilmez, tövbeden!

Bunca zor görmüş olan dönmez ki pek,
Tehlikeyken yönlene merkep demek!"

KİM Kİ TÖVBE EDER, PIŞMÂN OLUR,
TÖVBESİNİ UNUTUR, SUÇU TEKRÂR
İŞLEMENE KALKARSA EBEDÎ ZİYÂNA
DÜŞER. TÖVBESİNİN KUVVETİ KALMAZ.
TÖVBESİNDEN ZEVK ALAMAZ. TÖVBESİ
KABÛL EDİLMEZSE, HAKK'A SİĞİNİRİZ.
KÖKSÜZ BİR AĞACA BENZER. HER
GÜN BİRÂZ DAHA SARARIR, BİRÂZ
DAHA KURUR

Çiftçinin var bir eşek, sırttan yağır,
Sırt çiban, işkembe dersen, tamtakır!

Gündüzün, otsuz ve taşlık yerde o,
Aç, susuz, yoktur bakan, gezmekte o.

2330. Yok ki ot, etrâfta vardır sâde su,
Gündüz akşam, rızkı mâtem doğrusu!
Vardı bir tek, bir kamışlık ormanı,
Sâde gizler, av gözetmiş aslanı.
Erkekik bir fille düşmüş, cenge o,
Pek yorulmuş, avsız olmuş, işte bul
Hem zayıflıktan, o av etsin neyi,
Hem de, kuşluksuz koyup çok vahşiyi.
Çünkü artan olsa, onlar yerdiler,
Hastadır aslan, ki darlık gördüler.

2335. Der ki aslan: "Merkep av et!" Tilkiye;
Emreder elbet: "Benim arzum!" diye.
Sen, çayır bir yerde görsen, bir eşek,
Çok mavallar söyleyip bir burya çek!
Merkebin etten yiyip, ersem güce,
Başka av yapsam, yiğin siz öylece.
Az yesem ben, artacak kalsın sizin,
Ben sebep olsam, rızık olsun sizin.
Yâ öküz olsun, eşek olsun ara,
Her ne bulsan, yön verir efsûnlara.

2340. Aldatıp, hoş söz ve efsûnlar ile!
Kandırıp sen, burya bir kez, çek hele!"

ALLAH'IN İLHÂM VERDİĞİ KİŞİLER
ASLANA BENZER. BİRÇOK CÂNAVAR
ASLANIN ARTIKLARINDAN BESLENDİĞİ
GİBİ İNSANLAR DA BU KİŞİLERDEN
BESLENİR

Bir kutup aslan, bütün avdır işi,
Ondan, artmış neyse yer, birçok kişi.
Muktedirken, bak rızâsın almaya,
Kuvvet artsın, vahşiden avlanmaya.
Câiz olmaz, güçsüz olsun halk gibi,
Aklı çoktan, rızık alış halkın işi!
Ondan artık oldu, halkın bulduğu,
Senden av ister, gözet, tek doğru bu!

2345. Hem akıl oymuş ve halktır, uzvu ten,
Tende tedbîr, akla bağlanmış hemen!
Kutb zayıflar olsa tenden, rûh değil,
Hem vapur olmuş zayıf, hiç, Nuh değil!
Kutb odur, durmaz döner, kendinde o,
Hem, feleklerdir tavâf etmiş onu.
Tâmirât uğrunda, yardım et ona;
Sen onun has kul olup, hep dursana!
Yardım etsen, sen ona yardım sana,
Hakk'a yardım, yardım ummak, baksana!

2350. Tilki ol, av et, fedâ et sen ona,
Verdiğin av, bin olup dönsün sana!
Tilki örnektir, mürîd avlanması,
Sırtlanın av leş, inatkâr lokması.
Ön'ne leş gelsin, eren eyler diri,
Gübre ver bostan, bulur hep güçleri.
Tilki der: "Baş üzre, alsam akli ben,
Hileler düzsem ve aldatsam hemen.
Hileler, efsûn desen, olmuş işim,
Halkı, destânsız da iknâ etmişim.

2355. Dağ başından koştu, dönmüş va'dide,
Karşılaşmış, bir zayıf merkeple de.
Gitti, yaklaşmış, verip cândan selâm,
Vardı sâf, yoksul bulup, ermişti tam.
Der: "Kıraç yerlerde hem keyfin nasıl?
Hep çorak, taşlık şu yerler, velhasıl!"
Der eşek: "Gam hem de, cennet olsa ne?
Çok şükür bak, rızkım Allah'tan yine!
Dosta şükürüm hem hayır, hem şerde var,
Hem beterden, çok beterler, âşikâr!

2360. Taksim O'ndandır, şikâyetler küfür,
Sabra er, sabr, bolluk emrin hükmüdür.
Masivadır bil ki düşmân, ayrı dur,
Dostu sen, düşmâna dersin, hoş mudur?
Verse ayran, bal verilsin hiç demem;
Nimetin ardında gam var, istmem!

ODUNCUNUN EŞEĞİ AHIRDAKİ ARAP
ATLARIN SALTANATINI GÖRÜNCE O
DEVLETİ DİLEMESİ

Var sakanın, pek zayıf bir merkebi,
Çifte kat bel, sanki bir çember gibi.
Sırtı yükten hep yağır, yüzler yara,
Beklemiş hep, ölmenin gelsin sıra!

2365. Nerde yemler? Yok saman, otlar bile;
Dürtüyor sâhip, demir almış ele!
İmrahor görmüş, acırken hâline,
Merkebin sâhibinin, dostmuş yine.
Hem selâm vermiş ve sormuş, hâli ne?
Çifte kat olmuş, sanırsın "dal" yine?
Yokluğum olmuş kusur, dilsiz eşek,
Taksirâtımdan saman bulmazdı pek!
İmrahor der: "Kaç gün olsun, ver bana,
Bağlasam, hem güçlenir, şâh ahrına!
2370. Aldı rahmet ehli, yollar merkebi,
Hem o şâhin, ahra bağlar merkebi.
Gördü merkep, tavlı birçok has atı,
Hem Arap atlar güzel, tok, has atı!
Alt yıkanmış, hem silinmiş pek temiz,
Hiç samân, hiç arpa bekler yok henüz.
Hep tımâr olmuştu atlar öylece,
Kaldırıp baş söylemiş: "Sen, Ey Yüce!
Sen yaratmışsın desek, saydın eşek,
Hem zayıf, sırtım yara, pejmürde pek;
2375. Akşam açlık, sızıyor sırtın yara,
İsterim, ölmek gelip alsın sıra.
Atların hâller mükemmel, bak nasıl,
Hep benim hakkım belâlar, velhasıl!"
Ansızın kopmuştu harp, vurmuş eyer,
Gemleyip, sürmüştüler, meydândı yer.
Yerdiler ok, düşmân olmuş kimseden,
Saplanır, her bir yana temren denen!
Hem savaş bitmiş, gelip dönmüştüler,
Hep perişân tavlaya düşmüştüler.

2380. Hep ayaklar, pek de sağlam bağlanır,
Toplamışlar cümle nalbantlar hazır.
Hep yararlar, hançer almış tenleri,
Sökmek ister tendeki temrenleri.
Hem eşek, görmüş de söyler: "Ey Hûdâl
Ben bu fakrım üzre, kalmam kuşkuda!
Öyle rızktan, darbelerden bezginim,
Hem cihândan geçme, sıhhat bildiğim!"

EŞEĞİN TILKININ SÖZLERİNİ
BEĞENMEYİP: "BEN KISMETİME
RÂZİYİM" DEMESİ.

Tilki der: "Bulmak için bir rızık helâl,
Farz olur Hak emre uymak, işte hâl!

2385. Yer sebepler âlemi, yokken sebep,
Olmamış hiç, isteyiş lâzımdı hep!"
Durmada Hak ihsânından isteyin,
Zorla kaplan misli çalmak, yok bilin!
Der ki Peygamber: "Rızık bulmak yolu,
Hep kapanmış, ev, kilitler dopdolul!
Açmak istersen, anahtar gayretin,
Uğraşındır, hem, gidip gelmen kesin!
Hem anahtarsız açılmaz, yok ki yol;
İstemezden vermez Allah, bilmüş ol!"

EŞEĞİN TILKIYE CEVÂBİ

2390. Der: "Zayıflık, az tevekkülden gelir,
Cân veren, elbette ekmekten verir!
Padişâhlık, hem zafer, isterse kul,
Ekmeğin, hiç lokma, az gelmez oğul!
Hep rızık bulmakta görsen vahşiler,
Rızka koşmaz, hem kazanç etmez diler.
Rızık veren Allah, verendir herkese,
Ön'ne konmuştur, nâsiptar eylese!
Sabr eder kim, rızkı ermiştir ona,
Gayretin zahmet, sabırsızlık sana!"

TİLKİNİN EŞEĞE CEVÂBİ

2395. Tilki tekrâr der: “Tevekkül nâdirât,
Azda vardır, böyle ancak mârifet.
Nâdirâtın meylidir câhil işi,
Nerde kursun her gelen, şâhlık düşü?”
“Hem kanâat haznedir” söyler Nebî,
Herkes olmaz gizli hazne sâhibi!
Haddi bil artık, yukardan uaçma sen,
Pis çukur var, orya artık, düşme sen!”

EŞEĞİN TİLKİYE CEVÂBİ

- Bil ki tersten söylüyorsun sen sözü,
Hep tamâhtır, cânda çirkinlik özü!
2400. Hiç kanâat ehli, cânsız kalmadı,
Hiç yüzünden, kimse sultân olmadı.
Rızık, domuz, itten esirgenmez ki bil,
Hem bulut, yağmur, senin kârın değil!
Hem nasıl sen rızıkta âşık, koşsana,
Rızıkta olmuş âşığın, koşmuş sana.

HAKK'A DAYANMA DOLAYISIYLA
BU DURUMU DENEMEK İSTEYEN
VE SEBEPLERİ BIRAKIP ŞEHİRDEN
VE HALKIN GEÇECEĞİ YERLERDEN
UZAKLAŞARAK BİR DAĞ ETEĞİNE
GİDEN, AÇLIKTAN BAŞINI BİR TAŞA
KOYAN VE İÇİNDEN “YA RABBİ,
SENİN SEBEP YARATMANA VE RIZIK
VERİCİLİĞİNE DAYANDIM, SEBEPLERİ
BIRAKTIM. BU SURETLE SANA
DAYANMANIN SEBEP HALK ETMESİNİ
DE GÖREYİM” DİYEN ZÂHİDİN
HİKÂYESİ

Duydu zâhit, Mustafâ'dan şöyle der:
“Herkesin hep rızıkı, Allah'tan gelir.”

İstesen rızık, istemezsen, baksana,
Âşığındır, hep ulaşmıştır sana!

2405. Duydu zâhit, imtihân etmek diler,
Bir dağın diplerde, yatmışken meğer!
“Beklerim ben, gelmiş olsun, rızık bana,
Hem gelir kuvvetle, zannımdan yana.
Yol şaşırılmış, geldi kervân bir dağa,
Gördüler zâhit ki yatmış toprağa!
“Yol yitirmiş, hem yatan” söylediler,
“Çıplacık, hem, yol, yitirmiş derdiler.
Yok, mudur düşmân ve kurttan korkusu?
Yoksa ölmüş, yok diriymiş sanki bu?”

2410. Geldiler hem el atıp kaldırdılar,
İmtihandan, hiç konuşmaz, hep susar!
Hem vücût kıpratmadan, baş dönmeden,
Açmadan göz, öyle durmuştur hemen.
Söyleşirler, pek zayıf, çok aç ki bu,
Sanki tutmuş burda ölmeklik onu!
İstemişler hep yesin ekmek, yemek,
Hem, boğazdan içre döksek, dendi tek!
Oysa kasten ağzı yummuş, diş sıkarak,
Hak katından söz bu, görsün âşikâr!

2415. Hep acırlar, rızıkı bitmiş doğrusu,
Pek yazık hem, sanki cân vermekte bu!
Bir bıçak bulsak ve açsak ağzını,
Dişlerinden zorlayıp açmış onu.
Ağza dökmüş çorbadan onlar hele,
Tıktılar ekmek, yemekten el ile!
Der ki: “Gönlüm sen bilirsin, sırrı ne,
Sen susarsın, nâza dönmüşsün yine!”
Gönlü der: Bildim ki rızık, Hak'tan gelir,
Ten ve cânın rızıkını Allah verir!

2420. İmtihân olmaz ki hem bundan öte,
Sabr edensen hep rızıklar gelmede.

TILKİNİN EŞEĞE CEVÂP VERMESİ VE
ONU KAZANCA TEŞVİKİ

Tilki der: "Terk et, masallar söyleme,
Az da olsun, el uzat gayretlere!

El verir Allah ki, iş yapsın diye,
Kâr edersen, dosta yardım etmeye.

Hep yürür herkes, kazançlar üstüne,
Yardım etmek ister artık, dostuna!

Yapmamış insan, muhakkak her işi,
Terzi, dülgere, çiftçi olmaz bir kişi.

2425. Böyledir âlemde işler ey kişi,
Yokluğundan, seçti insan her işi!
Bil bedâva rızık yemek, yok insana,
Hep çalışmak, iş de, sünnettir sana!

TILKİNİN, "ALLAH'A DAYANMAK
KAZANÇLARIN EN İYİSİDİR. ÇÜNKÜ
HERKES O'NA MUHTAÇTIR. HERKES
"ALLAH'IM, BANA BİR İŞ RAST GETİR"
DİYE DUÂ EDER. DUÂ DA ALLAH'A
DAYANMADIR. BÖYLE BİR KAZANCI
ELDE EDENİN BAŞKA BİR KİMSEYE
İHTİYACI YOKTUR" DİYE CEVÂP
VERMESİ

Der eşek: "Hak yolda gitmek sâde kâr,
Cümle âlemlerde, buymuş âşikâr!

Görmedim, şüküründen üstün kârı ben,
Hakk'a şükürüm, rızık artırmış hemen!"

Hep uzar olmuş, gider artık hitâp,
Hem suâl bitmiş, tükenmiştir cevâp!

2430. Sonradan söyler, kulak ver tilkiye;
"Kendi kendin atma der tehlikeye!"
Yer çorak olsun, sabır ahmâk işi,
Allah'ın âlem geniş, gör ey kişi!
Göç ki burdan, sen çimenlik yerlere,
Irmağın, dört yan çimen, gör bir kere.

Sanki cennetten çayırılık, yemyeşil,
Hep uzanmış, belden üstün, öyle bil!

Mutlu hayvânlar, bütünden orda ve
Öyle yüksek ot ki, kaybolmuş deve.

2435. Her yanından, tatlı kaynak akmada,
Orda hayvânlar, emîn, mutlanmadal!"
Hem eşeklikten demiş, merkep yine,
"Öyle dersin, hem zayıflık sende ne?
Nerde neş'en, gözde nûr, yok dizde fer?
Neydi derdin, sen zayıf, benden beter?
Bahçe övmüşsek yalan, zandan mı bil,
Hem nedendir, gözlerin mahmur değil?
Açgöz olman, görmemek, yoksulluğun,
Hiç görülmez, gövdeden zenginliğin!

2440. Çeşmeden geldin fakat sensin kuru,
Sen mi ceylansın, bulunmaz misk, koku?
Söylenenden, bir nişan yok, ey kişi,
Şâhidin, yoktur belirtin, ey kişi!"

BİR DEVLETİ HABER VERENDE SEN
ONUN NİŞÂNESİNİ GÖREMEZSEN BİL Kİ
O BİR TAKLİTÇİDİR. BUNA BİR DEVE
HİKÂYESİNİ ÖRNEK GÖSTERİYORUZ

Bir adam sormuş ve derken: "Ey deve,
Geldiğin yer söyle nerden ey deve?

Sizlenin köyden hamamdan gelmişim,
Der: "Tamâm ben dizlerinden bilmişim!"

Gördü Mûsa'nın, Fir'avun, ejderi,
Mühlet ister, yumşatırken hisleri!

2445. Hep zekîler "Allah'ım der oldu hem,
Fazla sertlik, sunmalıymış işbu dem."
Mucizât ister yılan, ejderse de,
Tanrılık, hışm, kibri bak netmede?
Bir otursun: "İşte Allah ben" diyor,
Gördü kurtçuk, hem yalalık eyliyor!

- Sende nefs, hurmayla sarhoş olmasa,
Bil ki, gaybın salkımı, görmez o da!
Çünkü nûrlar görmüşün, vardır nişân,
Kaçtı nûrlanmış, gurûrlardan inân!
2450. Kuş dolaşmış olsa mutlak, şor suda,
Tatlı su hiç görmemiş olmuş o da!
Onda iman, sâde taklittir, o ân,
Cânı, iman görmemiştir, sen inân!
Taklîdin çok müşkilât vardır hele,
Orda yoktur yol kesen, şeytân bile!
Allah'ından nûr görür, iman eder,
Onda şekler, şüpheler sâkin meğer!
Hem denizlerden köpük, bir toprağa,
Ermeden, çalkantı ermez durmağa.
2455. Hem köpüktür, toprağın gurbet dolu,
Gurbetin, tek izdirâp olmuş yolu.
Göz açılmıştır, okurken nakşı yâ,
Şeytânın eller ulaşmaz, almaya!
Bak eşek, sırr söylemiştir tilkiye,
Şimdi sersem taklîdin emrinde yâ!
Suyu övmüş, oysa yoktur iştiyâk,
Gıysiler yırtmıştı, aşk, ondan uzak!
Hiç münâfık özrü, bulmazmış kabûl,
Sâde dilden, kalbe ermez aslâ yoll!
2460. Elmadan vardır koku, yok elması,
Hem o itrîn, hep zarârdır olması.
Hiç kadınlar harpte, saflâr yarmamış,
Hep figân, feryâd olur onlarda iş.
Safta görsen, sanki aslan her biri,
Hem kılıçlar elde, titrer elleri.
Vay o insan, oldu hem aklen dışı,
Nefsi erkek, coşmak ister bir kişi.
Şüphesiz, aklen hemen alt olmada,
Hüsrânın yol üzr oymuş göçmede.
2465. Mutludurlar, aklen erkek her kişi,
Nefsi yenmiş, hem de nefsiyken dışıl!
- Aklı cüz erkek ve üstün, oldu mu?
Nefs kadın olsun, yener aklen onu!
Başlayıp saldırırsa, pek muhkem dışı,
Var zarâr, almış eşek, eşşekliği!
Oysa hayvânlık sıfâtan, üst kadın,
Hem ıtır, renk meyli yoktur, anladın!
Hem eşek duymuş çimen, otlar ne var,
Hep delfiller, oldu toptan târumâr!
2470. Yağmurun muhtâc susuz, yokken bulut,
Hem öküz misli sabırsız yok unut!
Bir demir kalkan sabırdır ey peder;
Hak ki, kalkan üzre yazmış: "Var zafer!"
Gör mukâllit, yüz delil dizmiş söze,
Bir kıyâstır, rûhsuz olmuştur bize.
Misk bulanmıştır ve aslâ, misk değil,
Misk kokar ammâ ki, hep pistir, çekil!
Ey mürîd, pislikte misk olmak için,
Bahçenin ottan, yemek lâzım bilin.
2475. Arpa hiçtir, cümle merkepler, sizi,
Ceylan otlar, hep Hotan'dan kırmızı.
Hep karanfil, yaseminler otla sen,
Hem Hotan'dan, sahralar bul, git hemen.
Gül ve reyhan var, alıştır mideni,
Hem resûllerden, bu hikmet madeni!
Mide vazgeçsin şu ottan, arpadan,
Topla gül, reyhan yiyen ol durmadan!
Çekti işkembem, samanlık üstüne,
Gönlünün has mide, reyhan der sana.
2480. Arpadan, ottan yiyen, kurbân olur,
Nûr-u Hak kim yerse, hep Kur'ân olur!
Bir yarın pis, bir yarın misktir senin,
Geç ki pisten, miskliğin, artsın hemin!
Hem mukallit, yüz delil der, yüz beyân,
Dille söyler, onda ammâ yok ki cân!
Söyleyenden görmemiş şâh, cân ve fer,
Yaprağından, olmaz elbet meyveler.

Hem de küstâhlık eder söyler o da,
Kendi titrek, bir samandır ortada.

2485. Sözle pek çok, parlayış gösterse de,
Sözde birçok titreyiş gözlenmede!

OLGUN, HAKK'A ULAŞMIŞ ŞEYHİN
DÂVETİYLE OKUMAKLA ŞÂN KAZANMIŞ
KİŞİLERİN SÖZLERİ ARASINDAKİ FARK

Nûrlu şeyhler, gösterir yol insana,
Sözle yol, yoldaş olurlar, baksana!

Sen çalış, nûrlarla sarhoş olmaya,
Sözlerinden, başlasın nûr akmaya!

Her ne kaynar, birleşir pekmeze de,
Hem, döner pekmez dolar lezzetle de.

Hem havuç, elma, ceviz kaynatsanız,
Pekmezin lezzetle, bulmuş oldu iz.

2490. Hem ilim, nûrlarla kaynar oldu mu?
Bed olan bilginde, bulmuş nûrunu.

Her ne söylersen, muhakkak nûr olur,
Âsumândan yağdı yağmur, sâde nûr!

Gel de gök ol, bir bulut ol, yağ hele,
Hem oluk yağdırsa, boş işler ile.

İğretidir, hem oluklar içre su,
Hiç de ummâ, hep bulutlar dopdolu.

Fikr edişler, hep oluklar benzeri,
Hem bulut, ummân; keşif, vahyin yeri!

2495. Öyle yağmur, bin bezektir bahçeye,
Hem oluk, komşuyla, sokmuş kavgaya.

ALAF HIRSI YÜZÜNDEN, EŞEĞİN
TİLKİYE KARŞI YENİLGİYE UĞRAMASI

Hem eşek yapmıştı üç, dört hamleyi,
Çünkü taklitçiydi, yutmuş hileyi.

Görgü yok, yok bilmenin tek cümlesi,
Kandırır olmuştu tilki hilesi.

Hem yemekten hırs, gelip etmiş zelif,
Boşta kalmış, sunduğu besyüz delil!

ADAMIN BİRİ BİR OĞLANA KÖTÜLÜKTE
BULUNURKEN OĞLANIN BELİNDEKİ
HANÇERİ GÖRÜP "BU NE" DİYE
SORDU. ÇOCUK, "BİRİSİ BENİM
HAKKIMDA KÖTÜ DÜŞÜNCEYE
SAPLANIRSA ONUNLA KARNINI
DEŞERİM". DEDİ. ADAM DA, ŞÜKÜR
ALLAH'A Kİ BEN SANA KÖTÜLÜK
DÜŞÜNÜYÖRÜM, DİYÖRÜDÜ.
"BEYTİMİZ BİR BEYT DEĞİL, BİR İKLİM O,
BEN ALÂY ETMEM, ALÂYKEN TÂLİM O!"

Bir adam, bir genç çocuk almış eve,
Maksadı pis, hem müsait her şeye.

2500. Der ki mel'un: "Sende gördüm bir bıçak,
Hem bu neymiş, saklanan şey neydi, bak?"

Der ki: "Kim hakkımda fikretmiş fenâ,
Saplarım hançer muhakkak, karnına."

Der o luîf: "Çok şükür ettim O'na,
Pis düşüncem, hilemiz, yoktur sana!"

Sende, insanlık yok olsun, fayda ne?
Hem yürek yok olsa, hançer hiç yine!

Say ki, mirâstır Ali'den zülfikâr,
Söyle, aslan pazusu olmuş mu yâr?

2505. Öyle say, vardır Mesih'ten bir nefes,
İsâ'dan yok, diş, dudak; çirkin bu, kes!

Sen kazanmak üzere yaptın say gemi,
Nûh'a benzer, var mı kaptanlık demi?

Put kıran İbrâhim olmuştum desen,
Ten putun, âteşte hiç yaktın mı sen?

Bir delîlin varsa, çıksın ortaya,
Tahta hançer, zülfikâr oldu yâ!

Bir delîl mani olur olmuş sana,
Hak'tan inmiş, bir gazâptır baksana!

2510. Yolda korkmuş, senle güç bulmuşsa da,
Sende korkmak, titremek, çok ortada!

Sen, tevekkülden de, ders vermektesin,
Sen sineklerden, damar emmektesin!

Ey oğul, sen öncü oldun askere,
Âletin şâhit, bıyık var boş yere.

Sende kalp hepten de, nâmertlik dolu,
Sen bıyık bur, gülmenin olmuş yolu.

Gel de yağmur misli döktür gözyaş,
Sen sakal kurtar alaydan ey kişi!

2515. Erliğin dermân içip, sen eyle iş,
Ol ki koç burcunda bir kızgın güneş.

Mideden geç, hem de yönlen kalbe sen,
Perdesiz, Hakk'ın selâm ersin hemen!

Gösterişsiz bir adım at şöyle sen;
Aşk tutup çeksin kulaktan gör hemen!

EŞEK HER NE KADAR ÇEKİNDİYSE
DE TILKI ONA ÜSTÜN GELDİ. EŞEĞİ
ASLANIN OLDUĞU ORMANA ÇEKTİ

Hep direnmiş tilki, basmıştır ayak,
Merkebin tutmuş sakaldan, çeki bak!

Nerde kalmış, tekkenin tefler çalan,
"Gitti merkep!" söylesin, dursan bu ân!

2520. Çünkü tavşan, kuy'ya tıkmış aslanı,
Tilki kandırmaz mı merkepler hani.

Duyma söylenmiş olan her bir sözü,
Tek velinin elde efsûnun özü!

Tatlıdır efsûnu, şeksiz helvâdan,
Bassa toprak, hoş gelir yüz helvâdan.

Has dudaklar, çeşni vermiş meylere,
Cümle küpler, çeşnilenmiş bir kere.

Hem dudak lâ'al, cânla bilmez kimseler,
Pis şarâbın aşkı var, gitmekteler.

2525. Saf sular, görmez muhakkak körse kuş,
Şor suyun yanlarda, yapmıştır koşuş.

Cân Mûsanız gönlü etmiştir Sinâ;
Körse tûtî, göz açarmış bak ona!

Cân Şirîn'in Hüsrev'i, beklerdi hep,
Şehrinin olmuş ucuz, tatlar talep.

Gaybının Yûsuf ki, çekmiş askeri,
Hem şeker dengiydi, çekmiş her biri.

Hem Mısır'dan, yönlenir kervan bize,
Şenliğin ses, tûtîler gelsin size.

2530. Hem yarın gör, şehre dolmuştur şeker,
Pek ucuz, artık ucuz, bolluk meğer.

Tatlı sevmişler, bulansınlar şeker,
Tûtî benzer, bulsa kör, sofranda yer.

Döv kemiş, iş sâde buymuş, bilmeli,
Cân fedâ et, işte varken sevgili!

Kentte yok hiç, ekşi yüzler bir kere,
Hem Şirin tahtlar verir Hüsrev'lere!

Hem de meyler üzre mey var, öyle yâ,
Var minâre, çık da ver artık salâ!

2535. Sirke bal olmaz, dokuz yıl geçti mi?
Taş bulur hep, lâ'l ve altın görkemli!

Hem güneş, eflâkte eller çırpıda,
Zerreler, aşktan coşup, oynaşmada!

Hep yeşilliklerde, sarhoş çeşmeler,
Onda güller gör ki sen, açmış neler!

Devletin göz, yaptı mutlak bir büyü,
Rûh-u Mansur'dur, "Ene'l-Hak" güttüğü!

Tilki, alsın gör, eşekten akli, sen,
Olma merkep, gam çekip merkeplesen!

KORKUSUNDAN BİRİSİ KENDİSİNİ
BİR EVE ATTI. BENZİ SAFRÂN GİBİ
SARARMIŞ. EV SÂHİBİ; "HAYROLA, NE
OLDU?" ADAM; "DIŞARIDA EŞEKLERİ
TUTUP YÜK YÜKLÜYÖRLER" DİYE
CEVÂP VERDİ. EV SÂHİBİ: "EŞEKLERİ
TUTUYORLAR. SEN EŞEK DEĞİLSİN YA,
NE KORKUYORSUN?"

2540. Bir adam kaçmış, sığınmış bir yere,
Hem dudak mor, renk sararmış bir kere.

Hânenin bey der ki: "Hayr olsun ki sen,
İhtiyârlar misli titrersin neden?"

Hem neden kaçtın, neden gel söyle sen,
Söyle benzin, hep sararmıştır neden?"

Der ki: " Zalim şâhi eğlendirmeye,
Topluyorlar el atıp her eşşeğel!"

"Amcânın cân, hep tutarlar merkebi,
Sen değilsin, öyle bir merkep gibi!"

2545. "Öyle gayret eylemişler tutmaya,
Ben tutulsam, hiç gerek yok, şaşmayal

Hep girişmişler, eşek tutmak için,
Yok ki imkân, insan ayırt etmenin.

İnsan, hayvan neyse fark etmez diler,
Hem eşek, her sâhibi tutmaktalar."

"Hem bizim şâh, hiç ayıp iş yapmamış,
Hem duyar, hem hisseder, yok böyle iş.

Ol adam, merkep tutandan, korkma sen,
Vaktin Îsâ'sın, bu hâlden ürkme sen!

2550. Nûrunuz dördüncü katlar dolduran,
Hâşâ! Mevkin, hiç ahır olmaz inân!"

Sen ahırlar içresin ammâ, fakat!
Gök ve yıldızdan da yüksek, katbekat!"

İmrahor bir başka, merkep başkadır,
Hem ahır var, her giren merkep midir?

Hem neden, tuttuk ki merkep kuyruğu,
Gül bağından söyle, gül diksin tuğul!

Nar, turunçtan, elmanın daldan söz et,
Hem şarâplardan, güzellerden, söz et!

2555. Yâ o deryâdandı cevher dalgası,
İnci söyler, inci görmüş damlası.

Gel de, gül toplar o kuştan, söyle sen,
Hem görmüş, altın yumurtlar bil hemen.

Söyle keklik besleyen, tür tür uçan,
Sırt ve yüz üstünde uçmuş, bir doğan.

Merdiven var, gizli, âlem gösteren,
Hem semâya yükselen bir perdeden!

Her gürûhun, merdivenler ayırır,
Her sülûkun, âsumânlar ayırır.

2560. Her birinden, hep habersiz her biri,
Mülk geniş, uçsuz bucaksız, her yerli

Onda hoşluklar ne, şaşmış ordaki,
Oysa şaşkinlikle şaşmış, burdaki.

Allah'ın arzın, meğer saha geniş,
Her ağaç bir yerden uç vermiş imiş.

Hep ağaç üstünde yapraklar ve dal,
Şükreder: "Ülkem güzel, pek hür bu hâl!"

"Gül için söyler, verin içtin neyi, "
Der de, bülbüller dönerler bahçeyi.

2565. Sözlerin yoktur sonu gel, dön geri,
Tilki, aslan neylemiş, et sözleri.

TİLKİNİN EŞEĞİ ASLANA GÖTÜRMEŞİ,
ASLANIN ACELESİ YÜZÜNDEN EŞEĞİN
KAÇIP KURTULMASI! TİLKİNİN ASLANI
AZARLAMASI VE ASLANIN DA TİLKİDEN
ÖZÜR DİLEMESİ! BİR DAHA EŞEĞİ
KANDIRARAK YANINA GETİRMESİNİ
RİCÂ ETMESİ!

Tilki kandırmış, götürmüş aslana,
Parçalansın orda merkep, baksana!

Hem uzakken, pençe atmıştır ona,
Etmemiş sabr, hem eşek gelsin bana.

Kükreyip, korkunç şekiller üzre bu,
Hem de kıprar bir mecâl yok, doğrusu!

Hem eşek görmüş uzak ondan dağa,
Başlamış, nallar döküp, hep kaçmağa.

2570. Tilki der: "Ey hayvânâtın şâhi sen,
Sabırınız yok, akla uymazsın neden?

Tâ ki merkep, tam yanaşsaymış sana,
Bir basit hamlen, yeter olmuş ona!

Evmeler, hep hîleler, şeytân işi,
Sabra yönlensen, lütuf buldun kişi.

- Pek uzaktan, aslan etmiş hamleyi,
Hem zayıflık çıktı, hırsın gerçeği.”
Der ki aslan: “Bende kuvvet tam dedim,
Bunca kuvvetsizmişim, hiç bilmedim.
2575. İhtiyâç hem, açlığım hadden öte,
Sabr ve aklım yitti, artık öyle de.
Gelse elden, kullanıp tekrâr zekâ,
Gelse merkep döndür artık burya da!
Bir düzen kursan, getirsen sen onu,
Pek de minnettâr olurdum, en sonu!”
Tilki der: “Hak eylesin yardım bana,
Kalp mühürler, hem verir körlük ona.
Hem o şiddet, hem unutsun korkuyu,
Onca lâyük oydu, merkeplik huyu!
2580. Ben getirsem, hiç de evmek yok sana,
Hep emekler istemem ersin sona!”
Der ki aslan: “Tecrübem olmuş benim,
Hastadır artık, zayıf düşmüş tenim.
Hem eşek artık, tamâm yaklaşımdan,
Yatmışım sansın, hücum etmem inân!”
Tilki kalkar, yollarır, der: “Şâh bana,
Himmet et sen, gafletim ersin ona!
Hem eşek yapmıştı, kalben tövbeler,
Başka bir söz olsa, kanmam ben meğer!
2585. Biz ki ahtin, aydın aklın, düşmânı,
Tövbe bozmak, bizde iş olmuş, hanı!
Merkebin baş, top, çocuklar oynasın,
Fikri onlarçün oyuncaktır kesin!
Hem Zuhâl vaktinde gelmiş bir akıl,
Akl-ı Küll huzrunda, kıymetsizdi bil!
Hem Utarit'ten, Zuhâl'dan feyz alır,
Aklımız, Hakk'ın lütuflardan gelir.
“Alleme'l-Esmâ”dan aldık, feyzi biz,
Bilseniz, Hak maksâdından, bilgimiz!

2590. Hak güneşten, çok sıfâtlar almışız,
“**Rabbi Alâ**”³¹⁸ söyleyip yüz sürmüşüz.
Hem eşek gelmiş, sınarken hîlemi,
Bin sınar olsun ki, bulmaz bir demi.
Belki gevşek hûy bozarken tövbeyi,
Derde uğrar, var cezânın gerçeği.

VERİLEN SÖZÜ, TÖVBİYİ BOZMAK
İNSANI BELÂYA UĞRATIR. HATTÂ
ÇARPAR. NİTEKİM CUMARTESİ
GÜNLERİ, İŞ YAPMAYAN YAHUDİLERLE
İSÂ'NİN DUASI İLE RIZIK YİYENLER
HAKKINDA “ONLARI ÇARPIP MAYMUN
VE DOMUZ HÂLINE GETİRDİK” DENDİ.
BU ÜMMETTE, GÖNÜL ÇARPIIR,
KIYÂMETTEYSE BEDENE GÖNLÜN
SÛRETİNİ VERİRLER

- Tövbe der, ahti bozar olmuşsa kim,
Lâneti celp eylemiştir bildiğim.
Yahuda, tatil denir: “Gel, yapma iş!”
Tövbe bozmuşsan, helâk olmuş gidiş!
2595. Kavmi Allah gör ki, maymun eyledi,
Çünkü halk, sözler verip bozmuş idi.
Yoktu hiç ümmette, çarpılmış beden,
Hep yaşarlar, belki çarpık kalp ilen!
Gönlü dönmüş olsa, maymun gönlüne,
Maymunun gönlünden alttır, ten yine!
Merkepin gönlünde, olsaymış hüner,
Sûreten çirkinliği bulmazdı yer!
Sûreten elbette it, Ashâb iti,
Verdi noksânlık ki, sanmam sûreti?
2600. Zâhiren çarpıldı hem, Yahud denen,
Zâhirî âzap, görünsün, istenen!

³¹⁸ “Subhâne Rabbiye'l-Âlâ: Yücelerin yücesi Rab-
bimi tesbih ederim.” cümlesinden.

Hem gönülden baksanız, binlerce bu,
Tövbe bozmuş, çok domuz, merkep dolu!

TILKİNİN KANDIRMAK ÜZERE İKİNCİ
KERE EŞEĞİN YANINA GELMESİ!

Pek çabuk gelmişti, merkepten yana,
Der eşek: "Senden sakınmak var bana!

Ben ne yaptım, söyle ey kalleş seni,
Ejdehânın huzra celp ettin beni?

Söyle, kin tutman için neymiş sebep?
Ey inâtkâr, sende hûy, hep, buydu, hep!

2605. Hiç de zahmet görmeden, genç kimseyi,
Sokmuş akrep mislisin sen, bil iyi!

Bizden aslâ bir fenâlık görmeden,
Yoksa cân düşmân olan, şeytân mı sen?"

Hûyca şeytân, insanın düşmân odur,
Kul helâk oldukça, şeytân mutludur.

İnsanın ardında, vazgeçmez ki hiç,
Hûyca çirkin, hûyda terk etmez ki hiç!

İçte pislikler sebepsiz, öyle de,
Zulme, düşmânlık için, hep çekmedel!

2610. Her zamân, bir derde atmak istemiş,
Her zaman bir derde davet eylemiş.

Bir havuz var, çağlıyor, derken dere,
Sen yuvarlan, orya düş der, bir kere!

Vahye nâzır, göz açık, Âdem iken,
Hem lâin atmış ve kalmış şer ilen.

Hem günâhsız, yapmamış tek suç bile,
Hem de, Âdem'den zarâr yokken hele!

Tilki der: "Bir sırda, vardır bir büyü,
Gözlerin, tılsımla aslan gördüğü!

2615. İşte senden, pek zayıfken orda ben,
Gündüz, akşam ordayım, dirlik eden.

Öyle bir tılsım, eğer yapmazsalar,
Hep oburlar, orya dek koşmuştlar.

Var cihânın, bunca aç fil, ejdehâ,
Tılsım olmaz olsa, olmaz bir daha!

Böyle dehşet görseniz hiç korkma sen,
Söylemek ister idim, ol dem hemen;

Çıktı aklımdan, yanardım derdine,
Derde dalmıştır benim gönlüm yine.

2620. Sanki bir ittir acıkmış gördüğüm,
Böyle koştum, hem koşup gelsin dedim.

Yoksa tılsım vardı, söyledim sana,
Bir hayâldir, aslı yok derdim sana!"

EŞEĞİN TILKIYE CEVÂBİ

Der ki: "Git! Git! Haydi! Düşmânım çekil!
Hem de, çirkin sûretin görmem ki, bil!

Sende çirkin hâli, vermiştir Hüdâ,
Tâlihînin bed, hem de, berbât oldu da!

Nerde yüz buldun ve geldin sen bana?
Gergedânın post, yüzünden ince yâ!

2625. Sen çimenlik burda var, derken hele,
Âşikârdır, cânâ kastettin bile!

Gözlerim görmüş benim Azrâil'i,
Dönmüş, aldatmak dilersin, sen beni!

Ben eşeklerden kusursam, yâ eşek,
Cânlıyım, olmaz fedâ cân eylemek!

Gördüyüm her neyse görsün bir çocuk,
İhtiyârlarmış ânîden, gör çocuk!

Korku gördüm, kalpte cânsız, orda ben,
Atladım dağdan, baş üzre, hem de ben.

2630. Perdesiz gördüm azâb, neymiş ise,
Hem ayak, artık kırılmış, neylese!

Eyledim ahd, Hakk'a ben, Yâ Rabbi sen,
Bak ayakbağdır, düğümünden çöz hemen!

Sökmez artık hileler, hiç kimsenin,
Eyledim aht, eyledim nezr, Ey Mü'in!

Hem niyâzım, hem duâm, bulmuş yeri,
Çözdü Allah'ım, ayaktan bağları.

Yoksa erkek aslanın bir pençeden,
Hem eşek neyderdi, aslan var iken!

2635. Şimdi, aç aslan ki, göndermiş seni,
Hîlekâr sen, kandırır olsan beni.

Biz ki muhtâcız, o Allah hakkına,
Bed yılan, bed dost olandan, hoş bana.

Pis yılan, almış olurken sâde cân,
Pisse yoldaş, âteş olmuştur mekân!

Yoldaşından, cümle insan hûy alır,
Hûy denen, elbet gönülden yer bulur.

Gölge etsin, sende koymaz mâyeyi,
Mâyeden, almış götürmüş, her şeyi.

2640. Aklın olmuş olsa, sarhoş ejdehâ,
Bil ki pis yoldaşta, bir zümrüttü hâl

Hep akıldan, göz alıp, eylerdi kör,
Hep kinar, tauna teslîm etti, gör!

TİLKİNİN EŞEĞE CEVÂP VERMESİ

Tilki der: "Bizler temiz iç, tortu yok,
Vehme girmiş, hâm hâyâller, bil ki çok!

Buydu hep vehmin senin, ey sâf gönül,
Sana dönmüş, hîlemiz yok bilmiş ol!

Pis hayâlinden bakarsın, sen bana,
Sen ki, sû-i zân edersin dostuna?

2645. Sâf olan yoldaşsa, göster hüsn-i zân,
Az cefâ görsem, gerekmez sû-i zân!

Pis hayâl, hem pis olan zân, uc verir,
Onca dosttan, ayrılıklar gösterir!

Kim korur, cevri etse bil var imtihan,
Hiç gerek yok, akla, etsin pis gümân.

Bende pislik yok, adım çıkmışsa da,
Gördüğün aslan değil, tılsımdı yâ!

"Pis hâyâlin, içte pislik olsa da,
Bir hatâdır, affa lâyıq, dost o da!

2650. Hem tamâh, vehm, korkunun tek âlemi,
Yolcunun önlerde seddir, bil e mi!

Hep nakışlar, hem hayâl sûretleri,
Hem Hafîl görsün, zarârdır her biri.

Çünkü görmüş âlemi, vehm üzre ki,
İbrâhim; "Buymuş benim Rabbim!" dedi.

Te'vilin, gevher delen mert, mutlu er;
Gördü yıldız, işte artık böyle der!

Bağlasın göz, vehm, hayâl durmaz ırağ,
Hep yerinden oynatır gör, böyle dağ!

2655. Hem, "Benim Rabbim!" demiş olduysa o,
Gör ki merkep neylesin, hâl işte bul!

Dağ olan çok akı, gark etmiş hayâl,
Onca girdâplar kurup yutmuş hayâl!

Hem fenâlik, tûfân aşmış dağları,
Sâde Nûh kurtardı yaklaşımları.

Hem yakinin bekçi olmuşken hayâl,
Ehli dîn, bulmuştu yetmişlerce hâl.

Kim yakinden kurtulur, kalmaz hayâl,
Kaşta kıl olmaz, yanılan bir hilâl!

2660. Hiç Ömer'den, bir güzel huy almayan,
Kaşta kıl, olmuş olur bir yol vuran!

Hem, vehim deryâsının binler gemi,
Parçalanmış, gör yitirmiş görkemi.

Bunların âdisi, Fir'avn, feylesof,
Ay tutulmuş onda, kalmış oldu kof.

Kimse bilmez kahpe olmuş kim diye,
Tam bilen bir kimse, düşmez şüpheye.

Vehmin atmışken bütünden şerlere,
Şimdi tutsaksın, vehim çalmış yere!

2665. Bende benlik, benden âciz kalmışım,
Sense, benliklerle dolmuş, bilmişim.

Ben o benlikten ki, geçmek isterim,
Sevlicânın top ki olmak isterim.

Kim vücûttan geçse, varlıklar vücûd,
Dostu herkes, yâr olan, yârı Vedûd!

Hiç nakışsız ayna, bulmuş çok değer;
Her nakış bulmuş olur, aksinde yer!

GAZNELİ ŞEYH MUHAMMED-İ
SERREZİ'NİN HİKÂYESİ

Bilgi yutmuş Gazne'den, zâhit biri,
Hem, Muhammed-i Serrez, erler eri!

2670. Her zamân, rızkıydı asmanın ucu,
Tam yedi yıl, böyle tutmuş orucu.
Gördü varlık şâhının birçok şeyi,
Şimdi ister, şâhı birkez görmeyi!
Özde doymuş has veli, çıkmış doruk,
"Rabbi görmezsem," düşüş olmuş ufuk.
Der Hüdâ: "İhsân zamânın gelmedi,
Atlasan, yok ölme, öldürmem" dedi.
İştîyâktan attı şeyh kendin, bu yâ!
Düştü ordan, pek derinden bir suyal!
2675. Câna doymuş işbu mert, hem ölmedi,
Sağ kalıştan döndü, feryâd eyledi.
Hem hayat olmuş ölüm, ölmek hayât,
Onca iş, dönmüştü ters, gerçek hayât.
Oysa gaypten bir ölümdür istiyor,
"Hep hayâtım, bence ölmektir" diyor.
Onca, ölmek tam hayât olmuş idi,
Tâ içinden, kalpten ölmek istedi!
Say Ali, hançer, kılıç, reyhan ona,
Cânla nergis, her çiçek düşman onal!
2680. Gizlilik dersen, açıklıktan öte,
Geldi bir ses: "Git bu çölden şehre del!"
Der ki: "Her sırrım bilen, en inceden,
Neyleyim şehrinde bilmem söyle ben!"
Der ki Allah: "Nefsinin gitsin abes,
Gel dilen sen, sanki Abbas-ı Debs!"³¹⁹
Topla zenginden gümüşlen altını,
Nerde yoksul, gel dağıt sen altını.
Bir zaman bilsen senin hizmet budur,"
Der ki şeyh: "Ey sığnağım emrin olur!"

³¹⁹ Dilencilikle kendini rezil etmiş bir Nişaburlu.

2685. Mahlûkâtın Rabbi, derviş orda da,
Çok sual, pek çok cevâp var ortada!
Yerle, gökler, nûra gark olmuş o ân,
Oldu sözler söylesen, bir dâsitân!
Kestim artık, söz azalsın şimdi hem,
Sırrı, âdîlerde duysun istemem!

ŞEYHİN BUNDAN SONRA ÇÖLDEN
GAZNE ŞEHRİNE GELİP GATEDAN
GELEN EMİRLE ZEMBİL GEZDİREREK
BİR ŞEYLER TOPLAYIP YOKSULLARA
DAĞITMASI "HAK BUYUR, SÖYLERSE
BİR İNSAN İÇİN, ÇOKÇA MEKTUP, ÇOK
HABER ALMIŞ BİLİN!"

Şeyh ki, Allah emrine uymuş idi,
Gazne'yi, birden hemen, nûr eyledi.
Karşılar neş'yle derken çok adam,
Bir bilinmez yolla, girmiş şehre hem.

2690. Hep ekâbirler, "o şeyh gelsin" dedi
Cümle beyler durmadan köşk süsledi.
"Şimdi, görsünler deyip ben, gelmedim,
Hem dilenmek, horluk olsun istedim.
Gösteriş yapmam yakışmaz hiç bana,
Elde zembîl, döndüm evlerden yana!
Emre kulluk eylerim, Hak emri bu,
Ben dilensem, ben dilensem, doğru bu!
Ben dilenmişken de nâdir söylemem,
Bir basit yol, ayrı bir yol peylemem.
2695. Şimdi, zillet içre düşsem ben de hem,
Duysam elbet pis kelâm, halktan bu dem!
Emr-i Hakk'ın cândır, uydum beklerim,
Der: "Tamâhkâr alçalır" Peygamberim!
Gör, tamâhkârlık diler dîn sultânı,
Hem kanâat üzre, toprak dök hani!
Hak ki alçal der, nasıl şân isterim?
Hak dilen der, ben nasıl beylik derim?

- Şimdi alçaklık, dilenmiş hem benim,
Yirmi Abbas³²⁰ gizliyor, torbam benim!"
2700. Şimdi şeyhin elde, açmış torbayı,
"Hak için ver, varsa tevfikin pay!
Üsttü Arş'tan, Kürsî'den hem sırdı o,
"Hak için" der, Hak için isterdi o!
Böyle peygamberlerin hep tebliği,
Halk da müflis, onların var isteği.
Borç verin der, Hakk'a, sizler borç verin;
Siz edin yardım o, yardım eylesin!
Şeyh gezip yalvardı, gitmiş evlere,
Yüz eşik açmış felekler, bir kere.
2705. Gör, sarılmış, ciddiden girmiş işe,
Yok, yemekten derdi, Hak'tır endişe.
Nefse ister olsa hiç yoktur zarâr,
Nûrla dolmuşken boğazın, suç mu var?
Hem de, ekmek, süt ve ballar yerse de,
Üst, fakir üç günde iftâr etse de.
Nûr yiyorken, sen, yiyor ekme deme,
Görsen ot yer, lâle ekmiştir yine!
Kandîlin yağ misli, nûrlar saçmada,
Nûr sunarken, nûr olur, toplumda da!
2710. "Etme isrâf!" der Hüdâ ekmeğe, yene,
Nûr yiyenler, söylemez "yoktur" diye!
Oydu isrâfın boğaz, hem oysa bu,
Hem emin, bilmez tecâvüz doğrusu.
Emre uymaktan bu hâl, olmaz tamâh,
Hırsı bilmez, hem de, hiç bilmez tamâh.
Kimyâ, "gel doğrul bakır" hırstan demez,
"Benle birleş," hiç tamâhtan söylemez.
Hak ki sunmuş şeyhe, görsün öylece,
Gösterir hepten bütün gökler, nice!
2715. Der ki Şeyh: "Ey Rabbimiz, ben âşığı;
Başka bir şey ister olsam, fâsığım!
- Ben sekiz cennet nedir, görsem derim,
Korkumuz yoktur cehennemden bizim!
Hep selâmet bekleyen mü'min olur,
Böyle çiftten, sade ten memnun olur!
Kul için, Hak aşkı olsun, gör gıdâ,
Yüz beden olsun, o yaprak saymada.
Bir beden olmaz ki artık, şeyh de ten,
Ayrı ten olmuş olur, ten sayma sen!
2720. Hakk'a âşık, ücret alsın doğru mu?
Hem onun Cibril de hırsız, oldu mu?
Aşığı Leylâ görür, aciz iken,
Âlemin sultân ne var, atmış hemen!
Toprak, altın birdi, hem altın ne ki?
Korkusuzdur, cânı hep vermekte ki!
Kurt ve aslan, cümle vahşi bilmede,
Ondan olmuşlar, dururlar çevrede.
Çünkü hayvânlık hûyundan geçti de,
Doldu aşk, yağ, zehre o hükmetmede!
2725. Akli bal döksün, zehirdir vahşiye,
Çünkü hâmlıklar, fenânın zid diye!
Âşığın etten yemez, hayvân denen,
Aşkı, bilmez oldu has, bed, bil ki sen!
Öyle farzet, et denen yenmişse de,
Kim yemiş, etten, zehirden ölmeye.
Ayrı aşktan her ne var, aşkıdır yiyen,
Çift cihân, aşkın kuşa, bir dâne den.
Dâne imkansız, nasıl yer bir kuşu,
At bulur otlar samânlık, oldu mu?
2730. Eyle kulluk, belki âşıklık verir!
Hem kazanç, kulluk, amellerden gelir!
Âzat olmak, istiyor kulluktan bu,
Âşığın, bitmez ki kulluk arzusu!
Kul ki esvâp, ihtiyaç almak diler,
Âşığın gömlek, cemâlden görmeler.
Aşk denen, elbette sığmaz sözlere,
Aşk denizdir, hem de, dipsiz kir kere!

³²⁰ Dilenciligiyle meşhur biri

Zerresin saysam desen, imkân m' olur?
Okyanuslar, aşka nisbet damladır!

2735. Sözlerin yoktur sonu bil, ey falan;
Dön yeter artık, zamânın şeyhe sen!

“SEN OLMASAYDIN GÖKLERİ YARAT-
MAZDIM” HADİSİ KUTSİSİNİN MÂNÂSİ

Böyle şeyh gelmiş, dolaşmış ülkeler,
Ânsızın gelmişti aşk, saklan yeter.

Aşk, denizler kaynatır, say tencere,
Dağ ezer aşk, kum ederken yerlere!

Aşk, felekler çatlatır, yüzler yarar,
Hiç sebepsiz, yer tutarken sıtmalar.

Pâk Muhammed, aşkla elbet eş idi,
Aşk yüzünden gör ki Hak **Levlâk**³²¹ dedi!

2740. Hem muhabbetten Muhammed' dir hasıl,
Hep Nebîlerden seçilmiş velhasıl!

“Sen o pâk aşkın ki mensûp olmasan,
Hiç yaratmazdım ki eflâk, âsumân!

Çarkı yükseltip ve ben, ettim yüce,
Anlayıp, ersem desen, aşkın güce!

Gökte gel bak, bitmeyen çok faydâ var,
San, tavuk, civcivde birlik âşikâr.

Âşığın, horluktan alsın bir koku,
Hakîr ettim toprağı, duysun bunu!

2745. Aşkla, yoksul, gör değişmiş bir kere,
Aşk yeşillik, tâzelik, vermiş yere.

Aşk için hem, titremez dağdan murât,
Gösterir dağlar gelir neymiş sebât!

Bak oğul, mânâ o, bunlardır suret,
İşte gerçek anlamın olmuş murat!

Hem keder, teşbihle derler bir diken,
Benzetiş, tembih, ikâzdır anla sen!

³²¹ “Sen olmasaydın kainatı yaratmazdım.” Hadis-i kutsisine işaret.

Sert gönül olmuş yürek, taşdır denir,
İlgi yoktur, örnek olmuş söylenir!

2750. Hem düşünmek, olmaz elbet tıpkısı,
Aybı, ancak anlatıştır doğrusu.

ŞEYHİN BİR GÜNDE DÖRT KERE
ZEMBİLLE DİLENMESİ, ALLAH'IN
EMRİYLE BEYİN EVİNE GİTMESİ,
BEYİN ONU AZARLAMASI VE
ŞEYHİN ÖZÜR DİLEMESİ!

Şeyh, dilenmek üzre bir gün, dört kere,
Sanki yoksul oydu, gitmiş beylere.

Der ki: “Cânlar halk eden Allah için,”
Dilde bunlar, elde torbaymış bilin!

Ey oğul! Tersten çakılmış nal ne ki?
Küll'ü akl dâhî şaşırılmış öyle ki!

Gördü bey: “Söz meğher ermiş deme,
Söylerim ben, sen de eksik eyleme!

2755. Hem ne küstâhlık? Utanmaz, iş deme,
Günde dört kez, yönelirsin hâneme!

Söyle ey şeyh! Sâhibin her kim ki var?
Sen ki, yüz­süz bir dilenmiş, âşikâr!

Kirleten sensin, dilenmiş namusu,
Çünkü **Abbas**'lık³²² yaparsın doğrusu.

Abbas-ı Debs, kölen olmazsa da,
Şom nefis, hiç olmasın bir kimsede!

Der ki şeyh: “Sus! Ben emirber bir köle,
Ateşim, bilmez senin coşkun hele!

2760. Hırs edersem, ben birâz ekmek için,
Karnı gerçekten deşerdim, bil kesin!

Aşk odundan yandı hem, yıllarca ten,
Çölde beslendim, yeşil yaprakla ben!

Çok çürük, pek çok yeşil yaprak yedim,
İşte bundan, ten yeşillenmiş dedim.

³²² Abbas-ı Debs: Meşhur bir hırsız-dilenci.

Kul denen, elbette benzer Âdeme,
Âşığa sen, bir bakıp sersem deme!
Aklı çoklar, kıl bulur, hep kırk yarar,
Hem de “hey’et” bir ilim der âşikâr!

2765. **İlm-i neyrencat**,³²³ sihîr hem felsefe,
Gerçi pek bilmez olurken öyle de;

Hem çalışmış oldular, imkân kadar,
Geçtiler onlar, bütün akrân ne var.

Aşkta, kıskançlıkla gizlenmişti yâ,
Hak güneş, ondan da gizli kalmada!

Gündüzün yıldız gören keskin göze,
Gizlenen olmuş, güneşten gündüze!

Geç de bundan, öğdü verdim, dinle sen;
Gör bu âşık, aşk gözünden, sen hemen!

2770. Dar vakit gelmişse, cândır kuşkuda;
Yok ki özrün, hem de imkân ortada!

Anla artık, öyle bir söz bekleme,
Hiç n’olur, âşık bu âciz eyleme!

Neş’e neymiş? Anlamaz oldunsa sen,
Gel ağırlaş, ihtiyât var, bul hemen!

İş ki vardır yapsan olmaz, yapmasan,
Orta yol tut, gel kavuş imkana sen!

BEYİN ŞEYHİN ÖLÜMÜNÜ DUYUNCA
AĞLAMASI VE ŞEYHİN ÖNÜNDEKİ
DOĞRULUĞUN ONA AKSETMESİ,
KÜSTÂHLIĞINDAN DOLAYI HAZİNESİNİ
ŞEYHE BAĞIŞLAMASI ŞEYHİN DE “BEN
EMİRSİZ ALIP KULLANAMAM” DEYİP
KABÛL ETMEMESİ

Söyleyip Şeyh, ağlar olmuş bir kere,
Gözde, yaşlardır yayılmış her yere.

2775. Şeyhin aksetmişti hâli, gönle de,
Aşk ki her ân tâze, çömlek pişmede!

³²³ Hey’et ilmi: Kozmografya. Neyrencat büyüçülüğe benzer bir ilim.

Sâdık aşk, tesir eder cânsızlara,
Bilge duysun, duygu lazım onlara!

Sıtkı Mûsa var ki asâ hiç kalır,
Hattâ ummân olsa hep yarmış olur!

Ahmed’in sıdk, etti tesirler aya,
Gör, güneşten istesin, yol vurmaya!

Başlamış feryâda, bakmışken güce,
Hem emîr yoksul ki, ağlar öylece.

2780. Bir saatten fazla ağlaşmıştılar,
Der emîr: “Kalk” Ey ulu, ey bahtiyâr!

Her ne istersen, hazînem seç hele,
Böyle yüz hak toplamak, hakkın bile!

Ev senindir, istiyorsan her ne al;
Çifte âlem sence dardır, işte hâl!”

Der ki Şeyh: “Yok böyle rûhsâtlar bana,
Hiç izin yok, hem de seçmekten yana.

Böyle küstâhlık, izinsiz eylemem,
Dâhil olmam, vermemişsen, ellemem!

2785. Hem bahâneyken dönüp, kalkmış o da,
Yoktu dersek, doğru ihsân ortada!

Doğru şâhin öz, fakat yok incelik,
Gönlü her bir, doğru bilmez üstelik!

Der ki Şeyh: “Allah dilen ekmek” dedi,
Hem dilenmem üzre, dursam istedi.

ŞEYHE, EMRİMLE İKİ YIL DİLENCİLİK
EDİP ALDIN. BUNDAN SONRA ALMA,
VER. ELİNİ HASIRIN ALTINA AT,
ORASINI EBÛ HUREYRE’NİN TORBASINA
DÖNDÜRDÜM. DÜNYÂDAKİLER BU
ÂLEMİN ÖTESİNDE BAŞKA BİR ÂLEM
OLDUĞUNU ANLASINLAR DİYE!
ARADIĞINI ORADA BULURSUN

Yirmi dört ay yaptı Şeyh, hem böyle iş,
Sonra Allah, başka bayrak eylemiş.

Şimdi gel sen, kimselerden isteme,
Kudretin gaypten alırsın, bekleme!

2790. Kim ki senden istemiş, birden bine,
Sen hasıraltında, vardır, al yine!
İşte zahmetsiz, bu haznem var hele,
Toprak altındır, avuç açsan bile!
Yok, düşünmek, her ne istenmişse ver,
Hak ki vermiş, çokla çoktan çok meğer!
Yoktur ihsânın, azalmak hassesi,
Vergimizden gelmeyen, hırsın sesi.
Daldır el, hasır altına vardır kerem,
Bed görüşten, gizli kalsın, öyle hem!
2795. Hasrın altından alıp, doldur ki el,
Hisselensin, hem dilenmiş eğri bel.
Son bulunmaz ihsânım, daldır ve ver,
İnci isterler eğer, bekletme ver!
Allah'ın el, onların üstündedir,
Sen de ver, gerçekte Hak vermektedir!
Borçlu var, borçtan ki kurtar öylece,
Yer yeşersin, yağmur alsın güçlücel!"
Buydu ancak, hem bu yıllık, onda iş,
Dîne sâhip haznesinden, pul veriş!
2800. Hem siyâh toprak, olur altın hemen,
Hâtem-i Tâî,³²⁴ dilenmiş, say ki sen!

ŞEYHİN İSTEYEN ŞÂHİS SÖYLEMEDEN
İHTİYÂCINI BİLMESİ, BORÇLULARIN
NE KADAR BORÇLU OLDUKLARINI
ANLAMASI BU "HALKIMA BENİM
SIFÂTLARIMI GÖRÜN" KUTSÎ
HADÎSİNİN İŞÂRETİDİR

İhtiyâcın söylemezden, gör fakîr,
İhtiyâç miktârındır bilmiş, verir.

Bel eğik, bir yaşlının gönlünde de,
Fazla, eksik, miktârınca vermedel!

Derdiler: "Nerden bilirsin kalpleri,
İhtiyâç neymiş? Bilirsin bizleri!"

Der ki: "Bomboştur o gönlün hânesi,
Sanki cennet oldu sandık, kendisi!

2805. Onda vardır, sâde Allah sevgisi,
Vuslâtın yok, başka hiç bir bilgisi.

Gönlü sildim, has ve çirkin, yok ki var,
Gönlümüz, Hak sevgi dolmuş âşikâr!

Her ne görsem Hak'tan ayrı orda ben,
Yoksulun istek budur, bildim hemen!

Hurmadan dal, sen görür olsan suda,
Dışta mevcut, hurmanın aksiydi yâ!

Suyla oynar bir nakış görse işit,
Hem dışardan bir akıs var, ey yiğit!

2810. Suysa pis, elbet arındırmak için,
Tende ırmak var, temizlikler verin!

Orda çör-çöp, hem bulanmak kalmasın,
Hep görünsün hem, yüzün aks eylesin.

Ten ki toprak, su karışmış başka ne?
Gönle düşmân, gel temizlen sen yine!

Nehre hep, aşlar yiyip, dökmektesin,
Hep bulandırmakta, kirletmektesin!

HALKIN GÖNLÜNDEKİLERİ
BILMENİN SEBEBİ

Gönlünün içlerde su, berrâk bilin,
Yüzler aksetsin, görünmüştür hemin!

2815. Hem senin gönlün temizlenmez hele,
Doldu ev şeytân, çifit, çok velvele.

Sen inâttan, hep eşek kaldın yine,
Nerde, İsâ rûh, ıtır versin sana?

Bir hayâl uç vermiş olsun, orda sen,
Çıktı nerden, bilmedin, hep gizliden!

İç hayâllerden temizlen, derse ten,
Yönleniş züht-ü hayâl olmuş hemen.

³²⁴ Cömertliği ile meşhur bir şâhis.

EŞEĞİN HİLE YÜZÜNDEN
TILKIYE ÂLET OLMASI

Tilki kovmak üzre uğraşmış eşek,
İtti açlıktan ve açlık eşti tek!

2820. Hırsı üstün, sabrı yok, çıkmış sesi,
Çok ağız yırtmıştı, ekme sevgisi.
Der Nebî: "Elbet odur, gerçek görür,
Kaldı azcık, olsa yoksulluk küfür."
Hem eşek olmuştu açlıktan esîr,
Say ki sen öldün, gelen bir hiledir.
Açlığın dertten ki kurtulmaktayım,
Hoştur açlıktan, ölüm olsun payım!"
Önce vermiş ahti, gelmiş tövbeler,
Oldu merkep, ahti bozmuş kimseler!

2825. Hırsı kör, ahmak ve câhil eyleyen,
Ölme olmuştur kolay, bilmez iken.
Hem ölüm merkep için olmaz kolay,
Çünkü sonsuz ölme gelmiş, oldu say!
Hem ölümsüz olmamak suç baksana,
Ölmenin cür'etse, ahmaklık ona.
Gel çalış sen, cân ölümsüz bulsana,
Bul ecel ânında rızık olsun sana!
Hak verir rızık, kâfirin yoktur güven,
Hiç inânmaz, rızık vermiş gayb iken!

2830. Bâzı ânlar aç koyup durmuş onu,
Tam rıziksız koymamıştır, en sonu!
Bâzı açlık olmamış olsun eğer,
Belki yüz dert durmaz eylermiş sefer.
Hem hafif açlık lâtiftir, hem emel,
Hastalıklardan muhakkak, pek güzel!
Açlığın zahmetse üst, illetlere,
Bunca dermân, fayda sağlar bir kere.

AZ YEMENİN FAYDALARI

Gel uyan! Açlık ilâçlar sultanı,
Sen gönülden iste, yok horluk yan!

2835. Cümle dertler, oldu açlıktan iyi,
Açlık olmazdan, sunan yok çâreyi.

ÖRNEK

Küllü ekmekten alıp bir fert, yedi,
"Sen neden harîs ve açgözsün!" dedi.

Der ki: "Artmış açlığım çift kat hani,
Helvâ olmuş arpanın ekme, deni.

Sabredip ben, sabra yönlensem hele,
Her ne yersem, helvâdan artık bile.

Zâten açlık, herkesin olmaz işi,
İşte açlık, hadsiz otlaktır kişi."

2840. "Açlığın, aslan olun", derken Hüdâ;
Has olan kul üzre, vermiş olmada.

Yoksul, âdî varsa, denmez aç ki kal,
Az değil ot, ön'ne kor, derler ki al!

Gel ye derler, layığın buymuş senin,
Yüzme bilmez, ekmeğin koşmuş senin!

BİR ŞEYHİN DERVÎŞİN İÇİNİ
OKUYUP HIRSINI ANLAMASI, ONA
DİLLE NASİHAT VEREREK ALLAH
EMRİYLE ALLAH'A DAYANMA
KUVVETİNİ BAĞIŞLAMASI

Bir mürîd, şeyhiyle varmış bir yere,
Kentte ekme kıt, bulunmaz bir kere!

Hem mürîd, kalbinde artmış korkular,
Gafletinden, belli olmuş korkular.

2845. Vâkıf olmuş şeyh mürîd gönlünde ne,
"Nerye dek der, ızdırâbın, söyle ne?

Ekmeğin derdiyle hep, yanmaktasın,
Sen, tevekkülsüzce, göz yummaktasın!

Nâzenin bir kimse, aslâ olmadın,
Hem üzüksüz, hem cevizensiz kalmadın!

Açlık ancak, mutlu kul olsan rızık,
Benzerin yoksul, alır olsun, yazık!

Üzme sen cân! Olmadın onlar kadar,
Bekler olsan ekmeği mutfakta var!

2850. Kapların üstünden aş, ekmeğin gelen,
Midenin düşkün ve alçak kul isen!
Ölmüş olsun, ekmeğin önden gider,
"Aç kalıp evvah meğer ölmüştü" der!
İşte sen öldünse kalk! Var ekmeğin all
Ey elemeler üzre ölmüş, bak bu hâl!
Gel uyan sen! Neydi el, kol titreyiş?
Gör rızık, senden sana, âşık imiş!
Rızıkın âşık, yok bilir sabrın senin,
Hep emekler, boşboğaz, rızıkın senin!

2855. Sende sabr olsun, rızık durmaz gelir,
Âşık insan, teslim olmaklık bilir!
Açlığın korkuyla titrersin niçin?
Tokluk istersen, tevekküldür bilin!"

ÇAYIR ÇİMENLE DOLU BÜYÜK BİR
ADADA VARDI. ORADA YAŞAYAN
ÖKÜZ AKŞAMA KADAR OTLARDI.
GECE OLUNCA; "BÜTÜN OVAYI
OTLADIM, HEPSİNİ BİTİRDİM, YARIN
NE YİYECEĞİM" DİYE KORKARDI

Vardı dünyân, yeşillik bir ada,
Pek oburdan bir öküz, var otdada.

Her tarâftan otlayıp tâ akşama,
Durmadan artar durur, şişmanlama.

"Ben yarınlık neylerim," endişesi,
Gâm verir, durmaz zayıflar öylesi.

2860. Hem sabâh olmuş, yeşermiş her tarâf,
Bel kadar olmuş ve yükselmiş alâf.
Hem öküz bulmuş, öküzlük açlığı,
Otlamış, biçmiş, bitirmiş otlağı.
Hem büyür, durmaz şişer, ten yağlanır,
Güç ve kuvvet, onda tekrâr toplanır.
Derken akşam, başlar açlık korkusu,
Titreyip, tekrâr zayıflar, doğrusu!

Der: "Yarın, otlar olurdu ben neyi?
Bunca yıl sürmüş, düşünmez gerçeği!"

2865. Bunca yıllar, hep yeşillerden yedim,
Otladım, gezdim, çemen fikr etmedim."
Hem de, hiç rızıkım ki, eksilmez iken,
Böyle gam yakmış düşünmezmiş neden?
Gelse akşam vakti, hem şişman öküz,
Gitti rızıkım, der erir, her ân öküz!
Nefs öküzdür, mer'ası bitmez cihân,
Korku ekmeğin, nefis erir hiç durmadan!
Der "Yarın, hem sonra neymiş rızık, bana?
Nerde rızıkım" kaydı başlar baksana!

2870. Hiç rıziksız kalmadın, yıllarca sen,
Son nedir? Geç, hem bakıp mâzîyi ân!
Hem yenen lokman nedir, ân bir kere,
Hem ne sızlanmak, yönel geçmişlere!

ASLANIN EŞEĞİ AVLAMASI, ÇALIŞIP
ÇABALARKEN SUSAMASI, SU İÇMEK
ÜZERE KAYNAĞA GİTMESİ, GELİNCEYE
DEK TILKININ HAYVÂNIN EN GÜZEL
YERLERİ OLAN CİĞERİNİ, YÜREĞİNİ VE
BÖBREKLERİNİ YEMESİ

Tilkicik almış götürmüş aslana,
Parçalanmış hiç eşek yok, baksana!

Düştü yorgun, hem susuz, soldan sağa,
Yön tutup, ermiş suyun ilk kaynağa.

Tilkicik fırsât bulup yerken yürek,
Merkebin yerken ciğer doymuş demek!

2875. Döndü aslan, gördü yok olmuş ciğer,
Hem yürek yok, kaybolup gitmiş meğer!
Tilkiden sormuş: "Yürek yok, yok ciğer,"
Oysa aslan, kalp, ciğer sevmiş meğer!
Tilki der: "Merkepte olsaymış ciğer,
Burya gelmek, mümkün olmazdan biter!
Hem kıyâmetler gören, dağdan düşen,
Korkular görmüş olan, kaçmış hemen.

- Hem yürek varken veya varken ciğer,
Nerde gelsin, almış olsun burda yer?
2880. Olmasın hem nûru gönlün, yok gönül,
Tende rûh olmazsa, toprak oldu bil!
Kandîlin cân nûru yokken, pis sidik;
Camdır amma, kandîl olmaz söyledik!
Cam o kap, halk san'atından bir misâl,
Kandilinden, nûrun sunan tek Zülcelâl!
Şüphesiz çokluk, rakam kaplardadır,
Hem alevler içre, birlik toplanır.
Koysalar gör, altı mum hep bir yere,
Çokluk ordan yok olur, teklıklere!
2885. Hem çifit kap gördü, müşrif oldu o,
Gördü mü'min nûr-u iman doldu o.
Rûh bakar, kablarda çiftler var denir,
Hem bu bakmaktan da Şis, Nuh'lar görür.
Az akar çay varsa, denmiştir dere,
Varsa cân, insan sayılmış bir kere!
Bunlar insan olmamış, sûret de sen,
Ekmeğin ölmüş ve şehvet öldüren!"

BÖYLE BİR HÂLE DÜŞMESİ YÜZÜNDEN
BİR RÂHİBİN GÜNDÜZLERİ MUM
YAKARAK PAZAR YERİNDE DOLAŞMASI

Bir adam var, gündüzün yakmış mumu,
Gönlün âteş, çarşılar çekmiş onu.

2890. Bir utanmaz der ki elbet: "Ey falan!
Neydi maksat çarşı gezmekten bu an?
Var güneş hem, elde kandîl neydi sen,
Saçmalıktır hem gezersin sen neden?"
Der: "Arar oldum, ben insan her yanı;
O nefesten, hem dirilmiş insanı!"
Der: "Pazar baştan başa dolmuş." biri;
"Hür adam bak! Kaplamıştır her yeril!"
Der: "Arar oldum ya yol ağzında ben,
Öfke, hırs yenmiş olan bir kimseden.

2895. Hışm ve şehvet âni sabretmiş hani,
Her bucaktan, izler oldum insanı!
Yok, cihânın böyle sabretmiş eri,
Uğra cânlar, uğra ben versem seril!"
Hem duyan der: "Sen ararsın nâdirin,
Bak ki sen, derdin, kazanın gâfilin.
Fer'e baktın, sen asıldan bîhaber,
Biz ki fer'iz, hepsi ahkâm-ı kader.
Hem dönen göklerde kaybetmiş yolu,
Yüz Utarit, oldu ahmak, korkulu.
2900. Çârenin âlemde var, dar eyleyen,
Hem demir, mermer eritmiş bilki sen!
Yol bu, az az gitme, niyyet ettiniz,
Hâmsiniz hem, hâmsiniz hem hâmsiniz!
Sen değirmenden ki taş gördün dönen,
Bâri gel, çay var akar, bir gör ki sen!
Gördüğün çör-çöp havâyâ yükselen,
Toprağın içlerde yel var, gör hemen!
Kaynıyor gördün, fikir dolmuş kazan,
Gel düşün sen, âteşi gör, gel uyan!
2905. Der ki Allah, hak nebî Eyyûb'a sen:
"Her kılından bir sabır verdim yâ ben!"
Gel uyan sen, bakma sabrın var meğer!
Sabrı gördün, sabrı vermiş kimdi gör!
Nerye dek baktın, dolap dönmüş iken,
Tez akar ırmak, dönüp bak, gör ki sen!
Sen "görür oldum" diyorsun, gör peki;
Gösteren sunmuş, açık nişâne ki!
Şöyle görmüşsün, köpükler, öyle yâ;
Hayrân ol bak, sen görüp deryâyı da!
2910. Kim köpük görmüş olur, sırr söyleyen,
Kim görür deryâ, olur şaşkın neden?
Kim köpük görmüş, kalır niyyet ile!
Kim deniz görmüş, gönül, deryâ hele!

Kim köpük görmüş, dönüp bir bir sayar,
Kim deniz görmüşte, yoktur ihtiyâr!
Kim köpük görmüşse, başlar gezmeler,
Kim deniz görüşse, gayretler biter!”

MÜSLÜMÂN BİR KİMSENİN BİR
MECÛSİYİ İSLÂMÂ DÂVET ETMESİ,
ŞEYTÂNIN ALLAH KATINDAKİ HÂLİ

Bir adam dermiş, mecûsî kimseye,
Müslümân ol! Gel de mü'min ol, diye!

2915. Der ki: “Allah istesin mü'min benim,
Vermiş olsun, ben yakınlık eylerim!”
Der ki: “Hak ister ki, iman bulmanı,
Hem cehennemden diler, kurtulmanı!
Bed olan nefis, hem de, ârsız şeytânın,
Küfre çekmiş, havralar olmuş yönün!”
Der Mecûsî: “İnsâf et, gâlib O'dur,
Kimde güç var, hep benim dostum olur!
Kim ki gâlip, dostluğun lâyık olur,
Galip elbet hep beni çekmektedir.
2920. Hak ki benden istiyor tam doğruluk,
İstemem olmazsa, hem neymiş ufuk?
Bak nefis şeytân, yürütsün isteği,
Hep dağılmış yok inâyet gerçeği.
Sen ki yaptın zevke uygun bir saray,
Yüz nakış, hem yüz resimler, oldu pay.
Sen ki dersin, işte bir mescit bana,
Bazılar gelmiş, manastır der ona!
Sen dokursan bir kumâş dersin ki yâ!
Gâye, dikmek, çıksa kaftan ortaya!
2925. Sende bitmez, bir tükenmez arzû var,
Bir bakarsın, düşmânın şalvar yapar!
El kumaş almış elinden, güçte çok,
Emre uymaktan güzel bir çâre yok!
Hem sâhip düşmüş yenik, netsin kumâş?
Mağlup olmuş üstünün, olmuş savaşı!

İzni olmazdan sürüp, döksün diken,
Yurdu amma, neylesin âciz iken;
Sâhibin bilsen ki hâkir, hor olur;
Böyle horluk çâresizlikler bulur!

2930. Tâze olsam, hem yeniysem, çâre ne?
Sevgilim, horluk diler olmuş yine!
Nefsin istek olsa; Allah'tan demek,
Hakk'a burdan, hem alay etmekle denk!
Ben eğer âtesperest, kâfir isem,
Hak için ben, böyle bir zân eylemem!
Hakka rağmen, kimse gezsün yurdunu,
Seyrân etsin, böyle bir hâl, oldu mu?
Ülke zapt etsin ve alsın hep nefes,
Bir soluk Hak almasın, sus, şimdi kes!
2935. Hak'ta kovsun insanın şeytânını,
Durmadan artırsa şeytân dardını;
Böyle bir şeytân için kulluk gerek,
Çünkü meclis içre gâlip oydu tek.
Ben ki “Şeytân kapmasın” der, beklerim,
Tutmaz elden hem niçin bilmem Kerîm?
Hem onun maksât, olur olmuşsa hem,
Hem nasıl işler düzelsin beklesem?”

ŞEYTÂNIN HAK KAPISINDAKİ HÂLİ

Hâşâ! Allah her ne der, olmakta o,
Hem mekânlar, lâmekândan, Hak da o!

2940. Hakk'a ait mülk ve aslâ kimseler,
Oynatır olmaz ki, bir tek kıl meğer!
Mülk O'nundur, cümle fermânlar O'nun,
En basit it, oldu şeytân, siz duyun!
Türkmen'in evlerde olsun bir köpek,
Yerde baş koymuş ve yatmış olsa tek;
Kuyruğundan, çekmiş olsun bir tıfil,
Ses çıkarmaz, bir oyuncak oldu bill!
Geçse yoldan, gör muhakkak el biri,
Sanki aslan, titretir her bir yeri!

2945. Çünkü şiddettir muhakkak kâfire,
Dosta bir gül, bir dikendir ellere!
Sâde tutmaç verse Türkmen, öyle yâ,
Râzıdır, itler de, bekçi olmaya!
Hem köpek şeytânsa, Hak etmişti var,
Yüz fikir, yüz hîleler etmiş karâr.
Yüzsuyundan, onca etmiştir gıdâ,
Hep döker hastan, fenâdan, Hak'tı yâl!
Hem onun tutmaç su, halkin yüzsuyu,
Şeytânın, buymuş gıdalar, doydugu!
2950. Allah'ın dergâhta kalmış, onda cân,
Hem nasıl dursun da, kurbân olmadan?
Has ve çirkinden, birikmiş çok kişi,
İt olup bekler gözetmektir işi!
Uluhiyyet Kehf'inin, önlerde it,
Zerreler tek tek, kulak olmuş işit!
Ey köpek şeytân, edip gel imtihân,
Hem ayak basmışsa artık, halk olan!
Koyma saldır, burya gel, yok terk işi,
Gel de bak sen, kimdir er, kimdir dişil!
2955. Hem, "Eûzû"lar, nasıl söylenmede?
Hem köpek saldırırsa, ancak denmede!
Ey Hıta'nın Türk, "Eûzû" söyle de,
Sesle it gitsin yeter, yol aç hele!
Gelmiş olsam ben, eşikten en öne,
Mertliğin ölçsem, hacet sunsam ona.
Türk, köpek susturmadan, âciz ise,
Hem "Eûzû" boş söz olmuş söylese!
Türk, "Eûzû" der iken itten meğeri!
"Ben bu itten âcizim, yurdumda" der!
2960. "Sanki yardım etmedin gelsem sana,"
"Bende çıkmak, mümkün olmaz" der ona.
Türk, misafir üzre, artık toprak at,
Çifti gelmiş, hep boyundan bağlar it!
Hâşâ lillah! Türk bağırсын it susar,
Erkek aslan, duymuş olsun, kan kusar!

Olmuşum ben, Allah'hın aslan diyen,
Geçti yıllar, sen köpek kaldın, neden?
Hem köpek, tutsun sana avlar nasıl?
Sen, itin av, avlanansın velhasıl!

SÜNNİ MÜ'MİNİN CEBRÎ KÂFİRE CEVÂP
VERİP KULUN İHTİYÂRI OLDUĞUNA
DÂİR DELİL GÖSTERMESİ. SÜNNET BİR
YOLDUR Kİ, ALLAH HEPSİNE ESENLIK
VERSİN, PEYGAMBERLER, O YOLDAN
YÜRÜMÜŞ, O YOLU AYAKLARIYLA
ÇİĞNEYİP AÇMIŞLARDIR

2965. Der ki mü'min: "Dinle ey cebrî sözü,
Söyledin gel, duy cevâbın var özü.
Kendinin taş, oynadın, satrancı sen,
Hasmın oynar, pek derin fikret hemen!
Kendi özünden, okursun defteri,
Sünniden sen gel oku, hayretleri.
Sen kaderden, cebre düzdün nükteler,
Dinle gel sır söyleyim bil, sen neler!
Şüphe yoktur, bizde mevcût ihtiyâr,
Duygu var, inkâr için, imkân mı var?"
2970. "Burya gell!" Hiç kimse der miymiş taşta,
Kilde rastlanmaz, vefâlar ummuşal!
Kimse hiç insan isen: "Gel der mi uç!"
Kör için gel gör denilsin, yok sonuç!
Der ki Allah hem de: "Teklif yok köre,"
Güçlük açmış, sokmamış zahmetlere!
Kimse, geç kaldın demez, elbet taşta,
Denmemiş deynek, neden vurdun başta!
Mecbûr olmuştan özür beklenmemiş,
Mecbûra hem böyle söz, söylenmemiş!
2975. Hem emîr, nehy, öfke, miktâr üzre var,
Bil ki ancak, ihtiyâç olsun çıkar!
Hem sitem, hem zulme vardır kudretim,
Nefs-i şeytânî budur, kast eyledim.

- İçtedir her ihtiyârın, baksana,
Bir Yûsuf görmezse, el kesmez ona!
İhtiyârın, annedir nefsin senin,
İsteyiş görsün kanat açmış hemin!
İt uyur, sen ihtiyârsızdır deme,
Koklasın et, kuyruğun var titreme.
2980. Arpa görsün, atta başlar kişneme,
Oynayan et, mırnavın mırmır deme!
İhtiyârın başlayış, görmektedir,
Âteşin artış, körükten gelmedir.
İhtiyârın, oynatır İblîs senin,
Bir haber yollar, başyken hilenin.
Gösterir olsun adamdan bir dilek,
İhtiyâr kalkmış, uyanmıştır demek!
Hem melekler, şeytânın varken bile,
Gönle feryâd saldı, coşkunluk ile.
2985. İhtiyârın, hayra uygun yol açar,
Görmedin, gizlendi kalpten hayr u şer!
İhtiyârın "kalk" demişken hislere,
Hem melek, şeytân, "uyan" der bir kere.
Sende hayr, şer, hem de, ilhâm vesvese,
On kat olmuş ihtiyâr der, uy sese!
Tattım, artık bir namâz bitmişse tek,
Verdiğinden gör selâm almış melek.
Hem selâm, ilhâm, duânız pek güzel,
İhtiyârım var namâz, vermişti el!
2990. Hem günâhtan sonra, lânet eyleriz,
İblîs'in elden yanıldık, söyleriz.
Perdenin ardındadır, şeytân, melek,
Has ve çirkin, her nedir, gösterdi tek!
Göz önünden perdeler kalktıkça sen,
Hayra kimdir, şer de kim, gördün hemen.
Gördün artık, gizli söz söylediler,
Hem tanırın, işte bunlar derdiler!
Der ki şeytân: "Ten, tabîat tutsağı,
Gör dedim ben, tek iş ettim sunmağı!"
2995. Der melek: "Ben söylemiştim neş'eden,
Gâmlanırsın, gel de dikkât eyle sen!
Ben falan gün, söylemiştim hem sana,
Hem bu yollar, cin yolu derdim sana!
Biz senin dost, rûhuna rûhlar katan,
Bizden, ihlâs, secde almıştır baban!
Şimdi bizler, hizmet eylerdik sana,
Hizmetin yol, işbu yol, derdik sana!
Âdem'in düşmânıdır, şeytân denen,
Secdesinden kaçtı iblîs, bilki sen!
3000. Uyduğun şeytân senin, geçtin bizi,
Bilmedin hizmet, hemin geçtin bizi.
Şimdi biz meydânda, gör şeytân hani?
Şimdi seslen dur o kimdir sen tanı.
Bir haber alsan, denir dosttan gece,
Sen sabâh bildin sesinden, öylece.
Bir haber vermişse akşam, çift kişi,
Belledin gündüz diyendir hangisi.
Yâ köpek, yâ aslanın, duysan sesi,
Görmeden yüz bilmemişsen hangisi.
3005. Gündüz olsun, tekrâr etmiş olsa ses,
Bildin artık, hangisinden gelse ses!
Gösterir rûh, hem de bil şeytân sana,
Has ve çirkin, ihtiyârından yana.
Gizliden var ihtiyâr, bizlerde sen,
Çifte şey görsün, o artmıştır hemen.
Öğrenen varken, döver üstâdları,
Taşla olmaz böyle bir uğraşları.
Dermisin ey taş, yarın sen, gel bana,
Gelmesen verdim ceza bilsen sana!
3010. Taş azarlar, var mı yer dövmüş biri?
Hem akıl yapmış mı olmaz işleri?
Bak cebir, reddi kaderden çok fenâ,
Çünkü cebrin, hissi inkârdan yana!
Hissi inkâr etmemiş, inkârcılar,
Hakk'ı târif eyleyen bir his mi var?

Allah'ın iş neyse inkâr eyleyen,
Oydu ispâtı, bütün inkâr eden!

Der duman var, der ki âteş var değil;
Başka nûr var, kandîlin nûr yok asil!

3015. Cebri görmüş apaçık, hem nârı da,
Yok deyip, iş eylemiş inkârı da!

Hem etek yanmış ve âteş yok diyor,
Hem takılmış, düşse zulmet yok diyor.

Hem bu cebrîlik, sofistâî demek,
Besbeter bir Hakk'ı inkâr oldu tek.

Putperest söyler: "Cihân var, yok ki Hak;
Derse Yâ Rab! Ses veren olmaz ki bak!

Yok, bu dünyâ der, yapar olsun hesâp,
Hem sofistâî; tereddüt, ızdırâp!

3020. Cümle âlem der ki: "Vardır ihtiyâr,
Gel-götürler, söyleyen, inkârcılar!"

Emre, nehye, yok deyip durmakta o,
"Yok dilek, yok isteyiş" sanmakta ol!

Hissi, hayvân inkâr eyler arkadaş,
Hem defîller, inceden vermekte baş!

İhtiyâr, istek nedir, bilmekteyiz,
Bil ki bizler, emre lâyük kimseyiz!

BİR ŞEY DİLEYEREK YAPIP YAPMAMAK,
YAHUT ZORDA KALMAK, ÖFKEYE,
DAYANIP HOŞ GÖRMEK, TOKLUK VE
AÇLIK GİBİ VİCDANÎ İDRÂK, SARIYI
KIRMIZIDAN AYIRMAK, KÜÇÜĞÜ
BÜYÜKTEN, ACIYI TATLIDAN,
MİSKİ PİS KODKUDAN, DOKUNMA
DUYGUSUYLA KATIYI YUMUŞAKTAN,
SICAĞI SOĞUKTAN, YAKICIYI ÇOK
SICAK ŞEYDEN, YAŞI KURUDAN
AYIRT ETME

Vicdânî hisler muhakkak duygudur,
Hem bu hisler, tek bir arkin yoldur.

3025. Hem bu yüzden anlayış, yap-yapmamak,
Sende bir boş macerâ olmuştur bak!

"Ben bugün yapsam şunu, yarın şunu;"
İhtiyârın tam defildir, bil onu!

Yaptığın çirkinle sen, pişmân iken,
İsteyen, pişmân da sensin, doğru sen!

Yapma hem yap, korkudur bak Kur'ân'a,
Taş ve mermer, kim emir vermiş ona?

Anlayan hiç kimse, yapmaz böyle iş,
Taş ve toprak üzre kim kin eylemiş?

3030. Kim demiştir: "Şöyle yap, hem böyle yap,
Hem de "cânsızlar gelin" söyler acep?

Yok, akıl, emr eyleyen, taş, tahtaya,
Yok, akıl, emr eylesin bir tabloya;

El, ayaklar bağlı, her yerler kırık,
Kalk oğul, artık savaş var, der mi çık?

Gök ve yıldızlar, yaratmış Hak niye,
Hem nasıl, câhilce emr, nehy eyleye?

Sen "kader var, ihtiyâr yoktur" dedin,
Hakk'a aczi sanki nisbet eyledin!

3035. "Yok kader, serbest o kul" dersen eğer,
Acz değildir; olsa; cehl aczden beter.³²⁵

Türk, konuk gelsin keremden, der iken,
Gel köpeksiz, tâze bir hırkanla sen!

Sen falan yerden gelip, girsen bize,
Görmesin it, havlamaz artık sizen!"

Sen de tersinden yapıp gitmekteisin,
Şüphesiz, itler ısırıştır kesin!

Kul nasıl gitmişse, gel sen, öyle git;
İt gelip etsindi, hürmet, sen işit!

³²⁵ Kulda seçme hürriyeti yoktur diyen Cebriiler, Allah'tan aczi gidermek isterler ama O'na cahillik isnat ederler. Çünkü sorumlu olmayana emir vermek, mesul tutmak cahilliktir. 'Kul her şeyi kendi iradesiyle yapar' diyen, kaderi inkar edenler de Allah'a âcizlik nispet etmiş olmaları, olsalar bile cahillik âcizlikten beterdir.

3040. Tilki yâ it olsa, gitsen bir yere,
Otağın yandan çıkar it, bir kere.
Yoksa Hak'tan başta, bir tek ihtiyâr,
Suçlu suç etsin, meğer kızmak mı var?
Hem neden düşmâna, dış sıklaktasın?
Hem nasıl gelmiş, kusur bulmaktasın?
Damda mertek var, kopup düşsün yere,
Değse mutlak, sende açmıştır yara!
Kinlenir miydin, odun düşmüş diye?
Bir odundan parçadır, kızmak niye?

3045. Sen neden vurdun, elim kırdın kesin!
El benim cân düşmânımsın, der misin?
Dövdüğün vardır, küçükken yavrunu,
Hem büyür onlar ve terkettin bunu!
Çalsa hırsız mâl ve dersin tut onu,
El, ayak kır, tutsak et dersin, sonu!
Göz diken olsun, senin nâmûsuna,
Bitmeyen kin, öfke doldun, baksana!
Gelse sel, sürsün götürsün, neyse var;
Sel için kin, öfke yoktur âşikâr!

3050. Esse rüzgâr, hem sarık düşsün yere,
Öfkelenmek var mı bilmem, yellere?
Öfke, cebri olmaman ister senin,
İhtiyârdan bir işârettir hemin!
Dövse bir kervancı, kızmışken deve,
Kasteder, dövmüşseler, birden deve!
Öfke duymaz, vurduğun değneklere,
İhtiyârdan, ıtrı almış bir kere!
Atsanız taş, çift kat olmuş bir köpek,
Saldırır, tekrâr sana dönmüş demek!

3055. İt koşup tutsun taşı, hep öfkeden,
Sen uzakken, tuttu taş dişler hemen!
Hayvânın, aklınca vardır ihtiyâr,
İnsanın yoktur demekten, duy ki âr!

İhtiyâr meydânda ammâ, ey obur,
Hem sahûr örtmüş, gözünden gitti nûr!
Çünkü varken meyli ekmek, hem yemek,
Hem karanlık yerde, imsâk yok demek.
Dikkât et bak, hırs ki gizler gündüzü,
Dönse sırt ispâta, gel geç yüzüzü!

HALKİN İHTİYÂRINA VE
KAZÂ VE KADERİN İHTİYÂRI
GİDEREMEYECEĞİNE DÂİR HİKAYE

3060. Der ki hırsız! Bekçi bey: "Ey Padişâh,
Ben ne yaptım cümleten, Hükm-i İlâh!"
Bekçi der: "Ey gözde sensin nûr olan,
Yaptığım Hak hikmeti, tutmak inân!"
Çalsa bir dükkânda, bir turp bir kişi,
Derse: "Ey mert, buydu bir takdîr işi."
Hem de yumruklar vurursan sen ona,
Aldığın turp, burya artık koysana!
Ey fodul bak, turp ki ot, bakkal bile,
Böyle kadri hiç kabûl etmez hele.

3065. Sen nasıl duydun güven, ejderlere,
Hem nasıl, döndün, dolaştın çevrede?
Böyle bir özr istiyorken ey sefil,
Kan ve nâmûs, mâl, kadın ettin sebîl!
Kim bıyık yolsun, gelip senden meğer!
Eylesin özr, özrü hiç bulmuş mu yer?
Allah'ın buyruk, özür olmuş sana,
Bildığın fetvâyı gel, öğret bana!
Bende var yüzler dilek, şehvet ki hem,
El, ayak bağ, Allah'ın heybetle tam!

3070. Et kerem, gel, özrü öğret sen bana,
El, ayak bağlarla, çözdürsen bana!
İhtiyârım var dedin, iş çok sana,
Hem düşüncen ihtiyârın, baksana!

Hem nasıl seçsin, sanatkâr san'atı,
Yoksa doğmaz, öğrenilmek fırsâtı!

Gelse nefsin, hem hevânın nevbeti,
Geldi say sen, yirmi erkek kuvveti!

Dost azaltsın, senden azcık faydayı,
İhtiyârın kavga der, sunmuş payı.

3075. Nimetin şükr, almış olsun növbeti,
İhtiyârın, taştan âdî kuvveti!

Der cehennemler: "Yakar oldum seni;"
Özr edip söyler ki: "Gel affet beni!"

Mâzeretler hiç kabûl görmez ise,
Kurtaran yok, cellâda kim söylese?

Hem cihân hep, böyle yol almış gider,
Âlemin hâl, malûmun olmuş meğeri!

"CEBRÎYE CEVÂP, İHTİYÂRI İSPÂT,
EMİR VE NEHYİN DOĞRULUĞU,
CEBRÎNİN GETİRDİĞİ ÖZRÜN HIÇBİR
ŞERÎAT VE DİNDE MAKBUL OLMAYIŞI
VE ONU, YAPTIĞI İŞİN CEZÂSINDAN
KURTARMAYACAĞI, NİTEKİM CEBRÎ
İBLÎS'İN "RABBİM, BENİ SEN
AZDIRDIN" SÖZÜNÜN DE KABUL
EDİLMEDİĞİ HAKKINDA HİKÂYE. AZ,
ÇOĞA DELÂLET EDER."

Bir adam çıkmış dalın en üst yere,
Sanki hırsız, meyve dökmüş yerlere.

3080. Geldi sâhip hem de der: "Alçak kişi,
Yok, utanman, hak mıdır yaptın işi?"

Der ki: "Bağdır Allah'ın ben bir kulu,
Hurma yer olsam ki, Hakk'ın lûtfu bu!

Hem, kinar oldun neden sen, âdîce?
Allah'ın ni'met bu, kıskanman nice?

Der adam: "Hizmetçi ip al, gel hele,
Söyleyim ben, hem nasılmış mes'e!e!"

İp gelir gelmez, güzel bir bağladı,
Elde değnek, hızla vurmak başladı.

3085. Der: "Yeter, gel sen de Allah'tan utan,
Bir günâhsız kul benim, öldüm inân!"

Bağcı der: "Ben Hakka kul, dövmüş kulu,
Allah'ın değnek, döven olmuş kulu!

Allah'ın değnek ve hem, sağ, sol bile,
Ben, onun emrinde âletsem hele!"

Der ki: "Ettim tövbe, cebrîlik ne var,
İhtiyâr var, ihtiyâr var, ihtiyâr!"

İhtiyâr var kulda, vermiştir Hüdâ,
Hak süvâri, hiç görünmez ortada!

3090. İhtiyâr Hak emridir gelmiş güce,
Hem emir, gelmiş dayanmış öylece.

Var şu mahlûk üzre, Hak'tan iktidâr,
İhtiyâr vardır, delildir âşikâr!

İhtiyârsız hâlde çekmiş av eder,
Zeyd'i çekmiştir kulaktan, ey peder!

Hiçbir âlet, ihtiyâcın duymadan,
İhtiyârından, kement yapmış o ân!

Zeyd'i bağlar ihtiyârlar, kendinin,
Hem tuzâk, itsiz de av etmiş bilin!

3095. Dülger el, hâkim muhakkak tahtaya,
Ressam hâkim oldu, san'at, tabloya!

Ma'denin hâkimse olmuş ustası,
Âletin, hâkim de mimârın hası.

Nâdirât dersin budur, Hak ihtiyâr,
Cümle kullar, burda baş eğmiştiler.

Kudretin, yetmiş senin cânsızlara,
İmkânın yok, cân vereydin onlara!

Hem gidermez, kulda mevcût isteği,
Onda kudret, saklıyor her gerçeği.

3100. İstiyorsan, söyle neymiş kudreti,
Yok, dalâlet, cebrîlik, yok nisbeti.

- Küfrüm olmuştur O'nun dersin dilek,
Sende mevcût isteyiş var, gör ki tek!
İstemezsen, kâfir olmak yok sana,
Yoksa zıtlıklar çıkarlar meydana!
Âcizin emriydi çirkin, bildiğim,
Kızsa korkum pek fenâ, Rabb-ı Rahim!
Bir öküz, koşmuşsa hep yermiş dayak,
Uçmasın, horlanmamıştır oysa bak!
3105. Hem öküz kaçmışsa, mâzur denmemiş,
Dense sâhip, mâzur elbet olmamış!..
Hastalık yokken, nedir baş bağlamak,
İhtiyâr var, gülmeler kalsın uzak!
Hak şarâbından içip dinçlik kazan,
İhtiyâr gitsin, yok olsun ortadan!
Hep olur bilsen, şarâbın ihtiyâr,
Sen sayıldın öyle sarhoş, bî-karâr!
Her ne söylersen, şarâptır söyleten,
Her neler silmiş isen, meydır silen!
3110. Hak kadehlerden içip, sarhoş olan,
Hep adâlet, hep sevâp yapmış inân!
Yirmi kez Fir'avn'a der, hem sihr eden,
Sarhoşun, el kesmeden, korksam neden?
El, ayak, Hak'tan verilmiş meyledir;
Gördüğün eller, ayaklar gölgedir!
-
- “ALLAH NEYİ İSTERSE O OLDU”
HADÎSİNİN MÂNÂSÎ; “ARZULAR VE
İSTEKLER O'NUN DİLEKLERİDİR, O'NUN
RİZÂSIDIR. BAŞKALARININ HIŞMINDAN,
REDDİNDEN GÖNLÜNÜZ DARALMASIN”
-
- Kul desin: “Hak istemiş olmuştun bu,”
Koy desin sen, say ki tembellik onu!
Belki ihlâs, kalbi teşvîk eylemiş,
Hizmet etmek, burda gayret istemiş.
3115. Sen dilersen, iste sen, söylerseler,
Neyse arzûn, aynen olmuş derseler;
Tembel olmak burda câiz olmada,
Her ne istersen ve dersin oldu yâl!
Her ne ister Allah'ın olmuş meğher!
Hükmü sonsuz, hem de, mutlak derseler.
Hem neden girmez, o yüz insan gibi,
Kul olup sen olmadın iş talibi?
Hem vezîr ister neler, olmuş o iş,
Almanın, hem tutmanın, hâkim imiş.
3120. Hem neden yüz cânla kaçmışsın ona?
Sen sarılmazsın neden ihsânına?
Yoksa kaçtın sen vezirin, hâneden,
Kaçman olmaz, burda yardım istemen!
Anladın ters, tembel oldun baksana,
Anlayış ters, oldu idrâkten yana.
Hem emîr buymuş, meğher denmişse ne?
Sen sakın, ellerden ayrıl denmede.
Emr onundur, gel dolaş dört yanını,
Kurtarır olmuş odur, dost cânını.
3125. Her ne ister, erdiğin bir tek odur,
Sıkça git, terk etme, seç; gerçek budur!
Hep hüküm artık onun, dersin bile,
Denmemiş kal, sen sararmış yüz ile.
Sözde te'viller gerek, versin ümît,
Hem çevikleş, al edep, ârlan da git!
Hem de, gevşeklik veren, te'vil değil,
Başka hâller sunmanın, maksâtı bill!
Hem bu söz, gayret sunar her insana,
“Elde tut, varken ümît” denmiş ona!
3130. Kur'ân'ın mânâyı, Kur'ân sunmada,
Hem hevesler âteşe atmışsa da;
Kur'ân'ın önlerde, kurbân kalmışsa,
Sor, şu rûhtan, tâ ki Kur'ân olmuşa!

Gülde yağ olmuş fedâ, olmuşsa gül,
Yağ demişsen, gül demenle aynı bil!

KÂLEM, OLACAK ŞEYLERİ YAZDI,
MÜREKKEBİ BİLE KURUDU” DEMEK
DE BUNA BENZER. YANI “KALEMİN
MÜREKKEBİ KURUDU, İBÂDETLE
GÜNÂH BİR DEĞİLDİR, EMİN OLUŞLA
HIRSIZLIK EDİŞ BİR DEĞİLDİR

Hem kâlem yazmış, mürekkepler kurur,
Hem mühim iş üzre, bir teşvîk durur!

Bir kâlem yazmış, liyâkat üzre hep,
Hem cezâ, neymiş sevâp, neymiş talep!

3135. Eğri gitsen, eğri yazmıştır kâlem,
Doğru gitsen, mutluluk yazmıştı hem!
Zulm edersen, zulmü yazmış, bitmede,
Adli bulduysan kurur, küsmek ne de?

Hırsız olsan, el kesilsin yazmada,
Mey içersen, öyle yazmış olmada.

Hem revâ gördün mü Allah üzre sen,
Öyle dursun, sence bir iş görmeden!

Çıktı elden, şimdi hem ben neylesem?
Gelme sen, sızlanma artık, der mi hem?

3140. Hem, kurur derken mürekkep; mânâsı,
Bir değil, adlin, zülüm söylenmesi!

Farkı koydum, hayr ve şer dersen ona,
Hem fenâdan ayrı, saydım her fenâ!

Zerre, artırıyorsa senden bir edep,
Bir lütuftur, Allah'ından geldi hep!

Kadri artırıyorsa bir bir zerreler,
Zerreler, hariçte bir dağmış meğer!

Şâh katında bir emin varken bile,
Görse zalim, mazlumu farksız hele;

3145. Hem bu titrer olsa, reddin korkudan,
Oysa işten, hep kınar zalim hemen.

Şâhla çift fert, bunların fark olmasa,
Şâh değildir, kül döküp dur sen başal!

Zerre senden, cehti artırıyorsa hem,
Hak terâzisinde tartılmış bu dem!

Böyle şâhlar varsa, sensin titreyen,
Çünkü onlar, kadri bilmez bil ki sen!

Bir fenâ söz eylesin gammaz olan,
Sende hizmetler olur zayi hemen!

3150. Öyle bir Şâh var, duyan, görmüş olan,
Her fesâtlik huzra gelsin mahv eden!

Hep fesatlar, orda me'yus olmada,
Hilekârlar duysa, zevk artırmada!

Şâhın onlar hep cefâdan söz eder,
Git! Kalem yazmış, çekilmiş şimdi der!

Hem kalem, artık kuruymuş söylemek,
Hem vefâ, olmaz, cefâ denktir demek!

Hem cefâmızdan, cefâ yazmış kalem,
Hem vefâyâ, hep vefâ yazmış kalem.

3155. Af ki var, takva da sunmuş, parlayış,
Nerde Hak'tan âr duyan bir anlayış?

Hırsızın af, cânı tek kurtarmadır,
Nerden olsun, haznedâr; olsun, vezîr?

Ey emin kalk! Dîne, Hakk'a uymuş er!
Gel, eminlikten olan sancağı ger!

Padişâhın oğlu, hâin olsa bir,
Sen görürsün, baş kesilmiş yerdedir.

Hem siyâh bir Hintli, sunmuşken vefâ,
Yükselir, ikbâlle bulmuştur sefâ!

3160. Kul nedir? Bir it, vefâ sunsun eğer,
Sâhibinden yüz rızâ bulmuştu yer!

Öyle görsün, öptü burnundan iti,
Aslan olsun, gör yapılmış hizmeti!

Yalnız hırsız olsa, kulluklar eden,
Doğruluk, varken cefâ, kökten söken!

Say Fuzeyl misli, gelip, yol kesse de,
On adam misli yücelmiş, tövbede;
Hem vefâ, sabr eyleyip sihr eyleyen,
Yüz kızartmışlar, Firavun'dan hemen.

3165. El, ayak kestirdiler suçsuz iken,
Benzemez, yüz yıl ibâdet eylesen!
Elli yıl, sensin ibâdet eyleyen,
Himmatinden, doğruluk gelmez neden?

BİR YOKSUL, HERAT'TA HORASAN
AMİD'İN SÜSLENMİŞ, BEZENMİŞ
KULLARINI GÖRDÜ. ARAP ATLARINA
BİNMIŞLER, ALTIN SIRMALI
ELBİSELER, KÜLÂHLAR GIYMIŞLER.
"BUNLAR HANGİ BEYLER, NERENİN
PADİŞÂHLARI?" DİYE SORDU. DEDİLER
Kİ: "BUNLAR BEY DEĞİL, KÖLE.
HORASAN AMİD'İNİN KÖLELERİ."

Hem Herat şehrinde, küstaktan biri,
Gördü, bir kul, hem de pek yüksek yeri.
Giysi atlas, belde altından kemer,
Gördü, yüz dönmüş semâya, şöyle der:
Der ki: "Rabbim sâde sen kul besleyen;
Kul gözetmek neydi, bundan bellesen!

3170. Kul nasıl beslendi, bir bak Ey Hüdâl
Öğren ondan, şâh nedim seçmişti yâl!"
Oysa çıplak hem de muhtâç bir kişi,
Hep soğuktan, titremek olmuş işi.
Kendisinden, hiç habersizken adam,
Böyle bir cüretle, söyler oldu tam;
Vardı ihsân bekleyen, bir i'timât,
Hem nedimdir, Hak ki vermiş mârifet.
Etse küstâhlık eğer, şâhın nedim,
Böyle bir hâl, hiç senet olmaz derîm.

3175. Hak kemerden önce, bel vermiş sana,
Tâç veren vardır, O, baş vermiş sana?

Âmidî, bir gün gelir suçlar da bak,
Bağlamış hiç durmadan hem, el, ayak.
Başlamış kullar için işkenceye,
Sâhibin sen hazneler göster diye.
Söyleyin siz sırrı, gerçekten bize,
Yoksa kestim dil, boğaz koymam size.
Ettirir işkenceler bir ay tamâm,
Gündüz, akşam geçti, işkenceyle tam.

3180. Sonra, yırtıp parçalarken onları,
Söyleyen hiç olmamıştır sırları.
Uykudayken, söylenilmiş gizliden,
"Gel de, kulluklar nedir, öğren ki sen!"
Ey Yûsuf'tan, postu yırtmak isteyen,
Parçalar kurt, sende post kalmaz hemen.
İşledin bir yıl ve sen giydin onu,
Neydi ektin, gel de biç, sen doğrunu!
Durmayıp gelmiş çatan, senden yine,
Gör, kalem yazmış da mânâ bil ki ne?

3185. Hiç değişmez hûy bizim, has söyleriz,
Hasta haslık, bedde bedlik var deriz!
Sen düşün yap! Bak, Süleymân'dır diri!
Şeytân olmuşsan çeker hep hançeri!
Kim melekmiş, hem kılıçlardan emin,
Korku duymazdır, Süleymân'dan hemin!
Gör Süleymân hışmı, şeytân üzre bil,
Bil ki zahmet yerde, göklerden değil.
Belle cebrî, boş inânçtır, pis huyu,
Sırrının sır, neyse öğren doğruyu!

3190. Cebrilik, tembelliğin olmuş mâlî,
Şimdi terk et, cân olan, cebr bilmeli.
Kendi kendin, sen ki en üstün sanan,
Neyse maşûk, koy ve âşık ol hemen!
Sende dil sessiz şu akşâmdan bile,
Hep ararsın müşterî sözden hele.

- Hepte onlar, sallayıp baş durdular,
Onların sevdâyla ömrün, târumâr!
Yok, hasetten kıvranış, dersin bana,
Hiçti kaybolmuş, haset etmez ona!
3195. Öğretilmez bil ki nâkesler hele;
Nakşı, kerpiç üzre çizmek nâfile!
Aşk ve bakman neyse, öğret kendine,
Böyle bir nakş çiz ki, mermer üstüne.
Sende nefsendir, vefâdan bir çırak,
Her ne var, boş ver ki, hep gitmişti bak!
Gayriler kılmaktasın sen bilgili,
Sende bedlik, sendedir cehlin yeli!
Hem gönül, bir kez ulaşsın cennete,
Korku yok artık, boşalmaktan öte!
3200. Emredip Hak şöyle der Peygambere:
“Daldığın ummân, tükenmez bir kere!”
Hem “susun” hem “dinleyin” söyler diye,
“Bağ susuzdur, hem telef etmek niye?”
Sözde son yoktur muhakkak, ey peder,
Son nedir gör! Söylenen sözler yeter!
Gayretim koymaz, önünde dursalar,
Âşık olmazdan gelip, bir gülseler!
Âşıkânın, hem keremkâr perdeden,
Arkasından nârâ atmış bil ki sen.
3205. Sen o gaybın âşığıysan, âşık ol,
Şimdi beş günlük âşıkısan, var mı yol?
Yer yutarlar hîlelerle, cezbeden,
Böyle yıllar görmedin, tek habbe sen!
Nerye dek, kesmektesin halkın yolu?
Sen ayaktan dertli, mutlanmak mı bu?
Hem sıhât varken, gelen dosttur sana,
Sade Hak'tır, sâde tek dost, baksana!
Diş ve göz, ağrırsa, tek iş, bil ki Hak!
Hak'tan ayrı, el tutan hiç yok ki bak!

3210. Hastalık, dert ânı neymiş, bir düşün,
Hem Eyâz ol, ibret al, ibret işin!
Postekin, dert ânı sunmuştur sana,
Hem Eyâz post saklamıştır, bak ona!

YİNE O KÂFİR CEBRİNİN KENDİSİNİ
İSLÂM'A DÂVET EDEN, CEBİR
İNÂNİŞİNİ BIRAKMAYA TEŞVİK EDİP
DURAN SÜNNİYE CEVÂP VERMESİ

- Hem de kâfir cebrî, vermiştir cevâp,
Müslümân mantık olur, ondan harâp!
Ben eğer dersem, suvaller neyse hep,
Cümle mânâlar biter, tutmaz hesâp.
Var mühim sözler, gerektir söylemek,
Anlayış artmış olur, söz söylesek!
3215. Öyle, azcık söyledik, ondan ki biz,
Az da, çokluktan taşır gerçekte iz!
Gör sürer tâ haşre dek, bitmez konu,
Cebrî, sünninin kader mevzûsunu!
Eylemezden, hasmı bir mağlûp ki sen,
Sen onun mezhep, deyip uymuş isen.
Kalsalar âciz cevâptan öyleler,
Başlar artık, eğri yoldan dönmeler.
Böyle lâzım, bakmış olsan sen gidiş,
Kandılar, essâh deliller, derken iş.

3220. Hasma insanlar cevâp vermezse tek,
Devlet, ikbâl görmemek, gelmiş demek!
Hem bu yetmişden de, geçkin ayrılık,
Tâ kıyâmet sürmesin, bitsin, yazıkl!
Çünkü dünyâmız karanlık, gayb yeri;
Gölge, düşmek üzre ister yerleri.
Hem sürer yetmiş iki, tâ mahşere,
Söz uzar, bid'at tükenmez bir kere.
Hem kilit, kıymet verir bir hazneye,
Yoksa birkaç has kilit, vursun niye?

3225. Yolda zorluk varsa, yüksek gâyeler,
Çok aşılmaz yer ve var yol kesmeler.
Kâbe'nin şân; çöl, sıcaklık hem Arap,
Hem uzun yol, yol kesendir ızdırâp!
Has gezişler, saklıyor çok zorluğu,
Mâniler çok, yolkesen, dikmiş tuğu.
Hem bu çift yol, baksa eller, zit gelir,
Hem gidenler, yolların hayrân olur.
Başka yoldan gitmişin, zıdlar hemen,
Kendinin yoldan da, memnûndur giden.
3230. Hem cevâp vermezse başlar kavgaya,
Hem kıyâmet vakti gelsin, böyle yâ!
Hem bilir üstâdımız derler cevâp,
Verseler onlar bulur gerçek sevâp!
Vesvesen var, ağzı bağlar âşikân,
Yoksa bağlanmaz ki vasvasat inân!
Âşık ol, yüzden güzel, dilberse şü;
Gez nehirlere, bul suyun gerçek kuşu!
Yüzsuyun dökmüş, sulardan fayda ne?
Anlayış silmiş akıldan, fayda ne?
3235. Hem akıldan, anlayışlardan öte,
Erdi aşk, parlakça birçok kıymetel
Allah'ım çok akl sunar, aklın ne ki?
Her sebep, gökler alır tedbîr peki!
Hem bulursun rızkı gör aklınla sen,
Hem, diğer aklın döşek, gökler denen!
Hakk'a âşıkısan oyuncaktır akıl,
On değil, artar akıl, yüzlerle bil!
Hem kadınlar, oynaşırken aklı ile!
Yûsuf'un aşktan da sarhoşlar hele!
3240. Akli baştan aldı ömrün sâkisi,
Doydular, gelmezdi hiç aklın sesi!
Yüz Yûsuf hiç, Hak güzellik asl ona,
Ey kadından adi, kurbân olsana!
İşte aşk kesmiş bu bahsi, cân olan,
Etme feryâd, aşktır ancak kurtaran!

Aşk yüzünden, söz girer hayretlere,
Mâcerâ naklinde güçsüz bir kere!
Bir cevâp vermek mi yeltenmişse de,
Korkuyor, bir inci dilden düşmede.

3245. Hep hayırdan örttü hiç açmaz dudak,
Şerre düşmek onda olmuş korku bak!
Söylemiş Peygamberin dost, söz hemen,
Hem Nebî elbette söz söyler iken.
Has Nebî'den, inci saçmak olsa var,
Bizden ister, yüz huzur, yüzler vakâr!
Hangi, bir baş üzre konsun, kuş hemen,
Uçmasın dersin ve başlar titremen!
Sen kıpırdanmaz, durursun var tasa,
İstedin olmuş o kuş hiç uçmasa.
3250. Hem nefes almaz ve öksürmez iken,
Uçmasın devlet kuşum, dersin hemen!
Tatlı, tatsız, söz desin insan sana,
Parmağın ağzında, "Sus!" dersin onal
Susturur, hayret o kuş, koymaz seni,
Örterek kap, kaynatır durmaz seni.

PADİŞÂHIN, EYÂZ'I SÖYLETMEK
ÜZERE MAHSÛS "BUNCA GÂMİ,
NEŞEYİ, CÂNSIZ BİR ŞEY OLAN
ÇARIKLA PÖSTEKİYE NEDEN
SÖYLERİN?" DİYE SORMASI

Şâh Eyaz der: "Hem çarık meylin neden?
Hem neden kaldın bir âşık, putla sen?
Söyle, Leylâ'dan geçen, Mecnûn musun?
Bir çarık olmuştu dîn, meftun musun?"

3255. Eskimiş bir çift çarık, say cân hemen,
Hep asıp durdun neden hücrende sen?
Eskimiş bir çift çarık, cânsız odur,
Tâze sırlar gizleyip durmaktadır.
Çölde mevcût bir çadır, bulmuş iken,
Sırdâş oldun, yerdeki çöplerle sen!

- Hem, çarık kalmış nasıl yârdan sana?
Sanki Yûsuf gömleğiymiş, baksana!"
- Sanki Nasranî, papaz duysun dedi,
Bir yılın suçtan, zinâdan söyledi.
3260. Hem keşiş affeylesin, gerçek gelir,
Af edilmiş, affı Allah'tan bilir.
Bilmemiştir suç, adâletten keşiş,
Aşk, inânc olmuş sihîr, pek güçlü iş!
Vehm ve dostluk, yüz Yûsuf etmiş îcât,
Sihri Hârût, Mârût, ilkin verdi tat.
Yâd ederken yâri, sûret çizmede,
Boşboğazlık üzre, fırsât vermede.
Sûretin önlerde yüz sır söylenir,
Sanki dosttan, dostu sırlar söylenir!
3265. Orda sûret, orda heykel yoktu yâ,
Hem duyulmuş yüz 'Elest' yüzler 'Belâ!'
Sanki gerçek gönlü yanmış bir ana,
Tâze ölmüş yavrunun kabrinde yâ!
Hem, gönülden söylemiş her sırrı o,
Sanki toprak olmamış bir cânlı o!
Sandı toprak cânlıdır, ölmek ki yok,
Hem yığın göz, hem kulak saklardı çok!
Toprağın her zerre feryâttan duyar,
Coşkudan anlar, işitmiştir sayar.
3270. Hep işitmiş saymışız biz toprağı,
Sihre elvermiş meğher aşkın çağı!
Yüz sürer hep, tâze kabrin üstüne,
Durmadan yaşlar gelip akmış yine.
Oğlu gerçekten, hayat sürmüş iken,
Cânının cân üzre, yüz sürmez neden?
Hem ölümden geçse birkaç gün bile,
Aşkı dönüş, durmayıp sâkin hele.
Ölmüşün aşk, sürmez elbet sonsuza,
Câna cân sunmuş bulunsun aşk size!
3275. Dert azalsın, girdi artık uykuya,
Çünkü cânsız, cânsız ister doğmaya.

- Çünkü aşk, efsûnu çalmış gitmede,
Sâde kül kalmış, âteş sönmüşse de!
- Bir civân hem, aynada görmüşse ne,
İhtiyâr kerpiçte görmüşür yine!
Pîr olan aşkın senin, ak saç değil;
Pîr, ümitsiz çokça el tutmuştu bill!
Ayrılık var, aşksa, sûretler dizer,
Bir kavuşsun, sûretin kalmaz ki yer!
3280. Hem akıl, hem sarhoşun her aslı ben,
Sûretin haslıkta, bizden akseden!
Perdeler kaldırdık artık, şimdi biz,
Hem güzellik neyse, sunduk şüphesiz.
Bunca uğraştın benim aksimle sen,
Şimdi zâtın, perdesiz kuvvet denen!
Burda cezbem, bir akar olsun bu yâ,
Hiç keşişten yok görünmek ortada.
Perdenin ardında hep af istenir,
Lûtfu Hak hükmüyle elbet gizlenir!
3285. Aksa taştan çeşme, artık taş mı var;
Hem de, taş, akmakla yitmiş âşikâr!
Kim görür görsün, bu artık taş değil,
Orda akmak üzre çıkmış, inci bill!
Kâse say sen, gördüğün her sûreti,
Hak ne dökmüş, gösterir âkibeti.

MECNÛN'UN AKRÂBASININ "LEYLÂ O
KADAR GÜZEL DEĞİL, ŞEHİRİMİZDE
ÇOK GÜZEL VAR. BİR İKİSİNİ
GÖSTEREYİM, BİRİNİ SEÇ DE KURTUL,
BİZ DE KURTULALIM" DEMESİ VE
MECNÛN'UN O'NA CEVÂBİ

Cehl edip der Kays'a, ahmak kimseler,
"Leylâ'nın yok, pek güzellik" derdiler;
Ondan üstün, gösterip dilberleri,
Var bu şehrin, böyle yüz bin dilberi.

3290. Der ki: "Sûret, kâse, haslık, bil ki mey;
Sûretinden, Hak şarâp sunmakta hey!
Kâsesinden, sirke vermiş olsa da,
Aşkı gelmiş, gör kulaktan tutmada!
Testisinden zehr verir, isterse bal,
Bundan ondan gözlenen, Hak'tandı hâl!
Testi gördün, oysa görmesin şarâp,
Doğru görmüş göz görür, vardır sevâp.
Bakmaz ehli hâlden ayrık, kimseye,
Hisma vermiştir nişân, alsın diye.
3295. Hem şarâp görmez, liyâkatsizce er,
Zarfla gizler, bir çadır olmuş meğer!
Hem deniz olmuş çadır, kazlar yaşar,
Orda kuzgunlar, için ölmek ki var!
Var yılanlar, hep gıdâ olmuş zehir,
Başka fertler üzre dert, ölmek verir.
Nimetin, her mihnetindir sûreti,
Sen cehennem bil, benim bil cenneti!
Her yenen, hem yenmeyen, her neyse var,
Hiç görünmez, hem gıdâ, hem zehr sunar.
3300. Her cisim bir kâse, sen say testi o,
Var gıdâ, var kalp yakan, zehriydi bu!
Kâse gördün, oysa gizlenmiş gıdâ,
Kâsenin evsâf, yemişken ortada!
Yûsuf'un, hoş bir kadehtir sûreti,
Onda Yakup, yüz kadeh içmiş idi.
Bir zehirdir su, içen kardeşlere,
Arttı bundan daldılar hep kinlere.
Bak Züleyha, yer iken ondan şeker,
Aşkla yutmuş, başka bir afyon meğer!
3305. Hem o dilber aldı hastan bir gıdâ,
Hep Yûsuf'tan, Yâkûb'un yok lokmada!
Türlü türlü şerbeti var, testi tek;
Şüphe yoktur, rızkımız gaybdan demek!
Mey gayıpten, testinin yerdir cihân;
Testi âş'kâr, şimdi artık, mey nihân!
- Gizlidir gözden bu hâl, nâmahreme,
Hep açıktır, cümleten mahremlere!
Yâ İlâhî! Gözlerim sarhoş meğer!
Yük ağır, beller bükük, ver affa yer!
3310. Gizli Rabbim, var cihan doldun yâ sen,
Şark ve garp nûrlar nedir, üstün yâ sen!
Öyle sırsın, sen bilip fâş eyleyen,
Bir fecirsin, hislerin kaynaқта sen!
Zâtı gizlenmiş, duyulmuş ihsânı,
Sensin ırmak, biz değirmenken, hani?
Sen ki yelsin, bizler ancak toz gibi,
Gizlenir yel, toz belirmiş, öyle ki.
Sen bahârsın, bahçeyiz biz, yemyeşil,
Hem o gizlenmiş ve ihsân belli bil!
3315. Sen ki cânsın, bizler ancak el, ayak,
Elde her şey, kıprayışlar cânla bak!
Sen akılsın, bizler ancak dil hele,
Hep akıl, söz,söyletiş vermiş dile.
Sen sevinçsen, bizler ancak bir gülüş,
Gör sevinçten, neş'e olmuş bizde iş!
Bizde hep hâller tanıklık etmede,
Hakk'a, gerçekten tanıklık vermede!
Hem değirmen, gamlı taşlar dönmede,
Suyla mutlak, bir tanıklık vermede!
3320. Her düşüncemden öte, Hak bir kere,
Fikrimiz hiç, kül saçın siz bizlere!
Kul sabırsızdır, güzel tasvîr eder,
Hem, ayakaltında sermiş cân, gider!
Bir çoban dönmüş de der: "Gel, Ey Hüdâl
Gel! Seven bir tek çoban var ortada!
Gel ki ben, bitler kırıp, diksem çarık,
Der etek diksem, öpüp alsam azık."
Kimse, aşk uğrunda olmaz denk ona,
Hakk'ı zikir neymiş, o bilmez, baksana!
3325. Aşkı, gökler üzre kurmuşken çadır,
Cân köpek, çadırında it durmaktadır.

Hakk'a aşkın, çoştu umân, görsene,
Gönle vurmuş, hem kulak duymuş yine!

"CUHA'NIN ÇARŞAF GIYİP KADINLAR
ARASINA KARIŞIP VÂİZ DİNLEMESİ,
BİR KADININ ONU TANIMASI VE
BAĞIRMASI"

Sözde üstün bir va'iz, va'z eyliyor,
Minberin dipler, kadın, er dinliyor!

Cuha, çarşaflandı örterken yüzü,
Hiç tanınmaz, kimsenin görmez gözü.

Va'za sormuş bir kadın, sesiz birâz,
Hem kasıktan kıl, bozar mıymış namâz?

3330. Der vâiz: "Elbet uzun olmuşsa kıl,
Böyle kılmışsak namâz, mekrûhtu bil.

Yâ hamamlık ot yâhût bir ustura,
Vurma lâzım, hem namaz almaz yara!"

Der kadın: "Bilsek uzanmak haddi ne?
Nerye dek bilsek, namâz olmaz yine!"

Der vâiz: "Hem arpanın boy ölçüsü,
Hem tıraş etmek ve farzdır doğrusu!"

Der Cuha: "Kız kardeşim gel, şimdi sen,
Bende kıllar öyle mi, gel bak hemen?"

3335. Hak için bak, el vurup gel, yokla sen,
Şimdi mekrûh muydu artık, söyle sen?

Hem kadın, sokmuştu şalvardan içe,
Âletinden tuttu eller, öylece.

Hem çıkarmış oldu yüksek bir sedâ,
Der ki va'iz: "Sözde te'sîr ortada!"

"Gönle te'sîr etmemiş" söyler Cuha,
Elde te'sîr yoksa, vay yoktur daha!

Te'sîr etmiş az, sihîrbâz gönlüne,
Hem asâ, hem birdir eler hep yine.

3340. İhtiyârdan alsa ya, şâh bastonu,
İncinir hem el, ayak, evvâh sonu!

Nârâlar çıkmış olurken göklere,
El kesilsin, yok zarar hiç bizlere.

Bilmişiz biz, sâde tenden gelmedik,
Ten kesilsin, Hak'ta dirlik eyledik.

Zâtı bilmişten olan, ey mutlu er,
Kurdu ölmez, çok saray, çok bahçeler.

Der ceviz, dersen üzüm ağlar çocuk,
Erginin, nerden üzüm olsun ufuk?

3345. Gönle tendir, ten ceviz, tendir üzüm;
Hem çocuk, nerden büyük olsun, gözüm?

Perdenin ardında kim olmuş çocuk,
Er odur, vehm, şüpheler olmaz ufuk.

Hem sakal, erlikte, erkeklik değil,
Gör keçin, dolmuş sakal, erkek değil.

Olsa rehber var keçin, uymak azâb,
Hep çeker, uymuş için yöndür kasâp.

"Ben ekâbir" söyleyip, eller sakal,
Öncüsün, önden giden; ölmek, vebâl!

3350. Kalk uyan! Vazgeç sakal, at kılları;
Haydi, terk et, durmadan, sen onları!

Ol ki âşıklar için sen, gülsuyu,
Gülbağından rehber ol, sun doğruyu!

İtrî gül neymiş ki? Gör aklın nefes;
Sermediyet mülkünün rehber, o ses!

PADİŞÂHIN EYAZ'A "ÇARİK VE POST
HİKÂYENİ AÇIKÇA SÖYLE, YOLDAŞLARIN
BİLGİLENSİNLER. ÇÜNKÜ DİN
ÖĞÜTTEN İBÂRETTİR" DEMESİ

Sırrı neymiş, gel çarıktan söyle sen,
Hem nedir hürmet, niyâzlar eylemen?

Söyle duysun, Sungur, artık Bekbarut,
Sırrının sır neyse, bilsinler işit!

3355. Ey Eyaz, kulluk ki senden buldu nûr,
Yükselip yerden, semâyâya, doldu nûr!

Senle hürler, kulluğun hasrettiler;
Buldu cân kulluk, senin elden meğer!
Mü'min oymuş, her ne var, ondan yana,
Cümle kâfirler, haset etmiş ona.

BAYEZİD ZAMÂNINDA BİR KÂFİR
"MÜSLÜMÂN OLSANA!" DEDİKLERİ
ZAMÂN KÂFİRİN ONLARA CEVÂBİ

Bâyezid vaktinde kâfir bir ere,
Kutlu bir mü'min demiştir, bir kere.
"Müslümân olsan ve artık, öyle ki,
Kurtuluş hem mutluluk bulmak ne ki?"

3360. "Müslümânlık, Bâyezid'in benzeri,
Âlemin olmuş odur tek önderi.
Bende takat yok, çalışsam onca ben,
Gayretimden oydu çok üstün gelen.
Hiç inânmam, dîn denen inkarsa ben,
Hep inândım, onda has imana ben!
Ben, inândım hep, o herkesten yüce,
Pek lâtif, pek nûrlu, hepten güçlüce!
Gizli iman etmişim imanına,
Ağzımız, muhkem mühürlüyken ona!

3365. Kimseler, siz benzer iman eylese,
Hep kesilmiş, meylim ondan neylese!
Yüz meyil, imân için bulmuş olan,
Sizde görsün, pek soğur artık o ân!
Sizde iman, mânâsız bir tek isim,
Çölde kurtulmak, nasıl mümkün derim?
Sizde iman gözleyen, dinden soğur,
Kim bakar ondan inânc gitmiş olur!"

ÇİRKİN SESLİ MÜEZZİNİN KÂFİR
ÜLKESİNDE EZÂN OKUMASI VE BİR
KÂFİRİN ONA ARMAĞAN VERMESİ

Bir müezzin vardı pek çirkin sedâ,
Kâfirin devlet, ezân eyler nidâ!

3370. "Sesli sunmuşsan ezân, çok fitne var,
Sen okursan, bil ki düşmânlik azar!"
Çok inât etmiş, okur durmaz ezân,
Kâfirin yurdunda ses vermiş o ân.
Korktu herkes, yükselir bir fitneden,
Bir de kâfir geldi, esvâplar ilen!
Elde helvâ, hem de mum, çok elbise,
Armağan vermek dilermiş, pis sese!
"Söyleyin sizler müezzin hanginiz?
Bir ezân, sunmuş ferâhlik üzere iz!"

3375. Derdiler: "Vermez rahât çirkin sesi,"
"Her taraftan dolmuş ezânın cümlesi.
Bir kızım var, pek güzel, endâm yüce,
Müslümân olmak diler, pek güçlüce.
Böyle sevdâ, hiç akıldan çıkmıyor,
Bunca insanlar, nasihat eyliyor;
Yerleşik gönlünde, iman aşkı var,
Öd-ağaç olmuş içim, yangın dolar!
Yönlenir imâna hem, gördükçe ben,
Hep çekerdim dert, azâp, işkenceden.

3380. İşte birden, çâresiz kalmış o ân,
Hem müezzin başlamış derken ezân.
Der kızım: "Bilmem nedir çirkin sedâ?
Duyduğum ses, kalbe bedlik sunmada.
Geçti ömrüm hep manastır, havrada
Böyle pis ses doymamıştım ortada!"
Der: "Ezândır duyduğum," kız kardeşi,
"Hem ibâdet üzre dâvettir işi."
Hem inânmaz, sordu ,durmuş herkese,
Sordu durdu tastik etmiş herkese.

3385. Hem inânmış, hem sararmış yüz ki hem,
Müslümânlıktan soğur olmuş bu dem!
Ben de kurtuldum azâbtan öylece,
Bir rahat yattım muhakkak ben gece.
Ben o sestem, çok rahat ettim yine,
Armağan vermem gerek müezzine!

- Armağandır, gel kabûl et, sen bunu,
Dert azalttın, tuttun elden, al şunu!
Şimdi ettin, öyle bir ihsân ki sen,
Ben azâdsız kul olurdu, istesen!
3390. Ben ki, zenginlikte tek olsam eğer,
Doldururdum ağza dek, altın meğer!"
İşte iman, sizde riyâ, belle sen,
Bir ezân olmuş olur, bir yolkesen!
Bâyezid, imanı hak, gerçek meğer!
Kalpte, ondan bitmeyen, hasret gezer!
Bir kadın merkep aşarken gördü de,
"Siz bakın erkek nasılmışdır" derdi del!"
"Buysa çiftleşmek, bizim erkek olan,
Rahme abdest bozdular, sen öyle san!"
3395. Bâyezid vermişti, iman hükmünü,
Aslan olmuş, âferîn dolmuş ünü!
Katresinden, katre düşşün deryada,
Bil ki ummân, katreden, gark olma.
Zerresinden, düşse âteş ormana,
Cümle orman yandı, küldür baksana.
Padişâh gönlündesin, sen bir hayâl,
Harpte düşmân üzre, yüklermiş vebâl!
Parlayan yıldız Muhammed vechede,
Cuhud'un gevher de, sönmüş gitmede.
3400. Kim de iman var olur, bulmuş amân;
Kâfirin küfr oldu çift kat, yok gümân!
Önceden pek has küfürler, şimdi yok,
Müslümânlık tuttu yer, korkuysa çok!
Hîleden katsak sular, bizler yağa,
Lâyık olmaz, böyle örnek almağa.
Zerre, cinsinden kopan bir parça bil,
Zerre taksîmsiz güneş, olsun nasıl?
Zerre derken, gizli maksat var dedik,
Sen, deniz olmuş değilsen, bir köpük.
3405. Şeyhinin iman güneş, parlak özü,
Gösterir olsun cânım, şarktan yüzü.

- Cümle alçak haps olur, baştan sona,
Cümle yüksekler, yeşil cennet ona.
Onda cân hep parlayan nûrlar taşır,
Buysa, hakîr toprak olmuş tenleşir.
Çok şaşırđım, bilmedim ben neydi o,
Söyle neymiş, ben de müşkil, işte bul!
Buysa kardeş, söyle artık neydi sen,
Kalmışım bir bak ki müşküllerle ben!
3410. Hem bu olmuş olsa, gökler gark eden,
Hem bu çiftin hangisi? Gel, söyle sen!

BİR KADININ KOCASINA "ETİ KEDİ
YEDİ" DEMESİ. KOCASININ DA KEDİYİ
TARTMASI! KEDİNİN YARIM BATMAN
GELMESİ VE "A KADIN, KEDİ BUYSA,
ET NEREDE, ET BUYSA, KEDİ
NEREDE?" DİYE SORMASI!

- Vardı bir ferdin ki, bir haylaz karı,
Hîlebâz, hem yolkesen, tınmaz karı.
Her ne almış olsa, kalmaz ortada,
Erkeğinden itiraz olmazdı da!
Bir konuk gelmiş, adam almıştı et,
Çekti zahmet, çekti birçok müşkülât.
Hem kebâp etmiş kadın, içmiş şarâp,
Bey sorar sormaz, verir olmaz cevâp.
3415. Der adam: "Et, sofraya yok hiç ortada,
Lâyık olmuş şimdi sofraya kurma da!"
Der kadın: "Kurnaz kedim, yutmuş eti,
Git de tekrârdan birâzcık al!" dedi.
Der ki: "Sen git bir terâzi bul bana,
Tartayım, geçsem ki, şüphemden yana!"
Tarttı gelmiş hem yarım batman kedi,
"Et yarım batmandı avrat, bil" dedi!
Et yarım batman, bir azcık üstü var,
Bak tekir gelmiş yarım batman kadar.

3420. Hem kedim burdaysa, etler nerdedir?
Etse elbet, yok kedim, sen bul getir!

Bâyezid bu olsa elbet, rûh nedir?
Rûh denen bunlarsa, şeklen kimledir?

Düşmüşüm hayrette, hayret üzre yâr,
Böyle iş; sen, benle olmaz âşikâr!”

Çift odur, aslen ekilmiş tânedir,
Hem sanan, çöp hep teferruat gelir!

Zıdı gizler, Hak elinden hikmeti,
Ey kasap, gerdanla bir oyluk eti!

3425. Rûh kalıpsız, anla ki iş işlemez,
Ten de rûhsuz, dondu, bir cân istemez!

Ten ki meydân üzre, cânlar gizlidir,
Hep sebepler, işbu çift şeyken gelir.

Toprak atsan bir başa, yarmaz başı,
Hem su atsan, bil ki sen, kırmaz başı.

Mutlaka baş yarma arzûn, var iken,
Suyla toprak neyse, birlik kar hemen!

Baş yarılınsın, gitti su hep aslına,
Döndü, toprak, yer olur toprak ona.

3430. Zıddı birleştirmenin, Hak hikmeti,
Kim niyâz, kimdir inât, bilsek dedi!

Sonra birçok birleşim var, gel de bak,
Görmemiş göz, duymamıştır bir kulak!

Duysa haslıklar kulak, kalmaz kulak,
Duymuş olsun, sözde kalmaz kavramak!

Bir güneş görmüşse kar, buz burda da,
Kar ve buzluk, kalmaz artık ortada!

Hep erir kalmaz, damarlar su dolar,
Hem hava lûtfuyle Davut zırh yapar.

3435. Sen su versen cânâ bir dermân olur,
Gelmesinden her ağaç, devlet bulur!

Kaldı buz hayretle, donmuş söyledi,
“Ey ağaç, sen vurma el, artık” dedi.

Hiç de uzlaşmaz olur, donmuş o tam,
Hırsının ardında, yol almış adam.

Buzda yok olmaz, ciğerler tâze bil;
Hem yeşillik üzre şâh, olmuş değil!
Ey Eyaz, elbet senin yıldız yüce,
Hem durak olmaz ki, her burç öylece.

3440. Hiç beğenmez, her vefâlar himmetin,
Sâf bulup, sâflık ne var seçmiş kesin!

BEY KÖLESİNE “GİT, ŞARÂP GETİR”
DEDİ. KÖLE ŞARÂP GETİRİRKEN
DOĞRULUĞU EMREDEDEN BİR ZÂHİDİN
BİR TAŞLA TESTİYİ KIRMASI. BEY’İN
DUYUP ZÂHİDİ EDEP VERMEYE
GİTMESİ

Vardı bir bey, hem şarâptan hoşlanan,
Yoksulun, sarhoşların sığınak olan.

Âdli pek bol, kolluyor her yoksulu,
Altın, elmâslar sunan, deryâydı bu.

Erlerin şâh, mü’minin tek âmiri,
Yol bilir, sırdâş bilir, dostluk eri!

Devri, Îsâ’nın Meşh’in devridir,
Halkı incitmez o bey, kadrin bilir.

3445. Ânsızın gelmiş misâfir bir gece,
Hem gelen, hûydan güzelmüş, öylece!

Hem şarâp içmek dilerler, neş’eden,
Hem şarâp dersek, helâllik, var iken.

Hem şarâp az “git de al” der “ey köle;”
“Testi doldur, al da gel sen, bir hele.

Bir keşiş satmaktadır, en has şarâp,
Al getir, gamlar tükensin, bitsin hep.”

Rûhbanın, görsen, şarâbın katresi,
Bin fiçiymiş bin küp olmuş gölgesi.

3450. Var şarâbın gizli, kalmış has maya,
Lâyık âbâ altı, sultân olmaya!

Parçalanmış hırka görsen, bak ki az,
İçte altın var, siyâhlık var birâz.

- İsli lâ'l gizlendi kem gözden kesin,
Gaye, bedlerden de bir el deymesin!
Hazne, gevher, saklanılmaz hânede,
Saklanır, çökmüş, yıkık vîrânedel
Âdem'in varlık gömük vîrâneye,
Şeytânın, kör göz, gelip görmez diye!
3455. Baktı şeytân gizliden hep toprağa,
"Engelim" der, sanki toprak bakmağal
Kul ki, almış oldu bir çift kûzeyi,
Tek manastırmış onun yönlendiği.
Verdi altın, aldı altın bir şarâp,
Taş verip, gevher alır olmuştu hep.
Döndürür, girsin şarâp şâh beynine,
Tâc koyar sâkiye, ikrâmdan yine.
Hem şarâptır, fitne dökmüş ortaya,
Kul ve şâhlar, başlar ondan kavgaya.
3460. Hep erir kalmaz kemikler, cân olur,
Taht ve tomruk onda bir denklik bulur.
Hem ayıkken kulla, şâh, su, yağ de sen,
Mest olur olmaz, olurlar cân hemen.
Oldular keşkek erirler, fark da yok,
Burya ermiş, bilmemiş farkıysa çok.
Böyle baştan, bir şarâp almış köle,
Hem güzel bey üzre, düşmüştür yola.
Yolda gâm görmüş, belâ çekmiş köle,
Öfke dolmuş bir zâhid, çıkmış yola.
3465. Gönlünün âteşle, ten yakmıştı o,
Kalpte Hak'tan gayri şey, silmişti o,
Çâresiz mihnet desen, hep uğrağı,
Sanki dağlar üzre, yığmıştır dağı.
Durmadan eyler savaş, gönlünde o,
Gündüz, akşâm, iş riyâzet, dopdolu!
Bunca yıl kan, toprağa batmıştı o,
Geç vakit, birden köle görmüştü o.
Der ki zâhit: "Söyle sen testinde ne?"
Der ki mey gitmiş olur bilsek kime?"

3470. Has beyindir, söyleyip durmuş köle,
Der ki zâhit: "Hak amel yok bak hele.
Hakk'ı ister kimsenin mestlik neden?
Şeytânın mey, akli almış bil ki sen!
Hem de meysiz, tam dağılmış aklınız,
Akla, gel sen, çok akil kat, bul ki hız!
Sarhoş olmuşken akıl, ahvâle bak,
Sanki sarhoş kuş ve tutmuş bir tuzâk!"

ZİYÂ-İ DALK'IN BOYU ÇOK UZUNDU.
KARDEŞİ ŞEYH-İ İSLÂM TÂCI BELH'İSE
GAYET KISAYDI. ŞEYH-İ İSLÂM,
KARDEŞİNDEN PEK UTANIRDI. ZİYÂ,
BİR GÜN KARDEŞİNİN DERSİNE GELDİ.
BELH'İN BÜTÜN İLERİ GELENLERİ
ORADAYDI. ZİYÂ, SAYGI GÖSTERİP
YERİNE GEÇTİ. ŞEYH-İ İSLÂM, ONA
ŞÖYLE BİR YARI KALKTI. BUNUN
UZERİNE ZİYÂ, "EVET" DEDİ, "ÇOK
UZUN BOYLUSUN, BOYUNDAN BİR
PARÇACIK ÇAL!"

Bak Ziyâ-i Dalk, güzel söyler kişi,
Şeyh-i İslâm, Tâc-ı Belh'miş, kardeşi!

3475. Tâc-ı Belh, boydan muhakkak pek kısa,
Âdetâ Belh, benzer ancak bir kuşa.
Gerçi bilgin, fazlı yüksek bir adam,
Bak Ziya, söz üzre ondan üsttü tam.
Pek kısıyken, hem Ziyâ'nın çok boyu,
Şeyhülislâm, nâzlı, kibr dolmuş hûyu.
Hem o kardeşten, bu yüzden âr eder,
Hem Ziyâ va'zen, mükemmelmüş meğeri!
Geldi Ziyâ hem de, bir meclis günü,
Orda âlim, bir kadı, yaygın ünü!
3480. Şeyhülislâm, söyle kibren vesselâm,
Kalktı azcık, hem oturmuş oldu tam.
Hem alınmıştır Ziyâ der: "Bak boya,
Selvi boydan çal ve dök az ortaya!"

Nerde aklın, nerde fikrin, ey adam?
Nerde mey içmek? İlimler hasmı tam!

Yüz güzel, bârî çivit sür az hele,
Sürse Habeş, pek gülünç olmuş bile.

Sende nûr hem, nerde, ey azgın olan?
Sen karanlık talibi, mestsin inân!

3485. Bil ki gündüzler ararlar, gölgeden,
Hem bulut, akşam ararsın, gölge sen.

Mey helâl olmuş, rızık derken avâm,
Sevgi ister kimsenin, olmuş harâm.

Âşığın olmuş şarâp, gönlün kanı,
Göz desen gözler konak, gözler onu.

Çölde mecburdur âkil rehberliği,
Korku tutmuş, hep yitirmiş gerçeği.

Sen ki, rehberler gözetlersen hele,
Yol yitik, kervân, helâk olmuş bile!

3490. Arpadan ekmek harâm, gerçek ile!
Nefse sen sun, bir kepek ekmek hele.

Hak yolun düşmân görürsen, tut ki hor,
Hırsız as, minber üzre, verme yer.

Hırsızın ellerde ip kes, geç hemen,
Kesmeden âciz isen, gel bağla sen.

Bağlamazsan, sen de el bağlar durur,
El ayaklar kırmasan, kırmış odur.

Sen ki, düşmân var, sunarsın mey, şeker,
Gel ye derken, sen de toprak, zehri ver!"

3495. Gayretinden, attı bir taş testiye,
Kaçtı zâhitten köle, kırdın diye.

Vardı bey, der: "Nerdedir mey ey köle,"
Mâcerâ neymiş anlatır olmuş hele.

BEYİN ÖFKELENEREK ZÂHİDİ
TARTAKLAMAK İÇİN ŞİDDETLE GİTMESİ

Doğrulup yerden, olup âteş emir,
"Gel de göster, zâhidin ev nerdedir?"

Ben ağır güzümle, ezsem onda baş,
Kahpenin oğlun, edeydim hurdahaş!
Doğru yol bilmez, köpekliktendi bu,
Şöhretin âşiktir ancak, dendi bu!

3500. Bir yobazlık, mevki bulmak istiyor,
Buldu fırsat "burdayım bir ben" diyor.

Görse insan, dalkavukluktur işi,
Tek hüner olmuş, bilinmez geçmişi.

Fitne çıksın istemem, mutlak deli,
Bir öküzlük kamçı haktır, bilmeli

Vur ki, aklından, o şeytân çıksa tek,
Dürtüsüz, merkep güder olmaz demek!"

Bey topuz almış ve fırlarken ele,
Azda sarhoş, erdi hem zâhid gile.

3505. Hırsla gelmiştir zâhid öldürmeye,
Başlamış zâhitte, yüz örtünmeye.

Yün bükenden kalma, yün örtünmede,
Bey neler söyler, bütünden bilmede!

İnsanın, tam, yüzde çirkin hâlini,
Ayna söyler, anca sert ahvâlini.

Sert çelikten, yüz gerektir söylesin,
Sende yüz sert, pek de çirkindir desin!

DALKAK'IN SEYYİD ŞÂH-I TİRMİZİ'Yİ
MÂT ETMESİ

Padişâh, Dalkak'la satranç oynadı,
Kızdı şâh, Dalkak'ı şâh mat eyledi.

3510. Şâh yedirmez kibre, tû, Allah! diye,
Taşla tek tek attı vurmuş kelleye.

"İşte al, elbet şâhın bu, kaltaban, "
"El amân" der, hem de Dalkak sabr ilen.

Mât olur şâh, "tâzeden bir oyna" der,
Sanki tam kış, çıplacık titrer meğer.

Bir oyun oynandı tekrâr, mattı şâh,
"Tuh be, Allah," denme olmazmış izah;

- Kaçtı Dalkak, hem sığınmış bir yere,
Bir kilim var, alta girmiş bir kere.
3515. Çul ve yastık altıdır girmiş o ân,
Anca satranç, vurmada, bulmuş amân.
Der ki şâh: "Hey neyledin, nettin de sen?"
"Şâhim Allah müstahak versin!" demen.
Öfke dolmuş şâh içindir, böyle yer,
Anca burdan, bir cevâp mümkün meğer.
"Şâh oyundan, bense, şâhin taşla mat,
Ben derim, Hak müstahâk versin de tat!"
Doldu etrâf, "siz tutun, koyman yolu, "
Bey sesinden cümle etrâf dopdolu!
3520. Sağ ve soldan çıktı halk, derler hemen;
"Ey âzîz artık gerekir, el amân!"
"Onda var olsun beyin, durmuş gibi,
Akli azdır bir çocuk olmuş gibi!
Hem de zâhit ihtiyâr, elbet zayıf,
Böyle hâlden, fayda bulmazmış hayıf!
Çekti zahmet, hazne, yârdan bulmamış,
İşlemiş çok oysa bir kâr almamış!
Yâ o iş, artık onun has iş değil,
Yâ mükâfat vakti, ermez oldu bill!
3525. Yâ onun gayret, çifitlik gayreti,
Yâ mükâfatın, uzaktır saati!
Hem musibet, dert desen, yetmiş ona,
Kanlı va'din içre yalnız, baksana!
Göz, ağırılmış, hem çekilmiş bir yere,
Ekşi yüzdür, surat asmış bir kere.
Hem hekim yok, baksın ağırık gözlere,
Hem akıl yok, yapsa dermân, bir kere.
Zâna uymuş, hep kalır gayretle de,
İşlerim düzgünleşir, beklese de.
3530. Tuttuğun yol, hem de vuslat, çok uzak,
Onda maksat, tek reis olmakı bak!

- Kismetim derken, didişmiş her zamân,
Kismetim derken, benim zahmet olan.
Ânlarım uçmuş, meğer geçmez ele,
"Kol, kanat kırdındı" harptir baht ile.
Kim ki rengin, ıtrının, tutsak ise,
Zâhid olsun, hûy düzelmez neylese!
Çıkmasın insan, daralmış sahadan,
Yok, düzelmek, hem ferâhlık yok inân!
3535. Zâhit olsun, kendini bulmazlara,
Vermek olmazmış bıçak, hem ustural!
Darlığından ermemişken gâyeye,
Dertle saplarlar bıçak işkembeye!

CEBRÂİL'İN GECİKMESİ YÜZÜNDEN
HZ. MUHAMMED MUSTAFÂ'NIN
KENDİSİNİ HIRA DAĞI'NDAN ATMAYA
KALKIŞMASI. CEBRÂİL ALEYHİSSELÂM'IN
GÖRÜNÜP "KENDİNİ ATMA... SENİN
ÖNÜNDE NİCE DEVLETLER VAR"
DEMESİ

- Mustafâ'ya gelse hicrân âteşi,
Dağdan atmaklık, düşünmekmiş işi.
Cebrâil der: "Yapma sen hiç böyle hâl,
Emr-i Kün'den, onca devlettir visâl!"
Mustafâ bulmuş sükûnet vazgeçer,
Ayrılık birden, gelip çatsın eğer.
3540. Şimdi tekrâr ayrılık zorlar hani,
Oysa ister, dağdan atmak kendini.
Cebrâil, durmaz gelir tekrâr ona;
"Yapma emsalsiz olan!" der baksana!
Böyledir hep, hem hicâp, hem keşfe dek,
İnciler koynunda bulmuş oldu tek.
Halkı, çekmiş öldüren mihnet kesin,
Ayrılık derdiyle bilmem, neylesin?
Halk, fedâkâr kimseden hayrettedir,
Hem fedâkârlıkta, bir hûy üzredir.

3545. "Mutludur bunlar benim dostum" diyen,
Ten nedir, hepten fedâ etmiş giden.
Herkes olmuş başka bir fennin fedâ,
Ömrü sarf etmiş, ömür yok ortada!
Şarktan olsun, garptan olsun ölmede,
Hem ne âşık var, ne mâşûk kalmada!
Hakk'a âşık, böyle cân etmiş fedâ,
Ölmesinden, yüz hayât, var olmada!
Aşk da, maşûkluk da gitsin sonsuza,
Cümle âlemlerde, şan versin size!
3560. Kahr okum koymaz kanat, elbet kırar,
Arda kalsın, kol, kanat hep parçalar.
Hem kaçıp sert taşlar içre görse ne,
Hem tutar ordan çekerdim ben yine.
Ben ki vursam bir kılıçlık darbeyi,
Kaltabanlar almış olsun hisseyi.
Durmayıp satsın yobazlık, hem bize,
Ben cezâ versem, çıkar olsun yüze!"
Öfkelenmiş, olmuş elbet kan döken,
Püskürür, ağzında odlar, yükselen!

3550. Ey büyükler, rahm edin âşıklara,
Hem helâk olmak, devamdır onlara.
Ey beyim, affet onun, her neyse suç,
Onda dert çok, onda, bedbahtlık sonuç!
Tâ ki Allah, sende suç af eylesin;
Sende mevcût suç nedir, silsin kesin!
Gafletinden, sen de kırdın testiler,
Sen de, pek çok, affi isterdin meğer!
Affedip sen, orda ol bir affa yâr,
Kıl bulur bulmaz kader, tam kırk yarar!

BEYİN ŞEFÂATÇİLERE VE KOMŞULARA
"NEDEN KÜSTÂHLIK EDİP TESTİYİ
KIRDI BEN BU YÜZDEN ŞEFÂATİ
KABUL EDEMEM, ONA CEZÂ VERMEYE
YEMİN ETTİM" DEMESİ

3555. Der ki bey: "Hem kimdi testi taşıyan,
Taş atıp hem, testimi kırmış olan?
Etrâfımdan, erkek aslan ürkerek,
Yüz çekingenlikle geçmiş, öylecek.
Hem neden incitti, kalben bendemi,
Biz konuk huzrunda mahcûp, öyle mi?
Hem kanından üsttü mey, hep döktü o,
Bir kadın, olmuş ve ürküp kaçtı o!
Öyle farzet, olmuş olsan kuş bile,
Cânı benden kurtarır olmaz hele.

ZÂHİDİN KOMŞULARININ
BEYİN ELLERİNDEN ÖPEREK İKİNCİ
KERE ŞEFÂAT ETMELERİ

3565. Hep şefâat eyleyip el öptüler,
Onda mevcût, hay-ı hûyken komşular.
"Ey emîr, elbet yakışmaz kin sana,
Sen şarâpsız, pek de hoşsun baksana!
Hem şarâp neş'eyse, hep senden alır,
Hem lâtif su, lûtfu görmüş imrenir!
Eyle şâhlik, gel de affet isterim;
Ey kerîm oğlu, kerîm oğlu, kerîm!
Hem şarâp, renkler senin emrinde kul,
Cümle sarhoşlar, hased etmişti bill!
3570. İhtiyâcın yok senin, gülğün meye,
Gül ne? Terket! Sâde gülsün gerçeğe!
Zühre benzer, kuşluğun sensin güneş,
Hiç de gül-renk, renginin olmaz ki eş!
Küpte kaynar, gizlilikten mey olan,
Hem senin yüz iştîyâkindan inân!
Deryâsın sen, istemen, neymiş nemi?
Sen ki varlıksın, nedir yok istemi?
Parlayan aysın, senin tozlar nene?
Ay, senin yüzden sararmıştır yine!

3575. Sen ki hoşsun, hoşluğun maden de sen,
Sen neden, mey üzre, minnet eyleyen?
Tâc-ı “**Kerremnâ**” senin tâcın olan,
Hem de “**A'teynâk**”tı, ³²⁶ gerdanlık inân!
Cevher insan, kâinat elbet araz,
Fer'î her şey, oydu maksat, Hak niyâz!
Hem fikir, hem akl desen, olmuş kulun,
Hiç ucuz gitmek, senin olmaz sonun!
Varlığın hizmet ediş, farzdır kesin,
Hem neden cevher, arâzdan istesin?

3580. Pek yazık, aldın kitâptan bilgi sen;
Helvâdan zevk aldınız, bilmem neden?
Bilginin deryâsı sen, nem gizlenen,
Birkaç arşın boy, bedendin gözlenen!
Mey nedir? Ses dinlemek, hem, çalgı ne?
Bir güzellen birleşştin umma ne?
Hiç güneş borç istemezmiş zerreden,
Zühre küpten, hem şarâp ister neden?
Hâl bilinmez âlemin hapsinde sen,
Bir güneşsin, ukde mahkûmluk neden?”

TEKRÂR BEYİN ONLARA CEVÂBİ

3585. Der ki: “Yok, yok, ben, şarabın mestiyim,
Ben o hoş zevkten, kanâat eylemem.
Yasemen olmak dilerken şimdi sen,
Yalpalanmak, isteğin bitsin neden?
Her ümît, her korkular ersin sona,
Ben söğüt benzer, eğilsem her yana!
Bir söğüt olmuş dönersem sağ, sola,
Oynasam rüzgârla hep ben kol kola!
Meylerin zevklerle, mest olmuş adam,
Başka zevk, artık beğenmezdir hocam!

3590. Enbiyâ, geçmiş bütün bu neş'eden,
Allah'ın neş'eyle, dolmuşlar hemen!
Onların cân neş'eyi görmüş bütün,
Böyle bir zevk, neş'e gelmiş bir oyun.
Sağ olandan yâr ve dostluklar bulan,
Ölmüşü sevmez sarılmazmış inân!”

BİLSENİZ, ÂHİRET, EBEDÎ
HAYÂTYURDUDUR” ÂYETİNİN TEFSİRİ,
YANI O ÂLEMİN DUVARI, TAŞI,
KAPISI, SUYU, TESTİSİ, MEYVESİ,
AĞACI HEP Sİ DİRİDİR. BUNLAR SÖZ
SÖYLER, SÖZ DUYARLAR. ONUN İÇİN
HZ. MUSTAFÂ: “DÜNYÂ BİR LEŞTİR,
ONU İSTEYENLER DE KÖPEKLERDİR”
BUYURDU

Hep cihânın, zerrelere toptan diri,
Nüktedândır, söyleyendir her biri.
Onların yer olmamış ölmüş cihân,
Hem alâf, hayvân için lâzım inân!

3595. Her kimin, gülşen olur cennet vatan,
Mey yeri, olmaz ki külhân, gel uyan!
Her temiz rûhunda, illiyin yeri,
Yer eder kurtçuk da, hep pislikleri.
Hakk'a mahmûr kimsenin, en hâs şarâp,
Kör kuşun kismet, şoraklık oldu hep.
Kim Ömer adlinde, vermez olsa el,
Kanlı katil, Haccac âdil, bir güzel.
Kız çocuklar oynasır, cânsız bebek,
Cânlı şeyler pek önemsiz, onca pek.

3600. Erliğinden hep çocuklar bir haber,
Onların, çöpten kılıçlar muteber.
Hem Nebî'nin resme kani kâfirân,
Her manastır, resme gark olmuş inân!
Bizce malûm oldu, hep ayüzlüler,
Hoş resimler hiç gelir, bulmaz değer!

³²⁶ “Biz insanoğlunu üstün kıldık.” (İsra, 70) âyeti ile “Biz sana Kevser'i verdik” (Kevser, 1) âyetine işaret var.

- Onların bir nakşı, âlem içre var,
Başka bir sûretle, gökler üzre yâr.
Burda sûret, nükte söylerken hele,
Orda sûret söyleşir, Allah ile.
3605. Her kulak, artık duyar, anlar onu,
Cân kulak hep "Kün"ne tâlip, en sonu!
Şekli beller, hem gören insan gözü,
Cânsa "Mâzağal-basar" hayrân, özü!
Bil ayak, mescitte sâflar üzredir,
Anlayıştan, gök tavâf etmektedir!
İşte gel sen, böyle say hep cüzleri,
Hem zamânın rûh desen, gelmiş beri!
Hem zaman emrinde son olmuş ecel,
Orya geçmişlerde, dost oymuş ezeli!
3610. İsmi var: "Çift devletin sâhip" o tam;
Övgü var; çift kibleinin olmuş imâm!
Onca halvet, dert çekiş, lâzım değil,
Hak tecelli üzre yoktur perde bill!
Halvetin has ev, güneşler halkası,
Eldir akşam, nerde perde olması?
Dert ve perhiz bitti, buhran kalmadı,
Bitti küfr artık, o küfrân, kalmadı!
Tam elif olmuş ve düşmüştür öne,
Yok, beşerlik huy ve hiç kalmaz yine!
3615. Geçti hûydan, huyda mevcût gjysiden,
Çıplaklık kalmış, erip cânan ilen!
Çünkü çıplak vardı, Allah huzruna,
Kutsilikten, verdiler esbâp ona!
Giydi esvâp, şân sıfâtan öylece,
Çıktı yerden, oldu göklerden yüce.
Tortu, sâflık bulsa artık böyledir,
Altta kalmaz, hep tasın üstündedir.
Hem tasın diplerde kalmış, tortu o,
Buldu şomluk, bir bulanmışlığı bu.
3620. Bağlamıştır kol, kanat, nâhoşsa yâr,
Hem fakat bak, asla yükseklik sunar.
Hem hitâb-ı "İhbitû"³²⁷ ses verdi mi?
Sanki Hârût, ters asılmıştır hemi?
Hem de Hârût, bir melektir göklerin,
Bir azardan, duymuş asmışlar hemin.
Ters asılmış olmaya bunlar sebep,
Nefsi üstün bilme, önderlikti hep.
Suyla dolmuşken sepet, nâzlandı pek,
Etti istiğna, sudan çekmiş etek!
3625. Kalmamış, artık ciğerde, katre su,
Hem acır deryâ, çağırmiş doğrusu!
Hizmet olmazdan, sebepsiz rahmeti,
Geldi deryânın, mübârek sâati!
Hakk'ın aşkla, gez deniz etrâfını,
Hem deniz erbâbı, renk atsın hani.
Tâ ki lûtfu Hak, bağış, ersin hele,
Yüz kızarsın, başka bir gevher ile.
Hem sararmış yüz ki, renkten en iyi,
Bekliyor yüz, böyle renk bulsun deyî.
3630. Hem o ferdin, yüzde, parlak kırmızı,
Cân da, doymuş olmadan almış hızı.
Hem zayıflık, hem de, alçaklıktı bil,
Hep tamâhtan tende bir illet değil.
Hastaliksızken, sararmış görse yüz,
Calinus'un, aklı şaşmış şüphesiz!
Bir tamâh bağlansa, dalsan nûrlara,
Der Resûl: "Uygun tamâh alçaklara!"
Gölgesiz nûrdur, lâtif, elbet yüce,
Bir kafes kalburda nûr aksetmede!
3635. Çıplak olmak isteyen, âşık imiş,
Yoksa erlik, ha gjyik, ha gjymemiş!
Sofra, ekmek, hep oruç tutmuşlara,
Hem sinekler sofrada bilmez sıra.

³²⁷ "(Yeryüzüne) inin..." (A'raf, 24)

“PADİŞAHIN EYAZ’A “GÜÇLÜKLERİNİ
SÖYLE DE GÜÇLÜKLERE DÜŞENLERLE
SENİ KINAYANLARIN ZORLUKLARINI
HALLET, ONLARI BU GÜÇLÜKTE
BIRAKMAK ERLİK DEĞİLDİR” DİYE
EMRETMESİ”

Hem bu hâl sığmaz hesâba, Ey Eyaz,
Şimdi gel sen söyle hâlinden birâz.

Sâde hâller, tâzeliklerden doğar,
Hâle râzı olmanın, imkânın mı var?

Haydi, sen, has hâllerinden et beyân,
Duygu, yönler üzre kil saç, dur ayân!

3640. İçteki hâl, söylenilmez oldu mu?
Tek ve çiftten söyleyim, dış hâldi bul!

Bil ki yârin, lûtfu varken, ölmeye,
Cümle dertler, sâde bir bal gelmede.

Bitkisinden, uçsa toz deryâda da,
Gör denizden gitti tuz, tatlanmada.

Böyle binler hâl çıkar, dost baksana;
Sonra dönmüş, yönleniş, gaybten yana!

Her günün hâl, benzeşir geçmiş düne,
Bir akan ırmak olur, bağ yok güne.

3645. Her günün, bir başka türdür neş’esi,
Her günün fikrinde, bir fikrin sesi!

İNSANIN BEDENİ, ÇEŞİTLİ KONUKLARI
OLAN BİR MISÂFİR HÂNEYE
BENZER. ÂRİF, O NEŞ’ELİ VE GÂMLI
DÜŞÜNCELERE RÂZIDIR, ÂDETA
GARIPLERİN HATIRINI HOŞ EDEN HALÎL
PEYGAMBERE BENZER. ONUN KAPISI
DA KONUĞU AĞIRLAMAK İÇİN DÂİMÂ
KÂFİRE DE AÇIKTI, MÜMİNE DE, EMÎN
OLANA DA AÇIKTI, HAİNE DE. BÜTÜN
KONUKLARA GÜLER YÜZ GÖSTERİRDİ

Bir misâfirhânedir ten, ey civân,
Her sabâh, tür tür konuklar var inân!

Yüklerim boynumda kalmış, sanma sen,
Uçtu, yokluk âleme, oymuş giden.

Gönle gelmiş neyse, hoşnut tut onu,
Gaybe olmuş bir konuk say, git onu!

BİR EVE BİR KONUK GELDİ,
EVİN HANIMI: “YAĞMUR YAĞIYOR,
BAŞIMIZA KALDIN” DEDİ

Ânsızın gelmiş misafir haneye,
Astılar sanki o gerdanlık diye!

3650. Sofra sermiş, hem ağırılar onu,
Köyde bir sünnet var, akşam vakti bul!

Bak adam der: “Ey hanım sen” bizlere,
“Çift yatak ser!” der ki erkek sen yere.

Sen ayakaltında, yer ser bizlere,
Ser konuk yatsın, yatak meydân yere.

Der kadın: “Baş üzre, hizmet eylerim,
Ben güler yüz üzre, buyruk beklerim!”

Çift yatak sermiş kadın, gitmiş öte,
Akşam olmuş, yollanırken sünnete.

3655. Hem misâfir kaldı bey, birlikteler,
Yaş, kuru mevcût, getirmiş meyveler.

Söyleşirler, eskilerden durmadan,
Mâcerâ anlattılar, geçmiş zaman.

Hem çerez yenmiş, konuk yorgun kalır,
Dipte görmüş bir yatak, yatmış olur.

Bey utanmış, söylemez, gel yatma sen,
Burda yatmak, hiç gerek denmez hemen.

“Hem rahat et sen,” deyip serdik bunu,
Söylemez olmuş ve gitmiş en sonu.

3660. Er kadın, birlik karâr vermiştiler,
Bak konuk yanlış yere yatmış meğer!

Yağdı yağmur, durmadan artık gece,
Çok yağış, hayret verirken öylece!

Hem kadın gelmiş, konuk yatmış diye,
Burda yatmak üzre söylenmiş beye.

Tam soyunmuş, girdi yorgan altına,
Hazla sunmuş bûseler ondan yana.

"Korkuyordum ben, bilirsin ey adam,
Karşılaştım, böyle bir hâl üzere tam.

3665. Yağdı yağmur, hem konuk kalmış bize,
Sert sabundur, çıkma yok, kalmış bize.

Çok yağış, yağmur, konuk gitsin nasıl?
Başta kalmış, mecburiyettir asıl!"

Kalktı birden, hem konuk derken ona;
"Korku yok kilden, pabuç ver sen banal

Hak, hayır versin, benim gitmem gerek,
Yolculuktan, cân usanmazmış demek!

Yolcu derhal, neyse menzil dönmeli,
Hem avunmak, yolkesenmiş bilmeli!"

3670. Hem kadın pişmân, soğuk sözden yana,
Hem gerekmiş, ürkererek gitmek ona.

Der kadın: "Lûtfen n'olur ettim şaka, "
Söyleyip durmuştu sözler, mutlaka.

Secde etmiş, yalvarıp durmuş bile,
Faydasız artık, konuk düşmüş yola!

Yasta kalmış, hem adam, elbet eşi,
Gördüler o yüzde, nûrun yok eşi.

Hem konuk yollandı, nûr dolmuş ova,
Cennetin nûruyla, nûr olmuş ova!

3675. Bir misâfirhâne etmişler evi,
Hem utançtan, böyle yapmışlar evi.

Hem kadın, artık beyin gönlünde o,
Hem misâfir, şöyle söyler doğrusu.

"Dost Hızır ben, vardı yüzler haznemiz,
Saçmak isterdim de, kısmet yok henüz."

HER GÜN GÖNLE GELEN DÜŞÜNCE
O GÜN GELEN KONUĞA BENZER. EV
SÂHİBİ HÜKMEDER VE HÛYSUZLAŞIR.
EV SÂHİBİNİN ŞEREFİ KONUĞU GÖRÜP,
GÖZETMEK, AĞLAYIP NÂZINI ÇEKMEKTİR

Bir misafir bir eve gelmişse de,
Âkla her ân çok fikirler gelmede.

Fikri, ey cân, bir adam say, dipdiri,
Çünkü pek kıymetlidir fikrin yeri!

3680. Vursa gam, fikrin yolu, sen gam yeme,
Ondan birçok neş'e gelmişken demel!

Hep sevinci, sildi köklerden niye?
Başkalaşmış bir hayır, gelsin diye!

Gönlünün daldan, döker yaprakları,
Tâzeden, gelmiş yeşertir onları.

Hem çeker kökten, bu köhne âlemi,
Tâzeden, has neş'enin, gelsin demil!

Tâze yapraklar çıkıp "gel" derdi de,
Gam, çürük yaprakta dallar sökmede!

3685. Gam, gönülden sökse, kökten her neyi,
Karşılık vermiş, güzel bir gerçeği!

Gam, yakın bilmişlerin kul olsa yâ,
Çokça ihsân, var demektir ortada.

Ekşi yüz göstermeden şimşek, bulut,
Bağ için, artık güneşten yok umut!

Mut ve mutsuz olmalar gönlün konuk,
Evde yıldız doldu say, buldun konuk!

Bir sâadet gelse ömrün burcuna,
Gel çevikleş, hem de, sen tatlansana!

3690. Sen kavuşmuş olmuş olsan, bir aya,
Gönlünün sultâna şükretsin, o yâ!

Onca yıl sabr etti Eyyub, derdine,
Hem konuk Hak'tan, n'olur sabretsene!

Sert belâ döndükçe, Allah'tan yana,
Yok, şikâyet, Hakk'a şükrân var ona.

Der belâ: "Eyyub'ta söndürdüm ocak,
Sevgisinden, eksiliş olmaz ki bak!

Allah'ın her ilme, göstermiş vefâ,
Hem utançtan, bal ve süt, olmuş belâ!"

3695. Gönle gelmişken yeniden her belâ,
Sen güler yüz gösterip hep, karşıla!

Kurtar Allah'im, belâ, şerden beni,
Etme ihsân, lûtfе mahrûm sen beni!

Lûtfun olsun, şükr edip, her derde ben,
Geçse, gitmiş olsa, hasret çekmeden.

Eksi yüz, çirkin surat olsam da, sen,
Tatlılaştır, öyle say, Rabbim hemen!

Var bulut, hem onda yüz pek ekşidir,
Çok çorak yerlerde, gül, şenlik verir.

3700. Sen bulut bil, sende mevcût gâmları,
Ekşi yüz sen olma, hoş tut onları.

Belki, ister olduğun, gevher bile,
Gayret et artık, verilmiş bir ele!

Derde, mânâ incisinden vermesin,
Tatlı hûylar artırır, onlar kesin!

Bilki sabrın, verdi birçok faydayı,
Beklemezdin, belki sen aldın payı!

Neş'enin mânî olan fikrin bile,
Allah'ın hikmetle, gelmiştir hele.

3705. Bir felâket sayma, ey genç sen onu,
Bir sâadet yıldızıymış bil bunu.

Fer'i dersin, gel asil say sen bunu,
Maksâdın bulmuş olursun en sonu!

Sen onu fer'i sayıp, muzır desen,
Bitmemiş hiç, aslı kalpten gözlemen.

Bekleyiş dersin zehirdir çeşnide,
Her gidiş, her bekleyiş, ölmekse de.

Bil asil oymuş, o, kurtul ölmeden,
Bekleyiş ölmek, kucaklaş şimdi sen.

PADIŞÂHIN EYAZ'A İLTIFÂTI

3710. Ey Eyaz sen, özde doğru, zikre yâr,
Doğrusun dağlar kadar, ummân kadar.

Şehvetinden, sen hatâsız, kuşkusuz,
Aklınız dağ, bir saman olmuş ucuz.

Öfke, kin ânında sabrın, gevşemez,
Hem sebât, ikrârı hiç, terk eylemez.

Hiç de erkeklik değil, alet, sakal,
Yoksa merkep âletin, gel orda kall

Kimdi Allah er demiş? Kur'ân de sen!
Nerde yol bulsun, ulaşsın orya ten?

3715. Hayvânın rûhlarda, kıymet var mı ki?
Var kasaplar üzre, gör kıymet ne ki!

Bunca binler baş konulmuş gövdeye,
Kıymeti yağ, kuyruğundan görmeye.

Kahpe bir âlet yüzünden, dönmede,
Farelik şehvetse, aslan olmada.

BİR BABANIN KIZINA: "KENDİNİ KOCÂNDAN KORU, HÂMİLE KALMA" DİYE TEMBİH ETMESİ

Vardı zengin bir adam, var bir kızı,
Yüz desen ay, ten gümüş, yüz kırmızı.

Bildi kendin, verdiler elbet ere,
Erde denklik, bulmamışlar bir kere.

3720. Bir yetişkin karpuz olsun, kesmesen,
Hem de sallansın telef olmuş hemen!

Korktu yetkin, böyle bir kızdan baba,
Bir yakışmaz, er bulup vermiş baba.

"Kolla kendin, sen kocândan der ona,
Yok, sebep dermiş çocuklu kalmana!

Ben zaruî vermişim, fâkir biri,
Pek garip, dersek vefânın yok yeri.

Ânsızın baktın, koyup kaçmış seni,
Bir çocuk kalsın, olur derdin yeni!"

3725. Der ki kız: "Has bir öğüt, tutmam gerek,
Sözlerin pek doğrudur, bilmem gerek."

Baba üç-beş günde bir varmış ona,
Öğdü tekrâr eyleyip, dermiş ona!

Ânsızın kız kaldı tam, erken gebe,
Gençtiler onlar, kalır derken gebe.

Hâli gizler kız, pederden öylece,
Altı ay geçmişti vakti, böylece.

Vakti geçmiş, belli olmuş her şeyi,
"Söylemiştim, et kızım dikkat deyi."

3730. Söylenen öğdüm ki te'sîr etmedi,
Sanki geçmiş, hep eser bir yel idil!"
Der ki kız: "Nerden tahammül eylerim?
Er, kadın, âteş, pamuktur bildiğim!
Yok, pamuk, âteşle perhiz eylesin,
Hem nasıl âteş, pamuk yakmam desin?"
Der: "Dedim ben, dikkât et akmış suya,
Ben demem, gem vur, kabarmış duyguya!
Yaklaşır oldukça hem, inzâl ki hem,
Kendi kendin, sen de ondan, çek hemen."
3735. Der ki: "Bilmem ben de inzâl ânını,
Gizlidir hem, bulmadım imkânını!"
Der ki: "Gözler bir süzülün anla sen,
Yaklaşır inzâl ve artık der iken."
Kız da der: "Hem onda gözler dönmeden,
Bende gözler, kör olur olmuş hemen.
Hem hakîr akl, dur duraklar bilmiyor,
Gelse hırs bir kez, hışmlar, durmuyor."

NEFSİ İLE SAVAŞMAMIŞ, GÖLGEDE
YETİŞMİŞ, AŞK DERSİNİ ÇEKMEMİŞ,
YALNIZ HALKIN KENDİSİNE SECDE
ETMESİNİ, ELİNİ ÖPMESİNİ, HÜRMETLE
ONA BAKIP PARMAKLA DA "İŞTE
ZAMÂNIMIZDA ERMİŞ SÛFÎ BUDUR"
DİYE GÖSTERMELERİNİ SAĞLAMAK İÇİN
SÛFİLİK YOLUNA GİRMİŞ BİR KİŞİNİN
GEVŞEKLİĞİNİN VE YÜREKSİZLİĞİNİN
ANLATILMASI

Gitti bir sùfî savaşın orduya,
Ânsızın başlar savaş, olmuştu yâ!

3740. Kaldı güçsüzlerle, sùfî haymede,
Gitti erler harbe, at sürmüştü de!
Hep ağır, tembel kalır, toprak de sen,
Önde birçok öncü sürmüş at hemen!
Çok savaşmış, hem de üstün geldiler,
Aldılar birçok ganîmet, döndüler.

Derdiler hem sùfiye: "Al armağan, "
Attı sùfî, almamış hiç, tek o ân.
Hem de derler: "Söyle sen, öfken neden?"
Der ki: "Mahrûmdum savaştan şimdi ben!"

3745. Olmamış hoşnut bu sùfî der: "Peki,
Çekmedim bir tek kılıç, ben öyle ki."
Elde var birçok esir, al bir kere,
Hem senin olsun, gelip öldür hele!
Kelleden kes, sen de artık gâzi ol,
Geldi erkeklik, sevinç bulmuştu yol!
Suyla abdestten, bulursun yüz sevâp,
Hiç su yokken, sen teyemmüm gel de yap!
Aldı sùfî, tutsak olmuş bir eri,
Bir çadır ardında seçmişken yer!
3750. Baktılar onlar, gecikmiş gelmemiş,
Hem merak salmıştı bitmez bekleyiş!
Bağlamışlar kâfiri, öldür diye,
Pek gecikmiş, durdular söylenmeye!
Anlamak ister iken, dönmüş biri,
Gördü sùfî üzre hem, tutsak eri.
Sanki erkek bindi, alttayken diş,
Yoksulun üstünde bir, aslan kişi!
Elde bağ hem, üste çıkmış bekliyor,
Tuttu sùfînin boyundan, dişliyor.
3755. Hem ısırıştır boğazdan, korkuda,
Kâfirin altında sùfî durmada!
Kâfirin el bağlı, olmuş bir kedi,
Hem boğazdan parçalar olmuş idi.
Dişliyor sofîyi, ölmüş say ki tam,
Hem akan kandan sakal al aldı hem!
Nefse bağlansan ki, sùfî mislisin,
Alta düşmüşsen meğer divânesin.
Yolda âciz koydu tümsekler seni,
Önde, yüzler dağ da bekler geçmeni.

3760. Pek ufakken sen de öldün korkudan,
Hem nasıl yüz dağ, geçersin? Gel uyan!

Gâziler gelmiştiler, hiddetle de,
Kâfiri, öldürdüler bir darbede.

Bil ki sûfî toplanıp kalksın diye,
Başlamışlar, gül suyundan serpmeye.

Kalktı sûfî, gelmiş oldu kendine,
Sordular hep: "Mâcerâ neymiş?" yinel!

"Ey azîz sen, neydi Allah aşkına?
Hem nasıl hâl, sen gelip anlatsana?"

3765. Sanki ölmüş bir esîrden, korku ne?
Gitti aklın, böyle oldun sen yinel!"

"Baş kesim derken, bakış fırlattı yâ,
Gitti aklım öyle kaldım ortada!

Göz açıp etrâfa, bir bakmış bana,
Gitti aklım, ben, bakar bakmaz ona!

Ordu sandım, sâde göz gezdirmesi,
Hem nasıl hâl? Anlatılmaz öylesi!

Söylemek lâzımsa korktum bakmadan,
Ben yıkıldım, yerde kaldım iş o ân!"

ELİ BAĞLI KÂFİRİN GÖZ SÜZMESİNDEN
KENDİNDEN GEÇİYORSUN. ELDEN
HANÇER DÜŞÜYÜR. SAKIN SEN BU
YÜREKLE SAVAŞA GİRME VE REZÎL
OLMA. TEKKENİN MUTFAĞINI GÖZLE"
DİYE ÖĞÜT VERMELERİ

3770. Gâziler derler, senin buymuş yürek,
Harbe sen yeltenme aslâ, haydi çek!

Bağlı tutsak, göz süzüp bir bakmada,
Parçalanmış bak gemin, gark olmadı.

Erkek aslanlar, hüçûm etmiş iken,
Hem kılıç, başlarla top oynar hemen.

Yok, tanışlık, sen de hiç kan dökmeye,
Erlerin meydânda harp etmek neye?

Hem, boyunlardan kılıç tak tak sesi,
Olmaz elbet, bez yuyanlar cümlesi!

3775. Bunca başsız ten ki düşmüştür yere,
Çırpınır, kandan deniz var bir kere!

Onca insan yok eden, er kimseler,
Atların altında, pestildir meğer!

Fareden ürkmüş olan sen, öyle ki,
Hem kılıç çekmen nasıl, olsun peki?

Hem savaş olmaz ki, bulgur çorbası,
Çemrenip yutsan, götürsen sen tası!

Çorba içmek, istesen, benzer mi pek?
Harp için bir hazreti Hamza gerek!

3780. Benzemez harpler, hayâlden ürkmeye,
Hamza lâzım, mutlâk erlik etmeye!

Yok, kadın, lâyık savaşmak Türklere,
Nâzenin her zenne, dönsün evlere!

EYAZ'IN ŞEHİT OLMAK ÜMİDİYLE
YETMİŞ DEFÂ GÖÇSÜ AÇIK
HARBE GİRMESİ

"Darbe almak isteyip, doksan kere,
Çıplacık yönlendim artık harplere.

Ben, kılıç huzrunda oldum çıplacık,
Saplanır ok, gövdemin olsun azık.

Devletin sâhip, şehitten gayriye,
Ten, boğazdan, ok nâsib olmaz niye?

3785. Tende yok, ok değmemiş tek bir köşe,
Okla oldum, kalbura ben dönmüşe.

Hem ne erlik, hem ne, işlermiş zekâ,
Rastlamazsın, sen cân almış bir oka.

Kismetim olmaz şehitlik, anladım,
Halvetimden, çilelerdir kolladım.

Ben büyük cihâdı, seçmişken yine,
Var riyâzet, var zayıf olmak tene.

Ben de halvet anı duydum bir seda
Gaziler, harpten davullar çalmadı!

3790. Bir sabâh vaktiydi duydum, içte ben,
Hem de, nefsimdir içimden seslenen.
"Kalk, savaşmak vaktidir artık gelen,
Kendin at, var savaş yolları ki sen!"
Ben dedim: "Sen nefis habis, hem bîvefâ,
Hem savaş arzûn nedir? Sen nerde yâ?
Hîle neymiş, hiç nefisler söylemez,
Şehvetin, nefsin, ibâdet istemez!
Söyle nefsim doğru, bak, hamlem gelir;
Hem riyâzet, hem ibâdet yükselir!"
3795. Hem de içten, nefsimin âvâz gelen,
Orda dilsiz bir sedâyımış yükselen!"
"Öldürüp durmaktasın her gün beni,
Kâfir ettin, her gün öldürdün beni!
Kimse bilmez bendeki hâller nedir,
Uykusuz, aşsız, bu cân ölmektedir!
Belki harp gelmiş de yok eyler teni,
Halk görür artık fedâkâr er beni."
Söyledim: "Nefsim münâfikken hayât,
Ölme istersin, münâfiklikle tat!"
3800. Çifte âlem var, mürâî önceden,
Çifte âlem faydâsızsın, bil ki sen!
Şimdi hem nezr eyledim, durdukça ben,
Çıkmam artık bil ki, halvethânedem!"
Çünkü ten, halvette neyler, bil bunu,
Er, kadın görsün deyip yapmaz onu!
Halvet ânı, her ne yapmış olsa da,
Hak'ladır hep, başka yön yok ortada!
Gör savaş buymuş büyük, oymuş küçük,
Haydar'ındır, Rüstem'indir bunca yük!
3805. Kıprayan bir fareden, ürkmüş olan,
Akla sâhip kimse, hiç uymaz inân!
Hem kadınlar benzeri korkaklara,
Hep kılıçtan kaçma, lâyıık onlara!
Hem o sûfî, hem bu sûfî, pek fenâ,
İğneden ölmüş, bu hançerden yana.

- Dışta sûfî, içte dersin yok ki cân,
Bed isim sûfî alır, bundan inân!
Hem de, topraktan bu ten divârına,
Gayreti Hak, yüz sûfî çizmiş ona!
3810. Hem sihirden, nakşu oynar olsa bir,
Şimdi asâ Mûsa'nın ellerdedir!
Hem asânın doğruluk, her nakşu yer,
Doldu topraktan, Firâvun göz meğer!
Böyle sûfî, girdi harp meydânına,
Yirmi kez girmiş, kılıç ersin ona.
Saldırır kâfire, mü'minler ile!
Bir kez olsun hiç geri dönmez bile!
Uğraşır hiç durmadan alsın yara,
Saldırır tekrâr, savaşsın onlara.
3815. Hem de, öldürmez yaram der saldırır,
Yirmi kez saldırırsa, oklar hiç gelir.
Cân alan bir darbe yok, üzgüncedir,
Pek kolay cân verme görsün, derttedir.

BİR SAVAŞÇI GÜMÜŞ PARA DOLU
TORBASINDAN HER GÜN BİR GÜMÜŞ
PARA ÇIKARIP HENDEĞE ATARDI,
NEFSİNDEN BİR VESVESE KOPTU;
"MÂDEM BU PARALARI TEKER TEKER
ATIYORUM, HEPSİNİ BİRDEN ATIP DA
ZAHMETTEN KURTULAYIM"

- Bir adam, kırk akçe varmış her gece,
Bir gümüş ummâna, atmış her gece!
Nefsi üzme oldu bir tek maksâdı,
Onda, cân çekmek uzansın istedi!
Müslümânlar harbe girmiş olsalar,
Dönmemiş yüz, aslâ hep yüz dönseler.
3820. Darbe alsın, bağlayıp tekrâr döner,
Yirmidir, elbette ok kırmış meğer!
Belki kuvvetten düşüp, düşmüş yere,
Aşkta yükselmiş o tam, yükseklerle!

Doğruluk cân vermedir, kalkın yine!
Hem “**Ricalu saddeku**”³²⁸ öğrensene!
Hepsi elbet, sûreten ölmüştüler,
İşbu ten, rûh üzre illettir meğer!
Öyleler var zâhiren kan döktüler,
Nefsi onlar, orya nakl etmiştiler.

3825. Kırdı âlet, yolkesen, kalmış diri,
Öldü at, nefis ölmemiş, vardır yeri.
Öldü at hem, yol diyorsan bitmedi,
Anca hâm bedlik perîşân eyledi.

Kan döken herkes şehit olsaydı da,
Öldürülmüş kâfirân, şehit mi yâ?

Öyle birçok, hem şehîd olmuş ki var,
Burda ölmüş, orda sağdır âşikâr!

Yolkesen olmuştu rûh, hançerse ten,
Bâkidir, erler elinde, bil ki sen!

3830. Hem o hançerdir fakat insan değil,
Şimdi bunlar, bizde şaşkınlıktı bil!

Nefs değişsin, hem de, nefsin hançeri,
Tuttu elbet lûtfu, Hakk'ın elleri!

Öyle bir erdir ki dertlerdir gıdâ;
Başka er var, toz misil yok ortada!

BİR ADAMIN MİSİR HALİFESİNE YAPILI
BİR CARIYENİN RESMİNİ GÖSTERMESİ,
HALİFENİN RESME ÂŞİK OLARAK
MUSUL HALİFESİNİN CARIYESİ OLAN
KIZI GETİRMEK ÜZERE BİR BEYİ
MUSUL'A GÖNDERMESİ, BU YÜZDEN
SAVAŞTA BİRÇOK İNSANIN ÖLMESİ

Şâha söyler, şöyle bir kanmaz adam,
“Var Musul şâhında hoş bir hûri, tam!

Öyle bir hizmetlidir, âlemde tek,
Hem güzeldir, yok cihânda dengi pek!

3835. Hadde sığmaz bir güzellik söylesem,
İşte bir bak, resmi vardır, şurda hem!

Gördü resmi, bir kâğıt üstünde bu,
Hem kadeh düşmüş elinden doğrusu!

Orya dönmüş, ordu göndermiş o ân,
Hem kumandan orda, bir has kahraman!

Vermez olmuş olsa, ayyüz kimseyi,
Yık ve yak hep, koyma artık bir şeyi.

Vermiş olsun, sâde gel al sen onu,
Yeryüzüneyken, saraydım ben onu.

3840. Hışm edip varmış, Musul denmiş yere,
Sanki Rüstem, örneğiymiş bir kere!

Çok hesapsız er, çekirgeymiş de sen,
Şehri sarmış oldu, hep dört çevreden!

Hep savaşmak üzre, vermişler karar,
Mancınıklar kurdular, dağlar kadar!

Mancınıktan, taş yağan, oktur yağan,
Gürleyen gök, sanki şimşektir çakan.

Hem sıcakken sürdürü gel gör, haftayı,
Taş erir bir mumdu, yok varlık payı.

3845. Gördü şâh, korkunç savaş var ortada,
Elçi göndermiş içerden, oldu da.

“Mü'minin, kan dökmenin, maksât nedir?
Binler ölmüş, burdaki niyyet nedir?”

Sende maksât bir Musul almak ise,
Dökmeden kan gaye olmuş istese.

Terkedem ben şehri sen gel gir ona,
Tâ ki mazlum âhi ermezden sana!

Sende maksat, cevher, altın, mâl ise,
Şehri almak, pek kolaydır herkesel!”

MÜSLÜMÂNLARIN KANLARI DAHA
FAZLA DÖKÜLMESİN DİYE MUSUL
PADİŞAHININ CARIYİYİ BAĞIŞLAMASI

3850. Elçi gelmiş, karşılarken kahraman,
Resmi vermiş cariyenden bir nişan.

³²⁸ “Her zamân ahidlerine sarıldılar.” (Vakıa, 10)

Resme bak, ben isterim elbet bunu,
Teslim et, bil, üstünüm gelmiş sonu!

Elçi dönmüş, söylemiş, maksât nedir,
Eksik olsun der ki şâh, tez al götür!

Ahtım imân, putperest olmam ki ben,
Taptığın put, olsa lâyük put hemen!

Elçi almış, gördü er, birden kızı,
Oldu âşık, görmek isterken kızı.

3855. Aşk denizdir, gökyüzü ancak köpük,
Aşkı Yûsuf, Zelha'nın; hayret büyüklük!

Bil ki gök dönmüşse, aşktan, dalgadan,
Olmasın aşk hep cihân donmuş, inân!

Cânsız, olmamış nebât, aşk olmasa;
Aşkla yükselmez nebât, cân bulmasa!

Rûh, nasıl olmuş fedâ, bir tek deme,
Esmesinden hamli yükler Meryem'e!

Hep donar her şey, kalırlar buz misâl,
Nerden uçsun rızka, hem bulsun mecâl?

3860. Zerrelerden yükseğin âşık olan,
Oldular bil, yükselip koşmuş fidan!

“**Sebbehe lillah**”³²⁹ için onlar koğan,
Cân için, pâk eyle ten, bak buydu san!

Gör kumandan sandı, yol olmuş kuyu,
Yer çorak, hoşlukla ekmiş tohumu!

Çok yatan, görmüş rüyâda bir hayâl,
Buldu ondan, ihtilâm olmuş bu hal.

Bir uyansın, gör ki sen, bitmiş o ân;
Bir oyundur, uykudan gelmiş olan!

3865. Der ki: “Âh erlik suyum boş akmada,
Ben, hayâlin işveden aldanmada!

Hem o er tenden yiğit, erlikse yok,
Erlüğün, kum üzre saçmış oydu çok.

Aşk binekten attı gem, nârâ çeker,
Ben ölümden, aslâ hiç, korkmam ki der.

Aşta korkmam, ben halîfemden bile,
Varlığım, ölmem de birdir, gör hele!

Böyle yangın, hiç ekinler, ekme sen,
İş bilen var, meşveret yap, gel hemen!

3870. Nerde aklın meşveret, var hırs seli,
Kazdırır tırnak, yıkılmış yerleri.

Âşğın önlerde muhkem, sed ki var,
Ön ve ardı, görmez olmuş âşikâr!

Câna kasten hem siyâh sel gelse bir,
Tilki, aslan, görse kuy'ya gönderir.

Dağ olan aslan, görür olmaz hayâl,
Kuy'ya atlar, kendinin varken mecâl!

Sen kadından sayma mahrem, kimseyi,
Od, pamuk say, sen sakınmışsan iyi.

3875. Suyla Yunmuş, âteşi bulmak gerek,
Hem temizlikten, Yûsuf olmuş demek.

Sen Züleyha'dan, çekip gel kendini,
Şüphesiz sen, bul ki aslan, dengini!

Gör yiğit dönmüş Musul'dan, bak hele,
Yolda orman, hem yeşillik var bile.

Aşkın âteş, öyle bir parlardı ki,
Yer ve gök olmuştu farksız öyle ki.

Kast eder olmuş çadırda, hem kıza,
Aklı gitmiş, korku gelmez hiç söze!

3880. Dövse şehvetler davul, sen gel de bil,
Ey ki sen, turp oğlu turp, neymiş akıl?

Yüz halîfen, olmuş ancak bir sinek,
Gözde yüzler, anca bir hiçtir demek.

Soydu şalvar, oydu tapmış bir kere,
Hem ayakaltında, çökmüş bir yere.

Yönlenir âlet, dikilmiş bir yere,
Bir kıyâmet koptu, çıkmış göklere.

Sıçramış er, gövde dersin çıpcıbil,
Zülfikâr çekmiş, âteş olmuştu bil!

³²⁹ “Göklerde ve yerde ne varsa Halik'ı tesbih eder.”
(Haşr, 1)

3885. Erkek aslan simsiyâh, dalmış olan,
Ânsızın asker dağılmıştır o ân.
Ürkmüş atlar, hem çadır, her yer yıkık,
Yok, ahır, hep karmaşa, erler yıkık.
Fırlamış aslan, meğer bir kuytudan,
Yirmi arşın fırlamış, bir dalga san!
Hem yiğit er, tınmamış sarhoş bu er,
Aslanın önden o yol kesmiş meğer.
Bir kılıç çalmış, düşürmüş baş yere,
Döndü gelmiş, ayyüz olmuş dilbere.
3890. Onda erlik vardı alet inmemiş,
Şehvetinden dersiniz, vaz geçmemiş.
Hem o aslanlan, savaşmış, sönmemiş,
Erligi dimdik ve aslâ inmemiş.
Tatlı, ayyüz put, şaşırılmış öylece,
Onda mevcût erliğin, coşkun güce.
Döndü teslîm oldu, arzû bitmeden,
Çifte cândır öyle hem, birlik o ân!
Çifte cân gitmiş gelip birleşmede,
Hem gaybtan, başka bir cân gelmede.
3895. Yoksa rahmin mâni, elbet var tohum,
Cân gelir günler geçer, vardır doğum.
Nerde birleşmiş seven, hem olsa kin,
Bir üçüncü, cân gelir mutlak bilin!
Hem o sûretler ki, gaypten doğdular,
Orya varsan; gözle görmek onda var!
Hep sonuçlar, birleşir olsan doğar,
Gel uyan! Her eşle mutlansan zarâr!
Bekle sen, artık gelir zürriyetin,
Sâdik ol, elbet gelirler, ol emin!
3900. Hem emel, gelmiş sebepten doğdular,
Onların olmuş mekân, hem söz de var!
Onların ses, erdi bir hoş perdeden,
Biz de gâfil! Sen de gel, yüksel hemen!
Cân, kadın, erkekte, bekler ahreti,
Sen emeklersin ve göster gayreti.

Yol yitirtmiştir yalancı bir şafak,
Bir sinek düşmüştü, ayran içre bak!

BAŞKOMUTANIN YAPTIĞI CİNÂYETTEN
PIŞMÂN OLMASI VE CARİYEME İŞİ
HALÎFEYE SÖYLEMEMESİ İÇİN ANT
VERDİRMESİ

Böyle birkaç gün murada erdiler,
Sonradan çok pişmân olmuş oldular.

3905. "Ey güneş yüz, andın olsun söz deme,
Sen halife sorsa sırdır, söylemel!
Hem halife gördü, sarhoş bir kere,
Sanki damdan, kapkacak düşmüş yere!
Hem övülmüşten, görür yüz kat güzel,
Duyma, görmek üzre olmazmış temel!
Akla övmek bir kulak tasvîridir,
Sen bakıp görmek desen, gözler bilir.
Bir bilenden sordu bir fert, bir suvâl:
"Ey güzel er, hak ve bâtil neydi hâl?"
3910. O, kulaktan tuttu, der: Bâtil budur;
Gözse haktır, hem yâkin görmüş odur!"
Hem de duymak, oldu bâtil, görme de,
Böyle bir hâl nisbet olmuş sözde de!
Hem güneşten gizlenir huffaş desen,
Bir güneş var, yok hayâlden gizlenen.
Bir hayâldir, korkulardan gelmede,
Hem güneşten kaçtı, bir zûlmetle del!
Nûr hayâli korkutur, bulsun gece,
Durmayıp, haffaş sarılmış öylece!
3915. Sen de, düşmânın hayâl cânlandı mı?
Yâr ve dost buldun, sarıldın sen hemi?
Dağda Mûsa keşfi yansır nûrları,
Dağ tahammül etmemiş, görmüş varı!
Gel uyan sen, istidadım var diye,
Umma artık, ben ulaştım gerçeğe!

Hem hayâlin harple, korkmaz kimseler,
Harpten evvel, yok yiğitlik bil yeter!
Puşt, kapılmıştır hayâlen, harbe hem,
Geçti Rüstem'ler, yiğitliklerde hem.

3920. Rüstem'in resmi hamamlar süslüyor,
Harb eder hâmlar, benim üstün diyor!
Duymadan çıksın, gelişsin bir hayâl,
Puşt da kim? Rüstem olan bulmaz mecâl!
Hem çalış gör, duyduğun her neyse sen,
Duyduğun her neyse, hak olsun hemen!
Sonra, hûy almış olur, gözden kulak,
Bir yumak yünken kulak, göz oldu bak!
Belki gövden, döndü parlak aynaya,
Her tarâf göz, hep gönülden oldu yâ!

3925. Hem kulak, elbet hayâl kurmaktadır,
Hem cemâl, haslıkta rehberlikledir.
Sen çalış, ersin hayâl çokluklara,
Rehber olsun âşîğa, mecnûnlara!
Hem halife âşîğı, ahmakçana,
Eğlenir olmuştu, gönülünden yana.
Öyle bil sen, garpla, şark mülkün asıl,
Elde kalmaz, bir sönen şimşekti bill!
Ömrü sonsuz olmayan bir mülkü sen,
Ey gönül, elbet rüyâ bil, dur hemen!

3930. Sanki cellâttır boğazdan sıkmada,
Böyle şân, şöret gereksiz olmadal
Var bu âlem üzre sağlam mevki bil,
Sen münâfıktan duyarsan, söz değil!

ÂHİRETİ İNKÂR EDENLERİN DELİLLERİ
VE BİZ BU ÂLEMDEN BAŞKA ÂLEM
GÖRMÜYORUZ” SÖZÜNDEN İBÂRET
OLAN O DELİLLERİN ZAYIFLIĞI

Ahiret inkârcılar sürmüş delîl,
Başka âlem olsa, görmek vardı bill!

Bir çocuk, görmez akıl ahvâlini,
Söylemez olsun mu, aklın hâlini?
Akli çok, görmez ki aşk ahvâlini,
Görmemek, eksiltmez aşkın hâlini.

3935. Görmemiş has, Yûsuf'u kardeşleri,
Yâkub'un gönlünde, almışken yeri.
Hem asâsın gördü, Mûsa, çöptü yâ
Gaybda göz, görmüş kıyâmet, ejdehâ!
Cenk eder, bil baş ve hep cânın gözü,
Cân gözün gâlip, delîlin var izi.
Mûsa'nın göz, sâde el görmüş eli,
Gayb gözünden, sâde nûrdur bilmeli!
Hem bu söz, sonsuz kemâldir baksana,
Anlamı bilmez, hayâldir baksana!

3940. Tek hakikât ferç, boğazken onlara,
Söyle az, dost, sırlarından onlara!
Bizce ferç, elbet boğaz, tek bir hayâl,
Hem o yüzden gösterir cân, hep cemâl!
Kimde hûy olmuş boğaz, şehvet buna,
Hem “**Leküm dinüküm**”³³⁰ ermiştir onal
Böyle inkâr var, kısalt artık sözü,
Eski kâfir, Ahmed'im az et sözü.

HALİFENİN O GÜZELİN YANINA
BULUŞMAK İÇİN GELMESİ

Hem halife öyle vermiştir karâr,
Kızla, birleşmek dilerken âşîkâr!

3945. Hem anar anmaz, hazırlanmıştı ten,
Hem güzel varken, buluşmak isteyen!
Hem kızın altında, çökmüşken yere,
Zevk yolu bağlandı, seyret takdire!
Duydu ordan, bir sıçandan hışlama,
Sindi âlet, şehveti gitmiş güme.

³³⁰ “Sizin dîniniz size, bizim dînimiz bize...” (Kâfirun, 6)

Vehmi dönmüş, oldu sanki bir yılan,
Hem hasıraltında, kıprar fazladan!

CARİYENİN, HALİFEDEKİ ŞEHVET
EKSİKLİĞİNİ GÖRÜP KUMANDANI
HATIRLAYARAK GÜLMEME BAŞLAMASI
HALİFENİN BU GÜLÜŞTEN BİR ŞEY
ANLAMASI

Gördü kız hem, onda gevşeklik ki var,
Hem de bitmez kahkaha, gülmek dolar.

3950. Akla gelmiş oldu artık, pehlivan,
Aslan öldürmüş, vücût dimdik o ân!
Kahkaha artmış, uzar hiç durmadan,
Gayret etmiş ağız kapanmaz hiç inân!
Sanki esrâr içti, oymuş gülmede,
Kâr, zarârdan kahkaha üst gelmede.

Çok düşünmüş, neylemiş yok faydâsı,
Set yıkılmış, sanki bir sel gelmesi.

Ağlamak, gülmek; gönül gam, neş'esi,
Hepsinin bir ayrı madenden sesi!

3955. Hepsinin bir ayrı mahzen, bil ki var,
Hem anahtar Hak'ta, hep Allah sunar.

Kızda artık dinmemiş hiç kahkaha,
Hem halife oldu pek hûysuz daha.

Çekti hançer, der: "Habîs güldün neden?
Hem neden güldün? Gel artık söyle sen!

Sanki güldün, düştü şüphe gönlüme,
Söyle gerçek neyse, yanlış eyleme.

Sen yalan der, kandırır olsan beni,
İstemem ben, boş bahâne etmeni!

3960. Anlarım ben, gönlümüz aydın bizim,
Doğru söz densin, gerektir, beklerim.

Bil ki şâh gönlünde aylar, var yine,
Bir bulut örsün, çıkar tekrâr yine.

Bir ışık var, gönle girmiş gezmede,
Hırs ve hiddet eylesin, gizlenmede.

Anlayış, artık bu ân dostum benim,
Doğru söz, söylenmez olsun bil hemin;

Ben kılıç çaldım, muhakkak gerdana,
Faydâ yoktur, hiç bahânenden sana!

3965. Doğru söylersen, azât ettim seni,
Hak için ben, anla kırmam neş'eni!"

Çokça Mushaf'ı, koyup üst üste hem,
Hem yemîn etmiş ve söz vermiş, o dem!

CARİYENİN KILIÇ KORKUSU İLE
SIRRINI HALİFEYE AÇMASI.
HALİFENİN "DOĞRU SÖYLE,
GÜLMENİN SIRRINI SÖYLE, YOKSA
SENİ ÖLDÜRÜRÜM" DEMESİ

Kaldı âciz, kız demiş hem hâlini,
Yüzce Zâl deymiş, o Rüstem hâlini!

Yolda geçmiş, her ne olmuş söyledi,
Her ne olmuş, durmadan nakl eyledi.

Orda aslan öldürüp gelmiş gibi,
Kaldı âlet, sanki boynuzmuş gibi.

3970. Şâhta şehvet söndü, ürküp fareden,
İşte bundan gülmemiz artmış hemen.

Bil ki Allah, sırrı etmiş âşikâr,
Pis tohum eksen, çıkarmış âşikâr!

Hem bulut, yağmur, güneş âteşle de,
Toprağın sır neyse, dipten çekmede.

Her ağaç, yaprak döker, vardır bahâr,
Bir kıyâmet gösterirken, âşikâr!

Hem bahâr, her sırrı, gerçekten bulur,
Her ne yer toprak, çıkar rüsvâ olur!

3975. Her ne yer, dil, hem ağız sunmaktadır,
İçte, her şey âşikâr olmaktadır!

Hem çıkar, köklerde mevcût varsa sır,
Meyveler çıkmış, bütünden üsttedir.

Gönlü incitmiş olan, gamlar bütün,
İçtiğin mey etkisindedir, düşün!

Söyle nerden, sen bilirsin hangi mey?
Ağrıtır baş, hangi sarhoşluktu hey!
Ektiğinden ağrı nerden gelmede,
Akli çoklar, tohumu neymiş bilmede.

3980. Meyve, dallar benzemezler dâneye,
Benzemez insan, tohum bilmem niye?
Hülyâlar elbet eser, benzeşmeyen,
Benzesin bir dâne, dal olsun neden?

Nutfe ekmekten olur, ekmek midir?
Nutfedir insan, fakat gerçek midir?
Cînse nârdır, olmamış göz, nâra yâr,
Hem bahârdır, her bulut dolmaz buhar!
Üfleyen Cibril, Îsâ peydâ olur,
Benzemezler, benzeyiş olmuş mudur?

3985. Toprak Âdem, hiç de aslâ benzemez,
Var üzüm, hiç kimse, bir daldır demez.
Bir asılmış hırsız uymaz sehbayâ,
Taatin, cennet sayılmaz öyle ya!
Hiç asıllar benzeri olmaz eser,
Ağrıyan baş, sancıdır bilmez meğer.
Aslı olmazken, cezâ vermez Hüdâ,
Kulsa suçsuz, incitir olmaz Hüdâ!
Aslı her neyse, çeken elbet odur,
Benzemez aslâ ve gelmiş şey budur!

3990. Çektiğin şey, bir suçun elbet sonu,
Bir tokat inmişse, say, şehvet onu!
Suç ne bilmez, ibret almazsan bile,
Ağlayıp dur, durmayıp sen af dile!
Secde et, yüz kerre "Ya Rabb" söyle dur;
Hem cezâ, bir suç için gelmiş olur!

Sen temizsin, suç, sitemden Ey Hüdâ;
Gam verilmez, suç görünmez olsa da!
Bilmedim ben, suç nedir elbet âyan;
Bilmişim dert, suçta, olmuştur beyân!

3995. Örttüğün suç, örttüğün olmuş sebep,
Cürmü ört Rabbim, budur kuldân talepl!
Hem cezâ sunmuş, suçumdur, baksana;
Hırsızım, çıkmış cezândan meydana!

PADİŞÂHIN İŞİ ANLAYIP O HİYÂNETİ
AFFETMESİ VE KENDİSİNİN MUSUL
ŞÂHINA ZULMETMESİ

Sırta vakıf şâh ki tövbe eyledi,
"Bunca istek, böyle suç benden" dedi.
"Çok zulüm etmiş idim ben ellere,
Döndü onlardan ki gelmiş, bizlere.
Halka zulmettim, güvendim mevkime,
Derde düştüm, zulmü ettim kendime.

4000. Dövmüşüm çok, ben ki ellerden kapu,
Şimdi bundan kapımın oynar topu!
Başka eşler üzre düşmüş kimseler,
Ehlinin, olmuş kavat hep böyleler!
Sen ne yapmışsan, gelir aynen cezâ,
Suç denen, bulmuştu denginden cezâ!
Bir fenalık buldu bir denk karşılık,
Suçta bulmuş denge denk, elbet yazık!
Ben Musul şâhından aldım, zor ile,
Benden almış gayriler, tezden hele!

4005. Ben güvenmiştim, o, lâlâm bil ki sen,
Oldu hâin, hem hıyânet eyleyen!
Öç ve kinin vakti geçmiş, anladım,
Hâmdım elbet ben de hâmlık eyledim.
Başlayıp tekrâr, zulüm etsem beye,
Hem döner tekrâr bana, bak gerçeğe!

Hem cezâ, bundan dönüp, gelmiş bana,
Bir sınak ar, yok gerek, tekrâr ona!”

Derdi şâhın, kirdi sağlam boynumu,
İnsan incitmiş olursan, doğru mu?

4010. Verdi Allah, bir mükâfattan nişân,
“Bedlik işlersen, cezâ bizden inân!”

Haddi geçmek pek zarârdır, burda biz,
Has bir iştir, merhâmet, sabr etmemiz.

“**Rabbenâ innâ zelemnâ**”³³¹ suç bizim,
Rahmeti çok, rahmetinden isterim!

“Eyledim af! Gel suçum, af eyle sen;
Eski suçlar neyse, bitsin, sil hemen.

Sonra gel sen, pek sakın, ey câriye,
Duyduğun söz, söylenilmez kimseye.

4015. Beyle gerçekten eversem ben seni,
Hak için, hiç duymasın bir kul hani!

Şimdi benden, oysa bir âr duymasın,
Bir fenâlık, oldu yüz iylik kesin!

Belki yüz kez, eyleyip durdun sınak,
Çok güzeller, teslîm ettim oysa bak.

Hiç dokunmaz oldu, vermişken ona,
Şimdi sen bak, hep olan, benden bana.

Sonra, huzra sesleyip, almış beyi,
Hem becermiş, hışmını tam yenmeyil!

4020. Onca makbul, bir bahâne söyledi,
“Benbu kızdandan neyse hoşlanmam” dedi.

“Kıskanır sultanımız, kıskanç kadın,
Kaynatır kap, annesidir evlâdın.

Oğlumun öz anne, elbet haklı, yâr,
Hem cefâlar, etmenin imkân mı var?

Kıskanır olmuş ve kanlar yutmada,
İşbu yüzden, derde düşmüş durmada.

Şimdi ben, versem gerek, mert bir ere,
Yok, efendim, bizce lâyük bir kere.

4025. Sen ki cân koydun, o yüzden meydâna,
Anladım ben, hem de kız, lâyük sana.”

Hem nikâh kesmiş, hemen vermiş beye,
Öfke, hırs kırmış, ulaşmış gerçeğe.

“ONLARIN RIZIKLARINI BİZ TAKSİM
ETTİK.” HÜKMÜNCE, ALLAH
BİRİSİNE EŞEKLERİN ŞEHVET VE
KUVVETİNİ KİMİNE DE MELEKLERİN,
PEYGAMBERLERİN KUVVETİNİ VERİR

Hem hevâ, varken heves, atmak erin;
Bunlar ancak kuvveti peygamberin.

Şehvetin emrinde olmaz bir tohum,
Bir kıyamet bâkilik bulmuştu tüm!

Onda, erkek merkebin yok kuvveti,
Onda peygamberlerin er kudreti.

4030. Hışm ve şehvet terki, erlidir ona,
Var nebîlikten damar, o insana.

Olmasın merkepte mevcût erliğin,
Hem de Allah, bir ulu beydir desin.

Cânlılık olmuşsa hem, Hak'tan uzak,
Allah'ın rahmetle ölmek, hoştu bak!

Sırdır erlik, her ne var, artık deri,
Oydu cennet, bu cehennem rehberi.

Cennetin dört yan, karanlıklar dolu,
Hep cehennemdir heves, şehvet yolu!

4035. Aslan ey sen, şeytân öldürmüş adam,
Olma merkep, gel azalt, er ol ki tam!

Bunca âlem, anlamaz olmuş iken,
Sence azıcık bir oyun, ey er hemen.

³³¹ “Ey Rabbimiz! Biz nefsimize zulmettik...” (Araf, 23)

Ey benim emrimde, lezzetler bulan,
Hem vefâkâr, emre hem, cânlar veren.

Dinle emrin, lezzeti destânını,
Şimdi dinle, mânalar beyânını.

PADIŞÂH DİVÂNDA OLANLARA
BİR MÜCEVHER GÖSTERİP "BU
NE DEĞERDE?" DİYE VEZÎRE
VERMESİ, VEZİRİN KIYMET BİÇMEDE
AŞIRI GİTMESİ. ŞÂHIN "KIR BU
MÜCEVHERİ!" DİYE EMİR VERMESİ,
VEZİRİN "BUNU NASIL KIRAYIM?"
DİYE KEM KÜM ETMESİ

Gitti şâh bir gün dîvana, döndü tam,
Devletin erkân, bütün ordaydı hem.

4040. Bir mücevher vardı, nûrdar şâh ile!
Verdi cevher, hem vezîrin tam ele.

Der: "Nedir cevher için elbet değer?"
Der ki: "Yüz merkep yükü altın eder!"

Kır! Dermiş: "Bilmem nasıl kırsam bunu?
Haznenin ben dostuyum, kırmam onu!

Hem nasıl görsem revâ, kırsam ki ben,
Hem, pahâ biçmek ki imkânsız iken!"

Verdi bir kat gjysi, takdîr eyledi,
İncisin, tekrâr gelip almış idi.

4045. Hem cömert şâh, verdi birçok gjysiler,
Böyle birçok gjysiler vermiştiler.

Tuttu bir miktar ve sözler söyledi,
Tâzeliklerden, misâller eyledi.

Sonra vermiş, haznedar almış idi,
"Bir alan olsa değer neymiş" dedi?

Perdedar der: "Ülkenin tam nısfı bu,
Saklasın Hak, her belâdan doğrusu!"

Derdi: "Kır!" Der: "Hançerin parlak güneş,
Gündüzün nûr, onla ancak oldu eş!

4050. Geç şu kıymetten, bakın parlak bu nûr,
Hem güneşler nûrunun meftunudur.

Hem nasıl kırsam deyip, varsın bu el?
Padişâhın haznenin, düşmân misâl!"

Padişâh hilât verir, artar gelir,
Başlamış şâh, aklını övemektedir.

Sonra bir bey üzre, vermiş inciyi,
Gâye elbet, imtihân etmek iyi!

Hem o beyler var ya, aynen söyledi,
Kim ki var, şâh, gjysiler vermiş idi.

4055. Gjysinin kıymet nedir artırdı şâh,
Kuy'ya attı, sanki hiç saymıştı şâh!

Hepsi birden, yönlenir taklitlere,
Elli altmış, aynı söz der bir kere!

Gerçi, taklittir cihânın öz direk,
Hem de, rüsvâdır mukallitler demek!

MÜCEVHERİN ELDEN ELE GEÇEREK
EYAZ'A GELMESİ, ONUN ŞÂHIN
VERECEĞİ MÂL VE MÛLKE ÖNEM
VERMEDEN MÜCEVHERİ KIRMASI

Ey Eyaz sen, şimdi parlak gevhere,
Bir değer vermen gerektir, bir kere.

Der Eyaz: "Ben söylerim, artık ne var;"
Der ki: "Kır sen! Hurdahaş et âşikar!"

4060. Hem Eyaz'ın elde taşlar var idi,
Vurdu elbet, cevheri mahv eyledi.

Belki, rüyâlarda görmüş sâf kişi,
Cepte taşlar, koyma olmuş ilk işi.

Sanki Yûsuf, her ne var görmüş iyi,
Gördü en diplerde, çıplak gerçeği!

Kim haber vermiş zafer, hem fethi tek,
Birdi maksât üzre ermek, ermemek.

Kim ümitvar, yârinin vuslâtına,
Hem kırılmak, hem savaşı, hiçtir ona!

4065. Mât eden at, mât eden, fildir giden,
Saçma saymış, aldırır olmaz hemen.

At arar, âriften ister, der, götür;
Öncü olmuş at değil, gerçek görür.

Aynı soydan olmamış, insan ve at?
Öncü olmak üzre, at sevmek murât!

Çekme sûret üzre dert baş ağrısı,
Ağrısız mânâ gerektir doğrusu!

Zâhidin derttir, işin gelmiş sonu,
Hâlimiz neymiş, hesâb etmek günü.

4070. Baş ve önden, anlamış ârif olan,
Son düşünmek, gâm da yok artık inân!

Korku varken, ârifan seçmiş ümit;
Hakta takfîr, bildi, kurtulmuş işit!

Bildi ektim mercimek ben önceden,
Sonda mahsûl neyse, olmuş beklenen!

Korku, ürküş bilmeyen, ârif olan,
Hak kılıç, hay-huyu kesmiş ortadan!

Önce Hak'tan korkarak ummuş iken,
Korku gitmiş, yalvarışlar, yerleşen.

4075. Hem Eyaz, has cevheri kırmıştı da,
Beylerin feryât, figânlar ortada!

Korkusuzluk neydi? Bir suçmuş meğer!
İnci kırmış kimse kâfir bildiler!

Cümle bey körlük ve elbet cehl ile!
Kırdı şâhin, inci kıymetsiz hele!

Sevgi gerçek bir mücevher olmada,
Hep gönüller içre meydan bulmada.

BEYLERİN "İNCİYİ NEDEN KIRDIN?"
DİYEREK EYAZ'İ SUÇLAMALARI,
ONUN CEVÂP VERMESİ

"Söyleyin siz ünçe üstün kimseler,
Emri şâhtan üst mü bilesek inciler?"

4080. Emri şâhtır üst ki bilesek pek yüce;
Hak için siz söyleyin, hem, öylece!

Ey mücevher gözleyen, şâhtan geçen,
Önde gül var, cadde yoktur anla sen!

Göz ayırmam, aslâ şâhtan, ben hele,
Olmadım müşrik, işim yok taş ile.

Renkli taş seçmiş ve şâhı terk eden,
Cânda, cevherden değeri yok, bil ki sen!

Rengi gül, olmuş oyuncak, at ki sen,
Renk veren kim, bir düşün, şaş dur hemen!

4085. Vur kırılın, taşla, gel gir sen çaya,
Renk ıtır alsın âteş, sür ortaya!

Dîn yolundan olmadıysan yolkesen,
Bir kadın oldun, taparsan renge sen!"

Eğdiler baş, böyle sözler üzre hep,
Özre yönlenmiş, özür olmuş talep.

Her gönülden, sanki yüzler âh çıkar,
Gökte yükselmiş duman var, âşikâr!

İhtiyâr cellâda vermiş şâh emir,
"Çör-çöp onlar, sen uzaklaştı" denir.

4090. Âdîler lâyık değiller mevkie,
Taş için hem, emri red bilmem niye?

Buyruğum hem, böyle bir tek taş için,
Hep fesâd ellerde hakîrdir niçin?"

PADIŞÂHIN BEYLERİ ÖLDÜRMEYİ
EMRETMESİ, EYAZ'IN "AF DAHA DOĞ-
RUDUR" DİYE ŞEFÂATTE BULUNMASI

Gör Eyaz'dır merhâmetten, pek yüce,
Sıçrayıp şâh huzra koşmuş hızlıca.

Secde etmiş, hem de, tutmuşken boğaz,
Gökler âşik şâha, hem bî-istirâz.

Ey hümâ, elbet hümâlar mutluluk
Sende bulmuş, sende mertlik her ufuk.

4095. Ey keremkâr âlemin ihsân, kerem,
Yitti ihsânınla, yoklar muhterem!

Ey lütufkâr, gördü elbet gül seni,
Hep utançtan, yırttı gömlek, hem teni.

Affediş tek affinizdir, tilkiler;
Affinizdan, aslanın üst oldular.

Buyruğun uğruna, hürlükler bulan,
Affa yaslanmış, uzaktır korkudan!

Suçlular, küstâh ve gaflet etseler,
Affa maden, sendeki aftan eser!

4100. Dâimâ gaflet ki küstâhlıkladır,
Hem de tâzim, gözde dert, neymiş alır.

Bed olan hûy, hem de gaflet etmeler,
Tâzimin âteşle, yanmıştır gider.

Onda heybetler, uyanmışlık verir,
Hem unutmak kalmayıp, yokluk bulur.

Yağma vakti, uyku gelmez halka hem,
Gitmesin hırkam deyip, yatmaz o dem.

Hırkanın korkuyla kaçsın uykular,
Cân, boğaz derdiyle hiç yatmak mı var?

4105. “Lâ tuâhiz innesînâ”³³² bir tanık,
Hem bu yüzdendir, unutmak, suç yazık!

Kim unutmuş, saygıdan etmiş kusur,
Yoksa gaflet eyleyip mağlup m’olur?

Gerçi nişyân, çâresiz gelmiş çatar,
Yok, unutmak der, sebep durmaz arar.

Hakk’a hürmet gevşemiş oldukça da,
Var unutmak, hem de şaşkınlık, hatâ!

Hem nasıl, sarhoş cinâyet işliyor,
Sonra, özrüm var ve sarhoştum diyor.

4110. Sonra derler: “İçtiğin zıkkım senin,
Kendi arzûn isteyip içtin hemin!

Kendi gelmez, dâvet ettin sen onu,
Sarhoş oldun, isteyip yaptın bunu.

Cehdin olmazdan da, sarhoş olsanız,
Cânı sâkî, hep korurmuş, bilseniz!

Yardım eyler, özrü ister namına,
Hak’ta mestin, kul olaydım uğruna!
Af ve ihsân, varlığından zerrelere,
Her ne var, Hak’tan gelen şeylerdiler.

4115. Aflar övmüş, sende mevcût affi hem,
“Dengi yoktur” sen sakın, eşsiz o hem!

Affet artık gel kapından kovma sen,
Mutlu er, onlar senin tâtlar iken!

Hem, yüzün görmüştüler, gel sen acı,
Hem nasıl çeksin elem, senden acı?

Ayrılıktan söyledin, gel söyleme!
Her ne dersen yap ve tek ayrıl demel!

Bin defâ ölmek, elinden olsa da,
Senden ayrılmaksa, çok zor olmadı!

4120. Hep yetişmiş, cümle dert, feryâda sen,
Ayrılık bitsin, kadın, erden hemen!

Vuslâtın ummakla, ölmek pek güzel,
Senden ayrılmaksa, yüz âteş bedel!

Kâfirân der: “Sen ki baksan, bir sefer,
Gam biter, kalmaz cehennemden eser!”

Hem o bakman, der de, gerçek tât verir,
Sihr edenler üzre diyet gösterir.

FİRAVUN BÜYÜCÜLERİ ÖLDÜRECEĞİ
ZAMÂN, ONLAR: “ZARÂR YOK,
BİZ ALLAH’A ÖNECEĞİZ!”
DEMELERİNİN AÇIKLANMASI

“Yok zarâr!” denmiş ve duymuş âsumân,
Sevlicânın³³³ top kesilmiş gök hemen!

4125. Fir’avun’dan darbe, olmaz darbe hiç,
Allah’ın lûtfu, kahırlardan hâriç!

Bilmiş olsan sırrımızdan, âdî sen,
Kurtuluş var bizde, kalpten kör de sen!

³³² “Rabbimiz unutup işlediğimiz suçlarla bizi suçlama.” (Bakara, 286)

³³³ Sevlîcân: Atla oynanan top oyunundaki sopa, çavgan.

- Gel yanaş, elbet ki bu org der, duyun,
Söylüyor “**Yâleyte kavmî ya’lemûn!**”³³⁴
- Hakk’ın ihsan saltanat vermiş bize,
Bir değer katmaz firavunluk size!
Hem Mısır, Nil seyredip sarhoş olan,
Cân ki saklar, yüz Mısır, yüz Nil inân!
4130. Sen gelip, pis hırkanı terk eylesen,
Cân Nil’in var, Nil’i sen boğdun hemen!
Ey Firavun, Mısır’ı geç, el çek, uyan,
Cân içinden, yüz Mısır olsun ayân!
“Rabbiniz ben!” Halka sen dersin fakat!
Gafletin çok, işbu çift sözdür sakat!
Rab olan, kuldân, nasıl titrer durur,
Ben diyen, cismin, nasıl muhtâç olur?
İşte bizler, burda olduk “ben” diyen,
Hep belâ dolmuş, o ben, yitmiş hemen.
4135. Ey köpek, hem böyle “ben” şomdur sana,
Bizde devlet, mührü almış, baksana!
Benliğin, kin gütmemiş olsun sana,
Bizde ikbâl, devlet olmuş baksana!
Darağaç, yok, yurdu terk etmek bize,
Çok şükür, birkaç nasihat var size!
Dârda ölmek, ermenin olmuş binek,
Saltanat, mülk, sizde, tek gaflet demek!
Ölmenin sûrette, gizlenmiş hayât,
Hem hayâtın dış kabuk, gizler memât!
4140. Nûr âteş şeklindedir, âteşşe nûr,
Yoksa nerdendir cihân, olsun gurûr?
Gel uyan, tezlenme, evvel ol ki yok;
Batsan artık, doğ ki şarktan nûru çok!
Sonsuzun benlikle kalp, hayrettedir,
Dondu benlik, âr, ayıp yitmektedir!
Cân, o bensizlikle, hoş hâl aldı da,
Benliğinden çıktı âlem, yok o da!
- Kurtulup benden, iz olmuş şimdi ben,
Âferînler, bensiz olmuş şimdi ben!
4145. Kaçtı elbet, düştü benlik ardına,
Hem görür onsuz onu, koşmuş ona.
Sen ki istersin, o artık istemez,
Öldüğün ân, istenenler geldi tezl!
Sen diriysen, kasteden olmaz sana,
İstemezsen, istenen gelmez sana.
Aklımız yol gösterir olsaydı hem,
Dinde Râzi, sırrını bilmişti tam!
“Tatmayan bilmez” akıl, varken hayâl,
Artırır ondan meğer hayretli hâl.
4150. Nerde ben, fikr eyleyip, keşf eylesin?
Hem o ben, yoklukta çıkmıştır kesin!
Hem akıllardır, araştırmak mı ne?
Düştüler birlik, hulûllün zulmüne!
Ey Eyaz, dostlukla ermiş yoklara,
Sen ki yıldızsın, güneş almış yara!
Hem de; ittihât, hulûlden çek öte;
Nutfе, ten olmuş ve dostmuş tenle de!
Gel de affet, af hazînenden senin,
Lûtfun artık, hep lütuflardan kesin!
4155. Ben kimim? Gel sen de affet söyleyen!
Sen ki “Kün” emrinde bir tek şâh iken!
Ben kimim? Uğruna varlık gösteren!
Cümle varlık, varlığından beslenen!

EYAZ’IN ŞEFÂAT ETMEDE
KENDİSİNİ SUÇLU GÖSTERMESİ
VE ÖZÜR DİLEMESİ

Ben nasıl, hilmiyle dolmuş kimseye,
Kalkarım ben, hilm yolun göstermeye?

Sille, yumruklar vurup, ezsen gerek,
Yüzbin aşkın sille vur lââyık bu tek!

Huzra söz etmek nedir, ben söylesem?
Hem keremden şartların neymiş desem?

³³⁴ “Keşke kavmim bilselerdi...” (Yâsin, 26).

4160. Hem bilinmez şey mi var artık sana?
Gelmeyen âlemde neymiş aklına?
Bilmemekten sen öte, her şey bilen,
Hem unutmak, bilmemek olsun neden?
Hiç olanlardan tutup, ettin adam;
Bir güneş olmuş da, parlar oldu tam!
Biz kimiz, mâdem adam ettin bizi,
Yalvarırsam, sen keremkâr duy sözü!
Sûretimden, sen şefâat gösteren,
Hem demek, sensin şefâat eyleyen!
4165. Hiç benim yoktur ki varım burda hem
Yaş, kuruyla, ilgimiz yoktur bu dem!
Hem duâmızdan, akıttın sanki su,
Gel sebâtımdan da affet, doğrusu!
Hem duâ etmemde, ihsânın senin,
Ben duâ ettim, kabûl et sen hemin!
Sen kabûl et, beklerim tutmuş duâ,
Söyleyim, benden kabûl etmiş duâ!
Dertliyim baştan bütün, benlikle ben,
Çünkü, her derdin devâsı var hemen.
4170. Ben cehennemlik, taşır oldum şeri,
Hem onun ihsân sunarken Kevser'i.
Hem cehennem, kimleri yakmışsa ben,
Hem yanan neymiş, bitirdim tâzeden.
Kevser'in neymiş işi? Her bir yanan,
Kevserin elden biterler sonradan!
Katrelerdir, hep karâr îlân eder,
Od yakar, ben tâzelik verdimdi, der.
Hem cehennem, güz olup sertlik sunar,
Gör ki kevser, bağda olmuş, bir bahâr!
4175. Hem cehennem ölme, kabrin toprağı;
Oysa kevser, sundu elbet sûr çağı!
Ey cehennemlerde yanmış kimseler,
Hakk'ın ikrâm oldu Kevser, gel ki der!
"Halkı benden faydalansınlar dedin;
Hayy u Kayyum Ey Hüdâ lûtf eyledin!
- Ben, yararlanmak için elbet değil,
Cümle noksân, mertliğimdendir asıl!"
Ten-perest bir bendeyim, affeyle sen,
Affin ummân, affa lâyıktır hemen!
4180. Halkı ırmak, halkı seller misli sen,
Hem arıt deryânda, affet sen hemen.
Af çıkar olmuş gönülden, her gece,
Bir güvercin misli uçmuş, öylece.
Her seher vaktinde saldın bunları,
Haps edersin akşama dek onları.
Uçtu, akşam vakti, sayvân aşkına,
Hep kanat çırpar o evvân aşkına.
Vuslâtın ip, tende bir kopsun, sana
Hep gelirler, mevki var senden yana!
4185. Terse dönmekten eminken, siz duyun:
Hep kanat çırpar: "İleyhi râciûn!"³³⁵
Hem keremden geldi bir ses: "Siz gelin!"
Hem dönüşten, hırs, keder kalmaz bilin!
Çok gariplik çektiniz âlemde siz,
Kadri, kudret var, gerektir bilmeniz.
Bir ağaçtır, rahmetin söz gölgede,
Nâz ve rahmet bol, uzan yat öyle de.
Dîn için, zahmet çeker olsun ayak,
Sen ölümsüz hûriler var, var da bak!
4190. Hûriler, rahmet işâret verdiler,
Döndüler, artık seferden sûfiler.
Hem güneş nûr misli, sâfîr sûfiler,
Hâke düşmüş, çöplüğe girmiştiler.
Hep ayak, el, üst ve baş, hepten temiz,
Sanki nûr vermiş güneş, yok başka iz.
Ey Hüdâ! Mücrim olan, hep suçlular;
Hep duvarlar üzre, başvurmuştlar.

³³⁵ "Şüphe yok ki biz Rabbimize dönenleriz." (Bakara, 156)

- Her hatâ, her sutça, vâkif oldular,
Hem de şâhın emre, mât olmuşlar!
4195. Hakk'a yüz dönmüş ve âh etmiştiler,
Cürme düşmüşler, lûtf beklediler.
Yol ki kirlenmişti onlar, tezce sen,
Yu n'olur, lûtfun Fırat'tan, Dicle'den!
Sen arıt, yıllar süren suçtan yıka;
Saf tutup kılsın namâz, paklarla da!
Ölçü sığmaz safta nûra dalsalar,
Hem de "Bizler sâftanız" der olsalar;
Hem bu hâli vasfa, sözler erdi yâ,
Hem kâğıt yırtık, kalem yok ortada!
4200. Hiç deniz, sığmış mıdır bir testiye?
Bir koyun, aslan yesin, mümkün mü de?
Perde ardından çıkıp, geç perdeyi,
Gör, şaşılmış Padişâh, vardır neyi.
Gerçi onlar kırdılar gör, câminı,
Hoş gör artık, onda sarhoş nâmını!
Onların sarhoş oluş, mülk, mâl değil,
Sende mevcut meyve, lezzetlendi bill!
Sen ki şâhlar şâhısın Ey Padişâh;
Hem senin sarhoş biziz af, Ey ilâh!
4205. Hem hitâb ânında mevcût lezzetin,
Etti sarhoş, yüzce küp etmek çetin!
Sarhoş ettin, bâri artık vurma had,
Şer'iniz, sarhoş için yok, verme had!
Başta aklım var iken sen döv beni,
İstemem ben, hiç ayılmak hissini.
Kim meyinden bir yudum içmiş olur,
Hem akıldan, hem de hadden kurtulur!
Mestliğin yoklukta, sonsuz kaldılar,
Sende sarhoşlar ki hiç, kalkmazdılar!
4210. İhsânın söyler iken "Sen kalk yürü!
Aşkımın ayran içen, sen kalk yürü!"
Sen, sinek olmuş düşersin ayrına,
Mest değilsen, sen şarâpsın baksanal!
- Ey sinek, sendendi mest kerkes olan,
Sen ki bal deryâsı görmüş at süren!
Zerre benzer dağda sarhoşun senin,
Nokta, pergel, çizgi feyzinden senin!
Senle titrer fitneler, halk titreten,
Halka kıymet, sende kıymetsiz iken!
4215. Ağzı, yüzler vermiş olsun Hak bana,
Anlatırdım, cân, cihân, neysem ona!
Tek ağız var, sırrı bilmiş Ey Hüdâ;
Hem utancından perîşân ortada!
Ben ki, yoktan dahi, eksik olmadım,
Bunca ümmet, onla atmıştır adım.
Şimdi gaybten, ihsânın bekler durur,
Lûtfun olsun, öyle, yoktan kurtulur.
Ey kerem sâhibi, kurbân olduğum,
Baş havandan, döndü artık büsbütün!
4220. Rağbetim, meylim senin istektedir,
Nerde girmiş varsa, hep cezbendedir.
Olmasın yel, kalkmaz elbet toz duman,
Hiç denizsiz, bir vapur yüzmez ki hem.
Ab-ı hayvan varken, ölmez kimseler,
Ab-ı hayvan tortu olmuştur meğer...
Âb-ı hayvân oldu bir cân kiblesi,
Dost olan, bağ, bahçeler, su gülmesi.
Hak kadehten içse ölmüş, ölmemiş,
Cânda, cânın suyla yoktur, onda iş!
4225. Aşkının mey, vermiş el, elhak bize,
Âb-ı hayvândır değersiz bak bize!
Cümle cânlar âb-ı hayvândan diri,
Âb-ı hayvânın suyun, sensin yeri!
Her zamân sundun ölüm, hem haşrı sen,
İkramın yapmış neler, gördümdü ben!
Ben güvendim, hem diriltmen var Hüdâ;
Ölme, ancak uyku bildim, burda da!

- Cümle deryâlar serâp, olmuşsa da,
Hep çeken sensin kulaktan, Ey Hüdâ!
4230. Titreşir aklın ecelden, aşksa şen,
Taş sudan, toprak olup korksun neden?
Mesnevî'nin cildi beştir, yazdı o,
Cân semânın burcunun, yıldızdı o!
Yıldızın anlarsa kaptan yol bulur,
Duygular yıldızla nerden yol bulur?
Başkalar, yıldız görüp seyretmede,
Hem kıran kim, mutluluk bilmezse del!
Akşâmından şu sabâhlık vakte dek,
Dîv yakan yıldızla, aşnalık gerek!
4235. Hepsi, şeytân üzre düşmüştür zana,
Gökte, burçlardan ki nefî atmış ona.
- Şeytâna, yıldız olan Akrep gelir,
Müşteriysen, akrâba hem dostudur.
Yay vurur şeytânı hep mihlar yere,
Hem "kovan" dolmuş sudur mahsûllere.
Hem "balık" azgınlığın kırsın gemi,
Dost için sürmüş "öküz" yerler hemî!
Hem güneş zulmet yıkar elmâs gibi,
Lâ'l o yüzden don bulur, atlâs gibi!
4240. Uç verir yokluktan artık var olan,
Burya zehr, hem orya bir tattır inân!
Dost olup, pis hûylarından geç ki sen,
Zehr küpünden, sen şeker yersin hemen!
Tesiretmez Faruk'a zehr baksana,
Hakla, batıl, bilme tat olmuş ona!

ÜÇÜNCÜ CİLDİN SONU

MEVLÂNÂ
MESNEVÎ
6

ÖNSÖZ

Bismillahirrahmanirrahim

Bu, Mesnevî'nin mânevî delîllerinin altıncı cildir. Vehim ve şüphenin bütün karanlıklarını aydınlatan, zân ve şüphe hayallerini yok eden, insanı tereddütlerden kurtaran bir nûra benzer. Ama o nûrları hayvânî hislerle görmenin imkânı yoktur. Çünkü hayvânîlik makamı aşağıların en aşağısıdır. O makamda-kiler, aşağılık âleminin sûretini yapsınlar, iddiâsını ortaya koysunlar diye yaratılmışlardır. Onların hissiyâtlarına ve anlayışlarına, çizgiyi aşmasınlar diye bir sınır çizilmiştir.

“Yüceler yücesi ve her şeyi bilen Allah'ın takdîri budur.” Yani Allah insanların yapacağı işlerine bakıp görebilecekleri yeri göstermiştir. Zirâ bir yıldızın gökyüzünde belli bir yeri ve bir görevi vardır. Nasıl bir hâkimin karârları sade o yere âitse, başka yerlerde geçersizse, o yıldızlar da ancak kendilerine âit yerlerde kendilerine âit işleri işlerler. Allah biz kulları bir yerde kalmaktan, hapis olmaktan, kulaklarımızı mühürlenmekten, perde altındaki kullarına göstermediği şeyleri bize de göstermemekten korusun. Amîn yâ Rabbu'l-âlemin!

Bismillâhirrahmânirrahîm

Gönle sensin Ey Hüsameddin hayat,
Altı cild bitsin deyip ettin murât.

Hem Hüsâm-nâme senin himmetle de,
Cümle âlemlerde dönmüş, gezmede.

Mânevî er, Mesnevî son, altı cilt,
Armağanlar sunmadır, ettim ümîd.

Altı ciltten, altı yönden saç ki nûr,
Bilmeyenler, hep gezip alsın huzûr!

5. Beşle, hem altyıla aşkın yok işi,
Gâye, yâr görsün ve bitsin teşvişil!
Belki gelmiş oldu ondan bir emir,
Söylenilmek istenen sır, söylenir.
Gizli kalmış incecik, kinâyeler,
Anlaşılmış tarzda söylensin meğer.
Sırta ancak, anlayan eşlik eder,
Denmemiş inkârcı varken sır meğer!
Hem de dâvet, Hak katından gelse gör,
Hiç kabûl görmez ve görsün iş midir?

10. Nûh, dokuz yüzyıl çağırılmış milleti,
Kavminin artmıştı inkâr, gayreti!
Söylemekten Nûh gelip vazgeçti mi?
Var sükûtun inde hiç yerleşti mi?
Havlayıp dursun köyün hep itleri,
Hiç de kervân kalmamış yoldan geri!
Oysa durmaz, yol alır mehtâp gece,
Havlasın it, durma yoktur öylece!

Ay saçar nûr, hem köpek, havlar durur,
Her ne var, kendince hizmetler bulur.

15. Herkesin hizmet olur takdîr olan,
Herkesin bir iptilâdır gözlenen.
Ay ki der: "İt havlamazdan durmuyor,
Nûr saçarken, ben neden dursam?" diyor.
Sirkenin hep ekşilik artmış iken,
Bir şekerken artma vâciptir hemen!
Sirkenin benzer kahr, lûtfunse bal,
Birleşip "sirkengübin" olmuş misâl!
Sirkeden bal, az olur olsun bilin,
Öyle olmaz, bil ki sen sirkengübin.
20. Nûh'a ümmet sirke dökmüş durmada,
Hep şeker dökmüştü lûtf deryâsı da!
Mertliğin deryâ dökerken şerbeti,
Sirkesinden âlemin artık idi!
Tek bir iştir, bin değer, hem kimdi o?
Belki yüz asra uzanmış erdi o!
Bil deniz üstünde yol bulsun eğer,
Bir küpün önlerde ırmak, diz çöker!
Öyle bir deryâ ki, duysun deryâlar,
Böyle bir söz, böyle örnek duysalar!
25. Bir büyük ad, bir küçük ad denk diye,
Hep utanmış ağz acır, bak gerçeğe!
Hem bu dünyâ, hem o dünyâ bir desen,
Hem utançtan gizlenir dünyâ denen!

- Sanki dardır, rütbe, altın altıdır,
Hâsla, âdî, ölçü almak var mıdır?
Verdi kuzgun bağda, bir kuzgun sesi,
Duysa bülbül, olmaz artık kesmesi.
Çünkü Allah, istenen neymiş yapar,
Her şeyin bir hükmü var, vardır pazar.
30. Bak dikenlik âteşin olmuş gidâ,
Gül gerek, sarhoş beyinler üzre yâl
Bizce leşler, oldu hep pislik demek,
İt, domuz indinde helvâ, baldı tek!
Pis olan, gerçekte pislik sunmada,
Suyla pislikler savaşımış olmadı!
Hep yılan varken, zehirler saçmada,
Bizce olmuş, dert, perîşânlık o da!
Dağda doldurmuş kovanlar, hep arı,
Ot, ağaçtan, balla dolmuş ambarı.
35. Hem zehir te'sîr edip durmaktadır,
Panzehirler etkisiz kılmaktadır.
Dikkat etsen, hep cihân harp etmede,
Zerre sanki, kâfire kin gütmedel
Zerreler dönmüş, gider olmuş sola,
Sağda görsen hep arar, düşmüş yola.
Zerre yükselmiş ve düşmüş başkası,
Durdu görsen, orda harbin en hâsi.
Onların olmuş savaşlar gizlice,
Ayrılıktan, ayrılık gör öylece.
40. Hem güneş, harbiydi sonsuz zerrede,
Böyle harp kalmış hesaplardan öte.
Zerrenin nef, hem nefes mahv oldu mu?
Yok, onun harpler, güneşler harbi bu!
Kalmamış artık onun bir kıprayış,
"Hakk'a dönmüşlerdeniz" sırrında iş!
Geçmişiz bizden, senin ummândayız,
Asla erdik, burda süt içmekteyiz.
Gûle aldanmış ve ey yoldan olan;
Az konuş, ey aslı azıcık anlayan!
45. Hem savaş hem, sulhumuz bizden değil,
Hâlimiz hep Allah'nın eldendi bil!
Söz, tabîat, işlerin hem darbı var,
Cûz'lerin bitmez, tükenmez harbi var.
Hep bu âlem, böyle cenkten durmada,
Bak şu unsurdan hayatlar sunmada!
Dört şu unsur, dört büyük muhkem direk,
Böyle dünyanın tavan düzgün demek!
Her direk, kırmaktadır bir başkayı,
Âteşin sönmek, sudan almış payı.
50. Zıdların üstündedir halkın bina,
Kâr, zarârlar harbi bizden, baksanal
Hâl denen zıd düştü, zıdlar onların,
Ayrıdırlar, ayrılıklar onların!
Her nefes, benden de yollar kesmede,
Gayra nerden, bulmuş olsun çâre de?
Dalgalanmış hâl ve ahvâl ordu,
Harpteler hep, kin güderler doğrusu.
Sende mevcût, pek ağır harpler dolu,
El için sen, harbedersen, doğru mu?
55. Belki Rabbim kurtarır harpten seni,
Sulh cihânından boyar ten rengini.
Sonsuz âlem yok bilirsin gayrisi,
Bilmiyor terkîbi hiç, zıdlık nesi!
Zıd ve zıddın etkisinden yok denen,
Yoksa zıd, bâkî o sonsuz var hemen.
Sürdü Allah cennetinden zıd iken,
Hem güneş yok orda, yok kış söylenen.
Aslı rengin, orda renksizlik demek,
Çünkü harbin aslı, sulh etmek demek!
60. Gamla dolmuş âlemin hem aslı o,
Ayrılık aslen buluşmak, doğrusu!
Ayrılıklar isteriz, nerden hocam?
Hem neden birlik doğurmuştur rakam?
Çünkü fer'iz, isteriz dört hûy hemen,
İşte dört huy, bir muhalif zıd iken!

- Ayrılıklardan uzak cân cevheri,
Hûysa bunlardan değil, Hakk'ın ferî.
Hep savaşlar, oldular bir sulh için,
Hak için harp eylemiş Peygamberin!
65. Çift cihânın gâlibi elbet O'dur,
Vasfı anlatmak için yok dilde nûr!
Nehri birden, içmenin imkânı yok,
Tastamâm tok, doymanın imkânı yok!
Bil ki deryâdır, susuzsan, Mesnevî,
Ortasından, gönle aç bir ark evi.
Önceden aç Mesnevî'den arki sen,
Gördüğün mânâların deryâ deneni.
Yel, temizlerken samanlık çöpleri,
Oldu tek renk, deryânın her bir yeri.
70. Tâzedir mercânda gel gör dalları,
Cân suyundan meyve almış payları.
Söz, soluklar, sesteni ayrılın hele,
Geçti hepsinden deniz olmuş bile.
Harf diyen, harften duyar hem harf bile,
Hem o üç en sonda cândır, bak hele!
Hem veren, ekmek alan, ekmek deneni,
Geçti sûretten bu üç, kil bil ki seni.
Hem de mânâ, ayrı şeyler olsa da,
Her zamân üçtür makâmlar ortada.
75. Sûret olmuş kil ve mânâ olmamış,
Kim 'olur' der, sen de; 'olmaz' lar tanış!
Rûhların âlemde hep beklediler,
Bâzı sûret, bâzı sûretten kaçar.
Her beden "git" emri gelsin, gittiler,
"Çık" denilsin, şekli hep terk ettiler!
Halk O'nundur, hem emirler O'nda yâ,
Rûh emirdir, sahib Allah duyguya!
Hem binek emrinde, hem binmiş olan,
Dışta cismin, huzru cân olmuş bulan.
80. Dolmak isterken sular bir testiye,
Emreder: "Cân ordumuz binsin" diye!
Niyet etmiş olsa cân yükselmeye,
Emreder ordan nakipler "in" diye!
Az de artık, incelir söz, öyle ki,
Hem azalt âteş, odun az at peki!
Bir küçük küp kaynamaz olsun, demem,
Belki idrâk çömleğin pek yufka hem!
Hem münezzeh Hak ki, yapmış elmalık,
Dal ve yaprak harfi, gizler meyvalık.
85. Ses ve dal, çok söz yayılmış bahçeden,
Elmadan, tek bir koku gelmiş hemen.
Şimdi gel çek, ıtrı iç, gör gerçeği,
Asla çeksin, hem götürsün, pekiyi.
İtrî çek hem, nezle olmaktan kaçın,
Halkta yellere, nefeslerden sakın!
Sen bürün, örtün ve artık burnu tık,
Onların dersin havâ, kıştan soğuk!
Cânsız onlar, hem de donmuş kimseler,
Karlı dağlardan nefes vermiştiler.
90. Yer bütün kardan kefen giysin desek,
Hem kılıçtır, hem güneş, Hüsâmı çek!
Sen çekip Hak'tan kılıç, şarktan hele,
Gel ısıt şarktan şu dergâhtan hele!
Hançerin vursun güneş, kar üzre bir,
Sel akar dağdan ve düzlerden gelir.
Hem ne şarktan hem ne garptan gelmede,
Hem müneccimden de harpler etmede.
"Sen neden yol bilmeyen, ben var iken;
Kör ve alçaklar edindin kible sen?"
95. Gör ki Kur'ân söylemiştir, ol emin,
Sevmedim der: "**Lâ uhıbbul âfilîn!**"³³⁶

³³⁶ "Batanları sevmem..." (Enam, 76).

Önde ay, kullukla bağlarken kemer,
Ay bölünmüş dense incindin meğer!”

İnkâr etmiştin yâ “Şemsi küvviret!”³³⁷
Sence en yüksek, güneş olmuş, evet!

Sen değiştirmiş havâ yıldız dedin,
Hem “İzânnecmü hevâ”³³⁸yı sevmedin.

Öyle yâ, üstün değil ekmekten ay,
Öyle ekmek, cân damar kesmiş kolay!

100. Zühre, üstün olmamış elbet sudan,
Var sular, ten mülkünü mahv eyleyen.

İşlemiştir cânâ hiç duymaz kulak,
Dost öğüt burdan girip çıkmıştı bak.

Öğdümüz hep, hiç sayılmıştır sana,
Hem senin öğdün de, geçmezdir banal!

Hem meğer dost bir anahtar sâhibi,
Bir anahtar sunsa bir ihsân gibi!

Ay ve yıldız benzetiş olmaz bu söz,
Emr-i Hakk'ın olmadan, dolmaz bu söz.

105. Hem cihetsiz böyle bir yıldız yeli,
Vahy arar, elbet kulaktan, etkili.

Siz, cihetten yönlenin yönsüz yere,
Ölmenin kurd, yırtamazdır bir kere.

Bak onun, yıldız saçan has şûleden,
Oldu dünyânın güneş, huffaş desen!

Mavi gökler hep onun kulluktadır,
Bir çavuş ay, derdi var, yanmaktadır.

Zühre, sorsun bir suâl dönmüş ona,
Müşterî, cân nakdi, tutmuş huzruna.

110. Hem de el öpmek diler, ister Zühâl,
“Böyle devlet lâyük olmaz” der, Zühâl!

El, ayak, bundan Merih incitmede,
Utarit, vasfa kalemler kırmada.

Cümle yıldızlar, müneccim kavgada,
Cânı koymuş, rengi seçmiş oldu da.

Cân O'dur, bizlerse rengiz, hem rakam,
Fikrinin yıldız ki, yıldız cânı tam!

Fikr nedir? Hem, bir makâmdır, pâkça nûr,
Sen için söylendi, fikretmiş buyur!

115. Yıldızın var, yükseliştin bir yuva,
Hem bizim yıldız sığışmaz bir eve!

Yer yakan sığsın nasıl bir yurda hem?
Haddi yok nûr, hadde sığmaz muhterem!

Aşka düşmüş kimseler, bilsin diye,
Örnek olsun, sığıdı tasvîr denmeye.

Hem o örnektir ve aynen olmayan,
Aklı donmuş, olsa elbet anlayan.

Hem akıl keskin, fakat gevşek ayak,
Kalp yıkıktır, ten de pek sağlamdı bak!

120. Burya ait işte, fikreyler derin,
Şehvetin uğruna fikr etmez kesin!

Dâva varken, göğsü şarkin benzeri,
Sabrı dersin, şimşek olmaktadır yerli!

Gösterir kendin, hünerler çok da o,
Hep vefâsızdır, vefâsızlık da o!

Bir cihân var sığmamış benlikte o,
Sanki ekmek, bir yutuş, yitmekte o.

Cümle hûylar, hep bulurlar iyiliği,
Hep biter pislik, ararken gerçeği!

125. Nutfenin benlikte kalsın, kokmuş o,
Cânâ ersin cümle nûrlar bulmuş o!

Bitki olmak yön iken, cânsız olan,
Hem de bahtın dal, hayât sunmuş o ân!

Hem nebâtır cânâ dönmüş yeltenen,
Bir Hızır'dır çeşmeyi hayvân içen.

Cân döner cânâna bir iklim bulur,
Ömrü sonsuz âleme çekmiş olur!

³³⁷ “Güneş dürtüldüğü zaman...” (Tekvin, 1).

³³⁸ “Batmaya başladığı zaman yıldızla yemin olsun” (Necm, 1).

BİRİSİNİN VA'ZEDEN VÂİZE "BİR
BORCUN ÜSTÜNE OTURMUŞ OLAN
KUŞUN BAŞI MI KIYMETLİDİR, YOKSA
KUYRUĞU MU?" DİYE SORMASI
VA'IZINDA ONUN ANLAYIŞINA GÖRE
CEVÂP VERMESİ

Bir adam vâize bir söz söyledi,
"Sence hâs bir söz diyen yoktur" dedi.

130. "Bir sorum var, şimdi anlat, çok bilen,
Ver cevâp artık bugün mecliste sen.
Burca konmuş olsa bir kuş, der isen!
Baş mı, kuyruk muydu yüksek, söyle sen?"
Der ki vâiz: "Şehre yüz dönmüşse o,
Köyde kuyruk, baştı yüksek, oldu mu?
Şehre kuyruk dönse, yüz dönmüş köye,
Kurban ol, kuyruk döner kıymetliye.
Bir kanat bulmuşsa kuş, yöndür yuva,
İnsanın gerçek kanat himmetti yâ!
135. Hayra derken, dalsa âşık şerlere,
Hayr ve şer hiç, bakma, sen himmet ara!
Hem beyâz, hem eşsiz olsun bir doğan,
Hep sıçan tutmaktadır, âdî inân!
Dönse bir baykuş meğer şâhtan yana,
Bir doğan say, hiç gerek yok bakmana!
Boyca insanlar, hamurun teknesi,
Hem semâdan üst, esîr bilmem nesi?
Duymamış göz: "Sende yüksek"lik sözü,
Hem bu insan duydu, derliyenken özü.
140. Kimse; istek, aklı, hem hâslıkları,
Hep cihâna sundu sanmam bunları?
Cilve etmişsen eğer sen göklere,
Rey, isâbet gösterir oldun mu ne?
Ey oğul, elbet gümüş tenler, ne ki,
Hem hamamlık resme gel bak, der mi ki?
Sen hurînin resmi durmuşken niye?
Cilve sundun, sen de kör âcûzeye!

Hem neden âcûze hep çekmiş seni,
Yok, mu resmin celbeden güç madeni?

145. Söylemezsen söylerim, her şey âyân,
Hem çeker his, duygu, derken akl o ân!
Kıprayan bir kan, durur âcûzede,
Cânsız olmuş hep hamamın resmi de!
Bir hamam resminde cân bulmuş iken,
İhtiyâr âcûzedir terk eylenen.
Cân nedir? Elbet hayır, şerler bilen,
Her zarârdan ağlayan, zevkten gülen!
Cânda sırlar, hayr ve şerler bildirir,
Kim duyar, kim çok bilir, çok cânlıdır.
150. Rûhta te'sîr, bilgi olmuş anlayış,
Kim ki çokbilmiş olur hep Hak'la iş.
Öyle haller vardır, âlemden öte,
Orda cânlar kaldı cânsız, etmede!
Böyle bilmez cânda Hakka ermede,
Cânların cân var ya, Hak'tan gelmede!
Hep melekler, hem akıl, hem cânlılar,
Geldi Âdem, böyle bir ten buldular.
Bir saâdettir ki Âdem, gördüler,
Ten olup, o rûha hizmet verdiler.
155. Câna, İblîs baş çevirmiş olmada,
Çünkü ölmüş bir uzuv olmuş o da!
Cânı yoktur, etmemiştir cân fedâ,
Bir kırık eldir, itâat yoktu yâ!
Tek kırılmış uzvu, cân eksik değil,
Cân yeniden halk edermiş, öyle bil!
Başka bir sır, var mı duymuş bir kulak?
Nerde tûtî, var şeker, yer olsa bak?
Hâs olan tûtîye vardır hâs şeker,
Her basit tûtî, gözün yummuş meğer!
160. Sûreten dervîş olan, bilmez zekât,
Mânâdır hem, yok feûlün, fâilât.
Bal esirgenmez bu İsâ'nın eşek,
Hûy onun, otlar beğenmiş oldu tek.

- Bir eşek bulsun şekerden neş'eyi,
Hep dökerler, tatlı, batmanlık şeyi?
"Onların ağza mühür vurduk" diyen,
Âyeti bil, yolda lâzım bil hemen!
Sen de bil, en son Nebî'nin aşkına,
Mührü açsınlar n'olur yönlen O'nal
165. Hem, Nebîlerden mühürlerdir kalan,
Ahmed'in dîniyle kalkmış ortadan.
Kitli kalmış çok kilit var dense de,
Açtı hem: "İnnâ fetehnâ"³³⁹ öyle del
Oydu elbet çift cihân, yardım eden,
"Burda dîn, hem, orda cennet gel" diyen!
Burda göster, rehber ol sen onlara,
Orda elbet ayyüzün alsın sıra.
Gizli, âş'kâr söylemiş hep, duygulu:
"Bilmiyorlar Rabbimiz göster yolu!"
170. O nefes varken, açıktır çift kapu,
Bir yakarsın, cümle âlem câri bu!
Gelmemiştir, gelmemiş bir benzeri,
Hem cihânın, oldu son Peygamberi.
San'atında, üstün üstâd görerseniz,
"Sende bitmiş böyle san'at" dersiniz!
Çok kilit açmış elin, hatem de sen,
Cân bağışlar âlemin, hatem de sen!
Hem mühür kaldırmada, açmış kapu,
İz Muhammed, açmayı açmaktı bu!
175. Âferin, binlerce şükran cânına,
Hem gelen, hem asrının evlâdına!
Has halifenden doğan evlâtları,
Gönlünün unsur ki doğmuş onları.
Olsa Bağdad, hem Herad, isterse Rey;
Suyula toprak olmadan ondandı eyl!

Nerde bitmiş olsa, güldür gül dalı,
Nerde kaynar küp şarâp, mey olmalı.
Hem güneş garpten gelip gösterse baş,
Hep güneştir, başka şey olmaz ki eş!

180. Aybı görmek isteyen var, et ki kör,
Örtüşün var Allah'im sen örtü ser!
Hak, o eşsiz bir güneş mevcut iken,
Bed o huffaşın, gözü örtük hemen.
Hem görüş noksân olan huffaş denen,
Pek uzaktır, oysa, yıldız görmeden.

İMAN ZEVKİNE MANÎ OLAN,
DOĞRULUĞUN ZAYIFLIĞINA İŞÂRET
EDEN VE YÜZBİNLERCE AHMAKLIĞIN
YOLUNU KESEN, ÇÜRÜMÜŞ,
PÖRSÜMÜŞ GAYRETLERİN KİNÂNMASI

- Allah'ın nûr ey Hüsâmeddin ki gel!
Doğru yollar şâhısın, sensin güzel.
Mesnevî'yi yay, ferâh bir hale koy,
Gizli mânâlar açılsın, ver ki boy!
185. Ver ki cân, harfler akıl, hem cân olur,
Öyle cânlar Hakk'a hep uçmak bulur.
Himmet ettin rûh evinden geldiler,
Hem de, harf harf sende tutsâk kaldılar.
Sen de ömr, olsun uzun, ol bir Hızır,
Düşkünün elden tutup olsan hazır!
Sen cihânda ol, Hızır, İlyâs gibi,
Lûtfunüzden olsa yer, gökler ne ki?
Çokça söz söyler idim, var pis nazâr,
Lûtfunuzdan, yüzde birlik anca var.
190. Pis nazârdan öyle zehr aldım ki ben,
Onca kem gözden yenilmiş darbeden.
Ben de ondan, hâl nedir söyler iken,
Başka hâl, remz eyledim kinâye ben.
Hep bahânem, hep gönülde hiledir,
Gönlümün batmış ayaklar kildedir.

³³⁹ "Şüphesiz biz sana açık bir fetih verdik."
(Fetih,1).

Hakk'a âşık oldu yüz binlerce cân,
Bed olan göz, pis kulak mâni iken.

Amcadır Ebû Talip, bundan, biri,
Der: "Araplar hep kınarlar bizleri!"

195. "Uydu derler, her ne der olmuş yeğen,
İşte dînden döndü" söylerler hemen!"

Der ki: "Amcam, bir şâhâdet eyle ki,
Ben şefâat istesem Hak'tan peki."

"Döndü derler" der; Ebû Tâlip ona,
"Bir ağzıdan söylenir sır her yana.

Ben dönersem cümle ta'n eyler Arap,
Ağza düşsem, hep hakîr söyler Arap.

Onla Hakk'ın lûtfu tam olsaydı hem,
Çekse Hak, bak, pis gönül bulmazdı dem.

200. Yardım et, düşkünlerin sığınak Hüdâ,
Çift tarâf olmuş dilekler ortada.

Hem bu gönlün, hîlenin elden bu ân,
Hep perîşân olmuşum, neymiş figân!

Ben kimim? Yüzlerce işten gökyüzü,
İsteyişten, söylüyor feryât sözü!

Ey keremkâr, hilme mâlik hem de sen,
Çift yön arzûdan medet var, ver amân!

Ey keremkâr, doğru yol çekmiş neyi?
Çift yolun ağzında, şaşmaktan iyi!

205. Cümle çift yoldan da maksat, hepsi sen,
Orda kalmak, cân çekişmek, bil ki sen!

Cümle yollardan yönelmek azmi var,
Olmamış harp, neş'enin meclis kadar!

Bir beyân duy, işte bak söyler Hüdâ;
Âyeti: "Eşfakne" "en yehmilnehâ!"³⁴⁰

Gör gönüllerden, tereddütler savaş;
Hayrı var, bunlar mı hoş, onlar mı hoş?

Var, tereddütlerde korkmak, hem ümîd,
Hep savaş halindedir, bizden işit!

KENDİ İSTEĞİYLE BİR YOLU
SEÇME, SINAMADA ALLAH'A
SİĞİNMA VE YALVARIŞ

210. Ömrümün med, cezri artık her bir iş,
Geldi senden, hoştu deryânın gidiş.
Her makamdan sen tereddütler veren,
Sen keremden, et tereddütsüz hemen!
Derde düşmüşsem, veren sensin medet!
Derd elinden er, kadın düşkün medet!
Nerye dek dert çekmemiz? Gel etme sen!
On yolun var, sade tek yol ver hemen!
Sırt yarılmış, ben zayıf ölgün deve,
Bir semer irâdemiz, sırtım bere.

215. Sırtımız, yükler kayıp, yatmış sola,
Pek ağır çekmiş sağa vermez mola!
Sırtımızdan al bu uymaz yük ne var,
Hâsların hâs bahçe, görsem âşikâr!
Ashâb-ı Kehf misli olsam uyku da,
Ben yayılsam, mertlerin hâs mer'ada.
Yatsam elbet, bir sağa, hem bir sola,
İhtiyârsız top olup düşsem yola!
Nerye dönsem döndüren sensin beni,
Orya dönsem, döndüren sen Ey Ganî.

220. Geçse bin yıllar, benim yok ihtiyâr,
Zerreyim rüzgâr elinden, bî-karâr!
Ben unuttum, hem bu hâlin vaktini,
Uyku sunmuş armağan, etmiş yeni.
Yatmış olsam unsurun çarmıh yiter,
Ben dar evden sıçrasam, yaylaydı yer.
İşte Rabbim, süt ki mâziden de ben,
Tatmadım hiç, uykunun hâs anneden.

Cümle âlem, kendinin isteklere,
Hep koşar, durmaz ki sarhoş hâllere.

³⁴⁰ "Biz emaneti göklere, yere ve dağlara sunduk, onu yüklenmekten kaçındılar, korktular..." (Ahzab, 72)

225. Hem akıldan, az da kurtulsam diyor,
Mey içip, saz, söz deyip meyl eyliyor.

Bildi herkes, cümle varlık bir tuzak,
İstemek fikrin, cehennem oldu bak!

Kendisinden kaçmak ister kimseler,
Sarhoş olmuşlar da, hep kaçmak diler.

Geçse sarhoşluk, geçer nefis gerçeğe,
Kaçtın aklından emirlerden niye?

Hep zamân kaydında insan cîn olan,
Kurtuluş dersin cevaz yoktur inân!

230. Gök nedir, geçmek ve çıkmak sonsuza,
Doğru yol bulmak gücünden, var bize.

Kim Hüdâ'dan korksa, rûhen yükselir,
Güçte, şeytân taşıyan kuvvet bulur!

Hakk'a ermez kimseler yok olmadan,
Hakk'ı bulmak, üzre yol yoktur inân!

Neydi Mi'râc? Bil ki sen yokluk denen;
Âşığın dîn oldu yokluk, bil ki sen!

Post, çarık almış Eyâz, mihrâp diye,
Aşk için, yoluk niyâzdır gerçeğe!

235. Padişâh gerçekte sevmiş, cândı o,
İç ve dıştan, pek güzel insandı o!

Girdi kinsiz, hiç kibirsiz hâllere,
Yüz desen, şâh aynasıymış bir kere!

Kendinin varlık nedir geçmiş öte,
Sonradan oymuş övülmüş, öyle de

Kibre dalmak korkusundandır Eyâz,
Güçlü temkin neyse, seçmiştir Eyâz.

Hem temiz bir hâle gelmiş, duy bunu,
Vurdu nefsin, vurdu kibrin boynunu!

240. Hîleler ahlâk için eylerdi yâ,
Korkusuz kurmuştu, hikmet ortada!

Var ve yokluktan esen bir rüzgâr,
Geldi her gün, bir çarık, bağ etti var!

Yokluğun her hazneyi açmak diler,
Yokluğun rüzgârı hisetmek diler.

Hep cihânın, mülkü, mal, atlas hele,
Câna zincirdir yürür olsan bile!

Aldanıp, altın olan zincirlere,
Rûh delikten çıkmamış düz yerlere.

245. Dışta cennettir, cehennem iç yüzü,
Diz nakış, iç, bir yılan zehrin özü!

Bir zarâr vermez cehennem mü'mine,
Şimdi ordan geçmemek, hoştur yine!

Hem cehennem, bir zarâr vermez misâl,
Cennetin hoştur muhakkak cümle hâl!

Sen, güzel yüzdün sakın, noksân olan,
Geç ki ondan, hep cehennemdir inân!

HİNTLİ KÖLE, BEYİN KIZINA GİZLİCE
ÂŞIK OLMUŞTU. KIZI BÜYÜK BİR
ADAMIN OĞLUNA VERDİLER. KÖLENİN
DUYUP HASTALANMASI

Zengin var Hintli, gençten bir köle,
Beslemiş, sağlam büyütmüşken hele!

250. İlme sâhip oldu, tam ahlâk ile,
Gönlünün yanmış ışıklar çok hele!

Tâ çocukken nazla beslenmiş idi,
Tam yetişmiş, lûtf kucak açmış idi!

Vardı zengin tüccarın hoş bir kızı,
Bir güneştir, hûy güzel, hoştur yüzü!

Kız yetişmiş, başlamış istekliler,
Çokça başlıklar veren olmuş meğer!

Çok ekâbirler gelirler görmeye,
İsteyenler çok, gelip alsak diye!

255. Der ki tüccâr: "Mâl sebâtsiz öylece,
Gelse gündüz, oysa gitmiştir gece.

Siz güzellik dersiniz, yok kıymeti,
Bir diken batsın, görün siz zahmeti!

Bir büyük evlâdı olsan, yok değer,
Hep kibirlenmiş olurlar böyleler.

- Çokça zengin oğlu var, çirkin işi,
Çok, peder üzmüş, utandırmış kişi!
Çokta bilgin kimse var, İblîs de sen,
Az tapın, hem ibret al, ondan hemen!
260. Bilgi var ibliste, yoktur aşk-ı dîn,
Gördü toprak, sûretiymiş Âdem'in!
Çokça bilgin çıksa bir bak üst yere,
Gaybı görmüş göz, açılmaz bir kere!
Kalp gözünden bakmayan, görmüş sakal,
Ön mü, ard mı, sen izâh etmişten all
Sormadın sen kimseden, ârif adam,
Sen de doğmuş, parlayan nûrlardı tam!
Sende takvâ, iş desen var sende dîn,
Böylelerden, doğrulur âlem bilin!
265. Kendi seçmiş bir damat, çok itibâr,
Cümle âlem övgü sunmuş âşikâr.
Der kadınlar: "Mâl, güzellik var değil,
Yok büyüklük, müstakil bir er değil!"
Der adam: "Bak, oydu zâhid, ehl-i dîn,
Hem de, altınsız defneymiş bilin!"
Taktılar onlar yüzük, iş oldu faş,
Hem nişân olmuş ve kesmişler kumaş.
Evde birden, hastalanmış has köle,
Hep zayıflar, kaldı bitmez dert ile!
270. Humma tutmuş, hep erirmiş ortada,
Hiç hekimler, derdi bilmez olmadı!
Hem akıl der: "Gönle dolmuş dert, keder,
Gönle, derman verseniz, hep boş çıkar."
Aşk elinden, gönlü üzgün bir köle,
Hem denilmez, kimse bilmez dert hele.
Der ki bey: Sen ey hanım bir sor!" gece,
"Duymasın hiç kimse sorsan gizlice!
Sen, onun artık sayıldın annesi,
Derdı söyler, anlatır, vardır nesil!"
275. Böyle söz duymuş kadın, varmış ona,
Her ne var sormak için ondan yana!
- Okşamış saç, baş, tararken nâz ile!
Gösterir birçok yakınlık bak hele!
Oldu şefkât yüklü gerçek bir ana,
Yumşatırken, başlamış dert der ona.
Der ki: "Senden böyle ummazdım ki ben,
Bir inâtkâr, ferde kız verdin neden?
Hem bu kız sâhibimin, ben âşığı,
Pek yazık, bir başkasıyken lâyığı!"
280. Öfkelenmiş hem kadın, vurmak diler,
Hem de damdan, kaldırıp, atmak diler!
Hem o kim, bir kahpe, Hint evlâdı o,
Hem tamâh etmiş, kız ister, oldu o.
Duydu elbet, dış sıkıp sabr eyledi,
"Duy ki sen bey, bir şaşılmış şey" dedi.
"Biz güvenmiştik bizim, dosttur diye,
Ummadık hiç, bir hâinlik eyleye!"
-
- EFENDİNİN KARISINA "SABRET!
KÖLEYİ TEKTİR ETME, BEN ONU
ÖYLE İKNÂ EDERİM Kİ NE ŞİŞ YANAR,
NE KEBÂP" DEMESİ
-
- Bey demiş: "Sabr eylesin oğlum, de sen,
Vermem artık kız senindir, şimdiden!"
285. Aşkı gönlünden alıp yok eyleriz,
Belki birgün sen de gel, vazgeç deriz.
Gönlü gel hoş tut, kızım ârin senin,
Hem de gerçekten eşin, yârin senin.
Biz ki sen, önden de tâlip bilmedik,
Şimdi layık burda sensin belledik.
İşte Leylâ, sen de Mecnûn bizlere,
Evde âteş, kaldı mangal bir kere!
Hoş hayâl, hoş fikre ersin bir köle,
Hoş düşünmekten sıhât geçsin ele!
290. Ot yiyen hayvân, bütünden cânlanır,
Oysa insan, şân, şereften kanlanır.

- Duymasından cânlanır, insan denen,
Cânlanır hayvân muhakkak yemlesen.”
- “Ben nasıl söz söylerim bir arsıza,
Dil nasıl varsın yönelsin bir söze?
Hem nasıl söyler olurdu böyle ben,
Koy gebersin, İblisî lâin hemen!”
- Der adam: “Hiç korkmayıp, git söyle sen,
Lûtfumuzdan, derdi yok olsun hemen!
295. Derdi sen, çözmek bırak kalsın bana,
Fikri terk eyler, görürsün, bak ona!”
Bahseder olmuş kadın, duymuş köle,
Çok ferâhlar, bir cihân almaz bile!
Hem semirmiştir, gelişmiş, buldu kan,
Gül açılmış, şükre yönelmiş o ân!
Bâzı söyler, “Hileler yaptın hanım?”
“Böyle kurnazlıkla, ben bilmem cânm!”
Bey, “Ferec evlendirilmek üzre,” der
Eş ve dost, bildik ne var, dâvet eder.
300. Hep, Ferec derler ki, “artık mutlu ol,”
Mutlusun artık, tutulmuş böyle yol!
Gör Ferec duymuş, inânmış oldu yâ,
Derdı hep bitmiş ve dert yok ortada.
Geldi gerdek vakti, bir erkek adam,
Bir gelin olmuş, bezenmiş oldu tam.
El ayak süslendi, sürmüşler kına,
Ben tavuk derken, horoz sunmuş onal
Bağlayıp baş, gürbüz oğlan kız diye,
Bürdüler artık, gelinlik giysiye.
305. Üflemiş mum, hem de gerdek ânı o,
Güçlü oğlanlaydı damat, doğrusu!
Hem de oğlan saldırır olmuş o ân,
Def, davul var, Hintli sesler yok duyan!
Def çalan, el şaklatan, erkek kadın,
Hem onun feryâdı boğmuş, anladın.
Ezmiş oğlan, tâ sabâh, bitmiş sesi,
San, köpek bulmuştu bir un torbası!
- Hem sabâh, tas, bohça almış geldiler,
Var hamam derler, tutup gönderdiler.
310. Gitti ammâ, hem bütünden hasta hâl,
Sanki külhânlar da yırtık peştamâl!
Döndü tekrârdan ve bakmış bey kızı,
Bir gelin olmuş, oturmuş bey kızı.
Belki gündüzdür sınar derken ana,
Hem oturmuş bekliyor, kızdan yana.
Bir sâat sürmüş ve bakmışken kıza,
Ellerinden itti “git” derken kıza.
“Kimsenin el ermesin artık sana,
Pis gelinsin sen, fenâlıktan yana.
315. Bir kadın olmuş yüzün, gündüz güzel,
Akşam olmuş âletin, merkep bedel!
Âlemin ni’met desen, pek hoş fakat!
İmtihândır, yaklaşırsan, zehri tat!
Hep uzaklardan su gördün, gitte kap,
Yaklaşırsın, karşılar elbet serâp!
Cilveler sunmuş, odur bir ihtiyâr,
Kokmuş ammâ, hem gelinlikler sunar!
Aldanır olsan o dem, gülgûn yüze,
Zehr bulanmış, tatlılık sunmuş size.
320. Gel de sabret, sabr anahtar dertlere,
Hintlilik yok, düşme sen zahmetlere.
Âşikârdır dâne, gizlenmiş tuzak,
Sundu nimet, sen dönüp tersiyle bak!
-
- BU ALDANIŞ, SÂDECE HİNTLİ KÖLEYE
ÂİT DEĞİLDİR. ALLAH’IN KORUDUĞU
KİMSELERDEN BAŞKA HERKES,
BÖYLECE ALDANABİLİR
-
- Sen ulaşmış olsan, evvâhlar sana,
Sâde pişmânlik ve derttir baksana!
Şâh, vezîr, beylik demek, ölmek demek,
Kul için, cân verme feryâd oldu tek.

- Ol ki kul, dünyâda bir at ol gezin,
Olma mevtâ, olma yük hiç kimsenin!
325. Lûtfu inkâr eyleyen nankör denen,
Sanki ölmüş, âlemin yüküdür hemen.
Düşte görsen, sen tabutta bir adam,
Bir makam bulmuş ve yükselmiş o tam!
Bil, tabutlar yükü halkın boynuna,
Hem büyükler, yük koyar, yüküdür ona.
Var yükün, yüklen, sunuş yok kimseye,
Yoksul olmak hoş, ekâbirlik neye?
Olma yük sen, binme halkın boynuna,
Yoksa "nikris" iletir vardır sana.
330. Halka binmekten bıcarsan bil ki sen,
Şehre benzersin, vîrân bir köy iken.
Şimdi mevkin, bir şehir görmekse de,
Varlığın yük, çözme vîrân hânedede!
Şimdi yüzler, bağ ve bahçen varsa geç;
Tapma virân hâneye, gel, aczi seç!
Der Nebî: "Sen istiyorsan cenneti,
Kalmasın sil, yok dilenmek niyyet!
Kimselerden istemezsen, ben kefil,
Cennet-i me'vâ ve Hak'tır senle bill!"
335. Bir sahâbe duydu, sevmiş müjdeyi,
Binmiş at, istendi tutsun gerçeği.
Düştü elden kamçı, inmiş almış o,
İstemez hiç kendi dönmüş almış o!
Verse Allah hoştur elbet kimseye,
İstemez kul, kadir Allah vermeye.
Allah'ın emriyle câiz istemen,
Böyle istekler, Nebî'nin yol iken!
Olmamış bedlik, işaret etse yâr,
Küfrü seçmek, burda iman âşikâr!
340. Hem O'nun emriyle olmuş, bed olan,
Cümle hâsılıktan da üstündür inân!
- Bir sedef olmuş kırık, dert etme sen,
İçte binler inci var, kıymetlenen.
Sözde son yok, gel de artık kes kısa,
Şâha dön, ol bir doğan, dem ver sesel!
Altın ol gel, madenin var dön geri,
Çekmesin destânınız nefretleri.
Sûret elbet, gönle bulmuş olsa yol,
Sonda pişmânlık ve âh var, bilmiş ol!
345. Sanki bir pervâne, etmiş tövbeler,
Hem unutmuştur, geri dönmüş meğer.
Od görür görmez uzaktan nûr de sen,
Atlamış nûra, olup pervâne ten.
Hem gelip düşmüş yanarken kol, kanat,
Geldi tekrâr var çocukluktan inat.
Hem de tekrâr bir tamahkâr, zan ile,
Hem yakar mumlar âteş, koşmuş bile.
Yansa tekrâr, hem de kaçmışken öte,
Gönlünün hırs, bil ki sarhoş etmede.
350. Hintli benzer, sanki olmuştur köle,
Kurtulur nefretle yanmaktan bile.
Ay olup aydınlatan sensin gece,
Sohbetin yakmış yanan mum öylece!
Çıktı aklından bütün tövben senin,
"Hakk'a karşı hükmü yoktur hilenin!"
-
- "SAVAŞ ÂTEŞİNİ YAKTILAR MI ALLAH,
ONLARIN ÂTEŞİNİ SÖNDÜRÜR"
ÂYETİNİN HERKESE ÂİT OLUŞU
-
- Harp için od yaksalar yön fitnede,
Onların od neyse, Hak söndürmede!
Azmeder insan, "gönül sen durma" der,
Hep unutkan, hiç azim yokmuş meğer!
355. Ekmemiş bir kerre sitkin daneden,
Hak'tı ancak, hep unutturmuş neden?

Gönlümüz çakmak ki çaksam derse de,
Allah'ın el, şû'leler söndürmede.

BUNU ANLATAN BİR HİKÂYE

Bir adam duymuştu, bir sesler gece,
Yakmak isterken de çakmak öylece.

Geldi hırsız, tam oturmuşken öne,
Çaktı çakmak, üflemiş hırsız ona.

Kav kıvılcım almasın, isterdi o,
Gizliden parmak vurur gizlerdi o!

360. Öyle kendinden söner sanmış adam,
Söndüren hırsız, görünmez oldu tam.

Çok tuhâf ıslak bu kav, yanmaz hele,
Âteş almış siz bakın, sönmüş bile.

Pek karanlık önde hırsız durmada,
Söndürür âteş meğer görmez o da.

Böyle âteş söndüren, kalbinde var,
Kör gözün kâfir ve görmez âşikâr!

Hem duyan gönlün senin, bilmez neden?
Bir dönen var, var muhakkak döndüren!

365. Sen demez miydin ki, gündüz hem gece,
Hiç sâhipsiz döndü, günler öylece.

Akılın, idrâkten düşündün durmadan,
Var akılsızlık senin, vazgeç hemen!

Ev yapan var, yok desen makûl müdür?
Ustasız ev yapmamız mümkün müdür?

Bir yazan varken, yazış makûl sana,
Ey oğul olmaz yazansız, baksana!

Cim kulak, göz Ayn'a, Mim benzer ağız,
Hem nasıl yazmış, yazılmış ustasız?

370. Mum ışırsun, yanıştan mıydı bu?
Yoksa bir elden, yanıştan mıydı bu?

Bir güzel san'at, çolak, körden midir?
Yoksa, hâs görmüş, güzel elden midir?

Sen ki bildin kahreder Allah seni,
Bir topuzlar, mahveder Allah seni.

Gel de sen Nemrut olup bir eyle cenk,
Yönelenip gök üzre, ister ok da çek!

Ölmesin derken Moğol'lar hastaya,
Başlıyor gök üzre oklar atmaya.

375. Muktedirsən, durmadan, kaç, git hemen,
Bir rehîn oldun, onun ellerde sen!

Sen onun elden gelen yoklukla hem,
Kurtuluş mümkün olur mu işbu dem?

Yok mu istek? Sıçrayıp kaçmaktır o,
Hem de takvânın da kan içmektir o!

Bir tuzak dünyâ ve yemdir istemen,
Kaç tuzaktan, Hakk'a yönelen şimdi sen!

Böyle yapmışsan ferâhlık senledir,
Zıdı yapmışsan, fesât emrinledir!

380. Der Nebî: "Fetvâ verirken müftiler,
Gel danış gönlünde bul fetvâya yer."

Geçsen arzûndan Hüdâ rahmet eder,
Böyle lâzım, tecrübe etmen yeter.

Yok ki mâdem kaçma imkânın senin,
Kulluk et gel, bahçedir ânın senin.

Kendi kendin gel gözet, fırsat bu dem,
Hep erer Hak'tan tükenmez bir kerem!

Bağlayıp göz, görme neymiş ört ki sen,
İmkânın yok, hiç güneş durmaz hemen.

PADIŞAH'IN EYAZ'IN HAREKETLERİNİ
BEĞENMEYEN BEYLERE ONUN ÜSTÜN-
LÜĞÜNÜ, MAAŞININ ÇOKLUĞUNUN
SEBEPLERİNİ HİÇBİR DELİLE İHTİYÂÇ
KALMADAN, İTİRÂZ EDEMEYECEKLERİ
BİR ŞEKİLDE GÖSTERMESİ

385. Cümle Beyler hırs edip coşmuştlar,
Şâhı onlar ta'n edip durmuştlar.

Bak Eyâz'ın akli yokmuş der isen,
Hem otuz bey, rızkıdır yermiş neden?
Çıktı birçok beyle şâh av etmeye,
Dağ ve kır, düz yerde başlar gitmeye.
Şâh, uzaktan gördü bir kervân gelen,
Der ki: "Ey bey, orya git sen bak hemen!
Git de öğren, bir katar bak öndeler,
Hangi yerlerden geçip gelmekte?"

390. Gitti Bey, sormuş, gelip dönmüş idi,
"Kervânın kalkış, geliş Rey'den" dedi.
Der ki şâh: Bey şimdi sen git bir kere,
"Git de öğren onların maksat nere?"
Gitti, sormuş geldi, der: "Menzil, Yemen;"
"Neydi yük" derken uzakmış bilmeden!
Başka bir bey gönderir sorsan yükü,
"Haydi, git sen, hem nedir öğren yükü?"
Bey gelip der: " Var yükün bil cümlesi,
Orda en çok gözlenen Rey kâsesi!
395. "Şâh ki Rey'den hangi gün çıkmış? dedi,
Oysa gerçekten naçar kalmış idi!
Hem otuz bey kaldı âciz, bilmeden,
Hepsi noksân, hepsi âciz bilgiden!
Padişâh der: "Ben Eyaz'ı önceden,
İmyihân ettim cevâp vermiş hemen.
Git dedim öğren katar nerden gelir?
Gitti gelmiş her ne sormuşsam bilir.
Kervânın her halini bilmişti o,
Her ne istersen, haber vermişti o.
400. Hem otuz bey, tam otuz bey söyledi,
Gör Eyâz bir lâhzada bilmiş idi!"

BEYLERİN BU HÂLİ CEBRÎ OLARAK
ÇÜRÜTMEME ÇALIŞMALARI,
PADİŞÂHIN ONLARA CEVÂBI

Söylemiş beyler: "Bu Hak'kin vergisi,
Hak inâyetten gelir, gayret sesi!

Bir güzel yüz oysa Hak vermiş aya,
Hak inâyetten kokuşlar, gülde yâ!"
Der ki şâh: "Gayret yok olsun var zarâr;
Hepsi gayretten gelir, gelmişe kâr!
Yoksa Âdem der mi Rabbim, Rabbenâ!
"Rabbenâ innâ zelem enfüsenâ!"³⁴¹

405. Böyle hiç der miydi Âdem, derdi ki;
"Hiçti tedbir, baht kadermiş bizdeki!"
Gör ki İblîs, söylemiş: "Ağveyteni,"³⁴²
"Hem kıran sen, azdıran sensin beni!"
İşte takdîr hak ve gayret hak sana,
Gel uyan sen, uyma şeytândan yana.
Varsa çift iş, hem tereddütler neden,
Yok, tereddüt, ihtiyârın olmadan!
Çifte el bağlansa, insan der mi hem,
Şöyle yapsaydım diyip durmaz ki hem!
410. "Bahre dalmış, der mi uçsam yükseğe?"
Hiç gerek görmez tereddüt etmeye.
Söylemez gayem Musul, gitsem bu dem,
Sihr için, Babil'e gitsem, der mi hem?
Gör tereddüt, gösterir bir kudreti,
Hep bıyık çekmek, alaydır nisbeti.
Var kazâ, az bul bahâne ey civân,
Suç senin, sen gayra atmaktan utan!
Katil olsun Zeyd, Ömer çeksin suçu,
Mey içer Amr, Ahmed'in had doğru mu?
415. Kendi etrâfında gez, suç neyse gör,
Gölgenin suç yok, kusurlar sendedir.
Yanlış olmaz, âmirin versin cezâ,
Var, basîret hasmı görmüştür kezâ!
Bal yemişsen, tat ulaşmaz kimseye?
Sen çalış, ücret verilmez gayriye.

³⁴¹ "Rabbimiz, biz nefsimize zulmettik..." (Araf, 23).

³⁴² "Beni azdırdın..." (Araf, 16)

Sen çalıştın, kâr, zarâr mı görmedin?
Sen ne ekmiştin de ondan biçmedin?

Cân ve tenden doğdu bitmez gayretin,
İşt oğlul olmuş, etek tutmuş kesin!

420. Fi'le gaybdan giydirebilirler sûreti,
Hırsızın dâr, şimdi olmuş kısmeti.
Dârağaç, hırsızla hiç benzeşmeyen,
Hak'tan örnektir, O'dur gaybdan bilen!
Hak'tı şâhsın gönle tek ilhâm veren,
"Böyle sûret yap, adâlet üzre sen!"
Sen de anlarsın, münâsib olmasa,
Uymasın takdîre, Hak vermez cezâ!
Çünkü hâkim böyle seçmiş hükmünü,
Hem nasıl Hak hükmü, gel sen gör bunu!

425. Arpa eksen, orda arpan bitmede,
Borcu, sen aldın ve artık sen öde!"
Suç seninken, yüklemek yok bir yere,
Var cezâ bil, sen kulak ver işlere!
Kendinin suç, sen gelip ektin tohum,
Hak cezâ hem, adli var, gel yap uyum!
Zahmetin olmuş sebep, pis işlerin,
Yaptığın suç, sanma bahtındır senin!
Şans deyip baksan, eder olmuş şaşu,
İt samanlık görse, tembellik işi.

430. Gel de nefsin suçlayıp hep dur ki sen,
Olma aslâ, adlî Hakk'ı suçlayan!
Tövbe et, baş koy yola, mertlik çetin,
Gör: "Femen ya'mel miskâle zerretin."³⁴³
Nefsinin arzûsudur, aldanma sen,
Hak, güneşler, zerre saklar örtmeden!
Hem güneş, gösterdi maddî zerreler,
Gösterir, yitmez bilirsin böyleler.

Akla gelmiş, hâtîrât, fikr her ne var,
Mânâdan sunmuş güneşler âşikâr.

AVCININ, KUŞLAR KENDİNİ OT SANSIN
DİYE OTLARLA ÖRTÜNMESİ, BAŞINA
GÜLLER VE LÂLELER KOYMASI

435. Kondu bir kuş, hoş çimenlik bir yere,
Bir tuzak var, av içindir bir kere.
Önde birkaç dâne var, tam ortada,
Avcı dersen gizlenip hep, pusmada!
Çâresiz, biçâre yapraklar ilen!
Tâ ki av etsin deyip, örtmüş beden.
Geldi bir kuş, bilmemiş, vardır tuzak,
Hem dolanmış dört yanından, az uzak.
"Ot bürünmüşsün ve sen, kimsin?" dedi,
"Vahşi hayvânlarla kalmışsın" dedi.
440. "Zâhidim" der, "çekmişim ben el etek,
"Tokgözüm, rızkımsa otlar oldu tek.
Yol ve yordam, seçmişim zâhitliği,
Hem ecel önlerde, gördüm gerçeği!
Öldü komşum, oysa ders olmuş bana,
Hali, dükkân yıkmaya yetmiş bana!
Sonda yalnız kalmanın mahkûm ya ben,
Hem kadın, erkek ne, geçtim önceden!
Hem de yüz dönmek gerektir lahte hep,
Tek olan Allah'a dön, et Hak talep!
445. Sonda bağlanmış olur elbet çenem,
Hem de, lâyıık ağzı örtmektir ki hem!
İşte bak, ey süslü esvâplar giyen,
Sonda giymek var, dikişsiz giysiden!
Bittiğim toprak, dönüp bakmak gerek,
Hem neden olsun vefâ göstermemek?
Yoldaşım, neslim benim, dört unsurum,
İğreti şeyler edinmiş durmuşum.
Cismimiz sohbet eder yıllar yılı,
Arkadaşlık, unsurun bulmuş yolu.

³⁴³ "Kim zerre miktan hayır yaparsa onun karşılığını görür..." (Zilzal, 7 ile 8)

450. Rûh denen, olmuş nefis, aklın ile,
Gör ki rûh, kendin unutmıştır bile.
Tertemiz aklın ve nefsten cânına,
Geldi mektup, "sen vefâsız" der ona!
Bulduğun dostlar ki, beş günlük senin,
Hep unuttun eski dost varken hemin.
Hep çocuk hoşlukla oynar öylece,
Zorla yol olmuştu ev elbet gece.
Oynuyorken bir çocuk, soymuş ne var,
Giysiler koymaz alıp hırsız kaçar!
455. Orda dalgınlık edip oynar çocuk,
Hem külâh, gömlek akıldan hep uçuk!
Çattı akşam hiç oyun bitmez ona,
Yüz döner olmazki hiç, evden yana.
Duymadın sen: "Dünyâ ancak bir oyun,"
Yel kapar giysin, olur hep korktuğun!
Akşam olmuşken ararsan giysini,
Etme boş lâf, harcamazsın boş günü.
Seçmişim halvet mekan, sahrâda ben,
Halkı, esvâplar çalar saydım hemen!
460. Azcık ömrün geçti yâr sevdâsına,
Az da geçmiş, düşmânın gussâsına!
Cübbe kapmış buysa hem, küllâh biri,
Yaptığım olmuş çocukluk işleri.
Hem ecel yaklaştı, gelmiş son gecen,
Dönme artık, vazgeçip meşgâleden!
Tövbeden at bin, yetiş sen hırsıza,
Al da dön, esvâp bıraktın ârsıza!
Tövbenin at pek acâyip bir binek,
Bak geçer eflâki bil, bir ânda tek.
465. Gel, gözet, hırsız olandan at ki sen,
Çaldı esvâp, gizlenip, hırsız denen.
Dikkât et hem, gel gözet tam merkebi,
Çalmasın hırsız denenler merkebi.

HIRSIZLAR BİR ADAMIN KOÇUNU
ÇALDILAR. ONA KANÂAT ETMEDİLER,
ELBİSESİNİ DE ÇALDILAR

Bir koyun çekmiş giderken sâhibi,
Çaldı hırsız, arkadan kesmiş ipi.

Anlamış, dönmüş bakarken sağ, sola,
Döndü dört yan, koç için, vermez mola!

Bir kuyu üstünde görmüş bir adam,
"Eyvah! Eyvah!" der durur olmuş o hem.

470. Der ki: "Üstâd, sen neden feryâtta-sın?"
"Ku'yya altın torbamız düşmüş kesin!

Kim çıkarsın, bak helâlîndan ona,
Bizden artık, beşte bir ihsân ona."

Der ki: "Yüz altında alsak beşte bir,
Bir değil onbeş koyun değmektedir.

Gör kapansın bir kapu, on vermede,
Gitti bir koç, gönderir bir hâs deve!"

Hem soyunmuş, başlayıp inmiş dibe,
Aldı hırsız giysiler, tez gitmede.

475. Yol için, elbette çok tedbîr gerek,
Tâûn olmuş olsa, tedbîr, yok demek.

Hûy, tamâh olmuşsa, hırsız fitnedir,
Hep hayâl, hâlden hâle girmektedir.

Hfile var hem, sade Allah'tır bilen,
Hakk'a koç kurtul, o alçak bil ki sen!

RESÛLULLAH "İSLÂM'DA RÛHBÂNLIK
YOKTUR" DİYE BUYURMUŞTUR. BUNA
GÖRE KUŞUN AVCI İLE KONUŞMASI

Kuş demiş: "Halvette artık durma sen;
Ahmed'in dîn, şimdi rûhbânlık hemen!

Etti Peygamber yasak, rûhbanlığı,
Nerden aldın, pis adet bidatlığı?

480. Toplu kılmak farz olur, gelsin cuma;
Emri, nehyi, bilmemiz farzdir ama!

- Zâlimin zulmüyse, sabret sen hele,
Bir bulut ol, halka rahmet sun hele.
- Hak acır, ümmetle birlik ol ki sen,
Ahmed'in sünnette mahkûm ol hemen!"
- Kim ki insan, faydalanmış halk denen,
Taş ve toprak misli adî olma sen!
"Akli tam olmaz olan insan desek,
"Taş ve kerpiç benzeri, olmuş demek.
485. "Gaye tek ekmek olan kul, bir eşek;
Onla sohbet, inzivâ olmuş demek!
Çünkü varlık mahv olur, varken Hüdâ,
Hep olanlar, vakti gelsin olmada!
Zâlimin, hükmüyle birdir kiblesi,
Hep arar olmuş, say ölmüş kendisi.
Öyle dostluk kim kurar, rahiptir o,
Dostu taş, kerpiç onun, sahiptir ol!
Taş ve kerpiçten beter, vurmaz ki yol,
Böylelerden yüz bin âfet bilmiş ol!"
490. Der ki kuş: "Elbette farz olmuş savaş,
Yol vuran olmuşsa, hem oymuş savaş!
Aslan oymuş, halka yârdır bir kere,
Harp için gelmiş, emînlik yok yere!
Er desen, hem saldırırken düşmâna,
Bir çatışsın, çıktı erlik meydâna,
Gönderilmiş bir kılıç peygamberi,
Saf yarar olmuş onun ümmetleri.
Dînimiz gerçekle, gayret eylemek;
İşte İsâ dîni; rûhbanlık demek!
495. Der ki: "Elbet erse kul kuvvetlere,
Karşı durmak, lâyık olmuş şerlere.
Yoksa kuvvet, hep çekinmektir işi,
Yoksa kuvvet hep, kaçınmaktır işi."
Kuş demiş: "Cândan sarılmak var işe,
Yoksa senden, eksik olmaz endişe.
Haydi dost ol, hem hesâpsız dostu gör,
Olmasan dost, yoksa dostun, bildi hor.
- Kurt o şeytân, sense Yûsuf benzeri,
Tut etek, Yâkub'da, durmak yok geri.
500. Kurt kapar ayrılrsa toplumdan kuzu,
Tek dolaşmış işte bil sen, yolsuzul!
Topluluktur sünneti terk eyleyen,
Kendisinden kan döker olmuş hemen.
Yol bu sünnet, hem cemâat arkadaş,
Yol ve yoldaşsız olanlar hurdahaş!
Akla düşmân kimseler yoldaş değil,
Bulsa fırsât hep giden, gıysindi bil!
Senledir ammâ varırken bir bele,
Var ve yok ister bütün alsın ele!
505. Yoldaşın korkak, sunar erkeklîği,
Kaçmak ister, ders verir hep erliği.
Korkusundan, dosta sunmuş korkuyu,
Böyle dosttan mutlaka düşmân iyi!
Hem bu yol, cân başla oynanmış oyun,
Bil ki âfet, cilvesiymiş korkunun!
Puştların yol, olmamıştır, dîn yolu,
Hem bu yüzden çokça zorluklar dolu.
Korku, erkek, korkağın olmuş elek,
Sanki ayrılmış olur say, un, kepek.
510. Yol nasıl yol? Yolcunun izler dolu;
Rey ve tedbîr merdiven, dostluk yolu!
İhtiyâttan say ki kurt, kapmaz seni,
Topluluksuz bulmak olmaz neş'eni.
Tenhâ bir yoldan gidenler neş'eli,
Dostla olsan, neş'e artmış bilmeli.
Bil ki tembelden, yavaştan, bir eşek,
Eş ve dostuylaysa, hız bulmuş demek!
Kervânından ayrılıp yol alsa da,
Yol uzar, yüz kat olur hem, ortada!
515. Çölde yalnız yol alan merkep bile,
Kaç nodul yer, kaç sopa yer bak hele!"
Hem eşek: "Yalnızca yol yok" der sana,
Sen eşek olmaz isen, söz, duysana!

- Yol gözetler, kim güzel yoldan gider,
Şüphesiz dostlarla gitmek hoş meğer!
Yol nedir gösterdi her gün, her Nebî,
Gösterir mûcîze, dostlar der Nebî.
Hem duvârlar birleşip dost olmadan,
Nerde dursun ev denen, ambar olan!
520. Hep duvarlar ayrı durmuş olsa da,
Bir tavan durmaz dayaksız ortada!
Bir kalem, kâtip de yardım etmeden,
Hiç kağıt bilmez rakamlar, neylesen!
Kim kamış sersin, döşer olmuş yere,
Örmesin, rüzgâr savurmuş bir kere!
Eş yaratmış, bak ki Allah her şeye,
Sonda artan, topluluk olsun diye!”
Söylemiş kuş, söylemiş durmuş adam,
Hep bahis, durmaz uzar, olmuştu tam.
525. Mesnevî'ler, gönle uygun düz ki sen,
Mâcerâ olsun kısa, anlat hemen!
Kuş demiştir: “Dâneler konmuş, kimin?”
Der adam: “Hiç vasisiz bir öksüzün!
Hep yetimlerdir, emin olmuş bana,
Böyle bir zândan emânet, baksanal!”
Kuş diyor: “Ben çok açım, leş olsa da,
Hem bu yüzden leş helâl olmuştu ya.
Ver ki destur, şimdi buğdaydan yana,
Ey emin, zâhit izin ver sen bana.
530. “Hem zarûret üzre fetvâlar senin,
İhtiyâçsız yense, suç olmuş bilin!
Hem zarûret olsa, perhîz et yine,
Sen de yersen, ücret iter, versene!”
Kuş, o ân geçmişti kendinden bile,
Nefsın at, almış gemi artık ele!
Yer yâ buğday, bitmeden tutmuş tuzak,
Kaç Enâm, Yasin okur, hiç çâre yok!
Acze düşmüş kimsenin, boştur figân,
Önceden, etsem gerek hoştur figân!
535. Hırs, heves başkaldırır oldukça sen,
Âh de, yardımcım, yetiş Allah de sen!
Basra sağlamken niyaz etmek gerek,
Bir yıkılsın, boştu duâ eylemek!
Ağlayan, feryât, figânlar eyleyen,
Yıkmadan Basra, Musul gel, ağa sen!
Ölmeden saç, şimdi sen, toprak başa,
Ölmüş olsan, ağlayış girmez işe.
Bir felâket gelmeden gel, ağla sen,
Bir felâket erdi, ağlarsın neden?
540. Hem de Yasinler okursan önceden,
Yolkesen olmazdı şeytân, bil ki sen!
Kamçı vur, kervânda yol alsın hemen,
Kırsalar kervân, senin feryât neden?
-
- BİR KERVÂNCI, HIRSIZLARIN,
TÂCİRLERİN MÂLİNİ TAMÂMIYLA
GÖTÜRENE KADAR SUSMASI, ONDAN
SONRA GÜRÜLTÜ ETMEYE YELTENMESİ
-
- Kaldı kervânın muhafız uykuda,
Çaldı hırsız, yükte yoktur ortada!
Gündüz olmuş, hep uyanmışlar bütün,
Gördüler yok mâl, gümüş, hayvân düşün!
Sordular: “Yok mal, ne olmuş söyle sen,
Nerye gitmiş bunca mâl, bildir hemen?”
545. Bekçi: “Hırsızlar gelip, hep aldılar,
Görmedeydim, mal ne var hep çaldılar.”
Söylemiş halk: “Sen ki bir kumdan tepe,
Sen de sessiz bekledin hem, öyle de!”
“Ben ki bir tek kimseyim, onlarsa çok,
Elde mızrak, hepsi gürbüz, elde ok!”
“Hem savaşmak imkânın yokken niye,
Seslemezsin, siz gelin kalkın diye?”
“Ben bağırarak istedim, hançer, kılıç,
Gösterip derlerdi, gel ses etme hiç!

550. Ağzı örttüm, orda durdum, korkudan,
Şimdi istersen, bağırsam ben bu ân.

Orda ben almaz idim bir tek nefes,
Şimdi yoktur istenen feryâdla ses!"

Ömrü şeytân, israf ettirsin sana,
Hem "Eûzû, Fatihâ" boştur ona.

Boştur ammâ, gâfil olmak var ise,
Hem de, feryâtta fenâdır, herkese.

Boş da olsun, feryât et, sızlansana,
Hor olan kul, lûtf edip bir baksana!

555. Kudretin var, feryât ânın geçse de,
Olmamış hiç rahmetin eksilmede!

Sen dedin: "Kaybetseniz âh etmeyin!"
Kudretinden, istenen olmuş kesin!"

KUŞUN TUZAĞA TUTULUŞU;
ZÂHİDİN HİLE VE YALANINDAN
MEYDANA GELMESİ

Kuş diyor: "Zâhitlerin efsûna kim,
Kansa, lâıyk buydu elbet bildiğim!"

Der ki zâhit: "Şimdi sen, nâhak yere,
Kim yetimlerden yemiş hak, bir kere?"

Duydu kuş, feryâdı bastırmış idi,
Hem tuzak, hem avcı, tir tir titredi.

560. Kuş demiş: "Zıd duygular, kırmış beli,
Okşa baştan, gel n'olursun sevgili!"

Ellerin altında dingindir başım,
Ellerin, lûtfun defil, bilmek işim.

Gölgeniz var, çekme bizden, âşikâr,
Yok karârım, yok karârım, yok karâr!

Uykular bezmiş gözümünden, dert senin,
Ey güzel, kıskandı servi, yâsemin!

Lâıyk olmaz, derde bir kez düşmüşe,
Hâli sorsan, bir zarâr vermez işe!

565. Yokluğun bilsem liyâkat neydi ki;
Bunca lûtfünden eşik açtın peki?

Bir uyuz topraktı, insan eyledin;
Eyne, on his gevheriymiş yükledin.

Beş açık, beş gizli histen nutfeyi,
İnsan ettin, bir ölüyken nutfeyi.

Tevfikin olmazsa neymiş tövbeler?
Ey azîz nûr, tövbeye gülmek yeter!

Tövbeden kalkıp, bıyık yolmak gerek,
Gölge tövbem, mehtâp olmak sen de tek!

570. Bak yüzünden, evle dükkânım yıkık,
Kalp sikan sen, ağlamaz olsam yazık!

Ben nasıl kaçsam ki? Sensiz yok diri!
Haklı olmazdan da kul, almaz yeri!

Cânların ey aslı, cânım alsana,
Sensiz olmaktan usandım, baksana!

Âşığım, aşktan deli olmakta ben,
Doymuşum hem akla, uslanmakta ben!

Ârı yırttım, parlasam sır söylerim,
Nerye dek minnet ve ben sabr eylerim.

575. Hem hayâ olmuş saçak, ben kalmışım,
Yorgan atmak, çıkma olmuştur işim.

Arkadaşlar! Sevgili yol bağlamış,
Biz topal ceylan, o bir aslan imiş.

Yok, rızâ, teslîmî artık çâremiz,
Kan döken aslansa bizler neyleriz?

Bir güneş say, hem yemez, yatmazdı o,
Rûhu, yatmaksız, yemeksiz yaptı o!

Gel de ben ol, bende hûydan al ki sen,
Tâ tecellî eyleyim, yüz gör hemen!

580. Görmeden hem, böyle çıldırdın neden?
Kil iken, neymiş dirilmek istemen?

Hem mekânsızlık rızıklar vermese,
Cân gözün, yön eylemez, uymaz sese!

Bir delikten rızık almışken kedi,
İşte bundandır delikler bekledi.

Bir de baktın, damda gezmiş bir kedi,
Rızıkı kuştur, orda kısmet bekledi.

- Çulhalıktan kısmet almıştır biri,
Giysi ister, şâhı bekler diğeri.
585. Bir de işsiz, lâmekân olmuş yönü,
Cân, gıdâsın senden almış en sonu!
Mutludur der, Hak veren irâdeyi,
Hak için terk etti görse, her şeyi.
Bâzılar var sanki bir göç akşamı,
Bir çocuk oynar, meğer oyunun demi!
Sıçrasın, kalksın eğer, yatmış olan,
Vesveseymiş anne, dil dökmüş o ân.
"Haydi der kalk! Ey benim yavrum uyan!
İstemem hiç kimse kaldırsın inân!"
590. Uykudan kaldır kopar artık seni,
Hem suyun sestem duyan, kaldır teni!
Ben, suyun sesken kulaktan teşneye,
Yağmışım gökten, benim yağmur diye.
Sıçra âşık, kalmasın hiç ızdırâp!
Uykusuzluk, ses, susuz var derdi hep!
-
- BİR ÂŞIK SEVGİLİSİNİN SÖZÜNE
KANIP SÖYLENEN YERE GELDİ. EPEYCE
BEKLEDİ, UYKUSU GELDİ VE UYUDU.
SEVGİLİSİ DE SÖZÜNDE DURUP GELDİ.
UYUDUĞUNU GÖRÜNCE ÇEBİNİ
CEVİZ DOLDURARAK GİTTİ
-
- Eskiden varmış meğer âşık biri,
Söz tutan, olmuştu, gerçek aht eri!
Âşık olmuş hem de bir ayyüzlüye,
Şâha âşık, şâha tutsaklık diye!
595. Kim arar olmuşsa bulmuş, en sonu,
Kurtulursun sabra yönlensen sonu!
Der ki maşûk: "Beklerim sen gel gece,
Bal, börek yaptım yemekler öylece!
Sen falan hücremde beklersen beni,
Sen çağırılmazdan gelip, bulsam seni!"
- Kesti kurbânlar, dağıtmış ekmeği,
Beklenen ay, çıksa göklerden iyi!
Çok heyecân üzre girmiş hücreye,
Yâr ümît vermiş durur, gelsin diye.
600. Bir zamân geçmiş ve gelmiş sevgili,
Hem ulaşmışken meğer va'din eli.
Hem düşüp yatmış görür âşık olan,
Hem etekten parça yırtmışken o ân!
"Sen çocuksun, al birâz eğlen bebe,"
Kaç ceviz koymuş onun, elbet cebe!
Ânsızın kalkmış seher olmuş, adam;
Bir kesik yen, hem cevizler gördü tam.
Der ki: "Mevcût şâhımız senden vefâ,
Bizde olmuş, her ne var, bizden o yâ!
605. Uykusuzsun ey gönül, bizler emin,
Elde değnek, damda bekçin, biz hemin!
Hem ceviz dersen, kırılmış un yine,
Her ne dersen, derdimizden az mı ne?
Macerânın hem salâsı nerye dek,
Biz delirmişken, öğütler az gerek.
Ayrılıktan söz ki duymak istemem,
Tecrübem var, ben sınar oldumdu hem.
Burda şorluk, hem dîvâne olma var,
Gayriler boş, hepsi eldir âşikâr.
610. Kalk delirmiş zincirinden gel de tak,
Çünkü ben tedbîr ne var yırtımdı bak!
Yârimin kıvrık saçından başka ne?
Olsa yüz zincir, kırardım bil yine!
Birlik olmaz aşkla, nâmûs kardeşim,
Aşk ve nâmûs, orda hem neymiş işim?
Vakti gelmiş, şimdi üryân olmanın,
Vaktidir baştanbaşa cân olmanın!
Gel hayânın, hem de fikrin düşmânı,
Ben hayâdan perdeler yırttım hani!
615. Uyku cânlar bağlayan sihrin eli,
Âlemin sen, taş yürek bir sevgili.

- Gel de tut, sabrın boğazdan sık ki sen,
Onda aşkın gönlü, mutlansın hemen!
Gönlü bir ev, gönlü menzil eyleyen;
Yanmadan, gönlüm durulmazdır hemen!
Kendi hânen, sen yakarsan, haydi yak,
Kim demiş câiz değildir, gel de bak!
Gel de yak, ey sarhoş aslan sen evi,
Böyle uygun, âşığın yansın evi.
620. Yanmalardan, kible etsem böyle ben,
Ben mumum, yandıkça aydınlık veren.
Uykudan geç, sen bu akşâm ey baba,
Uykusuzlar şehri var, ver merhâba!
Bak şu mecnûn misli çok dîvâneye,
Vuslât isterken, ölen pervâneye!
Battı aşk deryâsına halkın gemi,
Ejdehâ aşkın boğaz, gör görkemi!
Gizli ammâ, hep gönül kapmak sunar,
Sanki dağdır, aklı çekmiş kehribâr.
625. Hangi "Attar" aklı, alsın bir haber,
Nehre, mevcût tablayı birden döker.
Haydi git! Elbet hakikât ırmağı,
Dengi yoktur, gir, unut sen çıkmağı!
Ey müzevir, göz açıp sen bak ki tek,
Nerye dek bunlar, bilinmezdir demek?
Mahrûmiyet, hem riyâ, olmuş vebâ;
Hayy u Kayyum'a dönüp sun merhabâ!
Gir de görmen, görme olmuş bir kere,
"Bilmemen" dönsün senin, bilmişlere.
630. Olma sarhoş, ver ki sarhoşluk nevâ,
Renk değişmekten geçip bul istivâ!
Böyle sarhoşlukla nâzlanman boşa,
Her sokakta, rastlanır yüz sarhoşa!
Cümle âlemlerde var yâr sarhoşu,
Birdi bunlar, horluk olmazmış işi!
- Olsalar bir, olsalar çok, aynı hâl,
Var cehennem, ten-perest, olmuş vebâl!
Hep cihân, bitmez güneşler dolsa da,
Nûra kaynak, hor olup kalmazdı yâ!
635. Böyle olsun, gel de çık sen yükseğe,
Allah'ın yer gepgeniş eğlen diye!
Böyle sarhoşluk, sayarsak bir doğan,
Mevkiler var, ondan üstündür inân!
Git de, İsrâfil kesil rûh sunmada,
Hem seçilmiş, hem de sarhoş olmada!
Sarhoşun, kalpten alay geçmiş iken,
Bilmedim bu, bilmedim şu" der hemen!
Bir sebepten bilmedim derken, bilin,
Bildiğin kim oysa söyletmek için!
640. Sözde bir inkâr olur ispât meğer!
Geç şu inkârdan da, isbât alsa yer!
"Neydi bunlar, neydi onlar, boşla sen,
Var olan neymiş gelip göster hemen!
Yok ne terk et, var nedir, gel tap ona,
Gel de, sarhoş Türk'ten öğren öyle ya!"
-
- SARHOŞ TÜRK BEYİNİN,
SABÂHLEYİN ÇALGICIYI YANINA
ÇAĞIRMASI! "ALLAH'IN DOSTLARINA
HAZIRLADIĞI BİR ŞARÂP VARDIR, ONU
İÇTİLER Mİ SARHOŞ OLURLAR, SARHOŞ
OLUNCA DA TERTEMİZ BİR HÂLE
GELİRLER" HADİSİNİN TEFSİRİ
-
- İçtiğin meyler senin, elbet harâm,
Biz helâlden gayri tutmazdık ki câm!
Küpte sırlardan köpürmüştür şarap,
Kim soyunmuş içmeyi etsin hesap.
645. Sen çalış yoktan şu varlık, er isen,
Allah'ın meyden de sarhoş ol hemen!
Bir garip Türk kalktı erken uykudan,
Öyle mahmûr, istemiş bir saz çalan.

- Sarhoşun cân yoldaşymış saz çalan,
Hem mezeymiş, hem gıda kuvvet o ân.
Hem çeker olmuş odur sarhoşluğu,
Çalgıdan, nağmeyle zevktir bulduğu.
Hak şarâbtan götür sâzendeye,
Ten şarâbı buldu rızk sâzdan yine.
650. Sözde bunlar, oldular farksız fakat!
Hem, Hasan farklı, Hasan'dan katbekat!
Söz için anlamda, birçok şüphe var,
Gök ve ip der, anlamın birlik mi var?
Sözde birlik, dâimâ yol vurmada,
Birleşik, kâfirle, mü'min tence yâ!
Ten ki benzer ağzı örtük testiye,
İçte neymiş? Sen yönel bir bak diye!
Kûzedir ten, dopdolu âb-ı hayât,
Ten zehir dolmuş sunar elbet memât!
655. Baktığın iç olsa, şâhsın, bil ki sen,
Baktığın dışken, sapıttın önceden!
Söz mü dersin, benzemiş elbet tene,
İçte mânâ, cân olur hep gövdene.
Ten gözün dâimâ tenler görmede,
Cân gözün, dolmuş hüner göstermede.
Kim bakar hiç, Mesnevî'nin nakşına,
Kurtuluş mânâ, hidâyettir ona!
"Kim ki gönlün yüzle bakmış Kur'ân'a,
Bâzılar sapmış ve küfr vermiş ona!
660. Allah Allah!" Derse ârif işse mey!
Görme hor! Ârifte mey bir ayrı şey!
Anlaman, şeytân şarâbı benzeri,
Aklın almaz, Hak şarâbın işleri!
Hem şarâp, hem çalgılar bir eştiler,
Mey, müzik eş, hep koşup gelmiştiler.
Buldu sarhoş rızkı, çalmış nâmede,
Sazcı toplar halkı hep meyhâned!

- Ten bu meydanlasrda baş, cânadır sonu,
Gönlü, cavgânın topuymuş, duy bunu!
665. Hüy neder hep, orya, yönlenmiş kulak;
Başta safran var, yanar sevdâydi bak!
Sonda çiftler geçti kendinden bile,
Hem peder, evlât bir olmuş, bak hele!
Neş'e, dert uzlaşmış oldu bir kere,
Türk'te kalk der, cümleten mutrip erel!
Bir uyutmuş şarkı söyler, saz çalan,
Ey görünmez yâr, kadehler sun şu ân!
Sen, yüzümsün, görmemişsem şaşmayın,
En yakınlık, şüphe, örtmektir payın!
670. Aklımızsın, görmüyorsam şaşmayın;
Benzeyen yoktur karışmış, anlayın!
Hem yakınlık ölçünüzken, şâh damar,
"Ey" demek, elbet uzaklıklar sunar!
Kıskanır olmuş olurken, yâri ben,
Çöl ve dağlardan, nidâ ettim hemen!

BİR KÖRÜN PEYGAMBERİMİZİN
EVİNE GELMESİ, HZ. AYŞE'NİN
ONDAN KAÇMASI RESÛLULLAH'IN
"NİYE KAÇIYORSUN?" DEMESİ,
HZ. AYŞE'NİN ONA CEVÂBİ

- Geldi âmâ bir adam Peygambere,
Der ki; ihsan sahibi, hak servere!
"Ey suyun, hem yağmurun amiri sen,
Ben susuz, gel ver su, imdât et hemen!"
675. Ansızın girmiş iken, kör, hâneye,
Hiç görünmezden çekilmiş Ayşe de!
Ayşe gerçekten de ismet sâhibi,
Hem bilir elbette kıskançtır Nebî!
Kim güzeldir hem de çok kıskançtır o,
Çünkü kıskanmışsa nâzdar sevgi bu!
İşte ondan, görseniz âcûzeler,
Er için, bir genç kuma isterdiler.

- Cümle âlemlerde Ahmed en güzel,
Allah'ın nûr onda, hastan has temel!
680. Cümle âlem, nâzı olmuş ortada,
Nûru yüz kattır, güneş kıskanmada!
Atmışım nûr-top, Zühâl'in üstüne,
Cümle yıldızlar dönün siz yüz yine!
Ben de eşsiz parlayış, yok ol ki sen,
Yoksa nûrumdur gelip rûsvâ eden!
Ben keremden kaybolurken her gece,
Hep gider oldum, görünmem öylece.
Ben gider olmuş göründüm aşikâr,
Siz kanat çırpın, bu kez huffâş kadar.
685. Hem kanatlar gösterip, tâvûs gibi,
Mest olup bul, gezmenin has tertibi.
Gör çarık olmuş Eyâz'ın hâs mumu,
Sen de bak, çirkin ayaksın, gör onu!
Sol taraftan olma sen, benlik ile!
İlk sabâh çektim kulak, geldim hele.
Gel bırak, artık ne dersin, söz uzun,
Söz ki nehy etmiş bilersen emri "Kün"!
Tecrübe etmek için söyler Nebî:
"Görmüyor görmez ki, elbet" der Nebî!
690. Ayşe göstermiş eliyle: "Görmesin!
Görmeyen olsun, gören bendim kesin!"
Hem öğüt vermiş de, örnek ortada,
Rûhu, aklın kıskanır hâl olmada.
Bunca gizlenmişse rûh, bilmem ki ben,
Akla bak sen, bunca kıskançlık neden?
Kıskanan aklında nûrdur parlayan,
Kendi örtmüş, sen mi oldun gizleyen?
Hem güneş, yüz örtmeden seyr etmede,
Nûru örtük, kendinin hâs perdede!
695. Hem güneş görmez sunar ondan eser,
Sen de kimden gizledin, kıskanç meğer?

- Bende kıskançlık sunan bir hal ki var,
Hem de, kendimden de kıskansam yarar!
- Bende kıskançlıkta şiddet âteşi,
Göz, kulaklar üzre yaptım harp işi!
Korkarım sussam güneş eyler neyi?
Başka yerde, yırtar artık perdeyi!
Böyle kıskançsın gönül, ey cân ki sen,
Ağzı yum, söz etmeyi gel, kes hemen.
700. Susmadan, söz arttı, te'sir sunmada,
Görmeler, men meylidir artırmada!
Hem deniz bir kükresin, köpmüş demek,
"Hep bilinmek istedim ben!" derdi tek!
Söz demek, bir pencere örtmek gibi,
Söz demek, bir gizleyiş olmak gibi!
Öt ki elbet, bülbül ol sen, gül için,
Kokmasın ört, kimseler hissetmesin!
Hem kulaklar, sözle meşgul olsa da,
Aklı, gül anmaktan ayrılmışsa da,
705. Böyle aydın bir güneş mevcût iken,
Her defl, olmuş muhakkak yolkesen!

ŞARKICI TÜRK BEYİNE ŞU GAZELİ
OKUMAYA BAŞLADI: "GÜL MÜSÜN,
SÜSEN MİSİN SEN, AY MİSİN SEN
BİLMEDİM, BİR PERİŞÂN ÂŞIĞIM BEN,
İSTENEN ŞEY, BİLMEDİM!" TÜRK BEYİ
BUNU DUYUNCA "BİLDİĞİNİ SÖYLE!"
DİYE BAĞIRDI. ÇALGICI DA BUNU
SÖYLEDDİ

Çalgıcı, gizlerdi Türk'ten oydu mest,
Anlatır olmuş iken sırr-ı Elest.

Ay mısın sen, bilmedim bir put mu sen?
Benden istersin ne bilmem, şimdi ben?

Ben nasıl bilmem ki hizmet eylesem,
Hem susup dursam mı, bilmem söylesem?

Çok acâyip, ayrılık yok senle, ben,
Nerdesin sen, nerdeyim, bilmem ki ben?

710. Bilmezim, ammâ beni çekmekteisin,
Kırda gez der, bâzı kan gütmekteisin.
Ağzın açmış "bilmezim" hem der iken,
Bilmezim ben, bilmezim söyler hemen!
Haddi aşmış oldu söz tam harladı,
"Bilmezim" söyler iken Türk parladı.
Fırlayıp yerden, topuz almış ele,
Bastırıp çökmüş başından, bak hele!
Bir çavuş koşmuş, topuzdan tutma da,
Der: "Yakışmaz, öldürüş olmaz revâ!"
715. Der ki Türk: "Hep, cân sıkır tekrâr denen,
Lâyık elbet, baş ezseydim şimdi ben!
Bilmiyorsun! Nane yersin kaltaban;
Bilmiyorsan, söylüyorsun sen neden?
Bildiğin her neyse artık söyle sen,
"Bilmezim ben, bilmezim!" dersin neden?
"Nerdesin, hem nerdesin?" Sordukça ben,
Ben Herat, ya Belhliyim denmez neden?
Hem Musul, Bağdat, Tıraz'lık yok diyen,
Söz uzatmak, hırlayış bilmem neden?"
720. Söyle sen: "Ben şurdanım, kurtul yine,
Söylemez olsan ki sen, aptal mı ne?
Ben ki sorsam: "Sen yemiş oldun neler?"
"İçmedim dersin şarâp, yok et meğer!"
Hem yok et, yok mercimek, yoktur tirit,
Yenmemiş dersin; ne yersen, söyle git!
Söz uzatman, zırlayıp durman neden?
Sazcı der hem: "Maksâdım sır bil ki sen!"
Yok dememden, şimdi isbâttır kaçan,
Yok dedim, vardan ıtır gel al ki sen!"
725. Nağme sunmuş bilmemezlik sâzıma,
Ölme sunmuştur hayât, sır, nâzıma!

PEYGAMBERİMİZİN "ÖLMEDEN ÖNCE
ÖLÜN!" HADİSİNİN TEFİRİ.

- Cân çekiştin, perdenin ardındasın,
Ölmedin, ölmek asıl maksat, kesin!
Cân çekişmek bitmez elbet, ölmeden,
Dam çıkılmaz, olmadan bir merdiven.
Yüz ayaktan kalsa eksik üç ayak,
Mahrem olmak, olmamıştır damla bak!
Yüz kulaç ip eksik olsun tek karış,
Kuy'ya ermez, çekmemiş su, yok ki iş.
730. Ey emîr, en son ağırlıksız gemi,
Konmadan hiç, batmanın yoktur demi!
Sen asıl bil, iş yapan yük son konan,
Vasvasın azgın, gemi batmış o ân!
Batmış olsun, anla sen aklın gemi,
Oldu insan, kubbenin nûr görkemi!
Ölmedin sen, cân çekişmelidir uzar,
Ol Tıraz'dan mum, sabâh ölmekle yâr!
Gizlenir olmazsa, yıldızlar bizim,
Gizlidir cânın güneş hep, bildiğim!
735. Gürzü vur, nefsin dağılsın, öyle bak!
Hem tenin göz görmemiş, duymaz kulak!
Bende mevcût "ben" meğer aksin senin,
Vurduğun sen, gürzle, ey alçak kesin!
Bende görmüş olduğun aksin senin,
Kendi kendin katle coştun, kükredin!
Kuy'da aslan, gördü yansır aksini,
Öyle sanmış oldu düşmân kendini!
Yok demek, var olmanın tek zıddıdır,
Yok demek, mânâca bir var anlatır.
740. Zıddı yok saymak, bugün bir çâredir,
Yok ki bir ân, hiç tuzaksız, böyledir!
Aklı çok sen, istiyorsan görmeyi,
Seç ölüm, gör sevgilim, yırt perdeyi!

- Kabre çekmiş, buysa bir ölmek değil;
Seç ölüm sen, nûra çekmiş, öl de bill!
- Gelse erkeklik, çocukluk yok olur,
Çehre hoşluk, rengi gerçeklik bulur.
- Toprak altın olsa, topraklık biter,
Gam ferâh olsun, diken bulmaz ki yer!
745. Mustafâ ondandı: "Sır bulsam diyen,
Sağken ölmüş varsa, görmek istesen;
Cânı gökler üzre bulmuşken yolu,
Tense yerler üzre gezmiş bir ölü!"
Ölmüşün, elbet yüceymiş meskeni,
Rûhunun yok göçme, bitmiştir hani;
Ölmeden göçmek nedir, tam anlamak,
Anlaşılmaz ölmeden, bilmek uzak!
Görmüş ammâ olmamış halk benzeri,
Yükseliş, on mevkiden üstün yeri.
750. İstesen sen, böyle elbet kimseyi,
Ölmeden, ölmüş olan bir erkeyi;
Gör Ebû Bekr, sıdkıdır en yükseği,
Mahşerin olmakta siddiklar beyli!
Bak, Ebû Bekr Sıddık'a gel burda sen,
Haşri tasdik, neyse öğren bil hemen!
Hem Muhammed, yüz kıyâmet görmede,
Yokta yok olmuş hakikat görmede!
Tâzelenmiş bir doğuştur Ahmed'e,
Her doğuş, yüzler kıyâmet vermede!
755. Hep kıyâmetten, sorup durmuşular,
Kopmanın hem vaktidir, sormuşular!
Hal dilinden, sanki söylemiş Nebî,
Haşri sormuşlar, ki mahşermiş Nebî!
İşte bundan: "Hâs haber vermiş Nebî,
"Ölmeden sizler ölün!" dermiş Nebî
Gelmeden öldüm, ölüm, buymuş sesi,
Şân ve şöhret öte geçmiş cümlesi!
- Ol kıyâmet, gör kıyâmetler nedir,
Görme arzûm, görmenin şart böyledir.
760. Yâ karanlık, yâda nûr olmaz isen,
Sen uzak düştün, yaşanmaz görmeden!
Akl olursan, tam akıl bildin uyan,
Olsan âşık, aşk, yanıştır gel de yan!
Anlayış, kavrar durur olsaydı bil,
Söylemiştik biz açıktan, yüz defil!
Dalda konmuş olsa kuş, incir yiyen,
Orda çok incir, değersiz bil ki sen!
Bunca, âlem üzre yoktur, er, kadın,
Duyduğun her ân, ölüm feryâtıslan.
765. Bir pederden sen öğüttür say hemen,
Ölme ânından öğüt vermiş iken.
İbret al, rahmet, vasiyet say bunu,
Tâ kökünden sökse kinin tohumunu.
Olsun artık, hep gönülden yanmalar,
Gel de bak sen, bir yakın ölmüş kadar.
Hep gelenler, geldi çatmış saymalı,
Oldu olmuş, cân verir dost, bilmeli!
Perde olmuştur garâz, düz bakmana,
Perde neymiş, yırtarak bir baksana!
770. Böyle hâllerden de âcizim deme,
Acze salmış kimse, var-yok bekleme!
Aczinin zincir, takılmış baksana,
Gör, muhakkak bir takan vardır sana.
Sen hayât sundun yaşardım, şöyle ben,
Gel de kurtar, zincirim vardır, neden?
Şerre attım hep adım, Yârab neden?
Hep zarâr ettim kalan hüsrarla ben!
Sen öğüt verdin, sağırlık bulmuşum,
Kırdığım put, söyleyip put yapmışım!
775. San'atın anmak mı farz, ölmek mi farz?
Aslısın sen yaprağın, ölmekse güz!

Hem ölüm hiç durmadan çalmış davul,
Ses kulaktan girmeden çıkmıştı bil!
Cân verirken dersin ancak: "Âh ölüm!"
Hep uyandırmış seni, eyvâh ölüm!
Nârasından ölmenin yırtık boğaz,
Çok dövülmüş, bir davul, yırtık birâz!
Sen hayât derken, ecel var, duymadın,
Ölme neymiş, şimdi öldün, anladın!

ÖMRÜ BOŞA HARCAYIP DA, ÖLÜM
ANINDA TÖVBEYE YÖNELMEK

780. Geldi âşûr vakti toplanmış Halep,
Hem de Antakya yönünden geldi hep.
Hem kadın, erkek, çocuk, çok kimseler,
Ehlibeytin, yas tutarlarmış meğer!
Hep bağırmış, ağlaşır olmuş şia,
Yas tutarlar, gâye olmuş Kerbelâ!
Hem Şimir'in zülm, Yezîd'in işleri.
Ehl-i Beytin, söylenir ettikleri,
Ses desen, sesler katar feryâtlara,
Hem yayılmış oldu, çöller, dağlara.
785. Bir garip şâir gelip çölden yana,
Erdi birden, hem günün feryâdına!
Şehri terk etmiş gider, milletti yön,
Hem arar neymiş bu feryât, bunca ün!
Hep merâktan sordu görmüş, her kime,
"Bunca feryât, bunca yaslar," der kime?
"Bir reis ölmüş, onun feryât imiş;
Böyle iş olmaz küçük bir iş" demiş.
"Ben garip bir insanım, söz söyleyin,
Ad, lâkap elbet nedir, siz söyleyin!
790. İsmi neymiş hem onun evsâfı ne?
Bildirin, yazsam ağıt, ben üstüne!
Bir ağıt yazsam zirâ ben şâirim,
Bir azıklık ücret alsam, isterim"

Der ki onlardan biri: "Dîvânesin!
Ehlibeytin düşmânı sünnî misin?
Şimdi bak aşûredir, yas vaktidir,
Burda yas tutmak, hayattan üst gelir.
Böyle dert, kıymetsiz olmaz mü'mine,
Ver kulak aşkınca kıymetlen yine.

795. Mü'minin huzrunda pâk rûh mâtemi,
Yüzse tûfân, hiç kalır, bil sen hemi!"

ŞÂİRİN HALEP ŞİASINI KİNAYAN
NÜKTELERİ

- Der evet şâir: "Yezît varken hani?
Pek de geç kalmış bu yas, gelmiş yeni!
Gördüler tam pis nedir, körler bile,
Duydu elbet çok sağırlar akl ile!
Uykunun emrinde kalmış şimdi siz,
Giysiler yırtar, ezâ eylersiniz.
Ey yatanlar! Ağlayın sizler size,
Uyku, bir pislik ölümdür, güçsüze.
800. Hakk'a mensûp rûh için, zindân ne ki?
Giysiler yırtmak geresiz öyle ki!
Çünkü dînin oldular sultânları,
Bağ koparmak, sundu hoş imkânları!
Devletin dergâha uçmuş gittiler,
Çözdü tomruk, zinciri terk ettiler.
Bil şehîtlik vakti, devlet vaktidir,
Zerre bil, tasdîk nedir, gerçekleşir.
Bilmiyorsun, ağla dön sen kendine,
Böyle hâlin, mahşeri inkâr yine!
805. Gör gönül, dînin harâptır, ağla sen,
Köhne dünyâdan geçip hiç görmeyen!
Görmüş olsan sen, yiğitlenmen neden?
Hakk'a dönmen yok ve aç gözlükte sen!
Nerde dînin, meyle, gözünürün senin?
Gördün ummân, nerde mert avcun senin?"

Nehri görmüş, gizlemez artık suyu,
Hem deniz, hem has bulut görmüşse bu!

RIZK VEREN ALLAH HAZİNELERİNİ
GÖRMEYEN HARİS, BİR HARMÂN
YERİNDE KOCA HARMÂNİ GÖRMEYİP
DE BİR BUĞDAY TÂNESİNE YAPIŞAN,
YORULA, DİDİNE UĞRAŞA UĞRAŞA
ONU GÖTÜRMEYE ÇALIŞAN BİR
KARINCAYA BENZER

Hiç karınca harmanı görmez imiş,
Dâne bulmuş, başlar uğraş, titreyiş!

810. Korkarak, hem hırsla çekmiş dâneyi,
Bir yığın durmuş, becermez görmeyi.

Der ki harmân sâhibi: "Ey kör olan,
Körlüğünden, var nedir hiç görmeyen?"

Sen ki harmânımda gördün tâneyi,
Cânla koştun, pek sarılmışsın iyi!

Sûreten bir zerresin, gör Zöhre'yi,
Ol kârinca, seç Süleymân görmeyi.

Sen değilsin sâde ten, gözsün meğer!
Vazgeçersin cisme, cân görsen eğer!

815. Gözdür insan, arda kalmış et, deri,
Gördüğün mislince dir kıymetleri.

Sen denizden dök küpen var durmadan,
Sel olur dağlar siler gör ortadan.

Küp karından açsa deryâ içre yol,
Nehre üstün oldu küpken, bilmiş ol!"

"Söyle" derken gerçeğin söz söylenen,
Ahmed'in ağzıyla Allah'tır diyen!

Her ne der, gevher dolar deryâ olan,
Gönlü, deryâ, birleşiktir gel inân!

820. Bir deniz ihsânı küpten alsa yâ,
Şaşma, deryâlar balık yutmuşsa da!

His gözündür şeikle bakmış donmada,
Sen gider gördün, fakat gitmez o da!

Böyle bakmak oldu lâıyk şaş göze,
Evvel âhir, bir görüş lâzım bize!

Bilme; ölmek, hak dirilmekten sona,
Bul dirilmek, bahsi kes! Düz baksana!

Gönle gerçekten dirilmek: Ölmedir!
Hem dirilmek, ölmemizden sonradır!

825. Cümle âlem, korkudan sapmış yolu,
Oysa yokluk, çâredir, sığınak dolu!

Nerden alsam bilgi? Bul terketmede!
Nerde sulh var? Sulhu tek vazgeçmede!

Nerden alsak varlığı? Var geçmede!
Nerden umsak elma? Elden geçmede!

Ey güzel yardımcı, kudret sendendir!
Yok, gören göz, var görüş vermendedir!

Göz denen yoklukla çıkmış ortaya,
Varı, yok görmüş olurlar orda yâ!

830. Çifte göz, olsun değişken, nûr bulur,
Hep cihân, pek muntazâm mahşer olur!

Hâmların, görmek ki noksânlıkta tâm,
Hâm da görmek, anlamak olmuş harâm.

Cennetin ni'met güzel, Hak vermede,
Hep harâm, kimler cehennemlikse de!

Hiç vefâkâr olmamıştır ahtine,
Cennetin bal, onca zehr olmuş yine.

Müşterî olmaz olur gerçeklere,
Al-verin zevkten erişmez ellere.

835. Hem bakar mâl üzre ahmak bir kişi,
Mâl alan yok, satmamış yoktur işi.

Bil, bu kaçtır, hem şu kaç? Sormaktadır;
Vakti geçsin, eğlenip durmaktadır.

Hem gelir senden sorar, almaz kumaş,
Müşterî olmaz odur, almaz kumaş.

Çok bakar, tekrâr koyar, yüz reddeder,
Rüzgâr ölçmüş, almamış, yeller biçer!

Müşterînin nerde, al-ver etmesi?
Serserinin nerededir eğlenmesi?

840. Çünkü cepler boş ve yoktur habbesi,
Boşboğazlık, cübbe olmaz hissesi.
Hem ticâret üzre, yok sermâyesi,
Neydi çirkinlik, alaymış pâyesi.
Burda iş, sermâye altın, yok ki söz;
Orda, lâzım, aşk ve bir çift yaşlı göz!
Gitse dükkân içre kul sermâyesiz,
Ömrü bitmiş, el denen boştur, henüz.
Nerdesin kardeş desen, hiç der sana!
Neydi pişmiş aş desen, hiç der sana!

845. Müşterî ol, oynasın artık elim,
Yüklüdür, lâ'l, lûtfu doğsun madenim!
Müşterî gevşek, soğuk olmuşsa da,
Sen çağır, gelsin! Emir var ortada!
Sen uçur, tutsun doğan, rûhun kuşu,
Dâvetin yol, Nûh yoluymuş, gör işi!
Hizmet et dur, sen muhakkak Hak için,
Reddi halkın, makbûlü olmaz işin!

BİRİNİN, BİR KAPI ÖNÜNDE
GECE YARISI SAHUR DAVULU
ÇALMASI! KOMŞUNUN: "DAHA
GECE YARISI, SAHUR VAKTİ DEĞİL,
HEM BU EVDE KİMSE YOK! KİME
DAVUL ÇALIYORSUN?" DEMESİ VE
DAVULCUNUN CEVÂBI

Bir sahur vakti davul çalmış biri,
Boş konağın önde seçmişken yeri.

850. Hem sahur derken yarım olmuş gece,
Der ki makbûl bir adam hem, öylece:
"Önce sen gel tam sahur vaktinde çal,
Bir rezîllik, manasızdır böyle hâl!
Gel de bil sen, ey heves duymuş adam,
Kimse yoktur, hem de boştur, işbu dam.
Burda yokmuş görseniz, şeytân, peri,
Vakti zâyî eylemişsin gel beri!

Sen duyulsun istedin, yoktur kulak,
Anlayış aklın, akıl yok burda bak!"

855. Der adam: "Sen söyledin, ettin hitâp,
Ben derim, sen şaşma, istersin cevâp!
Sence olmuştur yarım, artık gece,
Bizce, mutlu bir sabâhtır öylece.
Ben yenilsem bir zafer saydım bunu,
Akşamım, gündüz, güneşlik, gör onu!
Sence Nil nehrinde kanlar akmada,
Bizce berrâk bir su akmış olmada!
Sence, hem tunçtur, demirdir gözlenen,
Dâvud'un avcunda mumdur, bil ki sen!

860. Dağ ağır, cânsız gelir mutlak sana,
Dâvud'un ses üzre mutrip, baksana!
Hem kırık, cânsız gelir taşlar sana,
Ahmed'in avcunda zâkir baksana!
Sence mescîdin sütun ölmüş demek,
Ahmed'in önlere âşık, oydu tek!
Halk için, dünyâdadır cüzler ölü,
Hak için gör emre uymuş, Hak kulu.
"Boş konak var, sen neden çaldın" dedin,
"Kimseler yok burda" hem sen söyledin;

865. Hak için harcardı altın, pek çok el,
Câmi yapmış, hayra atmışlar temel.
Hacca varmış çok adam, âşık desen,
Mâl ve cân sunmuş, o sarhoş bil ki sen!
Ka'be bomboşmuş meğer derler mi ki?
Gizli sâhip, sade cândır öyle ki!
Allah'ın nûruyla dolmuş hal bu yâ;
Yârin ev olmaz ki boş, dolmuş ziyâ!
Bunca köşk var, sen görürsün dopdolu,
Âkıbet görmüş olur bomboş yolu!

870. Kimseler görmek dilersen Kâbede,
Sen ararsan, hem görürsün Kâbede!
Ziyet almış, hep bulur âlî makâm,
Kâmilin has gönlü boş kalmaz o tam!

- İhtiyaçtan geldi herkes Kâbe'ye,
Hiç kapanmaz, ârif ermiş gerçeğe!
Hacca gitmişler duyar, "Lebbeyk" diye,
Hiç düşünmezler denen "Lebbeyk" niye?
Hak'tan elbet geldi "Lebbek"ler nâsip,
Hak'tan olmuş sestî "Lebbeyk"ler nâsîp!
875. Ben bu köşkten, almış oldum bir koku,
Kil desen, cân meclisin kimyâsı bu!
Pek hafif, tiz nağmeler çalmış iken,
Hem bakır kimyâsıdır, vurdum hemen!
Coşturur çalsak davul, deryâyı da,
İnci saçmak, onda ihsân olmada!
Harbe girmiş olsa bir millet denen,
Oynaşır Allah için hep cân ilen.
Bâzılar Eyyûb olurlar, derdle de,
Bâzılar Yâkub olur sabr etmede.
880. Bâzılar açken, susuzken gelmede,
Hak için gayret, yolundan seçmede.
Bende suç örtmüş olan Allah için,
Ben davul çaldım, ümit Hak'tan bilin.
Müşterîler istesen kârdır diye,
Ey gönül! Hak müşterî, bak gerçeğe!
Aldı Hak, mâldan dağarcık pis şeyi,
Sönmeyen nûr, gönle nûrdur verdiği!
Hem alır senden, donan ölmüş teni,
Vehme sığmaz, mülke erdirmiş seni.
885. Senden almış, damla yaş, gözden düşen,
Verdi Kevser, kıskanır bal bil ki sen!
Senden almış âh ve gerçek sevgiyi,
Bitmeyen yüz mevki olmuş verdiği.
Gözde yaş dökmüş, bulutlar âh ona,
Halk, Halâl'dir "âh çeken" der baksana!
Gel de sat sen, köhneleşmiş her şeyi,
Al pazardan, hiç tükenmez beyliyi!
Yol kesen bir şüphe gelmiş, kesme yol;
Hep Nebîler, tek senettir, bilmiş ol!

890. Verdi Allah çokça tâlih onlara,
Bunca dağ çekmez, yük etsen dağlara.

HZ. BİLÂL HICAZ SICAĞINDA
MUSTAFA' SEVGİSİYLE "ALLAH
BİRDİR BİR!" DERDİ DE EFENDİSİ DE
KÂFİRLİĞİNDEN KIZGIN KUŞLUK GÜNEŞİ
ALTINDA ONU DİKENLERLE DÖVERDİ

Gör dikenden dalla dövmüş sâhibi,
Hem Bilâl, cânlar fedâ etmiş gibi!

"Sen neden Ahmet deyip anmaktasın?
Sen fenâ kulsun, dîni inkârdasın!"

Bey, güneş altında dövmüş âşikâr,
Hep Bilâl "Ahad"la etmiş iftîhâr!

Hem de Sıddık geçti ordan, dinledi,
Hem "Ahad" denmiş Bekir duymuş idi.

895. Gözde yaşlar, gönlü incinmiş ona,
Hem "Ahad"dan itra olmuş âşinâ!
Sonra görmüş tek Bilâl, derken ona:
"Sen inândın saklamak farzdır sana!
Hak bilir hep, gizlenen her neyse var!"
Der Bilâl: "Var tövbemiz, verdim karâr."
Sonda Sıddık geldi ordan geçmede,
Hem "Ahad" duymuş Bekir söylenmede.
Duydu "Ahad," hem de, şaklarken diken,
Çaktı kalp yakmış olan, şimşek hemen!

900. Hem nasîhat etti, oymuş tövbe de,
Ahad'ın aşkıyla tövbe, bitmede!
Böyle bir ânlık, edinmiş tövbeyi,
Sonra seçmiş tövbesinden bezmeyi.
Apaçık iman, beden, seçmiş belâ,
Aşkî Ahmed üzre vermiştir salâ!
Senle dolmuştur beden, dolmuş damâr,
Tende artık, tövbenin, bir yer mi var?
Tövbeler sokmam ki artık gönle ben,
Sermedî ömr, tövbeler dolsun neden?

905. Kahreder aşk, ben onun ellerdeyim,
Coştı hem aşk, ben şekerleşmekteyim!
Yaprağım rüzgâr elinde gör ki ben,
Nerye düşmek üzreyim, hiç bilmeden!
Ben Hilâl'sam, ben Bilâl'sam, koşmuşum,
Hem senin gerçek güneş, ben, uymuşum!
Ay bedir olsun, hilâl olsun nedir?
Ay güneş ardında peyk, gitmektedir!
Hem kazâ varken, karâr ettim diyen,
Kendinin eğlence olmuştur hemen!
910. Hem saman olmak, karışmak yellere,
Hem de durmak, bir kıyâmet, iş nere?
Aşkla ben, bir torbalanmış bir kedi,
Bâzı yüksek bâzı alçak eyledi.
Hem, başın etrâfta döndürmekte bu,
Hem ne alt, üst yok karârım doğrusu!
Bir selin emrindedir âşık olan,
Orda aşkın derde uymuşlar o ân!
Bir değirmen, taş döner gündüz, gece,
Durmadan inler dururlar öylece!
915. Var değirmen üzre bitmez, inlemek;
Irmağın şahid, akan suymuş demek!
Suysa arkın içte sen, görmez isen,
Bir döner taştır, görüp baksan hemen!
Bak felek dönmektedir hiç durmadan,
Ey gönül sen, yıldız ol, artık dolan!
Her ne tutsan, el uzatsan bir dala,
Aşk kırar, hiç vermemiş artık mola!
Yazgılar dönmektedir, görmez misin?
Cümle unsurlar coşar, seyrindedin!
920. Hem denizler üzre görsen çöp, köpük,
Şânlı deryânın coşuştan hep köpük!
Baş dönen rüzgârı gör, seyret onu,
Her köpük olmuştı deryâ coşkunu.
- Ay, güneş, olmuş değirmenlik öküz,
Hep korur etrâfi onlar, kuşkusuz!
Cümle yıldız, evbeev koşmaktalar,
Kutlu, kutsuz, her şeyin merkeptiler.
Gökte yıldızlar, uzaklar öyle ki,
İzlemessen, bilmedin gerçek ne ki?
925. Yıldızındır göz, kulak, aklın senin,
Nerde gündüz, nerde akşam bilmedin?
Bâzı mutlu, bâzılar bulmuş visâl,
Ayrılıktan bâzılar hep bî-mecâl!
Ay karanlıktır dönerken bâzı ân,
Bâzı olmuş oldu, aydınlık sunan.
Bâzı; bal, süt misli olmuş yaz, bahâr;
Bâzı ölmüş, bembeyâz bir kış sunar!
Cümle varlık, önde olmuş top hemen,
Çevgânın emrinde, kalkmaz secdeden!
930. Ey gönül, yüz binde bir cûz'sün hele,
Hükme senden, yok kararsızlık bile!
Sen beyin emrinde ol, bir at hemen,
Gâh ahır hepsinde, gâh çıkmış gezen!
Mihla bağlar olsa sabret sen hele,
Çözmüş olsun, sıçra artık düş yola.
Gökte yol eğriltir olmuşken güneş,
Bir tutulmak verdi Allah, zülme eş.
Aklı devşir, girme sen tutkun yere,
Olma diplerden, siyâh bir tencere.
935. Bir bulutken, âteşin kırbaç, işit!
Der vururlar, "böyle yok sen, şöyle git!"
Yağ şu vâdî içre, şundan yağma sen,
Hep kulak bükmehteler, bil önceden!
Hem senin aklın güneşten çok değil,
Nehy olan neymiş, kakılmak yok asil!
Ey akıl, dizgin tutup eğriltme sen,
Olma dikkâtsiz olup nûrsuz hemen!

- Gör, güneş suç işlemiş azcık meğer!
Az tutulmuş oldu hem, nûrlar saçar.
940. Hak suçun miktârca tutturmuş karâr,
Suç için gelmiş cezâ, miktâr kadar.
İster olsun iş fenâ, ister iyi,
“Hem duyar, hem gözleriz” der “her şeyi!”
Geç ki bundan ey peder, nevrüz gelen,
Hak lütuf gelmiş ve halktır tad bulan.
Nehrimiz bir bak ki bulmuş cân suyu,
Şâh bizim köy içre konmuş, şans da bul
Hem salınmış bahtımızdır gezmede,
Tövbe bozmak vakti gelmiş denmede.
945. Geldi sel! Silmiş, götürmüş tövbeyi,
Bekçi yatmış, şimdi firsât gerçeyi.
Hep şarâb içmiş de mest, mahmûr olan,
Her ne var, verdik rehîn, derler o ân!
Câna cân katmış olan lâ'lden şarâp,
Biz varız, lâ'l içre lâ'l etmişti hep!
Şenlenen meclis, gönüller şenlenen,
Göz değer, âteşe kâfur at hemen!
Neş'e sarhoş nârasın duymaktayım,
Sermedî cân, böyle kalsın isterim.
950. İşte bak! Dost hem Hilâl'dir, hem Bilâl;
Hem dikenlik oldu bir, gülzâr misâl!
Ten diken batmışsa kalbur olmada,
Bende cân-ten, bir gülistân kalmada!
Kâfirin bitmez dikendir ten denen,
Hak'ta sarhoşluktu, tenden istenen!
Câna, bir cândan kokuşlar gelmede,
Sevgilimden hoş itırlar ermede.
Mustafâ dönmüş Miraç'tan geldi de,
“Hem Bilâl pek mutludur,” söylenmede!
955. Duydu gerçekten Bilâl'den, başkodu,
Hem de Siddık, tövbesinden el yudu.

EBÛ BEKRİ SİDDİK'İN BU HABERİ
PEYGAMBER'E SÖYLEMESİ. BİLÂL'E
KÂFİRLERİN YAPTIKLARI ZULÜMLERİ VE
ONUN “AHAD, AHAD” DEMESİNDEN
FAZLA ZULMETTİKLERİNİ ANLATMASI,
ONU ALMALARINI İÇİN BİRBİRLERİYLE
DANIŞMALARI

- Geldi Siddık, Mustafâ'nın huzruna,
Hem Bilâl'in hâlini sunmuş ona.
Der: “Felek ölçen Bilâl, açmış kanat,
Aşkının tutmuş tuzak, almakta tat.
Baykuşun zulmünde tutsakken doğan,
Defnedir, pislik bürünmüş bil ki sen!
Zulme yönlenmiş bütün baykuş olan,
Hep kanat yolmaktalar, suçsuz iken!
960. Suç desen tek, bir doğan olmak onun,
Suç diyorsan, tek güzellik, Yûsuf'un?
Baykuşun yurttur bütün harâbeler,
Baykuşun öfke cuhuttan besbeter.
Sen neden hep köy, mekân derdindesin?
Hem de şâhın köşkû hep anmaktasın!
Baykuşun köy, sense susmaz, boşboğaz,
Burda oldun, eyleyen hep fitne va'z!
Yurda gıpta eylemiş gökten esîr,
Sen diyorsun, bir yıkık vîrânedir!
965. Sen delirdin, belki baykuşlar seni,
Bekledin, kuzgun da şâh etsin hani!
Vehm ve sevdâ üzere döndün şimdi sen,
Şimdi sen, firdevse vîrânsın diyen!
Şimdi bizler, saçmayı sen terke dek,
Beyne, durmazdan meğer vurmak gerekl!
Şarka dönmüş çarmlıha germiştiler,
Çıplacık ten, dal, diken, dövmekteler.
Hem o tenden kandan ırmak akmada,
“Birdir Allah” söyleyip baş koydu da!

970. Dîni gel sen sakla lâinden dedim,
Gizli sırlar, bilmesinler istedim.
Âşık olmuşken kıyâmet koptu da,
Tevbe bitmiş, tevbe kalmaz ortada!
Tevbenin, aşkın, sabır imkânı yok,
Ah efendim, birleşir bir yanı yok!
Tevbe kurtçuk, aşk desen bir ejdehâ,
Tevbe halkın, aşk Hüdâ'nın hûydu yâ!
İhtiyâcsız Hakk'a hûydu, aşk denen,
Başka bir aşktır geçen, hem bil ki sen!
975. Dışta altından bezenmiş oldu aşk,
Dışta nûr, içten duman, hep isti aşk.
Nûr gider gitmez duman çıkmış olur,
Bir mecâzî aşk soğur, donmuş olur.
Her güzellik, yönlenirken aslına,
Ten kokar, rüsvâ olur, baksan ona!
Ayda nûr tekrâr döner olsun aya,
Ay gider gitmez duvar kalmıştı yâ!
Nakşığı gitsin, resme bak; toprakla su,
Vurmasın ay, sanki bir şeytândı bu!
980. Kalp olan altından, altın gitti mi?
Geldi tekrâr madenin ilk görkemi.
Miss kepâzeymiş kararsın, ortada,
Hem onun âşıkça, rüsvâ olmadı!
Gözlüler, olmuşsa, âşık madene,
Şüphesiz aşk, durmadan artmış yinel
Şüphesiz, yok ortağı altınlığın,
Merhabâ ey madeni altınlığın!
Kalpla, altın kim ki ortak eylese,
Has, mekânsız bir mekândır peylese;
985. Âşığım, maşûğu ölmüş say ki sen,
Çift balık kalmış susuz, say, dur hemen!
Hakk'a ait aşk, güneş; dolmuş kemâl,
Gölgedir halk, nûrun emrinden misâl!
Mustafâ duymuş ve dalmış neş'eye,
Başlamış Siddik da, hoş söz etmeye!

Mustafâ olsun duyan, her bir kılı,
Hem o ân, dil olmaya bulmuş yolu.
Mustafâ der: "Şimdi neymiş çâremiz?"
Der Ebû Bekr: "Almak ister bendeniz!"

990. Her ne kıymet biçse, almak isterim,
Kâr, zarâr hep neyse kıymetsiz derim!
Yerde olmuş çünkü Hak'tan bir esîr,
Hakk'a düşmân, hışma olmuştur esîr!"

MUSTAFÂ ALEYHİSSELÂM'IN, EBÛ
BEKRİ SİDDİK'A, "SEN MÜŞTERÎ
OLUNCA İNÂTLARINDAN PAHÂLÎ
SATAÇAKLARDIR. BENİ DE BU İYİLİĞİNE
ORTAK ET, YARI PARASINI DA BEN
VEREYİM" DEMESİ

Mustafâ der: "Sen ki devlet isteyen,
Burda, gerçek ortağın olsam ya ben!
Ol vekîlim, hissemiz olsun yarım,
Ben de artık hissedârim, ortağım."
"Emriniz olsun!" deyip başlar söze,
Yönlenir olmuştu zâlim, dînsize.

995. Yol yürürken söz, hayâlden aldı pay,
Der; "Çocuktan inci almak çok kolây!"
Yolkesen İblîs, cihânın mâl için,
Çol çocuk aklın çeler olmuş hemin.
Çokça ziynetler verirken lâşeye,
Hem alır yüzlerce güllükler, neye!
Hem yapar yüzler sihir, mehtâb serer,
Devr alır âdîde mevcut kâseler.
Hak ticâret öğretip her bir Nebî,
Önde yakmış, dîni nûr, bir mum gibi!
1000. Hem de şeytân bir tükenmez sihr ile!
Çok Nebî der; gösterir çirkin hele!
Onca düşman var, yapar, durmaz sihir,
Er, kadın, artık boşansın istenir.

- Onların gözler sihirlenmiş olur,
İnci dersen, bilki âdfiler alır.
Cümle âlemlerden üstün inciyi,
Bir eşek olmuş çocuktan al iyi!
Aynı şeydir, inci-boncuk eşşeğe,
İnci, deryâdan, o düşmüş şüpheye!
1005. İncinin, deryâyı inkâr etmede,
Süs desen, hayvân aranmaz incide?
İnci, lâ'ller aşkı neymiş öyle yâ,
Hayvânın beyninde yok, koymaz Hüdâl!
Görmedin merkepte, takmışlar küpe,
His, kulak, aklen, yeşillik çekmede!
'**Ahsenel takvim'i vettin**' den oku,³⁴⁴
Kıymetinden, cândan üstün say bunu!
Arştan üstün en güzel şekliyle kul,
Fikre sığmaz bir güzellik, buldu bil!
1010. Târif etsem, kıymeten sonsuz, o nûr,
Yanmışım ben, her duyan yanmış olur.
Sus derim ben, sürme merkep burya sen,
Hep eşek onlardı, Sıddık'mış gelen!
Sallamış bir halka, açmışlar kapu,
Girdi tezden, orya Sıddık işte bu!
Hem oturmuş, hem gazap etmiş o ân,
Hem ağızdan, çok acı sözler çıkan!
"Sen nasıl dövmehtesin Hak dostunu,
Hakk'a düşman oldun elbet en sonu.
1015. Sen inâncın üzre sâdıksan eğer,
Zulme gönlün bil ki hiç vermez değer.
Musevî dinince, döndün zenneye,
Zülm edensin, sen Bilâl şâhzadeyle!
Hem de sonsuz lânetin lâyık ki sen,
Kendi aynan eğridir, baktın neden?
- Sıddık'ın söylersem ağzından sözü,
Öyle elsiz, hem ayaksız kor sizi!
Hikmetin kaynak, cihetsiz bir makâm,
Coştı ağızından, Fırat akmıştı tam!
1020. "Öyle bir taştan sular kaynar, akar,
Sanmayandan, sanma bir yardım çıkar.
Hak siper yapmış o taştan kendine,
Taşta çıkmış mâvî su, akmış yine!
Hem senin göz kaynağından, nûr ki var,
Hiç tükenmez, durmayıp her gün akar.
Hem o nûr yağdan ve posttan çıkmıyor,
Bil ki dost, onlar vesîlemdir diyor!
Ses çeken bir yel ki var, duymuş kulak,
Eğri, düzgün söz ayırmaz, duydu bak!
1025. Hem küçükten bir kemik, bir yel ne ki?
Harf ve seslerden duyar anlar peki!
Ses, kemik, yellere vesîlen oldu hey!
Çifte âlem, Hak'tan artık, yok ki şey!
Perdesiz, söyler O'dur, duymuş da, O,
Hem kulak baştan sayılmış, doğru bu!
Der ki kâfir: "merhamet duymuşsan al;
Pul verirken al senin olsun Bilâl!
Sen acırsan, gel paran var, al onu,
Gönlünün müşkîl biter, alsan bunu!
1030. "Ben yapar durmam ki beşyüz secdeyi,
Bir kulum var, pek güzel cuhût, iyi."
Dış beyâz, cuhût kulum, versem sana,
Dış siyâh, nûrdur Bilal ver sen bana!
Bey haber etmiş ve gelmiş has köle,
Pek güzel yahut uyar gerçek ile.
Hayrân olmuştur cuhût birden amal
Onda taş kalp üzre başlar oynama.
Taş yürek her kimsenin, hâl kuşkusu,
Şekli bir görsün, mum olmuş doğrusu.

³⁴⁴ "Biz insanı en güzel biçimde yarattık..." (Tin, 4).

1035. Hem tahammül etti, tam sabr eyledi,
"Hiç bu ammâ, şart gümüş vermen" dedi.
Hem Ebû Bekr, hırsı geçsin bekledi,
Uğraşip cuhûdu memnun eyledi.

BU ALIŞVERİŞTE SİDDİK ALDANDI DİYE
CUHÛDUN GÜLMEME BAŞLAMASI

Kahkaha atmış olurken taş gönül,
Hem acır, hepten alây etmekte bil.
Der ki Sıddık: "Kahkahan attın neden?"
Hiç cevâp vermez o, artan gülmeden!
Der ki: "Sevdâlanmasan elbet buna,
Simsiyâh bir kul için ısrârına.

1040. Oysa ısrâr eylemezdim öyle ben,
Bak alırdın, ondabir kıymetle sen!
Bence değmez bir yarımıcak akçeyi,
Arttı ısrârınla kıymet pek iyi!"
"Bir çocuksun, bilmedin ahmak niye?
Bir ceviz aldın, verip bir inciye!"
Bense kıymettâr ve değmiş çift cihân,
Câna baktım, renge baktın oysa sen!
Bir kızıl altın o, ahmaklar için,
Hep hasetten simsiyâh gelmiş bilin!

1045. Cismi renkler üzre görmüş baş, gözü,
Perdenin ardında rûh, görmez özü!
Sen satarken, ısrâr etseydin birâz,
Hep verirdim cümle mâl, mülk neyse az!
Sen de kıymet artıraydın durmadan,
Borç alırdım bir etek altın inân!
Sen ucuz sattın, değersiz sayma da,
İnci saklı, görmedin sen hokkada.
Ağzı örtük hokkadır verdin bana,
Öğretir tez, hem ne kaybettin sana!

1050. Hokka, dolmuş lâ'ldi, sen verdin yele,
Zenci derken, pek sevinmişsin bile!

Sonda söylersin meğer evvâh ki sen,
Çıktı devlet, bahtı satmış kimseden!
Baht bürünmüş, kul olup gelmişti de,
Göz ki bahtsız; sâde zâhir görmede!
Sadık insan, gösterken kulluğu,
Sende hûy pis, hîlenin var bolluğu.
Herzehir sen, ak ten olmuş bir köle,
Kalp siyâh bir kul, tapansın al hele!

1055. Hem benim dinim benim, dinin senin,
Sen de ben de kârlyız; elbet bilin!"
Putta tapmış kimsenin lâyük budur,
Çulsa, atlas, bir çubuksan at olur.
Kâfirin kabır, iç âteş, isler dolar,
Dış nakış, süs, çokça bir ziynet sunar.
Zâlimin mâl, dışta parlak pek güzel,
İçse, kandır mazlûmun, bitmez vebâl!
Kim münâfık, var oruç, kılmış namâz,
İşte ot yok, hem çorak toprak birâz!

1060. Gürleyiş çok, boş bulut olmuş gibi,
Çim ve toprak üzre kâr yokmuş gibi.
Hfle, fen, bitmez yalanlar mislidir,
Ön de parlak, son rezillik gösterir.
Tuttu elden, ızdırap etmiş hilâl,
İşte bu hal üzre el tutmuş Bilâl!
Bir hilâl olmuş ve dönmüş kürdana,
Yönlenirler, tatlı, hoş dilden yana!
Mustafâ huzrunda bitkin bir Bilâl!
Pek zayıf, düşmüş bayılmış, bî-mecâl!

1065. Kaldı bir müddet o baygın, gölgede,
Hem uyanmış, başlamış yaş dökmede.
Mustafâ, çekmiş kucaklarken onu,
Hem ne ihsân sundu, bil gelmez sonu!
San, bakır ermiş, ulaşmış iksîre,
Sanki müflîs hazne bulmuş, bir kere!
San, susuzken bir balık düşmüş suya,
Yol yitik, kervân yolun bulmuştu yâ!

Hem Nebî etmişse söz, duysun gece,
Hep karanlıklar biter, yok öylece.

1070. Bir sabâh benzer, erip aydın olur,
Ben o sözden söylesem, bomboş kalır.
Hem güneş doğduysa koç burcunda gör,
Hurma, ot görmüş neler, söyler durur?
Sen bilirsin, söyleyen berrâk sular,
Ot, çiçek, elbet filizden söz sunar.
Allah'ın san'at sanırsın bir sihir,
Bir sihirbâz ağzının te'sîrindedir!
Hep sebep, te'sîrledir Hak cezbesi,
Harf, dudaksız söylenir yüzlercesi!

1075. Hak'ta te'sîr mutlaka olmuş kader,
Anlaşılmaz, akla yoktur onda yer!
Hem mukallid oldu aklın "asl" için,
Olmasın taklitçi fer'lerden niçin?
Aklımız der: "Doğrudur, neymiş merâm?
Söyle: Bilmezsin, muhakkak vesselâm!"

PEYGAMBER ALEYHİSSELÂM'IN,
EBÛ BEKİR'E: "BENİ DE ORTAK ET
DEMEMİŞ MİYDİM? NİYE YALNIZ
ALDIN?" DİYE SÖYLEMESİ, ONUN DA
ÖZÜR DİLEMESİ

Der ki: "Ey Sıddık, demiştin ben sana,
Ortak et elbet beni ihsânına!"

"Ey Resul sensin ve bizler bendeyiz,
Biz, senin arzûnca, azâd etmişiz.

1080. Sen meğer kul, hem de gel yâr et beni,
İstemem ben, aslâ azâd etmeni!
Bende hürlük, sen de kul olmaktır,
Sensiz olmak bence azâb, dert verir.
Hak, Nebî seçmiş, dirilttin her şeyi,
Halk yücelten, şanlı kıldın bendeyi.
Genç iken, bir hâs rüyâ görmüş idim,
Hem güneş gelmiş selâm vermiş idim!

Yerden almış, hem yüceltmış göklere,
Ben, onun yoldaş olurken bir kere.

1085. Olmayan şey, bir hayâl, olmuş rüyâ,
Ben demiştin "böyle hâl olmaz" güyâ!
Ben, seni gördükçe gördüm, ben beni,
Âferîn aynam! Güzel, sevdim seni!
Görmemizden, oldu bir hâller bana,
Dalmışım yüksekliğin deryâsına!
Ey cihânın rûhu, gördüm ben seni,
Hem güneş sevgim benim olmaz yeni!
Senle himmet toplamış, durmuş gözüm,
Bahçe, bağ hordur bana, sen gündüzüm!

1090. Nûr ararken, nûra nûr buldumdu ben,
Hûr dilerken, hurîler geçtimdi ben!
Ben, gümüştten bir Yûsuf bekler iken,
Yûsufistân sende buldum, şimdi ben!
Hem de cennetler arar oldukça ben,
Oldu cennet sende mevcut cûz' hemen.
Hep övüşler, bence bir nisbet sana,
Belki bir hiçken döner senden yana!
Bir çoban saflıkla Hakkı övmeye,
Oysa Mûsa, söylenirken duymada!

1095. "Bit bulup kırsam ve süt versem sana,
Ben çarık diksem, giydip dursam sana!"
Söylenen söz neyse, saymış övgü Hak,
Sen sayaydın bir metih; rahmindi bak!
Anlayıştan, sen fikirlerden öte,
Gafletim yoktur ve dönsün rahmete!
Erdi âşık tâzeden ikbâllere,
Eski âlemler uğurdur bir kere.
Öyle âlem, çâre bekler çâresiz,
Orda, binler nâdirât var bilseniz!

1100. "Ey kavim, müjdem ferâhlık vaktidir,
Gitti zahmet, mutluluklar devridir!"

Tam güneş girmiş, hilâlin hâneye,
Ey Bilâl gel sen ferâhlandır diye!
Korkudan sen gizli derdin her kere,
Çık minâremden ilân et körlere.
Müjdecim ey, dertli gel sen kalk diye,
Kalk da bedbaht dön de sen, ikbâlliye.
Bir hapissin bitli, kokmuş yer, nefes,
Duymanızlar kurtulansın, şimdi kes!

1105. Her kılın dipten davul çalmış iken,
Hem neden sen sus dedin, yârim neden?

Hep hasetten pek sağır düşman denen,
Nerde tef var, nerde ses varmış diyen!
Yüzde, reyhân, sürdürler hep tâzeden,
Körlüğünden der ki: "Zahmetler neden?"
Hûrî el sıkamak için tutmuş iken,
Kör de hayret, el acıttın derdi sen!
Hem neden çekmekte elden beni,
Koyuyorlar rüyâya dalsam hani!

1110. Hep rüyâdan beklenen karşında yâ,
Aç ki göz, ayyüz durur karşında da!

Geldi, yüzbinler belâ kâmillere,
Gösterir yâr, cilveler dilberlere!
Gösterir çok cilve, kim olmuş güzel,
Bâzı körler, coşkusundan aldı el!
Hem tecelli sundu âmâ kimseye,
Semte başlar bir figân yükselmeye!

HİLÂL HAKK'A İHLÂSLA BAĞLI
BİR KULDU, BİR TAKLİTÇİ DEĞİLDİ.
CÂN GÖZÜ AÇIKTI. AÇLIKTAN DEĞİL
DE KENDİNİ GİZLEMELİK İÇİN HALKA
KULLUK EDERDİ

Oysa duymuştun Bilâl'in vasfını,
Şimdi duy neymiş Hilâl'in vasfını!

1115. Hak dönmüşken Bilâl'den önde o,
Bed olan hûy neyse, yıkılmış, hem de o!

Benzemez elbet sana gitmez geri,
İnci var, taştan çıkıp gelmiş beri!
Bir misâfir geldi bir gün bir beye,
Sordu bey: "Sen hangi yıl doğdun" diye?
"Ey oğul kaçtır yaşın gel söyle sen?
Saklaman yersiz, beyân et sen hemen!"
"On sekiz hem, on yedi, on altı yâ,
Söyle kardeşlik ki, onbeş galibâ!"

1120. Hânenin sâhip demiş: "Gel git beri,
Ey küçük şaş, rahme gir artık geri!"

BU SÖZÜ ANLATAN BİR ÖRNEK HİKÂYE

Bir adam beyden ki bir at istedi,
Bey: "Güzel at şurda var git, tut" dedi.
"İstemem" der, bey diyor: "Elbet niye?"
"Hûysuz at, zorlar bütün ters gitmeye.
Durmada sevâsıdır, gitmek geri."
"Sen de ters döndür yeter, evden beri!"
Nefsinindir at ve kuyruk, şehveti,
Nefse tapmış, terse gitmek niyyeti!

1125. Şehvet olmuş olsa, bir kuyruk sana,
Şehvetin döndür ki, mânâdan yana!
Şehvetin, zevkiyle olmazsan esîr,
Öyle şehvet, akla dönmüş yönlenir.
Dal budarsan, kestiğin yol vermede,
Dal budaklar uç verip güçlenmede.
Şehvetin kuyruk dönerken ters yöne,
Ters döner, varmış olur mevkesine.
Doğru gitmiş at muhakkak mutludur,
Onda, hûysuz, ters gidiş olmuş mudur?

1130. Hız alır, Mûsa Kelîm benzer gider,
Sanki Bahreyn üzre ermiş tir meğer.
Yol ki, Mûsa'nın yedi yüzyıl süren,
Hep azîm, sevdayla yol almış giden!
Tende gayret dersiniz, elbet bu tek,
Cânda gayret, gitti illiyûna dekl!

At binenler, geç diyip at sürdüler,
Karnı şışkinler durup beklediler.

MİSÂL

Benziyor, kervân gelip girmiş köye,
Bir açık ev gördüler varsak diye.

1135. Bir adam der: "Pek soğuk günler bugün,
Burda kalsak, yük ne var, yıksak bütün."

Geldi bir ses: "Yok hayır, biz her şeyi,
Dışta koysak sonra girsek, pekiyi!

Atmanın layığı neymiş at da gel,
Burda meclis, üstün olmuş, pek güzel."

Kendi üstâd, rûhen aydınmış Hilâl,
Mü'minin kul, hem seyis olmuş Hilâl!

Hem seyislik eyleyen ahırda bil,
Sultânın sultânı ammâ dense, kul!

1140. Bendenin hali nedir, bilmez adam,
Sanki Âdem, seyreden İblisti hem!

Kil, su görmüş, hazne varken görmemiş,
Yön görüp, beş his nelermiş bilmemiş.

Toprağın renk bellidir, nûr gizlenen,
Hep nebîler böyledirler, bil ki sen!

Bir minâre gördü, görmezken kuşu,
Pek hünerment bir doğanmış doğrusu!

Bâzılar görmüş kanat çırpır o kuş,
Görmemiş ağzında bir tüy var imiş!

1145. Hem de, Hak nûruyla bakmış Hak eri,
Gördü kuş, ağzında tüyler her biri.

Der ki: "Gel gör, burda mevcut sen tüyü,
Tüy görür olsan, çözersin çözgüyü!"

Bir o insandır; nakış, kil bilmede,
Başka kul, nûr, bilgi dolmuş görmede.

Ten, minâren; kuş, ibâdetten misâl;
İster üçyüz tâne, ister çokça hâl!

Gördü tek kuş, orda halktan kimseler,
Başka bir şey, görmez olmuşlar meğer!

1150. Tüyse elbet, kuşta saklanmış o nûr,
Cânda mevcut, onla hem durmuş olur!

Ağza tüy almış o kuştur, tutmada,
Orda iş hiç, iğreti olmazsa da!

İlmi dâim hep, onun cândan çoşar,
İğretilik, borç alış olmaz ki yâr!

HİLÂL HASTALANDI. EFENDİSİ
ONU HOR GÖRÜR, TANIMAZDI.
HASTALIĞINI DA NAZARA ALMADI.
BU OLAY RESÛLULLAH'IN GÖNLÜNE
DOĞDU VE HASTAYI ZİYARETE
GİTMESİ

Hem kazâen hastalanmışken Hilâl,
Mustafâ vahyen bilir olmuş ne hâl!

Hor gören bey, bilmemiş hiç hâlini,
Hastalanmış, anlamaz ahvâlini.

1155. Tam dokuz gün yattı ihsân sâhibi,
Yer ahır, hem kimseler bilmez gibi.

Kimsesizler üzre, oymuş padişâh,
Aklı umman, herkesin olmuş penâh!

Geldi vahyin, rahmetin dermân ona,
"Hem Hilâl pek hastadır, âşık sana!"

Hem Hilâl der, yönlenir Fahr-ı Cihân,
Görmek ister öye olmuşken revân!

Vahyin ay koşmuş güneş ardındadır,
Koştı ashâb, sanki yıldızlar gelir.

1160. Der Nebî: "Sâhabe benzer yıldıza,"
Doğru derler, taş atarlar arsıza!

"İşte sultândır gelen" derler beye,
Neş'elenmiş, sıçramış bey, görmeye.

Kendisiyçün geldi sanmış Şâhicân,
Tuttu alkış, bey meğer hiç durmadan.

İndi, cân saçmış, haberler vermişe,
Övgüler artık gelip girmiş işe.

- Öptü yer vermiş selâm, hem yüz desen,
Gül olup, elbet kızarmış sevgiden.
1165. Der ki: "Bismillah! Şeref bulsun vatan,
Hem de dönsün, cennet olsun ev o ân!
Hem evim geçsin bütünden gökleri,
Çünkü gördüm burdadır vaktin eri."
Övgünün lâyıık olan şâh, muhterem;
"Ben seni görmek için hiç gelmedim."
Der: "Fedâ olsun rûhum, hem rûh nedir?
Muhterem gelmen, kimin çün, söyle bir?
Toprak olsam, ben ayaklar altına,
Hem senin bağdan o dal, ersem ona!"
1170. Mustafâ der: "Arş Hilâl'im nerededir?
Oysa mehtâptır, cemâlîm nerededir?
Kul olup gizlendi şâhim, nerededir?
Sırrı duymuş Padişâhim nerededir?"
Sen: "Bizim kul, hem seyis olmuş deme,
Hazne gizlenmiş, harâpken hânene."
Uğra binler ay döşenmiş bir Hilâl,
Hastalıklardan ne silmiş, neydi hâl?
"Geçti günler, görmedim ben" der onu,
"Hastalanmış mıydı, bilmem ben bunu?"
1175. Onda iş atlar, katırlardır bütün;
Oldu mesken hep ahırlar, cümle gün!
-
- PEYGAMBER'İN HİLÂL'E GEÇMİŞ OLSUN
DEMEK İÇİN BEYİN AHIRINA GİRMESİ
VE HİLÂL'E İLTIFÂTLAR EYLEMESİ
-
- Girdi Peygamber hemen bey ahrına,
Hem araştırmakla bakmış her yana.
Hem ahır pis, hem karanlık her köşe,
Gitti bedlik, girdi ülfetler işe!
Erkek aslan, oldu bir Yakûp gibi,
İtrı almış, bellemiş, gelmiş Nebî.
Mûcizât olmaz sebep, iman için,
İtrı çekmiş cinsi, gönünden bilin!
1180. Mûcizât düşmân için kahr kaynağı,
Cinsiyet itırdı, aşkın memba!
Mûcizât, düşmânda kahr, dostsan değil,
Çünkü dostun boynu bağlanmazdı bil!
Uykudayken hem Hilâl almış koku,
"Gübrelikten geldi itr, der, neydi bu?"
Hem katır, attan tarâf bakmış o ân,
Bildi eşsiz, hâs Nebî'dir cübbeden.
Hem sürülmüş geldi dostundan yana,
Yüz sürüp durmuş ayaklardan ona.
1185. Hem Nebî koymuş olurken yüz yüze,
Bûse kondurmuş dururken baş, göze.
Der ki: "Rabbim gizlenen gevher de sen,
Ey garibî arş, nasılsın, söyle sen?"
Der Hilâl: "Hem uykusuz aşık benim,
Ağza gün doğsun, nasıldır öyleyim!"
Kil yiyen, kilden susuz kalmış olan,
Başta yüzdürsün sular, boştur o ân!
-
- HZ. MUSTAFÂ, ÎSÂ ALEYHİSSELÂM'IN
SU ÜSTÜNDE YÜRÜDÜĞÜNÜ DUYUNCA
"YÂKİNİ ARTSAYDI HAVA ÜSTÜNDE
YÜRÜRDÜ" BUYURMUŞTU
-
- Sanki Îsâ, başta tutmuştur Fırat,
Hem emin, garksız taşır, âb-ı hayât.
1190. Der ki Ahmed: "Bir yakın olsun o ân,
Hep hevâ, olmuş olur merkep inân!
Ben hevâlardan binekler peyledim,
Hem binip ordan da Mirac eyledim!"
Der ki: "Kör it kalksa bir kaplan gibi,
Bende sandım, olmuşum aslan gibi.
Hem o oktan dert bulan aslan değil,
Heybetinden ok kıran aslandı bil!
Karnının üstünde gezmiş kör yılan,
Göz açılınsın, bağ, bahâr görsün o ân!

1195. Mâhijet, her keyfiyet bitmiş iken,
Bir tükenmez ömrüdür bulmuş hemen,
Hem mekânsız yerde, sunmuştur mekân,
Sofranın üstünde it, neymiş, neden!
Keyfiyetsizlikte versinler kemik,
Sus, cünûp Kur'an okunmaz üstelik!
Keyfiyetten, sen yıkanmazdan hele,
Yok ki Kur'an'dan tutup almak ele!
Ben temizlik, pis oluş bilsem nedir,
Hep okunmuş cân duâmız böyledir!

1200. Sen gelip dersin, sevâb almam için;
"Siz arınmazdan da havza girmeyin!"
Tek havuz var, dışta toprak, başka yok;
Havza girmezden meğer pâklık da yok!
Hak lütuf etmez olur olsun suya,
Kir atıp yunmak, yuyunmak zordu yâ!
Vay deriz özlem duyup çekmişlere,
Tâ ebed hasret, umût gütmüşlere!
Hem suyun ihsân lütuf yüzlercedir,
Onca pislikler kabûl etmektedir.

1205. Hak ziyâsı Ey Hüsâmeddin, ki nûr,
Hakk'ı görmez uçmuşsun şerden korur.
Yükseliş bir bekçi, nûru Hak sana,
Huffaşın yoktur güneşler, baksana!
Hem güneşten gözlenen yüz perdesi,
Parlayış, yandırmanın tek cümlesi!
Hem güneşten perdeler öz nûrudur,
Nûru terk huffaşların düsturudur!
Girdi bunlar, perdenin tam ardına,
Dondu onlar yüz kararmış baksana!

1210. Bir kısım yazdık Hilâl'den kissa, sen,
Şimdi yaz aydan ve mehtâptan hemen!
Bir Hilâl, hem bedr desen, bir saymalı,
Yok ki çokluk, noksânın yok bilmeli.
Hiç Hilâl, noksân kabûl etmez meğer,
Azıcık azıcık bedr, kemâl almış değer!

Ders alır ondan yavaş, gezsün gece,
Hem de, sıkınlık açılmış öylece.
Gör yavaştan der ki: "Tezlik eyleyen;
Tek basıp çıkmak içindir merdiven!

1215. Der: "Kazan artık yavaştan kayna sen,
Tad gider coşkun olup kaynar isen!"
"Kün!" demişken muktedir olmaz mı Hakk?
"Kün" demekten şüphemiz hiç var mı bak?
Hem neden sürmüş yaratmak, altı gün?
Gün denen, bin yıl sayılmış, bir düşün!
Bir çocuk doğmak dokuz aydır neden?
Şâhta tedric, var yavaşlık bil ki sen!
Hem neden Âdem'de sürmüş kırk sabâh?
Tedricen olmuş yaratmak, tam izâh!

1220. Âcil olmaz, böyledir Hak mektebi,
Bir çocuksun, yaptığın şeyhin gibi!
Ey kabak her şeyde çıktın üste sen,
Yok ayak, etsin savaş, göster hemen!
Sen divâr, dallar bulurken yükselen,
Bir kabaksın, kel, fodul elbette sen!
Bindiğin yüksek, uzun, hoş selviler,
Sonda içten boş kalırsın sen meğer.
Ey kabak, rengin sararmıştır hemen,
Gör, o renk aslın değildir, bil ki sen!

O KOCAKARI Kİ YÜZÜNÜN KILLARINI
ÇEKER, YÜZÜNÜ BOYARDI, KIZILLIK
VERİRDİ DE BİR TÜRLÜ OLMAZDI

1225. Bir kadın var, ihtiyâr, doksan yaş,
Yüz buruşmuş, rengi safrânlar eşi.
Sanki çarşaf misli kıvrık yüz, yanak,
Erkeğin aşk geçmemiş, hem onda bak.
Diş dökük, saçlar ağarmış, bembeyâz,
Bel bükülmüş, duygular yitmiş birâz!
İstiyor er, şehveti dersin tamâm,
Parçalanmış her tuzak, arzûysa tam!

Bil vakitsiz bir horoz, yol yolcusuz;
Kor âteş, üstünde boş kap, kuşkusuz!

1230. Meydânın âşık, ne at var, yok ayak;
Çalmak ister, zurna yok, yoktur dudak!

Yaşlılar hırs bulmasın cuhutsa da,
Bulsa kim hırs, pek fenâlık sunmada!

İt kocalsın, hep ağızdan diş döker,
Geçti insandan, tezek görsün gider.

Yaş kocalmış çok köpekler vardı yâ;
Onların diş çokta keskin olmada!

İhtiyâr itler dökerler tüyleri,
Bir de atlaslar giyen, gör itleri.

1235. Aşk ve hırs onlarda ferç, şehvet, para,
Arttı yaşlandıkça, bak it soylara!

Böyle ömr, sermâye olmuş yanmaya,
Hışm, kasap olmuş, sürer salhâneyle!

Ömrünüz artsın sizin, denmişse bir,
Hoşlanır bundan güler, diş gösterir.

Böyle bedduâyı sanmış bir duâ,
Göz açıp, baş kaldırır olmazdı yâ!

Görse ahretten o elbet kıl kadar,
Der: "Senin olsun ömür!" pek âşikâr!

BİR YOKSULUN, GEYLÂNLİ BİRİSİNE
"ALLAH SENİ SELÂMETLE EVİNE,
YURDUNA KAVUŞTUR SUN!" DİYE
DUÂ ETMESİ

1240. Elde zembil, ekmeğin âşık biri,
Gördü Geylân'dan da pek zengin eri.

Ondan ekmeğe aldı der: "Rabbim hani,
"Yurda hem tezden kavuşturun seni!"

Kızdı Geylânlı: "Behey çirkin" dedi,
"Oysa evbark Hak seni atsın" dedi.

Hep basitler söz desen âdî sayar,
Söz değerliken de âdî saydılar.

Dinleyen mislince söylenmiş kelâm,
Terzi, kaftan boy pos üzre biçti tam.

KOCAKARININ SIFÂTLARI

1245. Meydan âdîlerle dolmuş baksana,
Burda âdî söylemek, lâıyk bana.

Gel de koy kalsın rehîn, terket sözü,
Hem hikâyenden haberdâr et bizi.

Kul kocalsın, Hakk'a er olmaz ise,
Böyle insan, sen de gel, âcûze de.

Yok ki hiç sermâye, bulmaz bir değer,
Kabiliyyet onda yok olmuş meğer!

Hem ne hoşluklar verir, hiç almadan,
Yok ki mânâ, yok liyâkat, sen inân!

1250. Dilde yok, yoktur duyuş, yoktur görüş,
Yok düşünmek, yok fikir, fikr eyleyiş!

Yok niyâz, yoktur güzellik, yok ki nâz;
Bil soğan, kat kat kokar olmuş birâz!

Yok yol almak, yok ayak, bir yol gide,
Kahpenin hiç yok ki ses, feryâd ede!

BİR YOKSUL BİR EVDEN HER NE İSTEDİ İSE "YOK" DEDİLER

Geldi bir yoksul yanaşmış bir eve,
Kerti ekmeğe varsa, versinler diye!

Hanenin sâhibi der: "Ekmeğe arar?
Ahmak insan, burda bir bakkâl mı var?"

1255. "Bâri azıcık yağ verin!" derken o ân,
Der: "Kasap yok burda, yok bir tek dükân!"

"Bâri azıcık un verir olsan bana,"
Der: "Değirmen yok ki un versin sana!"

Derki yoksul: "Bâri azıcık ver ki su,"
Derki: "Yoktur burda ırmak doğrusu!"

Her ne ister azıcık un, azıcık kepek,
Hep alay etmişti bey hep böylecek!

- Girdi evden içre kaldırmış etek,
Şimdi abdest bozmamız, uygun demek!
1260. Der ki: "Hey hey! Neydi ey çirkin kişi?"
"Bir harâp ev, bulmuşum yapsam çışı!"
- Yok ki mâdem, burda dirlik üzre yer,
Burda abdest bozsanız ancak değer.
- Şâh kolundan yapmamışsın, av ki sen,
Şâhta kol olsun mekân bilmem neden?
- Sen değilsin nakş sunan tâvus meğer,
Neş'elensin göz denen görsün eğer.
- Tûtilik yoktur, şeker, bal verseler,
Hem de senden tatlı söz dinlerseler.
1265. Olmadın bülbül ki aşktan inleyen,
Hem çemen, bağlarda ötsen, inlesen!
- Olmadın hüdhüd, çavuşluk etmeye,
Olmadın leylek, yapan yurt yükseğe.
- Kıymetin yok? Hem neden almış seni?
Sen ne kuşsun? Kim alıp yermiş seni?
- Kadr u kıymet bilmezsin dükkânı geç,
"Hak alır," dükkânı, vardır haydi seç!
- Köhneleşmiş, halk ki almaz pırtıyı,
Hem keremkâr Hak alır, elbet iyi!
1270. Hem de reddetmez ki hem kalp olsa da,
Hiç pazardan beklemez bir kâr Hüdâ!"

KOCAKARININ HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

Çıkmak ister bir gelin olmuş gibi,
Yoldu kaşlardan o ahmak öyle ki.

Hem yanak, göz üzre süsler vermeye,
Yaklaşır olmuş görürsün aynaya.

Sürdü allık neş'elenmişken yine,
Pörsümüş yüz uymamış hiç emrine.

Kesti Kur'ân'dan, aşır tezihpleri,
Hem yapıştırmıştı yüzden her yeri.

1275. Yüzde kıvrımlar ne var örtmekle de,
Ben güzelliklerde üstüm derse de.
- Öyle çok tezihp yapıştırmış iken,
Giydi çarşaf kurtuluş yok düşmeden.
- Hep alır yerden de tükürükler onu,
Tek yapıştırmak dilerken, en sonu!
- Oysa tekrârdan bürünmüş çarşafa,
Hep dökülmüş oldu tezihp etrâfa.
- Bunca gayret, bunca zahmet var ona,
Yağdırır lânet dururmuş şeytâna.
1280. Böyle söz derken çıkar İblîs hemen,
Der ki: "Kokmuş, köhneleşmiş, kahpe sen.
- Geçti ömrüm böyle şey fikr etmedim,
Benzerin bir kahpe ben hiç görmedim!
- Bir tohum ektin yâ bedliklerle sen,
Koymadın âlemde Mushaflar hemen.
- Sanki Şeytân ordusundan, ordusun,
Sen bırak artık yeter, mel'un kesin!
- Elmalaştın, yüzde allık istedin,
Sen kitaptan bilgiler çalmış idin.
1285. Sen şeref, şan bulmak isterken hele,
Hakk'ın erlerden aşırдын, söz bile.
- İğreti renk, yüzde allık vermedi,
Hurmanın dal, hurmalık göstermedi.
- Ölmenin çarşaf ki sarsın bir kere,
Sende ziynetler bütün düşmüş yere.
- Göç için gelmişse hem, "kalk kalk" sesi;
Gitti boş söz etmenin her cümlesi.
- Gelmeden artık uyan sessiz cihân,
Vay alırlar, ölmenin dost olmadan!
1290. Vur n'olur gönlün için bâzan cilâ,
Defterin gel, aynalaştır, al ele!
- Gölge Yûsuf'tandı, bir sâhipkıran,
Gör Züleyha buldu gençlik, tâze cân!

Her soğukluktan beter **Berde'l-acûz**,³⁴⁵
Temmuz'un vursun güneş, yok, oldu buz.
Hurmanın dal kupkuru, yaprak bile,
Hep yeşermiş Meryem'in feryâd ile!
Ey kadın, kavgan kaderler üzre çok,
Geçti geçmiş! Elde mevcût neyse bak!

1295. Yüzde yok artık güzellikten ümît,
İster allık, istesen katranla git!"

DOKTORUN İYİLEŞMESİNDEN
ÜMİTSİZ OLDUĞU HASTA

Hasta bir fert geldi, ey doktor dedi:
Nabza, el atsin, bakılsın istedi.
"Anla gel kalbin içimden derdi tek,
Çünkü nabzımdan damârlar kalbe dek!"
Kalp görünmez içte elbet gizlidir,
Nabzda mevcût, kalbe varmış ilgidir.
Gizlidir yel, ey emin insan ki sen,
Bildirir tozlar, uçan yaprak hemen.

1300. Esmе, sağdan, yoksa soldandır desem,
Bildirir elbette yaprak neyse hem!
Bul, gönül sarhoşluğundan, nerde var?
Sâde mahmûr gözlülerden et ki yâr!
Pek uzaksın sen ki Hakk'ın zâtına,
Bak, Nebîler, hem de, mu'cizâtına.
Mu'cizât, elbet kerâmet gizlidir,
Sâf, temiz pîr, gönlünün bir aksidir.
Yüz kıyâmet onların gönlünde var,
Komşu olmuş kimseler, sarhoş yaşar!

1305. Kim ki göçmüş oldu sâidden yana,
Hak'la birlik olma, lâyıktır ona!
Mu'cizât cânsız için te'sîr eder,
Yâ asâ ejder, deniz, **şakku'l-kamer**!³⁴⁶

³⁴⁵ Berde'l-Acûz: Kocakarı soğuğu.

³⁴⁶ Ayın yarılması mu'cizesi.

Câna te'sîr eyleyen, bî-vâsita,
Gizliden kurmuş olur bir râbîta.
İğretidir cisme te'sîr etmeler,
Rûhda te'sîr durmadan artıp gider!
Hem de, cânsızdan geçer bir gönle o,
Hiç hamursuz, yoğrulan ekmekte bu!

1310. Hem Mesîh'ten bitmeyen sofran ne hoş,
Meryem'in dalsız yetişmiş meyve hoş!

Kâmil'in kalpten kopan bir mu'cize,
Etti te'sîr isteyen kalpten size.
Mu'cizât su, kuş demek, noksân olan,
Tek suyun kuştur emin hep deryâdan.
Cânî âciz eylemiş nâmahremi;
Câna kudretler verir dost kimsenin!
Mutluluk bulmaz isen gönlünde sen,
Rehber al artık araştı, dur hemen!

1315. Hem eserlerdir görünmüş duyguya,
Te'sîr etmişten haberler verdi yâ!

Her ilâcın gizlidir gerçekleri,
Her hüner san'atta saklar sırları.
Bakmış olsan san'atın bir görkeme,
Gizlilik yok, çözdü bakmak, gözleme.
İçte mevcût gizlilik vurmuş dışa,
Fi'le dönmüş, döndü kuvvet olmuşa!
San'atından sen bilirsin herkesi,
Hem nasıl, almazsınız Hakk'ın sesi?

1320. Hem sebep, içler, kabuklardır bütün,
Hep O'nun san'at nasılmış, bir düşün!

Hep seversin öyle yâ, gördün eser,
Sen bağışlardan olurken bîhaber!
Bir hayâlden sevmiş oldun halkı sen,
Şark ve garbın şâhı bilmezsin neden?
Sözde son yoktur muhakkak ey ulu,
İsteyiş son bulmasın, maksâtta bu!

HASTANIN HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

Dön de anlat hastanın hikâyeyi,
Aybı örten hâs hekim yapmış neyi!

1325. Nabzı tutmuş anlamıştır hâli ne,
Kurtuluştan, tek ümîd yoktur yine!
Der ki: "Gönlün istiyor her neyse yap,
Tâ ki gitsin eskileşmiş ızdırâp!
Akla gelmiş olsa bir şey, yap ki sen,
Sabr ve perhîz ızdırâp versin neden?
Sabr ve perhîz, derdinin olmuş ziyân,
Her ne gelmiş gönle, gel yap sen o ân!"
Hastadır, söylerdi Hak söylerse ne;
"Her ne arzun varsa yap!" derken yine!
1330. Hasta der: "Var git hayırlar hep sana,
Seyre varsam ben de ırmaktan yana.
Açsa Allah, der sıhâtten bir kapu,
Gezdi ırmaktan yana, gönlünde bu
Geldi bir sûfî oturmuş orda hem,
El yıkar kat kat temizlik oldu tam!
Gördü sûfînin olunca kelleyi,
Hem hayâl isterdi vursun silleyi.
Öyle sûfî orda, hep bulgur yiyen,
Vurmak ister el ki kaldırmış iken.
1335. Hem hekim ister ve yapmazsan dedi,
Yapmamak, olmuş senin derdin dedi.
"Düşmeyin zorluk ne var!" söyler Hüdâ,
Sille akşetsen meğer olmaz mı da?
Sabr ve perhîz tehlikeymiş, ey falan,
Sen çekingen olma, vur çık ortadan!
Vurdu, birden çıktı bir şaplak sesi,
Der ki sûfî: "Kaltaban vurmak nesi?"
İstemiş sûfî de atsın yumruğu,
Saç, sakal yolsun, fakat, vazgeçti bu.
1340. Hastadır halk, hummadan bîçâredir,
Sille vurmak şeytânın hileyledir.

Suçlu incitmek için halk hep harîs,
Herkesin noksân akıl, dermiş habîs!

Sen ki, suçsuz bir başa vurmuş olan,
Görmedin lâyıık, kıyas etsek, kafan.

Nefse uymuş, doktorum sanmaktasın,
Kim zayıf, bulmuş tokat vermektasın!
Çünkü dermân söyleyen gülmüş sana,
Âdem'in rehber ki buğday, baksana!

1345. "Yardıma Hak'tan diler, Âdem, Havâ;
Dâne sonsuz ömre olmuş der, devâ!"
Âdem'i şeytân yanıltıp dövdü yâ;
Hep cezâ dönmüş, yiyen şeytân kafa!
Âdem'i, şeytân gelip sürçütmede,
Oysa, ardından Hüdâ el vermede!
Dağdı Âdem, hep yılan dolmuşsa ne?
Panzehirken madeni Âdem yine!
Sende yok idrâkin elbet zerresi,
Umma neymiş aldaniştir böylesi.

1350. Yok Halîl'den bir tevekkül, hem sana,
Yok Kelîm'den bir kerâmet baksana!
Yok kılıçlar, İsmâiller kesmeyen,
Yok kerâmet, Nil'de bir tek yol açan.
Kutlu düşmüş olsa bir minâreden,
Şiştî esvâp yelle inmiş bil ki sen.
Ey güzel fert, bahta yok dersin neden?
Hem neden, kendin yele verdindi sen?
Düştü Âd benzer ki çok minâreden,
Cân ve başlar üzre milyonlar iken!

1355. Gelde seyret, düştüler minâreden?
Düştü milyonlar ki bak, seyret hemen!
İpte cambaz olmayı bilmez isen,
Gel de gez yerlerde sen, şükret hemen!
Kol, kanat yapsan kağıttan uçma sen,
Böyle sevdâ baş yemiş, çok önceden!
Silleden sûfî, âteş almış idi,
Tâ başından, akibetler gözledi.

- İlk adım atmış iken durmuş olan,
Bir tuzak görmüş de geçmiş dânedem.
1360. Son gören göz mutludur, hiç şüphe yok,
Gördü onlar ten çürür, hiç fayda yok!
Gördü Ahmed, hem cehennem nerededir,
Hem de, kıldan ince var, bilmektedir!
Arşı, Kürsi, cenneti görmüş idi,
Gafletin her perdeyi yırtmış idi.
Geçmek istersen zarârdan bir kere,
Bak başından, yönlenip en son yere!
Cümle yoklar hep görünsün var sana,
Duygu görmüş her ne, âdî baksana!
1365. Bâri gör, her kimde var olmuş akıl,
Gündüz, akşam yok ki, bulmak gâye bil.
Yokluğun düşmân olan, mertlik arar,
Gönle dükkân açtı, kâr sevâlılar!
Tarladan, hiç var mı mahsûl istemez,
Kuş fidanlıktan fidanlar beklemez?
Bilgi sevmezden giden yok mektebe,
Yok ibâdetten talepsiz mertebel!
Akli çoklar, var ne atmış arkaya,
İstenen, yok; yokların kul oldu yâ!
1370. Çünkü, Hak san'atının, yok mâdeni,
Yokta bulmuştur tecellî görkemi.
Bundan evvel bir işâret söyledik,
Görme şaşken bunları sen istedik!
Bir sanatkâr biz dedik, yokluk arar,
San'atı olmuş olur yoklukla var.
Yer arar mîmâr, yapılmış olmayan,
Yâ çökük elbet tavan, bir yurt inân!
Testiler boşken arar elbet saka,
Kapusuz ev dülger ister mutlâka!
1375. Saldırırlar avlanırken yokluğa,
Sonra başlarındı ondan, kaçmağa.
Her ümît yoklukta, ürkmüşsün neden?
Uzlaşır oldun, çekindin hem de sen!
- Tek tamahın oldu yokluk, mâdemâ,
Yok ve yokluktan kaçış lâyık mı yâ?
Anlaşırsın yokla mânâ üzere sen,
Yokluğundur gölge, pusmuşsun neden?
Eldede varlıktan meğer çektin gönül,
Yokluğun deryâ da kalp oltanda bil!
1380. Sen murâdın deryâdan kaçtın neden?
Oltanın, yüzbin kadar av var iken!
Kâra, ad taktın neden bilmem ölüm?
Sihre bak, kârlar görünmüş tam ölüm!
Bağlamış göz, onda sihr, hem san'atı,
Tâ ki cândır, kuy'ya etsin rağbeti.
Hem hayâldan, Hak'ta mevcût hîleden,
Sahrâlar hep zehr, yılan sandındı sen!
Kuy'yu insan, şimdi sığınak sanmada,
Hem ölümdür kuy'ya enson atmada.
1385. Söyledim ben, böyle çok yanlışları,
Dinle Attar'dan azizim bunları!
-
- SULTÂN MAHMUD VE HİNTLİ KÖLESİ
-
- Dinle, Attar ince sözler söylemiş,
Hem de birçok inciler delmiş imiş.
Şimdi Hindistan'da harplerten ele,
Çok ganîmet, hem alınmış bir köle.
Gör halîfe eyleyip, etmiş oğul,
Verdi taht, taç, ordu vermiş oldu bil!
Mâcerâ neymiş eğer ister isen,
İşte Attar'dan gelip, öğren hemen.
1390. Bil çocuk, taht üzere kalmış şâh ile,
Şâhın öz tahtında birlikler hele.
Dâimâ, yanmış, yakılmış, ağladı,
Şâh ki dönmüş: "Kutlu er bilsem" dedi.
"Ağlaman anlat neden? Devlet mi yok?
Şâhların şâhiylasın, hem sen ki bak!
Tahttasın artık, vezîr asker denen,
Saf tutar ay, yıldız dönmüş hemen."

- “Ben ki şundan ağlarım, annem nasıl,
Kaldı yurdumda ki ben, bilsem nasıl?
1395. Senle korkutmuşlular onlar beni,
“Mahmud’un ellerde görsem” der senil!
“Hem babam kızdıkça eyler pis hitâb;
Böyle bed duâ ölüm ister azâb.
“Bundan artık bir duâ bilmez misin?
Böyle bir pis bedduâ etmekteyin?”
“Merhâmetsiz, gönlü taş bir annesin,
Şimdi yüz hançerle öldürmekteyin!”
Onların sözden şaşardım ben yine,
Korkular düşmüş olurken gönlüme!
1400. Sen, cehennem hûylusun Mahmut iken,
Zulme örnek, derde örnektin neden?
Ben, senin korkunla inlerdim bütün,
Rahmetinden gâfil olmuştum, düşün!
Nerde annem? Bir gelip görsün beni!
Şâh-Cihân, tahtındayım görsün beni!”
İşte, yokluk üzere darlanmış olan,
Hûy, daraltır, korkutur hiç durmadan!
Bilmiş olsan Mahmud’un adli nedir,
Sonda hoşluk var ve Mahmud istenir!
1405. Korku Mahmut’tur, gelip korkan gönül,
Duyma sen, yoldan azıtımış anne bil!
Avı oldun, sen tamamen yokluğun,
Hintli misli âşığı yoksulluğun!
Annenin benzer muhakkak ten denen,
Hem sevincin yüz defa düşmân iken.
Hastalansın ten, ararsın dermânı,
Bir dirilsin andırır put, şeytânı.
Zırha benzer ten denen, dolmuş sitem,
Faydâsız kışlarda, hep yazlarda hem!
1410. Sabredersen, bed olan yoldaş iyi,
Gönlü açmış sabr, genişlik verdiği!
Mehtâb olmuş, ay ki sabretmiş gece,
Gül, diken sabriyle kokmuş güçlüce.
- Sütlerin, pislik ve kan sabretmesi,
Yavrunun olmuştı doymak hissesi.
Küfre hep sabr eyleyen peygamberân,
Hakk’a dost, hep oldular, sâhipkıran!
Kimde görsen tâzelenmiş gjysi sen,
Uğraşıp almış odur bil sabr ilen.
1415. Kim ki görsen aç, susuz, hem çıplacık,
Hep sabırsız olmanın oymuş tanık.
Kim ki ürkek, cânda dertler var desen,
Arkadaştan gelme pislik, bil ki sen.
Sabr edip göstermiş olsaydın vefâ,
Yârdan ayrılmaz ve çekmezdin cefâ!
Hûyu Haktan olsa, bâl, süt misli sen,
Oldun artık: “Ben batan sevmem” diyen!
Kervânın, ardında âteş kaldı yâ,
Öyle kaldın, ayrılıştan arkada!
1420. Ey sabırsız, Hak’tan ayrı bulsan eş,
Dertlenirsin senle olmaz hayrın iş!
Dostla sohbet, altın olmuş bir kere,
Sen emânet eyledin hâinlere.
Hak’la düş kalk, altın hûylar al hemen,
Olmasın zâyi emânet bil ki sen!
Hûy yaratmış Hakk’a yönlen dur hemen,
Gel bürün artık, Nebî hûylarla sen.
Sen koyun versen, verir Allah sürü,
Her sifât, sunmuş kemâl, Allah, yürü!
1425. Kurda vermişsen emânet, sen kuzu,
Kurtla, Yûsuf denk değildir doğrusu.
Kurt ki kurnazlık eder aldanma sen,
Tilkilikten faydâ gelmiş, sanma sen.
Cehle dalmış gönlünün yoldaş olan,
Sonda vermiş oldu zahmet, bil ki sen!
Çifte âlet var onun, hünsadır o,
Sonda çift işler çıkar, gerçekte bu!
Hep kadın, kızıdan korur erkeklği,
Bak gelip sunmuştu kız, kardeşliği.

1430. Oysa gizler ferici hep erkeklere,
Ben de erkek der durur, hep erlere!
Hak: "Onun biz aybı attık meydâna,
Burnunun üstünde sunduk, baksana;
Tâ ki, görmüşler geçerler hîleden,
Aldanıp girmez çuval sunmuş iken!"
Vermez âlet, erkeğin erkeklığı,
İlme gel! Terket ve kork, câhilliği!
Nüktedân, câhîlse dost, aldanma sen,
Cümle sözler, yıllanan bir zehr iken!
1435. Annenin cân, gözde nûr olmuş iken,
Dert ve hasret, başka şey vermez hemen!
Anne der: "Bey, bezdi mektepten çocuk,"
Sen büyüsün, söylemişler hem açık.
Başka eşten gelse yapmazdın bunu,
Sen cefâ etmez idin, gör en sonu!
Şimdi oğlum olmamış olsaydı bu,
Annedir aynen demişti doğrusu!
Gel uyan! Kaç annenin şefkâtse sen,
Gör pederden sille hoş, bal vermeden!
1440. Anne nefstir, hem peder mert bir akıl,
Önce darken yüz rahât sunmakta bill!
Ey akıl vermiş, yetiş feryâda sen;
Vermemişsen, yardım olmaz kimseden!
Senden istek, cümle ihsânlar senin;
Biz kimiz? Evvel senin, âhir senin!
Söyleyen sen, dinleyen sen, hep sen ol;
Mâl ve mülküm, bulmamış varlıkta yol!
Varsa teklîf; ver ki istek secdeye;
Etme tenbel, koyma şevki sönmeye!
1445. Cebri kâmillerde olmuş kol, kanat,
Olsa tembel, bağ olur zindân murât!
Nil sayıp dur, cebri benzer bilki sen,
Dosta suymuş, kâfire kandır hemen!
Şâha gitsem der, doğan açmış kanat,
Kuzgunun çırpışta leş olmuş murât!

Şimdi, şerhetmek için dön yokluğa,
Panzehirdir, sen, zehir sandındı yâ!
Hintli komşum, gel çocukluk etme sen,
Yokluğun Mamuttan artık korkma sen!

1450. Gel bürünmüş olduğun tenden sakın;
Sen de hiçsin, sen de hiç, senden sakın!
Hiç şey olmaz, oldu âşık olmaza,
Hiç varolmaz, yol keser var olmaza.
Hep hayâller ortadan kalmış ise,
Akla sığmazlar âyân olmuş size.

GEÇMİŞ GİTMİŞ OLANLARA ÖLÜM
YÜZÜNDEN ELEM VE SIKINTI YOKTUR;
ONLAR ANCAK ELLERİNDE OLANLARI
KAYBETTİLER. ONA ACINIRLAR.

Doğrular söyler Nebi, başbuğ olan,
Der ki: "Dünyâdan, bütün göçmüş giden.
Yok ölümden derdi, hiç çekmez acı,
Onda dert, geçmiş giden fırsat gücü!

1455. Devletin, her ni'metin mahzen iken,
Hem ölüm var, olmamış kiblem neden?
Kiblem olmuştur hayâl ömrümde hep,
Şaşkınlım, gelmiş ecel yitmiş talep!
Ölmüşün hasret ölümden olmamış,
Hasretin, işler için yol kalmamış?"
"Bir köpük bunlar nakışmış görmedik,
Hep köpük deryâda coşmuş bilmedik!
Bir deniz, atsın köpükler yerlere,
Git mezârdan seyre bak sen, bir kere."

1460. Söyle: "N'olmuş oynaşıp, hem coşmanız?
Mahve terk etmiş olan, gerçek deniz!
Söyleşirler, dille yok, hâllerle sen,
Yollanıp deryâya sor, derler hemen!
Dalga olmazdan nakışlar oynamaz,
Olmadan yel, kalkmaz elbet orda toz.

Nakş, sûret, toz gördün artık, gör yeli,
Sen köpük gördün, deniz var bilmeli!
Gel de gör! Görmek dönüşün faydaya,
Sonda bir ten; yağdı, et hem, kandi yâ!

1465. Yağların mum, ermez aydınlatmaya,
Et desen, mestin kebâp olmazdı yâ.
Sende mevcût ten erit, yet bakmaya;
Bakmaya git, bakmaya git, bakmaya!
Bir bakış, görmüşse, yüz fersâh düzü,
Oysa, âlem gördü, görmüş şâh yüzü.
Çift bakıştan çok da fark var onlara,
Hak bilir, göz üzre sürmen var, ara!
Dinledin yokluk ve yokluk şerhini,
Gayret et, tutsun bu deryâlar seni!

1470. Varlığın tezgâh ki yokluk âlemi,
Yok nişân, yok, ordadır yokluk demil!
Nadir işler sunmak ister kimseler,
Yokluğun durmaz ararlarmış meğer!
Şüphesiz üstâdların üstâd Hüdâ,
Kullanır hep, yokluğun tezgâhı da!
Nerde yokluk çoksa, Hak tezgâhidir,
Çünkü Hak tezgâhı hep yokluktur!
Hem de yokluk, üstlerin en üsttedir,
Nerde yoksul varsa hep, yüksekçedir!

1475. Mâl ve tenden yoksul olmuş bir kişi,
Olmaz elbet hiç dilenmiş bir kişi.
Bir dilenmiş, mâl tüketmiş kimsedir,
Kanaatkâr, cismi atmış kimsedir.
Şimdi dertten sen, şikâyet eyleme,
Rahvân atlar, fakra çekmiş gam yeme!
Bunca söz ettim yeter, fikreyle sen,
Akla bak, donmuşsa, yönlen zikre sen!
Fikri, zikrin titretir, gayret yine,
Bul güneş sen, zikri donmuş fikrine!

1480. İşte maksat cezbedir, kardeş fakat,
Geçme işten, cezbe beklersen sakat!

Nâza benzer, sanki terketsen işi,
Nâz mı duymuş, cânla oynaşmış kişi?
Sen kabûl hem, reddi hiç fikreyleme,
Sâde emri, nehyi gör, söz söyleme.

Cezbe, çöp yurttan uçar ânîce hem,
Bak sabâh olmuş, çerağ söndür bu dem!
Hakki has görmekte gözler, nûr onun,
İç görür, oymuş ki sâhip nûrunun.

1485. Zerre sönmez, hak güneşler görmede,
Katreler deryâ, deniz seyretmede.

TEKRÂR SÛFÎ VE HAKİMİN HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

Der ki sûfî: "Bir tokat vurmuşsa bu,
Sen belâ der baş verirsen, oldu mu?
Hep tevekkülden giyerken hırka ben,
Sille vursan pek kolay gelmiş hemen!
Pek arık gelmişti artık hasmı da,
Yumruğu vursam da ben, düşmâncâna;
Hem kolay olmuş erir yumrukla o,
Şâh kısâsin emreder olmuşsa bu;

1490. Hayme vîrân, hem direk zâten kırık,
Bir dokunmak bekliyor çöksün, yazıkl!

Zâten ölmüş bir herif, derken yazık,
Bir kılıçlık bir kısâs dersin, yazıkl!

Dövmeyim derken, alıp gitsem onu,
Hâkimin huzra götürsem en sonu!

Hak terâzî oldu hakim kîleye,
Yer bırakmaz bilseniz tek hîleye.

Hem haset, harpler için olmuş makas,
Düşmânın harpler kesen oymuş makas.

1495. Hapseder şeytân, komaz elbet kadı,
Fitneler kalmaz o kanun var idi.

Hem terâzî gördü mü düşmân denen,
Vazgeçer, elbette bitmez fitneden!

- Hem terâzi olmadan çok verseniz,
Mümkün olmaz, aslâ râzî etmeniz.
Harbi def etmekte rahmet olmada,
Rahmetin deryâda kıymık kalmada!
Pek ufak, kıymet bilinmez katreler,
Bir denizden, lûtfu hep sunmuş gider!
1500. Gözde toz silmiş olursan, katreden,
Bak görürsün bir muazzam Dicle sen!
Külle şâhit oldu elbet cüz' denen,
Hem şafak söyler, güneş var bil ki sen!
Gün batar, Allah şafak der, and eder,"
Hak mûrad olmuş Muhmmed'tir meyer!
Dâne kapmış, titreyip durmuş böcek,
Görse harmân, titremiş olmazdı pek!
Sabrı bitmiş sûfnin, gel dön söze,
Sillenin hakkında tezlik gir size!
1505. Gönlü hoş tutmaktasın zâlim kişi,
Yaptığın görmez misin, gaflet işi?
Hem unuttun yaptığın geçmiş, gider,
Örtüler, germiştî gaflet, perdeder.
Düşmânın ardında olmaz olsa hem,
Kâinât elbet hased eylerdi tam!
Hapse düştün, bil ki sen haktan yana,
Az da olsun, özre sen yaklaşsana!
Tâ ki birden tutmasın hâkim seni,
Sen durult artık suyun, olsun yeni!
1510. Vardı sûfî sille vurmuş kimseye,
Hem etek tutmuştu sen gel, döv diye.
Hem çekip hâkime dönmüş gitti de,
"Ters eşektir, doğru bindir merkebel!
Yâ dövüp, neymiş cezâ sen ver ona,
Neyse lâyük, gel de ver, ondan yanal!
Verdiğin hükmünle ölmüş olsa ne,
Senden artık bir vebâl, olmaz yine!
Hâkimin, hükmüyle ölmüş kimseye,
Hak oyuncak olmamış, olsun niye?
1515. Hak vekîldir, hem de adlin gölgesi;
Sâhibin Hak, layığın hak ayınası.
Mazlûmun hak neyse, hak etmiş verir,
Sanma hırs, kızmak gelir yüz gösterir!
Hem cezâ Hak, hem kıyâmetler için,
Bir hatâ olsun, diyet olsun niçin?
Borçludur, " hakkım" deyip dövmüş olan,
Hak için dövmüş, emirdir bilki sen!
Oğlu dövsün öldürür olsun baba,
Bir diyet lâzım gelir, versin baba.
1520. Kârı var ondan ki vurmuş oğluna,
Oğlunun hizmet de vâcibtir ona.
Bir muallim dövse hem, ölsün çocuk,
Öğreten vursun dayak bir korku yok!
Çünkü öğretmen emin bir kimsedir,
"Hem emirdir hem de, Hak emrindedir!
Yok ki farz, hizmet için öğrenciye,
Sağlamaz bir kâr hoca, dövsün niye?
Hizmetim derken döver görsen baba,
Kurtuluş bulmaz diyet derken baba!
1525. Kendinin varlık ne var, kes, Zülfikâr,
Kendin ol fânî meğher dervîş kadar!
Terkedersen mutlaka sen kendini,
Anladın "Allah yaparmış" sırrını!
Hem diyet Hak üzredir, kuldur emin,
Hep fikh şerh eylemiş pek çok bilin.
Her mekânın, ayrı san'atkârı var,
Mesnevî, fakr üzere hep olmuştu yâr!
Kundura dükkânı saklar, has deri,
Tahta görsen bir kalıptır gel beri.
1530. Pırtıcın dükkânı, doldurmuş kumaş,
Bir demir görsen o arşın arkadaş.
Mesnevîmiz, birliğin dükkânıdır,
Orda, birden başka şeyler put kalır.

- Put övülmüşken olur halkın tuzâk,
İşte yüksek, akkusun benzerdi bak!
Hem okunmuş Sûredir, Necm Sûresi,
Bir sınağmış, Necm'den almazmış sesi!
Sonda, kâfirlerde etmiş secdeyi,
Baş koyar olmuş, görürler gerçeği.
1535. Anlaşılmaz, karmaşık bir söz ki var,
Var Süleymân, şeytânın sen olma yâr!
Dön de sûfi, hâkimin gel kıssaya,
Hem sitemkâr, hem zayıf anlatmaya!
Kadı der: "Oğlum açık anlat ki sen,
Hayr u şerden bir nakış yapsam ki ben!
Kimdi vurmuş, hem vurulmuş yer nere?
Hastalıktan, bir hayâldir, bak ere!
Var hukuk, her cânliya, her zengine,
Ölmüşün yoktur, hukuk bitmiş yine!
1540. Yokta aş vermiş ve benlikten geçen,
Ölmüşün yüz kat o ölmüştür hemen!
Bir defâ ölmüş o gitmiş ortadan,
Şimdi sûfi, yüz tarâftan öldü san!
Bir defâlık öldürür varken ölüm,
Ölme üçyüz kez, diyet bitmez ki tüm!
Çok defâ öldürdü Allah bunları,
Diyet etmiş, döktü hep ambarları.
Hem de onlar benzemişler **Circis**'e,³⁴⁷
Ölme altmış, kalkma altmış kez isel!
1545. Sevginin hançerle gör, ölmüş niye,
Durmadan sızlar durur, gel vur diye.
Hep şehît, varlık şu ân, Hak aşkına,
Tekrâr ölmek âşığıymış baksana!
Der ki hâkim: "Cânliya hükmüm benim,
Yok işim ölmüşle, yok fikrim benim!
- Cânlı saydın, hem mezâr bilmez ama,
Duygu ölmüş, sağ demek olmaz ama.
Sen mezârlar içre çok ölmüş gören,
Birde ölmüşlerde gel gör, kabri sen!
1550. Hem mezârdan düşse kerpiç üstüne,
Akli çok kalkıp dâvâ etsin mi ne?
Hışm edip sen gütme kin, ölmüşlere,
Bir hamâm nakşıyla kavgan, boş yerel!
Şimdi şükret vurmamış elbet diri,
Cânlinin red, Hak'ta red almış yeri.
Zindenin hışm, Allah'ın hışmın işi,
Hak'ta elbet zindedir, her pâk kişi.
Hak ki öldürmüş, ayaktan üfledi,
Çarçabuk, sanki kasap yüzmüş idi.
1555. Hak ki üfler, kaldı sonsuz orda o,
Bir kasaplık üfleyiş olmaz ki bu!
Çokça fark sunmuştu çiftin, üfleme,
Oysa bir ayb, Haksa ziyinet vermede.
Bir kasap üfler, hayatlar oldu yok,
Hak da dirlik, üfleyiş, sonsuz ve çok!
Her soluk uymaz gelip sığsın söze,
Sen uyan, yüksel çukurdan çık düze.
Yok gerek, gezsin neden eşsekse bu?
Resmi yüklersen, odun olmaz ki bu?
1560. Bul tabut koy, yok gerek merkepse bu ?
Tâbut al koy, hem de lâıyk doğrusu!
Zulm nedir? Koymak layıksız bir yerel!
Sen koyup hiç etme zâyî bir kere!
Der ki sûfi: "Hem revâ olmuş mu bu?
Sille vurmuş, buydu gerçek, doğru bu!
Bir tokat atsın değirmen eşşeği,
Sille vursun sûfiye hak öyle mi?"
Kadı hem der: "Az ve çoktan sende ne?"
Der adam: "Tek altı dirhem benle del!"
1565. Kadı hem der: "Harca sen üç dirhemi,
Etme söz ver üç buna bitsin hemi.

³⁴⁷ Circis; Kapadokya'da doğmuş İzmit'te şehid edilmiş bir Hristiyan azizi. Altmış defa öldürülmüş, altmış defa dirilmiştir, diye rivayet edilmiştir.

Hem zayıf, hem gör ki yoksul bir adam,
Üç kuruşluk ekmek alsın ver adam.”

Hastanın gözler ilişmiş kadiya,
Kelle, sûfi kellesinden hoştu yâ;

Vurduğum hem sille elbet pek ucuz,
Söyleyip el kaldırır vursundu tez;

Sanki söz, söyler gibi varmış ona,
Bir güzel şaplak vururken boynuna;

1570. Der ki: “Hem sizler alın hep dirhemi,
Dâva bitsin, hır-gürün bitsin demi!”

KADI EFENDİNİN BUNA KIZMASI,
SÛFİNİN SİTEMDE BULUNMASI

Kadı kızmışken sûfi: “Hey hey!” ki bil,
“Hükümün âdil, hiç de azgınlık değil!”

Şeyh-i din, hem pek emin bir kimse sen!
Hem revâ gördün nasıl, gel söyle sen?

Bilmedin hiç, kim kazar olsun kuyu,
Düşse kardeş, kendi düşmüş say bunu!

Sen hadîsten öğren ey cânım oğul,
Böyle yap sen, varken imkânın oğul!

1575. Bir hükümden, olmuş olsun bir kazâ,
Bir hüküm, bir sille atmış hakezâl!

Vay senin, eyvâh senin her hükmüne;
Baş, ayak, senden de dert bekler yine!

Üç kuruşluk, bir zâlim ettin kerem,
Zâlime sen rahmet ettin muhterem!

Zâlimin kestirse el, rahmet niye?
Hükümü, zâlim el tutar dizgin diye!

Sen o vahşi kurda, süt vermiş isen,
Bir davarsın, Hakk'a yönlen, gel uyan!

KADI'NIN SÛFİYE CEVÂP VERMESİ

1580. Der ki hâkim: “Vâcib uy varken kazâ,
Hem kaderden sille, dert varken rızâ!

Râziyım içten alın yazmışsa ne,
Gönlümüz hoştur, yüzüm ekşiye del!

Gönlümüz bağıdır, gözüm elbet bulut;
Göz ki ağlar, bağ güler, oymuş unut!

Kıtlığın yıl olsa, hep gülmüş güneş,
Bahçe bağlar cân verir, ölmekle eş.

Hak demiş: “Çok ağlayın” duydun hemen,
Hep gülersin, bir pişik kelleye sen.

1585. Gözle yaş dökmüş olursan mum ne ki,
Hâne aydın, mum yakarsan öyle ki!

Anne yahut, gör baban asmışsa yüz,
Yavrusun saklar zarârdan, kuşkusuz.

Gördün ahmak, gülmenin zevkiyse ne,
Ağlayış olmuş şeker gel bir dene!

Var cehennem, ağlatır olsun seni,
Şimdi cennetten de hoştur, ân onu!

Ağlamak, gizler, bütünden gülmeler,
Hazne vîrân yerededir, ey sâf meğer!

1590. Zevk desen gamlarda gizlenmektedir,
Âb-ı hayvân hep karanlıklardadır.

Menzilin yollarda, çok ters nal izi,
Dikkât et hep, ihtiyât et, aç gözü!

Gördüğün ibret sunar, dört aç gözü,
Yârinin çift göz, yâr etsin gör sizi!

Hem de bil Kur'ân'da şu'râ emri, var,³⁴⁸
Yâre dost ol, etme of, gel ol ki yâr!

Yol için dost, arkadır, sığınak demek,
Hoş bakarsan, sevgi yol, bulmak gerek!

1595. Dosta varmışsan, sükût et, gel otur,
Halkanın üstünde sen kaş olma, dur!

Topla aklın cum'adır vardır namâz,
Toplananlar fikr eder, susmuş birâz.

³⁴⁸ “Onlar işlerini birbirlerine danışarak yaparlar...”
(Şu'râ, 38)

Varlığın her neyse çek, suskunluğa,
İz ararsan, bakma sen iz olmağa!

Der Nebî: "Yıldız nasıl yol gösteren,
Derdin ummân, Ashabın yıldız hemen!"

Dik de göz, yıldızla, sen yollar ara,
Söz, bakış bozmakta, susmaktır sıra!

1600. Doğru çift söz söyle, sen dur ortada,
Bir bakarsın çok yalan eklenmede!

Duymanın hiç: "Sözde söz açmış" denir,
Söz gelir, ardınca sözler eklenir.

Doğru sözdür, söyleyim artık deme,
Doğru söz eğildi bazan, söyleme.

Ağzı açmışsan o söz olmaz senin,
Sâf sözün ardında, pis söz var hemin.

Hak yolun vahyinde masûmun sözü,
Hem de sâftır açsa ağz, câiz özü.

1605. Bak Nebî, nefsiyle boş söz söylemez,
Bir hevâ doğmaz ve doğsun istemez!

Hâli anlat, başka sözler söyleme,
Bencileyn söz söyleyip, boş söz demel!

SÛFİNİN KADI'YA SORUSU

Der ki sûfi: "Maden, altın madeni,
Burda kârdır, orda dert olmuş hani!

Hepsi Âdem'den gelir olmuş ama,
Aklı çok bu, oysa sarhoş baksana!

Umanından aktı ırmaklar meğer,
Burda tatken, orda zehr akmış gider!

1610. Cümle nûr, bâkî güneşten gelmedir,
Doğru yanlış, bir şafak bilsek nedir?

Hep boyanmış gözler aynı sürmeden,
Şaş ve düzgün görmeler çıkmış neden?

Hak "benim yoldur " demiş yoktur mola,
Yok vefâ hiç, yolkesen düşmüş yola!

Hepsi Allah'ın, gelir darphâneden,
Bâzi hoş basmış ve kalp basmış neden?

Hürle, şaşkın aynı batından doğar,
Hem "peder'den sır çocuk" demek mi var?

1615. Bir oluş kim gördü, yüz binlerce de,
Durmadan varlıkta cümbüş etmede!

KADI'NIN SÛFİYE CEVÂBI

Der ki hâkim: "Sûfi hayret etme sen,
Söyleyim gör, bir misâl vermekle ben!

Âşığın yoktur karârsızlık, o da,
Oysa maşûkun sebâttan gelmede!

Çünkü mâşûk, dâimî nâz mektebi,
Şimdi âşık titreyen yaprak gibi!

Onda gülmek, ağlayışlar coşturur,
Hep yüzünden, yüz sular dökmüş durur.

1620. Bak neler, elbet nasıllar yol bulur,
Sanki olmuş bir köpük, oynar durur.

Yok, onun zâtında zıd, ortak ise,
Giydi varlık, onda vardan elbise.

Zıd nasıl varlık verirmiş zıddına?
Belki kaçmış, hem uzaklaşmış onal!

Eş nedir? Elbet misil, hâs, bed için,
Bir misilken, misli halketsin niçin?

Ehl-i tekvâ, Hak yaratmış bil ki sen,
Bir birinden üstün olmakmış neden?

1625. Bahçenin yaprak kadar zıd, olsalar,
Ummânın onlar köpük olmak kadar;

Gör, denizden zıd, tecellîler ne var,
Orya nerden, keyfiyet gelmiş sığar?

Hem onun en az oyun, cânın senin,
Cân, nasıl, elbet niçin, hiç der misin?

Cân, akıl her katrede olsun peki,
Ten için bigâne ummân öyle ki.

Kaç, nasıl, darlık bulup sığmış nasıl?
Aklı küll, kalmış bilinmezmiş nasıl?

1630. Der akıl: "Cânsız ve dönmek isteyen,
Ummanından, bir ıtır aldın mı sen?"
Der cesed: "Ancak senin gölgen benim,
Gölgeden kim yardım ister, gölgenim?"
Şimdi anlar, anlamaz, âciz kalır,
"Anlayan ben," dense küstahsın denir.
Gör güneş hizmettedir her zerreye,
Nûr saçarken, döndü bir bak bendeye!
Burda aslan, baş eğerken ceylana,
Hem doğan çil kuşla yoldaş, baksana!
1635. Sen inânmazsan düşün bir, Mustafâ,
Hem de miskinden duâ isterdi yâl
Burda, öğrenmek diler, yol gösterir,
Dense, câhilsin, nasıl idrâk verir?
Padişâhın, şanı bir hazneyse de,
Bir harâb yer içre gömmüş, gitmede!
Hep araştırmak sunar, gör cüzleri,
Zân desen, tersten giden nal izleri!
Bir hakikat var, hakikat gark olur,
Belki yetmiş fırka millet cân bulur!
1640. Sûfî cândan, gel gönülden dinle sen,
Saçmalıklar hep senindir, söylenen!
Vurmuş olsun elle takdîr baksana,
Giydirir, hastan ağır esvâp sana!
Çünkü şâh bir sille vurmuş, sonra da,
Tâc ve taht sunmaz mı sandın, şâhı da?
Onca dünyâ, bir sinekten, bir kanat,
Sille vursun, sundu bin ihsânâ tat!
Boynu, dünyânın yükünden çek ki sen,
Sen Hüdâ'dan sille al tez gel hemen!
1645. Hep nebîler sabrederken dertlere,
Onlar ordan çıktılar yükseklere.
Ey yiğit, artık hazır dur evde sen,
Hem bulur olsun seni, ihsan eden!

Yoksa, gelsin evde kimse bulmasa,
Hem geri gitmişti tekrar elbise!

SÛFİNİN KADI'YA TEKRÂR SORMASI

Der ki sofi: "Neydi hem, bilmem cihân,
Sunsa sonsuz rahmeti hiç durmadan!
Atmasaymış her zamân dert ortaya,
Hiç değişmez, vermesin zahmet bu yâl!

1650. Gündüzün nûr, çalmamış olsun gece,
Kış gelip bağlar perişan etmese;
Olmasın sıhhat giriftar dertlere,
Sulhu korku, bozmasaymış bir kere!
Bilmedim, ni'mette hır-gürler neden?
Olmasın, rahminde neymiş eksilen?"

KADI'NIN SOFİYE CEVÂP VERMESİ VE TÜRK'LE TERZİ HİKÂYESİ

Der i hâkim: "Sen de boş bir sûfisin,
Hem de bomboş sanki " bir Kef" mislisin!
Duymamışsın, söyleyip ballar sağan,
Gece terziden hânilik anlatan!

1655. Halkı soymuşlar, soğan soymuş gibi,
Anlatırken, eskimiş hikâyeyi!
Hep kumâş kestikçe çalmış parçalar,
Hem nasıl şunlar deyip anlattılar.
Terzinin hâlden okur bir fert gece,
Toplanır halk, dinlemişler öylece!
Dinleyen bulmuş ve dinletmiş onu,
Cümle cüzler bir hikâye en sonu!"

PEYGAMBERİMİZ: "ŞÛPHE YOK KI ALLAH DİNLEYİCİLER HÜRMETİNE VÂİZ EDENLERİN DİLLERİNE HİKMET TELKİN ETMEKTEDİR" BUYURDU

Dinleyenden, söz duyar, çok zevk alır,
Öğrenen uğraşsa, âlim şevk bulur!

1660. Çengi çalsın, çalgıcım birçok makam,
Dinleyen hiç yoksa, yük olmakta tam.
Akla gelmez bir makam, elbet gazel,
Perdeler üstünde gezmez artık el!
Gaybı dinler bir kulak olmazsa hem,
Müjdeler, gökten vahiy sunmaz o dem!
San'atı görmez o göz olmaz ise,
Hiç felek dönmez ve yer gülmez bize.
Hâs gören gözler için "Levlâk"³⁴⁹ sözü,
Pek de keskin, görmüşün buymuş izi!

1665. Halk; kadın, yatmak, yemek aşkıyladır,
Nerde Hakk'ın, san'ata bakmaktadır?
Yal yiyen olmazsa hem birkaç köpek,
Dökmemişsin teşte sen, tutmaç demek!
Ehl-i Kehf'in, hep yolunda ol ki sen,
Kurtulursun, orda yal yenmez hemen.
Merhametsiz terzi çalmış dendi yâ,
Hileler dönmüş olurken ortada!
Bir Hıta'dan Türk ki var hengâmede,
Böyle sözlerden taşan bir öfkede;

1670. Bir kıyâmet sanki, sır açmış gece,
Her hakikat ehli bilsin öylece.
Nerye gitsen, orda sırrın harbi var,
Sır açan, düşmânla harp etmektele.
Şimdi mahşer vaktidir, gel belle sen,
Sırrı söyler bir boğaz sûr, var hemen!
Öfkenin neymiş sebep yazmış Hüdâ,
İşte bak, takdir, fenâlık ortada!
Terzisinden hile, saymış her şeyi,
Dertlenir Türk, artırırken öfkeyi.

1675. "Kimdi der meddah ki üstün hilede,
Şehrin üstün terzi kimmiş söyle de?"

TÜRK'ÜN TERZİ BENDEN BİR ŞEY
ÇALAMAZ DİYE BAHSE GİRMESİ

Der: "Çiğerezade denen bir terzi var,
Halkı bezdirmiş odur, ölmüş kadar!"

Der ki: "Girmek isterim, her bahse ben,
Bilki çalmaz, bir kumaştan ip denen!"

"Senden üstünler bulup mat eyledi,
Uçmayıp sen, hem bahsi terket," söyledi!

"Git de, aklından da mağrûr olma sen,
Hîlesinden, kaybolursun, bilmeden."

1680. Kızdı Türk: "Vadinde ısrar eyledi,
Tâze, eskim neyse çaldırmam dedi!"

Üstelerken, büsbütün kızdırdılar,
Bahse girmiş oldu artık, çar-naçar.

"Has atım var, sizlerin olsun rehin,
Bir kuruş çalmışsa, at olsun sizin.

Hem becermez, hiç kumaş çalmaz ise,
Ben de bir at isterim" der herkese!

Türkte hırsından düşüp yatmaz gece,
Hep hayâlınden savaşmış öylece!

1685. İlk sabâhtan toplayıp atlas kumâş,
Terzinin dükkâna vurmuş oldu baş.

Bir selâm vermiş iken, hem ustaya,
Kalktı hoşbeş eyleyip durmuştu yâ!

Haddi aşkın, saygılar sunmuş o da,
Gönle girmiş, hâl hatırlar sormada.

Duydu ondan, bülbülün benzer sesi,
Sundu İstanbullu gerçek atlası.

"Biç ki bundan, harb için kaftan bana,
Üstü dar, alttan genişlik ver ona!

1690. Üstü dar olsun güzel dursun hele,
Alt genişken hiç dolaşmazmış bile!"

"Ey azîz yüz hizmet etsem ben sana,
Bir şeref olmuş olur hizmet bana!"

³⁴⁹ Levlâk: "Sen olmasaydın, âlemi yaratmazdım." hitabı.

Önce ölçmüş hem ne miktârdan çıkar,
Lâfa tutmuş oldu Türk'ü âşikâr.

Başka beylerden de sözler etmede,
Onların ihsânı, lütfü övmedel

Kiskanen kim varsa söz etmiş idi,
Hem de güldürmek için, söz söyledi!

1695. Hem çıkarmışken makas âteş gibi,
Biçki başlar, ağzı, efsûn mektebi!

TERZİ GÜLDÜRMEK İÇİN SÖZ SÖYLEDİ.
TÜRK'ÜN KAHKAHA İLE GÜLMEMEYE
BAŞLAMASI, DARACIK GÖZLERİNİN
KAPANMASI, TERZİNİN BÖYLECE
KUMÂŞI ÇALMAYA FIRSÂT BULMASI

Başlamış Türk duyduğundan gülmeye,
Dar olan göz, başlamış örtülmeye.

Terzi çalmış, koydu koltuk altına,
Sâde Hak var, kimse görmez, bak yine!

Gördü Allah, oysa örtmek hûy ona,
Haddi aşmışsan, ceza çarpmış sana!

Türk, onun efsânenin lezzet ile,
Ahti var, amma unutmuştur bile.

1700. Neydi atlas, neydi bahs, neymiş rehin?
Sarhoş olmuş, geçti kendinden bilin!

"Hak için vardır latife söyle ki,
Gülmeler rûhun gıdadır öyle ki!"

Hem düzenbâz, hoşça sözler söyledi,
Güldü Türk, sırtın mekan, yerler idi.

Gafletinden Türk gülerken ortada,
Terzi, atlastan kesip durmuştu yâ!

"Bir gülünç söz söyle sen, Hak aşkına,"
Der o ahmak Türk, dönüp anlat bana!

1705. Sanki, söz pek çok gülünç gelmiş ona,
Türk bütünden, durmayıp avlanmada!

Göz kapanmış, akli gitmiş, şaşkın o,
Kahkahaylan oldu sarhoş taşkın o.

Gülmesinden terzi bulmuş bir ara,
Hem, kumaştan çalmalar almış sıra.

Dört kez istenmiş o sözler ustadan,
Hem Hita'lı Türk ki isterken o ân;

Terzi rahmet eylemişken bir ara,
Dönmek ister hîlesinden bir yere.

1710. Hem gülünmüş neyse tam harîs dedi,
Hem zarâr neymiş muhakkak bilmedi.

Türk dönüp öpmekte elbet ustayı,
Söyle derken başlatır yalvarmayı.

Ey masal olmuştâ, varlıktan geçen,
Nerye dek beklentiniz efsâneden?

Senden üstün, güldüren efsâne yok,
Hem yıkık kabrin, varıp sen dur ki çok.

Şüphe, cehlin kabre hep düşmüş kişi,
Sen, felek efsâne saymışsın işi.

1715. Nerye dek dünyâda tattır işveler?
Cân ve aklın kalmamış düstur meğeri!

Hor ve zâlim arkadaş bilsen felek,
Bunca kullar yüzüsu dökmüştü tek!

Âlemin gör terzi olmuştur felek,
Say bebek esvâbı yırtıp, dikti pek.

Hem, letâfet buldu ondan bahçeler,
Oysa kış gelsin, harap olmuş gider!

Çok çocuk huy, ihtiyâr eğlencede,
Hep oturmuş, bak neler istenmedel!

TERZİNİN KENDİNE GEL, SUS, YOKSA
BİR GÜLÜNECEK ŞEY SÖYLERSEM
KAFTANIN DAR GELİR DEMESİ

1720. Terzi der hem: "Ey hadım vazgeçsene,
Bir gülünç söz söylesem, vay hâline!"

Kaftanın, birden daraltırsın yine,
Kim yaparmış, böyle bir iş kendine.

Gülme neymiş? Bilmemiş olsan aslı sen!
Yaş görünmüş gözlerinden, kan denen!

İŞSİZLERLE MASAL ARAYANLAR BU
TÜRK'E BENZERLER. GADDÂR VE
ALDATICI OLAN ŞU ÂLEMSE TERZİYE
BENZER. ŞEHVET VE KADIN BU
DÜNYÂNIN GÜLÜNÇLÜKLERİDİR.
ÖMÜR, EBEDİLİK KAFTANI VE TAKVÂ
ELBİSESİ DİKİLMEK ÜZERE TERZİNİN
ELİNE VERİLEN O ATLÂS KUMAŞTIR

Bil gurûr terzin, ömür atlâsını,
Ay, makas olmuş ve kesmiş varını!
Sen de dersin, yıldızım güldürse hep,
Kutluluk bulsam deyip, ettin talep.

1725. Sen kıvarsın, hep onun tertibine,
Cilve, âfet, sen kıvarsın kinine.
Hem tutuktur , hem de suskun, kutsuz o,
İncinirsin, kinci dersin hûysuz o.
Hem neden, yok Zühre'nin raks söyleme,
Sen onun hiç rakısı görmek isteme!
Yıldızın der: "Artırıp efsâneler,
Söylesem hep aldanan sensin meğer!
Yıldızın var dönmelerden, dur uzak
Var mı aşkın, bir kadın bul, öyle bak?"

ÖRNEK

1730. Bir adam dönmüş gider dükkân diye,
Yol tıkanmış, çok kadın çıkmış niye?
Hızlı gitmekten ayaklar yanmada,
Doldu ayüzler ki, yol yok ortada.
Bir kadın görmüş der: "Eksik kimseler, "
Der: "Nedendir sizlerin, çokluk meğer?"
Bir kadın: "Biz böyle çok olduk ağa,
Ey emin, hor bakma bizden çokluğal!
Bunca çokluk, mevcût ammâ, ortada,
Bunca çokluk, sizce hep az olmada.
1735. Meyliniz dönmüş sizin, oğlanlara,
Kim yapar, bak yaptırın arsızlara!

Sen zamânın görme hâdisâtını,
Görme dünyânın beyim, berbâtını.
Bakma, rızkın kusra, hem her darlığa,
Korku sunmuş, titreyiş, her kıtlığa.
Bizde mevcût cümle hem dert, hem acı,
Uğra ölmekten çekinmek yok hacı!
İmtihânın rahmetiymiş bil acı,
Belh ve Mervin saltanat, derdin gücü!

1740. Hiç teleften kaçmamıştır gör Halil,
Tek, şereften kaçtı âteş içre bil!
Yanmamıştır, gel de şaş sen, yanmış o;
İsteğin nal ters çakılmış doğrusu!

SÛFİNİN TEKÂR SORU SORMASI

Der ki sûfi: "Kadîr Allah her şeye,
Hiç ziyânsız, Onda kudret, vermeye!
Gül, ağaç etmişti Allah âteşi,
Hiç zarar. bitsin onun yakmak işi!
Hem dikenden, gül ki peydâ eyleyen,
Kış, bahâr eyler odur hem bil ki sen!

1745. Selviler hürlük bulup yükseltmede,
Muktedirdir, derdi neş'e etmede!
Her ne var, yoktan yaratmış oldu Hak,
Sonsuz etmek, istesin olmaz uzak!
Hem diriltmiş oydu, cân vermiş tene,
Tam dirilmişken, ziyân gelmez yine.
İstesin Hak, verdi zahmet etmeden,
İstesin kul, buldu gayret etmeden.
Şurda pusmuş, her nefis, her fitneden,
Burda, şeytândan uzak tutmaz neden?"

KADİ'NİN SÛFİYE CEVÂP VERMESİ

1750. Der ki hâkim: "Olmasaymış dert, elem;
Hâs ve çirkin olmasın gevher de hem!
Olmasaydı, hem de şeytân, nefis, hevâ;
Olmasın zahmet, meşakkat, harp güyâ;

Ey utanmaz, şimdi gel sen et izâh,
Hem ne ad versin, çağırısın Padişâh?
Ey sabur, ey hâs yiğit, tas-tam hilim;
Der mi bilmem, ey civân mert, ey hekim!
Yolkesen, gerçek o şeytân olmadan,
Sabredenler, mert olan olmaz inân!

1755. Hamza, Rüstem, puşt gelip, bir olsalar,
Bilgi, hikmet bâtil olmuş âşikâr.

Bilgi, hikmet, oldu yolsuzluk yolu,
Her tarâf yol olsa, hikmet boş dolu.

Tabiat dükkânı hoş olsun diye,
Yok gerek âlemleri mahv etmeye!

Bilmişim pâksın ve sen hâm olmadın,
Sorma gâyen, halk olan bilsin dedin.

Her cefâdan devranın sunmuşsa pay,
Hak'ta gâfil olmasan, olmuş kolay!

1760. Çünkü bunlar, hep geçer, geçmez ki o,
Devlet oymuş, rûh uyansın, doğrusu!

ZAHMET ÇEKMEK, SEVGİLİNİN
AYRILIĞINA SABRETMEKTEN DAHA
KOLAYDIR

Bir kadın, söyler helâl bir kimseye,
"Yolkesensin sen mürüvvetten niye?"

Bakmıyorsun, sen neden bilmem bana?
Nerye dek, kalmaktayım horlanmada?

Der ki erkek: "Ben ki aç koymam seni,
El, ayak tutmakta, yoksulsam hani!"

Eş için farz, hem boğaz, hem elbise,
Yapmışım hep, kalmamış eksik ise."

1765. Gösterir gömlekte sertleşmiş kolu,
Kırlı gömlek, hem kumaş sertlik dolu!

Der kadın: "Giydikçe hep yer gövdemi,
Kimse almaz, böyle gömlekler hemi?"

Der adam: "Bir tek sorum vardır sana,
Yoksulum ben, kudretim ancak buna!"

Doğrudur, gerçekte çirkin, pek kaba,
Ey düşünmüş, fikre göster bir çaba!

Pis midir bu? Boşsunuz dersem sana,
Hoş mu kalmak, yoksa ayrılmak fenâ?

1770. Sen kınar oldun belâ, yoksulluğu,
Hem de zahmet, işte mihnet, aynı bu!

Şüphemiz yoktur, heves terk eylemek,
Hakk'ı terkten pek beter, olmaz demek.

Harp, oruç güçtür, çetindir bak bana;
Hak, uzaklaştırırsa kendinden, fenâ!"

Hem nasılsın derse Allah, hastamız?
Sen de dert, güçlük gider, kalmaz ki iz!

Siz ki duymaz olsanız, söylense de,
Manevî zevkler de, ondan gelmede!

1775. Pek güzeldirler gönül doktorları,
Hâli sormak meylidir, sundukları.

Hiç duyulsun istemezler adları,
Çâre bulmuş, saydılar fırsatları.

Vermemiş olsun haber, anmaktalar,
Çünkü âşik, anmasın, imkân mı var!

Nadirâtan, mâcerâlar isteyen,
Âşikânın, destânından dinle sen.

Kaynıyorsun, sen olup bir Türk aşı,
Pişmedin, kaldın yarım sen, ey kişi!

1780. Bir ömür gördün, Hüdâ'nın adlını,
Görmeyenden, sen de adisin hani!

Kim çiraklık etse, bir üstât olur,
Ey inâtkâr, ters dönüp gittindi kör!

Soyca sen kaldın habersiz öylece,
Almadın ibret ki var gündüz, gece?

ÖRNEK

Sordu ârif bir keşişten: "Söyle sen,
Sen mi doğdun, yok sakalmış önceden?"

"Ben sakaldan önce doğdum," der keşiş,
"Hem, sakalsız ömrümün çokmuş geçiş."

1785. "Hem sakal olmuş beyâz, yok eski hâl,
Pek yazık hûy sende, bir bak eski hâl!

Sende doğmuştur sakal, geçmiş seni,
Sen tirit aşkıdasın bil, ey deni!

Önce doğmuş renktesin bak, hâlâ sen,
Ön için, tek bir adım atmaz iken!

Ekşi ayransın meğer, hep kaptasın,
Hiç ayırmazken yoğurtken, yağdasın!

Bir hamursun, şimdi balçık küpte sen,
Pişmedin hâm, bir ömür tandırda sen!

1790. Hep heves rüzgarı baş döndürmede,
Sen bir otsun, bağlı kökten kille de!

Sanki Mûsa kavmi, Tîh'in çöldesin,
Bekledin, kırk yıl ve durmuşsun kesin!

Öyle sen, koşmaktasın akşâm sabâh,
Vardığın yer, aynı yer, yoktur izâh!

Olsan artık, bir buzağ âşkıyla sen,
Kaldı üçyüz yıl yolun, aynen hemen!

Bil, hayâl artık gönülden çıkmadan,
Tih çölünden çıkmamış, girdâp denen!

1795. Koy da kalsın, koy danan kalsın sana,
Sonsuz olmuş lûtfu Hak, ersin sana!

Sen buzağın hûydasın, hep hâs olan,
Böyle bir aşktan olur olmuş talan!

Şimdi sen sor, gel de tenden cüz'lere,
Onların, yüzlerce dil var, bir kere!

Rızk veren Hak, nimetin vardır beyân,
Hep zamânın yaprağı gizler inân!

Sen ararsın gündüz akşâm bir masal,
Sende cüzler anlatır binlerce hâl!

1800. Geldi herşey, çıktı yoktan, burya dek,
Gördü pek çok neş'eler, gâmlar demek.

Çünkü cüz bitmez ki, lezzet görmeden,
Hep zayıflar, ızdırâp, dert çekmeden.

Kaldı cüz'ün, gitti aklından, dedi,
Duygudan gözlendi, yoktur beş, yedi.

Yaz gelir gelmez, pamuk durmaz, biter,
Var pamuk, yazlar hatırlanmaz gider.

Varsa buz, kışlar olur, kış gizlenir,
Gizlenir kış, orda yalnız buz kalır.

1805. Kaldı buz, bizler için bir yadigâr,
Yaz ve kıştan armağan, çok meyve var.

Ey yiğit, bundan senin hep cüz'lerin,
Oldu tellâllık demek nimetlerin.

Yirmi oğlancık doğursun bir ana,
Hepsi, bir hâlden işarettir ona.

Oynayıp, mestlikle var olmuş gebe,
İlkbahârsız, bağ yeşermez bahçede.

Anneler almış, kucaklarken çocuk,
Bir bahâr, bir aşka, dalmışlardı çok.

1810. Hep ağaçlar, yavru emzirmiş bile,
Sanki Meryem gizli şâhtan hamile!

Gerçi âteş suyla gizlenmektedir,
Oysa yüzbinler köpük coşmuş gelir!

Gizli âteş var, köpükler izliyor;
Orda on parmakla âteş var diyor!

Ermenin mest, kimsenin cüz, mertebe,
Hâl ve söz timsâllerindendir gebe.

Hayran olmuştur cemâli hâle cân;
Gizli gözlerden bütün nakşi cihân!

1815. Her doğan, dört maddeden doğmuş değil,
Böyle gözler, hiçte görmezlerdi bill!

Doğdu doğmuşlar tecelliden meğer,
Örtü olmuş orda renksiz perdeler!

Doğru dersem, şimdi onlar doğmamış,
Söylemem, bir sâde anlatmak imiş.

Sus da gel, "Kul-söyle" şâhın söylesin,
Böyle gül var, satma bülbüllük kesin!

Hem bu gül söyler, köpürmüş, coşmada,
Sus da bülbül, gel kulak ol ortada!

1820. Söz ve hâl, benzer temiz bir dilbere,
Vuslâtın her sırra şâhit bir kere!

Hem bu çift seçkin güzellik, hamile,
Haşre şâhitler, zamân almış ele.

Tâzeden gelmişe temmuzken o buz,
Buz da, kışlardan gelip söylerdi söz!

Buz, soğuk, rüzgâr demişler zemheri,
Yazda söyler, güç geçerken günleri.

Meyveler gelmiş, soğuk kış günleri,
Anlatır, Hak lütfünün has defteri.

1825. Hem tebessümsüz güneşsiz demlerin,
Söylemiş, sönmüş gelinlik çimlerin.

Şimdi senden gitti hâl, cüz armağan,
Cüz'e sor, hem yoksa yetsin hatıran.

Derde düşmüşsen, çeviklik varsa sen,
Sıçrayıp geçtin ve kurtuldun hemen.

Dersin, ey gâm, her şeyi inkârda sen,
Hâl ve nimet, bunca yükseklik neden?

Hem bahârdan, neş'eden olmaz isen,
Gül yağından ambar olmuş, neydi ten?

1830. Ten ki gülyâğ, fikre dersen gülsuyu,
Gül ki, inkâr etse, şaştım doğrusu!

Hûyca maymunken, saman versen yazık,
Kim nebî hûy, sun güneş, saç dur azık!

Maymunun âdet, inât kâfirlere,
Hem şükür, hamt yol olur peygambere.

Huyca maymun, ferdi arsız neyledi,
Hem nebî hûy fayda bulmuşsun dedi!

Varsa mamûr yer, kudurmuş it sesi,
Var harâbât yerde, nûrlar haznesi!

1835. Hem tutulmak, doğma aydan olmasa,
Feylesof dersen gelip, azdırmasa;

Hem bu yüzdən, akli pek çok kim ki var,
Ahmak olmaktan burun, dağlar kadar!

KAZANMADAN RIZIK İSTEYEN
FAKİRİN HİKÂYESİ

Çâresiz, müflîs düşer bir derde ki,
Yoktu bir şey, bin zehir yutmak ne ki!

Durmadan kıldın namâz ettin duâ,
Neyse her arzû verensin Ey Hüdâ!

Zahmet etmezden yarattın sen beni,
Rızkı ver sen, ben kazanmazdan hani.

1840. Başta hem, beş inci verdin gizli sen,
Duygu beştir, beşte verdin, gizliden.

Lûtfunun imkânı gelmez, saymaya,
Ben utançtan âcizim anlatmaya.

Hem yaratmış sâde sensin, sen beni,
Rızkımız her neyse ver sen, Ey Gani!

Böyle yıllar eylemişken çok duâ,
Yalvarışlar meyve vermiş oldu yâ!

Hiç çalışmazdan helâl rızık istedi,
Ben helâldan rızkı bulsaydım, dedi.

1845. Hak adâlet şâhı bak Dâvut bile,
Bir öküzden mutluluk almış ele.

Bir adam, yüz sürdü durmaz yerlere,
Hem icâbetten geçer top ellere.

Bâzı zân etmiş, duâm olmaz diyor,
Hep düşenler hem fenâ, zân eyliyor.

Allah'ın rahmet verirken müjdeyi,
Gönle, duânın sunulmuş gerçeği.

Şimdi gayretten düşerken ye'se sen,
Duydu Allah, dense, gerçek yükselen!

1850. Hep yücelten, indiren Allah iken,
Gayri bir iş yok, hakikat bil ki sen!

Gör ki yerler alçalır, gök yükselir,
Böyle halden bunca hikmetler gelir!

Yükselip alçalma bundan ayrı bil,
Yer denen bazen kurur, bâzan yeşill!

Gör zamânın alçalıp çıkmak denen,
Nisfi gündüz, nisfi olmuştur gecen.

- Kulda yağrulmuş, mizâç yükselmesi,
Bazı sıhât, bâzı çok dertlenmesi!
1855. Sen, cihânın böyle bil her hâlini,
Bol ve kıtlık, sulh, savaş gör hâlini!
Hem de dünyâ çift kanattan uçmada,
Cânların yurt, hem ümit, hem korkuda!
Hem cihân titrer durur, yaprak gibi,
Hem hayâl at, şarktan esmiş, sam, tipi!
Sonra îsâ'nın, o tek renkten küpü,
Kırdı toptan, hem de, çok renkten küpü.
Bil o dünyâ benziyor bir tuzlaya,
Orya kim düştüyse, renksiz oldu yâ!
1860. Gör ki toprak, renk ve renk insanları,
Kabri tek renk eylemiştir onları.
Gördüğün tenlerde mevcut tuzlalar,
Bil ki mânâ tuzlasından ayrılır.
Hem de, mânâ tuzlasıymış mânevî,
Hep ezelden, tâzelikmiş bir nevi!
Eskilik hep zıddıdır bir tâzenin,
Zıddı yok, yok benzeri gör tâzenin!
Nûru neşretmiş olunca Mustafâ,
Hem karanlık cilve, nûr, sürmüş safâ!
1865. Çok hristos, putperest birçok cuhûd,
İşte tek renk, onların olmuş hudût!
Yüzbin aşkın türlü hâlken gölgeler,
Nûrunun deryâda, hep tek renkiler.
Yok kısalma, yok uzun, yoktur bir eş,
Gölge hiç, toptan rehin almış güneş!
Oldu mahşerlerde bir tek renk boya,
Orda hâs, çirkin, belirmiş, öyle yâ!
Orda, mânâdan giyer herkes şekil,
Hepsi hüyan şekli alır olmuştu bil!
1870. Cümle mektuplar açılmış ortada,
Dıştadır iç, elbisen, astartı yâ!
Burda sırlar bir öküz, renkler ala,
Sır için gör, renkli iplik ortada!
- Şimdi yüz renk, yüz gönüller devridir,
Rengi tek renk olma hem, nerden gelir?
- Zencinin nöbet ve Rumlar gizlice,
Hem güneş gitmiş, karanlık bir gece.
Hep gezer kurtlar, Yûsuf'un yer, kuyu,
Kıpti vaktiymiş, Firavun devri bu!
1875. Hep rızıklansın, o boş gülmüş olan,
Rızık esîrgermez ki itlerden inân!
"Siz gelin" emriyle ermezden deme,
Ormanın aslında, sürmüş bekleme!
Emri almışken, çıkarlar ortaya,
Perdesiz, rızıklar görürler, öyle yâ!
İhsânın cevher, tutar yer, gök, deniz,
Al öküz, vaktinde kurban bilseniz.
Gör, kıyâmettir o gün, kurban günü,
Mü'minin bayram, öküzsen cân günü!
1880. Yüzdüler hem, kuşların bayram demi,
Hep suyun üstünde, onlar bir gemi.
Hem helâk olmuş, delilden öyle de,
Kurtuluş artık yakından gelmede!
Tâ ki şâhînler giderler şâhına,
Gitti kuzgunlar, mezarlıktan yana!
Hem kemik, ekmek ve pislikler inân,
Oldu elbet kuzgunun ekmek o ân!
Hikmetin şükran nedir? Kuzgun nere?
Gübrenin kurtlar nedir? Bostan nere?
1885. Puşt için, nefsin cihât lâyıık değil,
Bir eşek ölsün, yakılmaz öd ki bil!
Hiç kadınlar üze, harp vacip mi ki?
Nefse et dersek cihât, mümkün mü ki?
Çok kadın saklar görürsün Rüstem'i,
Gizlidirler, andırırlar Meryem'î!
Erde vardır, bulmamışlar erliği,
Bir kadınlık, gözlemiş erkeklîği.
Er nedir bilmez, hazırlanmaz olan,
Orda olmuştur kadın, sûret inân!

1890. Hem adâlet vaktidir, adlin, işi,
Hem çarık giymiş ayak, külâh başı.
İsteyen ermişti, istek almaya,
Her ne batmıştır, varır batmışlığal!
İstemezden ayrı kalmaz isteği,
Nûr güneşten, var bulut, su birliği.
Gör bu dünyân, kahra yurt olmuş yine,
Kahrı seçtin, hep kahr vardır sana!
Dağ, deniz kahrın kılıçtan hisseli,
Kahr olandan, var kemik, kıl, görmeli!
1895. Bak tuzak etrâfi kuştan kol, ayak,
Söylemezden, kahrı âyân etti bak.
Ölse kim, kalmıştı bir tümsek nişân,
Gün geçer, tümsek silinmiş ortadan.
Âdil Allah, eşle birlik vermede,
Sivri eş sivriyle, fil, fillerle de!
Ahmed'in Mecliste hâs dört yârı var,
Hem Ebû Cehl'in de, Utbe, Zûl-himâr!
Cânların cân, Cibril'in yön; Sidre'dir,
Karna tapmış, kible dersen; sofradır!
1900. Ârifin tek kible, vuslat nûru hal;
Feylesofken kible olmuş tek hayâl!
Zâhidin tek kible, ihsân sahibi;
Her tamahkâr, altınıdır talibi.
Kibledir mânâ desek olsun sabır,
Şekle tapmışlarda yön, putlarıdır.
Görse içten kim ki, Hak olmuş temel,
Dış görensen, kible olmuş bir güzel!
Böyle say dur, köhneler, vardır yeni,
Saysanız çok, bıktırır durmaz seni!
1905. Bizde altın kâsedden rızktır şarâp,
İtlerin yallıkta tutmaç oldu hep.
Hangi hûylardan alıp verdik sana,
Gönderen biz, layığın rızktan yanal!
Bâzısın biz âşığı nân etmişiz,
Bâzısın biz, mesti cânân etmişiz.

Hoşlanır ol huylarından bil ki sen,
Hûylarından durmadan, kaçtın neden?
Zennelik maksatsa gel, çarşafıta kal,
Rüstem olmak istiyorsan, hançer al!

1910. Hem sözün yoktur sonu, artık fakîr,
Hem zayıflamış bu dertten, öyledir!

YOKSULUN "BİR KUBBENİN
YANINDA DUR. YÜZÜNÜ KIBLEYE
DÖN, BİR OK AT. NEREYE DÜŞERSE
ORADA BİR HAZÎNE VARDIR"
YAZILMIŞ BİR KÂĞIT ELDE ETMESİ

Hem yatıp görmüş rüya fakir gece;
Yatmadan, sûfi görür düş öylece!

Gizli ses gelmiş ve söz almış sıra:
"Bir kâğıt sarrafta vardır, git ara!"

Gizlidir, evrâk satan komşun bunu,
Gizliden al, görmesin bir fert onu!

Şekli buymuş, rengi buyken evraki,
Gizli bir yer bul, görünmezken oku.

1915. Ey oğul, çaldınsa, fertler görmesin,
Hâs ve çirkinden sakın dur, sen kesin!
Hem seçip, bir yer oku, halvette sen,
Hem okursan, kimseler hiç görmeden!
Anlaşılmış olsa elbet, korkma sen,
Kimse almaz bir yarımıcık arpa, den!
İş uzar olsun, ümit vardır sana,
"Siz ümîd hiç kesmeyin!" ezber sana!
Söyleyip, koymuştu el kalp üstüne,
Haydi kalk git, şimdi zahmet çeksene!

1920. Dalgın olmaktan, gelirken kendine,
Çok ferâhlanmış, cihân dardır yine.
Coşku, gelmişken sevinçten, doğrusu,
Lûtfu Hak olmazsa hep, çatlardı bu.
Altı yüz hâs perdeler yırtmış kulak,
Arkasından Hak sedâ duymuştu bak!

Duyma hissin, perdeler aşmıştı yâ,
Baş yüceltmiş, hiç felek yok ortada.
Ân gelir görmekle artar îtibâr,
Perde yırtmış olsa artık, gayb mı var?

1925. Duygular aşmış olurken perdeyi,
Hep devâm etmiş görürsün, görmeyi.

Vardı ordan hem sahaf dükkânına,
Meşk, kâğıtlar üzre el atmıştı yâ!

Hem ilişmiş oldu bir evrâk göze,
Hâtifin söz neyse, rastlanmış ize.

Koydu koltuk altına, derken ona,
"Ben gider oldum hayırlar hep sana!"

Buldu tenhâ yer, okur olmuş onu,
Hem şaşırılmış, kaldı artık, en sonu!

1930. Çokta üstün, hazne göstermekte bu;
Düştü nerden burda kalmış doğrusu!

Sonra birden, şöyle bir fikr eyledi,
Her ne var, saklar olan Allah dedi.

Hafız Allah, hem neden bir kimseye,
Boş olan şey, al deyip versin niye?

Her yanından dolsa altın, çöl bu yâ,
Kimde güç var, bir gıramcık almaya?

Hiç takılmazdan okursan yüz kitâp,
Kısmet olmaz olsa, uçmuş oldu hep.

1935. Hiç okunmazdan kitâp, hizmetle sen,
Verdi, gönlün doldu sonsuz bilgiden.

Koyna koymuş, nûr saçar olmuş eli,
Aydan üstün, Mûsa'nın el bilmeli.

Gökyüzünden istedin, Mûsa ki sen,
Heybetim koynunda, gördün yâ hemen!

Bil ki gökler, idrâkin bir aksidir,
Gök, semâlar böyle idrâkten gelir.

Çifte âlemden de ilk, Hakk'ın eli,
Aklı en önden yaratmış, bilmeli.

1940. Gizlidir sözler bütün, bâzan âyân,
Bir sinek hem, anka mahrem olmayan.

Ey oğul, gel dön, hemen hikâyeye,
Hem, fakîrin mâcerâ bitsin diye.

YOL VE DEFINENİN BULUNDUĞU YER

Hem kâğıt üstünde yazmış, yol, usul:
Git, şehirden dışta vardır hazne bull!

Kubbenin altında vardır çok kabir,
Şehre dönmüş sırt ve yüz, düzlüktedir.

Sırtı dön sen, orda yönlen kibleye,
Sonra yaydan, ok alıp at sen diye.

1945. Yaydan ok çıkısın, varıp sen bul onu,
Mutlu er kaz, sen okun tam altını.

Elde sağlam yay alır artık yiğit,
Saldı ok, boşlukta dönmüştür, işit!

Kazma, bel, koşmuş kürek almış ele,
Ok düşen yerler, kazılmış zevk ile!

Yitti keskinlik, kürek hem kazmada,
Hiç görünmez, hazne yoktur ortada!

Böyle her gün attı durmazdan oku,
Yardı yerler, hazne sunmazdan oku!

1950. Böyle bir iş üzre, etmişken devâm,
Söz yayılmış, duydu herkes, vesselâm!

HAZİNENİN HALK ARASINDA AĞIZDAN AĞZA DÜŞMESİ VE ŞÂHIN BUNU DUYMASI

Kollayıp fırsât ve pusmuş kimseler,
Şâha varmışlar, haber vermiştiler.

"Hem falan bulmuş kağıt, izler gömü,"
Şâha söylerler meğer, neymiş tümü!

Bildi şâh duymuş, "kader buymuş" dedi,
Teslîm olmuş, başka imkân görmedi.

Şâh yönelmezden, hemen işkenceye,
Hem kağıt, şâh emre teslîm, "al" diye!

1955. "Ben kağıt buldum, define bulmadım,
Çokça zahmet, çok meşakkât eyledim.

Olmamış elbette, tek bir habbe var,
Kıvranıp durmuş, yılan olmuş kadar.

Yok bir aydır, bir ağızlık tat bana,
Kâr, zarâr hepten harâmdır baksanal

Belki bahtındır, açılmış perdeler,
Kal'a fethetmiş olan şâh, mutlu er!

Altı ay şâh, attırıp ok, öylece,
Ok düşen yer, kazdırır gündüz, gece!

1960. Nerde sağlam yay ki var, buldurdu şâh,
Ok düşen yer var ya hepi kazdırdı şâh!
Sâde dert, gâm, hep meşakkat eldeki,
Sanki anka ismi var-yok, öyle ki!

PADIŞÂHIN DEFİNE BULMAKTAN ÜMÎT
KESMESİ, ARAYIŞTAN BIKMASI

İş desen artık uzatmış, en ve boy,
Hazne bulmaktan usanmış şâhta duy!

Yer yer eşirmiş olurken, her yanı,
Atmış evrâk, hem de der olmuş hani:

"Al kâğıt olsun senin, yok bir eser,
Sende iş yok, hem senin lâyük bu yer.

1965. Böyle bir iş, istenen bak iş değil,
Gül yakıp, bağlar dolanmak iş değil!
Hem demirden, ot biter beklerse kim,
Böyle hülyâ az, kurulmuş bildiğim.

Bir yorulmaz er gerek mislin gibi,
Git de bul, sensin tahammül sahibi!

Her ne bulmuşsan senin, ettim helâl;
Bulmadiysan gayretin, senden mecâl!

Hiç ümitsiz akl için, yollar ne ki,
Aşk gerektir, orya koşsun öyle ki!

1970. Aldırış etmez olan aşkın senin,
Hep akıllar faydâ isterler hemin.
Aşk, sıkılmak bilmiyor, ârsızdır o,
Bir değirmen ezse, sabr eylerdir o.

Yüzce sert olmuş ve dönmez ardına,
Her ümît ölmüştü, mâl, mülkten yana.

Her ne var kor ortaya, oynar durur,
Her ne vermiş, Hakk'a vermiş kurtulur!

Hak sebepsiz verdi bilsen varlığı,
Hem, cömert sunmuştu aynen varlığı.

1975. Çok fetihler var, sebepsiz vermede,
Hakk'a vermektir, arınmak öyle de!

Bil şerîat, kurtuluş, ihsân arar;
Hak bilenler, Hakk'a hâs kurbandılar.

Hem ne Hakk'ı imtihan etmek diler,
Kâr, zarârlar üze gitmez böyleler!

PADIŞÂHIN DEFİNENİN YERİNİ
GÖSTEREN KÂĞIDI "AL BİZ
ARAMADAN VAZGEÇTİK" DİYEREK
YOKSULA VERMESİ

Dertli evrâklar verip her dertliye,
Verdi artık, gel de yoksul, al diye.

Hem emin olmuş bütün düşmândan o,
Tez sarılmış oldu, sevdâsıydı bu.

1980. Derde sokmuş, aşk onun olmuştu yâr,
İt görürsün, yaralanmışken yalar.

Yok ki aşkın derdinin hiç, yâr olan,
Aşka yoktur burda bir mahrem, inân!

Yok aşıklardan daha üstün deli,
Akli, ondan kör, sağırdır bilmeli!

Gör delirmişlikte yoktur benzeri,
Yok ki irşâd eylesin tıbbın ferî!

Bir hekim aşk derdine düşsün eğer,
Tıp kitâbın kanla hep kökten siler!

1985. Akl, hekimlikler çizermiş, aşk desem,
Bir resimdir, her güzellik perde hem!
Aşka düşmüş, döndü, bakmış kendine,
Kendinin meftûn ki, sen oldun yine.

- Kible etmiş gönlü hem, durmuş o yâ,
“**Leyse lil insanî illâ mâ saâ!**”³⁵⁰
- Bir cevâp duymazdan evvel hem o da,
Etti hep yıllarca sürmüştür, duâ.
Hem icâbet olmadan etmiş duâ,
Gizliden duymuştu “Lebbeyk”ten sedâ!
1990. Lûtfе bel bağlardı hep, dertment adam,
Cûşe gelmiş, oynuyor tef çalmadan.
Yok ki bir ses, yok haber vermiş biri,
Umma, doldurmuş kulak “Lebbeyk” leri!
Her ümît dilsiz, sükût “Lebbeyk” dedi,
Gönlünün varken usanç yok eyledi!
Kov, güvercin, sun alışkinken dama,
Uçma bilmezdir, kanattan bağlı yâ!
Hak ziyâsı, Ey Hüsâm kovsan yine,
Cân kanat bitmiş, gelip yetmiş sana.
1995. Cân kuşun, gezmiş damın etrâfta hep,
İç sebepsiz, dönmeler etmiş talep.
Hep konup, içmek yerim, damın senin,
Uçsa yüksek, orya âşiktir bilin!
Gönlü fethetmiş o rûh, hırsız gibi,
Olsa birden şükrü inkâr sahibi!
Olsa inkâr, kin güden aşk komseri,
Gönle odlar doldurur, kalmaz yeri.
Geç de, tuzdan, şimdi sen yönlen aya,
Haydi dön, aşk şâhı sesler der, bu yâ!
2000. Ben güvercin misli dam dönmekteyim,
Sarhoşum, artık güvercinlikteyim.
Aşka Cebrâil benim, Sidrem de sen,
Hastayım ben, Meryem’in İsâ da sen!
İnci saçmıştır deniz, oynat onu,
Gel bugün sor, hastadır, hoş tut onu!
Sen onunsun, deryâlar olmuş onun,
Vakt onun, aldırma sen, nöbet onun!
- Hem onun feryâdı olmuş âşikâr,
Gizlidir, Rabbim sen etme târumâr!
2005. Ney’e benzer, çift ağız var bizlerin,
Bir ağız, ondan dudak gizler bilin!
Bir ağız tekmiş görünmüş sizlere,
Saldı boşluk içre feryât, her yere.
Cân gözünden olsa kim vâkif ona,
Hem gelen feryâdı, neredendir yine?
Ney soluklar alsa, ondan gelmede,
Rûhun hay huy, onda hay huydan yine!
Ney onun ağzıyla yoldaş olmadan,
Tatlı ses, âlemde olsaymış neden?
2010. Kimle yattın? Hem nasıl kalktın hele?
Bir denizsin, hep köpürdün aşk ile!
“**Yâ ubîtu inde Rabbî**”³⁵¹ belledin,
Âteşin deryâyâ cân atmış idin!
Bir sedâ: “**Yâ nâru kuni bari’da!**”³⁵²
Ey uyulmuş zât, seni saklar o da!
Hak ziyâdır, dîn ve gönlün, Ey Hüsâm,
Hiç güneş balçıkla örtülmüş mü hem?
Şimdi bir bak, şurda bir balçık tozu,
Örtmek ister, var güneş, var gökyüzü!
2015. Dağların gönlünde lâ’l şâhit sana,
Bağ desen, gülmenle dolmuş baksana!
Nerde erlik mahremi Rüstem, hani?
Böyle yüz harman, deyişmem dâneni!
İsterim sırrında ben, âh etmeyi,
Ali benzer orda eyvâh, etmeyi!
Kin tutar kalpten senin kardeşlerin,
Dipte kalsın, koy Yûsuf, hoştur bilin!
Sarhoş oldum, ben nedir bilmem kuyu,
Düzde kursam bir çadır, tek doğruyu!

³⁵¹ “Ben geceyi Rabbimin yanında geçirdim.” Hadis.

³⁵² “Ey ateş, İbrahim’ e karşı serin ve selâmet ol.”
(Enbiya, 69)

³⁵⁰ “İnsan için ancak çalıştığı vardır.”

2020. Avca ver, artık âteşten bir meyi,
Sonra sarhoşluk nedir, gör gerçeği!
Söyle yoksul beklesin hep hazneyi,
Biz bu ân bir zevke daldık, pekiyi!
Ey fakir sen Hakk'a yönelen, bekleme,
Gark olan biz, sen de yardım isteme!
Bende, yol gösterme gelmez imkana,
Yok sakal, yok bende ben bilmek bana!
Kıl ki sığmaz, yokluğun elbet meye,
Orya sığsın nefis ve benlikler niye?
2025. Sun ki sâki, şüphecim alsın meyi,
Hem de atsın, her gurur, her benliği!
Hem, gurûrundan bıyıklar burmada,
Bir haset etsin, sakaldan yolmada.
Bilmisiz mevcût düzen, her hîleyi,
Mâtür artık, mât o, mâtlik gerçeği!
Hem görür pîr, yüz yılın doğmuş neyi,
Hem görür kıldan kıla, her gerçeği.
Aynalardan gördü bakmışken avâm,
Pîr de, hâm kerpiçte görmüş oldu tam!
2030. Top sakal, görmez evinden kâseyi,
Pîrse görmüş, nerde var, her bir şeyi!
Sen balıktan doğmasın, ummâna dön,
Çöp müsün, olmuş sakallar sende yön?
Çöp değilsin, kıskanır hep inciler,
Gönle deryâ, dalgalar hoştur meğer!
Gör ki deryâ birdi, yoktur ortağı,
İnci, mercân, dalganın olmuş bağı.
Ortak olmak üzre imkân yok ona,
Eş oluş kalmış uzak, pâk zâtına.
2035. Bir denizdir, yok ki çiftlik, ızdırâp,
Şaşa kim dersem neler, hiçtir hitâp!
Şaşa hem, körlerle yoldaşsak eğer,
Müşrikin sözler gelip, bulmuş değer.
Vahdetin, hep birliğin öz hâledir,
Şirke meydân, bunca çokluk gösterir.

Çift görenler misli olsun, dinle sen,
Yâ ağız yum, yâ başından sus hemen!
Yâ nöbetleş, bâzı sus, bâzan konuş!
Sen şaşkırtan, bir avuç çal, olsun iş!

2040. Şöyle görsen mahremin, cân sırrı ne,
Gül görürsen nâra at, bülbülcene!
Hfle dolmuş bir tulum görmüş isen,
Ört dudak, sırlar dolan küp ol ki sen!
Has suyun düşmânı soysuz, oynama,
Cahilin taş, küp kırar, tutmaz yama.
Câhilin zahmet nedir, gel sabr edin,
Hak'tan aldın bilgi, akl sen hoş geçin!
Ehliyetsiz üzre sabr, olmuş cilâ,
Nerde, sabrından gönül parlar hele!
2045. Nemrud'un âteş, cilâ İbrâhim'e,
Bir temizlik, verdi parlaklık yine!
Kavmidir dert, Nûh'a, sabrıymış cilâ,
Sabrı Nûh'un parlayıştır, rûhuna!

ŞEYH HASAN-I HARAKANÎ'NİN HİKÂYESİ

Gitti Talkan'dan adam, tâ Harkan'a,
Gâyedir varmak Hüseyin-i Harkan'a.
Aştı dağlar, çokça va'di geçti yâ,
Görmek ister Hakk'a hep yalvarmada!
Yolda çekmiş, onca zahmet, çok tasa,
Çoktu kıymet oysa ben, kestim kısa.

2050. Yol tükenmiş, onca zahmetler ile,
Sordu şeyhin hânevi, görsün hele.
Öğrenip çalmış kapu saygıyla hem,
Baş çıkarmış şeyhin avrat, işbu dem!
Der: "Keremkâr, söyle, maksadın nedir?"
"Şeyhi görmek isterim, şeyh nerededir?"
Kahkaha atmış kadın, der: "Bak şuna,
Ak sakalken, bak onun arzûsuna!
Yok mu yer, yurdun, düşersin derde sen,
Bir düşün, boş yol tutar oldun neden?"

2055. İstedin ahmak gelip görmek neden?
Yoksa, yurdundan usanç duydun mu sen?
Yoksa, şeytân, bir yular vurmuş sana,
Vesvesen olmuş senin yoldan yana.”
Öyle pis söz, söyleyip durmuştu hem,
Hepsinin hiç yok ki imkân, söylesem!

DERVÎŞİN “ŞEYH NEREDE? ONU
NEREDE BULURUM” DİYE SORMASI
VE ŞEYHİN KARISININ DA ÇİRKİNCE
CEVÂPLAR VERMESİ

Gözlerinden aktı yaşlar, der ki o;
“Hâs, şirin şâh nerde? Göster sen onu!”

2060. Der kadın: “Bomboş riyâkâr, bir adam,
Bir tuzak kur, hem kement atmakta tam!

Benzerin yüzler değirmenlik sakal,
Buldu azgınlıkla mutlak böyle hâl!
Görmeden dönsen hayırdır, baksana,
Hem de azdırmaz, dönersin yurduna!

Onda iş lâf, kâseler görsün yalar,
Hep davuldan ses, duyarlar âşikâr!
İşte bunlar benzeşir cuhûtlara,
Hep öküz bulmuş tapar, bak onlara!

2065. Hep hazır yer, gündüzün her sofrada,
Hep uyur, yoktur ibâdet ortada!

Terkeden halklardı, yüz olgun ilim,
Hîledir hâl, riyâkârlık bildiğim.

Nerde, Mûsa'nın soyundan gelseler,
Hep öküz tapmışta kanlar dökseler.

Hak'tan ürkmüş şer'i atmışlar geri,
Hem Ömer'ler nerde? Titretsin yer!

Pisse, bunlardan yayılmış iş olan
Böyle rûhsat buldu hep, kalles olan!

2070. Nerde Peygamber, o dostlar nerdeler?
Hep edep, tesbîh, namâzlar nerdeler?”

KADININ KÜFÜRLERİNE KARŞILIK
DERVÎŞİN KIZIP CEVÂP VERMESİ

Genç, yeter derken bağırmış, öyle ki,
“Gündüz olmuş, bekçilik neymiş peki?

Erlerin nûr tuttu şark, garp, her yeri,
Etti hayret, secde sarmış gökleri.

Koç denen burçtan doğar, Hakk'ın güneş,
Hep utançtan örtünür altın güneş.

Sendedir, İblîs'e benzer saçmalık,
Hem bu topraktan çevirmez, çok yazıkl!

2075. Ben bulut hiç olmadım, yel döndüre,
Toz çevirsin, şimdi burdan boş yere!

Hem odur nûrdan, keremler kiblesi,
Olmasın; kıblen olur küfrün sesi!

Hep hevâdan, der mubah sapkin o da,
Gelse Hak'tan, yükseliş var ortada!

Hiç hesapsız nûr, sunar nûr saçmayı,
Orda şeytân, aldı İslâm'dan payı.

Orda ermiş er olan, yüksekliğe,
Dört melekten ders ulaştırmış öncüye.

2080. Âdem üst, dönmüş melekler secdeye,
Post döner iç üze secde etmeye!

Allah'ın mum, üfleyen sen, kart kadın,
Hem yanarsın, baş yanar, kokmuş adın.

Hem nasıl it ağzı pisletsin deniz,
Üflesen sönmez güneş hiç dersiniz!

Sen görünmüş üzre hükm etmekte sin,
Zahirinden, batın aydındır, kesin!

Zâhir olmuşlar zuhûrun hükm ile,
Çok kusur, noksanla dolmuştur bile!

2085. Kim ki Hakk'ın mum için, “uf” der ise,
Sönmemiş mum, ağzı yanmış neylese!

Benzerin görmüş olur haffaş rüyâ,
Hiç yetim kalmaz güneşten burda yâ!

Rûhun ummândan çıkar çok dalgalar,
Nûh tûfânından gelir üstün çıkar!

- Hem, Kenan'ın gözde kıl bitmişti de,
Dağ demiş, neymiş gemi, terk etmede!
Bir yarımıcık dalgadır, vurmuştu da,
Yok Kenan, dağlar görünmez ortada!
2090. Nûr saçar ay, it gelir havlar durur,
Nerde itler, mehtabın ortak olur?
Ay ışıırken, yolcu, yollar almada,
Dönmemiş yoldan, köpek havlarsa da!
Cûz' ki, küllden yollanan, bir ok desen,
Bir kokan âcûze var, uymaz hemen.
Ârifân takvâya bir cân benzeri,
Marifetler eskinin mahsulleri!
Züht diyorsak, ekmenin gayret demek,
Marifet biçmek, hasatlar beklemek!
2095. Hem çalışmak, hem inânc ten benzeri,
Ekmenin rûh; marifet biçtikleri!
Doğruluklar, doğru şeylerleylese o,
Sır açan olmuş odur, sırlarda o.
Hem günün, hem yarının tek şâhı o,
Post ki lûtfun gönle kul, tezgâhı o!
Şeyh "Ene'l-Hak" söylemişken bir kere,
Hem boğaz sıkmakta dönmüş körlere.
Kulda varlık, Hak'ta yok olsun, işit!
Arta kalmış, hem ne vardır, bil de git!
2100. Varsa göz, bir aç da bak, sen âşikâr,
"Lâ" dedin, yoktan kalan, artık ne var?
Gök ve ay gördün, tükürdün, buysa az,
Âh kesilseymiş ağız, dil, hem boğaz!
Şüphesiz tükürük demen dönmüş geri,
Hiç ulaşmaz, kavramaz hem gökleri.
Tâ kıyâmet söylenir Ebû Leheb,
"Ellerin elbet kurur" derlerdi hep!
Var davul, var bayrağı, var mülk denen,
Sade ittir Hakka bir yer gösteren!
2105. Hem semâ, mehtâbının ben kul diyor,
Şark ve garp ondan ki ekme istiyor.
- Emridir "Levlâke," Yazmıştır kime,
Cümle muhtâç, rızkı ondan taksime!
Olmasaymış, yok olur toptan felek,
Nûrlu gezmekten kalır yurtsuz melek.
Olmasaymış, yok deniz heybetliler,
Yok balık, yok şâha lâyıkcı inciler.
Olmasaymış, nerden olsun yer denen,
Hazne yok, yok yasemen, yok istenen.
2110. Hem rızıklar, meyve bekler yağmuru,
Hasretinden, hep dudaklar kupkuru.
Sen uyan! Tersten düğüm var, belle git,
Gel de, yardım etmişe sen, yardım et!
Ey fakir, artık zekât ver zengine,
Hem ipek, altın fakirindir yine!
Sen beter oldun, şu makkûl rûha eş,
Nûh'a bir kâfir eş olmuş, işte iş!
Olmasaydın sen bu kutsal hâneden,
Parçalardım, yok olur suret denen!
2115. Kurtarırdım Nûh'a benzer şeyhi ben,
Eylenir dersen kısas, şandır hemen!
Ben zamânın, şâhının hâs hâneden,
Eylemezdim, bil ki küstâhlıkta ben.
Kalk! Duâ et! Hânenin sensin köpek,
Yoksa lâyıkcı neyse, ben yapmam gerek!"
-
- DERVİŞİN ŞEYHİN EVİNDEN DÖNMESİ
VE ŞEYHİ HALKA SORMASI, HALKIN DA
"ŞEYH ŞU ORMANA GİTTİ" DİYEREK
HABER VERMELERİ
-
- Sonra sormuş oldu dervîş, herkese,
Hem arar şeyh, nerde dermiş herkese.
Der ki bir fert: "Ülkenin tek kutbudur,
Hem odun kesmektedir, ormandadır!"
2120. Fikri keskin, zülfikâr, fikrin deniz,
Şeyh için olmuştu orman, onda iz!

Vesvese vermişti şeytân, dervîşe,
Böyle bir avrat nasıl girmiş işe?
Böyle bir şeyh, saklamış dirlik neden?
Hem de kalmış pis kadın, birlik neden?
Zıd nasıl, zıddıyla birlik olmada?
Halka imam nerde? Maymun nerde yâ?
Çekti âteş misli hem "lâ havle"ler,
İtirâz, kinler küfür olmuş gider.

2125. Ben kimim hem, attım el Hakk'ın işe,
Kalbe düşmüş bunca kin, çok endişe?
Sonra nefsinden dönüp saldırmada,
Bir körükten, gönle isler dolmada.
Yok gerek, elbette hiç Cebrâil'e,
Hem de, yapsın sohbeti, şeytân ile?
Yolkesen rehber için, olmaz delil,
Mümkün olmaz, hem Âzer, uysun Hafîl!

MÜRİDİN MURÂDINA ERMESİ,
DERVİŞİN ORMANA YAKIN BİR YERDE
ŞEYHLE BULUŞMASI

Böyle derken, şeyh de yaklaşmış ona,
Geldi şeyh, binmiş olup bir aslana,

2130. Kükremiş aslan odun çekmiş ona,
Kutlu şeyh gelmiş, oturmuş üstüne.
Bir yılan erkek ve oymuş kamçısı,
Kamilin gerçekte buymuş kamçısı.
Bil yakinen cümle şeylerden yana,
Binme mümkün, çünkü sarhoş aslana!
Bir görünmüş, bir görünmez olsa da,
Cân gözünden gizlilik yok ortada!
Onların altında, yüzbin aslanı,
Gör, odun çekmektedir, gaypdan tanı!
2135. İnsan olmaz kimseler görsün diye,
Hakkı tek tek sundu, göz alsın diye.
Şâh uzaktan gördü, o, gülmüş hemen;
Aldanıp, şeytân ne der hiç duyma sen!

Gönlünün nûrdan görürken, ol celîl,
Fikri neymiş bildi, nûrdur hoş delîl!
Dervîşin, bilmiş hünerment hâlini,
Söylemiş bir bir onun ahvâlini.
Sonra hâslıklar terennüm eyleyen,
Ağz açıp, söyler kadından söz hemen.

2140. Der: "Tahammül nefsin istekten değil,
Zân nefisten geldi, sen ordan çekil!
Çekmeseydim ben, kadından yük hele,
Yük çeker olmazdı gör, aslan bile!
Merkep oldum, ben meğer Hak emrine,
Sarhoşum, ağzım köpük dolmuş yine!
Buyruğundan yok yarım, hâmlık bize,
Halk kinar, nerden gelir olsun söze?
Hâmlığım, hem hâslığım, fermânla var,
Cânımız yüz üstü hep, Allah arar.
2145. Bizde tek, çiftlik heveslerden değil,
Hak zar atmış, cânımız emrinde bill!
Çektim ahmak nâzı, olsun yüz hele,
Renk ve ıtrın aşk nedir bilmem bile!
Dersidir öğrencinin, hem bunca nâz,
Bir düşün sen, zor nedir, harpten birâz!
Nerye yol? Yol yok ki ordan hiç yere,
Hak nûrundan göz kamaşmış yerlere!
Hem tasavvur, hem vehimlerden uzak,
Nûra nûrdur, nûra nûrdur, nûra bak!
2150. Huyca pis yoldaşla sen anlaş diye,
Alttan aldım, onla sen uzlaş diye!
"Hem anahtardır sabır dertler için, "
Sırta ermek istesen, derttir çekin!
Sen tahammül eylesen âdilere,
Nûrlanırsın, hem de sünnetler ile!
Hem Nebîler, âdilerden çektiler,
Çok yılan huy, böylelerden çektiler.
Yarlıgar olmuş, Hüdâ'nın maksadı,
Tâ ezelden, hep tecelliymiş adı.

2155. Zıddı olmazdan görünmez her ne var,
Zıddı yoktur, Hak görünmez âşikâr!

“BEN YERYÜZÜNDE BİR HALİFE
YARATAÇAĞIM” ÂYETİNİN HİKMETİ

Halifem der, yerde seçmiş ehlidil,
Şâhliğından, aynalar seçmişti bill!

Hem hudutsuz sâf oluş vermiş ona,
Zıddı zulmet, eyleyip koymuş yana.

Ak, siyâh çift bayrağı dikmiş öne,
Nûrlu Âdem, hem siyâh iblîs yine!

Ordular yapmış savaş hiç durmadan,
Hep gelip geçmiş meğer, çoklar inân!

2160. Devri Hâbil'dir, gelip çatmış yine,
Nûru pâkin zıddı Kâbil, görsene!

Hem adâlet, hem zulüm, bayrak denen,
Geldi Nemrut devridir, ermiş hemen.

Oldu İbrâhim'e zıd, düşmân ki o,
Kin ve düşmânlıkla, harb etmişti o!

Hem savaşmak olmamış hoş öyle yâ,
Çifti, âteşler ayırmış olmada.

Müşkil hallolmuşsa derken milletin,
Âteşin, âzab olur hâkem kesin!

2165. Devri geçmiş, böylecek bitmiş demek,
Gör Firavun, hem Kelim'in vakte dek!

Bunca yıllar, harp yaşanmış ortada,
Böyle işler, hep usançlar vermede.

Hâkem etmiş oldu Hak, deryâyı yâ,
Gel de gör, kim öncüdür pay almada!

Sürdü yıllar, geldi devri Mustafâ,
Hem Ebû Cehl çıktı, sultân-ı cefâ!

Hakk'a hizmetten, Semud'a bir sedâ,
Allah'ın emriyle, cânlar almada!

2170. Hızlı hizmetkâr tutup, Ad kavmine,
Hızla kalkmış, hızla esmiş, yel yine!

Bildi Kârun ismidir gör, yer denen,
Yumşacık yer, kinle yutmuş emr ilen!

Yumşacık yer, kahre düşmüş oldu say,
Kârun'un mâl, mülkle yutmak pek kolay!

Bir direk olmuş senin lokman tene,
Açlığın hançer için zırh, bilsene!

Kahrı Allah, koymuş olsa lokmana,
Dert, boğazdan sıkırsa, ölmek var sana.

2175. Hem soğuklardan korur esvâbına,
Zemheriden hûy verir Allah ona;

Buz olup birden bakın hâs cübbeniz,
Kar olur, hepten ziyânkâr bilseniz.

Sen ki çift kat olmadın, tek kat diye,
Sen ki gâfilsin âzabı zülleye.

Şehre, her köy üzre, gelmiş emri Hak,
Ev, divâr, âsiye artık, gölge yok!

Mâni olmazsın güneş, rahmetlere,
Koştı millet o güneş Peygambere!

2180. “Çoklar ölmüş ey ulu, senden amân;”
Bilmek istersen yazar tefsîr olan!

Etti asâdan yılan gör tez o el,
Kâfidir, dinler olursan bir mesel!

Sende göz var, anlayış yoktur ama,
Dondu kaynak, sâde bir etten yama!

Hem bu yüzden, fikri halk etmiş Hüdâ,
“Anlayıp bak!” emridir söylerdi yâ!

Döv denilmiş sen soğuk olsun demir.
Yoksa gel, Dâvud'un etrâf, dön denir.

2185. Ten ki ölmüş, haydi İsrâfil'e koş,
Kalp ki donmuş, var güneş, sen onla coş!

Sen, hayâli giysi giydin eynine,
Zân, sofistâîlerin yoldaş mı ne?

Onların yok akli, yoktur duygusu,
Duygu yok, vardan öteyken doğrusu.

Gel uyan! Söz çiğnemek devrindeyiz,
Söyler olsan, halka rüsvâlardanız!

Neydi iman? Kaynağından akma su,
Tende cân yok, "gitti" derler doğrusu!

2190. Ten bağından, cân çözen hikmet ile,
Saldı çimler üzre, hikmetler hele!

Hayvanî rûh, insanî rûh var sana,
Fark eden kim, âferin derler ona!

Böyle Hak fermâna, kim uymuş ise,
Gül diken eyler, diken gül etmede.

AZÂP RÜZGÂRI ESTİĞİ ZAMÂN
HÛD ALEYHİSSELÂM'IN ÜMMETİNİ
KURTARMA MUCİZESİ

Kaçtı mü'minler zarârdan bir yere,
Toplanır olmuştular bir yerlere.

Yeldi tûfân, lûtfu Hak olmuş gemi,
Çoktu tûfân, Allah'ın çokmuş gemi!

2195. Saltanattan bir gemi eyler Hüdâ,
Hırsla, düşman saflarından vurmada!

Saltanat maksat değil, halkın aman,
Kalkmasın mülkün metânet ortadan!

Hep döner durmaz, değirmen beygiri,
Bitsin isterken, dayak gitsin geri.

Çekti hep, bilmez fakat, hep dönmede,
Hem susamdan yağ çıkar bilmezdi del!

Kağrı çekmek, neylesen, bilmez öküz,
Hep dayak var, korkudan durmaz öküz!

2200. Öyle bir dert, korku vermiş, Hak ona,
Kalmamış güçlük yürür, işten yana!

Nefsinin emrindedir tüccar denen,
Gayret etmez ki cihân bulsun düzen!

Koştı herkes, derde merhem bulmaya,
Derken âlem yönlenir, doğrulmaya.

Hak, direk etmiş cihâna korkuyu,
Yön verir iş üzre, bir cân korkusu.

Hakki , dünyâ düzen bulsun demiş,
Korkuyu, islâha mimâr eylemiş!

2205. Korktular bunlar fenâ, çirkin ne var,
Kendisinden korkacak, bir fert mi var?

Hem demek var, herkesin hâkim biri,
Duygular bilmez, yakındır izleri.

Gizli bir yerlerde, duymak varsa da,
Ev duvarından da duymak, yoktu yâ!

Hakk'ı duymuş his bu dünyâdan değil,
Böyle his, bir başka histir, öyle bill!

Hayvânî his bulmalı kıymet desek,
Her öküz, merkep, Bâyezid eş demek!

2210. Rûha yoldaş eyleyen Hak tenleri,
Eylemiş Nûh'un Burak, gör işleri!

İstesin olmuş gemi tufanla eş,
İstesin, olmuş belâ insanla eş!

Ey fakir, her ân tûfânın bir demi,
Bazı derdin, bazı var zevkin gamı!

Hem vapur, hem sen, deniz görmez
isen,

Bari gel gör, cüzlerin titrer iken.

Korkunun aslı nedir, göz görmemiş,
Çok hayâl var, ferdi korkak eylemiş.

2215. Yumruk atmış, kör için sarhoş biri,
Sandı yermiş, merkebin teptikleri.

Hem o ân duymuştu ses, vermiş deve,
Körde yansır ayna, duymaktan nüve.

Sonra der: "Elbette taşır gelmede,
Çınlayan gök kubbeden, düşmüş mü ne?

Hem bu olmaz, hem o olmaz, yok öte,
Korku halk etmiş olan, göstermede.

Titreyiş, korkun gelir el kimseden,
Kimse korkmaz kendisinden, bil ki sen!

2220. Feylesofluk bir vehim der, korkuya,
Eğri anlar oldu onlar, dersi yâ!

Gerçeğin olmaz, vehim olmaz bile,
Gerçek olmazdan gönül dönmez bile!

- Doğrular yokken, yalan yok ortada,
Hep yalanlar, doğru varken çıkmada!
Doğrunun parlaklığı, görmüş yalan,
Doğru sansınlar deyip, dermiş yalan.
Doğru bekler, dinleyip durmuş yalan,
Şükre yönlen, Hakkı inkâr etme sen!
2225. Feylesofun aşkı neymiş, söylesem,
Hak geminden, ummânından söz desem!
Ben geminden söylesem, ders gönlüne,
Küllü dersem, cüz'e kaynaktır yine!
Ermiş insan, Nuh kadar kaptan, tanı,
Câhilin sohbetse, tûfândır hani!
Erkek aslan, ejdehâdan, korkma sen,
Eş ve dostundan sakın dur, sen hemen!
Bil, senin ömrün ederler târumâr,
Gaypta rızkın eksilir, gör âşikâr!
2230. San, susuz merkep hayâlden niyyeti,
Ten kabından, emdi fikrin şerbeti!
Hep fesâtlar, âb u hayvândan meğer,
Bulduğun şebnem nedir, emmektedir.
Dalda, nemler yoksa, oymuş bildiren,
Hem kurur dal, oynamazdır, bil ki sen!
Hem uzuvlar, tâze dallar benzeri,
Nerye döndürsen döner, her bir yeri!
Sen dilersen, bir sepet örmekte var,
İstesen, çember yaparsın âşikâr!
2235. Bir çekilsin özsular, olsun kuru,
Neylesen yitmiş, bükülmek unsuru!
“Gâm-küsâla”³⁵³ var diyor Kur'an, oku,
Sen kökünden seyredersin doğruyu!
Söz demek, ateşe benzer bu nişan,
Dön de yoksul ferdi anlat şimdi sen!
2240. Tilkinin, her aslanın düşmânıdır,
Yok ki bir şey, var onun tek namıdır!
Git onun gerçeikle, varlıktan öte,
“Bismi”nin sen ol elif yit, sözde de!
Bak Elif gizlendi artık “Bismi” de,
Onda hem var, yokluğuş, söylenmede!
Var ulanmak, harf düşerken, bir kere,
Yok olur artık, görünmez bizlere!
Öyle birleşmiş olur hem 'Be'yle 'Sin,'
Öyle birleşmek, “Elif” sevmez hemin!
2245. Böyle birlik istemez bir harf bile,
Bence, söz kesmek gelir lâzım hele!
Bir “Elif” yok oldu ammâ 'Sin'le 'Be',
Burda susmak vacip olmuş, öyle de!
Varlığından hem Elif geçmiş olur,
'Sin'le 'Be,' ondan, onu söyler durur.
“Atmadın sen, atmışız biz!” âyeti,
Dinleyip, elbet Resûlullah dedi.
Hiç ilâç içmezseniz, dermân yine,
İçseniz, yok olsa, hoştur derdine.
2250. Her deniz olsun boya, orman kalem,
Öyledir gör, Mesnevî bitmez ki hem!
Varsa toprak, varsa bir kerpiç dökten,
Mesnevî bitsin, tükensin, umma sen!
Kalmasın toprak ve kerpiç taşlaşır,
Mesnevî, tekrâr çoşup topraklaşır.
Kalmasın orman, tükensin dal, budak;
Hem denizden uç verir ormandı bak!
Hem bu yüzden, derde katlanmıştı yâ,
Der ki: “Deryâdan çıkar söz, uy ona!”

³⁵³ “Onlar (münafıklar) namaza üşenerek kalkarlar...”
(Zariyat, 51)

2255. Çık denizden, koy yüzün sen yerlere,
Hem oyundan söz güzeldir gençlere.

Hep oyun oynar çocuklar, bak buna,
Cân olur her dem, akilla âşinâ,

Hem oyun oynar çocuk, artar akıl,
Akla uymazken oyun, hâl böyle bil.

Hem oyun oynar mı hiç, dîvâneler,
Cüz'ü lâzım, külle yönlensin meğer!

KUBBE VE DEFİNE HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

İşte âciz, yoksulun en sâf hayâl,
Gel diyorken, bizde koymazmış mecâl!

2260. Duymuşum ben, sen meğer duymaz iken,
Vâkım artık onun esrâra ben!

Hazne ister sanma, gerçek hazne o,
Dost denen, mânâda dosttur, doğrusu!

Kendinin hem resme dönmüş secdede,
Önde bir ayna, dönüp seyretmede!

Aynadır sonsuzluğun, az gerçeği,
Görse yitmiş, kalmamış hiç bir şeyi!

Hem hayâl, hem kendi, fânî olmada,
Bilgi, bilmezlikte yokluk bulmada.

2265. Bizde mevcût bilgisizlikten öte,
Bilgi var "ben" söyleyip uç vermede.

"Âdem üzre secde et" ünler sesi;
Sen de Âdem olmadın mı böylesi?

Hem, melek gözlerdeki şaşlık yiten,
Lâcivert gök misli yansır, yer denen.

"Lâ ilâh.." derken kalan yalnız Hüdâ,
Bitti her şey, sâde tevhit ortada!

Dostlarından, doğru yol bulmuş, o yâr;
Çekme vaktiymiş kulaktan, âşikâr!

2270. "Çeşmeden akmış su gel ağzın yıka,
Gizledin söz, halka denmez mutlaka.

Söylesen, çıkmaz muhakkak meydâna,
Sen kalırsın, yüklenip suçtan yana.

Ben ki etrâfında, hep dönmekteyim,
Dinleyen ben, söyleyen elbet benim!

Yoksulun hem, haznesinden söylesen,
Onların dert, zahmetinden söyle sen!

Rahmetin kaynak sudur, olmuş herâm,
Öldüren bir zehr iğcerler, câmla tam!

2275. Hep etekler doldu toprak, çektiler,
Kaynağından kesmeye, yönlendiler.

Çeşmenin, kaynak desen, deryâ sunar,
Bir avuç kil atsanız, dolmak mı var?

Çeşme der: "Ben akmadım sizler için,
Asla akmam siz gelin, sizler için!"

Huyca milletler ki, ters hûylarıdır,
İçmemiş su yer gelip yutmaktadır.

Halkta huylar, hep nebîler zıddıdır,
Oysa yardım, şimdi şeytândan alır.

2280. Hak mühür vurmuş, görürsün görmeye,
Göz kaparsın, göz yumar oldun niye?

Göz yumup sen, gözlerin açtın neye?
Gördüğün hep, pis olan şeyler niye?

Lûtf edip doğmuş, inayetten güneş,
Hep ümitsizler olurken, lûtf eşi!

Başlatır, oynar oyun, rahmet diye,
Küfr yönelmiş, geldi artık tövbeye.

Halkta bahtsızlık görürken bak Hüdâ,
Rahmetinden çeşmeler yağdırmada.

2285. Her diken, sermâye olmuş goncaya,
Hem yılan, boynuzla süs almıştı yâ!

Sundu zulmetlerde bir gündüz, gece,
Yoksulun el, erdi görsen, çok güce.

Kum, Halîl'in elde un, Hakk'ın işi,
Dağ olur, Dâvud'un elbet yoldaşı.

Vahşi dağ zulmün buluttan ağz açar,
"Zîr" ve "bem"ler perdesinden çenk çalar,

Halka, nefretler duyan Dâvut, ki kal,
Dinle bizden, karşılıklar, bizden all

DEFİNE ARAYAN YOKSULUN ÇOK
ARAMALARDAN SONRA ÂCİZ KALIP
“EY GİZLİLERİ AÇIĞA ÇIKARAN, SEN
BU GİZLİ SIRRI MEYDÂNA ÇIKAR!”
DİYEREK ALLAH'A YALVARMASI

2290. Der ki dervîş: “Sen ki sırlardan bilen,
Hazne derken, harcamıştım ömrü ben!

Tezliğin sarf etti hırs şeytânı da,
Yok yavaşlık, tedbîrin imkânı da!

Sâde bir tek lokma sunmaz tencerem,
El siyâh, yanmış ağız olmuştu hem.

Bir düğüm var bilmedim hiç çözmeysi,
Bağlayan kim istemem, çözsek deyi.

Hak sözünden tefsîr et, sen Hak sözü,
Sen uyan! Dosdoğru neşret bak sözü!

2295. Bağlayan var, hem çözer oymuş düğüm!
Nükte, sır kim derse açmış bildiğim!

Böyle sözler, anlamak, gelmiş kolay,
Min ledün'den var mıdır, bilmiş kolay!

Der ki: “Ya Rab! Eylemiştim tövbe ben;
Sen kapattın bir kapı, aç şimdi sen!

Yok duâ etmekte bizden bir hüner,
Sakladım boş yalvarışlar, aldı yer!

Hem hünerler, ben ve hâs kalp neredeler?
Hepsi sensin, hepsi aksinmiş meğer!

2300. Ben ki rüyâlarda bir tedbîrleyim,
Suyla gark olmuş olan bir tekneyim.

Ben ki kalmak istesem, yoktur hüner,
Leşmişim, gövdemde, gövdem bîhaber!

Gör, o şâhlar şâhı, her gündüz gece,
“Ben miyim Rab?” çok “Evet!” var öylece.

Kim “Evet” der uykunun, sel silmede,
Sanki timsahlar yemiş, hep ölmeye.

Hem sabahlar, zulmetin kindan çeker,
Bir kılıç parlar elinden, her seher!

2305. Şark güneş, dürmüş olurken zulmeti,
Hem karanlık timsahı, kusmuş idi.

Biz Yûnus olduk, balıktan kurtulan,
Yurt olur bizler için rengin cihân!

Halk, Yûnus emsâli tesbîh ettiler,
Zulmetin içlerde meydan buldular.

Her seher vaktinde zulmet, çıktılar,
Hakk'a dönmüş, hepsi şöyle derdiler:

“Ey Hüdâ, rahmet dolar olmuş gecem,
Tatlı rahmet, hazne sunmuşsun ki hem.

2310. Üstü pul pul timsaha dönmüş gece,
Gözde nûrdur, tende kuvvet öylece.

Sen olur olsan ki, birlik bizlere,
Korkulandan, korku yoktur bir kere!

Sandı Mûsa bir alevdir, nûr iken,
Gece zenci sanmışız, o hûr iken!

Örtmesin ummânı çerçöpler bile,
Bir göz ister olmuşuz, senden hele!

Hem sihirbâzlar ki göz açmıştılar,
El, ayaksız, onlar el çırpmıştılar!

2315. Hep sebepler bağlamış göz, halkta bil,
Kim ki titrer, öylesi, ashâb değil!

Hem hakikat ehlidir ashâbı, gör,
Hak kapı açmış, sedir olmuştu yer!

Allah'ın elden, hak etsin, etmesin,
Hak azât etmiş ve kurtulmuş kesin!

Yokluğun âlemde, hak ettik neyi,
Hem de cân aldık ve bulduk bilgiyi?

Sensin ey ağyârı, hem yâr eyleyen,
Hem dikenler üzre sen, güller veren!

2320. Toprağım süz, tâzededen hem, şimdi sen,
Hiç olan şey, tâze şey olsun hemen!

Önceden elbet duâ emrin senin,
Nerde toprak, bir duâ etsin hemin!

Cümle duâlar senin emrin dedim,
Hikmetin çok, sen kabul et istedim!

- Hep kırılmış her gece, fehmin gemi,
Kalmamış korkum, ümît, ye'sin demi!
Rahmetin deryâya, Allah daldırır,
Bunca fenler gönderir, hem, doldurur!
2325. Bâzılar, bulmuş yücelmek nûrunu,
Bâzılar bulmuş hayâl, vehmin yönü!
Bende rey, tedbîr olur olsaydı hem,
Yaptığım her şey, benim hükmümdü tam.
Yatsam aklım, hiç de, gitmezmiş gece,
Tutsak olmuş kuş değildik öylece!
Cân, durak neymiş bileymiş uykuda,
İmtihânlı, imtihânsız olsa da!
Bağlayıp, çözmek elimden gelmeden,
Bende benlik, yükselir, bilmem neden?
2330. Gördüğüm şey, görmemiş sandım hele,
Hem duâdan kaldırıp zembîl bile!
Bir şeyim yok, bir elifken Ey Kerîm,
Bir mimim kalpten ki dar, gönlüm derim!
Hem "Elif, Mim," varlığın bir annedir,
Anne Mim, yoksul Elif, ondan fakir.
"Hem Elif yoksul demek" gaflet bize,
Mim de darlık, bir akıl, hikmet bize!
Mest olup gitsem döner oldum hiçe,
Dönse aklım kıvranış var öylece!
2335. Böyle hiçken, hiçe yükler yükleme,
Kıvrandırken, buydu sen devlet demel!
Bak düzeltmek üzre yok hiçbir şeyim,
Bense, yüzler dertlerin vehmindeyim.
Yok benim hiçbir şeyim lûtfet bana,
Çektiğim zahmet, n'olur rahm et bana!
Gözyaşımdır, batmışım çıplak ki ben,
Ben uzak kaldım, kapın var, görmeden!
Ağlamam gözsüz bırakmış, bak kula,
Ver ki yaşlar, çok yeşil bitmiş ola!
2340. Gözyaşım artık kurur oldukça sen,
Hem Nebî'nin, gözyaşından ver hemen!

- Onda devlet, bunca Lûtfun var sana,
Ağlayış isterdi senden, baksana.
Şimdi artık kap yalar bir kimseyim,
Gözyaşım, iplik olup, akmaz beyim!
Böyle bir göz, ağlayış meftûn iken,
Gözyaşım aksın, nehir olsun hemen!
Yüzler ırmaktan ki, üstün katresi,
İns ve cinni kurtaran yaş cümlesi!"
2345. Hem o Cennet bağı, yağmur istedi,
Pis çorak kil, üzre hiç, olmaz dedi!
Kardeşim, el çekme duândan yeter,
İsterim ben, reddi var olsun eğer!
Mâni olmuş olsa ekmeğe yaşlara,
El yu elbet, sen de ondan aç ara!
Eyle dikkât, sen de düzgünleş hele,
Gözyaşından yap ki ekmeğe, al ele!

HÂTİFİN HAZİNE ARAYAN
YOKSULA SESLENMESİ, HAZİNENİN
SIRRINI AÇIKLAMASI"

- Hep duâlardan gelir ilhâm ona,
Müşkülât keşf oldu, Hak'tan baksana!
2350. Bir gâip ses: "Yay için ok koy" dedi,
Var gücünce, çek deyip söylenmedi!
Hem de, var kuvvetle yay çek denmedi,
Koy bir ok, hem sen gelip atsan, dedi.
Pek lüzumsuz harcadın kuvvet ki sen,
Gösteriş yaptın, hüner göstermeden.
Sert o yay, artık bırak, azıcık yürü,
Fazla artık gitmesin, bulsun yeri.
Nerye düşmüş orya sen vur kazmayı,
Hazne var, gör, al o altından payı!
2355. Şâh damarlardan yakın, Allah sana,
Fikr okun attın, uzaklardan yana!
Sen ki, yaylardan çekip oklar atan,
Av yakın, sensin uzak düşmüş kalan!

- Kim uzak ok atsa, kalmıştır uzak,
Hazneden kalmış uzak, bir oydu bak!
Feylesof fikriyle ölmüş, öldü o,
Koy ki koşsun, hazne var, sırt döndü ol!
Koş desen, koşmuştu fazla bil ki sen,
Pek uzaklaşmıştı gönlün gâyeden!
2360. "Hak için harp eyleyin" söyler Hüdâ,
Ey kararsız, gel uzaklaş der mi yâ?
Bak Kenân bıkmış, inât etmiş Nûh'a,
Kurtuluş var, "işte dağ" derken daha;
Tırmanırdım der, o dönmüşken dağa,
Kurtuluştan düştü tam mahrûmluğa!
Her sabâh, dervîşti hep, oklar atan,
Hep uzaktır, hazne varken, bulmadan!
Kuvveten çok, yaylar almışken ele,
Fazla mahrûm olmalar, gelmiş dile!
2365. Eskilerden kalma söz var söylesek;
"Câhilin elbet cezâ lâıyk gerek!"
Ustasından ar duyar câhil olan,
Tâze bir dükkân açar olmuş o ân!
Sen izinsiz aç da gör dükkânını,
Koktu, akrep, hep yılandır her yanı!
Gel kapat dükkânı sen, bir dön hele,
Var yeşil, su, kırdı güller dön hele.
Bildi kibriden Kenân, dağlar gemi,
Kurtarır der dağ, fakat vermez demi.
2370. Hem utanmış oldu ok, yaydan o ân,
İstenen, koynunda beklerken hemen!
Bilgiler, çok anlayış, mantık denen,
Gulyabandır, bâzı olmuş yolkesen!
Ehl-i cennet, ahmak insanlar da var,
Feylesof, şerrinden ayrılmış yaşar!
Sen fazîletten soyundur kendini,
Öyle her ân, rahmetim bulsun seni!
Zıt fazîlet, hem niyâz, sıklıkla,
Anlayış kalsın, yönel ahmaklığa!
2375. Anlayış; hırslar, tamâhlardır tuzak,
Hâs olan şeytân, akıl ister mi bak?
Akı çok bir san'ata yetmiş dedi,
Akı az, san'at da Haktan belledi!
Annenin ellerde kalmıştır bebek,
Yavru, annen, el, ayak, olmuş demek!
-
- BİRİ MÜSLÜMÂN, BİRİ HİRİSTİYAN,
ÜÇÜNCÜSÜ DE YAHUDİ OLAN ÜÇ
YOLCU BİR KONAK YERİNDE YİYECEK
BULDULAR. HİRİSTİYAN VE YAHUDİ
TOKTULAR. "BUNU YARIN YİYELİM"
DEDİLER. MÜSLÜMÂN'SA ORUÇLUYDU.
ONLARLA BAŞA ÇIKAMAYACAĞINDAN
AÇ KALDI
-
- Var hikâyem, duy ki bizden ey oğul!
Sen hünerden çekme zahmet, bil usûl!
Bir Cühût, bir Müslümân, bir Nasrani,
Oldular birlikte hep yoldaş hani.
2380. Mü'min olmuş çifte sapkın arkadaş,
Bil; akıl, nefis, ehriâmna oldu eş!
Hem Merağlı, Reyli yoldaş oldular,
Bir içerler, hep berâber yerdiler.
Karga, baykuş, hem doğan, kalsın biraz,
Haps evinde, var temiz, var beynamâz.
Bir konak yer, şarklı, garplı, mâverî,
Hep oturmuş işkâl etmiş bir yeri.
Alçağından, yükseğinden çok adam,
Kar ve kış ânında birlik oldu tam.
2385. Yol açılın hep tükensin mâniler,
Ayrılık var, hepsi bir yönden gider.
Hem kafes kırmışsa aklın Padişâh,
Her kuş uçmuş bir taraf, buymuş izâh!
Bundan evvel, onda mevcut neş'eler,
Cinse dönmüş, yönlenip uçmuş gider!

- Hem kafesteyken olurmuş inleyen,
Kol açar, yok uçmanın imkân hemen!
Yol açılsın, oldular yel benzeri,
Tez bulurlar, hem anılmış yerleri!
2390. Çıktı fırsât, ağlatan, âh eyleten,
Yerdeler, uçmuş kavuşmuşlar hemen!
Cüz'lerin var, geldiler nerden tene?
Toplanıp gelmişti birden, görsene!
Bâzılar âteş ve bâzan kil ve su;
Arş ve ferşten gelme has, çirkin dolu!
Korkutur kar, bir saray bulmuştular,
İşte bunlar dönmeden ummuş yaşar!
Bunca kar var, dondu her yer; yok hayât!
Hak güneşten ayrılır, buz, mümkinât!
2395. Gösterir yüz, gör eğer kızgın güneş,
Dağ olur kum, hem de yumşak yünle eş!
Cân verirken, hem nasıl tenler erir,
Cânsız olmuşlarda aynen gösterir!
Vardı üç yoldaş, ki olmuşlar konuk,
Helvâ ikrâm eylemiş bir hükmü çok!
Gör, garipler üzre helvâ sunmada,
Tam "yakınlık" mutfağından sundu da!
Hak'tan ummuşken sevâplar hâsı o,
Öyle sunmuş oldu, bal helvâsı o!
2400. Var edep, bulmuş zeka şehrin eri,
Çok fakir besler bilin siz köyleri!
Var fakir, Allah ziyâfet çekmeyi
Verdi, köy halkı meğer, yapsın deyi!
Her gün onlar ihsân etsinler diye,
Bir misâfir verdi Allah, köylüye!
Hem konuklar tâzelenmiş her gece,
Hak'tan ayrı, ermemişler bir güce!
Çok da doygun çift olan, elbet o ân,
Hem oruç tutmaktadır, mü'min olan!
2405. Akşâm olmuş, hem de ermişken namâz,
Geldi helvâ Müslüman ister bîrâz!
Der o çift: "Bizler tokuz tâ ağza dek,
Dursun artık, hem yarın yenmek gerek!
Sabra yönlenmek gerek gelmiş gece,
Yenmesin, kalsın yarınlık öylece!"
Der ki mü'min: "Yarına Allah kerim,
Sabra yer yok, şimdi yensin isterim!"
"Tek yemek arzûn senin!" derler ona,
"Söz edersin sen de, hikmetten yana!"
2410. Der ki: "Dostlar burda biz üç kimseyiz,
Hem rızânız yoksa, taksîm eyleriz!
İsteyen yer, lokmalar cândır ona,
İsteyen saklar, yemez bekler sona!"
Der ki: "Olmaz hem de, pây etmek onu,
Pây eden bulmuş cehennem, en sonu!"
Der ki mü'min: "Burda pây hak üzredir,
Söylenen, hûydan, heveslerden gelir!
Sen ki Hakk'ınsın, O'nun sensin mâlî,
Elle paylaşırsan, budur şirkin yolu!"
2415. Soysuzun devrindeyiz, atsak öte,
Hem bu aslan, üst gelir birçok ite!"
Gâm yedirmek oldu maksat mü'mine,
Gâye mü'min, aç geçirsin, gün yine!
Oldu mağlûp, gösterir teslîm rızâ;
"Dostlarım, ben râziyim" derken size!
Hem, yatıp kalmıştılar onlar gece,
Hep uyanmış süslenirler öylece.
Yüz, ağız yur oldular onlar hele,
Uğraşırken, âdet olmuş zikr ile.
2420. Hakk'a yönlenmiş olurken cümlesi,
İhsan ister başlayan virdin sesi.
Hakk'a dönmüş oldu yüz, mü'mîn, cühût,
Îsevî, herkes eder Hak'tan umut!
Bil ki toprak, dağ ve taş elbette su,
Hakk'a eylermiş duâ, gizliydi bu!

- Sözde son yok, işte dönmüş üç adam,
Bitti duâ, dostça yüz dönmüş o dem!
İçlerinden söyleyip durmuş biri,
"Kim ne görmüş söylesinler düşleri!
2425. Her kimin rüyâ güzel helvâ yesin,
Üstün olmuş her payı alsın kesin!"
Aklı üstün kim, o yer olsun meğer,
Hepsi, yer olmuş kadar bulmuş değer!
Onda nûr dolmuşsa cân, üstün demek,
Sonda kalmışlarda dert tâmirde tek!"
Aklı üstün, buldu bir sonsuz hayat,
Hem de mânâdan alır ölmez sıfat!
Sonra söylerdir cühût görmüş gece,
Rûhu, nerden nerye hem, gezmış gece!
2430. Der ki: "Mûsa çıktı birden ortaya,"
Yağlı kuyruk gördü mınav, öyle yâ!
"Ben ve Mûsa yönlenir olduk Tur'a,
Hiç görünmezdik bölenmiş nûrlara!
Hem güneş kaybetti her üç gölgeyi,
Açtı nûrdan bir kapı, gör gerçeği.
Nûr içinden çıktı bir nûr ortaya,
Tezce yükselmişti hem, gerçek bu yâ!
Hem Mûsa, hem ben ve artık Tur bile,
Kaybolup gittik çıkan hâs, nûr ile!
2435. Sonra gördüm, nûru üfler oldu Hak,
Sonra dağ olmuştu tam üç parça bak!
Hak sıfat heybetle çıkmış meydana,
Ayrılıp her parça gitmiş bir yana!
Düştü deryâ üzre ordan bir teki,
Tatlılaşmış oldu deryâ, bal ne ki?
Düştü, bir tek parça, geçmişken yere,
Derde derman, çeşmeler dolmuş dere!
Tertemiz vahyin o feyzden hep sular,
Hasta kullar üzre hâsıklar sunar.
2440. Kâbe'nin mevkie düşmüş bir teki,
Hem, Arafat dağı olmuş ordaki!
Sonra sestem kendime, dündüm yâ ben,
Tur'u gördüm aynı, yok eksik denen!
Buz mu, Mûsa'nın ayakaltında ve
Durmaz ergir, yok çukur, yoktur tepe?
Heybetinden yerle bir olmuştu Tur,
Hem etekler, hem de, dağ olmuştu bir!
Sonra tekrâr ben uyandım, bak yine,
Tur ve Mûsa, döndü gerçek hâline.
2445. Hem de Tur'un etrâfında çöl olan,
Halkla dolmuş, hepsi bir Mûsa'ydı san!
Sanki Mûsa, hep asâ almış ele,
Hep etek çemrer Tur'a düşmüş yola.
Hepsi el kaldırdı, söyler "Ey Hüdâ!
Gel görün Ey Rabbena!" eyler duâ!
Dalgın olmaktan dönüp tekrâr yine,
Döndü onlar türlü sûret hâline.
Hepsi Allah âşığı Peygamberân,
Anlatılmış oldu, hep birler o ân!
2450. Sonra, ben gördüm melekler pek yüce,
Kardılar hep, kardan elbet güçlüce!
Yardım ister, başka türden çok melek,
Onların varlık desen âteşti tek!"
Böyle sözler söyleyip durmuş cühût,
Burda cühût var ki kurtulmak, umut!
Varsa kâfir, eğri bakmak yok inân,
Olmuş olsun yâ ölürken Müslümân!
Hem ne bildin, ömrünün buymuş sonu,
Yüz dönersin, terk edersin sen onu!"
2455. Bir güzel rüya gören yer helvayı:
"Üstünün tam helva olmuştur payı!
Çıkmışım birden de dördüncü göğe,
Âlemin nûr, hem güneşlen birliğe!
Gökte gördüm, çok şaşılmış şey ki ben,
Yok ki benzer, hem cihân varlık ilen!

Bir oğul, gökçek muhakkak bir kere,
Göklerin fen, üstün olmuş yerlere!"

ÖKÜZ, KOÇ, DEVE YOLDA
BİR DESTE OT BULDULAR. HEPSİ DE
"BEN YIYECEĞİM" DEDI

Bir öküz, koç, hem de yoldaş bir deve,
Bir bağ ot bulmuştlar, önlerde de.

2460. Der ki koç: "Pay eylesek doymaz kişi,
Çâre olmaz böyle pay etmek işi!

Kim uzun bir ömre sahip olsa hem,
Böyle ot ancak onun lâyük demem!

İhtiyârlar üzre hürmet eylemek,
Mustafâ'dan kalma bir sünnet demek!

Pislerin hükmünde kalmış bir zaman,
Şimdi sen gel, öncü ol, derler o ân!

Kaynamış olsun yemek, derler buyur,
Yâ çürük bir köprü, derler geç n'olur!

2465. Gayeden pis olmasın, âdî meğer,
Yaşlı rehber olsa, hiç vermez değer!

Onların hayrında var şer, iltimâs,
Hem fenâlıklar nedir, gel et kıyâs!

MİSÂL

Padişâh yönlendi bir kez camiye,
Halkı asker başlamışlar dövmeye.

Onca baş yarmış, el atmış gömleğe,
Padişâh yoldan rahat geçsin diye!

Orda bir yoksul, yemiş on kat dayak,
Suçta yok, konmuş yasaklar orda bak!

2470. Kanlar akmış, hem o dönmüş şâhına;
"Zulm açık gör, gizlisin sordun bana!

Hayrınız gerçekte, câmiyse kesin!
Söyle şerrin neydi, ey azgın senin?

Yoktur âdîden selâm, hiç yaşlıya,
Uğrar elbet derde, onlardan bu yâl!

Kurt musallat olsa bir kez ermişe,
Bed olandan hoş gelir, uygun işe!

Merhâmet bilmezdi kurtlar doğrusu;
Oysa aslâ, hîleler bilmez ki bu!

2475. Akli olmuş olsa, hiç tutmaz tuzak,
Gör ki insan hîlekârdır, şimdi bak!

Bir öküz, bir koç, deve yoldaştılar,
Yerde tek bir deste ot bulmuştlar.

Söylesin bizler, ömür başlar nede,
Yaşlı kimdir anlarınız, hak etmede.

"İsmâil vaktinde mevcût ben," dedi,
"Kurbân olmuş koç atamdır" söyledi!

"Mevcûdum Âdem'le ben!" söyler öküz,
"Ben küçüktüm çift sürerken" der öküz!

2480. Âdem olmuş insanın elbet ata,
Çift sürerken yoldaşıydım orda da!

Böyle söz koç, hem öküz, söyler deve,
Duydu şaşkın, ot alırken öyle de;

Söylemezden bir şeyi yutmuş otu,
Kaldırıp yüksekte yutmuşmuş otu!

Hiç gerek yok doğduğum tarih ile,
Bunca bir ten, bunca boy varken hele!

Bildi herkes, olmadım sizden küçük,
Ey oğul, elbet cânımsın ben büyük!

2485. Her fikir sâhibi bilmiş, ben hemen,
Üstünüm, hâlimle sizden çünkü ben.

Bildi herkes: "Üstü gökler yerlere,
Gepgeniştir hem de bak, yüzler kere!

Hem de gökler, pek acâyip, gepgeniş,
Nerde yerden, dip köşe, varım demiş!"

MÜSLÜMÂNIN ARKADAŞLARI OLAN
YAHUDİ VE HİRİSTİYAN'A RÜYÂSINI
ANLATMASI VE ONLARIN ÜZÜLMELERİ"

Der ki mü'min: "Ey benim yoldaşlarım,
Çıktı birden Mustafâ, hâs Sultân'ım!"

- Der ki: "Gitmiş Tur'a onlardan biri,
Hak Kelfîm yoldaştı, hep aşk işleri!
2490. Aldı İsâ, oydu hem sâhipkırân,
Göktedir, dördüncü kat, artık mekân!
Kalk, uyan! Sen ey zarâr görmüş adam,
Yahni, helvâ, hep senin olsun taam.
Hem hünerliymiş ki onlar, koştular,
Saltanat mektubu almış, çoştular.
Çünkü onlar lûtfu, ihsân buldular,
Hep meleklerden ki yoldaş oldular.
Kalk, uyan en arda kalmış, sâf ve bön,
Sıçra, sen kalk, helvâ varken orya dön!"
2495. Duydular onlar sözü derler, "harîs,"
"Yoksa helvâ yendi" derler, "ey habîs!"
"Söylemiş artık, uyulmuş Padişâh,
Ben kimim? Uymazsam elbet pek günâh!
Sen ki Mûsa emre, uymuş kimsesin,
Emrinin dışlarda kalmazsın kesin!
Sen Mesîh'in emre, uymuş bir adam,
Hayr ve şerden, karşı çıkman var mı hem?
Hep nebîler, övdüler hep Ahmed'i,
Sarhoşum, helvâ yenilsin istedi!"
2500. Söyleşirler: "Haklısın vallahi sen;
Bizden üstün rüyâyı gördün hemen!
Neş'eli zât, hep ayık uykun kesin!
Sen, rüyâ dersek, ayık görmektesin!
Geç, fazîlet, sen yiğitlikten öte,
İş güzel hûy, yönelirsen hizmete!"
Burya gelmekten murât buymuş düşün:
"Mâ halektül inse illâ ya'büdün!"³⁵⁴
Sâmirî yapsın hüner, artırdı ne?
Hem hüner, etmişti gör merdût yine!

³⁵⁴ "Ben insanları ve cinleri ancak bana ibadet etsinler diye yarattım." (Zariyat, 51/56)

2505. Neydi Karûn'a eren kimyâ ile?
Tuttu yer, çekmiş dibe, yutmuş hele!
Bûl-Hakem bulmuş neler, yapmış hüner?
Küfre karşı, tek cehennem oldu yer!
Tek hüner görmektî âteş önceden,
Hem duman görmek, delîldir denmeden!
Hem delîl kokmuş senin, bak ey adam,
Hem de pek pistir, hekimin hîle tam!
Başka artık, hoş delîlin yoksa bak,
Pis ye, yönlen, var helâlâr dur da bak!
2510. Hem delîlin oldu sandın bir çubuk,
Varsa asân, körlüğün var, ey uçuk!
Gürleyiş hem, "kap ve tut" lar görmeden,
Sen diyorsun say onu mazûr hemen!

TİRMİZ PADİŞÂHI SEYYİD'İN;
"KİM FİLÂN İŞİ GÖRMEK ÜZERE
SEMERKAN'DA ÜÇ VEYA BEŞ GÜNDE
GİDEBİLİRSE ONA ELBİSE, AT, KÖLE
VE CÂRİYELER VE ŞU KADAR ALTIN
VERECEĞİM" DİYEREK TELLÂLLAR
ÇAĞIRTMASI. KÖYDE BULUNAN
DELKAK'IN BUNU DUYMASI VE
PADİŞÂHIN HUZÛRUNA GELEK
"PADİŞÂHIM BANA GÜVENME, BUNU
BEN YAPAMAM" DEMESİ

Şâhtı seyyid, Tirmiz'in şâhı yine,
Dalkak'ı soytarı seçmiş kendine!
Bir işim düşmüş, Semerkant şehrine,
Bir adam gitsin denilmiştir yine.
Kim gider, gitsin ve dönsün beş güne,
Artar eksilmez ki ihsanım yine!

2515. Köyde Delkak duydu, tez binmiş ata,
Sürdü Tîrmiz üzre at, vurmuş ata!
Hızlı sürmüş at desen, olmuş sakat,
Bindi at, hızdan da çatlar oldu at!

- Toz ve topraklarla varmış Tirmîz'e,
Şâhla gelmek istiyorken yüz yüze;
Gelmek ister, fıslar herkes yine,
Şâh da düşmüş, onların pis vehmine!
Hem avamlar, hem havaslar ürktüler,
Çıktı nerden karmaşıkken fitneler.
2520. Zorlu bir düşmân mı kast etmiş bize?
Yoksa bir dert, yönlenip ermiş bize?
N'oldu Delkak fırlayıp düşmüş yola,
Kaç Arap at çatlatır olmuş ola?
Toplanır halk, hep varıp şâh köşküne,
Hem neden gelmiş denir Delkak yine?
Tezliğin hükmüyle başlar bir savaş,
Sardı Tirmîz halkını bitmez telâş!
Bâzi diz dövmekte, bâzan âh eden,
Hem nedir bunlar deyip eyvah eden!
2525. Bâzılar korkup, felâket yazmada,
Bâzılar binbir hayâller kurmada!
Hepsi fikretmiş, yapar olmuş kıyâs,
Nerde âteş aldı, sırtımdan palas?
Huzra girmek istiyormuş mutlaka,
Öptü yer, şâh der ki: "Neymiş Delkak'a?"
Ekşiyüz Delkak'a kim sormuş soru,
Ağzı, parmak, gösterir, sus derdi ol!
Hem bu yüzden vehmi halkın artmada,
Şaşkın insan, halkta dert artırmada!
2530. İzni vermiş oldu artık şâh ona,
"Ver izin şâhim nefesler almama!
Ver ki fırsât, aklımız gelsin başa,
Düşmüşüm elbet acâyip bir işe!"
Geçti bir ân, şâh düşer vehm etmeye,
Yandı gırtlak, tat ki başlar gitmeye!
Delkak'ı hem, böyle bir kez görmemiş,
Çünkü Delkak onca, hâs bir dost imiş!
Şâha lâtif nükte söyler her zamân,
Şâha bitmez neş'e dostluklar veren!
2535. Şâhı güldürmekte üstad, bilmeli,
Karnı tutmaktaydı, şâhin çift eli!
Gövde hep terler dolarmış bir kere,
Gülmeden şâh hep düşermiş yerlere!
Renk sararmış, hem de, yüz dersene asık,
Ağzda parmak, şâh da der sen sus, yazıkl!
Hem felâket neydi, şâh vehm etmede,
Bir hayâlden, bir hayâldir gitmede!
Çünkü Harzem Şâh ki, zâlim, gussalı,
Onca kan dökmüş, düşünmüş bilmeli!
2540. Hîleden öldürdü şâhlar, nerde var,
Hîle, kuvvet harcaıyp durmuşular.
Şâhı Tirmîz böyle hep vehm etmede,
Delkak'ın hâlden, vehim bekletmede!
Der ki: "Tezcek söyle sen, hâlin nedir?
Bunca mahvolmak neden gelmektedir?"
"Köyde duydum ben ki, artık Padişâh,
Her yolun üstünde tellâl koydu şâh!
Kim Semerkand'a gider, üç günde ya,
Aldı benden hazneler çok öyle ya!
2545. Böyle duydum, durmayıp koştum ki hem,
Böyle kudret bende yoktur, söylesem!
Hem çeviklik bende yok, bilsin dedim,
Hem şâhim sen, umma benden istedim."
"Lânet olsun, yaptığınan," şâh dedi,
Şehre saldın korkular, halk titredi!
İşte ey hâm, yaptığınan bir düşün,
Yandı ot, hem cümle otlaklar bütün!
Hem davul, bayraklaşan hâmlar bile,
Yokluğun yurttan, haberler vermede.
2550. Hepsi şeyhlik nârası atmaktadır;
Kendi kendin, Bâyezid satmaktadır!
Kendi dervîş, şeyh diyorken kendine,
Şeyh olup kurmuş meğer, meclis yine!
Tam güveylik evde varken, kavga, şer,
Hem kızın ev, hadisattan bihaber!

- Burda iş düzgünleşip olmuş yarı,
Yapmışız elbet gerekmiş şartları!
Hem bezer, hem süsler olduk evleri,
Pür hevesten sarhoşuz, gör bizleri.
2555. Bir haber gelmiş mi ordan? Yok, hayır!
Kuş uçar olmuş mu damdan? Bak, hayır!
Sık sık almış elçilikten bir haber,
Var mı? yoktur istenenden bir haber!
“Yoktur ammâ, yârimiz bilmektedir,
Hem de, kalpten kalbe yol gitmektedir!”
Hem o yârdan, hep ümît etmekte sen,
Hem cevâpsızdır neden, mektup denen?
Gizli, âyân vardı gerçek yüz nişân,
Yetti artık! Perde kalsın açma sen!
2560. Dön de gel, Delkak'ı sen anlat hemen,
Kendi va'zından fodul, hem dert çeken!
Baş vezîr der: “Doğrunun sensin güven,
Bir sözüm var, lûtfedip gel, dinle sen!
Delkak olmuş, iş için köyden gelen,
Oldu pişmân, fikri gizlerdir hemen.
Suyla, yağdan bahsedip gizler sözü,
Maskaraymış, kurtuluş olmuş izi!
Kin bu derken, gizliyor elbet kılıç,
Hem ona işkence etmektir sonuç.
2565. Hiç kırılmaz olsa gör fıstık, ceviz,
Olmaz elbet, iç ve yağdan aslâ iz!
Siz kulak hiç vermeyin, hep saçma söz,
Titreyiş, hem reнге bir kez at ki göz!
Der “**Bi-sîmâhum**”³⁵⁵ görünmüş içleri,
Çünkü yüz, iç sırrı söylermiş seril!
Gördüğün şey, duyduğun tam zıddıdır,
Çünkü insan, şerle yoğrulmuş durur!”
Burda Delkak ağlayıp inler iken,
Ey vezîr, zûlmeyleyip kan dökme sen!
2570. Ey emir, insan vehim, şüpheyledir,
İçte mevcût zan da kul vehmiyledir!
Ey vezîr, bilsen ki zân olmuş günâh,
Hem bu yoksul üzre olsun yok izâh!
Padişâh suç bulmamış incinmişe,
Suç bulur olmaz ki hiç güldürmüşel!”
Hem vezîr şâh üzre te'sîr eyledi,
Hem de tezvîr, hîle bilmek istedi.
Der ki: “Zindân var atın Delkak'ı siz,
Aldatır yaltaklanır hep bilseniz!
2575. Bir davuldur karnı hep sizler vurun,
Hem ne var, söyler durur sizler duyun!
Boş mu iç, gergin davul, ıslak ise,
Hem ne var îzâh eder sinmiş sese!
Siz dövün, sırdan ne var hep söyleyin,
Söylesin kalpler karar bulsun kesin.
Doğru sözler hep râhatlık vermede,
Hiç yatışmaz bir yalan söz, gönül del
Çöp yalan söz, uğraşır dil atmaya,
Çıkmadan ağzın rahatlık yoktu yâ!
2580. Ağza çöp girsin, yalanmış dil olan,
Çıkmasın, artık râhat yok hiçbir ân!
Yelle bir çöp girmiş olsun bir göze,
Yaşlanır göz, örtüp açmak var bize.
Durmaktan ezmek gerek artık çöpü,
Girmeden göz, ağza gelmezden tipil!
Der ki Delkak şâha: “Şâhım ol yavaşı,
Hilm u rahmet, olmasın hiç hurdahaşı!
Hem cezâ vermekte tezlikler neden?
Eldeyim, elbette hiç uçmam ki ben!
2585. İvme yoktur, Hak için olsun cezâ,
Tezlik etmiş olsanız, olmaz revâ!
Kimse hışmından cezâ tez verdi mi?
Nefsi tatmindir o, ferdin görkemi!
Hak rızâ ister de kalmaz öfkesi,
Korku başlar, zevkinin çıkmaz sesi!

³⁵⁵ “Onlar yüzlerinden tanınırlar...” (Rahman, 41)

- Bir yalan iştah, yemek der, saldırır,
Tat biter zânıyla, gerçək dert budur!
İştahın varken ağır yensin yemek,
Çünkü sindirmek, büyük faydaydı tek!
2590. Sen, belâlar def'e yönlenmektesin,
Sen, delik gördükçe hep örtmektesin.
Bir felâket gelmesin dersin fakat,
Hem kazânın çok gedik var, katbekat!
Hem belâ def'inde, yer tutmaz sitem,
Çâre elbet oldu af, ihsân, kerem!"
Der: "Tasadduk çok belâ def etmede,
Derdı gel sen, az verip def ' eyle de!
Hiç tasadduk, yoksulu yakmak değil,
Hilmi ilk baştan da kör etmek değil!"
2595. Söylemiş şâh: "Hayrı yap uygun yere,
Hayrı yapmak doğrudur, hem bir kere!
Rûh deyip, şâh sürseniz satrançta siz,
Şâh deyip, at sürme olmaz bilgisiz!
Var şerîat içre ihsân, hem cezâ;
Şâh durur köşkünde, at ahrında yâ!
Adl nedir? Koymak onu, lâıyk yere!
Zulm nedir? Koymak lâıyksız yerlere!
Bâtıl olmaz, Hak yaratmış her neyi,
Öfke, hilm, öğt, hîle, izler gerçeği!"
2600. Mutlaka hayy olmamıştır hiçbiri,
Hem de yok mutlak ki, hiç şerrin yeri!
Var muhakkak her şeyin bir faydâsı,
İşte ilmin böyle vâcib olması!
Bir cezâ vermek gerektir yoksula,
Çok sevâptır, helvâ, ekmekten kula!
Yense helvâ, çok vakitsiz safradır,
Bir tokat bâzan, belâdan geçmedir!
Vakti gelmişken, tokat vur yoksula,
Boynu kurtulsun kılıçtan, hayr ola!
2605. Dövme, elbet pisse hûy dövme demek,
Bir kilim dövme, tozu dövme demek!
- Varsa meclis, bil ki sen, zindân da var,
Meclis ihlâsıyla, hâm, zindandalar!
Hem deşilmek istemiştir bir çıban,
Deşmeden dermân koyarsan, sert o ân!
Alttan et yer, hem uzaktır faydâdan,
Fayda azdır, var iken pek çok ziyân!
Der ki Delkak: Geç demem artık beni!
Sen araştıır, etrâfindan sor bunu!
2610. Örtme, mutlak bellidir sabrın yolu,
Hem de, birkaç gün düşün sen ey ulu!
Bir düşünsen, sen verirsin hâs karâr,
Sonra, benden hem kulak çekmekte var!
"Yok sürünmek" söylenir olmuş neden?
Doğru gezmek üzere denmiştir hemen!
Dostlarından eyle artık meşveret,
Hem de, sünnetler gelip alsın nöbet!
Meşveret etmek ki hem şundan birâz;
Meşveretten yok yanılmak, varsa az!
2615. Var akıllar benzemiş kandîllere,
Yirmi kandil den de aydın, bir kere!
Birleşir oldukça aklen, böyleler,
Belki göklerden de bir kandil düşer!
Hak ki, gayretten yaparken perdeyi,
Âdi, yüksek âlemi karmış iyi!
Söylemiş: "Sen durmayıp dünyâyı gez!"
Rızkı bulmak, bahtı bulmak üzere tez!
Topluluktan, sen Nebî'den akı al,
İste onlardan akıl, düş işte yol!
2620. Kaldı mîrâs cümle peygamberden o,
Gaybı önden, arkadan, görmekten o!
Bir gören göz, sen ara gözlerde hem,
Mümkün olmaz, burda îzâh eylemem!
Azmi çok, etmiş yasak der, Hak Nebî:
"Dağda yok halvet meğer, rûhbân gibi."
Kaldırır, onlar tanışsınlar diye,
Bakma, baht, iksîr odur bâkîliğe!

Hâsların, içlerde vardır en hası,
Çekti yanlış üstte, bir not arması!

2625. Gör, duâsıymış icâbet eylenen,
Öyle duâ etmemiş ins, cin denen!
Tartışanlar, tatlı, ekşi olsa da,
Hakk'a karşı, bir delîl yok ortada!
Şimdi, bir bak ki, yücelttik biz onu,
Özrümün, yoktur deliller, bil bunu!
Kibleler, Hak gösterir olmuş iken,
Çok abestir, nerde kiblem der isen!
Gel uyan! Artık araştırmam yeter!
İstenen yer, hem konak, buymuş meğer!

2630. Bir defâ döndün mü gerçek kibleden!
Bâtılın huzrunda oldun suhre sen!
Hamdi etmezsen, veren Allah'a sen,
Kible bulmak hissi yitmiş gör hemen!
Sen o ambardan, alaydım şey desen,
Yoldaşından ayrı aslâ gitme sen!
Yardım etmiş ten de, ayrıldım de sen,
Bir fenânın derde düştün hem de sen!

FARENİN KURBAĞAYLA ARKADAŞ
OLMASI AYAKLARINI UZUN BİR İPLE
BAĞLAMALARI, KARGANIN FAREYİ
YAKALARAK UÇMASI

Bir tesadüf fare hem bir kurbağa,
Gölde yüzmüşken girer yoldaşığa.

2635. Hem bu çift, tesbît edip birlik bir ân,
Her sabâh onlardı, bir yandan çıkan!
Oynayıp birlikte gönlün tavlayı,
Gönlü, vesvastan uzak bil tutmayı!
Çift günül bundan ferâhlık bulmada,
Gâh o söyler, gâh o dinler olmadı.
Bâzı dilden, bâzı dilsiz söylenen,
"Topluluk rahmetti" te'vîl etmeden!

Birlik olmaktan sevinç duymaktalar,
Beş yılın gerçek nedir, anmaktalar!

2640. Söz uzar olsun nişândır dostluğa,
Susma, ülfetsiz kalan bir yokluğa!
Bir güzel görsün gönül, asmaz surat,
Gül gören bülbül, şakır, oymuş murât!
Hızr'a dostluktan meğer pişmiş balık,
Sıçramış deryâyâya, olmuştur ayık!
Bir kavuşmuş olsa yâr, bir yârına,
Yüzbinin sır levhi, malumdur ona!
Dostunundur alnı, Levhi Mahfuz'u,
Çifte âlem sırrı görmüştür yüzü!
2645. Gelse dost olmuşa rehber, bir defâ,
"Âshâbım yıldız" demiştir Mustafâ!
Çölde, hem deryâda yalnız rehberin,
Gösterir yol, göz ki yıldız gözlesin!
Gönlü eş tut, bak onun sen yüzle hem,
Söyleyip beyhûde sözler etme hem!
Tozla yıldız hiç görünmez olsa da,
Göz ki, sürçen dilden üstün, öyle yâ!
Vahyi almış kimse söyler olsa söz,
Toz koparmaz, kalmaz artık orda toz!

2650. Aldı Âdem sevgi, vahyin sırları,
"Allemel Esmâ"³⁵⁶da çözmüş onları!
Her nasıl girmişse, kalpten akmada,
Hep ne der, Âdem de söyler olmadı!
Gördü ilhâmırlarla ismin hâlini,
Söyleyip durmuş bütün ahvâlini!
Neyle lâıyk olsa vermiş öyle ad,
Korksa kim, aslan demek olmaz murât!
Nûh ederken va'zı, çok yüzler sene,
Doğruluklar üzre feyz saçmış yine!

³⁵⁶ "Allah Âdem'e bütün isimleri öğretti..."
(Bakara, 31)

2655. Hem gönüller yâkutuyken lâ'l dudak,
Hiç kitâp, kalbin gıdâ, bilmezdi bak!

Va'zı hiç öğrenmiyor şerhlerden o,
Söz keşf kaynak ve rûhun şerhi bu!

Varsa bir mey, hem içilsin bir kere,
Söz, su kaynar dil verir dilsizlere.

Bir çocuk içsin, güzel söz söyler,
San Mesîh'tir, bir büyük hikmetledir!

Meyden içmiş dağ, ki olmuş tatlı dil,
Yüz gazel, Dâvut'ta öğretmişti bill!

2660. Cümle kuşlar terk edip cik cikleri,
Uydular Dâvud'la, dosttur her biri!

Kuş olan duymuş sesi, sarhoş hemen,
Ham demir duymuşsa ses, şaşmak neden?

Yel olurken kavmi Âd'ın katili,
Say Süleymân üzre, bir hammal yeli!

Yüklenip şâh taktı yel, düşmüş yola,
Her sabâh, aylık o yol, görmüş bile!

Yel hamal, yel oldu gör câsûsu yâ,
Gayba ermiş, çok sedâ duymuştu yâ;

2665. Sonra yönlenmiş olur rüzgâr ki tam,
Gör kayıptan söz fısıldar, şâha hem.

Şimdi söyler derdi yel: "Artık falan,
Ey Süleymân, ey büyük sultân olan!"

FARENİN KURBAĞAYA "SENİ GÖRMEK
İSTEYİNCE SUYA DALIYORUM,
ARAMIZDA BİR VÂSİTA LÂZİM. SU
KIYISINA GELİP SENİ ARAYINCA
HABERLEŞMEMİZ İÇİN SENİN DE BENİM
DELİĞİMİN AĞZINA GELİNCE BANA
HABER VERMELİSİN" DEMESİ

Sözde son yok, fare söyler: "Kurbağa,
Aklın elbet geçeğin kandıldı ya!"

Bâzı sırlar isterim, ben söyleyim,
Sen suyun diplerdesin, ben neyleyim?

Ben, kenardan nâra atsam gerçeği,
Duymuyorsun, âşığın hiç nâleyi!

2670. Ben muayyen vakte kâni olmadım,
Ben, bu sohbetten de artık, doymadım.

Hem namâzlar, beş vakit yol gösteren,
Âşığın bitmez namâz hiç, bilki sen!

Böyle sarhoşluk ki var, artık işit!
Dinme yok; beş, olsa beşyüzbin vakit!

"Az ziyâret eyle" bilmez, âşıkân,
Hem de cândan, pek susuzdur sâdıkân!

"Az ziyâret eyle"ler duymaz balık,
Hiç denizsiz ünsiyet bilmez, yazık!

2675. Hem denizden, hep sular korkunçtu yâ,
Bir yudum, düşmez balıklar korkuya!

Âşığa ân ayrılık, bir yıl gelir,
Yıl olan vuslât, hayâller mislidir!

Aşk susuzdur, hep susanmışlar arar,
Gündüz, akşam misli hep, ard ardalar!

Onsuz olmaz, gündüz, âşık baksana,
Akşamın aşk, fazla gündüzden yana!

Hep ararlar durmayıp onlar yine,
Düştüler ard arda, koşmak derdine!

2680. Bir, ayak tutmuş, kulak tutmuş biri,
Oydu hayrân, hem de sarhoş diğeri!

Sevmişin gönlünce âşık, cümle cân,
Azra'nın gönlünde Vâmık, her zamân!

Âşığın gönlünde bir tek sevgili,
Sevmişin gönlünde yok farkın eli!

Çifte çan saklar devem, yükür diye,
"Az ziyâret et" demek olmaz niye?

Var mı bir fert söylesin: "Az ân beni!"
Hem de denmez: "Ânmışım bâzan seni?"

2685. Böyle birlikten akıl almış değil,
Anlamak bağılydı tek ölmekle bill!

Mümkün olsun, aklının idrâk eğer,
Nefsi öldürmek neden îcâp eder?

Hep akıllar, merhâmetler şâhı bak,
Hiç lüzûmsuz, nefsi öldür der mi Hak?

FARENİN KURBAĞAYA ÇOK FAZLA
YALVARMASI, ARALARINDA BİR VÂSITA
OLMASI İÇİN SIZLANMASI

Der ki: "Merhâmetli dostum fare hem,
Yok râhat elbet, meğer ben görmesem!
Gündüzün, nûrum, kazancım, hepsi sen,
Hep karâr, neş'em, bütün uyukum hemen!

2690. Sen sevirdirsen, mürüvvet eylesen,
Bâzı ânsan, hem kerem etmiş isen;
Sâde bir kuşluk dedin, gündüz gece,
Hayrım ister, emrin olmuş öylece!
Bak çiğır yanmış, susuz, beş yüz kere,
Hem susuz bir hastayım, düşmüş yere!
Hem benim dertten habersizsin bile,
Mevkiler ver, sen zekât ver bir hele!
Hem edepsiz, hem fakîrim öylece,
Oysa lûtfun, pekte çok hem, güçlüce!

2695. Erdi lûtfun hiç senetsiz herkese,
Hem güneş hep yansımış pislikse del
Nûrun almaz, pis olandan bir ziyân,
Hep kurur, olmuş odun hiç durmadan!
Girdi külhân içre, pislik yanmaya,
Taş hamam parlar, duvâr kızmıştı yâ!
Pis tezek kokmaz ve nûrlanmış o da,
Hem güneş etmiş füsûnlar ortada!
Hem güneş kızdırdı yerden mideyi,
Yuttu pislik, hem bitirmiş her şeyi!

2700. Orda pislikler, yerin cüz' oldular,
Böyle Allah, çok fenâlıklar siler!
Gör güneş, pislik için yapmış bunu,
Hem nasıl gül, nergise sunmaz onu.
Kulluk etmiş gülse, Hak etmiş vefâ,
Çok güzel renk, çok ıtır etmiş atâ!

Böyle esvâplar veririrken bedlere,
Hem ne vermiş, bir düşün, hâs erlere!
Hak ki gözler görmedik şey verdi bil,
Lûtfu görse, dil, lûgat duymuş değil!

2705. Biz kimiz hem, öyle lûtfu hak eden?
Ey güzel hûy, gel sen aydınlat hemen!
Bil ki çirkin, çok fenâyız, bakma biz,
Dağların bizler yılan zehriyleyiz!
Ben ki çirkin, hûylarım çirkin benim,
Bir dikenken, nerde gül sunsun benim!
Ver ki gülden ilkbahâr alsın diken,
Hem yılan bulsun tâvusluk, ver ki sen!
İşte çirkinlikteyim, en sonda ben,
Sende lûtf sonsuz ve ihsânlar hemen!
2710. Çirkin olmuşlukta en son, gör kulu,
Sonsuz olmuş ihsânından ver, ulu!
Ben ölürsem, ihtiyâcın yok benim,
Lûtfunuz, gözlerde yaş dökmüş kesin!
Hem mezârın üzre çok durmakta sen,
Gözlerinden, çokça yaş akmış hemen!
Ağlatır bildik seni mahrûmluğum,
Döktürür yaş, göz yumup mazlûmluğum!
Şimdi artık ver ki lûtfundan birâz,
Söyle artık hem kulaklar duysa az!

2715. Her ne söylersen, benim sen hâkime,
Hem kulak duysun, de sen, idrâkime!

FARENİN, BAHÂNE BULUP GECİKEREK
MERÂMİNİ YERİNE GETİRMEDE İŞİ
YARINA BIRAKMASI, GECİKMEDE
TEHLİKELER VARDIR. "SOFİ VAKTİN
ÇOCUĞUDUR" DENİLMİŞTİR

Der ki bir sûfiye, bir altın saçan:
"Sen ayak bas cân ataydım ben bu an!
Şimdi ben, bir tek kuruş versem sana?
Yoksa, üç kat saklasm ben yarına?"

- Dün vereydin sen yarım dirhem bana,
Yüzce dirhemden de hoşmuş baksana!
Sen peşin vur, sevmişim ben silleyi,
Arda kalmış çokça, ihsândan iyi!
2720. Sille vursun ellerin, derken senin,
Baş, elin sarhoşsa gam çekmem bilin!
Câna cânsın, sen benim yüzler cihân,
Hem peşindir, bil ganîmet, her zamân!
Çekme ey ay, yolcudan sen yüz gece,
Ey akan su, ak derenden öylece.
Hep akıp dur, durmadan gülsün kıyın,
Hep boy atsin, hep yeşersin yasemin!
Irmağın yanlarda var, sarhoş yeşil,
Orda mutlak, hem sular akmakta bil!
2725. Derdi Allah: "Yüzde yansır kalpteki;"
Hem yeşillik, var su dermiş, öyle ki!
Kimse görmez, bir yağar olsun gece,
Çünkü herkes yattı, görmez öylece!
Görmedik yağmışsa, bir gül bahçesi,
Gizli yağmurdan defîldir cümlesi.
Kardeşim, topraklı ben, sensin sudan,
İşte sensin, lûtfu, ihsân, şâhî sen!
Öyle lûtfet öyle ihsân et bana,
Her zaman çıkmam, lütuftur huzruna!
2730. Hep gönülden seslerim etrâfta ben,
Rahmet etmez, hiç cevâp vermez isen!
Çünkü dalmak imkânım yoktur suya,
Aslımız toprak bizim, gerçek bu yâ!
Elçi gönder, bir nişân ver, et kerem,
Hem benim sesler ulaşsın, muhterem!
Hem buluşmuş, böyle artık çifte yâr,
Şöyle derken verdiler artık karâr:
"Bir uzun ip isteyip bulmak gerek,
İp çekerken sırrı hep çözmek gerek!"
2735. "Bir ucundan bağlanırken ben hele,
Bir ayaktan bağlanırsın sen hele.
- Böyle bizler, hem kavuşmuş çift beden,
Tek beden olmuş olurken, senle ben!"
Hem beden, cân bağlanan ip say bunu,
Gökyüzünden durmadan çekmiş onu!
Ten ki faren, kurtulup cân kurbağan,
Uykunun deryâyâ dalmış orda cân!
Gör beden faren çekerken ipleri,
Cân çeker artık tükenmez dertleri.
2740. Beyni kokmuş fare, çekmez olsa yâ,
Kurbağa, serbest yaşar artık suda!
Bitse uykun, nûr bağışlarken beleş,
Sen duyarsın, nûru yaymışken güneş!
"İpliğin uç bağlanır olsun bana,
Bir diğer uç, hem düğümlensin sana.
Ben dışardan, ip çeker oldukça sen,
Görmek ister olmuşum hem, bil ki ben!
İşbu söz artık güzel gelmez ona,
Der: "Habîs bağlar beni, sen baksana!"
2745. Bir kerih söz, gönle düşmüş olsa bil,
Bil, kötümserlik de, bir boş şey değil!
Bilgi Hak'tan, bir vehîmdir sanma hem,
Nûru gönlün, hep okunmuş Levh'te hem!
Filci, fil gitsin dilerken Kâbe'ye,
Oysa fil durmuş, direnmiş gitmeye!
Fil ayak atmaz yönelmez Kâbe'ye,
Filci dövmüşken, dayanmış darbeye.
Sanki donmuşmuş ayaklar, yok ki cân,
Cân çekilmiş, fil de geçmiş kavgadan!
2750. Dönse artık baş, Yemen olmuşsa yol,
Olsa yüz at, koymamış, geçmekte fill!
Filde his, gaypten haber almış olur,
Bir velî his, gör nasıl ilhâm bulur!
Tertemiz Yâkub'a hem gelmiştiler,
Hem Yûsuf hakkında bir istektedir;
İstemişler gezseler birlikte hep,
Hem pederden, izni etmişler talep.

- Hepsi der: "Gelmez zarâr hiç gâm yeme!
Sâde birkaç gün izin ver, yok deme!
2755. Hem neden sen olmadın bizden emin,
Biz Yûsuf birlikte gezeceydik hemin!
Hem gezip oynar iken birlikte biz,
Biz emin elbette pek muhsinleriz!"
Der ki: "Huzrumdan gider olsun eğer,
Hep keder bulmuş olur gönümde yer!
Hem de gönüm, söylemez bir kez yalan,
Sâf gönüldür arş, nûrundan parlayan!"
Oydu olmuş, hem de, sağlam bir delil,
Var kader, mânî oluş mümkün değil!
2760. Gerçi pek çok, hâs nişân olmuş âyân,
Burda hikmet gizlemiş, etmiş beyân!
Kuy'ya kör düşmüşse, boştur şaşmamız,
Kim görüp düşmüşse, iştir şaşmamız!
Hem karâr eyler tasarruf dâimâ,
İşte gel duy: "Yef'alellah mâyeşâ!"³⁵⁷
Sırrı bilmiş, bilmemiş artık gönül!
Yumşatır Allah, demir mum oldu bil!
Der gönül: "Elbet ki Hak takdîrleri,
Varsın olsun, buysa Hakk'ın işleri!"
2765. Burda gâfil tutmadayken kendini,
Cân da takdîrlerle bağlanmış hani!
Mât olur olmuşsa, bundan bir yüce,
Bir ilâhî imtihândır güçlüce!
Bir belâ önler, muhakkak yüz belâ,
Erdirir mutlak ki en yüksek yola!
Mey içer hâm, şen ve şakrâklık bulur,
Onda yüzler huy da kalkar, kurtulur!
Hâm pişer, piştikçe bir üstâd olur,
Yok esîrlik, bitti artık, hür kalır!
2770. Hak şarâbından içip mest oldu o,
Tam kemâl bulmuştu, halktan geçti o!
- Gevşeyen, taklitte gerçekler bulur,
Halk ki görmüş, ters hayâlden kurtulur!
Bir nişânsız okyanus gel-gitleri,
Olmamış yok, halkta idrâkin yeri!
Hep imâretler onun çölden gelir,
Mülk ve şâhlık, hem de ordan yükselir!
Yokluğun çölden gelir, özlem dolu,
Onca varlık âlemin tutmuş yolu!
2775. Öyle çölden görseniz gündüz, gece,
Çokça kervânlar gelirler öylece!
Hem de derler: "Biz gelen, sizler gidin!
Biz nöbet aldık ve sizler terk edin!"
Bir oğul açsın akıldan göz, baba;
Yüklemiş göç, yük olurken söz baba!
Vardı ordan burya bin yol, pek geniş,
Orya burdan, hem geliş var, hem gidiş!
Dikkat et bak, biz otursak, var gidiş,
Bir gidiş var, oysa gözler görmemiş!
2780. Burda hiçtir saklanan sermayemiz,
Yiğmişiz hem rızkı, istikbâle biz.
Yolcu oymuş belle sen ey yolperest,
Yol tapanlar, oldu istikbâle mest!
Şimdi gönülün, perdenin ardında hâl,
Hep gelir gitmektedir, bitmez hayâl!
Aynı kaynaktan koşup gelmezsele,
Gönle, nerden yol bulup gelmiş girer?
Dalgalanmış fikrimin askerleri,
Pek susuzlar, gönle dönmüş izleri!
2785. Testiler doldurdular, hep gittiler,
Bâzı âyan, bâzı hem gizlendiler!
Fikri say sen, göklerin yıldızları,
Başka göklerden döner gör onları!
Şükrü ihsân eyle, görsen kutluluk,
Suç görürsen, tövbe versin mutluluk!
Biz kimiz? Gel yardım et ey Padişâh!
Mutluluk ver, şâhımız, sensin penah!

³⁵⁷ "Allah dilediğini yapar..." (Âl-i İmrân, 40)

- Ayda nûr al, parlatır ol rûhu sen,
Hep zarâr görmüş, tutulmuş is hemen!
2790. Hem hayâl, zân, hem vehîmden çek onu,
Hem cefâ, dert kaynağından çek onu!
Bir gönül açsın kanat, sen okşasan,
Hem de uçsun, kurtulup toprak sudan!
Ey Mısır azîzî, ey sadık adam,
Bak Yûsuf mazlûm ve zindânında hem!
Bir rüyâ gör çarçabuk kurtulsun o,
İhsan etmiş kim, sever Hak doğrusu!
Çok zayıflarken, yedi ölgün öküz,
Yer-yutar, kalmaz yedi şişman öküz.
2795. Pek cılız, çirkin, yedi ölgün başak,
Tâze olgun, hem yedi dal yerdı bak!
Varlığın Mısır'ında kıtlık, ey azîz;
Padişâhım, yumma göz, kıtlık ki iz!
Yûsuf'um, hapsinde ey hâs Padişâh,
Sen kadınlardan korursun ünlü şâh!
Bekliyordum, hem oturmuş arşta ben,
Annemin şehvet gelip atmış hemen!
Yükselişten, bir kadın fenniyle yâ,
Düşmüşüm elbet ki rahmin zindâna!
2800. Rûhu, arştan indirir alt yerlere,
Hem kadınlar, hîle dolmuş bir kere!
Ön ve son inmem, kadından gelmede,
Rûh idim, geldim ten oldum, öyle de!
Duy, Yûsuf'tan ağlayış, feryâdı sen,
Ol ki Yâkup üzre hem, rahm eyleyen!
Ben kadından, kardeşinden inleyen,
Sanki Âdem, cennetinden ayrı ben!
Son bahardan, yaprak oldum titredim,
Vuslâtın cennette buğdaydan yedim.
2805. Çünkü gördüm çok lûtuf, ihsânını,
Duymuşum dersen selâm imkânını!
Hem, üzerlik âteşe atmış iken,
Orda, kem göz oldu te'sîr eyleyen!

- Baş ve sondan te'sîri vardır gözün,
Şimde, redde muktedir mahmûr gözün.
Padişâhım hâs gözün, kem göz ne var,
Mât eder, hem hâs ilâçtır âşikâr!
Gözlerinden bunca kimyâ gelmede,
Bed olan göz sürse, has göz etmede!
2810. Deyse şâh gözler, gönül şâhînine,
Onda göz nûr, doldu hep himmet yine!
Öyle bakmaktan alır himmet doğan,
Oldu artık, erkek aslan avlayan!
Neydi aslan? Mânevî hâlden doğan,
Hem senin avdır, onun avsın inân!
Dîninin otlakta hem cânın doğan,
“Lâ-uhubbü'l âfilîn!”³⁵⁸ Derken, o ân!
Emre uygun uçtu gör, cânın doğan,
Bir bakışlan, çokça lûtf almış o ân!
2815. Burnun ıtrından alır bir ses kulak,
Duygular bitmez nâsîp bulmakta bak!
Hangi bir histen açarsan gaybe yol,
Eskimez hiç, ölmez elbet bilmiş ol!
Cümle mülkün sâhibiyken, Ey Hüdâ,
İhsan etsen hisse, bir şâh olmada!

SULTÂN MAHMUD'UN HIRSIZLARIN
ARASINA DÜŞMESİ “BEN DE
SİZDENİM” DEMESİ, ONLARIN
HÂLLERİNİ ANLAMASI

Şehri yalnız gezdi Mahmut bir gece,
Çokça hırsız var, buluşmuş öylece!
Sordular: “Kimsin vefâdar, söyle tam?”
Şâh demiş: “Ben sizden olmuş bir adam!”

2820. Bir adam der: “Hîle dolmuş kimseler,
Kimde var sayısın nedir, bir has hüner!

³⁵⁸ “Batanları sevmem...”

- Söylesin, hiç durmadan neymiş hüner,
Onda mevcûd san'atı versin haber!"
- Bir adam der: "Ey hünerler toplayan,
Çift kulaktan, çift hüner benden âyân!
Havlasın it, bilmişim söyler neyi, "
Der öbürler: "Deymemiş bir akçeyi!"
"Altının âşık olan" söyler biri,
Bende kaynak, marifet say gözleri!
2825. Ben ki görsem ferdi, bir kez tâ gece,
Gündüzün bildim odur ben öylece.
"Bende kuvvet koldadır" söyler biri,
"Çok duvârlar delme olmuş işleri."
"Burnumuz olmuş hüner" derken biri,
"Bunla koklar, toprağın sır yerleri!"
"Cümle insanlar, birer maden gibi,
Ermişim ben sırra, söyler gör Nebî."
Toprağın içlerde var, olmuş âyân,
Sikke, cevher malûmum olmuş o ân!
2830. Bilmişim, madende altın çokça var,
Masrafından hem de, bildim azsa kâr!
Şimdi toprak koklarım Mecnûn ne ki,
Bellerim, Leylâ bulunmuş nerde ki!
Koklasam, bildim meğer gömlekte ne,
Var Yûsuf, var içte bir şeytân mı ne?
Tâ Yemen'den itr alan Ahmet gibi,
Burnumun, kısmetti bunlar bittabi!
Hangi toprak komşu, altınlar ile,
Hangi toprak boş olur, bildim hele!"
2835. "Ellerimdir der hüner" bir başka er,
"Üst doruk tutmuş kemendim üzre yer."
Sanki Ahmed, rûha atmış bir kement,
Yükselip geçmiş semâlardan ki net!"
"Sen kement attın ya Beyti'l-Mamur'a,
Atmadın sen, atmışım ben!" der Hüdâ!
Sonra derler: "Ey vefâkâr söyle sen,
Hem hüner, hem fenlerin neymiş de sen!"
- "Gör sakal olmuş benim, gerçek hüner,
Suçlular kurtarmışım ben, kaç sefer!"
2840. Suçlu cellâtlar elindeyken tamam,
Kurtarır bir kez sakalla oynamam!
Merhâmetten oynatır olsam sakal,
Kurtulurlar dert, ölümden, işte hâl!
Böyle söz duymuştu, hırsızlar o ân,
"Kutbumuz sen, kurtuluş sensin inân!"
Sonra birlik cümle düşmüşler yola,
Kutlu şâh köşkünde vermişken mola!
Sonra sağdan bir köpek "hav hav" dedi:
Dil bilen: "Şâh bizledir! İt söyledi!"
2845. İtrı nalar, yer, yataklar kokladı:
"Burda bir dul hânesi vardır" dedi.
Bir kement atmıştı, o üstâd ki tam,
Hem duvârdan çıktılar, en üste hem.
Koklamışken, koklayan bir başka yer,
"Padişâhın haznesiymiş burda!" der.
Hem delik delmiş olan, delmiş delik,
Hepsi cevherler alırlar, üstelik.
Birçok altın, işlenen çok giysiler,
Çaldılar hep, sonra ordan gittiler.
2850. Öğrenip şâh, onların mevcûd yeri,
Bellemiş şeklen, isim, hep fenleri.
Şâh ki ordan ayrılırken gizlice,
Sırrı, divân ânı açmış, öylece!
Gitti askerler bulup hırsızları,
Bağlayıp almış, getirmiş onları.
Bağlı eller, hepsi birden geldiler,
Korkudan onlar durup, titrediler!
Padişâhın huzra celbetmiştiler,
Ay olan, bir dost varıp görmüştüler.
2855. Nerde görsem ben tanırdım diyen,
Hem tanırmış, hep geçerken şüpheden.
Tahtta görmüş şâhı onlar, öylece!
"Gördüğüm buymuş benim" derken gecel

- “Hep hüner, elbet sakaldandır” diyen,
“Biz tutulduk işte bundan bil ki sen!”
Göz tanır, olmuştu şâh kuvvet ona,
Nutka başlar, ağız açar sözden yana!
Söylemiş biz nerde olsak şâh ile,
Sırrı duymuş, iş ne var görmüş bile!
2860. Gözlerim yollarda, görmüşken gece,
Biz ve ayyüz, yoldaş olduk öylece!
Şimdi şâhtan durmayıp af istesem,
Yüz çevirmez, şâh ki âriften de hem!
Ârifin göz, bil amândır çift cihân,
Herkes ondan, yardım almıştır inân!
Kaymamış göz, Hak'tan ayrı bir yere,
Rahmet olmuştur Muhammed, bir kere!
Hem güneş dünyâyı örtmüşken gece,
Hakk'ı görmüştür, Muhammed öylece!
2865. Hem “**Elem neşrah**”³⁵⁹ olurken sürmesi,
Hem de, Cibril'den de üstün görmesi!
Hak yetim der, sürme çekmiş olsa yâ,
Hepte eşsiz, incilerden sunma da!
İncilerden, kıldı üstün nûrunu,
İstene olmuşsa, ister Hak onu!
Kulların, hâl, mevki neymiş belledi,
Hak; odur elbet: “Gören Şâhit” dedi!
Şâhidin âlet, temiz dil, nûrlu göz,
Hep ayıktır, gizli kalmaz, sır ve söz!
2870. Burda binler kalkışırken dâvâyâ,
Hâkimin göz, her zamân şâhitti ya!
Hâkimin hükmünde şâhit vâsita,
Onların aydın gözü şâhitti yâ!
Şâhidin söz, göz olur artık o dem,
Sırrı görmüş oldu, şeksiz gözle hem!
- Gördü dâvâcın fakat, vardır garâz,
Hem garâz, gönlün göze bir perdesâz!
Dâimâ Hak istemiş zâhit seni,
İstemiş elbet garâz terk etmeni!
2875. Hep garâzlar, gözde geçek perdeler,
Perde olmuş, görmedir örtmekteler!
Hak nedir, gerçek nedir? görmez iken;
Sevdiğin şeyler sağır, kör eyleyen!
Gönle, nûrundan güneş salmışsa gör,
Onca yıldız kadri yok, elbette kör!
Perdesiz görmüş gönül, esrâr ne var,
Mü'minin rûh, kâfirin rûh âşikâr!
Allah'ın yerlerde, hem göklerde de,
İnsanın rûhtan da sır, yoktur öte!
2880. Hem kuruymuş, hem de yaşmış âşikâr,
Rûhta: Rabbin hükmü mevcût, emri var!
Kutlu bir göz görmüş olsun rûhu tam,
Kalmamış bir şey bakarken gizli hem!
Bir şehâdet makbûl olmuş kavgada,
Kesti söz, her ağrı, dert yok ortada!
Allah'ın “Adl” ismi, şâhitler onun,
Şâhit olmuş cânıdır, dost nûrunun!
Baktı Allah gönle, çift âlemde de,
Padişâhın hep nazâr hoş, yerde de!
2885. Aşkî Hakk'ın, hem güzeller sevmesi,
Bir sebep, hikmet ve sırrın perdesi!
Hem güzel sevmiş, Mirâç var eyledi.
İşte bundan, Rabbimiz “levlak” dedi”
Hâs ve çirkin neyse hükmetmiş kadı,
Şâhit olmuş bir hâkim, hükm eyledi!
Hâkim olmuş, şâhidin bir tutsağı,
Hâs gören göz, mutluluk bulmak çağı!
Ârif Allah'tan niyâz, istektedir,
Çünkü Allah her ne var, bilmektedir!

³⁵⁹ “Biz senin göğsünü açıp ferahlatmadık mı?” (İnşirah, 1)

2890. Hem hayır, şerlerde sığınak, Ey Hüdâ,
Gönlümüz, remzden habersiz kalmada!

Sen görürsün, görmeyiz; gündüz, gece;
Gözde bir bağdır sebepler öylece!

Bak gözüm, gözler içinden seçmede,
Bil o şâhtır, ben güneş gördüm gece!

Ey güzel, lûtfun güzellik eyledi,
İnsanın gerçek kemâl, tamlık idil!

Nûrumuz artır ilâhî, şimdi sen,
Kahreden şeylerle, rüsvâ etmeden!

2895. Akşâmın yâr, verme hicrân gündüzü,
Cân yakinken, verme ayrılmak, sızıl!

Hem uzaklaşmak, azâp, hem dert, ölüm,
Hem de vuslât ânı olmuş olsa tüm!

Etme görmez, sen de görmüş kimseyi,
Var yeşillikler, su vermişsen iyi!

Hiçte küstah olmadım uğrunda ben,
Gel n'olur hem incitip, hiç üzme sen!

Ru'yetin kim gördü, mahrûm eyleme,
Pek alışkındır, uzak kalsın deme!

2900. Gayri görmek, ağza bir halkaydı bu,
"Küllü şey'un mâsivâllah bâtilu!"³⁶⁰

Bâtil ammâ hak görünmüştür bana,
Çünkü bâtil, bâtili çekmişti yâ!

Yer ve gökler üzre mevcût zerrelere,
Kehribâr olmuş bütün çekmekte!

Hep yemek çekmişti artık mideler,
Dânelere, hardan sular çekmekte!

Hem, çeken gözler, dolaşmış bahçede,
Gül bağından, has kokan gözlenmede!

2905. Rengi çekmiş hisle gözler kendine,
İtri çekmiştir beyin, burnun yine.

Çekmenin sâhib ve sen sırlar bilen,
Cezbeden, lûtfun çekışten ver amân!

Müşterim olmuş olan, sensin Hüdâ,
Çek! Âcizler lûtfu lâyık olmada!

Şâha dönmüş bir susuzmuş öylece,
Bir bedir vaktinde, gör Kadr'ken gece.

Cân onun olmuş, onun olmuş lisân,
Oysa küstah söyler olmuştur o ân!

2910. Cân kakılmış balçığa, kalmış, dedi,
Hem kıyâmet cân günüm sen, söyledi!

Gizliden, ettin sefer ey şâh ki sen,
Gel hayırdan bir sakal oynat hemen!

Gösterir olduk hünerler, her ne var,
Şimdi bunlar, bizde bahtsızlık sunar!

Boynu bağlanmış hünerler, öylece,
Mevkilerden alta düşmüşsek gece!

Her hüner, gerdanda bağlı lifti bak,
Hem ölüm vakti, hünerden fayda yok!

2915. Hem tanır kim, şâhı görmüşken gece,
Faydalanmıştır hünerden, güçlüce!

Mârifetler, yolcunun bir gulyaban,
Şâhı görmüş göz, uzaktır şaşmadan!

Kim tanır akşam ki görmüş sultânı,
Böylesinden, şâh utanmıştır hani.

Şimdi şâhtan, bir haber almış köpek,
Kehf'in it ismin, ona, vermek gerek!

Havlayan it, verdi aslandan haber,
Bir kulak varken, hünerdir muteber!

2920. İt ayıkken, bekçi olmuş misli bil,
Var ayık kullarda, Hak bilmez değil!

Pis ad almıştan utanmak, yok gerek,
Onların sırlar nedir, bilmek gerek!

İsmi gerçekten fenâ olmuş olan,
Has isim beklerse, hâmlıktır inân!

Yağmadan korkar iken altınlara,
Hep sürerler durmadan bir is, kara!

³⁶⁰ "Allah'tan gayri her şey bâtildir." Arap şâiri
Lebid'in mısraı.

SU SIĞIRI DENİZİN DİBİNDEN ŞİMŞIRAK
TAŞINI ÇIKARIP DENİZİN KIYISINA
KOYAR, ONUN AYDINLIĞINDA OTLAR.
SIĞIR UZAKLAŞINCA TÜCCÂR YAKLAŞIP
TAŞI BALÇIKLA ÖRTER, KENDİSİ DE
AĞAÇLIKTAKİ GİZLENİR

Gör denizden gevheri almış siğir,
Her taraf aydınlanır, otlar durur.

2925. Cevherin nûruyla aydınlık alan,
Manda sümbül, hem susam otlar o ân!

Onda sümbül, nilüfer olmuş gıdâ,
Onda pislikler de, amber olmadan!

Allah'ın nûrdan alır kim bir gıdâ,
Söz helâldir, gerçek artık ortada!

Bal için, ilhâm bulan zâtın evi,
Hem nasıl, bal dolmamış olsun evi?

Gör siğir otlar dururken orda bak,
Ânsızın gitmiş mücevherden uzak.

2930. Tâcir ordan çıktı, balçık örttü bak,
Yer karanlık, manda görmekten uzak.

Gizlenip durmuş ağaçlar ardına,
Manda, boynuz atmasın derken ona;

Yirmi kez, hayvan dolanmış meydânı,
Boynuz atsam der, ararken düşmânı.

Bulmadan kesmiş ümîd, dönmüş yere,
Tüccârın maksat, erişmek cevhere!

Şâha lâyık cevheri, balçık ile,
Gördü, korkmuş, sanki şeytânmiş hele!

2935. Toprağın sırdan da şeytân oldu kör,
Manda nerden burda cevher, vardı der?

Cân, "İnin" emriyle düşmüştür yere,
Hayz, ayırmıştır namâzdan bir kere!

Arkadaş, boş söz ne? Kurtar kendini!
Erkeğin hayzı heves, nefsin yönü!

Cân, "İnin" emriyle bulmuştur beden,
Gizlenir balçıkta gevher-i Aden!

Bildi tâcir, mandalar bilmiş değil,
Ehli dil anlar, öküz bilmiş değil!

2940. Kil tenin içlerde görsen cevheri,
Anlatış bir başkadır cevherleri!

Rahmetinden nûru almaz olsa kil,
İnci, balçık sohbeti bilmez o bill!

Sözde son yok, fareden gel gir söze,
Say kulak vermiş, suyun yandan bize.

IRMAK KIYISINDA FARENİN KURBAĞAYI
GÖRMEK İSTEMESİ VE İPİ ÇEKMESİ

Aşka tutsak fare gelsin istemiş,
Aşk ipin çeksin, görünsün beklemiş!

Bir güven sarmış gönülden bak hele,
Der: "Ucundan ip tutup, aldım ele!"

2945. Tâ gönülden ip geçer geçmez ele,
Sanki olmuş oydu tam iplik bile!

Ânsızın bir karga çıkmış ortaya,
Fare artık karganın av oldu yâ!

Karga kaldırmış, yüceltmiş fareyi,
Kurbağam çıkmış sudan, gör gerçeği!

Fare tutmuş karga kaldırmış, ağa,
İple sallanmış peşinden kurbağa.

Halk demiş: "Bak karganın sen hîleye,
Hem nasıl, kurbağa av olmuş diye?"

2950. Hem nasıl girmiş sudan, kapmış onu?
Karga âdîlik edip kapmış bunu?"

Çok yazık âdîlerin yoldaşlara,
Bir fenâ bulmuş ve dost olmuşlara!

Yüz figân, cins olmayan dosttan yana,
Cinsin uygun bir güzel dost bulsana!

Pis nefsten hep akıl, feryât eder,
Bir güzel yüz bir burun olmuş meğer!

Der akıl: "Cins, suyla, topraktan değil;
Cins oluş, rûhtan ve mânâ bulma bill!

2955. Kalk uyan! Sen olma şeklin tutsağı,
Cins oluş bilmez şekil, yoktur bağı!
Sûret ancak benziyor cânsız şeye,
Oysa cânsız, cinsiyet bilmez niye?
Ten ki buğday, cân denen olmuş böcek,
Karn'cadır hem, durmayıp çekmiş demek!
Kâr'nca bilmiştir yemeklik tâneler,
Yense, bulmuş oldu gör cinsinde yer!
Arpa almış yollanır olmuş biri,
Buğda çekmişken, çeviktir diğeri.
2960. Arpa gitmez kendi, buğdaydan yana,
Kâr'nca yoldaş, gitti cinsinden yana.
Arpanın gitmek, gıdalıktan yana,
Kâr'nca gitmiş bak ki cinsinden yana!
"Buğda, arpa üzre gitmiştir deme!
Gör ki sen, kimler götürmüş bekleme!"
Bir siyâh yer, tâne çekmiş karn'calar,
Hiç görünmez kâr'nca, tâne âşikâr!
Duy akıl: Dikkâtle bak, göz aç ki sen!
Tâne gitmez, bir götürmüş yok iken!
2965. Kefh'e gelmiş böyle artık, bil köpek,
Tâneler sûret, karınca kalp demek.
Hem bu yüzden gökte Îsâ tuttu yer,
Hem kafesler ayrı, kuşlar cinste bir!
Hem kafes meydânda, kuşlar gizlidir,
Git diyen yokken, kafes nerden gider?
Akli âmîr eyleyen, hem son gören,
Âkıbet görmüş olan göz, mutlu sen!
Fark eder aklın, güzel, çirkin ne var,
Göz; siyâh, ak söylesin, sen olma yâr!
2970. Göz, yeşil pislikte görsün aldanır,
Neyse gerçek, aklının gözler tanır!
Kuşta âfet, göz bakar arzû dolu,
Bil tuzak görmüş akıl, sığınak yolu!
Bir tuzak var, hiç akıl bilmez onu,
Gaybı görmüş bir akıl, görmüş bunu!

Cins ve cins olmaz ne, bilmiştir akıl,
Şekle koşmak, oysa hoş olmaz ki bill!
Cinsiyet sûretle olmaz çünkü tek,
Sûreten Îsâ beşer, cinsen melek!

2975. Karga çekmiştir nasıl yükseklere,
Çekti Cibril, Îsâ'yı hem göklere!

ABDULGAVS İSMİNDE BİR ADAMI
PERİLERİN KAÇIRMASI VE SENELERCE
PERİLERLE KALMASI

Hem şu Abdul Gavs denen, cinsen perî,
Tam dokuz yıl, öyle hep uçmuş biri!
Eş ki evlenmiş, çocuklar peylemiş,
Hem yetim, ölmüş pederden söylemiş.
Kurt mu kapmış, yoksa bilmem kimdi yâ,
Kuy'ya düşmüş, düşman öldürmüş güya!
Fikre dalmıştır meğher evlâtları,
Hiç demezler "sağ peder" evlâtları.

2980. Tam dokuz yıl geçti, çıkmış ortaya,
Hem görünmüş, sonra kaybolmuştu yâ!
Tam misâfir oldu, bir tek ay kadar,
Gitti artık, hiç bilinmez rengi var!
Rûha hançer, tenden almışlar gibi,
Aynı cinslerden, peri çalmış idi.
Cennetin cins, geldi cinsken cennete,
Hakk'a taat erdirir, cinsiyede.
Der Nebî: "Mertlik ve hamdler eylemek,
Hem de, cennetten uzanmış dal demek!"

2985. Sevgiler, gelmiş lütuflar, sevgide,
Hem kahırlar, hem kahır bir cinsle de!
Doğdu küstahlık ve küstahlık ile,
Çünkü onlar cinstiler fikren hele!
Cinsçe İdrîs, yıldızın cinsiydi tam,
Tam sekiz yıl kaldı, Zuhâl, üzre hem.
Şark ve garp dersin, olurlar yâr ona,
Arkadaş, sırdaşlılar onlar ona!

- Kaybolup dönmüştü ekrâr dünyaya,
Sonra yıldız dersi başlar sunmaya .
2990. Tuttular saf cümle yıldızlar yine,
Cümle yıldızlar gelirler dersine!
Cümle yıldızdan ki ses duymuştu halk,
Hepsi halkın, böyle ses almıştı bak!
Aynı cinsten olmanın cezbeyle hem,
Cümle yıldız, hâlidir söylerdi tam!
İsmi neymiş, cümleten söylediler,
Hem rasat etmek nasıldır derdiler.
Cinsiyet neymiş? Meğer bir çift nazar!
Bir tanışlık, birleşik bir yol arar!
2995. Hak bakışlar kim de Allah gizledi,
Sende olsun dense, ondansın, dedi!
Bir bakış yönlendirir, çekmiş teni,
Hiç habersiz çekmemiş, bilmiş hani.
Bir kadın hûylar olur, erkte var,
Bir hayâsız oldu, hep, puştluk sunar.
Bir kadın almışsa erkek hûyunu,
Bir kadın ister, sevişsin, bil bunu!
Verse Allah, Cebrâil'den bir sıfat,
Gökte istersin uçup, açmak kanat!
3000. Gözlerin bakmış dururken göklere,
Âşık oldun, yerle elsin bir kere!
Hak, eşekten hûy verir olsun eğer,
Yüz kanat versin, ahır olmakta yer!
Fare âdî olmamış sûret ilen,
Hor olur çaylak, kedinin av iken!
Farenin huydur, karanlıkken koşu,
Oldu peynir, pekmezin bir sarhoşul
Hâs doğan, hûy almış olsun fareden,
Farenin âr, hayvânât âr eyleyen!
3005. Verdi insan huy ki Hârût, Mârût'a,
Yok meleklik, insanî hûy aldı yâ!
"Hakk'a saf tuttuk" deyip söylediler,
Bâbil'in kuy'ya ki, ters yerleştiler!

- Levh-i Mahfûz, oldu gözlerden yiten,
Levh denen, sâhirlerin üstünde ten!
Hem kanatlar aynı, başlar aynıdır,
Mûsa gökler üzre, Fir'avn yerededir!
Hûy arar ol, hûylular bulsan otur,
Bahçe, gülden hûy alır, sen orda dur!
3010. Gör, mezârın toprağı vermiş şeref,
Kalp veren var, yüz sürüş olmuş hedef!
Bir temiz tenden ki toprak şan alır,
Hem de ondan çokça devletler tanır!
"Önce komşum, sonra ev lâzım" de sen,
Varsa gönlün, gönle dostlar bul hemen!
Hem o toprak aldı mutlak cân hûyu,
Çok azîzin gözde olmuş sürme bu!
Kilde yatmış çokça insanlar ki var,
Yüz sağ insandan da çok, hâslık sunar!
3015. Gölge gizler, toprak olmuş gölgesi,
Yüzbin aşkın, cânlı dolmuş gölgesi!

ÂMİRİN ÖLDÜĞÜNÜ BİLMİYEN ADAM,
MAAŞINA GÜVENİP BORÇLANMIŞTI.
ONUN BORCUNU KİMSE ÖDEMEDİ.
YİNE DE BORCUNU ÖLMÜŞ ÂMİRİ
ÖDEDİ. "HEM RÂHAT ÖLMÜŞ OLAN
ÖLMÜŞ DEĞİL, / KİM YAŞARKEN
ÖLDÜ, SEN ÖLMÜŞTÜ BİL!" SENÂİ

Geldi bir yoksul civârdan Tebrîz'e,
Ülkesinden borç edip gelmişti de!
Hem dokuz bin altın etmiş borç o er,
Haznedar Tebrîz'de Bedreddin Ömer!
Öyle bir er, gönlü geçmiş deryâyı,
Onda her kıl, sanki bir Hâtem Tâî!
Hâtem olsaymış, döner yoksulluğa,
Baş koyarmış, bassa derken toprağa!

3020. Bir deniz, berrâk su vermiş olsa da,
Verdiğinden, öyle ki ar duymada!
Bir güneş etmiş desek, bir zerreyi,
İstemez ihsâna lâyük görmeyi!
Şâhnadan ummuş garip gelmişti yâ,
Dervişin hem, dost, hısımmış âdetâ!
Hem garip, gelmiş yanaşmış bir eve,
İhsan ummuş, başlamış borç etmeye.
Hem güvenmiş girdi tekrâr borca o,
Umdu ondan, vergilerden, anca o!
3025. Hep, ümîttten borca tekrar girmede,
Her taraftan durmayıp borç etmede!
Borç verenler yüz asar olmuşsa da,
Hem keremden pek emin, mutlanmada.
Sırtı kızdırsın Arab'ın bir güneş,
Hiç Leheb, dert, gâma artık kalmaz iş!
Hem buluttan, söz alır olmuş iken,
İhtiyâç yoktur, su alsın sâkiden!
Hem sihirbâz bildi Hakk'ın el budur,
Hem o nerden el, ayak olmuş olur?
3030. Tilki birkez sırtı, yaslar aslana;
Bil ki kaplan yenmek artık hiç ona!

HZ. CÂFER'İN TEK BAŞINA BİR KALEYİ
ALMAYA GELMESİ, KALENİN PADİŞÂHI,
ONU YENMELERİ İÇİN VEZİRLERİYLE
GÖRÜŞMESİ

- Gitti Câfer tekti, zaptetmiş kale,
Zapta zor yok, bir yudum suyuş hele!
Geldi tek bir atlı, zapt etmek diler,
Korktular, hem kal'ayı örtmüşüler!
Kimsenin güç yok ki etsin onla cenk,
Hem vapurdan, kim çıkar timsaha denk?
Padişâh, dönmüş vezîrden sormada,
"Çâre neymiş, söyle neymiş ortada?"
3035. "Çâre, kibr, hem hîleler terk et ki sen,
Bir kılıç al, bir kefen sar git hemen!"

Padişâh der: "Oysa tek bir fert bu er,"
"Doğrudur, tektir, fakat sen, görme hor!
Göz açıp sen, kal'aya bir bak da gör,
Gör, cıva olmuş kalen titrer durur!
Oysa, dimdik, mert, eyer üstündedir,
Şark ve garp hem sanki, hep birliktedir?
Bir yiğit emsali, fertler sıçradı,
"İşte erkeklük," sunarmış maksadı.

3040. Hepsi güzünden yiyip düşmüş yere,
Öldüler hem, baş koyarken önlere!
Öyle kuvvet, ordu vermiş Hak ona,
Ordunun denk oydu haşmetten yana!
Hem görür, görmez tereddütsüz gözüm,
Gözlerimden, saymalar düşmüşü tüm!
Gökte yıldızlar, sayılmaz çokluğu,
Tek güneş huzrunda bulmuş yokluğu!
Farenin yüzbin gelip kaldırsa baş,
Hiç tekirler eylemez elbet telâş!
3045. Hem nasıl çıksın sıçan, varken kedi?
Topluluk onlarda, bir kalp etmedi!
Topluluk, şeklen kurulsun, hiç demek,
Mânevî toplumsa, Hak'tan iste tek!
Topluluk fertlerde bir çokluk değil,
Sanki ad, yeller silerken gitti bil!
Topluluk fikren olaydı farede,
Toplanırlar bir hamiyet etmede!
Hep yaparlarmış fedâkâr hamleyi,
Toplu saldırmışsalar, gör gerçeği!
3050. Hem de gözden tahrîp eylerken biri,
Gör, kulaktan parçalar bir diğeri!
Birleşip saldırsa onlar gövdeye,
Topluluk koşsaydı, hep yok etmeye.
Topluluktan, yok ki bir cân farede,
Bir miyav duydukça, cânlar gitmede!
Bir kedi görsün, dağılmış fareler,
Hep kaçarlardı, olsalar yüzbin meğer!

- Hem koyun çok olsa, hiç korkmaz kasap,
Çok akıl, hiç uykuya vermez azâp!
3055. Toplu bir gayretse, Allah vermede,
Böyle, aslan zebralar alt etmede!
Hem cesûr, boynuzlu olsun on geyik,
Aslanın hükmünce hiçtir üstelik!
Hak güzellikler veren mülk sâhibi,
Yûsuf'un hüsn, saf yağın yağmur gibi!
Bir yanak, almışsa yıldızdan şu'a,
Kızda görsün, şâh da bir kuldur ona!
Verse kendinden o nûr, hem bir yüze,
Hâs ve çirkin görme, dönmüş gündüzel!
3060. Hem Yûsuf, Mûsa ki Hak'tan aldı nûr,
Yüz ve kalpler içre hep, parlar durur!
Yüzde Mûsa, öyle nûr saçmaktadır,
Hem bu yüzden Mûsa yüz örtmektedir!
Göz o nûrdan, görmeyen bir kör idi,
Sanki zümrüt, çok yılan kör eyledi!
Mûsa Haktan örtü versin istedi,
Hem görünmez, böyle nûr örtsem dedi!
Hak buyurmuş: "Var kilim, örtün" ona,
Çünkü bak, hikmet dolan erden sana!
3065. Giysi dersen, sabr edişten nûr, nişân;
Hak dokurken, durmayıp parlattı cân!
Böyle bir esvâp korur ancak seni,
Başka bulman yok giyim imkânını!
Kâf ki, mâni olma ister nûruna,
Parçalamış bil ki dönmüştür Tur'a!
Erlerin tenlerde, Hak kudretle de,
Keyfiyetsiz nûra imkân vermede!
Parçalarken Tur'u nûrun zerresi
Hak eliyle, sırça nûrun ülkesi!
3070. Kaf ve Tur'lar parçalar olmuş o nûr,
Sırça, kandil, nûrunun mesken olur!
Ten ki kandil, gönlü say bir sırça sen,
İşbu kandil, gök, semâ aydınlatan!
- Göklerin nûrlar kalır hayrân ona,
Sanki, yetmiş yıldız olmuş baksana!
Nakleden olmuş muhakkak son Nebî,
Hem de, Allah'tan nakil derken Nebî!
"Hem ihâtâ etmemiş yer, gök beni,
Hem akıl, nefis bilmemiş gerçek beni!
3075. Mü'minin gönlünde buldum bir harem,
Keyfiyetsiz, mâhiyetsiz orda hem!
Alt ve üst, bulsun deliller gönlüne,
Buldular çok saltanât, bahtlar yine!
Ayna olmazdan görünmezdir güzel,
Hem celâlim yok eder, vermez ki el!
Etmişim çift âleme, rahmet hele,
Bir büyük ayna yarattın rahm ile!
Aynanın her ânı coşku, kaynayış,
Sormayıp gel dinle, olsun anlayış!
3080. Böyle, Mûsa örtü yapmış giysisin,
Anlamış ay misli nûr neymiş kesin!
Esvâbindan başka şey olsun nikâp,
Dağda haşmetler vîrân olmakta hep!
Geçti Hakkin nûr, demir dağlar bile,
Mümkün olmaz bir nikâp netsin hele?
Hırka dersen, coşkudur âriften o,
Bir harâretten gelen hırkaydı bu!
Kav yanar, önden alıştırma gerek,
Sonradan yanmak gelir hep böylecek.
3085. Doğru yollar gösteren, nûr aşkına,
Çifte göz vermiş yel elbet **Safura!**³⁶¹
Bir göz örtüp, baktı ilkin Safura,
Gördü Mûsa nûru, tam kör oldu yâ!
Sonra bitmiş sabrı, bakmıştır yine,
Uçtu göz, dönmüş olurken ilkinine!
Yoksula ekmek verir asker olan,
Vursa kulluk nûru, cân almaz inân!

³⁶¹ Safura: Hz. Mûsa'nın hanımı.

Sonra sormuş bir kadın Safura'ya:
"Gitti göz elden, ki hasret var mı yâ?"

3090. Der Safura: "Olsa binler gözlerim,
Olmuş olsun, hep fedâ eyler idim!
Ayda nûrdandır yıkık göz pencerem,
Hâne vîrân ay ki yerleşmişti hem!
Hazne yurt etmiş, bu ev yok, dam mı ne?
Hiç vakit koymaz düşünsen sen yine!
Hem, sokaktan geçse Yûsuf bir kere,
Nûr yayılmıştır civârın evlere.
Yükselir sesler bütün her hânedan,
Şimdi burdan bak, Yûsuf olmuş geçen!
3095. Var oturmuşlar, divâr yansıtı nûr,
Anlamışlardır, Yûsuf'tan geldi nûr!
Yûsuf'u göstermiş olsun pencere,
Mevkidir, bitmez şereftir evlere!
Sen Yûsuf'un yolda, aç bir pencere!
Orya çök, seyret, otur dur, bir kere!
Âşık olmak, açmadır bir pencere,
Gönle aydınlık bu dosttan bir kere!
Ey babam sen, yâre dâim et nazâr,
Cümle imkânlar senin ellerde var!
3100. Sen gönüller içre herdem yol ara,
Fikri yönlendirme aslâ ellere!
Var ya kimyân, postu sen kurtarsana,
Böyle yapsan düşmanın dosttur sana!
Sen güzel olsan, güzellikler senin,
Rûhta kalmaz, hep biter yalnızlığın!
Dostların nem besleyen rûhun bağı,
Bir nefes versin, siler cânsızlığı!
Sanma sen vermiş basit dünyâ sana,
Yüzbin aşkın, saltanât var baksana!
3105. Hak güzellikten güzellik verdi de,
Geldi Hak'tan, rüyâ tabir etme de!
Hem güzellik çekti, tutsak eyledi,
İlmi, bak Zuhal yerin olsun dedi!

İlm, hünerden Padişâh kuldur ona,
İlmi üstündür güzellikten yana!

BORÇLU ADAMIN ŞÂHNANIN
YARDIMINI UMARAK TEBRÎZ'E GELMESİ

- Derdi pek çok, muzdarip, borçtan yana,
Yönlenip döndü selâmet yurduna!
Geldi gül, bağ, bahçenin Tebrîz'ine,
Gör, ümit gülzâdır yatmış yine!
3110. Mânânın sultânı, Tebrîz yurduna
Vardı, ermiş sanki nûrlar nûruna!
Cânı, ondan buldu mutlanmak, kemâl;
Yûsuf'un itrı sunar, Mısır-i visâl!
Der ki: "Ey kervâncı hey, çöksün devem,
Geldi yardım, yokluğum uçmuş yâ hem!
Ey devem, işler güzel, kalp ehline,
Hem de Tebrîz, bir güzel yurttur yine!
Ey devem, hoş bahçeler var, sen yayıl;
İşte Tebrîz, feyze yurttur, öyle bil!
3115. Çöz yükün hem, durma ey kervâncı sen;
İşte Tebrîz şehridir güllük hemen!
Cennetin bir kısmı var bu bahçede,
Hem de Tebrîz, arşlı bir şu'yleyle de!
Durmadan Tebrîz'liye cânlar katan,
Hâs itırlar, durmadan yağmış inân!
Şâhnamız nerde diyip sormuş idi,
Hep duyanlar: "Şâhna ölmüştür" dedi.
Göçtü dünyâdan meğer evvelsi gün,
Er, kadın kimmiş, sararmış yüz bütün!
3120. Arşa uçmuş oldu arşın tâvusı,
Geldi hâtiflerden, arşın itrı bu!
Halka bir sığnaktı, şâhın gölgesi,
Hem güneş dürmüş götümüş, yok sesi.
Sürdü dünyâdan gemi evvelki gün,
Cümle gâmin mülke, doymuştur bütün.

Nâra atmış, hem fakir düşmüş yere,
Akli gitmiş, cân da çıkmış bir kere!
Serptiler hiç durmadan hep gülsuyu,
Ağlıyor yoldaş olan bil doğruyu!

3125. İşbu baygınlık sürer tâ akşâma,
Cânı gaypten döndü tekrârdan ona!

O YOKSULUN, HAZNEDARIN
ÖLÜMÜNDEN HABERDAR OLUNCA BİR
MAHLÛKA DAYANDIĞINDAN PİŞMÂN
OLMASI VE TÖVBE ETMESİ

Hem uyanmış, söylemiş: "Yâ Rabbenâ!
Suçluyum, döndüm meğer halktan yana!

Gerçi şâhna pek cömert bir kimsedir,
Kul için bilmem ki hem, denklik nedir?

Takke versin, sen verirsin baş bana,
Verdi kaftân, sense boy bostan yana!

Verdi altın, sen sayan eller veren,
Verse bir at, sen akıllar gönderen!

3130. Verdi mum hem, sen severdin görmeyi,
Verse ekmek, sen veren hazmetmeyi!

Verse ücret, hem veren sensin hayât,
Va'di altın; sen de en hâs mahsûlât!

Gök ve yer verdin, o, yalnız bir oda,
Verdiğin sahada binler doymada!

Hem yarattın sen ve altınlar senin,
Sen bağışlarsın, bu ekmekler senin!

Merhâmet, hem mertliği verdin ona,
Neş'e dolmuş mutluluk, senden ona!

3135. Hem o olmuş oldu tek kiblem hemen,
Hem de gerçek kible, elbet sen iken!

Nerde bizler, dîni Allah'tır veren,
Akli, toprak suydu almış, nerde ben?

Yaptı yokluktan ki Allah gökleri,
Toprağı yaymış, döşek etmiş yeri.

Etti Kandîller bütün yıldızları,
Hem tabîattan kilit yaptıkları!

Gizli, âyân bunca mamûr şeyleri,
Yer ve gökler içredirler her biri!

3140. İnsan usturlâbıdır yüksekliğin,
Hem sıfattan âyet'in mazhar bilin!

Her ne var insanda olmuş aksiniz,
Nehre düşmüş ay nasıl sunmuşsa iz!

Gör ki usturlap, örümcek nakşı var,
Hem ezel vasfıydı sunmuş âşikâr!

Hem de usturlapta sarkan ankebut,
Gizli, gökten ders verir, şerhtir umut!

Doğrular sunmaktadır dürbün denen,
Bilgisiz ellerde kalmış bil ki sen!

3145. Her Nebî bilmışti yıldız ilmini,
Gaybı görmek üzre göz lâzım hani!

Çok asırlar geçti, bak insan denen,
Kendi aksiymiş çukurdan gözlenen!

Kuy'da aksi gözlenen şey, dışıdır,
Yoksa, aslan misli düşmek ordadır.

Oysa tavşan, sen de gel gör istedi,
Kuy'ya girmiş kükreyen aslan idi!

Kuy'ya gir, elbette de ondan al öcü,
Kimdi üstün, gözleyip görsün gücü!

3150. Hem mukallit aldanır tavşanlara,
Öz hayâlinden, olurken maskara!

Hem görünmüş şey, suyun yansıtması,
Hiç demez, Hak vergisi, hak cilvesi.

Sen ki düşmân üzre kinlensen, şaş;ı;
Altı duygun hiç senin, boş uğraşı!

Orda düşmânlık Hüdâ'nın aksidir,
Onda kahr, Hakk'ın sıfâtlardan gelirdi!

Onda suçlar, sendedir cinsiyle de,
Önce sen bir, hûylarından geç öte!

3155. Sende çirkin hûydu, ondan akseden,
Oldu dikkat et senin, ayнан hemen!

- Ayna çirkin sunsa, hiç saldırma sen,
Aynadan bakmış duran sensin hemen!
İste örnek; gördün ay inmiş suya,
Başladın sen, akse toprak atmaya!
Sen ki dersin: "Geldi hep mutsuzluğa,
Mutluluk varken elimden almağa!"
Aksi, yıldız zânnedip toprakladın,
Resmi örtmek oldu gerçek maksâdın!
3160. Gizlenir aks, gaybe yönlenmiş olur,
Sanma yıldız şimdi sen sönmüş olur!
Hem güzel yıldız, bakarsan göktedir,
Hiç kusursuz, istiyorsan baş çevir!
Hem mekânsızlık, mekâna dönmeli,
Burda aksi, orda gerçek bilmeli!
Vergi Allah vergisi, ihsân onun,
Altı yön beş duygu var, imkân onun!
Âdîlerden ihsân olsun kum kadar,
Sen ölürsün, oysa onlar burdalar!
3165. Yıldızın aksiylesin sen, nerye dek?
Eğri görmüş, aslı tâlim eyle tek!
Hak bağış sunmazsa niyâz ehline,
Bir uzun ömrü veren oymuş yine.
Onda, nimetlerde son yok, işte yön,
Hem diriltmiş ölmüşü, sen orya dön!
Hak ki lûtfetsin, lütuf, cânınladır,
Sen osun, sanki o sensin, senledir!
İştahın kalmaz iken ekmek suya,
Bunlar olmazdan rızıklar verdi yâ!
3170. Sen zayıflarsan, zayıflıktan sana,
Gizli şişmanlık sunar Hak, baksana!
Hem perînindir gıdâ, enfes koku,
Hem melekler üzre, cân vermişti bu!
Cân ne olmuş, sen dayandın hem ona,
Hak verir aşktan dirilmek, bak sana!
İste aşktan sen ömür, cân isteme,
Hem o rızktan iste, hiç ekme yeme!
- Halkı bir berrâk su bil, elbette sen!
Onda artık, Hak sıfâtlar gözlenen!
3175. İlimi halkın, adli, lûtuftur öylece,
Nehre yıldız aksidir düşmüş gece!
Padişâhlar, saltanât mazhârları,
Ayna bil, ârif olan insanları!
Geçti yüzyıllar, gelen yüzyıldı bu,
Ay o ay ammâ, su olmaz aynı su!
Adli adl, artık hüner aynen hüner;
Geçti günler, çokça ümmet geçtiler!
Hem asırlar üzre geçmiş çok asır,
Mânâlar dâim, gelip kalmaktadır!
3180. Kaç değişmiş oldu, bir bak arkta su,
Ay ve yıldız aksi aynen, doğrusu!
Hiç suyun üstünde kurmazlar bina,
Onların seyrân yeri, sonsuz semâ!
Her sıfât mânâ, evi yıldız gibi,
Mânânın gökten gelir olmuş idi!
Hep güzel yüzler, güzellik aynası,
Onların aşk, aşk-ı zât aks etmesi!
Asla gitmiş yönlenip ben, had ve hâl,
Suyla aksetsin kalır, olmaz hayâl!
3185. Aksa benzer gördüğün tasvîr denen,
Bak görürsün, gözlerin bir ov ki sen!
Akli yoklar der ki: Gel geç, şaşmadan!
Sirke-pekmez, hem de pekmez sirkeden!
Ayrıdır şâhtan sanaren şâhnayı,
Gayretin sahipti şâh koy şaşmayı!
Hem esirlerden geçen bir zâtı sen,
Tutma bir, zulmette kalmış fareden!
Onda cân var, bir ağırlık belleme,
Bir beyin gör, sen kemik gördüm deme!
3190. İblîs'in gözlerle yer yok bakmağa,
Sen o zâtı sayma mensûp toprağa!
Şebpere, varken güneş dostluk nere,
Sanma mescût, sacid olmuş bir kere!

- Aksa benzer, oysa aks olmuş değil,
Aksa benzer, Hak tecellîsiydi bil!
Bir güneş görmüş ve cânsızlık giden,
Şırlağan yağ, gül yağ olmuştur hemen!
Geçti varlıktan ya Hak dervîşleri,
Sanma halktan, sen de bak dervîşleri.
3195. Vahdetin hiç kible bilmez iştirâk,
Kil, nasıl almış melekten secde bak!
Gördü nehrin elma dolmuş aksini,
Hep etek ondan dolup kalmış hani.
Elma dolmuş san nehir yüzler çuval,
Nehre düşmüş, hem nasıl olsun hayâl?
Görme ten, sen olma dilsiz, duymayan,
Hâk yalanlar olma, artık gel uyan!
"Attığın vakt atmadın sen, attı Hak, "
Onda görmek, Hak görüş olmuştun bak!
3200. Orda hizmet, Hakk'a hizmet bir kere,
Gün görürsen, sen görürsün pencere!
Onda aydınlık muhakkak kendinin,
Onda nûr, batmış güneş olmaz hemin!
Hem güneşten nûr alırken penceren,
Hem bilinmiş yoldan olmaz bil hemen!
Hem güneşten yol ulaşmış bir kere,
Var fakat bilmez, habersiz pencere!
Gökle-yer tutmuş bulut, örterse hoş,
Nûru etmiş pencerenden bil ki cuş!
3205. Hem hava, hem altı yönden ayrı yol,
Hem güneş, hem penceren dost bilmiş ol!
Hem o tesbîh, Hakk'ı tesbîh etmedir,
Meyveler kaptan, bir tabaktan gelmedir!
Hem sepetten geldi pek çok meyveler,
Bir ağaç dersin, yanılmazsın meğer.
Hem sepet dersin, ağaçtır elmaya,
Çıktı mutlâk gizli bir yol ortaya.
Meyve vermiş dalda, hem bitmişse de,
Türlü mahsûller, sepetten bitmede!
3210. Bil sepet olmuş olur tâlih dalı,
Hem sepetten gölgelik var, durmalı!
Ekmek ishâl eyesin, ekmek deme,
Neyledin ekmek dedin, "mahmudeye?"³⁶²
Verse kil cân, göz için parlaklığı,
Sürme gör sen, sürmedir bil toprağı!
Çıksa topraktanda bir nûr ortaya,
Hiç gerek kalmaz semâya bakmaya!
Yok dedin, küstâh olup vardır deme,
Görse ırmak, kerpicin sert bekleme!
3215. Bir güneş huzrundadır, parlar hilâl,
Rüstem'in güç üzre, Zâl olmaz misâl!
Gâlip Allah, tâlip Allah, bil ki sen,
Kahrı elbet, neyse mevcut yok eden!
Bilme sen çift, çift oluştan vurma dem,
Şâh da yok olmuş olur kul, bil ki hem!
Şâhı, sen Hallâk'ının nûrlarla bil,
Ölse fânîdir, gömülmüştür asıl!
Şâha versen Allah'ından ayrı yer,
Hem metin yitmiş olur, önsöz biter!
3220. Göz gönül her neyse topraktan çevir,
Görme çiftsen kiblemiz tek kiblemdir.
Çift görürsen, çifte yönler kaybolur,
Od düşer, pâbuç yanar, hep yok olur!

KÂŞ ŞEHRİNDEKİ, BİRİ İKİ GÖREN
ÖMER ADLI GARİBE, ADINDAN
DOLAYI ONU BİR DÜKKÂNDAN BAŞKA
DÜKKÂNA GÖNDERİYORLARDI. O,
BÜTÜN DÜKKÂNLARIN ONA EKMEK
SATMAMAKTA BİR OLDUĞUNU
ANLAMİYORDU

Kâş'tanım, dersen benim ismim Ömer,
Yüz kuruş versen lavaş vermez bir er!
Çünkü varsam söylesem ismim Ömer,
Siz bir ekmekçik satın dersem eğer;

³⁶² Mahmude: Yumuşaklık veren bir ilaç!

- Der ki: "Git sen hem, diğ̈er bir dükkâna,
Onda ekmek, üst gelir yüz kat bana!"
3225. Olmasaymış hem garip, gerçek şaş̈ı,
Der ki: "Yoktur burda dükkânın eş̈i!"
Kâş̈'ının kalplerde hem olmuşsa nûr
Gitti şaş̈lık, her Ömer, Ali olur!"
"Bak Ömer gelmekte" der ekmekçiye,
Söylemiştir, gel de ekmek sat diye.
Hem duyar ekmekçi, ismiymiş Ömer,
Bir uzak dükkâna tekrâr git ki" der.
"Arkadaş, ver bir lavaş̈ alsın Ömer,"
Sesleniş hem, sırrı açmakmış meğ̈er!
3230. Hem, Ömer ekmek dilermiş denmede,
Baş̈ka bir yön gayedir, göndermedel
Sen ki ilk dükkânda olmuşsan Ömer,
Mahrum oldun, Kâş̈'ta ekmekten meğ̈er!
Bir Ali olmuş isen dükkânda sen,
Ekmek aldın, durmadan, ilk anda sen!
Çift gören şaş̈, sen ki mahrûmsun inân,
Tekneler, onlarca gördün sen bu ân!
Kâş̈ olan dünyâda olmazsan Ali,
Ol Ömer gez, durmadan her bir ili.
3235. Gel, vîrânın sen de bak bir hâline,
Her tarâf sunmaktadır ekmek yine!
Hak tanır çift göz verilmiş olsa bir,
Cümle âlem, dost dolup gelmektedir!
Kurtulursan burya, ş̈urya gitmeden,
Var ümî̈t, korkun biter Kâş̈an'da hem!
Gonca görmüş̈tün, ağ̈aç, ırmakta sen,
Bir hayâl olmuş durur, hiç sanma sen!
Hep akisler aslının kaynak iken,
Sattırır Allah, şu mânâ meyveden!
3240. Göz akisler görse, şaş̈lıklar gider,
Irmağ̈ın aksiyile hür, bol meyveler!
Bağ̈ olur mânâda, sen hiç sanma su,
Olma Belkıs, sanma cânın habbe bu!

- Sırta yükler, yük desen, bir tür demek,
Hem sürülmez bir çubuklan, her eş̈ek!
Bâzı merkepler olur gevher taş̈ır,
Bâzı merkepler gelir, mermer taş̈ır.
Hikmet olmaz, bil ki artık her suda,
Burda ay var, sanma bir akmış̈ o da!
3245. Hayvân içmiş̈ten değ̈il, Hızır'ın bu su!
Bengisuymuş̈, her ne görsen haktı bu!
Hem suyun diplerde Ay der: "Ben Ay'ım!
Aks değ̈il, sohbet ve yoldaş̈lık payım!"
Hem sudan seyrettiğ̈in aksiyile sen
Kur hayâl, isterse, dön dur, akse sen!
Her su birdir, ayındırlar sanma sen,
Ayyüzün hem şu'le aydır, bil hemen!
Sözde son yok, dertlenir derken garip,
Ağ̈lıyor şâhna için, çok muzdarip!

TEBRİZ HALKINDAN BİRİNİN ONUN
İÇİN PARA TAKSİM ETMESİ, YETERİ
KADAR TOPLAYAMAMASI. O
MUHASECİNİN MEZÂRINA VARIP
DERTLENİP AĞLAMASI

3250. Borç alış, gelmiş, yayılmış herkeşe,
Dertle, dertlenmiş olur hâkim ise.
Borcu bulmak isteyip, semt gezmede,
Borçlunun dert neyse tam arz etmede.
Geçmemiş bir şey dilenmekten ele,
Sâde yüz altın toparlanmış hele.
Tuttu elden, yardım isterken adam,
Şâhnanın kabrinde yol olmuş tamam.
Borçludur: Kul olsa Hak tevfïke yâr,
Kutlu dostun, hem misâfir olma var!
3255. Hem onun yol üze dökmüş mâlını,
Hem fedâ etmiş, şeref, şan hâlini.
Her teşekkür, Hakk'a şükretmek demek,
Çünkü Hak ihsâna lâyı̈k oldu tek!

- Şükürü terkin, oldu Hakk'ın şükürü terk,
Hakkı terkin, oldu Hakk'ın hakkı terk!
Nimetin Haktan gelir, şükr eyle sen,
İhsân etmiş kimse varken, ân hemen!
Annenin şefkât Hüdâ'dandır gelen,
Annenin hizmet senin vâcip hemen!
3260. Hak demiş bundan: "Salâvat eyleyin!
Hem Muhammed, lûtfе mesken belleyin!"
Hak, kıyâmet vakti der, elbet sana,
"Ben ne verdim, neymiş ikrâmın bana!"
Der ki: "Yâ Rab! Şükreder oldum ki ben,
Aslı senden, çünkü rızık, erzâk denen!"
Der: Hayır! Şükretmedin yârâna sen,
Hakk'a şükürün tek sebep yârân iken?
Bir keremkâr üzre eylerdin sitem,
Ben onun elden rızık verdimdi hem!
3265. Hem garip gelmiş velînin kabrine,
İnler artık, durmayıp ağlar yine!
Der ki: Ey yoksulların sığınak olan,
Yolda kalmış yoksulum, himmet sunan!
Rızık için gâm çekse, kimler yâd eden,
Allah'ın rızktan gelir imdât eden!
Yoksulun sensin peder, sensin ana,
Borçlu var, lâyık olur ikrâm sana!
Yoksulun san, inci sunmuş bir deniz,
Hem uzaklar üzre yağmur lûtfunuz.
3270. Ey güneş, sırtım ısınmış senle hem,
Köşkte ziynettin, vîrânın hazne hem!
Kaş çatık hiç görmemiştir kimseler,
Rızık dağıtmış Mikâil' mişsin meğer!
Ey kerem Kaf'ında gaybın arkası,
Gönlün olmuş oldu gaybın deryâsı.
Hem mâlın harcânsa hiç gam gelmemiş,
Himmetin çatlak, utançlar vermemiş.
Ben ve ben benzer olan yıllar yılı,
Sanki soy sop, şefkâtin olmuş malı.
3275. Nakdimiz, hem cinsimiz, hem mülkümüz,
Hem övünç, hem bahtımız hep sizdiniz.
Ölmedin sen, nâz ve bahtımdır ölen,
Bol rızık, mesut geçim ölmüş iken!
Bir idin binler kerem mülkünde hem,
Ni'met ihsânında sen, yüzler Hâtem!
Mal verir Hâtem, gönülden ölse kim,
Sâde, birkaç tek ceviz vermiş derim.
Sen bağışlardın hayât, her bir nefes,
Hâs sîfât sığmaz ve almaz her nefes!
3280. Ömrü verdin, bitmeyen bahşış ki tek,
Çoksa pul, bilmez kasan, sen say desek.
Yok senin gerçekte, bir hûy vârisin,
Secde etmiş hep felek, sen öylesin!
Halkta gâmın, kurda lûtfündür çoban,
Sanki bir şefkât ulaşmış Mûsa'dan!
Bir koyun kaçmış Kelimullah ki bak,
Koştı, Mûsa arkadan, şişmiş ayak.
Sürdü ardından koşuş akşâma dek,
Kaybolup gitmiş görünmez oldu tek.
3285. Sonradan olmuş koyun, yorgun düşen,
Tuttu Mûsa, toz silip okşar hemen.
Anne olmuş, okşayandır doğrusu,
Üst baş okşar, çoktu şefkât duygusu!
Onda azcık öfke dersen, aslâ yok,
Merhâmetten, gözde dersen, yaşsa çok!
Der ki: "Yoksay, rahmetin dersem bana,
Hem koşup, zahmet niçin verdin sana?"
Hem melekler toplanır, söyler Hüdâ:
"Hak Nebî olmakta lâyıktır Mûsa!"
3290. Mustafâ der: "Hep Nebîler mutlaka,
Yâ çocuk, yâ genç çoban olmuştu yâ!
Hem Nebîler hiç çobanlık etmeden,
Halka önder etmemiş Allah hemen!"
"Sen çoban oldun mu?" der bir pehlivân,
Der ki: "Bir müddet de ben oldum çoban!"

- Hak vakar hem sabrı vermek üzre şân,
Hem Nebî olmazdan, etmiştir çoban!
Cümle âmir, insanın olmuş çoban,
Hakk'a uygun iş başarsın her zamân.
3295. Hilm için olmak gerek, Mûsa kadar,
Burda tedbîr, burda aklın hükmü var.
Şüphesiz eyler rûhânî bir çoban,
Aydan üstün mevkiler olmuş inân!
Hem nebilerden de Allah böylece,
Bak, çoban kılmış, inânmış çok güce!
Sen yüceldin, olmuş oldun hâs çoban,
Kim kinar, elbette olmuş kör inân!
Hak verir ahrette başbuğluk sana,
Serdâr oldun sen ebed mülkünde yâ!
3300. Hem deniz olmuş, olan mertlik ele,
Bağlıyım, doldum güvenç, imkân ile!
Hem, dokuz bin altın ettim borç ki ben,
Nerde lûtfun, tortum olsun sâf hemen?
Nerdesin? Gülsen çemenler üzre sen!
Söylesen, on kat dilersen al hemen!
Nerdesin sen? Mutluluk versen bana;
Beklerim elbette lûtfundan yana!
Nerdesin? Elbet götürsen haznene,
Sen emin kılsan şu borç, yokluksa ne?
3305. Ben yeter derken de, artırdın yine,
Hem benim arzum diyordun, al yine.
Hem nasıl âlem girer toprak yere?
Gök de sığmazmış meğer hiç yerlere.
Sen cihândan dıştasın hem, her zamân,
Sağ iken, ölmüş iken, ey kahraman!
Gayp havasında uçan kuş oldu mu?
Gölgeler yerlerde mevcût kaldı mı?
Ten ki gönlün, gölgenin bir gölgesi,
Ten için hem, gönle ermeklik nesi?
3310. Fert uyurken, rûhu gökten bir güneş,
Ten desen tutsak ve yorganlarla eş!
- Rûh desen sen, gizlidir, astar ne ki,
Kıpraşan ten, yorganın altındaki!
"Rabbimin emrindedir rûh," gizlide,
Yok ki örnek, söylesem örnekle de!
Hem şeker yaymış dudaklar nerdeler?
Hoş, güzel sırlar, cevâplar nerdeler?
Bal dolan akik dudaklar nerdeler?
Müşkülât açmış anahtar, nerdeler?
3315. Zülfikâr benzer olan sözler nedir?
Aklı, idrâkler silen söz nerededir?
Kumrusun sen nerye dek, özlem; yuva:
'Nerde, nerde' der, düşersin 'kû, kû'ya!
Nerde olsun, rahmetin imkânda o,
Kudretin, aklın, temiz âlemde o!
Hem nasıl birliktedir aslan, meşe,
Gönle uymuş, fikre düşmüş endişe!
Dert sunar elbet bütün insanlara,
Hem cihân sunmaz ümît hiç onlara!
3320. Hastalık ânında sıhhatler uman,
Hem de sıhhatler umar olmuş o ân!
Bitse harman, istenen rüzgardı yâ,
Bir vapur beklerdi yel âlem bu yâ!
Bir tarâf hem, kalp ki yönlenmiş ona,
Bil demiş "Yâ Hû"yu hep O'ndan yana!
Hak'la ol! Kalmaz ki hiç yer "nerde" ye,
Gönlünün zikr olsa "Allah Hû" diye!
Olsa akl, görmüştü şark, hem garpta var,
Hem akıldan rûha yüz şimşek çakar!
3325. Hep köpük dolmuş denizler "gel-git"i,
Sel gider kalmış deniz bakiliği!
"Ben ki borç ettim dokuz bin altını,
Sâde yüz altın toparlanmış hani.
Hakk'a vâsıl, sen ve ben dertlerleyim,
Toprağın misk koktu, ben hep dertleyim.
Dermân et, himmet ki hasret derdine,
Ey mübârek, derde himmet et yine!

Çeşmeden geldim, asıl bir çeşmeye,
Balduğum, kan nehri olmuştur niye?

3330. Gök o gök, nûrlar o ilk aydan değil!
Irmak aynıken sular aynen değil!
Var cömertler, hâs temiz mert neredeler?
Var ya yıldız, hâs güneş yoktur meğer!
Ey mübârek, Hakk'a gittin şimdi sen,
İsterim gelmek Hüdâ'ya şimdi ben!
Her devir var, bil ki sancak gölgesi,
Hak'tı ancak milletin tek gölgesi!
Bir resim, bilsin veya hiç bilmesin,
Ressamın ellerde toplanmış kesin!

3335. Hem nişânsız, Hak yazar her sayfada,
Fikre yazmış, bâzı silmiştir Hüdâ!
Kızdırır, gönlünde hem ihsân gider,
Hırs verir hem, mertliğin imkân gider!
Hem de zihnin bir yarım ânlık bile,
Hiç uzak kalmaz, ki mevcût hâl ile!
Testi, hiç ellenmeden, okşanmadan;
Testi kendinden gelişmez bil kisen!
Tahta dülgerlerle birlik oldu mu?
Yâ kesilmiş, yâ da ek bulmuş onu!

3340. Terzinin ellerde yokken elbise,
Hem kesilmez, hem dikilmez, neylese!
Sâkanın ellerde olmazdan tulum,
Hem nasıl dolsun, boşansın, gel de um!
Sen boşanmış, dolmuş oldun durmadan,
Bir sanatkâr eldesin, artık inân!
Kalkıversin, hem senin gözlerde bağ,
Bir eser, san'atkârın, olmaz ırağ!
Varsa göz bak, sen de mevcût göz ile,
Bakma ahmak, bakma sen gafillere!

3345. Ver kulak dersen, duyar ol senle hem,
Var kulaklar, duyma yok sersemle hem!
Görmenin ellerde taklit, öncü et,
Kendi aklın var düşün, aklınla git!"

HARZEMŞÂH BİR GÜN GEZERKEN
ORDUSUNDA EMSÂLSİZ BİR AT
GÖRDÜ. ONUN GÜZELLİĞİNDEN
VE ÇEVİKLİĞİNDEN HOŞLANDI.
İMADÜLMÜLK ŞÂHI O ATTAN
SOĞUTTU. PADİŞÂH GÖRÜŞÜNDEN
VAZGEÇTİ

Vardı bir bey, hem de pek seçkin atı,
Bulmamış şâh, böyle bir at firsâtı!
Bir selâmlık ânı binmiş bey ata,
Görmüş Harzemşâhta ermiş firsata!
At görülmüş, şâha, ermiş bir büyü,
Köşke dek, fikrinde oymuş gördüğü!

3350. Her uzuv seyriyle, dalmış bakmada,
Her uzuv, kat kat güzeldir ortada.
Hem çevik, safsan, güzelden, hoş bir at,
Hak meğer vermişti eşsiz bir sıfat!
Şöyle fikr etmiş olurken şâh o ân,
Neydi hem bilmem, akıl etmiş olan!
Gördü göz, atlar ve kalben pek de tok,
Say güneş olmuş atın, emsâli yok!
Şâhların rûh oldu beydak bildiğim,
Bir yarım at, göz çeker olmuş derim!

3355. Sihre sahip kimse yapmıştır büyü?
Böyle çekmiş, atla sunmuş görgüyü!
Fâtihâ söyler, çeker "lâ havle"ler,
Fâtihâ, dert artırır olmuş meğer!
Fâtihâdır şâhı çekmiş kendine,
Dert siler, Hak derdi vermişken yine!
Hem onun iştir, o, göstermiş göze,
Hak görür göz, Hak uyandırmış ise!
Anlamış şâh, Hak sunar göz akması,
Hakk'ın iş, her ân yaratmak en hâsı!

3360. Taş öküz, taş at yapılmış hîleden,
Secde etmişlerdi insanlar hemen!

- Puttan üstün şey ki yoktur kâfire,
Sâde puttur, ermemiş bir te'sire!
- Onda neymiş, gizliden kalp cezbeden?
Parlar âlem, başka bir âlem ilen!
- Hem akıl, hem cânda görmez bir pusu,
Görmedim ben, işte sen gör doğrusu!
- Döndü Harzemşâh gezinmekten hele,
Sırrı söyler, paylaşır erkân ile!
3365. Şâh, getirsinler deyip emr eyledi,
"Zâbita beyden de at alsın!" dedi.
- Hep çavuşlar bir âteş, koşmuş yine,
Dağ olan bey, yumşayıp dönmüş yine!
- Geldi dertten, cânı dersen ağzına,
"Tek İmâdülmülk eder yardım bana!"
- Hem İmâdülmülk'tü derdin bayrağı,
Dertliler koşmuş diler kurtulmağı.
- Oydu şâh huzrunda, en saygın olan,
Padişâh huzrunda, peygamberdi san!
3370. Hem vezîrlük isteğinden hep uzak,
Sûfiler, mertlikte Hatem oldu bak!
- Rey ve tedbîr almanın, en üstünü,
Çok sinânmış, hem yayılmıştır ünü!
- Mertti mâllar vermede, cân vermede,
Gaybin ay olmuş hilâllik etmede!
- Hem garip hem ilgisiz beylikten o,
Fakra yönlenmişte, gerçeklikten o!
- İhtiyâç, isteklerin, olmuş peder,
Halka şifâ, şâhta koymazmış zarâr!
3375. Görse, Hak hilmiyle suçlar örtmede,
Halkın hûydan ayrı hûy arzetmede!
- Mevkiden geçmek dilerken kaç kere,
Mâni olmuş şâh niyâz etmeklere!
- Hem şefâat eylesin yüzler suçu,
Af eder şâh, şimdi mahcûp doğrusu!
- Baş açık koşmuş, İmadülmülk'e bey,
Saçtı topraklar, bütünden üste bey!
- Der: "Haremler içre mâl mülk alsın o,
Yağmalar dolsun ve toptan salsın o;
3380. Tek atım var, oydu hem cânım benim,
Alsa öldüm, öyle bil, dostum benim!
- At alınmış, olsa sen geç şüpheden,
Hep hayâtım buldu son, bitmiş de sen!
- Bir yakınlık ihsân etmiş Hak sana,
Ol Mesîhim, okşa baş sen, bak banal!
- Hem kadın, altın ve mâllar gitse ne?
Bunda artık bir üzüntüm, yok yine!
- İtimâdın yoksa, söylenmiş söze,
İmtihân et, ey âdil yönlen bize!"
3385. Hem İmâdülmülk, akarken gözyaşı,
Şâha gitmek üzre olmuş uğraşı!
- Durdu şâh huzrunda, yummuş ağzını,
İçten ânmiş oldu mutlak, Rabbini.
- Zâhiren hem şâha vermişken kulak,
Oysa, zihninden fikir coşmuştu bak:
- "Allah'im, yanlış yapar olmuşsa bu,
Sade sensin, yok ki sığınak doğrusu!
- Kurtuluş ister, n'olur affet onu,
Tutsak olmuştan halas et en sonu!
3390. Tâ ki yoksuldan, yücelmiş şâha dek,
Hepsi muhtâcın senin, ervâha dek!
- Hem kemâl dolmuş güneş mevcût iken,
Mumda rehberlik umuş, bilmem neden?
- Parlayıp durmuş iken, nûrdan güneş,
Mumdan ummak, pek tuhaf, olmaz ki eş!
- Şüphesiz terk-i edep, bizden bu hep,
Kûfr-i nimet, nefse uymak oldu hep!
- Çok akıllar fikre dalsın öylece,
Oldu bir kuş, durmayıp uçmuş gece!
3395. Hem o kuş, bir kurtcağız bulmuş, yese,
Cân güneştir besleyen bir bellese.
- Kurt yiyip, haffaşa sarhoş olmada,
Kurt güneşten cân bulup cânlanmada!

Hem, güneş nûrlar saçarken dört yana,
Hem azık vermektendir düşmânına!

Haffaşın zıd oldu gerçekten doğan,
Göz açık, hep doğrudur, aydın her ân!

Bir doğan olmuşsa bir haffâşa eş,
Bak, kulak çekmiş edepten cân güneş

3400. Der ki: "Say vardır onun bir illeti,
Sen neden, nûrdan çevirdin niyyeti?"

Ben kulak çektim ve dert verdim sana,
Tâ güneşten dönme artık sen yine!"

HZ. ÜSUF'UN ALLAH'TAN
BAŞKASINDAN YARDIM İSTEMEMESİ,
"EFENDİNE BENİM SUÇSUZ
OLDUĞUMU SÖYLE!" DEMESİ
YÜZÜNDEN YILLARCA ZİNDÂDA
HAPİS KALMASI!

Yalvarır Yusuf Nebî, bir mahkûme,
Sen çıkarsan, yalvarır olmuş yine.

İstemiş yardım, demiş: "Git şâhına,
Yok unutmak, varsanız şâh huzruna.

Huzra varsan, neyse halim an beni,
Kurtarır olmuş olursun sen, beni!"

3405. Nerden olsun kurtaran, tutsak olan,
Başkasından yardım olmaz, sen inân!

Ehli dünyâ, cümleten zindandalar,
Hepsi, ölmek emridir bekler, yaşar!

Nâdirattan, böyle kul zindandadır,
Rûh desen, Zühâl ve tam göklerde dir!

İstemiş yardım ki Yusuf kimseden,
Tam yedi yıl, kaldı tutsak, bil ki sen!

Bak unutturmuştu şeytân, mahpusa,
Va'di neymiş hep silinmiş oldu yâl!

3410. Pek güzel hûy, eylemiş derken, hâta,
Koydu Allah böyle çok zindanda da!

Görse adlin, bir güneş var, suç ne ki?
Oldun haffaş, sen karanlıklarda ki!

Topla akli, hem deniz, suçsuz bulut;
Sen, serâp, kumdan eder oldun umut!

Halka haffaş hûy ki, boş söylerdi söz,
Ey Yusuf, varken doğandan sende göz!

Körlüğünden, meşhûr olmuş şebpere,
Noldu şâhın hâs doğanken gözlere?

3415. Hem bu suçtan ders alır, etsin küpe,
Söylemiş üstâd; "dayanmak yok çöpe!"

Orda Yûsuf, kendi meşgûl eyledi,
Mahpûsun zahmet, çıkıp gitsin dedi!

Ünsiyet, sarhoşluğu vermiş ona,
Yok karanlık, yok ki zindân baksana!

Hem, rahimden zor değil mahpûs evi,
Dar, karanlık, kanlı, korkunç haps evi!

Hak açar kullar için bir pencere,
Sen geliştin, cân verir rahimde de.

3420. Hiç kıyâsız, zevk verir hep duygular,
Cânlanır, dallar, çiçekler açtılar.

Hem rahimden taşra çıkmak güç sana,
Hep kaçarsın yolların tâ ardına!

Tat dışardan gelmiyor, içten gelen,
Köşk, saray arzûsu, ahmaklık veren!

Bir adam mescitte dâim oldu şâd,
Bir adam, bağlarda olmuş bîmurât!

Hiç saraylar, gel de yık artık teni,
Ey beyim, gel hazne bil vîrâneni!

3425. Görmedin, varken şarâp toplantıda,
Çokta gördün mest olan mutlanmada!

Köşk nakışlar doldu yık, sen durmadan,
Tâze bir has hazne bul, vîrânenen!

Hâne hep nakş, doldu tasvîr, hep hayâl,
Perdedirler, istemez gelsin visâl!

Sîneden, çoşmuş gelen sûret denen,
Haznesinden parlayışlar bil ki sen!

- Bak, köpükten vermemiş berrâk sular,
Perdedir, yok aynalık aks etmeler!
3430. Hem, emânet rûhumuz, Hak'tan bize,
Mânidir ten, coşkusu çıksın yüzel
Bir meseldir tut kulak, halk söyleyen:
"İşte bizdendir ne var elbet gelen!"
Hem köpük tapmış, susanmış kimseler,
Saf sulardan, hep uzaklaşmış meğer!
Ey güneş sen, kiblemiz, imanımız,
Var fakat, biz, zulmetin tapmaklayız!
Hakk'a yönlendir ve sen göster izi,
Haffaş olmaktan n'olur kurtar bizi!
3435. Bir civân, sapmış ve gelmiştir bana,
Çok kusûr var, bakma cahildir ona!
Hem, İbâdülmülk dalar bir fikre ki,
Kükreyen, ormandaki aslan ne ki?
Bir şâhın huzrunda durmuş oldu yâ!
Bir temiz rûh, gayb bağından uçmada!
San, Elest âni melekler misli o,
Aşk şarâbından içen bir mesti ol
İçte dert, dernek, düğün hep gâm dolu,
Ten, kabir benzer ve hoş âlem dolu!
3440. Hem, bu hayret âlemin, içlerde biz,
Gaybın iklimden gelişler bekleriz.
Hem getirmişler bir at Harzemşâh'a,
Hem çavuşlar at getirmişlerdi yâ!
Şimdi gerçek, gördüğün gök kubbenin,
Altı, çok endâm tutup saklar bilin.
Rengi almış, hep felekten gözleri,
Ay ve şimşekten doğan, oymuş perfi!
Ay, Utarit misli, oymuş koşmada,
Arpa yok, rızk onda, san rüzgârdı yâ!
3445. Ay ki gökler içre gezmiş her gece,
Bitmeyen yollar alırken, öylece!
Ay ki, burçlardan geçer hiç durmadan,
Bak, Miraç gerçek ve inkârın neden?
- Bir yetim, gevher bedel, dönsün aya,
Tek işâret, ay böler çift parçaya!
Çok acâyip çifte bölmüşken ay'ı,
His zayıf halk, onca almıştır payı.
Hak Resûl'ün, hak Nebî'nin işleri,
Gök ve yıldızdan geçip almış yeri!
3450. Muktedirsen, çık feleklerden öte,
Öyle seyret iş nedir, neymişse de!
Yavrusun, artık kabuktan çıkmayan
Duymanın tesbîh uçan kuşlarda sen!
Burda olmaz mu'cizâtın şerhi hiç,
Şâh-ı Harzem söyleyip gel, öyle geç!
Hak güneş lûtfuyla vurmuş olsa bir,
At da Kehf'in it kadar hoş, yükselir!
Sanma tek Hak lûtfunun parlaklığı,
Taş ve lâ'l almış feyiz, aydınlığı.
3455. Lâ'l bütün kıymet, ne var ondan alır,
Taş harâret, parlayış Hak'tan bulur.
Hem güneş vurmuş duvarlar üstüne,
Suyla ölçsen, parlayış yoktur yine!
Baktı hayrânlıkla artık, bir zamân,
Sonra dönmüş, İmâdülmülk der iken:
"Ey güzel fert! Pek güzel mutlak bu at,
Yerde yoktur, verdi cennetler sıfât!"
Hem İmâdülmülk demiş: "Ey Padişâh,
Meyliniz etmiş melek, şeytânla âh!
3460. Dikkât etsen, pek güzel attır fakat,
Pek de dilber, baksanız siz, işbu at.
Tenle, nispetsiz görürsün baş denen,
Âdetâ dersin öküzdür baş hemen!"
Etti te'sîr işbu söz Harzemşâh'a,
Düştü gözden at ve bakmaz bir daha!
Yön verir bilsen garazlar, övgüler,
Orda Yûsuf, üç karışlık bez değer!
Cân veriş ânında İblîs vâsita,
Senden iman, almak ister oldu yâ!

3465. Verdi mutlak, orda bir ahmak olan,
Bir yudum su, almaya vermiş o cân!
Gerçi ibrik olmamış, olmuş hayâl,
Hîledir, bir vâsita olmuş bu hâl!
Şimdi sağlam, doğruluk varken kesin,
Bir hayâl uğrunda sarf etmekteisin!
Bir çocuk olmuş idin madende sen,
İnci verdin, bir ceviz aldın hemen!
Hem ecel, vaktinde mevcût dert ile,
Böyle yapsan hiç şaşırırmazsın hele!
3470. Hem hayâlin, coşturur sûretse iz,
Hem sinak ânında, pek kof bir ceviz.
Bedr olur, elbet hayâl ilk çırpıda,
Oysa en son, bak hilâllik ortada!
Sen başından bakmış olsan, en sona,
Aldanış yok, kurtuluş ermiş sana.
Ey emin, dünyâ çürük, kokmuş ceviz,
İmtihân hiç, siz uzaktan baksanız.
Şâh bakarken, mutlaka görmüştü hâl,
İmâdülmülk'ün gözü görmüş meâl!
3475. Şâhta göz titrer, görür azcık yeri,
Son gören er, gördü binbir millerli!
Çekse Allah, sürmesinden bir göze,
Cân görür tam, perdeler ersin yüze!
Son ne, görmezlikle eş, şâhı cihân,
Hep de dünya leş görür olmuş o cân!
Padişâh vazgeçti tek bir yermeden,
Geçti attan, kalp soğur olmuş hemen.
Kendinin gözden geçip, seçmiş onu,
Hem kabûl görmüş olan bir gözdü bu.
3480. Ağlayış olmuştu rahmetten sebep,
Hem soğur attan o şâh, zevk gitti hep!
Örttü Hak, hâslık görünmez gözlere,
Sesti duydu, say eşikten bir kere.
Perde olmuş söz, o şâhın gözde hem,
Ay siyâhlık üzre kalmış oldu tam!
- Tertemiz mimâr ki, gaypten söz ile,
Yaptı efsûnlarla muhkem, çok kale!
Söz ki sır köşkün eşikten gelme bil,
Bir açılmak, örtme bil, dikkat kesil!
3485. Ses kapından geli hem, göz görmeden,
Ses görürsün, kimse gelmezden de sen!
Hikmetin çengler ki vermiş hoş sedâ,
Bir kapı nerden açar, cennet bu yâ?
Bed sözün açmış olurmuş doğrusu,
Hem cehennemden açarmış bir kapu.
Kapunun gelsin uzaklardan sesi,
Mutludur duymuş olan bilcümlesi.
Fayda vermişsen, olursan sen iyi,
Hoş yaşarsın, kalp râhat, bil gerçeği!
3490. Eylesen bedlik, fenâlık sen hele,
Hep hayâtın, gizlenir, zevkler bile!
Geçme görmenden, uyup alçaklara,
Laşe çekmiş, çünkü onlar akbaba.
Göz kapar oldun, olup nergîs neden?
Tut ki değnek, ben körüm dersin hemen!
Dikkât et gel, seçtiğin asâya sen!
Oysa senden, pek de çok kördür hemen!
Allah'ın ip, var sarıl kör ol, peki;
Emri, nehyinden geçen iş var mı ki?
3495. Neydi Hak ip? Hem hevâdan geçmedir!
Hem hevâ, Ad kavme, sarsar olmadır!
Halk, hevâ emriyle zindânlarda da,
Kuş, hevesten, kol kanat bağlatmada!
Hem hevesten yağla pişmiştir balık,
Arsız olmuşsun, hevâ yetmiş yazık!
Şâhnenin gözler hevesten bir yalım,
Dar ve çarmıh, hep hevestendir gülüm!
Yerde tenler, şâhnesi var gördünüz,
Âlemin yön, şâhne vardır görseniz!
3500. Rûha gaybten var meğer işkenceler,
Sıçrayıp çıkmaz isen hep gizliler.

Kurtulursan göz görür işkenceyi,
Çünkü zıtlar gösterirler gerçeği!
Çöllerin pis, şor suyunda doğmuşa,
Çim, güzellik anlatır olsan, boşa!
Korkun olmuş olsa hep Hak'tan yana,
Verdi Allah bir kadeh, tesnim sanal!
Hiç heves ardında gezmek isteme,
Hak eşik, hak selsebil var, bekleme!

3505. Yok hevesten yelle, yatmak yerlere,
Arş güzel her gölgeden, bak bir kere!
Der ki sultân: "At nedir gönderin,
Aldığım mazlûma siz tekrâr verin!"
Oysa içten söylemezken kendine;
"Benzemez bir at, sığır olmaz yine!"
Hîleden sundun, öküzlük tez ata,
Vermez Allah'ım öküz boynuz ata!
Şöhreti meşhûr mimâr, düzgün yapar,
Hiç öküz baş sanmayın siz, atta var!
3510. Gövdedir, uygun döşer mimâr olan,
Köşk yapıp nakl eyleyen oymuş, inân!
Yaptı balkonlar bütün köşkler için,
Burdan orya, açtı sarnıçlar bilin!
İçte mutlak, yer eder sonsuz semâ,
Bir otağ almış sığar, sonsuz semâ!
Bâzı ay olmuş olur kâbûs meğer,
Bâzı en diplerde yapmış bahçeler!
Kalp gözün döndür ki artık Zülcelâl,
Bâzı sihr, olmuş olur bâzan helâl!
3515. Hem, bu yüzden istemiştir Mustafâ,
Çirkinin, çirkin görüş, hak, hakla yâ!
Sonda yaprak dönse elbet tersine,
Düşmeyim pişmânlığa derken yine!
Hem İmâdülmülkü sevk etmiş olan,
Saltanât mülkün sâhib Allah her ân!
Kaynak almış oldu Hakk'ın hîleden,
Kalbi, Hakk'ın parmağı uçlarda hem!

Hîleler, vermiş kıyâslar gönlüne,
İstesin âteş alır hırkan yine!

ŞÂHNA VE BORÇLU ADAMIN
MUHTESİBİN KABRİNE DÖNMELERİ,
ŞÂHNANIN MUHTESİBİ RÜYÂSINDA
GÖRMESİ

3520. Sanma sen hikâyemiz ermiş sona,
Hem garip dönmüştü yan, kabristana.
Ket Hüdâ almış götürmüş hâneye,
Verdi yüz altın, "senin, gel, al" diye.
Verdi aş, anlattı çok hikâyeler,
Çok ümît, gül açtı gönlünden meğer!
Bak, kolaylık geldi güçlükten sana,
Söyleyip birçok mesel sunmuş ona!
Geçti akşâmdan, uzun birçok zamân,
Uykudan tatlar alır olmuştu cân.
3525. Kethudâ, rüyâda görmüş zâtı da,
Sedre geçmiş, hem oturmuş oldu yâ.
Der ki: "Sen hâs kethudâ, hem hûyca tek,
Her ne söyledin ki duyduk, tek be tek.
Hem cevâp vermem için yoktur emir,
Hiç izinsiz sanmayın söz söylenir!
Çünkü biz öğrenmişiz, neymiş, niçin,
Ağza vurmuşlar mühür, bundan bilin.
Olmasın faş, çünkü gaybın sır denen,
Hem düzensiz kalmasın iş güç hemen.
3530. Tam da yırtılmaz ki gaffet perdesi,
Kalmasın hâm, istenen mihnet tası.
Hiç kulak yok, oysa olduk hep kulak,
Dilsiziz biz, büsbütün söz gövde bak!
Her ne vermişsek ki, bulduk burda biz,
Hep cihân bir perde, gerçek yerdeyiz!
Gizlemektir, orda hep ektiklerin,
Orda ektin tohumu, elbet gizledin.

Biçmeler var, ektiğin çıkmışsa hem,
Bil mükâfât, ektiğin şeylerdi tam.

MUHTESİBİN RÜYÂSINDA KET
HÜDÂ'YA BORÇLUNUN BORÇLARINI
ÖDEME YOLUNU GÖSTERMESİ,
DEFİNENİN YERİNİ BİLDİRMESİ VE
MİRÂSÇILARA DA: "ŞÖYLE BİR ADAM
GELECEK, DEFİNE DEN NE ALIRSA
ÇOĞUMSAMAYIN, HATTÂ SİZ O
DEFİNE DEN BİR ŞEY ALMAYIN

3535. Şimdi sen gel dinle ihsân her ne var,
Tâze dostun hâli buymuş âşikâr!
Geldi borcundan haber, elbet bana,
Hem hazırlardım ya çift cevher ona.
Hem yeter artar onun hep borcuna,
Tâ ki dertler ermesin derken, ona!
Hem dokuzbin, altın olmuş borç onun,
Söyle: "Bir kısmı ödensin borcunun!"
Burdan artar, hem de çok miktar para,
Harca sen, bizler için et, çok duâ!
3540. Önce kendim verme isterdim onu,
Ben falan defterde yazdım, hem bunu.
Hem ecel, vermezdi hiç fırsât bana,
Gizliden ben inci verseydim ona!
Lâ'l, yakutlardan sarıp ben, bir şeye,
Üste yazdım ismini alsın diye.
Gömmüşüm derken kemer altında ben,
Dostumun gâmdan yemiştim önceden!
Kıymeten neymiş bilir, şâhlar onu,
Hem satarken dikkât etsinler onu!
3545. Korkuyorsan der Resûl, gel bak ki sen;
"Sen muhayyer al ki üç gün, git hemen!"
Korkma aslâ, hem kesat yok, işte bu,
Hem değerden, kaybı yoktur doğrusu!

Hem selâmlar söyle sen vârislere,
İncelerden, ince anlat, bir kere.

Kanmasınlar, çokça altın varsa da,
Ön'ne yığsınlar, ne var alsın o da!

Bunca bir şey istemem derlerse de,
İstene her neyse al, ver öylece!

3550. Verdiğimden, habbe almam ben beri,
Bir çıkan süt, gökse hiç dönmez geri.
Verdiğin almış olan, söyler Nebî:
"Olmuş it hem, kusmuğun yermiş gibi!"
Ret edip elbet, o örtmüştür kapu,
Almasınlar siz dökün, iş, işte bu!
Kim varır, alsın götürsün onları,
Varsa ihlâs, kim verir almaz geri!
Onca yıl ben saklamıştım bunları,
Hakk'a nezr eyler idim hep onları.
3555. Hem mîrâstan hissedârlar alsa da,
Câiz olsun, çok zarâr var ortada!
Hem de, incitmezsele kalpten beni,
Öyle yüz mihnet ki başlar, çok yeni!
İsterim ben tatlı diller, Ey Hüdâ,
Hak verir, çok müstahak var ortada!"
Sonra, çift söz duydu ondan kethudâ,
Söylemem ben, ağzı hem örttümdü yâ!
Öyle kalsın, gizli artık çift sözüm,
Mesnevîmiz, olmasın artık uzun!
3560. Bak uyanmış kethudâ el çırpıyor,
Gâh gazeller söylüyor, gâh ağlıyor!
"Sen nasıl sevdâdasın?" derken ona,
Düşte sen, sarhoş uyandın, baksana!
Hem rüyâ, gördün neler, ey mutlu er?
Şehre sığmaz, sahralar yetmez meğeri!
Yoksa, görmüştür filin Hindistan'ı,
Terk edip kaçtın yâ, dostlar halkanı!"
Der ki: "Gördüm pek güzel seçkin rüyâ,
Gönle doğmuş bir güneş, gördümdü yâ.

3565. Hem ayıklık şâhı muhtesipti o,
Bir didâra cân veren, olmuştu o!
Çağrılınca işlere, istek veren,
Sâde bir kul gördüğüm, binler değen!
Hem sayıp dökmüştü söz, sarhoş mu ne,
Girdi sarhoşluk akıl hem fikrine!
Hem uzanmış, düştü, kalmış ortada,
Halk üşüşmüş seyre koşmuş, gelmede.
Akli gitmiş, döndü gelmiş bir zamân,
"Hoşluğun ummân, akıl mest eyleyen;
3570. Uykumuz olmuş ayıklık gizleyen,
Sen, gönülsüzlükte bir kalp gösteren!
Yoksul olmaktır, gönül zenginliği,
Devletin ersen, fakirlik zinciri.
Zıddı zıddın içre korsun hem de sen,
Hem harâret, gel su âteş eyleyen;
Nemrûd'un âteşte bağlar gizleyen,
Harcayış, ihsâna artışılar veren;
Kurtuluşlar şâhı Ahmed söyledi:
"Ey cömertler, ihsân etmek kâr dedil!"
3575. Hiç azaltmaz, infâk etmişsen mâlı,
Hayrı vermek, hem korur, bilsen mâlı!"
Sen zekât versen coşar altın denen,
Kurtarır suçtan, namâz kılman hemen!
Bil zekât vermen korur, dolgun kese,
Kurt kaçır, artık namâz rehber isel
Dal ve yaprak, gizler olgun meyveyi,
Ölme gizler, sermedî her gülmeyi!
Gübre olmuştur gıdâ, artık yere,
Doğdu ondan meyve gel gör bir kere!
3580. Yokta gizlenmiş bütün mevcût denen,
Secdeler yoğruldu, secden var iken.
Taş, demir dıştan karanlık olsa da,
Onda, iç âlem şualar dolmada.
Korkudur, yüzler eminlik gizleyen,
Göz bebek olmuş siyâh, yüz nûr ilen.

Ten öküzdür, içte yüz şehzâde var,
Hazneler, olmuş harâp yerlerle yâr!
Hilenin tutsak olurken kart eşek,
Şâhı iblis görmemiş, dönmüş demek!

BİR PADİŞÂH ÜÇ OĞLUNA:
"ÜLKENİN FİLÂN YERİNİ ŞÖYLE YAPIN,
FALAN YERİNE ÇEŞİTLİ HÂKİMLER
GÖNDERİN. AMAN HA HAK İÇİN
FİLÂN KALEYE GİRMEYİN, ETRÂFINDA
DOLAŞMAYIN" DEMESİ

3585. Bir şâhın üç erkek evlat var idi,
Anlayış çok, görgü almışlar idi.
Birbirinden üstün er, onlar idi,
Harp ve mertliklerde, denksiz her teki.
Toplanıp gelmiştiler şehzâdeler,
Padişâhın gözde nûr üç mum meğer!
Gizli yoldan, gözlerinden akmada,
Şâh oğullardan alır olmuş gıdâ.
Oğlunun gözlerde kaynarken sular,
Onların bağ bahçeden akmaktalar!
3590. Tâzedir onlarda gönlün bahçeler,
Gözlerin has çeşmesinden nem döker.
Hastalanmış olsa kaynak, hâl n'olur,
Bak ağaç, dal, yaprağından hep kurur.
Hem kurur olsun ağaç başlar ilan,
Derki bendim yavrulardan nem alan!
Çok görürsün, gizli kalmış ark dolu,
Ey begâfil, cânâ bağlanmış yolu!
Yer ve göklerden ki çektin çok sular,
Gövden ondan pek semirmiş et dolar!
3595. İğretiymiş şimdi az sıkmak gerek,
Hem kazançlar neyse hep geçmek gerek!
Sâde, Hak'tan üflenen rûh Âdem'e,
Rûh kalır, boş başka şeyler, beyhûde!

Câna nispet söyledim ben bunları,
Hak'ta sağlam nispet etmem onları!

ÂRIF, YARDIMI EBEDÎ KAY-
NAKTAN İSTER. VEFÂSIZ ÇEŞMELER-
DEN BİR ŞEY İSTEMEZ. ONLARA SIRT
DÖNMEZ, ALDIRIŞ BİLE ETMEZ

Muhtâc etmez olsa hak kaynak hemi,
Varda seyret, mutlanıştır görkemi!
Sen ki, yüzler kaynağın içtin sudan,
Kaynak eksilsin, yiter hoşluk o ân!

3600. İçte mevcût kaynağın coşmuşsa sen,
Gözlemezsin, başka kaynaklar hemen!
Gözde nûr, balçıkla dolmuş oldu mu?
Gönle dertler, hep kederdir sunduğu!
Kal'a dıştan beslenip dolmuşsa su,
Emniyet, sulh vakti hoştur hem de bul
Bir de, düşmânlar çevirsin çevreyi,
Kal'anın iç dolsa kan, gör gerçeği!
Kesse dıştan, hem su düşmân askeri,
Bitti kalmaz hiç güven, gitmiş geri.

3605. Hem o ân Ceyhun olur hep şor sular,
Hem de, berrâk çok sulardan tatlılar!
Kış olur sansak, ecel askerleri,
Dal ve yapraklar keserler, her biri!
Hem bahâr kalmıştı yardımdan uzak,
İçte yardımcı bahâr, yârindi bak!
Arza denmiş: "Aldanış, kibrin cihân,"
Göçme ânın gelse terk etmiş o ân!
Önceden koşmuştu sağ, sollarda o,
"Derdini aldım senin, almazdı ol!

3610. Gam zamânın, der ki; gam gitsin irak,
Hem aran, dağlarla dolmuş derdi bak.
Geldi ordan gâmların hep askeri,
Ağzı örtmüş, olmamış görmüş biri,

Hak da, örnek gösterir şeytânları,
Hileler, harp ettirir insanları.

Senleyim ben, hem de yardımlar eden,
Varsa zorluklar göğüslerdim hemen!

Ben, siper olmuş olurken oklara,
Kurtarırdım, düşseniz darlıklara.

3615. Cân fedâ etmekteyim, sürçmüş isen,
Sen ki Rüstem, kükre aslan ol hemen!

Der, fakat işven çeker vermez mola,
Hileler, çekmiş imansız bir yola!

Hem ayak atsan ve düşsen hendeğe,
Ağz açıp başlar peşinden gülmeye.

Sen, ümîtlar sendedir dersin ona,
Oysa söyler: "Bıkmışım git, git! Sana!

Hak adâlet vardı, sendin korkmayan,
Korkarım ben, benden el çek şimdi sen!

3620. Hak ki der yok, onda iylikten eser,
Nerde, hîlenden de kurtulmak meğer?"

Hem hesâp vaktinde yüzler simsiyâh,
Hem yapan, hem yaptırın, taşlandı âh!

Yolkesen, yoldan çıkan eş, adline;
Çok beter şey, orda yatmakmış yine!

Kurtuluştan geçmeli yoldan çıkan,
Yok ümît aptal olan, yol azdıran!

Hem eşek balçıkta, hem sâhip olan,
Burda gâfil, orda olmuş saplanan!

3625. Anca vazgeçmiş olanlar ayrıdır,
Bitti güz, artık bahârlar vaktidir!

Tövbe etmiş, Hak kabûl etmiş onu,
Emri tutmuşlar, Hüdâ'nın va'di bu!

Pişmân olmuşlarda başlar inleyiş,
Başlar arşın inleyişten, titreyiş.

Anne olmuş, yavru derken titreyen,
El tutan hem yükseğe oymuş çeken.

Kurtarır elbette hiç koymaz gurûr,
İşte ihsan, işte bağ, Rabbülgafur!

3630. Sonsa, sonsuz rızık verilmiştir asıl,
Hak havasından gelir, damdan değil!
Kaldırır, koymaz sebep ummân denen,
Say balık sıçrar, susuzken testiden!

ŞEHZÂDELERİN VEDÂLAŞARAK
BABALARINDAN AYRILIP ÜLKEYİ
GEZMEYE BAŞLAMALARI, PADİŞÂHIN
ONLARA YİNE NASÎHATTE BULUNMASI

Gezme ister oldular hem üç oğul,
Ülkeler görmek için etmiş kabûl.

Gezme isterler şehir, pek çok kale,
Devletin dirlik, düzenlik mes'ele!

Öptüler el, şâha etmişler vedâ,
Emri uygun, şâh, öğütler sunmada!

3635. "Siz gidin, çekmiş gönül elbet nere,
Hak korur, serbest varın her bir yere!

"Hüşrübâ" derler ve vardır bir kale,
Gitmeyen dolmuş keder, çok dert ile!

Varmayın Allah için, "Zatüssüvar",
Adlı kal'a, orda birçok korku var.

Orda burçlar, yer, tavan, her bir duvâr,
Ön ve ard, yan, orda insan resmi var.

San, Züleyha resmi dolmuş hücreye,
Tâ ki Yûsuf gözleyip görsün diye!

3640. Çünkü Yûsuf, nerye bakmış olsa da,
Kendi resmîymiş görünmüş ortada!

Nerye bakmış olsa, seyretsin onu,
Elde olmazdan bakıp görsün onu.

Koydu Allah, altı yön aydınlara,
Çok deliller serdi haktan onlara.

Cümle hayvân, yerde bitmiş bitkiler,
Nerye baksın, ordan alsın hisseler.

İşte bundan Hak buyurmuş âşikâr,
"Nerye dönsen orda Hakk'ın veçhi var!"

3645. Hem susar, bardakla su içmişseniz,
Orda Allah veçhi, vardır şüphesiz!

Âşık olmaz kimse, bakmışken suya,
Ey açığöz, kendi kendin gördü yâ!

Şimdi âşkın sûreten fânî iken,
Suyla aksetmiş sûret, kimmiş hemen?

Ay nasıl aksetti, yansırken suda,
Yüzde âşık, Hakk'ı görmüş olmadal!

Cümle âşık üzredir Hak gayreti,
Hayvânât, şeytân için yok nûsreti!

3650. Hakk'a şeytân, bir kez âşık oldu mu?
Oldu Cibrîl, bitti şeytânlık yolu!

"Oldu İslâm şeytânım" sırrıyla bak,
Bil, Yezîl olmuş Bâyezid, lûtf-ü Hakk!

Sözde son yok, bilmiş ol sen ey kavîm,
Sen sakın, kal'aya asmışlar resim!

Hem hevesler kesmesin yol öyle ki,
Hem ebet bitmez, fenâlıklar ne ki!

Farz sayılmıştır kaçış, tehlikeden,
Bir garazsız söz dilersen, duy hemen!

3655. Kurtuluş ister akıl, sağlam gerek,
Hem belâ pusmuş, çekinmek iste tek!"

Böyle bir söz söylemez olsun baba,
Kal'adan korkun, demez olsaydı yâ;

Orya gitmek isteyiş olmazdı da,
Hem gönüller orya hiç akmazdı yâ!

Hem tanınmaz bir kaleymiş bir kere,
Hem de ıssız, pek uzaktır her yere!

Hem peder, siz gitmeyin söyler iken,
Bir hevestir deprenen, sen git diyen!

3660. Arttı rağbet, men ediştin arzûlar,
Sırrı öğrenmek diler olmuştular.

Gitmeyen kim? Hem yasak olmuş şeyel
Hırs yöneltir, hep yasaklanmış şeyel

Hem yasak, Hak'tan çekinmiş kimseye,
Kim heves ardında, sürmüş her şeyel

- Azdırır bilsek, yasak çok kimseyi,
Kalp uyanmış kimse görmüş her şeyi!
Hem alışkın kuş, kamıştan kaçmayan,
Hem kaçan, bir hâm güvercindir inân!
3665. Her ne söylersen emir olmuş bize,
Biz itaat eyleriz emrin ise!
Buyruğundan çıkmayız, uyduk size,
Lûtfе hem gaflet, küfür olmuş bize!
Hem güvençten, Hakk'ı tesbîh etmeden,
Geçtiler hem Hakk'ı onlar anmadan.
Hak izin versin demek, tedbîrdi öz,
Mesnevî'nin başta tâ geçmiş bu söz!
Yüz kitâp olsun, o tek bir bab demek,
Yüz cihetten döndüğün mihrâp demek.
3670. Cümle yollar, yönlenir tek hâneye,
Bin tohum muhtâç meğер, bir dâneyel
Binler aşkın, var olan tür tür yemek,
Hem yemekten istenen, doymak demek!
Sen yesen, doysan eğer bir tek yemek,
Sen soğursun, elli tür olsun desek.
Aç kalırsan, yönlenir şaşlık sana,
Bir yemek yüzbin görünmüş baksana!
Hem halayık hastalanmış söyledik,
Hem tabîpler neylemiş, elbet dedik.
3675. Hep hekîmler, bir yularsız at sayın,
Üstle binmişler habersiz, anlayın!
Hem yarılmıştır damak, gemden hemen,
Gezmeden tırnak kırılmıştır desem!
Bilmemişler, bir hünemend var meğер,
Hep habersiz, üstte kim bilmezdiler.
Hiç demezler, düşmemiz gemden değil,
Üstte mevcût, bir sūvârîdendi bil!
Bir gül isterken yöneldik bahçeye,
Gül görünmüş, hem diken gizlenmede!
3680. Akli hiç almaz başa, hem hiç demez,
"Var boğaz kim tekmeler," hiç söylemez!
- Hep sebepler üzre kul, tabip olan,
Allah'ın varken düzenler, görmeyen!
Sen, öküz bağlar olursan bir yere,
Sonra görsen, bağlı merkep bir kere.
Kalmış olsan, böyle bir gaflette sen;
Bir eşeksin, kim deyip, fikr etmesen!
Sen demezsen hem yapan kim, sorsana?
Geldi göklerden, demezsin sen ona!
3685. Ok atar oldun ya elbet sağ yana,
Gitti ok, baktın ki soldan bir yöne!
At sürersin ceylan avlansın diye,
Hem domuz avlar seni, bilmem niye?
Kâr için koştun meğер, nerden nere,
Kâr da neymiş, hapse düştün bir kere!
Kuyyu kazdın, başkalar düşsün dedin,
Bir de baktın, tek düşen sen bilmedin!
Sen sebep derdin, ki Rabbin vermedi,
Hiç sebep, zân var, neden göstermedi?
3690. Çok kazançtan şâh kesilmiş bâzılar,
Bâzılar kâr isteyip, çıplak çıkar!
Bir kadın almış, Karûn olmuş biri,
Bir kadından borca dalmış diğeri!
Hem sebep kuyruk, eşekten deprenen,
Uymamışsan, hep olursun mutlu sen!
Sen sebepler üzre bağlansan bile,
Etme erlik, dert desen yoktur hele!
Tedbîrin, Haktan gelen iznin demek,
Hem kader sunmuş, keçin olmuş eşek!
3695. Hem kader bağlarsa göz, hem sen neci,
Ermış olsan, gördüğün merkep, keçi.
Bil ki Allah döndürendir gözleri,
Döndüren kim gönlü, fikr etmişleri?
Bir lâtif evken bu; gördüysen kuyu,
Bir tuzak, hoş dâne olmuş bil ki bu!
Döndüren Hak'tır, sanıp durmak hayal,
Hep hakikat gösterir, sunmuş misâl!

Kim yönemiş döndü, inkârdan yana,
Düştü mutlak bir hayâlin ardına!

3700. Hem demez bunlar hayâldir işbu ân,
Yok hayâller, göz ovup artık uyan!

ŞEHZÂDELERİN "İNSANA NELER
YASAKLANIRSA ONA HARİS OLUR"
HÜKMÜNE UYUP, "BİZ Kİ KULLUKLA
NE GÖSTERDİK BÜTÜN /SENDE PİS
HÜY, KULLUĞU BİLMEZ DÜŞÜN!"
Kİ, O GİTMEYİN DENİLEN KALEYE
GİTMELERİ VE BABALARININ
ÖĞÜTLERİNİ ÇİĞNEMELERİ

Hiç sözün yoktur sonu, gel geç onu;
Var giden, şâhzadeler anlat bunu!

Meyveler yenmez ağaç görmüştüler,
Orda onlar, ihlâsı terk ettiler.

Men ediş bir aksi tesîr etmede,
Kal'aya yönlenmiş onlar, gitmede.

Seçkinin istek, sabırlar yakmada,
Yol desen onlarda artık "Hoşrûbâl!"

3705. Gönlü aydınlık akıldan döndüler,
Geçtiler gündend, karanlık kaldılar.

Kal'anın var beş kapı, ummâna yol,
Beş kapı ummân dışı, sen bilmüş ol!

Beş kapı, dış duygular, renk âlemi,
Beş kapı dâhi, arar sırdan demi.

Seyrederken bin nakış, binler resim,
Hem karârsız eyler ondan, her resim.

Olma sarhoş, sen resimlerden sakın,
Etkisinden geç yapılmış putların.

3710. Kanma sen, sûret ne var terk et kesin,
Ondadır mey, hiç kadeh el vermesin!

Kim şarâp vermiş, ağız aç, sen ona,
Bâde aksın, bardak eksilmezdi yâl!

Kalbi bağlar mânâyız biz, Âdem ey,
Arpa sûret, geç samandan, dersem ey!

Kum, Halîl huzrunda un olmuştu bil,
Buğdayın yoktur değer, bundan asıl!

Sûret olmazdan çıkar, sûret denen,
Bil, âteş varken duman çıkmış hemen!

3715. Şekli hep, eksik görür olsun hayâl,
Aybı görmüşsen, gelir, başlar melâl!

Verdi hayret, durmadan yokluk denen,
Sundu elbet, aleti yok bellenen!

Elsiz âlemlerde Allah, el dokur,
Câna cân, insanı tab eyler durur!

Ayrılıklardan, gönül ister visâl,
Hep dokur gönlünde, her türden hayâl!

Hiç eser yapmışla, denk olmaz eser,
Benzemez feryâd, figân, hem kâr, zarâr!

3720. Feryâdın sûret ve sûretsiz zarâr,
Dişlenir el, hiç zarârdan el mi var?

Bir yakışmaz sözle, ispât isteyen,
Anlayışsızlar için, örnekte sen!

Şekli yokken, Allah ekmiş sûreti,
San'atından duygu doğmuş, âleti!

İsteyiş hükmünce ekmiş olsa ten,
Hep uyar, çirkin ve hâs bulmuş beden!

Ekse nimet sûreti, şüküründe ten,
Mühletin sûret olur, sabr eyleyen.

3725. Ekse, rahmetten de sûret, yükselir,
Ekse zahmetten ki sûret, dertlenir!

Gösterir şehîr sûreti, başlar sefer,
Gösterir ok sûreti, kalkan siper.

Hem güzeller sûreti, sarhoş eder,
Gaybı sûret, buldu halvetlerde yer.

İhtiyâç gösterme çekmiş kârlara,
Kolda kuvvet, gasbe git der, onlara!

Böyle yollar, iş verirler insana,
Yol tükenmez bil ki saymaktan yana!

3730. Böyle sonsuz çok hüner, san'at ve iş,
Fikre doğmuş, içlerin bir yansıyış.

Damda durmuş, çokça insan yan yana,
Yerde birçok gölge, gezmiş baksanal!

Yerde iş damlarda iş, fikr gizlide,
Te'siri dersin de birlik gelmede!

İş desen, düşmüş görürsün yerlere,
Hem düşüncen gizli, denkler bir kere!

Meclisin, sûret kadehten gelmede,
Sarhoş olmaktan, akıllar gitmede!

3735. Böyledir erkek, kadın birleşmesi,
Sûreten zevk, kendisinden geçmesi.

Tuz ve ekmeğe, fayda sûretten eser,
Sûretin yoktur gelen kuvvet meğeri!

Harpte hep sûret olur kalkan, kılıç,
Şekli yok bir faydadır, zafer sonuç!

Her ilim, sûret bulur dershânedede,
Bilgilensen, kalmamış sûretse de!

Hep sûretler, kul iken sûretsize,
Nimeti inkâr nedir, bilmem size?

3740. Şekli yok, vermişti sûretten vücût,
Hem neden inkâr senin nankör hudut?

Çok acâyip, münkir ondan gelmede,
Böyle iş, ondan gelip aks etmede!

Sûret almış bir binâ baksan ona,
Gölgedir, mimâr fikir vermişti yâ!

Yapmak isterken binâ, mimâr olan,
Tahta, taş, kerpiç düşünmezdir inân!

Fâili, mutlak olan, yok sûreti,
Hem de sûret, elde bir tek âleti.

3745. Hem de sûretten münezzeh, işte hâl,
Gizliden yüz gösterir, sûret misâl!

Sûret, uygunluk, güzellik kuvveti,
O'ndan almış, Hak sunar her nimeti!

Hem münezzeh gizler olsun sûreti,
Sûretin renkler, sebepler kısmeti.

Başka sûretten diler olsun kemâl,
Bir şaşırılmışlık, sapıklık böyle hâl!

İhtiyâç var istedin kuldan neden?
Rahmi sonsuz, Rahim Allah var iken!

3750. Kuldu mâdem her ne var sûret denen,
Lâyık olmaz, Hakk'a sûret ver demen!

Yalvarıp yok olmayı hep seçti sen,
Sûretin mahkûm fikirden geç ki sen!

Memnuniyet yoksa sûretten öte,
Sûreti at, gir rûhânî sûrete!

Sûretendir, gitmiş olsan şehre sen,
Sûretin yok, bir meraktır zevk veren!

Aldığın zevk, bir mekânsız âlemin,
Çünkü zevkler hep mekânsız gerçeğin.

3755. Sûretin anmış gidersen dosta sen,
Bir yakınlık, onda şefkât gözlenen!

Maksadın gitmekti sûretsiz yere,
Bilmedin sen, sende yön, gaffetlere!

Herkesin maksat yönelmek Allah'a,
Ayrı yollar, ayrı zevkler, var daha!

Döndü zirâ bâzı yüzler kuyruğa,
Baş asıl, ammâ ki atmıştır yoğa!

Baş, yitik olsun sapıklardan yana,
Aldı kuyruktan emirler baksanal!

3760. Böyle bir yardım bulur baştan biri,
Baş ve kuyruklar yitirmiş, diğeri!

Şey ne var, kaybetse kim, bulmuş şeyi,
Kaybediş yol, buldurur küll gerçeği!

ŞEHZÂDELERİN ZATÜSSÜVAR
KALESİNDEKİ KÖŞKTE ÇİN PADİŞÂHININ
RESMİNİ GÖRMELERİ VE KENDİLERİNDEN
GEÇMELERİ, ONA ÂŞIK OLMALARI,
"BU KİMDİR?" DİYE SORMALARI

Sözlerin yoktur sonu, şehzâdeler,
Orda, pek hoş bir resim görmüşütlür.

- Pek güzel birçok resim görmüştüler,
Resme bak sen, aşka daldırmiş meğer!
San, resim olmuştu afyon kâsesi,
Kâse var, afyon görünmez öylesi.
3765. Her ne yapış olsa, yapmış Hoşrûbâ,
Orda kardeşler bulur, birçok belâ!
Bakmanın ok fırlamış, yokken kemân,
Ey amân bilmez, amân bilmez, amân!
Taş olan heykel, yakan yüzyılları,
Kalp ve dînden, yaktı elbet onları!
Cânlı olmuş olsa yüzyıllar yakan,
Böyle bin tür fitne koymuş ânbeân!
Aşkı resmin şimdi bir mızrak mı ne?
Battı kalbinden bütün şehzâdeye!
3770. Gözlerinden hep akan yaşlar idi,
El ısırmış her gelen evvâh dedi!
Şimdi gördük anladık, biz, son nedir;
Gördü baştan şâh, haber vermektedir!
Önceden vermiş haber peygamberân,
Bizde, sonsuz hak desen, vardır inân!
Dânemizden sâde çerçöpler biter,
Burya meylin, orda bulmaz aslâ yer!
Dâne bizden, al ki, sunsun mahsûlü,
Al, kanat benden ki, ok bulsun yolu!
3775. Bilmedin sen, onda var olmak ki var,
Sonra dersin, varlığınıymış âşikâr!
Oydu gerçek, sendeki senlik değil;
Çünkü ayrıldın, o sen, olmaz ki bil!
Sende senlik, var, uyandırmak için,
Bildiren şeydir, asıl olmaz kesin!
Sende, senden başka mevcût, gizli sen,
Doğru bilmiş kulların hem, kul da ben!
Genç ki görmüş aynada, pîrlere inân,
Gördü kerpiç içre ey genç, ârifân!
3780. Şâhin emrinden gelip, çıktık düze,
Hem peder lûtfunda nankörlük bize.
Biz değersiz saymışız hâs sözleri,
Şâh olandır, oydu Hak lûtfun eril!
Düştük artık bir çıkılmaz hendeğe,
Hiç savaşız, lâıyız biz ölmeye!
Dönmüşüz bizler, verem bir hastaya,
Sanmışız sağlam ve hür biz öyle yâl!
Hem hüner, hem, akla eylerdik güven,
Çattı birçok dert belâlar gel diyen.
3785. Gizli illet, oldu artık âşikâr,
Derde, av olduk, belâlar şimdi var!
Rehberinden, gölge yardımkâr sana,
Bir kanat, yüz kap yemekten hoş yine!
Bir gören göz, üç yüz asâdan iyi,
Göz ayırmış oldu taş, hem inciyil!
Dertle çırpınmıştular, dünyâda kim,
Hep arar olmuştular, kimdir resim?
Bu resim kimden demiş şehzâdeler,
Ehli kim, bir kez soraydık derdiler!
3790. Duymamış, ilhâmla bulmuştur yolu,
Gözde sırlardan, açılmış şerhti bu!
Der ki şeyh: "Kıskandığın şey bildiğim,
Çinli şâhin kız, bu Pervin'in resim.
Cümle gözden gizlenen bir cân mı ne?
Perdeler altında gizlenmiş yine!
Hiç ulaşmaz bir kadın erkek ona,
Gizlemiş şâh, fitne çıkmaz meydâna!
İsmi anmışsan o şâh, kıskanmada,
Damda, kuşlar dâhi uçmaz olmadal!
3795. Pek yazıktır, hem gönül kaybetse kim,
Böyle bir dert, bulmasın kul bildiğim!
Lâyık elbet cehle düşmüş kimseye,
Söylenir olmuş öğüt, almaz niye?

Hem güvenmiş kendinin tedbîrlere,
Erdi aklım böyle bir çok işlere.
Yardımin, deymişse tek bir zerresi,
Bil ki üç yüz tedbirin hiç hissesi.
Ey efendim, kendi hîlen neyse at,
Hakk'a yönelen, orda ölmek olsa tat!

3800. Erme imkânsız, hîlen olmuşa çok,
Ölmeden sen, hîle kursan fayda yok!

BUHARA'DA BİR SADR-I CİHÂN
VARDI, HANGİ DİLENCİ AĞIZ AÇIP
BİR ŞEY İSTESE ONUN UMÛMÎ
İHSÂNINDAN HİÇBİR ŞEY ELDE
EDEMEZDİ. BİR YOKSUL ÂLİM,
BUNU UNUTTU, HIRSININ
ÇOKLUĞUNDAN VE ACELECİLİĞİNDEN
ALAY GEÇERKEN BİR ŞEY İSTEDİ.
SADR-I CİHÂN YÜZÜNÜ ÇEVİRDİ

Hem Buhâra'da olan zâtın huyu,
İsteyenler üzre rahmet, diz boyu!
Gündüz, akşâm, mertlik etmek iş ona,
Hem saçar altınları, halktan yana.
Hep kağıt sarmıştı altın vermede,
Sağ iken hep böyle ihsân etmede.
İhsânâtlar sunmanın, oymuş güneş,
Bir ışık sunmakta olmuş, ayla eş!

3805. Toprağa altın, ne var sunmuş güneş,
Hazneler, virâneler bulmuş beleş!
Hiç ümitsiz, olmasın yoksul diye,
Her sabâh başlardı ihsân etmeye.
Hem verir bir gün zelif, hem dertliye,
Başka gün, lûtfu sunar dul kimseye.
Başka bir gün gel, denirmiş: Âlevî,
Sonra yoksullar için açmış evi.
Başka bir gün, toplanır işsiz olan,
Başka bir gün toplanırken, borçlanan!

3810. Şartı tektir, istemek yok dil ile,
Ağz açıp, yok istemek altın hele!
Geçtiler yoldan o yoksul kimseler,
Tek sıra olmuş gelip beklerdiler.
Kim ağz açmış olur, ister diye,
Hiç erişmez, orda bir tek habbeye!
Kim susar, olmaktadır bir kurtulan,
Sofralar, hep hazneler bulmuş o ân!
Der ki bir gün ihtiyârlardan biri:
"Açlığım bitmez, zekât ver Hak eri!"

3815. "Yok dilenmek!" derdi ammâ susmamış,
Hem inâtkâr, durmadan hep istemiş!
Sadr-Cihân der: "Sen utanmazsın peder,"
"Sen utanmaz kimsesin, benden beter!"
Bir cihân yuttun ve artık doymadın,
Ahiret yutmakta olmuş maksadın!"
Sadr-Cihân gülmekte denmiş sözlere,
Çokça mâl vermiş ve yollar bir kere.
İhtiyârdan, gayri yok söz söyleyen,
Hem bağış, altın alıp gitsem diyen.

3820. Hem, nöbet gelmiş iken fakîhlere,
Başlamış feryâda durmaz bir kere.
Ağlayıp sızlar, yakarmış durmadan,
Dil döner, feryâd uzaktır faydadan.
Bir zaman bağlar ayak, olmuş sakat,
Hem sakatlık, aslâ hiç vermezdi tat!
Dört yanından bağlamışken tahtalar,
İstemiş, görsün sakat sansındılar.
Vermemiş, görmüş bilir Sadr-ı Cihân,
Başka birgün örtü çul, yüz parçadan.

3825. Hem tanır olmuş iken zengin adam,
Söz demek suç, vermemişler şey de hem.
Kaldı âciz, yaptı yüzler hîleler,
Bir kadından, gijysi giymişmiş meğer!

Girdi yoksul dulların tam ortaya,
Çöktü, el gizler olur olmuş güyâ!
Hem tanır vermez ona Sadr-ı Cihân,
Yandı içten, mahrûm olmak var iken.
Vardı ordan bir kefen tüccârına,
“Sar kilimler, at beni yoldan yana!

3830. Ağzı açma, söyleme elbette sen,
Hem geçer Sadr-ı Cihân gel bekle sen!

Gelse, sanmış bir ölü elbette ben,
Verse bir altın, alınsın der kefen.
Her ne vermiş olsa, eylerdim yarı,
Hem fakir yapmıştı aynen bunları.
Bir kilim sarmış bırakmışken yola,
Sadr Cihân geçmekte ordan, bak hele!
Akçeler atmış iken Sadr-ı Cihân,
El çıkarmış tezce ordan hınç ilen!

3835. Vermemiş meydân ki tüccar almasın,
Verse altın gizlemez olsun kesin!
El çıkarmış kapmış elbet altını,
Sonradan, ordan çıkarmış baş hani.
Sonra dönmüş Sadr'a şöyle söylemiş:
“Vermedin sen, şimdi ben aldım!” demiş!
Der ki Sadr: “Gerçek bu, elbet bil ki sen,
Almadın bir şey ki benden, ölmeden!”
“Ölmeden evvel ölü!” sırrıydı bu,
Ölmenin çokmuş ganîmet doğrusu!

3840. Hakk'a ermiş bir hüner yok hîle-kâr,
Yok ki ölmekten öte kıymet tutar!
Bir inâyet, yüzce gayretten iyi,
Bil ki, gayretler çeker yüz fitneyi!
Her inâyet, bağlı olmuş ölmene,
Böyle hâl önden denenmiş çok yine!
Hak inâyet olmadan, ölmek mi var?
Hem inâyet isteyen, durmaz arar!

Zümrüt olmuştur inâyet, baksana,
Hiç yılan görmezse, yok körlük ona!

İki KARDEŞ VARDI. BİRİ KÖSE, DİĞERİ
SAKALI BİYİĞİ ÇIKMAMIŞ BİR DELİKANLI
İDİ. BİR GECE BİR BEKÂR EVİNDE
KALDILAR. DELİKANLI ARKASINA
KERPİÇLER YIĞDI ÖYLECE UYUDU

3845. Geldi meclise içre hem bir genç köse,
Hem mekan olmuş şehirden bir köşel!
Sohbet eyler oldular hep, öylece,
Geçti gündüz, üçte bir olmuş gece.
Bir bekârın evde, onlar kaldılar,
Hem mahâllin bekçiden, korkmuşular.
Yüzde, üç dört kıl taşır olmuş köse,
Yüz desen, ay misli parlarmış köse.
Hem bıyıksız genç de çirkin, bak ona,
Yattı, yılmış yirmi kerpiç ardına.

3850. Orda var bir pis adam, kalkmış gece,
Arkadan kerpiç nevar atmış gece.
El atar atmaz uyanmış genç o ân,
“Sen de kimsin, söyle bilsek, it tapan?
Sen neden kerpiç alıp atmaktasın?”
“Sen neden, kerpiç alıp yığmaktasın?”
Der ki: “Ben güçsüz çocuklar misliyim,
Nerde yatmışken de dikkât eylerim!”
Der: “Eğer gelmiş hararetler sana,
Hem neden hiç gitmedin doktorlara?”

3855. Gitmedin şefkâtlî bir doktora sen,
Gitsen artık, hastalık kalsın neden?”
Der ki genç: “Bilmem nasıl gitsem ki ben,
Nerye gitsem imtihân, dert var hemen!
Benzerin yoktur belâ, dînsiz olan,
Sanki ejderhaydı, gelmiş arkadan.
Bir güven sunmuş mekânken tekkede,
Hiç güven ben görmedim, tekkeyse de.

- Bir avuçcuk çorba vermiş, sonra da,
El hayâ tutmuş, dönüp bakmakta yâ!
3860. Namus ehliysen, süzermiş gözleri,
Bir hayâsız, hep hayâda elleri!
Tekke buyken halk, pazar, bilsen nasıl?
Var eşekler, hâmların divân nasıl?
Nerde nâmûs, takvâ dersen, nerededir?
Hem eşek, namus, ricâ nerden bilir?
Akl, amân ister kadın, erkek için,
Oysa bilmem nerededir aklın senin?
Kaçsan erkekten, gidersen kızlara,
Bir Yûsuf'sun, fitne konmuş yollara!
3865. Bir kadın Yusuf'u çekmiş zindâna,
Elli kez idam desen ermiş bana!
Hep kadınlar saldırır cahil de sen,
Câna kast etmiş olur erkek denen.
Yok kadın, erkek elinden çâremiz,
Böylelerden bilmeyiz ki neyleriz?
Sonra bakmış, pek râhat yatmış, köse,
Varsa üç kıl, gam da yoktur neylese!
Yok ki kerpiç, yok ki kerpiç kavgası,
Anne satmışlarda pislik kaygısı.
3870. Yüzde çıkmış olsa üç kıl gerçeği,
Hem otuz kerpiç ki yığmaktan iyi.
Verse Allah bir inâyet zerresi,
Bin ibâdetten güzel, tek cümlesi.
Hem çalar şeytân, ibâdet kerpici,
Olsa, yüzler yol bulur kerpiç neci?
Dört yanın kerpiçle dolsun yok değer,
Verdi üç kıl şah, odur ihsân meğer!
Bil ki dağdır, kılların hem her biri,
Hem o şâhtan kıl, eminlik rehberi!
3875. Sen vurursun ev için, yüzler kilit,
Geldi sersem, koymamış, sökmüş işit!
Oysa, mührü vurmuş olsun şâhnalar,
Pehlivân titrer ve hep ürküp kaçar.

- Allah'ın dağ, bil inâyet üç kılı,
Nûr olur, saklar günâhlardan yolu.
Ey güzel yüz, koyma kerpiç dört yana,
Yatma, şeytândan emir gelmiş sana!
Hak keremden, kalk da al birkaç kılı,
Sonra yat, gelsin râhatlık dopdolu.
3880. Âlimin uyku, ibâdetten iyi,
Öyle âlim hep yayar Hak isteği.
Yüzme bilmiş kimse, kıprar olmasa,
Yüzme bilmezden güzel, çırpınsa da.
Hem, boğulmuş oynasırken acemi,
Tek yüzen, almış kulaçlardan demi.
İlmi söylersen hudûtsuz bir deniz,
İlm arar, dalgıç dalar, bir bilseniz!
Ömrü olsun dalgıcın binler sene,
Hep dalar, hem aslâ hiç doymaz yine!
3885. Duy ki sen, söyler olan Hakk'ın Resûl:
"Çift hâris var aslâ doymaz oldu bill!"

HZ. MUSTAFÂ: "İKİ HÂRİS VAR Kİ
HIÇ DOYMAZ. BİRİ DÜNYÂYI DİLEYEN,
ÖBÜRÜ BİLMEK İSTEYEN!"

- Süsle dolmuş, bir cihân isterse kim?
Bir de doymaz istemiş bitmez ilim!
Ey peder, dikkâtle bir kez baksana,
İlme bak olmaz ki, dünyâdan yana.
Var cihândan başka, lâzım âhuret,
Bilgilen sen, bir bilen bul rehber et.

ÜÇ ŞEHZÂDENİN, O VAKAYI
DÜŞÜNMELERİ VE BİR KARÂRA
VARMAYA ÇALIŞMALARI

- Dertli üç şehzâde, vermiş baş başa,
Düştüler hep aynı dertten uğraşa.
3890. Hepsinin her derdi bir, sevdâsı bir,
Aynı illet, hepsinin dünyâsı bir!

Fikre aynen daldılar, sustukça hem,
Söylenilsin aynı sevda, aynı dem!
Hepsi birden, gözle yaşlar döktüler,
Dertlerin mutfakta hep birliktiler.
Bir zamân yaş döktü elbet cümlesi,
Her soluk sunmuş, âteştir hissesi!

BÜYÜK KARDEŞİN AHVÂLİ

Der büyük: "Kardeşlerim çok hayrınız,
Biz ki erlikten öğütler vermişiz.

3895. Kim ki dertlerden şikâyet eylese,
Korku, yokluk, hem de, deprem var ise;
Yok sıkılmak, sabrı artır der idik,
Sabra, derdin öz anahtardır dedik.
Bitti sabrın yok anahtar öyle mi?
Sabr bozulmuş, kalmamış kânun hemil!
Söylemiştik, biz savaş yapmış iken,
Âteşinden, altın ol gel, gül hemen!
Hem de biz, söyler idik askerlere,
Atmasın hiç harpte renkler bir kere!
3900. Kellelerden basmaya yer yok ata,
Hep kesik başlar gezerken ortada!
Başlatır, asker için hayhaylara,
Mızrak ol, saldır dedik düşmânlara.
Sabredin söyler idik âlemlere,
Çünkü sabr, nûrlar saçarken kalplere!
Biz nöbet aldık, fakat, baş dönmede,
Pis kadın biz, şimdi çarşaf giymede!
Biz sunardık durmadan, teşvîk, kerem,
Sen utan, kendinle uğraş muhterem!
3905. Ey dilim, verdin öğütler herkese,
Bak sırandır, susma, uy artık sese!
Ey akıl, hem, tatlı öğdün nerdeler,
Hem sırandır, nerde hayhuylar meğer?
Ey gönül, yüzlerce dert silmiş iken,
Hem sıran gelmiş, sakal oynat hemen!

Korkarak, oynatmasan artık sakal,
Nefse sen güldün, demektir, orda kall!
Sen öğüt verdin mi, hayhuy eyleyen,
Darda oldun bir kadın, vay vuy diyen!

3910. Eskiden, dermân olurdun herkese,
Dert misafir geldi, susmak var ise!
Sende tek güçmüş bağırarak askere,
Ses kısılmıştır, bağır sen bin kere!
Elli yıldır, hep dokur oldundu bez,
İsterim bir gjysi diksen, durma, tez!
Hem sesinden dost kulaklar sevdiler,
El çıkar sen, öz kulaktan çek meğer!
Baş idin hep, şimdi kuyruk olma sen,
Kuvvetin çok itibârın var iken!
3915. Şimdi iş yapmak sıran gelmiş hemen,
Dikkât et artık düzel, hep neş'elen!"

BİR PADİŞÂHIN BİR ÂLİMİ ZORLA MECLİSE GETİRİP OTURTMASI, SÂKİ'NİN ÂLİME ŞARÂP VERMESİ VE KADEHİ SUNMASI

Padîşâh kurmuştu işret meclisi,
Bir fakih ordan geçer gelmiş sesi.
Şâh ki sarhoş der: "Getirsinler onu,
Lâl bu meyden siz verin, için yâ bu!"
Zorla almış huzra hem şâh, bilgini,
San, yılan vurmuş, asık yüzün he mi?
Sundular elbet şarâp, o, içmedi,
Şâh ve sâkiden de yüz dönmüş idi.

3920. "Koymadım ben, ağza aslâ hiç şarâp,
Hem bu meyden, hoş zehir, vermez azâp!
Siz verin, olsun zehir elbet gıda,
Kurtulurdum ben şaraptan, cân fedâ.
İçmeden başlar, o feryâd etmede,
Sanki vahşet, bir ölüm var bölgede.

- Nefse düşkün kimseler dünyâda da,
Bir gönül ehliyle olsun böyle yâ!
- Rabbimiz, hâs kul ne var etmiş hesâp,
Gizli âlemden sunar olmuş şarâp!
3925. Ordan içmişler, sunar görmezlere,
Duygular duymuş fakat, görmezse del
Lûtfu, ihsân etse görmez gözleri,
Etmış irşâd, oldular bilmezleri.
Olsa yollar, hem kulaktan, ağza dek,
Öğdünün bir sırrı, yer eylerdi tek!
Cânî âteştir onun, olmaz ki nûr,
Hem kabuk, yangında yer bulmuş olur!
İç, kabuktan çıktı, gitmiştir kabuk,
Hiç samândan, midenin bir neş'e yok!
3930. Hep kabuk yakmış cehennem âteşi,
Âteşin içlerle hiç, yoktur işi!
İç yakar olsun o âteş, bilki sen,
Gâye olgunluk, kemâl olmuş hemen!
Hükme sâhip, hükmü daim böyledir,
Böyle yapmıştır, suâl sormak nedir?
Tatlı iç, ondan bulurken marifet,
İç ki yanmaz, yok onun yakmış sıfat!
Hem de, lûtfundan gelip vursun başa,
Hak şarâbın iştihâ girmiş işe!
3935. Vurmasın, ağz bağlayıp suskun kalır,
Hoca, şâhtan, hem de, meclisten olur!
Der ki şâh sâkiye: "Hâslar yolcusu,
Neş'elendir, yüz asân var doğrusu!
Var akıllar üzre, elbet hükmeden,
Gel çıkar baştan, yeter bir hîleden.
Hem güneş, hem cihân nûrlandırır,
Hep onun hükmündedir, zincirlemiş!
Bir yarım efsûn okur beynin senin,
Çok felek tutsağı olmuş dönmenin!
3940. Akla te'sîr eyleyen, var bir akıl,
Hâkim olmuş, çok zafer bulmuş o, bil!
- Vurdu sâki sille, al derken şarâp,
Korkusundan bilgin almış, içti hep.
Hoca sarhoş, döndü bir bağ, bahçeye,
Bir nedîm olmuş, gülünçlük etmeye!
Oldu bir aslan tutan, hep neş'eden,
Sonra idrâr zorlamış, gitmiş hemen.
Orda görmüş bir halayık, ay bedel,
Câriyesiymiş şâhın, hem pek güzel!
3945. Gördü, açmış ağzı hem seyretmede,
Aklı gitmiş, saldırır her hamlede.
Hep bekâr geçmiş ömür, sarhoştur o,
Elleriyle kavramış, sarmıştı o.
Çırpınır kız, başlamış feryâda o,
Neylesin kız, ermemiş imdâda o!
Erkeğin ellerde olmuş bir hamur,
Ancak ekmek böyle coşkun yoğrulur.
Bâzı yumşak, bâzı sert sert yoğrulur,
Bâzı, çak çak duyduğun bir ses olur!
3950. Bâzı yaymış oldu onlar teştte de,
Bâzı bükmüş, bâzı tortop etmede!
Bir sular, bir fert bakarsın tuz eker,
Hem fırınlardan mihenk etmiş meğer!
İsteyen hem, istenen yoğrulmada,
Bir oyun dönmüşü alt üst olmada!
Sâde bir tek er, kadın yapmaz bunu,
Hep sevişmekten hünerdir say onu!
Böyle yapmıştır bütün cevher, arâz,
Veys, Ramim hükmünde, yoktur itirâz!
3955. Her perînin oynayıp, bir başka renk,
Her çekiş sunmaktadır tür tür ahenk!
Er, kadın hem burda örnek olmada,
Gâyemiz, elbet eşi hoş tutmada!
Yenge gerdek ânı vermişken ele,
Hoş emânet, kıymetin bil, der hele!
Her ne suç işler isen artık inân,
Allah'ın hükmü yetişmiş bil o ân!

- Gel de bak, geçmişti kendinden hoca,
Hem de nâmûs, zühdü yitmiş öylece!
3960. Saldırırken hûrîden doğmuş kıza,
Düştü, âteşler pamuk varken öze.
Cân ki câna erdi, alt üst olmadan,
Baş kesilmiş, çift kuş olmuş oynaşan.
Hem akıldan çıktı, kalmaz şâh, şarâp;
Gitti âr, dîn, korku yok, yok ızdırâp!
Hemde hiç görmez ki göz kızmış iken,
Yok Hasan, yoktur Hüseyin bil ki sen.
Çok gecikmiş, dönmemiş artık hoca,
Şâhta sabr bitmiş, tükenmiş, topluca!
3965. Hâli görmek üzre ordan kalktı şâh,
Gördü deprem, kıprayış hem baktı şâh!
Hoca korkmuş, huzra yönlenmiş hele,
Âteşin bir tek kadeh, almış ele!
Şâh cehennem oldu, âteş püskürür,
Öfkelenmiş, kan mı dökmek öngörür.
Hoca görmüş, şâhta bitmez öfkeyi,
Bir kadeh zehr oldu, görmüş her şeyi.
Hışm edip dönmüş, dururken sâkiye,
"Neş'elendir durma meyler ver" diye.
3970. Güldü şâh: "Ben neş'elendim" der ona,
"Armağanım olsun artık kız sana!
Ben ki şâhım, iş, adâlet eylemek,
Yâre vermişsem, bennim oymuş yemek!
Tatlı içmez olduğum şeyden nasıl,
Yâre sunsam, iç deyip hem ben nasıl?
Ben ne korsam, sofradan aynen köle,
Aynı şeylerden yemişlerdir hele!
Çiy ve pişmiş her ne yersem vermişim,
Aynı şeyden bir rızık vermek işim.
3975. Giymiş olsam kürkü ben, atlas mı hem?
Âdî şey yok, aynı giymiştir kölem!
Ben Resûl'den ârlanırdım, der ki O:
"Her ne giymişsen, kölen giysin onu!"
- Mustafâ söyler, uyulsun emrine,
"Her ne yersen, sen yedir hizmetline!"
Neş'e vermiş, sabrı öğretmiş uyan,
Onların hem, sabrı güçlenmiş kılan;
Sabrı öğretmiş akıl var, öncü kıl,
Erlığın bil, neş'elen, kurtul asıl!
3980. Bir kanat olsun, o sabrın rehberi,
Arş ve Kürsîden bulur yüksekleri!
Mustafâ'ya bak, sabır olmuş Burak,
Hem çıkarmış göklerin üstünde bak!
Sonra düşmüş oldular onlar yola,
Her ne olmuş oldu, oymuş öyle yâ!
Seçtiler onlar, sabır rehber diye,
Yönlenirler, Çin denen bir ülkeye.
Terk edip geçmiştiler, yurt, her ne var,
Gizli yâr uğruna yönler âşikâr!
3985. Hem de Edhem misli tahttan geçtiler,
Tâç ve tahtsız hâle, yoksul düştüler.
Yâ da İbrâhim değer, aşktan o da,
Hakk'a aşkından, gelip girmiş oda!
Sabrı, İsmâil olup almış yeri,
Boyna ersin istemiş hem hançeri.
-
- İMRÜL KAYS ARAP PADIŞÂHIYDI,
SANKİ ZAMÂNIN YÜSUF'UYDU.
ARAP KADINLARI ZELİHA GİBİ
ONUN İÇİN ÖLÜRLERDİ
-
- Ülkesinden çekti İmrü'l Kays'ı aşk,
Hem susuz hem, çatlayıp yanmış dudak!
Bak Tebük'te oydu bir kerpiç dökten,
Şâha derler: "Bir Arap şâhı hemen;
3990. Geldi, İmrü'l Kays dilenmek üzre hem,
Aşka av olmuş, döker kerpiç şu dem."
Hem melik kalkmış, görüşmüş bir gece,
"Ey güzel yüz, ey melik sensin yüce.

- Sen ki Yûsuf, vakte hem, çift ülkede,
Hep güzelliğler seninken ortada.
Hem kılincından kul olmuş er olan,
Hep kadınlar hayrânın, ey ay inân.
Bizle kalsan, oldu yüksek bahtımız,
Hoşluğundan, tâzelenmiş cânımız!
3995. Ben ve mülküm olmuşuz artık kölen,
Aşk yüzünden, mülkü toptan terk eden!"
Gör melik söylerdi mânâdan büyü,
Ânsızın, sırdan açar şâh örtüyü.
Hem ne söz söylerse, söyler gizliden,
Hem melikten döndü baş, artık hemen!
Hem melik tutmuş elinden öylece,
Oldu dost, vazgeçti tahttan güçlüce.
Gitti çok şâh, pek uzak bir ülkeye,
Durmadan aşk işlemiş hep suç niye?
4000. Aşk, büyüksen bal, küçüksen süt demek,
Fazla yükten mavnalar batmış desek!
İş bu çiftten, başka şâhlar bil ki sen,
Verdi şâhlık, geçti yurttan, ülkeden!
Cânı olmuş öyle üç şehzâdenin,
Çin'de yemler bekleyen kuşlar bilin.
Ağz açıp söz etmenin kudrette yok,
Çünkü sırlar, dert desen, sunmuştu çok!
Öfkelenmiş aşk ki, yay almış ele,
Böyle bir ân, bin baş etmez bir pulal!
4005. Aşk hışımsız, onda hoşluk var iken,
Hûy budur! Hep öldürür rahm etmeden!
Hoşnut olmuşsan yapan aşktır bunu,
Hiddet ânın söylesem, gelmez sonu!
Aşkın aslanken, fedâ cân sahrâsı,
Aşk kılincından ölümdür en hâsı!
Böyle ölmek, bin dirilmekten güzel,
Kurbân olsun saltanat, ermez ki el!
Yüz çekinmek, korkudan şehzâdeler,
Üstü örtük, hem de sessiz, derdiler.
4010. Sırma mahrem olmaz Hak'tan başkası,
Var semânın, âha yoldaş olması.
Onların, anlaşma isterken hele,
Söyleşirler remzi bol sözler ile!
Kuşdilinden, bildi gerçek bilmeyen,
Kendi kendin, saydı pek üstün hemen.
Kuşdilinden söylenen, sûretti söz,
Hâm o insan, kuşdilinden yoktu öz!
Kuşdilin bilmiş Süleymân nerededir?
Saltanat etmişse şeytân, nerededir?
4015. Geçse şeytân, gör Süleymân tahtına,
Hîlekârdır, öğretiş yoktur ona!
Hak, Süleymân'a, güzelliğ verdi yâ,
Kuşdili, Hak emri öğretmiş ona.
Sen ledünnün kuş, ne var görmez isen,
Gel de, dünyânın bu kuş öğren hemen!
Kaf gerektir, bil ki Zümrüt Anka'ya,
Hem hayâller orya hiç ermezdi yâ!
Orya ermiş, ittifâk görmüş hayâl,
Görmüş ammâ, ayrılık vermiş o hâl!
4020. Kâmilin ayrılma, ayrılmak değil,
Nûrda yok olma, emin olma bil!
Rûha ait ten, devam bulsun diye,
Hem güneş, kardan da, kendin çekmedel!
Cân için sen, bir silâh, düstur ara,
Söz dedim, yük vurma artık onlara!
Etkiden bulmuş Zelihâ, öyle hâl,
Taş, nebât olmuş onun Yûsuf, misâl!
İsmidir esmâya gizlenmiş onun,
Sırrı mahremlerce malummuş bunun!
4025. "Mum ki âteşten erir" söylerse de,
"Yâr almış biz için" söylenmede.
"İşte sen bak, gökte ay doğmuş" dese,
"Bak söğüt gelmiş yeşermiş" söylese;
Hem desin: "Yaprak ki oynar pek güzel,
Hem çörekot yandı dersek çok güzel!"

- Gül dönüp, bülbül için söyler dese,
Padişâh yâr üzre sırlar der ise;
"Bahtımız elbette kutlanmış" dese,
"Nûrlu yer, sen örtüler ser." söylese.
4030. "Sakka artık sen su ver dur." söylese,
"Hem güneş, artık gelip doğmuş." dese.
"Bir kazan aş yaptılar onlar gece,
Pek de hoş pişmişti bak lezzetlice."
Hem de "ekmek pek de tuzsuzdur" dese,
"Hem felek ters döndü" birden söylese.
"Ağrıyor baş, ağrı geçmiştir" dese,
Başka maksatlar çıkar kasten ise!
Şâhsı meth etsin, o, meth etmiş onu,
Şekvâ etsin ayrılıktan bil bunu!
4035. Ağzı açsın, yüz isim söyler iken,
Anma, maksat tek Yûsuf olmuş hemen!
Açsa, doymuş; doymamış olsun o var;
Bak kadeh, o adla sarhoş âşikâr!
Yok susuzluk, ânmış olsun bir onu,
İçte şerbettir Yûsuf, ismiyle bu!
Dertliler hem, ânmış olsun adını,
Derdi bitmiştir, keser feryâdını!
En soğuk günlerde ismin, kürk ona,
Aşkta dostun ad yapar iş, baksana!
4040. Halk ve âdî kimseler, ânmışsa ne?
Aşkî yoktur, yok cevâp feryâdına!
Her ne yapmış İsâ o addandı "Hep,
Mucizât hep onda, ondandır talepl!
Cân buluşmuş olsa Hak'la, zikreden,
Böyle ânmak, âncak oymuş bilki sen!
Böyle bir cân, hem boşalmış cümleden,
Aşkla dolmuş, dost sızarken testiden!
Gülme, vuslât zaferânından koku,
Ağlayış, ayrılmanın haldendi bu.
4045. Bil ki halk gönlünde, yüz istek dolu,
Aşkta mezhep, böyle göstermez yolu!
- Hem güneş gündüz gerek, aşk, varsa yâr,
Yüzde örtülmüş güneşler âşikâr!
Örtü örtmüş yârı tefrîk etmeyen,
Sen güneş tapmışla eşsin, dur ki sen!
Âşğın, gündüzle rızktır sevgili,
Gönlü, maşuktur yakan hep bilmeli!
Bir balık, nimet sayar berrak suyu,
Giysi, ekmek, uyku derman bulduğu!
4050. Bir çocuktur sanki âşik, sût emen,
Çifte âlem, başka şey bilmez hemen!
Sût içer olmuş bebek, hiç bilmeden,
Burda tedbîr, hiç kalır, sen neylesen?
Burda hep fallar şaşırır, ey adam,
Hem açan, hem açtıran şaşkındı tam!
Hak yollanmış, yok etsin kendini,
Sel ve ırmaklık ne, deryâdır hanî!
Kaybolur deryâda silmiş kendini,
Sanki sel bitmiş, yok etmiş kendini.
4055. Dâne atsan bir ağaç bitmektedir,
"Altın almak sade bir ölmektedir!"
-
- ŞEHZÂDELERİN ÇİN ÜLKESİNE VARIP
BAŞ ŞEHİRDE GİZLENMELERİ VE BÜYÜK
KARDEŞLERİNİN SABIRSIZLANMASI,
"BEN GİDİYORUM, GİDİP PADİŞÂHA
KENDİMİ TANITACAĞIM" DEMESİ
-
- Der büyük şehzâde: "Ey kardeşlerim,
Beklemekten cânı atmak üzreyim.
Aldırış etmem ki artık bir şeye,
Sabrın âteş, bitmiyor bilmem niye?
Bitti sabrım, yoktur artık kuvvetim,
Ben ki âşiklar için bir ibretim.
Ayrılıktan, bıktım artık şimdi ben,
Hem hayât yok, hep riyâ olsun neden?"
4060. Ayrılık derdiyle ben öldüm yeter,
Baş kesilsin, aşk verir bir baş meğzer!

- Hem yaşar aşkımla elbet bende dîn,
Cân yaşar aşksızsa, bil ârdır hemin!
- Hem kılıç, âşıkta cân pâk eyleyen,
Hem kılıçtır, durmadan suçlar silen!
- Bende ay parlar, tenin toz kalktı mı?
Cânımın ay sâflaşır bulmuş demi!
- Ey güzel, ömrümde ölmektir payım,
Sen sebep, aşktan davul çalmaktayım!
4065. Söylüyor cân: "Olmuş oldum kuş suda;"
Korku, tûfândan gelen feryâd mı ya?
Bir vapur batsın, gam olmaz kazlara,
Kaz için artık su, sandal olmada.
Bende cân sağlam durur bu dâvâdan,
Geçmek olmaz, susmayı bilmem ki ben!
Görmüşüm rüyâ, fakat, hiç yatmadan;
Yok yalan, olmam ki fânî dünyâdan!
Mum olup yanmaktayım hem bak bana!
Kesseniz, yüz aydınım ondan yana!
4070. Sarsa âteş dört yanından harmânı,
Yolcu netsin, rehberi ayken hani!
Yûsuf'un kardeşlerinden hîleler,
Hem de Yakup'tan da, gizlermiş meğer!
Hîle yapmış öyle, gizlerler ona,
Sonda, gömlek oldu gammâz baksana!
Sabrı bitmişken büyük, şehzâdenin,
Söyleşip gösterdiler, zorluk senin.
Gel uyan, varken çiban hiç dökme tuz,
Zehri içmişsen, kalırsın çâresiz!
4075. Öyle madem, hiç basîret sende yok,
Uy deriz bir şeyhe, var tedbîri çok!
Vay, o kuş elbet kanatlar çırpmadan,
Yükselir, çok tehlike bulmuş hemen.
İnsanın, gerçek akıldır kol, kanat,
Yoksa aklın, başka aklı rehber et!
Yâ zafer kıl, ya zafer kılmış ara!
Yâ görüş dol, yâ da git görmüşlere!
- Olmadan aklın anahtar, zorlama,
Gayretin baş, doğruluk sunmaz ama!
4080. Akli hep tutmuş tuzak hisler, hevâ,
Hem ilâç renk, derdi sanmışlar devâ!
Göğse yerleşmiş yılan, olmuş ölüm,
Ağzı açmış, bekliyor kuş yutsa tüm.
Hem yılan dönmüş yeşermiş yaprağa,
Kuş sanar ot, orda durmuş bakmaya.
Hem yemek ister, uçup konmuş ona,
Var ölüm, düşmüştü ejder ağzına.
Ağz açar timsah, açık ağzın yolu,
Dişlerin dip upuzun kurtlar dolu.
4085. Dişlerin diplerdedir artık olan,
Ordaki kurtlardı Azrail o ân!
Doymak ister kuş uçup konmaktadır,
Sandılar, sanki tâbut bir yayladır!
Ağzı kuşlardan dolar dolmaz hemen,
Ağzı örter, hep yutar, affetmeden!
Say cihânı, timsahın bir ağzı sen,
Hoş olan, ekmek, ürün dolmuş iken.
Ey, yemek uğruna çırpınmış olan,
Var zamân timsahı, hiç yoktur amân!
4090. Tilki, sinmiş oldu toprak altına,
Üstte nimetler serilmiş baksana!
Hem gelir birden konarken kargalar,
Gör düzenbaz, tam ayaklardan tutar!
Hayvânın varken de yüzler hîlesi,
İnsanın olmuş olur binlercesi!
Aldı Kur'ân, sanki Zeynel Abidin,
Koyna hançer gizliyor sizler bilin!
Hem tebessüm eyleyip der: "Bey" sana,
Kalbi Bâbil şehri, fenlerden yana!
4095. Bal ve süttür dışta, ammâ bir zehir,
Şeyhe sor sen, aldanıp gitmek nedir!
Nefsinin zevk, ferde tatlar vermede,
Çaksa şimşek, sâde od göstermede!

- Şimşeğin nûr az sürer, sönmüş gider,
Yol uzun, her yer karanlık, yok ki fer!
Zevkinin pek az süren bir şu'lede,
At sürüp mektup okunmaz, böyle de!
Aldanırsan şimşeğin sen nûruna,
Yüz döner, şarktan doğan nûrlar sana!
4100. Şimşeğin hîle, delilsiz çevreler,
Sen adım atsan, çukur gel burya der!
Bâzı çarparsın dağa, bâzan suya,
Bâzı sağ, soldan yıkılmak geldi yâ!
Mevki derken, görmedin bir tek delil,
Gördün ammâ, yüz çevirdin öyle bill!
Ben ki, altmış mil, yol aldım dersiniz,
Hem delil der: "Bulmamış yol bendeniz."
Ben şaşırtmış insana versem kulak,
Emre tekrârdan dönüş lâzımdı bak!
4105. Yolda ben, pek çok ömürler harcadım,
Hem ne olmuş olsa, "ey bey git" dedim!
Sen de uydun şimşeğe, aldınsa yol,
Onda bir uy, şarka, vahye dönmüş ol!
"Zanne lâ yuğnî mine'l hak"³⁶³ sen oku,
Uyduğun şimşek senin, hem, iş mi bu?
Gâmlı, gel gir, hem, bizim gerçek gemi,
Bağlanıp kurtul gemimle, bul demil!"
Der duyan: "Biz olmadık yol sâhibi,
Hem nasıl dönsem de uysam kör gibi?"
4110. Kör isen, rehberle gitsen, yok kayıp,
Bir ayıp var dense o, tam yüz ayıp!
Sen sinekten kaçtın, akreplerlesin,
Nem dedin, koştun, deniz buldun kesin.
Sen, cefâsından, babandan kaçmada,
Lutiler, puştlar gezerken ortada.
- İç sıkıntından, Yûsuf oldun kaçan,
Zevklenip düştün meğer bir kuy'ya sen!
Sen, Yûsuf oldun da ben gezsem dedin,
Hem korunmuştur o, sen hiç bilmedin!
4115. Onda gezmek hem, peder emriyledir,
Yoksa, ordan kurtuluş mümkün müdür?
Gönlü hoş olsun deyip vermiş izin,
Git hayırlar üzre sen, derken bilin!
Hem Mesih'e uymayan, hem, kör olan,
Bir cühûttur, doğru yol bulmaz inân!
Göz açış mümkün, eğer kör olsa ne?
Var, çekinmekten, kibirden, kör yine!
Der ki İsâ: "Gel de artık tut beni;
Göz açar, al, bendedir, göz sürmeni!"
4120. Kör de olsan, göz elimden nûrdu tek,
Cân Yûsuf'un gömleğe erdin demek!"
Bir perîşânlık, kırıklıktan sona,
Bulduğun ikbâl, olur rehber sana!
Başka son yok, iş nedir, gel eyle terk,
Böyle bir devlet nedir, ey kart eşek?
Öyle üstâd, bir kumandan bulmalı!
Doğru yollar gösterir pîr olmalı!
Hep karanlıklar sever olsun kişi,
Pîr elinden, nûru bulmaktır işi!
4125. Şartı teslîm, çok uzun işler değil,
Hem, sapıklık üzre koşman hiçti bill!
Sanma gâyem, gökte hep yükselmedir,
İsterim pîr, isterim pîr, sâde pîr.
Pîr olanlar, gök için bir merdiven,
Fırlatır ok, hem de sağlam yay ilen!
İbrâhim'den bahse girmiş bir kere,
Çıktı kartallarla Nemrût, göklere.
Çıktı derken, bir yeter yüksekliye,
Anca çıkmış fazla hiç çıkmaz niye?
4130. Der ki İbrâhim: "Olaydım akbaban,
Pek de çok ihsan bulurdun sen inân!

³⁶³ "Zan ise haktan bir şey kazandırmaz..."
(Necm, 28)

- Biz varız, sen merdiven eyler isen,
Uçmanın göklerdeyin, elbet ki sen!
- Hem gönül, şimşek olup, rızık almadan,
Yol alır elbette garp, şark olmadan!
- Bir güneş batsın, dalarsın uykuya,
Bir cihân gezmek düşermiş duyguya!
- Ârif insanlar, otursun böyledir,
Gizli yoldan, çok cihân gezmektedir.
4135. Hem o ârif, böyle gezmez olsa gör,
Ukbadan gelmiş haber, nerden gelir?
Çok rivâyet var ki, olmuş ittifâk,
Bunca yüzbinler de aynen derdi bak!
Gözle görmüş olduğun gerçekle hem,
Ayrılık yok, zânla söylenmiş de tam!
Hep ararmış kible zulmetlerde o,
Öğle olmuş, Kâ'be huzrundaya, bu!
Kalk ki Nembrût, sen tedârik et kanat,
Yükseliş yok, merdiven kartalsa at!
4140. Ey zavallı cüz'i aklın akbaba,
Yer iken leş, söylemiştir merhaba!
Aklı, Cibrîl'in kanattır abdala,
Sidre'nin altında gölge, onlara!
Şâha olmuşsam doğan, şân bulmuşum,
Leş yemem, leş yerle hiç olmaz işim!
Akbaba terk ette, gel dost et beni,
Bir kanat çalmam ki yüz kat, ey denil
Nerye at sürmektesin amâ gibi?
Kâr için, üstât gerek, bil tertîbi!
4145. Etme rüsvâ kendi kendin Çin'de sen,
Bir ehil bul, hem de hiç terk etme sen!
Her ne der, Eflâtun olmuş vakte o,
Nefse uymak yok, ne der yap, sen onu!
Çin'de herkesler inânmış, yok izah;
"Anneler doğmaz ki derler öyle şâh!
Padişâhın nesli yok, densin yine,
Bir kadın yaklaşmamıştır kendine."
- Padişâhın oğlu hem vardır diyen,
Bir kılıç vurmuş ve geçmiş kelleden!
4150. Padişâh der: "Söyledin mademki sen,
Lâzım artık varsa, ispât eylemen.
İspât etsen var deyip elbet kıızı,
Ben kılıçtan azât eylerdim sizi.
İspât etmezsen, boğaz kesmekteyim,
Süfli, cândan, hırkalar sökmekteyim!
Ey yalan söyler olan, hem, bil ki sen,
Kurtuluş yoktur kılıçtan, ölmeden.
Bilgisiz, haksızca sözler söyleyen,
Çok kesik baş doldu hendekler hemen!
4155. Doldu hendek, tâ dibinden ağza dek,
Çok günâhkar baş dolar olmuş demek!
Hepsi, dâvâ uğra vermişler boyun,
Böyle bir dâvâyâ siz kalkışmayın.
Haydi, ibret gösterip, dâvâyâ bak,
İddiâlardan kaçıp gel, dur uzak!
Böyle bir dâvâyâ girdin kardeşim,
Ömrü zehr etmiş olursun bildiğim!
Körce gitmiş olsa yüzyıl bir adam,
Gitme hem yol olmamış, olmaz ki tam!
4160. Sen silâhsız gitme hiç, harp etmeye,
Korkusuz sen, gitme hiç zor şeylere.
Böyle sözler söyleyip durmuştlar,
Dinlemiş, şehzâde hep nefret dolar!
"Gönlümün mangal bütün âteş dolu,
Hem ekin biçmek için, bulmuş yolu.
Vardı Sadr'ın sabrı ammâ, şimdi yok,
Geldi aşk, yakmış, kavurmuş oldu çok!
Öldü sabrım, aşk doğar doğmaz hemen,
Geldi geçmiş, şimdi kal sağlıkla sen!
4165. Söylemekten, dinlemekten geçmişim,
Aklı vermiş, senle bitmiştir işim!
Benden el çek, zirâ taklak düşmüşüm,
Yok bedenden, anlamak bilmek işim!

Olmuşum ben, yük taşır esrik deve,
İnlesem, öldürseler pek hoş yine!
Hep kesik baş dolsa yüz hendek hele,
Derde düşmüş, bir gülüş etmez bile.
Korkudan dönsem davul çalsam, demem,
Bir kilim altında çalmak istemem!

4170. Korkusuz bayrak dikerken sahraya,
Baş gider yahut çıkar yâr ortaya!
Hem boğaz lâyük değil vuslun meye,
Hoş olur, hançer, kılıçlar kesmeye.
Gözde yokken Hakk'ı görmek arzûsu,
Olsa kör, mutlak ki gerçek, doğru bul
Sırta lâyük olmamışken kes kulak,
Hiç yakışmaz çirkin olmuş, başta bak!
Okşamaz el, bilmemiş olsan nisâp,
Hakk'a ermez, bir satır atsin kasap!

4175. Hen onun yol üzre bir cân vermeyen,
Hem o nergislikte pervaz etmeyen;
Hem bukağ vurmak olur evlâ desek,
Öz ayak, insan için derttir demek!

DİLEĞİN, ALLAH TARAFINDAN
KENDİ VEHMİNDE BİLE OLMAYAN
BAŞKA TARAFTAN VE BAŞKA BİR İŞ
YÜZÜNDEN VERİLECEĞİNİ BİLSE BİLE
BİR İŞ İÇİN ÇALIŞIP ÇABALAMAYA
KİŞİNİN YİNE BÜTÜN VEHMI, ÜMİDİ,
YİNE İSTENEN YOLA BAĞLIDIR

Yâ bu yollar erdirirler arzuma,
Yâ döner olmuş doğan ben yurduma.
Belki, bağlanmış seferler etmeme,
Ermesem, yokmuş gerek hiç gitmeme.
Çok arar olsam da elbet, yâri ben,
Sonradan, gayret gereksiz der iken.

4180. Onda mevcût sırrı artık bilmeden,
Olmuşum bilmem nasıl gerçekle ben!

Hem onun emrinde yollar almadan,
Birliğin sırdan olur mu ânlanan?
Kalp ki duysun, gerçeği seçsin diye,
Hem mühürler, kalp ulaşsın gerçeğe!
Kateder oldukça yollar Hak eri,
Açtı artık, kalmamış mührün yeri.
Çifte yanlış, sonra doğrultmuş hesâp,
Anlar artık, doğruyu görmüş o hep.

4185. Böyle gerçek, bilmiş olsaydım eğer,
Gayretim bulmazdı artık bizde yer!
Anlamak, bilmek, yol almaktan geçer,
Burda almazmış, düşünmek, bilgi yer.
Şeyhi duydun, helvâdan borç vermesi,
Bir çocuk ağlar biter borç cümlesi!
Zarı zar ağlar çocuk hem öyle yâ,
Orda şeyhin, borcu kalmaz ortada!
Böyle bir kıssa denilmiş, mânevî,
Önceden baksan, söz etmiş Mesnevî!
4190. Başka şey ummak, dilerken kimseden,
Kalpte duydun, Hak'tan aldın korku sen.
Umduğun her neyse, pek hoş gösterir,
Başka bir el, sonra lütfundan verir!
Ey ümîtlar, ey lütuflar bekleyen,
Hep ümîdin bağda mahsul isteyen.
Hiç ümît sunmaz olur bazan vefâ,
Başka yerlerden verilmiş çok defâ!
Hem nedendir, ummalar Hak'tan yana,
Lûtf ediş ondan, neden vermiş sana?

4195. Gönlümüz hayret eder olmuş ona,
Hem tamah, hikmet, neler sunmuş bana.
Her murât, nerden gelir derken bize,
Gönlü hayrân, hayreti vermiş size.
Anlasın, hem ehli olmuş aczini,
Gaybe iman üzre, beklermiş seni.
Hem ümîttten, şimdi bak çıkmış neler,
Gönle, her tür, böyle hayretler dolar.

Terzilikten bir rızık bekler iken,
Rızığımız burdan düşündün, bil ki sen!

4200. Hiç düşünmezken kuyumcu olmanız,
Onla başlarken rızıklar bulmanız.

Öyle mâdem, rızığınız ordan gelir,
Söyleyin hem, terzi arzûnuz nedir?

İşte, Allah'ın bu nâdir hikmeti,
Tâ ezelden yazdı, Hakk'ın niyyeti!

Tâ ki, hayret eylesin fikrin hele,
Hem şaşarsın, tastamâm aklın bile!

Hem visâfî yâr benim gayretle mi?
Yâ bu tenden ilgisiz hâletle mi?

4205. Ben demem, erdim bu yoldan gâyeme,
Uğraşırısın, nerde rızkın bekleme.

Baş kesik kuş, çırpırır her bir yöne,
Nerde çıkmış cân, dönüş oymuş yine.

Yâ, bu çıkmak erdirir hep gâyeme,
Başka bir yardım sunar bir bekleme!

BİR ADAM RÜYASINDA BİRİSİNİ
GÖRDÜ. GÖRDÜĞÜ ADAM KENDİNE;
"ZENGİN OLMAK İSTİYORSUN.
BU MAKSADINA MISIR'DA
ERECEKSİN." DEMESİ

Vardı mîrâs üzre konmuş bir adam,
Hep yemiş, feryât, figân etmişti tam.

Yoktu mîrâstan meğer hiçbir vefâ,
Hem koyan gitmiş ve sürmezden sefâl

4210. Mâla konmuş kimse, bilmez kıymeti,
Dökmemiş ter, çekmemiş hiç zahmeti.

Şimdi cânın, kıymeti bilmez de sen,
Harcadın boş, olmuşun mîrâs yiyen!

Kalmamış gitmişti mâl, mülk, her umut,
Gitti ev, olmuştu baykuşlarca yurt.

Der ki: "Yâ Rab! Verdiğin mâllar giden;
Tâzeden ver, yoksa cânımsız al hemen!"

Çıktı mâl, Allah'ı anmak başladı,
"Gel de kurtar!" Hem anılmış Hak adı!

4215. Der Nebî: "Mü'mîn olan benzer uda,
İç boşalsın, eylemiş feryât o da!

İç dolar dolmaz da, atmıştır çalan,
Tatludur, gelsin zarâr, ondan olan!

Boş ol, Hak parmak için boş ol, yeter!
Hem mekân sarhoş, mekânsızdan meğer!

Ağlamak, gelmiş siler isyânını,
Gözyaşın aksın, sular imanını!

MÜMİNİN DUÂSININ

GEÇ KABÛL OLMASININ SEBEBİ

Çokta muhlîs kimse var, etmiş duâ,
Sızlamışlar, göklere yetmiş duâ!

4220. İnleyiş, duâ geçerken gökleri,
Sevgi, şevk, dolmuş olurken kalpleri.

Hep melekler yalvarırlar Allah'a,
Rahmetin kaynak ki derler Allah'al

"Yalvarır mutlak, senin mü'mîn kulun,
Ayrı senden, sığnağı yoktur onun.

Hem bilen, hem bilmemiş kullar ki var,
Lûtf edensin, senden ister âşikâr!"

Hak demiş: "Bilsen, gecinden vermemiz,
Yok cezâ, biz, rahmet artsın isteriz!

4225. İhtiyâçtır kaldıran gafletleri,
Hem çeker der: "Hak budur gel sen beril!

İhtiyâç kalksın, duâ görsün kabûl,
Bir çocuk olmuş oyun bulmakta bil!

İnleyişten, gerçi kalp almış yara,
Yardım ihsân eyleyen der, onlara.

Hoş gelir, seslense feryâtlar bana,
Ey Hüdâ ismiyle evrâtlar bana!

Dil döküp anlatsa artık, her neyi,
Haklıyım der, aldatıştır gerçeği."

4230. Bülbülün ses, aldatırken tûtüyi,
Ses elinden bir kafestir girdiği.
Saklayan var mıydı kuzgun, baykuşu?
Görmedim ben, böyle bir söz duymuşu!
Çift kadın gelsin de girsin bakkala,
Genç olan, hem ihtiyar olsun hele;
Ekmek ister olsalar onlar, niye?
Vermiş ekmek, ihtiyâr sen al diyel
Boy bos uygun, genci görmüş öyle de,
Vermemiş ekmek, onu bekletmede.

4235. Der: "Otur, az istirâhat eyle sen,
Vermem ekmek, tâze pişmiş gelmeden!
Pek sıcak ekmekle, helvaymış gelen;
Gel otur azcık n'olursun, bekle sen!
Böyle birçok söz edip eyler sonu,
Gizli yollardan da hem avlar onu!
Der: "Güzel var senle gerçek bir işim,
Bekle azcık, ey güzel dilber derim!"
Mü'mînin elbet duâlar böyledir,
Hâs ve çirkin, bir yakın, gerçekledir!

RÜYÂSINDA "MISIR'DA BİR
DEFINE VAR!" DİYE HABER VERİLEN
ADAMIN HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

4240. Bir mirâshor, hep yiyip, olmuş fakîr,
Oldu yoksul, şimdi Hak'tan istenir!
Çokça rahmet, saçtı ihsan, bu mekân,
Var mı yüz kat, burda nâil olmayan?
Gördü rüyâ, duydu gaypten bir sedâ,
"Mısır'a yönlen orya git sen!" derdi yâ!
Mısır'a git, artık işin olmuş tamam,
Hem niyâz, Hak'tan kabûl görmekte tam!
Mısır'a yönlenmen, senin gitmen gerek,
Hem falan meskende haznen var demek!

4245. Ey fakir sen, çık ki Bağdat'tan yola,
Bol şeker var, Mısır'a git, hem yok mola.

Çıktı Bağdat'tan kavuşmuş Mısır'a o,
Mısır'a girmişken cesâret dopdolu.
Hem hatif söyler define'nin ordadır,
Bulduğun ân sanma sen darlık kalır.
Hem mekan şu, hem falan bir yerde o,
Pek de nâdir, hem de, seçkin hazne o.
Şimdi artık kalmamış hiçbir şeyi,
Hem dilenmek üzre varken isteği.

4250. Hem utanmış, nefse gelmiş pek ağır,
Bildiğinden, eyleyip durmuş sabır.

Derken ammâ, çırpınır açıklıkla bu,
Yok dilenmekten öte, imkân yolu!
Hem yavaş çıksam, dilensem ben gece,
Ferdî seçmem, hem utanmam öylece.
Zikr edersen Hakk'ı, ben bir kuş gibi,
Belki damdan, pul atan olmuş gibi.
Böyle söylerken çıkar evden gece,
Caddeler geçmiş ve geçmiş öylece!

4255. Hem zamân gelmiş utanmış, âr duyar,
Oysa açtır, gel dilen der arzûlar.
Üçte bir olmuş vakit, gitsem mi ne?
Hep kurur ağzım, dönüp yatsam mı ne?

ADAM MISIR'A GELDİ,
GECELEYİN DİLENMEK İÇİN SOKAĞA
ÇIKTI. BEKÇİ ADAMI TUTTU. ADAM
BEKÇİDEN BİR HAYLİ DAYAK YEDİKTEN
SONRA GÂYESİNE ERDİ

Bekçi tutmuş ânsızın elbet onu,
Kıvrandır aç, hem dayak geçmiş tonu.
Bak zarâr görmüştü millet, çok gece,
Cümle hırsızlarda dönmüş öylece.
Akşam olmuş olsa ordan bekçiler,
Nerde hırsız, hep ararmışlar meğer.

4260. Emri şâhın, var yasaklık ortada,
El kesilsin, akrabam olmuşsa da.

- Bekçiler toplattı, tehdît etti şâh,
Hırsıza rahmet için yaktur îzâh!
Hem niçin hırsızlara kanmaktayız,
Hem neden rüşvet bulup almaktayız?
Hırsız, arsız varsa, rahmet eylemek,
Buydu yoksul üzre zülûm etmek demek!
İntikâm almaz isen, bed kimseden,
Suçsuz insan dert çeker, gel gör hemen!
4265. Parmağın kes, def' edersin bil ki şer,
Kesmemişsen, tende hâlin, çok beter!
Çokça hırsız, orda almış oldu yer,
Bilmeyenler, usta birçok kimseler.
Bekçi görmüş böyle atmış çok dayak,
Her tarâf şiş, kanla dolmuş oldu bak.
Dövme der, feryâd eder olmuş adam,
Söyleyim, gâyam nedir, hep neyse tam!
Bekçi "Mühlet verdim artık" der ona,
"Şimdi sen çıktın neden, anlat bana?"
4270. Bir garipsin belki burdan olmayan,
Burda neymiş maksadın, gel söyle sen!
Hem neden hırsız çoğalmış, denmede?
Hep kinânmiş bekçiler devletçe de.
Arttı senden, sen gibi çok kimseden,
Nerdeler pis dostların gel söyle sen.
İntikâm almak için atsam tokat,
Cümle zenginler uyurlar pek rahat!"
Hem garip etmiş yemin, elbet o ân;
"Ben ne bir evler yakan, ne cep soyan!
4275. Ben ne hırsız, hem ne suçlu kimseyim,
Mısr'ı bilmem, bir garip Bağdatlıyım."

YALAN İNSANA ŞÜPHE VERİR,
DOĞRU İSE GÜVEN

Anlatır rüyâda denmiş hazneyi,
Bekçi dinler, anlayıp her gerçeği!

- Hep yemîninlerden kokan gerçektir hem,
Sözlerinden gönlü yangın, şimdi tam!
Doğru sözlerden huzur bulmuştu da,
San susuz, bulmuş, sulardır ortada!
Bil ki mahcûp bir gönül, illet ile,
Kim nebî, ahmak da kim, bilmez bile!
4280. Tam yerinden söylenen bir hâs haber,
Çarpsa bir kez, ortasından ay böler!
Ay yarılınsın, kıpramaz bir taş gönül,
Reddediş, hem sevgisizdir taş gönül!
Yandı içten, bekçi ağlar durmadan,
Gönlü duymuş, göz yaşarmış hem o ân!
Söz, cehennemden kaçır, uğrar dile,
Şehri cândan söz kopar, uğrar dile.
Hem dudaklar, câna cân deryâ idi,
Zahmetin deryâyı gülzâr eyledi!
4285. Hem bizim baksan eğer şu dil, dudak,
Şehre konmuş köy, pazârlar, misli bak!
Orda mal var, ordadır kalp akçeler,
Hâs kumaş, gevherle hep birlikteler.
Orda kim bilmiş ticâret ehlidir,
Kalp ayırt etmiş ve kâr etmektedir.
İş bilensen, kâr pazâr eyler iken,
Kör olan bilmez, zarâr eyler hemen.
Âlemin cüzler çözülmüş ahmağa,
İş bilensen, başlamış fen olmağa.
4290. Hem bu baldır, oysa bilmiştir zehir,
Bâzı lûtf olmuş ve bâzan bir kahir.
Söyleşir cânsız Nebî'yle her şeyi,
Hacda şâhit Kâbe'dir, gör gerçeği!
Kim namâz kılmışsa, mesçit şâhidi,
Tâ uzaktan yönlenip gelmiş dedi.
Hem Halîl'in âteşi, reyhân ve gül,
Nemrûd'a uymuşların, derdiydi bil!
Ey güzel, çok söyledin gerçekleri,
Söylerim hep, doymanın yoktur yer!

4295. Ben sararmam söyledin, ekmek yedin,
Hep o ekmektir ve bıkmak bilmedin!
Yer doyarsın, hep yenen yersen siner,
Sen râhatlarsın, gelen şişlik gider.
Kim ki, açlık derdidir, düşmüş olur,
Tâzelik bekler beden, açlık gelir.
Lezzet açlıktan gelir, aştan gelir,
Arpa yer açlar, şeker hem bal bilir!
Hem usanmak, çok yemekten gelmede,
Olmamıştır, sözle tekrâr etmede!
4300. Hem neden dükkânda al verden yana,
Halkı aldatmak, utanç vermez sana!
Geçti ömründen senin altmış sene,
Gybet ettin, bıkmaz olmuşun yine.
Meth edersin sen kadın avlar iken,
Hoşça dersin, bıkmadan işveyle sen!
Öncekinden, oldu muhkem son sözün,
Öncekinden hârlı sözlerdir sizin!
Eski derman, tâzelermiş dert denen,
Her uzanmış dal, kırılmıştır hemen!
4305. Tâzeler her derdi aşkın kimyâsı,
Böyle dert vermez melâl, bilmez sesi.
Âhı terk et, dön de kalk gel kendine,
Dert araştır, dert araştır sen yine!
Faydâsız dermân da aldatmış olur,
Yolkesen gelmiş soyar, altın alır.
Kim susuz, dermân değildir tuzlu su,
İçse hoştur, faydâsızdır doğrusu!
Tuzlu kendin gösterir, bir tatlı su,
Sebze besler, suya mâni doğrusu.
4310. Hassa altın, mânidir kalp bilmene,
Sen ararken mâni olmuş bulmana.
Ey mürîr, arzûn benim, gel al diye,
El ayak kesmiş, kanat yolmuş niye?
Derdi ben çeksem demiştir, derttir o,
Mât görünmüş, oysa mât etmiştir o!
- Kalk da kaç ondan, yalandan dermân o,
Derdinin dermânı sunsun has koku.
Der ki: "Sen hırsız değilsin, çok fenâ,
Sâde sâfsın, söylenir, ahmak sana.
4315. Bir hayâl, bir rüyâ, yol etmekteşin,
Bunca yol aldın, akılsızsın kesin!
Ben de çok rüyâ görür oldum ki tam,
Bir define var denir, Bağdat'ta hem.
Hem filân yer, hem filân evdir dedi,
Söylenen ev hem fakîrin ev idi.
Hem gömülmüştür o yoksul hânede,
Git de bul, ev sâhibin ismiyle de.
Görmüşüm rüyâyı, bilmem çok niye?
Söylenen ev, haznenin merkez diye!
4320. Hiç hayâl etmem ve gitmem orya ben,
Bir rüyâ gördün ve geldin şimdi sen!
Ahmağın rüyâ ki, uygun hâline,
Akla uygun olmamış, rüyâ yine.
Hem zayıflıktan rüyâ görmüş kadın,
Rûh zayıf erkekle aynı, maksadın!
Akı noksânlarda böyleyken rüyâ,
Hep akılsızlarda, bir rüzgârdı yâl!"
Hem garip duymuş, "bizim evdir" demiş,
Bunca yoksulluk ve dert bak neylemiş!
4325. Defnenin üstünde, ölmüştük meğer,
Gafletin perdeyle örtündük meğer!
Müjde mest etmiş ve hiç dert kalmamış,
Hamdi hem, dilsiz, dudaksız söylemiş.
Rızkımız buymuş, gelip değnek yedik,
Âb-ı hayvân evdedir, biz bilmedik.
Ben beni hep, böyle yoksul bilmişim,
Körmüşüm bak, ben büyük zenginmişim!
İster ahmak, istesen âdî de sen,
Haznemiz var, söyle ne söyler isen!
4330. Şüphesiz erdim murâda, şimdi ben,
Ağzı pis gel söyle, sen söyler isen!

Ey beğim gel söyle: "Hem bir dertli sen,"
Sence derttir, bence hoşluk bil ki sen.

Aksi olsaymış, senin gülbahçesi,
Bizce olmuştur dikenlik cümlesi!

ÖRNEK

Âdi bir kul söylemiş bir dervişe;
"Burda bilmez kimse, sen gel bak işe!"

Der: "Garibim burda bilsen sen beni?
Ben kimim? Bildim muhakkak ben beni!"

4335. Nefsi ben bilmez olaydım, vay bana!
Bilseler hem, dert olur, körlük bu yâl
Ahmağım bil, ahmağım bil, sen beni,
Baht güzeldir, hiç hayâsızlık hani.
Söylerim söz, şimdi zânnın üzre hem,
Yoksa bahtım aklımın yardımcı tam.

DEFİNE ARAMAK İÇİN BAĞDAT'TAN
KALKIP MISIR'A GELEN ADAMIN,
SEVİNEREK VE MURÂDINA EREREK,
ALLAH'A ŞÜKREDİP GERİ DÖNMESİ

Secde etmiş Hakk'a şükr, hamtler dolu,
Hem Mısır'dan döndü Bağdat'tır yolu.

Aksi yönden istemiş hayretle o,
Böyle sarhoş, yol alır devletle o!

4340. Nerde umdum, nerde ermiş bilmeden?
Ayrı yerden, mal ve zenginlik gelen!
Hem ne hikmet, arzû sevk etmişti bak,
Çıktım evden, var ümît, yollar uzak.
Küfre yönlendirdi gör şaşkınlığım,
Hem meğer olmuş dilek ayrıldığım!
Lûtfе döndürmüş Hüdâ şaşkınlığı,
Hak vesîle kıldı kârdan sağlığı.
Hem sapıklık oldu iman üzre yol,
Eğri gitmek, biçmiş ihsân, bilmiş ol!

4345. Ehli ihsân korkudan olmaz emin,
Hiç ümitsiz kalmamış hâin bilin!

Hem de, ihsân sâhibi Allah bile,
Zehre tiryâk gizlemiş durmuş hele!

Gör namâzda gizlidir sâhipkerem,
Giydirir suç üzre, lûtf esvâbı hem.

Hak bilen düşmânı hep münkîrdi tam,
Alçalır der, mu'cizâtlar arttı hem.

Onların inkârda maksat dîn iken,
Alçalır derken, nübüvvet, yükselen!

4350. Mu'cizât artmazdı münkîr olmasa,
Hem delîl, burhân neden olsun tasa?
Olmasaymış sözde ispât isteyen,
Der ki hâkim ki: "Şâhit gelsin hemen!"
Mu'cizât, yardım için gelmekte hem,
Dâvâyı ispât içindir muhterem!
Hem Nebî bilmez, kınarlar onları,
Mu'cize Hak lûtfunun isrârları.
İşte, üçyüz kattı, Firavn hîlesi,
Kök kazır olmuş ve alçak kendisi.

4355. Hâs ve çirkin, sahirin bilcümlesi,
Bozmak isterken Mûsa mucizesi.
Maksat, asâyı vurup yerden yere,
Düşmesin bu sevgi derler kalplere!
Kurdu Firavn, böyle yüzler hîleler,
İtibâr bulmuş büyür asâ, meğer!
Derdi, Mûsa kalmasın, kessin yolu,
Yığdı asker Nil'e Firavn, dopdolu!
Geldi Mûsa'dan emînlik ümmete,
Battı diplerdeydi Firavn, yok ötel!

4360. Kalsa Firavn, hiç Mısır'dan gelmese,
Hem nasıl bitsin, o korku, vesvese?
Geldi İsrâilliler, yanmıştılar,
Sen, emînlik bil ki korkmaktan çıkar!
Gizli lûtf oymuş meğer, âteşti bu,
Sundu âteş, şimdi gerçek nûrdı ol!

- Gizli olmaz lûtfu Hak, imanlı da,
Gel de seyret, lûtfu yapmışken hatâ!
Gizlilik yok beslenen vuslâtta da,
Kol kesik sihr ehli bulmuş olmada!
4365. Gizlilik yok, yol alıp gitmekte,
Hem ayak yokken yürür sahir meğer!
Kan dolan deryâ, geçer ârif olan,
Hem eminler cümlesi, artık inân!
Her eminlik korkudan bir meyvedir,
Şüpheler hep, artarak gelmektedir!
Korkudan gördün eminlik gelmede,
Ummamız önden çekinmek vermede!
Bak emir, Îsâ'yı tutmak istedi,
Evde, Îsâ saklanıp yüz gizledi.
4370. Tâcı ister bey, girerken hâneye,
Îsâ benzer, orda gelmiş ölmeye!
"Asmayın Îsâ sanıp sizler beni,
"Ben beyim bil, Yahudilerden hani."
"Davranın sizler bu Îsâ'dır" dedi,
"Hflekârdır, hep yanıltmak istedi!"
Bunca asker var diler bulsun zafer,
O hevesten gelmiş oldu verdi ser!
Bunca tüccâr koştular kâr bulmaya,
Öd ağaç olmuş, erişmiş yanmaya!
4375. Böyle tersten iş ki, saklarmış cihân,
Halk zehir saymıştı, bal olmuş o ân!
Bunca asker var, ölüm gelmişti der,
Oysa, aydın bir zafer bekler meğer!
Ebrehe, filiyle dönmüş Ka'be'ye,
Kalmasın hiç kimse hep ölsün diye!
Beyti yıkmak, hem vîrân etmek için,
Öldürüp, bil cümleten, sürmek için.
Cümle insanlar gelip etrâfına,
"Yapmışım beyt, hep tavâf, dönsün onal!"
4380. Kâbe yaptım vermiş Arap âteşe,
Burda öç almak gelip girmiş işe!
Harpten almış, Kâ'be izzet ihtirâm,
İşbu ev, bulmuştu çok şânlar da hem!
Hem şeref birken bin olmuş Mekke'de,
Tâ kıyâmet böyle sürmüş gitmede!
Kâ'be yapmış Ebrehe'ymiş alçalan,
Hem kazâ, elbet keder rahmet eden?
Vahşi bir hayvan gibiyken Ebrehe,
Ganimet koymuş ve zengin etmede.
4385. Ordular sürdüm sanarken Mekke'ye,
Oysa, gelmiş halka altın dökmeyle!
Boştu gayret, çok hayâller eyledi,
Gaye bomboş, gayreti boş bilmedi!
Hazne isterken fakir dönmüş geri,
Hazne bulmuş, hep düzelmiş işleri!
-
- KARDEŞLERİ DURMADAN AĞABEYLERİNE
NASİHAT ETMELERİ
-
- "Bizde, çok söz var meğer söylenmeye,
Hem de yıldızlar kadar, bitmez niye?
Söylemezsek, doğru etmiş olmayız,
Söylesek kalpler kırar, bilmekteyiz.
4390. Dert olur biz kurbağayken susmamız,
Söylemezsek bil, boğulmak üzreyiz.
Söylemezsek duygudan, kardeşleriz,
Söylesek gerçek çıkar, koptuk deriz."
Söyleşirken fırlayıp kalkmış gider,
Der ki: "Dünyâ neylesek bulmaz değer!"
Sanki bir ok fırlamış yaydan çıkar,
Söylesen, güç yetmiyor, etmezdi kâr!
Geldi sarhoş, erdi Çin'in şâhına,
Öptü yerler durmadan sarhoşcâna!
4395. Hem, açıklanmış durumlar önceden,
Neyse iş, şâh, dert ne var, neymiş bilen.

- Bir koyun otlar olurken mer'ada,
Hâl ne bilmiş, bir çoban var ortada.
"Cümleniz elbet çobandır" der Resûl,
Kim ki ot yer, kimdi toslar bilmiş ol!
Gerçi onlardan uzak durmaktadır,
Ordadır hep, sanki tef vurmaktadır.
Halkın sırdan bilir hep, şâh olan,
Bilmiyormuş hem sayarsın sen o ân.
4400. Onların cân içredir, görmektedir;
Bilmemezlikten gelir, bilmektedir!
Bir âteş gördün, kazan altında sen,
Onda cânın içtedir âteş denen.
Dışta âteş, içte mânâ doğrusu,
Kanda gezmiş mânâdır, cân sevgi bu!
Diz çöküp şâh huzruna şehzâde de,
Târif etmişlerdi tam on hâlde de.
Gerçi şâh bilmişti neymiş, önceden,
Emre uymuş kimsedir târif eden.
4405. Ey temiz, gönlünde az irfânlı nûr,
Böyle yüz târifçiden üstün olur.
Sen kulak versen eğer târifçiye,
Vehme düşmek, öncü zân olsun niye?
Her kimin bakmış olur gönlün gözü,
Apaçık görmektedir, görmüş özü.
Başka izâh muhtâcı olmaz ki cân,
Hep gönülden gelmedir görmek, o ân!
Şâha izâh eyleyen târifçi de,
Başlamış şehzâdeden söz etmede.
4410. Der ki: "Şâhım ihsâna lâyıık biri,
İhsân et, yok atmanın artık yer!
Bir büyük şâh belleyip, gelmiş sana,
Kalp kırık, mest, okşasan hoştur onal!"
Der ki şâh: "Mülk, mâl ne var ister, verin,
Hangi mevki istiyor, siz gönderin!
Her ne terk etmişse siz, kat kat verin,
Yirmi kat, çok fazla verdim, siz bilin!"
- "Gönle aşk ekmiş" demiş târifçi de,
"Sevgisinden, başka bilmez sevgi de!
4415. Şâha kulluk, öyle bir hâl bilmede,
Padişâh olmak, soğukluk vermede!"
Geçti bilmez şâh nedir şehzâde ne?
Seçti gurbet, var senin ismin deyle!
Vecde gelmiş sûfi, atmış hırkayı,
Attı artık, hiç düşünmez almayı!
Vecd-i sûfi, hırka atmış olmada,
Alsa, aldanmak sayılmış olmada!
Âdetâ sen, hırkadır ver, dense de,
Vecdimiz, bir hırka deymez denmede!
4420. Hep fikirlerden uzak âşık olan,
Böyle âşık varsa, toprak serp o ân!
Aşk ki üstün, ten denen yüz hırkadan,
Cânlı aşk, yüzler akıldan üst hemen.
Fânî dünyâ hırkası, hem neydi ki,
Ağrıtır baş, beş kapiklik mestliği.
Mülki dünyâ tenperest olsan helâl,
Aşka biz kul, aslâ aşk bilmez zevâl!
Der ki şâhım: "Buydu aşkın vârisi,
Başka şeyler, meşgûl olmağın nesi?"
4425. İşte şâhım, marifet, yüz perdeniz,
Mevki silmiş, yok meğer hiç işten iz!
Burya gelmek üzre geç kalmış o hem,
İstidât az, ten zayıf ondan bu dem.
İstidâdın yoksa, varsan madene,
Habbe almak imkânın yoktur yine.
Alsa bir fert, hem de, erkek olmadan,
Bir güzel kız, bir gümüş ten, hiç inân!
Kandîlin yağ olmadan yaksan fitil,
Az ve çok vermez ışık, sen öyle bill!
4430. İtrı almaz kimse girsin bahçeye,
Gül ve reyhân, burna zevk versin niye?
Benziyor puştlarla kalmış, dilbere,
Benziyor, mehter çalınmış itlere.

Dalsa deryâ içre bir kez dağ kuşu,
Elde kâr yok, hep helâk olmak işi!
Hem değirmen içre buğdaysız giden,
Girse, ağılık buldu unlardan hemen.
Bir değirmendir cihân, densiz gelen,
Saç ağartmış, tek bilek burkmuş iken.

4435. Var değirmen, buğda yük etmişlere,
Mülk bağışlar, kâr verir, hep onlara!
İstidât lâzım ki, girsin cennete,
Hem de, sonsuz bir hayât ondan öte!
Et, şarâp bilmez doğar doğmaz bebek,
Anlamaz köşk, kubbe neymiş söylesek!
Sözde son yok, gel de artık kışsa kes,
Git çalış sen, istidâda ver ki ses!
Beklemiş şehzâde istidât için,
Şarkı aşmış, istidât yoktur hemin!

4440. İstidât dersen geçer, şâhtan ele,
Cânı yok ten, istidât bilmez bile!
Lûtfu şâhın, sildi koymaz gâmını,
Av dilerken, av eder encâmını!
Avlamak ister iken, av olmada,
Bağlayım derken o, bağlanmış o da!
Âmir olmak üzre, kim gayret sunar,
Gitti benlik, sâde bir tutsak çıkar!
Sen cihânın sayfa terstir, ters oku;
Maddecyken, ters yazılmış şâhtı bul

4445. Eğri gitmiş, ters düşünmüş ey beden,
Bunca bin hür, tutsak etmişsin hemen.
Çok az olsun, hîleler neymiş bırak,
Azıcık hür ol, hem ecel var, şimdi bak!
Yoksa hür yol, bir eşeksin bilmiş ol,
Bakraç oldun, kuy'ya in-çık, oldu yol!
Ey beden sen, cânı tez terketsene,
Geç yakamdan, başka bir ten bul yine.
Hem nöbet bitmiş, azât et sen beni,
Bir etek bul, sevmedim, artık seni!

4450. Terk et artık, ey tenim, yüz iştesin,
Düş yakamdan, bul güzel bir yâr kesin!

CUHA'NIN KARISINA GÖNÜL
VEREN KADI

Çuha, yoksul, hîle yapmış her sene,
Yüz döner der ey hanım: "Dilber, yine!
Bir silâhtır hoşluğun, av etsene,
Faydâlansak hem sağılsın süt yine!
Yay kaşın, mahmûr bakışlar bir tuzak,
Erkek av etmen için, Hak verdi bak!
Haydi kalk, kur bir tuzak, zengin kuşa,
Av et ammâ, olma av, av olmuşa!

4455. Sen ümit vermiş gibi yaklaş ona,
Kuş tutulsun, dâne yenmez baksana.
Cuha'nin hanım yönelmiş kadiya,
"Ben karârsız Cuha'dan bıktım" diye.
Söz uzundur, hâkim olmuş avlanan,
Söz güzel, hem yüz güzel, avlar o ân.
Kadı der: "Var burda sesler, hem de çok;
Neylesem ben, anlamak imkânı yok.
Tek gelirsen burya sen, ey selvi boy,
Anlatırsın sen kocândan derdi ey!"

4460. Der kadın: "Çok dertli uğrar hânene,
Dertli, dertsizler gelir dönmüş sana.
Baş evim dolmuş bütün sevdâ ile,
Hep gönüller kavga, vasvaslar hele.
Diğer uzvum, bilmiyor fikr etmeyi,
Hep gönül yorgun, duyarken her şeyi!
Sonbahâr rüzgâra kaç, Hak korkudan,
Bildirin kır hep şakâyık varsa sen!
Hem şakâyık koymaz açtırmaz çiçek,
Oysa gönlün dal onundur, çıktı tek!

4465. Geç bu fikrinden ve gel dal uykuya,
Silmişim gaflet, uyandın uykuda.

Ey hocam kalk Eshâb-ı Kehf ol da git,
Sen uyan, saysın uyur görmüş, işit!
Kadı söyler: "Ey güzel netmek gerek?"
Der kadın: "Hânem gelirsen tenhâ pek!"
Köydedir gelmez kocam, yok bekçimiz,
Uygun ev, kaldık demektir sâde biz!
Varsa imkânın buluşsak, gel gece,
Hem görülmez, hem duyulmaz öylece.

4470. Cümle câsûslar yatar kalmaz teki,
Hiç kıpırdanmaz olur, ölmek ne ki?
Pek güzel sözler demişken baldudak,
Hem sihirlenmiş kadı bey, öyle bak!
Hem masal söylerdi iblîs Âdem'e,
Hem yenilmez, öyle başlarken yeme.
Zulm, adâletten cihânda önce kan,
Kâbil'in elden, kadındandır hemen.
Nûh, kebâp yapmak dilerken bak eşi,
Taş atar durmaz, onun oymuş işi.

4475. Nuh'a galiptir kadınlar hîlede,
Vaza bunlar hep bulantı vermede.
Kavme casustur haber göndermede,
"Yol şaşırmış, dîn korunsun" denmede!

KADI, ÇUHA'NIN EVİNE GİDEREK,
KIZGIN BİR HÂLDE KAPININ HALKASINI
VURMASI VE KADI'NIN SANDIĞA
SAKLANMASI

Hîlenin son yok, gelip çatmış gece,
Kadı durmaz hep koşmuş öylece.
Yaktı çift mum, hem çerez koymuş kadın,
"İçmeden biz sarhoşuz" dermiş kadın.
Tam o ân Çuha da çalmış halkayı,
Sıçramış hakim, diler saklanmayı.

4480. Sâde sandık var bakınmış sol, sağa,
Korkudan girmiş sığınmış sandığa.

Girdi Çuha, der: "Belâm olmuş olan,
Kış, bahâr derdim, belâm sensin inân!

Her neyim vardır fedâ ettim sana,
Yaptığımdan feryâdın yoktur bana!

Ağz açıp, gözler yumup sen söyleyen,
Bâzı müflîs bâzı dersin kalpazan.

A gözüm var bende bir çift hastalık,
İlki senden, bir de Allah'tan, yazık!

4485. Var mı artık bir şeyim, tek sandığım,
Çekti töhmet, şüphe olmuş sunduğum.

Sandı halk hep, sandığım altın dolu,
Hem bu yüzden, zân denen tutmuş yolu.

Sandığım dıştan güzel gelmiş, sana,
Yok ki altın, yok kumaş, boş baksana.

Dış görüş yakmış beni, içler seni,
İç yılan dolmuş, sepet bomboş hani.

Ben yarın alsam, götürsem çarşıya,
Ben alıp yaksam, götürsem orda yâ!

4490. Görme mü'mîn, putperest, varken cühût,
Sâde lânet sandığım, görsün muhit."

Hem kadın: "Geç böyle olmaz" söyledi;
Çuha bitmez, çok yeminler eyledi.

Hem sabah olmuş getirmiş bir hamal,
Sırtta durmaz, sandığı sırtlar hamal.

Kadı, zahmetler çeker sandıkta hem,
Hep hamal der, seslenir olmuştu tam.

Bâzı ses nerden deyip vermiş yola,
Hem hamal, bakmış olurken sağ sola.

4495. "Yoksa gaybten seslenen var" der iken,
Der hamal: "Olmaz mı pîrlerden gelen?"

Durmadan sesler duyar olmuş hamal,
Der hamal: "Olmaz ki gaybten böyle hâl!

Bildi sandıktan gelen feryât hani,
Gizlenen var, şimdi fark etmiş onu.

Sevgili aşkıyla saklanmış biri,
Dışta varken şimdi sandıktır yeri.

- Ömrünün dertlerle uğraşmış olan,
Gördü birden, sanki bir sandık cihân!
4500. Yükseliş, arzûlu bir baş olmadan,
Gizlenir sandıkta sen, sandıkta san!
Ten, heves hem zevke bağlanmış biri,
Körlüğünden, öldü bir kör benzeri!
Sözde son yoktur muhakkak, kadı bey,
Der ki: "Sandık yüklenen sen hammal ey!
Sen çabuk git yönelnip adliyyeye,
Var vekilim, hâli anlat, sen diye.
Hem satın alsın, nâip gitsin bize,
Açmasın hiç, sandığı atsın bize!
4505. Allah'ım gönder, gönül açmış eri,
Hep satın alsın, bu sandık tenleri.
Halkı, efsun sandığından kurtaran;
Sade peygamber olur, artık inân!
Gönlü görmüş, tek olur binlerce den,
Hisseder, ten tutsağı oldumdu ben.
Kalp açık görmüştü burdan ahreti,
Hem o zıddan bellemiş zıt niyyeti.
Mü'mînin bundan ilim, yitmiş mâli,
Hem yitik neymişse mü'mîn bilmeli.
4510. Tatta mü'mîn hem saâdetler ile,
Ten denen sandıkta, kalmazmış bile.
Tâ çocukken, tutsağım dermiş cihân,
Yâ başından kul olur olmuş doğan!
Cânı bir kez tatmamış azâdlığı,
Maddeler meydânı, sûret sandığı.
Akli tutsaktır, bütün sûretlere,
Yollanır tutsak, kafesten yerlere.
Ten kafestir, yok delikler göklere,
Hep kafes gezmiş olur, yerden yere.
4515. Güç yeter olmuşsa, gel çık, der kitâp,
Cin ve insan üzre, Hak'tandır hitâp!
Yok ki yol, bizler çıkaydık göklere,
Vahye mazhâr kim çıkar her bir yere.
- Başka sandık içre gezmiş kimseler,
Ehli sandık, gelmemiş gökten meğher!
Başka sandık içre geçmek, zevk verir,
Tutsak olmuştur fakat, bilmez nedir!
Aldanır olmazsa hem, sandıklara,
Kadı benzer, gel de hürlükler ara!
4520. Neyse hak görmüş ve anlar bir kişi,
Bildi sandık, oldu hep feryâd işi!
Kadı olmuş, durmadan titrer durur,
Bekleşir bir ân gelir, hem kurtulur.
-
- KADI NÂİBİNİN PAZARA GELİP
CUHA'DAN SANDIĞI SATIN ALMASI
-
- Geldi nâip, der ki: "Sandık kaç para?"
"Tam dokuz yüz verdi, vermem onlara!"
Der ki nâip: "Gel de sen âr eyle bir,
Sandığın kıymet açık, meydâdadır!"
"Binden az olsun fakat, cüzdanı aç,
Varsa gel dök, almanın imkânı aç."
4525. Der ki Çuha: "Görmeden almak ne ki?
Bir kilim altı, bilinmez öyle ki!
Bir açılın, sen de gör, olmaz zarâr,
Ey peder, hiç görmeden olmaz karâr."
"Sırrı örten, açma kalsın sır denen,
Örtük almak isterim, gel söyle sen!
Aybı ört, örtsünler elbet aybını,
Gülme, artık sen de terk et aybını.
Kaldı sandık içre birçok kimseler,
Sencileyn, onlar belâ bulmuş meğher!
4530. Nefse yapmış olsalar, memnûn isen,
Sen de yap, zahmet, zararlar geç hemen!
Hem gözetler Hak meğher kurmuş pusu,
Hak cezâ, dünyâda vardır doğrusu!
Arşı kaplar pek büyük, bak onlara,
Adlinin tahttan, yayılmış cânlara.

Arşının bir kısmı gelmiştir sana,
Gel uyan, el atma pislikten yana!
Gel gözet sen kendinin öz hâlini,
Yıktığın kalp, verdiğin ahvâlini!

4535. Der ki Cuha: "Yaptığın çirkin fakat,
İlk yapan elbette zâlim, katbekat!"

Der ki nâip: "Zâlimiz tek tek de biz,
Biz siyâh yüzlerle hep neş'eyleyiz!

Zencidir san, durmadan mutlanmada,
Zenci görmez olsa, herkes bakmada.

Mâcerâ dersek uzar, nâip hele,
Sandığı almıştı yüz altın ile!

Her nefes sandıktasın elbet de sen,
Bir hâtif hem, müşteri gayptan gelen!

MUSTAFA SALLALLAHU ALEYHI VE
SELLEM: "BEN KİMİN EFENDİSİ,
DOSTU İSEM, GERÇEKTEN DE HAZRETI
ALİ ONUN EFENDİSİ, DOSTUDUR."
DİYE BUYURDU

4540. Hem bu yüzdendir Nebî söz söyledi,
"Hem Ali, hem ben sizin Mevlâ" dedi.

"Ben, kimin dostu olur olsam eğer,
Amcaoğlu Ali'nin, dosttur meğer!"

Kim efendi? Hem gelip azât eden!
Hem kelepçen var, ayaklardan çözen!

Hürriyet vardır, Nebî yol gösteren,
Pis hûyun ardında kul, tutsak iken!

Siz dolun neş'eyle ey mü'mîn olan,
Selvi, susam ol da, baş kaldırrır hemen.

4545. Hem yeşil, hem nazenin güller değin,
Dil, dudaksız siz suya şükr eyleyin.

Dil, dudaksız, gül, yeşil renk renk çiçek,
İlk bakar gelmiş, suyun şükründe tek!

Hem ipekler gjydi, sürmüşler etek,
Oynaşır amber, saçarlar öylecek!
Hem bütün cüzler, bahâr, şâhtan gebe,
Meyvenin, inciyle tenler yüklü de!

Sanki Meryem, hâмили İsâ meğer,
Vermeden ses, pek açık bir dildeler.

4550. Hem bizim ay parlamış söz etmeden,
Çok söz etmiş, aldı bizden güç hemen.

İsâ'nın söz, Meryem'in güç, bil ki sen,
Âdem'in söz Hak lütuf, nûrdan iken!

Ey inânmış kimseler şükr etseniz,
Hakk'ın ihsân, hep taşar olmuş deniz.

Kim kanaat etse, oymuş yükselen,
Fazla ister, kim olur, alçak hemen!

Uyma artık kendinin pis nefesine,
Olma gâfil, almak ister var yine!

ERTESİ YIL CUHA'NIN KARISI, BİR
SENE ÖNCE KAZANDIĞI PARAYI,
TEKRÂR ELDE ETMEK ÜMİDİYLE
MAHKEMEYE GİDİP KADI'YA ÇIKMASI
VE KADI'NIN KADINI TANIMASI

4555. Geçti bir yıl, Cuha yoksul oldu yâ,
Başlamış tekrâr o dertten yanmaya.

"Kadı'ya git, hem şikâyet et beni,
Bıldırın olsun kazanç elbet yeni."

Hem kadın, birkaç kadın almış, gider,
Kadı'nın huzrunda olsunlar diler.

Bilmesin artık beni, derken kadı,
Böyle bir hîleyle kurnaz oynadı.

Bir kadın bakmakla, sesler fitneyi,
Tatlı ses yüz kat edermiş cilveyi.

4560. Hoş sedâ sunmaz iken, boştur bakış,
Gamze, yalnız faydâlar sunmaz imiş.

Der hakim: "Git hasmı al gel bir kere,
Dinleyip versem karâr, ben dertlere."

Geldi Cuha, hem kadı bilmez bu kim,
Çünkü sandıktaydı bildir, bildiğim.

Kıvranırken sâde duymuş sesleri,
Al-ver olmuşken, onun sandık yeri.

Der: "Neden vermez idin sen rızkı tam?"
"Ben şerîfat bendesi" derken adam!

4565. "Hem bugün gerçekte ben, iflâstayım,
Ölmüş olsam, bir kefen olmaz payım"

Kadı duymuşken sesi, bilmiş odur,
Anlamış hem, hîle etmiş fert budur.

Der ki: "Sen hem oynadın bildir bunu,
Yendin ammâ, böyle bildim ben seni!

Savmışım geçmiş sıran, bitmiş kumâr,
Benden el çek, başka yönden yap ayar!"

Ehl-i irfân, geçti beş hem altıyı,
El çeker olmuş ve atmış tavlayı!

4570. Altı yönden, kurtulan beş duygudan,
Âhiretten, hep haber vermiş inân!

Hep işâretler, ezelden gelmede,
Onlar olmuş hep vehimlerden öte!

Altı histen, duygudan kurtulmadan,
Cân Yûsuf'un çıkmamış ordan inân!

Çıktı ermiş, bir direksiz kubbeye,
Cismi sarkmış kuy'ya dönmüş çâreye.

Ârifin ipten tutan, imkân bulur,
Mânânın Mısır'ında, bir sultân olur!

4575. Kuy'ya salsan sen kova, tek çekti su,
Bilgeler, insan arar, ihsândi bu!

Onların kap, rızık için dalgıç bilin,
Şeyhte sarkaç, bir balıksan, cân sayın!

Başka kaplar çarka mahkûm durmada,
Ârifin bakraçsa Allah tutmada!

İp nedir? Neymiş kova? Hem çark nedir?
Böyle teşbîhler, zayıflıktan gelirdi!

Bir güzel örnek bulaydım nerde ben?
Dengi yoktur, gelmemiştir, bil ki sen!

4580. Onda gizli varlığı yüz binlerin,
Yüz yay, ok bir okta gözlenmiş bilin!

"Mâ rameyte iz rameyte"³⁶⁴ imtihân,
Bir avuç buğday olur harman inân!

Pustuğu yerden güneş bir fırlasa,
Gök ve yerler toz duman olmuştu yâ!

Gizli kalmış bir güneştir zerrede,
Ânsızın açmış ağız, kâmilse de!

Böyle cân, bilmem nasıl lâyük tene,
Sen, akıllansan ve bir el çeksene!

4585. Cânların ev, ey beden artık yeter,
Bir deniz, bin posta sığmazdır meğeri!

Gönle, bin Cibrîl sığan insan idi,
Bir değersiz ten, Mesîhler gizledi.

İçte binler Kâ'be gizler havrasın,
İşte, iblîs, ifrit avlarsın kesin!

Lâ mekânın, secdegâhtan, bir mekân,
Senle yıkılmış oldu iblîs, çok dü'kân!

Der: "Neden yapsam, kil üzre secde hem?
Hem neden, bir resme tek dîndir desem?"

4590. Hem beşer toprak, fakat göz aç da bak,
Hep Celâl nûrundan almış parlamak!

YİNE ŞEHZÂDE HİKÂYESİNE
DÖNÜŞ, BÜYÜK ŞEHZÂDENİN ÇİN
HÜKÜMDARININ SARAYINDA KALMASI

Baktı hem şehzâde hayrân şâha da,
Bir avuç toprakta gökler sunmada!

³⁶⁴ Attığın zaman sen atmadın; Allah attı."

Yok ki imkân, kimsenin ağz açmaya,
Gönlü cândan söyleşir, susmazdı yâ!
Akla gelmiş gizli, hâs, ifâdeler,
Rûhta birlik şekle hiç vermez ki yer!
Öyle sûret var, bezer sûret olan,
Kim yatan, artık uyanmış uykudan!

4595. Öyle söz var, söylemekten kurtarır,
Öyle dert var, hastalıktan kurtarır.
Sihhâtin cân oldu aşkın hastalık,
Aşkta, dertler özler olmuş mutluluk!
Ey ten artık, sen bu cândan el yıka,
Başka cân bul, başka rûh bul, mutlâka!
Böyle şâh, ikrâm eder şehzâdeye,
Ay erir, sanmış güneş vurmuş diye!
Aşk eritsin, olmamış eksilme bu,
Tâzelik sunmuş hilâller, doğrusu!

4600. Hastalar, sağlık ümît etmekte,
Âşıkân hep, derdi artırmak diler!
Der: "Zehirden tatlı şerbet görmedim,
Aşkımızdan başka, sihhât görmedim."
Bir günâh var, her ibâdetten güzel,
Mutluluktan, yıl olur bir ân bedel!
Gönlü yanmış aşkla, cân vermiş gibi,
Öyle kalmış, şâha cân vermiş gibi!
Der ki: "Şâh baş kesti artık bir kere,
Kurbân olsam, tâzededen ben her kere!

4605. Mâl ve mülk, altın, gümüştan fakirim,
Baş, gönülden şanlıyım ben, zenginim!
Aşka koşmaz hem muhakkak çift ayak,
Sâde tek baş, aşka baş koymaz ki bak!
Çift ayak var, bir de baş var, insanın,
Bin ayak, bin baş ki nâdirdir bilin!
Dert elemlerden geçer olsak bile,
Aşkta yangın, durmadan artmış hele.
Aşk, mekânsızlıkta yangın madeni,
Hem cehennem bir dumân aşktan hanil!

SIRAT KÖPRÜSÜ CEHENNEMİN ÜZERİNE
GERİLMİŞTİR, MÜ'MİN KÖPRÜDEN
GEÇERKEN CEHENNEM DERKİ: "EY
MÜ'MİN ÇABUK GEÇ Kİ NÛRUNUN
PARLAKLIĞI ÂTEŞİMİ SÖNDÜRÜYOR

4610. Der cehennem: "Geç çabuk sen" mü'mîne,
"Ey temiz, aşkınla od sönmüş yine!

Ey ulu, geç tezce, nûrundan senin,
Âteşim sönmektedir, sizden bilin!"
Hem cehennem kibr, küfür dolmuş iken,
Söndürür aşkın nefes, âteş biten!"

Gel çabuk dön, kibr atıp sevdâya sen,
Hiç cehennemden kıvılcım gelmeden!

Der ki cennet âşığa: "Yel olda geç,
Şimdi nûrun, yok eder, kalmam ki hiç!

4615. Sanki harmân, ben, başak toplar biri,
Ben putum, sen, var olan Çin mülkleri.

Titretir aşk, hem cehennem, cenneti,
Hiç amân vermekte yoktur himmeti!

Geçti ömrüm, çârenin fırsât biten,
Sabrı yak, cânın da güç kalmaz hemen!

Sıktı diş, elbet dayanmış bir zamân,
Ömrü bitmiştir, murâda ermeden!

Sûreten gizlendi yârin, oldu yok,
Hem kavuşmuş yâre, sen mânâyâ bak!

4620. Kıldan olsun şuster olsun elbise,
Yâri sarmak, hoştu yokken elbise!

Çıplağım tenden, hayâlden şimdi ben,
Gezmişim sonsuz visâldan, neş'eden.

Burya dek söylendi, ancak söylenen,
Kalbe doğmuştur, gerektir gizlemen!

Söyleyim derken meğer, yüzbinlere,
Faydânızdır gayretin boş bir kere!

Vur ki mahmuz, at gider deryâyâ dek,
Orya varsan, tahtadan bir at gerek!

4625. Tahtadan at yerde vermez faydâyı,
Tek deniz sağlardı, rehber olmayı.
Bak sükût bir tahtadan attır sana,
Söylüyor deryâda, sessiz baksana.
Mânâsız saydın sükût, sendin bıkan,
Âhiretten, nâradır, aşktan gelen!
Sen ki dersin "hep susup durmak bu ne?"
Söylemiş: "Duymuş kulak yoktur yine?"
"Nâra atmaktan diyor oldum sağır,
Çok duyan, aşktan olur bildim sağır!"

4630. Bâzılar, rüyâda nâra atmada,
Başlamış söz der, bütün telkin o da.
Yanda durmuş kimse ondan bîhaber,
Sen sağırdın, oysa duymuş, oydu er!
Oysa olmuş, tahta at kırmış olan,
Battı artık, hem balık olmuş o ân!
Hem ne söyler, hem o hep susmuş olur,
Sözle, hâl anlatmanın imkân m' olur!
Çift oluş yok, olmuş artık, bir iki,
Şerhe kalkmaktır edepsizlik, peki!

4635. Benzetir oldum fakat, yersiz bu söz,
Oysa, gerçek sezdirişten buydu öz!

ŞEHZÂDELERDEN BÜYÜĞÜNÜN ÖLÜMÜ
ÜZERİNE, EN KÜÇÜĞÜNÜN HASTA
OLUŞU VE ORTANCA KARDEŞİN DE
AĞABEYSİNİN CENÂZESİNE GELMESİ

Hem küçük şâhzâde bitkin, orda yâ,
Bir büyük gelmiş cenâze almaya!
Padişâh, kasten demiştir hem: "Bu kim?"
"O denizden bir balıktır bildiğim!"
"Bir pederden gelme kardeş kimseler,
Bu küçük kardeş olur olmuş meğer!"
"Sen ölenden yâdigâr kaldın bana,"
Etti av, hoş sözleri derken ona!

4640. İnleyip, yaş dökmeden yanmakta o,
Okşayan sözden de, cânlanmakta o!
Gönlü duymuş yükselişten ses hele,
Bulmamış, sûfi çekerken bin çile.
Başlamış o yerde elbet parlayış,
Nar misil dağ, taş sunar olmuş gülüş.
Kubbeleşmiş, sanki birden zerreler,
Ân be ân yüzler kapı açmış meğer!
Bâzı olmuş kapu, bâzan pencere,
Bâzı an buğday, döner ölçeklere.

4645. Bâzılar gök, eski derler, hem kuru,
Tâzeden halk eğlenirken, gördü bul
Hem güzel rûh kurtulur tenden yine,
Hak kazâdan göz verir, rûh emrine!
Apaçık görmekte binler gizliyi,
Gördü artık dost olan görmüş neyi.
Hem kitâplardan okunmuş, her ne var,
Aldı sûret, gözlenirler âşikâr!
Atının toz sürmedir, şâhtan ona,
Çok azîz bir sürmedir, sen baksana!

4650. Hem etek toplar, yürürken bahçede,
Tende cüz'ler "yok mu tekrâr?" denmede.
Hem yeşillik bahçeler, birden solar,
Hem akıl bahçen, yeşillikler dolar.
Gülle dolmuş bahçe, solmuş durmadan,
Solmamış gönlün gülistan, hoş hemen!
Bizde hoş, hem faydâ dolmuş bilgiler,
Kalpte ancak deste gül, kıymet değer.
Mânevî gül bahçeniz, örtük bize,
Bir solan gül destesi, hoşmuş göze.

4655. Pek yazık ellerle açmak var iken,
Düştü elden, lokmalar, gitmiş neden!
Hem doğurmuş olsalar bir ân seni,
Bir kadın ister olur, aşkın yeni.

- Sonra coşmuş açlığın ummân yine,
Şâh olaydın, sen kadın, aşk şehrine.
Bir yilandın, sanki oldun ejdehâ,
Bir başın varken, yedi baş oldu yâ!
Hem yedi ejder, cehennemken yedi,
Hırsızın artık, tuzaklık eyledi.
4660. Hırsı yok, kır der tuzaklar at yine,
Tâze dermân sür, şu tenden hânene.
Olmadin âşık, dilenmiş aslâ sen,
Hakk'ı bilmez dağ, sedâdır akseden!
Kendisinden, ses mi vermiş dağ olan?
Başka sestir yansıyan, duydun o ân!
Sende sözler, başka sözlerden gelir,
Sözlerin hem, işlerin hep böyledir.
Başkasından gelme, hışmın zevklerin,
Amirin zevk, hışmınız askerlerin!
4665. Âmir olmaz bir çavuş, yapmışsa ne,
Göz kapar, hiddet sunar, bilmez yine!
Böyle parlak yansıyışlar, nerye dek?
Gayret et, olsun senin hâl öylecek!
Bak senin halince sözler söyleyen,
Öz kanatlardan uçarsın bil ki sen.
Atsa eller, hem uçup av tutmaya,
Kuş etinden aslâ hiç, ermez paya!
Öz kanat çalmış, dağa uçmuş doğan,
Şüphesiz şâh verdi keklik, çil o ân!
4670. Vahyi bilmez, söz desen, boş âdî söz,
Sanki, yerden yükselen bir parça toz!
Söylenen söz, ey adam, yanlışsa bu,
Önce "Ve'n-Necm" sûresinden bir oku!
Kendisinden söylemez söz Mustafâ,
Söylenen sözler vahiydir, bir defâ!
Sen ki Ahmet, onda vahy olmuş esâs,
Madde meftun kimseler yapsın kıyâs!
- Hem zarûret, murdârı, kılmış helâl!
Kible bilmez, çünkü Kâbe-i visâl!
4675. İncelenmez, hem aranmazdan hele,
Kim ki bid'at işlemiştir nâfile!
Rüzgâr Ad'ın halkı sermiştir yere,
Yok Süleymân, tahtı çeksin göklere!
Ad'ı yerden çekmenin hammâldi yel,
Bir obur yerken kuzu, ellerde bill!
Bir obur bulsun, kucaklar bir kuzu,
Gâyê kesmek, bir kasaplık doğrusu!
Hem kibirden geldi yel, Ad kavmine,
Sandılar yâr oldu rüzgâr, el yine!
4680. Kürkü tersten gjyse bir bed yoldaşın,
Parçalar hepten, dağıtmış bir düşün!
Kırda yel, Ad misli kırmazdan hele,
Fitnedir yel, salmadan bir velvele.
Derdi Hud: "Ey kibre dalmış kâfirân,
Hep alır rüzgâr, ne var eyler vîrân!
Rüzgâr olmuş, Allah'ın hâs ordusu,
Sâde birkaç gün, sizin dost doğrusu!
Yel, gönülden girdi Allah emrine,
Bir ecel olmuş olur Ad mahvına.
4685. Dikkât et gör, her ağzıdan girmede,
Cümle cânlı, hem alıp, hem vermede!
Hem boğaz, dişler emin olmuş yeke,
Emri Hak, dişlerde yerleşsin hele;
Zerre rüzgâr dağ kesilmiş öylece,
Ağrısından, hastasın gündüz, gece!
Hep emin yeldir gelip gitmiş olan,
Mahsûlün cân, bâzı ölmekler sunan.
Bâzı öpmüşler elinden, kuşkusuz,
Kızsa, baş üstünde şaklar bir topuz!
4690. Çokça "Yâ Rab!" söylemiş diş ağrıyan;
Çıkısa ağzımdan diler, rüzgâr olan!

Ey ağız, gafil idin yelden de sen,
Diş sıkıp, bir tövbe-kâr ol, gel hemen.

Göz kurur, hem ağrısın diş, yaş akar,
Kâfirân, Allah dedirtmiş âşikâr!

Emişin sözler unuttun, ey adam,
Derde düştün, gel kabûllen vahyi hem!

Der ki rüzgâr: "Elçiyim Hak'tan yâ ben,
Bâzı bir hayr, bâzı şer bizden gelen!

4695. Memûrum ben, aslâ âmir olmadım,
Benzerin ben, aslâ gâfil kalmadım!

Hâlin olsaymış Süleymân hâli, ben,
Bak olurdum, hem senin hammâl hemen!

Bâzı ân, durmaz girerdim emrine,
Senden olmuş, sır fısıldardım yine!

Şimdi Hak var, âsîlik etmekte sen,
Sâde üç, dört gün, kalırsam anca ben!

Hem perîşân eylerim, Ad misli ben,
Sen de ordundan kaçır oldun hemen!

4700. İmanı, gâmlar için etsek maya,
Hem inânma yol bulurmuş gaybe yâ!

Orda zâten mü'mîn olmuş hep gelen,
Cümle âsî, oldu birden baş eğen!

Sehpanın altında âsî, yol kesen,
Ağlaşanlar, oldular feryât eden!

Şüpheden geçmiş ve gaybı bilseniz,
Çift cihânın bey ve şâhna sizsiniz!

Kaç günün şâhlık sakattır bak yine,
Şâh olursun sen ebedler mülküne.

4705. Harp biter hem, iş yaparsın kendine,
Şâh olursun, tef çalarsın kendine!

Hep sıkır dünyâ, boğazdan insanı,
Keşke kil yer olsa, diş ağzım hani.

Hem ağız, toprak yiyip durmaktadır,
Oysa toprak, başka renk almaktadır.

Hem kebâp, yersen şeker, yersen şarâp,
Hepsi topraktır, boyanmış öyle hep.

Sen yedin et, şimdi olmuştur deri,
Aldı etler, hepsi postun renkleri.

4710. Oysa onlar, toprak olmuş durmada,
Dikse, sökse, sonda toprak olmada!

Hintli, Kıpçak, Rum ve Türk, ister Habeş,
Hepsi tek renk, kabre girmiş, hepsi eş.

Dikkât et bak, hepsi bir yüz örtüsü,
Hepsi saklar, iğreti olmuş süsü.

Sâf olan renk, Allah'ın elden boya,
Gayriler hep takma, sanki, çandı yâ!

Doğruluk, takvâ, imanın rengi de,
Tâ ebet kalmış olur âbitte de!

4715. Şüphenin renk, hem nifâk, nankör olan,
Tâ ebed âsîde olmuştur kalan!

Hem Firavun'dan kalan bir yüz; kara!
Ten yok olmuş, sâde renk var onlara!

Kaldı yüz nûrları hep sâdıkların,
Ten yok olmuş, nûru dâim onların.

Tâ ebed çirkin kalır, çirkin olan,
Hem somurtkan, hem gülen dâim gülen!

Kile Allah, renk verir, cevher verir,
Kim çocuk hûy, toprağın cengiyledir.

4720. Hem hamur olmuş çörek, aslan deve,
Her çocuk dişler eli, hırs etmede.

Ekmek olmuştur, o yerken aslanı,
Anlatılsın, anlamaz onlar hani.

Hem çocuk câhil, esîri zânların,
Çok şükür ki, kuvveti az onların!

Hem çocuk azgın ve onlar kavgacı,
Çok şükür, hiç hîleye yoktur gücü!

Vay, çocuklaşmış olan şu yaşlılar,
Kim korur, onlar, onun düşmândılar!

4725. Hem cehâlet, hem silâh birleşti mi?
Başlamış dünyâda Fir'avnluk demi!

Ey fakir sen, şükr eder ol hâline,
Yok Firavunluk ve kâfirlik yine!

Sen ki mazlûmsun ve zâlim olmadın,
Sen Firavunluk ve fitne bulmadın!

Boş karın, açtır, ilâhlık eylemez,
Hiç ocak, yanmakta yardım beklemez.

Şeytânın zindânıdır, bir boş karın,
Lokmanın dert, hileden saklar, görün!

4730. Boş karın zindân olur şeytânlara,
Doysanız, onlar döner tüccârlara.

Satmak ister, göz boyar tüccar olan,
Hem bulandırmış olur akli o ân!

Hem sihirbaz, küp yürütmüş at gibi,
Sattı mehtab, san kumaş satmış idi.

İbrişim etmiş örerler toprağı,
Gözler üzre, hep seperler toprağı.

Ödağaç etmiş olurlar ahlâtı,
Hem haset, bulmuş odur tam fırsâtı!

4735. Kil için câzipçe, renk vermiş Hüdâ,
Bak bu yüzdən kavgamız var ortada.

Biz çocuk olduk ve yük toprak bize,
Şimdi toprak oldu bil altın göze.

Tıfla bak, olgun kadar yoktur gücü,
Hem nasıl denk gösterir, Hak'tır gücü.

Sende beklet, olmamış bir meyveyi,
Söylemişlerdir muhakkak, hâm deyi!

Ekşi yüz, dursun, gezinsin yüz sene,
Bir çocuktur, hâmlığı sürmüş yine!

4740. Yıl sayan, saçlar ağarmış olsa da,
Korku, körlük bekler hep ortada!

Der: "Acep ermez miyim olgunluğa?
Hak kerem, olgun edip durmaz mı yâ?"

Yoksa kalmak var meğer Hak'tan uzak,
Şu koruk, hâmlık denen kalmış mı bak?

Yok ümît, Hak lûtf e lâyük olmadan,
Oysa Hak çekmiş, ümitsiz kalmadan!

Dâimâ, Allah lütuflar etmede,
Lûtf edip elbet kulaktan tutmada!

4745. Biz çukurlar içreyiz, yokken ümît,
Neş'emiz artar ve rahmet var, işit!

Bir asil at otlağa koşmuş nasıl,
Rûhumuz, aynen koşarmış böyle bill!

Biz adım attık, fakat, yoktur adım,
Câmı doldursak, kadeh yok anladım!

Çünkü cân mülkünde mevcut her ne var,
Mânânın kalbinde kalmış, mânâlar.

Her ne görsen gölgedir, mânâ güneş,
Gölgesiz nûr, hep harâp yerlerle eş!

4750. Orda, hem taş üzre, bir taş kalmamış,
Nûru ay var gölge çirkin, olmamış.

Kerpiç altın olsa da, atmak gerek,
Sen atarsan, nûr ve aydınlık demek!

Yırtılır dağ, gölgeler gitsin diye,
Parçalanmak, bir değer bulmaz niye?

Dağda şavkır olsa Hakk'ın nûrları,
Parçalanmış, hep dağılmıştır varı!

Parça ekmek, bulmuş olsun aç adam,
Ağzı, gözler, hep açılmış, bil ki tam!

4755. Parçalanmak, az kalır yüz binlere,
Yer çabuk kalk! Engel oldun göklere.

Kalk ki yaksın, göklerin nûr gölgeni,
Sensin akşâm, gündüzün düşmân seni!

Bir beşik olmuş çocuksan yeryüzü,
Erginin darlık odur, yok gündüzü!

Tıfl için yerdir beşik, Allah dedi,
Orda kim var, süt verirken besledi.

Hem, daraltmıştır beşikler evleri,
Allah'ın tıflı, kemâle ermeli.

4760. Ey beşik, artık daraltın evleri,
Hoş yaşar olsun şu Hakk'ın erleri!

ŞÂHİN HİMMETİ İLE
ŞEHZÂDENİN GÖNLÜNDE
BİR KEŞİF VE İSTİĞNA MEYDÂNA
GELDİ. BU YÜZDEN DE VESVESEYE
DÜŞÜP ŞÜKÜR ETMEKTEN ÇEKİNDİ

Belli bir al-ver meğer olmaksızın,
Erdi şâhtan câna hep feyzler kesin.

Ay nasıl almış güneşten nûrunu,
Aldı şâhtan o rızık, desturunul!

Kendi kendin kaybeden, aşktan bu dem,
Orda şâhtan cân, gıdâ bulmuştu hem!

Hem ne kâfir, hem ne tersâlar yemiş,
Gör meleklik rızık, esâs bir rızık imiş!

4765. Girdi aldırılmaz olan bir duyguya,
Onda küstâhlik belirmiş oldu yâ!

Der ki: "Ben şâh, hem de bir şehzâdeyim,
Şâha ben nerden boyun eğmekteyim?"

Parlayan bir ay doğar olmuş bana,
Ben neden toprak iken uysam ona?

Irmağımdan aktı su, nâz vaktidir,
Bîniyâzım, hem de, nâz çekmek nedir?

Başta ağrım yok, nedir baş bağlamak?
Yüz sararmak, ağlamak kalmış uzak!

4770. Olmuşum ben baldudak, ayyüzlü hem,
Başka dükkân açmamız lâzım bu dem!"

Geldi benlik, yerleşip şehzâdeye,
Başlamış çok mânâsız söz etmeye.

Bir makamdan, hırs, haset dolmuş yere,
Yol olur çöl, erme var, kem gözlere.

Her suyun kaynak olan şâhın deniz,
Selde kalmıştan, olur mu bilgiziz?

Zor gelir bunlar ki şâhın kalbine,
Böyle hâl lâyıık mı şâhın lûtfuna?

4775. Kendi birden seslenip içten demiş:
"Lûtfu uygun olmaz artık, böyle iş!

Ben bağışlarken, güzellik hazneyi,
Sen de seçtin cimrilik, bilmem neyi!

Gönle ben, koydumdu hep mânâ ayı,
Tâ kıyâmet, o unutmuş batmayı!

Sunduğum pâk nûra sundun karşılık,
Sen, gözüm üzre diken saçtın, yazık!

İşte gök, derken, uzattım merdiven,
Harbe düştün, okla saldırdın hemen!"

4780. Girdi kıskanç derdi, şâhın gönlüne,
Aksi hem şehzâdeden geçmiş yine!

Şâh çıkmış, çırpınır devlet kuşu,
Onda mevcut perdeler yırtmak işi.

Kendinin gönlünde görmüş, hâli o,
Cümle çirkinlik, sunan ahvâli o!

Hem sunulmuş lûtfu eksilmiş görür,
Mutluluktan ev vîrân, zevkler çürür!

Benliğin sarhoşluğundan döndü yâ,
Başta bundan ağrılışlar artmada!

4785. Buğda yermiş, gitti cennet gjysisi,
Oldu cennet, bir çorak çöl gölgesi.

Hasta kılmış oldu, benlik şerbeti,
Benliğin zehr, neydi, görmüş niyyeti!

Cân bu tâvus, gezdi nâzın bahçede,
Şimdi, baykuşlar tüner vîrânedede!

Sanki Âdem, cennetinden pek uzak,
Şimdi dünyâda, öküz sürmekte bak!

Yaş dökerken: "Ey ki üstât Hintliye;
Tutsak aslan, bak sığırdan kuyruğa!"

4790. Ey soğuk nefes, sen ki oldun pis nefes,
Şâha âsî, hem vefâsız, şimdi kes!
Arpa hırsın, oldu artık bir tuzak,
Buğdayın her dâne bir akrepti bak!
Benliğin sevda meğer, düşmüş başa,
Elli batman zincir olmuş, bak işe!
“Şâha zıtlık eyledim bilmem niye? ”
Başlamış şâhzade feryâd etmeye!
Tövbe etmiş, geldi tekrâr kendine,
Hem niyâzdan, Hakk’a olmuş dost yinel!

4795. Gıtmış iman, dehşeti görsen acı,
Çünkü yoktur böyle derdin illâci.
Vardı hep insanda yokluk duygusu,
Bitse yokluk, başlamış üst arzûsu!
Güçsüz ol, buldun mu sağlam bir bilek,
Dîn düşünmez hâldesin, bilmen gerek!
Sen belâ bulsan, ölür olsan iyi,
Nefs o kâfir, sürdürür kâfirliği!

ALLAH'IN AZRÂİL'E:
“RÛHLARINI ALDIĞIM İNSANLARDAN
KİME ÇOK ACIDIN?” DİYE SORMASI.
AZRÂİL'İN DE CENÂBİ HAKK'A
CEVÂP VERMESİ

Der ki Hak Azrâil'e: “Üstün Melek,
Cân alırken, merhamet ettin mi pek?”

4800. “Bunca cân aldım acırdım ben ona,
Emri Hak'tır, uymamız lâzım buna!
Hattâ cân alsam acırdım gençlere,
Ben öleydim, istedim birçok kere!”
“Sen acırdın cânı almışken kime?
Hem gönül yanmıştı bak, bilsek kime?”
Der ki: “Bir gün bir vapur çok dalga var,
Parçalardım, çünkü emrin âşikâr!

Sen buyurdun: “Bunca cânı al!” bana,
Bir kadın, hem, bir çocuk, kalmış sona!

4805. Tahtanın üstünde tek kalmıştılar,
Onlar âciz, hep sürürken dalgalar!
Sonra emrettin ki: “Öldür anneyi,
Emri “Kün” var, kalsa tıfl yalnız deyi!
Ben ayırdım, annesinden yavruyu,
Çok üzüldüm sen bilirsin doğruyu!
Dertlenip yaslarla kaldım, orda ben,
Cân yakan tıfl hâli, benden gitmeyen!”
Hak buyurmuş: “Emr edip ben dalgaya,
Bir ağaçlık yer, bulup sen at diye!

4810. Gül, süsen, reyhânla dolmuş yerlere,
Hiç doyulmaz meyve olmuş yerlere.
Tatlı, berrâk, fıskıran kaynak ile,
Onca nimet nâzla beslenmiş hele.
Orda yüzbinler güzel ses kuş öten,
Orda bin hoş ses, dağılmış bahçeden.
Nesteren güllerle hem, yaptım döşek,
Fitnelerden, hep korunmuştur demek!
Ben dedim, artık güneş hiç yakma sen,
Yel yavaşı es, sen meğer icitmeden.

4815. Emriniz, yağmur bulut yağdırmasın,
Çakmasın şimşek de, hiç göz almasın.
Kış, çayır, hem hiç çimen kaldırmasın,
Bahçeyi yaş, aslâ hiç soldurmasın.”

ŞEYH ŞEYBÂN-İ RÂÎ
HAZRETLERİ'NİN KERÂMETLERİ

Cuma vakti gelse Şeybân-i Râî,
Çizgi çekmiş, kurt koyunlar var deyi.
Hem koyunlar, çizgiden çıkmaz hele,
Et yiyen kuş, çizgiden girmez bile.
Hûd yuvarlak hat çeker olmuş idi,
Hızlı sarsardan amân bulmuş idi.

4820. Hûd demiş ümmet olan insanlara,
Biz sekiz gün burdayız, der onlara.
Çizginin ardında düşman, kim ki var,
Kaldırır, çarpar, ederken târumâr!
Çarpışır göklerde, el kol urufak,
Parçalanmış, sanki haşhaş oldu bak!
Gök ve yer titretmiş azâp bînevî,
Anlatır olsam, ki almaz Mesnevî.
Söyle rüzgâr, yaptığın sendense güç,
Varsa güç, Hûd çizgisinden gel de geç.

4825. Ey tabîat ehli, gör Hak ilmi sen,
Yâ bu hâli, gel kitâptan sil hemen!
Muktedirsen, Kur'ân'a sen mâni ol,
Bir muallim sunmasın hiç, ver ki pul!
Âciz oldun, öğren ey, âcizin neden?
Hem bu örnek, bir kıyâmet var gelen!
Ey inâtkâr önde aczin, çâre yok,
Gizliler çıkmış, kıyâmet geldi bak!
Âczi görmüş, kim ki var, mutlanmış o,
Cümle âlem dost bulur, Hak gölge bu!

4830. Âczi görmüş burda, elbet onda da,
Ölmüş amma, zenneden dîn bulmada!
Hem Züleyha, yaşlı bir sultân iken,
Yûsuf'un nûrdan civân olmuş hemen!
Hem hayât ölmek ve hem mihnettedir,
Âb u hayvân, en derin zulmettedir!

CENÂBÎ HAKK'IN NEMRÛT'U
ÇOCUKLUĞUNDA ANASIZ VE DADISIZ
OLARAK BESLEYİP, YETİŞTİRMESİ
HİKÂYESİNE DÖNÜŞ

Allah'ın lûtfuyle kurtulmuş çocuk,
Cümle sarsardan, emin olmuş çok!
"Tâze doğmuş kaplana, emr eyledim,
Bir çocuk var gel de sen, sût ver dedim!

4835. Sût verip, hizmet eder olmuştu yâ,
Aslan olmuş genç, görünmüş ortada!
Sût kesilmiş, emre verdim bir perî,
Öğretir dil, hem der âdil işleri.
Besledim, bitmez, tükenmez lûtf ile,
Yaptığım ihsân benim sığmaz dile!
Eyyub'a verdim pederlik duygusu,
Tende kurtlar var, sever hep doğrusu!
Sanki evlâttır sever hep kurtları,
Bir pederdir, oysa Hak esrârları!

4840. Anne bulmuşken de evlât sevgisi,
Bir düşün, kalpler dolan Hak cilvesi!
Yüz inâyet, kurmuşum yüz râbita,
Lûtfu görsün istedik bîvâsita!
Lûtfu görsün, hep tükensin keşmekeş,
Bellesin her yardımım, benden, beleş.
Olmasın hiçbir özür, artık bana,
Olmasın şekvâsı, bed dosttan yana.
Gördü yüz ihsânı, yüzler râbita,
Bildiler hep, besledim bîvâsita.

4845. Şükrü atmış, ihsânı atmıştı yâ,
Nemrût olmuş, gör Halîl'i yakmaya!
Benzemiştir, kıssanın şehzâdeye,
Seçti benlik, tanrı oldum ben diye!
Ben niçin der; uymuş olsam gayriye,
Mülke erdim, ermişim ikbâlliye.
Kibri görmüşken, çekilmiş şâhı Çin,
Çıktı gönlünden, görünmezdir hemin!
Öyle Nemrût, geçti Hak ihsânını,
Hep ayaklar oldu lûtf imkânını!

4850. Başlamış lûtfüm ne var, inkâr eder,
Kibre dalmış, hem ilâh oldum yâ der!
Gökte yükseltmiş olur üç akbaba,
Hem savaş açmaktı maksat, Allah'a!
Öldürülsün, der iken İbrâhim'i,
Yüzbin aşkın tıflı kesmiştir hemil!

Çok müneccimler, bakıp yıl şansına;
"Bir çocuk olmuş, savaş açmış sana!"

Dikkât et, bir bak çocuk düşmân diye,
Kim doğar, başlar alıp öldürmeye.

4855. Vahye lâyıık, İbrâhim kurtulmada,
Binlerin kan borcu, Nemrût ortada.
Nemrûd'un şâhlık, pederden kalma mı?
Yok, nesep bilmez, kibirden gelme mi?
Perde olmuş olsa soy, sop bilmemek,
Bizse sunduk, hep lütuftan inci tek!
Pis nefis, bir yırtıcı kurttur size,
Hem sebepler buldunuz siz, herkese.
Hem sapıklık, takke olmuş yüz kele,
Pis nefis, yüz hastalık, kâfirlere!

4860. Hem nefis, külâh bulur her bir kele,
Tasma tak it nefse, koy kalsın hele!
Nefsin it, tertip düzenler bulsa da,
Nefsi alçalt, onda pislik ortada!
Olmuş olsan, sen Taif'in sahtiyan,
Sen Sühey'li gel dolan, farzdir inân!
Böyle yap, posttan Süheyl silsin kiri,
Oldun elbet yârinin terlikleri!
Nefsinin kirden diyen Kur'ân sana,
Kur'ân'ı aç, sen de göz yok, baksana!

4865. Benziyor nefsin senin Ad kavmine,
Uğraşır, Hakk'ın Nebî ölsün yine.
Hem edepsiz nefis, ki dolmuş fitneler,
Yakmış insanlar alev olmuş meğer!

ŞEHZÂDENİN, GURÛRA
KAPILMASI, AZGINLIĞI YÜZÜNDEN,
ÇİN PADIŞÂHINDAN MÂNEVÎ BİR
YARA ALMASI

Söz kısalsın, nefse uymuş oldu o,
Düştü gözden, geçti bir yıl, öldü o.

Geldi yokluktan ki şâh, hem âleme,
Hem Merih göz kan bulup dökmüş yine.

Baktı şâh oklukta, bir ok yok dedi,
Hem şâhin oklukta ok eksik idi!

4870. Nerde ok? Hak'tan niyâz etmiş onu,
Derki: "Ok şehzâdeninmiş en sonu!"
Af eder durmaz veli, deryâ gönül,
Oysa ok, şehzâdenin üstünde bil.
Öldürülmüş oldu, şâh ağlar ona,
Öldüren şâh, sanki yas bağlar ona!
İşbu çift o olmadan, olmaz bütün,
Öldüren o, ağlayan oymuş düşün!
Şükreder hem rengi solmuşken şehît,
Rûhsa sağlam, ten delen ok hiç işit!

4875. Gördüğün ten, oldu toprak en sonu,
Oysa rûhun ölmeyendir, bil bunu!
Dert, elemeler post içindir baksana,
Dostu, dost incitmeden gitmiş ona!
Kul, yapışmıştır şehinşâh terkiye,
Öyle bağlanmış, kavuşmuş sevgiye.
Bakmış olsan en küçük şehzâdeye,
Sûreti, mânâyı bulmuştur diye!
Elde etmiş Çin ve şâhin hâs kızı,
Çok acâyip, böyle yazmışlar yazı!

BİR ADAMIN, ÖLÜMÜNDEN SONRA
ÜÇ OĞLUNDAN EN TEMBEL OLANI
HANGİSİ İSE, "MÂLIMI, MÜLKÜMÜ O
ALSIN" DİYE VASİYET ETMESİ

4880. Hem ölüm vakti ulaşmış bir adam,
Bir vasîyet eylemiş ısrarla tam.
Elde mevcût, mâl, kumaş, altın kalan,
Üç oğuldan, alsa hem tembel olan!
Duydu hakim, başlayıp vermiş öğüt,
Hem ecelden, has şarâp içmiş, işit!

- Kadı huzrunda çocuklar: "Aslâ biz,
Hiç peder emrinden ayrı, gitmeyiz!
Duymuşuz biz, hep itâat eyleriz,
İş nedir yap, hepsi tam, uygun deriz!
4885. Bizler İsmâil, pederdir İbrâhim,
Kesse baş, baş üzredir elbet bizim!"
Kadı derken: "Kullanıp hem akli siz,
Kimdi tembel, siz gelip anlatsanız!
Tâ ki görsen sizde ben tembelliği,
Elde etsem, ben de gerçek ölçüyü!
Çifte dünyâdan geçer, ârif olan,
Yerler ekmek tarla, çiftlik sürmeden.
Hem dayanmışlar bütün tembelliğe,
Allah'ın takdîr, yüceltmiş gerçeğe.
4890. Hak'ta takdîr, görmemiştir halk denen,
Gündüz, akşamdan meşakkat beklemen!
Belleyin sır, söyleyin tembelliği,
Anlayım neymiş, o sırrın gerçeği!
Şüphesiz her dil, gönülden perdedir,
Perde kalksın, vâsıl olmak beklenir.
Bir dilim et, pek büyük bir perdedir,
Bunca yüzbinler güneş örtmektedir.
Sözle anlatmak, yalanlar dolsa da,
İtrî söyler, doğru yanlış olsa da!
4895. Bir çemenden esmiş olsun ruzigâr,
Esse külhândan, muhakkak farkı var!
Doğru söz koksun, yalan söz koksa da,
Sarmısak, misk, hem nefesten ortada!
Anlamazsan yâr, münâfık, hangisi,
Et şikâyet burnu, yitmiş hissesi.
Korkağın ses, yok cesûr haykırmada,
Tilkinin ses, aslanın ses, ortada!
Bir kabın benzerdi, elbet dil desen,
Bir kapak ötsün, dedin yâ, pişti sen!
4900. Akli çok anlar, yemekler tatlı mı?
Koktu anlar, hem pişen şey, ekşi mi?
Çömlek almış olsa, elbet bir kişi,
El vurur sestem bilir sağlam mı ki!
Der iken: "Kim söylesin bildim yâ ben,
Sussa bildim, anca üç gün sonradan!"
Ben ki der: "Söylesin, bildim nedir,
Sussa zorluk eylerim, söz söyleşir."
Kadı der: "Bilmişse, hep susmuşsa o,
Ağzı örter, hîle boştur doğrusu!"
-
- ÖRNEK
-
4905. Annedir der: "Yavrucuk sen bir gece,
Bir hayâl görmüş olursan öylece;
Yâ mezârlık, yada korkunç bir mekân,
Bir siyâhlık, bir hayal görmüş iken;
Gönlü sağlam tut, atıl sen üstüne,
Hem hayâl senden döner, bil sen yine.
* Kim ki korkmazdan atılsın bak n'olur,
Hem hayâl yoktur kaçır, tez kaybolur!"
Der çocuk: "Bak, böyle bir söz annesi,
Hem hayâle söylemişse böylesi.
Annemin emrin tutar olsun hayâl,
Hem sarar olsun beni, gör neydi hâl?"
4910. Dikkât et sen, korkma dersin sen bana,
Bed hayâlin sâhibi var, bir ana."
Tek Hüdâ, telkinde şeytân, insana,
Kudretinden, çok zayıf gâlipti yâ!
Rahmeti bol nerde, sen gel, orya dön,
Hak için ölçün için, Hak olsa yön!
Kadı der: "Kurnazlığın anlar ise,
Fark eder, elbet ki, hiç girmez söze.
Nerden anlarsın onun hem sırrı sen?"
Der ki: "Lâyık orda hep sussam hemen!"

4915. Çıkmak isterken ferahlık bir yere,
Sabrı ettim merdiven bil bir kere!
Huzrunuzda neş'e, gamlardan öte,
Gönle bir söz coşkusu ermişse de;
Hem Yemen yıldızı Suheyl misli, ben,
Gönle bildim, gönderen oymuş hemen!
Gönlümüzden gelme söz, hoş bir kere,
Çünkü, kalpten kalbe vardır pencere.

MESNEVÎ TERCÜMEMİZ BURADA
BİTTİ. MEVLÂNÂ'YA ÂİT OLDUĞU
ZÂNNEDİLEN 4 BEYİT İLE, BURADA

İLÂVE OLARAK HAZRET-i SULTÂN
VELED'İN TAMÂMLAMAK MAKSADI
İLE 6. CİLDE EKLEDİĞİ 45 BEYTİNİ
TEBERRÜKEN TERCÜME EDİYORUZ

Şerhi var elbette kalp dursun diyor,
Şerh kapanmış, kalpten artık çıkmıyor!
Kaldı eksik kıssası şehzâdenin,
Hem üçüncü, anlatılmazdır hemin.
Natıkam çökmüş deveymiş bak hele,
Söylemem bitmiş, ağız yumdum bile.
Sır mı söyler, hem devemdir uykuda,
Göçme vakti, anlamak lâzım suda!

SULTÂN VELED'İN MESNEVÎ'YE EKLEDİĞİ BEYİTLER

- Bak peder, hem Mesnevi, susmuştu yâ,
Sustuğunda söylemişim ben ona.
Hem neden, söz söylemez oldun, neden?
Hem ledün ilminde, örtük pencerem!
Söz denen, olmuş melâlin tutsağı,
Haşre dek hem sözlerin bitmiş çağı!
Göçme vakti, yol desen Allah'adır,
Her şey ölmüş, sâde Allah bâkidir!
5. Ancak anlar, cân diriltmiş kimse o,
Çünkü, dilsiz anlatılmış sözdü bu!
Boşboğazlık, hem ömür ermiş sona,
Müjdeler var kurtuluş, gâmdan sana!
Cân cihânı gezmenin, gelmiş demi,
Geçti dünyâ, ummana döksek nemi.
Cümle âlem, dirliği bulmuş sudan,
Nem güzellik sundu, bitmez duygudan.
Çünkü toprak, nemde dirlik, bulsa cân,
Gör ki deryâ, vermiş oldu onca şân.
10. Bil, deniz şehr, nemde yoktur bil bunu,
Damlacık nem, ummânın yoktur sonu.
Cân nedir, nemden yücel, yüksel, yönel,
Cânanın deryâyâ dal sen, bâki kal!
Bir tarâftan, cân ki deryâdan gelen,
Yükseliş bul, cânâ yüksel sen hemen.
Hem seni alsın götürsün vuslâta,
Kilde deryâ beklemen beyhûde yâ!
- Toprağın cüz' yönlenir hep toprağa,
Cân denizden dalgalar dost bulmağa!
15. Sen de cânandan, cânanı ister isen,
Dil dudaksız, Hakk'ı hep zikr eyle sen!
Böyle kurtul fânî dünyâdan ki sen,
Cânın âlem, olsun artık bitmeyen!
Ömrünün tohmu ekersen şor yere,
Kâr helâk etmiş olursun, bir kere!
Böyle azîz, ömrü kıymet bulmadan,
Harcasan boş, hiç olur mu bilmeden?
Ey bilen hem verdiğin gül bahçesi,
Bir dikenlik alma arzûnuz nesi?
20. Harcadın dünyâyâ ömrü, hep biter,
Mutlu insandır ki Hak yol üzereler.
Ömrü bilmiş der de, sarf etsen eğer,
Hakk'a vuslâtan alır sonsuz değer!
Hem, ibâdetlerle geçmiş on günün,
Bir hudutsuz ömrü bulmuş, bir düşün!
Bir pazar var, sen ticâret üzre git,
Bir dikenden, onca güller elde et!
Tarlana sen, dâne ekmişsen eğer,
Hak lütuf sunmakta, binler dâneler.
25. Hem, sayılmış şeylerin yoktur sonu,
İhsânın kaynak hudutsuz, bil bunu!

- Cüz'sün elbet gel de küll'e tâlip ol,
Hak'ta yok ol, hem de, sonsuz nûrla doll!
Ten kabında bir susun, tutsak iken,
Bir kabarcıksın, savaşlar içre sen!
Ey akıllı, hep şekil, sûret denen,
Irmağın üstünde, habbe bil ki sen!
İçte sırlardır çıkan, bir vakte dek,
Bir köpüksün satha çıkmış öylecek.
30. Kaynayıp, tandırda pişmiş bir yemek,
Kaynayıştan, kokmadan belliydi tek!
Ekşi, tatlı, anlamış genç, ihtiyâr,
Her ne hâller üzredir, hep âşikâr!
Böyledir hem, cânları insanların,
Sözlerinden bellidir hep onların.
Cânının hâl bildirir neymiş yolu,
Olsa kâfir, olsa mü'mîn, hem veli!
Su denizden, kapta tutsak eyleme,
Tatlı suyken, sen, bozulmuştur deme!
35. Su, denizden yardım almazdır desen,
Renk, ıtır gitmiş uzaktır içmeden.
- Der Nebî bak: "Çift günün olmuşsa denk,
Yoktur ihsân, oysa aldanmış demek!"
Hem, yakini bilmeyen aptal yaşar,
Boş değil, artık dağarcık yel dolar!
Öndeki saftan kalır her ân geri,
Sâfiyet yok, tortu sarmış her yeri.
Artar her ân, dert meşakkat her şeyi,
Besbeterdir artıyor çirkinliyi.
40. Hem koşulmuş kim, cehennemler eri,
Hem temiz deryâ olur, âteş yeri!
Gafletinden, sen perîşân olmadan,
Gafletin artık senin benttir inân!
Hem Halîl benzer, gelip sen aslâ dön,
Gök ve yıldız olmasın elbette yön!
Himmetin konsun ayak, hem ay, güne,
Baş koyup yüz sür, eşikler üstüne.
Varlığın yok et meğer, birlikte hem,
Bir kovulmuş İblîs olma muhterem!
45. Cân suyundan dök ki cân ummânına,
Uğraş artık sen de deryâ olmana!

**Emekli Öğretmen
Ahmet Metin Şâhin
İstanbul, 2006**

İÇİNDEKİLER

TAKRİZ	5
TERCÜME EDENİN ÖNSÖZÜ	7

Birinci Cilt

Şah ve Cârîyenin Hikâyesi.....	12
Cârîyeyi Tedavide Hekimlerin Âciz Kalması.....	13
Muvaffakiyet Verici Ulu Allah, Muvaffakiyet ve Bütün Hâllerde Edebe Uymayı Dilemiş / Edepsizlik ve Terbiyesizliğin Zararları.....	13
Padişahın Rüyâda Gördüğü Velî ile Kucaklaşması	14
Hastayı Görmek İçin Padişahın Hekimi Götürmesi	14
O Velînin Hastalığı Anlaması İçin Cârîye ile Yalnız Kalmayı İstemesi.....	15
O Velî Hekimin Hastalığı Teşhisi ve Padişaha Bildirmesi.....	17
Altın ve Süslü Elbise Gönderip Kuyumcuyu Uzak Şehirden Dâvet Etmesi	17
Kuyumcunun Öldürülmesinin Allah'ın Emri Olduğu, Padişah Emriyle Olmadığının Beyânı.....	18
Bakkal ve Dudunun Hikâyesi Dudunun Gülyağını Dökmesi	19
Yahudi Padişahın Hikâyesi	21
Yahudi Padişahına Vezirin Hile Öğretmesi.....	21
Vezirin Hıristiyanlara Hîlesi	22
Hıristiyanların Vezire Uymaları	22
Halifenin Leylâ'yı Görmesi	23
Yahudi Vezirin Hasedi.....	24
Hıristiyanlar Arasında Akıllı Başında Olanların Vezirin Hîlesini Sezmeleri	25
Hükümdârın Vezire Gizli Haber Göndermesi.....	25
Hıristiyanların On İki Kısma Bölünmeleri	25
Vezirin İncil'in Hükümlerini Bozması	25
Bu İhtilâflar Görünüştedir Gerçekte Arada Bir İhtilâfçoktur	26
Vezirin Bu Hîlede Ziyana Uğraması	27
Hıristiyan Kavmini Küfre Düşürmek İçin Yahudi Vezirin Başka Fitneleri.....	28
Vezirin Mürîdleri Savması	29

Hâlvetten Çık Diye Mürîdlerin Tekrar Ricâ Etmeleri.....	29
Vezirin Halveti Bozmam Demesi.....	29
Vezirin Hâlvette Kalmasına Mürîdlerin İtirâzı.....	30
Vezirin Hâlveti Bozmaktan ve Hâlvetten Çıkmaktan Ümit Kestirmesi.....	31
Vezirin Her Âmiri Ayrı Ayrı Veliâht Tâyin Etmesi.....	31
Vezirin Halvette İntihârı.....	32
Veliâht Hanginizsiniz? Diye Sorulması.....	32
Bütün Peygamberler Doğrudur. “Allah’ın Peygamberlerini Birbirinden Ayrı Etmeyiz.” Âyetinin Beyanı.....	32
Veliâhtlık Husûsunda Beylerin Kavga Etmeleri.....	33
Hazreti Muhammed’in İncil’de Zikredilen Na’tı.....	34
İsâ Dîninin Mahvına Çalışan Diğer Bir Yahudi Hükümdârın Hikâyesi.....	34
Yahudi Padişahın Ateş Yaktırması, Ateşin Kuyusına Bir Put Koydurması ve Kim Puta Secde Ederse Kurtulacak Demesi.....	35
Süt Emen Bir Çocuğun Ateş İçinde Dile Gelmesi ve Ateşe Atılmaları İçin Halkı Teşvik Etmesi.....	36
Muhammed İsmi Alaya Alan Şahsın Ağzının Çarpılması.....	36
Yahudi Padişahın Ateşe Hitâbı Ateşin de Ona Cevâbı.....	37
Hûd Aleyhisselâm Zamanında Ad Kavmini Yok Eden Rüzgâr.....	38
Yahudi Padişahın İstihzâsı.....	38
Av Hayvanlarının Aslana, Mücadeleyi Terk Edip, Tevekkül Etmesini Teklif Etmeleri.....	39
Aslanın Av Hayvanlarına Cevap Verip Çalışmanın Faydalarını Söylemesi.....	39
Av Hayvanlarının Tevekkülü, Çalışmaya ve Kazanmaya Tercih Etmeleri.....	40
Aslanın Çalışıp Kazanmayı, Tevekküle, Teslimiyete Tercih Etmeleri.....	40
Av Hayvanlarının, Çalışıp Kazanmayı Tevekkül ve Teslime Tercih Etmesi.....	40
Aslan’ın Gayreti Tevekküle Tercih Etmeleri.....	40
Av Hayvanlarının, Tekrar Tevekkülü Gayrete Tercih Etmeleri.....	41
Azrâil’in (a.s.) Bir Adama Ters Bakması, O Adamın Süleyman’ın Sarayına Kaçması /Av Hayvanlarının Tevekkülü Cehde Tercih Etmesi ve Cehetteki Faydanın Azlığı.....	41
Aslanın Tekrar Gayreti Tevekküle Tercih Etmeleri ve Gayretin Faydalarını Anlatması.....	42
Cehdin Tevekküle Tercihine Karar Verilmesi.....	42
Aslana Gitmeyi Geciktirdiğinden Dolayı Hayvanların Tavşana İtirazları.....	43
Tavşanın Av Hayvanlarına Cevâbı.....	43
Hayvanların Tavşana İtirazları Tavşanın Hayvanlara Cevabı.....	43
Tavşanın Bilgiçliği, Bilginin Fazilet ve Üstünlüğü.....	44
Av Hayvanlarının Tavşandan Düşüncelerini Sormaları.....	44
Tavşanın Hayvanları Sırrını Sormaktan Menetmesi.....	44
Tavşanın Aslana Oyun Edip Onunla Başa Çıkması.....	44

Sineğin Gevşek Tevilinin Değersizliği	45
Tavşanın Gecikmesine Aslanın Kükremesi	46
Yine Tavşanın Hîlesinin Beyânı	46
Tavşanın Aslanın Huzuruna Gelmesi ve Aslanın Öfkesi	48
Tavşanın Özür Dilemesi.....	48
Aslanın Tavşana Cevap Vermesi ve Onunla Gitmesi	48
Kaza Geline Açık ve Parlak Gözlerin Kapanacağına Dâir	
Süleyman Aleyhisselâm'ın Hüthüt Kıssası	49
Hüthütün Dâvasına Karganın İtirâzı	50
Karganın Küçümsemesine Hüthütün Cevâbı.....	50
Âdem Aleyhisselâm'ın Hikâyesi Emre Uyup Te'vili Terk Etmede Gözünü Kaza ve	
Kaderin Bağlaması	50
Kuyuya Yaklaşırken Tavşanın Aslandan Geri Kalması	51
Tavşanın Geri Kalmasının Sebebini Aslanın Sorması	52
Aslanın Kuyuya Bakması ve Tavşanla Kendini Görmesi	52
Tavşanın Av Hayvanlarına Aslanın Kuyuya Düştüğünü Müjdelemesi.....	53
Hayvanların Tavşanın Etrâfında Toplanıp Onu Övmeleri	54
Bununla Sevinmeyin Diye Tavşanın Hayvanlara Nasihati	54
Rum Elçisinin Emiru'l-Mü'minin Ömer'e Gelmesi ve Onun Kerâmetlerini Görmesi.....	55
Rum Elçisinin Hurmanın Altında Ömer'i Uyur Bulması.....	56
Hz. Ömer'in Uykudan Uyanması Rum Elçisinin Ona Selâm Vermesi	56
Rum Elçisinin Emirü'l-Mü'minin Hz. Ömer'e (r.a.) Soru Sorması.....	57
Âdem Aleyhisselâm'ın Yanılmasını Kendinden Bilmesi,	
Şeytânın da Günahı Allah'a Yüklemesi.....	58
"Ve Hüve Meaküm Eynema Küntüm" Âyetinin Tefsiri.....	59
Rum Elçisinin Hazret-i Ömer'den Rûhların Şu, Çamur ve	
Sudan Müteşekkil Cisimlere Mübtelâ Olmasının Sevâbını Sorması.....	59
"Allah ile Oturmak İsteyen Kimse Tasavvuf Ehli ile Otursun" Mânâsına Gelen	
Sôfiyâne Söze Dâir	60
Bir Tüccârla Onun Kafeste Hapis Tûtîsinin Hikâyesi ve Tûtînin Hindistan	
Tûtîlerine Selâm Göndermesi	60
Allah'a Mensub Akıl Kuşlarının Kanatlarının Nitelikleri.....	61
Tâcirin Kırdâ Hint Tûtîlerini Görmesi ve Kendi Tûtîsinin Haberini Onlara Bildirmesi.....	62
Feridüddin Attar'ın Sözü	
"Nefse Sahip, Kan Ye Toprak İçre Sen, / Bir Veli Zehr Yerse, Bal Olmuş Hemen."	62
Sihirbazların Hz. Mûsa'ya: "Asâyı Önce Siz mi Atarsınız Yoksa Biz mi Atalım?"	
Diye Sormaları	63
Tüccarın Hint Tûtîsinden Gördüğünü Kendi Kuşuna Anlatması	64
Hint Tûtîlerinin Hareketlerini İşitince Kafesteki Tûtînin Ölmesi ve	
Tüccarın da Onun Üzerine Ağlaması.....	65

Hâkim Senâî'nin: "Küfür Olsun, İman Olsun, Yoluna Mâni Olan Her Şey Engel Olmakta Eşittirler, Bir Nakış, Güzel Olsun, Çirkin Olsun, Seni Cânândan Uzaklaştıracak Olursa İki de Birdir." Beytinin Açıklaması: Peygamberin: "Sa'd Kıskaçtır. Ben Sa'd'dan Kıskaçım. Allah da Benden Kıskaçtır. Kıskaçlığından, Kötülüğün Her Türüsünü, Açığını da Gizlisini de Haram Kılmıştır." Hadîsinin Açıklaması.....	67
Tûtînin Sahibi Olan Tüccârın Hikâyesine Dönüş.....	69
Tâcirin Ölü Tûtîyi Kafesten Dışarı Atması, Tûtînin Uçması.....	69
Tûtînin Tâcirle Vedâlaşıp Hindistan'a Gitmesi.....	70
Halkın Kişiyi Övmesi ve Halk Arasında Parmakla Gösterilmesinin Zararları.....	70
"Allah'ın Dilediği Olur, Dilemediği Olmaz" Hâdisinin Açıklaması.....	71
Hazreti Ömer Zamanında Yoksullaşıp Mezarlıkta Çeng Çalan İhtiyâr Çalgıcının Hikâyesi..	72
"Zamanımızdaki Günlerde Allah'ın Güzel, Kokuları Vardır. Kendinize Gelin; O Güzel Kokuları Almaya Çalışın" Hadîsi.....	73
Hazret-i Âişe: "Bugün Yağmur Yağdı. Siz İse Kabristanda İdiniz. Elbiseleriniz İslanmamış?" Diye Resûlden Sorması.....	75
Hekim Senâî'nin Beytinin Tefsiri: "Nice Gökler Saklıyor Cân Âlemi, Hem O Gök Ehlinde Cihan Âlemi! Yüksek, Alçak, Dağ, Yokuş Cânın Yolu, Nice Umman Nice Deryâlar Dolu.".....	76
"Bahar Serinliğini Ganimet Bilin" Hadîsinin Şerhi.....	76
Âişe'nin Resûl-i Ekrem'den Yağmurun Sırrını Sorması.....	77
Çeng Çalan İhtiyârın Hikâyesinin Devamı.....	77
Hz. Ömer'e Uykusunda "Beytûlmaldan Şu Kadar Altın Al da Kabristanda Uyumuş Adama Ver" Diye Bir Ses Gelmesi.....	78
"Mescit de Cemaat Çoğaldı, Mübârek Yüzünüzü Göremiyoruz" Denmesi Üzerine Resûlullah İçin Bir Minber Yapılması ve Hannâne Denen Bu Direğin İnlemesi.....	78
Resûl-e Ekrem Efendimizin Mu'cize Göstermesi, Ebû Cehil'in Avucunda Taş Kırklarının Dile Gelip Sallâllâhu Aleyhi Vesellem'in Risâletine Şehâdet Etmesi.....	80
Çengçi Hikâyesinin Sonu ve Emîrül-Mü'minîn Ömer'in (Allah Ondan Rız Olun) Kendisine Hatif'in Nidâsını Ulaştırması.....	80
Hz. Ömer'in (Allah Ondan Rız Olun) Nazarını Varlık Âlemi Olan Ağlamak Makamından Sarhoşluk Kaynağı Olan İstiğrak Âlemine Çevirmesi.....	81
Her Pazar Yerinde "Ya Rabbi Muhtaçları Doyuranlarına, Verdiklerine Karşılık Mükâfaat İhsan Eyle Ya Rabbi, Vermeyip Saklayanların Mallarını da Telef Et, Onları Zarara Uğrat." Diye Dua Eden İki Meleğin Duaları.....	82
Cömertliğiyle Hâtem-i Tâî'nin Şöhretini Geçmiş Olan Halîfenin Hikâyesi.....	83
Bir Arap'la Karısının Fakirlik Mâcerâları.....	83
Muhtâç Olan Mürîdlerin Yalancı İddiâcılara Aldanmaları ve Onları Hakk'a Ulaştırmış Yüce Şeyh Sanmaları.....	84
Arap'ın Hanımına Sabrı Emretmesi ve Faziletlerini Anlatması.....	84

Bedevî Kadının Kocasına “Lime Tekûlüne Mâlâ Tef’alûn” Demişdir. Haddinden Fazla Söz Söyleme. Bu Sözler Doğru Olmakla Berâber Bu Tevekkül Makamı Değildir. Makamından ve İşinden Yukarı Söz Söylemek Sana Zıyan Verir “Kebure Makten İndallah” Hükmü Zuhûr Eder Diye Nasihat Etmesi	85
Bedevî’nin Karısına “Fukaraya Hor Bakma, Allah’ın İşine Hüsn-ü Zan ile Bak, Fevkalâde Zaruret Dolayısıyla Fakrı ve Fakirliği Kinama” Diye Nasihat Etmesi	86
Herkesin Hareketi, Görüşü, Bulunduğu Makama Göredir. Mavi Camla Güneş Mavi, Kırmızı Cama Kırmızı Görünür. Renksiz Olan Beyâz Cam İse Doğruyu Gösterir ve Bütün Camlara İmâm Odur	87
Kadının Kocasından Özür Dilemesi ve Söylediklerine Tövbe Etmesi	88
“Kadınlar Akıllı Olanlara Galip Gelirler Câhillere Mağlup Olurlar” Hadisinin İzâhı	89
Bedevî’nin Karısının İsteklerine Teslim Olması ve Kadının İtirâzını Hakk’ın Emri Bilmesi, Dönen Bir Şeyi Döndüreninin Olduğu Her Bilene Göre Aklen Bilinir	89
Zehirle Panzehir, Zulmetle Nûr Nasıl Allah’ın Emrine Müsahharsa, Mûsa ve Fir’avunda Allah’ın İsteğine Müsahhardır. Fir’avun Şerefi İçin Allah’a Hâlvette Yalvarması	89
Şakilerin Dünyâ ve Âhiretten Mahrum Olmalarının ve İkisinde de Hüsrâna Uğramalarının Sebebi	91
Sâde Maddî Gözle Gören Semûd Kavminin Sâlih Aleyhisselâmı ve Onun Mu’cize Devesini Hor Hâkir Görmesi	91
“Allah İki Deniz Yarattı. Birbirine Kavuştukları Hâlde Aralarında Bir Perde Vardır, Karışmazlar.” Âyetinin Tefsiri	93
Kâmil Velînin Her Yaptığını Mürîdlerin de Küstahlık Ederek Taklide Kalkmaları Doğru Değildir	94
Bedevî ile Karısının Macerâsının Sonu	95
Bedevî’nin, Karısının İsteğine Râzî Olup, Bunu Kabulde Bir Hîle, Bir İmtihân Gâyesinin Bulunmadığını Anlatmak İçin Yemin Etmesi	96
Bedevî Kadının, Kocasına Rızık Yolunu Göstermesi, Onun da Kabul Etmesi	97
Bağdat’ta Su Yok Diye Bedevî’nin Halîfeye Çölden Su Götürmesi	97
Arap’ın Su Testisini Keçeye Sarıp Dikmesi ve Ağzını Kapaması	98
Fakir Kereme ve Kerem Sahibine Âşık Olduğu Gibi Kerem Sahibi de Yoksula Âşıktır. Eğer Fakirin Sabrı Çoksa, Kerem Sahibi Onun Kapısına Gelir. Kerimin Sabrı Ziyâde Olursa Fakir Onun Kapısına Gelir. Lâkin Fakirin Sabrı Onun Kemâline, Kerimin Sabrı İse Onun Noksanlığına Delâlet Eder	99
Allah’a Muhtaç ve Hakk’a Susamış Kişi ile Hakk’a Âit Bir Şeye Sahip Olmayan ve Ondan Başkasını Dileyen Kişi Arasındaki Fark	99
Halîfenin Adamlarının Bedevî’yi Ağrlamak İçin Karşılama ve Armağanını Kabul Etmeleri	100
Dünyâyâ Âşık Olan, Üstüne Güneş Vurmuş Duvara Âşık Olan Gibidir. O Duvar Âşığı, Duvardaki Parlaklığın Dördüncü Kat Gökteki Güneşin Aksinden İbâret Olduğunu Anlamaya Çalışmaz da Duvara Gönül Verir. Güneşin Ziyâsı Güneşe Geri Dönünce, Duvar Âşığı Bundan Mahrum Kalır	101

Bir Arap Atasözü	101
Bedevî'nin Armağanı Olan Testiyi Halîfenin Kölelerine Teslim Etmesi	101
Dilbilimci ile Gemicinin Hikâyesi	102
Halîfenin O Hediyeye İhtiyacı Olmadan Kabul Etmesi ve Bedevî'ye İhsanda Bulunması	102
Pîrin Vasfı ve İtaat Hakkındadır	105
Resûl Aleyhisselâm'ın Hz. Ali'ye: "Herkes Bir Çeşit İbâdetle Allah'a Yaklaşmak İster, Sen Akıllı ve Allah'ın Has Bir Kuluna Yaklaş ki Kulların En İleri Gideni Olasın." Diye Nasihat Etmesi	106
Bir Kazvinli'nin Vücûduna Dövme Yaptırması	106
Ava Giden Aslan, Kurt ve Tilkinin Hikâyesi.....	107
Aslanın Kurdu İmtihân Etmesi: "Ey Kurt Bu Avı Aramızda Taksim Et!" Demesi	108
Biri Yârın Kapısını Çaldı. Yâr İçerden "Kim O?" Diye Seslendi. Kapıyı Çalan "Benim" Dedi. Yâri, "Madem ki Sensin Kapıyı Açamam. Dostlarımdan Benlik İddiâ Eden Kimse Tanımıyorum" Dedi.....	109
"Benim" Diyen Kişinin Pişman Olarak Suçuna Karşılık Tövbe ve İstiğfâr İçin Bir Yıl Riyâzette Kalması, Tövbekârın Tekrar Dönüp O Eve Gelmesi: Ev Sahibinin, "Kim O" Demesine "Sensin" Demesi.....	109
"Bölüştürmede Haksızlık Ettin" Diye Aslanın Kurdu Azarlaması.....	110
Nûh Aleyhisselâmın: "Benimle Uğraşmayın. Allah'la Uğraşmış Olursunuz. Ben Allah'ın Örtüsüyüm" Diye Kavmini Uyarması.....	111
Gözleri, Yüzlerinin Nûruyla Aydınlanmış Diye Padişahların Ârif Sûfiler Karşısında Oturması.....	112
Yûsuf Aleyhisselâmın Huzuruna Bir Misâfir Gelmesi, Hz. Yûsuf'un Ondan Armağan İstemesi	112
Misâfirin, Hazreti Yusuf'a: "Her Bakışında Güzel Yüzünü Görüp Beni de Hatırlaman İçin Sana Hediyeler Olarak Bir Ayna Getirdim" Demesi.....	113
Vahiy Kâtibine Vahyin Nûru Vurunca Âyeti Peygamber Aleyhisselâm'dan Önce Okuması ve "Bana Vahiy Geldi" Diyerek Dinden Çıkması	114
Bel'am Bin Bâûr'un Hikâyesi	116
"Hârût ile Mârût'un Masumiyetlerine İtimât Ederek Dünyâya İnme İstemeleri ve Fitneye Düşüp Azaba Uğramaları".....	117
Hârut ve Mârut Hikâyesinin Sonu.....	118
Bir Sağırın Hasta Komşusunu Ziyâret Etmesi	118
Nas Karşılığında İlk Kıyâs Yapan İblis İdi.....	119
Hâlini ve Sarhoşluğunu Câhillerden Kurtarmak Lâzımdır.....	120
Rumlular ve Çinlilerin Ressamlıkta Bahse Girişmeleri	121
Peygamberin Zeyd'e: "Bu Gün Nasıl Kalktın?" Diye Sorması, Zeyd'in: "Mü'min Olarak Ey Hakk'ın Elçisi" Diye Cevap Vermesi	122

Zeyt Bin Haris'in Peygambere Halkın Akıbeti Bana Açık Görünüyor Demesi.....	123
“Getirdiğiniz Meyveleri Lokman Yedi” Diyerek Kölelerin ve Arkadaşlarının Suçlarını Lokman'ın Üstüne Atmaları	125
Zeyd Bin Hâris'e Resûlullah'ın Cevap Vermesi	126
Hiz. Peygamber'in Zeyd'e: “Bu Sırrı Bundan Daha Açık Söyleme, Sırrı Gözet” Demesi... ..	127
Zeyd'in Hikâyesine Dönüş.....	128
Hiz. Ömer Devrinde Medine'de Yangın Çıkması	129
Emîr Ül Mü'minin Hiz. Ali'nin Yüzüne Bir Düşmanın Tükürmesi, Hiz. Ali'nin Kılıncını Yere Atması	129
“Bana Galip Gelince Kılıcı Niye Attın?” Diye Hazreti Ali'ye Sorması	131
Hiz. Ali'nin Kılıcını Atmasına Karşı Sorulan Soruya Cevap Vermesi	131
Hiz. Ali 'Nin Cevap Vermesi ve O Sırada Kılıcı Elinden Atma Sebebinin Ne Olduğunu Söylemesi.....	133
Âdem Aleyhisselâmın İblis'in Sapıklığına Şaşması ve Ululanması.....	134
Hiz. Ali Hikâyesine Dönüş.....	135
Seyisin Hiz. Ali'ye “Yâ Emîre'l-Müminin Beni Öldür Beni Bu Kazadan Kurtar!” Diyerek Ayaklarına Kapanması.....	136
Mustafa Sallâllâhû Aleyhi Vesellem'in Mekke'yi Fethetmek İstemesi, Dünyâ Sevgisinden Değil, Allah'ın Emri İdi.	136
Hiz. Ali'nin Pehlivâna: “Senin Benim Yüzüme Tükürüşün Nefsime Ağır Geldi. Amelde İhlâs Kalmadı. İşte Senin Öldürülmene Mâni Olan Budur.” Demesi.....	137

İkinci Cilt

Önsöz.....	141
Hiz. Ömer Zamanında Birisinin Hayâlini Hilâl Sanması.....	146
BİR Yılandan Başka BİR Yılandanın Yılan Çalması.....	147
Hiz. İsa ile Yol Arkadaşlığı Eden Kimsenin Hiz. İsa'dan Birtakım Kemikleri Diriltmesini İstemesi.....	147
Sûfînin Hizmetçiye Hayvan Tımar Et Demesi Hizmetçinin de ‘Lâ Havle’ Çekmesi.....	147
Allah'ın Mahlûkâtı Yaratmak Hususunda Meleklerle Müşâveresi.....	148
Dinleyen, Hikâyenin Zâhirini İstediyinden İçyüzünün Söylenmemesi, Kapalı Kalması..	149
Hizmetçinin Hayvana Bakmayı Kabul Etmesi, Sonra da Va'dini Yapmaması	149
Padişahın Doğanının İhtiyâr Bir Kadının Evinde Bulunması.....	152
Şeyh Ahmed-i Hadraveyh'in Allah'ın İlhâmı ile Alacaklılara Helvâ Dağıtması.....	154
Bir Şahsın Bir Zâhidi: “Çok Ağlama ki Gözlerin Kör Olmasın” Diye Korkutmak İstemesi... ..	156
“Hiz. İsa'nın Duâsı ile Kemiklerin Dirilmesi Hikâyesinin Tamâmı”	156
Bir Köylünün Kendi Sığırı Sanarak Aslanı Okşaması	158
Semâ' Yapmak İçin Misafirin Merkebinin Sûfilerin Satması.....	158

Kadı Tellâların Bir Müflisi Şehirde Dolaştırarak Halka Bildirmesi.....	160
Zindandakilerin Kadı'nın Vekiline O Müflis Mahkûmu Şikâyet Etmeleri	161
Hikâye.....	165
Halkın Töhmetsi Yüzünden Anasını Öldüren Bir Kimsenin Ayıplanması.....	166
Padişahın Yeni Aldığı Köleyi İmtihân Etmesi.....	168
Padişahın O İki Köleden Birini Başka Yere Göndermesi ve Diğerinden Bâzi Şeyler Sorması.....	168
Kölenin Hüsn-i Zannı Dolayısıyla Arkadaşının Vefâkâr ve Sâdik Olduğuna Dâir Yemin Etmesi	170
Padişahın Has Bir Kulunu Diğer İnsanlara Tercih Etmesi	174
Bir Doğan Kuşunun Vîrânedede Baykuşlara Giriftâr Olması	176
Duvar Üstünde Bulunan Susamış Bir Kimsenin Suya Kerpiç Atması	178
Bir Valinin Bir Kimseye: Diktiğin Bu Çalıyı Yolun Başından Sök Diye Emir Vermesi....	179
Zünnûn Mısırî Rahmetullahi Aleyhi Yoklamak İçin Dostlarının Hastahâneye Gelmeleri.	184
Şeyh Zünnûn'un Deli Olmadığını ve Kasten Delilik Hâlleri Gösterdiğini Mürîtlerin Anlaması	185
Zünnûn Kuddise Sırrûhûn'un Hikâyesine Avdet	186
Lokmân'ın Zekâsını Efendisinin İmtihân Etmesi.....	186
İmtihân Edenlerin Huzûrunda Lokmân'ın Faziletinin Belli Olması.....	188
"Padişahın O Has Kölesine, Saray Halkının Hasedi" Hikâyesinin Devâmı	189
Küçük Hüdhüd'ün Kendisine Mektup Getirdiğini Görünce, Belkıs'ın Hz. Süleyman'a Saygı Duyması.....	190
Bir Felsefecinin "İn Asbaha Maukûm Ğavran" Âyeti Okunûrken İnkâra Kalkışması	191
Çobanın Münâcâtını Mûsa Aleyhisselâm'ın Hoş Görmemesi	194
Hak Taala'nın Çoban İçin Mûsa Aleyhisselâm'ı Azarlaması.....	195
O Çobanı Ma'zûr Görmesi Hakkında Mûsa Aleyhisselâma Vahy Gelmesi.....	196
Mûsa Aleyhisselâm'ın Hak Teâlâ'dan Zâlimlerin Galebesi Sırrını Sorması.....	197
Uyurken Ağzına Yılan Giren Birini Bir Beyin İncitmesi.....	199
Bir Ayının Yaltaklanmasıyla Vefâsına Bir Kimsenin İtimât Göstermesi.....	200
Kör Bir Dilencinin, "Bende İki Türlü Körlük Var, Bana Merhamet Ediniz," Demesi	202
Ayı ile O Abdâl Hikâyesinin Tamâmı.....	203
Mûsa Aleyhisselâmın Ökûze Tapana "Nerede Düşüncen, Nerede Tedbirin?" Demesi..	204
Ayıya Kapılmış Olanın Nasihat Kabûl Etmemek Hususunda Mübalâğâ Etmesi Nasihatçinin Onu Terk Etmesi.....	204
Bir Delinin Câlînus'a Yaltaklanması ve Câlînus'un Korkusu	205
Bir Cinsten Olmayan İki Kuşun Birlikte Uçması ve Dâne Toplamasının Sebebi.....	206
Ayının Yaltaklanmasına Aldanmış Olan O Zavallının Kıssasının Bâkiyesi	206
Hazret-i Mustafâ Efendimizin Hasta Bir Sahabeye Hatır Sormaya Gitmesi ve Hasta Ziyaretinin Faydası	207
Benim Ziyâretime Gelmedin Diye Hak Taala'nın Mûsa Aleyhisselâm'a Vahy Etmesi ...	207

Bir Bahçıvanın Sûfi, Fakih, Alevîden İbâret Üç Kişiyi Birbirinden Ayırıp Yalnız Bırakması	208
Hasta ile Peygamber Aleyhisselâm'ın Ziyâreti Kıssasına Dönüş	209
Büyük Bir Zâtn Bâyezid-i Bistâmî Kaddesallâhü Sirrahüye:	
“Kâ'be Benim, Etrâfımda Tavâf Et” Demesi	209
Yeni Ev Yaptıran Bir Müridin Hikâyesi	210
Resûlullâh'ın Ziyâret Ettiği Sahâbenin Münâsebetsiz Bir Duâ Etmiş	
Olduğunu Hazret-i Peygamber'in Anlaması	210
Dalkak'ın Niçin Bir Fâhişeyi Nikâh Ettiğine Dâir Seyyid-i Ecelle'nin Sorması	213
Bir Kimsenin, Kendini Dîvâne Gösteren Büyük Bir Zâta Hile ile Söz Söyletmesi	213
Bir Köpeğin, Kör Bir Dilenciye Saldırması.....	214
Muhtesibin Harâp ve Düşmüş Olan Sarhoşu Zindâna Dâveti.....	215
Kamıştan Ata Binmiş Olan O Büyük Adamı Söyletmek ve	
Hâlini Daha İyi Anlamak İçin Dilencinin Onu Lâkırdaya Tutması	215
Aleyhisselât Efendimizin Hasta Sahâbeye Olan Nasihatının Sonu.....	217
Hazret-i Peygamber Aleyhisselâm'ın O Hastaya Vasiyet Etmesi ve	
Kendine Hastalık İsteme Diye Duâ Öğretmesi.....	220
Şeytânın Muâviye'yi “Kalk Namâz Vakti” Diye Uyandırması	221
Şeytânın Muâviye'yi Aldatmaya Çalışması ve Bahâneler Bulması	221
Şeytânın İkinci Defa Muâviye'yi Aldatmaya Kalkışması.....	222
Muâviye'nin İblis'i Lâinle Tekrâr Konuşması.....	223
İblis'in Tekrâr Muâviye'ye Cevâp Vermesi	223
Muâviye'nin Şeytâna Sert Muamele de Bulunması	224
Muaviye'nin Allah'tan, Mel'un İblis'in Hilesinden Dolayı Yardım İstemesi.....	224
İblis'in Kendi Hilesini Söylemesi	225
Doğrusunu Söyle Diye, Muâviye'nin Tekrâr Şeytân'a İsrâr Etmesi.....	225
Bir Kadının Kadılıktan Şikâyeti ve Nâibinin Ona Cevap Vermesi	226
Muâviye'nin Şeytân'a İkrâr Ettirmesi	226
Şeytânın Gizli Maksudunun Muâviye'ye Doğruca Söylemesi.....	226
Muhlis Bir Sahâbe'nin Cemââti Kaçırışına Tahassür Etmesinin Fazileti	227
Şeytân'ın Mekrini Muâviye'ye İkrâr Edişi Hikâyesinin Sonu.....	227
Şeytân'ın Hakîkati İtirâfından Sonra, Muâviye'nin Ona Cevabı ve	
Şeytân'ın Sözüünü Kabûl Etmesi	227
Ev Sâhibi Hırsızla Yaklaşmış, Onu Yakalaması İmkân Dâhiline Girmiş İken,	
Bir Şahsın Seslenmesi Dolayısıyla Hırsızın Kaçması	227
Bir Padişah'ın Vezîrini Azletmesi ve Muhtesiplik Vazîfesi Vermesi	228
Münâfıkların İslâm'a Zarâr Verecek Bir Mescit Yapmalarının Kıssası	228
Peygamberi Mescit-i Drâr'a Götürmek İçin Münâfıkların Onu Aldatmaya Kalkışmaları	229
Peygamber Aleyhisselâm'ın Münâfıkları Tekzîp Etmesi Üzerine,	
Sahabeden Birinin “Resûlullah Niçin Suçlarını Örtmüyor da Bunların Ayıplarını	
Yüzlerine Vuruyor” Diye Düşünmesi	230

Kaybolmuş Devesini Arayan ve Herkese Onu Soran Kimsenin Kıssası	231
Muhtelif Mezhepler Arasında Tereddüde Uğramak ve Hepsinden Ayrılıp Kurtulmak....	231
Kendisinde Bulunan Hayır ve Şerrin Meydana Çıkması İçin Her Şeyin İmtihan Edilmesi	232
O Deve Arayan Şahsın Hikâyesini Şerh Etmenin Faydası	233
Her Nefiste Mescit'i Dırâr Fitnessi Olduğunun Beyânı	234
Kendinin de Müptelâ Olduğu Bir İştin Dolayı, Arkadâşıyla Kavga Eden Hintlinin Hikâyesi	235
Bir Diğeri Korksun Diye, Oğuz Türklerinin Birini Öldürmeye Kasıtları	235
Enbiyâ ve Evliyânın Varlığına Karşı Kendini Beğenenlerin ve Küfrân-ı Nîmette Bulunanların Hâli	236
İhtiyâr Bir Adamın Hastalıklardan Hekime Şikâyet Etmesi, Hekimin de Ona Cevâp Vermesi	237
Cuhâ ile Babasının Cenazesi Önünde Feryât Eden Çocuğun Kıssası.....	237
Yûnus Aleyhisselâm'ın Balıktan Kurtuluşunun Sebebi ve Rûh'un Nefisten Halâsı	238
Bir Çocuğun İri Yarı Birden Korkması, O Kişinin De: "Yavrum Korkma, ki Ben Nâmerdim" Demesi	239
Bir Ok Atanın ve Onun Ormandan Giden Bir Süvârîden Korkmasının Hikâyesi	239
Bir Bedevînin Çuvala Kum Doldurması ve Bir Feylesofun Onu Kinaması	239
"İbrahim Bin Edhem'in Deniz Kenârındaki Kerâmeti"	240
Gaybı Gören Nûr ile Ârifin Hislerinin Münevver Olması	241
Bir Yabancıнын Bir Şeyhin Aleyhinde Bulunması ve Şeyhin Mürîdinin Ona Cevâp Vermesi.....	243
İbrâhim Edhem'in Deniz Kenarındaki Kıssasının Bâkiyesi	244
Bir Şahsın Allah Beni Günâh Sebebiyle Suçlamıyor Demesi ve Şuayb Aleyhisselâm'ın Ona Cevâbı	245
O Yabancı Adamın Şeyhi Ayıplaması Kıssasının Bâkiyesi	246
Âişe (r.a.) Hazret-i Peygambere: "Sen Her Yerde Seccâdesiz Namâz Kılıyorsun, Nasıl Oluyor" Demesi	247
Bir Farenin, Bir Devenin Yularından Tutup Çekmesi ve Bundan Dolayı Kendi Kendine Gurûrlanması.....	247
Gemide Hırsızlıkla İttihâm Edilen Dervîşin Kerâmetleri	249
Dervîşlerin, Diğeri Bir Dervîş İçin, Şeyhin Huzurunda Çok Söylüyor Diye Kinamaları...	250
Hakkında Şikâyet Edilen Dervîşin, Şeyhe Özür Beyân Etmesi	250
Doğruluğuna Kendisi Şâhit Olan İddia.....	252
Hz. Yahyâ Anasının Karnında İken, Hz. İsâ'ya Secde Etmesi	253
Bu Kıssanın Doğruluğundan Şüphe Edilmesi	253
Bu Şüphenin Cevabı	253
Hâl Diliyle Söz Söylenilmesi ve Onun Anlaşılması	254
Bâtıl Sözü Bâtıl Kimseler Tarafından Kabûl Edilmesi.....	254

Meyvesinden Yiyen Kimsenin Ölmeyeceği Bir Ağacı, Bir Padişahın Aratması	254
O Ağacın Sırrını, Bir Şeyhin, O Mukallit Tâlibe Şerh Etmesi.....	255
Üzümü Her Biri Başka Bir İsimle Taniyan Dört Kişinin Üzüm İçin Münâzara Etmeleri..	255
Ensar, Yani Medine Müslümanlarının Aralarında Bulunan Evvelki Muhalefetin ve	
Düşmânlığın Peygamberin Himmeti ile Ortadan Kalkması	256
Tavuk Altındaki Yumurtadan Çıkmış Kaz Yavruları	258
Hacıların Badiyede ve Kızgın Çöl Üstünde Yapayalnız Buldukları	
Zâhidin Kerâmetine Hayran Kalmaları.....	259

Üçüncü Cilt

ÖNSÖZÜ.....	263
Hırs ve Tamahla Fil Yavrusu Yiyenlerin ve “Yemeyin” Diye	
Nasihat Verenin Sözüünü Dinlemeyenlerin Kıssası.....	267
Fil Yavrularına Taarruz Edenler Kıssasının Bâkiyesi	268
Fil Yavruları Hikâyesine Dönüş	269
Hak Taala'nın Mûsa Aleyhisselâm'a: “Bana Günâh Etmediğin Bir Ağızla	
Duâ Et” Buyurması	270
Duâ Edenin “Allah” Demesinin, Hakk'ın “Lebbeyk” Demesi ile Aynı Olduğunun Beyânı.	271
Bir Köylünün Şehirliyi, Yalancılıktan ve Birçok Isrârla Köye Davet Ederek Aldatması...	272
Sabâ Ahâlîsinin Tuğyanı, Nimetten Azmaları; Şükür ve Vefânın Fazileti.....	273
Hastaların Her Sabâh İsâ Aleyhisselâm'ın Süm'ası Önünde Şifâ ve	
Duâ Talebiyle Toplanmaları	274
Ehl-i Sebâ Kıssasının Bâkiyesi.....	276
Köylünün Daveti Üzerine Şehirlinin Köye Gitmesi	277
Doğan Kuşunun Kazları Dere Kenarından Kıra Dâveti	278
Darvanlıların ve Onların Yoksullara Bir Şey Vermeden Bahçelerden Meyve	
Devşirmek İçin Hileye Sapmaları.....	279
Şehirlinin Köye Gitmesi	280
Şehirlinin ve Akrâbasının Köye Gitmesi	281
Leylâ'nın Mahâllesinde Oturan Bir Köpeği Mecnûn'un Okşaması.....	282
Şehirli ve Çocuklarının Köye Varmaları ve Köylünün Onları Tanımaması	283
Bir Çakalın Boya Küpüne Düşmesi ve Çakallar Arasında Tâvusluk Davasına Kalkışması	287
Lâfazân Bir Herifin Bir Kuyruk Yağı Parçası ile Her Sabâh Sakalını ve	
Bıyığını Yağlayıp, Arkadaşları Arasında, Şunu Bunu Yedim Diye Öğünmesi.....	287
Bâûr Oğlu Bel'am'ın Allah'ın İmtihânlarından Yüzü Ak Çıkacağından Emîn Olması	287
Boyacı Küpüne Düşen Çakalın Tâvusluk İddiâsında Bulunması.....	288
Fir'avn'un Ulûhiyyet Davâsında Bulunması da Boyalı	
Çakalın Tâvusluk İddiâsına Benzer	288

Hârût ile Mârût'un Kıssası ve Hak Taala'nın İmtihânına Karşı Onların Cür'et Göstermele.	289
Fir'avn'un Mûsa Aleyhisselâm'ı Rüyâsında Görmesi, Doğmaması İçin	
Tedbîrlere Girişmesi	290
Mûsa Aleyhisselâm'ın Doğumuna Mâni Olmak İçin Benî İsrâîl'in	
Meydâna Çağırılması.....	291
Hikâye.....	291
Hz. Mûsa'nın Vâlidesinin Hâmile Kalacağı Gece, Benî İsrâîl Erkeklerini,	
Kadınlarından Ayırmış Olduğu İçin, Firavn'un Mesrûr Olarak Şehre Dönmesi	291
Mûsa'nın Anasıyla İmrân'ın Birleşmesi ve Kadının Mûsa Aleyhisselâm'a Gebe Kalması	292
İmrân'ın, Birleştikten Sonra, "Beni Görmemiş Gibi Ol," Diye Karısına Tembîh Etmesi	292
Firavn'un O Gürültüden Korkması.....	292
Gökte Mûsa Aleyhisselâm'ın Yıldızı Peydâ Olması ve Münecimlerin	
Meydânda Feryâd Etmesi	292
Firavun'un Yine Mekir ve Hîle ile Yeni Doğurmuş Kadınları Meydâna Daveti.....	294
Mûsa Aleyhisselâm'ın Doğması, Firavun Memûrlarının İmrân'ın Evine Gelmesi ve	
"Mûsa'yı Ateşe At" Diye Anasına İlhâm Olunması	294
Mûsa'yı Nil'e At" Diye Anasına İlhâm Olunması	294
Yılan Tutanın Soğuktan Uyuşmuş Bir Ejderhayı Ölü Zannederek İplerle Sarması ve	
Bağdat'a Getirmesi.....	295
Firavun'un Mûsa Aleyhisselâm'ı Korkutmak İstemesi	298
Mûsa Aleyhisselâm'ın Fir'avn'a Cevâbı.....	298
Firavun'un Cevâbı.....	298
Mûsa Aleyhisselâm'ın Fir'avn'a Cevâbı.....	298
Fir'avn'un Cevâbı ve Mûsa Aleyhisselâm'a Vahiy Gelmesi	298
Mûsa Aleyhisselâm'ın Fir'avun'a Sihirbâzları Şehirlerden Toplaması İçin Mühlet Vermesi	299
Sihirbâzları Çağırarak İçin, Fir'avn'un Şehirlere Adam Göndermesi	301
O İki Sihirbâzın Babalarının Mezârına Gidip, Rûhuna Teveccüh Etmeleri ve İçin Hakikatini	
Babalarının Rûhundan Sormaları	301
Ölmüş Sihirbâzın Cevâbı	301
Kur'ân-ı Kerîm'in Âsâ-yı Mûsa'ya, Muhammed Mustafâ Aleyhisselâm'ın Vefâtının	
Mûsa Aleyhisselâm'ın Uykusuna, Kur'ân'ı Değiştirmeye Kalkışanların da, Mûsa	
Aleyhisselâm'ı Uykuda Bulunca Âsâsını Çalmaya Kalkışan İki Sihirbâza Benzetilmesi ..	302
Sihirbâzların Gelip Fir'avun'un Huzuruna Toplanmaları	303
Filin Nasıl Olduğunda ve Şeklinde İhtilâf Edilmesi	304
Nûh Aleyhisselâm'ın Oğlunu Gemiye Davet Etmesi, Oğlunun Dik Başlılık Edip:	
"Dağa Çıkıp Kurtulurum, Senin Minnetini Çekmem" Demesi	305
"Küfre Rız Olmak Küfürdür" Hadîsi ile "Benim Kazâma Râzı Olmayan Benden	
Başka Bir Rab Arasın" Hadîsi Kudûsîsinin Mânâlarını Birleştirmek.....	307

Hayret ve Hayranlık Düşünceye Engeldir	307
Hikâye.....	308
Bir Âşığın Maşûku Huzurunda Aşk Mektubu Okuması ve Maşûkun Bu Hareketi Makbûl Görmeyerek: “Matlûba Vâsıl Olduktan Sonra Delil Aramak Çirkindir ve Malûma Erdikten Sonra İlim ile İştigal Eylemek Kötü Bir Şeydir” Demesi	308
Dâvud Aleyhisselâm Zamânında: “Ya Rabbî Bana Meşakkatsiz Helâl Rızık Ver” Diye Duâ Eden Bir Kimsenin Hikâyesi.....	310
O Duâ Evine Bir Sığırın Koşup Gelmesi; Peygamber Aleyhisselâm: “Cenâb-ı Hak Duâda Isrâr Edenleri Sever” Buyurmuştur. Cenâb-ı Hak’tan Bir Şeyi Isrâr ile İstemek, İsteyen İçin İsteddiği Şeyden Daha İyidir	311
Mesnevî Nâzımının Özür Dilemesi ve Medet Talebinde Bulunması	311
İlimde Zân ve Yakının Misâli.....	312
Halkın Tâzimi ve Müşterilerin Rağbeti Dolayısıyla Bir İnsanın Hastalanması ve Bir Muallimin Hikâyesi	312
İnsanların Akılları, Yaratılışları Farklıdır. Mu’tezile’ye Göre İse Eşittir. Bu Artış ve Eksiliş Bilgi Edinmekten Meydâna Gelir.....	312
Çocukların Hocayı Vehme Düşürmeleri.....	313
Fir’avn’un da Halkın Tâ’ziminden Vehim Hastası Olması	313
Hocânın Vehime Düşmesi	313
Hocânın Yatağa Düşmesi ve Hastalıktan İnlemesi.....	314
“Bizim Kur’an Okuyuşumuzdan Üstâdın Baş Ağrısı Ziyâdeleşir” Diye, Çocukların İkinci Defa Hocayı Vehme Düşürmeleri	314
Bu Hîle ile Çocukların Mektepten Kurtulmaları	314
Çocuk Analarının Hocayı Ziyarete Gitmeleri.....	314
Ten, Rûhun Elbisesine Benzer, Bu El Rûhun Elinin Yeni, Bu Ayak da Rûhun Ayağının Çizmesidir	315
Dağda Halvet Eden Bir Dervîşin Hikâyesi ve Halktan Ayrılıp Halvette Bulunmanın Halâveti Ve: “Ben, Beni Zikredenin Celîsi, Benimle Ünsiyet Edenin Enîsiyim” Hadîs-i Kudûsîninin Şerhi.....	315
Kuyumcunun Âkıbeti Evvelden Görmesi ve Kendisinden İğreti Terâzi İsteyen Titrek Bir İhtiyâra İşin Sonuna Göre Cevâp Vermesi.....	315
Dağda İnzivâya Çekilen O Zâhidin Hikâyesinin Devâmı, O ki: “Dağ Meyvelerini Ağaçtan Koparmayayım, Ağacı Silkmeyeyim, Kimseye de Ağacı Silkmesini ve Kinâyeten Söylemeyeyim; Rüzgârın Ağaçtan Düşürdüklerini Yiyeyim” Diye Nezr Eylemişti	316
Sûrette Gizli ve Eseriyle Âşikâr Olan Kazâ Tuzağının Teşbihi	316
Rüzgârın Düşürdüklerinden Başka, Ağaçtan Meyve Koparıp Yemeyim Diye Nezr Etmîş Olan Fakîrin Armut Koparmaya Mecbûr Olması ve Derhâl Cezâyı İlâhinin Zuhur Etmesi	317

O Şeyhin, Hırsızlarla Beraber, Hırsızlıkla İthâm Edilip, Elinin Kesilmesi.....	317
Şeyh Akta'nın Kerâmetleri ve İki El ile Zembil Örmesi.....	318
Fir'avn Sihirbâzlarının Elleriyle, Ayaklarının Kesilmesine Aldırış Etmemelerindeki Sebep.....	319
Katırın: "Ben Çok Defa Yüzüstü Düşüyorum, Sen İse Nâdiren Düşüyorsun" Diye Deveye Şikâyeti.....	319
Uzeyr Aleyhisselâm'ın Eşeğinin, Parçaları Çürüdüktan Sonra Allah'ın İzniyle Uzeyr'in Gözü Önünde Tekrâr Toplanması ve Dirilmesi	320
Bir Şeyhin, Oğullarının Ölümü Üzerine Ağlamaması.....	320
Ölen Çocuklarına Ağlamayışından Dolayı Şeyhin Özür Dilemesi	321
Âmâ Bir İhtiyârın Kur'an'ı Yüzünden Okuması ee Tilâvet Esnasında Gözlerinin Açılması..	322
Dâvûd'u Demir Halkalar Yaparken Gören Lokman'ın "Sormaktan, Sabretmek, Ferah ve Sürura Sebaptir" Niyyetiyle, Sabredip, O Halkaların Niçin Yapıldığını Sormaması..	322
Amânın Mushaf Okuyuşu Hikâyesinin Sonu.....	323
Allah'ın Hükümlerine; Yânî; Kazâ ve Kaderine Râzî Olup da İlâhî Bu Hükümü Tebdîl Eyle Diye Duâ ve Tazarru Etmeyen Bazı Evliyânın Sıfâtı.....	324
Behlül'ün Bir Derviş'e Suâl Sorması	324
Şeyh Dekûkî ve Kerâmetleri.....	325
Dekûkî Kıssasına Dönüş.....	326
Mûsa Aleyhisselâm'ın Peygamberlikte ve Allah'a Yakınlıktaki Kemâliyle Beraber Hızır'ı Aramasının Sırrı	326
Dekûkî Kıssasına Dönüş.....	327
Deniz Kenârında Yedi Mum Misâlinin Görünmesi.....	327
O Yedi Mumun Bir Mum Gibi Olması.....	327
Mumların Yedi İnsan Görünmesi	327
Tekrâr O Mumların Ağaç Olması	328
O Ağaçların Halktan Gizlenmesi	328
O Yedi Ağacın Bir Ağaç Olması	329
O Yedi Ağacın Yedi Kişi Olması.....	329
Dekûkî'nin İmam Olmak İçin İleri Geçmesi.....	330
O Kavme İmâmlık Etmek İçin Dekûkî'nin İleri Geçmesi	331
O Yedi Kişinin Dekûkî'ye İktida Etmesi.....	332
Namazda Sağ Tarâfa Selâm Vermenin, Kiyâmette Hakk'ın Hesâba Çekmesinden Korkarak Peygamberlerden Yardım ve Şefâat Talep Etmeye İşâret Olduğunun Beyânı	333
Dekûkî'nin, Namâz Esnasında, Batacak Bir Gemi Halkının Feryâdını İşitmesi.....	333
İhtiyâtkâr Kimsenin Tasavvurları.....	334
Geminin Kurtulması İçin Dekûkî'nin Duâ ve Şefâat Etmesi	334

Dekûkî'nin Duâ ve Şefâat Etmesini O Cemâatin İnkâr Etmeleri, Uçup Gayb Perdeleri Arkasında Gizlenmeleri, Dekûkî'nin de "Bunlar Havaya mı Çıktılar, Yere mi Girdiler?" Diye Hayrete Düşmesi	336
Dâvûd Peygamber Aleyhisselâm Zamânında Çalışmadan ve Zahmetsiz Helâl Rızık İsteyen Bir Tâlibin Hikâyesi ve Duâsının Kabul Oluşu	337
İki Hasımın Dâvûd Aleyhisselâm'ın Huzûruna Gitmesi	337
Dâvûd Aleyhisselâm'ın İki Hasımın Dinlemesi ve Durumu Davâcıdan Sorması	339
Davut Aleyhisselâm'ın Öküzü Kesenin Haksız Olduğuna Hükmetmesi	340
Hazret-i Dâvud'un Hükümünden Sonra O Kimsenin Allah'a Tazarruu	340
Hakk'ın Meydâna Çıkması İçin, Dâvud Aleyhisselâm'ın Halvet Hânesine Gitmesi	340
Dâvud Peygamber Aleyhisselâm'ın Sığır Sâhibine Davâsından Vazgeçmesini Söylemesi, Sığır Sâhibinin Dâvud'u Kinaması.....	341
Dâvud Aleyhisselâm'ın, Sığır Sâhibine: "Cümle Mâlımı Ona Ver!" Diye Hükmetmesi... ..	341
Davud Aleyhisselâm'ın Bu Gizli Şeyi Meydana Çıkarması	341
Dünyâda Dahi Zâlimin Zulmüne Elinin, Ayağının Şehâdet Etmesi	342
Halkın O Ağacın Dibine Gitmesi	342
Dâvud Aleyhisselâm'ın Katil İçin Hamiyet ve Delil Gösterdikten Sonra Onun Kısâsını Emir Buyurması	343
İnsan Nefsinin, Sığır Kesen Kimseyi Davâ Eden Katil Makamında, Sığır Kesenin de Akıl Misâlinde Olduğu; Dâvud'un Hakkı, Yahut Hakkın Vekili ve Halîfesi Bulunan Şeyhi Temsil Ettiği ve Onun Yardımıyla Zâlimin Öldürülüp, Helâl Rızık ile Zengin Olmanın Mümkün Bulunduğu.....	343
Îsâ Aleyhisselâm'ın Ahmaklardan Dağ Tepesine Kaçması	345
Sebâlıların Ahmaklığı ve Peygamber Nasihatlerinin Kendilerine Tesir Etmemesi	346
Uzağı Gören Körün, Uzaktan İşiten Sağırın ve Uzun Etekli Çıplağın Şerhi	347
Sabâ Şehrinin Güzelliği ve Ahâlîsinin Refâh ve Saâdetiyle Berâber Küfrân-ı Nîmette Bulunmaları.....	348
Ehl-i Sabâ'ya Nasihat İçin Peygamberin Gelmesi.....	348
Sabâ Halkının, Kendilerine Gönderilen Peygamberlerden Mûcize İstemeleri	350
Sabâ Halkının Peygamberleri İthâm Etmeleri.....	350
Kelîle ve Dimne Kitâbında Tafsilen Yazıldığı Veçhile: "Sen Bu Çeşmeden Sakin! Diye Gökteki Ay'dan Sana Elçi Geliyorum"	
Demesi İçin Tavşanların, Bir Tavşanı Elçi Olarak File Göndermeleri	351
Peygamberlerin Onlara Cevâbı ve Bir Misâl İrâdı.....	351
Herkesin, Hususiyile Ef'âl-i İlahiye İçin Misâl Getiremeyeceğinin Beyânı	352
Nuh Gemi Yaparken Misâller Getirerek Alay Etmeleri.....	352
"Gece Yarısı Bu Duvar Dibinde Ne Yapıyorsun?" Diye Sorulan Bir Hırsızın: "Davul Çalıyorum!" Demesi Hikâyesi	353

Semâdaki Aydan, Fillere Tavşanın Haber Getirmesine Dâir Münkirlerin Söyledikleri Masalın Cevâbı.....	353
İhtiyâtın Mânâsı ve İhtiyatlı Olan Kimsenin Misâli	354
Hırs Yüzünden Hevasına Uyup İhtiyâtı Bırakan Kuşun Âkıbeti.....	355
Köpeklerin Her Kış: “Bu Sene Yaz Gelince Kendimize Muhkem Bir Ev Yapalım” Diye Ahdetmelerinin Hikâyesi	355
Münkirlerin Nebileri Nasihâten Men, Etmeleri ve Cebrîler Gibi Delîl Göstermeleri	356
Enbiyâ Aleyhisselâm’ın Bu Cebrîlere Cevâbı	356
Cebrîlerin Delillerini Tekrâr Etmeleri	356
Enbiyâ Aleyhisselâm’ın Tekrâr Cevâp Vermeleri.....	357
Peygamberlerin: “İmana Gelin” Diye Ricâlarına Karşı Sebâlıların Tekrâr İtirazı.....	357
Enbiya Aleyhisselâm’ın Tekrar Cevap Vermeleri.....	358
Âhîret Âleminde Cehennem, Dünya Hayâtında Zindân, Yânî; Zahmet ve Meşakkat Yaratılmasının Hikmeti.....	358
Cenâb-ı Hak, Hükümdârları, Allah’a İtâatkâr Olmayan Zalimleri Yola Getirmek İçin Sebeup Kılmıştır. Nasıl ki, Mûsa Aleyhisselâm, Benî İsrâil’in Eğilerek Girmeleri İçin Kudüs Duvarına Küçük Bir Kapı Açtırmıştı	359
Boş Bir Sofraya Bir Sûfinin Aşkı	359
İlâhî Neş’e ve Hak Kokusunu, Yûsuf’un Yüzünde ve Kokusunda Bulmak, Yakub’a Mahsûstur, Yûsuf’un Kardeşleri Bunu Hissedemezler	360
Bir Emîr ile Namâza Düşkün Olan, Namâz ve Niyâz ile Ünsiyet Eylemiş Bulunan Kölesinin Hikâyesi.....	361
Enbiyâ Aleyhisselâm’ın (Hattâ İzistey’ eserrusülü) Âyetinde Hikâye Buyurulduğu Üzere, Münkirlerin İman Kabûl Etmelerinden Ümît Kestiklerine Dair.....	361
İnsanlar, Araştıran ve Taklit Eden Olmak Üzere İki Kısımdır.....	362
Resûlullah (s.a.v.): “Allah’ın Hakikaten Birtakım Gizli Velîleri Vardır.” Buyurmuştur....	362
Enes Bin Mâlik’in (r.a.), Havluyu Yanar Ocağa Atması ve Havlunun Yanmaması	363
Yolda Kalıp, Harâretten ve Susuzluktan Ölüme Hazırlanmış, Kendilerinin ve Develerinin Dilleri Dışarıda Kalmış Olan Bir Arap Kabîlesinin İmdâdına Hz. Peygamber (s.a.v.) Efendimizin Yetişi	363
O Kölenin Kırbasının Gayıptan Suyla Dolması ve O Siyah Kölenin Yüzünün Allah’ın İzniyle Ağarması	364
Efendinin, Köleyi Beyâz Yüzlü Görünce, Tanımayıp: “Kimsin?” Diye Sorması. Sonra Köleye: “Benim Kölemi Öldürmüşsün; Seni Kan Tutmuş da Allah Benim Elime ve İntikamıma Atmış”, Demesi.....	365
Allah, Gökte ve Yerde Âyân ve Ârâzdan Her Ne Yaratmış ve Vermiş İse Hepsini de İhtiyâca Karşılık Olarak Vermiş ve Yaratmıştır. Onların Bir Şeye Muhtâç Olduklarını Söylemeleri, Cenâb-ı Hakk’ın Vermesine Sebeptir ki (Allah; Bunalan Kişinin Duâsını Kabul Eder) Buyurulmuştur	366

Kâfir Bir Kadının Süt Emer Çocuğuyla Mustafâ Aleyhisselâm'ın Huzuruna Gelmesi ve Resûl-i Ekrem'in Mu'cizesi Olarak Çocuğun Hz. İsb Gibi Konuşması.....	366
Resûlü Ekrem (s.a.v.)'in Mübârek Mestini Bir Tavşancıl Kuşunun Kapması, Havalandıktan Sonra Mesti Baş Aşağı Etmesi ve İçinden Siyâh Bir Yılanın Düşmesi....	367
Bu Hikâyenin İbret Alınacak Ciheti ve “Şüphesiz Olarak Her Güçlüğün Kolaylığı Vardır” Âyetinin Yakinen Bilinmesi	367
Bir Kimsenin Mûsa (a.s.)'dan Hayvânların ve Kuşların Dillerini Öğrenmek İstemesi	368
Hak Taala'dan, Mûsa (a.s.)'a: “Dileğinden Bir Kısmını Olsun Öğret” Diye Vahiy Gelmesi	368
Hayvânların Dilini Öğrenmek İsteyen O Adamın Köpek ve Tavuk Dillerini Öğrenmeye Kanâat Etmesi, Mûsa Aleyhisselâm'ın da Bu Talebi Kabûl Etmesi.....	369
Horozun Köpeğe Cevâp Vermesi.....	369
Üç Vaadinde Yalancı Çıkan Horozun Köpeğe Karşı Mahcûp Olması.....	370
Efendinin Öleceğini Horozun Haber Vermesi	370
O Şâhsın Kendi Ölüm Haberini Horozundan İşitince Hazret-i Mûsa Aleyhisselâm'a Koşması	371
O Adamın Dünyadan İmanla Gitmesi İçin Mûsa (a.s.)'ın Duâ Etmesi	371
Hak Taala'nın Mûsa (a.s.)'ın Duâsını Kabûl Etmesi.....	372
Çocuğu Yaşamayan Bir Kadının Cenâb-ı Hakk'a Tazarrû Etmesi ve: “Bu, Senin Riyâzâtına Karşılıktır, Senin İçin, Mücâhitlerin Cihâdına Mukâbilidir” Diye Cevâp Gelmesi	372
Hamza Radiyallahü Anh'ın Zırhsız Harbe Girmesi	373
Hamza Radiyallahü Anh'ın, Niçin Zırhsız Harp Ettiğine Dâir Halka Cevâbı.....	373
Alışverişte Aldanmamanın Çâresi.....	375
Bilâl Radiyallahü Anh'ın Sevinerek Ölmesi	376
Bedenin, Ölümünden Harâp Olmasının Hikmeti	376
Zâhiren Geniş, Mânen Dar Olan Dünyânın ve Bu Darlıktan Kurtulma Olan Uykunun Teşbîhi	376
Gaflet, Gâm, Tembellik ve Gönül Karanlığı Gibi Ne Varsa Hepsinin, Yere Mensûp ve Aşağılık Bir Şey Olan Bedenden İleri Geldiğinin Beyânı	377
Nassın ve Kıyâsın Teşbîhi	378
Şeyhin Lisânından Hikmetler Coşunca, Dinleyenlerde Bulunması Gereken Edep.....	378
Her Hayvânın, Düşmânını Kokusundan Tanıması ve Çekinip Ondan Kaçması, Kaçması Mümkün Olmayan Kimsenin de Bu Hususta Talihsizliği.....	379
Bir Şeyi Misâl ve Taklit ile Bilmekle, O Şeyin Hakikatini Bilmenin Farkı.....	379
Nispet ve Zâhirî İhtilâf Yüzünden Bir Şeyhte Hem Nefiy, Hem de İspâtın Birleşmesi....	380
Dervîşin Yokluğu ve Varlığı Meselesi.....	380

Sadr-ı Cihân'ın Vekîlinin Bir Töhmet Altına Alınarak Cân Korkusu ile Buhâra'dan Kaçması, Sadr-ı Cihân'a Âşık Olduğundan Tekrâr Ters Yüzü Geri Dönmesi...	
Âşıklar İçin Cân Vermek Kolaydır	381
Hız. Meryem Gusûl İçin Çıplak Bulunduğu Sırada, Rûhu'l-Kudûs'ün İnsan Şeklinde Zuhur Etmesi ve Hız. Meryem'in O'ndan Hak Taala'ya Sığınması.....	381
Rûhu'l-Kudûs'ün Hız. Meryem'e: "Ben, Allah Tarafından Sana Gönderilmiş Bir Elçiyim. Benden Korkma ve Gizlenmeye Çalışma... Hakk'ın Emîr ve Fermânı Böyledir" Demesi	383
Sadr-ı Cihân'ın Vekîli Olan ve Buhâra'dan Kaçan Kimsenin Aşkı Yüzünden Kayıtsızca Buhâra'ya Dönme İstemesi.....	384
Bir Sevgilinin Garip Âşığına: "Şehirlerden Hangisini Daha Hoş ve Daha Büyük, Daha Müzeyyen, Daha Nimetli ve Daha Gönül Açıcı Buldun?" Diye Sorması; Âşığın da Cevâp Vermesi.....	385
Sadr-ı Cihân'ın Âşığını Buhâra'ya Gelmekten Dostlarının Men Etmeleri, Onun da Uluorta Sözlerle Cevâp Vermesi.....	385
Sadr-ı Cihân'ın Âşığının, Nasihat Edene, Aşk Sevki ile Uluorta Cevâp Vermesi	385
O Âşığın Buhâra Tarâfına Yüz Dönmesi	386
O Lâubâlî Âşığın Buhâra'ya Girmesi, Yârân ve Dostlarının Onu Meydâna Çıkarmamağa Çalışmaları.....	387
Âşığın Nasihat Verenlere ve Kendisini Tehdît Edenlere Cevâp Vermesi	387
Cânından Vazgeçen Âşığın Maşûk'una Vâsıl Olması	388
Âşık Öldüren Mescit ile, Ölümünü Arayıp Hiçbir Şeye Aldırış Etmeyerek Orada Konaklayan Âşık.....	388
O Mescide Bir Misâfirin Gelmesi	389
Mescit Halkının, Âşık Misâfiri, Gece Orada Yatmak İsteddiği İçin Kinamaları ve Korkutmaları.....	389
O Âşığın Nasihat Verenlere Cevâbı.....	389
Câlînus Bu Dünyâ Hayâtına Âşık İdi, Çünkü Hüneri, Ancak Burada Geçerdi, O Pazarda Bir İşe Yaramazdı. O Yüzden Kendini O Âlemde Halkla Bir Görürdü	390
Mescit Cemâatinin, Misâfiri Gece Mescitte Yatmak İsteddiği İçin Bir Defa Daha Kinamaları	391
Şeytân'ın Kureysîlilere: "Ahmed'le Harbe Girişin Ben Size Yardım Ederim, Kabilemi de İmdâdınıza Çağırırım" Demesi, Fakat İki Saf Karşılaşınca Kaçması	392
O Misâfir Öldüren Mescitte Yatmak İsteyen Misafire Nasihatçılarını Tekrâr Öğüt Vermeleri.....	393
Misâfirin Nasihatçılara Cevâp Vermesi ve Sultân Mahmud Gaznevî'nin, Sırtında Kös Çalınân Deveyi, Girdiği Bir Tarladan, Ekin Bekçisinin Def Çalmakla Ürkütüp Kovmaya Kalkışmasını Misâl Getirmesi	394
Mü'minin Belâdaki Sabırsızlığının, Nohudun, Başka Yiyecek Şeylerin Tencerede Kaynarken Sıçrayıp Dışarıya Çıkmaya Çalışmalarına Benzemesi	396

Hayır ve Şerrin Hikmetini Anlayıp Sabreden Müminin Misali.....	397
“Ev Sâhibesinin Nohuttan Özür Dilemesi ve Onu Kaynatmasının Hikmeti”	397
Misâfir Öldüren Mescitte Konuklayan Adam Hikâyesinin Sonu ve Onun Azmindeki Sebâtı ve Sıdkı	397
Anlayışta Kısır Olan Noksanlıların Kötü Hayâllere Düşmeleri	398
Hz. Peygamber’in: “Kur’ân’ın Zâhiri Var, Bâtını Var; Bâtının da Yedinci Batna Kadar Bâtını Var” Hadîsinin Tefsîri.....	398
Enbiyâ ve Evliyânın Dağlara Gidip Mağaralarda Oturmalarının, Kendilerini Gözlemek ve Halkın Korkusundan Kurtulmak İçin Değil, Mümkün Mertebe Halkı Dünyâya Bağlanmamaya Teşvîk ve İrşât İçin Olduğunun Beyânı	399
Velilerle Velilerin Sözleri Mûsa’nın Asası ile İsa’nın Efsununa Benzer	399
“Ey Dağlar ve Kuşlar; Dâvut Peygamber ile Birlikte Terennüm Edin” ve “Biz Dâvut’a Demiri Yumuştattık” Meâlindeki Âyetin Tefsîri.....	399
Anlayışındaki Kusur Dolayısıyla Mesnevî’ye Ta’n Etmiş Olana Cevâp.....	400
Seyislerin Işık Çalmaları Yüzünden Tayın Ürküp Su İçmemesi	400
O Misafir Öldüren Mescit Hikâyesinin Sonu.....	401
“Onları Atlı, Yaya Askerleriyle Çağır” Âyet-i Kerîmesinin Tefsîri	401
Gece Yarısı Misâfirin Kulağına Tılsım Sesinin Erişmesi.....	402
O Âşığın Sadr-ı Cihân ile Görüşmesi.....	403
İnsanın Yapısında Kendi Cinsinden Başka Bir Şeyle Hapsedilmiş Olan Unsurların Birbirini Çekmesi	404
Rûhun da Âlem-i Ervâh’a Kavuşmak İstemesi Kendi Vatanına Kavuşmayı Arzu Etmesi; Rûh Doğanının, Ayağına Bağlı Olan Cisim Cüzlerinden Ayrılmayı İstemesi	404
Allah Kuvvet ve Kudretin Yalnız Kendisinde Olduğunu Anlatmak İçin İnsanların Karar Verdikleri Şeyleri Bozar; Ziddını Meydâna Getirir	405
Hz. Peygamber’in Esirlere Bakıp Tebessüm Etmesi ve: (Zincirlerle ve Boyunduruklarla Cennete Çektikleri Bir Kavme Taaccüp Ettim) Buyurması.....	406
“Fetih İstiyorsanız, İşte Size Fetih” Âyetinin Tefsîri...“	406
Resûl Aleyhisselâtü Vesselâm’ın Hudeybiye’den Gayesine Ermeden Dönmesinin Sırrı, Hak Taala, Onun İçin Feth Buyurdu ve (İnnâ Fetahnâ Leke Fethan Mübînâ) Dedi. O Avdet, Mağlûbiyet Suretinde Bir Feth İdi.....	407
Hz. Mustafa Aleyhisselâm’ın: “Beni Yunus B. Metta’dan Üstün Tutmayın” Hadîsinin Tefsîri	407
Onların Ta’nından Peygamber Aleyhisselâm’ın Haberdâr Olması.....	408
Azgın, Âlemi Kahrederken Kahrolmuş, Gâlip Gelmişken Esir Düşmüş Demektir	409
Maşûkun, Âşığı, Onun Bilmediği, Ümît Etmediği ve Hatırına Gelmediği Sûrette Kendisine Çekişi	410
Hz. Süleymân’ın Huzûrunda Sivrisineğin Rüzgârdan Şikâyet Etmesi ve Adâlet İstemesi	411

Süleymân Aleyhisselâm'ın Sivrisineğe, Hasmını da Mahkemeye Getirmesini Emretmesi	411
Akil ve Şuura Yerine Gelsin Diye Sevgilinin Âşığı Okşaması	412
Baygın Âşığın Kendine Gelmesi ve Sevgilisini, Öpmeye Başlaması	413
Uzun Bir Ayrılığa ve Pek Çok İmtihânlara Mâruz Kalan Bir Âşığın Hikâyesi	414
Âşığın Maşûkunu Bulması, Bir Şeyi Arayanın Onu Mutlaka Bulacağını Açıklanması	415

Dördüncü Cilt

ÖNSÖZ	419
Bekçiden Kaçıp Bilmediği Bir Bağa Giren ve Sevgilisini Orada Bulan Âşık Hikâyesinin Tamamı	422
Her Va'za Başlayışında Zâlimlere; Merhâmetsiz ve İtikadsızlara Duâ Eden Vâizin Hikâyesi	423
Birisinin Hz. Îsâ'dan: "Yâ Rûhullah; Varlık Âleminde En Güç Şey Nedir?" Diye Sorması	424
Âşığın Hiddeti ve Maşûkunun Ona Haykırması	424
Karısını Yabancı Biriyle Bulan Sûfi	426
Ömer (r.a.) Devrindeki Hırsızın Hikâyesi	426
Kadının, Hîleye Sapıp Sevgilisine Çarşaf Giydirmesi ve Allah'ın: "Sizin Hîleniz Pek Büyüktür" Hükmünce Kocasını Kandırmak İçin Bahânelere Başvurması	426
Kadının: "Hanım Çeyiz Kaydında Değildir. Onun Murâdı Kızın Kapalı ve Nâmûslu Olmasıdır" Demesi, Sûfinin de Üstü Kapalı Cevâp Vermesi	427
Allah'ın Kendisi İçin Semi', Basîr ve Âlim Demekteki Murâdı	427
Dünyânın Külhâna, Takvânın da, Hamama Benzeyişi	428
Güzel Koku Satanlar Çarşısında İtr ve Misk Kokusundan Bayılan ve Hastalanan Derici	429
Debbağın Birâderinin, Kardeşini Köpek Pisiği Kokusuyla Gizlice Tedâvi Etmesi	430
Âşığın Yaptığı Suçtan Hîle ile Özür Dilemesi, Maşûkun da, Bu Hîleyi Anlaması	430
Âşığın Özür Dileyişini Maşûkun Reddetmesi ve Onun Şeytâniyetini Yüzüne Vurması	431
Bir Yahudi'nin Hz. Ali'ye (r.a.): "Eğer Hakk'ın Hıfzından Emin İsen, Kendini Bu Köşkün Tepesinden Aşağıya At" Demesi	432
Mescid-i Aksâ ile Harnup Hikâyesi ve Süleymân'dan Evvel Dâvûd'un (a.s.) O Mescidi Yapmak İstemesi	433
"Muhakkak ki Mü'minler Birbirlerinin Kardeşidirler" Âyeti ve "Âlimler Tek Bir Nefes Gibidir" Hadîsinin Şerhi; Bilhassa Dâvud ve Süleymân Nebîlerle Diğer Peygamberlerin Birliği, Bunlardan Birinin İnkârıyla Hiçbir Nebîye İmanın Sahih Olmayacağı	433
Mescid-i Aksâ Binası Hikâyesinin Devamı	435
Hz. Osman'ın (r.a.) Hilâfesindeki İlk Hutbesinde "İşle Öğüt Veren, Sözle Öğüt Verenden Evlâdır" Demesi	436
Bilginler, İnsan Küçük Âlemdir Derler, Din Büyükleri, Allah Dostları İse İnsan Büyük Âlemdir Demişlerdir	437

“Benim Ümmetim Nuh’un Gemisine Benzer. O Gemiye Tutunan Kurtulur. Ondan Ayrılan Batar ve Boğulur” Hadîs-i Şerifinin Tefsiri	437
Belkıs’ın Sabâ Şehrinden Süleymân’a (a.s.) Hediye Göndermesi.....	438
Mağribili Şeyh Abdullah’ın Kerâmetleri ve Nûru	439
Süleyman’ın Belkıs’ın Elçilerini, Getirmiş Oldukları Hediyelerle Birlikte Geri Göndermesi.	440
Terâzisinin Dirhemi Baş Yıkayan Kil Olan Bir Attâr ile Kil Yiyen Müşterînin Hikâyesi... 440	
Süleymân’ın (a.s.) Elçilerin Gönlünü Alması, Onlara İltifâta Bulunması, Gönüllerindeki Ürkekliği Gidermesi ve Getirilen Hediyeleri Kabul Etmeyiş	
Sebebinin Elçilere Şerh ve İzâhı.....	441
Bir Dervişin, Birkaç Şeyhi Rüyâsında Görüp Onlardan, Kazanmaya Uğraşmadan ve İbâdetten Geri Kalmaksızın Helâl Rızık İstemesi; Şeyhlerin de O Dervîşi İrşât Etmesi; Dağdaki Acı ve Ekşi Meyvelerin Şeyhlerin	
Himmeti ve Atâsı Sâyesinde Dervîşe Tatlı Olması.....	442
O Dervîş’in: Ben Şeyhlerin Kerâmeti Sayesinde Helâl Rızık Buldum, Bir Altını Şu Oduncuya Vereyim, Demesi. Oduncunun da Onun Kalbindeki Niyyetten İncinmesi....	442
Süleymân’ın (a.s.), Belkıs’ın İmana Gelmesi İçin Elçileri Tez Gitmelerini Emretmesi ve Onları Teşvîki	443
İbrahim Edhem’im, Hicreti ve Horasan Saltanatını Terk Etmesi.....	444
Susamış Bir Kimsenin, Çukurda Bulunan Dereye Yetişemediği İçin, Suyun Sesini Duymak Maksâdıyla Ceviz Ağacı Üstünden Suya Ceviz Silkelemesi ve Suyun Sesinin Güzel Nağmeler Gibi Onu Neşelendirmesi.....	444
“Şirkte İsrâr Etme ve İmanda Gecikme” Diye, Süleymân’ın (a.s.), Belkıs’a Haber Göndermesi.....	445
Süleymân’ın (a.s.) Belkıs’a: “Benim, Senin İmana Gelmeni İstemem; Ancak Allah Rızâsı İçindir; Ne Nefsinde, Ne Güzelliğinde, Ne de Saltanatında Bir Zerrece Gözüm Yok... Hak Nûruyla Gözün Açılınca, Böyle Olduğunu Sen de Görür ve Anlarsın” Demesi.....	446
İbrâhim Edhem’in Arta Kalan Hikâyesi.....	447
Sabâ Halkının Hikâyesinin Sonu, Belkıs’ın Kavminden Her Birinin Dîn ve Kala Müşkülleri Hakkında Süleymân’ın (a.s.) Nasîhati ve İrşâdı, Her Cins Gönül Kuşunu, O Kuşun Ötüşü ve Yemi ile Avlaması	447
Belkıs’ın Saltanat Kaydından Kurtulması ve İman Şevkiyle Süleymân’ın İltifâtından Mest Olması, Memleketinden Hareket Esnasında Tahtından Başka Her Şeyden Vazgeçişİ	448
Belkıs’ın Tahtını Sabâ’dan Kudüs’e Getirmek İçin Süleymân’ın (a.s.) Çâre Buluşu	449
Resûlullah’ın Süt Annesi Halime’nin, Zât-ı Risâleti Sütten Kestikten Sonra Kaybetmesi ve Putlardan Sorması, Putların Secde Ederek Nebi-yi Ekrem’in Yüceliğine Şehâdetinde Bulunmaları	450

Halime'yi Yardım Dilemek Üzere Putlara Götüren İhtiyâr Arap	450
Muhammed (s.a.v.)'in Halime'nin Kaybedişinden Mustafâ (s.a.v.)'in Ceddi Abdülmuttalib'in Haberi Olması ve Şehirde Araması, Kâbe'nin Kapısı Önünde Duâ Ederek Bulmasını Cenâb-ı Hak'tan İstemesi ve Bulması	452
Mustafâ (s.a.v.)'in Ceddi Abdülmuttalib'e Kâbe'den Cevâp Gelmesi.....	452
“Onu Nerede Bulayım?” Diye Muhammed Aleyhisselâtü Vesselâm'ın Bulunduğu Yerden, Abdülmuttalib'in Nişân İstemesi ve Kâbe Dâhilinden Cevâp Gelip Nişân Bulması	453
Belkıs'ı Rahmete Dâvet Kıssasının Gerisi.....	454
İnsanın, Dünyâya Kanâat Edip, Dünyâ İçin Hırs ve Tamâ Göstermesi, Kendi Cinsinden Olan Rûhâniler: “Ne Olurdu, Kavmimiz Hâlimizi Bilsen” Diye Bağırıp Dururken, Onların Devletinden Gâfil Olması	454
Süleymân'ın (a.s.) Mescid-i Aksâ'yı Yaptırması	456
Bir Şâirin Bir Hükümdâra Kasîde Getirmesi ile Şâhin Ona Armağan Vermesi, Ebû'l-Hasan Nâmındaki Vezîrin de O Armağanı Kat Kat Artırması.....	457
Şâirin Aynı Armağanı Almak Ümidiyle Birkaç Sene Sonra Tekrâr Gelmesi, Padişâhin Bin Altın Verilmesini Emretmesi; Yine Hasan Nâmındaki Başka Bir Vezîrin; “Bu Miktar Çok Fazladır, Bizim Masrafımız Çok, Hazînemiz İse Boştur” Demesi	458
Padişâhin İnsanlığını Bozmaya Çalışan Bu Alçak Vezîr, Kötü Davranışı ile Fir'avn'ın Vezîri Hâmân'a Benzerdi	460
Cinnî'nin Süleymân'ın (a.s.) Makâmına Oturması ve Onun Harekâtına Kendini Benzetmeye Çalışması, İki Süleymân Arasında Görünen Fark ve Cinnî'nin Kendini Süleymân Olarak Tanıtması.....	461
Süleymân'ın, (a.s.) Mescid-i Aksâ Yapıldıktan Sonra, İbâdet Etme ve Orada İtikâfa Girmiş Olanlarla Âbidleri İrşat İçin Her Gün Mescide Gelmesi ve Mescitte Bâzı Otlar Bitmesi	461
Âlemde Mezâr Kazmak San'atı Yokken, Onu, Kâbil'in Kargadan Öğrenmesi	462
Sûfi'nin Gül Bahçesinde, Başını Dizine Dayayıp Murakabeye Dalması Arkadaşlarının Ona: “Başını Kaldır da Bahçedeki Çiçekleri, Kuşları ve Allah'ın Eserlerini Gör” Demeleri .	464
Mescid-i Aksâ'nın Bir Köşesinde Keçiboynuzu Ağacının Çıkması ve Süleymân'ın (a.s.) Mahzûn Olması	464
Soysuz ve Alçak Bir Kimsede İlim, Mâl ve Mülk Birikmesi, Eşkıyâ Eline Kılıç Geçmesi Gibi Onu Rezil Eder.....	466
“Yâ Eyyühe'l-Müzemmil” Âyetinin Tefsiri (Ey Abasına Bürünmüş Yatan)	467
Cevâp Vermemek de Cevâptır Sözü, Ahmağa Verilecek Cevâp Susmaktır, Sözünü Tekid Eder... Her İkisi de Bu Hikâyeyle Anlatılmaktadır	468
Peygamber Efendimiz'in: “Cenâb-ı Hak Melekleri Yarattı, Onlara Akıl Verdi. Hayvânları Yarattı, Onlara Şehvet Verdi. İnsanoğullarını Yarattı, Onlara Hem Akıl Verdi Hem Şehvet. Kimin Aklı, Şehvetinden Üstün Olursa Meleklerden Daha Yücedir	468

“Ve Emmellezîne Fî Kulûbihim Merazun Fezâdethüm Ricsen Îlâ Ricsihim” Âyetinin Tefsiri	469
Aklın Nefs ile Uğraşması; Mecnûnun Deve ile Münâzaası Gibidir. Zirâ Mecnun Leylâ Tarafına, Bindiği Deve İse, Yavrusu Tarâfına Dönmek İstiyordu.....	469
Padişâha Lâyıkıyla Hizmet Etmediği İçin Maaşı Azaltılan Kölenin Hükümdâra Şikâyeti	470
Hırsızın, Kocaman Sarıklı Bir Fakîhin Sarığını Kapması ve Fakîhin: “Sarığı Çöz, Ne Kaptığını Anla da Ondan Sonra Götür” Diye Seslenmesi	471
Dünyânın, Ehl-i Dünyâya Hâl Diliyle Nasîhat Vermesi ve Ondan Vefâ Umanlara Vefâsızlığını Göstermesi	471
Ârifin Allah’ın Nûrundan Gıdâsı Bulunduğunun ve Ben Rabbimin İndinde Gecelerim, Beni Yedirir ve İçirir” Hadîsinin Beyânı	473
“Mûsa, Nefsinden Korku Hissetti; Biz de: “Korkma, Sen Yüce ve Gâlip Olacaksın” Dedik” Meâlindeki Âyet-i Kerîmenin Tefsiri	474
Dâvâya Kalkışan Kişiye, Dâvâdan Geçmesi İçin İsrâr ve Peygamberlere Uymasını Emrediş	474
Ecir ve Nafaka Talebine Dâir O Kölenin Padişâha Dilekçe Yazması Hikâyesinin Bakiyesi.....	475
Şerefini Korumak İçin Metihlerde Bulunan, Fakat İçinden Dert ve Elem Korkusu Duyulan, Hırkasının Eskiliğinden, O Şükürlerinin Lâftan, Yalandan İbarettir Olduğu Anlaşılan Meddahın Hikâyesi	476
İlâhî Bir Tabip Olan Zevât-ı Kirâmın Mürît ve Yabancı Sîmalarından ve Sözlerinin Üslûbundan ve Gözlerinin Renginden ve Bunların Hiçbiri Olmaksızın Gönül Yolundan Onların Kalbî ve Dînî Hastalıkların Teşhis Etmeleri ve Hastalığa Göre Tedavî Eylemeleri	477
Şeyh Ebûl Hasan Harkânî’nin Doğmasından Yıllarca Evvel, Dünyaya Geleceğini, Sûret ve Sîretinin Nişânlarını Bâyezid’in Birer Birer Haber Vermesi; Târih Yazanların da Şeyh Harkânî’yi Beklemek Üzere O Haberi Kaydetmeleri.....	478
Hz. Resûlullah’ın: “Ben, Yemen’den Nefes-i Rahmânî’yi Duyuyorum” Hadîsi	479
Bâyezid Bistâmî’nin Vefâtından Yıllarca Sonra Ebûl’hasan Harakânî’nin Doğması	479
Sûfi’nin Kalp ve Rûhundan Hakk’ın Gıdasının Eksilmesi	479
Dilekçesine, Padişâh Tarafından Cevâp Gelmeşiğine O Kölenin Hiddetlenmesi.....	481
Süleymân’ın (a.s.) Bir Kusuru Yüzünden Rüzgârın Muhâlif Esmesi	481
Bâyezid-i Bestamî’nin, Yıllarca Evvel, Kendisinin Doğacağına ve Ahvâlini Haber Verdiğini, Şeyh Ebûl’hasan Harakânî’nin İştmesi.....	482
O Kölenin, Birinci Dilekçesine Cevâp Alamayışı Üzerine Padişâha İkinci Bir Dilekçe Yazması.....	482
Bir Adamın, Birisiyle Danışıp, Görüşmesi; Onun da Başkasıyla Müşâverede Bulun, Ben Senin Düşmanımın, Demesi.....	483

Hazret-i Resûl Aleyhisselatü Vesselâm'ın, Efrâdı Arasında Yaşlılar ve Savaş Tecrübesi Çok Kimseler Bulunan Bir Orduya Huzeyl Kabilesinden Bir Genci Emîr Tâyin Etmesi .	484
Hazret-i Peygamber Aleyhissalatü Vesselâm'ın Huzeyl Kabilesinden Olan Genci Orduya Emîr Tayin Etmesine, Birinin İtirâzı.....	485
Resulûllah Sallallahü Aleyhi Vesellem'in İtirâz Edene Cevâbı.....	486
Bâyezid-i Bistâmî'nin: "Kendimi Tenzih Ederim. Şânım Ne de Uludur" Demesi. Mürîdlerinin Bu Söze İtirâz Etmeleri, Bâyezid'in de Onlara Söz ile Değil, Hâl ile Cevâp Vermesi	487
O Münâsebetsizin, Huzûr-u Peygamberî'de Çok ve Fasih Söz Söylemesinin Sebebi	489
Resulullah'ın (a.s.), Genç Huzeyliyi, Kumandanlığına Tayin Etmesinin Sebebinin Beyân Buyurması.....	489
Tam Akıllı ve Yarım Akıllı ile, Tam Adam ve Yarım Adamın ve Hiçbir Şey Olmayan Mağrûr Kötü Kişinin Âlâmetleri.....	490
Göl ile Balıkçıların, Biri Tam Akıllı, Biri Yarım Akıllı, Üçüncüsü de Mağrur Ahmak ve Değersiz Olan Üç Balığın Hâlleri ve Âkıbetleri.....	490
Abdest Alan Birinin Abdest Duâlarını Yerde Okuması.....	491
Bir Şâhsın Taharetlenirken, O Vakit Okunacak: "Allah'ım, Beni Tövbe Edenlerden ve İyice Temizlenenlerden Et" Duâsı Yerine; "Allah'ım, Sen Bana Cennet Kokusunu Koklat" Duâsını Okuması ve Duyan Bir Azîzin Dayanamaması.....	491
Tutulmuş Bir Kuşun: "Geçmişe Pişmân Olma, Vaktin Kıymetini Bil, Bundan İstifâdeye Çalış, Pişmânlıkla Zamân Geçirme" Diye Nasîhati.....	492
Yarı Akıllı Balığın Kurtulmak İçin Bir Çare Düşünmesi ve Kendini Ölü Göstermesi.....	492
Bir Ahmağın Belâya Tutulduğu ve Nâdim Olduğu Sırada Ettiği Ahtin Faydası Yoktur. Nitekim Subh-i Kâzibin de Vefâsı Yoktur. Böyle Olduğu "Onlar Yalancıdır"lar" Âyetinde Beyân Buyurulmuştur.	493
Vehim, Aklın Ziddidir, Onunla Savaşır Durur. Ona Benzer Ama O Değildir. Akla Sâhip Olan Mûsa Aleyhisselâm'ın Vehim Sâhibi Olan Fir'avn'a Soru ve Cevâbı.....	494
Yapılma, Yıkılmadadır; Topluluk Dağınıklıkta; Sağlamlık Kırılmada. Murât Murâtsizliktedir; Varlık Yoklukta. Her Şey Buna Benzer. Öbür Zıtlar ve Eşler de Hep Bunlar Gibidir	495
İnsanın Her Hissi Başka Şeyler İdrâk Eder ve Öbür Hissin İdrâk Ettiklerinden Bîhaberdir. Nitekim Her Usta Sanatkârda, Başka Bir San'atta Usta Olan Sanatkârın San'atına Acemidir, O San'attan Bî-Haberdir	496
Dünyâ Ehlinin Cihan Ehline Saldırımları, Gayb Âlemine Hücüm Etmeleri, Onların Pusuda Olmalarından Gaflete Düşmeleri. Zaten Gâzi de Savaşa Gitmezse Kâfirler, Müslümân Ülkesine Saldırırlar!.....	498
İnsanın Topraktan Yaratılmış Bedeni, Cevheri İyi Bir Demire Benzer, Ayna Olmaya Kabiliyeti Vardır. Onda, Daha Dünyâda İken, Cennet, Cehennem, Kıyâmet ve Sâir Hâllerin Hayâlen Değil, Hakikaten Görülmesi Kabildir.....	499

Fir'avn'un Sırlarını ve Rüyalarını, Allah'ın (Habîr) ve (Alîm) Olduğuna İman Etmesi, Hiç Olmazsa Şek ve Şüphesini Yok Etmesi İçin,	
Mûsa Aleyhisselâm'ın Apaçık Olarak Anlatması	499
Tevbe Kapısı Dâimâ Açıktır	500
Mûsa Aleyhisselâm'ın Fir'avn'a: "Benden Bir Nasihat Kabûl Et, Karşılık Olarak Dört Fazîlet Al" Demesi: Fir'avn'un da: "O Dört Fazîlet Nedir?" Diye Sorması.....	500
Fir'avn İman Edecek Olursa Mükâfat Olarak Kazanacağı Dört Fazîletin, Mûsa Aleyhisselâm Tarâfından Şerhedilmesi.....	501
"Ben Bir Gizli Hazine İdim Bilinmeyi Arzû Ettim" Hadîs-i Kudûsinin Tefsîri.....	501
İnsanın Kendi Tabiatındaki Zekâ ve Düşüncelerine Mağrur Olması ve Nebîler İlmi Olan Gayb İlmini Aramaması	502
"İnsanlara Kendi Aklınıza Göre Değil, Onların Akılları Erecek Şekilde Söyleyiniz ki Allah'ı ve Peygamber'i Tekzîb Etmesinler" Hadîsi.....	502
"Safer'in Çıktığını Kim Müjdelerse Ona Cennet Müjdesi Vereceğim." Buyurması.....	503
Mûsa Aleyhisselâm'ı Tasdik Hususunda Fir'avun'un Hanımı Asiye ile Müşavere Etmesi	503
Padişâhın Doğan ile Kocakar'ın Hikâyesi.....	504
Küçük Çocuğu Dama Çıkıp Su Oluğunun Üzerinde Emekleyen ve Düşmek Tehlikesinde Bulunan Bir Kadının Hazret-i Ali'den (k.v.) Çâre Araması.....	505
Fir'avn'un Mûsa Aleyhisselâm'a İman Edip Etmemesi Hakkında, Hâmân ile Konuşması.....	507
Hâmâm'ın Sözlerinin Bayağılığı.....	507
Hz. Mûsa'nın; Firavun'un Başveziri Hâmân'ın Sözlerine Kanarak, Fir'avn'un İmana Gelmesinden Ümît Kesmesi	508
Arab Beylerinin, Mustafa Aleyhisselâm'a: "Mülkü Bize Taksîm Et ki Aramızda İhtilâf Çıkmasın" Demeleri; Sallallahü Aleyhi Vesellemin de: "Ben Bu Beylik İşinde Hak Tarafından Memûrum" Buyurması ve İki Tarâfın Bahse Tutuşması	509
Allah'ın Kudretini Tanıyan Kimse "Cennet ve Cehennem Nerededir?" Diye Sormaz ...	510
Bir Mü'mîn ile Bir Feylesofun Bahse Tutuşması, Allah'ı İnkâr Eden ve Âleme: Evveli Yok Diyen Bir Dehrin Cevâbı.....	510
"Biz Gökleri, Yeri ve İki Arasında Bulunan Her Şey'i Ancak Hakk'ın İnkârına Sebep Olarak ve Muayyen Bir Va'de İçin Yarattık" Âyetinin Tefsîri.....	512
Hak Teâlâ'nın Mûsa (a.s.)'a: "Yâ Mûsa, Ben ki Yaradım, Seni Severim" Diye Vahyetmesi.....	513
Bir Padişâhın Nedîmine Öfkelenmesi, Bir Şefâatçinin Şefâat Ederek Nedîmin Afvını İstemesi, Padişâhın da Şefâati Kabûl Edip Nedîmi Afv Etmesi; Nedîmin "Niçin Şefâatte Bulundun?" Diye Şefâatçiye İncinmesi	513
Kendisine: "Bir Dileğin Var mı?" Diye Soran Cebrâil'e Hazreti İbrahim'in: "Senden Bir Şey İstemiyorum" Cevâbını Vermesi.....	515

Mûsa Aleyhisselâm'ın Cenâb-ı Hakk'a: "Îlâhî Halkı Yaratır, Sonra Helâk Edersin, Bunun Sebebi Nedir?" Diye Sorması ve Kendisine Cevâb Gelmesi.....	516
Hayvânî Rûh, Cüz'î Akıl, Vehim ve Hayâl İnsanda Ayrana Benzer.	
Bâkî Olan Rûhsa Bu Ayranda Gizli Olan Yağa	516
Kendisine Gerçek Bir Padişâhlık Görünen ve "O Gün İnsan, Kardeşinden de Kaçar Anasından Babasından da" Âyetine Uyan Şehzâdenin Hikâyesi.....	518
Neslinin Kesilmesinden Korktuğu İçin, Padişâhın, Oğlunu Evlendirmesi.....	519
Oğlu İçin Padişâhın, Bir Zahidin Kızını Seçmesi Haremdeki Kadınların Buna İtirâz Etmesi ve Bir Fakîre Akrâba Olmaktan Utanmaları	520
Padişâhın, Kâbilli Sihirbaz Karının Aşkından Oğlunun Kurtulması İçin Ettiği Duâların Kabûl Edilmesi	521
Şehzâdenin O Kocakarının Yaptığı Sihirden Kurtulması Padişâhın da Sevinip Dügün Yapması.....	521
Şehzâde, İnsanoğludur, Allah'ın Halifesidir, Babası da Meleklerin Secde Ettikleri Allah'ın Halifesi Âdem Safiyullah'tır. Kocakarıdan Murâd da Dünyâdır ki İnsanoğlunu Babasından Sihirle Ayırmıştır. Şehzâdeyi Kocakarının Elinden Kurtaran Hakîm İse Enbiyâ ve Evliyâyı Temsil Etmektedir	522
Bir Kıtık Yılında Sevinen ve Gülen Bir Zâhidin Hikâyesi	523
Bütün Âlem, Akl-ı Küll'ün Sûretidir	524
Üzeyr Aleyhisselâm'ın Oğullarının, Kendisinden, Babalarının Ahvâlini Sormaları, Onun da: "Evet, Gördüm, Geliyor" Demesi. Bâzılarının Onu Tanıyıp Kendinden Geçmesi, Tanımayanların İse: "Bu Bize Müjde Verdi, Şu Kendinden Geçme de Ne Oluyor?" Demeleri.....	524
"Ben Günde Yetmiş Defâ İstiğfar Ederim" Meâlindeki Hadîs-i Şerifin Tefsîri.....	525
Akl-ı Cüz'î Mezâra Kadar Olan Şeyleri Görür. Öbür Kısmında Velilerle Peygamberleri Taklit Eder	526
"Yâ Eyyühellezine Amenû Lâ Tükaddimû Beyne Yedeyillâhi ve Rasûlihî" Âyet-i Kerîmesinin Beyânı	527
Bir Katırın: "Ben Yolda Giderken Çok Defâ Kapanıyorum, Sen İse Düşmüyorsun, Bunun Hikmeti Nedir?" Diye Bir Deveye Sorması, Devenin de Ona Cevâp Vermesi ...	528
Devenin Cevâplarını Katırın Tasdik Etmesi	529
Bir Kibtînin Bir Sibtîye: "Dostluk ve Kardeşlik Hakkı İçin Kendi Niyetine Nil'den Bir Testi Su Doldur da Ağzıma Tut ki İçeyim" Demesi	529
Kibtînin Sibtîden Hayır ve Hidâyet Duâsı Talep Etmesi	531
Kötü Kadının Kocasına: "Bu Hayâlet Armut Ağacının Üstünde İken Görünüyor, O Armut Ağacının Üstünden İn ki O Hayâlet Ortadan Kalksın" Demesi	533
Mûsa Aleyhisselâm Kıssasının Son Kısmı	534
İnsanın Yaratılışının Başından İtibâren Hâlleri ve Menzîlleri	536

Cehennemde Bulunup Ehl-i Cehennemi Azap Verecek Olan Mahlûkâtın Aç Olup: “Yâ Rabbî; Bizim Rızıklarımızı Bol Olarak Bize Ulaştır” Diye Yalvarmaları	537
Zülkarneyn’in, Kaf Dağına Varıp: “Ey Kaf Dağı; Hakk’ın San’atının Azâmetinden Bize Bahset” Deyince, Kaf Dağının: “Allah’ın Azâmetinin Sıfâtı Beyân Edilemez. Onun Karşısında İdrâkler, Yok Olur” Cevâbını Vermesi	538
Bir Karınca Kâğıt Üstünde Giderken Kalemin Yazışını Görüp, Onu Övmeye Başladı. Gözü Daha Keskin Olan Başka Bir Karınca: “Asıl Parmakları Öv, Zirâ Hüner Onlarındır” Deyince Ondan da Aydın Gözlü Başka Bir Karınca:”Ben Kolu Överim; Çünkü Parmaklar Onun Fer’idir” Dedi.	538
Cebrâil Aleyhisselâm’ın Peygamberimize (s.a.v.) Kendisini Melek Sûretiyle Göstermesi	539

Beşinci Cilt

ÖNSÖZ	545
“Dört Kuş Al, Onları Yanında Topla” Âyetinin Tefsiri	548
Ebû Hüreyre’nin Rivâyet Ettiği: “Kâfir Yedi Bağırsakla Mü’min İse Bir Bağırsakla Yer” Hadîsinin Buyuruluşundaki Sebep.	549
Peygamberimizin Zinciri Çözerek Kapıyı Açıp Kendini Gizlemesi	550
O Misâfirin Dönüp Geri Gelmesi, Kirl ettiklerini Resûlullah’ın, Mübârek Elleriyle Yıkamakta Olduğunu Görmesi	550
Peygamberimizin O Bedevî Misâfire İltifât Buyurması	552
Dışta Olan Namâz, Oruç ve Sâir İbâdetler, İçteki Nûr’a Şâhittir	552
Suyun Bütün Pislikleri Temizlemesi, Allah Teâlâ’nın da Suyu Pislikten Arıtması Şüphesiz Hak Teâlâ Kuddûs, Yâni Temizleyicidir	553
Kullanılmış ve Bulanıp Kirlenmiş Suyun Hak Teâlâ’dan Medet İstemesi	553
Haricî İş ve Sözü İç ve İçteki Nûra Şâhâdeti.	554
Ârifin Kalbindeki Nûr-i İlâhî, Ârifin Söz ve Fiiline Hâcet Kalmadan Kendini Halka Gösterir	554
Hazret-i Mustafâ (s.a.v.) Efendimizin Misâfirine Şâhâdeti Tâlim Etmesi	555
Şeytânım, Benim Elimde Müslümân Oldu” Hadîsine Göre Rûhun Gıdası Olan Nûr, Rûha Eş ve Dost Olmak İçin, Velîlerin Cisimlerine Gıdâ Olur	556
Ten Ehli Olanların Rûh Gıdasını İnkâr Ederek Âdî Bir Yemeğe Titremeleri	556
Münacat	556
Levh-i Mahfuz ve Herkesin, Günlük Nâsibi Ne Kadarsa O Levh’den O Kadarna Akıl Erdirmesi	557
Birbirine Aykırı Gidişler ve Çeşitli Didinişler	557
“Ey Hasret, Hazır Ol, O Kullara Ki” Ayetin Tefsiri	558
Bizim Ferâce Dediğimiz Bol Cübbeye Önce Ferecî Denilmesinin Sebebi	558

Tâvus Kuşunun Tabîatı ve İbrahim Aleyhisselâm'ın Onu Kesmesindeki Sebep	559
Allah'ın Lûtfu ve Kahrını Herkes Bilir, Yine Herkes Kahr-ı İllâhiden Kaçar, Lûtfu İllâhîye Sarılır	560
Mûtezile: Cüz'î Akıllar Asılda Eşittir. Aralarındaki Çokluk ve Azlık; Öğrenmek, Riyâzet ve Tecrübe Etmekle Anlaşılr	561
Köpeği Açlıktan Ölen ve Dağarcığı Ekmekle Dolu Olan Arabın Hikâyesi.....	562
İnsana, Kendini Görüp Beğenen Kendi Gözünden Daha Tehlikeli Hiçbir Kötü Göz Olamaz	562
“Az Kaldı ki Kâfirler, Gözleriyle Seni Yere Düşüreceklerdi” Âyet-i Kerimesinin Tefsiri...	563
Bir Hakîmin; Kanatlarını Gagasıyla Koparıp Atan ve Kendisini Kel ve Çirkin Bir Hâle Koyan Tâvus Kuşunu Görmesi	564
Nefs-i Mutmainne'nin Sâflığı ve Temizliği	564
Resûl-i Ekrem'in (s.a.v.): “İslâm'da Rûhbanlık Yoktur” Hadis-i Şerifi	565
Bir Âşığın Hak'tan Kazandığı Sevâp da Haktr	565
Resûl-i Ekrem Sallallâhu Aleyhi Vesellem'in: “Ölümünü, Ölmeden Önce İsteyen, Ölmemiş Sayılır. İyiyse İyiliğe Ulaşmaya Acele Eder, Kötü Bir Şâhıs İse Kötülüğünün Daha Az Olmasını Diler” Meâlindeki Hadis-i Şerifi.....	566
Hârût ile Mârût'un Bâbil Kuyusunda Mahpus Oldukları Gibi Akıl ve Rûh da Su ve Çamurdan Mûteşekkil Olan Beden Kafesine Hapsedilmişlerdir.	566
Tâvus'un Sorana Cevâp Vermesi	567
Hünerler, Zekâvetler ve Dünyâ Mâli, Tâvusun Kanadı Gibi İnsanın Cânına Düşmândır...567	
Gündüzün GüneşteYok Olan Yıldızlar Gibi Hak Varlığında Yok Olup Kendisinden Geçenler	568
Allah'tan Başka Her Şey Hem Yer ve Hem Yenilir	569
Hz. İbrahim Aleyhisselâm'ın Kargayı Öldürmesi.....	571
Münacat	571
Bir Ceylân Yavrusunun Eşek Ahırında Mahpus Olması.....	573
Sultân Muhammed Harzemşâh'ın, Ahâlisi Tamâmıyla Râfizî Olan Sebzvar Şehrini Savaşla Alması	573
Eşekler Ahırındaki Ceylân Hikâyesinin Arta Kalanı	575
“Ben Yedi Arık Öküz Gördüm, Yedi Semiz Öküzü Yedi” Âyet-i Kerîmesinin Tefsiri	576
İbrahim Aleyhisselâm'ın Horozu Kesmesi	576
“İnsanı En Güzel Bir Sıfâta Yarattık. Sonra Onu Aşağılıkların En Aşağısına Reddettik” ve “Kimi Yaşatır, Ömrünü Uzatarsak, Onu Kocaltır, Güzelliğini ve Kuvvetini Azaltırız” Âyetlerinin Tefsiri	577
“Onu Aşağılıkların En Aşağısına Reddettik. Ancak İnânan ve İyilikte Bulunanlar Müstesnâ. Onlara Sonu Olmayan ve Kesilmeyen Ecir Vardır” Âyeti.....	577
Yok, Gibi Görünen ve Hakikatte Var Olan Âlemler, Yok Olduğu Halde Var Görünen Âlem.....	579

Hazret-i Muhammed (a.s.)'ın Bir Hadîsinin Tefsiri	580
“O, Sizinle Beraberdır” Âyetinin Tefsiri.....	580
“Bütün Dertlerini Bir Dert Yapanı, Cenâb-ı Hak Başka Dertlerden Kurtarır.....	581
“Eğer Yolcu İsen Sana Yol Açarlar, Eğer Yok Olursan Sana Varlıkla Yönelirler” Beytinin Mânâsı.....	582
Peygamberlik İddia EdenBir Şâhsa: “Ne Yedin de Böyle Saçma Sapan Söylüyorsun?” Dediler.....	582
Halkın Onları Allah’a ve Ebedilik Ab-ı Hayâtına Çağırması.....	583
Kötü İş Yapan Adam, Kötülükte Karâr Kılıp da, İyilik Edenlerin Eriştikleri Devleti Gördü Mü Şeytân Olur	584
Münacat (Yakarış)	585
Padişâhın Peygamberlik Dâvasına Kalkışan Kişiye “Dogru Peygamber Olan Adama Ne Bağışlar” Diye Sorması	585
Bir Âşğın, Sevgilisine Ettiği Hizmetler ve Gösterdiği Vefalar	586
Bir Arif'ten: “Bir Adam Namazda Sesle Ağlarsa Namazı Bozulur Mu?” Diye Sorması ..	587
Bir Mürit Şeyhin Huzuruna Geldi. Pir, İhtiyâr Demek Olan Değil, Akıl ve Marifet Bakımından Üstün Olanı Kastediyorum. Hz İsa da Çocuktu, Çocuktu Amma, Beştekte Konuştu. Yahya (a.s.) da Çocukların Mektebine Gidiyordu. Bunların İkisi de Çocuktu Ama İkisi de Peygamberdi	587
Keçiye İskemlede Oturmayı, Ayıya Oynamayı Öğrettikleri Gibi, Bir Cariye de Hanımının Eşeğine Bazı Şeyler Öğretmişti Onunla Eğlenir Dururdu. Bu Hikaye Şehvetin Kötülüğünden Örnek Olarak Mesneviye Alınmış Bir Hikayedir. Miladın İkinci Asrında Yaşayan Bir Yazar Olan Apulei'us'un “Altın Eşek” Hikayesinin Benzeridir. Bu Hikayede Bir Adam Sihirle Eşek Haline Dönüştürülmüştür. Mevlana'ya Göre: “Her Noksanı Olan Melûndur.”	589
Allah'ın Telkinine Takatleri Olmayan Ümmetlere Peygamberlerin, Müritlere, Şeyhin Telkini, İnsanla Ülfeti Olmayan Dudu Kuşunun Ayna Karşısında Söz Söylemeyi Öğrenmesine Benzer.....	592
Gönül Sahibinin Biri, Gebe Bir Köpek Gördü. Yavruları Karnında Havlamaktaydı. Bu Ne İş? Şaşırmış Bir Haldeyken Kendisine Gelince Allah'a Münacatta Bulundu, “Bunu Allah'tan Başka Kimse Bilmez” Dedi	592
Darvanlı'ların; “Babamız, Bahçenin Hasılâtından Çoğunu Yoksullara Verirdi. Üzüm, Kuru Üzüm, Helva ve Palûze ve Bütün Mahsulün Onda Birini Yoksullara Verirdi. Ulu Allah, Bu Yüzden O Tarlaya Bir Bereket Vermişti ki, Bütün Tarla Sahipleri, O Tarla Sahibine Muhtaç Olurlardı	593
Allah Vergisiyle Allah Kudreti, Halk Vergisinde Olduğu Gibi Kabiliyete Muhtaç Değildir ..	595
Âdem Aleyhisselâm'ın Bedeni, İlk Yaratılırken Allah'ın Cebrail Aleyhisselâm'a “Yürü, Şu Yeryüzünden Bir Avuç Toprak Al” Diye Emretmesi.....	596

Yüce Allah; Âdem (a.s.)'ın Mübarek Bedenini Yoğurmak Üzre Bir Avuç Toprak Alması İçin Mikâil (a.s.) Yeryüzüne Göndermesi!	596
Ağlayıp Sızlamanın, Gökten Gelen Belâyı Defettiğine Yunus Aleyhisselâm'ın Hikâyesi Delildir	597
Allah'ın İsrâfil Aleyhisselâmı, Hazreti Âdem'in, Bedenini Yaratmak Üzre Yeryüzünden Bir Avuç Toprak Almak Üzre Göndermesi.....	598
Cenâb-ı Hakk, Âdem'in Bedenini Yaratmak İçin Bir Avuç Toprak Almak Üzere, İşini Çok İyi Bilen, Acımayan, Şiddet Sahibi Bir Melek Olan Azrâil'i (a.s.) Yeryüzüne Göndermesi	599
Sana Zulmeden Mahluk, Gerçekte Bir Alete Benzer. Arif O Kimseye Derler ki "Alete Değil Allah'a Bakar."	600
Allah: "Ey Azrâil, Kılıcı, Hastalığı, Yara ve Sebepleri Görmeyen, Senin Yaptığın İş de Görmez. Sen O Sebeplerden Gizlisin, Ama Sen de Sebepsin.....	600
Dünyânın Yağlı Ballı Nimetlerini Yemek Tehlikelidir, Allah Yemeğine Mânî Olur. Nitekim Peygamber, "Açlık Allah Yemeğidir	601
Ne Hoştur Bu Dünya, Ölüm Olmasaydı, Ne Hoştur. Bu Dünya, Mülk Zeval Bulmasaydı. Böyle Söz Söyleyen Kişiyi Cevâp.....	602
Allah, Öyle Bir Allah ki, İnsanlar, Ümitsizliğe Düştükten Sonra Yağmur Yağdırır. Nice Uzaklık Vardır ki, Yakınlığa Sebep Olur. Nice Suçlar Vardır, Tövbeye Sebep Olur	602
Eyaz'ın Post ve Çarıklarını Koyduğu Bir Odası Vardı. Kapısı Kilitli Olduğu İçin Arkadaşları Orada Hazinesi Var Sanırlardı	605
Söylenenler Hikâyenin Suretinden İbarettir, Sureti Anlayabileceklerin Anlayışına, Onların Tasavvur Aynalarına Göre Söylenmiştir	606
"İnsana Bak Neden Yaratıldı" Hükmünce, Çarık ve Kürke Dalmanın Sebebi.....	607
"Allah Cinleri Âteşin Yarattı" Söylendiği Gibi Yine Allah İblis Hakkında: "Şüphe Yok ki O Cin Taifesindendi. Rabbinin Buyruğundan Çıktı." Buyurmuştur.....	607
"Her Şeyi Nasılsa Bize Öyle Göster" Hadisiyle "Perde Kalksa, Bildiğimden Gördüğümden Fazla Bir Şey Görmez ve Bilmezdim" Sözünün Mânâsı.....	609
Niyâz, Görünüşte Nâzın Zıddıdır. Fakat Hakikâtte Âşıkla Maşûk Zıd Olmakla Berâber Birdir.....	609
Sevgili Âşığına Sordu: "Beni mi Çok Seviyorsun, Seni mi?" Âşık da Dedi ki: "Ben Kendimde Ölü ve Sende Diriyim. Kendi Varlığımın ve Sıfatlarımdan Yok Olmuşum, Sende Varolmuşum.....	610
O Kusur Arayan Emîrin, Gece Yarısı Çavuşlarla Gelip Eyaz'ın Odasına Girmeleri, Duvarda Asılı Çarıklar ve Postu Görmeleri.....	611
Kovucular, Eyaz'ın Hücrelerinden Torbaları Bomboş ve Utanmış Olarak Şâhın Huzuruna Gelmeleri	612

Padişâhın, Kovucularının Affını Eyaz'a Havâle Etmesi, Cezâlarının Şeklini Ona Bırakması ve "Kötülük Bana Değil Onadır" Demesi	612
Padişâhın Eyaz'ı İster Affet, İster Cezâlandır. Adâlet ve Lütuf Açısından Ne Yaparsan Doğrudur	613
Padişâhın, Eyaz'a; "Bu Hükmü Tezcek Bitir, Bekleme" Demesi.....	613
"Nice Dem Dedikoduları Sınadık, Birâz da Sükût Etmeyi Deneyelim."	614
"Hâline Uygun Söz Söylemeyen Adam Kâfire Benzer. Onlara: "Yeryüzünü Kim Yarattı" Diye Sorsan, "Allah Yarattı" Derler. Haline Uygun Söz Söylemeyen de Buna Benzer .	614
"Süt Memeden Çıktı mı Dönüp Bir Daha Memeye Girmez. Nasuh Tövbesi de Böyledir. İnsan Bir Kere Tövbe Etti mi, Dönüp O Suçu Tekrâr İşlememeli	616
Hakk'ı Bilmiş Ârifin Her İsteddiği, Allah'ın Ondan İstemesine Benzer. Çünkü: "Ben Onun Kulağı, Gözü, Eli, Dili Olurum." Denmiştir	617
Arama Sırası Nasuh'a Gelmesi, "Arayın" Denmesi. Nasuh'un Korkup Kendinden Geçmesi	618
İncinin Bulunması, Sultânın Hizmetçilerinin Nasuh'tan Helâllik Dilemeleri.....	618
Sultânın Nasuh'u Tövbesinin Kabûlünden Sonra Tellâklığa Tekrâr Çağırması Onun da Bahâne Bulup Gitmemesi.....	619
Kim ki Tövbe Eder, Pişmân Olur, Tövbesini Unutur, Suçu Tekrâr İşlemeye Kalkarsa Ebedî Ziyâna Düşer. Tövbesinin Kuvveti Kalmaz. Tövbesinden Zevk Alamaz. Tövbesi Kabûl Edilmezse, Hakk'a Sığınırız. Köksüz Bir Ağaca Benzer. Her Gün Birâz Daha Sararır, Biraz Daha Kurur	619
Allah'ın İlhâm Verdiği Kişiler Aslana Benzer. Birçok Cânavar Aslanın Artıklarından Beslendiği Gibi İnsanlar da Bu Kişilerden Beslenir	620
Oduncunun Eşeği Ahırdaki Arap Atların Saltanatını Görünce O Devleti Dilemesi	621
Eşeğin Tilkinin Sözlerini Beğenmeyip: "Ben Kısmetime Râzıyım" Demesi	621
Eşeğin Tilkiye Cevâbı	621
Tilkinin Eşeğe Cevâbı	622
Eşeğin Tilkiye Cevâbı	622
Hakk'a Dayanma Dolayısıyla Bu Durumu Denemek İsteyen ve Sebepleri Bırakıp Şehirden ve Halkın Gececeği Yerlerden Uzaklaşarak Bir Dağ Eteğine Giden, Açlıktan Başını Bir Taşa Koyan ve İçinden "Ya Rabbi, Senin Sebep Yaratmana ve Rızık Vericiliğine Dayandım, Sebepleri Braktım. Bu Suretle Sana Dayanmanın Sebep Halk Etmesini de Göreyim" Diyen Zâhidin Hikâyesi	622
Tilkinin Eşeğe Cevâp Vermesi ve Onu Kazanca Teşviki	623
Tilkinin, "Allah'a Dayanmak Kazançların En İyisidir. Çünkü Herkes O'na Muhtaçtır. Herkes "Allah'ım, Bana Bir İş Rast Getir" Diye Duâ Eder. Duâ da Allah'a Dayanmadır. Böyle Bir Kazancı Elde Edenin Başka Bir Kimseye İhtiyâcı Yoktur" Diye Cevâp Vermesi.....	623

Bir Devleti Haber Verende Sen Onun Nişânesini Göremezsen Bil ki O Bir Taklitçidir. Buna Bir Deve Hikâyesini Örnek Gösteriyoruz	623
Olgun, Hakk'a Ulaşmış Şeyhin Dâvetiyle Okumakla Şân Kazanmış Kişilerin Sözleri Arasındaki Fark	625
Alaf Hırısı Yüzünden, Eşeğin Tilkiye Karşı Yenilgiye Uğraması.....	625
Adamın Biri Bir Oğlana Kötülükte Bulunırken Oğlanın Belindeki Hançeri Görüp "Bu Ne" Diye Sordu. Çocuk, "Birisi Benim Hakkımda Kötü Düşünceye Saplanırsa Onunla Karnını Deşerim". Dedi. Adam da, Şükür Allah'a ki Ben Sana Kötülük Düşünmüyorum, Diyordu. "Beytimiz Bir Beyt Değil, Bir İklim O, Ben Alây Etmem, Alâyken Tâlim Ol!"	625
Eşek Her Ne Kadar Çekindiyse de Tilki Ona Üstün Geldi. Eşeği Aslanın Olduğu Ormana Çekti.....	626
Korkusundan Birisi Kendisini Bir Eve Attı. Benzi Safrân Gibi Sararmış. Ev Sâhibi; "Hayrola, Ne Oldu?" Adam; "Dışarıda Eşekleri Tutup Yük Yüklüyorlar" Diye Cevâp Verdi. Ev Sâhibi: "Eşekleri Tutuyorlar. Sen Eşek Değilsin Ya, Ne Korkuyorsun?"	626
Tilkinin Eşeği Aslana Götürmesi, Aslanın Acelesi Yüzünden Eşeğin Kaçıp Kurtulması! Tilkinin Aslanı Azarlaması ve Aslanın da Tilkiden Özür Dilemesi! Bir Daha Eşeği Kandırarak Yanına Getirmesini Ricâ Etmesi!.....	627
Verilen Sözü, Tövbeyi Bozmak İnsanı Belâya Uğrattır. Hattâ Çarpar. Nitekim Cumartesi Günleri, İş Yapmayan Yahudilerle İsâ'nın Duası ile Rızık Yiyenler Hakkında "Onları Çarpıp Maymun ve Domuz Hâline Getirdik" Dendi.	
Bu Ümmette, Gönül Çarpılır, Kiyâmetteyse Bedene Gönülün Süretini Verirler	628
Tilkinin Kandırmak Üzere İkinci Kere Eşeğin Yanına Gelmesi!	629
Eşeğin Tilkiye Cevâbı	629
Tilkinin Eşeğe Cevâp Vermesi	630
Gazneli Şeyh Muhammed-i Serrezi'nin Hikâyesi.....	631
Şeyhin Bundan Sonra Çölden Gazne Şehrine Gelip Gatedan Gelen Emirle Zembil Gezdirerek Bir Şeyler Toplayıp Yoksullara Dağıtması "Hak Buyur, Söylerse Bir İnsan İçin, Çokça Mektup, Çok Haber Almış Bilin!"	631
"Sen Olmasaydın Gökleri Yaratmazdım" Hadîsi Kutsîsinin Mânâsı	633
Şeyhin Bir Günde Dört Kere Zembille Dilenmesi, Allah'ın Emriyle Beyin Evine Gitmesi, Beyin Onu Azarlaması ve Şeyhin Özür Dilemesi!	633
Beyin Şeyhin Ölümünü Duyunca Ağlaması ve Şeyhin Önündeki Doğruluğun Ona Aksetmesi, Küstâhlığından Dolayı Hazinesini Şeyhe Bağışlaması Şeyhin de "Ben Emirsiz Alıp Kullanamam" Deyip Kabûl Etmemesi.....	634
Şeyhe, Emrimle İki Yıl Dilencilik Edip Aldın. Bundan Sonra Alma, Ver. Elini Hasırın Altına At, Orasını Ebû Hureyre'nin Torbasına Döndürdüm. Dünyâdakiler Bu Âlemin Ötesinde Başka Bir Âlem Olduğunu Anlasınlar Diye! Aradığını Orada Bulursun	634
Şeyhin İsteyen Şâhıs Söylemeden İhtiyâcını Bilmesi, Borçluların Ne Kadar Borçlu	

Olduklarını Anlaması Bu “Halkıma Benim Sıfatlarımı Görün” Kutsî Hadîsinin İîâretidir...	635
Halkın Gönündekileri Bilmenin Sebebi	635
Eîeğin Hile Yüzünden Tilkiye Âlet Olması	636
Az Yemenin Faydaları	636
Örnek	636
Bir Şeyhin Dervîşin İçini Okuyup Hırsını Anlaması, Ona Dille Nasîhat Vererek Allah Emriyle Allah’a Dayanma Kuvvetini Bağışlaması	636
Çayır Çimenle Dolu Büyük Bir Adada Vardı. Orada Yaşayan Öküz Akşama Kadar Otlardı. Gece Olunca; “Bütün Ovayı Otladım, Hepsini Bitirdim, Yarın Ne Yiyeceğim” Diye Korkardı.....	637
Aslanın Eîeği Avlaması, Çalışıp Çabalarken Susaması, Su İçmek Üzere Kaynağa Gitmesi, Gelinceye Dek Tilkinin Hayvânın En Güzel Yerleri Olan Çiğerini, Yüreğini ve Böbreklerini Yemesi.....	637
Böyle Bir Hâle Düşmesi Yüzünden Bir Râhibin Gündüzleri Mum Yakarak Pazar Yerinde Dolaşması.....	638
Müslümân Bir Kimsenin Bir Mecûsîyi İslâma Dâvet Etmesi, Şeytânın Allah Katındaki Hâli	639
Şeytânın Hak Kapısındaki Hâli	639
Sünni Mü’minin Cebrî Kâfire Cevâp Verip Kulun İhtiyârı Olduğuna Dâir Delil Göstermesi. Sünnet Bir Yoldur ki, Allah Hepsine Esenlik Versin, Peygamberler, O Yoldan Yürümüş, O Yolu Ayaklarıyla Çiğneyip Açmışlardır	640
Bir Şey Dileyerek Yapıp Yapmamak, Yahut Zorda Kalmak, Öfkeye, Dayanıp Hoş Görmek, Tokluk ve Açlık Gibi Vicdanî İdrâk, Sarıyı Kırmızıdan Ayırmak, Küçüğü Büyükten, Acıyı Tatlıdan, Miski Pis Kodkudan, Dokunma Duygusuyla Katıyı Yumuşaktan, Sıcağı Soğuktan, Yakıcıyı Çok Sıcak Şeyden, Yaşı Kurudan Ayırt Etme..	642
Halkın İhtiyârına ve Kazâ ve Kaderin İhtiyârı Gideremeyeceğine Dâir Hikaye.....	643
“Cebrîye Cevâp, İhtiyârı İspât, Emir ve Nehyin Doğruluğu, Cebrînin Getirdiği Özrün Hiçbir Şerîat ve Dinde Makbul Olmayışı ve Onu, Yaptığı İşin Cezâsından Kurtarmayacağı, Nitekim Cebrî İblîs’in “Rabbim, Beni Sen Azdırdın” Sözüünün de Kabul Edilmediği Hakkında Hikâye. Az, Çoğa Delâlet Eder.”	644
“Allah Neyi İsterse O Oldu” Hadîsinin Mânâsı; “Arzûlar ve İstekler O’nun Dilekleridir, O’nun Rızâsıdır. Başkalarının Hişmindan, Reddinden Gönlünüz Daralmasın”	645
Kâlem, Olacak Şeyleri Yazdı, Mürekkebi Bile Kurudu” Demek de Buna Benzer. Yani “Kalemin Mürekkebi Kurudu, İbâdetle Günâh Bir Değildir, Emîn Oluşla Hırsızlık Ediş Bir Değildir	646
Bir Yoksul, Herat’ta Horasan Amid’in Süslenmiş, Bezenmiş Kullarını Gördü. Arap Atlarına Binmişler, Altın Sırmalı Elbiseler, Külâhlar Giymişler. “Bunlar Hangi Beyler, Nerenin Padişâhları?” Diye Sordu. Dediler ki: “Bunlar Bey Değil, Köle. Horasan Amid’inin Köleleri.”	647

Yine O Kâfir Cebrînin Kendisini İslâm'a Dâvet Eden, Cebir İnânışını Bırakmaya Teşvik Edip Duran Sünniye Cevâp Vermesi.....	648
Padişâhın, Eyâz'ı Söyletmek Üzere Mahsûs “Bunca Gâmı, Neşeyi, Cânsız Bir Şey Olan Çarıkla Pöstekiye Neden Söylersin?” Diye Sorması.....	649
Mecnûn'un Akrâbasının “Leylâ O Kadar Güzel Değil, Şehrimizde Çok Güzel Var. Bir İkisini Göstereyim, Birini Seç de Kurtul, Biz de Kurtulalım” Demesi ve Mecnûn'un O'na Cevâbı	650
“Cuha'nın Çarşaf Giyip Kadınlar Arasına Karışıp Vâiz Dinlemesi, Bir Kadının Onu Tanıması ve Bağırması”	652
Padişâhın Eyaz'a “Çarık ve Post Hikâyeni Açıkça Söyle, Yoldaşların Bilgilensinler. Çünkü Dîn Öğütten İbârettir” Demesi.....	652
Bayezid Zamânında Bir Kâfire “Müslümân Olsana!” Dedikleri Zamân Kâfirin Onlara Cevâbı.....	653
Çirkin Sesli Müezzinin Kâfir Ülkesinde Ezân Okuması ve Bir Kâfirin Ona Armağan Vermesi	653
Bir Kadının Kocasına “Eti Kedi Yedi” Demesi. Kocasının da Kediyi Tartması! Kedinin Yarım Batman Gelmesi ve “A Kadın, Kedi Buysa, Et Nerede, Et Buysa, Kedi Nerede?” Diye Sorması!	654
Bey Kölesine “Git, Şarâp Getir” Dedi. Köle Şarâp Getirirken Doğruluğu Emreden Bir Zâhidin Bir Taşla Testiyi Kırması. Bey'in Duyup Zâhidi Edep Vermeye Gitmesi	655
Ziyâ-i Dalk'ın Boyu Çok Uzundu. Kardeşi Şeyh-i İslâm Tâci Belh'ise Gayet Kısaydı. Şeyh-i İslâm, Kardeşinden Pek Utanırdı. Ziyâ, Bir Gün Kardeşinin Dersine Geldi. Belh'in Bütün İleri Gelenleri Oradaydı. Ziyâ, Saygı Gösterip Yerine Geçti. Şeyh-i İslâm, Ona Şöyle Bir Yarı Kalktı. Bunun Üzerine Ziyâ, “Evet” Dedi, “Çok Uzun Boylusun, Boyundan Bir Parçacık Çal!”	656
Beyin Öfkelenerek Zâhidi Tartaklamak İçin Şiddetle Gitmesi	657
Dalkak'ın Seyyid Şâh-ı Tirmizî'yi Mât Etmesi.....	657
Cebraîl'in Gecikmesi Yüzünden Hz. Muhammed Mustafâ'nın Kendisini Hira Dağı'ndan Atmaya Kalkışması. Cebraîl Aleyhisselâm'ın Görünüp “Kendini Atma... Senin Önünde Nice Devletler Var” Demesi.....	658
Beyin Şefâatçilere ve Komşulara “Neden Küstâhlık Edip Testiyi Kırdı Ben Bu Yüzden Şefâati Kabul Edemem, Ona Cezâ Vermeye Yemîn Ettim” Demesi.....	659
Zâhidin Komşularının Beyin Ellerinden Öperek İkinci Kere Şefâat Etmeleri.....	659
Tekrâr Beyin Onlara Cevâbı	660
Bilseniz, Âhiret, Ebedî Hayâtıyurdudur” Âyetinin Tefsiri, Yani O Âlemin Duvarı, Taşı, Kapısı, Suyu, Testisi, Meyvesi, Ağacı Hepsidir. Bunlar Söz Söyler, Söz Duyarlar. Onun İçin Hz. Mustafâ: “Dünyâ Bir Leştir, Onu İsteyenler de Köpeklerdir” Buyurdu ...	660
“Padişâhın Eyaz'a “Güçlüklerini Söyle de Güçlüklere Düşenlerle Seni Kınayanların	

Zorluklarını Hallet, Onları Bu Güçlükte Bırakmak Erlik Değildir” Diye Emretmesi”	662
İnsanın Bedeni, Çeşitli Konukları Olan Bir Misâfir Hâneye Benzer. Ârif, O Neş’eli ve Gâmlü Düşüncelere Râzıdır, Âdetâ Gariplerin Hatırını Hoş Eden Halîl Peygambere Benzer. Onun Kapısı da Konuğu Ağırlamak İçin Dâimâ Kâfire de Açıkta, Mümine de, Emîn Olana da Açıkta, Haine De. Bütün Konuklara Güler Yüz Gösterirdi.....	662
Bir Eve Bir Konuk Geldi, Evin Hanımı: “Yağmur Yağıyor, Başımıza Kaldın” Dedi	662
Her Gün Gönle Gelen Düşünce O Gün Gelen Konuğa Benzer. Ev Sâhibi Hükmeder ve Hûysuzlaşır. Ev Sâhibinin Şerefi Konuğu Görüp, Gözetmek, Ağlayıp Nâzını Çekmektir....	663
Padişâhın Eyaz’a İltifâtı.....	664
Bir Babanın Kızına: “Kendini Kocândan Korum, Hâmile Kalma” Diye Tembih Etmesi ...	664
Nefsi ile Savaşmamış, Gölgede Yetişmiş, Aşk Durdurmuş, Yalnız Halkın Kendisine Secde Etmesini, Elini Öpmesini, Hürmetle Ona Bakıp Parmakla da “İşte Zamânımızda Ermiş Sûfî Budur” Diye Göstermelerini Sağlamak İçin Sûfilik Yoluna Girmiş Bir Kişinin Gevşekliğinin ve Yüreksizliğinin Anlatılması.....	665
Eli Bağlı Kâfirin Göz Süzmesinden Kendinden Geçiyorsun. Elden Hançer Düşüyor. Sakin Sen Bu Yürekle Savaşa Girme ve Rezîl Olma. Tekkenin Mutfağını Gözle” Diye Öğüt Vermeleri.....	666
Eyaz’ın Şehit Olmak Ümidiyle Yetmiş Defâ Göğsü Açık Harbe Girmesi	666
Bir Savaşçı Gümüş Para Dolu Torbasından Her Gün Bir Gümüş Para Çıkarıp Hendeğe Atardı, Nefsinden Bir Vesvese Koptu; “Mâdem Bu Paraları Teker Teker Atıyorum, Hepsini Birden Atıp da Zahmetten Kurtulayım”	667
Bir Adamın Mısır Halifesine Yapılı Bir Cariyenin Resmini Göstermesi, Halifenin Resme Âşık Olarak Musul Halifesinin Cariyesi Olan Kızı Getirmek Üzere Bir Beyi Musul’a Göndermesi, Bu Yüzden Savaşta Birçok İnsanın Ölmesi	668
Müslümânların Kanları Daha Fazla Dökülmesin Diye Musul Padişâhının Cariyeyi Bağışlaması	668
Başkomutanın Yaptığı Cinâyetten Pişmân Olması ve Cariyeye İşî Halifeye Söylememesi İçin Ant Verdirmesi	670
Âhireti İnkâr Edenlerin Delîlleri ve Biz Bu Âlemden Başka Âlem Görmüyoruz” Sözünden İbâret Olan O Delîllerin Zayıflığı	671
Halifenin O Güzelin Yanına Buluşmak İçin Gelmesi	671
Cariyenin, Halîfedeki Şehvet Eksikliğini Görüp Kumandanı Hatırlayarak Gülmeye Başlaması Halifenin Bu Gülüşten Bir Şey Anlaması	672
Cariyenin Kılıç Korkusu ile Sırrını Halifeye Açması. Halifenin “Doğru Söyle, Gülmenin Sırrını Söyle, Yoksa Seni Öldürürüm” Demesi.....	672
Padişâhın İşî Anlayıp O Hiyâneti Affetmesi ve Kendisinin Musul Şâhına Zulmetmesi ...	673
“Onların Rızıklarını Biz Taksîm Ettik.” Hükümünce, Allah Birisine Eşeklerin Şehvet ve Kuvvetini Kimine de Meleklerin, Peygamberlerin Kuvvetini Verir	674

Padişâh Divânda Olanlara Bir Mücevher Gösterip “Bu Ne Değerde?” Diye Vezîre Vermesi, Vezîrin Kıymet Biçmede Aşırı Gitmesi. Şâhın “Kır Bu Mücevheri!” Diye Emir Vermesi, Vezîrin “Bunu Nasıl Kırayım?” Diye Kem Küm Etmesi.....	675
Mücevherin Elden Ele Geçerek Eyaz’a Gelmesi, Onun Şâhın Vereceği Mâl ve Mülke Önem Vermeden Mücevheri Kırmaması.....	675
Beylerin “İnciyi Neden Kırdın?” Diyerek Eyaz’ı Suçlamaları, Onun Cevâp Vermesi	676
Padişâhın Beyleri Öldürmeyi Emretmesi, Eyaz’ın “Af Daha Doğrudur” Diye Şefâatte Bulunması.....	676
Firavun Büyücülerini Öldüreceği Zamân, Onlar: “Zarâr Yok, Biz Allah’a öneceğiz!” Demelerinin Açıklanması.....	677
Eyaz’ın Şefâat Etmede Kendisini Suçlu Göstermesi ve Özür Dilemesi	678

Altıncı Cilt

ÖNSÖZ.....	685
Birinin Va’zeden Vâize “Bir Borcun Üstüne Oturmuş Olan Kuşun Başı mı Kıymetlidir, Yoksa Kuyruğu Mu?” Diye Sorması Va’zinde Onun Anlayışına Göre Cevâp Vermesi .	691
İman Zevkine Manî Olan, Doğruluğun Zayıflığına İşâret Eden ve Yüzbinlerce Ahmaklığın Yolunu Kesen, Çürümüş, Pörsümüş Gayretlerin Kinânması	692
Kendi İsteğiyle Bir Yolu Seçme, Sınamada Allah’a Sığınma ve Yalvarış	693
Hintli Köle, Beyin Kızına Gizlice Âşik Olmuştu. Kızı Büyük Bir Adamın Oğluna Verdiler. Kölenin Duyup Hastalanması	694
Efendinin Karısına “Sabret! Köleyi Tektir Etme, Ben Onu Öyle İknâ Ederim ki Ne Şiş Yanar, Ne Kebâp” Demesi.....	695
Bu Aldanış, Sâdece Hintli Köleye Âit Değildir. Allah’ın Koruduğu Kimselerden Başka Herkes, Böylece Aldanabilir	696
“Savaş Âteşini Yaktılar mı Allah, Onların Âteşini Söndürür” Âyetinin Herkese Âit Oluşu.....	697
Bunu Anlatan Bir Hikâyeye.....	698
Padişâh’ın Eyâz’ın Hareketlerini Beğenmeyen Beylere Onun Üstünlüğünü, Maaşının Çokluğunun Sebeplerini Hiçbir Delîle İhtiyâç Kalmadan, İtirâz Edemeyecekleri Bir Şekilde Göstermesi	698
Beylerin Bu Hâli Cibrî Olarak Çürütmeye Çalışmaları, Padişâhın Onlara Cevâbı	699
Avcının, Kuşlar Kendini Ot Sansın Diye Otlarla Örtünmesi, Başına Güller ve Lâleler Koyması.....	700
Hırsızlar Bir Adamın Koçunu Çaldılar. Ona Kanâat Etmediler, Elbisesini de Çaldılar....	701
Resûlullah “İslâm’da Rûhbânlik Yoktur” Diye Buyurmuştur.	
Buna Göre Kuşun Avcı ile Konuşması	701

Bir Kervâncı, Hırsızların, Tâcirlerin Mâlini Tamâmıyla Götürene Kadar Susması, Ondan Sonra Gürültü Etmeye Yeltenmesi	703
Kuşun Tuzağa Tutuluşu; Zâhîdîn Hîle ve Yalanından meydana gelmesi	704
Bir Âşık Sevgilisinin Sözüne Kanıp Söylenen Yere Geldi. Epeyce Bekledi, Uykusu Geldi ve Uyudu. Sevgilisi de Sözünde Durup Geldi. Uyuduğunu Görünce Cebini Ceviz Doldurarak Gitti	705
Sarhoş Türk Beyinin, Sabâhleyin Çalgıcıyı Yanına Çağırması!“Allah’ın Dostlarına Hazırladığı Bir Şarâp Vardır, Onu İçtiler mi Sarhoş Olurlar, Sarhoş Olunca da Tertemiz Bir Hâle Gelirler” Hadîsinin Tefsiri	706
Bir Körün Peygamberimizin Evine Gelmesi, Hz. Ayşe’nin Ondan Kaçması Resûlullah’ın “Niye Kaçyorsun?” Demesi, Hz. Ayşe’nin Ona Cevâbı.....	707
Şarkıcı Türk Beyine Şu Gazeli Okumaya Başladı: “Gül Müsün, Süsen Misin Sen, Ay Mısın Sen Bilmedim, Bir Perîşân Âşığım Ben, İstenen Şey, Bilmedim!” Türk Beyi Bunu Duyunca “Bildğini Söyle!” Diye Bağırды. Çalgıcı da Bunu Söyledi.....	708
Peygamberimizin “Ölmeden Önce Ölün!” Hadîsinin Tefsiri	709
Ömrü Boşa Harcayıp da, Ölüm Anında Tövbeye Yönelmek.....	711
Şâirin Halep Şiasını Kinayan Nükteleri	711
Rızık Veren Allah Hazinelerini Görmeyen Harîs, Bir Harmân Yerde Koca Harmânı Görmeyip de Bir Buğday Tânesine Yapışan, Yorula, Didine Uğraşa Uğraşa Onu Götürmeye Çalışan Bir Karıncaya Benzer	712
Birinin, Bir Kapı Önünde Gece Yarısı Sahur Davulu Çalması! Komşunun: “Daha Gece Yarısı, Sahur Vakti Değil, Hem Bu Evde Kimse Yok! Kime Davul Çalıyor?” Demesi ve Davulcunun Cevâbı.....	713
Hz. Bilâl Hicaz Sıcağında Mustafâ Sevgisiyle “Allah Birdir Bir!” Derdi de Efendisi de Kâfirliğinden Kızgın Kuşluk Güneşi Altında Onu Dikenlerle Döverdi.....	714
Ebû Bekri Sıddık’ın Bu Haberi Peygamber’e Söylemesi. Bilâl’e Kâfirlerin Yaptıkları Zulümleri ve Onun “Ahad, Ahad” Demesinden Fazla Zulmettiklerini Anlatması, Onu Almaları İçin Birbirleriyle Danışmaları	716
Mustafâ Aleyhisselâm’ın, Ebû Bekri Sıddık’a, “Sen Müşteri Olunca İnâtlarından Pahâlî Satacaklardır. Beni de Bu İyiliğine Ortak Et, Yarı Parasını da Ben Vereyim” Demesi ...	717
Bu Alışverişte Sıddık Aldandı Diye Cuhûdun Gülmeye Başlaması	719
Peygamber Aleyhisselâm’ın, Ebû Bekir’e: “Beni de Ortak Et Dememiş Miydim? Niye Yalnız Aldın?” Diye Söylemesi, Onun da Özür Dilemesi	720
Hilâl Hakk’a İhlâsla Bağlı Bir Kuldu, Bir Taklitçi Değildi. Cân Gözü Açıldı. Açlıktan Değil de Kendini Gizlemek İçin Halka Kulluk Ederdi	721
Bu Sözü Anlatan Bir Örnek Hikâye	721
Misâl.....	722
Hilâl Hastalandı. Efendisi Onu Hor Görür, Tanımazdı. Hastalığını da Nazara Almadı. Bu Olay Resûlullah’ın Gönlüne Doğdu ve Hastayı Ziyarete Gitmesi	722

Peygamber'in Hilâl'e Geçmiş Olsun Demek İçin Beyin Ahırına Girmesi ve Hilâl'e İltifâtlar Eylemesi	723
Hiz. Mustafâ, İsbâ Aleyhisselâm'ın Su Üstünde Yürüdüğünü Duyunca "Yâkini Artsaydı Hava Üstünde Yürürdü" Buyurmuştu.....	723
O Kocakarı ki Yüzünün Kıllarını Çeker, Yüzünü Boyardı, Kızılık Verirdi de Bir Türlü Olmazdı	724
Bir Yoksulun, Geylânlı Birisine "Allah Seni Selâmetle Evine, Yurduna Kavuştur Sun!" Diye Duâ Etmesi	725
Kocakarının Sıfâtları	725
Bir Yoksul Bir Evden Her Ne İstedi İse "Yok" Dediler.....	725
Kocakarının Hikâyesine Dönüş	726
Doktorun İyileşmesinden Ümitsiz Olduğu Hasta	727
Hastanın Hikâyesine Dönüş	728
Sultân Mahmud ve Hintli Kölesi	729
Geçmiş Gitmiş Olanlara Ölüm Yüzünden Elem ve Sıkıntı Yoktur; Onlar Ancak Ellerinde Olanları Kaybettiler. Ona Acınırlar	731
Tekrâr Sûfî ve Hakimin Hikâyesine Dönüş	732
Kadı Efendinin Buna Kızması, Sûfinin Sitemde Bulunması	735
Kadı'nın Sûfiye Cevâp Vermesi	735
Sûfinin Kadı'ya Sorusu	736
Kadı'nın Sûfiye Cevâbı.....	736
Sûfinin Kadı'ya Tekrâr Sorması	737
Kadı'nın Sofiye Cevâp Vermesi ve Türk'le Terzi Hikâyesi	737
Peygamberimiz: "Şüphe Yok ki Allah Dinleyiciler Hürmetine Vâiz Edenlerin Dillerine Hikmet Telkin Etmektedir" Buyurdu	737
Türk'ün Terzi Benden Bir Şey Çalamaz Diye Bahse Girmesi	738
Terzi Güldürmek İçin Söz Söyledi. Türk'ün Kahkaha ile Gülmeye Başlaması, Daracık Gözlerinin Kapanması, Terzinin Böylece Kumâşı Çalmaya Fırsât Bulması.....	739
Terzinin Kendine Gel, Sus, Yoksa Bir Gülünecek Şey Söylersem Kaftanın Dar Gelir Demesi.....	739
İşsizlerle Masal Arayanlar Bu Türk'e Benzerler. Gaddâr ve Aldatıcı Olan Şu Âlemse Terziye Benzer. Şehvet ve Kadın Bu Dünyânın Gülünçlükleridir. Ömür, Ebedîlik Kaftanı ve Takvâ Elbisesi Dikilmek Üzere Terzinin Eline Verilen O Atlâs Kumaştır	740
Örnek	740
Sûfinin Tekâr Soru Sorması.....	740
Kadı'nın Sûfiye Cevâp Vermesi	740
Zahmet Çekmek, Sevgilinin Ayrılığına Sabretmekten Daha Kolaydır.....	741
Örnek	741
Kazanmadan Rızık İsteyen Fakirin Hikâyesi	743

Yoksulun “Bir Kubbenin Yanında Dur. Yüzünü Kibleye Dön, Bir Ok At. Nereye	
Düşerse Orada Bir Hazîne Vardır” Yazılmış Bir Kâğıt Elde Etmesi.....	745
Yol ve Definenin Bulunduğu Yer	746
Hazinenin Halk Arasında Ağızdan Ağıza Düşmesi ve Şâhın Bunu Duyması	746
Padişâhın Define Bulmaktan Ümît Kesmesi, Arayıştan Bıkması.....	747
Padişâhın Definenin Yerini Gösteren Kâğıdı “Al Biz Aramadan Vazgeçtik”	
Diyerek Yoksula Vermesi.....	747
Şeyh Hasan-ı Harakanî'nin Hikâyesi	749
Dervîşin “Şeyh Nerede? Onu Nerede Bulurum” Diye Sorması ve	
Şeyhin Karısının da Çirkince Cevâplar Vermesi	750
Kadının Küfürlerine Karşılık Dervîşin Kızıp Cevâp Vermesi.....	750
Dervîşin Şeyhin Evinden Dönmesi ve Şeyhi Halka Sorması, Halkın da	
“Şeyh Şu Ormana Gitti” Diyerek Haber Vermeleri	751
Mürîdîn Murâdına Ermesi, Dervîşin Ormana Yakın Bir Yerde Şeyhle Buluşması.....	752
“Ben Yeryüzünde Bir Halîfe Yaratacağım” Âyetinin Hikmeti	753
Azâp Rüzgârı Estiği Zamân Hûd Aleyhisselâm'ın Ümmetini Kurtarma Mucizesi.....	754
Kubbe ve Define Hikâyesine Dönüş.....	756
Define Arayan Yoksulun Çok Aramalardan Sonra Âciz Kalıp “Ey Gizlileri Açığa	
Çıkaran, Sen Bu Gizli Sırrı Meydâna Çıkar!” Diyerek Allah'a Yalvarması.....	757
Hâtifin Hazine Arayan Yoksula Seslenmesi, Hazinenin Sırrını Açıklaması”	758
Biri Müslümân, Biri Hıristiyan, Üçüncüsü de Yahudi Olan Üç Yolcu Bir Konak Yerinde	
Yiyecek Buldular. Hıristiyan ve Yahudi Toktular. “Bunu Yarın Yiyelim” Dediler.	
Müslümân'sa Oruçluymdu. Onlarla Başa Çıkamayacağından Aç Kaldı	759
Öküz, Koç, Deve Yolda Bir Deste Ot Buldular. Hepsinde de “Ben Yiyeceğim” Dedi	762
Misâl.....	762
Müslümânın Arkadaşları Olan Yahudi ve Hıristiyan'a Rüyâsını Anlatması ve	
Onların Üzülmeleri”	762
Tirmîz Padişâhı Seyyid'in; “Kim Filân İşi Görmek Üzere Semerkan'da Üç Veya Beş	
Günde Gidebilirse Ona Elbise, At, Köle ve Câriyeler ve Şu Kadar Altın Vereceğim”	
Diyerek Tellâlar Çağırtması. Köyde Bulunan Delkak'ın Bunu Duyması ve Padişâhın	
Huzûruna Gelerek “Padişâhım Bana Güvenme, Bunu Ben Yapamam” Demesi.....	763
Farenin Kurbağayla Arkadaş Olması Ayaklarını Uzun Bir İple Bağlamaları, Karganın	
Fareyi Yakalarken Uçması	767
Farenin Kurbağaya “Seni Görmek İsteyince Suya Dalıyorum, Aramızda Bir Vâsita Lâzım.	
Su Kıyısına Gelip Seni Arayınca Haberleşmemiz İçin Senin de Benim Deliğimin Ağızına	
Gelince Bana Haber Vermelisin” Demesi	768
Farenin Kurbağaya Çok Fazla Yalvarması, Aralarında Bir Vâsita Olması İçin Sızlanması.	769
Farenin, Bahâne Bulup Gecikerek Merâmını Yerine Getirmede İşi Yarına Bırakması,	
Gecikmede Tehlikeler Vardır. “Sofi Vaktin Çocuğudur” Denilmiştir	769

Sultân Mahmud'un Hırsızların Arasına Düşmesi "Ben de Sizdenim" Demesi, Onların Hâllerini Anlaması	772
Su Sığır Denizin Dibinden Şımsırak Taşını Çıkarıp Denizin Kıyısına Koyar, Onun Aydınlığında Otlar. Sığır Uzaklaşınca Tüccâr Yaklaşıp Taşı Balçıkla Örtür, Kendisi de Ağaçlıkta Gizlenir.....	776
Irmak Kıyısında Farenin Kurbağayı Görmek İstemesi ve İpi Çekmesi	776
Abdulgavs İsminde Bir Adamı Perilerin Kaçırması ve Senelerce Perilerle Kalması	777
Âmirin Öldüğünü Bilmeyen Adam, Maaşına Güvenip Borçlanmıştı. Onun Borcunu Kimse Ödemedi. Yine de Borcunu Ölmüş Âmiri Ödedi. "Hem Râhat Ölmüş Olan Ölmüş Değil, / Kim Yaşarken Öldü, Sen Ölmüştü Bil!" Senâi	778
Hz. Câfer'in Tek Başına Bir Kaleyi Almaya Gelmesi, Kalenin Padişâhı, Onu Yenmeleri İçin Vezirleriyle Görüşmesi.....	779
Borçlu Adamın Şâhnanın Yardımını Umarak Tebrîz'e Gelmesi	781
O Yoksulun, Haznedarın Ölümünden Haberdar Olunca Bir Mahlûka Dayandığından Pişmân Olması ve Tövbe Etmesi.....	782
Kâş Şehrindeki, Biri İki Gören Ömer Adlı Garibe, Adından Dolayı Onu Bir Dükkândan Başka Dükkâna Gönderiyorlardı. O, Bütün Dükkânların Ona Ekmek Satmamakta Bir Olduğunu Anlamıyordu.....	784
Tebrîz Halkından Birinin Onun İçin Para Taksim Etmesi, Yeteri Kadar Toplayamaması. O Muhasecinin Mezârına Varıp Dertlenip Ağlaması.....	785
Harzemşâh Bir Gün Gezerken Ordusunda Emsâlsiz Bir At Gördü. Onun Güzelliğinden ve Çevikliğinden Hoşlandı. İmadülmülk Şâhı O Attan Soğuttu. Padişâh Görüşünden Vazgeçti	788
Hz. Üsuf'un Allah'tan Başkasından Yardım İstememesi, "Efendine Benim Suçsuz Olduğumu Söyle!" Demesi Yüzünden Yıllarca Zindânda Hapis Kalması!	790
Şâhna ve Borçlu Adamın Muhtesibin Kabrine Dönmeleri, Şâhnanın Muhtesibi Rüyâsında Görmesi	793
Muhtesibin Rüyâsında Ket Hüdâ'ya Borçlunun Borçlarını Ödeme Yolunu Göstermesi, Definenin Yerini Bildirmesi ve Mîrâsçılara Da: "Şöyle Bir Adam Gelecek, Defineden Ne Alırsa Çoğumsamayın, Hattâ Siz O Defineden Bir Şey Almayın	794
Bir Padişâh Üç Oğluna: "Ülkenin Filân Yerini Şöyle Yapın, Falan Yerine Çeşitli Hâkimler Gönderin. Aman Ha Hak İçin Filân Kaleye Girmeyin, Etrâfında Dolaşmayın" Demesi	795
Ârif, Yardımı Ebedî Kay-Naktan İster. Vefâsız Çeşmelerden Bir Şey İstemez. Onlara Sırt Dönmez, Aldırış Bile Etmez.....	796
Şehzâdelerin Vedâlaşarak Babalarından Ayrılıp Ülkeyi Gezmeye Başlamaları, Padişâhın Onlara Yine Nasîhatte Bulunması.....	797
Şehzâdelerin "İnsana Neler Yasaklanırsa Ona Haris Olur" Hükmüne Uyup, "Biz ki Kullukla Ne Gösterdik Bütün /Sende Pis Hûy, Kulluğu Bilmez Düşün! "Ki, O Gitmeyin Denilen Kaleye Gitmeleri ve Babalarının Öğütlerini Çiğnemeleri	799

Şehzâdelerin Zatüssüvar Kalesindeki Köşkte Çin Padişâhının Resmini Görmeleri ve Kendilerinden Geçmeleri, Ona Âşık Olmaları, “Bu Kimdir?” Diye Sormaları.....	800
Buhara’da Bir Sadr-ı Cihân Vardı, Hangi Dilenci Ağız Açıp Bir Şey İstese Onun Umûmî İhsânından Hiçbir Şey Elde Edemezdi. Bir Yoksul Âlim, Bunu Unuttu, Hırsının Çokluğundan ve Aceleciliğinden Alay Geçerken Bir Şey İstedi. Sadr-ı Cihân Yüzünü Çevirdi.....	802
İki Kardeş Vardı. Biri Köse, Diğeri Sakalı Bıyığı Çıkmamış Bir Delikanlı İdi. Bir Gece Bir Bekâr Evinde Kaldılar. Delikanlı Arkasına Kerpiçler Yığıdı Öylece Uyudu .	803
Hız. Mustafâ: “İki Hâris Var ki Hiç Doymaz. Biri Dünyâyı Dileyen, Öbürü Bilmek İsteyen!”	804
Üç Şehzâdenin, O Vakayı Düşünmeleri ve Bir Karâra Varmaya Çalışmaları.....	804
Büyük Kardeşin Ahvâli	805
Bir Padişâhın Bir Âlimi Zorla Meclise Getirip Oturtması, Sâki’nin Âlime Şarâp Vermesi ve Kadehi Sunması.....	805
İmrül Kays Arap Padişâhıydı, Sanki Zamânın Yûsuf uydı. Arap Kadınları Zeliha Gibi Onun İçin Ölürlerdi	807
Şehzâdelerin Çin Ülkesine Varıp Baş Şehirde Gizlenmeleri ve Büyük Kardeşlerinin Sabırsızlanması, “Ben Gidiyorum, Gidip Padişâha Kendimi Tanıtacağım” Demesi	809
Dileğin, Allah Tarafından Kendi Vehminde Bile Olmayan Başka Taraftan ve Başka Bir İş Yüzünden Verileceğini Bile Bile Bir İş İçin Çalışıp Çabalamaya Kişinin Yine Bütün Vehmi, Ümidi, Yine İstenen Yola Bağlıdır.....	813
Bir Adam Rüyasında Birisini Gördü. Gördüğü Adam Kendine; “Zengin Olmak İstiyorsun. Bu Maksudına Mısır’da Ereceksin.” Demesi.....	814
Müminin Duâsının Geç Kabûl Olmasının Sebebi	814
Rüyasında “Mısır’da Bir Define Var!” Diye Haber Verilen Adamın Hikâyesine Dönüş .	815
Adam Mısır’a Geldi, Geceleyin Dilenmek İçin Sokağa Çıktı. Bekçi Adamı Tuttu. Adam Bekçiden Bir Hayli Dayak Yedikten Sonra Gâyesine Erdi	815
Yalan İnsana Şüphe Verir, Doğru İse Güven	816
Örnek	818
Define Aramak İçin Bağdat’tan Kalkıp Mısır’a Gelen Adamın, Sevinerek ve Murâdına Ererek, Allah’a Şükredip Geri Dönmesi	818
Kardeşleri Durmadan Ağabeylerine Nasihat Etmeleri.....	819
Cuha’nın Karısına Gönül Veren Kadı.....	821
Kadı, Cuha’nın Evine Giderek, Kızgın Bir Hâlde Kapının Halkasını Vurması ve Kadı’nın Sandığa Saklanması	822
Kadı Nâibinin Pazara Gelip Cuha’dan Sandığı Satın Alması	823
Mustafâ Sallallahu Aleyhi ve Sellem: “Ben Kimin Efendisi, Dostu İsem, Gerçekten de Hazreti Ali Onun Efendisi, Dostudur.” Diye Buyurdu	824

Ertesi Yıl Cuha'nın Karısı, Bir Sene Önce Kazandığı Parayı, Tekrâr Elde Etmek Ümidiyle Mahkemeye Gidip Kadı'ya Çıkması ve Kadı'nın Kadını Tanıması	824
Yine Şehzâde Hikâyesine Dönüş, Büyük Şehzâdenin Çin Hükümdarının Sarayında Kalması.....	825
Sırat Köprüsü Cehennem Üzerine Gerilmiştir, Mü'mîn Köprüden Geçerken Cehennem Derki: "Ey Mü'mîn Çabuk Geç ki Nûrunun Parlaklığı Âteşimi Söndürüyor	826
Şehzâdelerden Büyüğünün Ölümü Üzerine, En Küçüğünün Hasta Oluşu ve Ortanca Kardeşin de Ağabeysinin Cenâzesine Gelmesi	827
Şâhın Himmeti ile Şehzâdenin Gönlünde Bir Keşif ve İstiğna Meydâna Geldi. Bu Yüzden de Vesveseye Düşüp Şükür Etmekten Çekindi.....	831
Allah'ın Azrâil'e: "Rûhlarını Aldığım İnsanlardan Kime Çok Acıdın?" Diye Sorması. Azrâil'in de Cenâbı Hakk'a Cevâp Vermesi	832
Şeyh Şeybân-i Râî Hazretleri'nin Kerâmetleri	832
Cenâbı Hakk'ın Nemrût'u Çocukluğunda Anasız ve Dadısız Olarak Besleyip, Yetiştirmesi Hikâyesine Dönüş.....	833
Şehzâdenin, Gurûra Kapılması, Azgınlığı Yüzünden, Çin Padişâhından Mânevî Bir Yara Alması	834
Bir Adamın, Ölümünden Sonra Üç Oğlundan En Tembel Olanı Hangisi İse, "Mâlimi, Mülkümü O Alsın" Diye Vasîyet Etmesi.....	834
Örnek	835
Mesnevî Tercümemiz Burada Bitti. Mevlâna'ya Âit Olduğu Zânnedilen 4 Beyit ile, Burada İlâve Olarak Hazret-i Sultân Veled'in Tamâmlamak Maksudı ile 6. Cilde Eklediği 45 Beytini Teberrüken Tercüme Ediyoruz	836
SULTÂN VELED'İN MESNEVÎ'YE EKLEDİĞİ BEYİTLER	837